

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TĀLĪBĪ HASAN DEDE
YETĪMÜ'Ş-ŞÜRŪH
(İnceleme-Metin-Sözlük)

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Fatih ATABEK

Niğde
Ağustos, 2019

**T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**TĀLĪBĪ HASAN DEDE
YETĪMÜ'Ş-ŞÜRŪH
(İnceleme-Metin-Sözlük)
Doktora Tezi**

**Hazırlayan
Fatih ATABEK**

I. Danışman: Prof. Dr. Ziya AVŞAR

II. Danışman: Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR

Üye: Prof. Dr. Bekir ÇINAR

Üye: Prof. Dr. Hikmet KORAŞ

Üye: Doç. Dr. Mehmet GÜRBÜZ

Üye. Doç. Dr. Kamil Ali GIYNAŞ

**Niğde
Ağustos, 2019**

YEMİN METNİ

Doktora Tezi olarak sunduğum “TĀLĪBĪ HASAN DEDE YETĪMŪ’Ş-ŞŪRŪH (İnceleme-Metin-Sözlük)” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

28/08/2019

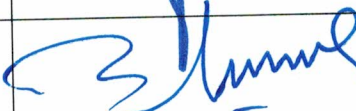
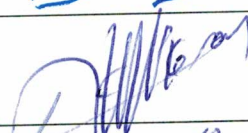
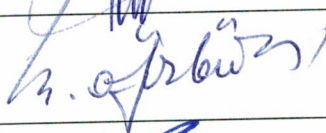
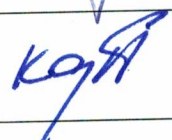
Fatih ATABEK

ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Ziya AVŞAR ve **Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR** danışmanlığında **Fatih ATABEK** tarafından hazırlanan “**TĀLĪBĪ HASAN DEDE YETİMÜ’Ş-ŞÜRŪH (İnceleme-Metin-Sözlük)**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Edebiyatı Anabilim Dalında Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih: 28/08/2019

JÜRİ :

Danışman :	Prof. Dr. Ziya AVŞAR	
Üye :	Prof. Dr. Bekir ÇINAR	
Üye :	Prof. Dr. Hikmet KORAS	
Üye :	Doç. Dr. Mehmet GÜRBÜZ	
Üye :	Doç. Dr. Kamil Ali GIYNAŞ	

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Emin Hüseyin ÇETENAK
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Değişik kaynaklarda şerh, çeşitli bilim alanlarında yazılmış eserleri, daha anlaşılır hale getirmek amacıyla kaleme alınmış yazı veya eserler olarak tanımlanmaktadır. Şerhin yazılma sebebi, şerhi yapılacak metnin diğer insanlar tarafından da anlaşılmasını sağlamaktır. Ayrıca şerh, şerhi yapılacak metin hakkında şerihin kendi yorumunu ve düşüncesini belirtmek için de yazılabilir. Şerhler, yazıldığı dönemde, ele aldıkları metnin diğer insanlar tarafından kolayca anlaşılmasını sağladıkları için, şerhi yapılan metinler geniş kitlelere ulaşabilmiştir. Hülasa şerhler, ele aldığı eser dışında, müstakil bir eser oluşturmaktadır diyebiliriz.

Mesnevî, Mevlânâ tarafından kaleme alındıktan sonra pek çok yerde, özellikle İslam coğrafyasında büyük ilgi görmüştür. Bunun sebebi de birçok yerde hadis ve ayetlerden iktibaslar yapması, tasavvufî yönünün ağır basması, didaktik hikâyeler anlatması vb. nedenlerdir. Hal böyle olunca ilgi, beraberinde şerhleri de getirmiş ve *Mesnevî*'nin pek çok kere şerh edilmesine neden olmuştur.

Mesnevî şerhi denince ilk akla gelen İsmâil Rüsûhî-yi Ankaravî'nin, Şem'î Dede'nin, Şifâî Mehmed Dede'nin, Avni Konuk'un, Tahirü'l-Mevlevî'nin, Abdülbaki Gölpınarlı'nın şerhleridir.

Mesnevî şerhlerinden birisi de 17. yüzyılın sonlarında kaleme alınan ve bizim çalışmamızın konusu olan, Tâlibî Hasan Dede'nin kaleme aldığı “*Yetîmü’ş-Şürûh*”tur. *Yetîmü’ş-Şürûh*'un yazılma sebebini düşündüğümüzde, 17. yüzyılın sonlarında Mevlevî dedelerinin Mevlevîhanelerde birinci cildinden altıncı cildine kadar *Mesnevî* şerhlerini bulundurma çabalarının etkili olduğunu düşünüyoruz. Çünkü Tâlibî Hasan Dede, yeni görevlendirildiği Selanik Mevlevihanesinde üçüncü cilt dışında, bütün ciltlerin tam olduğunu, ancak üçüncü cildinin olmadığını fark edince *Mesnevî*'nin üçüncü cildini şerh etmeyi kendine görev addetmiştir.

“*Yetîmü’ş-Şürûh*”u, Doç Dr. Mehmet Özdemir'in “*Mesnevî*'nin Türkçe Şerhleri” isimli makalesinden tespit ettik. Sonrasında Mevlânâ Müzesi Kütüphanesinde kayıtlı olan ve tespit edilebilen tek nüshasının dijital görüntüsünü

temin edip kendimize tez konusu olarak belirledik. Böylece “*Yetîmü ’ş-Şürûh*”la ilgili çalışmamız başlamış oldu.

Giriş bölümünde, çeşitli kaynaklardan Tâlibî Hasan Dede hakkında edindiğimiz bilgiler ışığında Tâlibî’nin hayatı ve edebi kişiliği hakkında bilgi verdik.

Birinci bölümde Mesnevî şerhleri hakkında kısaca bilgi verdikten sonra ikinci bölümde *Yetîmü ’ş-Şürûh*’un tespit edilebilen tek nüshasını, yazma eserin ilk ve son sayfalarından yaptığımız okumalardan da yararlanarak tanıtmaya çalıştık. Yine nüsha içinde geçen ifadelerden hareketle Tâlibî’nin şerhe esas alacağı Mesnevî nüshası seçimi hakkında, eseri yazma sebebi ve esere isim vermesi hakkında bilgiler verilmiş, Tâlibî’nin şerh metodu anlatılmış ve bölümün sonunda eserle ilgili değerlendirme yapılmıştır.

Üçüncü bölümde eserin Latin harflerine çevrilmiş hali mevcuttur. Arapça ve Farsça gibi farklı bir dile ait metinlerin, Latin harflerine aktarımında metinlerde bulunan eklerin, tamlamaların ve birleşik kelimelerin yazımı hususunda çözüm önerileri sunan çalışmalar yapılmıştır. Karşılaşılan çevriyazı sorunu için İsmail Ünver’in “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” başlıklı çalışması çözüm için temel oluşturmuştur. Bunun yanı sıra Ziya Avşar tarafından “Tenkitli Metin Neşrinde İmla Sorunu Üzerine Yeni Düşünce ve Öneriler” isimli makale, metin içinde yer alan Arapça ve Farsça ifadelerin Latin harflerine aktarımında bize yol göstermiştir.

Çalışmamızın dördüncü bölümünde ise “Kelime Anlamları Sözlüğü” ve isimlendirmesini Prof. Dr. Ziya Avşar’ın yaptığı “Murâd Sözlüğü” vardır. Bu sözlük, şârihin beyitlerde kelimelerin murâd edilen anlamlarını verdiği sözlüktür. Sözlük çalışmasında, her kelimenin yanına, bulunduğu varak numarası, satır numarası ve beyit numarası köşeli ayraç içerisinde verilmiştir.

Çalışmamızın Latin harflerinin olduğu bölümünde, özel karakterler kullanabilmemiz adına “Gentium Plus” yazı biçimi; diğer kısımlar ise “Times New Roman” yazı biçimi kullanılmıştır.

Metinde satır numaraları (3), (6) şeklinde yay ayraç içerisinde verilmiştir. Ayrıca *Mesnevî* beytlerine verdiğimiz her beyt numarası da yay ayraç içerisine alınmıştır. [25b], [80a] örneklerinde olduğu gibi varağın sağ yüzü "b" harfiyle, sol yüzü ise "a" harfiyle gösterilmiştir.

Eser isimleri italik yazılmıştır.

Şerhdeki Arapça ve Farsça yerler, manzum kısımlar italik harflerle yazılmıştır. Ayetler, hadisler, mısdaqlar, özlü söz ve vecizeler tırnak içine alınmıştır. Ayrıca Arapça ve Farsça ifadelerin, ayet ve hadislerin mealleri dipnotla verilmiştir.

“*Huvellezi ce‘ale‘ş-şemse ziyāev vel kamera nūrev*” (Yunus 10/5)

Rubā‘ī

‘Āşık netavāned ki zimey perhīzed

Hāşşe zi-meyī ki şūr-ı ‘aşk engīzed

Yek cur‘a behāk her ki z’an mīrized

Cān derteneş āyed zilehed berhīzed

Herhangi bir beytin şerhinde birden fazla ayet, art arda sıralanmışsa ayetin sonuna nokta konulmuştur.

Farsça ve Arapça tamlamalarda terkipler için ve orijinal metinde satır sonuna sığmayan, bir kısmı önceki satırda bir kısmı sonraki satırda kalan kelimelerin ayrılmasında kısa çizgi (-) kullanılmıştır: (mişlü’l-‘adlū), (kahr-ı ilāhī), (rūhānī-(24 nün)

Müstensihin yanlış yazmış olduğunu düşündüğümüz yerleri düzeltilmiş, durum dipnotla belirtilmiştir.

Metinde anlam olarak bulunması gereken ancak müstensihin unuttuğunu düşündüğümüz yerlere kendimiz metin tamiri adına, köşeli yay ayraç içerisinde eklemeler yaptık: ra‘nā-yı hoş nev[ā], Ender [īn] mühlet, buyur[ur] ki

Metin içerisinde kendisinin bir sözünden, vecizesinden, şiirinden, rubaisinden vb. faydalanılmış kişilerin ismi koyu yazılmıştır.

Arapça tamlamalarda ve Farsça beyitlerde ölçü gereği ünlü düşen yerlerde kesme işareti (‘) işareti kullanılmıştır: (K’ezheme), (İnne‘ş-şalate tenhā ‘ani’l fahşā’i)

Eski yazılı metinde bulunan başlıklar kalın yapılmıştır: **Bāz şerh kerden-i hikāyet-i ān ṭālib-i ruzī-yi helāl bīkesb ü renc der‘ahd-ı Dāvūd ‘aleyhisselām ve müstecāb şuden-i du‘ā-yı ū** [186a/ 20-21-22. Satır]

Metinde ayet meallerinden sonra yay ayraç içerisinde hangi sure, kaçınıcı sure ve kaçınıcı ayet olduğu verilmiştir:

“Kime hikmet verilmişse, şüphesiz ona çokça hayır verilmiş demektir. Bunu ancak akıl sahipleri anlar.” (Bakara 2/269)

Dibace kısmında yer alan Arapça ifadeler koyu yapılmıştır: “**el-hikemu
cunūdullāhī yu^hkavvi bihā ervāhe'l-murīdīne**”

Ayetlerin mealinde Türkiye Diyanet Vakfı Yayınlarının meali esas alınmıştır.

Derkenar şeklinde yazılmış iki yer, köşeli ayraç içinde verilmiştir:

[Nāgehān der^hāneeeş gāvī devīd

Şāh zed bişkest derbend ü kilīd][126a]

Sayfa numaralandırmaya eski yazıyla yazılmış metnin başladığı “Bismillahirrahmanirrahim” ifadesinin olduğu yerden başlanmıştır. Müstensih de varağın sol üst kısmına sayfa numarası vermiştir. Ne var ki müstensih 19. varağa, sayfa numarası vermemiştir. Bu nedenle bizim verdiğimiz varak numarası ile müstensihin vermiş olduğu varak numarası uyuşmamaktadır. Durum metinde dipnotla belirtilmiştir.

Tezimin yazma sürecinde benden hiçbir zaman yardımlarını esirgemeyen ilim güneşim, danışmanım sayın Prof. Dr. Ziya AVŞAR’a; uzaklardaki bilge hoca, mütevazı insan, ilmimi, bilgisini esirgemeyen, danışmanım sayın Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR’e teşekkür ederim

Tezimin yazma sürecinde yine benden yardımlarını esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Kezban PAKSOY ve Dr. Öğr. Üyesi Nevin METE’ye; Arapça kısımların okunmasında bana yardım eden Niğde Şehit Kemal Tosun Proje İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri öğretmeni Muammer YELTEN’e, Torbalı Camii imamı Süleyman SEVİMLİ’ye, Dr. Öğr. Üyesi Bayram AYHAN’a; Farsça kısımlarda bana yardımcı olan Dr. Öğr. Üyesi Nabi KOBOTARIAN’a; yüksek lisans ve doktora eğitiminde kader birliği yaptığım Özlem GÜNGÖR’e teşekkürü bir borç bilirim.

Gerek maddi gerek manevi yönden eğitim hayatımda hep yanımda olan, dualarını benden hiç esirgemeyen annem Emiş ATABEK ve babam Ahmet ATABEK’e şükranlarımı sunarım.

Tez yazma sürecinde, sıkıntılı anlarımda hep yanımda olan, beni desteleyen, beni yüreklendiren kızım Ezgi Begüm ATABEK ve oğlum Ahmet Eren ATABEK’e gönül dolusu muhabbetlerimi sunarım.

Bir eserin yazılmasından sonra dönemin sultanına ithaf edilmesi geleneğinden hareketle, ben de bu tezi, gönlümün sultanı, eşim Ayşe ATABEK'e ithaf ediyorum.

Fatih ATABEK

Ağustos 2019

Niğde

ÖZET
DOKTORA TEZİ

TÂLIBÎ HASAN DEDE YETİMÜ'Ş-ŞÜRÛH
(İnceleme-Metin-Sözlük)

ATABEK, Fatih

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ziya AVŞAR, Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR

Ağustos 2019, 1398 sayfa.

Bu çalışmada, 17. yüzyılın sonlarında İştihli Tâlibî Hasan Dede tarafından yazılmış, Mevlânâ'nın Mesnevî'sinin üçüncü cildinin şerhi olan “Yetîmü'ş-Şürûh” çalışılmıştır. Öncelikle Tâlibî Hasan Dede'nin hayatı hakkında çeşitli kaynaklardan bilgi edinmeye çalıştık. Sonrasında ise Mevlânâ'nın Mesnevî'sine yapılmış şerh ve tercüme hakkında araştırma yaptık. Tezin ilerleyen kısımlarında eserin nüsha tanıtımını, Tâlibî'nin nüsha seçimini, eserin yazılma sebebi ve eserin isminin verilmiş şeklini, *Yetîmü'ş-Şürûh*'taki şerh metodunu anlattıktan sonra “*Yetîmü'ş-Şürûh*”un değerlendirmesini yaptık. Bu çalışmalardan sonra eski yazıyla yazılmış metnin Latin harflerine çevrilmiş halini verdik. Son olarak eski yazılı metni okurken şerhe yardımcı olduğunu gördüğümüz kelimelerden bir “Kelime Anlamları Sözlüğü” ve şarih tarafından ilgili kelimeyle alakalı kullandığı “bundan murâd şudur” ifadesinden hareketle bir de “Murâd Sözlüğü” oluşturulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Tâlibî Hasan Dede, Yetîmü'ş-Şürûh, Mesnevî, Şerh

ABSTRACT
Ph.D. THESIS

TÂLIBÎ HASAN DEDE YETÎMÜ'Ş-ŞÜRÛH

(Analysis-Text-Glossary)

Turkish Language and Literature Administration

Supervisor: Prof. Dr. Ziya AVŞAR, Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR

August 2019, 1398 pages.

In this study, “*Yetîmü'ş-Şürûh*” which is the commentary of the third volume of Mevlânâ's Mesnevi which was written by Tâlibî Hasan Dede from İştîp at the end of the 17th century was studied.. First of all, we tried to get information about the life of Tâlibî Hasan Dede from various sources. Afterwards, we researched the commentaries and translations made to the Mevlana's Menevî. In the following parts of the thesis, after doing the intriduction of the copy work, copy selection of Tâlibî, , the reasons for writing the work and the type of naming the work, explaining the the method of commentary in *Yetîmü'ş-Şürûh*, we made the evaluation of “*Yetîmü'ş-Şürûh*” from our points of view. After these studies, we gave the old written text translated into Latin letters. Finally, “A Glossary Of Word Meanings” has been made from the words that help to the commentary while reading the old written text, and a “Murâd Glassary” has been formed on the basis of expressions of “this means that” which was used by Şarih with related word.

Key Words: Tâlibî Hasan Dede, Yetîmü'ş-Şürûh, Mesnevî, Commentary

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
TRANSKRİPSİYON HARFLERİ.....	xiii
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ	1
TÂLİBÎ HASAN DEDE	1
1- HAYATI	1
2- EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	2
1. BÖLÜM.....	4
MESNEVÎ'NİN ŞERH VE TERCÜMELERİ.....	4
I- Mesnevî'nin Eski ve Latin Harfli Türkçe Tercüme ve Şerhleri.....	6
1- Mesnevî Şerhi	6
2- Şerh-i Mesnevî-i Şerîf.....	6
3- Hazinetü'l-Ebrar	6
4- Mesnevî-i Şerîf Şerhi	7
5- Cevâhir-i Bevâhir-i Mesnevî	7
6- Tercüme-i Mesnevî-i Şerîf	8
7- Mesnevî-i Ma'nevî.....	8
8- Yefîmü'ş-Şürûh	8
9- Manzum Mesnevî Tercümesi I-VII.....	8
10- Hulâsatu'ş- Şürûh	9
11- Mesnevî-i Şerîf ma'a Tercüme-i Manzûme-i Türkî.....	9
12- Mesnevî Tercümesi	9
13- İkâzu'n-Nâi' mîn ve İfhamu'l-Kâsirîn I-III.....	9
14- Tercüme ve Şerh-i Mesnevî-i Şerîf	10
15- Mesnevî-i Şerîf Şerhi	10
16- Mesnevî Tercümesi	10
17- Şerh-i Mesnevî.....	11

18- Mesnevî Şerhi	11
19- Mesnevî Tercemesi	11
20- Mesnevî Tercemesi	11
21- Şerh-i Mesnevî.....	11
22- Şerh-i Mesnevî.....	11
23- Şerh-i Mesnevî.....	11
24- Mecmû'a-i Fevâ'id ve Eş'âr	12
25- Şerh-i Mesnevî.....	12
26- Şerh-i Mesnevî.....	12
27- Şerh-i Mesnevî.....	12
28- Şerh-i Mesnevî.....	12
29. Mesnevî Tercemesi ve Şerhi.....	12
30- Şerhli Mesnevî-yi Şerîf	13
II- Mesnevî'den Yapılan Müntehabların Tercüme ve Şerhleri	13
1- Mesnevî-i Murâdiye I-II.....	13
2- Şerh-i Cezîre-i Mesnevî	13
3- Şerh-i Dibâce-i Cild-i Evvel-i Cezîre-i Mesnevî	14
4- İntibâh-ı Şerh-i Mesnevî.....	14
5- Şerh-i Mesnevî.....	14
6- İhtiyârât-ı Mesnevî I-IV	14
7- Tuhfetü'l- Berere	14
8- Şerh-i Cezîre-i Mesnevî	15
9- Şerh-i Mesnevî.....	15
10- Şerh-i Cezîre-i Mesnevî.....	15
11- Meyâdînu'l- Fursân.....	15
12- Hall-i Tahkîkât.....	16
13-Aynu'l-Fuyûz	16
14- Mesnevî Şerhi	16
15- Nahl-i Tecellî.....	16
16- Şerh-i Ba'z-ı Ebyât-ı Mesnevî	17

17- Rûhu'l-Mesnevî	17
18- Şerh-i Beyt-i Mesnevî	18
19- Şerh-i Mesnevî.....	18
20- Cezîre-i Mesnevî Tercümesi.....	18
21- Şerh-i Cezîre-i Mesnevî.....	18
22- Revâyhü'l-Mesneviyât	19
23- Mesnevî-i Şerif Tercümesi	19
24- Müntahâb-1 Mesnevî	19
25- Şerh-i Mesnevî.....	19
26- Müntahabât-1 Mesnevî.....	20
27- Tercüme-i Ba'z-1 Ebyât-1 Mesnevî	20
28- Şerh-i Ba'z-1 Ebyât-1 Mesnevî	20
29- Mesnevî Şerhi	20
30- Şerh-i Müntahabât-1 Mesnevî	20
31- Müntahabât-1 Şerh-i Mesnevî	21
32- Mesnevî'den Bir Beytin Şerhi	21
33- Şerh-i Cezîre-i Mesnevî.....	21
34- İhtiyârât-1 Hazret-i Mesnevî-yi Şerif.....	21
35- Müntehabât-1 Mesnevî	22
36- Mesnevî'nin Özü.....	22
37- Şerh-i Cezîre-yi Mesnevî.....	22
III- Mesnevî Hikâyeleriyle İlgili Eserler	23
1- Mesnevî Hikayeleri	23
2- Çobannâme	23
3- Gülzâr-1 Ma'nevî	23
4- Hall-i Müşkilât-1 Mesnevî	24
5- Cenâhu'l-Ervâh.....	24
6- Şerh-i Hikâye-i Mescid-i Âşık Kişi.....	24
7- Merd-i Arabî Kıssası.....	24
8- Gülzâr-1 Hakikat I-III	24
9- Mesnevî-i Şerif'ten Tercüme.....	25

10- Mevlânâ Mesnevî.....	25
11- Mesnevî Şerhi Padişah Cariye Kıssası	25
12- Küfür Fedaisi	25
13- Mesnevî Hikâyeleri'nden Dersler	25
14- İbrahim Bey, (XIV. Yüzyıl)	26
IV- Mesnevî'nin İlk On Sekiz Beytinin Şerhleri	26
1- Neynâme	26
2- Fâtihü'l-Ebyât.....	26
3- Mesnevî'nin İlk Beyitlerinin Şerhi	26
4- Kitâbu'l Ma'ârif fî Mesnevî-i Şerif.....	26
5- On Sekiz Beyit Şerhi.....	27
6- Kitâbu'l Ma'ârif fî Mesnevî-i Tercümesi	27
7- Mesnevî'nin İlk On Sekiz Beytinin Şerhi	27
8- Mesnevî'nin İlk Beyitlerinin Şerhi	27
9- Mesnevî'nin İlk On Sekiz Beytinin Şerhi	27
10- Lübb-i Mesnevî.....	28
11- Son Dönemde Yapılan ve On Sekiz Beyti Kapsayan Bazı Şerhler.....	28
V- Mesnevî Üzerinde Yapılan Diğer Bazı Çalışmalar.....	28
1- Tahrîr ve Teşrîh-i Dîbâce-i Mesnevî.....	28
2- Câmi'ü'l-Âyât	29
3- Müşkilât-ı Mesnevî	29
4- Muzhirü'l-İşkâl	29
5- Mesnevî Şerhleri Mecmuası	29
6- Mevlâna'da Türkçe Kelimeler ve Türkçe Şiirler	30
7- Şerh-i Dîbâce-i Mesnevî.....	30
8- Mesnevî Fihristi	30
9- Mesnevî İstılahları Hakkında Bir Risale	30
VI- Telif Tarihleri veya Müellifleri ya da Buldukları Yerleri Tam Olarak Bilinmeyen ve Mesnevî'den Müntahap Beyitlerin veya Mesnevî'nin Bir Kısımının Tercüme ve Şerhlerini Muhtevi Bazı Eserler	31
1- Mesnevî Şerhi	31
2- Şerh-i Mesnevî.....	31

3- Şerh-i Dubeyt-i Mesnevî	31
4- Letâ'if-i Ma'nevî	31
5- Mesnevî'den Bir Beytin Şerhi	31
6- Şerh-i Ba'z-i Ebyât-ı Mesnevî.....	31
7- Uns-i Ma'nevî.....	31
8- Çehâr Beyt-i Mesnevî	32
9- Râhatu'l-Ervâh-Mukaddime-i Mesnevî Şerhi	32
10- Mevlânâ ve Rûh-ı Mesnevî	32
11- Aşk Meclisi.....	32
12- Mesnevî-yi Ma'nevî Şerhi.....	32
2. BÖLÜM.....	33
YETİMÜ'Ş-ŞÜRÛH.....	33
1- NÜSHA TAVSİFİ	33
2- TÂLİBÎ HASAN DEDE'NİN NÜSHA SEÇİMİ	34
3- ESERİN YAZILMA SEBEBİ VE İSMİ.....	35
4- TÂLİBÎ HASAN DEDE'NİN YETİMÜ'Ş-ŞÜRÛH'TAKİ ŞERH METODU	35
5- YETİMÜ'Ş-ŞÜRÛH HAKKINDA DEĞERLENDİRME.....	47
3. BÖLÜM.....	49
METİN	49
4. BÖLÜM.....	1337
SÖZLÜKLER	1337
1- KELİME ANLAMLARI SÖZLÜĞÜ.....	1337
2- MURÂD SÖZLÜĞÜ	1342
SONUÇ.....	1348
KAYNAKÇA.....	1350

TRANSKRİPSİYON HARFLERİ

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	z, d
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	‘
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	h	ك	k, g, (ñ)
خ	h	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

KISALTMALAR

bk. : Bakınız

C. : Cilt

çev. : Çeviren

ed. : Editör

H : Hicrî

hzl. : Hazırlayan

M : Milâdî

ö : Ölümü

s. : Sayfa

S. : Sayı

vd. : ve diğerleri

Yay. : Yayınları

GİRİŞ

TÂLIBÎ HASAN DEDE

1- HAYATI

Tâlibî Hasan Dede; *Sefîne-yi Nefise*¹, *Tezkire-yi Şu'arâ-yı Mevleviyye* (Genç, 2018: 192-193)² ve *Tezkirelere Göre Bugünkü Makedonya Şehirlerinden Yetişen Divan Şairleri* (Nureski, 2006: 176-177)³ isimli eserlerden yaptığımız taramalara göre Makedonya'nın İştîp şehridir. İştîp Ortaçağ'da Sırp Prenslığının önemli bir yerleşim yeridir. Şehir, Osmanlı zamanında Türkleşip Müslümanlaşmıştır. İştîp, Üsküp şehrinin 70 km güneydoğusunda kurulmuş kadim bir şehirdir. Şehir, zamanında oldukça önemli bir kültür merkeziydi; hatta İştîp'ten Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'sinde ve Şemseddin Sami'nin *Kâmus-ı Â'lâm*'ında da bahsedilmektedir.⁴

Tâlibî'nin babası devrin kadılarından. Tâlibî, Selanik Mevlevihanesi dedelerinden olan Vecdî Dede'nin hizmetine girerek dervişlik hırkasını giymiştir. Tâlibî, böylelikle Selanik Mevlevîhânesinde ilim tahsil etmiş ve dervişliğin inceliklerini öğrenmiştir. Hatta Tâlibî, Vecdî Dede'nin vefatından sonra bir süre Selanik Mevlevîhânesi şeyhliği makamında da görev almış, bu görevden sonra Tâlibî, "Mevlevî Dede"si unvanını da almıştır. Kısa bir süre sonra Tâlibî, Tâlibî Dede olarak tanınır. Ancak etrafındaki şekilci, bağnaz dindarların dedikoduları yüzünden Selanik Mevlevihanesi şeyhliği görevine son verilmiştir. Ebu Saidzade Feyzullah Efendi'nin şeyhülislamlığı zamanında baba mesleği olan kadılığa geri dönmüş ve görevinde çok başarılı olmuştur.

Esrar Dede'nin tezkiresinde de zikrettiği

"Te'sîr-i feyz-i sohbetümüz bundan it kıyās"

¹ (<https://acikerisim.tbmm.gov.tr>, agis, 2019)

² Esrâr Dede (2000). *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*. (hzl.: İ. Genç), Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

³ Nureski, D. (2006). *Tezkirelere Göre Bugünkü Makedonya Şehirlerinden Yetişen Divan Şairleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

⁴ Ayrıntılı bilgi için bk.: Kiel, M. (2001). *İştîp*. TDV İslam Ansiklopedisi(C. 23), s. 440-442.

Kārūn girerse tekyemūze bînevā çıkar”

Tâlibî'nin içindeki dervişlik duygusu ve ahdi onu fazlaca cezbetmiş o da dayanamayıp bütün şanını, şöhretini, makamını, mülkünü bırakıp dönemin Mevlevî şeyhlerinden Şeyh Gavsî Efendi'nin huzurunda tarikata olan bağlılığını tazelemiş ve Bostan Sâni'nin görevlendirmesiyle Selanik ve Mısır Mevlevîhânelerine şeyh olmuştur.

Mısır şeyhliği esnasında Vaka-yı Halil Paşa'da yakın arkadaşlarının bağlantısının olması nedeniyle Tâlibî'nin buradaki şeyhlik görevine son verilmiş, kötü bir şekilde Rumeli'ye dönüş yapmıştır. Çelebi Seyyid Muhammed Arif Efendi, Tâlibî'nin eski şeyhlerden olması ve pek çok hizmetlerde bulunmasından dolayı, kendisini, Siroz Mevlevîhânesine şeyh olarak görevlendirmiştir.

Tâlibî Dede Siroz şeyhliği vazifesi esnasında, yaşı 100'e yakinken H 1130/ M 1717 yılında vefat etmiş ve cenazesi buraya defnedilmiştir.

2- EDEBİ KİŞİLİĞİ

Yukarıda zikrettiğimiz kaynaklardan yaptığımız araştırmalar sonucunda Tâlibî Dede, şiir ve nesir alanında Vecdî Dede'nin izinden gitmiştir. Bizim çalışmamızın konusu da olan Şerh-i Mu'dalât-ı Mesnevî'yi yazmaya başlamış ancak bu eseri tamamlamaya ömrü yetmemiştir. Kendisinin âşıkâne gazelleri de vardır. Aşağıdaki Tâlibî'ye ait gazel, Esrar Dede'ye ait *Tezkire-yi Şu'arâ-yı Mevleviyye*'den alınmıştır.

Gazel:

Nūr-ı dîdem çeşm-i pür-hūnum ki cāyundur senün

Ferşi olmuş la'lden sırçā serāyundur senün

Tütüyāyı zerrece hîç gözime göstermeyen

Kehl-i erbāb-ı basîret hâkpāyundur senün

*Berk sanma ŧu'le-yi āh-ı derūnumdur dilā
Ra'd zan itme sadā-yı hāy u hāyundur senūn*

*Kaŧlarun zīr-ı cebīnūnde kamer altında rā
Didūm ol dilber didi bu hūsn-ı rāyundur senūn*

*ŧāh-ı ğamsın leŧker-ı hıcrān ile ceng itmege
Tālibī āhunla kaddūn ok u yayundur senūn*

1. BÖLÜM

MESNEVÎ'NİN ŞERH VE TERCÜMELERİ

Mesnevî'nin şerh ve tercümeleriyle ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Makaleler, kitaplar ve bildirlerin yanı sıra doktora tezlerinde de *Mesnevî*'nin şerh ve tercümeleriyle ilgili çalışmalar yapılmıştır⁵.

Mesnevî hakkında yapılan çalışmalarla ilgili Ali Temizel⁶ *Mesnevî*'nin tercüme ve şerhleriyle alakalı toplam 78 eserden bahsetmektedir. Temizel bunları tasniflerken de;

I- *Mesnevî*'nin eski harfli Türkçe tercüme ve şerhleri

II- *Mesnevî*'den yapılan müntehabların tercüme ve şerhleri

III- *Mesnevî* hikâyeleriyle ilgili eserler

IV- *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beytinin şerhleri

V- *Mesnevî* hakkında yapılan diğer bazı çalışmalar

VI- Telif Tarihleri veya Müellifleri ya da Buldukları Yerleri Tam Olarak Bilinmeyen ve *Mesnevî*'den Müntehab Beyitlerin veya *Mesnevî*'nin Bir Kısımının Tercüme ve Şerhlerini Muhteva Bazı Eserler şeklinde bir tasnifleme yoluna gitmiştir.

Diğer taraftan İsa Çelik⁷ “Klasiklerimiz/VIII, *Mesnevî-i Manevi*” isimli makalesinde *Mesnevî* tercümelerini ayrı başlık altında, *Mesnevî* şerhlerini ayrı başlık altında incelemiştir. Şerhler kısmında *Mesnevî* şerhlerinin şöyle tasniflenebileceğini belirtmiştir (Çelik, 2005:675).

⁵ *Mesnevî* Şerh ve Tercüme hakkında ayrıntılı bilgi için bk.:

- Koçoğlu, T. (2009). *Şem'i Şem'ullâh Şerh-i Mesnevî (II. Cilt) (İnceleme-Tenkütlü Metin-Sözlük)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Dağlar, A. (2009). *Şem'i Şem'ullâh Şerh-i Mesnevî (I. Cilt) (İnceleme-Tenkütlü Metin-Sözlük)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Taştan, E. (2009). *İsmâil Rîsûhî Ankaravî'nin Mesnevî Şerhi (Mecmû'atü'l-Letâ'if ve Matmûratü'l-Ma'ârif) I. Cilt Çeviriyazı-İnceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

⁶ Temizel, A. (2009). “Mevlana Çevresindekiler, Mevlevilik ve Eserleriyle İlgili Eski Harfli Türkçe Eserler”. (I. Baskı). Konya: Selçuk Üniversitesi Matbaası.

⁷ Çelik, İ. (2005). “Klasiklerimiz/VIII, *Mesnevî-i Manevi*”. *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, Ankara, S. 14, s.661-696.

- 1- Mesnevî'nin tamamına ait şerhler
- 2- Mesnevî'nin bir kısmına ait şerhler
- 3- Şârih Mesnevî'nin tamamını şerh etmeye niyetlenmiş ancak ömrünün sona ermesi veya sair sebeplerden yarıda kalmış şerhler

Ahmet Topal makalesinde⁸ Mesnevî'nin manzum olarak kaleme alınan tercüme ve şerhlerine dair bilgi verirken diğer taraftan İsmail Güleç makalesinde⁹ Mesnevî'nin tamamı hakkında yapılan tercüme ve şerhler hakkında bilgi verir.

Mehmet Özdemir “Mesnevî'nin Türkçe Şerhleri”¹⁰ isimli makalesinde Mesnevî ile ilgili şerh ve tercümelere şu şekilde tasniflemiştir:

1. Mesnevî'nin Tamamına Yapılan Şerhler
2. Mesnevî'nin Bir Kısmına Yapılan Şerhler
 - 2.1. Mesnevî'nin Bir Kısmına Yapılan Manzum Şerhler
 - 2.2. Mesnevî'nin Bir Kısmına Yapılan Mensur Şerhler
 - 2.2.1. On Sekiz Beyit Şerhleri
 - 2.2.2. Mesnevî'nin Bir Kısmına Yapılan Diğer Mensur Şerhler
3. Mesnevî'den İntihap Yoluyla Yapılan Şerhler
 - 3.1. Mesnevî'den İntihap Yoluyla Yapılan Manzum Şerhler
 - 3.2. Mesnevî'den İntihap Yoluyla Yapılan Mensur Şerhler
 - 3.3. Cezîre-yi Mesnevî Şerhleri
 - 3.3.1. Cezîre-yi Mesnevî'nin Manzum Şerhleri
 - 3.3.2. Cezîre-yi Mesnevî'nin Mensur Şerhleri

Mehmet Özdemir'in, bu makalede, Mevlânâ'nın Mesnevî'si hakkında son yıllarda yapılan tercüme ve şerhleri de tespit etmesi önemlidir.

Mesnevî'nin Türkçe şerh ve tercümeleriyle ilgili yapılan tasniflemeler göz önüne alındığında, Ali Temizel'in tasnifinin daha kapsayıcı olacağını düşündüğümüzden Mesnevî'nin şerh ve tercümelerini tasniflerken Ali Temizel'in tasnifini esas alacağız. Yalnız “Mesnevî'nin Eski Harfli Türkçe Tercüme ve Şerhleri”

⁸ Topal, A. (2007). “Mesnevî'nin Türkçe Manzum Tercüme ve Şerhleri”. *A.Ü. Türkiyat Araştırma Enstitüsü Dergisi*, S.32, s. 39-51.

⁹ Güleç, İ. (2006). “Mevlana'nın Mesnevî'sinin Tamamına Yapılan Türkçe Şerhler”. *İlmî Araştırmalar Dergisi*, S. 22, s. 135-154.

¹⁰ Özdemir, M. (2016, Fall). “Mesnevî'nin Türkçe Şerhleri”. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 11/20, s. 461-502.

kısmı Latin harfli tercüme ve şerhleri de kapsamı açısından “Mesnevî’nin Eski ve Latin Harfli Türkçe Tercüme ve Şerhleri” şeklinde değiştirilmiştir.

I- Mesnevî’nin Eski ve Latin Harfli Türkçe Tercüme ve Şerhleri

Temizlenmiş yapılan tercüme ve şerhlerin *Mesnevî*’nin altı cildinin tercüme ve şerhi ya da birkaç cildinin veya çoğunlukla birinci cildin tercüme ve şerhi şeklinde olduğunu belirtmektedir (Temizel, 2009:91).

1- Mesnevî Şerhi

Ebu’s-Su’ud b. Sa’dullâh b. Lütfullâh b. İbrahim El-Hüseynî el Kayserî tarafından 1577-78’de *Mesnevî*’nin birinci cildinin ilk tam tercüme ve şerhidir. Müellifin hayatı hakkında bilgi yoktur. Eser İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Serez No:1463’te kayıtlıdır. 218 varak olan eser Muhammed b. Mahmut b. Muhammed tarafından 1580’de istinsah edilmiştir (Temizel, 2009: 91-92).

2- Şerh-i Mesnevî-i Şerîf

Mesnevî’nin tamamını şerh eden ilk şârih Mustafa Şem’î Dede’dir. Güleç’in vermiş olduğu bilgiye göre Şem’î *Mesnevî* şerhine III. Murad’ın talep etmesi üzerine başlamıştır. Şem’î mevzu bahis olan eserini yazmaya Şubat 1587’de başlamış ve 28 Kasım 1596’da bitirmiştir. Esrar Dede’nin çok beğendiği bu şerhi Abdülbaki Gölpınarlı “en yanlış şerh” olarak nitelendirir (Güleç, 2006: 137).

Eser Konya Mevlânâ Müzesinde, ihtisasa nr. 2068, 2069, 2070, 2071, 2072 ve 2073’te her cildi ayrı ayrı kayıtlıdır (Temizel, 2009: 92).

3- Hazinetü’l-Ebrar

17. yüzyılda Pîr Mehmed Efendi tarafından mensur olarak yazılan eser *Mesnevî*’nin Türkçe tercüme ve şerhidir.

Mesnevî’nin üçüncü cildine yapılan şerhin mukaddimesinde eserin ikinci cildinin tamamlamasından sonra üçüncü cildine geçildiği yazmaktadır. Ancak elde olan sadece 3. cildir. Buradan hareketle müellifin diğer ciltler üzerinde de çalıştığı ama ele geçemediğini düşünebiliriz. *Osmanlı Müellifleri*’nde ise Pîr Mehmed’in

1617’de dördüncü cildini de şerh ettiği kayıtlıdır (Bursalı Mehmet Tahir, a.g.e, 1915-1924: s 47-48)¹¹

4- Mesnevî-i Şerîf Şerhi

Eserin tam ismi *Mecmuâtü’l-Letâif ve Matmûratü’l-Maârif* Ankaravî İsmâîl Rûsûhî tarafından kaleme alınmış, *Mesnevî*’nin bütün ciltlerini ve hatta Mesnevî’ye dahil olamayan, sonradan *Mesnevî*’ye dahil edilmiş cildiyle beraber 7 cildin şerhidir (Güleç, 2006:139).

İbnü’l Arabî başta olmak üzere İbn-i Fârız ve Heravîen yararlanmıştır (Gölpınarlı, a.g.e, s. 14)¹².

Eser 1620-1627 yıllarında yazılmış ve 1872’de Matbaa-i Amire’de 7 cilt halinde basılmıştır. 1. ciltte müellifin hal tercümesi de bulunmaktadır (Temizel, 2009: 99).

Bu şerh hakkında bütün şerhler arasında en doğru ve genişinin olduğunu söyleyenlerin yanı sıra Ankaravî’nin Mevlânâ’nın diğer eserlerini okumadığı, şerhe esas aldığı metnin yanlış olduğu, İbn-i Arabî’nin görüşleri doğrultusunda şerh ettiği, yedinci cildi de şerh etmesinden hareketle onun *Mesnevî*’yi tanımadığı gibi konularda eleştirenler vardır (Güleç, 2006:139).

Bu eserde *Mesnevî*’nin ilk on sekiz beytinin şerhine “*Fâtihü’l-Ebyât*” denmekle birlikte Ankaravî *Mesnevî*’deki ayet ve hadisleri derleyip şerh etmiş ve bunları *Câmi’ül-Âyât* isimli eserde toplamıştır (Temizel, 2009: 99). Tâlibî de *Yetîmü’ş-Şürûh*’un mukaddime kısmında adı geçen eserden faydalandığını ifade etmektedir.

5- Cevâhir-i Bevâhir-i Mesnevî

Sarı Abdullah tarafından 1625-1631 yılları arasında kaleme alınan tercüme ve şerh çalışmasıdır. Sarı Abdullah, *Mesnevî*’nin birinci cildini 5 cilt Türkçe ve mensur olarak tercüme ve şerh etmiştir. Sarı Abdullah eseri IV Murad’a takdim eder (Temizel, 2009: 100).

¹¹ Bursalı Mehmet Tahir, (1915-1924). *Osmanlı Müellifleri*. (C. I-III). İstanbul.

¹² Gölpınarlı, A. (1983). *Mevlânâ’dan Sonra Mevlevilik*. İstanbul: İnkılâp Yayınları.

Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı*'nın 700. Sayfasında, Reisü'l-Küttab Sarı Abdullah Efendiyi 17. yüzyılın ikinci büyük şârihi olarak kabul eder¹³.

6- Tercüme-i Mesnevî-i Şerîf

Şeyh Nazmî Mehmed Efendi tarafından 1676-1677 yıllarında yazılmış *Mesnevî* şerhidir. Eserde *Mesnevî*'nin birinci cildi tercüme edilmiş ve eser *Mesnevî* vezninde yazılmıştır. Kaynaklarda *Hediyyetü'l-İhvân ve Sırr-ı Ma'nevî* adıyla da geçmektedir. Eser, hiçbir Farsça beyit içermeyen ve *Mesnevî*'deki beyitlerin Türkçesinden oluşan bir eserdir. Eser İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Hasan Hüsnü Paşa, nr. 693/2 (39b-94a)'de bulunmaktadır (Temizel, 2009: 102).

7- Mesnevî-i Ma'nevî

Mehmet Ali el-Mevlevî tarafından şerh edilen eser, *Mesnevî*'nin birinci cildinin mensur Türkçe şerhidir. Tam olarak ne zaman şerh edildiği bilinmemektedir. Eserin müellifi hakkında da bir bilgiye ulaşılamamıştır. Eser, İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar nr. 2780'de kayıtlıdır. *Mesnevî-i Ma'nevî* 1691-2 yılında Şeyh Ahmet el-Tacir tarafından talik hatla istinsah edilmiştir (Temizel, 2009: 103).

8- Yetîmü'ş-Şürûh

Bizim çarşılmanın konusu da olan eser İştîpli Tâlibî Hasan Dede tarafından yazılmıştır. Eser 1694'te şerh edilmiştir (Temizel, 2009: 104). 373 varaktan müteşekkil olan eser, 27 satırdır. Eser ve müellifi hakkında ayrıntılı bilgi Tâlibî Hasan Dede'nin hayatı ve nüsha tanıtımı kısmında verilmiştir.

9- Manzum Mesnevî Tercümesi I-VII

1712-1730 yıllarında Nahifî Süleyman tarafından *Mesnevî*'nin 6 cildinin Türkçe manzum şerhidir. Eser *Terceme-i Mesnevî'lî-Nahifî* olarak da bilinir (Temizel, 200: 105).

Mesnevî'nin kendi vezniyle manzum olarak tercüme edilen eser Topal'a göre söz konusu tercüme içinde en çok okunanlardandır. Bu eser Ferruh Efendi'nin

¹³ Banarlı, N.S. (1998). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. (II. Cilt) İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Mevlânâ'ya ait olmayan yedinci cildinin tercümesiyle beraber 1851-1852'de Mısır'da Bulak Matbaasında basılmıştır (Topal, 2007: 44).

10- Hulâsatu's- Şürûh

Murad Mehmed Efendi tarafından 1839-1845 yılları arasında şerh edilmiş olan eser *Mesnevî*'nin altı cildine tam olarak kısa ve veciz bir şekilde yapılmış Türkçe mensur şerhtir (Temizel, 2009: 106). Bu eseri *Mesnevî*'nin bütün ciltlerini şerh etmesi bakımından ayrı tutmak gerekir.

Güleç, bu şerhi bazılarının başarılı bulduğunu, bazılarının ise müellifin ana kaynakları okumadan şerh ettiği için başarısız bulduğunu belirtir (Güleç, 2006:143).

11- Mesnevî-i Şerîf ma'a Tercüme-i Manzûme-i Türkî

Topal'a göre Enderun'da yetişen Şakir Mehmet Efendi tarafından yedinci cildi Mevlânâ'nın zannederek yazdığı tercümesidir (Topal, 2007: 44).

Diğer taraftan Temizel eserin müellifi hakkında kesin bir yargı ifade etmeyip eserin müellifinin Şakir Paşa veya Ferâizci Mehmed Şakir yahut Mehmet Şakir olabileceğini söylemektedir (Temizel,2009: 111).

Eserin tercümesinden 1 yıl sonra istinsah edilmiş bir nüshası, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, müze kısmında, Türkçe yazmalar arasında, 6308 numarada kayıtlıdır (Güleç, 2002: 78).

12- Mesnevî Tercümesi

Hüseyin Avni Bey (Yenişehirli Avni Bey) tarafından yazılan tercüme eser tamamlanamamış ve müsveddelerinin bir kısmı kaybolmuştur. 6 ciltlik eserin 3 cildi tamdır (Temizel, 2009: 111).

Gölpınarlı, Suud Yavsî'nin birinci cildin birkaç sayfası noksan bir nüshanın kendisinde bulunduğunu ifade etmiştir, demektedir (Gölpınarlı, a.g.e, s. 146.).

13- İkâzu'n-Nâi' mîn ve İfhamu'l-Kâsirîn I-III

Ali Rıza b. Mehmed Rüşdî Yalvâcî tarafından kaleme alınan eser müstakil bir *Mesnevî* şerhi olmayıp eserin içinde yer yer *Mesnevî* şerhi geçmektedir. Eserin müellifinin kendi hattıyla yazdığı nüshası Konya Bölge Yazma Eser Ktp., Isparta Yalvaç İlçe Ktp. Koleksiyonu, nr. 102, 103, 104'de kayıtlıdır (Temizel, 2009: 112).

14- Tercüme ve Şerh-i Mesnevî-i Şerîf

Abidin Paşa tarafından 1884-1889 yılları arasında *Mesnevî*'nin 1. cildinin 6. cilt olarak yazılmış tercüme ve şerhidir (Temizel, 2009: 112).

Abidin Paşa *Mesnevî*'den her bir beytin Farsça metnini almış "Tercüme" başlığı ile beyti Türkçeye çevirmiş ve "Şerh" başlığı ile de beyti şerh etmiştir. Abidin Paşa hemen hemen bütün beyitleri şerh etmesine rağmen çok az da olsa şerh etmediği beyitler de mevcuttur (Çelik, 2002: 87-88).

Eser tek tek veya hepsi birden çeşitli zamanlarda yayınlanmıştır. Yine eserler ilgili Nuri Şimşekler ve İsa Çelik tarafından yüksek lisans çalışması yapılmıştır (Temizel, 2009: 113).

15- Mesnevî-i Şerîf Şerhi

Mesnevî'yi geniş bir şekilde şerh eden ikinci şârih Avni Konuk'tur. Konuk eserini yazarken Türkçe ve Farsça şerhlerin yanı sıra Hintli şârihlerin eserlerinden de faydalanmıştır (Güleç, 2006: 144). Faydalandığı kaynaklar bakımından özellikle Hintli şârihlerin şerhlerinde faydalanması bakımından diğer pek çok *Mesnevî* şerh ve tercümelerinden farklılık arz ettiğini düşünebiliriz.

1929-1937 yılları arasında yazılmış eser, 6 defter halinde yazılmış *Mesnevî*'nin Türkçe şerhidir (Temizel,2009:113).

Avni Konuk *Mesnevî*'nin 7. cildi konusundaki görüşlerini mukaddime bölümünde belirtir. Konuk eserini yazarken Ankaravî'nin metnini esas almıştır. Şerhte onun metodunu kullanmış, önce metin, sonra tercüme, ardından lügat bilgisi ve izah şeklindedir (Güleç, 2006: 144).

Müellifi tarafından rik'a hatla istinsah edilmiş eser Konya Mevlânâ Müzesi, ihtisas nr. 4773'te yer almaktadır.

16- Mesnevî Tercümesi

Veled Çelebi İzbulak tarafından kaleme alınan eser *Mesnevî*'nin Türkçe mensur tercümesidir (Güleç, 2002: 79).

Bu eser Abdülbaki Gölpınarlı tarafından tashih ve ikmallerle gözden geçirilerek Milli Eğitim Bakanlığı tarafından birçok defa yayınlanmıştır (Temizel, 2009:129).

17- Şerh-i Mesnevî

Süleymaniye Camiinde *Mesnevî* okutmaya izin alan Tahir Olgun'un takrirleri kitap şeklinde çıkarmasıyla eser vücut bulmaya başlamıştır (Çelik, 2002: 88).

Eser *Mesnevî*'nin birinci cildinden beşinci cildinin bir bölümüne kadar olan kısmının Türkçe mensur tercüme ve şerhidir (Temizel, 2009: 141).

18- Mesnevî Şerhi

Temizel, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Nr. 2270'de *Mesnevî*'nin birinci cildinin müellifi ve yazım tarihi bilinmeyen bir şerhinden bahseder (Temizel, 2009: 149).

19- Mesnevî Tercemesi

Temizel, İzmir Efes Müzesi, nr. 1979'da kayıtlı, 140 varak, 23 satır, şirazesi dağılmış, başı ve sonu eksik bir *Mesnevî* tercümesinden bahsetmektedir (Temizel,2009:149).

20- Mesnevî Tercemesi

Temizel yine İzmir Efes Müzesi nr. 1980'de kayıtlı, 129 varak, 29 satır, şirazesini dağılmış, başı ve sonu eksik bir *Mesnevî* tercümesinden bahsetmektedir (Temizel,2009:150).

21- Şerh-i Mesnevî

Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sinin müstakil bir şerhi olmayıp bir kısmının Türkçe şerhidir. Eser Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, Yazma Eserler Bölümü, İsmail Saib II, nr. 4766'da kayıtlıdır. Eser 23 satır, tek sütunlu, şirazesini dağılmış ve ciltlidir (Temizel, 2009:150).

22- Şerh-i Mesnevî

Yazarı ve yazım tarihi bilinmeyen eser baştan noksandır. Eser, müstakil bir *Mesnevî* şerhi olmayıp *Mesnevî*'nin bir kısmının Türkçe mazmun şerhidir. Eser Ankara TDK Ktp. Nr. Yz. A72'de kayıtlıdır (Temizel, 2009: 150).

23- Şerh-i Mesnevî

Ahmed Nâim Erzurumî tarafından yazılmış eser 325 varaktan müteşekkildir. Eser Erzurum İl Halk Ktp., nr. 23917'de kayıtlıdır (Temizel,2009:151).

Eserle ilgili Özdemir, makalesinin sonuç kısmında bu eserin Ankaravî'nin Mesnevî Şerhinin 4. cildi olduğundan Ahmed Nâim Erzurumî'nin bu eserin müellifi değil müstensihî olduğundan bahseder (Özdemir, 2016: 491).

24- Mecmû'a-i Fevâ'id ve Eş'âr

Eserin müellifi ve yazım tarihi bilinmemektedir. Eser *Mesnevî*'nin bir kısmının şerhidir. 767 varak olan eser, Millî Kütüphane Başkanlığı, nr. Mil Yz A 2274/1 yer almaktadır (Temizel, 2009:151).

25- Şerh-i Mesnevî

Müellifi ve yazım tarihi belli olmayan eser, Manisa İl Halk Ktp., nr. 5072 ve 5147'de kayıtlıdır (Temizel, 2009:151).

26- Şerh-i Mesnevî

Müellifi ve yazım tarihi belli olmayan eser Millî Kütüphane Başkanlığı, Tokat Zile İlçe Halk Ktp. Koleksiyonu, nr. 136/1'de kayıtlıdır (Temizel, 2009: 151).

27- Şerh-i Mesnevî

Müellifi ve yazım tarihi belli olmayan eser, Konya Yusufpaşa Ktp., nr. 6671'de bulunmaktadır (Temizel, 2009: 151).

28- Şerh-i Mesnevî

Başı ve sonu eksik olan eserin yazarı ve yazım tarihi belli değildir. Eser Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Yazma Eserler Bölüm Müteferrik II, nr. 96'da kayıtlıdır (Temizel, 2009: 152).

29. Mesnevî Tercemesi ve Şerhi

Mesnevî'nin tamamını şerh eden son şârih Abdülbâkî Gölpınarlı'dır. *Mesnevî Tercemesi ve Şerhi* adını taşıyan bu eser İnkılâp Yayınları tarafından her cilt *Mesnevî*'nin iki cildini kapsayacak şekilde üç cilt hâlinde yayımlanmıştır.

Abdülbâkî Gölpınarlı'nın *Mesnevî Tercemesi ve Şerhi* adını taşıyan eseri, "Sunuş" yazısının sonunda verilen tarihe göre 1972 yılında tamamlanmıştır. Gölpınarlı eserin girişinde *Mesnevî*'nin muhtevası ve Mevlânâ, *Mesnevî*'yi şerh etme sebebi, daha önceki *Mesnevî* şerhleri, *Mesnevî*'nin nüshaları ve şerhinde izlediği yöntem hakkında bilgi verir; yedinci cilt meselesi üzerine fikirlerini ortaya koyar. Gölpınarlı, *Mesnevî*'yi beyt beyt değil de mevcut konudan uzaklaşmamak için bölüm bölüm şerh etmiştir. Şerh esnasında ayet ve hadislerden, dinî-tasavvufî eserlerden,

mitolojik kaynaklardan, rivayetlerden, gramer kitaplarından, lügatlerden faydalanmıştır (Özdemir, 2016: 470-471).

30- Şerhli Mesnevî-yi Şerîf

Kenan Rifâî'nin 1906-1923 yılları arasında yaptığı Mesnevî sohbetleri esnasında Kazım Büyükkaksoy tarafından tutulan notlar Mesnevî Hatıraları adıyla kitaplaştırılmıştır. Söz konusu eser, daha sonra talebeleri tarafından *Şerhli Mesnevî-yi Şerîf* adıyla tekrar yayımlanmıştır. Eser *Mesnevî*'nin dîbâcesini şerh etmeden on sekiz beytin tercümesiyle başlamış ve birinci cildin tamamını şerh etmiştir. On sekiz beyti mensur bir tercümeden sonra beytleri sıralı bir şekilde topluca şerhe başlar. Kenan Rifâî'nin eserinin şerh kısmında beyitler uzun uzadıya şerh edilmemiştir. Beytlerin tercümesi biraz daha genişletilmiş ve beytlerde işaret edilen anlamlar üzerine açıklama yapılmıştır (Özdemir, 2016: 482).

II- Mesnevî'den Yapılan Münteablarm Tercüme ve Şerhleri

Kelime anlamı “seçilmiş, güzide” olan müntehabdan¹⁴ maksat, Mevlânâ'nın Mesnevî'sinden seçilmiş çeşitli beyitlerin şerh ve tercümesidir.

1- Mesnevî-i Murâdiye I-II

Asıl adı Muiddin bin Mustafa olan Muinî tarafından yazılmıştır (Topal, 2007: 41).

Temizel'e göre eser, *Mesnevî*'nin bilinen ilk müntehab Türkçe manzum tercümesidir. *Mesnevî*'nin birinci cildinden müntehab yoluyla iki cilt olarak yazılmıştır (Temizel, 2009: 153).

Eser, Muinî tarafından Sultan II. Murad adına 1438'de yazılmış manzum çeviridir. Bu nedenle eser *Mesnevî-i Muradî* ismiyle de bilinir. Eser Kemal Yavuz tarafından yayına hazırlanarak 1982 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları arasında basılmıştır (Çelik, 2002: 74).

2- Şerh-i Cezîre-i Mesnevî

İlmî Dede Bağdadî tarafından 1571 yılında yazılan eser Sîneçâk Yusuf Sinân'ın Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sinden 366 beyit seçerek meydana getirdiği *Cezîre-i*

¹⁴ (www.osmanlicaturkce.com, agis, 2019)

Mesnevî isimli eserin tercüme ve şerhidir. Türkçe olarak şerh edilen eser bazı kaynaklarda *Şerh-i Ba'z-i Ebyât-ı Mesnevî* olarak da geçmektedir. Eser Konya Mevlânâ Müzesi Ktp., 2092'de kayıtlıdır (Temizel, 2009: 155).

3- Şerh-i Dibâce-i Cild-i Evvel-i Cezâire-i Mesnevî

İlmî Dede Bağdadî tarafından Sîneçâk Yusuf Sinân'ın *Cezâire-i Mesnevî*'sinin birinci cildinin Türkçe şerhidir. Eser *Şerh-i Dibâce-i Mesnevî* adıyla da bilinmektedir (Temizel, 2009: 156-157).

4- İntibâh-ı Şerh-i Mesnevî

Hacı Pîrî Efendi tarafından 1582'de yazılan eser Türkçe mensur tercüme ve şerhidir. Müellif Harezmi'nin *İbaret-i Fûrs*'ünden, Surûrî'nin *Mesnevî Şerhi*'nden ve benzer kaynaklarda faydalandığını belirtmektedir. Eser İstanbul Süleymaniye Ktp., Halet Efendi, Mülhak, nr. 26'da kayıtlıdır (Temizel, 2009: 157).

5- Şerh-i Mesnevî

Sûdî Bosnavî tarafından XVI. yüzyılın ikinci yarısında şerh edilen eser *Mesnevî*'nin VI. cildinin bir bölümünün şerhidir (Temizel, 2009: 158).

Şem'î'nin 6. cildi ile yaptığımız kıyaslamada çok büyük benzerlik olduğu buradan hareketle bu eserin Sûdî Bosnavî tarafından telif edilmediği, Bosnavî tarafından Şem'î'nin 6. cildinin istinsah edildiği konusunda fikrimiz oluşmuştur.

6- İhtiyârât-ı Mesnevî I-IV

Yenikapı Mevlevî şeyhi Sabuhî tarafından 1647 yılında yazılan eser Sabuhî'nin *Mesnevî*'den seçtiği beyitleri bir cilt olarak şerh etmesinden oluşmaktadır. Eserin nüshaları Konya Müzesinde, Yenikapı Mevlevîhânesi kitaplığında bulunmaktadır (Çelik, 2002: 85).

7- Tuhfetü'l- Berere

17. yüzyılda Ankaravî tarafından yazılan eser *Mesnevî*'nin müntehab bazı beyitlerinin Türkçe şerhidir. Eser İstanbul Süleymaniye Kütüphanesinde kayıtlıdır (Temizel, 2009: 162).

8- Şerh-i Cezîre-i Mesnevî

Abdullah-ı Bosnavî tarafından 1628'de kaleme alınan eser Sineçâk Yusuf Sinân'ın Mevlânâ'nın Mesnevî'sinden 366 beyit seçerek yazdığı Cezîre-i Mesnevî diye adlandırdığı eserin manzum tercüme ve şerhidir. Eser İstanbul Süleymaniye Kütüphanesinde kayıtlıdır (Temizel, 2009: 162).

9- Şerh-i Mesnevî

Mesnevî'nin birinci cildinden bir bölümün Türkçe şerhi olan eser Zile doğumlu ve Halvetiyye şeyhi olan Abdülmecid b. Muharrem-i Sivâsî tarafından XVII. yüzyılın başlarında şerh edildi (Temizel, 2009: 164). Çelik'e göre ise Sivâsî'ye ait Şerh-i Müntehâbât-ı Mesnevî isimli, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde kayıtlı eserinin dışında Mesnevî'nin 1315 beytinin şerhi olan ve MEB Ankara Genel Kitaplık 683 numarada kayıtlı *Şerh-i Mesnevi* isimli bir eseri daha vardır (Çelik, 2002: 85).

10- Şerh-i Cezîre-i Mesnevî

Abdülmecid b. Muharrem-i Sivâsî tarafından XVII. yüzyılın başlarında şerh edilen eser, Sineçâk Yusuf Sinân'ın *Cezîre-i Mesnevî*'sinin Türkçe şerhidir. Kaynaklarda *Şerhü Cezîretü'l-Mesnevî* ve *Şerh-i Mesnevî* adıyla da bilinen eserin İstanbul, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 2453 ve 2527'de; Şehit Ali Paşa, nr. 1367'de, Kasîdecizâde, nr. 327'de bazı nüshaları mevcuttur (Temizel, 2009: 165).

11- Meyâdînu'l- Fursân

Abdülmecid b. Muharrem-i Sivâsî tarafından 1047/1637-38'de şerh olarak kaleme alınan eser, *Mesnevî*'nin birinci cildinden müntehab beyitlerin Türkçe mensur şerhidir. Kaynaklarda *Şerh-i Mesnevî* adıyla da bilinen ve daha çok dilbilgisi izahlarını ihtiva eden eserin, İstanbul Üniversitesi Merkez Ktp., TY. nr. 196'da yer alan nüshasından başka; İstanbul, Süleymaniye Ktp., Âşir Efendi, nr. 3935/1'de de bir nüshası mevcuttur (Temizel, 2009: 165).

12- Hall-i Tahkîkât

XVII. yüzyılda Mevlevî şairlerinden Cevrî'nin yazdığı ve *Mesnevî*'den seçtiği kırk beytin her birini beşer beyitle terkiib-i bend şeklinde şerh ettiği eseridir (Çelik, 2002: 89). Topal ise Cevrî'nin *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beyti ve altı cildinden seçilen beyitlere beşer beyit şerh yazmak suretiyle oluşturduğu terkiib-i bend şeklinde kaleme aldığı eseridir, der (Topal, 2007: 47).

13-Aynu'l-Füyûz

Cevrî'nin Yusuf Sîneçâk'ın, *Mesnevî*'den 366 beyit seçerek "*Cezîre-i Mesnevî*" adını verdiği antolojinin her beytini beş Türkçe beyitle açıklamıştır ve bu eser Matbaa-i Amire'de de basılmıştır (Çelik, 2002: 89).

Aynu'l-Füyûz hakkında Selahattin Hidayetoğlu tarafından *Cevrî'nin Aynü'l-Füyûz'u, Tenkitli Metin ve İnceleme* adıyla 1986 yılında Selçuk Üniversitesinde, yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır (Temizel, 2009: 167).

14- Mesnevî Şerhi

Şifâ'î Derviş Mehmed'in XVII. Yüzyılın ikinci yarısında şerh olarak telif ettiği bu eser, Rusûhî İsmâil-i Ankaravî'nin ve Sürûrî'nin Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sine yazdıkları şerhlerin birinci ve ikinci ciltlerinin kısaltmasıdır. Şifâ'î Derviş Mehmed, bu eseri öğrenciler için yazmıştır. Eser İstanbul Süleymaniye Ktp., Darü'l-Mesnevî, nr. 209'da kayıtlıdır (Temizel, 2009: 168).

15- Nahl-i Tecellî

Siroz doğumlu ve Belgrat Mevlevîhânesi şeyhlerinden olan Adnî Receb Dede tarafından 1096'da telif edilen eser, *Mesnevî*'den seçilmiş her beytin beşer beyitle manzum olarak yapılmış Türkçe şerhidir. Eserin Konya Mevlânâ Müzesi Ktp., İhtisas, nr. 2094'de yer alan yazma nüshası Mesnevî tarzında olup kenarında *Mesnevî*'den alınan beyitlerle ilgili hikâyelere ait haşiyeler vardır (Temizel,2009: 169).

Nahl-i Tecellî *fâilâtün/ fâilâtün/ fâilün* vezniyle mesnevî nazım biçimi kullanılarak yazılmış bir eserdir. Şairin, Mevlânâ'ya ait beyitleri *Mesnevî*'nin hangi cildinden seçtiğini anlattığı beşer beyitlik kısımlar ise birer nazımdır (Topal, 2007: 49).

16- Şerh-i Ba'z-ı Ebyât-ı Mesnevî

Alim aynı zamanda şair olan ve Celvetî tarikatı şeyhlerinden olan İsmâil Hakkı Bursevî tarafından XVII. Yüzyıl sonlarında ve XVIII. yüzyıl başlarında şerh olarak telif edilen bu eser, *Mesnevî*'nin birinci cildinden seçilmiş 172 beytin mensur Türkçe şerhidir. Eserin talik hatla istinsah edilmiş 61 varaklı İstanbul Üniversitesi, Merkez Ktp., TY. nr. 6496'de kayıtlı bir nüshasının dışında, Konya Bölge Yazma Eserler Ktp., Burdur İl Halk Ktp., nr. 1856/1 (1b-16b)'de bir nüshası daha vardır (Temizel, 2009:171).

17- Rûhu'l-Mesnevî

İsmâil Hakkı Bursevî tarafından 1704 yılında şerh edilen eser, *Mesnevî*'nin birinci cildinin bir kısmının Türkçe mensur şerhidir. *Mesnevî* beyitlerinin kelime kelime geniş bir şekilde şerh edildiği eser, *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beytinin, özellikle de birinci beytin, birinci mısrası hakkında söylenenlerin tasavvuf ehli tarafından bilinmesinin faydalı olacağı düşüncesiyle yazılmıştır. İki cilt olan bu şerhin birinci cildinde 326 beytin, ikinci cildinde ise 424 beytin olmak üzere yaklaşık 750 beytin şerhi yer almaktadır. Eser, İstanbul'da 1871'de Matbaa-i Âmire'de iki cilt olarak yayımlanmıştır (Temizel, 2009: 171-172).

Çelik'in makalesine göre Abdülbaki Gölpınarlı, bu şerhle ilgili olarak şu bilgileri vermektedir: "Tam bir tarikat yobazı olan Celvetî İsmâil Hakkı *Mesnevi* şârihliği adını elde etmek için Mesnevi'nin ilk on sekiz beytini şerh etmiştir." (Çelik, 2002: 86).

Diğer taraftan Ziya Avşar'ın "Rûhu'l- Mesnevî'de Mesnevî'nin İlk 18 Beytinin Şerh Yöntemi"¹⁵ makalesinin sonuç kısmında verilen bilgilere göre Bursevî en ince ayrıntısına kadar inilmiş yüzlerce kavram kullanmakta, bunları binlerce atıfla desteklemektedir. Aynı aynaya bakan bir yazar ve yorumcunun buluşma yeri izlenimini veren Rûhu'l-Mesnevî, her satırı üzerinde durularak okunduğunda, düşünce hayatımızın feyizli bulutlarından biri olmaya adaydır (Avşar, 2007: 72).

¹⁵ Avşar, Z. (2007). "Rûhu'l-Mesnevî'de Mesnevî'nin İlk 18 Beytinin Şerh Yöntemi". *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları, Volume 2/3 Summer*, s. 59-72.

18- Şerh-i Beyt-i Mesnevî

Derviş Mehmed Emin Tokâdî tarafından XVIII. yüzyılın başlarında yazıldığı sanılan eser, *Mesnevî*'den dört beytin Türkçe şerhi olup, Millet Ktp., Ali Emirî, Şeriyye, nr. 832, 1103 ve Çorum Hasan Paşa İl Halk Ktp., nr. 772'de yer almaktadır.

19- Şerh-i Mesnevî

Muhammed Sa'îd b. Muhammed Mustafa-i Köstendilî'nin XVIII. yüzyılda veya daha öncesinde Türkçe şerh ve tercüme olarak kaleme aldığı sanılan bu eser, Şem'î Şem'ullâh tarafından XVI. yüzyılın sonlarında şerh ve tercüme olarak telif edilen Mevlâna'nın *Mesnevî*'sinin üçüncü cildinin özetidir. Eser Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, Yazma Eserler Bölümü, Muzaffer Ozak II, nr. 657'de yer almaktadır (Temizel, 2009: 173).

20- Cezîre-i Mesnevî Tercümesi

Asaf Mehmed Paşa tarafından XVIII. yüzyılda tercüme ve şerh olarak kaleme alınan eser, Sîneçâk Yusuf Sinan'ın Mevlâna'nın *Mesnevî*'sinden 366 beyit seçerek meydana getirdiği ve *Cezîre-i Mesnevî* diye adlandırdığı eserin Türkçe tercüme ve şerhidir. Eser, Millî Kütüphane Başkanlığı, Ankara Cebeci İlçe Halk Ktp. Koleksiyonu, nr. 407'de bulunmaktadır (Temizel, 2009: 173).

21- Şerh-i Cezîre-i Mesnevî

18. yüzyılın ünlü şairlerinden olan III. Selim'in gözdesi, Galata Mevlevîhânesi şeyhi Şeyh Gâlib Es'ad Dede tarafından 1789-90'da telif edilen bu eser, Sîneçâk Yusuf Sinan'ın Mevlâna'nın *Mesnevî*'sinden 366 beyit seçerek meydana getirdiği ve *Cezîre-i Mesnevî* diye adlandırdığı eserin Türkçe tercüme ve şerhidir (Temizel, 2009:174).

Eserin İstanbul Millet ve Süleymaniye Kütüphanesinde, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesinde, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde nüshaları vardır. Bu eser, Turgut Karabey ve Mehmet Vanlıoğlu ve Mehmet Atalay tarafından Şeyh Gâlib, *Şerh-i Cezîre-i Mesnevî* adıyla Latin harfleriyle yayınlanmıştır (Temizel, 2009:175).

22- Revâiyihü'l-Mesneviyât

Mehmed Emin'in XIX. yüzyılda tercüme ve şerh olarak kaleme aldığı bu eser, Mesnevî'nin birinci cildinden müntehap bazı beyitlerin Türkçe mensur tercüme ve şerhidir. Sultan Abdülmecid'e ithaf edildiği ve esere *Revâiyihü'l- Mesneviyât* adı verildiği belirtilmektedir. Tespit edilebilen tek nüshası İstanbul Süleymaniye Ktp., Nafiz Paşa, nr. 522'de yer almaktadır (Temizel, 2009: 175-176).

Diğer taraftan Çelik, eseri Tokat Mevlevî Şeyhi Hafız Mehmet Emin, şüpheli yedinci cilde birlikte *Mesnevî*'yi nazmen Türkçeye çevirmiş ve III. Selim devri vezirlerinden Gazi Yusuf Paşa'ya ithaf etmiştir, demektedir. Çelik'in bildirdiğine göre eserin bir nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Türkçe Yazmaları arasında, 6323 numaradadır (Çelik, 2002: 77-78).

23- Mesnevî-i Şerif Tercümesi

Divan şairlerinden olan, Nevşehir doğumlu, Enderun'da eğitim görmüş, Sultan Abdülaziz'in iltifatına nail olmuş Süleyman Hayri Bey tarafından tercüme edilen eser, *Mesnevî*'nin birinci cildinin bir kısmının Türkçe manzum tercümesidir (Temizel, 2009: 176-177). Çelik'in çalışmasında, nesri nazmından, nazmı da nesrinden berbat olan bu zat, Nahifi tercümesini, mealen tercüme diye tenkit ettiği halde kendisinin de yine mealen tercüme edeceğini söylemiş ve birinci cildin pek cüzi bir kısmını, pek kötü bir surette tercüme etmiştir, denmektedir (Çelik, 2002: 78).

24- Müntahâb-ı Mesnevî

Muhammed b. Hasan Habîb el-Mevlevî tarafından XIX. yüzyılda veya daha öncesinde yazıldığı tahmin edilen, Mevlâna'nın *Mesnevî*'sinden seçilmiş ve Türkçeye tercüme edilmiş beyitleri içeren eser 1862 tarihinde Muhammed Rasih b. Ahmed eş-Şehîd el-Hâdimî tarafından siyah renkle istinsah edilmiştir. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Yazma Eserler Bölümü, Muzaffer Ozak I, nr. 152'de yer alan eser, 240x170 (172x90) mm ebadında, 27 varak ve 20 satırdır (Temizel, 2009: 177).

25- Şerh-i Mesnevî

Selanik doğumlu ve çeşitli Mevlevîhânelerde görev yapmış Es'ad Mehmed Dede tarafından XX. yüzyılın başlarında şerh edilen bu eser, *Mesnevî*'nin birinci

cildinden müntahap 360 beytin Türkçe mensur şerhidir. Es'ad Mehmed Dede, bu şerhi yaparken bilhassa Hint şârihlerinden yararlanmışır. Bu yönüyle Avni Konuk'la benzerlik göstermektedir. Konya Mevlâna Müzesi Ktp., İhtisas, nr. 5792 ve 5793'de iki nüshası tespit edilmiştir (Temizel, 2009: 178).

Çelik, Es'ad Mehmed Dede için, Hüseyin Vassaf ve Tahirü'l-Mevlevî gibi devrinin pek çok tanınmış simasına hocalık etmesi sebebiyle önem arz etmektedir, demektedir (Çelik, 2002: 88).

26- Müntahabât-ı Mesnevî

Es-Seyyid el-Hâc Mehmed Şükrü İbn es-Seyyid Ahmed Ata tarafından tercüme edilen bu eser, *Mesnevî*'nin birinci cildinden seçme 270 beytin Türkçe mensur şerhidir. İstanbul Üniversitesi Merkez Ktp., İbnü'l-Emin, nr. 454 ve 1353'de iki adet nüshası bulunmaktadır (Temizel, 2009: 179).

27- Tercüme-i Ba'z-ı Ebyât-ı Mesnevî

Muhammed Hâkim tarafından tercüme ve şerh olarak telif edilen eser, *Mesnevî*'den seçme bazı beyitlerin Türkçe tercüme ve şerhidir. Eser İstanbul Süleymaniye Ktp., Halet Efendi, nr. 794'de kayıtlıdır (Temizel, 2009: 179).

28- Şerh-i Ba'z-ı Ebyât-ı Mesnevî

Muhammed b. Muhammed b. el-Hüseyin el-Belhî tarafından şerh edildiği tahmin edilen eser, konusunu Kur'ân'dan alan beyitleri şerh etmesi nedeniyle dikkat çekicidir. Eserde, Kur'ân ayetlerine lafzen ve manen işaret edilen ya da telmihte bulunulan beyitler derlenmiş ve bu beyitlerin izahlarında, ayetlerin Kur'ân'da hangi sure ve kaçınıcı ayette yer aldığına işaret edilmiştir. Eserin kaleme alınış tarihi tespit edilememiştir. Eser, İstanbul Süleymaniye Ktp., Hüsrev Paşa, nr. 148'de kayıtlıdır. (Temizel, 2009: 180).

29- Mesnevî Şerhi

Şeyh Hasan el-Mevlevî en-Nâcî tarafından şerh edilen eserin telif tarihi bilinmemektedir. Eser, Türkçe mensur şerh olup eserin nüshası İstanbul Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 2212'de kayıtlıdır (Temizel, 2009: 181).

30- Şerh-i Müntahabât-ı Mesnevî

Müellifi ve telif tarihi bilinmeyen eser, *Mesnevî*'nin birinci cildinden müntahap bazı beyitlerin Türkçe mensur şerhidir. Eserin nüshası İstanbul,

Süleymaniye Ktp., Mehmed Murad-Mehmed Arif, nr. 220'de kayıtlıdır (Temizel, 2009: 182).

31- Müntahabât-ı Şerh-i Mesnevî

230x150 mm. ebadında, 37 varak rik'a hatla şerh olarak yazılmış olan eser, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, nr. 1787'de yer almaktadır (Temizel, 2009: 182).

32- Mesnevî'den Bir Beytin Şerhi

Konya Mevlâna Müzesi, Ktp., İhtisas nr. 4344 (9b-10b)'de yer alan eser, *Mesnevî*'den bir beytin Türkçe şerhi olup, rik'a hatla istinsah edilmiştir. Bu mecmuanın 17a-17b varağında Çelebi Hüsameddin'le başlayıp Abdülvâhid Çelebi Efendi b. Mehmed Sa'id Hemdem Çelebi ile son bulan toplam 28 kişinin adının sıralandığı Mevlâna'dan sonraki makam çelebilerinin isim listesi yer almaktadır (Temizel,2009: 182).

33- Şerh-i Cezâire-i Mesnevî

Ferîd Efendi adında bir Mevlevî tarafından kaleme alınan bu eser, Sîneçâk Yusuf Sinan'ın Mevlâna'nın *Mesnevî*'sinden 366 beyit seçerek meydana getirdiği ve *Cezâire-i Mesnevî* diye adlandırdığı eserden bir bölümün Türkçe tercüme ve şerhidir. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi İsmail Saib II nr. 3010'da yer almaktadır (Temizel, 2009: 182).

34- İhtiyârât-ı Hazret-i Mesnevî-yi Şerîf

Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi 1310 numarada kayıtlı olan eserin mukaddimesinde Sabûhî Ahmed Dede, 1026 senesinin sonunda Şam'da iken çevresindeki yâranların isteğiyle tarikata yeni başlayan salıkların *Mesnevî*'yi kolayca anlamaları için bu şerhi yazdığını bildirir. Şerhte önce Farsçasını verdiği *Mesnevî* beyitlerini bazen mısra mısra bazen de beyit olarak tercüme ve şerh ettiği görülür. Şârih, beyitleri şerh ederken ayet ve hadislerden fazlasıyla faydalanır. Bunun yanı sıra şârihin *Füsûsu'l-Hikem*, *Fütûhât-ı Mekkiyye*, *Miftâhu'l-Gayb*, *Mantku't-Tayr* gibi eserlerden ve *Mesnevî* beyitlerinden alıntılar yaptığı görülmektedir.(Özdemir, 2016: 486).

35- Müntehabât-ı Mesnevî

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Bel_Osm_K.06095 demirbaş numarasıyla Muhammed Şükrü b. Ahmed Atâ adına kayıtlı olan *Müntehabât-ı Mesnevî*, Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sinden seçilmiş 231 beytin şerhidir. Şerhte ayet ve hadislerden sık sık faydalanan Muhammed Şükrü, genel olarak alıntılıdığı ayet veya hadisin Arapçasını vermeyip mealen iktibas yoluna gitmiştir. Bunun yanı sıra İsmâîl Hakkı Bursevî, İmam Gazâlî gibi bazen isim vererek bazen de isim vermeden yaptığı göndermelerle yorumlarını desteklemiştir. Muhammed Şükrü "*Müntehabât-ı Mesnevî*" adlı eserinde, genel itibarıyla uzun uzun açıklamalar yapmak yerine beyitlerin ifade ettiği anlamı anlaşılır bir şekilde ve çok uzatmadan vermeyi tercih etmiştir. Kelimelerin sözlük anlamı ve gramer özellikleri üzerinde durmayan şârih, beyitlerin anlam dünyasını açıklamaya yönelik yorumlar yapmıştır (Özdemir, 2016: 487).

36- Mesnevî'nin Özü

Mevlânâ ve eserleri üzerine çalışmalar yapan Muhlis Koner, 1950 yılından ömrünün sonuna kadarki zaman diliminde *Mesnevî'nin Özü* isimli şerhini hazırlamıştır. Daha önceki şerhleri yeterince anlaşılır bulmayan Koner, Mevlânâ'nın *Mesnevî*'de anlattığı fikirleri açık ve anlaşılır bir dille gençlere ulaştırmak düşüncesiyle bu eseri hazırlar. Mehmet Muhlis Koner'in *Mesnevî'nin Özü* isimli eseri altı cilttir ve her ciltte dîbâceleri özetledikten sonra *Mesnevî*'den seçtiği kısımların tercüme ve izahını yapmıştır (Özdemir, 2016: 488-489).

37- Şerh-i Cezîre-yi Mesnevî

17'nci yüzyılda Yûsuf-ı Sîneçâk'ın *Cezîre*'sini şerh eden şârihlerden biri de Meknî Efendi'dir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı OE_Yz_0380 demirbaş numarasıyla kayıtlı olan eser 84 varaktan meydana gelmektedir. Meknî Efendi'nin eseri ne zaman yazdığıyla ilgili herhangi bir kayıt yoktur. Meknî Efendi, genel olarak *Mesnevî* beyitlerinin ve bölüm başlıklarının Farsçasını yazdıktan sonra tercümesini yapmış ve "yani" diyerek şerhe geçmiştir (Özdemir, 2016: 492).

III- Mesnevî Hikâyeleriyle İlgili Eserler

1- Mesnevî Hikayeleri

Mevlevî İbrahim (XV. yüzyıl) tarafından şerh olarak kaleme alınan eser, on yedi adet Mesnevî hikayesinin manzum şerhi olup, İstanbul, Hacı Selim Ağa Ktp., Kemankeş Emir Hoca, nr. 250 (22a-107b)'de bulunmaktadır (Temizel, 2009: 183).

2- Çobannâme

Dede Ömer Rûşenî tarafından 1475'te tercüme olarak kaleme alınan eser, *Mesnevî*'deki "*Musa ile Çoban*" kıssasının geniş bir tercümesidir. Eser yaklaşık 1000 beyit kadar olup eserde 25 bölüm vardır (Temizel, 2009: 183).

Diğer taraftan Topal, Halveti Şeyhi Dede Ömer Rûşenî tarafından yazılan eserin otuz altı başlıktan ve 530 beyitten oluştuğunu, *Mesnevî*'deki "*Çoban ile Musa*" hikâyesinin etkisiyle yazıldığını ve Ruşen Dede'nin yaptığı bazı değişikliklerle tercüme kokusunu gidermeye çalıştığını belirtir (Topal, 2007: 42).

Eserin bir nüshası Dede Ömer Rûşenî'nin külliyat halindeki yazmaların hepsinin içinde bulunduğu gibi, İstanbul Üniversitesi, Merkez Ktp., TY. nr. 9385 ve Hacı Selim Ağa Ktp., Kemankeş, nr. 393'te müstakil yazma nüshası da vardır. Eserin bir diğer nüshası Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Yazma Eserler Bölümü Muzaffer Ozak I, nr. 1215/3'de bulunmaktadır (Temizel, 2009: 183).

3- Gülzâr-ı Ma'nevî

Sivaslı Sarrafoğlu Hüseyin'in oğlu, Sivas'ta veya Amasya'da doğduğu tahmin edilen, Kayseri'de Hunat Hatun Medresesinde müderrislik yapmış olan, Bayramiyye-Şemsiye tarikatının Tennûriye kolunun kurucusu ve mutasavvıf şair olan İbrahim Tennûrî; XV. yüzyılın ikinci yarısında *Gülzâr-ı Ma'nevî* adlı eserinin "*Ney ve Çeng*" bölümlerinde *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beytini yeniden uyarlayarak tercüme etmiştir. Eserin bazı nüshaları Çorum Hasan Paşa İl Halk Ktp., Diyarbakır İl Halk Ktp., İstanbul, Süleymaniye Antalya-Tekelioğlu Ktp., Manisa İl Halk Ktp.'de kayıtlıdır (Temizel, 2009: 183-184).

4- Hall-i Müşkilât-ı Mesnevî

Rusûhî İsmâil-i Ankaravî tarafından XVII. yüzyılın başlarında telif edilen eser, *Mesnevî*'deki bazı beyitlerin ve hikâyelerin Türkçe mensur açıklamasıdır. *Mesnevî*'nin hikâye ve kıssalarındaki gizli hikmetler anlatılmaktadır. Eser, İstanbul Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 1672'de kayıtlıdır (Temizel,2009: 184).

5- Cenâhu'l-Ervâh

Yine Ankaravî tarafından XVII. yüzyılın başlarında telif edilen eser, *Mesnevî* ve *Gülşen-i Râz*'dan alınan bazı beyitlerin şerhinden ve çeşitli kıssalardan oluşan Türkçe bir eserdir. Eserin İstanbul Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 2558; Lala İsmail, nr. 213/3 ve Reisü'l-küttâb, nr. 1182/4'de yazma nüshaları mevcuttur (Temizel, 2009: 185).

6- Şerh-i Hikâye-i Mescid-i Âşık Kişi

Mekke doğumlu, Mekke kadısı Halil Efendi'nin oğlu; kadılık, kazaskerlik ve şeyhülislamlık görevlerinde bulunmuş, mürettep bir divan sahibi olan Mekkî Mehmed Efendi tarafından XVIII. yüzyılda tercüme ve şerh olarak telif edilen eser, *Mesnevî* de yer alan bir hikâyenin tercüme ve şerhidir. Eser, Süleymaniye Ktp., Nafiz Paşa, nr. 416'de bulunmaktadır (Temizel, 2009: 185).

7- Merd-i Arabî Kıssası

Abidîn Paşa tarafından 1888'de telif ve neşredilen *Merd-i Arabî* kıssası adlı eser, müellifin "*Tercüme ve Şerh-i Mesnevî-i Şerif*" isimli eserinin dördüncü cildinde yer alan Türkçe mensur bir hikâyedir. Bu hikâye, Abidîn Paşa şerhinin 4. cildinden ayrı olarak, İstanbul'da 1305/1888'de Mahmud Bey Matbaasında Farsça metniyle birlikte 103 sayfa orta boy olarak basılmıştır (Temizel, 2009: 186).

8- Gülzâr-ı Hakikat I-III

Kaynaklarda hakkında fazla bilgi bulunmayan Fazlullâh Rahîmî tarafından 1910-11 yıllarında şerh olarak kaleme alınan eser, *Mesnevî* den müntahap hikâyelerin Türkçe mensur şerhidir. Müellif bu eseri, halkın ve herkesin anlaması için *Mesnevî*'den bazı hikâyeler seçerek neşrettiğini belirtmektedir. Eser, üç cilt olup

eserde 124 hikâye vardır. Bu eser, Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriye Matbaasında basılmıştır (Temizel, 2009: 186).

9- Mesnevî-i Şerif'ten Tercüme

Hâce Abdülmecid tarafından tercüme olarak telif edilen eser, *Mesnevî*'den bir kıssanın Türkçe mensur tercümesidir. Telif tarihi bilinmeyen eser, İstanbul Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 2423'de yer almaktadır (Temizel, 2009: 186).

10- Mevlânâ Mesnevî

Derviş Orhan Kuntman, Mesnevî üzerine birçok çalışma yapmış ve bu çalışmalarını *O. Mevlevî* adıyla yayımlamıştır. Orhan Kuntman, eserine *Mesnevî*'nin dîbâcesini manzum şekilde çevirerek başlamış, daha sonra on sekiz beytin Farsçalarını Lâtin harfleriyle verip karşılıklarına manzum çevirilerini yapmıştır. On sekiz beyit şerhinin ardından *Mesnevî*'nin 1, 3, 5 ve 6'ncı ciltlerinden seçtiği hikâyelerin beyitlerini Lâtin harfleriyle verip manzum çevirilerini yapmış ve her bölüm sonunda hikâyelerin açıklamasıyla eserini kaleme almıştır. Eserin sonunda, *Mesnevî*'nin on sekiz beytinin Orhan Kuntman tarafından yapılan İngilizce çevirisi de bulunmaktadır (Özdemir, 2016: 489).

11- Mesnevî Şerhi Padişah Cariye Kıssası

M. Fatih Çıtlak da *Mesnevî Şerhi Padişah Cariye Kıssası* adını taşıyan eserinde *Mesnevî*'nin birinci cildinde geçen söz konusu kıssanın şerhini yapmıştır. Çıtlak, eserinde söz konusu kıssanın beyitlerini Farsça kaydettikten sonra Lâtin harflerine çevirmiş ve manzum bir şekilde tercüme etmiştir (Özdemir, 2016: 489).

12- Küfür Fedaisi

M. Fatih Çıtlak'ın *Mesnevî* ile alakalı olarak yazdığı bir diğer eser de *Yahudi Padişaha Vezirinin Hile Öğretmesi* kıssasını işlediği *Küfür Fedaisi*'dir. Bu eserde Çıtlak, *Mesnevî*'nin birinci cildinde geçen söz konusu hikâyenin özetini verdikten sonra beyitlerin şerhine başlar. Beyitleri genel olarak grup grup mensur bir şekilde tercüme edip şerhe geçer. Bunun yanı sıra bazı beyitleri tek başına tercümeden sonra şerh ettiği durumlar da söz konusudur (Özdemir, 2016: 489).

13- Mesnevî Hikâyeleri'nden Dersler

Mehmet Demirci, adlı eserinde *Mesnevî*'de bulunan kırk hikâyenin şerhini yapmış ve bu hikâyelerin şerhi vasıtasıyla anlatmak istediklerini aktarmıştır. Demirci, *Mesnevî*'de geçen hikâyeleri beyt beyt değil de bir bütün olarak ele alıp özetlerini vermiştir (Özdemir, 2016: 489).

14- İbrahim Bey, (XIV. Yüzyıl)

M. Fatih Köksal tarafından 14'üncü yüzyılda yaşadığı ifade edilen İbrahim Bey, Kayserili Mevlevî bir şairdir ve mesleği kâtipliktir. Kadir Güler tarafından doktora tezi olarak çalışılan *Divan*'ının sonunda Mevlânâ'nın Mesnevî'sinden bazı hikâyeler bulunmaktadır.

Şair, *Mesnevî*'den seçtiği dokuz hikâyeyi, birkaç beytin tercümesi dışında, serbest bir tarzda ele alarak yaptığı ilavelerle eserini genişletmiştir. *Mesnevî*'den yaptığı seçmelerin bulunduğu kısımda önce birkaç beytin tercümesini yapmış, daha sonra da beyit sayılarına bağlı kalmadan Mesnevî hikâyelerini manzum bir şekilde şerh etmiştir (Özdemir, 2016: 483).

IV- Mesnevî'nin İlk On Sekiz Beytinin Şerhleri¹⁶

1- Neynâme

Dede Ömer Rûşenî tarafından XV. yüzyılda tercüme ve şerh olarak kaleme alınan eser, *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beytinin nazmen tercümesi ve kısmen de şerhidir.

2- Fâtihü'l-Ebyât

Rusûhî İsmâil-i Ankaravî'nin XVII. yüzyılın başlarında şerh olarak kaleme aldığı bu eser, *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beytinin Türkçe mensur şerhidir.

3- Mesnevî'nin İlk Beyitlerinin Şerhi

VII. Asırda yaşamış, Mevlevîler arasında önemli yer edinmiş, Gelibolulu olduğu sanılan ve Bostan Dede'nin dervişi olan Ağazâde Mehmed Efendi tarafından şerh olarak telif edilen ve telif tarihi tespit edilemeyen bu eserde *Mesnevî*'nin ilk yirmi beytinin Türkçe mensur şerhi vardır. Eser İstanbul Süleymaniye Ktp., Pertev Paşa, nr. 619'da kayıtlıdır.

4- Kitâbu'l Ma'ârif fî Mesnevî-i Şerif

İstanbul'da 1868 yılında yayımlanan bu eser, Kerküklü Abdurrahman adıyla da bilinen Abdurrahman Hâlis-i Tâlibânî tarafından XIX. yüzyılın ilk yarısında şerh

¹⁶ Bu kısımda yer alan çalışmalardan ilk dokuz tanesi Temizel'in "Mevlânâ ve Eserleri Üzerine Çalışmalar" isimli kitabından; geriye kalan çalışmalar ise Özdemir'in "Mesnevî'nin Türkçe Şerhleri" isimli makalesinden alınmıştır.

olarak kaleme alınmıştır. Bu şerhte Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sinin ilk on sekiz beytinin şerhi vardır.

Çelik, Abdurrahman Hâlis-i Talibânî'nin Kadiriyye tarikatının Halisiyye şubesinin pîri olduğundan ve eserin manzum şerh olduğundan bahseder (Çelik, 2002: 88).

5- On Sekiz Beyit Şerhi

Âsım (Bağdatlı)'ın XIX. yüzyılda *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beytine yaptığı bu şerh, İstanbul, Millet Ktp. Ali Emirî Efendi, nr. 267'de kayıtlı kendi Divân'ının sonunda yer almaktadır.

6- Kitâbu'l Ma'ârif fî Mesnevî-i Tercümesi

Hasan Tevfik Efendi tarafından XIX. yüzyılın sonlarında tercüme olarak kaleme alınan eser, Abdurrahman Hâlis-i Talibânî'nin *Kitâbu'l Ma'ârif fî Mesnevî-i Şerif* isimli eserinin Türkçe tercümesidir.

7- Mesnevî'nin İlk On Sekiz Beytinin Şerhi

Seyyid Derviş Muhammed tarafından şerh olarak telif edilen ve telif tarihi tespit edilemeyen eser, *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beytinin Türkçe şerhidir. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, Yazma Eserler Bölümü, Mustafa Con, nr. A 772'de kayıtlıdır. Eser, *Kitâb-i Tarîkatnâme-i Hazret-i Mevlâna* adıyla da bilinmektedir.

8- Mesnevî'nin İlk Beyitlerinin Şerhi

Müellifi ve telif tarihi bilinmeyen ve *Mesnevî*'nin birinci cildinin ilk on sekiz beytinin Türkçe mensur şerhi olan eser, Konya Mevlâna Müzesi Ktp., İhtisas, nr. 2176 (6b-15b)'de bulunmaktadır. Bu eser, muhtemelen Konya Mevlâna Müzesi Ktp., İhtisas, nr. 4003 (31b- 39b)'de bulunan ve *Mesnevî*'nin İlk On Sekiz Beytinin Şerhi adıyla kayıtlı eserin diğer bir nüshasıdır.

9- Mesnevî'nin İlk On Sekiz Beytinin Şerhi

Şârihi ve telif tarihi tespit edilemeyen ve *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beytinin Türkçe mensur şerhi olan eser, Konya, Mevlâna Müzesi, Ktp., İhtisas nr. 4003 (31b-39b)'de yer almaktadır. Bu eser, muhtemelen Konya Mevlâna Müzesi Ktp., İhtisas,

nr. 2176 (6b- 15b)'de bulunan ve *Mesnevî'nin İlk Beyitlerinin Şerhi* adıyla kayıtlı eserin diğer bir nüshasıdır.

10- Lübb-i Mesnevî

Rızâeddîn Remzi'nin *Lübb-i Mesnevî* adını taşıyan eserini Şener Demirel Lâtin harflerine aktarmıştır. Rızâeddîn Remzi de önceki şerhleri ve *Mesnevî*'nin on sekiz beytini okuduktan sonra kendi düşüncelerini yazma ihtiyacı duyar. On sekiz beyit *Mesnevî*'nin özü olması münasebetiyle de yaptığı şerhin adını *Lübb-i Mesnevî* koymuştur. Klasik şerh metoduyla kaleme alınan eserde, beyitlerde geçen kelimelerin lügat anlamlarından çok murat edilen anlamları üzerinde durulmuştur (Özdemir, 2016: 474).

11- Son Dönemde Yapılan ve On Sekiz Beyti Kapsayan Bazı Şerhler

Ahmet Ateş, bir makalesinde Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sinin ilk on sekiz beytinin şerhini yapmıştır. İsmâîl Rüsûhî, İsmâîl Hakkı Bursevî gibi şârihlerin *Mesnevî*'nin on sekiz beytini şerh ettiğini, fakat Mevlânâ'yı yeterince anlamadıklarını ifade ederek önceki şârihleri eleştirir. Ateş, on sekiz beytin şerhini Mevlânâ'nın hayatı ve yaşadığı çevreyi göz önünde bulundurarak yorumlar.

Selçuk Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar* adlı eserinin “*Bazı Tasavvufî Metinler ve Açıklamaları*” başlığı altında *Mesnevî*'nin on sekiz beytinin şerhini yapmıştır. Genellikle beyitlerde geçen kavramların murat edilen anlamlarını verdikten sonra sözü fazla uzatmadan beyitlerin anlamlarını açıklamıştır.

Bunlardan başka Ahmed Hakîm *Râh-ı Kadîm* adlı eserinde; Abdurrezzak Tek *Hazret-i Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ve Mesnevî-yi Şerif*'te; Kudsi Ergüner, hatıralarının sonunda “*Mevlevîlik ve Ney*” başlığı altında; Kemal Sönmez, *Açıklamaları ile Mesnevî Ummanından 18 Hakikat İncisi ve Türkçe Nazmedilmiş Seçme Beyitler* isimli eserinin “*18 Hakikat İncisi*” bölümünde; Erkan Türkmen, Süleyman Uludağ ve Kaan Dilek de *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beytinin şerhini yapmışlardır (Özdemir, 2016: 274-275).

V- Mesnevî Üzerinde Yapılan Diğer Bazı Çalışmalar

1- Tahrîr ve Teşrîh-i Dîbâce-i Mesnevî

İlmî Dede Bağdâdî (ö.1020/1611) tarafından XVII. yüzyılım başlarında telif edilen eserin serlevha müzehhep, söz başları kırmızı, cetveller yaldızlı, gömme

salbek, şemseli, köşebentli, zencirekli mıklebli, şirazeli cildi Konya Bölge Yazma Eserler Ktp., Konya İl Halk Ktp., nr. 1522/3 (85b- 94b)'de yer almaktadır (Temizel, 2009: 192).

2- Câmi'ü'l-Âyât

Rusûhî İsmâil-i Ankaravî tarafından XVII. Yüzyılın başlarında telif edilen eser, *Mesnevî*'deki ayet ve hadislerle Arapça ibarelerin ve anlaşılması zor bazı ıstılahların Türkçe şerhidir. Eserin Konya, Mevlâna Müzesi Kütüphanesinde, Ankara Millî Kütüphanesinde, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesinde, Kastamonu İl Halk Kütüphanesinde, Kütahya Vahit Paşa İl Halk Kütüphanesinde, Manisa İl Halk Kütüphanesinde nüshaları vardır (Temizel, 2009: 193).

3- Müşkilât-ı Mesnevî

Abdülmecid b. Muharrem-i Sivâsî tarafından XVII. yüzyılın başlarında kaleme alınan eser, *Mesnevî*'de geçen anlaşılması zor kelimeleri izah etmektedir. Eserde anlaşılması zor kelimeler, son harflerine göre bâblara ayrılmış; bu bâblar da kelimelerin ilk harflerine göre yirmi sekiz fasla bölünmüştür. Eserin bir nüshası İstanbul Süleymaniye Ktp., Nafiz Paşa, nr. 1491'de yer almaktadır (Temizel, 2009: 194).

4- Muzhirü'l-İşkâl

İstanbul doğumlu, Bosnalı Hürrem Ağa'nın oğlu, Osmanlı âlimi ve hattatı olarak bilinen, çeşitli yerlerde kadılık ve Anadolu kazaskerliği yapmış Şâbanzâde Mehmed Efendi tarafından yazılan eser, *Mesnevî*'deki anlaşılması zor, yaklaşık 2000 Arapça ve Farsça nadir kelimenin Türkçe olarak yapılan açıklamalı tercümesidir. Eserin birçok nüshası vardır (Temizel, 2009: 194).

Çelik, bu eser için, *Mesnevî*' için yazılmış hususi lügatlerden biridir, der (Çelik, 2002: 89).

5- Mesnevî Şerhleri Mecmuası

Osman Selâheddin Dede'nin XIX. yüzyılda, *Mesnevî* dersleri sırasında yaptığı şerhleri içeren bir Mesnevî şerhleri mecmuasıdır (Temizel,2009: 195).

6- Mevlâna'da Türkçe Kelimeler ve Türkçe Şiirler

Mehmed Şerafeddin (Yalkaya) tarafından 1934 yılında *Mesnevî* şerhlerinden ve Mevlâna'nın diğer eserlerinden istifade edilerek telif edilen eser, Mevlâna'nın Türkçe şiirlerini ve Farsça şiirlerindeki Türkçe kelimeleri muhtevidir. Şiirler ve kelimeler tespit edilirken Rusûhî İsmâil-i Ankaravî'nin *Mesnevî* şerhi, 1894-95 baskılı *Rubâ'iyât* adlı eser ve *Divân-ı Kebîr*'in çeşitli nüshaları esas alınmıştır. Eser, İstanbul'da 1934'de Burhâneddin Matbaasında Türkiyat Mecmuası IV. ciltten ayırabım ve 60 sayfa olarak yayınlanmıştır (Temizel, 2009: 195).

7- Şerh-i Dîbâce-i Mesnevî

Telif tarihi ve müellifi tespit edilemeyen eser, *Mesnevî* nin dîbâce kısmının Türkçe şerhidir. Ayet ve hadislerden de istifade edilerek Mesnevî hakkında yapılan geniş bir açıklamayı ihtiva eden eserin şerhinde Mesnevî beyitlerinden de yararlanılmıştır. Mensur halde olan eser, İstanbul, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 2566'da bulunmaktadır. Eserin İstanbul, Üsküdar Hacı Selim Ağa Ktp., Kemankuş, nr. 315'de ayrı bir nüshası daha mevcuttur (Temizel, 2009: 195).

8- Mesnevî Fihristi

Eser, Mevlâna'nın altı cilt *Mesnevî*'sinin ciltlerine ve sayfalarına göre hazırlanmış fihristtir. Telif tarihi ve müellifi bilinmeyen eser, Konya Mevlâna Müzesi Ktp., İhtisas, nr. 2177 (54a-67b)'de bulunmaktadır (Temizel, 2009: 196).

9- Mesnevî İstılahları Hakkında Bir Risale

Müellifi ve telif tarihi bilinmeyen eser, *Mesnevî* de yer alan bazı ıstılahların Türkçe mensur açıklamasıdır. Eserde zaman zaman ıstılahlarla ilgili olarak bazı Türkçe beyitlerin de nakledilmektedir. Eser İstanbul, Süleymaniye Ktp., M. Arif-M. Murad, nr. 32'de kayıtlıdır (Temizel, 2009: 196).

VI- Telif Tarihleri veya Müellifleri ya da Buldukları Yerleri Tam Olarak Bilinmeyen ve Mesnevî'den Müntahap Beyitlerin veya Mesnevî'nin Bir Kısmının Tercüme ve Şerhlerini Muhtevî Bazı Eserler¹⁷

1- Mesnevî Şerhi

Pîrî Mehmed Paşa tarafından XVI. yüzyılın başlarında *Mesnevî*'nin bir kısmı şerh edilmiştir.

2- Şerh-i Mesnevî

Balâtîzâde Kemâlî Mehmed Çelebi (XVI. yüzyıl) tarafından *Mesnevî* kısmen şerh edilmiştir.

3- Şerh-i Dubeyt-i Mesnevî

Nevî Yahya Efendi Malkaravî tarafından 1598 yılında *Mesnevî*'den iki beyit Türkçe şerh edilmiştir.

4- Letâ'if-i Ma'nevî

Abdüllatîf Efendi tarafından kaleme alınan eser, *Mesnevî*'nin Türkçe şerhidir.

5- Mesnevî'den Bir Beytin Şerhi

Derviş Mehmed Emin Tokâdî tarafından yapılan bu şerh, *Mesnevî*'nin “Ân hiyâlâtî ki dâm-i evliyâst; Aks-i mehrûyân-ı butsân-ı Hudâst (1. defter 72. beyit) beytinin şerhidir.

6- Şerh-i Ba'z-i Ebyât-ı Mesnevî

Mustakimzâde Süleyman Sa'deddîn tarafından *Mesnevî*'nin bazı beyitleri şerh edilmiştir.

7- Uns-i Ma'nevî

Mehmed Tefik Efendi tarafından yapılan bu şerh, *Mesnevî*'nin bir bölümünün şerhi olup eser, matbudur.

¹⁷ Bu kısımda yer alan şerh ve tercümelere Temizel, genelde Bursalı Mehmet Tahir'in Osmanlı Müellifleri isimli eserinden faydalanmıştır. Aşağıdaki çalışmalardan ilk 9 tanesi Temizel'in “Mevlânâ ve Eserleri Üzerine Çalışmalar” isimli kitabından; geriye kalan 3 tanesi ise Özdemir'in “Mesnevî'nin Türkçe Şerhleri” isimli makalesiden alınmıştır.

8- Çehâr Beyt-i Mesnevî

Mihalıçcıklı Hacı Mustafa Efendi tarafından telif edilen eser, *Mesnevî*'den dört beytin şerhidir.

9- Râhatu'l-Ervâh-Mukaddime-i Mesnevî Şerhi

Bağdat doğumlu, Adana ve Konya'da çeşitli resmî görevlerde bulunmuş, Ceride-i Havadis ve Hakikat gazetelerinde başmuharrirlik yapmış, özellikle belâgat ile ilgili kitap ve makaleleriyle tanınan Abdurrahman Süreyya Efendi tarafından kaleme alınan bu eser, matbudur.

10- Mevlânâ ve Rûh-ı Mesnevî

İbrahim Aczi Kendi tarafından kaleme alınan eser Kendi'nin önemli eserlerindedir. Eser Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sinin ilk 18 beyitle birlikte birinci cildinin baş taraflarının şerhidir.

Esere Mevlânâ hakkında verdiği bilgiyle başlayan şârih, basit sayılabilecek ifadelerle Mesnevî beyitlerinin şerhini yapmıştır.

11- Aşk Meclisi

Günümüz araştırmacılarından Ziya Avşar, Mevlânâ üzerine yaptığı çalışmalar ve *Mesnevî* sohbetleriyle adından söz ettirmektedir. Bu eser *Mesnevî*'nin ilk yüz beytinin manzum çevirisi ve mensur şerhidir. Eserde *Mesnevî* beyitleri Lâtin harfleriyle verilip manzum olarak tercüme edildikten sonra yirmi altı başlık hâlinde şerh edilmiştir. Ziya Avşar, *Mesnevî* beyitlerindeki anlam yüküne göre bazen tek tek bazen de birden fazla beyti bir arada verdikten sonra şerhini gerçekleştirir.

12- Mesnevî-yi Ma'nevî Şerhi

Son dönemde *Mesnevî* dersleri veren Hüseyin Top, verdiği bu dersleri *Mesnevî-yi Ma'nevî Şerhi* adıyla kitaplaştırmıştır. Eserin "Sunuş" yazısında, Tâhirü'l-Mevlevî'nin *Şerh-i Mesnevî*'sini kendisine örnek aldığını ifade eden Hüseyin Top, öncelikle *Mesnevî*'nin 1001 beytinin şerhini yapmıştır. Daha sonra *Mesnevî*'de geçen konunun yarım kalması münasebetiyle eserin ikinci basımında konuyu tamamlama yoluna gitmiştir. Birinci cildi bu şekilde ikmal etmesinin ardından *Mesnevî*'yi şerh etmeye ve şerhlerini yayımlamaya devam etmiştir. Eserin son çıkan dokuzuncu cildiyle *Mesnevî*'nin büyük bir bölümünün şerhini tamamlamıştır.

2. BÖLÜM

YETİMÜ'Ş-ŞÜRÛH

1- NÜSHA TAVSİFİ

Yetîmü'ş-Şürûh isimli yazma nüsha, Konya Mevlânâ Müzesinde 2080 numarada kayıtlıdır. Nüşanın müellifi Tâlibî Hasan Dede'dir. Nüsha, Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin *Mesnevi-yi Manevî*'sinin 3. cildinin şerhidir. Nüşanın zahriye varağında verilen kayıt bilgilerine göre, nüsha, Türkçe yazma eserdir. Eserin satır sayısı 27, cildi mukavva üzerine kağıttır. Eserin boyu 28,5 cm; eni ise 17,5 cmdir.

Nüsha 373 varaktan müteşekkil olup birinci varakta eserin adı, yazarı, satır sayısı, kayıt numarası, kitabın ebatları hakkında kütüphane kayıt bilgileri vardır. Nüşanın 2. varağında bulunan "Bismillahirrahmanirrahim" başlığıyla eserin dibace kısmı başlar ve Arapça dua ile devam eder. Sonrasında Tâlibî Hasan Dede'nin bu nüshayı yazma sebebinden, nasıl yazdığından ve ne zaman başladığından bahsedilmektedir.

Daha sonra metin, Arapça ifadelerin bulunduğu dibace kısmının şerhiyle devam eder. 6. varağın sol tarafında bulunan "Evvel-i Ebyât-ı Mesnevî-yi Şerîf" başlığıyla Mesnevî'nin 3. cildindeki beyitler şerh edilmeye başlanır.

Nüşada, beyitlerin her biri "Beyt" diye kırmızı mürekkeple başlıklandırılmış, beytlerin üzerine de kırmızı mürekkeple çizgi çekilmiştir. "Rubai, Mısra, Şi'ir" gibi başlıklar, ayetler ve *Mesnevî*'nin kendi içinde yer alan başlıklar da kırmızı mürekkeple yazılmıştır. 361. varaktan sonra hem el yazısı değişmiş hem de kırmızı mürekkeple üzerini çizme veya kırmızı mürekkeple başlık yazmaya son verilmiştir.

367. varağın sol tarafında şerh bitmiş ve bitirme duasına yer verilmiştir. 368. varakta nüshanın kayıt numarası ve ait olduğu kitaplığın eski yazılı mührü vardır. Nüşanın 369, 370, 371. varakları boştur. 372. varakta müellifin hattıyla olmadığını, sonradan ekleme olduğunu düşündüğümüz mavi mürekkepli eski yazıyla bu eserin Selanik'te kaleme alındığı, müellifin hattıyla olan yegane nüsha olduğu, müellifin hicri 1130'da 100 yaşında Siroz'da vefat ettiği yazmaktadır. Ayrıca bu sayfada "el-fakirü'l-hakir Mustafa Necati elinde" yazmaktadır ki bu ifadeden, bu yazma eseri

Mustafa Necati Efendi'nin muhafaza ettiği ve oradan Mevlânâ Müzesi Kütüphanesine kaydedildiğini düşünmekteyiz. 373. varakta da kitabın kayıt numarası vardır.

2- TÂLIBÎ HASAN DEDE'NİN NÜSHA SEÇİMİ

Tâlibî Hasan Dede'nin, metinde geçen ifadesinden, Bosna sarayı şeyhi 'Atîk Dervîş Mehemed Efendi'nin tavsiyesi üzerine Mustafa Ağa nüshasından Mesnevî'yi şerh ettiğini anlıyoruz. Metinde geçen ifade şu şekildedir:

“(14) Bosna sarāyı şeyhi merhūm ‘Atîk Dervîş Mehemed Efendi ārzūlarıyla şehir-i sarāya varub ol (15) vücūd-ı mükerremūñ mübārek dīdār-ı şerīfleriyle şerefyāb olub kemīne-yi nā-tuvān-ı ehl-i dünyā (16) çengāline giriftār müşāhede buyurduklarında oğul bu dīn kala’sına ma‘nevī yār eylesenmezden (17) zeyy-i ‘avāmda Muştafā Ağa vardur hāzret-i pīrūñ kuddise sirrahu Meşnevī-yi ma‘nevīlerin anlardan (18) oğı diyü buyurmalarıyla defter-i sālīsi bu kemīne bu dīn kala’sında mezkūr Muştafā Ağadan okumışum” [19b]

Her ne kadar Tâlibî Hasan Dede, yukarıda geçen ifadesinde, *Mesnevî* şerhinde Mustafa Ağa nüshasını kullandığını belirtmişse de *Yetîmü’ş-Şürûh*'ta geçen “bazı nüshada şöyle vaki olmuştur” şeklindeki ifadelerden, Mesnevî şerhi esnasında diğer nüshalardan da faydalandığını düşünmekteyiz.

“yensiku (11) kullu nāsikin ‘alā kaderi kuvvetihi ve ictihādihi

bazı nüshada *ve yensiku'n-nāsikin ‘alā kaderi kuvvetihi ve ictihādihi* (12) vāki‘ olmuştur” [4a]

(159) Beyt

Pîlbeççe mîhūrî ey pāre- (9) *h^v[ā]r*

Hem berār[ed] haşm-ı pîl eztu demār

bazı nüshada *tabl-ı hor* vāki‘ olmuş ‘alā (10) kelle't-takdīrin ma‘nā-yı beyt-i şerīf rüşendür” [22a]

3- ESERİN YAZILMA SEBEBİ VE İSMİ

Tâlibî Hasan Dede, eserin ilk varağında yer alan dua kısmından sonra, eseri yazma sebebini anlatır. Buna göre H 1102/ M 1691 yılında Konya’da bulunan ve tarikat ehlinin lideri, ilim ve irfan kaynağı olan Bostan Çelebi, Selanik Mevlevîhanesine Tâlibî’yi Mevlevîhân olarak vazifelendirmiştir. Bunun üzerine 1691 yılının temmuz ayında, Tâlibî, Selanik’e gelmiştir. Tâlibî kendinden önceki Selanik Mevlevîhânesi şeyhlerinden Şeyh Muhammed Efendi zamanında başlayan ve oğlu Şeyh Ahmed Efendi zamanında devam eden Mevlevîhânenin tamiratı esnasında *Mesnevî*’nin şerhlerini, Şeyh Ahmed Efendi’nin bir sandık içinde ailesine emanet ettiğini duymuştur. Bunun üzerine Tâlibî şehrin kadısına ve valisine başvurup bu *Mesnevî* şerhlerinin bulunduğu sandığın Mevlevîhâneye geri teslim edilmesini talep etmiş ancak bunda başarılı olamamıştır. En sonunda kurulan bir mahkeme sayesinde Tâlibî, *Mesnevî* şerhlerinin olduğu sandığa kavuşmuştur.

Sandığın kilidi kırılarak içindeki *Mesnevî* şerhleri kontrol edildiğinde Ankaravî İsmâîl Efendi’nin şerh ettiği 1., 2., 4., 5., 6. ciltlerin şerhlerinin olduğu ama 3. cildin şerhinin olmadığı fark edilmiştir. Tâlibî, Ankaravî İsmâîl Efendi’nin şerhi olmazsa Sürûrî Efendi’nin veya Şem’î Efendinin şerhini ele geçirip Mevlevîhâneye koymayı murat etmiş ama bu şerhleri de ele geçirememiştir. Bu durumu içine sindiremeyen Tâlibî, *Mesnevî*’nin 3. cildinin Türkçe şerhi çalışmasına başlamış gerekli yerlerde Ankaravî İsmâîl Efendi’nin *Câmi’ü’l-Âyât* isimli eserine başvurmuş, anlaşılması zor kısımlarda lügatlardan faydalanmıştır. Tâlibî, eserin ismini *Yetîmü’s-Şürûh* koyup H 1103/ M 1692 senesi zilhicce ayının yedisi çarşamba günü şerhe başlamıştır.

4- TÂLIBÎ HASAN DEDE’NİN YETİMÜ’Ş-ŞÜRÛH’TAKİ ŞERH METODU

1- Genelde, beytlerin tercümesi yapılmış daha sonra “ya‘nî” ifadesiyle şerhe geçilmiştir.

(690) *Beyt*

Mest-i Haḡ huşyār çun şud ezdübür

Mest-i Haḡ nāyed (20) beḡod ezneḡ-i şūr

Haḡ Te‘ālā ḡazretlerinüñ ‘aşḡ u maḡabbeti serḡoş huşyārınca (21) olur dübürdan bāde-yi maḡabbet-i İlāhī serḡoşı neḡ-i şürdan kendüye gelmez ya‘nī (22) her hevā vü rüzgārdan cünbiş ü ḡarekete gelen ḡarr u ḡürs maḡūlesi müḡallidlerdür (23) yoḡsa cebl mānendi ‘azīzler neḡ-i şürdan bile kendülere gelmezler ol sebebden ki (24) ol selāḡın aḡvāllerin if‘āllerine muḡābıḡ eyleyüb lezzet-i istifrāḡ (25) ile mütelezziḡ olmuşlardır ol ise şıdḡ u ḡulūş ile ḡāşıl olur (26) kārduz zīrā [68a]

(691) Beyt

Bāde-yi Haḡ rāst bāşed bī dürüg

Düg ḡurdī (27) düḡ ḡurdī düḡ düḡ

Haḡ Te‘ālānuñ maḡabbeti ḡoḡrı olur yalansuz [69b](1) sen ise ey müḡallid mürāī bīma‘nā ayran içmişsin ayran içmişsin ayran (2) ayran ya‘nī şu ile ḡarışmış ‘izzet-i ādeme neş’e virmeyüb uyḡu ḡetürmeden (3) ḡayrı ḡāşşası olmamaḡla kezalik ‘aşḡ u maḡabbet-i ḡaḡīḡīye mā‘il olmadın mutlak izḡār (4) iden şüret uğrısı mürāīlerüñ ḡālleri buncılayındur ki ayran içüb [69a-69b]

2- Bazı beytlerin şerhi mücmel yapılmıştır.

(4479) (7) Beyt

Miḡeşāned şān müvekkel sūy-ı şehr

Mībered ezkāfiristān şān beḡahr

(8) müvekkel anları şehr ḡarafına çeker kāfiristāndan anları ḡahr ile iletür [345b]

(4480) (9) Beyt

Nī fidāyi mīsitāned nī zerī

Nī şefa‘at mīresed ezserverī

(10) ne bir fidā olur ve ne altun olur ve ne bir serverden şefā‘at irişüb (11) bizi bu bend ve bağdan hālāş ider diyü esīrler söyleyüb dirler ki [345b]

3- Bazı beytler şerhi mufassal yapılmıştır. Aşağıdaki örnekte şarih önce beyti tercüme etmiş sonra “ya‘nī” ifadesiyle şerhe geçmiştir. Şerhte ise ilgili beytin anlamına uygun bir ayetten iktibas yapmış, Ömer İbn-i Farız’dan bir beyt yazmış, Hızret-i Cami’den dört rubai yazmış arada ise yine bir ayetten iktibas yaparak şerhi oldukça geniş tutmuştur.

(16) Beyt

(12) *Şāra dakkan minhu venşakka’l-cebel*

Hel ra’eytum mincebel rakşa’l-cemel

tecellī-yi (13) Hāğdan ve ‘aşq-ı hālīk-ı muṭlağdan pāre pāre olub yarık yarık oldu tağ

(14) gördiñüz mi tağdan deve rakşını ya‘nī deve cünbiş ü hareket-i rakş itdigi gibi

(15) tağdan dağı ancılayın rakş gördiñüz mi hel ra’eytum istifhām ola tağrīr ü tağkīk

(16) içün ve ḥiṭāb-ı Hızret cümleye ola rü‘yetden murād rü‘yet-i ‘ilmiyye ola tağrīr-i

(17) kelām “*Hel ‘alimtüm bīstimā‘ aḥbarullāhi fil Qur’āni ‘ilmen razīnā kel*

müşāhidet (18) *vel‘ayān*” demek ola bu beyt-i sa‘ādetbünyād süre-yi A‘rāfda olan bu

āyet-i kerīmeden (19) iktibās buyrılmış ola ki ḳavlühü Te‘ālā_ “*Ḳāle Rabbi erinī enzur*

ileyke, kāle len terānī (20) *ve lakininzur ilāl cebeli fe inisteḳarre mekānehu fe sevfe*

terānī fe lemmā tecellā rabbuhu lil cebeli (21) *ce‘alehu dekkev ve ḥarra müsā*

şa‘ikan” mażmūn-ı sa‘ādetmağrūnı üzre bu beyt-i ‘izzet-i (22) iḥsanuñ bu āyet-i

kerīmeye taṭbīki bu vechle ola ki ‘aşq-ı Hızret-i Hāğ cem‘ī mevcūdāt-ı (23)

ta‘ayyünāt ü mümkināt ü mükevvenātuñ rūḥ-ı revānı gibi olub emrāz-ı nefsanī ve

rūḥānī-(24) nün müzīl ü dermānı olmağla ol lema‘-ı Yezdānī ve pertev-i Subḥānī

cemādāt-ı mürde vü (25) pejmürdeye irse zinde ve ferḥunde eyler ḳande ḳaldiki

“*Veleḳad kerremnā benī ādem*” ‘ünvānıyla (26) ma‘nūn ḥālīfe-yi rādde-yi

rahmānīye ire biṭarīkū'l-evveli taşarrufin anuñ vücūdunda icrā eyler nitekim (27) baħr-i eltāf-ı İlahīye ğāmız 'Ömer ibn-i Fārız ħazretlerinüñ bu kelām-ı ħuceste peyāmı burhān-ı lāmi' [8b] (1) ve rāmızdur

Şi'r

Velev naḍaħū minhā serā kabre meyyitin

Li'ārat iler-rūħi vente'aşe'l-cismü

evliyā- (2) ullāhuñ kirāmı **Ĥazret-i Cāmī** bu beyt-i sāmīnūñ taħkīkinde nice rubā'iyāt ve lem'a ĩrād (3) buyurmuşlardur cümle-yi rubā'iyātından biri budur ki zıkr olunur

Rubā'ī

'Aşık netavāned ki zi-mey perhīzed

(4) *Ĥāşşe zi-meyī ki şūr-ı 'aşk engīzed*

Yek cur'a be-ħāk her ki z'an mīrized

Cān derteneş (5) āyed zi-leħed berhīzed

zīrā ħayāt iki kısmā münkaşımdur biri ħayāt-ı ħiss-i ħayvānīyedür cem'ī ħayvānāt (6) ve insān mābeyninde müşterekdür biri daħı ħayāt-ı ħaķıķī-yi rūħānīyedür ki ħavāşş-ı efrād-ı (7) insāna maħşüşdur bu ħayāt üç derece-yi ħāvīdür derece-yi evvel 'ilm ü dāniş ü ma'arifet-i (8) ħayātıdır cehl ü nādānlık helāklığından kemā kāle Te'ālā celle şānehu "Evemen kāne meymen (9) feāħyaynāhü" "Ĥāle ba'zihüm evemen kāne meymen bilcehli feāħyaynāhü bil'ilm" zīrā göñül vāsıta-yı (10) 'ilmle Ĥazret-i Ĥaķı talebinde cünbiş nümāyān ider dāniş ü cünbiş ise ħavāşş-ı ħayātındur (11) nitekim sükün u dānānı ħavāşş-ı mevtden ise cenāb-ı **Ĥazret-i Cāmī** bu rubā'ı-yi ra'nāyı (12) bu maħalle münāsib ĩrād idüb buyururlar

Rubā'ī

'İlmest ħayāt-ı cāvidān ney 'ulemā

Çeşmī (13) begüşā beçeşme saā-ı 'ulemā

Ān çeşme ki hürd Hızr āb-ı hayāt

Buved intibāh min ledünnā (14) ʿulemā

derece-yi s̄anī gönlün şihhat bulmasıdır ve kayd-ı sevdādan halāş olub cemiʿyet (15) ve himmet ve teveccüh-i tām ile rāh-ı Hāzret-i Hāka kaşd u ʿazīmet ü sülük eylesidür ve teferruḡa (16) helāklığından necāt bulmasıdır bu cemiʿyet ise hayāt-ı haḡikī-yi ebedīye müʿeddī belki ʿayn-ı hayāt-ı (17) ebedīdür nitekim teferruḡa bāʿis taʿaluk-ı nefsdür maḡbübāt-ı mütenevviʿa ve müştebihāt-ı gūnā- (18) gūna ki mevt ü helāk-i mürdegānīdür mürdegānī taʿalluk ise ʿayn-ı merdüñ olduḡı ʿayān (19) ve ḡacet-i beyān degüldür nitekim cenāb-ı **Hāzret-i Cāmī** ḡuddise sırrahu'l-ʿazīz ḡazretleri bu rubāʿī-yi şerīf-i (20) ḡüb ve mergüb īrād buyurmışlardır

Rubāʿī

Her çiz ki dercihānest cüz hayy-ı celīl

(21) *Mürdest meşū zi-ʿaşḡ her mürde zelīl*

Ber merdeke tu meyl inhāst delīl

Elcinsu (21) ilel cinsi kemā ḡable bimislil

derece-yi şālīş Hāzret-i Hāḡḡı bulmaḡ vücūd ile hayāt bulub zāyiʿ (23) idüb bulmamaḡ helāklığından necāt bulmaḡdır bu maʿnā ile beḡā-yı ḡazret-i ʿizzete fānī olub (24) beḡā-yı Subḡān ile bākī ve hayāt-ı Yezdānī ile ḡayrāt ʿayān-ı maʿlūmuñ ola ki her hayāt (25) ki bu minvāl üzre olmaya mürd[e]lik ve pejmürde ve efsürdeliḡdür bu ise nāzenīnān-ı bārgāh-ı (26) ʿizzet ve muḡribān-ı dergāh-ı saʿādet-i İlahī hayātıdır “ *Yessirnallāhu ve iyyāküm min tilke'l-ḡayāti (27) elbāḡiye'l-ebedeniyye's-sermediyye*” şahba-yı ḡaḡikātüñ āşāmı cenāb-ı **Hāzret-i Cāmī** bu rubāʿī-yi [9a] (1) dilarāmı elHāḡ raʿnā ve şāfī īrād buyurmışlardır raḡıyallāhu ʿanhü ve irzāhü

Rubāʿī

Tā dil (2) ze-vücūd ḡıḡ ber kened nehi

Der bend-i ḡürī Hudāyīrā bend-i nehi

Gîrem ki tu cānī vü cihān zinde-yi tust

(3) *Ta zinde becānān meşevī zinde nehi*

4- Genel olarak başlıklardan sonra Mevlānā için övgü yapılmıştır.

(27) **Hük̄m kerd̄n-i Dāvud berşāhib-i gāv ki ezser-i gāv berh̄iz ü teşnī' şāhib-i [195a]**

(1) **gāv berDāvud 'aleyhisselām**

ol şāhib-i vaḥy ü beyān ol pādişāh u vārişān (2) ol dāver-i ḥikmet-i 'ayān ol tercümān-ı ğaybdān ol şāzrest-i meste'ān (3) cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazretleri bu sūrḥ-i şerīfde Dāvud peygamber 'aleyhisselāmuñ... [194b], [195a]

'Azm-ı kerd̄n-i Dāvud 'aleyhi's-selām biḥvānden-i (14) ḥalk̄ bedān şahrā ki rāz āşkār kuned ve ḥüccethārā heme ḳaṭ' kuned

(15) ol pīşvā vü rehnümā ol vāriş-i faḥr-ı verā ol nāṭıḳ-ı vaḥy-ı Ḥudā ol tercümān-ı (16) kibriyā şems-i ḥaḳīḳatden ziyā cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazretleri (17) bu sūrḥ-i şerīfe Ḥazret-i Dāvud 'aleyhisselāmuñ [195b]

5- Başlıklardan sonra, genelde, Mevlānā için yazılmış övgünün sonrasında, o başlık altındaki beyitlerde ne anlatılacağı ile ilgili şerh yapılmıştır.

Teşbīh kerd̄n-i Ḳur'an-ı mecīdrā (27) be'aşā-yı Mūsā 'aleyhi's-selām ve vefāt-ı Muştafārā 'aleyhi's-selām numūden-i beḥvāb-ı Mūsā [106a] (1) ve ḳāşidān-ı tağayyür-i Ḳur'anrā bān dü sāhirbeççe ki ḳaşd-ı burden-i 'aşā kerd̄nd çün Mūsārā 'aleyhi's- (2) selām ḥufte yāft̄nd

ol peyrev-i ḥayru'l-verā ol rāh-ı Ḥakkda pişvā ol muḥbir-i vaḥy-ı Ḥudā (3) ol kām̄kār-ı bāşafā ol melcāe'-i ehl-i vefā cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu'l-

a'lā (4) bu sürh-i şerīfde ve bu beyān-ı laṭīfde Ḥāzret-i Qurʾān-ı ʿazīmü'ş-şānı ʿaṣā-yı Mūsā ʿaleyhi's (5) selām vefāt-ı ḥāzret-i peygamber zīşānı ḥʿāb-ı kelīmullāh benāma ve kāşidān-ı tağayyür-i Ḥāzret-i (6) Qurʾānı ol iki sāḥir beççegān-ı nākāma teşbīh buyurub ki ol iki sāḥir beççeler Ḥāzret-i Mūsā (7) ʿalehi's-selām ḥʿābda iken ʿaṣāyı āḥz idüb iletmek kaçdın eylediler ol aḥvāl nazm-ı (8) ḥayāt-ı baḥş iḥsān buyurub beyān buyururlar ki [105b], [106a]

6- Bazen başlıklardan önceki beytlerin şerhinde, o başlıkta ne anlatılacağıyla ilgili hazırlık yapılmaktadır.

(767) Beyt

Ū çü zevk-i rāstī dīd ezkirām

(9) *Bītekebbür rāstīrā şud gulām*

ol merd-i lāfī çunki toğruluk lezzetini gördi kirāmdan (10) tekebbürsüz toğruluga kul oldı imdi toğruluk mücib-i rızā-yı Ḥāzret-i Ḥudādur (11) sālīke lāzım olan aṣlā toğrulukdan ser-i mü inḥirāfa rızā göstermeyüb

(12) *Rāstī mücib-i rızāyī Ḥudāst*

Kes nedīdem ki gum şud ez reh-i rāst

ḳavl-i kerīmince (13) güftār u girdārımı toğruluga muṭābık eyleye tā ki maḳbülān-ı dergāh-ı ʿizzet olan (14) kirāmuñ nazar-ı ekber te'sīrlerinden feyżmend olub zevk-i rūḥānī şāḥibi olub (15) aḥvāli sürh-i ātiyyede olan şağāl aḥvāline dönmeye

Da'vā-yı ṭāvūsī kerdin-i ān şağāl ki (16) derḥūm-ı şebbāğ üftād [76a]

7- Dibace kısmı cümle cümle şerh edilmiştir.

nefe (8) allāhu biḥā ʿibādehu ve zādehum fehmen

ya‘nī Allāhu ‘aẓīmü’ş-şān nef‘lendürsün ol hüküm sebebiyle (9) kullarını ve ziyāde eylesün fehm ü idraklerini”[4a]

8- Genelde şerh, tek beytler halinde yapılmıştır.

(822) Beyt

Bāz ĩn (10) mestī-yi şehvet dercihān

Pīş-i mestī-yi melek dān müstehān

girü bu şehvet (11) mestlığı cihānda melek mestlığı önünde haķır bil ya‘nī ey sālik felek mestlığına (12) nazaran şehvet meslığı şey²-i haķır ve mest-i ĥor u zelīldür zīrā [80b]

(823) Beyt

Mestī-yi ān (13) mestī-yi ĩn bişkened

Ū beşehvet iltifātī key kuned

anuñ mestlığı bunuñ (14) meslığın kırar ol şehvete iltifātī kaçan eyler ya‘nī melegüñ mestlığı maħabbet (15) ü şevķ-i cemāl mestlığı olduğundan şehvet mestlığını kırar ve ol mestlığı (16) ĥor ve haķır idüb vechin mā aña i‘ttibā itmez қande қaldı ki icrāsına sa‘y ide (17) aña rağbet idüb anuñ pesti olan dūnān u pestān meşelā [80b]

9- Bazen, metinde, iki beyt birden şerh edilmiştir.

(3220) Beyt

(21) Zer‘-i canrā k’eş cevāhir muzmerest

Ebr-i rahmet pür ziāb-i kevşerest

(3221) (22) [Beyt]

Ta sekāhum Rabbuhum āyed ĥitāb

Teşne bāş Allāhu a‘lem bi’ş-şavāb

cān (23) ekini ki anuñ maḥşūl şuyı cevāhirdür raḥmet buludı kevser ırmağı şuyı ile (24) tolidur *seḳahum Rabbuhum* ḥiṭāb-ı sa‘ādetine nā’il olayum dirseñ teşne ol (25) Allāhu Te‘ālā ḥazret-i şavāba a‘lemdür ya‘nī ey ṭālib-i rāh-ı Ḥaḳ “*Ve minel mā’i kulle şey’in ḥayy*” (26) muḳtezāsınca şüret-i zāhirde olan zürü‘ şudan neşv ü nemā bulub (27) ğıdā-yı cüvānı olan ḥubūb-ı i‘tā itdigi gibi cān zer‘inüñ toḥmı ki ‘ibādāt [254a] (1) ü tā‘āt ü şalāḥ ü taḳvādur anuñ ḥubūbı ki cevāhir-i ĩmān ü ĩḳāndur kevser ile (2) tolu ebr-i raḥmet anı işġāya müheyyādur velākin perhīz ü riyāzet ile teşne olmağa (3) muḥtācdur tā ki ve “*Seḳāhum rabbuhum şerāben ṭahūrā*” āyet-i kerīme-yi şerīfinüñ maḫharı olına dimek (4) ola Vallāhu Te‘āl a‘lem [254b], [255a]

10- Bazen metinde 3 beyt birden şerh edilmiştir.

(3188) Beyt

Guft esrār-ı turā bāan ğulām

Cümle vāġüyem yekāyek men tamām

(3189) [Beyt]

(25) Z’ān zamānī ki ḫarīdī tu merā

Tā beeknūn bāz ġüyem mācerā

(3190) [Beyt]

Tā bidānī ki hemānem dervücūd

(26) Ger çı ezşebdīz-i men şubḫī ġuşūd

ġulām cevāb virüb didi senüñ esrārıñı (27) ol ġulām ile cümlesini bir bir sana tamāmen ġirü söylerüm ol vaḳtden berü ki sen beni [252b] (1) şatun alduñ şimdiye deġin beynimüzden geçeni tā ki bilesin ben vücūd ile ol ġulāmum (2) egerçi benüm

karañulıgımdan bir şabāḥ aydınlığı açıldı ya‘nī ğulām ey ḥudāvend benüm beyāz (3)
oldıgımı nazar itme benüm vücūdum ol sen şatun aldıguñ vücūddur saña bu ana (4)
degin vāqı‘ olan macerāmızı beyān ideyüm tā ki ben olduğıma şüpheñ mündefi‘ (5)
olub i‘timād idesin diyüb lisān-ı ğulāmdan ḥaḳāyık-ı esrār-ı ilāhī-yi (6) bünyānına
şürü‘ idüb buyururlar ki [252a], [252b]

11- Bazen metinde 4 beyt birden şerh veya tercüme edilmiştir.

(3268) Beyt

Guft Mūsārā yekī merd-i cüvān

Ki biyāmüzem zebān-ı cānverān

(3269) [Beyt]

(20) Tā buved k’ezbāng-ı ḥayvānāt u ded

‘İbretī ḥāşıl kunem derdīn-i ḥod

(3270) [Beyt]

Çün (21) zebānhā-yı benī Ādem heme

Derpey-i ābest ü nān u demdeme

(3271) [Beyt]

Bū ki ḥayvānātrā (22) derdī diger

Bāşed eztedbīr-i hengām-ı güzer

bir cüvān yigit Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhis- (23) selāma baña cānverler lisānın ögret ola
ki ḥayvānlar ve yırtıcılar sadāsından (24) kendi dīnümde bir ‘İbret ḥāşıl ideydüm
çünkü dükeli Ādem oğlanınuñ dilleri (25) şu ve etmek ve nizā‘ ardındadır ola ki

hayvānātda bir ğayrı derd ola da (26) geit vaḳti tedbīrinde ola ya‘nī anı grenmekle dīn ü dūnyāma fā‘ide (27) ḫāşıl ola didükde [258a]

12- Bazen metinde 5 beyt birden şerh veya tercüme edilmiştir.

(3283)(5) *Beyt*

Faḳr ez’īn rū faḫr āmed cāvidān

Ki betakvā mānd dest-i nāresān

(3284)(6) [*Beyt*]

Z’ān ğinā vü z’ān ğānī merdūd şud

Ki ziḳudret şabrhā pedrūd şud

(3285)(7) [*Beyt*]

Ādemīrā ‘acַz u faḳr āmed emān

Ezbelā-yı nefis-i pürḫırş u ğamān

(3286) [*Beyt*]

Ān ğam (8) āmed z’ārzūhā-yı fazūl

Ki bedān ḫū kerdeest ān şayd-ı ğül

(3287) [*Beyt*]

Ārzū-yı (9) ğil buved ğilḫvārerā

Ġülşeker negvāred ān biçārerā

ey sālīk-i rāh-ı (10) dīn işte imdi faḳr bu yüz[den] ebedi faḫr geldi ki takvāda ḳaldı irişmeyen (11) el andan türi ğinā u ğānī merdūd oldu ki ḳudret olduğundan (12) şabrlar vedā‘c oldu Ādem oğlana ‘acַz ü faḳr emān geldi ḫırş u ğamlar (13) ile olu bu nefis-i denī belāsından zirā insāna ğam-ı bīma‘nā ārzūlardan (14) geldi ki ğül şaydı

olan nefis-i ḥabīs anlara mu‘tād itmişdi (15) ya‘nī nefis-i denīnūñ mu‘tādı zūḥur
itmediginden ğamnāk u elemnāk olur (16) ū vechle ki ṭobraḡ yiyicide ṭobraḡ ārzusı
olur ol bīḡāreye ğülşeker (17) siñmez ya‘nī tenūñ ārzūları ki ḥāke mensūb
müştebihātdur müştebihāta (18) mu‘tād olub ezvāḡ-ı rūḡānīden bīḡaber olduğından
mu‘tādı noḡşān (19) pezīr olduğundan şabr itmeyüb ğamnāk olur ammā derūnı nūr-ı
īmān u īḡān (20) ile pūrenvār olan aṣḡāb-ı sa‘ādet

Ezberā-yı kām-ı dūnyā hişrā ğamgīn (21) mekun

Puşt pā zen ber dü ‘ālem destrā bālīn mekun

Naḡl-ı tu ḡayr-ı tu (22) behr-i bostān-ı dīgerest

Rīşe muḡkem derzemīn-i ‘āriyet ḡenīn mekun

(23) buyurub belki dūnyālıḡları noḡşān olduğundan şafā u sūrūr üzre (24) olurlar

[259a]

13- Bazen metinde 6 beyt birden şerh veya tercüme edilmiştir.

(4532) Beyt

Ān yekī guft er (15) ḡünānest ān nedīd

ḡün biḡandīd ū ki mārā beste dīd

(4523) [Beyt]

ḡün ki ū (16) mübdel şudest ū şādiyeş

Nīst z’īn zindān u z’īn āzādiyeş

(4524)(17) [Beyt]

Pes beḡahr-ı dūşmenān ḡun şād şud

ḡun ez’īn fetḡ ū zafer pürbād şud

(4525)(18) [Beyt]

Şād şud cāneş ki berşîrân-ı ner

Yâft âsân nuşret ü dest ü zafer

(4526)(19) [Beyt]

Pes bidānistîm k'ü âzād nîst

Cüz bedünyâ dil hoş u dil şād nîst

(4527)(20) [Beyt]

V'er ne çün hāned ki ehl-i ān cihān

Berbed ü nîkend müşfik mihrbān

21) esîrlerden biri cevāba müteşaddî olub didi ki ey mādih ü kâ'il eger ol (21) sultān-ı kabā'il sen didigüñ gibi olaydı bizi bend-i belā ile baĝlu gördükde (22) niye gülerdi ya'nî bizüm felāket ü derd ü muşibetimüze gülmezdi çünki ol (23) beşeriyetden tebdîl olmuşdur anuñ yüz zindān-ı dünyādan şādlığı olmaz (24) ve âzādelığı daĝı olmaz pes düşmenlerüñ ĝahrına nite şād oldu (25) ve nite bu fetĝ ü zaferden ĝazz idüb pürbād oldu andan öturi cānı (26) şād oldu ki bahādır arslanlar üzre âsānlık ile nuşret (27) ü zafer bulub el ĝodı öyle olunca pes imdi bildükde ol âzād degüldür [349b] (1) ve dünyā umûrundan ĝayrı dilhoş ve şād degüldür yoĝsa nite bizüm meşā'ibimüze (2) gülerdi ki ol cihānuñ ehli eyüye ve kötüye müşfik ü mihrbānlardur diyüb [349a], [3489]

5- YETİMÜ'Ş-ŞÜRÛH HAKKINDA DEĞERLENDİRME

Tālibî'nin eseri kaleme almasının sebebi, görevlendirildiĝi Mevlevîhânedeki Mesnevî'nin 6 cildinin şerhinden sadece 3. cildinin şerhinin bulunmaması nedeniyle bu cildin şerhini kendine görev addetmesidir. Buradan hareketle 17. yüzyılın sonlarına doğru Mevlevîhanelerde, Mevlânâ'nın Mesnevî'sinin nüshalarını bulundurmaya kadar, Mevlânâ'nın Mesnevî'sinin şerhlerini de bulundurmaya önem verildiği diyebiliriz.

Tâlibî Hasan Dede'nin şerhin tamamını bitirmeye ömrünün vefa etmediğini Esrar Dede'nin tezkiresinden biliyoruz. Ayrıca eserin son sayfalarında yer alan “müellifin hattıyla yazılmış yegane nüsha” ifadesinin de olduğunu biliyoruz. Eserin son varaklarında el yazısının değiştiği görülmektedir. Bunun yanı sıra birden fazla beyt art arda sıralanıp şerhten öte tercüme yapıldığı da görülmektedir. Yani eserin son kısımlarındaki yazı değişmesinden, şerhten tercümeyle doğru evrilmeden hareketle, bu bize, Tâlibî Hasan Dede'nin gerçekten eseri tamamlayamadığını, yarım kalan kısmın bilmediğimiz bir şârih tarafından tamamlandığını düşündürmektedir.

Her ne kadar Tâlibî Hasan Dede, şerhte, Mustafa Ağa'nın *Mesnevî* nüshasını kullandığını söylese de metinde geçen “bazı nüshada şöyle vaki olmuştur” ifadelerinden ve o nüshadaki kullanımını da şerhte göstermesinden hareketle, Tâlibî Hasan Dede şerhi yazarken sadece Mustafa Ağa'nın *Mesnevî* nüshasından değil, diğer pek çok *Mesnevî* nüshasından da faydalanmıştır.

[1a]'da yer alan bilgilere göre eserin yazılmasına H 1103/ M 1692'de başlanmıştır. [368a]'da ise eserin H 1106/ M 1695'te tamamlandığı belirtilmektedir. Çeşitli kaynaklarda ve metnin 372. varlığında geçen ifadeye göre Tâlibî Hasan Dede H 1130/ M. 1717'de vefat etmiştir. Diğer taraftan kaynaklarda Tâlibî'nin şerhi tamamlamaya ömrünün vefa etmediği söylenmektedir. Hal böyle olunca eserin yazılma ve bitirilme tarihiyle, Tâlibî Hasan Dede'nin ölüm tarihi arasında bir tutarsızlık söz konusudur.

3. BÖLÜM

METİN

[1b] (1) *Bismillāhirrahmanirrahīm*

(2) *El-ḥamdü lilāhi rabbi'l-ālemīn. Errahmani'r-rahim. Māliki yevmi'd-dīn. Ve's-ṣalātü ve's-selāmü 'alā seyyidinā* (3) *Muḥammedin seyyidi'l-kevneyn. Ve's-sultānū's-sakaleyn. Hātemü'l-enbiya'i ve'l-mürselīn. Ve 'alā il[ā] aşḥābihi't-tayyibīne* (4) *eṭ-tāhirīn . Sümmes-selāmü 'alā seyyidī ve senedī ve şeyḥī ve mu'temedī ve mekānī rūḥī min cesedī* (5) *sultānī'l-vāşıleyn. Mevlānā celālū'l-ḥaqqı ve'l-milleti ve'd-dīni. Ve 'alā abāihi ve ecdādihı ve ümmehātihı* (6) *ve evlādihı ve evzācihi ve ḥulefāihı ve fuḳāra'ihı ilā yevmi'l-ba'sı ve'd-dīn. Āmīn yā Rabbe'l-'ālemīn.*¹⁸

(7) *Ve ba'd*

cenāb-ı ḥazret-i risāletpenāhuñ şallallāhu 'aleyhi ve sellem Mekke-yi mükerrermeden Medīne-yi münevvereye (8) hicretlerinüñ biñ yüz ikinci senesi recebü'l-ferdī gürresinden medīne-yi Konyada vāki' (9) āstāne-yi Ḥazret-i Mevlānāda bālā nişīn-i şadr-ı 'izzet ü sa'ādet olan pīşvā-yı erbāb-ı (10) ṭarīkat u rehnümā-yı aşḥāb-ı ma'rifet ü ḥaḳīkat-ı menba'-yı 'ilm ü faẓl u 'irfān sa'ādetlü (11) Bostān Efendī Ḥazretleri bu faḳīr ü 'alīl ü zelīl ya'ni İştibī Dervīş Ḥasan Ṭālībī-yi (12) pādergilī maḥrüse-yi Selaniküñ civārında vāki' olan mevlevīḥāneye şeyḥ ü meşnevīḥvān naşb u (13) ta'yiñ buyurub emr-i 'ālīlerine imtişālen zāviye'-yi mezbūreye sene-yi merḳume zilḳa'cesi gürresinden (14) vuşul ve mekān-ı meşīḥate nüzul olduḳda

Beyt

¹⁸ Hamd, hesap gününün tek oteritesi rahman ve rahim olan alemlerin rabbi olan Allah'a aittir. Resullerin ve nebilerin sonuncusu ve insanların ve cinlerin hükümdarı, iki dünyanın efendisi, efendimiz Muhammed aleyhisselama ve onun yüce ve temiz ahlaklı ashabınadır. Sonra efendim, güvencem, şeyhim, cesedimin ve ruhumun kaynağı olan, iki dünyaya ulaştıran, dinin, milletin ve hakkın yücüsü olan efendimize olsun. Ve atalarına, dedelerine, annelerine, çocuklarına, eşlerine ve ondan sonra gelenlere, onların fakirlerine yeniden diriliş gününe kadar onların üzerlerine olsun. Ey alemlerin Rabbi, dualarımı kabul eyle, amin.

Rabbe yevme bekeytu fihî felemmā

Şirtu fî ğayrihi (15) bekeytu ‘aleyhi ¹⁹

mıṣdākınca selefimüz Şeyh Aḥmed Efendi derūn-ı maḥrūsada sākin olmalarıyla (16) ve pederleri Şeyh Muḥammed Efendi muḳaddemā zāviye-yi mezkūre iḥrāk olduḳda ba‘zı ta‘mīrātına vaḳf-ı (17) aḳçeden bir miḳdār şarf itmekle zāviye-yi mezbūreyi kendüye ocaḳlık zu‘mıyla nüḳūd u ‘aḳārına (18) mutaşarrıf olub ta‘mīri semtine aṣlā irḥā-yı ‘inān itmemegin bu faḳīri İstanbula gelmiş (19) diyü istimāc eyledükde²⁰ muḥāşım²¹ görür ḥavfıyla ve Meşnevī-yi şerīf şürūḫı egerçi (20)²² aḳçe ile iştirā olunub yine tekyeye (21) olur zu‘mıyla kitāb-ı kerīmüñ şürūḫın bir şandūka kilīdleyüb ve virilmemek üzre ‘iyāline (22) tenbīh [ve] ögid eyleyüb revāne olduḳdan şoñra der ü dīvār u sūḳūfı ḥarāb u yebāb vīrāne (23) zārda bir ḳaç gün ḥurd [u] ḥvāb olunub Meşnevī-yi şerīf şerḫleri ki ḳıdvētü’l-‘ārifeyni zübdetü’l- (24) kāmileyñ Ğalaṭa Mevlevīḥānesi şeyḫi şeyḫü’l-şüyūḫ-ı zāt-ı kerīmlerine ebvāb-ı füyüzāt u (25) i‘nāyāt-ı ilāhī olan **Anḳaravī İsmā‘īl Efendī** ḫazretleri şerḫ eylemişlerdür ve ḫaḳāyık u (26) deḳāyık ve ḫayy-ı Subḫānī ve feyz-i Yezdānī olan kitāb-ı Meşnevī-yi şerīfün ma‘ānī-yi ḫayāt [2a] (1) iḫsānların lisān-ı şerī‘at ve ṭarīḳat üzre söylemişlerdür ḳāḏī-yi şehr ü vālī-yi deyyāre (2) varub selefimüz şeyḫüñ ḫānesinden kimseye terk-i vaḳf kitābların alıvirün luṭf (3) eylik ve eylik kerem diyü hezār meskenet ü ‘aciz ile recā vü niyāz u temennālar idüb gördüḳi lisān-ı (4) ḫālleri “*Men neşnevem ınra kerem*”²³ ḫasebince cevāba müteşaddī olmaḳın ve “*Mā min yevmin erabbihî fihî* (5) *rāḫatün*”²⁴ (5) “*Feeczehü illa bekeytü ‘alā emsī*”²⁵ muḳtezāsınca kārı yine kārđane tevfiż itdüm (6) diyüb şabr u sūḳūtdan ğayrıya mecāl ḳalmayub nice eyyām mürürdan şoñra

¹⁹ “Rabb’im o ağladığım gün, ağladığım şeyin dışında bir şeye dönüştüm.”

²⁰ Metinde “eyledikdendir” şeklinde yazılmış ama kelime “eyledükde” olmalı.

²¹ Kelime şeklinde, “s” harfi “sin” ile yazılmış ama “sad” ile yazılmıyordu.

²² Bu satırın yazısının yarısı silinmiştir.

²³ “Ben duymam, buna sağırım.”

²⁴ “Rahat olduğum bir gün”

²⁵ “Düneye ağlamadan onu karşılamadım.”

“*Felirrahman elṭāfūn (7) ḥafīyyūn*”²⁶ bir gün maḥkemeye da‘vet olunub icābet olunduḡda ḳuvvet-i ḳudsiye Cenāb-ı Ḥāzret-i (8) Mevlānā ḳāḏī-yi beledi ſiddete getirüb ſeyḥ-i Ātikūñ ḥānesinden cem‘ī kitābların ve ſürūḥı (9) vaz‘ eyleduḡı sebt ſandūḳın daḡı maḥkemeye getirüb maṭlūbumuz olan kitāblar arasında (10) olmamaḡla ſandūḳuñ ḳuflın ſikest itdürdüb gūſāde itdürdükdē beſ cild-i ſerīfūñ (11) ſerḥleri ḳıḳub üçünci cild-i ſerīf kim cenāb-ı sulṭānū’l-ḥaḳīḳın ḳuṭbū’l-vāſilīn (12) Ḥāzret-i Mevlānā ḳaddesallāhu sırrahu ḥāzretleri ‘ūnvān-ı ‘ālīlerinde sevm-i defter buyurmuşlardur ve beyne’l-(13) kāmīlīn ve’l-ḥaḳīḳīn nām-ı pākine deryā-yı ḥikmet diyü tesmiye eylemişlerdür ol cild-i ſerīfūñ (14) ſerḥi ḳıḳmayub ne keyfiyyet ile izā‘at olunduḡı ma‘lūm olmayub elḥāſıl (15) cild-i evvel ve s̄anī ve rābi‘ ve ḥāmis ve sādīsūñ ſerḥlerini “*Mühimmā emkine ‘alāḳadrū’t- ṭāḳati* (16) *vel istiṭā‘a*”²⁷ müṭāla‘a eyleyüb envā‘-ı neſāṭ u sūrūr vücūd-ı teḥaſſūli ile muḡtenem-i (17) mütena‘im olub ſāriḥ-i merḥūmuñ rūḥ-ı pākine evḳāt-ı mübāreke de du‘ālar iderdüm lākin (18) üçünci cild-i ſerīfūñ ſerḥi olmadıḡı her zamān cānuma ḥalecān virüb **İsmā‘il Efendi** (19) ḥāzretleri ſerḥi olmazsa bārī merḥūm **Sürürī Efendi** yāḡūd **Şem‘ī Efendi** ſerḥlerinden üçüncü (20) cild-i ſerīf ſerḥini cüst ü cū eyleyüb bir yerden fetḥi mümkün olmamaḡla kitāb-ı kerīmūñ (21) taḥte’l-lafz luḡavī ma‘ānīsinden bīḡaber iken “*elcünūn-ı fūnūn*”²⁸ muḳtezāsınca bu hezār noḳſān (22) bīḡadd-i ḳuſūr ‘uyüb ile ſerḥ itmek sevdāsına düşüb nefsum levm ü ſütüm ṭarīḳiyle sen (23) bir ṭālib-i cīfeh‘ār iken ‘ināyet ü kerem-i rūḥāniyet-i ḥāzret ve Sulṭān (24) Veled veled-i velī-yi lemyelid velem yūled sulṭānū’s-selāṭīni’s-seḳaleyn Ḥāzret-i Mevlānā ve min külli’l- (25) vücūh ola nāḳaddesenallāhu sırrahu’l-a‘lāsını bend ü belā-yı daḡdaḡa-yı dūnyā-yı denīyeden ḥalāſ (26) ve bāb-ı pürsa‘adet ü iclāl ü iḳbālinde maḳām-ı ḥāſ luṭf u iḥsān eyleyüb (27) isti‘dādīña münāsib ḡidā-yı ma‘nevī luṭf u kerem eylediḡin

²⁶ “Güzel lutuflar rahmandandır.”

²⁷ “Gücünün yettiḡi kadar.”

²⁸ “Divanelik türlü türüdür.”

hemān elde olan şerhleri müṭāla‘a [2b] (1) eyleyüb bermüktezā-yı şer‘-i kādīm ḥamd ü şükr ü zıkr ile evḳātḡüzārān-ı evvel

Nazm

Meşnevī (2) *şerhine yoḳdur senüñ isti‘dāduñ*

Meşnevīh vān bile olmamış iken ecdāduñ

(3) diyü nuş u pend ü te‘dīb itdükde “*Velarzu min ke’si’l-kirāmi naşībün*”²⁹ diyüb

Nazm

(4) *Baṅa lutf u kerem-i Haḳḳ virüb isti‘dādı*

Yañılur rüz-ı kıyāmetde añan ecdadı

seg-i aşḫāba (5) nazār eyle benüm bil ḥālüm nazār-ı ‘ārife pūşīde aḥvālüm feyz-i nuṭḳ eylerse ḥazret-i sulṭān iḥsān-ı (6) ‘acz ile şerḥ olınur defter-i sālīs ey cān meydān-ı mā‘rifüñ şehsüvārānından olmaḳ muḥal ise (7) ḥarsüvārān fırḳasınuñ licāmdārānından olub ba‘zı elfāz-ı müşkileyi lügatlerde (8) bulub luḡavī ma‘nāların ve ancak taḥtū’l-lafz-ı ma‘nā-yı şerīfin Türki lisāna terceme idüb (9) şāriḥ-i muḥaḳḳıḳ u müdeḳḳıḳ merḥūm **İsmā‘īl Efendī** *Cāmi‘ü’l-Āyāt*nām kitāb-ı şerīflerine (10) daḫı müraca‘at olınub ve anlaruñ rüḥ-ı pürfütüḥlarından istidā vü feyz idüb ümīddür ki (11) evliyāullāhuñ şān-ı ‘ünvānları ḥürmetine Allāh nuṭḳ iḥsān idüb itmām-ı merām-ı (12) ‘ināyet eyleye diyü cevāb-ı bāşavāba taşaddī itdükde cenāb-ı ḥazret-i sulṭānuñ

Beyt

(13) *Ger girān u ger şitābende buved*

*‘Ākıbet cüyende yābende buved*³⁰

ḳavl-i kerīmlerimce “*ḥaṭā* (14) *neküned çünīn āmed ḥaber*”³¹ buyurdıkları minvāl üzre “*Ve’l-ḳulüb beyne yedi’r-raḥman biḳalbihi* (15) *keyfeyeşā*”³² ḥadıṣ-i

²⁹ “Yeryüzü cömertliḡin kesesinden bir paydır.”

³⁰ “İster ağır olsun ister hızlı olsun, sonunda arayan bulur.”

³¹ “Haber geldi, böyle bir hata yapmaz.”

³² “O gün kalpler dilediḡince dönüştürebileceḡi şekilde Allah’ın elindedir.”

sa‘adet‘ünvānı muḳtezāsınca mükevvin-i kevn ü mekân ü mübdi‘-i (16) zemīn ü zamān olan ḥazret-i bīçün Subḥān-ı nāzbünyān-ı bārgāh-ı ‘izzet ü ḳurbı ḥürmetine (17) āsān eyleyüb itmāma luṭf u tevḫik iḥsān eyleye biminnehi ve keremihi diyüb ve nāmını (18) Yetīmü’ş-Şürūḥ vaż‘ idüb işbu biñ yüz üç senesi māh-ı zīlḥiccetü’ş-şerīfinüñ (19) yedinci günü ki rüz-ı çehārşenbedür ki muḥaḳḳıḳīn-i yevm-i nūr diyü ta‘bīr buyurmuşlardur bedā’ ü taḥrīre (20) şürü‘ olundu

Mıṣra‘

Tevḫik ü ‘ināyet idüb āsān ide Allāh

E‘uzubillāhi (21) mine’ş-şeyṭānirrācīm bismillāhirraḥmanirraḥīm

ḳāle sultānū’l-evliyā ve burhānū’l- (22) etḳiyā vāriş-i seyyidinā Muḥammedū’l-Muşṭāfā Ḥazret-i Mevlānā celālū’l-Ḥaḳ ve’d-dīn sebbit- (23) ilāhi aḳdāminā ‘alā ṭarīḳati’l-mübīn ve’l-metīn

elḫikemu cünūdullāhī yuḳavvi bihā ervāhe’l-murīdīne

(24) elḫikem-i mübtedā’ cünūdullāh ḥaberdür ḫikmet-i eşyānuñ ḥaḳıḳatin ‘alā māhī ‘aleyhi idrāk idüb her (25) şey’üñ isti‘dād u muḳtezāsınca ‘amel itmekdür bu taḳdīrce ma‘arifet-i ‘ilmden efḫal ü (26) eşref oldığı ehline ‘ayāndur zīrā “*Elḫükümü sellim ilallāhi*”³³ buyurulmuşdur

Beyt

Hekīm-i ‘aḳl(27) eger ḥerfī zihemethāyī īn h^vāned

*Beab-ı dīde-sāz ve meḥv hikmethāyī Yunānī*³⁴

ve daḫı beyt-i āḫerde [3a] (1) buyurulmuşdur ki

Beyt

Behikmet gū eger hestī ḫired mend

Beper ez cehl ü bāḫikmet bepeyvend

³³ “Çünkü hüküm Allah’a teslim ol.”

³⁴ “Düşünceli adam, eğer bir harf bu hikmetlerden okursa , öyle gözyaşı yapar ki Yunan hikmetlerini yok eder.”

(2) *Ki hikmet mer turā cāyī dehed rā*

*Ki yābī kurb-ı dergāh-i şehenşāh³⁵ kemā alallahu tealā “Ve men (3) yu’tel-
hikmete fead ūtiye ayran keirā ve mā yezzekkeru illā ūlūl elbāb”³⁶ (4) hikmete
rāci’dür ervā-ı yeunuñ fāili mürīdine muzāfdur manā-yı erīfi ükmi-
cünudullāhdur (5) azret-i Allāh-ı ‘āzīmü’-ān ol ükmi sebebiyle mürīdlerüñ
rūların avī eyler*

ve yunezzihu ‘ilmehum

(6) *yukavvī* üzerine matūfdur

ve ‘adlehum

daı mürīdlerüñ ‘adllerini pāk eyler

‘anā’ibeti’z-zulmi

ulm (7) ā’ibesinden zīrā hikmet her ey’ yirli yirine vaz itmekdür nitekim cenāb-ı
azret-i vāri-ı (8) sırr-ı Muammedi azret-i Mevlānā uddise sırrahu buyururlar
ki

Beyt

ulm i būd vaz der nā mevzi

(9) *Ki nebāed cüz belārā menba³⁷*

‘Adl i buved āb-ı reh-i ecārā

ulm i buved āb dāden ārrā³⁸

(10) *‘Adl-ı vaz-ı nimeti ber mevzi*

Ni beher biay ki bāed ābke³⁹

³⁵ “Eğer akıl sahibi isen hikmetle söyle, cehilden uzak dur, hikmete bağlan. Ki hikmet seni bir yola götürür, ki bu şahın dergahında yakınlık bulursun.”

³⁶ “Kime hikmet verilmişse, şüphesiz ona çokça hayır verilmiş demektir. Bunu ancak akıl sahipleri anlar.” (Bakara 2/269)

³⁷ “Zulm nedir, mevzisi olmayan bir şeydir. ki belanın menbaından başka bir şey değildir.”

³⁸ “Adalet nedir? Adalet ağaca su vermek gibidir; zulüm nedir, zulüm dikene su vermek gibidir.”

ve cūdehum ‘anşā’beti’r-riyā

(11) ‘adlhüm üzerine ma‘tūfdur ve cenāb-ı kerīmullāh daḥı pāk eyler mürīdlerüñ saḥāların riyādan

ve ḥilmehüm (12) ‘anşā’ibeti’s-sefehı

ve ḥazret-i bārī celletü ‘azımetihi daḥı pāk eyler mürīdlerin ḥımlerlerin şā’ibe-yi

(13) sefāhetden zīrā ḥakīm-i ilāhīde aḥlāk-ı zemīmeden bir şey’ kalmaz āb-ı ḥikmet-i

Subḥānī evsāḥ (14) ve ednānuñ cem‘īsini taḥhīr eyler

ve yukarribu ileyhim

tenzih üzerine ma‘tūfdur ya‘nī Ḥazret-i (15) Ḥudā mürīdine ḥükm sebebiyle yakın eyler mef‘ül şīḡası üzre daḥı kırā’at cā’izdür

mā ba‘ude (16) ‘anhum minfehmi’l-āḥireti

mā-yi mevşül mef‘ül-ı s̄ānīdür yukarribüñ ya‘nī şol şey’ ki ırak (17) oldı bu mürīdlerden iştiḡāl-ı beşeriyet ve hevā-yı ḥabī‘at sebebiyle fehmi-āḥiretten ve fevā’id-i kıyāmetden (18) zīrā āḥireti fehmi itmeyüb rāh-ı şavāba gitmemek muḥālif-i ḥikmetdür ammā cenāb-ı ‘izzetden bir mürīde ḥikmet (19) iḥsān olunca umūr-ı āḥiretten her ne ki andan mehcūr olduysa ol şey’ aña ḥikmet-i (20) mezkūr kalur

ve yuyessiru lehum

bu cümle daḥı yukarribeye ma‘tūfdur ya‘nī feyyāz-ı muḥlak bu mürīdlere müyesser eyler (21) *mā ‘asure ‘aleyhim şol şey’* ki bunlaruñ üzerine güc olmışdı *mine’ḥ-ḥā‘ati ve’l-ictihādi* ḥā‘at (22) ictihāddan ya‘nī ḥālibe ‘ibādet ü ḥā‘āt ü perhīz ü riyāzāt ü belālara şabr ve cefālara (23) taḥammül ve ḥā‘atdan dūr olmayub dā‘īmā dergāh-ı ‘izzete tevekkül-i müşkil ü düşvār olduḡı taḥdīrce (24) bu ḥükm-i ilāhī riyāzātı sehl ü āsān eyler nitekim cenāb-ı sulṭān-ı tariḫat u ḥakīḫat-ı Mevlānā (25) ḫuddise sırrahu buyururlar ki

³⁹ “Adaletin konumu nimettir, her su veren hayır işi yapmaz.”

Beyt

Cehd kun tā nū-ı tu rahşan şeve

Tā sülük-ı hıdmet āsān (26) şeved⁴⁰

ve hiye minbeyināti'l-enbiyā ve delā'ilihim zamīri

hikmete rāci' mübtedā' men müte'allik maḥzūfiyla (27) maḥall-ı merfū' ḥaberidür mübtedā'nuñ ḥük-m-i enbiyānuñ beyyinātındandır zīrā her nebī bir ḥikmet-i bāliḡa şāhibdür [3b] (1) “*Men lem yekün ḥakīmen lem yezel saķīmen*”⁴¹ diyü buyurulmuşdur “*Velebisi ba'de'n-nübüvveti illel ḥikmeti*”⁴² diyü ta'bīr (2) kılnub “*Elḥikmetü ḥalavetün el-ma'arifetü ve sürüru't-takribi bil-ḥıdmetü ve'l-ünsü bişuḥbeti seyyidihi* (3) *ve kılletü'l-ekli ve kılletü'n-nevmi ve kılletü'l-keḷāmi ve emsālihā*”⁴³ diyü edā olınmışdur

tuḥciru 'an (4) esrārillāhi ve sulṭānihi

bu cümle müste'nife su'al-ı muḡarrere cevāb ṭarīķiyle īrād buyurulmuşdur (5) gūyā sā'il-i izā kāne şānū'l-ḥikmete kezalik femen eyyi şey' *taḥabbür* diyü su'al idüb pes buyurırlar ki (6) *taḥabbür 'an esrārullāh* ya'nī ḥük-m-i Yezdānı iḥbār eyler Ḥazret-i Yaḥyanuñ esrār-ı bīnihāye ve bīḡāyetinden (7) ve burhānından yāḥūd eşyāda olan ḡalebe ü taşarrufundan sulṭān-ı burhān ma'nāsında (8) gelmek cā'iz-i sulṭa ma'nāsında

el-maḥşūşi bi'l-'arifin

ya'nī esrārullāh ve salṭanatullāh ki (9) maḥfūşdur 'arıflere ḥükmlerinden iḥbār ider

ve idāretihī'l-feleke'n-nūrāniyye'r-raḥmāniyye'd-dürriye

esrārullāh (10) üzerine ma'ṭūfdur zamīr lafzullāha rāci'dür idār if'ālden maşdardur fā'iline izāfedür elfelek (11) mef'ülidür tevābiyle bu taḡdīrce ma'nī ol ḥük-m-i

⁴⁰ “Çabala ki senin ışığın daha parlak olsun, ta ki senin Allah yolunda yaptığın hizmetler kolayca geçsin.”

⁴¹ “Her kim hikmet ehli olmazsa hastalığı devam eder.”

⁴² “Hikmet dışında peygamberlikten sonraki elbiseyi giydi.

⁴³ “Hikmet marifete ulaşmanın tadı; Allāha yaklaşmanın, peygamberimizle arkadaşlığın ve peygamberimize hizmet etmenin sevinci ; az yemenin, az uyumanın, az konuşmanın ve buna benzer hallerin aracıdır.”

Rabbānī haber virir Ḥazret-i Allāhuñ dūr itdirmesinden (12) felek-i nūrānīyi ya'nī nūr-ı Ḥaḳḳa mensüb ve tecellī-yi Raḥmāna mensüb ve dürre mensüb olan felek (13) dürre mensüb kemāl-ı işrāk ve'l-ma'ānenenden kināye buyurulmuş ola faḥrū'ş-şāriḥīn ekmelü'l- kāmīlīn (14) merḥūm **İsmā'īl Efendī** ḥazretleri *Cāmi'ü'l- Āyātnām* kitāb-ı şerīflerinde felek-i nūrānī ve (15) raḥmān-ı dūrriyeden murād 'uḳūl-i 'aşeredür buyurub mufaşşal u meşrūḥ-ı kemāl üzre şerḥ (16) buyurmuşlardur "*Felyaṭlub fih*"⁴⁴ bu pürḳuşūr daḥı bu mertebe taḥrīri ol deryā-yı faẓl u kemālūñ (17) iḥsānlarından ancaḳ bu mertebe taḥrīr idebildim

el-ḥākim 'alā el-feleke'd-duḥāniyye'l-kuriyye

ya'nī öyle (18) felek-i nūrānī ki ḥākimdür bu duḥāna mensüb olan eflāk-ı maḥsūsa üzerine **kemā enne'l-'aḳla** (19) **ḥākimun 'ale'ş-şuveri't-turābiyye**

nitekim 'aḳl-ı cüz'ī ḥākimdür turāba mensüb olan şüretler üzerine zīrā (20) 'ālemdede maḳbūl u merḡūb olan pesendīde-yi 'uḳalā olan eşyādur her şey' ki 'uḳalā pend (21) ideler elbetde ol şey'üñ ḥākimi 'aḳl olmış olur ve eṭfālūñ a'māl u aḥkāmı ṭard-ı (22) tasahḥurdan ḡayre sezā degüldür

ve ḥavāssiha'z-zāhireti ve'l-bāṭıneti

ma'nā-yı dürerbār-ı 'aḳl-ı (23) ḥāke mensüb olan şuvere ḥākim oldıysa ol şuverüñ ḥavāss-ı zāhire ve bāṭınesine (24) daḥı ḥākimdür ḥavāss-ı zāhire sem' ü başar u zevḳ u semm ü lemsdür ḥavāss-ı bāṭına didikleri (25) ḥiss-i müşterek ve ḳuvvet-i ḥayāliyye ve ḳuvvet-i vehmiyye ve ḳuvvet-i mütefekkire ve ḳuvvet-i ḥāfızadur (26) 'aḳl bu cem'īsine ḥākimdür **fedeverānu zalike'l-feleki'r-rūḥāniyye ḥākimun 'ale'l-feleki'd-duḥāniyye**

(27) pes ol felek-i rūḥānīnūñ devrānı ḥākimdür bu felek duḥānī üzre

ve'ş-şuhubi'z-zahireti

⁴⁴ "İçinde olanları taleb etsin."

[4a] (1) ve ol felek-i rūḥānī şuhubi'z-zahireti⁴⁵ üzerine daḥı ḥākimdür zāhire şāriḳa dimekdür

surucu'l-munīreti (2) ve'r-riyāḥi'l- munşieti ve'l-arāziyye'l-medḥiyyeti ve'l- miyāhi'l- muṭarrideti

ya'nī ol felek-i rūḥānī sürüc-i (3) münīre ve riyāḥ-ı munşi'eti'l-arāzi medḥiyye ü miyāḥ-ı muṭarride üzerlerine daḥı ḥākimdür sürüc-i münīreden murād (4) şems ü kamer ü seba'-yı seyyāre ve encüm-i müşerrefedür riyāḥ-ı münşi'eti dimek ya'nī neşv ü nemā virici (5) yāḳūt-ı Subḥānı izḥār idici dimekdür *el meddü ḥubbihi 'alā vezni merḍīhi bima'nī'l-mesbūṭati ve'l-mümehhideti* (6) *elmiyāhü'l-muṭarridet* ya'nī elmiyāhü'l-mütevālī ü mütābi' izā kāne kezalik 'ayān oldu ki cidd ü sa'y u guşş ü (7) bīnihāye olub taḥşīl idecek 'ilm 'ilm-i ḥikmet-i İlähī imiş ḥikmet-i 'aḳl degül imiş

nefe' (8) allāhu bihā 'ibādehu ve zādehum fehmen

ya'nī Allāhu 'azīmü'ş-şān nef'lendürsün ol ḥükm sebebiyle (9) ḳullarını ve ziyāde eylesün fehm ü idrāklerini

ve innemā yefhemu kullu ḳāriyyin 'alāḳadri nuhyetihi

bu cümle su'āl-ı (10) muḳaddere cevāb ṭarīḳiyle irād buyurulmuşdur ya'nī egerçi her ḳarī ve 'ālim 'aḳl u iz'ān eyler

yensiku (11) kullu nāsikin 'alāḳaderi ḳuvvetihi ve ictihādihı

bazı nüşhada *ve yensiku'n-nāsikin 'alā ḳaderi ḳuvvetihi ve ictihādihı* (12) vāḳi' olmuşdur bu cümle yefhemu cümlesi üzerine ma'ṭūfdur ya'nī her 'ābid ve zāhid ve ehl-i perhīz ve (13) mücāhid-i 'ibādet ve ṭā'at eylemez illā ḳuvvet ve ṭāḳati miḳdārıdur

ve yufti'l-muftī beleḡa (14) re'yihı ve yeteşaddeḳü'l-muteşaddıḳu biḳadri ḳudretihi ve

yecüdu'l-bāzilu biḳadri mevcüdihi yaḳteni'l-mecüdu (15) 'aleyhi mā'arefe minfażlihı

⁴⁵ Bu kelimeyi müstensih “zahireت زاهرة” şeklinde yazmış; ama kelimenin başında Arapça, “el” takısı olmalıydı.

müfîtinî cümlesi ve mâ-ķablînde vâķî' olan if'âlûñ cümleleri innemâ yefhemu (16) üzerine ma'ķûf olduysa yakınınuñ fâ'îli elmücevvid mef'ûli mâ'mevşûl yâhûd mevşûfdur 'örf-i (17) mechûl şîġa üzre ahsen ma'nâsınadur fazla zamîri mâye râcidür ya'nî her bir müftî re'yinûñ (18) ihâtası miķdârınca fetvâ virir ve her şadaķa virici ķudreti miķdârı şadaķa virür ve her bâzı emvâl olan (19) kân-ı kerem ve ma'den-i sehâ mevcûdı ķadar sehâ eyler ve her ihsân olınan kimesne cem' eylemez illâ ol (20) ihsân olınan şey' cem' eyler bu maħalle gelince ķunki su'âl-ı muķaddereye cevâb-ı taķdîrî vechi üzerine beyân (21) buyurub ba'dezîñ istiñnâ tārîķi üzre gevherpâş olub elfâz-ı dürerbâriyle ma'nâ-yı cân (22) baħş ihsân eyleyüb kerem ü 'inâyet ile buyururlar ki

ve lâkin müfteķidu'l-mâ'i fi'l-mefâzeti lâ (23) yuķaşşiruhu 'anķalebihi ma'rifetuhu mâ fi'l-bihâri ve yeciddu fiķalebi hâzihi'l-hayâti ķable en yakķa'ahu'l (24) -me'âşu bi'l-iştiġali 'anhu ve tu'avvukuhu'l-'illetu ve'l-hâcetü

ya'nî bu zıkr olınan keyfiyyet fi'l-vâķi' (25) zıkr olunduġı üzeredür ve netice-yi kelâm böyledür ammâ şuyı beyâbânda zâyî' eyleyen şuyunñ tâlîbi (26) taķşîr eylemez bu zıkr olınan sebep ile deryâlarda olan şuyunñ ma'rifetinûñ talebinden meşelâ egerçi her (27) kes ķudret ü isti'dâdı miķdârı bu şey'den istifâde ķılır ammâ müfteķid-i âb-ı hikmet-i haķîķat olan **[4b]** (1) tâlîb ü râsiħdem ve şâdıķ-ı mürîd-i sâbitķadem sözlerle kelecilerle meşġul olub deryâ-yı (2) haķîķatde olan ħükm ü esrârûñ 'ilm ü ma'rifetini taleb itmedükde taķşîr itmez ve ezcân u dil cidd ü (3) sa'y ü güşiş eyleyüb şu âb-ı hayât-ı ma'nevîñ ki âb-ı hayat ma'nevî ma'anî-yi kitâb-ı (4) kerîm-i Meşnevîdür anı taħşîl idüb ħâll itmege mücidd ü sâ'î olur 'ilel ü ħâcet ü muķteziyât-ı (5) 'aķl-ı ma'âş ki dünyâ-yı denîye şuġl ider anuñ iştiġali sebebiyle umûr-ı âġiret fevt olur ol 'ilel (6) anı 'avķ ider te'ġîr eylemezden evvel cidd ü sa'y eyler nitekim **Şeyħ Sa'dî** ħazretleri buyururlar ki

Beyt

Tedbîr-i hod emrûz (7) kun ey h^vāce ki ferdā

Her çend ki feryād kunî sūd nedāred⁴⁶

zîrā a^cmel-i qabl nuqlü'l-ecel gerekdür yoḥsa ^cömr-i (8) nāzenîni dünyā-yı denîyyenüñ nuqūşına şarf idüb tā ki gelügîr-i ecel geldikde şad hezārān āh u enîñ (9) figān fā³ide eylemeyüb ḥüsrān ü ziyān olacağı şuḥufārā-yı resā³il-i mu^cteberātdur **ve teḥūlu'l-** (10) **agrāzu beynehu ve beyne mā yeteserre^cu ileyhi**

bu cümle ta^cavvuqa ma^cṭūfdur ya^cnî müfteqıd-ı āb-ı ḥayāt-ı ḥikmet (11) ü ^cirfān sa^cy u gūşış eyler teserru^c eylediği şey³üñ mābeynine a^crāz-ı nefsanî ve hevācir-i (12) cismānî ḥā³il olmazdan evvel

ve len yudrike'l-^cilme mu^cessiru hevā ve lārākinun ilāde^catin

dād-ı (13) ḥāliyye taqdîr-i ma^cnā ḥāl bu ki ^cilmi ve ma^crifetullāhı elbette idrāk ideni hevā vü ārzū vü ihtiyār idici (14) ve daḥı bu ^cilm ü ḥikmeti idrāk idemez mā³il-i rāḥat u sükün u ferāğat olan kimesne zîrā ^cilm-i (15) ḥikmet-i ilāhî kemāyenbağî idrāk olunduḡda zuḥūr-ı muḥabbet-i Ḥudā ve ^caşq u ^csevq-ı ilāhî olur (16) bu ise rāḥat-ı nefis ve şafā-yı ^cıyş u eṭ^cime-yi lezîze ve elbise-yi nefise ile ḥāşıl olur (17) keyfiyyet degüldür tā^cat u riyāzāt u şiddetlere şabr u taḥammül ve cenāb-ı ḥālîk-ı bîçūna (18) şıdḡ u ḥulūş ile tevekkül itmekle ḥāşıl olur nitekim ḥazret-i server-i ^cuşşāk-ı ilāhî **İbn** (19) **Fāriż** ḥāzretleri ḡuddise sırahu ve raḡiyallāhu ^canh buyururlar ki

Beyt

Vemā zafîret bivüdde rūḡu mürāhatün

(20) *Velā bevvelā nefsü şafā el-^cayşe veddetün⁴⁷*

ve lāmunşarifun ^canṡalebihi ve lāḡāi^cfun ^calānefsihi (21) ve lāmuhtemmun lima^cşetihı

⁴⁶ “Ey hoca,bugünün işlerini düşün çünkü yarın ne kadar bağırsan bir yararı olmaz.”

⁴⁷ “Kendisine rahat ve kolaylık verilen ve nefsin hazlarını huy edinmiş olan bir ruh, dost sevgisini elde etmede başarılı olamaz.” (Demirci, 2007: 96-94)

ve dağı bu ‘ilm-i hikmetüñ talebinden uşanub münharif ve munşarif olanda idrāk eylemez (22) ve nefsi üzre hā’if dağı idrāk idemez ki faqr u fenāya mübtelā olursam maīšetüm teng olur (23) aḥvālüm nice olur diyen ḥodperest ve tenperver dağı ‘ilm ü hikmeti idrāk idemez ve iz‘āna kādīr (24) olamaz ve dağı ma‘īşeti için ihtimām u sa‘y u gūşiş iden ‘aql-ı cüz’i erbābı bīḥiredler (25) dağı idrāk eylemezler

illā en ye‘ūzu billāhi ve yu‘şiru dīnehu ‘alādunyāhu

ancağ şol kimse ‘ilm ü hikmeti (26) iz‘ān u idrāk eyler ki cenāb-ı ḥazretullāha şıgınub ezcān u dil ve üfūş emr-i (27) ilāllāhi *“İnnellāhe başīrun bil‘ibād”*⁴⁸ diyüb şıdğ u ḥulūş ile feyyāz-ı muṭlağa tevekkül ve dīn-i umürünü [5a](1) dünyāsı umürü üzerine tercīḥ idüb ‘ibādet ü ‘ubūdiyete teveğğul eyleyüb nūr-ı imān u itkānla (2) ḳalbi pürenvār ola

ve yeḥuza minkenzi’l-hikmeti’l-emvālu’l-‘azimetilletī lāteksū lātūras mīrāsu’l-emvāli
(3) ba‘dezān ḥazāyin-i hikmet-i ilahiyyeden ma‘ārif-i ‘azīme ve esrār-ı leṭāif-i cesīme-yi Yezdānī aḥz eyler (4) öyle emvāl-i ‘azīme ki aşlā kāşid olmaz ve muḥtāc-ı ḥarīdārān olub baḥs ü cidāl ‘ilmi gibi ‘adem-i (5) sāmī‘inden melül olmaz ve künüz-i hikmet-i İlahiyyeden alınan ḥükm-i İlahiyye emvāl-i dünyeviyye mīrāsı gibi (6) mīrās olmaz *“Lā tekūnū bāligīhi illā bişıḳḳi’l-enfüsi”*⁴⁹ mefhüm-ı şerīfi üzre hezār hezār meşekḳat (7) miḥnetler ve ṭā‘at ve riyāzetler ile müyesser olur

ve’l-envāre’l-celīle ve’l-cevāhire’l-kerīme ve’z-ziyā‘e’(8) s-şemīne

emvāl-i ‘azīme üzre ma‘ṭūfdur cevher-i kerīmeden murād ‘ulüm-ı ledüniyye ve ma‘ārif-i ḡaybiyye-yi (9) ḥaḳīḳate ola ziyā‘e şemīneden murad-ı kerīmleri şavāliḥ-i ‘āmāl ve maḥāsin-i ḥışāl ola ki vücūd-ı (10) mezra‘ u a‘ḳarından ḥāşıl olur andan aḥz u şāḥib ola

şākiran lifazlihi ma‘azzamān (11) liḳadrihi mücellen liḥaṭrihi

⁴⁸ “Muahkkak ki Allāh kullarını görür.”

⁴⁹ “Nefsi zorlamadan ona ulaşamazsınız”

bu mezkūrātı kenz-i hikmetden āh̄z eyler ol cenāb-ı zülminen ḥazret-i zat-ı taḥtuñ
(12) faẓl u iḥsānına ṣākir ve ḳazā ve ḳaderini taʿzīm ve tekrīm ve ʿazamet ü
kibriyāsın celīli (13) ḳıldıđı ḥālde

ve yesteʿiz billāhi minḥasāsse'l-ḥuzūzi

bu cümle illā en yaʿuzibillāh üzre maʿṭūfdur (14) taḳdīr-i maʿnī daḥı ol ʿilm-i
ḥikmeti meger ṣol kimse idrāk eyleye ḥazret-i vācibü'l-vücūda (15) istiʿāze eyleye
nefs-i pelīd-i ḥasīsüñ ḥuzūzından

ve mincehlin yestekşiru'l-ḳalīle mimmā yerā fnefsihi

(16) Allāhu Teʿālā aʿlem cehl-i cāhil maʿnāsına recül-i ʿadl ḳabīlinden ola yaʿnī
mübālağa eclden īrād (17) buyurulmuş ola yaʿnī Ḥazret-i Ḥaḳḳa ṣol bir cāhilden
istiʿāze ide ki kendü nefsinde (18) gördüği şey' ḥiss-i denī pürsermāye-yi keşire ʿadd
eyler

ve yuʿcibu binefsihi bimā lem ye'zen lühu'l-ḥaḳḳu

ʿaceb eyleye (19) nefsinde ṣol şey'e ki anda izn-i Ḥaḳ olmaya

ve ʿale'l-ʿālimi't-ṭālībi en yeteʿalleme yaʿlem

yaʿnī (20) ṭālīb olan ʿālimler üzerine vācib ve lāzımdur ki bilmedikleri şey'i
öğreneler

ve en yuʿallime mā ḳad (21) ʿalime

ve daḥı taʿlīm itmek vācib ve lāzımdur bildükleri ṭālībān-ı ṣādıḳāna

ve yerfuḳu bizevi'z-zaʿfi (22) ve'z-zihin

yaʿnī daḥı ʿālime lāzımdur ki refḳat ḳıla zihinde zaʿf ṣāḥibi olana

ve lāyaʿcibu (23) minbelādeti ehli'l-belādeti

daḥı ʿālime lāzımdur ki ṭabīʿatı künd olan ṭālīblere ʿaceb eylemeye nāsezā (24)
kelimāt ile ḥaṭırların ṣikest itmeye yaʿnī ḥüsn-i muʿāmele ve elfāzla tekellüm eyleye

ve lāyuʿannifu (25) ʿalākelili'l-fehmi

dağı ‘ālim ü dānāya lāzımdur ki ‘unf u şiddetde qalmaya tündzihn olub (26) kāsılı’l-fehm olanlara cenāb-ı Hāzret-i Mevlānānuñ buyurduqları ta‘līm evşāf-ı hekīm-ı hāzık (27) ve mürşid-i kāmil revişidür mürīdi ve şākirdi bu tarīk üzere terbiye eylemek lāzım oldıgın

[5b] (1) buyururlar quddise sırrahu’l‘azīz

kezālike küntüm min qabli femennellāhu ‘aleyküm eyqazānāllāhu (2) min nevmin-ğāfilīn

ihsānlar eyleyüb buyururlar ki ey ‘ālim olanlar siz dağı evā’il-i hālde (3) kāsırū’l-fehm ve za‘īfü’z-zihn olanlar gibi idinüz pes Hāzret-Allāh size in‘ām (4) eyledi tā kim siz de tālībānı ta‘līm ve irşād ile anlara in‘ām idesüz

subhānallāhi ve Te‘ālā (5) ‘aneqāvīli’l-mulhidīne

subhāne ism-i maşdardur tesbīhün ismidür taqdīr-i kelām “*Enzehullāhü (6) tenz[i]hen ‘an aqāvīli’l-mulhidīn*”⁵⁰ dimekdür

ve şirki’l-muşrikīne ve tenkışu’n-nākışīne ve teşbihi’(7) l-muşebbehīne ve sū’i evhāmi’l-mutefekkerine ve keyfiyyāti’l-mutevehhimine

ya‘nī ben Hāzret-i Allāhı (8) tenzīh iderüm mulhidlerün sözlerinden ve müşriklerün şirkinden ve nākışlaruñ naqş irādından (9) ve müşebbehelerün teşbīh itmelerinden ve tefekkür idicilerün kem fehmlerinden ve tevehhüm idicilerün keyfe (10) mensüb kılmalarından

ve lehu’l-ğamdu ve’l-mecdu ‘alātelfiki’l-kitābi’l- Meşneviyyi’l-ilāhiyyi’r-Rabbaıyyi

hemān (11) cenāb-ı Rabb-i ‘izzete maşşüşdur cümle ğamd ve cümle ululuk kitāb-ı Meşnevīnün cem‘ ve te’līfi (12) üzere öyle kitāb-ı Meşnevī ki feyz ü raħmān ulu Allāha mensüb ve Rabbe mensübdur

ve huve’l (13)-muvaffıku ve’l-mufazzilu

⁵⁰ “Dinden çıkmışların uydurma sözlerinden Allāh uzaktır.”

tevfik ü tafdil idici ya'ni inayet ve kerem ve elfazın ziyade (14) idici ancak hemân ol
Allâhdur

ve lehu't-ıavl ve'l-mennu

ya'ni fazl u ganî ve ni'met-i 'uzmâ itmekdür

(15) lâsiyyemâ 'alâ'ibâdihî'l-'ârifine

cem'i muhlûkâta ve kâffetün kâinâtün evvel ganî evvel subhâne tevfik ve inayet
(16) ve fazl ü künende ve ruzî ve bendedür 'ale'l- husûs 'ârif kullarınıñ üzerine ol
mertebe tevfik (17) ve kurbet-i ihsân ve inayet eylemişdür ki hadd u haşr u gâyet ü
nihâyet yokdur

'alâragmi (18) hazbin yurîdüne inliyu'fiü' nûrallâhi biefvâhîhim

şol gürühuñ rağmına hor u zelil (19) olması cünki murâd cenâb-ı Hazret-i Allâhun
nûrını söyündürmege ağızlarıyla ya'ni münkirîn (20) ve mu'ainidîn fırkası ki hased u
dalâletden mağz-ı Qur'an-ı celilü's-şân olan kitâb-ı (21) müstetâb-ı Meşnevî-yi
Ma'nevî 'ünvâna kemâl-ı cehl ü beşâletlerinden dahl u ta'aruz iden gürüh-ı (22)
mekrûhuñ rağmına Hazret-i Hudâ-yi biçün birevân-ı enbiyâ ve aşfiyâ olan
muhteremân-ı bârgâh-ı (23) kibriyâ ve evliyâ kullarına bir mertebe ihsân u elâf-ı
bînihâye eyler ki emlak-i muqarribîn (24) hayrân olurlar

Vallâhu mutimmu nûrihi velev kerihe'l-kâfirün

Allâhu 'azîmü's-şân kendi (25) nûrını tamâm ve kemâle irgüricidür egerçi kâfir ü
münkirler ikrâh iderlerse de bunda nûrdan (26) murâd yâ zât-ı pâk-i Hazret-i
Mevlânâ ola yâhüd kitâb-ı Meşnevî-yi ma'nevî-yi ilahî ola

innâ (27) nahnu nezzelna'z-zikra ve innâ lehu lehâfizün

cenâb-ı izzet lisânındandur ve taḥkîkan biz inzâl-ı [6a] (1) Qurânı ḥâfizlar tağyîr ü
tebdil ü taḥlîḥden bu maḥallda cenâb-ı 'izzet ol gülzâr-ı bâğ-ı vilâyetiñ (2) mübârek
kalb-i pürenvârına irâd ü ilhâm eylemiş ola ki yâ Mevlânâ taḥkîkan biz inzâl eyledük
(3) bu zikri ya'ni mağz-ı Qur'an-ı celilü's-şân olan kitâb-ı Meşnevî-yi sa'âdet 'ünvânı

senüñ kalbiñe (4) ve biz anı hâfızlaruz tebdîl ve tağyîrden zîrâ Meşnevî-yi şerîf mağz-ı Qurân oldığına arâ-yı ittifâk (5) eylemişlerdür ki hâzretüñ cem'î Meşnevî h^vânları kürsîlerinde

Beyt

În ne necm est u ne remlest (6) ve [ne] hab

Vahy-i Hağ u Allāhu a'lem biş-şavāb⁵¹

kelām-ı düerbārın 'ayānen ve beyānen îrād (7) eylerler

femen bedelehü ba'de mā-semi'hu

pes her kim tebdîl ve tağyîr iderse emr-i vaşiyyeti veyāhūd (8) evliyā ve asfiyānuñ kavlı-i şerîflerini bu kavli işidüb vaqtinde mütehaqqıq olduğdan (9) soñra

feinnemā işmuhu ālellezine⁵² yubeddilüne

bu te'vîl ve tağyîrüñ hağā ve cürmi olmaz illā (10) şol kimsenüñ üzerine olur ki ol îşāl olunanı tebdîl eyleye pes imdi izā kâne (11) kezalik hañn olub emr-i Hağğa 'āşî ve 'āk olmuş olur

innallāhe semi'un 'alîm

(12) tağkîkan Hâzret-i Allāh semî'dür Mūsānuñ kavlin ve mübeddelüñ kelāmın ve dānādur her birinüñ (13) aḥvāline mübedelîn ve müteğayyirine va'îd şedîd min Rabb-i vahîd olduğı 'ayāndur Vallāhu (14) a'lem bihağāyık-ı kelāmihî

EVVEL-İ EBYĀT-I MEŞNEVĪ-Yİ ŞERĪF

(1) Beyt

Ey ziyā'ul-Hağ Hüsammüddin biyār

(15) *În sivüm defter ki sünnet şud se bār*

ey Hağ Te'ālānuñ ziyāsı Hüsameddin getür (16) bu üçüncü defteri ki sünnet oldu üç kerre ya'nî "Eş-şey'ü lā şey'e illā ve kad selîs"⁵³ (17) vefkınca nitekim vuzūda 'āzāya

⁵¹ "Bu ne astronomidir, ne büyü, ne de rüya ; bu Allah'ımın vahyidir ve Allah en yüce ödülleri verir."

⁵² Metinde "aleddine" yazılmış ama kelime "alellezine" olmalı.

“*Şubbu bieyyī selīs*”⁵⁴ sünnet oldu ise her şey’de sünnetdür (18) buyururlar şavm-ı şerīfde bile üç on vāki^c olmuşdur ve dağı *“İnnellāha vitrūn yiḥubbū’l-vitra”*⁵⁵ (19) mazmūnunca ey Ziyā-yı Ḥazret-i Ḥaḳ Ḥüsāmdin Efendi çünki mücelledāt-ı Meşnevī-yi şerīfūñ (20) iki cildi tamām oldu üçüncü cild-i şerīfūñ taḳrīrine şürū^c buyurub buyururlar

(2) Beyt

Berguşā (21) *gencīne-yi esrārā*

Dersivum defter bihil a‘zārā

yukarı ac esrār-ı ilahī ve ma‘ārif (22) Rabbānī ḥazīnesin üçüncü defterde ‘özrleri қо ya‘nī cild-i sālīs-i Meşnevīde a‘zārı (23) terk idüb şürū^c ve mübāşeret buyur cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu hazretleri (24) çünki Meşnevī-yi şerīfi muḳtedā-yı meşāyiḥ-ı güzīn ve pişvā-yı erbāb-ı temkīn Ḥazret-i Çelebī (25) Ḥüsāmeddīn ḥazretlerinüñ ilḥāḥ ve şevḳ ü muḥabbetleriyle taḥrīr buyurub ki ḥüsām-ı seyf-i (26) ḳāṭı^c dirler ve dīn ve ṭā‘at ve inḳıyāda ve ‘ādete dağı dirler o ‘ālī ḥazret-i Ḥüsāmeddīn (28) gītī-yi ehl-i dinüñ seyf-i şārimi ve bīdīn olan ehl-i inkār ve ‘isyānuñ ḳāṭı^cı [6b] (1) ve ‘ādet-i bid‘atuñ ḳāşımı olduğıçündür nitekim cenāb-ı server-i her dü cihān şalavāt Allāhu ‘aleyhi (2) ve’s-selām ḥaḳḳında **Ka‘b bin Züheyr** īrād eylemişlerdür

Şi‘ir

İnner-resūle [le]seyfun yesteda‘u bih

*Muhennedun min suyūfillāhi meslūn*⁵⁶

Ḥazret-i Ḥüsāmeddīn Efendinüñ vücūd-ı kerīmleri bādī-yi (4) taḥrīr ve taḳrīr-i Meşnevī olub ‘illet-i ḡāye ve sebeb ve alet-i müstaḳile olmuşlar idi çünkim ol (5) ‘ālī Ḥazret cild-i evveli beyān buyurub ḥazret cild-i evvel bāde-yi ilahīden mest ü

⁵³ “Bir şeyi üç defa yapmadan tamam olmaz.”

⁵⁴ “Üç defa isabet ettirmek”

⁵⁵ “Allāh tektir, teki sever.”

⁵⁶ “Şüphe yok ki Peygamber, dünyayı aydınlatan, (şerri kesip atmak için) çekilmiş, Allah'ın keskin kılıçlarından bir kılıcıdır.” (Tülücü, 1982: 162)

müstağrak (6) ve maḥv u fenā mertebesin bulub ğavṭaḥ^vār-ı deryā-yı vaḥdet olduklarından taḥrīr-i kitāb-ı (7) Meşnevī ve taḥrīr-i kelām-ı ma‘nevīden ferāğat kılub nice zamān mūrūrundan şoñrā Ḥazret-i Çelebī (8) Ḥüsameddīn deryā-yı vaḥdet istiğrākı ḥālinden sāḥil-i keşrete ve beşeriyete rücū‘ (9) buyurdıklarında merratün liḳudūri’l-ḳuddūsi’l-şerīf cenk-i şī‘ir-i Meşnevī bāsāz olub mā‘nā (10) ve ma‘ārif-i manzūmeye yine āğaz buyurub cild-i s̄ānīyi itmām buyurdıklarından şoñra bilā- (11) fāşıla cild-i s̄ālīse mübāşeret buyurub dersivum-ı defter-i behl-i a‘zār buyurdıklarınıñ (12) vechi bu ola Allāhu Te‘ālā-yı a‘lem bitahḳīḳatihi

(3) Beyt

Ḳuvvetet ezḳuvvet-i Ḥaḳ mīzehed

(13) *N’ez‘urūḳī kezḫarāret mīcehed*

senüñ ḳuvvetüñ ḳuvvet-i ḳudsiye-i bārī Te‘ālāden cünbiş (14) ve ḫareket eyler yoḫsa ḫarāretten şıçrayan ve ḫareket iden ṭamarlardan degüldür ya‘nī (15) senüñ zāt-ı kerīmüñe ḳuvvet-i rūḫāniyye ğālib olub ḳuvvet-i cismāniyyeden ḫalāş (16) olmışsundur bunda cenāb-ı Ḥazre-i Çelebīnüñ ḳuṭbiyyet ü ğavsiyyelerine ve s̄ā‘ir (17) evliyānuñ ḳuvvet ü tabi‘yyet-i ‘arziyyātlarına işāret buyurdıkları vāzīḫdur ki beyt-i s̄ābıḳda (18) ziyāü’l- Ḥaḳ ta‘bīr buyurub bu maḫalalde *ḳuvvetet ezḳuvvet-i Ḥaḳ mīzehed*⁵⁷ buyururlar zīrā ziyā (19) ammā bizzāta dirler nūrdan aḳvīdür ve nūr ammā bil‘arza dirler ziyādan za‘īfdür nitekim cenāb-ı (20) ḳādir-i Mevlā celletü ‘azametihî şems-i neyyire bizzāt ve ḳamer-i neyyir ebil-‘arz kılub buyurdı ḳavlüḫü (21) Te‘ālā “*Huvellezī ce‘ale’ş-şemse ziyāev vel ḳamera nūrev*”⁵⁸ bundan şoñra ol her dem o vāriş-i peyrev-i (22) şāḫibü’ş-şer‘ ve’s-sedād-ı cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā-yı ‘ālīfirāz-ı zāt-ı pāk-i ḫazret (23) Ḥüsameddīne mişāl īrād buyurub buyururlar

(4) Beyt

Īn çerāğ-ı şems k’ū rüşen buved

⁵⁷ “Senin kuvvetin Hakk’ın kuvvetinden geliyor.”

⁵⁸ “O, güneşi bir ışık kaynağı, ayı da geceleyin bir aydınlık kaynağı kılandır.” (Yunus 5/10)

(24) *N'ezfetil ü penbe vü revgan buved*

bu güneş çerāğı ki ol rüşendür fitil ve penbe ve (25) revgan-ı zeytten degüldür ya'nî emr-i İlahî ile rüşen ve rüşenâyî bahş-ı 'âlem-i âlemiyândur (26) kezalik senüñ dahı zât-ı behbūduñ şems mânendi rüşenâyî bahş-ı dil-i 'âşikândur (27) mişâl-i âher ĩrād buyurub buyururlar ki

(5) *Beyt*

Sakf-ı gerdün k'ü çünin dāyim buved

[7a] (1) *N'eztınāb u üstunī kayim buved*

felegüñ şaçāğı ki ol buncılayın dā'ımdür (2) ya'nî hemîşe hemvāre sâbitdür derk ile ve tenef ile kâ'im degüldür belki anuñ kıyāmı (3) ve devāmı kudret-i İlahiyye iledür hemçünin senüñ zât-ı şerifüñ dahı āb ü nān (4) u ağdiye-yi cismāniyye ile kâ'im degüldür belki füyüzāt u envār-ı Rabbāniyye ile sâbit-i dā'ımdür (5) buyurub mişâl-i āher buyururlar ki

(6) *Beyt*

Ḳuvvet-i Cibril ezmaṭbaḥ nebūd

Būd ezdīdār-ı Ḥallāk-ı (6) vücūd

Ḥazret-i Cibril 'aleyhisselāmuñ kuvveti maṭbaḥdan degül idi Ḥallāk-ı vücūd olan (7) Ḥazret-i Ḥaḳḳuñ ve kerem-i muṭlaḳuñ vücūd-ı dīdār-ı pākinden idi

(7) *Beyt*

Hem çünān ĩn kuvvet-i (8) abdāl-ı Ḥaḳ

Hem ziḤaḳ dān n'ezta'ām u ezṭabaḳ

hem buncılayın Ḥaḳ abdālınıñ kuvvetini hem (9) Ḥazret-i Ḥaḳdan bil yoḥsa ta'ām ve ṭabaḳdan bilme imdi ey ziyā-yı Ḥaḳ olan Ḥüsām- (10) eddīn sen Ḥazret-i Ḥaḳḳuñ abdālusun senüñ kuvvet-i ḳutsiyye-yi rühāniyyeñ Ḥazret-i Ḥaḳdan (11) benüm şarāb-ı Meşnevīnüñ evc-i şahbāsına ṭākatüm yokdur müstaḡraḳ-ı envār-ı İlahiyem

diyü (12) özri terk eyle ki saña tākāt u kuvveti Hāzret-i Hāq ihsān eyler dimek ola
Allāhu (13) a‘lem biḥaḳīḳatīhi

(8) Beyt

Cism-i şānrā hem zinūr isrişteend

Tā zirūh u ezmelek bugzeşteend

(14) anlaruñ cism-i şerīflerini daḥı nūrdan yoğurmuşlardur tā ki rūḥdan ve melekden
geçmişlerdür ya‘nī (15) rūḥı ve melegi geçüb mescūd-ı melā’ike olmuşlardur anlaruñ
ḥıdmetlerüñ melā’ikler eyler uşta abdāl-ı (16) ilahī bu keyfiyyet ve şān iledürler
bunlaruñ zāt-ı sa‘ādet ‘ünvānların melā’ike-yi muḳarrebīn bile (17) iz‘ān ve
idrākden ‘acizlerdürler ḳande ḳaldı ki ‘aḳl-ı cüz’ī ve ‘aḳl-ı ma‘āş giriftārları olan (18)
ḥodbīnān ü ḥodperestān bunlaruñ ḥāl-i şānların iz‘ān idüb kemāyenbaḡī
ḥıdmetlerine (19) revān ve pāyān olalar kemāl-i cehālet ve keşāfetlerinden inkāra
düşüb aşḥāb ve ḳalālet (20) ḥızlān olmuşlardur bu beyān olınan şān u ‘ünvān ki
mescid-i melā’ik-i raḥmān olmaḳ (21) peyrevān-ı enbiyā olan evliyā-yı zīşāna
maḥşūşdur

(9) Beyt

Çün ki mevşūfī beevsāf-ı (22) Celīl

Z’āteş-i emrāz bügger çun Ḥalīl

çünkü sen şıfatlanmışsun Celīl olan (23) Allāh şıfatlarıyla marazlar āteşinden geç
Ḥalīlullāh geçtiği gibi ya‘nī evliyā ki vārişān ve peyrevān-ı (24) enbiyādurlar enbiyā-
yı ‘azām şalavatullāhü ‘aleyhimi ecma‘īnūñ Hāzret-i Hāḳdan ḡayrıdan (25)
teḥāşīleri olmayub ḳal [u] kīl min ‘indillāh rütbe-yi işnāsınuñ şāhları ve pādşāhları
(26) olduklarından aşlā ḥavādiş-i kevnıyye zātlarına elem ü ıztırāb u ‘ac-z-i zāhiri
olmamışdur (27) imdi ey Ḥüsāmeddīn-i ‘ālīḳadr sen daḥı ateş-i emrāzdan Ḥalīlullāh-ı
dārgüzārāna irüb [7b] (1) a‘zārı terk ve cild-i şālīs-i Mesnevīnūñ bedā’ ü taḥrīrine

dāmen-i pākini miyān-ı şerīfūne (2) berk eyle dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem biḥaḳīḳatihi

(10) Beyt

Gerged āteş bertu hem berd ü selām

(3) *Ey ‘anāşır mer mizācetrā ğulām*

çünkü keyfiyyet böyledür āteş olur senüñ üzerüñe (4) berd ü selāmet ey şol vücūd-ı ālī ki ‘anāşır senüñ mizāc-ı pākīñüñ ğulām ü bendesi (5) ve çāker ü efkendesidür

(11) Beyt

Her mizācīrā ‘anāşır māyeest

V’in mizācet berter ezher (6) pāyeest

kā’ınan men kāne ‘ālemde her mizācuñ sermāyesi ‘anāşırdandur ve senüñ mizāc-ı (7) pākün her pāyeden berterdür ya‘nī ulurağdur meşelā ‘ālemde her mizācuñ iḥtiyācı ‘anāşır-ı (8) erba‘dandur eger ‘anāşır-ı erbā‘ birbiriyle imtizāc idüb her biri şaḥīḥ ve sālīm olursa (9) mizāc u kuvvet-i cismāniyye daḥı sālīm olur şaḥīḥ olur eger birbirine yāḥūd ikisine üçine (10) za‘īf tārī olub imtizāc idemezlerse mizāc ḥasta ve za‘īf olub cism-i (11) şerīf ‘alīl olur senüñ mizāc-ı pāküñ her pāyeden berterdür aşlā ‘anāşıra ve imtizāc- (12) larına iḥtiyācuñ olmayub kuvvet ve kudretüñ min ‘indillāhdur evliyā-yı taḥt-ı kıbābı (13) “*Lā yu‘refhum ğayrī*”⁵⁹ mazmūn-ı sa‘ādet ‘ünvānı üzre mizāc-ı pāküñ her pāyeden berterdür imdi a‘zārı (14) terk eyle dimek olur Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(12) Beyt

Īn mizācet ezcihān-ı münbaşı

(15) *Vaşf-ı vaḥdetrā kunūn [şud] mülteḳı*

⁵⁹ “Onları O’ndan başkası bilmez.”

bu mizācuñ cihān-ı vāsi'eden vaḥdetüñ (16) vaşını şimdi buldı ve rāst geldi [mü]ltekış bir şey'i yerden āḥz itmege dirler (17) ve nāgāh bulmağa daḥı dirler Sükem Rācizüñ bu kavli şuhufārā-yi lügātdür (18)

Mışra'

*Ve münhelü vüruyi't-ṭakātā*⁶⁰

ya'nī “*El-umūru merhūnetihi bāvaḳātihā*”⁶¹ mışdākınca

(19) ey maḳbül-ı dergāh ḥayy ü ḳayyūm ü metīn cenāb-ı Ḥazret-i Ḥüsāmeddīn bu cild-i (20) ṣālīs ki deryā-yı ḥikmet dimekle ma'nündür ki bu deryā-yı ḥaḳīḳatde evşāf-ı vaḥdet- (21) dürleri bīḥadd ü bīḡāyetdür bu deryāya şimdi mülāḳī olduñ a'zārı terk (22) idüb bu deryānuñ cevāhir ü zevāhirinden zamān mürür itdürmeyüb āḥz eyle diyü (23) emr gūne naşīḥat ve minnet buyurub vaş-ı ā'līlerin tavşīfe 'azīmet (24) buyurub buyururlar ki

(13) Beyt

Ey dirīgā 'arşā-yı efhām-ı ḥalḳ

Saḫt teng (25) *āmed nedāred ḥalḳ ḥalḳ*

ey şafā-yı ḥalḳuñ fehmleri 'arşası ḳatı dār geldi ḥalḳ (26) boğaz ṭutmaz ya'nī perde-yi beşeriyet ü ḡışāve-yi enāniyet ile ve ḥaḳd u ḥased (27) 'ucb u ḡurūr u ḡazab ü şehvet ile maḥcüb olan maḥlūḳātuñ ve dehān-ı [8a] (1) cānları ḡüşāde olmayub maḥbūs-ı bend-i beşeriyet olduklarından peyrevān-ı enbiyā (2) olan evliyā vü aşfiyānuñ kelimāt-ı kudsiyetlerin fehm ü iz'ān ḳadir olmayub (3) sıḫḫat-i ḡībāvet ü şekāvete mā'illerdür

(14) Beyt

Ey ziyā'u'l-Ḥak beḫızk-ı re'y-i tu

Ḥalḳ (4) *baḫşed sengrā ḥelvā-yı tu*

⁶⁰ “Enerji yanmasının kaynağı”

⁶¹ “İşler vakitlere bağlanmıştır.”

ey Hakkıñ ziyāsı senüñ rāyiñüñ hızākātı Hakkı (5) taşā boğaz ih̄sān eyler senüñ helvāñ yaʿnī sen bir zāt-ı ekrem-i vücūd-ı mükerremsin ki (6) senüñ reʿy ü tedbīrün ve terbiye ü irşād ü naşihātüñ taş göñüllü olan nākābil (7) mürīdāne k̄abiliyet ve irşād ih̄sān eyler demek ola Vallāhu Teʿālā āʿlem

(15) Beyt

(8) *Kūh-ı Tūr ender tecellī halk yāft*

Tā ki mey nūşīd ü meyrā bernetāft

bu beyt-i (9) şerīf beyt-i sābıka nazār-ı emsāl mevkiʿnde vākiʿ olmuş Tūr dağı tecellī-yi Hakk (10) Teʿālādan boğaz buldı tā ki şarāb-ı vişāl-i Yezdānı nūş eyledi ve ol şarāb-ı (11) Yezdānī ve bāde-yi Sübhanīye tākat getüremeyüb pāre pāre oldu

(16) Beyt

(12) *Şāra dakkan minhu venşakkaʿl-cebel*

Hel raʿeytum mincebel rakşaʿl-cemel

tecellī-yi (13) Hakkdan ve ʿaşq-ı hālīk-ı muṭlağdan pāre pāre olub yarık yarık oldu tağ (14) gördiñüz mi tağdan deve rakşını yaʿnī deve cünbiş ü hareket-i rakş itdiği gibi (15) tağdan dahı ancılayın rakş gördiñüz mi hel raʿeytum istifhām ola takrīr ü taḥkīk (16) içün ve ḥiṭāb-ı Hāzret cümleye ola rüʿyetden murād rüʿyet-i ʿilmiyye ola takrīr-i (17) kelām “*Hel ʿalimtüm bistimāʿ aḥbarullāhi fil Qurʿāni ʿilmen razīnā kel müşāhidet* (18) *velʿayān*”⁶² demek ola bu beyt-i saʿādetbünyād süre-yi Aʿrāfda olan bu āyet-i kerīmeden (19) iktibās buyrılmış ola ki kavluḥü Teʿālā_“*Kāle Rabbī erinī enzur ileyke, kāle len terānī*” (20) *ve lakininzur ilāl cebeli fe inisteḥarre mekānehu fe sevfē terānī fe lemmā tecellā rabbuhu lil cebeli* (21) *ceʿalehu dekkev ve ḥarra müsā şaʿikan*”⁶³ mazmün-ı saʿādetmaḥrūnı üzre bu beyt-i ʿizzet-i (22) ih̄sanuñ bu āyet-i kerīmeye taṭbīki bu vechle ola ki ʿaşq-ı Hāzret-i Hakk cemʿī mevcūdāt-ı (23)

⁶² “Allah’ın Kuran’daki haberlerine şahit olmuş gibi razı olmuş, bilerek ve işiterek öğrenirsiniz.”

⁶³ “Rabbim! Bana kendini göster, sana bakayım, dedi. Allāh da, beni dünyada katiyen göremezsin. Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durursa sen de beni görebilirsin, dedi. Rabbi, dağa tecelli edince onu darmadağın ediverdi. Mūsâ da baygın düştü.” (Araf 7/143)

ta'ayyünāt ü mümkināt ü mükevvenātuñ rûḥ-ı revānı gibi olub emrāz-ı nefsanı ve rûḥānı-(24) nün müzıl ü dermānı olmaqla ol lema'ı Yezdānı ve pertev-i Subḥānı cemādāt-ı mürde vü (25) pejmürdeye irse zinde ve ferḥunde eyler ḳande ḳaldıki "Veleşad kerremnā benı ādem" ⁶⁴ 'üvānıyla (26) ma'nün ḥalıfe-yi rādde-yi raḥmānıye ire biṭarıkü'l-evveli taşarrufin anuñ vücūdunda icrā eyler nitekim (27) baḥr-i elṭāf-ı İlahıye ğāmız 'Ömer ibn-i Fārız ḥazretleriniñ bu kelām-ı ḥuceste peyāmı burhān-ı lāmi' [8b] (1) ve rāmızdur

Şi'ir

Velev naḳāḥū minhā şerā ḳabre meyyitin

Li'ārat iler-rūḥi vente'aşe'l-cismü⁶⁵

evliyā- (2) ullāhuñ kirāmı **Ḥazret-i Cāmı** bu beyt-i sāmınuñ taḥḳıķinde nice rubā'iyāt ve lem'a irād (3) buyurmuşlardur cümle-yi rubā'iyātından biri budur ki zıkr olunur

Rubā'ı

'Aşık netavāned ki zi-mey perhized

(4) *Ḥāşşe zi-meyı ki şūr-ı 'aşḳ engized*

Yek cur'a be-ḥāk her ki z'an mırized

Cān derteneş (5) āyed zi-leḥed berḥized⁶⁶

zırā ḥayāt iki ḳısmā münḳasımdur biri ḥayāt-ı ḥiss-i ḥayvānıyedür cem'ı ḥayvānāt (6) ve insān mābeyninde müştarekdür biri daḥı ḥayāt-ı ḥaḳıķı-yi rûḥānıyedür ki ḥavāşş-ı efrād-ı (7) insāna maḥşuşdur bu ḥayāt üç derece-yi ḥāvıdür derece-yi evvel 'ilm ü dāniş ü ma'arifet-i (8) ḥayātıdır cehl ü nādānlıḳ helāklığından kemā ḳāle Te'ālā celle şānehu "Evemen kāne meyten (9) feāḥyaynāhü" ⁶⁷ "Ḳāle ba'zihüm evemen kāne meyten bilcehli feāḥyaynāhü bil'ilm" ⁶⁸ zırā göñül vāsıṭa-yı (10) 'ilmle

⁶⁴ "Andolsun, biz insanoğlunu şereflı kıldık." (İsra 17/70)

⁶⁵ "Eğer Ondan ölüñün kabrine bolca serperseḳ, ruh ayrılır beden yeniden dirilir."

⁶⁶ "Aşık olan, meyden perhiz edemez, bilhassa o mey ki aşḳ çılgınlığı getirsin, bir yudum toprağa ondan dökülürse aşığıdaki ölü mezardan kalkar."

⁶⁷ "Ölmüş iken onu dirilttik." (Enam 6/122)

⁶⁸ Bazıları şöyle dedi: cehaletle ilimle dirilttiğimiz kimseler gibi."

Ḥazret-i Ḥaḳḳı talebinde cünbiş nümāyān ider dāniş ü cünbiş ise ḥavāşş-ı ḥayātdandır (11) nitekim sükūn u dānānı ḥavāşş-ı mevtden ise cenāb-ı **Ḥazret-i Cāmī** bu rubā'i-yi ra'nāyı (12) bu maḥalle münāsib īrād idüb buyururlar

Rubā'ī

İlmest ḥayāt-ı cāvidān ney 'ulemā

Çeşmī (13) begüşā beçeşme saā-ı 'ulemā

Ān çeşme ki ḥürd Hızr āb-ı ḥayāt

Buved intibāh min ledünnā (14) 'ulemā⁶⁹

derece-yi s̄anī gönlün şıḥhat bulmasıdır ve ḳayd-ı sevdādan ḥalāş olub cemi'yet (15) ve himmet ve teveccüh-i tām ile rāh-ı Ḥazret-i Ḥaḳḳa ḳaşd u 'azīmet ü sülük eylesidür ve teferruḳa (16) helāklığından necāt bulmasıdır bu cemi'yet ise ḥayāt-ı ḥaḳīḳī-yi ebedīye mü'eddī belki 'ayn-ı ḥayāt-ı (17) ebedīdür nitekim teferruḳa bā'is ta'aluḳ-ı nefsdür maḥbūbāt-ı mütenevvi'a ve müştēbihāt-ı günā- (18) günā ki mevt ü helāk-i mürdegānīdür mürdegānī ta'alluk ise 'ayn-ı merdüñ olduḡı 'ayān (19) ve ḥācet-i beyān degüldür nitekim cenāb-ı **Ḥazret-i Cāmī** ḳuddise sırrahu'l-'azīz ḥazretleri bu rubā'ī-yi şerīf-i (20) ḥüb ve merḡüb īrād buyurmışlardır

Rubā'ī

Her çiz ki dercihānest cüz hayy-ı celīl

(21) Mürdest meşū zi-'aşḳ her mürde zelīl

Ber merdeke tu meyl inhāst delīl

Elcinsu (21) ilel cinsi kemā ḳable bimislil⁷⁰

derece-yi s̄aliş Ḥazret-i Ḥaḳḳı bulmaḳ vücūd ile ḥayāt bulub zāyi' (23) idüb bulmamaḳ helāklığından necāt bulmaḳdır bu ma'nā ile beḳā-yı ḥazret-i 'izzete fānī olub (24) beḳā-yı Subḥān ile bākī ve ḥayāt-ı Yezdānī ile ḥayrāt 'ayān-ı ma'lūmuñ ola

⁶⁹ “Ebedi hayat ilimdir, alimler deḡildir; gözünü aç ulemalara çeşme yap. O çeşme ki Hızır peygamber ondan su içti. Alimleri ledün ilmiyle ebedi hayata uyandıran çeşmeyi yap.”

⁷⁰ “Dünyadaki olan her şey yüce Allah'tandır, her ölünün aşkıyla kendini zelil etme, onların meyli senin ölünedir, cinsin cinse durumu daha önce benzerinin geḳtiḡi şekildedir.”

ki her hayāt (25) ki bu minvāl üzre olmaya mürd[e]lik ve pejmürde ve efsürdeliğdür bu ise nāzenīnān-ı bārgāh-ı (26) ‘izzet ve muḫribān-ı dergāh-ı sa‘ādet-i İlahī hayātıdır “*Yessirnallāhu ve iyyāküm min tilke’l-hayāti (27) elbāḳiye’l-ebedeniyye’s-sermediyye*”⁷¹ şahba-yı haḳīkātüñ āşāmı cenāb-ı **Ḥāzret-i Camī** bu rubā‘ī-yi [9a] (1) dil-arāmı elḤaḳ ra‘nā ve şāfi İrād buyurmışlardur raḳıyallāhu ‘anhü ve irzāhü

Rubā‘i

Tā dil (2) ze-vücüd h^viş ber kened nehi

Der bend-i ḫūrī Ḥudāyirā bend-i nehi

Girem ki tu cānī vü cihān zinde-yi tust

*(3) Ta zinde becānān meşevī zinde nehi*⁷²

(17) Beyt

Loḳma-baḫşī āyed ezher kesbekes

Ḥalk-baḫşī kār-ı Yezdānest (4) ü pes

bir kimseye loḳma bağışlamak her kimseden gelür boğaz bağışlamak Ḥāzret-i Allāhuñ kārıdır (5) ancak ya‘nī bir şahs bir şahs-ı āḫere arziyātdan bir şey’ iḫşan itmek mākülāt ve meşrübāt (6) ve melbūsāta mütea‘lilik yāḫūd māl u menāl u şāyif u hırka ve şāl ola mümkindür herkesüñ (7) elinden gelür ancak boğaz ya‘nī kuvvet-i cāzibe ve ḫāzıma ve māsike ve cem‘i-i ḫavāşş-ı (8) zāhire ve bāḫına iḫşān-ı Ḥaḳ celle ve a‘lā ḫāzretlerine maḫşüşdur ancak anı iḫşānda (9) aşlā bir ferdüñ bir vechle medḫali yoğdur ḫadd-i zātında ḫıtalum biñ ḳantār sükkerüñ olmış (10) ağızınuñ lezzeti olmayıcağ nedür fā’idesi bu münāsebet ile cenāb-ı bārīnüñ ‘ibādetine olan (11) luḫf u iḫşānın beyān buyurub buyururlar ki

(18) Beyt

⁷¹ “Uyanık olun, Allah sie ve bize bu ebedi ve baki olan hayatı kolaylaştırmıştır.

⁷² “Ta ki gönül vücudundan el çekmese yoksun, Allah’ın hurisinin peşinde isen Allah’ın kulu değilsin, diyelim ki sen öyle bir cansın ki dünya senin için var, ta ki Allah’ın sevgisiyle dirilmediysen diri değilsin.”

Halk bahşed cismrā vü rūhrā

(12) Halk bahşed behr-i her ‘uzvet cūdā

halk ihsān eyler Hāzret-i Allāh cisme ve rūha ve halk (13) ihsān eyler her ‘uzvuña ayru ayru ya‘nī cenāb-ı kibriyā a‘zā-yı cismāniyye ve rūhāniyye ki (14) ayru ayru halk in‘ām eyler meşelā kulağa istimā‘-ı Qur‘ān ve dīdeye her şey’e ‘ibret ile (15) nazār itmek halkın ve sem‘-i cāna ā‘lem-i ğayb ve ma‘nā nefahātin istismā‘a halk-ı in‘ām ve kerem (16) idüb cism-i cāna güşādelik ve aḥvāl ve ğayb-ı ma‘nāyı ma‘nāya ihsān eyler huşuṣā (17) ‘ārif kullarına ikrām ü elṭāf ve ihsānlar eyler ki kâbil-i taḥrīr ve beyāndan bīrūn-ı bīhadd (18) ve bīpāyān ihsānlar eyler ki

(19) Beyt

İn gehī bahşed ki iclālī şevī

Ezdegā vü ezdağal ḥālī şevī

hāzret-i kerīm-i ‘azīmü’ş-şān bu elṭāf-ı mālānihāyeyi ol vaḳt ihsān (20) eyler ki iclālī olasın ya‘nī Hāḳḳa mensūb olub mekr ü ḥile vü ḥud‘adan ḥālī ezcān (21) u dil emr ü fermān-ı Ḥudāya imtisāl ve ‘ibādāt ü tā‘at u perhīz-i riyāzete iştiğāl idüb (22) ḥubb-ı dūnyā ve seviyi bilkülliye ḥātıruñdan iḥrāc ve sīne-yi bīkīneñden vesvese-yi şeyṭān (23) ve firīb-i nefis-i emmāreye revāc virmeyesün ol zamānda Hāzret-i Ḥudānuñ “Mālā ‘aynūn (24) ra’t velā üzünün semi‘at”⁷³ ḳavl-i şerīf üzre bīnihāye ihsānına mazḥar olursun

(20) Beyt

(25) Tā negūyī sırr-ı sulṭān rā bekes

Tā nerīzī ḳandrā pīş-i meges

tā ki sulṭānuñ sırrını (26) bir kimseye söylemeyesün ve nebāt şekerin sinek öñine dökmeysin ya‘nī “Men ‘araf- (27) allāhü külle lisānihi”⁷⁴ mazmūn-ı sa‘ādeti üzre Hāzret-i Hāḳḳuñ ‘ināyāt-ı bīğāyātına mazḥar [9b] (1) olan ḳulları esrār-ı vaḥdete ve

⁷³ “Hiçbir göz görmedi, kulak işitmedi.”

⁷⁴ “Kim her diliyle Allāh’ı bilirse”

sırr-ı ahadiyyete mütea‘llik aqvāli terk idüb şifte (2) ve firifte-yi huda‘a-yı şeytānī olan hodbīn ve tenpertev ve zer ü sīm ü dünyāperest (3) ve ma‘nā ‘avratdan muħanneş şüretā er ‘avām-ı kelhevāmı nükte-yi tevħīdi ifşā itmezler zīrā dünyā-yı (4) denīnūñ hevā vü ārzūları bendeleri ile muķayyed olan edānī ve ehl-i ğaflete kelimāt-ı ķudsiyye-yi (5) evliyā ve tevħīd-i Ĥazret-i Ĥudādan dūrer-i kelimāt bezl eyleseñ hemān ĥaremkesān gürūhına (6) ķand ü nebāt dōgmek gibidür

(21) Beyt

Gūş-ı ān kes nūşed esrār-ı Celāl

K’ū çü süsen (7) şad zebān uftād lāl

ol kimsenūñ ķulağı içre esrār-ı celāl-i āb-ı ĥayātın ki (8) süsen gibi yüz dillü düşmiş ve dilsiz bu beyt-i şerīf-i ‘izzet esāsda tenbīh budur ki (9) řālibān-ı rāh-ı ilāhī olan sālīklere lāzım olan hemvāre şamt u sūkūt üzre ve ādāb-ı (10) řarīķat ile ĥareket idüb “*Şudrū’l-aħbāri ķubūrū’l-esrāri*”⁷⁵ mücebince ā‘mil olarak (11) rāh-ı ilāhiye şālik olalar ola ki bu ādāb ve şadāķat ile giderek ķalblerine füyüzāt-ı (12) ilāhī çesmesārından āb-ı ĥayāt-ı ma‘nā iħsān olına yoħsa zındīk meşreb ve mülhid (13) řabī‘at olub kendini dervīş-i dilriş şüretine ķoyub zātın aħyār-ı menzile- (14) sinde řüb ve kendin aħrārdan ‘add eyleyüb ‘abd-ı gelū bende meşreb ü řabī‘at (15) olub ĥaķāyīķdan dem uran bīdīn ü bīmezheblere olub terk-i namāz ve niyāz iden (16) derbederlere ebvāb-ı füyüzāt-ı ilāhī meķşūf olmak degül babalarından alduķları ķaba Türkçelerin (17) daħı zāyī‘ idüb ĥasrū’d-dünyā vel āħiret olmaları muķarrerdür

(22) Beyt

Ĥalk baħşed ĥaķrā lutf-ı (18) Ĥudā

Tā ĥured āb bürüyet şad ğiyā

ĥalk iħsān ider toprağa Ĥazret-i Ĥaķdan luřfi (19) tā ki ol toprak řu içüb yüz dürlü ot biter ya‘nī elřāf-ı ilāhī zemīn-i bā-sūkūna (20) řuyı ğidā iħsān eyleyüb “*Ve [cealnā]*

⁷⁵ “Gömülmüş sırlar, gizli haberler ortaya çıkar.”

mine'l-mā'i küllü şey'in hayyun" ⁷⁶ muktezāsınca envā^c-ı bahār ve ezhār-ı (21)
günāgün şüküfe ve sebzezār nümāyān ü izhār eyler

(23) Beyt

Bāz ḥakīrā būbahşed ḥalq şeklinde u leb

(22) *Tā giyāheşrā ḥüred ender taleb*

girü ḥakiye Ḥazret-i Ḥaḳḳ iḥsān eyler boğaz ve dudak tā ki zemīnūñ otın taleb ide
yanī ḥazret-i bāri celletü āzimetihī yirden biten otları ḥayvānāta (24) gıdā ve rızq
iḥsān eylemişdür

(24) Beyt

Çün giyāheş ḥurd ḥayvān geşt zeft

Geşt (25) ḥayvān loḳma-yı insān u reft

çünki zemīnūñ giyāhını yidi ḥayvān ve semiz oldı ḥayvān (26) insān loḳması oldı ve
gitdi ya^cnī ḥayvānı Ḥazret-i Ḥaḳ insāna gıdā ve rızq iḥsān itdi

(25)(27) Beyt

Bāz ḥāk āmed şud ekkāl-i beşer

Çün cüdā şud ezbeşer rūḥ u başar

girü toprak geldi [10a] (1) ādem yiyici oldı çünki ayru oldı ol ādemden rūḥ ü başar
ya^cnī insān mevt ile bedeninden (2) cüdā oldukda ḥākūñ gıdāsı oldı

(26) Beyt

Zerrehā dīdem dehan şān cümle bāz

Ger bugüyem (3) ḥurd şān gerded dirāz

zerre gördüm dehanları cümle güşāde eger anlarıñ yimelerin beyān idersem (4)
uzar ya^cnī *Her giyāhī ki ez zemīn rüyed*

Vaḥdehü lāşerīke lehü güyed ⁷⁷ hemān “*Ve mā min dābbetin (5) fīl arz illā alāllāhi*
rızkuhā” ⁷⁸ ḳavl-i kerīm üzre şıdḳ u ḥulūş ile ‘āzim-i rāh-ı Ḥaḳ olmaḳ gerek (6) yoḥsa

⁷⁶ “Diri olan her şeyi sudan meydana getirdik.” (Enbiya 21/30)

⁷⁷ “Yerden biten her bir ot, Allah tek ve ortaksızdır der.”

cenāb-ı Һazret-i ʿizzetüñ rezzāklığından ve bu cemʿī mükevvenātuñ Һazret-i zāt-ı (7) baht-ı mutlağa ihtiyācından beyān eylesek söz uzar cemʿī mümkināt ü mükevvenātuñ (8) Һāl-ı rāzıkı ve her Һâlde ʿibādetinüñ Һafız ü nāşırı Һazret-i Allāh ʿazimüʿş-şāndur Teʿālā- (9) llāhu ʿammā yeķülüʿz-zālimüne

(27) Beyt

Berghārā berg ezinʿām-ı üst

Dāyegānrā dāye luṭf(10) u ʿām-ı üst

ikinci berg rızķ maʿnāsına ola yapraķ ve yapraķ inʿām-ı Һazret-i (11) Һaķdur dāyegāna dāye luṭf-ı ʿām-ı Һāl-ı mutlaķdur yaʿnī cemʿī eşcāruñ berglerinüñ (12) ğıdāsı ihsān-ı Һudā dāyegānuñ dāyesi luṭf-ı ʿām-ı Һazret-i bīçün ü çerādur Һadd-i (13) zātında cenāb-ı kibriyā vü dāyegānuñ bostānlarına şīr ʿaṭā eylemese eṭfāl-i gülbergsīmālara (14) ne keyfiyyet ile neşv ü nemā buldurmağa ķādir olurlar
“Fessubhānellezi biyedihı melekütü’s-semavāti”⁷⁹

(28)(15) Beyt

Rızķhārā rızķhā ü mīdihed

Zʿān ki gendüm biğıdāyī çun zihed

rızķlara rızķı (16) ol Һāl-ı perverdigār ihsān eyler zīrā buğday ğıdāsız nice Һareket ü cünbiş eyler yaʿnī (17) Һazret-i Allāhuñ buğdaya rızķ ihsānıyla ve zemīn-i hiss-i imtizāc eylemiş inʿām ü ikrāmiyle (18) buğday sünbüleler Һaşıl idüb ğıdā-yı insān olur

(29) Beyt

Nīst şerh-i īn suḫanrā(19) mūntehā

Pāre guftem bidānī pārehā

bu sözüñ şerhine nihāyet yoķdur ben bir pāre söyledüm (20) sen pāreler bilesin yaʿnī Һaķ Teʿālānuñ Һikmet ü ķudret ü ķuvvetin aʿķl-ı insān (21) muḫīṭ olmaz ve

⁷⁸ “Yeryüzünde hiçbir canlı yoktur ki, rızķı Allāh’a ait olmasın.” (Hud 11/6)

⁷⁹ “Göklerin hükümranlığı elinde olan Allāh’ın şanı yücedir.”

vehm ü fikr ü ḥayāl-i beşeriyet aña irmez ben bir pāre söyledüm sen pāreler (22)
bilesin meşelā bir avuc buğday görseñ bir anbār buğdayı ana kıyās eylersin ve bir
(23) bardak şudan ırmaqlar ve göller fehm olunduğı gibi iz‘ān eyle diyü buyururlar
Vallāhu a‘lem

(30)(24) Beyt

Cümle ‘ālem ākil ü me‘kūl dān

Bāḳiyānrā muḳbil ü maḳbūl dān

imdi ey ṭālib-i rāh-ı (25) ‘aşḳ u muḥabbet-i ilāhī olan şadık ehl-i şafā cümle ‘ālem-i
‘ālemde kāniyā min kāne (26) mükevvenātuñ serāpāsın ekl ü me‘kūl bil bāḳīleri
muḳbil ü maḳbūl bil ya‘nī “*Vellezine cāhedū* (27) *fīnā le nehdiyennehum*
*subulenā*⁸⁰ mazmūn-ı sa‘ādetmaḳrūnundan ḥişşemend-i aşḫāb-ı sa‘ādāt [10b] (1)
ğāyāt-ı āḳıl-i me‘ḳūl fırḳasından olmayub muḳbil ü maḳbūl-i dergāh-ı ‘izzetdürler
murād enbiyā-yı (2) ‘azām ve evliyā-yı kirāmdur şalavātullāhu veselāmihi ‘aleyhimi
ecmāīn

(31) Beyt

İn cihān ı sākināneş (3) münteşir

V‘ān cihān u sālikāneş müstemir

bu cihān cihānuñ sākinleri münteşirdür (4) cihān ve ol cihānuñ sālikleri
müstemirdür ya‘nī bu imtiḥān ‘ālemi olan dünyā-yı denī sākin- (5) leri ṭāḡılıcıdır ve
bu bir gönül bağlayacak yir degüldür cihān ve sākinān-ı cihān nāpāyidārlardur (6) ol
cihān ki murād ‘ālem-i āḫiretdür anuñ sālikleri müstemir ve berḳarār ü pāyidār-ı
ebedīdürler

(32) Beyt

(7) İn cihān u ‘āşıkāneş münḳaṭı‘

Ehl-i ān ‘ālem muḥalled müctemi‘

⁸⁰ “Bizim uğrumuzda cihad edenler var ya, biz onları mutlaka yollarımıza iletceğiz.” (Ankebut 29/69)

bu cihān ve bu cihānuñ (8) ‘aşıkları cihāndan kesilicidür ol ‘ālemüñ ehl-i ebedī müctemi‘dür ya‘nī bu dünyā bir dildāde olub (9) gönül bağlayacak degüldür her ne kadar gönül bağlayub devlet ü izzet ü servet hāşil eylerseñ (10) āhir ecel bünyādını berbād idüb seni dünyādan kaç‘ ider ancak enbiyā vü evliyānuñ terk (11) idüb meyl ü maḥabbetden nehy buyurdukları kahbe-yi şad hezār şevbe-yi rākin olduğundan ḥüsrāndan (12) ğayrī ḥaşılıñ olmayub ‘ālem-i āḥirete rü-yı siyāhı ve tebāhı revāne olmadan ğayrī taḥsilüñ (13) olmaz zīrā şadr-ı bedr-i kāināt ve mefḥar-ı mevcūdāt ‘aleyhi efdālü’ş-şalavāt ḥazretleri “*Eddünyā (14) ḥarāmün liehli’l-āḥireti ve’l-āḥiretü ḥarāmün liehli’d-dünyā*”⁸¹ buyurdukları sütürārā-yı şaḥāyif-i eḥādīs-i (15) nebevīdür

(33) Beyt

Pes kerīm ānest k’ü ḥodrá dihed

Āb-ı ḥayvānī ki māned tā ebed

pes kerīm (16) oldur ki kendüye vire āb-ı ḥayvānī ki ebedī ḳala ya‘nī kerīm ol ṭālib-i ferḥundedür ki merd-i (17) şāḥibsa‘ādetüñ pend ü naşīḥatine dilbeste olub anuñ irşād-ı terbiyesi sebebiyle (18) mezāk-ı cānına āb-ı ḥayāt-ı ma‘nā olan kelimāt-ı ḳuddisiyātı īzāk idüb ḥayāt-ı sermediyye (19) nāil ola yoḥsa a‘vām-ı kelhevāmuñ aḳçe bağışlayanuñ adına kerīm dimeleri bāz-ı eṭfāl (20) meşābesinde olub renk-i siyāhuñ ṭābını káfür u a‘cūze-yi neved sāleye meleksīmā (21) ta‘bīri gibidür ḥaḳīkatde kerīm kime dirler ve kerīm kimler idigün beyāna şürü‘ buyurub buyururlar ki

(34)(22) Beyt

Bāḳiyātu’ş-şāliḥāt āmed kerīm

Reste ezşad āfet ü aḥtār u bīm

⁸¹ “Dünya ahiret ehline haramdır, ahiret de dünya ehline haramdır.” (Gültekin, 2006: 455)

bākīyāt-ı (23) şaliḫāt-ı kerīm geldi ıurtılmış yüz belādan ve ḫaṭarlardan ve ıorıulardan ya‘nī a‘māl-i şaliḫe (24) ve aḫlāk-ı ḫasene ařḫābı ki ḫāyāt-ı ebedīye nāil oldılar aḫlāk-ı marziyye sebebiyle ki ol kerāmet (25) anlardan zāil olmaz bākī vü ebedī vü dā’imdir nitekim sūre-yi Kehfde olan bu āyet-i kerīmeden (26) rüşendür “*El mālu vel benūne zīnetü’l-hayāti’d-dünyā, vel bākīyātu’s-sāliḫātu ḫayrun ‘inde rabbike* (27) *sevāben ḫayrun emelen.*”⁸² ve daḫı sūre-yi Meryemde bu āyet-i kerīme böyle vārid olmuşdur “*Ve yezīdullāhullezīnehtedev [11a] (1) huden, vel bākīyātu’s-sāliḫātu ḫayrun ‘inde rabbike [sevābev] ve ḫayrun meradden*”⁸³

(35) Beyt

Ger hezārānend yek kes bīř (2) nīř

Çün ḫayālāt ‘aded-endīř nīř

eger bu kerīmler nice biñler ise de bir kimsedir ziyāde (3) degüldür ḫayālāt gibi ‘add ü fikr idici degüldür ya‘nī a‘māl-i şāliḫa ařḫābı nice biñler ise de yine birdür (4) meşelā bu ā‘līřānlaruñ a‘māl ü i‘tikād ü şıdık ü iḫānları envārı pürnür-ı vāḫiddur ki vücüdları (5) ğarekātından şa‘şaāpāř olur farz-ı ‘aded kabül eyleyen çerağlaruñ şüretleridir pertev-i envārları (6) ‘adedden müberrādur dimek ola Vallāhu a‘lem

(36) Beyt

Ākil u me’külrā ḫalkeř u nāy

Ġālib u mağlūb (7) rā ‘akleř u rāy

ākıl u me’külüñ boğazı ve řādāsı vardur ğalib ve mağlūbuñ ‘aql ü (8) re’yi vardur ya‘nī bu selāṭīn-i ḫaḫīkat ki enbiyā vü evliyā vü ařfiyādurlar bunlar ‘aql ü re’yüñ (9) māverāsında ārā-yı beḫādurlar bunlaruñ pāye-yi ‘ulyā ve rütbe-yi esnāsında ‘aql ü re’y erbābınuñ (10) fehm ü iz‘ānları idrāk idemez dimek ola Vallāhu a‘lem

(37) Beyt

⁸² “Mallar ve evlatlar, dünya hayatının süsüdür. Baki kalacak salih ameller ise, Rabbinin katında ümit olarak da daha hayırlıdır.” (Kehf 18/46)

⁸³ “Allah, doğruya erenlerin hidayetini artırır. Kalıcı salih ameller, Rabbinin katında sevap bakımından da daha hayırlıdır, sonuç itibari ile de.” (Meryem 19/76)

Halk bahşid ü aşā-yı adlrā

(11) *Hurd ān çendān aşā vü hablrā*

halk ihsān eyledi ol kerīmullāh ‘adl ‘aşāsına yidi (12) ol kadar ‘aşā ve ipleri bu beyt-i kerīmeye Hāk Te‘ālānuñ ihsān ü i‘nāyetin beyān ola yanī (13) ol ganī Subhānallāhu Hāzret-i Mūşānuñ adl ‘aşāsına boğaz ihsān ü i‘tā eylediği (14) niçe biñ sāhirlerüñ sihr ü efsün ile ĩcād ile geldi hayāt ü ‘afārīti ol ‘aşāyı ‘adli (15) yutub sāhirler hayrān ü sergerdān kaldılar

(38) *Beyt*

V’ender’ ü efzūn neşud z’ān cümle ekl

Z’ān ki (16) hayvānī nebūdeş ekl ü şekl

ve ol ‘aşā-yı Hāzret-i Mūşā ‘aleyhisselāmda ziyāde olmadı ol (17) cümle eklden zīrā hayvāna mensūb degül idi ekl ü şekl ya‘nī Hāzret-i Mūşānuñ ‘aşāsı fermān-ı (18) Hāzret-i Yezdān ile bu kadarınuñ habl ü ‘aşāları ki sihr ü efsün-ı sāhirān-ı fira‘vniyān ile her (19) biri ejder şekl ü kıyāfet ile hücüm üzreler iken cümlesin ekl idüb ašlā ziyāde- (20) lik olmadı zīrā ekl ü şekli hayvān ekl ü şekli gibi degül Hāzret-i Mūşāya in‘ām-ı ihsān-ı (21) İlāhī idi

(39) *Beyt*

Mer yaķīnrā çūn aşā hem halk dād

Tā būhurd ü her hayālirā ki zād

yaķīne (22) ‘aşā-yı Mūşā gibi Hāzret-i Hāk halk virdi tā ki yidi ol yaķīn her hayāli ki toğdı ya‘nī cenāb-ı (23) ‘izzet-i celle şānihi ihtiyār-ı cüz’īlerin tāt u ‘ibādāta şarf idüb mazhar-ı ‘ināyāt (24) ü tevfiķ eylediği ‘ibādetine yaķīn ihsān eyleyüb ol yaķīne bir halk ihsān eylediğini (25) hevā-yı habs-ı nefsanī ve vesāvis-i-i şeytānī hayālleri ki ol ehl-i yaķīnūñ qalbine gelüb anı ihlāl (26) eylemek murād eyleyeler ol yaķīn anları yuṭub helāk eyler dimek ola Vallāhu a‘lem

(40) *Beyt*

(27) *Pes ma‘ānirā çü a‘yan halkhāst*

Rāzık-ı halk-ı ma‘ānī hem Hudāst

zīrā mā‘nānuñ [11b] (1) dağı a‘yān-ı mümkinē gibi halkları vardır anlarıñ halklarınıñ rāzıkı dağı Hazret-i Hudādur

(41) *Beyt*

Pes (2) zi meh tā māhī hic ezhalk nīst

Ki becezb-i māye ūrā halk nīst

pes aydan māhīye degin (3) hīc bir maḥlūk yoğdur ki kendü zātınā sermāye cezbi için halkı olmaya ya‘nī her mevcūd-ı ma‘nānuñ (4) halkı vardır

(42) *Beyt*

Halk-ı cān ezfikir-i ten ḥalī şeved

Ānghan rūzīş-i iclālī şeved

cān boğazı (5) ten fikrinden ḥalī olduğdan soñra anuñ ğıdāsı iclālī olur ya‘nī mādām ki ten-i ḥak-i pürḥabl-i nefsi denī (6) ve ğıll ile yek dest olub cān-ı pāk anlarıñ giriftarı ola cānı kendü hevālarına ve ārzūlarına (7) çeküb ‘ibādāt ü ṭa‘āt-ı Yeždānīden iğfāl idüb iclāl-i rızık-ı a‘ṭā olunmağā māni‘ (8) olduklarından cān rızkın bulmaz mādāmki insān ne yiyüb ne içerüm faqr ile ḥālüm nice olur dağdağā (9) ve efkārdan ḥalāş olub necāt bulmaduğca halk cānına rızık-ı iclālī müyesser olmaz demek ola (10) Vallāhu a‘lem

(43) *Beyt*

Şarṭ tebdīl-i mizāc āmed bidān

Kezmizāc-ı bed buved merg-i bedān

şarṭ mizāc (11) tebdīli geldi bil zīrā bed mizācdan olur bedlerüñ helākı ya‘nī şarṭ-ı ṭarīkat tebdīl-i mizāc ki sālīke lāzım (12) ve mühimm olan aḥlāk-ı zemīme vü reddiye vü rezīleden ibtidā mizācın tebdīl ve ḳalbin müştebehātdan taḥhīr (13) idüb ḥüsn-i ḥulḳ-ı Muḥammedī taḥşīline mağdūrīn-i bezl eyleye zīrā ṭarīkatün şarṭı

tebdīl-i mizāc geldi (14) şart bulunmayınca ise şürūṭ bulunmaz yoksa tebdīl-i şekl idüb tāc ü külāh ü hırka ve dünyāsı (15) ma'şete zarar gelmemek için şuver-ı tabī'at idüb bir şeyhi arka eyleyen ḍalālet-i āyīn-i firka (16) mazhar-ı füyūzāt-ı ilāhī olmak degül belki dīn ü dünyāların berbād idüb maḳamların sa'ir ü seferde (17) bünyād eylediler

(44) Beyt

Çün mizāc-ı Ādemī gilḥ^{vār} şud

Zerd ü bed reng ü saḳīm ü ḥ^{vār} şud

bu beyt-i (18) şerīf mişāl mevki'inde vāki' olmuşdur meselā çün ki bir ādemüñ mizācı gil isteyüb gil yiyici (19) olsa bedenüñ rengi şaru olur ḥastah^{vār} olur

(45) Beyt

Çün mizāc-ı zışt-i ü tebdīl yāft

(20) Reft zıştī ezruḥeş çun şem^c tāft

ammā çünki anuñ ol çirkin mizācı tebdīl buldı (21) çirkinlik gidüb yūzi mānendi şem^c-i ziyākeş ve pertevpāş oldı murād-ı dünyā fiṭāmına dildāde olub (22) ḥubb-ı shevāt ile ālüde olan kimse gilḥod gibidür çünki müştebehāt-ı shevātdan azāde olub (23) semt-i şalāh ü taḳvāya irḥā-yı 'inān eyleye ḳalbinde nūr-ı imān ü iḳān ḡaleyān idüb behresinde (24) 'ayān olur dimek ola Vallāhu a'lem

(46) Beyt

Dāyeyī k'ü ṭıfl-ı şīrāmūzrā

Tā beni'met ḥoş (25) kuned bedfūzrā

dāye küre k'ü ṭıfl eger istifhām olursa ma'nā-yı beyt-i kerīm ḳanı bir dāye ki (26) süde alışmış ma'şūma tā ki ni'met ile lezīz eyleye ve şīrīn ide aḡzın dimek olur eger istifhām (27) olmazsa mişāl olur ya'nī dāye-yi ṭıfl-ı şīr-i āmūzuñ ni'met ile bedfūzın ḥoş itdigi gibi ehl-i [12a] (1) dünyānuñ mürşid-i muḥaḳḳik ve merd-i kāmil-i

müdekkik ne‘am-ı rūḥanī ve eṭ‘ime-yi ma‘ānā-yı iḥsān eylemesi ile şīr-i (2) dünyā-yı fānī ārzūsundan feraġāt itdirür dimek ola Vallāhu a‘lem

(47) Beyt

Ger bübended rāh-ı ān (3) pistān⁸⁴ ber ū

Berguşāyed rāh-ı şād bustān⁸⁵ ber ū

eger baġlarsa meme yolunu anuñ üzerine (4) yuġaru açar aña boştān yolunu ya‘nī dāye-yi tıfl-ı şīrh^{vār} eger rāh-ı şīr-i tıfla beste eylerse (5) envā‘-yı eti‘me-yi lezīze ve fevākihe gūnāgūn ṭarīk-i gūşāde eyler kezalik mürşid-i kāmīl mürīd-i şādīkuñ (6) eger dünyāya muḥabbet ü meyli kapusın ve şehevāt-ı lezzāt ṭarīkin sedd eylerse hezerān-ı (7) hezār lezāiz-i rūḥanī ve ezvāk-ı vicdānī bostānını rāhlerin gūşāde eyler

(48) Beyt

Z’an ki pistān (8) şud ḥicāb ān za‘īf

Ezhezārān nimet ü ḥ^{vān} u raġīf

zīrā meme perde oldı (9) ol za‘īf bebek ni‘met ü şofra ü girdeye ya‘nī nitekim bostān-ı dāye-yi tıfl-ı nevpāreye envā‘-ı (10) ta‘āmdan ḥicāb oldı ise kezalik maḥabbet-i dünyānuñ erzāk-ı rūḥānisine perde vü (11) hicābdur

(49) Beyt

Pes ḥayāt-ı māst mevķūf-ı fiṭām

Endek endek cehd kun temme’l-kelām

(12) pes bizüm ḥayātımız fiṭāma mevķūfdur azacıġ fitāma cehd ile söz bitdi ya‘nī ḥayāt-ı (13) ebedī ve sa‘ādet-i sermedīye nā‘il olmaġ maḥabbet-i dünyādan ayrılıb āḥirete teveccüh-i tām ile (14) teveccüh itmekle olur imdi ey ṭālib-i rāh-ı Ḥaġ tederīc ile maḥabbet-i dünyādan aḥlāk-ı zemīmeden (15) ḥalāşa sa‘y u gūşış ile kelām tamām oldı zīrā reh-i revān-ı rāh-ı ilāhī bu ṭarīk üzre (16) ḥareket eyleyüb merām u maķşūda nā‘il olmışlardur imdi saña daḥı murāda vāşıl omaġ (17) murād ise ṭarz u

⁸⁴ Metinde “bustān” şeklinde yazılmış ama kelime “pistān” olmalı.

⁸⁵ Metinde “pistān” şeklinde yazılmış ama kelime “bustān” olmalı.

āyīnini bu beyān eylediğimiz vech üzredür bu minvāl üzre cidd ü cehd üzre eyle
(18) diyü buyurub tenbīh buyururlar Vallāhu a'lem

(50) Beyt

Çün cenīn bud Ādemī hūn bud ğızā

(19) Eznecis pākī bered mü'min kezā

çünkü cenīn idi ādem oğlanı anuñ ğıdāsı ıan idi (20) murdārdan pāklik iledür mü'min buncılayın Allāhu Te'ālā a'lem bu beyt-i sa'adetüslüb (21) ve bu nazm-ı laṭīf ü mergubuñ ma'nā-yı kerīmi dimek ola ki çünkü ednā-yı dārdan ana raḥminde olan (22) cenīn-i ma'şumuñ ğıdāsı ıan idi tevfiḳ ü i'nāyet-i İlāhī ile ol murdār ıanı yimeden (23) ḥalāş olub ğıdāsı şīr ü şāfī olduğı gibi kezalik mü'min dağı hidāyet ü tevfiḳ-i raḥmānī (24) ile dünyā-yı denī cīfeh^varı olmağdan ḥalāş olub mürebbī-yi kāmilūñ şīr-i şafīden elezz (25) ü enfā'-ı nefehāt-i Yezdānī olan kelimāt-ı ıudsiyye cān firāseti tıfl cānına ğıdā eyleyüb (26) necesden pāk olur

(51) Beyt

Ezfiṭām-ı hūn ğıdāyeş şīr şud

V'ezfiṭām-ı şīr loḳmagīr (27) şud

ıandan kesilmesinden ğıdāsı süd oldu dağı südden kesilmesinden ğıdāsı [12b] (1) eṭ'ime-yi lezīze vü eşribe-yi nefīse oldu

(52) Beyt

V'zefiṭām-ı loḳma Loḳmānī şeved

Ṭālib-i eşkār (2) pinhānī şeved

ve dağı fiṭām-ı loḳmadan Loḳmān olub aşkara pinhānuñ ṭālibi olur ya'nī 'ilm ü (3) ma'rifet-i ṭāhir ile āreste vü pirāste Loḳmān-ı ma'rifet olduğda ṭālib-i esrār-ı ḥaḳīḳat ü ma'rifet (4) olur dimek ola Vallāhu a'lem

(53) Beyt

Gercenīnrā kes büğüftī derraḥim

Hest bīrūn ʿalemi(5) *bes muntazam*

yaʿnī farz ü taqḍīr cihetünden farz-ı raḥm-ı māderde olan tıfl-ı nāzāndeye bir kimse (6) taḳrīr ü beyān idüb dise ki raḥm-ı maderüñ ḥāricinde ziyāde intizām ile muntazam bir kārgāh-ı (7) dūnyā vardur ki

(54) Beyt

Yek zamīn-i ḥurremī bāʿarz u tūl

Enderʿū şad niʿmet ü çendīn ekūl

(8) ʿarz u tūl ile mükemmel bir ḥurrem-i zemīn vardur ki anda yüz niʿmet ve bu kadar ekle sezā fevākih-i (9) keşīre olduḳdan şoñra

(55) Beyt

Kūhhā vü baḥrhā vü deşthā

Būstānhā bāghā vü kişthā

(10) tağlar ve deryālar ve şahrālar ve bostān ve bāğlar ve ekinler vardur

(56) Beyt

Āsmānī bes bülend ü (11) *pürziyā*

Āftāb u māhtāb u şad Sūhā

ziyāde yüksek gök ve ziyā ile tolu güneş (12) ve ay ve yüz yıldız vardur diyü ḥaber virüb

(57) Beyt

Ezzenüb u ezşimāl u ezdebūr

Bağhā (13) *çared ʿarūsīhā vü sūr*

cenüb ü şimāl debūr rüzgār ve yiller esmeleridür yaʿnī bu (14) nesīmlerden bāğlar gelinlikler tütüb düğünler tutarlar meşelā sebzeler rüzgārlardan neşv ü (15) nemā bulub cemāller ʿarz iderler diyü tavşīf eyleyüb

(58) Beyt

Derşifat nʿāyed ʿacāibhā-yı (16) *ān*

Tu der ĩn zulmet çiyĳ derimtiĥān

vařfa gelmez anuĳ Ąacāyibleri eřcār ve (17) enhārĳ ve eřvārĳ sen bu zulmet iinde ne iřlersin bu imtiĥānda dise yaĄnĳ (18) raĥm-ĳ māderüĳ řařrasında bir Ąacāyib ve ģarāyib āĄlem vardur ki anuĳ nāmĳ dūnyādur ki (19) anuĳ Ąacāyibāt u ģarāyibātĳ vařfdan ĥāricdür sen böyle teng ü řār-ĳ zulemātda (20) imtiĥāndasın

(59) Beyt

Ĥūn ĥurĳ derçārmĳĥ-ĳ tengnā

Dermiyān-ĳ ĥabs u encās u Ąanā

(21) řan yirsün bu dār-ĳ çarĥunda zaĥmet ü necāsāt ortasında ĥabssin dise (22) yaĄnĳ bu çarĥ-ĳ tengnāda miyān-ĳ necāsāt ve Ąanāda maĥbūs olub ģıdāĳ daĥı (23) bir murdār řandur diyü taķrĳr ü beyān idüb mekānĳn zemm ü řadĥ eylese

(60) Beyt

Ū beĥūkm-ĳ ĥāl-ĳ (24) ĥod münkir budĳ

Z'ĳn risālet mu'riş u kafĳ řudĳ

ol kendü ĥālĳ ĥūkmünce münkir olurdu (25) ve bu risāletden kāfir ü aĄrāř idici olurdu zĳrā kendü ĥālünün iķtizāsı cehl ü nādānĳ (26) olduğundan vāřifa iĄtimād u iĄtikād eylemeyüb sözleründen aĄrāř eylerdi

(61) Beyt

(27) K'ĳn muĥālest ü firĳbest ü ģurūr

Z'ān ki tařvirĳ nedār vehm ü kūr

yaĄnĳ raĥm-ĳ māderde [13a] (1) olan řıfl-ĳ nāzāde bu muĥāldür ve aldamaķ ve ģurūr virmekdür dirdi zĳrā řamm-ĳ māder zātuĳ (2) vehmi řařvĳr řutmaz

(62) Beyt

Cĳns-ĳ çĳzĳ çün nedĳd idrāk-ĳ ū

Neřneved idrāk-ĳ münkernāk-ĳ ū

(3) bir şey'ün çünki cinsini anuñ idrāki görmedi işitmez münker hūylu idrāki ya'nī kelām-ı Hakkı ve kavlı-i (4) rāst u dürüsti idrāk u iz'ān idüb işitmez ve kabūl itmez cenāb-ı Hazret-i (5) Mevlānā kıddise sırrahu ebyāt-ı sālīfe-yi 'aşereyi mişāl ĩrād buyurub haķķat emrūñ (6) taķķik şürū' buyurub buyururlar

(63) Beyt

Hem çünān ki halk-ı 'ām ender cihān

Z'ān (7) cihān abdāl mīgüyened nişān

kezalik bu cihānda olan halk-ı āleme ol cihāndan abdāllar (8) söylerler bunlara abdāldan murād evliyaullāhdur ya'nī bu halk-ı 'āleme ve 'āmir olan nāsa evliyaullāhü (9) kıddesallāhi ervāhahüm netice-yi kārı beyān eyleyüb hikāyāt ü emşāl tarīkiyle taķķik (10) ü 'ayān eyleyüb mişāller ĩrād buyururlar

(64) Beyt

K'īn cihān çāhist bes tārīk ü teng

(11) Hest bīrun 'ālemī bībū vü reng

bu cihān bir kuyu gibidür karanlık ve dar bu taşrasında (12) bir bībū ve reng 'ālem vardur ya'nī bu dünyā-yı denī ĩrād olınan mişāl gibi bībekā ve fānīdür (13) buña 'uķalā dildāde olmazlar bunuñ māverāsında bir 'ālem daķı vardur ki aña 'ālem-i āhiret ve (14) dār-ı bekā ve maķall-i vaşlı-ı liķā dirler diyü nuş u pend ve irşād buyururlar lākin

(65) Beyt

Hīç dergūş-ı (15) kesī z'īşan nereft

K'īn tama' āmed hicāb-ı jerf zeft

hīç bir kimsenüñ kulağına (16) anlardan gitmedi ki bu tama' derīn ve yoğun perde geldi ya'nī evliyaullāhın kelām-ı cānfezāları (17) 'avāmü'n-nāsuñ hīç birinüñ sem'ine girmedi zīrā tama' ü cāh ü riyāset ü māl ü menāl (18) 'iyāl ve bunlaruñ

emsāli her ne ki var ise anlaruñ ʔama^c-ı ehl-i zāhire kelām-ı Hakkı ıŝgā idüb (19)
mücebince ^camel itmeden māni^c oldı

(66) Beyt

Gūŝrā bended ʔama^c ezistimā^c

Çeŝmrā bended (20) ğaraž ezıttılā^c

ķulağı bağlar ʔama^c istimā^cdan gözi bağlar ğaraž itttılā^cdan ya^cnī ʔama^c u (21) ğaraž ahlāk-ı zemāyimden ve emraž-ı ʔabāyi^cden olduķlarundan ķul hāķķı istimā^c ve hāķıķat-ı emre (22) itttılā^c taħŝılīne māni^c oldular cenāb-ı Hāzret-i Mevlāna ķuddise sırrahü'l-^cazīz bu ebyāt-ı hāķıķat (23) bünyādına cenīn keyfiyyetin miŝāl īrād buyurub buyururlar

(67) Beyt

Hem çünān ki in cenīnrā ʔām^c-ı (24) hūn

K'ān ğidā-yı ust derevṫān-ı dūn

hem ancılayın ki raħm-i māderde olan ʔıfl-ı (25) nāzādeyi ķan ʔama^cı ki ol ilk ğidāsudur dūn-ı evṫānda ya^cnī ednā menzildeki raħm-ı (26) māderdür

(68) Beyt

Ezḫadīs-i in cihān maħcüb kerd

Ĝayr-ı hūn ü mīnedāned çāŝt hūrd

(27) bu cihānuñ sözünden maħcüb eyledi ķandan ğayrı ol cenīn bilmez ķuŝluk yimegin ya^cnī [13b] (1) ķan yimek ʔama^c u ārzūsı cenīne perde olub ol ʔama^cdan bu cihānuñ var idigine (2) i^ctimād u i^ctiķād itmediđi gibi dūnyā-yı denīnüñ rām u firībine firīfte vü ŝıfte olan (3) ehl-i dūnyā dūnyāya maħabbet ü māl ü menāle ʔama^c eyledüklerinden maħzül ü maħcüb olmiŝlar (4) āḫirete i^ctimād ü i^ctiķāddan egerçi ŝuretā mevt ve āḫrete iķrār ider ise de (5) yine merām ve maṫlūbları dūnyevī ārzūlar olub ğaražları taħŝıl- i cīfe-yi dūnyā-yı denī olmayıcaķ (6) o maķüle iķrār dađı inkāruñ bir nevi^c olduđı erbāb-ı baŝirete ^cayāndur ʔaraf-ı āḫirete (7) meyli ve

teveccühi olan kimesne şıdık u ihlâşı ve sa‘y u gūşîşi envârundan ehl-i (8) ‘ayāna nümāyāndur ba‘zı nüshada bu beyt-i şerîf-i sa‘adetkarîn böyle vâki‘ olmuş

(9) *Beyt*

Ezhadîş-i in vü an maħcüb kerd

*Hün dil rā ezdileş maħbüb gerd*⁸⁶

(10) *Z'in heme envā'e ni‘met mând ferd*

*Ġayre ūrā mînedānend çāşt hürd*⁸⁷

Ķışsa-yı ħurende (11) gān-ı pîlbeççe ezħırş ve terk-i naşîhat-ı nāşîh

sultān-ı seyr-i vilāyet ve pādişāh-ı iklîm ü keşf-i kerāmet ve āfitāb-ı cihāntāb-ı āsmān-ı hidāyet (13) Ħāzret-i Mevlānā ħuddise sırrahü'l-‘azîz ħāzretleri fuċarā ve aħıbbāsına luţf u ‘ināyet (14) buyurub bu ħışsa-yı pürħişşeyi ta‘lîmen lilsālikîn ve tefhîmen liltālibîn rivāyet (15) buyurub naşîhat buyururlar ki

(69) *Beyt*

An şenîd tu ki derHîndūsitān

(16) *Dîd dānāyî gürühî dūstān*

anı işitdüñ mi Hindūsitānda bir ‘āķıl gördi (17) dostlar bölügin ya‘nî ululardan bir velî-yi kāmîl dostlardan bir gürüh nice kimseler (18) gördi

(70) *Beyt*

Gürsene mānde şude bîberg u ‘ūr

Mîresîdend ezsefer ezrāh-ı dūr

(19) ac ħalmışlar dermān [u] ħudretsüz ve çıplaċ seferden uzaċ yoldan irişdüler ya‘nî ol (20) merd-i kāmîlüñ gördiği gürüh uzaċ yollu bir seferden gelürlerdi

(71) *Beyt*

⁸⁶ “O ve bunun üstü örtüldü sözünden, yiğidin gönül kamı sevildi.”

⁸⁷ “Tüm nimetler içinde bize kalan sadece ilimdir ve eğer ilmi yemek gibi düşünürsek,yiyebileceğimiz tek şey ilim olur.”

Mihr-i dānāyīṣ (21) *cūṣīd ü büguft*

Hoş selāmī ṣān u çun gülbün şikuft

ol dānā-yı (22) kāmīlün maḥabbeti ziyāde ḳaynayub söyledi bunlara güzel selām virüb gülistān (23) gibi açıldı ya^{cnī} ol merd-i dānā kemāl-i kereminden bunlara selām virüb leṭāfet-i tām (24) ile naṣīḥat-ı tamām buyurub buyurdu ki

(72) Beyt

Guft dānem k'eztecevvü' v'ezḫalā

Cem' āmed (25) *renctān z'īn Kerbelā*

didi bilürüm açlıḳdan ve miḥnetden sizde renc cem' olmuşdur bu (26) Kerbelādan ya^{cnī} bu sefer-i dūr-ı dırāzuñ şiddet ve miḥnetden sizde tecvih' ü belā ve miḥnet-i (27) zaḥmetler cem' olmuşdur

(73) Beyt

Līk Allāh Allāh ey ḳavm-i celīl

Tā nebāşed ḫurdtān ferzend-i [14a] (1) *fīl*

ammā Allāh 'aşḳına Allāh 'aşḳına ey ulu ḳavm ba'zı nüṣhada ḫalīl vāki' olmuş ey gürüh-ı (2) dustān dimek olur olmaya ki yiyecegiñüz fīl yavrusı ola ya^{cnī} ol merd-i ilāhī bu seferden gelen (3) ol ḫayl-i zü'afāya naṣīḥat buyurub zinhār sād zinhār olmaya ki fīl yavrusı tutub (4) zebḫ ü ekl itmeyesüz diyü nuṣḫ u pend idüb beyān buyurdılar ki

(74) Beyt

Pīl hest īn sū ki (5) *eknūn mīrevīd*

Pīlzāde meşkenīd ü bişnevīd

bu revāne olduḡunuz ṫarafda fīl vardur (6) fīlzāde ḳırmayasuz ya^{cnī} şad zinhār bu kelāmımı sem' ü cān ile istimā' idüb olmaya ki fīl (7) zādenüñ birisin incidüb āzürde eylemeyesüz

(75) Beyt

Pilbeçgānend ender rāh-ı tān

(8) *Şayd-ı iṣān hest bes dilḡvāhtān*

fil yavruları vardır sizūñ yoluñuzda anları şayd u (9) şikār itmek sizūñ ziyāde murāduñuzdur

(76) *Beyt*

Bes za'īfend u laṭīf u bes semīn

Līk(10) māder hest ṭālib derkemīn

ol fil yavruları ziyāde za'īfler ve ziyāde laṭīf ve semzlerdür (11) ammā anların vālideleri bu yerde anlara ṭālib ü nighbāndur

(77) *Beyt*

Ezpey-i ferzend şad ferseng rāh

(12) *Ū bigerded derḡanīn ü āh āh*

evlādı ardınca yüz ferseng yola gidüb gelür āh āh eyler

(78) *Beyt*

Āteş ü dūd āyed ezḡortūm-ı ū

El-ḡazer zān kūdek-i merḡūm-ı ū

āteş ile tüten gelür (14) anuñ ḡortumundan el-ḡazer anuñ merḡūm oğlından ya'nī anuñ ḡortumundan āteşler ve duḡānlar (15) çıkar şad zinhār anuñ raḡmet olunmuş oğlından ḡazer üzre oluñ zīrā sonra peşīmān-ı (16) efḡān eylersüz diyü naşīḡat eyledi cenāb-ı ḡazret-i tācdār-ı iklīm ṭarīkat u ḡaḡīḡat ḡazret-i (17) Mevlānā ḡuddise sırrahū'l- 'aḡīz beyān buyurdıkları bu kışşa-yı pürḡişşede Hindūsitāndan murād dünyā (18) ve ol nāşīḡden murād enbiyā pīl-i beççegāndan murād evliyā-yı nighbān ü pāsbān pīlden murād (19) cenāb-ı ḡazret-i ḡudā idigüne ebyāt-ı ātiyye ile iṣāret buyurub buyururlar ḡuddise sırrahū'l- 'aḡīz

(79) (20) *Beyt*

Evliyā etḡāl-i ḡaḡḡend ey püser

Ġā'ibī vü hāzırī bes bāhaber

evliyā eṭfāl-i ilāhī meṣābe- (21) sindedür ey oğul ġā'ib ü hāzırdan ziyāde haberdārlardur ya'nī eger anlardan ġā'ib iseñ (22) ve huzūrlarında iseñ ziyāde haberdārlardur yāhūd Hāzret-i Haq anlaruñ hāzırlarından ve ġā'iblerinden (23) ziyāde haberdārlardur dimek ola bu beyt-i sa'adetüslüb ü ebyāt-ı ātiyye-yi merġūbuñ haqāyıkı (24) bu hadīs-i 'izzetmaşhūbuñ mefhūm u dūrerbārı ola ki elmuṭaḥḥar u 'an cem'ī'd- denes cenāb-ı **Hāzret-i Enes** (25) **Hāzret-i Fahrūrādan** ol hāzret daḥı hāzret-i emīn-i Hudādan ol daḥı hāzret-i bīçün ü çerādan (26) rivāyet buyurub buyururlar ki *“Kaḷallāhu Te'ālā 'azze ve celle men ahāne lī veliyyen fekad [azentühü](27) bilharbiyet”*⁸⁸

(80) [Beyt]

Ġā'ibī mendīş eznoqşānşān

K'ü keşed kīn ezberāy-ı cānşān

yā-yı [14b] (1) maşdariyye olıcaq ġā'iblik fikr itme anlaruñ noqşānundan ol çeker kīn anlaruñ cānundan ötüri (2) ya'nī evliyāullāhuñ ḳaddesallāhu ervāḥahüm her vaqtda nümāyān olmaduklarında ġā'iblik fikrin (3) idüb zemm ü ḳadḥlerinde olma ki Hāzret-i Allāh celletü 'āzimetihı anlaruñ ḥāfız u nāşırıdur anlaruñ (4) kīnini ol ḳahhar u cabbār çeker bu beyt-i şerīfe münāsib ehl-i kemālüñ biri bunı ĩrād eylemişlerdür

(5) Beyt

Kāmilānrā bebedī yād mekun ba'd ez merg

*Hvāb u bīdārī ĩn tāife yekāan bāşed*⁸⁹

(81) (6) Beyt

Guft eṭfāl-i menend ĩn evliyā

⁸⁸ “Allāh Teala hazretleri şöyle ferman buyurdu: Kim benim veli kuluma düşmanlık ederse ben de ona harp ilan ederim.”

⁸⁹ “Arifleri öldükten sonra kötü hatırlama, bu topluluğun uykusu ile uyanıklığı birdir.”

Derğarībī ferd ezkā [u] kiyā

guftınuñ fā‘ili Hāzret-i (7) Hūdā-yı bīçüne rāci‘ ola ki evliyāullāh garīb ü ferd ü bīkār ü kiyālīkda “*Elhalku ve ‘iyāl-* (8) *lullāhi*”⁹⁰ hadīs-i dūrer bārī mişdākınca eţfāl-i Yezdānī meşābesindedürler

(82) Beyt

Ezberāy-ı (9) imtiḥan h‘ār u yetīm

Līk ender sır menem yār [u] nedīm

“*Ed-dünyā dārül-belvā*”⁹¹ hadīs-i şerīfi (10) mücebince imtiḥāndan ötürü ḥod u zelīl ü yetīmlerdür ammā sırrlarında yār-ı nedīmleri benüm

(83) Beyt

(11) Püst-dār-ı cümle ‘işmethā-yı men

Gūyiyā hestend ḥod eczā-yı men

bu beyt-i şerīfün (12) ma‘nā-yı kerīmi bu āyāt u beyyinātdan⁹² bu hadīs-i ḳudsīden rüşen ü ‘ayāndur ki (13) ḳavlühü Te‘ālā “[*V*]allāhu veliyyü’l-müttekīne”⁹³ ve ḳavlühü Te‘ālā “*Ve huve yetevelles şālihīn*”⁹⁴ ve kemā ḳāle (14) celletü ‘azimetihī “*Abdī aḥrecü bişafātī ilā ḥalkı femer ra’eke ra’nī ve men ḳaşdeke* (15) *ḳaşedenī ve men ekrameke ekramenī ve men ehāneke ehānenī*”⁹⁵ şadaḳallāhu ‘azīm ü bellağa (16) resūlihi’l-kerīm zīrā “*evliyāullāhu ḳaddesallāhü ervāḥahümü’l-‘abdü izen selḥa ‘an şifātahi’l* (17) *beşeriyetihī’l-bismillāhi ‘an libāsi şifātihī’l-‘aliyyetihī*” buyurmışlardur ma‘nā-yı beyt-i şerīf cümlesinüñ (18) arḳa ṭutucusı benüm ‘işmetlerimdür gūyiyā benüm eczāmdurlar ya‘nī cem‘ī evliyāullāhuñ arḳa (19) ve dayanacaḳları benüm ‘işmetlerümdür ve bu lisān ḥāzret-i Ḥāḳdan beyān buyururlar

(84) Beyt

⁹⁰ “Allāh’ın ailesi ve dostu”

⁹¹ “Dünya imtihan yurdudur.”

⁹² Metinde “*بیتان*” şeklinde yazılmış ama kelime “beyyināt” olmalı.

⁹³ “Allāh kendisine karşı gelmekten sakınanların dostudur.” (Casiye 45/19)

⁹⁴ “O, bütün salihlere velilik eder.” (Araf 7/196)

⁹⁵ “Benim özelliklerimi kulum yarattığıma çıkarttı; seni gören beni görür, seni kasdeten beni kasteder, sana ikram eden bana ikram eder, seni aşığılayan beni aşığılar.”

(20) *Hān u hān īn delk̄pūṣān-ı menend*

Şad hezār ender hezār ü yek tenend

ya‘nī benüm (21) ‘işmet ü celālüm anlaruñ cünnesidür anlar benüm delk̄pūṣānumdurlar yüz biñ kerre yüz biñ iseler de yektendürler ya‘nī şad hezār iseler de cümlesi himāyet ü şiyānetümdedür (23) cümlesine ‘işmetüm birdür lāfarķ-ı beynehümā ten-i vāhid hükümedürler ıavlühü Te‘ālā “*lānuferrīku* (24) *beyne aḥadīn mir rusulihī*”⁹⁶ āyet-i kerīmesi tefsīrinden bu beyt-i şerīfün ma‘nā-yı laṭīfi (25) rüşen ü mübeyyen

(85) *Beyt*

V’er ne key kerdī beyek çübī hüner

Müsiyī Fir‘avnırā zīr ü zeber

yoḥsa nice iderdi bir ‘aşānuñ hüneri ile ḥāzret-i ‘aleyhisselām Fir‘avna ve ‘asker-i Fir‘avn (27) zīr ü zeber

(86) *Beyt*

V’er ne key kerdī beyek nerfrīn-i bed

Nūḥ şarķ u ğarbrā ğarķāb-ı ḥod

[15a] (1) yoḥsa nice eylerdi bir yaramaz du‘ā ile Ḥāzret-i Nūḥ ‘aleyhisselām şarķ u ğarḃı kendi ğarķāḃı

(87)(2) *Beyt*

Berkendī yek du‘ā-yı Lūṭ-ı rād

Cümle şehristān-ı şanrā mīmūrād

ķoparmazdı (3) ve ana Ḥāzret-i Lūṭuñ bir du‘ası cümle şehristānlarını anlaruñ murādinsuz ya‘nī ḥāzret-i (4) bārī celle şānenüñ ‘ināyet ü tevfiķi zuhūr idüb Ḥāzret-i Lūṭ ‘aleyhisselāmuñ (5) du‘asın ıabül ve ıavmi olan bedḥaṣṣletān-ı bedḥaṣṣletānuñ şehrlerin emr-i Yezdānī ile (6) melā’ike-yi Ḥudā altın üstüne çevirdiler eger tevfiķ ü

⁹⁶ “Onun peygamberlerinden hiçbirini (diğerinden) ayırt etmeyiz.” (Bakara 2/285)

‘ināyet-i ilāhī Ḥāzret-i Lūṭa olmasa (7) [bedḥaṣletān u bed] baḥtānuñ şehristānların
Ḥāzret-i Lūṭuñ du‘āsı zīr ü zeber eylemezdi muradsuz

(88) Beyt

Geṣt şehristān çun firdevşşān

Dicle-āb-ı siyeh rev bīn nişān

(9) oldı anlaruñ firdevs-i şehristānları siyāh renklü Dicle şuyı gör nişānını yāḥūd (10)
anlaruñ şehristānları Dicle-yi āb-ı siyeh oldı yūri gör nişānın

(89) Beyt

Sūy-ı Şāmeṣt (11) Īn nişān u Īn ḥaber

Derreh-i Ḳudseş bübīnī dergüzer

Şām cānibūdedür bu (12) nişān ü ḥaber Ḳudūs yolında görürsün yolda ya‘nī bu
ḳavm-i Lūṭuñ Ḳudūs mānendi (13) nāzenīn şehristānları peygamberleri Ḥāzret-i
Lūṭuñ emrin ṭutub itā‘at eylemedü- (14) klerinden ve Ḥāzret-i Ḥaḳḳuñ ḥilāf-ı marzīsi
olan cānibe gidüb itā‘at (15) eylemedüklerinden Ḥāzret-i Lūṭ anlara beddu‘ā idüb
ḳahr-ı Yeẓdāniye maẓhar oldılar

(90) (16) Beyt

Şad hezāran z’enbiyā-yı Ḥaḳperest

Ḥod beher ḳarnī siyāsethā budest

(17) yüz biñ enbiyā-yı Ḥaḳperesten pes her bir ḳarnda siyāsetler olmuşdur ya‘nī
keyfiyyet (18) ancaḳ beyān itdügümüze münḥasır degüldür bu ‘āleme nice yüz biñ
peygamberler gelmişler ve ḥalkı (19) şırāt-ı müstaḳīm üzre ṭarīk-i Ḥaḳḳa da‘vet idüb
netice-yi ḳarı beyān (20) eyleyüb teblīğ-i risālet itmişlerdür itā‘at ü inḳiyād
eylemeyüb kendi (21) hevā-yı nefsleri ve ārzuları cānibine gitdüklerinden
siyasetlere müsteḥaḳ olub ‘uḳübāt (22) ü ḳahr-ı Ḥaḳḳa maẓhar olmuşlardur

(91) Beyt

Ger bügüyem v’īn beyān efzūn şeved

Ḥod ciger çi (23) bud ki kuhhā ḥun şevēd

eger söylersem ve bu beyān ziyāde olursa ḥod cigerine (24) olur tağlar ḳan olur ya'nī Ḥaḳ Te'ālānuñ enbiyā vü evliyāsına olan maḥabbet (25) ü luḫf u keremin ve anlara iṭa'at ü inkıyād itmeyen eşkiyā vü ehl-i tuğyānuñ (26) maḫhar-ı ḳahr ve ḡazab-ı ilāhī olub ebedü'l-ebed 'azāb-ı elīme giriftār olduklarınıñ beyānın (27) naḳl eylesem bu beyān uzun olur ve bundan cigerler degül tağlar ḳan olur

(92) [15b] (1) *Beyt*

Ḥun şevēd kuhhā vü bāz ān bufsured

Tu nebīnī ḥūn şuden kūrī vü red

ḳan (2) olur tağlar ve girü ṭoñar sen görmezsin ḳan olmağı körsin ve redsin ya'nī ḡazab (3) ü ḳahr-ı ilāhīden tağlar ḳan olub girü ṭoñar ḳayalar ve ṭaşlar olur ammā sen (5) ḡaflet ü enāniyet ü 'iṣyān ü beşeriyet körlükleri giriftāri olduḡundan merdūd-ı (5) dergāh-ı Ḥaḳsın bu keyefiyyet saña nümāyān olmaz ve sen bu ḥuşūşı göremezsın tā ki (6) semere-yi ṭa'atün olan nūr-ı imān ḳalbinde ḥucub ü ḫulmānī ü nefsanīni iḫrāḳ (7) itmedükçe dimek ola Vallāhu Te'ālā-yı a'lem

(93) *Beyt*

Ṭurfe kūrī dūrbīn ü tīz çeşm

(8) *Līk ezüştür nebīnend ḡayr-ı peşm*

tuḫfe görsen erzāk görici ve tīz gözlü ammā (9) deveden yükden ḡayrı görmez mā maşdariyye olursa tuḫfe körlük dimek olur

(94) *Beyt*

Mübemū bīned zişarfe ḫırş-ı ins

Raḳş-ı bīmaḳşūd dāred hemçü ḫırş

ḳılbekil (11) görür fā'ideden insün ḫırşı māḳşüdsuz raḳş ṭutar eyü gibi insānuñ ḫırş (12) u ṭama'ı umūr-ı dünyeviyye fā'idesin ve māl ü menālün fā'idesin görmede müy-ı şikāflıklar (13) idüb daḳıḳa fevt itmez ammā dünyā-yı denī için sa'ı ü ḡüşiş idüb

zîrlığın (14) taḥşîl-i sîm ü zerre şarf idüb aḥvâl-i beḳâdan ğâfil olan bâṭıl eyü gibi
rakş-ı (15) bîmeze vü bîma‘nâ rakşdur

(95) Beyt

Rakş ân cā kun ki ḥodrā bişkenî

Penberā ezrîş-i* (16) *şehvet berkenî

rakşı ol yirde eyle ki kendini kırasın penbe-yi şehvet pâre- (17) sinden ḳoparasun
ya‘nî sa‘y u ğüşîş ü cehdiñi bir yire eyle ki ol sa‘y ile (18) enāniyet ü kibr ü ‘ucb ü
ğazabuñı giderüb “*Teḥallaḳu biaḥlākillāhi*”⁹⁷ ile müteḥallıḳ olub (19) “*Mūtū ḳable
ente mūtū*”⁹⁸ ḥadıṣ-i şerîfi mücebince mevt-i ihtiyârı taḥşîl idüb (20) rîş-i şehvetden
penbe-yi ḥırs u tama‘yı ḳoparub ḥayāt-ı ḥaḳîḳîye nâ’il olasın (21) dimek ola Vallāhu
Te‘ālā-yı a‘lem

(96) Beyt

Rakş u cevelān berser-i meydān kunend

Rakş* (22) *ender ḥūn-i ḥod merdān kunend

rakş u cevelānı meydān başında iderler kendi kanına rakş-ı (23) merdān iderler ya‘nî
ğazāiler vaḳt-i muḥarebede a‘dāsı meydānunda rakş u cevelān iderler (24) ammā
ā‘şîḳān-ı ilāhî ki cihān-ı ekber ğazîyānudur kendü ḳanları içinde rakş iderler meşelā
şā‘irüñ (25) tamām-ı şevḳiyle tā pâyḍāra dek giderüz ve yedüñi kes cenāb-ı Ḥazret-i
Manşūruñ mübārek (26) ellerin kesdüklerinde ḳan-ı revān omağın ol revān ola
ḳanları mübārek bilekleri (27) yāḥūd dirsekleri ile rüy-ı pürenvārlarına
sürdüklerinde ne işlersin diyü su’āl eylemişler [16a] (1) ‘aşîḳān abdesti böyle alurlar
diyü buyurmuşlardur

(97) Beyt

Çün rehend ezdest-i ḥod destî zenend

⁹⁷ “Allāhın ahlakıyla ahlaklanımız.”

⁹⁸ “Ölmeden önce ölünüz.” (Konuk, *Mesnevî-i Şerif Şerhi*, C. 1: s. 60, 152, 527; C. 2: s. 544; C. 4: s.167; C. 5: s.192, 462)

(2) Çün cehend eznağs-ı ħod rağsı kunend

çün kendi ellerinden kırtulalar el ururlar çün kendi (3) nâkışlıklarından şıçrayalar rağs iderler ya'ni 'aşıkân-ı ilâhî çünki kendi varlıklarundan (4) ħalâş olub mevt-i ihtiyârı ile fenâfillâh u bekâbillâha nâ'îl olduklarından ol (5) zamânda rağs ü cevelân iderler yoğsa cihâd-ı aşğar erbâbı rağs ü cevelânı gibi cevelân itmeyüb (6) ve lezzet ü şehvet cânibine gitmeyüb ħarvâr-ı rağs-ı bîmağşüd itmezler

(98) Beyt

Mutribân şân (7) ezderûn def mîzenend

Bağrhâ derşür-ı şân kef mîzenend

ya'ni 'aşıkân-ı ilâhî ve müntesibân-ı (8) dergâh-ı 'izzet-i nâmütenâhînüñ mutribleri anlaruñ derûnlarından def ururlar ve şürîş-i âh ü (9) efgân u süzişlerinden deryâlar köpüklerin ururlar

(99) Beyt

Tu nebîni lîk behr-i güştân

(10) Berğhâ ber şâğhâ hem kefzenân

ya'ni ey ħacb-ı beşeriyet ile mağcüb ve ey aqîde-yi nefsanîyet ile (11) muğayyed-i ehl-i dünyâ ve zâhirperset ħırs reftârsın görmezsin ammâ selâtin-i beğâ olan (12) şahsüvârânuñ ve vâlihân-ı vaşl u liğânuñ istimâ'ları için bürâğlar üzre bayrağlarıyla (13) el kaçub şâdmânîlikler izhâr itmededür

(100) Beyt

Tu nebîni berğhârâ kef zeden

Güş-ı dil (14) bāyed ne ĩn güş-ı beden

ya'ni ey zâhirbîn ü zâhir-i rüşensin yaprağların kefzenân olduk- (15) ların göremezsın bu keyfiyyet mağbûlânı görüb işitmege gönül kulağı lâzımdur yoğsa bu beden (16) kulağı degül anı istimâ' iden sem'-i cāndur ve gören başâr-ı cināndur

münkirān-ı evliyā olan (17) mu‘ānidān-ı ḥod kelbehāimi vel-ḥayvān oldukları
‘ayāndur

(101) Beyt

Güş-ı ser berbend ezhezl ü dūrüg

(18) Tā būbīnī şehri-i cān-ı bāfürüg

ve daḥı “Mā uhbbü inni ḥakeytu işran (19) ve innelī kezā ve kezā”⁹⁹ ve daḥı “İzā
kezebe’l-‘abdü tebā‘ade ‘ani’l-meleki mīlen min neteni mākā‘ebih”¹⁰⁰ ve daḥı (20)
“Kebūrat ḥayatühü en teḥaddese eḥāke ḥadişen heveleke bihi müşaddikān ve ente
bihi karibün”¹⁰¹ mefhūmı üzre (21) bu aḥadīs-i nebevvi-yi sa‘ādetihsān mücebince
baş kulağımız bağla lügaviyyāt ve hezl ü dūrüg (22) isti‘mā‘ından tā göresin cān-ı
şehr-i zīb ü zīnet ü leṭāfetin yoḥsa mādāmki lügaviyyāt (23) u ḥaşıviyyetden ve hezl ü
dūrüg-ı bīma‘nā vü bīmeze kelimātdan fāriğ olmayub kendi şūretiñi (24) fuḳarā ve
şūlahā şekline ḳomağla bu kirāmuñ aḥvāline iṭṭilā‘-ı tāḥşīl iderüm ve itdüm zu‘m-ı
pendārında (25) olursañ ḳann ü vehm ḳulemātında eyü gibi bīma‘nā ḳalğımağdan
ğayrı neticesi olmadığı aşḥāb-ı (26) beşāyire ‘ayān olub ḥācet-i tafşīl ü beyān
degüldür

(102) Beyt

Sır keşed güş-ı Muḥammed derseḥun

(27) K’eş bügüyed dernübī Ḥaḳ huv’uzun

kendisin mühmele ile esrā[e] çeker Ḥazret-i Muḥammedün şallallāhu
‘aleyhivesellem [16b] (1) mübārek ḳulağı ki aña Ḥazret-i Ḥaḳ Ḳurān-ı mecīdde *huve*
üzün buyurdu ya‘nī ol ālişān (2) peygamberüñ cemi‘ zāmāire iṭṭilā‘ı vardur ‘ayn
ḳulağdur gerek mümīnün şıdḳ u ḥulūş ile olan (3) aḳvāl ü efkārın ve gerek
münāfikīnuñ ḥıḳd u ḥased ü büğz u ‘adāvet ile olan aḳvāl (4) ü efkārın sem‘dür

⁹⁹ “Sevdiğim şey odur ki, bir günahı anlattım ve benim için şu ve şu vardır.”

¹⁰⁰ Kul yalan söylediği zaman, meydana gelen manen kötü kokudan dolayı, melekler kendisinden bir mil uzaklaşır.”

¹⁰¹ “Kardeşinle konuşman onun hayatını yüceltir ,onun onaylaması seni korkutur ve ondan dolayı sıkıntıya düşersin.”

dimek ola bu beyt-i kerīmūñ ma‘nā-yı celilü’l-ḳadri bu āyet-i kerīmeden (5) rūşen ü mübeyyendür “*Ve minhumullezīne yu’zūnen nebiyye ve yeḳülüne huve uzunun, ḳul uzunun ḫayrun lekum* (6) *yu’minu billāhi ve yu’minu lil mu’minīne ve raḫmetun lillezīne āmenū minkum, vellezīne yu’zūne resūlallāhi lehum* (7) ‘*azābun elīm*”¹⁰² beyt-i şerif ba‘zı nüşhada

Sır keşed ezgūş-ı ‘asī dersehun

Keş ziḤaḳ (8) *emr-i āyedeş ki huv’uzun*

vāḳi‘ olmış ammā ekser-i nüşhalarda vāḳi‘ olan beyt-i evveldür

(103)(9) Beyt

Serbeser gūşest u çeşmest in nebī

Tāze z’ū mā murzī‘est ü mā şabī

başdan (10) başa ḳulaḳdur ve serāpā gözdür bu zīşān-ı peygamber ve ol ma‘den-i şefḳātūñ raḫmeti murzı‘dur (11) ve biz şabīleriz ya‘nī her ḫalde ol kān-ı keremūñ şefā‘at ü raḫmet ü i‘nāyetine şıbyān (12) mānendi muḫtaclaruz

(104) Beyt

in suḫan pāyān nedāred bāz rān

Sūy-ı ehl-i pīl u berāgāz rān

(13) bu söz nihāyet tutmaz geri söz ehl-i fīl ḫarafına ve ḳışşanuñ üzerine sür ya‘nī bu mazḫar-ı (14) leḫāif-i Subḫānī olan raḫmetü’l-ā‘lemīnūñ terşī‘nı nihāyet bulmaz zīrā anuñ meddahı (15) Ḥāzret-i Ḥaḳdur ve zāt-ı kerīmın libāsı levlāke ile elbās eyleyen ḫalīḳ-ı muḫlaḳdur anuñ evşāf-ı (16) şerīfi bīnihāyetdür sen ya Mevlānā yāḫūd ḫiḫāb-ı cenāb-ı Ḥāzret-i Ḥüsāmeddīn Efendi ḫāzretlerine (17) ola elḫāşıl irtibāt ideli cevherle arz-ı ḳışşadan ḫişşedür elḳışşa-yı ğaraż mışdāḳınca (18) tefhīmen lilsālikīn

¹⁰² “Yine onlardan peygamberi inciten ve ‘O (her söyleneni dinleyen) bir kulaktır’ diyen kimseler de vardır. De ki: ‘O, sizin için bir hayır kulağıdır’ ki Allāh’a inanır, mü’minlere inanır (güvenir). İçinizden inanan kimseler için bir rahmettir. Allāh’ın Resūlünü incitenler için ise elem dolu bir azap vardır.” (Tevbe 9/61)

İrād eyledigün kışsa ehl-i pîlün beyânına şürû' ide dimek ola (19) vallâhu Te'âlâ
a'lem bitahkîkâtihi

Rücû'-yı baqiyye-yi kışsa-yı müte'arrızân-ı pîlbeççegân ü mübâlağa-yı nâşih

(105) Beyt (20)

Her dehân râ pîl bûyî mîkuned

Gird-i mi'de' her beşer bermîtened

çünkü ol şeyh-i hânkâh-ı mülk-i (21) melekût imâm-ı cevâmî' iklîm-i ceberût cenâb-ı
Hâzret-i Mevlânâ kudde sırrahü'l-âzîz haqâyık u deqâik (22) beyânından İrād
buyurdıkları kışsa-yı pürhişşeye rücû' buyurub buyururlar ki ya'nî muqaddemâ ol
(23) ehl-i sefere pîl-i beççegân âzârından tahzîr buyuran ehl-i merd-i kâmil kemâl-i
şefkâtinden naşihat (24) idüb didi zinhâr fîl yavrusı tutub yimesesüz zîrâ murâkıb-ı
nigehbân olan fîl her bir ağzı (25) iştîmâm ider ve her beşerün mi'desi eţrafını
tolanır

(106) Beyt

Tâ kucâ yâbed kebâb-ı pür-ı h'vîş

(26) *Tâ numâyed intikâm u zür-ı h'vîş*

tâ kande bulur kendi oğlunuñ kebâbını tâ ki göstere kendi (27) zür u intikâmını ya'nî
ol fîl her bir ağzı çoqulayub râyihâsından bilür oğlunuñ etinüñ [17a] (1) kebâbın
yiyenleri

(107) Beyt

Guşthâ-yı bendegân-ı Haq huri

Ġiybet-i îşân kunî keyfer berî

Haq Te'âlâ hâzretinüñ kullarınıñ etin yirsen anlaruñ Ġiybet ü müsâvîsin idersin nice
fer (3) getirürsin ya'nî ey tâlib-i dünyâ-yı denî sen maqbûlân-ı dergâh-ı ilâhî olan
'azîz gerek etin (4) yirsin ve Ġiybet ü müsâvîsin idersin meşelâ kiminüñ târiķine ve
tarz u eţvârına kiminüñ (5) fikr ü devr ü reftârına kiminüñ he'yet ü kıyâfet ü tâc u

destārına daħl ü ta‘aruz (6) idüb külli ħased ü ğayzuñdan kilābvār nice herzeler yirsin ma‘a hāzā zāt-ı kabāħat (7) me‘ābuñı olduħca u‘lüm-ı kışriyyeden ħaberdār olub ħarf ü naħv mes‘elelerin ve nikāħ ü ƫalāk-ı (8) mütebāyia‘ münākařaların añladum bildüm zu‘mıyla ‘ālem ü fāzil ğücenüb fuķarā-yı bābullāħ-ı keşrehümü’l- (9) lāħ ħaķķında lüğaviyyātlar söyleyüb kendi cān-ı ‘aziziñi ‘uķübāt-ı ħaķķa müsteħaķ idüb (10) bu ā‘lemden ‘ālem-i āħirete nūr-ı ĩmānı nice iletürsin ki Ĥudā sulƫān-ı her dü serāya ümmet-i (11) merħūmların ğıybet ü nemımeden men‘ buyurmak için emr idüb buyurmuşlardur ki “*Eyuħıbbu (12) eħadüküm en ye’kule laħme aħıhi meytin*”¹⁰³ ve bir ħadıs-i şerifinde “*Elğıybetü eşeddü mine’z-zinā*”¹⁰⁴ buyurmuşlardur (13) ve bir ħadıs-i şerif daħı “*Merartu leyletel-isrā ‘alā ħavmin lehum aźfārun min müħasin meħiřüne (14) vücüheħüm ve şudürahum fekultü min hāülāi’ yā Cebrā’ilü ħāle hāülāi’llezine (15) yeķtülüne’n-nāse*”¹⁰⁵ ve cenāb-ı kibriyā celletü ‘azımetihi Ĥazret-i Mūsā ‘aleyhisselāma vaħy (16) buyurub “*Men māte tā’iben ‘ani’l-ğıybeti āħirü men yedħulü cennete ve men māte muşırran (17) fehüve evvelü men yedħulün-nār*”¹⁰⁶ buyurmuşdur ğıybet ki ziyāfet-i fussāk-ı merāti‘ nisā’ ü ādem (18) kilāb-ı nāsdur aña ibtilāñdan ħalb-i maħrüse-yi vesāvis eyledükden řoñra ol zülmānı-yi (19) revāc-ı şedıdeden řem‘-i iħlāřuñı ne vechle ħalāř eylersin

(108) Beyt

Hān ki büyā-yı (20) dehāñřān Ĥālıķest

Key bered cān ğayr-ı ān k’ü řādıķest

řāķın imdi büyā-yı (21) dehānuñuz ħālıķ-ı kevn ü mekān biċün-i Subħāndur ħaçan ‘ālem-i beķāya cān iletür ol ki (22) řādıķ degüldür cān eyleyen ancaķ řādıķdur ya’nı ğıybet ü nemıme erbābınuñ düşmeni Ĥazret-i (23) Ĥaķdur imdi ol ħaķķ-ı ħabıħden

¹⁰³ “Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı?” (Hucurat 49/12)

¹⁰⁴ “Ĝıybet zınadan daha şiddetlidir.”(<http://www.dinimizislam.com> , agıs, 2019)

¹⁰⁵ “İsra gecesinde bir topluluĝa rastladım, onların demirden tırnakları vardı ve yüzlerini ve göĝüslerini tırmalıyorlardı. Dedim ki: Ey Cebrail bunlar kimdir? Cebrail de dedi ki: Bunlar insanları öldürenlerdir.”

¹⁰⁶ “Kim ğıybetten tevbe etmiş olarak ölürse cennete son girenlerle girecektir, kim ğıybetten ısrar ederse cehenneme ilk girenlerle girecektir.”

necāt bulub “*Tahallukū bā ḥalākallāh*” ile müteḥallik olmayan (24) ve şıdḳ u ihlās ile nūr-ı imān ve ikān taḥşil eylemeyen cevher-i cānını na‘īm-i ebediyyeye (25) ne keyfiyyet iletür cevher-i cān-ı ebedī ḥayāta ve vaşl-ı Yezdāna ileden şādıḳdur şādıḳuñ (26) ğayrı degüldür dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(109) Beyt

Vāy ān efsūsiyi k’eş büygīr

(27) *Bāşed ender gūr Münker yā Nekīr*

vāy ol efsūsiye ki anuñ büygīri görende Münker yāḥūd [17b] (1) Nekīr olur efsūs ḥayf u dirīğ iden kimseye dirler ya‘nī vāy ol ehl-i hevā vü (2) ārzūya bu lezzet-i kāzibe-yi dünyā-yı denīyi bir iş zann idüb bunuñ nuḳūşuna dildāde (3) olduğundan ğayrı ṭarīḳ-i Ḥaḳka ve şırāt-ı müstaḳīm üzre taḥşil ḥulūş (4) ve şıdḳa sa‘y u ḳūşış eyleyen fuḳarā vü mesākīn hezl ü istihzā idüb ḥaḳlarında (5) nice kizb ü ifk ü ikrāyı dā‘ir kelimāt-ı nāsezā söyleyüb zemm ü ḳadḥ eyleye (6) bu bedenden ayrıldığı gibi netice-yi kāre vukūf taḥşil itdükde anuñ işi ḥayf u (7) dirīğ olur vāh u fiğān idüb efsūs eyler ne ‘aceb ḥilāf semte gitmişüm diyü söyler (8) zīrā o maḳūle nāhemvāruñ büygīri ḳahr u ğazab-ı Ḥaḳdan maḥlūḳ ‘azāb melekleri anuñ dehānın (9) iştişmām idüb rāyiḥa-yı ğıybet-i nemīme ‘ibād-ı Ḥaḳ bulduḳlarında lāyık ḳat‘-ı ‘azāb-ı elīmler idüb (10) anlaruñ ‘azabından dāimi efsūs u füsüs bilmedüm ḥaṭā idüb ‘ibādullāhı ğıybet itdüm (11) dir ammā ol efsūslar fā‘ide itmediğinden vāyān-ı efsūs buyurdılar dir āḥiret çāresi (12) maḥallü‘d-dünyān mezra‘ati‘l-āḥiret mişdāḳınca dünyā evidür **Ḥazret-i Şeyḫ Sa‘dī** ‘aleyhürrahme bu maḥalle (13) münāsib bu beyt-i şerīfi ḥub īrād buyurmuşlardur

Beyt

Tedbīr-i ḥod imrüz kun ey ḥvāce (14) ***ki ferdā***

Her çend ki feryād kün sūd nedāred¹⁰⁷

¹⁰⁷ “Tedbirini bugün al ey hoca, yarın ne kadar feryad etsen faydası yoktur.”

(110) *Beyt*

Ne dehān duzdīden imkān z'an mihān

(15) *Ni dehān hoş kerden ezdarū dihān*

ne ol ölülerden ağız gizlemek mümkündür ve ne (16) vārid-i dehān ile ol bed rāyihayı izāle idüb hoş yuyulmak kabildür ya'nī dünyāda (17) umūr-ı āhirete sa'y itmeyüb 'ömr-i nazenīni hevā vü hevese ve lügaviyāt u haşviyāta şarf idüb (18) a'māl-i seyyi'esiyle kabīrde kalduqda su'āle gelen Hāq Te'alānuñ şifāt-ı kahriyesinden (19) maḥlūḳ Mūnker ü Nekīr ki dünyāda Hāq Te'alānuñ emr-i şerīfinüñ hilāfin idüb itā'at-ı (20) resüllallāha ve nābi'-i evliyāullāh olmayan 'uşātuñ biemr-i ilāhī taḳdīrine me'mūrlardur ğıybet-i bed rāyiḥa (21) seni ol ululardan ne hoş itmek mümkün ve ne ağızını anlardan nihān itmek mümkün dehānuñdan (22) ol bed rāyihayı iştīmām itdüklerinde 'azābı 'ikāb itmeleri muḥaḳḳaḳ ve ol şifātı ile mevşūf (23) olanuñ kārı āh u efsūs itmeden ğayrı olmadığı şuhufārā-yı kütüb-i eḥadīsdür

(111) *Beyt*

(24) *Āb [u] revġan nist mer rūpūsrā*

Rāh-ı ḥīlet nist 'aql u hūsrā

ol maḥall bir (25) maḥalldur ki āb u revġan yoḳdur yüz örtmege ve ḥīle ṭarīki yoḳdur 'aql-ı hūşa ya'nī ā'lem-i dünyāda (26) iştihār-ı ḳazıbe sebebiyle māl u menāl ḳīl u ḳālūñ şuyuna zeyt yaġını perde idüb şu (27) degüldür zeytdür diyü ḥīle vü ḥud'a ile kül meşreb ve ḥar ṭabi'ātı şikār idüb her ne keyfiyyetde [18a] (1) iseñ ḥalḳ-ı ā'lemi eyüligiñe ināndırduġuñ gibi bir ḥīle semtine gidüb ol ulu meleklerüñ (2) 'azābından ḥalāş olmaġa mecāl bulmazsın

(112) *Beyt*

Çend kūbed zaḥmahā-yı gürz-i şān

Ber ser-i (3) her jājhā vü mürz-i şān

anlaruñ gürzleriniñ zaḥmları nice faḫr her beyhüde söz söyleyiciniñ (4) başına ve maḫberesine ya‘nī ‘azimetlü ve dehşetlü ve ḥaşyetlü Münker ü Nekrūñ gürzleriniñ (5) zaḥmı ki her bir zaḥmda nice dürlü urmalar envā‘-ı ‘azāblar ḥāşıl olur her beyhüde söz (6) söyleyüb enbiyā vü evliyāya daḥl ü ta‘arruz eyleyen münkirān-ı mu‘ānidānuñ başlarına ve (7) mekānilerine meşelā her gürziniñ ḍarbında urmaḫ ve dürtmek ve şancımaḫ ve yaḫmaḫ ve kesmek (8) ve ezmek ve daḫı nice dürlü ālām u şedāid ḥāşıl olur kendine ve mezārına “*Eāzenāllāhu (9) min ‘azābi’l-ḫabri ve sū’i’l-ḫatimi biḫaḫki’l-enbiyāi ve’l-mürselīne ve’l-evliyāi’l-kāmilīne*”¹⁰⁸

(113) Beyt

(10) Gürz-i ‘Azrā’īlrā binger eṣer

Ger nebīnī çüb u āhen derşuver

bu beyt-i şerīf-i ḥikmet- (11) kırān mişāl mevki‘inde vāki‘ olmuş ola ya‘nī ey sālīk-i rāh-ı ilāhī bu keyfiyyet bu vech (12) üzre ma‘lūmuñ oldıysa bu kelām-ı cānfezāya şıḍḫ u ḥulūş ile i‘timād eyle eger bunuñ (13) taḫḫīkine müteyaḫḫın olayum dirseñ Ḥazret-i ‘Azrā’īl ‘aleyhisselāmuñ gürzünüñ eṣerine (14) nazār eyle ki anuñ gürzünüñ eṣer-i şahsuñ helāk olmasıdur eger şüretā anuñ (15) gürzünde ağac ve demir müşāhede itmezseñ de ‘yānī ‘ayānen mevti müşāhede idersin bir müzehheb (16) ehl-i sünnet ve cemā‘at eṣerden mü‘essire nazār eyle dimek ola Vallāhu te‘ālā a‘lem

(114) (17) Beyt

Hem beşüret mīnumāyed geh gehī

Z’ān hemān rencūr bāşed āgehi

ya‘nī beyt-i sālīfüñ (18) mefhūm-ı dürebārı ma‘lūmuñ oldıysa bu da ma‘lūmuñ olsun ki Ḥazret-i Azrā’īl ‘aleyhisselāmuñ (19) gürzi gāh gāh şuret ile görünür lākin anuñ şüretin ancak ḫasta görür ve ḫastanuñ ol gürzden (20) āgāhlığı olur

(115) Beyt

¹⁰⁸ “Allāh kamil evliyalar ve resuller ve nebiler hakkı için kötü sondan ve kabir azabından bizi korusun.”

Güyed an rencür ey yārān-ı men

Çist İn bersārān-ı şemşir men

(21) ol hasta yanında ve etrafında olan yārānına hitāb idüb dir ki ey benim yārānum nedür bu kılıc (22) benim seyrānum üzre ya'nī nazar ü müşāhedemde bu kılıc nedür diyü su'āl ider

(116) Beyt

Mā nemibīnīm bāşed İn (23) hayāl

Çi hayālest İn ki İn hest irtihāl

ya'nī hastanun güne kelimāt itdiginden (24) yārān-ı ihvānı dirler ki biz görmüyoruz bunuñ aşlı yokdur bu rencürun hayālidir dirler ol ise (25) hayāl degül vāki'-i hāldür ve rencüre şüret ile nümāyān şemşir ü küpāldür rencürun dīde-yi bāşireti (26) küşāde olur maḥbūbān-ı beşeriyet ol maḥalle maḥrem olımlar ol vaqt-i rihlet ü irtihāldür mışra^c-ı (27) sānī mışra^c-ı evvele cevāb vāki^c olmışdur

(117) Beyt

Çi hayālest İn ki in çarḥ-ı nigün

Eznehīb-i [18b] (1) İn hayālī şud kunün

ba^czı nüshada mışra^c-ı şānī *Eznehīb in hayālī şud zebūn* vāki^c (2) olmışdur nice hayāldür bu ki bu başı aşağa olan çarḥ-ı felek bunuñ hey³betinden hayāl olur (3) şimdi yāḥud bu hayāl zann idüb hayāldür didigün hayālün hey³bet ü saḥvet ü (4) şalābetinden felek çarḥı zebūn oldı

(118) Beyt

Gürzhā vü tighā maḥsūs şud

Pīş-i bīmār u (5) sereş menkūs şud

gürzler ve kılıclar maḥsūs oldı hastanun önünde ve başı aşağa (6) oldı ya'nī gürzler ve kılıclar bīmār-ı ecele āşkāre ve nümāyāndur bīmār bu keyfiyyet mā'anīye (7) müşāhede itmeduḡca bundan ma^carifet itmez dimek ola Vallāhu Te^cālā a^clem

(119) Beyt

Ū hemī(8) bīned ki ān ezbehr-i ūst

Çeşm-i düşmen beste z'ān u çeşm-i dūst

ol dükeli görür ki (9) ol andan ötürüdür düşmenüñ kör ve dostunuñ andan bağıldur ya'nī ol hasta hāl olan bīmār-ı (10) ecel zıkr olınan gürzler ve kılıçlar maḥsūs şüretiyle görür ve kendin helāk itmek için oldığın (11) bilür lākin bunuñ bu hālını ne düşmen ve ne dost görür ancak rencür görür ki anuñ çeşm-i cānı (12) güşāde ve düşmen ü dostunuñ bestedür

(120) Beyt

Hırş-ı dünyā reft ü çeşmeş tiz şud

(13) *Çeşm-i ū rüşen geh-i hūnriz şud*

zīrā ol rencürüñ dünyā maḥabbeti gitdi ve gözi tiz oldı (14) anuñ gözi rüşen ki hūnriz oldı ya'nī gözinüñ mestūrı olan aḥvālī kendünden dünyā hırşı (15) gitmekle her şey' kemāyenbağī görici oldı ḥāşılı ā'lem-i gayb-ı ma'nā ol rencüre hüveydā vü nümāyān (16) oldı ammā

(121) Beyt

Murğ-ı bīhengām şud ān çeşm-i ū

Eznetice-yi kibr-i ū vü hışm-ı ū

bīvaḳt (17) öten kuş öldi anuñ gözi enāniyet ü hışmunuñ neticesinden ya'nī ol bīmāruñ (18) egerçi çeşm-i bāṭın güşāde olub ā'lem-i ma'nāyı müşāhede eyledi velākin ol lezzetlerden maḥrūm (19) olub kuvvet ve şarāb-ı zaḳḳum oldı hışm u ğazab u kibri terk etmeyüb şüleḥā ve (20) mü'minīn gittiği ṭarīke gitmeyüb 'ömr ü nāzenīn 'ucb u kibr ü enāniyyet [ü] nefsāniyyete şarf (21) idüb ol bed hāl ile ā'lem-i āḥirete gitdiginden egerçi çeşmi rüşen oldı ammā murğ-ı bī- (22) hengām oldı murğ-ı bīhengāmuñ ise başı kesilmegin ol daḥı 'azāb u 'iḳābdan (23) ḥālī olmaz dimek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

(122) Beyt

Ser burīden vācib āyed murgrā

K'ū begayr-ı (24) vaqt cunbāned derā

feizā kāne kezalik başın kesmek vācib gelür kuşuñ ki ol (25) vaqtsüz depredür ya'nī vaqtsüz öten kuşuñ başın kesmek vācibdür ki imdi kişi (26) ölmedin ölüm çāresine sa'y u gūşış itmek gerek yohsa bu dünyādan a'māl-ı seyyi'e (27) ve ahlāk-ı zemīme ile naql itdülden şoñra a'māl ü 'ibādātuñ eyü olub fısq u fücür u [19a]¹⁰⁹ (1) 'işyān yaramaz idigin bildigüñ fā'ide ne olmuş olur çünki dünyāda kelām-ı Haqqı gūş idüb (2) semt-i sedāda revāne olmaduñ “*Ve yeķülü'l-kāfiru yā leytenī küntü turābā*”¹¹⁰ mażmūn-ı 'izzet maşhūbı mu' (3) cebince kārı āh u dirīğden ğayrı olmaz

(123) Beyt

Her zamān nezist cüzv-i cantrā

(4) *Binger ender nez'-i cān īmantrā*

her zamān cüzv-i cānuña nez' vardır nażar eyle cānuñ nez'inde (5) īmān ki ya'nī innā feinnā 'ömr-i nāzenīnüñ noķşān-ı yedi olmadadır īmān ki nażar-ı erkān-ı ħamseye “*Hāfiżü (6) alā'ş-şalavāti ve'ş-şalāti'l-vuštā ve ķūmū lillāhi ķānitīn*”¹¹¹ ve daħı “*İnne'ş-şalāte kānet a'le'l-mu'minīne (7) kitāben mevķūten*”¹¹² ve daħı “[*Ve*] *eķīmū'ş-şalāte ve ātū'z-zekāte*”¹¹³ āyāt-ı beyyinātı mücebince ā'mil olub cesedüñ (8) ve ķalbüñ īmān ü īķān-ı nūriyla münevver midür ve daħı “*İnne'ş-şalāte tenhā 'ani'l-faħşāi' vel münker*”¹¹⁴ (9) āyet-i kerīmesi muķtezāsınca şalli şalāvata müsteħaķ olub “*Alemü'l-īmāni eş-şalātu femen ferağa lehü ķalbühü (10) ve ħāra 'aleyhā biħudūdihā fehüve mü'min.*”¹¹⁵ 'ħadīs-i şerīfi mücebince īmān-ı kāmil aşhābından

¹⁰⁹ [19a] ve [19b]'nin olduğu varakta, müntensih varaka sayfa numarası vermemiştir. Bu nedenle bu varaka sayfa numarasını kendimiz verdik.

¹¹⁰ “Ve inkarcı ‘Keşke toprak olaydım!’ diyecek.” (Nebe 78/40)

¹¹¹ Namazlara ve orta namaza devam edin. Allāh'a gönülden boyun eğerek namaza durun.” Bakara 283.

¹¹² “Muhakkak ki namaz, mü'minlerin üzerine, vakitleri belirlenmiş bir farz olmuştur.” (Nisa 4/103)

¹¹³ “Namazı kılın, zekāti verin.” (Bakara 2/43)

¹¹⁴ “Çünkü namaz, insanı hayasızlıktan ve kötülükten alıkor.” (Ankebut 29/45)

¹¹⁵ “İmanın işareti namazdır, kimin ondan kalbi titrer ve sınırlarına dikkat ederse o mümindir.”

mübeyyen “*Ve zekātü'l* (11) *cesedi eş-şiyāmü*”¹¹⁶ hadīs-i ‘izzet maşhūbuyla ‘āmil olub cesedüñ zekātın edā ve nā’il-i rızā-yı (12) Hāzret-i Hudā olub nūr-ı ĩmānuñ bu mā feyevmā irer bād u şabā eylemede midür yoħsa tāb^c-ı hırş (13) u hevā olub mā’il-i firka-yı eşkiyā olmaħla bifer ü biziyā ħatab mānendi nār-ı cehime sezā midur (14) nazār idüb aña göre ħareket ü iktidā eyle dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(124) Beyt

(15) *‘Ömr-i tu mānend-i hemyān-ı zerest*

Rūz u şeb mānend-i dīnār işmurest

bu beyt-i şerīf-i (16) sa‘adetķarīn mişāl mevķi‘nde vāķi‘ olmiş ola ya‘nī erler ā‘lem-i fāniye dildāde (17) olub nuķūşuna dilbeste olan kimse bu dūnyā göñül baėlayacak şey’ degüldür senüñ (18) ‘ömrüñ altun ķise gibidür gice ile gezendür ol giysiden altun alub çıkarub baėış (19) itmek ve ħarc itmek gibidür

(125) Beyt

Mişumār mīdihed zer bīvuķūf

Tā ki ħālī gerded (20) ü āyed ħusūf

şayar ve virür altun vuķūfsuz tā ki ķise boş ħalub ħavf gelür (21) ya‘nī ‘ömr-i girānmāyeyi hevālara şarf ider dükendükde altunsuz ķise bir ma‘nā şey’ (22) olduğı gibi vücūduñ ķisesi daħı tē‘at ü ibādet altundan ħālī olub (23) mevt ile bir murdār torbaya dökende yabana bıraķmadan ġayre sezā olamayub menzīleye atılıb (24) menzīl ile ġidā-yı külħān olmadan ġayre yaramaz dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(126) Beyt

(25) *Ger zikuh bistāni vü nenhī becāy*

Ender āyed kūh z’ān dāden zipāy

¹¹⁶ “Bedenin zekatı oruçtur.” (www.risalehaber.com, agis, 2019)

eger tağdan alasin (26) ve yirine qomayasın tağ ol virmeden bāğ üzre gelür ya‘nī farz-ı kīsedan alub (27) hıarc idüb yirine qomamak degül hemān bir tağdan her gün alub yirine qomasañ tağ [19b] (1) qalmaz

(127) Beyt

Pes binih bercāy-ı her demrā ‘ivāz

Tā z’ivescud vaqterib yābī ğaraż

(2) pes imdi ey sālīk ü ‘āqıl kimse ‘ömr kīsesine her nefes ‘ivāz qo tā ziv’escud v’aqteribden (3) ğaraż bulasın ya‘nī kīse-yi ‘ömründen şarf itdüğün ‘ömr-i cevāhirinün yirine cevāhir-i (4) a‘māl-i hüşne qo ‘ömrünü hevā vü ārzūya şarf itme namāzlara t̄a‘atlara şarf eyle zīrā (5) Hıağ Te‘ālā hāzretlerine eyledüğün secdele ve qulluqlar ebedī vü sermedī cevāhirler olur ki mü‘min-i (6) şālīhün mevti “*Elmü‘minüne lā yemūtune bel min dārin ilā dārin*”¹¹⁷ hādīs-i şerīf mücebince hāyat-ı ebedī (7) ve sa‘ādet-i sermedī olur

(128) Beyt

Dertamāmī kārḥā çendīn mekūş

Cüz bekārī(8) ki buved der[d]īn mekūş

işler bitmesine ol kadar çalışmadın işden ğayrı (9) sa‘y itme ya‘nī cidd [ü] cehdüni ve sa‘y ü tālebünü umūr-ı dünyeviyyeye şarf itme umūr-ı uḡreviyyeye (10) şarf eyle ki ‘ibādet ü tā‘at u zekāt u şalavat u sār ir ‘ibādātlar anlara (11) şarf idüb dünyā umūruna şarf itme

(129) Beyt

‘Aq̄bet tu reft ḥvāhī nātamām

(12) *Kārḥāyet ebter u nān-ı tu ḥām*

zīrā her ne qadar dünyā işin bitürmege cidd ü sa‘y eyleseñ (13) ‘aq̄bet senün işün bitmemiş gitmelisün işlerün alçaq ve itmegün ḥinün (14) ya‘nī her ne qadar dünyā

¹¹⁷ “Müminler ölmezler bir evden başka bir eve nakl olurlar.” (dergipark.org.tr, agis, 2019)

kārın itmāma sa‘y eyleseñ ‘ākıbet nātamām gidüb āhıret (15) seferi yolunda azıksız kalursun

(130) Beyt

V’an ‘imāret kerd-i gūr u lahed

Nī(16) besengest u beçüb u ni lübed

ol ma‘mūr eylemek mezār u maķbere yiri taş (17) ve ağac ve kerpiç ile degüldür ya‘nī ta‘mīrāt gör ve lahd-i hācer ü şecer ü mederle degül ‘ömr-i girān (18) bahā-yı tã‘at ü ibādet ve ‘ubūdete şarf eyle buyurub keyfiyyet tã‘atı (19) beyān buyururlar

(131) Beyt

Belki hodrā derşafā gūrī kenī

Dermenī-yi ü kunī defn menī

(20) belki kendüñe sāfvetde mezār yapub ol hayy ü hayyüm ü dāim ü bākī olan hazret-i (21) kerīmullāhuñ varlığında kendi varlığını defn idüb kendüñ yok olasın (22) ya‘nī bu dünyāda tã‘at ü iķān u imān nūrıyla kendi zātuñı Haķ beķāsında (23) ifnā idüb fenāfillāhdan beķābillāha naķl idesin

(132) Beyt

Haķ-i ü gerdī(24) vü medfün-i ğameş

Tā demet yābed mededhā ezdemeş

ve bu dünyāda cenāb-ı hazret-i (25) faķr-ı ālişāndan rāzī vü şākir olub tarīķ-i Haķda hāķ olub sultān-ı (26) haķīkatüñ ğamınuñ medfünü olasın tā senüñ nefsüñ imdād bulsun nefs-i (27) raķmāniyyeden şoñra fenāda beķā ve mevtde hayāt-ı nihān idigin ‘ayānen şāhide [20a] (1) eylersin uşta haķīkatde ta‘mīr ü gerd ü lahd bu üslüb ve bu keyfiyyet üzredür yoķsa

(133) Beyt

(2) Gürhāne vü kubbehā vü küngüre

Nebved ezaşhāb-ı ma‘nā an sere

hacer ü şecer ü zīb ü zīver ile (3) ta‘mīr olınan şūret-i mezārı ve kubbeler ve küngüreler ma‘nā erbābından ol murād olmaz ya‘nī ma‘nā (4) aşhābı vücūdları kabirlerin envā‘-ı t̄ā‘at ile münevver idüb zīb ü fer virürler yoḥsa şūret-i (5) k̄ubbe vü küngürelerine nazar u raḡbet itmezler

(134) Beyt

Binger eknun zinde aṭlaspūṣrā

Hīç aṭlas (6) dest gīred hūṣrā

Allāhu Te‘ālā a‘lem jinde aṭlaspūṣrā binger demek ola bu beyt-i (7) şerīf nice nüṣhalara nazar olunub kiminde rā ile rind aṭlas boş ve kiminde zā’-yı ‘Arabī (8) kiminde jā-yı Fārisī ile taḥrīr olunub ūstādım ‘aliyyürrahmeden ne minvāl üzre istimā‘ (9) itdigüm daḥı ḥātırumdan gitmiş zīrā bu kimine t̄ūtī-yi şekeristān vilāyet-i bülbül-i gülzār (10) keşf ü kerāmet cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānānuñ seg-i dirīnelerinden olub perverde-yi (11) iḥsān u ni‘metleri iken biri rızā-yı vālideyn-i ‘azīzim ve cedd-i Meḥemmed Dede raḥmetullāhu ‘aleyh (12) izniyle İştibe gelüb qarār idemeyüb Üskübe gidüb birkaç gün tekyede fuḳarā (13) ḥıdmelerinde olub ‘azīzüm merḥūmuñ mevtleri istimā‘ ile baḡrum perişānhāṭır olub (14) Bosna sarāyı şeyḫi merḥūm ‘Atīk Dervīş Meḥemmed Efendi ārzūlarıyla şehir-i sarāya varub ol (15) vücūd-ı mükerrümüñ mübārek dīdār-ı şerīfleriyle şerefyāb olub kemīne-yi nā-tuvān-ı ehl-i dünyā (16) çengāline giriftār müşāhede buyurduklarında oḡul bu dīn kala‘ına ma‘nevī yār eylenmezden (17) zeyy-i ‘avāmda Muṣṭafā Aḡa vardur ḥazret-i pīrūñ ḳuddise sırrahu Meṣnevī-yi ma‘nevīlerin anlardan (18) oḳı diyü buyurmalarıyla defter-i sālīşi bu kemīne bu dīn kala‘ında mezkūr Muṣṭafā Aḡadan oḳumışum (19) raḥmetullāhu ‘aleyh ḥāşıl-ı kelām ma‘nā-yı beyt-i şerīf izāfetle olmayub zā ile olursa (20) taḥrīr olundığı üzre jā-yı ‘Acemī ile güzel görünür ma‘nā-yı mıṣra‘-ı ṣānī hīç aṭlas-ı ‘aḳluñ elin (21) t̄utdı ya‘nī aṭlas u zībā vü zerbaftūñ ‘aḳla fā’idesi yoḳdur

(135) Beyt

Der‘azāb-ı (22) münkerest ān cān-ı ũ

Kejdüm-i ğam derdil-i ğamdān-ı ũ

Münker ‘azabındadır anuñ cānı (23) ğam ‘aķrebi ğam bilici gönül içindedür ya‘nī egerci ehl-i dünyānuñ zahiri atlas u (24) zībā vü semmūr ile ma‘mūr görünür ammā gönülünde ğam u ğuşsa vü miñnet ‘aķrepleri mekānlar tutub (25) zaħmet ü ‘azablara giriftārlardur

(136) Beyt

Ezbirun ber zāhireş naķş u nigār

V‘ezderün (26) z‘endişhā ũ zār zār

taşradan zāhir üzre naķş u nigār u derünundan fikrlerden (27) zār zārdur ya‘nī ehl-i dünyānuñ egerci şüret-i zāhirleri elbise vü nefise ile melbūs u [20b] (1) müzeyyendür velākin derünları efkār-ı fāsıde vü perişān ile zār zārdur

(137) Beyt

V‘an yekī (2) bīnī derān delķ-i kūhün

Çun nebāt endişe vü şekker seħun

ve ol birin görürsin (3) köhne hırķanuñ içinde fikri ķand u nebāt ü kelām-ı cānfezāsı şekker gibi ya‘nī tārik-i dünyā-yı (4) denī ve tālīb-i rızā-yı Mevlā olan ehl-i āħireti köhne ‘abā içinde görürsin nebat (5) efkār u şekker güftār müşāhede idüb atlas u zībānün ve zerbaft ü kemhānuñ (6) ‘aķla aşlā fā‘ide olmayub ğam u ğussa vü endühuñ izdiyādına bādī (7) oldukların añlarsın Vallāhu Te‘ālā a‘lem

Bāz geşten-i hikāyet-i hūredkān fil (8) peykān u beyān agāh-ı ehl-i dil

ol pādişāh-ı ‘ālem-i ma‘nā vāriş-i şaħib-i (9) ķābe ķavyeni ev ednā cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā haķāyık u deķāik-i hikmet-i Hūdā (10) celle ve ‘alā beyān eyleyüb girü fil yavrusı yinilir hikāyetine ve ehl-i dilüñ āgāhlığın (11) beyān buyurub buyururlar ki

(138) Beyt

Guft nāşih bişnevīd in pend-i men

Tā dil ü (12) cāntān negerded mūmteḥān

ol ehl-i sefere naṣīḥat iden kāmīl-i dānā işidüñ bu benüm (13) naṣīḥatümi tā sizüñ
göñlünüz ve cāniñuz imtiḥān olunmuş olmasın

(139) Beyt

Bāgiyāh [u] (14) berghā ḳāni‘ şevīd

Derşikār-ı pīlbeçgān kem revīd

ya‘nī ey ehl-i sefer otlar (15) ve yapraklar ile ḳāni‘ olub zinhār şad zinhār fīl yavrusı
şikārına gitmeyesüz nitekim (16) ḥazret-i enbiyā ḥubb-ı şehevāt u dünyādan ḥalkı
naṣīḥat u meva‘ıza ile men‘ buyurduḳları (17) gibi bunlara ‘azīm pend ü nuşḥ eyledi
ve didi

(140) Beyt

Men birün kerdem zigerden vām-ı nuşḥ

(18) Cüz sa‘ādet key buved encām-ı nuşḥ

ben taşra eyledüm boğazımdan naṣīḥat borcunı (19) sa‘ādetden gayrı ne olur
naṣīḥatüñ soñı ya‘nī baña zarar gelmez naṣīḥatüñ āḫir kārı (20) sa‘ādetdür ben
naṣīḥat borcunı edā idüb ḥalāş oldum diyüb buyurdu

(141) Beyt

(21) Men betebliġ-i risālet āmedem

Tā rehānem men şumārā eznedem

ben cenāb-ı Ḥaḳdan risālet (22) tebliġine geldim tā sizi nedāmet ü peşimānlıḳdan
ḳurtaram ma‘nā-yı beyt-i şerīf (23) “Vemā ‘aleynā ille’l-belāġu’l-mübīn”¹¹⁸ āyet-i
kerīmesinden rüşen ü vāziḥdur

(142) Beyt

(24) Hīn mebādā ki ḫama‘ rehtān zened

ḫama‘-yı berg ezbiḥhā tān berkened

¹¹⁸ “Bize düşen ancak apaçık bir tebliġdir.” (Yasin 36/17)

zinhār olmaya ki (25) ʔamaʕ yoluñuzı ura yapraq ʔamaʕı sizi köküñüzden kopara

ʔamaʕ āred bemergüm rüy-i düzdī

(26) *ʔamaʕ rā serbebur ger merd-i merdī*¹¹⁹

mışdaķınca nuķūş-ı dünyā ʔamaʕı olmaya ki rehzeniñüz olub (27) ʔarīķ-i Hāķdan ve ihsān-ı feyyāz-ı muṭlaķdan devr ü mehcūr u maḥzül ķalub ebedī ḥaşret [21a] ü nedāmet ķalmayasuz

(143) *Beyt*

Īn bügüft u ḥayr bādī kerd ü reft

Geşṭ kaḥṭ u cūʕ-yı şān (2) derrāh zeft

bunu didi ve ḥayr ola gitdi aclık ķāḥṭı bunlara yolda yoğun oldu (3) yaʕnī ol merd-i kāmil ü nāşih-i ʕālim-i ʕāmil ol ehl-i sefere kemāyenbaġī pend ü naşihat eyledükden (4) şoñra anlara ḥayr duʕā idüb ve vedāʕlaşub revāne oldu lakin ol ehl-i seferüñ dünyā-yı (5) denī maḥabbetleri ve hırş u ʔamaʕ u şehvet lezzetleri ve hışm u ġazab u nesfāniyyetleri (6) ķalın ve yoğun olub rūḥāniyyet ü ʕaql u maʕadlarına perde vü ḥicāb oldu dimek ola

(144) (7) *Beyt*

Nāgehan dīdend sūy-ı çādeyī

Pū-ı pīlī ferbih nevzādeyī

nāgāh gördiler olur (8) ṭoġru yol ṭarafında yeñi ṭoġmuş semiz fīl yavrusı

(145) *Beyt*

Ender uftādend çun gürgān-ı (9) mest

Pāk ḥurdendeş furū şustend dest

serḥoş ķurtlar gibi ol fīl beççenüñ (10) üzerine düşüb pāk yidiler ve ellerin yayķadılar

(146) *Beyt*

¹¹⁹ “Tama insanlara hırsızlık isteġi verir, eġer erkeksen tamanın başını kes.”

Ān yekī hemreh neḥurd u (11) *pend dād*

K'ü hadīs-i ān faḳīreş būd yād

ol ehl-i seferüñ ki murād ehl-i dünyādur yo- (12) ldaşlarınıñ biri yimedi murād şüleḥā-yı mü'minīndür naşīḥat eyledi ki o nāşīḥ-i kāmīlūñ (13) sözi ve tenbīhi ḥātırında idi

(147) Beyt

Ezkebābeş māni' āmed [ān] seḥun

Baḥt-ı nev baḥşed turā (14) *'aḳl-ı kühün*

yani ol filbeççenüñ ki ehl-i sefer anı bişürüb ve kebāb idüb (15) yidiler anuñ kebābını yimeden māni' ol hemrāha ol kāmīlūñ sözi ve naşīḥati ki muḳaddemā (16) ol 'azīz teraḥḥümen cümlesine pend ü naşīḥat itmişdi ol hemrāhuñ ḥātırında ḳalub ol (17) nuşla mütenaşşīḥ olduğundan şayirlerine daḥı yimeñ diyü pend itdi ki baḥt-ı iḥsān saña (18) 'aḳl-ı ma'ād aña ḳutlu ḫaliḥ iḥsān idüb ol kebābdan yimedi

(148) Beyt

Pes biyuftādend (19) *u ḫuftend ān heme*

V'ān gürisne çun şubān ender reme

bundan şoñra ol fil beççeyi (20) şikār idüb yiyüb içüb cümlesi düşüb uyudılar ve yoldaşları olan ol bir aç (21) ol sürüye çoban gibi oldı

(149) Beyt

Dīd pīl-i sehmnākī mīresīd

Evvelā āmed sūy-ı ḫāris (22) *devīd*

dīdūñ fā'ili ḫārisdür ya'nī ol filbeççe kebābından yimeyüb açlıḳdan uyumayan (23) çoban mānendi ol hemrāh gördi ki bir heybetlü vü şalābetlü ḳorḳunc fil erişüb geldi (24) ve evvelā ol ḫārisūñ cānibine yildi

(150) Beyt

Būy mīkerd ān dehāneşrā se bār

Hîç bûyî (25) zû neyâmed nâgüvâr

kokuladı ol hârisüñ ağızını üç kerre hîç ol nâgüvâr râyihâ gelmedi (26) ya‘nî ibtidâ anuñ dehânın iştişmâm idüb üç defa‘ tekrâr eyledi aşlâ bir nâma‘kül râyihâ (27) bulmadukda

(151) Beyt

Çend bârî gird-i ü geşt ü bireft

Mer verâ n’âzurd ân şeh pîl-i zeft

[21b] (1) bir kaç defa‘ anuñ etrafın dolanub gitdi anı incitmedi ol kâvî fîl pâdişâhı

(152) (2) Beyt

Mer leb-i her hufteyîrâ bûy kerd

Bûy miâyed verâ z’an hufte merd

yatub uyuyanlaruñ (3) her birinüñ dehânın iştişmâm itdi râyihâ geldi aña ol hufte merdün ya‘nî (4) anlaruñ dehânlarından pîlbeççe kebâbı râyihâsı geldi ol şeh pîle

(153) Beyt

Ezkebâb-ı pîl (5) zâde hurde bûd

Berderânîd u büküşteş pîl zûd

fîlzâde kebâbından yemiş idi (6) yırttı ve öldürdi anı tîziyye ol fîl

(154) Beyt

Derzamân ü yekbeykrâ z’ân gürûh

(6) Mîderânîd u nebûdeş z’an şükûh

ol zamân içinde ol fîl mâ heybet ol fîl (8) beççe yiyen ehl-i seferi birer birer yırttı ve aşlâ aña ‘aceb ve anlardan hey’bet gelmedi

(155) Beyt

Berhevâ endâht her yekrâ güzâf

Tâ hemî zed berzemîn mişud şikâf

(10) hevāya atdı her birin beyhūde tā yire düşüb ayrılırdı ya‘nī her birin hevāya (11)
atub hevādan yire düşdükde ekleri ayrılıb endāmları pārelenürdi

(156) Beyt

(12) *Ey hūrende hūn-ı halk ezrāh berd*

Tā neāred hūn-ı işānet neberd

cenāb-ı Hazret-i (13) Mevlānā kıddise sırrahü'l-‘azīz kışşadan hişşe beyānına şürū‘
buyurub buyururlar ki kışşa (14) bu kışşa bu keyfiyyet üzre ma‘lūmuñ oldı ise
bundan hişşe budur ki ey halkuñ kanın yiyici (15) gāzab yolunda şaķın anlaruñ kanı
saña cenk getürmesin zīrā anlaruñ kanı (16) senüñle cenk iderse senüñ aḥvālüñ ol
şeh fıl zift ile horendegān-ı pīl- (17) beççeye döner

(157) Beyt

Māl-i işan hūn-ı işan dān yakīn

Z‘ān ki māl ezzūr āyed (18) deryemīn

anlaruñ mälların kanların biltaḥkīk zīrā māl zūr u zaḥmetle ele gelür (19) ya‘nī
gāzaben ve zülmen halkuñ mālın almaķ kanın dökmek gibidür zīrā māl güçlükle (20)
taḥşīl olub zaḥmetle ele gelür

(158) Beyt

Māder-i ān pīlbeçgān kīn keşed

Pīlbeççe-(21) h‘vārerā keyfer küşed

bu beyt-i şerīfūñ ma‘nā-yı celīlü'l-ḳadri bu ḥadīs-i şerīf (22) mücebince ḳāle
resüllallāh ‘aleyhisselām “Yeḳülüllāhu te‘ālā iştette gāzabī ‘alā men zaleme (23)
men lā yecidü nāşirun ḡayrī”¹²⁰ ḥazret-i resül ‘aleyhissellām buyurmuşlardur
“İyyāke ve da‘vetü’l (24) mazlūmi feinnemāyes’elüllāhu ḥaḳḳahu”¹²¹ ve ḥazret-i
sulṭān her dü serā buyurmuşlardur ki “Mā min (25) ‘abdin zülmin feşāḥş bibaşrihi

¹²⁰ “Allahu teala şöyle buyurdu: Zulm edene gazabım şiddetlendi, benden başka bu kimse yardımcı bulamaz.”

¹²¹ “Mazlumun bedduasından sakınınız, Allāh onların hakkını sorar.”

ile's-semā'i illā kalallāhu 'azze ve celle lebbeyk 'abdī haḫḫan lā (26) nuşretike velev *ba'deḫīne*" ¹²² bu aḫadīs-i şerīfe münāsib Bilāl İbn Mes'ūd (27) ḫazretleri buyurmuşlardur ki "*İtteḫullāhe fīmen lā nāşira lehü illallāhu*"¹²³ rivāyet olunmuşdur ki [22a] (1) ufḫ-ı semāda bir levḫ ḫolanda *Lā ilāhe illallāh Muḫammeden rasūl[allāh]* mektüb olub taḫt-ı (2) mektübda bu beyt-i şerīf muḫarrerdür diyü "*Felem era mişlü'l-'adlü lilmer'i rıfḫahu velem era mişlü'l- cevri* (3) *lilmer'i vāzi'an*"¹²⁴ feizā kâne kezalik ma'nā-yı beyt-i dürebār ol pīlbeççenün māderi (4) kīn çeker pīlbeççe yiyenleri cezā vü 'iḫāb-ı şedāid ile helāk eyler imdi evliyāullāhuñ (5) ve fuḫarā-yı bābüllāhuñ mu'in ü nāşirleri ḫazret-i Allāhdur anlaruñ ḫarik ü (6) sülüklerine daḫl u ta'aruz eyleyen münkirān-ı mu'ānidānuñ ḫaḫlarında ḡazab u (7) ḫahr-ı ilāhī geldükde āh u enīn ü fiḡānları aşlā fā'ide eylemez 'azab-ı elīm eylese (8) helāk olurlar dimek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

(159) Beyt

Pīlbeççe miḫurī ey pāre- (9) *ḫ^v[ā]r*

Hem berār[ed] ḫaşm-ı pīl eztu demār

bazı nüşhada *ḫabl-ı ḫor* vāḫi' olmuş 'alā (10) kelle't-taḫdīrin ma'nā-yı beyt-i şerīf rüşendür ḡülzār-ı bāḡ-ı ḫaḫīḫat u mā'nā-yı rüşvet- (11) *ḫ^vār* u müftḫ^vār daḫı pīl-i beççeḫ^vārāna teşbīḫ buyuyurb ya'nī ey ekl ü rüşvet (12) yāḫūd ḫablḫ^vār yidigüñ pīl yavrusıdır ḫaşmuñ şeh pīl nigebāndur "*İnna-* (13) *llāhe "Allāhu 'azīzün züntiḫām"*

¹²⁵ mışdāḫınca sizden intikām alur

(160) Beyt

Büy rüsvā kerd (14) *mekr-endiḫrā*

Pīl dāned büy-ı tıfl-ı ḫ^viḫrā

¹²² "Kul bir zulme uğradığında gözlerini semaya diker, yüce Allāh 'Buyur kulum seni yardımsız bırakmamak benim üzerime sonra da olsa hak olmuştur."

¹²³ "Yardımcısı Allāh'tan başka kimse olmayan hakkında Allah'tan korkun." (www.risalehaber.com, agis, 2019)

¹²⁴ "Kişi için adalet gibi hoşluk görmedim ve kişi için haksızlık gibi nahoşluk görmedim."

¹²⁵ "Allāh, mutlak güç sahibidir, intikam sahibidir." (Ali İmrān 3/4)

tācdār-ı kişver-i ma‘nā şehsüvār-ı ā‘lem-i (15) beķā maķbūl-ı bārgāh-ı Hudā cenāb-ı
 Һazret-i Mevlānā gice gündüz hīle ü hud‘a fikriyle (16) tābi‘-i nefis ü şeytān u hevā
 olan emmerā-yı tabi‘ ü iblīs meşreb ehl-i şekāyı daķı (17) pīlbeççe h‘vārāna teşbīh
 buyurub rāyiķa rüsvāyi eyledi hīle fikrlüyi “*İnnallāhe* (18) *ķabīrun bimā ta‘melūn*¹²⁶
 ve daķı “*İnnellāhe başīrun ‘alīmūn*¹²⁷ āyāt-ı beyniyyātı mücebince bilür kendi (19)
 yavrusunuñ rāyiķasın yā‘nī hīle fikri ile şaķn-ı ķalbi maķrūsa‘-ı cinān olan (20)
 ķaltabānlaruñ efķār-ı fāsıdelerin Һazret-i Allāh bilüb resūl-i kerīmine bildirür ve
 efķār-ı (21) fāsidesine göre ‘azāb ü cezāsın virüb düşmenlerin güldürür t‘alib ü (22)
 sālīke lāzım olan kelām-ı Һaķķīdur ve dīdārdan bile āķz itmekdür ķande ķaldı ki
 ‘ulemā vü (23) şuleķādan ekşer ‘ulemā-yı zinde olan süfehā ehl-i ma‘ārife nice
 daķllar idüb **Firdevsī** gibi (24) zāta şā‘ir imiş diyü ta‘arruz idüb kendi cehllerin izķār
 iderler **Firdevsī** egerçi (25) şā‘ir imiş velākin nasāyih-i mülūkda bu beyt-i celīlū‘l-
 ķadre münāsib ھاķķāki bu (26) beyti ra‘nā dimişdür ‘aleyhürrahme

Bedī ser endīşe-yi bedmekār

*Bed endīş rā bed averd rūzgār*¹²⁸

(161) Beyt

Ān ki yābed būy-Ĥaķrā ezYemen

Çun neyābed būy-ı bāṭl rā zimen

ol vücūd-ı [22b] (1) nāzenīn ve ol raķmetü‘lil ‘ālemīn ki Һaķ Te‘ālānuñ būyın
 Yemenden iştīşmām buyurur nice (2) bāṭıl rāyiķa benden ya‘nī Yemenden būy-ı
 Hudā iştīşmām iden sultān-ı her dü serā ve maķbūl-ı bār (3) gāh-ı kübrā bāṭıl-ı
 rāyiķāyı yanında ve meclīs-i şerīfinde olan şüret-i şalāķ ile ārāste olan (4) kāfirān u
 münāfiķānuñ aķvāl ü ısrār ü efķārların nice bilmez bilür peyrevān-ı vārişān-ı (5)

¹²⁶ “Şüphesiz Allāh, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.” (Maide 5/8)

¹²⁷ “Allāh her şeyi görür, her şeyi bilir.”

¹²⁸ “Kötü yapan düşüncenin başıdır, kötü düşünene hayat kötülük getirir.”

enbiyā olan evliyāullāh daḥı münkirān u münāfikānuñ aḥvāl-i bāṭıllarına ve aṣḥāb-ı riyyā (6) ve zerrākānuñ ‘āṭıl-ı ‘ālilerine muṭṭali‘lerdür dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(162) Beyt

Muṣṭafā (6) *çün bŷy burd ezrāh-ı dŷr*

Çŷn neyābed ezdehān-ı mā buḥŷr

ḥāzret-i sultān-ı enbiyā (7) burhān-ı etḳıyā-yı tācdār-ı her dü serā ‘aliyhi’ş-şalāti vesselām Ḥāzret-i Muṣṭafā çŷnki uzaḳ (9) yoldan bŷy ilette nice bulımaz bizŷm dehānımızdan rāyiḥayı ya‘nī ol mu‘ciz-i enbiyā ve gŷzīde-yi ḥāzret-i (10) Ḥudā Muḥammed Muṣṭafā ‘aleyhisselām ḥāzretleri rāh-ı dŷr-ı dırāzdan istiṣmām-ı rāyiḥayı eḥāḳḳ eyler (11) iken meclīs-i ŷerīfide olub zāhir-i ŷalāḥ ile ārāste ve bāṭını fişḳ u ḥiyel ŷ (12) ṭalāḥ ile pŷr olan münāfikānuñ bed rāyiḥaların nice ṭuyamaz taḥḳīḳ ṭuyar ve bilŷr (13) kezalik ve erşān-ı evliyāullāh daḥı zemāyire iṭṭilā‘ ḍall eylerler dimek ola Vallāhu Te‘ālā (14) a‘lem

(163) Beyt

Hem biyābed līk pŷşāned zimā

Bŷy-ı nīk ŷ bed berāyed bersemā

ḥāzret-i resŷl (15) ‘aleyhisselām taḥḳīḳ bulur ya‘nī yaramazları bilŷr ammā bizden ŷtŷri Ḥāzret-i Ḥāḳḳuñ settār ism-i (16) ŷerīfiyle mevşŷf olduklarından kemlerŷn ve yaramazlarıñ kemlikleriñ izḥār itmeyŷb bizden (17) setr ider cenāb-ı Ḥāzret-i Mevlānānuñ bizden ta‘bīrleri kemāl-ı tevāzu‘ ve keremlerinden o ŷslŷb-ı (18) ḥāḳīm ŷzre kendilerin alçaḳlara nisbet buyurub fuḳarālarına hemāre tevāzu‘ ve alçaḳlık ta‘līm (19) buyururlar yoḥsa ol ā‘li ḥāzret-i sultānuñ vāriş-i ḥāḳīḳileri oldukları (20) ŷlŷ’l-ebşāra ma‘lŷmdur mışra‘-ı sŷnīnŷñ ma‘nā-yı ŷerīfi eyŷ rāyiḥa ve bed rāyiḥa semāya yuḳarı (21) gelŷr yā‘nī “*İleyhi yeş‘adul kelimu’ṭ-tayyibu*”¹²⁹ ḳavl-i kerīmine bŷy-ı nīk ve bed āsmāna ŷu‘ud iderler

¹²⁹ “Gŷzel sŷzler ancak O’na yŷkselir.” (Fatır 35/10)

(164) Beyt

(22) *Tu hemî ħusbî vü bÿy-1 ân ħarâm*

Mîzened berâsmân-1 sebz fâm

sen dükeli uyursun ve ol (23) ħarâmuñ râyihası sebz fâm olan semâya urur ey ekl-i muħarremât olan kimse sen hemîşe (24) ħ^vâb-1 ğaflete müstağrağsın ammâ ol yidigüñ ħarâmuñ hemvâr ve bed râyihası âsmân-1 sebz fâma (25) giderde

(165) Beyt

Hemreh-i enfâs-1 zişte mîşevved

Tâ bebÿ-gîrân-1 gerdÿn mîreved

ya^cnî (26) ol yidigüñ ħarâmuñ râyihası bîmâ^cnâ vü hezelliyât olan kelimâtunâ yoldaş olur tâ gerdÿnuñ (27) râyihâ tÿyucularına gider gerdÿnuñ bÿyî gîrânından murâd melâike-yi müvekkilîn ola Allâhu Te^câlâ a^clem

(166) Beyt

[23a] (1) *Bÿy-1 kibr ü bÿy-1 ħırş u bÿy-1 âz*

Dersuħan guften biyâyed çun piyâz

destgîr-i bîçâre- (2) gân câizebağş-1 bîkesân-1 burhânü'l etkîyâ senedi'l-evliyâ Ĥazret-i Mevlânâ ger- (3) dÿndan ħâkdâne iltifât buyurub buyurular ki enfâs-1 zişt u bÿy-1 ħarâm-1 (4) asmâna bÿy-1 girân-1 gerdÿna gider lâşÿbhete fîh ammâ ħırş u tãma^c u kibr râyihaları (5) söz söylemede şoğan bed râyihası ħâsıl olub ^carîfân u kâmilân u şadı- (6) kân meclis şoħbetlerinde mütekellim-i bednâm u rÿsvâyî ider meşelâ

(167) Beyt

Ger ħurî sevgend (7) men key ħurdeem

Ezpiyâz u sîr taqvâ kerdeem

eger and içerseñ ben kaçan (8) yimişüm şoğan ve şarımsağdan takvā eylemişüm ben bunlardan hāzer u (9) perhīz üzereyüm ašlā bunları yimemişüm ve yimem diyü yemīn eyleseñ

(168) Beyt

Ān dem-i (10) sevgend gammāzī kuned

Berdīmāğ-ı hemnişīnan berzened

ol yemīn nefesi gammazlık (11) idüb yanuñdakilerüñ dimağlarına urur

(169) Beyt

Bes du‘āhā red şevved ezbūy-ı ān

(12) *Ān dil-i kej mīnumāyed derzebān*

çün du‘ālar redd olurlar ol bed rāyihadan egri göñül (13) görünür ol zamānda ya‘nī kalbini hırş u buğz u kibr-i ‘adavetden ve lisānını ğıybet (14) ü nemīme vü mesāvī vü kelimāt-ı nāpendden ve şikemin harām loğmadan harām (15) kisveden taḥhīr eylemeyüb ancak lisānıyla du‘ā vü niyāz eyleyenüñ böyle du‘ālar redd (16) olunub müstecāb olmaz demek olur Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(170) Beyt

İhse‘ū āyed (17) cevāb-ı ān du‘ā

Çüb-ı red bāşed cezā-yı her değā

ihse‘ū ihse‘īden emr ola (18) el-‘abdū ma‘nāsına ‘Arablar ḥasa‘te diyüb bi‘addete ve ṭareddete ma‘nāsını murād iderler (19) imiş ma‘nā-yı beyt-i kerīm ihse‘ū gelür ol du‘ānuñ cevāb-ı redd dinegi olur (20) her yaramazuñ cezāsı ya‘nī ṭaraf-ı ḥāzret-i baḥtdan melā’ikeye el-‘abdū ḥiṭābı olur (21) şol kimselerüñ du‘ālarınıñ cevābı yerine ki ākıl-ı harām u kâ‘il-i eṣṣām olub bu ā‘lemde (22) ṭā‘at u ibādet-i ilāhī ile ārām itmeyenler bu beyt-i sa‘ādetkāriniñ ma‘nā-yı kerīmi (23) sūre-yi Mūminūnda bu āyetüñ tefāsīrinden rüşen ü huveydādur kavluñu Te‘ālā (24) “*Ḳālū rabben ğalbet*

‘aleynā şıketunā ve kunnā kavmen dāllīn¹³⁰ “Rabbenā ahricnā minhā fein (25)
udnā feinnā zālimūn”¹³¹ “Kālahse’ū fihā ve lā tukellimūn.”¹³² (26) resülü’l kerīm

(171) Beyt

Ger hadīset kej buved ma’nīst rāst

Ān keji-yi lafz (27) maḳbūl-ı Hudāst

eger kelimātuñ egri olub ma’nāsı tođrı olursa ol lafz [23b] (1) egriliđı maḳbūl-ı
Hudādur egriliğdan murād teleffuzda icrāyı merām idemeyüb lafzı (2) gereği gibi
maḳrecinden icrā idemez iseñ dimekdür meşelā şırāta sirāt ve hıyye hey (3) ve
ḳufle ḳulef demek gibi yoḫsa ma’zallāh kej fehm eyleyüb kizbe cevāz gösterenler (4)
ḫaḫā-yı fāhiş ü ğalaḫ-ı maḫz nümāyān iderler nitekim sürḫ-i atiyyede taḫḫīḳan (5)
buyurub ḫaḫāyık iḫsān buyururlar

Beyān-ı ān ki ḫaḫāī muḫibbān bihter ezşavāb-ı (6) biġānegānest nez-i maḫbūb

(172) Beyt

Ān Bilāl-i şıdk derbang-i namāz

Ḥayyrā vü hey (7) hemī ḫ^vaned (7) ezniyāz

ol şıdk-ı kānī vü şafā ma’deni Ḥazret-i Bilāl Ḥabeşī namāz ezānında ḫayye hey
okudı (8) niyāzında ya’nī ḫayye ‘aleşşallā demek maḫalalde heyye ‘aleşşallā diyüb
teleffuzda ḫurūfī (9) maḫarecinden cārī buyurub kelimāti kemā yenbaġī merām
üzre edā idemeyüb heyye ‘aleşşallā (10) didi

(173) Beyt

Tā büğüftend ey peyember rāst nīst

Īn ḫaḫā eknūn ki āġāz-ı bināst

(11) berāber vezn-i nisbet daḫı cāizdür binā ma’nasına tā aşḫāb-ı resüllallāhuñ
zāhir- (12) bīnleri didiler ey zīşān peygamber tođrı degüldür bu ḫaḫā şimdiki dīnūñ

¹³⁰ “Onlar da şöyle derler: Ey Rabbimiz! Biz azgınlığımıza yenik düştük ve sapık bir toplum olduk.”
Müminun 106.

¹³¹ “Ey Rabbimiz! Bizi buradan çıkar. Eğer (tekrar günaha) dönersek şüphesiz kendimize zulmetmiş
oluruz.” (Muminun 23/107)

¹³² “Allāh, ‘Aşağılık içinde kalın orada, artık benimle konuşmayın!’ der.” (Muminun 23/108)

seyyididür¹³³ ya‘nī (13) ey resūl-ı güzīn ve ey faḥr-ı mürselīn Bilālün ḥayy maḥallinde hey dimesi ḥaṭādur ṭoḡrı degüldür (14) bāḥuşuş ki dīn-i İslāmuñ ibtidāsıdur

(174) Beyt

Ey Nebī vü ey Resūl-i Kirdgār

Yek (15) mü’ezzin k’ü buved efşah biyār

ey Nebī ve ey Resūl-ı İlähi bir mü’ezzin ki efşah ola getür ya‘nī ey (16) güzīde-yi Subḥān ve ey maḡbūl-ı Ḥazret-i Yezdān bir elfāzı faşīḥ mü’ezzin naşb buyuruñ (17) ki ezān-ı şerīf-i feşāḥat üzre okuyub ḥaṭā eylesün zīrā

(175) Beyt

‘Ayb bāşed (18) evvel-i dīn ü şalāḥ

Laḥn ḥ’anden lafz-ı ḥayye ‘ale’l-felāḥ

ya‘nī ey şaffı-yi kirdgār ve ey şehsüvār-ı (19) perverdigār ḡaib olur dīn ü şalāḥun evvelinde ḥayye ‘alel-felāḥı laḥn ile telaffuz idüb (20) okumaḡ diyü çünki ḥazret-i peyḡamber ‘aleyhisselām bir vech üzre edā-yı merām eylediler

(176) Beyt

(21) *Ḥışm-ı peyḡamber bücüşīd ü büḡuft*

Yek dü remzī ez’ināyāt-ı nüḥüft

ḥazret-i peyḡamber ‘aleyhi- (22) sselāmuñ ‘ind-i resūlallāḥ bu nāsezā kelimātdan ḡazabları telāṭum idüb bir iki remz buyurdılar (23) Ḥazret-i Ḥaḡḡuñ celle şānehu ve ‘azze sultānehu ‘ibādına gizlü ‘ināyātından

(177) Beyt

K’ey ḥasān (24) nezd-i Ḥudā heyy-i Bilāl

Bihter ezşad ḥayy u ḥayy u ḡıl ü ḡāl

¹³³ Metinde bu şekilde yazılmış ama kelime “seyyididür” olmalı.

hürşid-i siphir fazl u ihsân (25) ‘âlemlere ol ‘aṭâ-yı Yezdân maṭlûb-ı melek murâd-ı insân maḥbûb-ı Hudâ olan o zîşân (26) ol gürûh zâhiresine ḥiṭâb idüb ey alçaqlar Hudâ-yi bîçünün ‘indinde Bilâlün *hey* dimesi (27) yüz *ḥayy* u *ḥayy* kıl [u] kâlden eyüdü müstaḥakdur

(178) Beyt

Vāmeşūrānīd tā men rāz-ı tān

[24a] (1) ***Vānegüyem āḥir u āġāz-ı tān***

bulandırmañ tā ben sizün rāzlarınızı söyleyim ve evvel ü āḥiriñizi (2) beyān eyleyim şanma taşfiye-yi kâlb idüb ṭālib ü sālīke lāzımlu şıdḳ-ı ḥulûş ele getirüb (3) kemāl-i başta nāil olub maḳam şāḥibi olmaḳ idigin işār buyurub şüret-i (4) zāhir hūner ü kemālinde ehl-i rūsūmuñ tekmīl nefes itmek hevāsı feşāḥat ve kıl u kâlinde (5) ḳalub izā‘at-ı ‘ömr-i ‘azīz eylemeden taḥzīr buyurub ol cānibün ṭarīḳin beyān buyurlar

(179) Beyt

(6) ***Ger nedārī tu dem-i ḥoş der du‘ā***

Rev du‘ā miḥ^{vāh} z’iḥvān-ı şafā

eger sen daḥa da bir ḥoş (7) dem ṭutmaz iseñ yüri du‘ā ṭāleb eyle iḥvān-ı şafādan ya‘nī her şey’den kemāl-i perhīz (8) ile perhīz idemeyüb du‘āñ müstecāb olacak nefs-i pāke mālīk olımaduñ ise (9) yüri şafvet aşḥabıyla şoḥbet idüb anlardan bi‘at u ḥulûş eyle anlara ḥürmet eyle (10) ḥayr du‘āların al ola ki saña daḥı şafā-yı ḳalb ü nefs-i pāk ihsân olına bu kārūñ (11) semt ü ṭarīḳi bu vech üzredür dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

Emrden Ḥaḳḳ Te‘alā (12) Mūsārā ‘alehi’s-selām ki mürā bedehānī ḥ^{vān} ki bedān dehān neker bāş

ol muḳtedā-yı evliyā (13) ve ol nūr-ı çeşm-i etḳıyā ve ol bülbül-i gülzār-ı kibriyā cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā çünki du‘ā-yı müstecāb (14) olmanuñ ecmālen ṭarīḳin beyān buyurdılar te’kidü’n-nazmi’l-‘ālī Ḥazret-i Ḥaḳḳuñ kelīm- (15) ullāh Mūsā

‘aleyhi’s-selāma yā Mūsā baña du‘ā eylediğinde bir ağızla du‘ā eyle ki ol ağızla günāh

(16) itmemiş olası diyü emr ü fermān eylediğin tefhīmen lilsālikīn beyān buyurub

(17) buyururlar ki

(180) Beyt

Beħr-i in fermūd bāMūsā Ĥudā

Vaqt-i ĥācet ĥ^vāsten ender du‘ā

(18) bundan ötüri buyurur Ĥazret-i Ĥaḫ Mūsāya du‘ā ile ĥācet dilemek vaḫtinde

(181) Beyt

(19) *Guft ey Mūsā zimen mīcū penāh*

Bādehānī ki nekerdī tu günāh

didi ey Mūsā benden (20) sığınmaḫlık iste bir ağızla ki ol ağızla sen günāh

itmemişsin ya‘nī yā Mūsā (21) baña günāh itmedigün dehān ile münācāt u arz ĥācāt

eyle tā ki du‘ānı müstecāb (22) idüb saña derecāt-ı ‘aliyāt iḫsān eyleyem dimek ola

Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(182) Beyt

Guft Mūsā men nedārem ān dehān

Guft mārā ezdehān-ı [ḡayr] ĥ^vān

Ĥazret-i Mūsā (24) ‘aleyhi’s-selām didi ben ol aḡzı ṭutmam Ĥaḫ celle vü ‘alā buyurdi

ḡayruñ aḡzı oḫu (25) ya‘nī Ĥazret-i Mūsā cenāb-ı perverdigār İlāhī ben senün

zīkründen ḡayrı kelimāt (26) eylememiş ol aḡza mālīk degülüm ki cenāb-ı ‘izzetle ol

aḡz ile niyāz u temennā eyleyüm didükde (27) ḫitāb-ı ‘izzet gelüb yā Mūsā baña

ḡayruñ dehānıyla münācāt idüb du‘ā itdür

(183) [24b] (1) Beyt

Ezdehān-ı ḡayr key kerdī günāh

Ezdehān-ı ḡayr berḫ^van k’ey İlah

ğayruñ ağızıyla (2) kaçan günāh eyledüñ ğayruñ ağızıyla oğu ki ilāhī ya‘nī ğayruñ lisānı ile yā ilāhi diyüb (3) tazarru‘ ü niyāz ile böyle dimenüñ ma‘nā-yı şerīfin beytullāhda beyān buyurub buyururlar ki

(184)(4) Beyt

Ān çünan kun ki dehānhā mer turā

Derşeb u derrūzhā āred du‘ā

ancılayın eyle ki (5) ağızlar saña gicelerde ve gündüzlerde du‘ā eyleyeler ya‘nī “*Ve te‘āvenū ‘ale’l-birri ve’t-takvā*”¹³⁴ āyet-i (6) kerīmesi muḳtezāsınca “*Ve’l-ḥalku küllühüm ‘iyālullāhi feaḥibbe ḥalkahü ileyhü enfe‘ahüm li‘iyālihi*”¹³⁵ ḥadīṣ-i (7) ‘izzet-i maşḥūbı mübteğāsınca ‘ibādullāh ile ḥüsn-i ḥulḳ ile mu‘amele ve aḥsen-i ta‘bīr ile mükāleme (8) ve erbā-yı ḥavāyicüñ kārine gitdi muşālihüñden ziyāde sa‘y vü ma‘ācele idüb (9) lillāhi ḥulūş u şıdkla ḥıdmet ü mu‘āvenet idüb cālib-i merḳāt-ı Ḥudā ol (10) bir aḥlāk-ı zemīme-yi nāpesendīde tārik olub ṭālib-i rızā ol tā ki ḥalk-ı (11) ‘ālemde gice gündüz du‘ā vü senā eylesinler dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(185) Beyt

Ezdehānī ki neker(12) destī günāh

V‘ān dehān-ı ğayr bāşed ‘öZR ḥ‘vāh

ol ağızdan ki sen günāh (13) itmediñ ol ağız ğayr olub senden ötüri ‘öZR ḥ‘vāh olur ya‘nī ḥüsn-i ḥulḳundan (14) ve mu‘āvenet ü i‘ānetüñden senden rāzı ve şākir olub saña du‘ā iden ḳullaruñ (15) ağızları ile sen günāh itmemişsin saña du‘ā iden ağız ğayruñ ağızdur ḥāşılı (16) bu dünyāda ilk kendüñe du‘ā itdürmege sa‘y u gūşiş eyle zīrā ‘indillāh (17) müstecāb olan du‘ā ol du‘ādur dimek ola Vallāhu a‘lem

(186) Beyt

Yā dehān-ı(18) ḥ‘vīştenrā pāk kun

Rūh-ı ḥodrā çāpük ü çālāk kun

¹³⁴ “İyilik ve takva (Allāh’a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın.” (Maide 5/2)

¹³⁵ “Bütün yaratılmışlar Allāh’ın ailesidir, onun yarattıklarını sev ,onlar ailelerine faydalı olanlardır.”

feizā kāne kezalik (19) imdi yā hüsn-i hulk ile halk zindegānī idüb hayr du‘aların al ki ‘indellāh (2) müstecāb du‘ā oldur yāhūd kendi ağzını pāk eyle kendi rūhuñ çāpük ü çālāk (21) eyle ya‘nī reh-i ‘ibādet ü t̄ā‘atde ve emr-i Subhānīye it̄ā‘atde demek ola lākin (22) böyle buyurduklarında t̄alībāndan yā dehān u zebānuñ nezāfeti nice diyü su‘āl (23) tevehhümi zuhūr itmegin cevāb-ı bāşavāb buyurub buyururlar ki

(187) Beyt

Zikr-i Haḡ pākest (24) *çün pākī resīd*

Raḡt berbended birūn āyed pelīd

zikr-i Haḡ pākdür çünki (25) pāklik iriše siyābını bağlar taşra gelür murdār ya‘nī ey t̄alīb ü sālīk ağzımı (26) ne ile pāk ideyüm ki du‘ām müstecāb olub redd olmasun dirseñ dünyā vü māfihā (27) reh-i cenāb-ı feyyāz-ı muṭlaḡuñ nām-ı pākini zikr eylemeden özüñe pāklik yoḡdur zebān u dehānuñ [25a] (1) nezāfeti zikr-i ilāhī iledür anı pāk itmenüñ semti ve t̄arīḡi budur ḡayrı şey‘ ile pāk olmaz (2) demek ola pāklik gelince murdārlik esbābın bağlayub taşra gider hadd-i zātında şüret-i (3) zāhirde bile bir mülevves ādemüñ sākīn oldıḡı hücre vü hāne ve oṡasın bir pāk ü nazīf (4) kimesneye virseñ o mekānuñ murdārlikı ol mülevves ḡarīf ile çıkub gidüb mekāna (5) nezāfet gelür zikr-i Haḡ ki ḡidā-yı rūḡdur cāna a‘ṡā olunduḡda nefsüñ beṡālet ü (6) kehāleti zāil olur yāhūd bir esvāba ḡan yā necis bulaşub murdār eylese şu ki pākdür (7) irişdükte ol murdārlikdan eşer ḡalmadıḡı gibi zikr-i Haḡret-i Haḡ daḡı böyledür diyü (8) buyurub bu beyt-i kerīmile īzāḡ buyururlar

(188) Beyt

Mīḡurīzed ziddhā ezzidhā

Şeb (9) *gurīzed çün berefrūzed ziyā*

“Ezziddān lā yectemi‘ān”¹³⁶ ḡavlince ḡaçar zıdlar zıdlardan (10) gice ḡaçar çünki ziyā yuḡaru yalınlana ya‘nī ḡurşīd-i cihāntāb bir tāvānzār-ı ‘ālem (11) ḡvāb olunca

¹³⁶ “İki zıt bir araya gelmez.”

zūlmāt-ı şeb nāyāb olub anuñ pertevi zā'il olmaduqça şeb (12) yire behreyāb olmaz kezalik ʿālem-i ma'nā maḥabbeti ve īmān u īḳān lezzeti bir ḳalbe istilā (13) itmeduqça ḥuffāş meşreb olan nefsi denī zūlmāt-ı dūnyādan bir taraf olmağı (14) murād itmez

(189) Beyt

Çün derāyed nām-ı pāk ender dehān

Nī pelīdī māned u nī enduhān

(15) çünki murdārılıqdan murād muḥabbet-i dūnyā-yı denī-yi bīma'nā oldı ve izāle-yi zıkr-i Ḥaḳ ile olduğı (16) beyān buyurdılar “*Ed-dūnyā ve'l-āḥiretü ḍarrātan*”¹³⁷ ḥadīs-i şerīfi mücebince dūnyā maḥabbetiyle (17) āḥiret maḥabbeti zıdlardur çünki cem' olmazlar dūnyā maḥabbetinden ve miḥnetinden ḥalāş daḥı (18) ziyāde düşvār olmağın ṭarīḳ-i zıkr-i Ḥaḳdan ğayrı vechle olmadığın beyān buyururlar (19) ya'nī çünki Ḥazret-i Allāhuñ pāk-i nām-ı şerīfi ağza gelene murdārılıq ḳalur ne ğam ve (20) ne ğuşşā ḳalur ṭalib ü sālīke bir ḥişşe daḥı budur ki cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānānuñ (21) ṭarīḳ-i pākleri zıkr-i ṭarīḳi olduğına bu ebyāt-ı sa'ādetiḥsān ḥüccet ü burhān (22) olduğı ʿayāndur egerçi ṭarīḳleri ṭarīḳ-i ʿaşḳ u maḥabbet ü vicdāndur lākin ol zühd ü (23) taḳvā vü zıkr-i raḥman ve evsaṭ-ı şıḍḳ u ḥulūş u īḳān ve āḥir ʿaşḳ u şevḳ (24) ü maḥabbet-i ḥazret-i Subḥāndur birden bire ʿaşḳ u muḥabbetden dem uran nādāndur şüret-i (25) zahir-i şāhlarına bile taḳarrüb taḥşīlin murād eyleseñ ibtidā yārānuñ dermāndur (26) ḳande ḳaldı ki henüz ʿaḳl-ı cüz'i pest-i idrākı hem i'nān olub efkārı hemīşe (27) nān ü ālām-ı faḳrden sūzān olub ve çerende vü perendeden hirāsān iken [25b] (1) da'vā-yı ʿaşḳ u maḥabbet eyleyen derbeder-i bīser ü sāmān ḥazret-i şāh-ı merdānuñ ḳısm-ı zuhrı (2) ve riclān buyurduḳları vech üzre keşret-i lāf ü ğüzāf bedbaḥtān ve ḥodperestān ādem ḥayrān (3) ve sergerdān olur

Nazm

¹³⁷ “Dünya ve ahiret birbirine zararlıdır.”

Ne irādet ne taḥammül ne edeb ü ne ar ne rızā

Ne ’aķıllu u ne sersem (4) ne ķiři ne budala

Gerçek erlıķdan urur dem geĉinür ehl-i řafā

Ehl-i hey’et görinen ehl-i đalālet-i (5) süfehā

mefhūmunca ‘ařımızda tebdīl-i řekl liecli’l-ekl olmuř ĳatı ĳok ve tāb’i-i ‘avām kelhevām (6) olub güftār u girdārında leťafeti yok ĳadd-i tecāvüz itmiřdür bundan mā’adā kendülerüñ (7) ‘ayb u küstāhlıķların fehm itmeyüb bilduķ ve añladuķ zu’mile dā’ire-yi ilĳād u ibāĳata (8) düřüb mübtedī ĳuluş řāhibi derdmend řāliblerüñ kimi daĳl ü ta’arruz ve kimi hezl ü (9) istihzā ile yolların urub kendüler gibi mülhid ü zındıķ itmege sa’y u gūřiř iderler (10) her fırķada ĳaydūd-ı zāhir ve ĳarāmī-yi bāhir olmaduķlarından řüret-i řuleĳā ile zāhirlerin (11) setr eylemiř nihāyet yok ammā bārī keřf ü kerāmetden dem urub ĳalkuñ firīftesi (12) ve ‘avāmü’n-nāsuñ řıftesi olduĳundan ĳayrı tesbīĳ ĳeküb ve dudak oynatmaĳı (13) ve ĳalka izĳār-ı řalāĳ u zühd idüb beyhüde sözler söyleyüb ĳalkı aldamaĳı iř (14) řanub ĳazret-i ĳaķķuñ maĳzūbı ve ‘aleyhi māyeste ĳaķķuñ maĳlūbı ve ehl-i hevānuñ maĳlūbı (15) idigi fehm eyler bu maķūlelerden ictināb üzre olmaķ sālīk ü řālibe lāzımlu idigi (16) aźher hācet ü beyān degül *“E’āzanallāh min aķavil’l-mulĳidīne ve’l-mubtılīne’l-cāhilīne (17) ve ce’alnā mine’ş-řuleĳāi’z-zākirīne biĳurmeti ĳazretin-nebiyyī ve biĳurmeti’lenbiyā’i ve’l-evliyāi’ (18) ve’l-mürselīn velĳamdülillāh rabbi’l-’ālemīn”*¹³⁸

Beyān-ı ān ki Allāh guften-i niyāzmend ‘ayn-ı lebbeyk (19) guften-i ĳaķķest

bülbül-i gülzār-ı meleküt řehbāz-ı ‘ālem-i ceberüt sultānü’l-vāřilīn (20) nūr-ı ĳeřm-i ehl-i yaķīn ĳudāvendigār-ı ķāmilīn ĳazret-i Mevlānā ĳuddise sırrahü’l-’azīz

¹³⁸ Allāh bizi mülhidlerin sözlerinden, cahil batılların sözlerinden muhafaza etsin; resullerin, evliyaların enbiyaların hurmetine ve peygamber efendimizin hürmetine Allāh bizi, Allāhı zikreden salihlerden eylesin. Alemlerin Rabbi olan Allāh’a hamd olsun.”

hazretleri bārgāh-ı (21) kibriyāya revāne olmanuñ tarīķi zıkr-i Hākdur ğayrı ‘ilācı yoķdur diyü beyān buyurub bu sürh-ı şerīfi (22) ve beyān-ı latīfi ol ma‘nāyı te’kīd iķün ĩrād buyurub buyururlar ki niyāzmenđüñ şıdķ (23) u hūlūşı birle zıkr-i Hāzret-i Hāķķa meşğul olub Allāh dimesi Hāzret-i Hālīķ-ı bīķunuñ ‘aynı (24) lebbeyk buyurmasıdır diyü bu beyān-ı şerīfi tefhīmen lilsālikīn ve ihsānen li’ṭ-ṭālibīn nazm (25) buyurub buyururlar

(190) Beyt

An yekī Allāh mīğuftī şebī

Tā ki şīrīn mīşud ezzikreş lebi

(26) ol birisi Allāh dirdi bir gice tā ki şīrīn olurdı Hāķķuñ zıkrinden lebi ya‘nī sālīkān-ı rāh-ı (27) Hāķķuñ bir gice zıkr-i perverdigār idüb Allāh dirdi

(191) Beyt

Ĝuft şeyṭān āķir ey bisyārgū

[26a] (1) *Īn heme Allāhrā lebbeyk kū*

didi şeyṭān āķir ey çok [d]iyici bu dükeli Allāh dimege lebbeyk (2) katı ya‘nī şeyṭān ol zāķire didi ki ey zāķir ‘abdüñ Hāķķı zıkr idüb Allāh dimesinden (3) murād ķıl feyyāz-ı raķmetinden lebbeyk şerīfiyle müşerref olmaķdır

(192) Beyt

Mīneyāyed yek (4) cevāb ezpīş-i taķt

Çend Allāh mīzenī bārūy-ı saķt

ya‘nī senüñ zıķriñe pīş-i (5) taķt Subhānīden bir cevāb gelmez niķe biri Allāh dirsın ķatı yüz ile bu itdügüñ beyhüdedür (6) zıķrūñ şartı lebbeyk şadāsın istimā‘ itmekdür saña ise ķabl-i Hāķķdan aşlā lebbeyk (7) degül bir cevāb gelmez niķe bir zıķr idüb istiħyā itmezsın didi

(193) Beyt

Ū şikeste dil (8) şud u be nihād ser

Dīd derḥ^vāb ū Hızırā derḥuẓar

ol göñli şınık oldı başın kodı (9) gördi düşünde Hızırı ḥuẓurda ya‘nī ol sālīk-i zākīr şeytāndan bu ḳavli istimā‘ (10) eyledükde şikeste dil olub zıkrden fārīg oldı ve yatdı uyudukda düşünde Ḥazret-i (11) Hızır ‘aleyhi’s-selāmı bir sebzeẓar u çemenistānda gördi

(194) Beyt

Guft hīn ezzıkr çun (12) vāmāndeī

Çun peşīmānī ezān k’eş ḥ^vāndeī

didi şınık zıkrden niçün geri (13) ḳalduñ neden öturi peşīmānsın ol şey‘den ki okuduñ ya‘nī Ḥazret-i Hızır (14) ‘aleyhi’s-selām ol zākire didi ağāh ol ne sebebden zıkr-i Ḥaḳdan geri ḳalduñ ve itdüğüñ (15) zıkre ne bā‘isden peşīmān oldun

(195) Beyt

Guft lebbeykem nemīāyed cevāb

Z‘ān (16) hemī tersem ki bāšem redd-i bāb

didi baña lebbeyk cevābı gelmez andan dükeli ḳorḳarum (17) ki redd-i bāb olam

(196) Beyt

Guft ḥazreteş ki Ḥudā guft īn bemen

Ki berū bā ū begū ey (18) mümteḥen

Ḥazret-i Hızır ‘aleyhi’s-selām didi ol zākire ki ey zākīr Ḥazret-i Ḥaḳ Te‘ālā celle ve a‘lā (19) baña fermān itdi ki yüri söyle ey mümteḥin di ya‘nī “*Ed-dünyā darü’l-belvā*”¹³⁹ ḥadīs-i şerīfi (20) mücebince ey imtiḥān olmış kimse di ol zākire diyü baña Ḥazret-i Ḥudā emr itdi

(197) Beyt

(21) Guft ān Allāh-ı tū lebbeyk-i māst

V‘ān niyāz u derd u süzet peyk-i māst

¹³⁹ “Dünya imtihan yurdudur.”

(22) H zret-i H zır  leyhi’s-sel m lis nından g ft n f ’ili H zret-i H kdur ya’n  H zır h zretleri (23) didi ol z kire H zret-i All h buyurdu ki sen n All h All h diy b zikr eyleme n biz m lebbeykim zd r (24) ve sen n  arz h cet id b yangu ve derd-i niy zu n biz m peykim zd r

(198) Beyt

(25) *H leh  v   are c yih y-ı tu*

Cezb-i m  b d u gu ad  n p y-ı tu

yine lis n-ı H zret-i (26) H kdan H zır  leyhi’s-sel m ol z kire didi sen n ta  il-i  h ret i n h le- (27) ler n ve  are t leb eylemeler n biz m  ekenim z idi ki a dı ayağını ya’n  sen hic b-ı be eriyet [26b] (1) ve bend-i g flet¹⁴⁰   Őhvet   nef niyyet ile ma c b ve mu ayyed ve mest r ide  ol est r (2) u eky dı senden def  ve t raf-ı t atim ze cezb bizden idi

(199) Beyt

Ters   ı  -ı tu (3) kemend-i lu f-ı m st

Z r-i her y  Rabb-i tu lebbeykh st

bu beyt-i sa adet- (4) kar n da ı lis n-ı H zırdan z kired r sen n h vf u    u n biz m lu fumuz kemendind r (5) sen n her y  Rabb demek ta tında ni e lebbeykler vardur

(200) Beyt

C n-ı c hil z’in [du’ ] c z d r (6) n st

Z’ n ki y  Rabb guftene  dest r n st

c hil n c nı bu du’ dan uza dan (7) g yırı deg ld r z r  y  Rabb dimesine ic zet yo dur ya’n  ehl-i Őek ya du’  v  m n c ta (8) izin ve dest r-ı H k olmaduğından fi k u fes d u mu abbet-i d ny ya m ’il olub derd-i (9)  h retten g fillerd r

(201) Beyt

¹⁴⁰ Metinde “” Şeklinde yazılmı  ama kelime “g flet” olmalı.

Berdehān u berdileş kuflest u bend

Tā nenāled bāḤudā vaḳt-i (10) *gezend*

ağzı ve gönlü üzre kilīd ü bağ vardır tā añlamasın Ḥaḳḳa zarar vaḳtinde yaʿnī (11) kāfirān ü cāhilānuñ ve münkirān u muʿānidānuñ cānları dergāh-ı Ḥaḳḳa tazarruʿ u niyāzdan (12) ve sevdā u maḥabbet-i āḥiret ile sūz-ı güdāzdan baʿīd ü mehcūrlardur dehān ü zebān (13) u cinānları maʿnābend ü kilīdlerleri ile baḡludur bu beyt-i şerīf pürʿizzetüñ maʿnā-yı kerīmi bu (14) āyet-i kerīmeden rüşendür ḳavlühü Teʿālā “Ḥatemallāhu ʿalā ḳulūbihim ve ʿalā semʿihim ve ʿalā ebṣārihim (15) ḡışāvetun”¹⁴¹

(202) Beyt

Dād mer Firʿavnā şad mülk ü māl

Tā bikerd ü daʿvī-yi ʿizz ü celāl

(16) Firʿavna yüz mülk ü māl virdi tā ki ol eyledi ʿazze vü celāl daʿvāsın yaʿnī Ḥazret-i Allāh Firʿavna (17) bir mertebe māl ü menāl iḥsān eyledi ki daʿvā-yı Ḥudāī eyledi demek ola ki Ḥaḳ Teʿālā dünyā (18) māl ü menālını şālihlerden menʿ idüb fāsıḳlara virir şüleḫāya kemāl-ı ʿināyet ve luḳf (19) u kereminden ve aşḫāb-ı tāḡıyyeye ḳahrından māl ü menāl virüb aña iştigāl ider ki (20) dergāh-ı ʿizzet-i bārīde tazarruʿ u zārı eylesün için

(203) Beyt

Derheme ʿömrüş nedīd ü derd-i (21) *ser*

Tā nenāled sūy-ı Ḥaḳ ān bed güher

cemʿī ʿömründe baş ağrısı görmedi tā ki inlemedi (22) ṭuruḳ-ı Ḥaḳḳa ol güheri bed Firʿavn yaʿnī zāt-ı bed Firʿavn dergāh-ı bārīde tazarruʿ (23) ü niyāz eylesün için dükeli ʿömründe baş ağrısı görmedi

(204) Beyt

Dād ūrā cümle-yi mülk (24) in cihān

¹⁴¹ “Allāh, onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Gözleri üzerinde de bir perde vardır.” (Bakara 2/7)

Haḳ nedādeş derd ü renc ü enduhān

bu cihānuñ bütün mülkin ol (25) Fir‘āvna virdi Haḳ Te‘ālā aña derd ü zaḥmet ü ğussalar virmedi derd ü ğuşsa u miḥnet ü (26) elem ü faḳr-i felāket-i zillet ve sitem-i loḳma ḥavāşş u ḥaşşa-yı ḥāşü'l-ḥaşlar oldığın (27) beyān buyurub buyururlar ki

(205) Beyt

Derd āmed bihter ezmülk-i cihān

Tā biḥvānī[27a] (1) mer Ḥudārā dernihān

derd ü zaḥmet ü meşekḳat mülk-i cihāndan eyü geldi tā Ḥazret-i Haḳḳa (2) gizlü niyāz ü temennā eylesin

(206) Beyt

Ḥvāndan bīderd ezefsurdegīst

Ḥvāndan bāderd (3) ezdilbürdegīst

Haḳḳ Te‘ālā ḥazretlerine derdsiz du‘ā vü zārı u lābe eylemek tıtkunluḳdandır (4) derd ile tazarru‘ ve zārı eylemek gönül iletmeden ya‘nī maḥabbetdür

(207) Beyt

Ān keşīden zīr-i leb āvāzrā

(5) Yād kerden mebde’ ü āġāzrā

ol āvāzı tudaḳ altından çekmek mebde’ ü āġāzı fikr itmeden (6) ya‘nī “*Ān şāmīmi’l-ḳalb*”¹⁴² ḥali derün ü şāfī dil ile bīġüft-i zebān ḳādir-i ḳayyūm Allāh (7) seni yoḳdan var idüb aḥsen-i taḳvīm üzre şüret-i insānda ḥalḳ idüb bī- (8) ḥadd u bīpāyān ‘ināyet ü iḥsānlar eylediğin bilüb añlayub şıdḳ u ḥulūş ile (9) ḳalbüñden eyledigüñ niyāz u temennālaruñ

(208) Beyt

Ān şude āvāz-ı şāfī vü ḥazīn

Ey Ḥudā (10) v’ey müsteġās u ey mu‘īn

¹⁴² “Samimi kalpten.”

ve “*Ud‘ū rabbekūm tazarru ‘an ve ħufyeten*”¹⁴³ ayet-i kerīmesi muktezāsınca şāfī vü ħazīn (11) āvāz ol oldı ma‘nā-yı ħulūş-ı tām ve şıdķ-ı tamām birle derūn-ı dilden ey Ĥudā ve ey müsteġās (12) ve ey mu‘īn diyüb tazarru‘ u niyāz eyledüġüñ āvāz-ı şāfī ü ħazīn oldı dimek du‘ā-yı (13) müstecāb ol oldı dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(209) Beyt

Nāle-yi seg derreheş (14) bīcezbe nist

Z‘ān ki her rāġib esīr-i rehzenīst

mişāl tarīķiyle ħaķīķat iĥsān (15) buyururlar ki nāle vü fiġān seg bile ol şāh-ı kerīmüñ rāhında cezbesüz degüldür zīrā (16) “*Liküllü emrin mānı‘un ve ‘lil-i‘lmu’¹⁴⁴ mevani‘un*”¹⁴⁵ maġzāsınca her rāġib esīr-i reh-zendür ħuşūsā tarīķ-i müstaķīm (17) şeyātīñ ü ins kuttā‘ tarīķleriyle tobtoludur anda sābitķadem dā‘im olub pābercā (18) olmak tevfiķ ü hidāyet-i ilāhī ile olur

(210) Beyt

Çün seg-i Kehfī ki ezmurdār rest

(19) Berser-i ħ‘vān-ı şehinşāhān nişest

meşālā çünki Aşĥāb-ı Kehfüñ köpeġi murdārlıķdan (20) ħurtuldu şāhlar şāhınıñ şofrāsı başına oturdu “*Ed-dünyā cīfetün ve tālībūhe kilābün*”¹⁴⁶ (21) ħadīs-i şadāķat-ı bünyādı mücebince çünki nefsi kelbi cīfe-yi dünyāyı terk idüb (22) rūĥa tabi‘iyyet ile tā‘at-ı Ĥudā vefādārlıķında sābitķadem ola dergāh-ı kibriyāya (23) vāşıl olmaġa lāyık olub raĥmet-i biġāyete Ĥaķķa nā‘il olur

(211) Beyt

Tā kıyāmet miĥhured (24) ü piş-i ġar

‘Ārifāne āb-ı raĥmet bīteġār

¹⁴³ “Rabbinize alçak gönüllüce ve için için dua edin.” (Araf 7/55)

¹⁴⁴ Metinde “a‘līm” şeklinde yazılmış ama kelime “i‘lmu” olmalı.

¹⁴⁵ “Her işin bir engeli vardır, ilmin engelleri çoktur. “

¹⁴⁶ “Dünya bir leştir ve onun talipleri ise köpeklerdir.” (Gültekin, 2006: 407)

kıyāmete degin bir mağara öñünde raḥmet (25) şuyın ҡasesüz [içer] ‘ārifler gibi
ya‘nī nitekim ‘ārifān-ı ilāhīnūñ ğidā-yı rūḥānīyeleri ilhām ü füyüzāt-ı (26) ilāhī olub
bīmiḥen şaḥn-ı evānī āb-ı raḥmet-i ilhāmāt-ı Yezdānı nūş itdükleri gibi (27) kezalik
seg-i Kehfi daḡı āb-ı raḥmeti bīteḡār nūş ider

(212) Beyt

Ey besā segpust [27b] (1) k’ūrā nām nīst

Līk ender perde biān cām nīst

ey çok it derili kimse (2) ki aña nām yoḡdur ammā perde içinde ol cāmsuz degüldür
ya‘nī ‘irfān-ı ehlullāhdan ҡatı çok (3) ‘azīz ü muḡarremler zūll kelbi ihtiyār
eylemişlerdür beyne’n-nās bir mertebe ḡvār u ḡaḡīr ü zelīllerdür ki (4) aḡlā nāmları
yoḡdur taḡt-ı perde-yi beşeriyetde mestūr u nihāndurlar ammā ol vücūd perdesi (5)
içinde sulṡān-ı ḡāḡīḡatūñ muḡabbet-i ‘aşḡ u şevḡ cāmı iledürler perdede cāmsuz (6)
degüllerdür dimeyen murād-ı kerīmleri vişāl-i ḡaḡḡa vāsıllardur dimek ola Vallāhu
a‘lem

(213) Beyt

(7) *Cān bidih ezbehr-i īn cām püser*

Bīcīḡād u şabr key bāşed zafer

şadrārā-yı edīke lāḡūt-ı (8) sulṡān-ı şehristān-ı ceberūt kār-ı fermā-yı mülk-i nāsūt
terḡīben li’s-sālikīn gevher-i (9) pend ü nuşḡ iḡşān eyleyüb buyururlar ki ya‘nī ey
ṡālib-i cevher maḡşūt olan sālik-i (10) rāḡ-ı kerīm ṡarīḡ-i ilāhī bedel ü iḡşār u iḡşāndan
şoñra nefsile cihād-ı ekber ve me‘āşīden (11) perḡīz ü şabr ṡarīḡidür

Mışra‘

Cān virmeyicek yoluna cānān ele girmez

mışḡāḡınca (12) bu ṡarīḡ-i müstaḡīm-i ‘aşḡ u maḡābbetde vişāl-i ḡaḡ için ‘āşīḡān-ı
ḡudānuñ kārı (13) cān virmekdür şehristān-ı maḡābbetde bundan ḡayrı kār u kisb
yoḡdur bu ise şabr ü cihād-ı (14) ekber ile ḡāşıl olur evliyā-yı ‘azāmun ṡālibān-ı

Haḳka peder-i müşfikden ziyāde teraḥḥum ü ‘ināyet (15) ü merḥametleri olduğundan püser lafzıyla ta‘bīr buyurdılar raḍiyallāhu Te‘ālā ‘anh ü ḳuddise sırrehu’ (16) l-‘alā *“Ce‘alnāllāhü mine’l-mücāhidīne ve’ş-şābirīn”*¹⁴⁷

(214) Beyt

Şabr kerden behr-i ĩn nebved ḥarec

(17) ***Şabr kun ke’ş-şabru miftāḥu’l-ferec***

bu devlet-i ‘uzemā ve sa‘ādetkiber için miḥen-i şedāid ü (18) züll-i faḳr ü fenāya şabr eylemek zaḥmet ü miḥnet olmaz şabr eyle zīrā şabr miftāḥ-ı selāmet (19) ü rāḥatdur

Mışra‘

Belāya şabr idenler oldılar rāḥat-ı ḥayirdārī

Ḥazret-i Allāh furḳān-ı kerīminde (20) buyurdu kemā ḳālallāhu Te‘ālā *“Ve le neblüvenneküm bişey’in”*¹⁴⁸ bu āyet-i kerīminün tefsīrinde bīḥadd ü bīpāyān (21) eḳāvīl-i laṭīfe ĩrād buyurulmuş ki taḥrīr olursa bā‘is-i taṭvīl-i kelām olur ancak (22) *“Aḥsenü’l-keḷām mā ḳalle ve delle”*¹⁴⁹ vefḳince iki ma‘nā-yı şerīf buyurmuşlar biri ‘aşıden (23) muṭī‘i izḥār için ibtilā ki meşelā bir kimse ḳaza-yı Ḥaḳka rāzıyum ve belāsına şābirim (24) zu‘m idüb lisāniyla kelimāt eylese Ḥazret-i Allāh *“Allāmü’l-guyūbdur”*¹⁵⁰ lā şübhetē fīh lākin ol (25) muṭī‘ emr-i ĩlāhī ḳavli mücebince belāya şābir midür degüldür diyü ola biri daḥı nefsinde maḥabbetu- (26) llāh zu‘m idüb ḥükm-i Ḥaḳka keyfe mā kāne şabr idüb ḳazā-yı bārīye rāzıyum dimesi (27) da‘vā olmaḡın ol da‘vāsında şedāid-i ḥavādişe taḥammül ü şabr ile şādıḳ mıdur şabırsızlık [28a] (1) ile kāzib midür ‘ayān olub iddi‘ā-yı maḥabbet-i Ḥudā eylemeye tā ki ḳavlıhü Te‘ālā *“Lime teḳülüne mā lā tef‘alün”*¹⁵¹ ayet-i kerīmesi saḥt u ḡazabına

¹⁴⁷ “Allah bizi mücahidlerden ve sabredenlerden kılın”.

¹⁴⁸ “Ve elbette sizi bir şeyden imtihan ederiz.” (Bakara 2/155)

¹⁴⁹ “Sözün en güzeli az ve öz olandır.”

¹⁵⁰ “Allah gaibleri en iyi bilendir.”

¹⁵¹ “Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?” (Saf 61/2)

mazhar olmaya bu ayet-i kerīme kazā-yı Hakkā da‘vā-yı şabr (3) idüb havf-ı rücū‘ ile imtiḥān olınan hakkında nāzil olduğu sūtūrārā-yı kitāb-ı (4) cevāhir-i ilhādur

(215) Beyt

Z’īn kemīn bişabr u ḥazmī kes nerest

Ḥazmrā ḥod şabr āmed pā vü (5) dest

bu pusudan şabr u ḥazmsuz kimse şıçramadı ḥazma ḥod şabr el ve ayak geldi ya‘nī beşeriyet (6) ü kibr ü ‘ucb ü enāniyyet ü gaflet ü cehālet ü nādāniyyet kemīninden ḥazm u şabrsuz kimse (7) ḥalāş olmamışdur kūy-ı yārda menzilgāh idinenler ḥazm u şabr ile idinmişlerdür dimek ola (8) Vallāhu a‘lem

(216) Beyt

Ḥazm kun ezḥūrd k’īn zehrīn giyāst

Ḥazm kerden zūr u (9) nūr-ı enbiyāst

ḥazm eyleyemedin zīrā yimek zehre mensūb otdur ḥazm itmek ise (10) enbiyā-yı ‘azāmuñ zūr u nūridur ya‘nī ṭa‘ām u helālden bir zehīr idüb ekül olmadan (11) ihtirāz eyle zīrā enbiyā-yı ‘azāmuñ ve evliyā-yı kirāmuñ kārları riyāzāt u şiyām iledür (12) sen daḥı ṭālib-i peyrev-i enbiyā iseñ zıkr ü sülūk ile nūr-ı īmān [u] iḳānı ele getürüb (13) sālīk-i rāh-ı ḥaḳīḳat ol ki marāz-ı cū‘a devā nūr u rū-yı enbiyā ‘aleyhi’s-selāmdur

(217) Beyt

(14) *Kāh bāşed k’ū beher bādī cehed*

Kūh key mer bādrā veznī nihed

her bir bāddan ḳalğıyan şamandur (15) ṭağ belli vezn ḳaçan ḳor ya‘nī yimenüñ ve içmenüñ firīftesi ve şīftesi olub her gördüğü ṭa‘ām-ı (16) mīveye imrenüb taḥşīl ü ekline sa‘y ü gūşış iden şamān maḳūlesi ‘avām-ı kelhüvāmdur (17) yoḥsa ṭağ gibi olan ‘azīz ü muḥteremān Ḥudā vücūd-ı nāzenīnler yime ve içme sevdāsından (18) fāriḡān olub kūşe-yi ḳanā‘at-i aslanıdurlar telezzüzāt-ı nefsāniyye-yi rüzgārların ve-

(19) zne tenezzül itmezler met̄in ü müstaḥkem-i rāsiḥ dem ü ṣābitḳademlerdür
dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(218) (20) Beyt

Her ṭaraf ḡülī hemī ḥ^vāned turā

K’ey birāder rāh ḥ^vāhī hīn biyā

her ṭarafdan (21) bir ḡül dükeli seni da‘vet ider ki ey birāder yol ister agāh ol beri gel
ya‘nī bu dünyāda (22) maḥabbetullāhdan ḡayrı her ne ki var ḡül-i rāhzendür gerek
eṭ‘ime vü elbise gerek māl ü (23) menāl ü aḳmişe-yi nefīse gerek kār ü kisb ve ticāret
ü ‘aḳār-ı ḡays her biri (24) bir ḡüne ve sūse ile kendi cānibine da‘vet idüb rāhdānlık
ve pişvālīk izḡār idüb (25) ṭā‘at u ‘ibādet-i Ḥaḳḳa māni‘ olmaḡa sa‘y u ḡüşiş iderler
bu zikr olınan cemādātür (26) nice da‘vet iderler dinilür ise “*Lisānü’l-ḡālī’n-nuṭḳi
min lisānü’l-maḳāl*”¹⁵² ḳavl-ı şerīfi cevāb-ı (27) şāfidür ḡöñül beyt-i Ḥudādür
bunlaruñ maḥabbet ü ‘alāḳasından pāk olmaduḡça zerafet [28b] (1) ü nükteşināslık
daḳıḳadānlık fā’ide itmez pāyān nedāmetdür

(219) Beyt

Reh numāyem hemrehet (2) bāšem refīḳ

Men ḳılāvüzem der īn rāh-ı daḳıḳ

yol gösterüb yoldaş ve refiḳüñ olayum (3) ben bir refiḳ yolda ḳılāvüzüm dir ḳā’il
ḳavli fi’iline nāmuvāfiḳ ve kelimātı ḳalbine nāmüṭābıḳ şeyḡlık (4) şüretinde ḡorinüb
ṭālibān-ı rāh-ı Ḥaḳḳuñ rehzenleri olan ehl-i riyā vü ehl-i sum‘a daḡı olsa (5) cā’iz ola

(220) Beyt

Ne ḳılāvüzest vü ne reh dāned ü

Yūsufā kem rev sūy-ı ān gurk ḡū

(6) ne ḳılāvüzdür ve ne biri bilür ey Yūsuf ḡitme ol ḳurd ḡüylunuñ cānibine ya‘nī ey
Yūsuf-ı ṭarīḳat (7) olan ṭālib ü şādıḳ ehl-i dünyāyı ve ehl-i dünyā ile ālüde-yi tebdīl-i

¹⁵² “Söylenen sözden konuşanın ne olduḡu belli olur.”

şekl iden ehl-i (8) hevāyı yār u ihvān zann eyleyüb ol gürg meşrebānuñ taraflarına gitme

(221) Beyt

Ḥazm īn (9) bāşed ki nefrībed terā

Çerb ü nüş u dāmhā-yı īn serā

güyā bu beyt-i kerīm ḥazm lafzınuñ (10) tefsīri olub ‘indel-kümmelīn ma‘nā-yı ıştılāhīsın beyān buyurdılar ḥazmuñ ma‘nā-yı (11) lügāvīsı bīdār-ı būdandur kārḥā agāh būdan ve ğāfil nebūden ile meşhūrdur lākin ma‘nā-yı ḥaḳīḳīsı (12) ḥazm ol olur ki seni aldatmaya semz ve tatlu bir cihānuñ dāmları ya‘nī ḥazm aña dirler ki bu (13) dünyānuñ ‘alāyık u ‘avā‘iḳinden mā‘ada eṭ‘ime vü eşribesinüñ daḳı mübtelāsı olmayub (14) kuvvete lāyemūta ḳanā‘at üzre olub ḳalben ve ḳāliben rākin-i lezāiz-i ḳazibe-yi dünyāyī olmayasın

(222) (15) Beyt

Ki ne çerbiş dāred u ne nüş ü

Sıhr ḥ^vāned mīdemed dergüş-ı ü

zīrā (16) bu lezzet-i sivā ne tatlılık tutar ve şirīnlik bu nūḳuş-ı ‘ālem güyā dünyānuñ efsūnidur (17) sıhr okuyub ḳulağa üfürür

(223) Beyt

Ki biyā mihmān mā ey rüşenī

Ḥāne ān-ı tust [u] (18) tu ān-ı menī

bu beyt-i şerīf-i ‘izzet-i maḳrūdan dünyā-yı fānī-yi bīvefā lisānından ola ki (19) ḥalk-ı ‘ālemi kendi ḳarafına lisān-ı ḥāl ile da‘vet dir ki gel bizüm misāfirimüz ey aydınlıklı (20) ev senüñdür sen benümsin

(224) Beyt

Ḥazm ān bāşed ki güyī tuḥmeem

Yā saḳīmem ḥaste-yi īn (21) daḥmeem

hazm ol olur ki diyessin ʔokum ve imtilāyum yāhūd hasta vü sakīmüm bu ʔubbe- (22) nūñ meşelā māl u menāl u ʔizzet ü cāh u celāl yaʕnī niʕmet-i bīmāʔil-i dūnyā saña teveccüh (23) idüb ʕālemde hoşhāl ü müreffehü'l-bāl olduᄁda dildāde-yi vesāvis ü izlāl olmayub (24) ve aña ezcān u dil raĄbet eylemeyüb bedel-i īsār ile muᄁayyed olub ʔalbini ʕibādet-i (25) ʕübüdet envāriyla münevver idüb sen daᄁı lisān-ı ᄁāl ile diyessin ki imtilāyum yāhūd hastayum (26) yaʕnī kendi nefsiñi ᄁaᄁīr idüb ben ᄁazret-i ᄁaᄁᄁuñ bir ʕabd-i ʕaciziyüm bendegānuñ (27) üzere bile nefsiñi terciᄁ itmeyüb dāyimā ʔuşuruña muʕarrif olub ᄁamaʕ u ᄁırşdan [29a] (1) bilkülliye ᄁalāş olduᄁda işte ᄁazmuñ oldur öyle kimse ᄁazm şāᄁibi dirler dimek ola

(225)(2) Beyt

Yā serem derdest derd-i ser büber

Yā merā hʕandest ān ᄁālū püser

ᄁaşılı dūnyāya (3) bir vech ile meyl ü raĄbetüñ olmayub daʕvet itdükçe günāgün bahāneler ile dest-i dāmından (4) ᄁülāşa saʕy ü gūşiş eyle meşelā niʕmet-i dūnyā saña teveccüh itdükçe meyl ü raĄbet itmeyüb (5) yā başum aĄrır baş aĄrısı üzerümde dirdi yāhūd beni ol babamuñ ʔarındaşı oĄlı (6) daʕvet itmiş dirdi murād yā ᄁaraf-ı rūᄁāniyete meyl ü raĄbet yāhūd aşᄁāb-ı (7) ᄁarīᄁat ile ülfet ü şoᄁbet ola bu keyfiyyetleri beyān idüb zinhār dām-ı dūnyāya (8) giriftār olmayasın zīrā

(226) Beyt

Zʕān ki yek nūşet dihed bānişhā

Ki bikāred der (9) tu nūşeş rişhā

zīrā saña bir şerbet virir neşter birle ki eker sende anuñ (10) şerbeti yaralar yaʕnī eger telezzüzāt-ı dūnyāya meyl idüb raĄbet iderseñ anuñ (11) şerbeti zehrālüddur senüñ derūnuñda yaralar eker dāmına giriftār olursuñ “ᄁubbü” (12) *d-dūnyā rāʕsü küllü ᄁaᄁīʕetin*”¹⁵³ mazmūn-ı şerīfinden ᄁişşedār olursun ᄁazret-i sulᄁān- (13) ı her

¹⁵³ “Dünya sevgisi bütün hataların başıdır.” (<http://www.dinimizislam.com>, aĄıs, 2019)

dü serā şalavāt-ı ‘aleyh hazretlerinün bu hadīs-i şerīfleri daħı bu ma‘nā-yı mü’ekkiddür (14) kale ‘aleyhi’s-selām “*Mislü şāhibü’-d-dünyā kemislü’l-māşī fil māi’ hel yestetī’ullezī*” (15) *yemşī filmā’i el-la yebtelü kad māhu fekülle mā elhāke ‘an mevlāke fehüve dünyāke*¹⁵⁴ (16) ve kale ‘aleyhisselām “*İzā erādallāhu bi‘abdin hayran zehhedü fi’-d-dünyā ve rağgabehü fi’l-āhireti*” (17) ve *başsarahu bi‘uyübi nefsihi*”¹⁵⁵ zīrā buyurmuşlar ki “*Men zanne ennehü bilābisi’-d-dünyā bibedenihi*” (18) ve *yahlü ‘anhā biqalbihi fehüve mağrurun*¹⁵⁶ imdi tälibe dām-ı dünyāya ve müştebihāt-ı hevāya (19) giriftār olmayub ārzular kaydından necāt bulmağa sa’y ü güşiş eylemeden haberlü (20) iş olmaduğın beyān buyurub buyururlar ki

(227) Beyt

Zer eger pencāh eger şaştet dihed

(21) *Māhiyā ü guşt derşestet dihed*

altunı eger elli ve eger altmış eger virirlerse ey balık (22) ağıña et koy ey ābgīr-i tārīkat māhisi olub ‘āzim-i deryā-yı aħadiyyet olan (23) tälib-i miskīn saña dünyā-yı denīnün altun ve aqçesi teveccüh idüb enbiyā-yı dünyānuñ (24) üzeriñe meyillerinden nāşī gerek ellişer altmışar altun yā ğuruş yāhūd kīse (25) gelürse zinhār meyl ü rağbet idüb ol dāma giriftār olmayasın zīrā ol ğüne (26) zühürāt balık ağı ipi gibidür dām-ı giriftār olub helāk olursun dimek (27) ola Vallāhu a‘lem

(228) Beyt

Ger dihed ğod key dihed ān pürhiyel

Cevz-i pūsīdest [29b] (1) ğüftār-ı değal

eger virirse ğod kaçan virir ol ħīle ile tolu çürük ceviz ve aldām (2) sözler ya’nī dünyā ve enbā-yı dünyā dünyānuñ sağ işi ve sağ sözi yokdur virdüğü (3) tağdırce

¹⁵⁴ Dünyanın sahibi olan kimse suda yürüyen gibidir, suda yürüyen kişi suda ıslanmadan yapabilir mi sana Mevla’n hakkında ilham veren her şey senin dünyandır.) (books.google.com.tr, agis, 2019)

¹⁵⁵ “Allah bir kulun hayrını murat ettiğı zaman onu dünyada zahid kılar ve onu ahirete yönlendirir ve ayıplarını kendine gösterir.” (www.nukteler.com, agis, 2019)

¹⁵⁶ “Kim zannaderse, dünya elbiselerinden kalbini ve bedenini uzaklaştırırsa o mağrurdur.”

şahihü'ş-şekl cevz-i pūsidedür ve ihsân u kerem ve 'adları daḥı bīma'nā kelimātdur

(4) ḡāfilmebaş

(229) Beyt

Jağjağ-ı ān 'aql u mağzetrā bered

Şad hezārān 'aklrā yek neşmured

(5) anuñ jağzağı senün 'aql u beyniñi iletür yüz biñ 'aqlı bir şaymaz ya'nī dünyā-yı

(6) denī-yi bīvefānuñ nuķuş u telezzüzāt-ı kāzibesi senüñ 'aql-ı ma'āduñ beyniñi (7)

izāle ider zīrā maḥabbet-i dünyā bir ḡaddār-ı ḥünh^vārdur ki 'aql-ı ma'āş-ı cüz'inüñ

yüz biñini (8) bir şaymaz

(230) Beyt

Yār-ı tu ḥurcīn-i tust u kīseet

Ger tu Rāmīnī mecū cüz Vīseest

(9) senüñ yārüñ senüñ hegbeñ ve kīseñdür eger sen Rāmīn iseñ isteme Vīsedem (10)

ḡayrısın Rāmīn ü Vīse Mecnūn ü Leylā ve Vāmıķ Azrā gibi 'aşık ü ma'şūķuñ (11)

nāmıdur ya'nī ey ṭarīķ-i zühd ü taķvā ve 'ibādet ü ṭā'at-ı Ḥudāya mā'il sālīk-i rāh-ı

(12) ķūşvā senüñ yārüñ senüñ 'ibādet ü 'ubūdete şarf itdigüñ vücūduñ (13)

hegbesidür ve kīsesidür eger sen ṭarīķ-i Ḥaķda ve 'ubūdiyyet-i Ḥālīķ-ı muṭlaķda (14)

rāsīḥdem ü sābitķadem olub maḥabbetullāh envārıyla ķalbüñ münevver ise bu (15)

'ālemde iṭā'at u 'ibādet ve maḥabbet-i Ḥudādan ḡayrı ķār ü kesbe meyl eyleme

dimek

(231)(16) Beyt

Vīse ü ma'şūķ tu hem zāt-ı tust

V'īn birūñihā heme āfet-i tust

(17) senüñ Vīse vü maḥbūbuñ senüñ zātuñdur bu ṭaşralar dükeli āfātundur bu beyt-i

kerīm (18) su'al-ı muķaddere cevāb ṭarīķiyle īrād buyurılıb müteheyyiye şahih

sükût ifāde- (19) sin ihsān buyurur lākin mübtedī-yi t̄alibāna dimek ola ki t̄ā‘āt u riyāzāt (20) ile nūr-ı ĩmān u ĩk̄ānı taḥṣīl itdükde ma‘lūm olur ki

Ḥaḳḳdan özge nesne (21) yoḳdur ğayrıdan ümmidi kes

Ac gözüñ merdāne bāk Allāh bes bākī heves

mazmūn-ı (22) sa‘ādetmaḳrūnı üzre her şey’i terk idüb Ḥazret-i Ḥaḳḳuñ ḳulluğına bel (23) bağlarsın cümle murādāt-ı maḳṣūdātın anda bulursun zīrā maḥabbetullāhdan ğayrını (24) ki anuñ maḥalli ḳalb-i insānīdür her ne şey’ ki vardur gerek erzāk u emvāl gerek salṭanat (25) u cāh u celāl gerek ‘ilm ü ma‘rifet ü kemāl her ne ki ḳalbünde münderic maḥabbetullāhuñ ğayrıdur (26) cümlesi maḥn u āfāt u dālāldur dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(232) Beyt

Ḥazm ān (27) bāṣed ki çün da‘vet kunend

Tu negūyī mest ü ḥ^vāhān-ı menend

ya‘nī dünyā [30a] (1) ve ehl-i dünyādan meyl ü rağbeti münḳaṭı‘ iden t̄alib-i sālīk ḥazm ol olur çünki seni (2) da‘vet ideler pes dimeyesin benüm mestümdürler ve beni t̄aleb idicilerdür meṣelā herzegüftār- (3) ān ü jājhūyān gibi ḥaḳdan veyāḥud dünyādan nev‘ummā da‘vet ü iltifāta müṣādefe (4) eyledüğünde ḥayı felān big felān efendi yāḥūd felān ṣāḥib-i merkez ü devlet beni (5) pek sever meftūnumdur baña felān in‘ām u ihsānı idüb felānı bağıṣladı ve lāf u (6) güzāfindan fāriğ olub “*Ḳul küllün min ‘indillāh*”¹⁵⁷ miṣḍāḳınca in‘ām u ihsānı kerīm- (7) ullāhdan bilüb ḥaḳquñ ṣifte vü firīftesi olmamağa daḥı ‘indel-kümmelīn ḥazm (8) didüklerine işāret ihsān buyurub beyt-i atī ile tafṣīl buyurub buyururlar ki

(233)(9) Beyt

Da‘vet-i ĩṣān ṣafīr-i murğ ān

Ki kuned ṣayyād dermekmen nihān

¹⁵⁷ “De ki: Hepsi Allāh’tandır.” (Nisa 4/78)

anlaruñ (10) da'vetini kuş şıklığı bil ki avcı pusudan şıklık çalar kuş avāzı gibi şavtlar

(11) izhār idüb

(234) Beyt

Murğ-ı mürde pîş binhāde ki ĩn

Mĭkuned ĩn bāng ü āvāz (12) u hanĭn

ölü kuş öñüne kōmuş ki bu eyler bu āvāz¹⁵⁸ u figān eglemegi ya'ñī şayyād (13) kendi pusuda tūrub öñüne bir mürde kuş koyub kendi perde ardından āvāz (14) kaldırub bu āvāz u şadāyı bu ölü kuş ider şeklin gösterduğda

(235) Beyt

(15) *Murğ pindāred ki cins-i ust-ı ũ*

Cem' āyed berdered şān pūst-ı ũ

kuş zann ider ki (16) cinsidür kendinüñ ol cem' gelür anlaruñ derisin yırtar ol kuşlar ol şadāyı (17) murğ-ı mürdeden sanub kendi cinsleri zannıyla etrāfına cem' olduklarında ol şayyād (18) anları şayd idüb derilerin üzer kezalik dünyā-yı denī dağı kendi kemīnde pinhān şayyād (19) olub ebnā-yı dünyāyı murğ-ı mürde gibi tarh u aşhāb-ı ğafleti şayd itmekdedür

(236) Beyt

(20) *Cüz meger murğĭ ki hazmeş dād-ı Hāk*

Tā negerded giyc-i ān dāne'v melak

ol kuşdan ğayrı (21) ki Hāk Te'ālā aña hazm ihsān eylemişdür olmamasın için ol dāne vü dāmuñ giriftāri (22) ya'ñī murğ-ı tarīkat olub şehbāz-ı evc-i haķĭkat olan murğ-ı ma'nevī şūfī-yi (23) bīsum'a' ü riyāya Hāzret-i Hūdā hazm ihsān eylemişdür nuķuş-ı dünyā ve 'avām pūrārzū vü hevāya (24) ol hazm-ı berekāt ile tābi' olmayub halkuñ medh ü zemleri ve i'zāz u ħürmet ü taĥķĭrleri (25) 'indinde müsāvī olub aşlā

¹⁵⁸ Metinde şeklinde yazılmış ama kelime “āvāz olmalı.

semt-i 'ibādetden taraf-ı nās-ı pürvesvāse māil (26) olmaya işte giriftār-ı dām-ı belā-
yı dünyā olmayan ancılayın murğ-ı ma'nevīdür yoḥsa

(237) (27) *Beyt*

Hest biḥazmī peşimānī yaqīn

Bişnev in efsānerā derşerḥ-i in

ḥazm- [30b] (1) suzluk taḥkīk pişmānlıkdur bu efsāneyi işit bunuñ şerḥinde ya'nī
taḥkīkan biḥazm (2) olmaḥ ḥüsrān u peşimān olmaḥdur bu aşlā ḥāli iştibāh degüldür
ḥāricden bu efsāneyi (3) istimā' idüb biḥazm peşimānī idigün iz'an u ikān eyle

Firiften-i rüstāyī (4) şehrīrā ve bedā'vet ḥvānden-i belābe vü ilḥāḥ-ı bisyār

Peyrev-i sultān-ı risālet

(5) *Tācdār-ı iklīm-i vilāyet*

Erikeārā-yı taḥtgāh-ı sa'adet

Ḥazret-i Mevlānā ḳaddesenallāh (6) biesrārihi'l-a'lā i'nāyet ü iḥsān buyurduḳları
taḥkīkāt u tedkīkātā rüstāyīnün (7) şehrīyi aldadub ilḥāḥ u ibrām mālānihāye ile
da'vet eylemesi ḳışşasın mişāl (8) tarīḳiyle ḥaḳāyık-ı sālifeyi şerḥ buyurub
buyururlar

(238) *Beyt*

Ey birāder būd ender māmeżā

(9) *Şehrīyī bārüstāyī āşnā*

ey birāder bundan evvel zamān-ı sābıḳda bir şehrī bir rüstāyīye (10) āşnā idi

(239) *Beyt*

Rüstāyī çün sūy-ı şehr āmedī

Ḥar ki ender kūy-ı ān şehrī zedī

(11) rüstāyī ya'nī ol diḳkānī çünki şehre gelürdi ḥargāhın ol şehrīnün maḥallesine
(12) ururdu ya'nī herbār ki köyden şehre gele ol āşnāsı şehrīnün cānibine nüzül (13)
idüb

(240) Beyt

Dū meh ü se mäh mihmāneş budi

Berdükān-ı ü vü berh^vāneş budī

iki (14) üç ay misāfiri olub dükkānında ve şofrasında olurdu

(241) Beyt

Her havāyicrā ki (15) būdeş ān zamān

Rāst kerdī merd-i şehri rāygān

her levāzımın ol dihkā- (16) nınuñ ol zamān ya'nī mihmānı olduğı ahyānda ol şehri
rāygān düzdi

(242) Beyt

(17) Rū beşehrī kerd ü guft ey h^vāce tu

Hīç mīnāyī sūy-ı dih ferce cū

ol dihkānī (18) yevmün mine'l-eyyām şehriye nazar idüb didi ey efendi sen hīç köy
cānībine gelmezsin (19) fırsat taleb eyle ya'nī şehirde gayilüñ çokdur bir fırsat
düşürüb

(243) Beyt

(20) Allāh Allāh cümle ferzendan biyār

K'īn zamān-ı gülşenest ü nevbahār

Allāh Allāh (21) lisān-ı Fürsde şasemdür ya'nī Allāhı seversen kendüñ köye gelüb
cümle evlādlarıñı (22) dağı bile getür bu zamān gülşen ü nevbahār zamānidur gel
diyü şasem virüb

(244) Beyt

(23) Yā betābistan biyā vaqt-i semer

Tā bübendem hıdmetetrā men kemer

ya'nī yā zamānında (24) bu nevbahār zamānında gelmezsen yaz zamānında mīve ve
yemiş zamānında gel tā ben dağı senün (25) hıdmetüne bel bağlayam lākin

(245) Beyt

Ḥayl ü ferzendān u ḳavmetrā biyār

Derdih-i mā bāş se (26) māh u çehār

etbā^c u evlād u ḳavmüni ve ehl ü ‘iyālīni getür bizüm köyümüzde üç dört (27) ay ol

(246) Beyt

Ki bahārān ḥıttte-yi dih hoş buved

Kiştzār u lāle-yi dilkeş buved

[31a] (1) ki bahārlarda köy ḥıttesi hoş olur ekinler irişüb gönül çekici lāleler olur

(247) Beyt

(2) *Va‘de dādī şehri ūrā def‘-i ḥāl*

Tā berāmed ba‘d-ı vā‘de heşt sāl

va‘de virirdi (3) ol şehirli ol köyliye def‘-i ḥāl için tā yukarı geldi va‘deden sonra sekiz yıl (4) ya‘nī ol şehri her sene va‘de virdi dihkāniyi def‘ için bu sene gidemedük gelecek (5) sene gidelüm diyü va‘de virüb sekiz yıl mürür itdi

(248) Beyt

Ū beher sālī hemī guftī ki key

(6) *‘Azm ḥvāhī kerd k‘āmed māh-ı dey*

ol köyli her sene şehriye ḥıttā idüb dirdi ki (7) kaçan ‘azm idersin işte gene kış ayı geldi dirdi

(249) Beyt

Ū bahāne sāhtī k‘imsāl mān

(8) *Ezfalān ḥıttā biyāmed mihmān*

ol şehri köyliye bahāne idüb dirdi bu yıl bize falan (9) semtten misāfir geldi gitmek mümkün olmadı

(250) Beyt

Sāl-i dīger ger tevānem vārehīd

Ez(10) mühimmāt ān taraf h^vāhem devīd

bir dağı yıl eger kırtılabilürsem mühimmātdan ol tarafa (11) yilmek isterüm ya'nī eşğālüm vardur gelecek sene mümkün olursa giderüm dirdi

(251) Beyt

(12) Guft hestend ān 'iyālem muntazır

Behr-i ferzendān-ı tu ey ehl-i bir

köylü yine şehirliye (13) hitāb idüb didi benüm 'iyālüm senüñ oğullaruñ için muntazırlardur ey iyilik (14) şahibi şehri

(252) Beyt

Bāz her sālī çü leklek āmedī

Tā muķīm-i ķubbe-yi şehri şudī

(15) girü her yıl leklek gibi gelürdi tā şehriñüñ kıyısında muķīm ola

(253) Beyt

H^vāce her sālī(16) zizerr ü māl-i h^viş

Harc-ı ü kerdī guşādī bāl-i h^viş

h^vāce ya'nī ol şehirli efendi (17) her sene kendi altunundan ve mālından ol dihkāniye harc idüb kanadın açardı ya'nī (18) anı himāye idüb kendi māl ü menāliyle levāzımın müheyyā idivirüb kıaryesine (19) yollardı

(254) Beyt

Āhirin kerret se māl ān pehlevān

H^van nihādeş bāmdādān u şebān

(20) ya'nī şoñ evci üç ay ol bahādur şehri ol dihkāniye şabāh ve aķşam şofrā (21) devşirüb merasim-i sezāniyi kemā yenbağı mü'eddī kılduķda

(255) Beyt

Ezħacālet bāz guft(22) ü h^vācerā

Çend va'ce çend bufrībī merā

ol dihkānī hicābından girü söyledi ol (23) efendiye nice bir va‘de nice bir beni aldarsın didi

(256) Beyt

Guft ḥ^vāce cism ü cānem (24) vaşlcüst

Līk her taḥvīl ender ḥükm-i Hüst

ol şehri rüstāyīye ḥiṭāb (25) idüb didi benüm cism ü cānım vaşl taleb idicidür ammā her taḥvīl Ḥazret-i Allāhuñ (26) ḥükmüñdedür ya‘nī bu sene daḥı köye gidüb zevḳ ü sürür itmek naşīb degül (27) imiş diyü ref^c gūne cevāb idüb

(257) Beyt

Ādemī çun keşiyest ü bādbān

[31b] (1) Tā key āred bādrā ān bādrān

ādem oğlanı gemi gibidür rüzgāruñ müvekkili kaçan (2) getirür yili ol yıl sürici ya‘nī insān iḥtiyār-ı cüz’isin her emre sārḥ (3) idemez “*Elumūru merḥūnetün bievḳātihādur*”¹⁵⁹ diyü pend gūne ol dihkānīye söyledi

(258) Beyt

(4) Bāz sevgendan bidādeş k’ey kerīm

Gīr ferzendān biyā binger na‘im

girü ol rüstāyī (5) yeminler virdi şehriye ki ey kerīm şehri oğullarını alub gel na‘ime nazar eyle ya‘nī (6) evlāduñ ile ma‘ā ḳaryeye gelüb envā^c ḳiştzār u gūlzār u sünbūlistānlar (7) ve bīpāyān mīveler ü sürür u ḥübūrlar gör diyü and virdüḳdan sonra

(259) Beyt

Dest-i ü (8) bigrişt se kerret be‘ahd

K’allāh Allāh z’ü biyā bünmāy cehd

¹⁵⁹ “İşler vakitlerine bağılıdır.”

şehrînüñ üç kerre ʿahd ile (9) elin tutub Allāh ʿaşkına Allāh ʿaşkına tîz gelme[ye]
cehd göster vaʿdeye hîlâf (10) itme diyü ilhâh ü temennâ vü ibrâmlar iderdi

(260) Beyt

Baʿde-yi deh sâl ü beher sâlî çünîn

Lâbehâ vü (11) vaʿdehâ-yı şekkerîn

on yıldan şöñra ve her yıl buncalayın niyâz ü temennâlar ve şekkerîn (12) vaʿdeler
idüb ol rüstâyî senede üçer dörder ay şehrînüñ misâfiri olub (13) şehrîyi karyeye
daʿvet yalvarub andlar ve yemînler virürdi

(261) Beyt

Küdekân-ı h̄vâce (14) guftend ey peder

Mâh u ebr ü sâye hem dâred sefer

on sene mürûrundan şöñra bu (15) dihkânînüñ bu gûne ilhâh ü temennâsından nâşî
ol h̄vâcenüñ oğulları didiler (16) ey peder ay ve bulut ve sâye bile sefer iderler

(262) Beyt

Hakkhâ bervey tu sâbit kerdeî

(17) Renchâ derkâr-ı ü bes burdeî

anuñ üzerine çok hûkûk sâbit eylemişsin (18) anuñ işinde ziyâde zaḥmetler
iletmişsin

(263) Beyt

Û hemî h̄vâhed ki baʿz-ı hakḳ-ı ân

(19) Vâguzâred çün şevî tu mihmân

yaʿnî ol dihkânî dükeli ister ki hûkûkuñ baʿzın edâ ide (20) çünkü sen mihmânı olasın
zîrâ siz aña hûkûk-ı firāvân sâbit itmişsüz siz (21) daḥı anuñ mihmânı olduğunuz
ister ki baʿzı hûkûkun edâ ide

(264) Beyt

Bes vaşıyyet kerd (22) mârâ ü nihân

Ki keşīdeş sūy-ı dih lābe kūnān

çok vaşiyetler eylemişdür bize gizli (23) ki çeküñ babañuzı köy tarafına diyü yalvararak ya‘nī şehri h̄vācenüñ oğulları h̄vāce (24) bu minvāl üzre söyleyüb hikāyet ü rivāyet da‘vet-i rüstāyī eyledüklerinde

(265)(25) Beyt

Guft haqqest ĩn velī ey sībeveyh

İttaqa şerre men ahsente ileyh

ol (26) şehri h̄vāce-yi şāhib-i başiret evlādlarına pend ü naşihat ile hitāb idüb (27) didi bu söz haqdur ammā ey sībeveyh sībeveyhi tafşile hācet yok ya‘nī rüstāyīnūñ [32a] (1) bizi karyeye teferruce da‘vet eylemesi gerçektür ammā “İttaqa şerre men ahsente ileyh”¹⁶⁰ (2) buyurulmuşdur biz aña çok iyilik eyledük anuñ şerrinden havf itmelidür diyü

(266) Beyt

(3) Düstī tohm-ı dem-i āhir buved

Tersem ezvaşsed ki ān fāsīd şeved

(4) dostluk aħir nefis tohmıdur vaşsetden korkarum ki ol fāsīd ola (5) ya‘nī rüstāyīnūñ vaşsetinden havf iderüm ki biz aña h̄usn-i zann (6) idüb iyilik itdük ol daħı ol iyilikler muķābelesinde temelluķlar izhār (7) idüb bizi köye da‘vet ider ammā bu da‘veti kārūñ şüretidür ma‘nāsından (8) hāzer iderüm nitekim bülbül-i gülzār-ı me‘ānī Şeyh Sa‘dī hāzretleri buyurmuşlardur ki

Rubai‘

(9) Düst meşmār ānki der ni‘met zened

Lāf-ı yārī ve berāder h̄vāndegī

Düst ān dānem (10) ki gīred dest-i düst

¹⁶⁰ “İyilik yaptığım kimsenin kötülüğünden sakın.”

*Der perişān ḥālī vü dermāndegi*¹⁶¹

vaḥşetden (11) ḳorḳarum diyüb şehrī lisānından cevāhir-i nuşḥ u pend ve gevāhir-i nefīse-yi dilbend (12) īşārına şürū^c buyurub buyururlar ki

(267) Beyt

Şoḥbetī bāşed çü şemşīr-i ḳuṭū^c

(13) Hemçü dey derbūstān u derzürū^c

bir şoḥbet olur ki ḳılıc gibi kesici bostānı (14) ve ekinleri ḳış gibi ya^cnī bu ʿālemde bazı şoḥbet ü ülfetler vardur ki dostluḳ (15) u maḥabbet ü ülfet eşcārın tīg-ı bürrān gibi şiddet-i zemherī gibi gönüllerin ḳurıdub (16) berbād u hebā eyler

(268) Beyt

Şoḥbetī bāşed çü faşl-ı nevbahār

Z'ü ʿimārethā vü (17) daḥl-ı bīşumār

bir şoḥbet olur ki nevbahār zamānı gibi andan ʿimāretler ve ḥesābsuz (18) şemerāt u fevākihe daḥli ḥāşıl olur murād şoḥbet-i ʿālimān u ʿāmilān u (19) ʿārifān-ı kāmilān ola ki nevbahār nefis-i sa^cadet te^cşīrleri ṭālibānuñ (20) dilleri iḳlīmüne eser eyledükde envā^c-ı bahār ve ezhār-ı ma^carif zuhūr itdirdüb (21) bīnihāye fevākihe vü tevḥīd ḥāşıl eyler ki ʿanā-yı ḳalbi envār-ı dīdār-ı pākinde (22)

Mışra^c

*Ve vecheke min māʿil-besse [ve] şette yaḳṭaru*¹⁶²

minvāli üzre ʿayān (23) ü nümāyān olur

(269) Beyt

Ḥazm ān bāşed ki zann-ı bed berī

Tā gurīzī vü (24) şevī ezbed berī

¹⁶¹ “O insan ki bol nimet içinde arkadaşlık ve kardeşlik diye blöf yapar, onu hiç yakın arkadaş sayma; arkadaş odur ki perişan hallik ve acizlik içinde senin elinden tutar ve sana kardeşlik yapar.”

¹⁶² “Yüzüne saçılan su damlıyor.”

hazm ol olur ki yaramaz zann idüb firār idesin ve (25) yaramazdan berī olasın ya'nī
hazm aña dirler ki

Şi'ir

İzākunte meḥhadā linefsike (26) şāhiben

Femin ḳabli ma telḳāhu bil-vuddi agzabehü

Fein kāne fi ḥālī't-tağadḍubi (27) muttaşifen

Ve illā feaḥzeme ḥīle ve teceniyye¹⁶³

mazmün-ı şerīfi üzre bir kimsenüñ [32b] (1) ḥālinden vuḳūf tam taḥşil itmeduḳça
i'timād idüb anı yār ü mihrībān zann (2) itme tā ki dām-ı belāya giriftār olmayasın
dimek ola Vallāhu a'lem

(270) Beyt

(3) Ḥazmu sū'i'z-zann güftest ān Resūl

Her ḳademrā dām mīdān ey fuḫūl

(4) el-ḥazmu sū'i'z-zann buyurmuşlardur ol Resūl-i ekrem ü nebī-yi mükerrem
şallallāhu 'aleyhi vesellem (5) her ḳademi dām bil ey fuḫūl ya'nī sultān-ı kā'ināt u
müfahḥir-i mevcūdāt 'aleyhi (6) efḍalü'ş-şalavāt ḥazretleri su'i'zannuñ nāmına
ḥazm buyurmuşlardur dünyā-yı denī teveccühünde (7) gerek mine'l-kesb gerek min
ḳabli'l-ḥalk bieyyi ḥāl kāne saña dünyā teveccüh (8) eyledükde ol emvāl ü erzāka
ḥüsn-i zann itmeyüb vedād u dehşete mā'il olmayub (9) ve aña ḫālib ü rāğib olmayub
bevā-yı maşlahat degül diyü su'izann idüb “*Ed-dünyā (10) velāḥireti ḍarratān*”
ḥadīs-i sa'ādetmaḳrūmı ile 'āmil olub “*Ve eddunyā ḥarāmın (11) liehli'l-āḥireti*
velāḥiretü ḥarāmın liehli'd-dunyā”¹⁶⁴ mazmün-ı şerīfini iz'ān u iḳānda kāmil (12)
olub nuḳuş-ı hevāya māyil olmayasın zīrā her ḳadem-i reh-i dām u nuḳuş-ı dünyā
aña dāne- (13) dür dimek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

¹⁶³ “Eğer sen nefsinı çok seversen, onun öncesinden o sevginin gazabıyla karşılaşırın. Gazapla nitelenmiş durumunda olursan, delilik ve hile bağıyla bağlanmış olursun .

¹⁶⁴ “Dünya ahiret halkına, ahiret dünya halkına haramdır.”

(271) Beyt

Rūy-ı şahrā hest hemvār u ferāh

Her kadem (14) *dāmīst kem rān ūstāh*

ba‘zı nüshada *darb-ı küstāh* vāki‘ olmuş ma‘nā-yı beyt-i (15) kerīm şahrānuñ yüzi düz ve geniş her adımda tuzak vardır binegiñi az sür yāhūd (16) küstāh sürme ya‘nī şahrā-yı dünyā-yı denī egerçi şüret-i nümāyişde düz ve geniş (17) görünür iş budur diyü gāfilāne hareket idüb ‘atılāne sākin olma dir bu anuñ (18) ta‘alluqātınuñ her biri dām-ı dāne olub haqīkātde kayd-ı benddür buña münāsib bu beyt-i (19) şerīf-i ra‘nā tarh olunmuşdur

Fe‘alluḡ hicābest vel-ḡasılı

*Çü peyvenhā bekesāī vāşılı*¹⁶⁵

(272) Beyt

(20) *Ān büz-i kūhī deved ki dām kū*

Çün bitāzed dāmeş ufted dergelū

meşelā (21) tağ keçisi segirdür ki dām kanı çünki yürütmeḡa başlar halka-yı dām boğazına düşer ‘ālemde (22) yaban keçisi gibi maḡrūrāne hareket iden kimesnenüñ daḡı dām-ı dālālet gerden-i (23) cānına düşürdiginden bīḡaber olub pençe-yi derd ü miḡnet yāhūd çengāl-i şirret-i mevte (24) giriftār olub kādīya ma‘lūm olduḡda

(273) Beyt

Ān ki mīḡuftī ki kū īnek būbīn

(25) *Deşt mīdīdī nemīdīdī kemīn*

ol nesne ki kanı dirdüñ gör ovayı görürdüñ (26) pusuyu görmezdüñ gūyā tağ keçisi bīpervā vü maḡrūrāne segirdüb dām ne yirdedür böyle (27) düz laḡīf şahrāda dām mı olur diyü lisān-ı ḡāl ile kelimāt idüb halka-yı dām-ı giriftār [33a] (1) olduḡda şayyādān lisānından anuñ ‘ucb ü ḡurūrına kināye tarīḡiyle dām kanı dirdüñ (2) gör

¹⁶⁵ “Hasılı alaka perdedir, ağaça bağ vurulduḡu gibi bir yere baḡlıdır.

imdi dāmı diyü hezl ü istihzā eylemeleri gibi kezālik bu ʿālemde sīm ü zer ü esvāb u (3) tañtanaya mağrūr olub fuqarā vu zuʿafā ile hem meclis olmağ degül yolda rāst (4) gelse selām virmege tenezzül itmeyen ḥodbīn ü ḥodperest nekebāt-ı rūzgār-ı kaltabānlaruñ (5) mevt-i nekbetleri maḥallinde īmān u īkānların kendülerden meslūb görüb dām-ı belā ve (6) miḥnet-i ʿazāba giriftār olduklarında şeytān-ı laʿin bunları hezl-i istihzā idüb (7) dünyāmuz gibi āḥiretimüz daḡı maʿmūr-ı ābādāndur bizüm için ʿazāb u ʿīkāb kande olur kanı (8) olıcağ olsa nümūnesi zāhir olurdu dirdiñüz görüñ imdi ʿazāb u zaḥmet ü belānuñ (9) ḥalka-yı dāmı işte gerdenüñüzde seyrān eyleñ diye Vallāhu Teʿālā aʿlem

(274) Beyt

(10) *Bīkemīn ü dām-ı şayyād ey ʿayār*

Dünbe key bāşed miyān-ı kiştzār

pususuz ve dāmsuz (11) ve şayyādsuz ey ʿayyār kıuyruğ kaçan olan ekin arasında yaʿnī ey daḡıkeşinās (12) geçinen zarīf bu kiştzār-ı ʿālemde kemīn ü dām u şayyādsuz māl ü ʿizzet ü devlet mi (13) vardur āḥiret ḥesāb u īkābından ġayrı dünyā muşībet ü miḥnetleri ve dağdağā vü (14) kaydları bendene giriftār olursun māluñ olsa ḥıfzı derd ü belāyī evlāduñ (15) olsa kezālik ʿavratuñ olsa ḥvāhiş ü cevr ü cefāsı dükkān ü kārḥāneñ olsa (16) fāʿide zarar vāveylāsı olub ḥāşılı bir vechle istirāḥat olmadığından ġayrı (17) şeytān-ı laʿinuñ iğvāsı sebebiyle āḥiretüñ ḥarāb olub ʿazāb-ı taḥtūʿs- (18) şerāya giriftār olmağ muğarrer

(275) Beyt

Ān ki güstāḡ āmedend ender zemīn

Üstüḡvān u (19) kellehā şanrā būbīn

anlar ki yiryüzine küstāḡ geldiler anlaruñ kemiklerin ve kelle- (20) lerin seyr eyle

(276) Beyt

Çün begūristān revī ey murtażā

Üstüh^van şanrā (21) büpurs ezmāmezā

çünkü mezāristāna gidesin ey rızālanmış anlaruñ (22) kemiklerine su'āl eyle māmēzādān ya'ni ey rızā-yı Hāzret-i Hāḳḳa ṭālib olub o emr-i ilāhī (23) imtişāl u nevāhīsinden ictināb iden rızālanmış sālīk ehl-i ḥāl mezār- (24) istāna vardığıūnda “*Lisānü'l-ḥālī'n-nuṭḳi min lisānü'l-maḳāl*”¹⁶⁶ mücebince bu 'āleme gelüb pīr-i (25) enbiyā vü evliyā olmayan küstāḥlaruñ ḳafaların ve kemiklerin seyr idüb lisān-ı ḥāl ile (26) anlara su'al eyle geçmişden ki zamanıñızda bīḥayālīḳ ve küstāḥlīḳ itdiñüz ki derd ü (27) miḥen-i şedīdeye mübtelā olduñuzdı

(277) Beyt

Tā bezāḥir bīni ān mestān-ı gūr

[33b] (1) ***Çun fūrū reftend derçāḥ-ı gūrūr***

tā 'ayānen müşāhede idesin ki ol gūr serḥoşla (2) nice aşığı gitdiler maḡrūrḳuḳ ḳuyusuna ya'ni im'an-ı naḳarḳa ehl-i ḳubūruñ şānına naḳar (3) idüb 'ibret al ve mütenebbih ol da

(278) Beyt

Çeşm eger dārī tu kūrāne meyā

V'er nedārī çeşm (4) dest āver 'aşā

eger göz ṭutarsañ kör gibi gelme eger göz ṭutmaz iseñ eliñe (5) 'aşā getür ya'ni saña gūrīstāndan 'ibret gelüb müteyāḳḳız olduñ ise eger (6) başar-ı başıretün güşāde ise ḥucub u astār-ı ḡaflet ü cehālet ile maḥcūb u (7) mestūr-ı 'amyālar gibi 'ālemede ḡāfilāne ve bīdedebāne ḥareket idüb ṭarīḳ-i Hāḳḳa ol (8) keyfiyyet ile gelme ve eger çeşm-i başıretün güşāde degül ise bir 'aşā getür ol (9) 'aşā ile yola gir ki tā ki nefis ü şeyṭān seni bir mehālikeye ilḳā itmesünler (10) 'aşādan murād istidlāl ü ḥazm olduḡın beyān buyurub buyururlar ki

(279) Beyt

¹⁶⁶ Söylenen sözden konuşanın ne olduḡu belli olur.

(11) *Ān ʿaṣā-yı ḥazm u istidlālā*

Çün nedārī dīde mīkun pīṣvā

bu beyt-i (12) şerīf-i pūrʿizzetde mīṣraʿ-ı evvelūñ maʿnāsı mīṣraʿ-ı ṣānīye merhūndur yaʿnī ḥazm u istidlāl (13) ʿaṣāsını elden ḳomayub anı kendüne rehber eyle çünki başiretüñ güṣāde degüldür

(280) *Beyt*

(14) *Vʿer ʿaṣā-yı ḥazm u istidlāl nīst*

Bīʿaṣākeṣ berser-i her reh meīst

(15) ve eger ḥazm u istidlāl ʿaṣān yoğise ʿaṣākeṣsüz her yol başında ṫurma (16) yaʿnī eger başiretüñ güṣāde ise nefis ü hevāya tābiʿ olub ṫarīḳ-i müstaḳīmde (17) körlük eyleme ve eger güṣāde degül ise ḥazm ü istidlāl ʿaṣāsın elden ḳomayub (18) kendüne pīṣvā eyle ana ḥazm u istidlāl ʿaṣāsına daḳı mālīk degül iseñ ʿaṣākeṣsüz (19) her soḳaḳ başında ṫurma

(281) *Beyt*

Gām zʿān sān nih ki nābīnā nihed

Tā ki pā ez (20) çāh u ezseg vārehed

adımı ancılayın ḳo ki nābīnā ḳor tā ki ayağun ḳuyudan ve köpekden (21) ḳurtıla yaʿnī bu ʿālemde bībaşiret ve bīʿaṣā ve bīʿaṣākeṣ oldıguñ taḳdīrce ayağunu (22) aʿmālar gibi ihtiyāṫ iderek baş ve helāl ü ḫarāmı ve emr ü nehy fark iderek ve ḫarām [u] (23) nehyden ictināb iderek ʿibādet ü tāʿata meṣḳül ol tā ki hevā vü ārzü vü ḫırṣ [u] (24) emel ḳuyusuna düşmeyesin ve şeyṫān ve nefis-i emmāre köpekden ayağunu ḳurtulub emīn (25) olasın

(282) *Beyt*

Lerz lerzān u beters ü ihtiyāṫ

Mīnihed pā tā neyufted derḫubāṫ

(26) ditreyi ditreyi korku ve şakınmak ile kor ayaguñı tã düşmeye bir nişâne ve bir dāğa ya'nī (27) a'cma bu minvāl üzere ider zāhir endāmı hıfz için imdi bī'ilm ü ma'rifet ve bīhazm [34a] (1) ve istidlāl u bī'aşākeş sālīk-i tālibe lāzımdur ki şıdk u hūlūşı per ü bāl idinüb (2) kemāl hūzū' u huşū' ile tarīk-i Hāqka teveccūh ü 'azīmet idüb dāyimā hūvf ü recā temennā (3) vü niyāz ü edā-yı 'ubūdiyet ü namāz ile s̄ābit ve dāyim ola tã ki ehl-i 'azāb u erbāb (4) şamğasıyla şamğalanmayub rüsvāyīlık u bīimānlık nişānına düşmeyüb bed bühtān (5) u münāfīkān ile maşşūr olmaya dimek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

(283) Beyt

Ey ziddūdī ceste* (6) *dernārī şude

Loğma custe loğma-yı mārī şude

ey şol kimse düttünden şıcrayub ateşe (7) mensüb oldu loğma taleb ilan loğması oldu ya'nī ol dünyāperest olan denī-yi (8) bīma'nā tarīk-i faqr ü fenā ki taḥammül ü rızādur ve ehl-i ḳanā'atūñ zaḥmet ü faqrđan ḥāşılı (9) hemīşe zevk ü şafādur anuñ duḥānı ki 'acz ü zūll-i cefādur aña taḥammül idemeyen ehl-i (10) ma'rifet geçinen ḥodperest süfehā faqr u fenā tütüninden ḳaçub nār-ı ḥırmāna giriftār (11) olduḳda hem naşīḥat ve hem zebānı eşkıyā olub dünyānuñ çerb ü şırīni hevāsında (12) olub ḥalka izḥār itdügi hemvāre sum'a vü riyā olan edānīnūñ zātlanıñ netice- (13) si ḳahr u ḡazab-ı Ḥudā ḥayātına ḡıdādur dimek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

Ḳışsa-yı ehl-i Sebe* (14) ve *tāḡī kerdēn-i [ni'met] İşānrā ve derrsīden-i şūmī tuḡyān u küfrān derīşān* (15) ve *beyān-ı fazīlet-i şükr ü vefā

Ol sulṭān-ı selāṭīn beḳā pādişāh-ı erīke (16) ārāyān-ı vaşl-ı likā cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā ḳaddesallāhu sırrahu'l-a'lā tütenden ḳaçan (17) āteşe giriftār olur dünyā loğması talebinde olan kendi loğma-yı mār olur diyü buyurduḳları (18) beyt-i şerīfe münāsib mişāl-i ehl-i Sebānuñ ḳışsasını ve anları ni'met 'āşī idüb (19) tuḡyān u

küfürlerinin şe'âmeti kendülere irişdiğin ve fazîlet-i şükr-i vefânuñ beyân-ı (20)
şerîfin îrâd buyurub buyururlar ki

(284) Beyt

Tu neḥvāndī kışsa ehl-i Sebā

Yā biḥvāndī*(21) *u nedīdī cüz şadā

sen ehl-i Sebānuñ kışsasın okumaduñ yāḥūd okuduñ velâkin (22) şadādan ğayrı
görmedün ya'ñi ey tālîb-i şırâṭ-ı müstakîm ehl-i Sebānuñ kışsasın (23) okuyub aĝah
olmaduñ olmadun yāḥūd anlaruñ aḥvâllerin istimā' itmekle 'ibret alub (24) ḥvāb-ı
ĝafletten îkâz taḥşîl idüb mütenebbih olmaduñ hemân şüret-i elfāza (25) ḵanā'at
idüb şadādan ğayrı bir şey' görmedüñ zîrā ümem-i sālifenüñ ḥâllerine im'ân-ı (26)
nazar ile nazar iden Allāha şalāḥ ile pirāste olur senüñ ehl-i şalāḥ olmadıĝuñ (27)
im'ân-ı nazar itmediĝuñdandır demek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

(285) Beyt

Ezşadā ān kūh* [34b] (1) *ḥod āĝāḥ nîst

Süy-ı [ma'nā] hūş-ı kuhrā rāḥ nîst

şadādan ol bir ṭaĝ ḥod āĝāḥ (2) degüldür ma'nā ṭarafına ṭaĝuñ 'aqlına yol yoĝdur
ṭaĝda bir kimesne ün itse ṭāĝ (3) añlar anuñ üni mānendi lâkin ol ṭaĝuñ ünden ḥaber
ü āĝāḥı yoĝdur anı yine ol kimesne (4) bilür ṭaĝ cemādātdandır şadā fark idecek
'aqlı bu kadar ümem-i şalifenüñ kışşalarından ḥişşe (5) alub mütenebbih olmayan
daḥı gibi cemād menzilesinde olub insāniyyetde medḥali (6) olmadıĝın beyāndur

(286) Beyt

Ū hemī bangī kuned bîĝūş u hūş

Çün ḥamuş kerdī tu* (7) *ū hem ḥamūş

ĝūş ve hūşsuz ol dükeli şadā eyler çünki sen epsem olasın (8) ol daḥı epsem olur
ya'ñi ṭaĝuñ kendüden şadāsı ḥāsıl olub āvāzı yuĝarı gelmez (9) ol şadā şadā idenüñ

şadāsı ‘aksidür hāşıl-ı kelām tağ mānendi olub kışaş-ı aḥbār-ı (10) sālīfe tağa şadā
toḡunub ol daḥı şadā idüb şadādan bīḡaber ü bībehre (11) oldıḡı gibi olma

“Her nebāt ideli cevherle ‘araz

Kışşadan ḡışşedür el-kışşa ‘araz”

mışdākınca (12) her kışşadan bir ḡışşe alub Ḥazret-i Ḥakkuñ ni‘metine şükür idüb
şuleḡā-yı şalimīn (13) gitdükleri şırāt-ı müstaḡīm üzre beynelḡavf verrecā sālīk-i
rāh-ı ṡarīḡat olub (14) ‘ālem-i kıdemde *elestü birabbiküm* ‘ahdine vefā idüb nā’il-
marzāt-ı Ḥudā olmaḡa sa‘y u (15) ḡüşiş ü cehd eyle tā ki beḡāda pābercā olub
sa‘ādetde *“Ḥālidīne fiḡā ebeden”*¹⁶⁷ ‘izzetinde (16) ‘izzetmend olasın buyurub yine
şüret-i kaḡaya teveccüh buyurub buyururlar ki

(287) Beyt

(17) Dād-ı Ḥaḡ ehl-i Sebārā bes ferāḡ

Şād hezārān kaşr u eyvānhā vü bāḡ

(18) Ḥazret-i Allāh ol Sebā diyārı ehline ziyāde emn ü rāḡatlar virüb yüz biñ (19)
koşkler ve şehnişīn ve baḡlar iḡsān eyler

(288) Beyt

Şükr-i ān negzāredend ān bed regān

(20) Dervefā būdend kemter ezsegān

anuñ şükürin edā itmediler ol bed regler vefāda köpeklerden (21) alçaḡ idiler
köpeklerden alçaḡ olmalarına beyt-i ātiyyeyi mişāl īrād buyurub buyururlar ki

(289) Beyt

(22) Mer segīr-i ān loḡma-yı nānī zider

Çün resed berder hemī bended kemer

meşelā bir köpege bir ḡapudan bir loḡma (23) etmek çünki irişe ol ḡapuda dükeli bel
baḡlar

¹⁶⁷ “Onlar, orada ebedi olarak kalacaklardır.” (Ahzab 33/65)

(290) Beyt

Pāsbān u ḥāris-i der mişevēd

(24) Ger çī bervey cevr ü saḥtī mīreved

kapınuñ bekçisi ve gözcisi olur egerçi anuñ üzerine (25) katılım ve cefā gelür

(291) Beyt

Hem berān der bāşedeş bāş u qarār

Küfr dāred kerd-i ḡayrī⁽²⁶⁾ iḥtiyār

hem ol kapuda olur olması ve qarārı ḡayrī kapuyı iḥtiyār itmegi küfr tutar (27) ya‘nī şuret-i zāhirde bir denī kelbün böyle ḥaḳīḳat ü vefāsı vardır ki bir loḳma gördüğü [35a] (1) kapuyı terk itmeyüb ḥāris ü pāsbānı olur ol kapunuñ nāhemvārān ü eṭfālī (2) egerçi anı döğüb söğüb cevr ü cefālar da iderler anlara taḥammül idüb yeni bir ḡayrī kapuya (3) varmağı küfr ‘add ider bir kelb bu mertebe vefāya mālīk iken sen benī ādem olub ‘aḳl u (4) iz‘ān u ma‘rifet ile kāmīl geçinüb saña vücūd iḥsān eyleyen pādīşāhuñ kapusın (5) biraḡub terk ü ‘ibādet ü ṭā‘āt idüb kendüñ gibi maḥlūḳuñ kapularında gezüb (6) ve anlardan in‘ām u iḥsān ümidin tutub ādemīyyet ü zerāfet zann eyledigüñ (7) iş köpeklerden alçaḳlık olub rezālet ü ḳabāḥat idüğine tenbih buyurub mişāl-ı āḫer (8) iḥsān buyururlar ki

(292) Beyt

V’er segī āyed ḡarībī rūz u şeb

Ān segāneş mīkuned⁽⁹⁾ ān dem edeb

ve eger bir ḡarīb kelb gice ve gündüz gelüb olduğı deri terk idüb- (10) der-i āḫerüñ kelblerile ülfet idüb anlaruñ derinde sākin olmaḳ istese ol (11) kelbler anı te‘dīb idüb lisān-ı ḥāl ile pend ü nuşḫ iderler

(293) Beyt

Ki birev ān cā ki⁽¹²⁾ evvel menzilest

Ḥaḳḳ-ı an ni‘met girevgān-ı dilest

ki yüri ol yire ki evvelki (13) menzildür ol ni‘metüñ Hakkı gönül rehnidür ya‘nî nân u ni‘met Hakkın ferâmuş itme ki (14) “*Men lemya‘rif hakka’l-ihsâni lemya‘rif hakka’r-rahmani*”¹⁶⁸ kavlı-i şerîfi mücebince mu‘kaddemâ nân u (15) ni‘met yidigün kapuya gidüb anda sâkin ol diyüb mütenebbih olmaz ise

(294)(16) Beyt

Mîgezendeş ki birev bercây-ı h vîş

Hakk-ı ân ni‘met fûrû megzâr bîş

(17) anı ısırlar ki yüri kendi yirüñe ve kapuña ol ni‘metüñ hakkını aşığı geçirme diyü (18) ya‘ni anı ürmek ile ve ısrımağ ile redd ü tardı idüb qabül eylemeyüb qadîmî (19) hudâvendi kapusına yollarlar bu ebyât-i feyz ü kerem-i ihsândan âdâb-ı tarîkat-ı (20) ra‘nâ fehm olunur ki şeyhler hakkâkî şüret uğrısı nekebât-ı evvelde az imiş (21) lâkin ‘aşrımızda katı çok olub bir şeyhden bir şeyhe giden bîedeb ve bîhayâ şeytân (22) ü nefesperest köpekleri qabül itmeyüb evvelüki şeyhine yollamağ âdâb-ı tarîkatdan (23) oldığı bilâşekk lâkin kavli fi‘line muvâfıq ve lisânı hâline nâmutâbık şüret-i (24) şalâhda zâhirbîn ve şüretperest şeyhler dahı bir mertebe fart¹⁶⁹ ü keşiretdeki sefîh (25) ve bîma‘nâ tâlib-i râh-ı Hakk geçinen har u gâv tabî‘at-ı hayvânî mürid ü şüfüm çok (26) olsun fûlan ne ‘aceb çok şüfî ü mürîdi var disünler için mürîdânı olan (27) mürîdân-ı nâdânı şâf dil bîçârelerüñ iğvâda ve şeytânî olmağa ruşat [35b] (1) gösterüb birbirinden aqtarmağ hevâsında olurlar “*E‘âzan[allâh] min şürûri’l-müfsidîne* (2) *ve’l-ebâtili’l-münâfikîne fî zîş-şâlihîne bihurmeti’l- enbiyâ’i ve’l-mürselîn*”¹⁷⁰

(295) Beyt

(3) *Ezder-i dil v’ehl-i [dil] âb-ı hayât*

Çend nüşîdî vü vâşud çeşmhât

¹⁶⁸ “İyilik yapanın hakkının bilmeyen Allah’ın hakkını da bilmez.”

¹⁶⁹ Metinde “fert” şeklinde yazılmış ama kelime “farf” şeklinde olmalı.

¹⁷⁰ “Allah bizi enbiyaların, resullerin ve salihlerin hürmetine münafık batılardan, fesatçıların şerrinden korusun.”

ol rehnümā vü muḳtedā (4) ol pīşvā-yı evliyā ol kāmīl-i ḥāş-ı Hudā ol vāriş-i sulṭān-ı mā peygamber-i ehl-i şafā (5) yaʿnī Muḥammed Muşṭafā ʿaleyhi efdālūş-şalavāt cenāb-ı ḥazret-i ḥudāvendigār-ı Mevlānā ḳuddise sırrahu (6) ḥazretleri iḥsān buyurdıkları ḳışşā-yı feyż-i iḥsān ve dürer-i ḳudsiyānuñ ḥaḳāyık ü deḳāiki (7) inʿām buyurub yaʿnī ey ṭalib-i rāh-ı sülük ü ḥaḳīḳat olan kimse gönül ḳuyusundan (8) ve gönül şāhibi olan ʿazīzlerden āb-ı ḥayāt ve ʿirfān u īḳānı ol mertebe açduñ ki (9) gözlerüñ açıldı meşelā şaliḥān ḥıdmetinde ve ʿubūdetinde oldığıñdan nazār-ı şerīfleri ile (10) saña ḥvāb-ı ḡafletden īḳāz u intibāh gelüb ḥaḳḳı nāḥaḳḳdan temyīze istiʿadād taḥşil (11) idüb bāb-ı saʿādet-i evliyādan çeşm-i başiretüñ güşāde oldu

(296) Beyt

(12) Bes ḡidā-yı sükr ü vecd ü bīḥodī

Ezder-i ehl-i dilān bercan zedī

çün ḡidā-yı rūḥānī (13) ki sekr ü vecd ü bīḥodluḳdur ehl-i dilān ḳapusundan cānıña urduñ yaʿnī şuleḥā vü etḳiyā (14) ḥıdmet ü şoḫbetleri berekātıyla rūḥānī ḡidāyile cānuñı perveriş idüb besledüñ lākin

(297)(15) Beyt

Bāz īn derrā rehā kerdī zihırş

Gird-i her dükkān hemī kerdī zihırş

girü bu ḳapuyı (16) terk eyledüñ ḥırşdan her dükkānuñ eṭrafın dolandır olduñ eyü gibi yaʿnī şāliḥnāk (17) şoḫbetleri senüñ cānıña āb-ı ḥayāt-ı ebedī olan ḡidā-yı rūḥānī iḥsān idüb terbiyet-i (18) irşādları keremisinde bir zevḳ-i rūḥānī ḥāşıl idüb cānuñ gözi ḡāflet uyḥusundan (19) uyandı ammā ḡidā-yı nefsanī ve vesvese-yi şeyṭānī saña ḡālib olub ḥırş u dünyā-yı denī (20) şeʿametinden evliyā-yı kirāmuñdur pürīḳbāl-i saʿādetin şalıvirub terk eyledüñ ve aşḥāb-ı (21) ḥırş u hevā vü ārzü ile ülfet ü şoḫbet idüb anlaruñ bed ḥasletlerüñ cānuña teʿşirinden (22) anlaruñ kāsēlisānı olub ḥırş mānendi evlerin ve dükkāların dolanırısın dimek ola

(298)(23) *Beyt*

Berder-i ān mün‘imān-ı çerb ü dīg

Mīdevī behr-i serīd-i mürdrīg

ol (24) çünkü çervişli mün‘inlerüñ kapısı üzre yilersin artakala bir tirid için ya‘nī ey der-i (25) evliyāullāhdan gıdā-yı rūhānī ekl idüb şarāb-ı ma‘nā nūş eyledüğinden şoñra iğvā-yı (26) nefsanī vü telbīs-i şeytāniyye firīfte vü şifte olub hırş u hevesi bīma‘nādan bāb-ı (27) ehlullāhı terk eyleyüb qarın toyurmak için ‘avām-ı kelhevāmuñ kapularında zenkāseliq [36a] (1) iden kāsēlīs ü qaltabān-ı bībehre

(299) *Beyt*

Çerbiş incā dān ki ferbih şeved

(2) *Kār-ı nāümmīd incā bih şeved*

çervişli bunda baña cān semiz ve ümitsüz bunda eyü ve ra‘nā (3) olur ya‘nī ‘avāmü’n nāsüñ yağlu ve semiz loğmaların aş şanma yağlu ve semiz loğma oldur ki (4) hilm ü şabr ve buñla bā‘iş olan aḥādīs-i enbiyā vü kelimāt-ı cānfezā- yı evliyādur (5) anlardan cān semiz olur gıdā anı bilüb gıdā-yı nefsanī vü şehvāniyi terk idüb (6) tekyenüñ kurı şurbāsına qanā‘at u faqr u fenāya şabr u taḥammül idüb fuqarā-yı bāb-ı (7) Allāhuñ rızaları üzre bir şey’i ümīdsüz Allāha ḥıdmet ü t̄a‘at ile eyleñ böyle ḥıdmet (8) itmededür yoḥsa ‘avām kapularında serseri gezüb peh ne güzel ma‘rifetli söz añlar nükteşinās (9) dervīş imiş ancak olur didürtmek lağva iştigāl olub şoñı bir t̄a cahīme (10) ḥaṭab olmaḥdur dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

Cem‘ āmeden ehl-i āfet her şabāḥī (11) *berder-i şavma‘a-yı ‘İsā ‘aleyhi’s-selām cihet-i ṭaleb-i şifā bedu‘ā-yı ü*

çünkü ol menba‘-yı (12) esrār u füyuzāt-ı ilāhī ve ol fuqarā vü aşdıqānuñ kıblegāhı ol kulzüm-i (13) ma‘ārif-i nāmütenāhī cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳaddesallāhe sırrahu’l- a‘lā ten ferbihlik (14) lağv u haşv olub ferbihlik cān ferbihligin bil ki nāümīd işler bunda şirīn ü (15) ra‘nā olur diyü buyurub ol kelimāt-ı ḳudsiyyeye sürḥ-i şerīfi mişāl

ihsān (16) buyurub Hāzret-i ʿĪsā ʿaleyhi's-selāmuñ şavmaʿaları kapularına her şabāh ehl-i derd ü belānuñ (17) cemʿ olub ol sulţān-ı ʿālīşānuñ duʿāları berekātiyla şifā taleb idüb (18) buldukların beyān buyurub buyururlar ki

(300) Beyt

Şavmaʿa ʿĪsast h̄vān-ı ehl-i dil

(19) Hāñ u hān ey mübtelā ĩn der mehil

şavmaʿa-yı ʿĪsādur göñül şahibinüñ sofrāsı (20) şaķın şaķın ey derdli bu kapuyı bırakma yaʿnī evliyāullāhuñ kaddesallāhu (21) ervāhahüm meclis ü vaʿz u maḥfil nuş u pendleri Hāzret-i ʿĪsā ʿaleyhi's-selāmuñ şavmaʿa- (22) larından çıkub ḥasta ve kötürüm ve aʿmā ve ḥudām ve baraş ve sāyir emrāz-ı (23) muḥtelifeye mübtelālara bir duʿā idüb duʿāsı berekātiyla cümlesi şıḥḥat u ʿāķıbet (24) bulub revāne olurlardı kezalik evliyāullāhuñ irşād u terbiyeleri hırş u (25) ğaraż u ʿucb ü kibr ü kĩn ü ḥased emrāz-ı rūḥāniyelerine mübtelā olanlaruñ aḥlāķ-ı (26) seyyieleri emrāzın izāle idüb ḥüsn-i ḥulķ-ı şifāt-ı şıḥḥatı ile sıḥḥat u selāmet buldukların (27) ve ol emrāza astān-saʿādet ihsānları iksir olub andan cüdā olmağa tenbĭh buyurmaķ [36b] (1) ola Vallāhu aʿlem

(301) Beyt

Cemʿ geştendi ziher eṭrāf ḥalk

Ezdarĭr ü leng ü şell ü ehl-i (2) delķ

Hāzret-i ʿĪsā ʿaleyhi's-selāmuñ şavmaʿaları keyfiyyetin beyāna şürüʿ buyurub (3) tafşil buyururlarlar ki cemʿ olurlardı her eṭrāfdan ḥalk aʿmādan ve ṭopal ve çolak (4) ve ehl-i delķden

(302) Beyt

Berder-i ān şavmaʿa ʿĪsā şabāh

Tā bedem ūşan (5) rehāned ezcenāh

ol H azret-i  Is anu n  avma ası  apusu  zre her  ab h- (6) larda m b rek nefesiyle  urta[r]sun anları g n hdan z r   alemde ibtil  bir (7) c rm n  meresi olduğu ta k kd r nitekim **M rz   a b Mevlev ** h zretleri  aleyh r-rahme bu a m n sib (8) buyururlar

 az  netice-yi kird rh i b t l-ı t st

Tu s de levh kuni  ikveh ez  az  (9) ke ¹⁷¹

yan  e r fdan maraz  her  ab h H azret-i  Is anu n  avma ası  apusuna cem  olurlardı (10) t  ki H azret-i  Is  bir nefes ile ol bel dan  urtarsun i un

(303) Beyt

  c  f riğ (11) ge ti ezevr d-ı h vi 

 a tgeh b run  ud  an h b ki 

H zret-i  Is  aleyhi's-sel m (12)  unki evr dların itm m buyurub  u luk vaktinde ta ra gel rdi ol d n (13)   t vr-ı ayini g zel

(304) Beyt

Cav  cav i m btel  d d  niz r

 este berder ber m d (14)   intiz r

b l k b l k derdl  g r rdi egleyici  apuda o urmı lar  m d   (15) intiz r ile

(305) Beyt

Guft  ey a h b-ı  fet ez ud 

 acet-i  n c mleg nt n (16)  ud rev 

H zret-i  Is   aleyhi's-sel m dirdi ey bel   a ibleri H zret-i All hdan (17) c mleniz n dilegi  ab l oldu

(306) Beyt

H n rev n gerd d b renc    an 

S y-ı  aff r  (18) v  ikr m-ı  ud 

¹⁷¹ “K t  olayların ba ına gelmesi senin k t  i lerinden dolaydır, senin gibi sade d  nen biri de rast gitmeyen kaderinden  ikayet ediyor.”

āgāh olub gidūñ reñcsüz ve zaħmetsüz Ĥazret-i Ĥaħķuñ ğufrānı (19) arafına

(307) Beyt

Cümlegān çün üřtürān-ı beste pāy

Ki ğuřāyī zānū-yı iřān berāy

(20) bu beyt-i řerīf miřāl arıķiyle īrād buyurulmuş ola ki meřelā ol der şavma‘a-yı ‘īśāya (21) mecmū‘-ı marazānuñ cümlesi ayağı bağlu develer ğibi ki řāħib-i re‘y anlaruñ bağların (22) çözmesi ile bağdan ve bend ü kayd ağdan nice ğalāř olub revān olurlarsa

(308)(23) Beyt

Ĥoř devān u řādmāned sūy-ı ğān

Ezdu‘ā-yı ü řudendī pādevān

(24) ol maraz ancılayın ğoş yilici ve řādumān olurdı cānibine anuñ du‘āsından yilici olurlar- (25) dı ya‘nī kendülerde ařlā saķāmet ü maraz u derd-i elem almayub řiħħat ü selāmet ile ğānelerine yilerlerdi

(309) (26) Beyt

Āzmūdī tu besī āfāt-ı ğ vīř

Yāftī řiħħat ezīn (27) řāħān-ı kīř

bu ğiāb-ı müsteāb yā maħabbet-i řādık şüretlü ve münkir ü mu‘ānid [37a] (1) sīretlü řāħib-i inkāra ola yāħūd mürīd-i ğāliř ğeçinüb ğıdmet ve ulluğā bel bağlamış (2) ğorinüb bilāizn ü rızā arār idüb sırr oldum divedi varı zann iden altabān-ı bedbaħt (3) ü nāhemvāre ola a‘lā kile‘t-taķdīreyñ ma‘nā-yı beyt-i řerīf ey emrāz-ı rūħānī vü cismāniye (4) mübtelā olub ve derd ü miħnet ü belāya ğiriftār olduķda meřāyih ü fuķarā-yı řuleħāya du‘ā (5) itdürdüb kendi belāların döküben kimsesin bu dīn-i pādiřāhları olan meřāyih-i řuleħā-yı (6) etķiyānuñ du‘ālarından ve ğüsn-i zannlarından řiħħat bulduñ

(310) Beyt

Çend ān lengī-yi tu rehvār (7) şud

Çend cānet bigām u āzār şud

niçe niçe senüñ ol topallıguñ yorğa oldı (8) ve niçe niçe cānuñ gāmsuz ve azārsuz oldı ya'nī topallıq marazı gibi nārāst ü nārevā (9) emrāzuñ meşāyih-i izām ve şulehā-yı kirām hayr du'aları ve nazarları sebebiyle şahih ü rāst olub (10) ve gam ü guşsa ve anda zamān efkār-ı fāsidesi ile qalbüñ mevzi'-i cünbüşān iken ol (11) elem ü ıştırābdan halās bulub sālīm olduğdan şoñra yine gāflet ü hevā vü ārzü ve ehl-i (12) dünyānuñ ardına düşüb galebe-yi beşeriyet ü nefسانیyyet ve gāflet saña ehl- (13) ullaħuñ semtdārın ferāmüş itdürdüğünden mā'adā ol selāṭine daħl ü ta'arruz itme- (14) den hālī degülsün böyle olıcaq

(311) Beyt

Ey muğaffel rişteyī berpāy bend

Tā zihod hem (15) güm nekerdī ey levend

ey gāflet idici veyāhūd ey gāflet olınmış gāfil ü 'aql-ı ma'addan (16) ba'id ü bībehre lāya'kıl ayağıña bir ip bağla tā kendüñden hem zāyi' olmayasın ey gāfil (17) azgün zīrā gāfletüñ sebebiyle ehlullāha kendüñden ictināb itdürdüb zāyi' itdüñ (18) bu humq u gāfletle kendüñi bulmaq için ayağına ip bağla ki humekādan biri kendin bulmaq (19) için beline qabaq bağlarmış meşhūr mesel olub her kesüñ ma'lūmı olduğundan taṭvilden (20) ihtirāz olundu bu maqūle şüretin peyrev-i rāstān gösterüb muhālefet üzre olan (21) muhibbşüret münkirṭabī'at ve mürīdkıyāfet ve mürīdḥaşlet nekebātı ol Hebenneqaya (22) tanzīr buyurub buyururlar ki

(312) Beyt

Nāsipāsī vü ferāmüşī-yi tu

Yād [nā]verd ān 'asel- (23) nüşī-yi tu

minnetsizliğun ve unutkanlıguñ hāṭırına getürmedi senüñ ol bāl (24) içmeleriñi ya'nī meşāyih ü ehl-i şalāħuñ 'asel şerbeti lezīz ü şīrīn ü hoşgüvār olan (25) nuşh ü

pendlerin ve kelimāt-ı ʔudsiyye-yi dilbendlerin istimā'ında saña lezzet-i rūḫānī aldurub (26) rāḫata nā'ıl olmış idüñ ammā ğafletüñ ḫicāb olub ehl-i dūnyā vü hevā şoḫbetleri belālarından (27) ʔuvvet-i ʔalb ve efkār-ı fāsıdeye mübtelā olub ol leṭāfet ü lezzeti ferāmūş [37b] (1) itdürdüb enāniyet ü 'ucbuñ ol lezzeti ḫāṭırıña getürtmedi

(313) Beyt

Lācerem ān rāḫ (2) bertu beste şud

Çün dil-i ehl-i dil eztu ḫaste şud

ol eclden ol yol saña bağlu (3) oldu çünki göñül şāḫibinüñ göñli senden ḫasta oldu ya'ñi ehl-i sülük lezzetinden (4) lezzet alımayub zevḫlerinden bīnaşib ü bībehre ʔaldığıñuñ bā'is ü bādisi göñül (5) aşḫābı şāḫib-i 'izzet 'azizlerüñ yā lisānuñla yā evzā'-ı eṭvāruñla yā ḫareket ü (6) cünbiş-i nādir berāber gele ḫāṭırların yaḫub göñüllerin ḫasta itdigündendür imdi çünki böyle (7) itdünse ʔuvvet-i ʔalb ü dağdağa-yı efkār-ı fāsıdeye mübtelā olub 'ilāc ü devāya (8) rāğıb olursañ

(314) Beyt

Zūd şān deryāb istiğfār kun

Hemçü ebrī (9) giryehā-yı zār kun

tiz anları bul ve istiğfār eyle bulut gibi zārı zārı ağlamaḫlar eyle (10) zīrā “*Merdane-ı Hudā huy-ı hudayi dārend*”¹⁷² vefḫınca bu beyt-i kerīm su'āl-ı mukaddere cevāb (11) ṭarīḫiyle irād buyurılmış ola ki e'azze-yi kirām “*teḫalleḫü biaḫlāḫillāḫ*” ile muttaşiflardur bunlara ṭāḫī vü bāğī (12) olub şütüm u hezl ü istihzā idenler ve cevr ü cefālar idüb mübārek ʔālblerin şikeste (13) ve ḫasta idenler gelüb ḫuzūr-i şeriflerinde tevbe vü istiğfār eyleseler kemāl-i kerem ü merḫametlerinden (14) ol mücrim ile bile ağlayub ol sāt 'afv iderler imdi ey ʔasvet-i ʔalb ü bīārāmī (15) vü bitemkīn olan bīḫayā vü bīedeb-i miskīn cidd ü ceḫd idüb ḫāṭırın (16) şikest itdügüñ

¹⁷² “Allah'ı bilenlerin yüce huyları vardır.”

aşhâb-ı sa'âdet vâlânişîni bulub bulut mânendi gözyaşların (17) ağıdub cürmüñe
tevbe vü istiğfâr eyle

(315) Beyt

Tâ gülistân şân sūy-ı tu bişkufed

(18) Mîvehâ-yı puhte berhod vâkefed

tâ ki anlaruñ gülistân qalbleri seniñ cāniña açıla ve pişmiş (19) mîveler kendülerden
ayrılsa ya'nî saña merhamet ü 'ināyet idüb qalb-i pāklerinde yir eyleyüb (20)
maḥabbet ü nazār itmeleriyle seniñ hām ṭabī'at ü hām kār olan ahlākuñ mîveleri
puhte (21) olub cān ü imānuña leṭāfet bahşış olur dimek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

(316) Beyt

(22) Hem berānder gerd kem ezseg mebāş

Bāseg-i Kehf er şudestî ḥ^vācetaş

hem ol (23) kapuda çevril köpekten kötü olma eger seg-i Kehf ile ḥ^vācetaş olduña
bu beyt-i kerīm-i (24) pürirşādda şālihler ve etḳiyālar ḥıdmet ü şoḥbetlerinden
ayrılmamağa tenbîh iḥsān olunub (25) ṭālihler ve eşḳiyālar ülfetinden ictināb ṭālibe
lāzım ü mühim idigi 'ayān buyurulmuşdur ki (26) Aşhâb-ı Kehfüñ köpegi eyülere
tabi'iyet ile insān olmuşdur kezalik ādem-i şālihler şoḥbet ile (27) şālih ü ṭālihler
ülfet ile ṭālih olur nitekim **Şeyḥ Sa'dî** ḥazretleri buña münāsib buyururlar ki [38a] (1)

Rubā'î

Bā bedān yār kuşt hemsere Lūt

Handāne nebüvvetiş güm şud

Sege aşhābe kehf(2) ruzî çend

Peye nikān gereft u merdüm şud¹⁷³

¹⁷³ “Hazret-i Lūt'un oğlu kötü insanlarla gezdi, peygamberlik soyundan koştı ve kötü yola düştü; mağara sahabelerinin köpeği bir kaç gün dürüst insanlarla gezdi ve halk içinde saygın insanlar gibi oldu.”

Geh yüzüñle süpür geh etekle

Tekyenüñ āstānını (3) bekle

vefkince t̄alibe lāzım ü mühimm olan irādet getürdigi kimsenüñ yanından olunca cüdā (4) vü ba‘id olmayub hayr du‘āsın almağa sa‘y u gūşış eylemek ve bu huşūşi cānibine minnet bilüb (5) eyledügi hıdmeti imtinān itmemek gerek zīrā minnet ile olan hıdmet maq̄bül olmadığın cenāb-ı (6) hazret-i p̄ir kuddise sırrahu hazretleri maḥall-i āherde işāret buyurub erbāb-ı imtināna müzevver diyü (7) tesmiye buyurmuşlardur ki

Ney gidāyānend kez her hıdmeti

*Ez tu dārend ey müzevver minneti*¹⁷⁴

imdi

(8) *Ser ki ne der rāh-ı ‘azizān reved*

*Bār-ı girānist keşīden bedūş*¹⁷⁵

vefkinca t̄alibe lābüddür ki (9) meşayihüñ ve fuqarānuñ hıdmetlerin ezcān u dil ü şıdk u hulūş u şevk ü mihr ü (10) maḥabbet ü vefā ile eyleye ašlā imtinān eyleme ve vazīfe kaydında olmaya zīrā ücret ile (11) t̄utulmuş ırğada dönüb lezzet-i sülükdan ve sa‘ādet-i ašḥāb sa‘lükdan (12) bībehre kalmaya o maq̄üle imtinān ile hıdmet idenlerüñ ‘ākıbetleri hayr oldığı istimā‘ (13) olunmamışdur ekseri t̄ig-ı gāzab-ı ‘azizān ile helāk olmuşlardur feizā kāne kezalik (14) vefāda kelblerden alçaq olmasañ Ašḥāb-ı Kehfle ḥ‘ācetāş diyü ḥaḳīḳat üzre (15) mihr ü vefāya tenbīh buyurub mişāl irādına tevcīh-i ‘inān buyuyrub buyururlar ki

(317) Beyt

(16) *Çün segān hem mer seganrā nāşihend*

Ki dil ender ḥāne-yi evvel bübend

çünkü kelbler kelblere (17) naşīhat idicidür ki göñliñi evvelki eve bağla diyü ki

¹⁷⁴ “O dilencilere benzerler ki her hizmetten sana bir minnetleri olacak.”

¹⁷⁵ “O baş ki sevdiklerinin yolunda gitmezse, omzunun üstünde ağır bir yükür”

(318) Beyt

Ān der-i evvel ki ħurdī üstülh vān

(18) *Saht gīr ħaġuzār ānrā memān*

ol evvelki ħapu ki anda kemik yidūñ pek tüt ve ħāġ (19) geġür aña ħalma ya‘nī kilābuñ kelb misāfirine mürīdini bunda ħalma ibtidā kemik yidigūñ (20) ħapuya gidüb anda ħāris ü nigeġbān ol ve vefāda sābitġadem olub ħāġ (21) güzār u derbān ol diyüb mütenebbih olmazsa

(319) Beyt

Mīgezendeş tā z’edeb ān cā reved

(22) *V’ezmaġām-ı evvlīn müfliġ şeved*

anı ıŝır[ır]lar edebden tā ol yire gide ve evvelki maġāmından (23) felāġ bulub muzaffer ola ħāġġāki ādāb-ı ħarīġatdandır ki biīzn ü rızā ħareket (24) idüb ŝehr ü ħaşaba görmenüñ edebine seyāġat-i dīn-i nigeġbān bir tekyeye varub (25) filān tekyeden sırr oldum diyü fuġarā beyninde telāş u bīġuzūrluġ ‘ayān olduġdā yıġıld- (26) igūñ yirde yayıl dervīş diyü naşīġat idüb ve tekyede tütmayub tütduġları (27) taġdırce ayakġılıġa ħoşub bīġādd-ı ġıdmet ve cefālar gösterdüġleri sūnnet-i ħarīġat [38b] (1) olduġın bu ebyāt-ı cevāhirnişārdan ‘ayān olur

(320) Beyt

Mīgezendeş k’ey seg-i ħāġī birev

(2) *Bāveliyy-i ni‘metet yāġī meşev*

anı ıŝırırılar ki ey azġun köpek yūri kendi velīni‘metiñe ‘āşī olma (3) ya‘nī öyle ġodbeġod gezen yādigāri tekyelere varduġda cefā vü cevrler idüb zaġmet (4) gösterirler ki ey azġun dervīş ü şūfī yūri irādet getürdigūñ peşince bīvefā vü (5) nāsipāşlık idüb ‘āşī olma ġulūş üzre cān ve baş ile ġıdmetde olub (6) rızāsı üzre ġareket eyleyüb

(321) Beyt

Berhemān der hemçü halka beste bāş

(7) *Pāsbān u çābük ü berceste bāş*

ol kapunuñ üzerinde halka gibi bađlu ol (8) bekçi ve çabük ve çüst ol ya'nī kemāl hūlūş u i'tikād ü i'timād ile bel bađlayub (9) hevā-yı habs-i nefsanīyye ü igvā-yı şeytāniyye ü insāniyye ile irādet gösterdigüñ (10) 'azīzün kapusundan bir gayrı yire dađı gitme bađlu halka-yı dermānındı

(322) *Beyt*

Şūret ü (11) naķş-ı vefā-yı mā mebāş

Bīvefāyīrā mekun bīhūde fāş

vefāmuz şūretinüñ (12) naķş olma bīma'nā yire bīvefālīđı aşkāre eyleme ta'nını şeyhden şeyhe ve tekyeden (13) tekyeye bīsırr sāmān havāī tīynet ve hercāī meşreb olan derbederān-ı bīiz'āna (14) vardığı yirlerüñ meşāyīh ü fuķarāsına lāzım olan aña tārīķ-i ilāhī-yi mihr ü muħabbet ü vefā (15) tārīķidür buđz ü 'adāvet ü cefā tārīķi degüldür bīma'nā yire bīvefālīķ izhār idüb (16) cem'ī ehl-i tārīķ ki vefā ma'deni ve maħabbet kānidürler anlaruñ vefālarınıñ şūret-i naķşı (17) olma diyü pend ü naşīhat idüb anı evvelki yirine yollayalar dimek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

(323) *Beyt*

(18) *Mer segānrā çün vefā āmed şī'ār*

Rev segānrā neng-i bed nāmī meyār

çünki köpeklerin (19) hāşleti vefā geldi yüri köpeklere bednāmlīķ 'ārını getürme ya'nī hezliñi maħalleñde varub (20) çüst ü çāpük firār idüb haķķımızda bīvefālīķ bednāmlīđını söyledüb bizi 'ālemde (21) bīvefālīķ bednāmlīđı rüsvāyīlīđı ile rüsvāyī itmedürler

(324) *Beyt*

Bīvefāyī çün segānrā 'ār būd

(22) *Bīvefāyī çun revā dārī numūd*

bīvefālīk çunki köpeklerüñ ‘ārı oldı bīvefālīk göstermeñi (23) nice lāyık tıtarısın ya‘nī kelbler maḥlūkuñ edānī ü esāfīlinden iken bīvefālīgı (24) k̄abūl itmeyüb ol bed nāmıdan ‘ār iderler yā sen ki eşref-i maḥlūkatdan benī ādem olub (25) ḥalīfezāde iken bīvefālīk gösterüb kelblerden alçaq olmağı nice lāyık tıtarısın (26) zīrā vefā şı‘ār-ı müslimīn ü enbiyādur

Hikāyet

bir gün İsmā‘īl peygamber ‘alehi’s-selām ḥazretleri (27) bir dostı ile hemrāh olub anuñla bir k̄apuya geldüklerinde İsmā‘īl ‘aleyhi’s-selām didi ki [39a] (1) ben seni hemāre dost tıtarım beni bunda k̄atlanmağa ‘ahd eyleyen derūn-ı ḥāneye (2) gidüb mühim görüb filḥāl ḥaşre gelem Ḥazret-i İsmā‘īl va‘de idüb ol maḥālde (3) oḥurdılar ol kimesne ḥāneye geldükde küllisi vāki‘ olub Ḥazret-i İsmā‘īli (4) ferāmūş idüb derdmend-i mühimden mühime rüşen olub ḥānesinüñ bir gayrı (5) k̄apısı daḥı var idi andan çıkub kārına meşgūl oldı üç gün mürūrdan şoñra (6) bir mühim ile girdiği k̄apudan çıkub Ḥazret-i İsmā‘īl ‘aleyhi’s-selāmı k̄apuda gördükde ey (7) semere-yi şecere-yi ḥillet ve ey şehzāde-yi beder-i millet bunda ne tıturusun diyü su‘āl eyledükde (8) Ḥazret-i İsmā‘īl aleyhi’s-selām buyurdılar ki ol vaḫtden berü ki sen beni bu mevzi‘de va‘de (9) ile k̄oduñ çeşm-i intizārum senüñ mu‘āvedetüñdedür didükde ol yārān-ı sulṫānum çunki (10) ben gelmedüm cenāb-ı ‘izzetüñ niçün revāne olmayub böyle intizār itdüñ didükde buyurdılar ki (11) senüñle va‘de idüb va‘deye ḥilāf itmegi revā tıtmadım eger sen müddet-i medīd (12) bu yire gelmeseñ ben bu maḥallden ḥāreket idüb gitmezüm diyü gevhernişār-ı mihr-i vefā oldılar (13) lācerem Ḥaḫ Subḥāne vü Te‘ālā Ḳurān-ı Kerīmde cenāb-ı Ḥazret İsmā‘īl ‘alā nebiyyinā ve ‘aleyhimü’s-selām (14) ḥazretlerin vaşf idüb buyurur ki “*İnnehü kāne sādīkāl va‘di*”¹⁷⁶

Ez ‘uhde-yi ‘ahd eger (15) birūn āyed merd

¹⁷⁶ “Şüphesiz o, sözünde duran bir kimse idi.” (Meryem 19/54)

*Ez herçi gümān berī fūzūn āyed merd*¹⁷⁷

Ḥaḳḳākī ‘ahde vefā kār-ı merd-i (16) Ḥudādur

Yohsa ne kar bīser ü pā ü behādur

ṭārīḳ-i Ḥaḳḳdan kām alub maḳşūda (17) ireyüm diyen ṭālib ü şādık

Mısra‘

*Ger ser bireved ez seyr hemān nerevem*¹⁷⁸

ḳavl-i şerīfince (18) cān ve başdan geḳüb ‘ahde vefādan geḳmez zīrā

Şırāt-ı enbiyāllāhu vefādur

(19) *Sebīl-i aşfiyāllāha vefādur*

Ṭarīḳ-i evliyāullāha vefādur

Şi‘ar-ı etḳiyāllāha vefādur

(20) *Vefāya ehl ol ehl-i Ḥudādur*

(325) Beyt

Ḥaḳ Te‘ālā faḥr āverd ezvefā

Guft (21) men evfā bi‘ahdin ğayrunā

men lafzı istifhām için ola evfā fi‘il-i tafşıl olıcaḳ (22) ğayr fā‘ili olmaḳ ra‘nā görünür

ma‘nā-yı beyt-i kerīm dimek ola ki Ḥaḳ Te‘ālā ḫāzretleri (23) celletü ‘azimetihı vefā

eylemeden faḥr getürdi ve emr idüb buyurdu ki bizden ğayrı ne kimsedür ki (24)

ahdine evfā ola bu beyt-i sa‘adet maşşüb u ‘izzet üslubuñ ma‘nā-yı celīl (25) ü’l-

ḳadri süre Muḳaşşışenüñ āḫirinde olan bu āyet-i kerīmeden zāhir ü hüveydādur ki

(26) ḳavlühü Te‘ālā “*Ve men evfā bi‘ahdihi minallāhi festeşirü bibey‘ikumullezī*

bāya‘tum bihi ve zālike (27) huvel fevzul ‘azīm.”¹⁷⁹ bu nazm-ı kerīmüñ taḫḳīḳinde

İmām Ca‘fer Şādık ḫāzretleri raḳıyallāhu ‘anh [39b] (1) buyurmuşlardur ki ey

¹⁷⁷ “Eger kişi ahd ettiği şeyden çıkarsa, şüphe ettiğinden daha fazlası olabilir.”

¹⁷⁸ “Eğer başım gitse de yoldan ayrılmam.”

¹⁷⁹ “Allāh’tan daha çok ahdine vefā eden kimdir? O’nunla yaptığınız alışveriş ile sevinin! Ve işte o, en büyük fevz (mükāfat)dir.” (Tevbe 9/111)

mü'minler sizün bahāñuz cennetdür pes kendiñüz bey^c itmeñ meger aña bey^c ideñ ya^cnī (2) kendiñüz metā^c-yı gurūr-ı dünyā-yı denīye ferūhat itmeñ ki sizün kıymetüñüz na'im-i bākī (3)-yi cāvidāniyedür nefsiñe māye-yi şerr ü şürdur mal ise bādī-yi tuğyān ü gurūrdur bu iki (4) nākıs u mağbūnı ıarık-i müştakīm-i Hudā ve rāh-ı maḥabbet ü vefāda fedā iden behişt-i (5) bākī-yi mergūbe sezā olur

Nazm

Seng biyendāz ü [güher] meyistān

Ḥāke zemīn (6) mīde vü zer meyistān

Der 'avaż-ı fānī-yi ḥod u ḥakīr

Ni'met-i pākize-yi bākī begīr¹⁸⁰

Linazmih

(7) *Vefā maḥabbet-i kalb-i enbiyādur*

Vefā maḥlūb-ı cümle-yi aşfiyādur

Vefā tarz u sülūk-ı evliyādur

(8) *Vefā maḥşūd-ı cümle-yi etkıyādur*

Vefā fāḥir-i cenāb-ı kibriyādur

(326) Beyt

Bīvefā dān ve (9) fā bāredd-i Ḥakḥ

Berḥukūk-ı Ḥak nedāred kes sebak

bīvefālīk bil redd-i Ḥakḥa vefā-yı Ḥakḥuñ (10) ḥukūkı üzre kimse sebak tutmaz ya^cnī Ḥazret-i Allāhuñ merdūd u maḥrūdı olan (11) şey^c[e] vefā u maḥabbet eylemek cenāb-ı ḥazret-i bārīye bīvefālīk idüb 'ahd-ı eleste (12) vefā itmemekdür Ḥazret-i Allāhuñ 'ibād üzre ḥukūkı ḥod sāir ḥukūkuñ cem'isine (13) sebkat eylemişdür anuñ ḥakḥı üzre bir kimsenüñ ḥakḥı sebak tutmaz cümleden (14) şeytān Ḥazret-i Ḥakḥuñ merdūdudur anā uymak Ḥazret-i Ḥakḥa bīvefālīk idüb (15) 'aşı olmaḥdur şāniyen

¹⁸⁰ “Taş at onun karşılığında cevher alasin, yere de emek ver ki karşılığında altın alasin; kendi fani ve ölümlü hayatını ver ama karşılığında ebedi ve tertemiz bir ödül al.”

maḥabbet-i dünyā ki cenāb-ı sulṭān-ı her dü serā buyurmuşdur hem (16) *“İnnallāhe te‘ālā lemmā ḥalaka’d-dünyā nezarā ileyhā sümme e‘raza ‘anhā sümme kâle ve ‘izzetî lā enzeltüke* (17) *illā fî [kulûbi] şirâri ḥalkî”*¹⁸¹ ve cenāb-ı risālet penāh şallallāhu ‘aleyhi vesellem ḥazretleri ḥadîs-i (18) āḥerde *“Ekberu’l-kebā’iru ḥubbü’d-dünyā”*¹⁸² buyurmuşdur ve ḥadîs-i āḥerde *“Utrükü’d-dünyā (19) liehlihā feinnehu men eḥaze minhā fevka mā yekfîhi eḥaze min ḥîfetihi ve hüve lā yeş‘ur.”*¹⁸³ buyur- (20) mışdur böyle olıcaḳ cenāb-ı Ḥaḳḳuñ ve resûlallāhuñ merdûdı ve maṭrûdı olan dünyā-yı (21) deniye dildāde olub ‘ömr-i nāzenin iḡvā-yı şeyṭānî ve hevā-yı ḥābs-i nefsanî ile hevā vü ārzûlara (22) şarf itmek Ḥazret-i Ḥaḳka ve resûl-ı Ḥazret-i Ḥaḳka bîvefâlık izḥâr idüb küstāhlık (23) ve bîḥayâlık ‘ayân itmek olmaz mı *“E‘āzenāllāhu min şürûri enfüsünā ve ce‘alnā min (24) ehli’l-vefā’i ve ş-şafā”*¹⁸⁴

(327) Beyt

Ḥaḳḳ-ı māder ba‘d ezān şud k‘ān Kerīm

Kerd ūrā ezcenîn-i (25) tu ġarīm

anauñ ḥākkı andan şoñra oldı ki ol kerīm cenînüñ ile anı ġarīm (26) eyledi ya‘nî ey benî Ādem Ḥazret-i Allāhuñ ḥaḳḳı ḳulları üzerine cümle ḥuḳûka sebḳat (27) eylemişdür senüñ üzerinde vālidenüñ ḥaḳḳı andan şoñra sâbit oldı ki ol kerīm-i Subḥān [40a] (1) yed-i ḳudretiyle senüñ cenîniñi raḥm-ı māderünde ḳodı

(328) Beyt

Şüretî kerdet derûn-ı cism-i ū

(2) *Dād derḥamleş verā ārām u hū*

seni bir şüret eyledi anuñ cismi içinde aña ārām virdi (3) ve ḥün iḥsân eyledi bundan ya‘nî seni anuñ cismi içinde meniden şüret-i insân (4) eyleyüb sıḳlet ü zaḥmetünden

¹⁸¹ “Allah dünyayı yarattığında ona baktı, sonra yüz çevirerek şöyle buyurdu: "İzzetime yemin ederim ki, senin sevgini ancak kötü kullarımın kalbine atarım." (hadisler.vesiletunnecat.com, agis, 2019)

¹⁸² “Büyük günahların en büyüğü dünya sevgisidir” (www.dinimizislam.com, agis, 2019)

¹⁸³ “Dünya malını ehline bırakınız kim dünyadan yeterinden fazla alırsa farkında olmadan helakını almış.” (books.google.com.tr, agis, 2019)

¹⁸⁴ “Allah nefislerimizin şartlarından bizi korusun ve bizi vefa ve safâ ehlinden eylesin.”

aña bir elem vireñ olub ol cenīnūñ yüküni taḥammül idüb (5) çekmege ārām iḥsān itdi yoḥsa Ḥazret-i Allāh aña ol ḥamli çekmege ārām iḥsān itmese (6) ḥalecān ü iṣtırābından seni bir maḥall-i helāke ilkā idüb ḥalāş olurdı lākin Ḥazret-i Allāhuñ (7) aña ārām in‘ām u iḥsānı senüñ bāriñe taḥammül ü ṭāḳat virüb

(329) Beyt

Hemçü cüz²-i (8) muttaşıl dīd ü turā

Muttaşılra kerd tedbireş cüdā

cüz²-i muttaşıl gibi gördi ol seni (9) muttaşıl Ḥaḳḳuñ tedbiri ayru eyledi ya‘nī māderüñ kendü vücūdunda seni cüz²-i muttaşıl görüb (10) iḥsān-ı Ḥaḳ ile ḥamlüñe ṭāḳat getürdi bundan soñra Ḥazret-i Ḥaḳḳuñ tedbiri muttaşılı cüdā (11) idüb sen raḥm-i māderüñden ayrılıb bu ‘āleme geldükde

(330) Beyt

Ḥaḳ hezāran şan‘at ü fen (12) sāḥtest

Tā ki māder bertu mihr endāḥtest

Ḥaḳ Te‘ālā ḥazretleri celletü ‘azimetihı (13) nice biñ şan‘at ü fen düzmişdür tā ki vālidesinüñ üzeriñe muḥabbet biraḳmışdur (14) ya‘nī vālidenüñ evlāda terbiye ve görüb gözetüb taḥhīr idüb sevmesi Ḥazret-i (15) Allāhuñ ol vālideye mihr ü maḥabbet iḥsānındandır yoḥsa ḳalbine buḡz u ‘adāvet (16) ilkā olunsa kendü ṭıflını helāk eylemesi emr-i muḳarrer idi

(331) Beyt

Pes ḥaḳ-ı Ḥaḳ sābıḳ (17) ezmāder buved

Her ki ān ḥaḳrā nedāned ḥar buved

pes imdi Ḥaḳ Te‘ālānuñ ḥaḳ-ı Ḥaḳ māderden sābıḳdur (18) her ol kimse ki Ḥaḳ Te‘ālānuñ ‘ibād üzerine olan ol ḥaḳḳını bilmezse eşek olur (19) zīrā adam olan adam bu ḥaḳḳı iz‘ān [u] idrāk idüb o emr-i Ḥaḳḳa inḳıyād u hevāsından¹⁸⁵ ictināb (20) idüb

¹⁸⁵ Metinde “nevāhisinden” şeklinde yazılmış ama kelime “hevāsıdan” şeklinde olmalı.

‘ibādet ü t̄ā‘āt-ı Hakkā kemā yenbağī şıdk u hūlūş ile meşğul olub muhālefet (21) itmez ol ki haq Hāzret-i Hakkı fark itmez ve iz‘ān itmeyüb hemān bu dūnyānuñ mā‘īli yiyüb (22) içüb ve giyinüb ve kuşānıb geçinmekdür diyü ticāret ü kār u kīse meşğul olub (23) semt-i t̄ā‘at ü ‘ibādeti ferāmūş eylemeye “*Ve nahşerūhu yevme’l-kiyameti a‘mā*”¹⁸⁶ mışdākından hişşedār (24) olub dūnyāda zümre-yi ‘amyādan olub ve āhiretde eşek şūretiyle haşr olub hatab-ı (25) nār-ı cehennem olmağ görünür işte imdi çünki keyfiyyet bu minvāl üzredür Hāzret-i Allāhuñ (26) ‘ibādetine olan in‘ām u ihsānı bīpāyāndur ‘abde dağı lāzım olan ihtiyār-ı (27) cüz’iyesini istiṭā‘atı miqdārı ‘ibādet-i Hakkā şarf eyleye yoğsa Haq Te‘ālānuñ ni‘met [40b] (1) ü ihsānı ta‘dādı mümkün degüldür

(332) Beyt

Ān ki māder āferīd ü zār‘ u şīr

Bāpeder kerdeş karīn (2) ān hod megīr

ol kerīmullāhu Te‘ālā ki māder halk idüb ve māderde meme ve süd halk idüb babaya (3) karīn eylesini hod tutma ya‘nī ey Ādemzāde bizüm saña Hāzret-i Hakkıñ kullarına olan in‘ām u ihsān (4) deryāsından beyān itdügimiz kaçredür yoğsa Hāzret-i Hakkıñ ihsānı nice ta‘dād olunur ki senden (5) evvel senüñ bu ‘āleme gelüb zühür bulmañ için vālideñi halk idüb ve anuñ pistān ve (6) şirīn dağı halk idüb vālideñi babaña naşīb itmesini ve hezār hezār buncılayın elṭāf [u] ikrāmlar (7) ihsān eylemesi ta‘dād olunmağ nice kâbil ve nice mümkündür

(333) Beyt

Ey Hudāvend ey kadīm ihsān-ı tu

(8) Ān ki dānem v’ān ki nī hem ān-ı tu

bu beyt-i şerīf Hāzret-i Hudāvend Te‘ālāya niyāz ü temennā (9) ve ṭālibān ü sālīkāna gice gündüz dergāh-ı ‘izzet-i Hakkā münācāt eylemelerine işāret-i (10) ĩmādur ya‘nī

¹⁸⁶ “Onu kıyamet gününde kör olarak haşrederiz.” (Taha 20/124)

ey ihsānı qadīm ulu pādīşāh anı ki bilürüm ve anı ki bilmem cümle senüñ in‘ām (11)
ü ihsānuñdur

(334) Beyt

Tu büfermūdī ki Haqrā yād kun

Z‘ān ki haqq-ı men nemigerded kühün

(12) ve “Ez-kurüllāhe zikran keşirā”¹⁸⁷ kavlı-i kerīmi mücebince yanī ey qadīmü’l-
ihsān perverdigār zāt-ı bīçünüñ ‘ibāda emr (13) idüb buyurmuşdur ki Haqqı yād eyle
zīrā benüm haqqum köhne olmaz ve emr idüb buyurmuş- (14) sın ki

(335) Beyt

Yād kun luṭfī ki kerdem ān şubūḥ

Bāşumā ezḥıfz derkeştī-yi Nuḥ

(15) ya‘nī ey benī Ādem zıkr eyle o zamānı ki şabāhlarda luṭf eyledüm size Hażret-i
Nūḥuñ gemisinde (16) ḥıfzdan ihsān ü kerem ü ‘ināyet eyleyüb ol vaqt gāzab u
helākda sizi (17) helāk itdürmeyüb ḥıfz eyledüm

(336) Beyt

Aşl u ecdād-ı şümārā an zamān

Dādem ezṭufān (18) u ezmevceş emān

bu beyt-i kerīmüñ mışra‘-ı evveli ekşer nüşalarda taḥrīr olundığı gibi olub (19)
ba‘zı nüşada *pīle bābāyān-ı tanrā ān zamān* vāki‘ olmuş ya‘nī ey evlād-ı insān (20)
sizüñ aşl u ecdāduñuza ol zamān ṭufān ve mevc-i ṭufāndan emān ihsān idüb (21)
helāk itdirmeyüb ḥıfz eyledüm ebyāt-ı sālīfe bu beyt ḥāl-i lisān-ı ḳudret-i vaḥy-i (22)
İlāhīden beyān buyurılıb ‘ubūdiyyet-i ḥālīķi ferāmüş itmeyüb ihsān u ‘atāsına (23)
ḥamd u şükr ve ḳazāsına teslīm ü rızā nümāyān itmege tenbīḥ ü irşād ola Vallāhu
Te‘ālā a‘lem

(337)(24) Beyt

¹⁸⁷ “Allāh’ı çokça zikredin.” (Azhab 33/41)

Āb-ı āteş hū zemīn bigrifte būd

Mevc-i ū mer evc-i kuhrā mī rebūd

şifat-ı tufānı (25) beyān buyururlar ki āteş hūylu şu yir yüzün tıtmış idi anuñ mevc-i
tağ depesin kapardı (26) ya‘nī tufānuñ emvācı tağlaruñ depelerine tıktuñda
kapub mahv iderdi bu böyle iken bu gāzab (27) u şiddet-i āb-ı ‘ālemgırde

(338) Beyt

Hıfz kerdem men nekerdem redd-i tān

Dervücūd-ı cedd-i cedd-i cedd-i tān

[41a] (1) ey benī Ādem oğlanları hıfz eyledüm ben sizi redd eylemedüm cedd-iñüzüñ
ceddinde anuñ dağı ceddinde (2) Hāzret-i Nūh ‘aleyhi’s-selāma degin olan
ecdādlaruñuzda ecdādlaruñuzı ve sizi hıfz idüb (3) redd eylemedüm bu beyt-i kerīm
ü ebyat-ı ātiye lisān-ı hāzret-i vācibü’l-vücūd-ı bīhemtādan dağı (4) ve ilhām-ı zāt-ı
pāk Hāzret-i Mevlānā olub Hāzret-i Hakkun ‘ibādetine olan ikrām u ihsān (5) ve
bīpāyānı beyān ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(339) Beyt

Çün şudī ser pūşt-i pāyet çun zenem

Kār (6) gāh-ı hıvīş zāyi‘ çun kunem

çünkü baş olduñ saña ayak arkasın nice urayım kendi kārghamı (7) nice zāyi‘
ideyüm ya‘nī sen ketm-i ‘ademde mektüm olub seni ‘ilm-i ezelümden gayrı fehm ü
teyiz (8) ider şey’ yoğ iken saña kerem ü ‘ināyet idüb vücūd-ı ni‘metle seni
mütene‘im eyledükden soñra (9) seni zāyi‘ itmem lākin kārghāh-ı dünyāda a‘māl-i
şālihaya meşgūl olub ihtiyār-ı cüz’iñi (10) tātā sarf iderseñ dār-ı huldüme sezā
olursun fiş ü ‘isyāna sarf iderseñ sen (11) kendüñi zāyi‘ idüb dār-ı ‘aķā‘ime lāyık
olursun dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(340) Beyt

(12) Çün fedā-yı bīvefāyān mīşevī

Ezgümân-ı bed bedân sū mîrevî

ya‘nî ey benî Âdem çünki (13) sen bîvefâlara fedâ olursun yaramaz zannuñdan ol
tarafa gidersin meselâ dünyâ ve erbâb-ı (14) dünyâ ki bîvefâlardır anlara fedâ olub
‘ömr-i nâzenînüni anlaruñ kulluklarında şarf idüb şulehâ vü ehl-i (15) Allâha bed
zann idüb anlardan ictinâb eylersin belki zemm ü kadhdâ idersin bundan şoñra (16)
‘âlim ü fâzıl da geçinürsün haberüñ yok ki hazret-i risâlet penâh şallallâhu ‘aleyhi
vesellem “Men erâde (17) en yeclise me‘allâhi felyeclis me‘a ehlü’t-taşavvufi”¹⁸⁸
buyurmuşdur ve Hazret-i Allâh leyle-yi mi‘râcda (18) habîb-i ekrem şallallâhu ‘aleyhi
vesellem hazretlerine “Yâ Ahmed el-maḥabbetü lillâhi hiye mahabbet el-fuḳarâi’
ve’l-ḳurb (19) ileyhim”¹⁸⁹ buyurub hadîs-i âḫerde “Yâ Ahmedü maḥabbetî
maḥabbetü’l-fuḳarâi’ fezen el-fuḳarâ ve ḳarrib meclisehüm (20) feinne’l-fuḳarâe
eḫibbâ’î”¹⁹⁰ buyurmuşdur

(341) Beyt

Men zisehv ü bîvefâyihâ berî

Süy-ı men âyî gümân-ı (21) bed berî

ben sehv ü bîvefâlıklardan berî iken sen benüm tarafuma gelür de bed zann idersin

(342) Beyt

(22) İn gümân-ı bed ber âncâ ber ki tu

Mîşevî derpiş hem çun ḫod dü tu

bu bed zannı ol yire (23) ilet ki sen gider ve kendüñ gibirüñ öñünde iki kât olursun
ya‘nî bu su‘-i zannı (24) ki taraf-ı Haḳḳa ve cānib-i ehl-i Allâha idersin anı ehl-i hevâ
vü ârzü olan maldārān u cāh- (25) dārāne eyle ki anlara rükū‘ menzilesinde olan
perestişüñ hebâ olduğundan mā‘adâ (26) ol kendüñ gibi ehl-i nefse māl ü cāhından
ötürü olan ikrāmuñ şerriñe mü‘eddî olub (27) seni nār-ı caḫîme ulaştırur

¹⁸⁸ “Allah ile oturmak isteyen kimse, tasavvuf ehli ile otursun” (Tanyıldız, 2010: 691)

¹⁸⁹ “Yâ Ahmet Allah’ın sevgisi onlardır fakirleri sev onlara yakın ol.”

¹⁹⁰ “Ya Ahmed benim sevgim fakirlerin sevgisindedir. Öyleyse fakirleri gözet, onların meclisine yaklaş. Muhakkak ki fakirler benim sevdiklerimdir.”

(343) Beyt

Pe giriftî yâr u hemrâhân-ı zeft

Ger turâ purseme ki [41b] (1) kû guyî ki reft

ey Âdem oğlu sen dünyâda kıatı çok yâr ve yoldaşlar tutduñ kıavî (2) diyü eger saña su‘âl itsem ittihâd u yâr-i hemrâh itdigüñ yârânuñdan dirsın ki gitdi ya‘nî bu (3) ‘âlemden âhirete gitdi diyü hâber virirsın ammâ

(344) Beyt

Yâr-ı nîket reft berçarh-ı berîn

Yâr-ı fisket (4) reft derka‘r-ı zemîn

senüñ eyü yârânlaruñ çarh-ı berîne gitdi ve fâsık yârânlaruñ ka‘r-ı zemîn (5) gitdi beynehümâda kıatı çok fark vardur böyle olıncağ

(345) Beyt

Tu bümândî dermiyâne ân çünân

(6) Bîmeded çun âteşî ezkârvân

sen kıalduñ ortada ancılayın çâresüz ki ateş kârvândan (7) kıalır meşelâ kârvândan kıalan ateş gibi bîmeded ü dermân kıalub rûzgâr âteşi ne şekl (8) helâk idüb mağv iderse sen dağı hevâ-yı nefsanî ile bu ‘âlemde öyle olmağ görünür bunuñ (9) çâresi ve ‘ilâcı

(346) Beyt

Dâmen-i ü gîr ey yâr-ı dilîr

K’ü münezzezh bâşed ezbâlâ vü zîr

anuñ (10) etegin tut ey bahâdır yâr ki ol bâlâ vü zîrden münezzehdür “*ve huve me‘akum eyne mâ kuntum*”¹⁹¹ kıavl-i sa‘âdetmağrûnı (11) mücebince bâlâ vü zîrden münezzezh kerîmullâha rûz u şeb dutu olub aña ‘ibâdet eyle ki da‘im ü (12) bâkî ve hâzır u nâzır ol ‘anh-ı Subhânedür ki

¹⁹¹ “Nerede olsanız, O sizinle beraberdir.” (Hadid 57/4)

(347) Beyt

Nî çü 'İsâ sūy-ı gerdūn berşevēd

Nî çü Kārūn (13) derzemīn ender reved

bu beyt-i şerīf-i 'izzet-i 'ünvān yār-ı nîk ü yār-ı bedē mişāl ʔarīkiyle īrād buyurmuş (14) ola ki ol cenāb-ı feyyāz kādīmü'l-iḥsān ne Ḥazret-i 'İsâ gibi felek üzre olur ve ne Kārūn (15) gibi yire gider evvel ü āḥir da'im bākī zāḥir ü bāḥin ol 'azīz ü kādīr-i müheymindür perestiş ü (16) 'ubūdeti ancaḡ aña eyle andan ḡayrı her neyi "*Kā'inūn men kāne*"¹⁹² dost ve yār ve cānān ittihāz (17) iderseñ hercāī vü bīvefādur ancaḡ 'ibādet ü ḡamd u şükre sezā ol cenāb-ı kibriyādur (18) evvelā ki nūr-ı 'ibādet taḡşīli ile çeşm-i başīretüñ ḡuşāde olub "*Feeynemā tuvellū feseimme vechullāh*"¹⁹³ (19) simāḡından nevāle ribā-yı iḥsān olub "*Ve huve me'akum eyne mā kuntum*"¹⁹⁴ manzūmesinden ḡişsedār olub (20) bīriyā vü sum'a ḡā'ata meşḡul olasın ki

(348) Beyt

Bātu bāşed dermekān u lāmekān

(21) *Çün bümānī ezserā vü ezdükān*

senüñle ola mekān u lāmekānda çünki anuñ sevdāsıyla (22) dükkāñdan ḡalasıñ ya'nī dünyā-yı deniyye ticāret ü ḡavḡāsından ḡeçüb ḡulūş üzre ḡā'at-ı Ḥaḡḡa (23) miyānbeste oldıḡuñla her kārūnda mu'in ve zāḡirüñ ol ḡāliḡ-i bīçün olur buyurur (24) evşāf-ı ḡazret-i bārīyi beyān buyurub buyururlar ki

(349) Beyt

Ū berāred ezküdürethā şafā

Her cefā (25) hā-yı turā ḡīred vefā

ol yukarı ḡetürür senüñ küdürātuñdan şafā senüñ cefālaruñı vefā ḡutar (26) ya'nī ol cenāb-ı kibriyā celletü 'azīmetihi sen ḡulūş üzre ḡā'ate ve'ibādete iştīḡāl eyledükde

¹⁹² "Yaratan, ne yarattıysa o oldu."

¹⁹³ "Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü işte oradadır." (Bakara 2/115)

¹⁹⁴ "Nerede olursanız olun, O sizinle beraberdir."

(27) albũnde olan a'yār-ı nefsāniyeñe ul-ı emel ũ hırş u buĖz u kibrdür ol kerĩm-i zĩřān [42a] (1) ol ahlā-ı reddiye kũdũrātin dāfi' olub ihlāř u ĥilm ũ řabr u rızā-yı şafvetin iĥsān (2) eyleyũb 'iřyānuñı daĥı maĥv idũb "Yubeddilullāhu seyyiāihim ĥasenāt"¹⁹⁵ maźmũn-ı 'izzet-i mařĥũbı (3) ũzre cefālarıñı vefā utar

(350) Beyt

ũn cefā ārĩ firiste[d] gũřmāl

Tā zinoşan (4) vārevĩ sũy-ı kemāl

bu beyt-i řerĩf-i 'izzet-i iĥsān su'āl-i muaddere cevāb řarĩıyle (5) ĩrād buyururılmış ola ki gũyā cānib-i sālिकāndan ey sultānu'l-evliyā senedũ'l-etıyā (6) vũ burhānu'l-fuarā cenāb-ı ĥāzret-i Mevlānā yā ehl-i sũlũka ve ařĥāb-ı sa'ũke nice nice cefālarda (7) vāı' olub ředāid-i derd ũ muřĩbet ũ belālarda vāı' olur cenāb-ı feyż-i iĥsānuñuz "Ĥod (8) mer cefā-yı turā ġired vefā"¹⁹⁶ buyurduñuz bunı nice fark idelũm dinũlduda ey řālib-i sālिक bizũm (9) avlimũz yerindedũr sen ibtidā-yı sũlũkda abz u baştı fark itmişsin cefāña vefā (10) muřāhede itmeyũb ve "Cezāu' seyyieti sittetũ miřlihā"¹⁹⁷ avl-i zĩřānınca cefāya cefā muřāhede (11) itdũġinuñ cānib-i 'izzetden saña gũřmāldur tā ki nořāndan ictināb idũb (12) kemāl şarafına teveccũh idesin diyũ bu daĥı ni'met ũ luř u iĥsān-ı vefādur buyurub (13) tafşil buyururlar ki

(351) Beyt

ũn tu virdĩ terk kerdĩ derrevĩř

Bertu abz-i āyed ezrenc (14) ũ tebiş

revişden murād řarĩ ũ sũlũkdur ya'nĩ ey řālib-i sālिक ũnki sen sũlũkunda (15) olan evrāduñdan bir virdĩ terk eyledũñ saña bir abz gelũr renc ũ zaĥmet ũ ĥarāretten (16) zĩrā ařĥāb-ı sũlũkuñ řarz u řān u 'ũnvānı "Men lā virde lehũ lā vāride lehũ"¹⁹⁸

¹⁹⁵ "Allāĥ işte onların kũtũlũklerini iyiliklere evirir." (Furkan 25/70.)

¹⁹⁶ "Senin cefān vefānı tutar."

¹⁹⁷ "Bir ġunahın karřılıġı altı katıdır."

¹⁹⁸ "Kimin ibadet adına sũrekli yaptıġı bir şey yoksa ona hibir şey de gelmez."

ķavl-i dűrerbārince (17) tesbīh ű tehlīl ű evrād ű ezkārdur űyle olıķ ķ űnki evrāduñdan bir virdi (18) terk idesin saña felak ű ıztırāb ű ķabzdārı olur

(352) Beyt

(19) *Ān edeb kerden buved ya‘nī mekun*

Hīĉ taĥvīlī ezān ‘ahd-ı kűhűn

ol edeb (20) eylemek olur ya‘nī eyleme diyű hīĉ dűnmeklik ol eski ‘ahdinden meşelā tālibe (21) gelen ķabz-ı ‘ahd-i elesti ki űuveriyye-yi mişāliyye ile eylemişsindűr ferāműş eyleme diyű tenbīh ű (22) te‘dībdir nitekim cenāb-ı ‘izzet buyurmışdurki “*Ve iz eĥaze rabbuke min benī ādeme min (23) zuhűrihim zurriyyetehum ve eşhedehum a‘lā enfusihim, elestu birabbikum, kālű belā, şehidnā*”¹⁹⁹ el āyetihi (24) ve ķāle ‘aleyhi’s-selām “*Innellāhe meseĥa zuhr-ı adem aĥrac zűrriyetihi hey’etihi kehey’etihi’d-dűrr*”²⁰⁰ şadaķa (25) resűlallāh taĥķīki budur ki ‘izzet-i ‘ālem-i mişālde olan *aķyā[m]-ı tıynihi elestű biRabbikűm* (26) diyűb anlar daĥı *belī* didiler pes bu ĥiĉāb ‘āķid-i mişāk űlfet oldı beyne-l ‘abd (27) ve’r-Rabb imdi ey sālīk saña taķşīr itmekden bir ķabz gelirse ol saña ‘ahdi ferāműş [42b] (1) itme diyű muķaddem te‘dīb ű tenbīhdűr ki

(353) Beyt

Pīş ezān [k‘īn]ķabz zencīrī şeved

(2) *Īn ki dil-gīrist pā-gīrī şeved*

bundan ol ki bu ķabz-ı zencīr ola bu ki dilgīrdűr pāgīr ola (3) ya‘nī ey Ādemzāde bu ķabz ki sende vardur murād ķasvet-i ķalb ű efkār-ı fāsıde (4) ve ğubār-ı tűl-ı emel ve ĥırş ű āz ola ķalbűni zencīrvār muĥīĉ olmazdan evvel zīrā ķasvet-i (5) ķalbe műbtelā olub sevdā-yı nāhemvār vűcűduña rāĥat virmeyűb seni kemāl-i ıştırāba taķub (6) ālām ű şedāide biraķmadın bu ki ğűnűl tűtűcű zencīrdűr ayak tűtűcű olur ğűnlűn baĝlu

¹⁹⁹ “Hani Rabbin (ezelde) Ādemoĝullarının sulplerinden zűrriyetlerini almış, onları kendilerine karşı şahit tutarak, ‘Ben sizin Rabbiniz deĝil miyim?’ demişti. Onlar da, “Evet, şahit olduk (ki Rabbimizsin) ‘demişlerdi.’” (Araf 7/172)

²⁰⁰ “Allah ademin sırtını mesh etti ve ondan incinin şekli gibi, onun şeklinde olan soyunu çıkardı.”

(7) olub ayaguñ dağı bağı olursa hālūñ müşkil olub k̄aruñ düşvār olur (8) ol ecden ki

(354) Beyt

Renc-i mā'kūlet şevved maḥsūs u fāş

Tā negīrī īn işāret (9) rā bilāş

senūñ renc-i ma'kūlūñ maḥsūs u aşkāre olur şaḡın t̄utmayasın bu işāreti (10) lāşey' birine ya'nī ḡalbūñde renc ü iztīrāb nāhemvār ḡārligūñ şemeresi olub (11) bīvefālık toḡmı olduğına bu saña 'ālem-i ma'nādan bir işāretdür sen bunu lāşey' t̄utma zīrā (12) bu maḥsūs olub aşkāre olur ḡāfilmebāş

(355) Beyt

Derma'āşī ḡabzhā dīl-gīr şud

(13) *ḡabzhā ba'd ezecel zencīr şud*

ḡünāh içinde ḡabzlar ḡöñül t̄utucu oldı ecelden şoñra (14) ḡabzlar zencīr oldı ya'nī bu 'ālemde ma'şīyet toḡmunuñ şemeresi ḡöñül t̄utanaḡlığı ki ḡasvet-i ḡalbdür (15) iştilāḡ-ı meşāyihde aña ḡabzdurlar ol öldi lākin ecelden şoñra ol ḡabz didükleri (16) ma'nā-yı şūret ḡabūl idüb zencīr oldı

(356) Beyt

Nu'ti men a'raza hunā 'anzikrinā

(17) *'Ayşeten zanken ve neczī bi'l-'amā*

bu beyt-i şerīf-i ḡikmet-i beyān-ı sa'ādet iḡsān (18) sūre-yi Ṭahanuñ āḡirinde olan bu ayet-i kerīmeden iḡtibās buyurulmuş ki “*Ve men a'raza (19) 'anzikrī feinne lehu ma'şīşeten zanken ve nahşuruḡu yevme'l-ḡiyāmeti a'mā*”²⁰¹ elayetihi bu ayet-i kerīmeye münāsib (20) ba'zı meşāyih-i kirām buyurmuşlardır ki “*Lā ya'riḡu aḡadūn*

²⁰¹ “Her kim ki zikrimden yüz çevirirse ona dar maişet vardır ve onu kıyamet günü kör olarak haşrederiz.” (Taha 20/124)

‘an zikri rabbihi illā azleme ‘aleyhi vaḳtihi ve teṣviṣü ‘aleyhi (21) rızḳahu”²⁰² haḳḳāki
buña münāsib bu beyt daḳı hoṣ tarḳ olunmuş

(22) Her zebānī ki ne zıkr-i tu kuned gūyā nīst

Her dilī gūne befıkr-i tu buved gūyā nīst

ma‘nā-yı beyt-i kerīm cenāb-ı ‘izzet (23) lisānından dimek ola ki zīrā i‘tā ideriz ṣol kimseye ki a‘rāz eyledi bu dünyāda bizüm zıkrimizden (24) teng-i ma‘iṣet ve biz cezā virürüz a‘māluñı ya‘nī zıkr-i Haḳḳdan dünyāda a‘rāz idenlerüñ rızḳ u (25) u ma‘iṣetleri teng olub aḳiretde cezāları körlük olacaḳı muḳarrer idigin beyān ola Vallāhu a‘lem

(357) Beyt

(26) Düzd çün māl-i kesānrā mībered

Ḳabz u dil tengī deleṣrā mīḩaled

iḩsān buyurduḳları (27) kelimāt-ı ḳuddusiyeye miṣāl-ı in‘ām eyleyüb buyururlar ki meṣelā ḩırsuz çünki ba‘zı kimselerüñ mālın [43a] (1) ilete gönül tarluḳı ḳabz anuñ gönlüni ṣoḳub teng eyler

(358) Beyt

Ū hemī gūyed ‘aceb (2) ĩn ḳabz çīṣt

Ḳabz ān mazlūm k’ezṣerret gerīst

bu beyt-i ṣerīfde mıṣra‘-ı (3) ṣānī mıṣra‘-ı evvele cevāb vāḳi‘ olmuş ola ki ol dükeli dir ki ‘aceb bu ḳabz nedür ya‘nī ḩırsuz (4) bu ḳabz nedür diyü ta‘accüb ider ol mazlūmuñ ḳabzıdır ki ṣerrüñden aḳladı meṣelā ḩırsuz bu ḳabz (5) nedür diyü su‘āl itse muḩāṭab dise ki ṣerrüñden aḳlayan mazlūmuñ ḳabzıdır

(359) Beyt

Çün (6) bedīn ḳabz iltifātī kem kuned

Bād-ı ıṣrār āteṣeṣrā dem kuned

²⁰² “Allahın zikrinden yüz çevirmeyen ve kendisine zulmetmeyen kimsenin rızḳını , Allah, bol bol verir.”

çünkü ol sâriķ bu ķabza (7) iltifât itmeye ısrâr yili anuñ fesâd ateşini üfürür ya‘nî
ķabzuñ çâresi ki tevbe (8) vü istigfârdur aña muķayyed olub def‘ine sa‘y u gūşış
itmeye ķasvet-i ķalbi (9) ve ķabz-ı derûnı müştedd olub ziyâde elem ü zaķmet hâşıl
eyler

(360) Beyt

Ķabz-ı dil ķabz-ı (10) ‘avân şud lâcerem

Geşt maḥsūs ân ma‘ânî zed ‘ilm

göñül ķabzı ‘avân ķabzı oldı (11) ol ecluden ol ma‘ânî maḥsūs oldı ve ‘ilm urdı

(361) Beyt

Ġuşşahâ zindân şudest vü çârmîḥ

(12) Ġuşşa biḥest u bürüyed şâḥ biḥ

ġuşşalar ‘avâmü’n-nâsa zindân u çârmîḥ (13) olmuşdur ġuşşa kökdür kök ise budak
bitürür ḥaķķaki ehl-i dünyânuñ şoḥbet (14) ü ülfetleri ve ra‘nâ vü şirîn ‘add
itdükleri maḥâbis ü maḥâfilleri aşḥâb-ı sülük ‘indinde (15) zindân u çârmîḥ olduġı
ziyâde bâhir ü rüşendür

(362) Beyt

Biḥ pinhân bûd hem şud (16) âşkâr

Ķabz u başt-ı enderûn biḥî şumâr

kök gizli idi aşķâre oldı sen (17) ey sâlik derûnuñ ķabz u baştını kök şay aşķâre
olması derûnda ķabz (18) olsa ol ķabz ise göñülde mestürdur lîkin ġam u endüh-ı
ġuşşa vü elem anuñ aşķâre (19) dalları gibidür kezalik göñülde başt olsa feraḥ u
sürür u ḥubürânuñ şâḥları (20) olub aşķâre olur feizâ kâne kezalik

(363) Beyt

Çünkü biḥ-i bed buved züreş bizen

(21) Tâ nerüyed zışt ḥârî derçemen

çünkü kök bed ola anı tiziye ur bitmesün çirkin (22) diken çemende ya‘nî ahlâk-ı rezîle-yi efkârı ki derûnuñda kök şala anı tiziye istigfâr-ı (23) tevbe ile izâle eyle tâ ki çemenistân derûnuñda hârlar bîd olmaya

(364) Beyt

Ķabz dîdî çâre-yi ân (24) Ķabz kün

Z’ân ki serhâ cümle mîrüyed zibün

ey tâlib-i sâlik çünkü derûnuñda Ķabz gördüñ (25) ol Ķabzuñ çâresin eyle zîrâ başlar cümlesi kökden biter el-hâşıl derûnuñda bed (26) efkâra ve bed hayâle yer Ķomayub herbâr ki saña bir yaramaz hâṫıra ‘ârz ola çâre idüb (27) def^c ü ref^cine sa’y eyle zîrâ kendi derûnuñda bîh olub ahlâk-ı dürriye budakları bitürür [43b] (1) giderek dıraḫt-ı zaḫḫüm şâhlarına ulaşıb maḫâmuñı dâr-ı bevâr eyler

(365) Beyt

Başṫ dîdî (2) başṫ-ı ḫodrâ âb dih

Çün berâyed mîve bâaşḫâb dih

ya‘nî ey tâlib-i ‘âşık (3) derûnuñda başṫ gördüñ ol başṫa şu vir ki andan sürür-ı vücüd güşâdelik (4) ve bîḫaydlık budakları hâşıl olub zevḫ ü şevḫ ü şafâ vü maḫabbet ü mihr-i vefâ (5) mîvelerin ol budaklar virdükde aşḫâb ü yârânuña ol mîvelerden virdigüñ (6) ola Vallâhu Te‘âlâ a‘lem

Bâḫî-yi kışsa-yı Sebe‘

ol nür-ı çeşm ‘âşıkân (7) ol rehnümâ-yı şâdıkân ol pişvâ-yı sâlikân ol muḫtedâ-yı şâliḫân Ḥazret-i (8) Mevlânâ ḫuddise sırrahu ḫazretleri ma‘ânî-yi cevâhirler bezl ü îşâr buyurub ehl-i (9) Sebânuñ kışsasınuñ baḫiyesin irşâdü’l-liṫ-ṫâlibîn ve tefhîmen li’s-sâlikîn (10) beyâna ‘azîmet buyurub buyururlar ki

(366) Beyt

Ân Sebâ z’ehl-i şibâ bûdend ü ḫâm

(11) **Kâr-ı şan küfrân-ı ni‘met bâkirâm**

ol Sebā kavmi suç ve günāh erbābından (12) idiler ve hām anlaruñ kārları ni‘mete kāfir olmak idi *kirām biğammi e’s-şadī’l-mükmeletihi* (13) kıra’at olunursa taħrīr olunduğı gibidür *bikesriş-şādi* okunursa cehle mā’iller (14) idiler demek ola ya’nī küfrān-ı ni‘met olmak cehle mā’il ve ehl-i cürm olduklarından (15) anlara kār u şana’t olmuş idi bunlar ħabl-i Ĥazret-i Ĥađdan bir mertebe nā’il (16) olmuşlar ki bir miđdār tafşīli ebyāt-ı atıyyede gelür cümleden Ĥazret-i Allāh bunlaruñ (17) diyārlarında siñek ve pire ve kurt ve ‘aĳreb ve yılan ħalk itmeyüb ‘arşalarında dağı (18) ot bitmez gerek yir olmayub envā’-ı bahār u ezhār-ı eşcār-ı püresmār ile memlū idüb (19) bundan mā‘adā emn ü imān iħsān idüb ki ħavf-ı ‘adū vü cū’ vü ‘aş u sā’im (20) dağı olmayub her ne semte sefer itseler her bir ĳaryelerinden ĳarye-yi diğer nümāyān u ‘ayān (21) idi ħattā Sebādan Şām-ı cennetmeşāma gelince dört biñ yedi yüz ĳarye-yi ma‘müre (22) var imiş küfrān-ı ni‘metlik ne idiğın beyān buyurub buyururlar ki

(367) Beyt

(23) *Bāşed ān küfrān-ı ni‘met dermişāl*

Ki kunī bāmuħsin-i ħod tu cidāl

meşelā küfrān-ı (24) ni‘met olmak nicedür diyü su’āl olınsa bu beyt-i kerīm ol su’al-i muĳadder cevāb (25) ĳarīĳiyle ĩrād buyurulmuş ola ki olur ol küfrān-ı ni‘met mişāldeki kendi iħsān (26) idicek ile cidāl eylesesin ya’nī küfrān-ı ni‘metüñ mişāli saña in‘ām ü iħsān (27) idici ile cidāl itmekdür

(368) Beyt

Ki nemibāyed merā ān nıkvī

Men birencem z’īn ĳi rence mişevī

[44a] (1) ki baña gerekmez bu iyilik ben incinirüm sen ne zaħmet çekersin ya’nī mişāl buncılayın- (2) dur ki kendi muħsiniñe dise senüñ baña bu iħsān lāzım degül

ben seniñ in‘ām u ihsānuñdan (3) rencīde ve dilgīr olurum baña ihsān eylemeklik ile niye rencīde olursun diyüb

(369) Beyt

(4) Luṭf kun īn nīkvīrā dūr kun

Men neḥvāhem çeşm züdem kūr kun

luṭf u ihsān (5) ile bu iyiligi benden uzak eyle ben göz istemem beni tīz kör eyle ya‘nī gözlülüğdan ḥurrem (6) olmayub a‘mā olmağdan ziyāde zevküm vardur beni a‘mā eyle dir ehl-i Sebā daḥı (7) kezalik cenāb-ı ḥāzret-i aḥadiyye

(370) Beyt

Pes Sebā guftend bā‘id beynenā

Şeynunā ḥayrun lenā (8) ḥuz zeynenā

pes ol Sebā diyārı kavmi didiler bizüm beynümüzü ba‘id eyle bizüm ‘aybımız ḥayrlıdur (9) bize al bizüm zīnetimiz süre-yi Sebāda cenāb-ı Ḥāzret-i Ḥudā ol kavmüñ ḥaḳkında (10) ‘alā ṭarīḳü’l-ḥikāye buyururlar ki “*Leāad kāne li sebe‘in fī meskenihim āyetun, cennetāni ‘an yemīnin ve şimālin* (11) *kulū min rızķı rabbikum veşkurū lehu beldetun ṭayyibetun ve rabbun ḡafūr*”²⁰³ buyurub envā‘ u eşnāf (12) cevr ü kerem eyleyüb ol tebehkārān “*Fe ḳālū rabbenā bā‘id beyne esfārinā ve zalemū enfusehum* (13) *fe ce‘alnāhum eḥādīse ve mezzaḳnāhum kulle mumezzaḳın, inne fī zālike le āyātın li kullı şabbārin şekūrın*”²⁰⁴ (14) tefsīr-i kerīminden beyt-i ‘alī-yi ḥikmetḳırānuñ ma‘nā-yı feyz-i ihsānı rüşen ü ‘ayāndur

(371) (15) Beyt

Mā nemī ḥvāhīm īn eyvān u bāğ

Nī zenān-ı ḥüb nī emn ü ferāğ

²⁰³ “Andolsun, Sebe’ halkı için kendi yurtlarında bir ibret vardı: Biri sağda biri solda iki bahçe bulunuyordu. Onlara şöyle denilmişti: Rabbinizin rızkıdan yiyin ve O’na şükredin. Beldeniz güzel bir belde, Rabbiniz de çok bağışlayıcı bir Rabdir.” (Sebe 34/15)

²⁰⁴ “Onlar ise, ‘Ey Rabbimiz! Yolculuğumuzun konakları arasını uzaklaştır.’ dediler ve kendilerine zulmettiler. Biz de onları ibret kıssalarına çevirdik ve kendilerini darmadağın ettik. Şüphesiz ki bunda çok sabreden, çok şükreden herkes için ibretler vardır.” (Sebe 34/19)

biz istemezüz (16) bu köşkleri ve bağları ne maḥbūbe-yi nāzenīn ‘avratlar isterüz ve ne emn ü emān u ferāğ isterüz

(372) (17) *Beyt*

Şehrhā nezdīk-i hemdīger büdest

Ān beyābānest hoş k’ān cā dedest

(18) anlarıñ şehirleri birbirine yakın idi ol beyābān eyüdür ki anda yırtıcı canavarlar vardır (19) didiler ya‘nī şehirleri birbirlerine qarīb olub belāgat ve lārāḥilet ve zād-ı emn ü (20) emān üzre olan seferlerin ḳabīḥ görüb beriyede olan Sebā‘uñ ḥāli (21) bizden eyüdür biz daḥı öyle beyān isterüz didiler

(373) *Beyt*

Yeḫlubu’l-insānu fi’ş-şayfi’ş- (22) şitā

Feizā cāe’ş-şitā enkerezā

insānuñ küfrānının ne mertebe idüğün bu ebyāt-ı (23) ḥikmet-i beyān ile beyān buyurub buyuyurlar ki insān yazda ḳışı ḫaleb eyler ḳış (24) geldükde ḳışı ḫaleb itdüğünü inkār idüb zānuñ müşārunileyhi şitādur

(374) *Beyt*

(25) *Fehüve lāyerza biḫālin ebedā*

Lābizayḳin lābi‘ayşin rağgedā

ol insān rāzī olmaz bir (26) ḫāle aşlā tenglige rāzī olmaz ‘ayş u zevḳe daḥı rāzī olmaz ya‘nī insān (27) ne faḳra ne ğināya ne germāya ve ne sermāya ne ni‘mete ve ne niḳmete ne şafāya ve ne belāya [44b] (1) ne iyilige ve ne kemlige elḫāşıl aşlā bir şey’ rāzī olmaz böyle olduğundan

(375) *Beyt*

Ḳutile’l-(2) insānu mā ekferahu

Kullemā nāle huden enkerahu

la'net olsun insān ne 'aceb bir şey'üñ (3) in'āmına kāfir oldu herbār ki teşbih-i hidāyet-i Hāğdan bir hidāyete ol hidāyeti inkār eyler (4) bu beyt-i şerīf-i hidāyet-i ihsān sūre-yi 'Abesede olan āyet-i kerīmeden iktibās (5) buyrılmış ola ki nazm-ı kerimede “*Ḳutile'l-insānu mā ekferahu min eyyi şey'in ḥalaḳahu min nutfetin* (6) *ḥalaḳahu fe ḳadderahu summe's-sebīle yesserahu summe emātehu fe aḳberahu summe izā şā'e enşerahu*”²⁰⁵ “*Müfessirin* (7) *raḥmallāhu ecmā'in ḳutilebihi la'ne külle kāfir*”²⁰⁶ ma'nasını virüb insāndan murād kāfirlerdür yāḥūd (8) ni'am-ı Hāğğa küfrān üzre olan kimselerdür buyurmışlar

Mısra'

Çün tevānem şükr kerden der ḥūr elā-yı (9) *tu*²⁰⁷

mışdāğınca in'ām u ihsān u elṭāf-ı Ḥudānuñ biñde bir ni'metüñ şükri nice mümkün ki cem'ī (10) maḥlūkātuñ ḥā'if ve hārib oldukları mevt ü maḳbere olub ol ise cümle ni'am-ı ilahīnün (11) biri oldu zīrā mevt-i mü'minüñ tuḥfesi olub yādı ve şalat-ı ḥayāt-ı ebediyye oldu bundan (12) şoñra Ḥazret-i Allāh insāna ḳabr ni'metin ihsān eyleyüb ol ikrāmla ikrām eylediği cīfe-yi (13) bahāyim gibi taşrada ḳalub ḳuvveti kilāb olmaḳ rüsvālīgından ḥıfz idüb ḥālet-i (14) ḳabr ile sırr eyledi mevt-i kāfire bile ni'met ü ihsān idigi aşḥāb-ı beşā bize 'ayāndur ki (15) aşl u ḳarār-ı kāhin buldurub küfr ü 'işyāna mü'eddī olan cā-yı miḥnet-i ābārdan ḥalāş ider

(376)(16) Beyt

Nefs z'in sānest z'an şud kuştnī

Uḳtulū enfusekum guft ān seni

nefs (17) bu cānibdendür andan ötüri oldu olduracak *uḳtulū enfusekum* buyurdı ol ulu 'azīmü'- (18) şān Ḥazret-i Allāh ya'nī nefsi küfrān-ı ni'amperestān ḳablinden olduğundan (19) cenāb-ı 'izzet Ḳur'an-ı Kerīimde *uḳtulū enfusekum* buyurub emr

²⁰⁵ “Kahrolası (inkarcı) insan! Ne nankördür o! Allāh, onu hangi şeyden yarattı? Az bir sudan (meniden). Onu yarattı ve ona ölçülü bir şekil verdi. Sonra ona yolu kolaylaştırdı. Sonra onu öldürdü ve kabre koydu. Sonra, dilediği vakit onu diriltir.” (Abese 80/17, 18, 19, 20, 21, 22)

²⁰⁶ “Müfessirlere in hepsine Allah acısın, tüm kafirlere de Allah lanet etsin.”

²⁰⁷ “Elimde olduğu kadar Allah katında , yüce Allah'a şükrettim.”

eyledi bu beyt-i şerîf-i (20) sa‘âdet Kur‘ân-ı sûre-yi Bakârada olan bu beyt-i kerîmden iktibâsın buyurmuş ola ki “*Ve iz kâle (21) mûsâ li kavmihi yâ kavmi innukum zalemtem enfusekum bittihâzikumul ‘icle fe tûbû ilâ bâri‘ikum faktulû enfusekum (22) zâlikum hayrun lekum ‘inde bâri‘ikum fetâbe aleykum innehu huve’t-tevvâbur raḥîm*”²⁰⁸ *Leṭâif-i Kuşeyriyyede İmâm (23) Kuşeyrî* hazretleri buyurmuşlar ki katl-ı nüfûs ile tevbe bu ümmetden ğayr-ı mensûhadur ancak benî İsrâ‘ilüñ (24) tevbeleri inkâra katl-i nefis itmeleri ile maḳbûl oldu bu ümmetüñ ḥavâşinuñ katl-i nefis-i nihânḥâne-yi (25) riyâzatda nefis-i şehvâtdan süyif-ı men‘ ile her laḥza katl iderler nâs-ı tevbe-yi benî İsrâ‘il eşedd (26) ü eşaḳḳ tevehhüm iderler lâkin tevehhümleri gibi degüldür diyü taḥḳîḳ buyurmuşlar ammâ baḥrûl-ḥakâyiḳ şâhibi (27) zâhirde katl-i nefis-i mü‘min ve kâfire mümkindür ammâ katl-i nefis bâṭın-i mü‘min-i ḥâlişden ğayre [45a] (1) müyesser ve muḳadder olmaz ol katl ki murâd u ârzûlar ḳaṭi‘dür diyü buyurmuşlar raḥimehumullâhu ḥaḳḳâki lâṭif (2) buyurmuşlar

Nazm

Her ḥasî râ ĩn temennâ key resed

*Musâ bâyed ki ejderhâ kuşed*²⁰⁹

mışdâḳınca nefis-i (3) ğaddârüñ evşâfin beyân buyurub buyururlar ki

(377) Beyt

Ḥâr-ı se süyest her çün keş nihî

(4) Derḥâled v’ezzaḥm-ı ũ tu key cehî

²⁰⁸ “Mûsâ, kavmine dedi ki: Ey kavmim! Sizler, buzağıyı ilâh edinmekle kendinize yazık ettiniz. Gelin yaratıcınıza tövbe edin de nefislerinizi öldürün (kendinizi düzeltin). Bu, Yaratıcınız katında sizin için daha iyidir. Böylece Allâh da onların tövbesini kabul etti. Çünkü O, tövbeleri çok kabul edendir, çok merhametlidir.” (Bakara 2/54)

²⁰⁹ “Her değersiz insan bu ricaya nasıl ersin, Hazreti Musa gibi kuvvetli insan ister ki ejderha öldürsün.”

nefs-i ğaddā[r] u zālīm üç köşeli diken mānendidür her ne şekl (5) kosañ şancar anuñ zaḥmından nice kırtulub ḥalāş olursun çāresi ne idiğın (6) iḥsān eyleyüb beyān buyururlar ki

(378) Beyt

Āteş-i terk-i hevā derḥār zen

Dest ender yār-ı nīkū (7) kār zen

hev[ā] terki āteşini dikene ur eyü işli yāre el ur ya‘nī ḥar-ı nefis-i ateşi (8) terk-i hevā ile yakdukdan soñra merd-i kāmilün

Mısra‘

Dāmen pākān bedest-i pāk mībāyed gireft²¹⁰

(9) mışdākıncā dāmen-i pākini ezcān u dil dest-i maḥabbet ile tütüb şoḥbetinden dūr olmağa (10) sa‘y u gūşış eyle dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(379) Beyt

Çün zihād burdend aşḥāb-ı Sebā

(11) *Ki bepīş-i mā vebā bih ezşabā*

ol sultān-ı ḥakīkat-ı cevāhir-i ḥakayık iḥsānlar eyleyüb (12) yine kışşa beyānına şürū‘ buyurdılar ki çünki ol Yemen cānibinde olan Sebā diyarı aşḥābı ḥadden (13) iletiler ki bizüm ‘indimüzde tã‘ün yegdür nesīm-i şabānuñ leṭāfetinden diyü

(380) Beyt

(14) *Nāşihānşān dernaşihat āmedend*

Ezfüsük u küfr māni‘ mīşudend

nāşihler bunlara nāşihate (15) geldiler füsük u küfrlerinden māni‘ oldılar nāşihāndan murād peygamberler ola ya‘nī peygamberler cānib-i (16) Ḥazret-i Hudādan nāşihata gelüb imān u ikāna da‘vet eyleyüb ḥamd u şükr ve perverdigāra

²¹⁰ “Dürüst ve salih insanların eteğini arınmış elle tutmak gerek.”

(17) ‘avdet idüb küfr ü me‘āşī vü füşūkı terk idüñ diyü naşīhatler eyledüklerinde bu bedbahtlar (18) ol selāṭīne ‘adāvet eyleyüb

(381) Beyt

Ḳaşd-ı ḥūn-nāşihān mīdāştend

Toḥm-ı fişķ u (19) kāfir mīkāştend

nāşihlarüñ ḳanlarına ḳāşd tutarlardı fişķ u kāfırlık toḥmın ekerlerdi (20) ya‘nī peygamberāne naşīhat eyledüklerinden ötüri ḳanların dökmege ḳaşd eyleyüb küfr ü fişķ u (21) ‘işyān toḥmların ekerlerdi bu keyfiyyet bedbaht-ı ḥükm-i ḳazādan olduḡına ĩmā buyurub buyururlar ki

(382) (22) Beyt

Çün ḳazā āyed şeved teng ĩn cihān

Ezḳazā ḥelvā şeved renc-i dehān

çünki (23) ḳazā gelür bu cihān dar olur ḳazādan ağız aḡrısı ḥelvā olur ya‘nī ḳazā-yı İlahī nīki (24) bed ve bedi nīḳ nümāyān eyler

(383) Beyt

Guft izā cā’e’l-ḳazā zāķe’l-fezā

Tuhcebu’l-ebşāru (25) izā cā’e’l-ḳazā

guftuñ fā‘ili ḥāzret-i nebī-yi mükerrem ‘aleyhis’s-selāmdur zīrā bu beyt-i kerīm (26) aḥādīs-i nebevviyeden iḳtibās buyurulmuş ola ki ḥāzret-i risālet penāh buyurmuşdur ki (27) ḳaçan ḳazā gelse şahrālar teng ü tār olub ebşār maḥcüb-ı mestür olur ḳazāya rızā [45b] (1) vü du‘ādan ḡayrıya çāre vü devā olmaz kemāķāle ‘aleyhi’s-selām “*Lā yüreddü’l-ḳazā’u illā bi’d-du’ā’ı*”²¹¹

(384) Beyt

(2) Çeşm beste mīşevēd vaķt-i ḳazā

Tā nebīned çeşm kuḥl-i çeşmrā

²¹¹ “Duasız kaza yerine gelmez.”

bu beyt-i şerîf mākablinde (3) olan beyt-i ‘ālīnūñ tefsīri vāki‘ olduğu ehline nümāyāndur

(385) Beyt

Mekr-i ān fāris çü engīzīd(4) ***gerd***

Ān gubāret z’istiğāset dūr kerd

bu beyt-i ‘ālī ve māba‘dı daḥı mişāl tarīkiyle (5) ĩrād buyurulmuş ola ki ol fārisūñ mekri çünki toz koparır ol toz seni yardım taleb (6) eylemekden uzak²¹² fārisden murād każā olub gubārdan murād ālām-ı şedāid-i każā (7) ola ya‘nī çünki każā-yı nāgehānī fārisī toz koparub üzerüñe hücüm eyleye sen dergāh-ı ‘izzet-i (8) Ĥudāya du‘ā vü niyāz u temennī izhār idüb

(386) Beyt

Sūy-ı fāris rev merev sūy-ı gubār

V’er ne (9) ***bertu kūbed ān mekr-i sūvār***

fāris cānibine git gitme toz cānibine yoḥsā ol fārisūñ mekri (10) saña kaçar ya‘nī çünki każā gubārı nümāyān ola gubār tarafına gitme każāyı def‘ ü ref‘e (11) cust u cū idüb ḥīle tarafına gitme dimek ola fāris cānibine git dimek ya‘nī (12) du‘ā vü niyāz u zārī semtine şabr u rızā ile sülūk eyle dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(387)(13) Beyt

Guft Ḥak ānrā ki ĩn gürgeş büḥurd

Dīd gerd-i gürg çun zārī nekerd

Ḥak Te‘ālā ḥazretleri (14) buyurdu aña ki ḳurd anı yidi gördi ḳurduñ tozını niçün zārīlık eylemedi helāk-ı ḳahr-ı (15) İläḥiye maḫhar olan ümem-i sālifeye işāret ola ḳavm-i ‘Ād kavm-i şāliḫ gibi każā vü belānuñ (16) muḳaddimesin görüb tevbe vü istiğfār ile zārī vü fiğān eyleyüb dergāh-ı ‘izzete münācāt (17) u du‘ā idüb ‘arz-ı ḥācāt eylemediler Yūnus ‘aleyhi’s-selāmın ḳavmi gibi tā ki ḥalāş olalar

²¹² Metinde “uzrak” olarak yazılmış ama kelime “uzak” şeklinde olmalı.

(388)(18) *Beyt*

Ū nemidānest gerd-i gürgrā

Bāçünin dāniş çirā kerd ū çerā

ol bilmezdi (19) çurduñ ğubārını buncılayın bilişle niçün otlamak eyledi ya^ñ kazā vü kahr u ğazab-ı (20) Hakkdan ğāfil olan cehl ü ğaflet-i kehālete i^çtimād eyleyüb niçün ^çulemā-yı ^çālemīnüñ (21) peyrevi olub naşihatlerin kabül eylemedi ancak kendi cehtine inanub iğvā-yı şeytāniyye (22) ve hevā-yı ħabs-i nefsanıyye ile lezzet-i kāzibe-yi dünyāya dildāde olub kahr u helāke müsteħağ oldı (23) demek ola Vallāhu Te^çālā a^çlem

(389) *Beyt*

Gūsfendān bŷy-ı gürğ-i bāgezend

Mībidānend ü beher (24) sū miħazend

çoyunlar zararlı çurduñ rāyiħasın bilürler ve her bir çarafa siñerler ya^ñ mü^çminler (25) kazā ve kahr-ı Hakkı ve ğubār-ı nefis ve şeytānı bilüb tevbe vü niyāz u meskenet ile olurlar

(390)(26) *Beyt*

Mağz-ı ħayvānāt bŷy-ı şīrrā

Mībidāned terk miğŷyed çerā

ħayvānātuñ mağzı arslan (27) çoçusını bilürler otlamağı terk eylerler bu ebyāt-ı ħaқиkat-ı beyān ve ħikmet-i tibyānuñ [46a] (1) ma^çānī-yi zīşānların beyāna ^çazīmet buyurub odlı ve toz ve çurd ve çoyun ve arslan (2) ve ħayvānātdan murād-ı ^çālīleri ne idigin ^çayān buyurub buyururlar ki

(391) *Beyt*

Bŷy-ı şīr-i ħuşm (3) dīdī bāz gerd

Bāmünācāt u ħazer enbāz gerd

ey ʔālib-i sālīk sen kendi derūnuñda (4) hışm-ı arslan rāyihāsın gördüñ geri dön münācāt-ı hāvıf ile ortak ol yaʿnī (5) hāricde olan arslan ve ıurd bir miřāldür murādımız kendi zātuñda olan hışm u (6) ğāzab u kibr ü kīn ü ʿadāvet arslan ve ıurdlarıdır ki bunlar nefsi emmāre şıfatlarıdır bunları (7) kendi vücūduñda gördükde dergāh-ı ʿizzete yā Rabb beni bu ahlāk-ı zemīme ve rezīleden sen hıfz (8) eyle diyü münācāt u ʿarz-ı hācāt eyle hadd-i zātında

ol zāt-ı pāk-ı nāzenīn (9) ol āfitāb-ı meh-i cebīn ol vāriř-i Hāıııaʿl-yakīn ol rahmeten lilʿālemīn ol bībahā dürr-i semīn (10) ol nūr-ı ıeşm-i vāřilīn ol muıtedā-yı kāmīlīn cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā ıuddise sırrahūʿl-ʿazīz (11) hāzretleri inʿām buyurdıkları ebyāt-ı feyz-i ihsānların yine kendiler řerh ü beyān buyurmasalar (12) her nükte-yi girānbahālarında řad hezārān nüktesencān-ı ʿālimān hayrān u sergerdān olmaları (13) muhāıııak idi

(392) Beyt

Vāneğeřtend ān ğürüh ezgerd-i ğürg

Ĝürg-i miřnet baʿde gerd āmed sūtürg

(14) geri dönmeleri ol ıavm ıurd tozundan mişnet ıurdu tozundan řoñra ulu geldi yaʿnī ol (15) ıavm nefsi emmāre şıfatları ki ʿucb ü kibr ü hışm u ʿadāvetdür fāriğ olub münācāt u niyāza (16) miyānbeste olmadılar mişnet ıurdu büyük ve ıavī ğelüb

(393) Beyt

Berderīd ān ğūsfendānrā (17) beıııřm

Ki ziıübān-ı ğıred bestend ıeşm

yırttı ol koyunları hışm ile ki ʿaıı ıobānından (18) ğöz bağladılar murād ümem-i sālīfe yāhūd Sebā diyārı ıavmi ola ki peyğamberlerine iıāʿat u inıııyād (19) itmeyüb ğāzab u ıahr-ı Hudā ile helāk oldılar

(394) Beyt

ıend ıübān řān büıııand vü nʿāmedend

(20) *Hāk-i ğam derçeşm-i çübān mīzedend*

nice kerre çobān anları okudu gelmediler ğam toprağı çobānuñ (21) gözine urdılar ya‘nī ‘āşī kavmi peygamberān bi‘d-defa‘āt tarīķ-i Hākķā ve şırāt-ı müstaķīme (22) da‘vet idüb şeref-i ĩmān u iķān-ı İslām-ı tebşīr ve ‘azāb-i küfrān u ‘işyānı (23) beyān ile taħzīr buyurub kelām-ı Hākķı teblīĝ eylediler lākin ol nābesāmānlar itā‘at u inķiyād (24) itmedüklerinden ğayrı ol ‘azīzān u şerīfāne cevr ü cefālar ve ‘adāvetler izhār u ‘ayān eylemeleriyle (25) mübārek kalblerin maĝmūm u maħzūn eyleyüb

(395) *Beyt*

Ki birev mā eztu ğod çübānterīm

(26) *Çun tebā‘ kerdīm her yek serverīm*

ki yūri biz senden daħı çobā[n]reküz nice tābi‘ olalum (27) her birimüz serveriz ya‘nī ol zāl kavm ol ‘ālīşān peygambere biz dīn ü ĩmānımızı sizden [46b] (1) a‘lā bilüb bilmeyenlere telķīn idüb đalālet ü ğabāvetde daķīķaşināsuz diyü kelimāt-ı nāşā- (2) yeşte ile eziyetler idüb

(396) *Beyt*

Ŧu‘me-yi ğürgīm ü ān-ı yār nī

Heyzüm-i nārīm ü ān-ı ‘ār nī

(3) biz ķurd Ŧu‘mesiyüz yār nesnesi degülüz biz āteş odunıyuz ‘ār şey’ degülüz ya‘nī ol (4) fāsıķlar enbiyā vü mürselīne ittibā‘ itmeyüb biz ğazāb u ķahra lāyıkız na‘im-i ebediyyeye sezā (5) degülüz biz nār-ı cehennem ğaķabıyuz andan ‘ār nāmūsumuz yoķdur didiler

(397) *Beyt*

Ħamyetī bud cāhiliyyet (6) derdimāĝ

Bang-i şūmī berdimen şān kerd zāĝ

mışra‘-ı s̄anī ba‘zı nüshada *Ber dehā-yı nişān* (7) *kerd zāg vāki‘* olmuş ya‘nī cāhillik dimāğda bir ġarīb u ġazab oldu kem şūmlığı qarġa (8) ağızlarına kodı yāhūd üfürdi demek ola Vallāhu a‘lem

(398) Beyt

Behr-i mazlūmān [hemī] kendend (9) ***çāh***

Derçeh uftādend u mīguftend āh

mazlūmlardan ötüri kuyu kazdılar kuyuya (10) düşdiler ve āh eylediler “*Men hafera bi’ran illā hiye vaqa‘a fihi*”²¹³ mazmūn-ı şerīfi mucebince (11) ol bed hālān selātin ü dīn ü īmāna eziyyet ü cefālar idüb qahr u (12) ġazaba müsteħāk oldılar egerçi şūret-i zāhirde o tebhkārān du‘ā-yı peyġamberān ile (13) maq̄hūr u qahr-ı Yezdān oldılar ammā yine peyġamberān-ı Subhān-ı mazlūmān olub anlar (14) zālīmān-ı hūnhvārān oldukları a‘yāna ‘ayān olub hācet-i beyān olmadığı (15) nümāyāndur

(399) Beyt

Pūstīn-i Yūsufān bişkāftend

Ān çī mīkerdend yek yek yāftend

(16) Yūsufıların derilerin yardılar ol şey’ ki eylediler bir bir böldiler ya‘nī kāfirān u ehl-i (17) dālāl u ġaddārlar nebīlere ve münkirān-ı sitemkār ve bī‘ārlar velīllere cevri ü cefālar eyleyüb (18) derilerin yarmaq̄ gibi daħı eşna‘-ı mübārek qalb-i pürenvārıların mecrūh u berrīş eylediler (19) ammā cümlesi bir bir itdüklerin buldılar bu beyt-i şerīf-i pür‘ināyetün taħkīk ü tedkīki ebyāt-ı (20) ātiyede gelür

(400) Beyt

Kist ān Yūsuf dil-i haq̄-cūy-ı tu

Çun esīrī beste ender kuy-ı tu

(21) beyt-i sālifede olan Yūsufdan murād haq̄kı taleb idici gönül idüġin beyān buyurub (22) kimdür Yūsuf ol senün Hāq̄ arayıcı gönülün esīri gibi ve cevriün

²¹³ “Kim kuyu kazarsa kendi düşer.

maħallesinde baėlu zīrā (23) gōnlūñ dīdar-ı Hākdan ġayrı maqşūd u maṭlūbı olmayub dūnyāya raėbeti olmadıėın (24) ehlullāha beyān u ‘ayān eylemişlerdür dūnyā ve telezzüzāt-ı kāzibe-yi dūnyāya mā’il ü şifte (25) olan nefsdür mādāmki nefis kavī ola gōñül za‘if olması emr-i muqarrerdür buyurub (26) mişāl-ı aħer buyururlar ki

(401) Beyt

Cebre’īlīrā berüstün besteyī

Perr u bāleşrā beşad cā hasteyī

(27) ey nefsin kavī idüb ekl ü şürb ü hevā-yı bīma‘nā ile teni hū‘āhişine uyan ehl-i hırş [47a] (1) u hevā senūñ aħvālūñ şuña benzer ki Cibrī’il-i Hudāyī perrdür ki baėlamış ve kanadın kıyruėun (2) yüz yirde mecrūh eylemiş gibisin zīrā ‘aql-ı ma‘ād ki seni ‘ibādet ü tā‘at tarafına (3) sevķ ider anuñ sevķin tutmayub ‘aql-ı ma‘āş ki nefsi zālīmūñ tābi‘ ve peyrevidür (4) anuñ emrin tutub taşşīl-i māl ü menāl ü cāh u celālde olasın ve mūntehāñı nesyen (5) mensiyyen ferāmūş idüb aħiretūñ kār-ı mu‘aṭṭal kıla mişālūñ bunuñ gibidür ki Cebre’īl (6) ‘aql-ı ma‘deni senden vücūda baėlayub

(402) Beyt

Pīş-i ü gūsāle biryān āverī

(7) *Geh keşī ūrā be kehdān āverī*

anuñ öñüne buzağı biryānın getürürsün gāhī anı (8) çeküb şamanlığa görüb dirsın

(403) Beyt

Ki bühur İnest mārā lūt ü pūt

(9) *Nist ūrā cüz liķā’ullāh-ı kūt*

bu beyt-i şerīf-i sa‘ādet ihsānda dağı mışra‘-ı (10) şānī mışra‘-ı evvele cevāb vāki‘ olmiş ki be ey Cebre’īl şıfat cān-ı ‘azīz budur bizüm yimeğimüz (11) anuñ ise liķā-yı Hudādan ġayrı kūtı yokdur

(404) Beyt

Z'în şikence'v imtihân ân mübtelâ

(12) Mîkuned eztu şikâyet bâHudâ

bu işkence ve imtihândan ol mübtelâ senden Hâzret-i (13) Allâha şikâyet eyler ya'nî
ey nefesine uyub rûhâniyene bu gûne cevrler eyleyüb derd ü mihnetlere (14) birağan
ehl-i hevâ şahş-ı nâdürüst senüñ cānuñ senden Hâzret-i Hâkka şikâyet (15) idüb

(405) Beyt

K'ey Hudâ efğân ezîn gürg-i kühün

Güyedeş nek vaqt âmed şabr kun

(16) yâ Rabb fiğân bu koca kırtan kıl hâzretten rûha ve 'aql ma'ada 'alâ tariķü'l-
vahy (17) buyurıla ki işte vaqt geldi şabr eyle

(406) Beyt

Dād-ı tu vâh^vâhem ezher bilhaber

Dād ki (18) dehed cüz Hudâ-yı dādger

senüñ dādıñı girü isteyem her habersüzden 'adâlet kim virir (19) 'âdil Allâhdan
ğayrı ya'nî Hâk Te'âlâ hâzretleri beṭarîķü'l-ilhâm rûha bu gûne ikrâm eyleyüb (20)
nefs-i deniden senüñ hâkkuñı alıvirürüm diyü buyurur

(407) Beyt

Û hemî güyed ki şabrem (21) şud fenâ

Derfirâķ-ı rüy-ı tu yâ Rabbenâ

ol dükeli dir ki şabrum fenâ oldı senüñ yüzüñ (22) firâķında yâ Rabbenâ ya'nî ey benî
Âdem sende nefsi deniden mâ'adâ bir cevher-i rûhâniyyet (23) ü insâniyyet vardur
ki anuñ gıdâsı envâr-ı ṭâ'at ü 'ibâdet olub maķşüdü (24) liķâ-yı aḫadiyyetdür senüñ
nefs-i ğaddârıñuñ dest-i teṭâvülünden bîcihet almağa böyle (25) niyâz u tazarru' u
temennâ eyleyüb nefsi deni âlâmından dir

(408) Beyt

Ahmedem dermānde der (26) *dest-i Yehūd*

Şālihem uftāde derħabs-i Semūd

Yehūd elinde kalmış Hāzret-i (27) Aħmed gibiyüm ve kavm-i Semūd ħabsine düşmiş
Hāzret-i Şāliħ mānendiyüm

(409) Beyt

[47b] (1) *Ey sa‘ādetbaħş cān-ı enbiyā*

Yā būkuş yā bāz ħvānem yā biyā

ey enbiyā-yı ‘azāmuñ (2) cānına sa‘ādet iħsān eyleyen perverdigār yā beni öldür
yāħūd liķā-yı sa‘ādet iħsānuña (3) da‘vet eyle yāħud kerem ü ‘ināyet ile feyz-i iħsān
eyle zīrā

(410) Beyt

Bāferāgat (4) *kāfirānrā nist tāb*

Mīguved yā leytenī kuntu turāb

“Yā erħame’r-rāħimīn ve yā ekreme’l- (5) *ekremīn*²¹⁴ senün firākuñā kāfirlerüñ bile
tāb u tüvānları yokdur tākatları olmadıġından (6) olaydı ben de tobraķ olaydum
diyü kāfir sūre-yi Nebenüñ aħirinde olan bu āyet-i kerīmeden (7) iķtibās buyurulmuş
ola ki “Yevme yanzurul mer’u mā ħaddemet yedāhu ve yeķūlu’l-kāfiru yā leytenī (8)
kuntu turābā”²¹⁵ bu tefsīr-i kerīimde kirām nice cevāhir-i me‘ānī in‘ām eylemişler
meşāriħ-i *Meşnevī* (9) İsmā‘il Dede Efendi ħazretleri raħmallāhu ‘aleyh ve ħuddise
sırrahu *Cāmī‘ü’l-Ayā*larında bir kaç (10) vech taħrīr buyurmuşlar ezcümle cenāb-ı
ħazret-i feyyāzuñ İmān ü İķān aşħābına bihişt-i (11) cāvīdānīde olan iħsān u ikrāmın
müşāhede idüb bu firāka taħammül eyleyemedüklerinden (12) küffār diyeler ki ne
olaydı biz ‘ālem-i dünyāda riyāzet ü faķr u fāķa ile turāb olayduķ (13) tā ki biz de bu

²¹⁴ “Ey merhametlilerin en merhametlisi ve ikram edenlerin en çok ikram edeni”

²¹⁵ “Kişinin önceden elleriyle yaptıklarına bakacağı ve inkārcının, ‘Keşke toprak olaydım!’ diyeceği günde gerçekleşecek olan yakın bir azaba karşı uyardık.” (Nebe 78/40)

sa‘ādete lāyık olayduk bu ma‘nā-yı ḥazretüñ bu ḳavl-i dürerbārları taşdıḳ (14)
buyurur ki buyurmuşlardur

Nazm

Ḥāk şū ḥāk tā berūyed gül

Ki becüz ḥāk nīst mazharr-ı gül²¹⁶

(411)(15) Beyt

Ḥāl-i ū īnest k’ū ḥod z’ān sūvest

Çun buved bītu kesī k’ān-ı tuest

(16) anuñ ḥāl-i budur ki ol öte cānibdendür nice olur sensiz ol kimesne ki senüñdür

(17) ya‘nī cān u rūḥ-ı insān cenāb-ı ḥazret-i bīçün Subḥānehu bu güne niyāz u
temennā ile (18) maḥbūs-ı ten-i süflīden fiğān eyleyüb nefsi-i ḡaddār u zālīm
cefālarından derdine dermān (19) ṭaleb eyledükde

(412) Beyt

Ḥak hemī güyed ki ārī ey nezih

Līk bışnev şabr ār u şabr bih

(20) bu beyt-i kerīm ḥikmet-i Ḳurān daḥı lisān-ı ḥazretiden ‘alā ṭarīḳü’l-vaḥyi īrād
buyurmuşlar (21) ola ki “*Faşbir kemā şabri ūlu’l-‘azmi min ḳablīke*”²¹⁷ naşş-ı celīlü’l-
faşşī muḳtezāsınca (22) Ḥazret-i Ḥaḳ celletü ‘azimetihı buyurur ki ey pāk senüñ bu
fiğān u zāruñ gerçektür (23) ammā işit şabr eyle şabr yegdür şabrı kendiñe iş it diyü
ḥiṭāb-ı müsteṭāb (24) buyurub feyzyāb buyurur Vallāhu a‘lem

(413) Beyt

Şubḥ nezdikest ḥāmuş (25) kem ḥurüş

Men hemī küşem pey-i tu tu meküş

bu beyt-i ‘alīşān daḥı beyt-i (26) sālifeye lisān-ı Ḥazret-i Ḥaḳdan te’kīd ü iḥsān u
‘ināyet mevḳi‘nde (27) vāḳi‘ olmuş ola ki şabāḥ ḳarībdür epsem fiğān itme ben

²¹⁶ “Toprak ol ki senden çiçek gibi güzel şeyler çıksın, çünkü sadece topraktır ki Allah’ın temsilidir.”

²¹⁷ “Sen önceki büyük peygamberlerin sabrettiği gibi sabret.”

dükeli senden ötüri [48a] (1) çalışurum sen çalışma ya'nî ey cān-ı 'azîz ve rūḥ-ı şāf u
temîz şubḥ-ı kıyāmet (2) yaḳîndür yāḥūd “*Elmevtü tuḥfetü'l-mü'mîn*”²¹⁸ ḥadîs-i
'izzet-i iḥsānınca mevt yaḳîndür seni (3) nefsi-i zālîm ḥabsinden ḥalāş idüb aña daḥı
lāyıkını virüb senüñ intikāmını (4) andan alvirirüm dimek ola Vallāhu Te'ālā a'lem
Baḳıyye-yi dāstān reften-i ḥ^vāce (5) **beda'vet-i rüstâyî besüy-ı dih**

ol baḥr-i 'ummān-ı şafā ol şāḥ-ı gülşen-i liḳā ol (6) hem rikāb-ı hel etā sultān-ı iḳlîm-
i beḳā maḳbûl-ı kurb-ı kibriyā cenāb-ı Ḥazret-i (7) Mevlānā ḳuddise sırrahu'l-a'lā
ḥaḳāyık ü daḳāik ü nikāt beyānından 'inān-ı pāklerin (8) irḥā buyurub rüstâyî
da'vetiyle şehrî bâzergānuñ ḳarye ḫarafına gitmesi ḳışşasnuñ (9) baḳıyyesin beyāna
tevcîh-i zihni-i 'ālî buyurub buyururlar ki

(414) Beyt

Şud zihād hîn bāz (10) **gerd ey yār-ı gürd**

Rüstâyî ḥ^vācerā biñ ḫāne burd

ya'nî bu ḥaḳāyık beyānı ḫaddi tecāvüz (11) itdi ey yār-ı bahādur āgāḥ ol rüstâyî
ḥ^vāceyi gör ki ḫānesine iletđi anı beyān (12) eyle dimek ola yār-ı gürd[d]en murād
'ināyetlü Hüsāmeddîn Efendi ḫazretleri olub ḫazretüñ (13) ḫiḫābı ol zîşān-ı şāḫib-i
sa'ādete oldığı maḫall-i iştibāḥ degüldür lâkin ḫārice (14) daḥı olsa sezā görünür
Vallāhu Te'ālā a'lem

(415) Beyt

Ḳışşa-yı ehl-i Sebā yek gūşe nih

(15) **Ān bügü k'ān ḥ^vāce çün āmed bedih**

ehl-i Sebānuñ ḳışşasını bir gūşeye ḳo anı (16) söyle ol şehrî efendi nice geldi köye
ḫiḫāb kendi zāt-ı pāklerine de olsa güzel (17) görünür

(416) Beyt

Rüstâyî dertemelluḳ şîve kerd

²¹⁸ “Ölüm, müminin hediyesidir.” (<http://www.esinti.biz>, agis, 2019)

Tā ki ḥazm-ı h^vācerā kālīve kerd

(18) köylü temelluḡda bir tarz eyledi ki tā ki ḥ^vācenüñ ḥazmını bün eyledi ya^{nī} ‘āqıl u āgāh (19) ü kārđān ü bīdār efendiye seme ve sersem eyledi ol köylünün yüze gülüb yaltaḡlanması (20) kezalik ehl-i dūnyā vü hevā ehl-i ḥaḡḡı aldar ḡāfil olmalu degüldür diyü tenbīhdür

(417) Beyt

(21) *Ezpeyām ender peyām ü ḥīre şud*

Tā zülāl-i ḥazm-ı ḥ^vāce tīre şud

ya^{nī} ol diḡkānīnün (22) ḡaber üstüne ḡaberinden şehri ḡayrān oldı şöyle ki ḥ^vācenüñ āb-ı zülāl gibi olan (23) ḡazmı bulanıḡ oldı

(418) Beyt

Hem ez’īn cā ḡūdekāneş derpesend

Nerta‘ u nel‘ab (24) beşādī mīzedend

hem bu ḡarafdan oḡulları beḡenmekde ki köyde gülüb oynayub (25) zevḡ iderüz diyü şādīlık ururlardı

(419) Beyt

Hemḡü Yūsuf k’eş zitaḡdīr-i ‘aceb

(26) *Nerta‘ u nel‘ab büburd ezḡıfl-ı eb*

bu ḥ^vācenüñ oḡulları cenāb-ı Ḥazret-i Yūsuf (27) ‘aleyhi’s-selām gibi taḡdīr-i şun‘-ı Kirdḡārdan ekl-i fevākih ve seyr-i şahrā ve ḡalgımaḡ ve oynamaḡ [48b] (1) babası gölgesinden ilette ki birāderānı Ḥazret-i Ya‘ḡūbuñ ‘indinde aña kec naḡar ile baḡmaḡa ḡādir (2) degüллерdi ḡande ḡaldı ki cevr ü cefā idüb ḡayanca ve serzeniş ideler kezalik Yūsuf gibi nice (3) kimseler ehl-i hevā vü ārzūya teba‘iyyet ile naḡar ve sāye-yi mürşid-i kāmilden dūr u mehcūr olub (4) nefsi zālīm belāsına ve ehl-i dūnyā dāmına giriftār olub dūnyā vü māfīhā ki sertāpā lu‘ub-ı (5) lehv ü ‘ayş u nüş ḡaḡā u sehvdür ḡülāşa mecāl bulımayub naḡar u merḡametden ba‘īd ü (6) mehcūr

kalınışdır bu beyt-i ‘ālīnūñ ma‘na-yı sa‘adet iftirānı sūre-yi Yūsufda olan (7) bu ayet-i kerīmenūñ tefsīrinden rüşen ü ‘ayāndur “*Ḳālū yā ebānā mā leke lā te’mennā ‘alā yūsufe* (8) *ve innā lehu lenāsihūn. Ersilhu ma‘nā ğaden yerta’ ve yel‘ab ve innā lehu le ḥāfizūn*”²¹⁹

(420) Beyt

(9) *Ān nebāzī belki cānbāzīst ān*

Ḥīle vü mekr ü degā-sāzīst ān

cenāb-ı ḥazret-i (10) sultān yine iḥsān-ı ḥaḳāyık beyānına irḫā-yı ‘inān buyurub ya‘nī dūnyā muḥabbeti oyunu (11) ol ne şekl oyundur oyun degüldür ol belki cān oynatmadur ol ve ol ḥīle vü mekr (12) ḳalpāzānlıkdur ve beḳā rüsvāyīliğidur

(421) Beyt

Her çı ezyāret cüdā endāzed ān

Meşnev anrā* (13) *k’ān ziyān dāred ziyān

her ne seni yāruñdan ayru bırağur ol anı işitme zīrā ol (14) ziyān ḫutar ziyān ya‘nī ey sālīk-i rāh-ı Ḥudā bu dūnyānuñ her şey’i gerek ticāret (15) ü kesb ü kār²²⁰ u cāh u māl gerek maḥabbet ü ‘aḳār u dār-ı deheş-i ehl ü ‘iyāl gerek (16) feşāḫat ü belāğat öğrenüb ‘ulūm u resmiyye vü ḳışriyyesi ‘add-ı dāniş idüb (17) ḫann-ı kemāldür elḥāşıl her şey’ ki zıdd-ı tesbīḫ ü tezkīr ü ‘amel-i ḥālīş ü ḫāldür anlarla merāma vāşıl (18) olmaḳ muḫāl ve seni āḫiret kār u kesbinden mehcūr idüb dostuñdan cüdā itmeleriyle (19) taḫşīline sa‘y u gūşış vebāldür dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(422) Beyt

Ger buved ān sūd* (20) *şaddersad megīr

Behrzer megsil zigencūr ey fakīr

²¹⁹ “Babalarına şöyle dediler: Ey babamız! Yūsuf hakkında bize neden güvenmiyorsun? Halbuki biz onun iyiliğini isteyen kişileriz. Yarın onu bizimle beraber gönder de gezip oynasın. Şüphesiz biz onu koruruz.” (Yusuf 12/11, 12)

²²⁰ Metinde “ḳār” şeklinde yazılmış ama kelime “kār” şeklinde olmalı.

eger ol fā'ide olursa yüz içinde (21) yüz tütma altundan ötürî hazînedârdan ayrılma
ey fakîr ya'nî saña esbâb-ı dünyâ teveccüh (22) idüb dünyâ vü mâfihâdan fā'ide
gerek yüzer kât yüzer kat olursa aña aşlâ (23) meyl ü rağbet idüb sultân dahı olub
mâlik-i salţanat-ı dünyâ olursañ (24) anı aşlâ bir şey' mertebe 'add itme zîrâ
salţanat-ı 'âlem Hazret-i Hâkķun maħabbet ü iştıyâķ (25) u 'ibâdetine nazaran bir
altundan ötürî şad hezâr ender hezâr ender hezâr hazâ'ine mâlik (26) hazînedârdan
ayru olmaķ gibidür dimek ola Vallâhu Te'âlâ a'lem

(423) Beyt

(27) İn şınav ki çend Yezdân zecr kerd

Guft aşhâb-ı Nebîrâ germ ü serd

bunı işit ki [49a] (1) ne miķdâr Hazret-i Allâh zecr eyledi ve buyurdu peygamber
'aleyhi's-selâm aşhâbına ıssı ve şovıķ ya'nî (2) ey sâlik seni tã'at-ı Hudâdan men'
iden kelimâtı aşlâ diñleyüb işitme ancaķ Hâkķ (3) Te'âlâ Qur'an-ı Kerîminde aşhâb-ı
nebîye hitâb [u] 'itâb eylemişdür anı işidüb anuñla (4) mütenebbih olub ve hişşe alub
tã'atdan ayrılma

(424) Beyt

Z'ân ki berbang-i dühül dersâl-i (5) teng

Cum'arâ kerdend bâtıl bîdireng

zîrâ aşhâb beni kaħt eyledi tabl-ı âvâzı (6) üzre cum'ayı bîpervâ bâtıl eylediler
Hazret-i Resûl 'aleyhi's-selâm bir cum'a gün hitâbet (7) buyururlardı sultân hutbede
oldukları ħînde dihye kelbi Şâmdan firâvân zahîre (8) ile Medine-yi Münevvereye
dâhil olmalarıyla evlâd-ı 'Arab mu'tâd-ı kadîmeleri üzre tabldan olub (9) istikbâl-ı
zahâir oldukların ħuzzâr-ı meclis-i ħuţbe-yi Resûlallâh 'aleyhi's-selâm âvâz-ı (10)
tablı istimâ' eyledüklerinde cenâb-ı ħazret-i sultânı ħuţbede kâimen terk idüb (11)
on iki şahâbe-yi kirâmdan ħayrısı şân-ı ħazret-i nebîye revâne idügin fehm ü iz'ân
(12) itmeyüb âvâz-ı tabla toğrı revâne oldukları için ħazret-i sultân her dü serâ (13)

pādişāh-ı memālik verā bu ḥadīş-i şaḥīḥ-i sa‘ādet baḥşen mübārek lisān-ı pāklerinden (14) icrā buyurdılar “*Vellezī nefsi biyedihī lev ḥaracū cem‘iān lā ḍaramallāhu aleyhim el vādī nārā*”²²¹ (15) diyü baḳīye-yi aşḥāb-ı zevī’l-ikrāma ‘inayet ü tesellā eyledükleri şuḥufārā-yı kütüb-i (16) aḥadīş oldığı bīçün u çerādur ebyāt-ı ātiyede daḥı ḥalli ṭarīkū’l-iḳtibās (17) beyān buyururlar

(425) Beyt

Tā nebāyed dīgerān erzān ḥarend

Z’ān celeb şarfe zimā (18) *īşan berend*

tā olmaya ki ḡayrılar ucuz alalar ve bu metā‘-ı zaḥā’irden fā’ideli anlar ileteler

(426) (19) Beyt

Mand peygamber beḥalvet dernamāz

Bādū se dervīş-i şābit pürniyāz

(20) ḥazret-i peygamber ‘aleyhi’s-selām ḥalvet-i cāmi‘-i şerīfde namāzda iki üç niyāzda bir şābit (21) dervīş ile ḳaldı ve andan şoñra

(427) Beyt

Guft ṭabl u lehv-i bāzergāniyī

(22) *Çün tān bubrīd ezRabāniyī*

ḥazret-i sultān şallallāhu ‘aleyhi vesellem ḥazretleri (23) buyurdılar ki ey ḡāfil aşḥāb ṭavul ve oyun ve bāzergānlık nice sizi ayırdı Rabbānī (24) olan peygamberüñ sa‘ādet iḥsān meclis-i ḥutbe vü va‘azında

(428) Beyt

Ḳad feżāztum (25) *naḥve ḳamḥin hāi’men*

Summe ḥalleytum nebiyyen ḳa’imen

taḥḳīḳ müteferriḳ oldıñuz buḡday cānibine ḥayrān (26) oldıḡuñuz ḥālde andan şoñra terk eylediñuz nebīñizi ḳā’im oldıḡı ḥālde nebiyyāda olan (27) tenvīn yā

²²¹ Nefsimin yed-i kudretinde olan Allaha yemin ederim ki eğer hepsi çıksaydı Allah onların üzerini bir vadi dolusu ateşle tutuştururdu.”

muzâfunileyhden ʿivaż yâḥud taʿzîm için ola nebiyyen muʿazzaman demek gibi pes [49b] (1) anlar ki resûl-ı Hakkı terk eylediler tevbiḥ ü takrîʿ oldılar imdi her zamânda bir vâriṣ-i (2) resûl muḳarrerdür anı terk idüb bâzî-yi dünyâya şüġul idenler tevbiḥe müsteḥaḳ olurlar demek (3) ola Vallâhu Teʿâlâ aʿlem bu beyt-i kerîmüñ maʿnâ-yı ʿaṭâ iḥsânı sûre-yi Cumaʿnuñ âḥirinde (4) olan bu ayet-i kerîmeden nümâyâñdur “*Ve izâ râev ticâraten ev lehveninfaḍḍü ileyhâ ve terakûke kâimâ* (5) *ḳul mâ ʿindallâhi ḥayrun minel lehvi ve mineʿt-ticâratî, Vallâhu ḥayruʿr-râzîḳîn*”²²²

(429) Beyt

Behr-i gendüm toḥm-ı bâṭıl (6) kâşîd

Vʿan Resûl-i Hakk zebugzâştîd

buġdaydan ötüri bâṭıl toḥm ekdiñüz ve ol (7) Hakkıñ resûlini terk itdiñüz bu terbiḥi “*Liecliʿd-dünyâ veli ziynehâ*”²²³ mürşid-i kâmil ḥıdmetin terk (8) ehl-i hevâya daḥı olsa sezâ görünür

(430) Beyt

Şoḥbet-i ü ḥuyru min lehvest ü mâl

(9) *Bîn kirâ bugzâştî çeşmî bümâl*

anuñ şoḥbeti lehv ü mâldan ḥayırlıdur gör kimi terk (10) eyledüñ göziñi ov bu beyt-i pürḥikmet lisân-ı ḥazretten ʿalâ ṭarîḳ-i vaḥy vârid (11) olduġına beyt-i atî ʿayân buyurduġı ehline ḥafî degüldür yaʿnî ey ehl-i ḥırş u hevâ (12) ârzü körliġı senüñ başıretüñ başarını aʿmâ eylemişdür bir dest būsına dünyâ vü mâfihâ (13) bahâ olmayan zât-ı kerîmi terk eyleyüb ziyneh-i kâzibe-yi dünyâya mübtelâ olduñ hele (14) bir imʿân-ı nazarla nazar eyle senüñ bu vażʿ-ı nâpesendüñ gülzâr-ı Ḥudâ eyvân-ı dostânın (15) terk idüb dehân-ı ejdere ġidâ olmaġa revâne olmaḳ mânendi olmaz mı hele nazar (16) eyle

²²² “Durum böyle iken onlar bir ticaret veya bir oyun eğlence gördükleri zaman hemen dağılıp ona koştular ve seni ayakta bıraktılar. De ki: Allâh’ın yanında bulunan, eğlence ve ticaretten daha hayırlıdır. Allâh, rızık verenlerin en hayırlısıdır.” (Cuma 62/11)

²²³ “Dünya ve süsünü kazanmak”

(431) Beyt

Ĥod neşud ĥırş-ı şumārā ĩn yakĭn

Ki menem rezzāk-ı ĥayru'r-rāziķĭn

(17) bu beyt-i kerĭm ĥikmet-i iĥsān lisān-ı vaĥy-ı Yezdāndan olduđı ‘ayāndur ki ĥazret-i (18) bĭĥūn Subĥān emr ü fermān eyleyüb buyurur ki ey ez perestān-ı cihān sizūñ (19) ĥırş u ĥama‘nuza bu yakĭn olmadı mı ki benüm rızķ verici ve rızķ vericilerūñ (20) ĥayurlısı benüm

(432) Beyt

Ān ki gendümrä zihod rüzĭ dihed

Key tevekkülhātrā zāyi‘(21) nihed

ol vāĥid ü şamed ü ferd ü aĥad buđdaya belā ĥaleb-i rızķ iĥsān eyler ĥaçan (22) senūñ aña tevekküllerini zāyi‘ eyler ammā cürm ü ‘işyān sende olub maķām-ı ĥızlān-ı (23) kesbūñden nāşĭ

(433) Beyt

Ezpey-i gendüm cüdā geştĭ ezān

Ki firistādest gendüm (24) z’āsmān

buğdaydan ötüri ayru olduñ andan ki gönderdi saña buğday gökden (25) ya‘nĭ ey nāsāmān-ı Ādemzāde dünyā meyl ü maĥabbet ü raĥbeti ki dām-ı şeyĥānĭdür (26) anuñ telezzüzāt-ı kāzibesinden ötüri ĥālĭķuñ olan ķādir u ķayyüm ‘ibādetinden (27) cüdā olduñ buğdaydan murād “*Ve fi’s-semā‘i rızķukum*”²²⁴ mücebince rızķ ola ki ol kerĭmullāh [50a] (1) āsmāndan saña rızķ göndermişdür senūñ ve rızķuñuñ ve rızķuñuñ rızķıñuñ ĥālĭķı (2) olan zül-‘aĥā Allāhdan ve ĥā‘atdan cüdā olduñ rızķuñdan ötüri bu ma‘nā-yı mü’ekkid (3) bir mişāl iĥsān eyleyüb zevi’l-‘uķūla ĩmā ĥarĭķiyle buyururlar ki

Davet-i bāz baĥĥānrā ez- (4) āb beşāhrā

²²⁴ “Ve gökte de rızķımız vardır.” (Zariyat 51/22)

(434) *Beyt*

Bāz gūyed baṭṭrā k'ezāb ḥīz

Tā bübīnī desthārā kand-rīz

(5) ʔoğan ʔaza dir ki ʔudan ʔalḳ tā göresin ʔeker dökücü ʔahrā ve ovaları

(435) (6) *Beyt*

Baṭṭ-ı 'āḳıl gūyedeṣ k'ey bāz dūr

Āb mārā ḥıṣn u emnest ü sürūr

(7) 'āḳıl ʔaz ʔoğana dir ki ey ʔoğan uzak ʔu bize ʔala^c u emn ü sürürdur

(436) (8) *Beyt*

Dīv çun bāz āmed ey baṭṭan ʔitāb

Hīn bebīrūn kem revīd ezḥıṣn-ı āb

(9) ʔeyṭān ʔoğan gibi geldi ey ʔazlar ivmek ile āgāh oluñ ʔaşra gitmeñ ʔu (10) ʔala^sından ya^{nī} ey mü^ʔminīn ü muvaḥḥidīn zıkr-i ilāhī mü^ʔminüñ ḥıṣnıdır nitekim ʔazlaruñ (11) ḥısnı āb olduğı gibi imdi zinhār 'āḳılāne ḥareket idüb iğvā-yı ʔeyṭāniyye (12) ve hevā ḥabs-i nefsanıyye ʔoğanı da^cvetiyle zıkr-i Ḥudā ḥıṣnından ʔaşra gitmeñ ola Vallāhu a^clem

(437) (13) *Beyt*

Bāzrā gūyīd rev rev bāz gerd

Ezser-i mā dest dār ey pāy-ı merd

ʔoğana (14) söyleñ yūri yūri bahādır ʔoğan bizüm başımızdan el ʔut ey ʔehr kethūdāsı ya^{nī} (15) ey ṭālibān u rāğībān-ı ʔurbet ve sālikān-ı müteraḳḳībān-ı 'izzet ve ey zāhidān bā (16) sa^y u himmet ve ey ʔūfiyān-ı bīriyā ve töhmet ve ey mü^ʔminān u muvaḥḥidān-ı pürsa^cadet (17) metā^c-ı dünyā ʔehristānınuñ ʔehr kethūdāsı la^cin-i pürḳabāḥatdür size zīb ü ziyet-i (18) dünyā ile hevā vü ārzūlara düşürmek için semt-i iḳbāl-i dünyāya iğvā ile da^cvet- (19) süz kemāl-i ṭahr ile

istiğfār u zıkr ü tesbīh-i Hakkā meşğūl olub anuñ şadā vü (20) iğvāsına rağbet eylemeñ dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(438) Beyt

Mā berī ez(21) da‘vetet da‘vet turā

Mā nenūşīm ĩn dem-i tu kafirā

biz senüñ da‘vetüñden berīyüz (22) da‘vet saña biz açmazuz senüñ bu nefsiñi ey kâfir ya‘nī t̄alibe lāzım olan kalbinde (23) aşlā hevā-yı h̄abse yir qomayub bir h̄ud‘a-yı nefsanī veyāh̄ud lemme-yi şeytānī rāyih̄asın (24) istişmām itdügi dem anı kabūl itmeyüb derūnundan iħrāca tenbīh ola Vallāhu a‘lem

(439)(25) Beyt

Hışn mārā kand u kandistān turā

Men neħvāhem hedteet bustan turā

(26) çünki kazlardan murād ehl-i sülūk-ı şūfiyān olub toğandan murād şeytān-ı (27) b̄isedād oldıysa ol kazlar toğana diyeler ey toğan şu ki bizüm qala‘ vü penāhımızdur [50b] (1) qala‘ bize şeker ve şekeristān saña ben istemem senüñ bu tuħfeni al saña diyüb (2) diyeler ki

(440) Beyt

Çün ki cān bāşed neyāyed lüt kem

Çün ki leşker hest kem n’āyed ‘alem

(3) bu beyt-i kerīm nefsiyle mücāhede iden t̄alib-i rāst u müstakīme burhān-ı kavī ve delīl-i (4) ‘azīmdür ma‘nā-yı şerīf-i beyt-i pürna‘īm budur ki çünki cān olur yimek eksik (5) gelmez çünki ‘asker vardur sancağ eksik olmaz ya‘nī “Eş-şeytānu ye‘idukumul fağra (6) ve ye‘murukumbil fağşāi”²²⁵ āyet-i kerīmesi muğtezāsınca hevā h̄abs-ı nefsi emmāre fağre düşerseñ (7) h̄alüñ nice olur diyü iğvā vü izlāle teşmīr-i sāk ve seni ehl-i ‘işyān u tuğyāna ilhāk (8) itmek murād eyledükde

²²⁵ “Şeytan sizi fakirlikle korkutur ve size, çirkinliği ve hayasızlığı emreder.” (Bakara 2/268)

Şi‘ir

İnnenā ke’s-seyfi fi ‘Arabi lesnā mişlü’l-beşali’l-müktî²²⁶ kavlı-i (9) dürerbārınca
“İnnellāhe hüve’r-rezzāk²²⁷ diyüb “Ve mā min dābbetin fīl arđı illā ‘alāllāhi
rızkuhā²²⁸ (10) mücebince ‘āmil olub mādāmki tende cān ola gıdā eksik olmaz
i’tikād-ı pāk ile (11) tığ-ı riyāzāt ile ‘urūķ-ı hevā habs ü evhāmı kat‘ itmege sa‘y u
gūşiş idesin (12) nitekim bu münāsib Şā‘ib Tebrizī raḥmallāhu ‘aleyh ḥazretleri bu
beyt-i pürintibāhı gāyet ra‘nā (13) buyurmışlardur ki

Beyt

Ḥayāt zāmen-i rızķ est dil ḳavī mīdār

Tu ez zemīne-yi sebh kāse (14) nān çı minḥ^{vāhi}²²⁹

ol nūr-ı dīde-yi ehl-i yakīn ve ol server-i seyyid-i pürsekīne-yi aşḥābü’l (15) mekīn
yine ḥ^{vāce} şehrinüñ aḥvālin beyāna teveccüh buyurub ḫālibān-ı rāh-ı ‘aşķ-ı kāmīn
(16) buyurub buyurlar ki

(441) Beyt

Ḥ^{vāce}-yi ḥāzim besī ‘öZR āverīd

Bes bahāne kerd bādīv-i merīd

(17) ol āgāh u bīdār şehri efendi ol diḫkānī köye da‘vet itdükçe nihāyet da‘vetde
(18) çok ‘öZR getürdi çok bahāne eyledi şeyḫān-ı la‘ine diḫkānīden murād dīv idigi
zāhir (19) olub ḥ^{vāceden} murād sālik-i rāh-ı Ḥaķ olduğı bāhir olduğı gibi

(442) Beyt

Guft īn (20) dem kārḥā dārem mūhim

Ger biyāyem ān negerded muntaẓam

²²⁶ “Biz Araplar da kılıç gibiyiz, kararmış soğan gibi değiliz.”

²²⁷ “Şüphesiz Allah rızık verendir.” (Zariyat 51/58)

²²⁸ “Yeryüzünde hiçbir canlı yoktur ki, rızıkı Allāh’a ait olmasın.” (Hud 11/6)

²²⁹ “Hayat ve rızık verginin aracısıdır, içini ferah tut, korkma; sen bir değersiz toprağı olan yerden nasıl ekme kazanacaksın.”

ol şehri h̄vāce dih̄kāniye yine da‘vet (21) itdükde didi bu dem mühim işler tutarum
eger gelürsem ān-ı muntazam olmaz ya‘nī bu defa‘ (22) dağı mühim işlerüm vardur
köye gitsem ol kārlar fevt olur didi

(443) Beyt

Şāh (23) kār-ı nāzikiem fermūdeest

Z’intizarem şāh şeb neğnūdeest

pādişāh (24) baña nāzik iş işmārlayub buyurmışdur benüm intizārumdan sulṭān
h̄vāba varmamışdur (25) şöyle nāzik kārūñ itmāmına sa‘y iderdüm diyüb

(444) Beyt

Men neyārem terk-i [emr-i] şāh kerd

(26) Men netānem şud ber-i şeh rüy-ı zerd

ben pādişāhuñ emrini terk itmege qadir degülüm (27) ve ben pādişāh h̄zūrunda
yüzüm şarı olmağa taqatim yoqdur zīrā

(445) Beyt

Her şabāh u [51a] (1) her mesā serheng-i h̄āş

Mīresed ezmen hemī cūyed menāş

her şabāh ve her aḥşam sulṭānuñ (2) maqḅül çāvūşı irişür benden dükeli menāş taleb
ider ya‘nī benden cā-yı penāh taleb ider (3) ki ol serheng-i h̄āsuñ cā-yı penāhı
benüm ol kār-ı nāziki itmāmladur

(446) Beyt

Tu revā dārī(4) ki āyem sūy-ı dih

Tā derebrū efkened sulṭān girih

sen revā tutar mısın ki ben köye gelem tā ki (5) pādişāh qaşına dügüm biraqsun ya‘nī
sulṭānuñ baña ğazab eylesin sen lāyık görür misün (6) diyüb

(447) Beyt

Ba’d ezān dermān-ı h̄işmeş çun kunem

Zinde ḥodrā z'īn meger medfūn kunem

bundan (7) şoñra ya'ñi ben köye gidecek olursam sultān ğazabı 'ilācın nice iderüm meger kendümi (8) bu şuçdan ötürü sağ iken ölmeden yire defn idem meşelā sālīk-i ḥāzım hevācir-i (9) nefse bu ğüne kelimāt-ı sāḥte eyleyüb

(448) Beyt

Z'īn nemaṭ ū şad bahāne bāz guft

(10) Ḥīlehā bāḥükm-i Ḥaḳ neftād cüft

bu yüzden ol şehri efendi yüz bahāne (11) girü söyledi ḥīleler ḥükm-i Ḥaḳka muṭābık düşmedi

(449) Beyt

Ger şeved zerrāt-ı 'ālem (12) ḥīlepīç

Bāḳazā-yı āsmān ḥiçend ḥiç

eger 'ālemüñ zerreleri çevirici olursa (13) ḳazā-yı āsmān ile ḥiçdürler ḥiç ya'ñi mükevvenāt u zerrāt umūr-ı külliyye vü cüz'iyye taḥşīli (14) yāḥūd izālesi için şad hezārān ve hezārān hezār ḥīleler eyleseler eger ḳazā-yı ilahī (15) ḥīlelerine muṭābık gelürse ölür ve illā cem'ī-i ḥiyel ḥiç lāşeydür bu beyt-i pürintibāhdan (16) sürḥ-i ātiye degin ḳışşa zu'munda olan ḥaḳāyık u deḳāik cevāhirlerin in'ām buyururlar ki

(450)(17) Beyt

Çun gurīzed īn zemīn ezāsmān

Çun kuned ū ḥiç'īşrā ezvey nihān

(18) çünkü zerrāt-ı 'ālem ḥīlepīç olsa 'ind-i ḳazā-yı āsmān ḥiçdür buyurdılar bu beyt-i pür- (19) sa'ādeti ol kelām-ı ḳudsīye mişāl iḥsān buyurub meşāla zemīn ü āsmāndan (20) nice firār ider ve kendin ne vechle andan nihān eyler bu keyfiyyet muḥāl oldığı gibi (21) ḳazādān ḥīle ile ḥalāş olmak daḥı muḥāldür aña sa'y u ğüşiş bir biḥūde vü (22) bīma'nā ḥayāldür

(451) Beyt

Her çi āyed z'āmān rūy-ı zemīn

Ne mefer dāred ne çāre (23) ne kemīn

her ne ki āsmāndan zemīn cānibine gele gerek berf ve gerek bārān gerek (24) tegerg
ü berķ-i ziyān-ı zemīn her hāl ile aña teslīm olub ne mefer ü çāre ve ne kemīn (25)
ne taḥlīşe mecāl-i revān vardur meşelā

(452) Beyt

Āteş ezḥurşīd mībāred berū

(26) Ū bepīş-i āteşeş binhāde rū

güneşden anuñ üzerine āteş yağar ol anuñ (27) āteşine yüz koyub taḥammül eyler

(453) Beyt

V'er hemī ṭūfān kuned bārān berū

Şehrḥārā [51b] (1) mīkuned vīrān berū

ve eger dükeli yağmur zemīn üzre ṭūfān eyleyüb anuñ üzerinde olan (2) şehirleri
vīrān eylerse de

(454) Beyt

Ū şude teslīm-i ū Eyyübvār

Ki esīrem her çi mī (3) ḥ^vāhī biyār

ol zemīn ü āsmāna ben esīrüm Ḥāzret-i Eyyüb 'aleyhi's-selām mānendi teslīm (4)
olub ben esīrüm her ne isterseñ baña getür dir imdi izā kāne kezalik "ziḥāk-i (5)
āferidet ḥudāvend-i pāk pes ey bende üftādegī kun çü"²³⁰ mefhūmunca

(455) Beyt

(6) Ey ki cüz'-i īn zemīnī ser mekeş

Çün ki bīnī ḥükm-i Yezdān der mekeş

ey benī Ādem (7) sen bu zemīnüñ cüz'isin baş çekme çünki ḥükm-i ilāhīyi göresin
kapu çekme ya'ne misāl (8) zemīn każā-yı emr-i Ḥaḳḳa teslīmden gayrı ve penāh

²³⁰ "Yüce Allah seni topraktan yaratmış, ey bende, toprak gibi mütevazı ol."

yokdur kil-k-i kārı teslīm ü rızā olıcağ (9) cüz'üñ beṭarīki'l-evlādur zinhār ṭaraf-ı aḥere meyl-i helāka sa'y u gūşışdür

(456) Beyt

(10) *Çün ḥalaḳnākum ṣenīdī min turāb*

*Ḥāk-bāşī cust eztu rū metāb*²³¹

çünkü (11) Ḥāk Te'ālānuñ biz sizi turābdan ḥaḳ itdük buyurdığın Ḳur'an-ı Kerīmden istimāc (12) itdük ol kerīm ü deyyān çünki senden ḥāk olmağlığı ṭaleb buyurdu yüz çevirme (13) ba'zı nüshada mışra'ı ṣānī *ḥāk bāş u cust ezvey rū metāb* vāki' olmuş (14) öyle olsa ma'nā ḥāk ol 'ale'l-fevr ol ḥākdan yüz çevirme demek ola bu (15) beyt-i zīşānuñ ma'nā-yı 'ālīşānı süre-yi Ṭahada olan bu ayet-i kerīmenüñ (16) tefsīr-i kerīminden 'ayān u hüveydādur “*Minhā ḥalaḳnākum ve fīhā nu'īdukum ve minhā nuḥricukum tāraten* (17) *uḥrā*”²³²

(457) Beyt

Bīn ki ender ḥāk-i toḥmī kāştēm

Gerd-i ḥākī vü meneş efrāştēm

bu beyt-i (18) pür'izzet mantūḳ āyet olub lisān-ı ḥāzretten 'alā tarīḳü'l-vaḥy vel-ilhām buyurulmuş (19) ola ki gör ṭobrağa toḥm ekerüm ṭobrağa mensüb oldu ve ben anı ḳaldırdum *minhā ḥalaḳnā* (20) kimüñ sözi ola Vallāhu Te'ālā a'lem

(458) Beyt

*Ḥamle-yi dīger tu ḥākī pīlşe gīr*²³³

Tā kunem bercümle (21) *mīrānet emīr*

imdi çünki seni ben ḳaldırdum bir kerre daḫı sen ṭobra[k]lığı şana't (22) eyle tā ki seni cem'ī emīrān üzerine emīr idem ya'nī faḳr u fenā ve şabr u rızā (23) ve meskenet ü tevāzu' ve zıll 'aşḳ u maḥābbet ve taḥammül-i cefāy şana't eyleyüb (24)

²³¹ Metinde “meyāb” şeklinde yazılmış ama “metāb” şeklinde olmalı.

²³² “(Ey insanlar!) Sizi topraktan yarattık, (ölümünüzle) sizi oraya döndüreceğiz ve sizi bir kere daha oradan çıkaracağız.” (Taha 20/55)

²³³ Metinde “ken” şeklinde yazılmış ama “gīr” şeklinde olmalı.

‘ubüdetde kemāl-i taḥṣīl ile seni sulṭānlara sulṭān ideyüm ki “*Mütü ḳable ente mutü*” (25) ḥadīs-i şerīfi mücebince mevt-i ihtiyārīyi ḳabül eyle tā ki mevt-i ıztırābdan ḥalāş (26) olasın selāṭīn-i cihān üzerlerine pādişāh olasın nitekim bu beyt-i laṭīf ḥub u zībā (27) īrād buyurulmuşdur ki

Beyt

Pādişāh-ı cihān çün beḡamī ḥaste şevend

İsti‘anet der [52a] (1) guşe neşīnān ṭalebend²³⁴

mışdāḳınca cihān pādişāhları hemāre evliyā-yı kirāmuñ bende- (2) vār ḥıdmetlerinde olub rikāblarında daḥı piyāde meşī eyledükleri ‘ālemüñ ma‘lümı olub (3) ṭafşīle ḥācet olmamaḡla bu muḥtaşara sebt olunmayub ṭayy olundı yoḡsa bu güne (4) ḥikāyetüñ ḥadd u ḡāyeti olmadıḡı ehline nümāyān u ‘ayāndur

(459) Beyt

Āb ezbālā (5) bepestī derreved

Ān ki ezpesti bebālā berreved

bu beyt-i pürikrām ebyāt-ı sālifeye (6) mişāl vāḳi‘ olub meşelā ey ādemzāde görmez misin ki şu yüksekden alçaḡa gider (7) andan şoñra alçaḡdan yuḡaruya şu‘ūd ider

(460) Beyt

Gendüm ezbālā bezīr-i ḥāk şud

(8) Ba‘d ezān ü ḥuşe vü çālāk şud

mişāl-i aḡer buḡday bālādan turāb altına gitdi (9) andan şoñra ol laṭīf ü pürṭarāvet oldı

(461) Beyt

Dāneyi her mīve āmed derzemīn

(10) Ba‘d ezān serhā berāverd ezdefīn²³⁵

²³⁴ “Ülkelerin padişahı herhangi bir üzüntüden yorulursa köşeye çekilirler.”

²³⁵ Metinde “ezzemīn” şeklinde yazılmış ama “ezdefīn” şeklinde olmalı.

her mīvenūñ çekirdegi yire geldi andan şoñra (11) definden başları yukāru getürdi
ya‘nī zīr ve yalabıķ yalñuz āb ve gendüme göre olmayub (12) cem‘ī mīvelerūñ
daneleri zemīne medfūn olub pest ü haķīr olmaduķça nāzenīn fidānlar (13) ve
mīveler ve şükūfeler izhār eylemez

(462) Beyt

Aşl-ı ni‘methā zigerdūn tā beħāk

Zīr āmed şud(14) ***ğidā-yı cān-ı pāk***

ni‘metlerūñ aşlı süreyyādan şerāya degin alçaķ geldi cān-ı pāke ğidā (15) oldu mışra‘-
ı sāniye ma‘nā-yı āher daķı ķābildür ki alçaķ gelmek oldu cānuñ ğidāsı (16) ya‘nī eger
semādan semeke degin ni‘metlerūñ aşlı ki her eşcāruñ kökleri çekirdekleridür (17)
bunlar zemīne medfūn olduklarından başları böyle ıaravetli oldu lākin pākūñ ğidāsı
(18) daķı alçaķlık ve tevāzu‘ ve meskenet ve faķr ve fenā geldi dimek ola bu ma‘nā
dūradūr (19) görünürse ma‘nā-yı aşl evvel ile iktifā olına

(463) Beyt

Eztevāzu‘ çün zigerdūn (20) ***şud bezīr***

Geşt cüzv-i Ādemī-y hayy dilīr

tevāzu‘dan çünki ni‘am gökden alçaķa gitdi hayy u (21) dilīr olan Ādemīnūñ cüz‘ī
oldı meşelā yağmur ki gökden tavāzu‘ u meskenet ile yire (22) geldi Ādemzāde
andan içüb bedeni ķavī olduķda ol kuvvet ile ıā‘at u zıkr ü tesbīh (23) eyleyüb ol
zıkrden cān-ı Ādemī daķı ğidālanub kuvvet taķşīl eyleyüb

(464) Beyt

(24) *Pes şifāt-ı Ādemī şud ān cemād*

Ber firāz-ı ‘arş perrān geşt şād

pes ol (25) cemād şifāt-ı Ādemī oldu arş rahmet üzre şād uçucu oldu izā kāne kezalik
(26) bu terāne vü bürd-i zebānī oldu ki

(465) Beyt

K'ezcihān-ı zinde z'evvel āmedīm

Bāz ezpestī sūy-ı (27) bālā şudīm

ki ol diri cihāndan geldüñ girü alçaqlıktan yüksege ve ʿālem-i bālāya şuʿūd [52b] (1) itdüñ bu cihān ki dünyādur cihān-ı mürdegān idigin beyān buyururlar haqqāki zinde vü (2) ferhunde olan selāṭīn bu cihān-ı mürdegāñuñ ebnā-yı mürde ve pejmürdeler ile (3) ülfet idmeyüb şoḥbet ü meclis-i kelāmılarından nefret buyurmuşlardır

(466) Beyt

(4) Cümle eczā derteharrük dersükün

Nāṭıkān k'innā ileyhi rāci'ün

cem'ī eczā (5) hareketde sükūnda rücū'muz ḥazret-i cenāb-ı perverdigārdur diyü nāṭıklar ya'nī gerek (6) şemş ü kamer ü nücūm-ı felek devvārdur ve gerek eşcār u ḥubūbāt u ḥacerāt-ı (7) zemīn bāveķārdur müteḥarrük ü sākin cem'ī-i eczā mükevvenātuñ kelimāti ve nuṭkı "İnnā ileyhi (8) rāci'ün"²³⁶ kavlı-i kerīmidür

(467) Beyt

Zıkr ü tesbīḥāt-ı eczā-yı nihān

Ġulġulī efkend (9) ender āsmān

eczā-yı cihāñuñ zıkr ü tesbīḥātı āsmāna ġulġule bıraķmışdur (10) lākin ol zıkr ü tesbīḥāta ḥiss-i ḥayvānī ve ʿuķül-ı cüz'-i insānī maḥrem degüllerdür (11) bunuñ muḥarremāti ʿaql-ı külli maḥrem-i zīşānlar ve "Teḥallaķu biaḥlāķillāh" ile muttaşif (12) ʿālīşānlar ve şāḥib-i iḥsānlardur izā kāne kezalik mişāl-i şerīf irādına (13) irḥā-yı ʿinān buyurub buyururlar ki görmez misin ey ṭālib-i rāh-ı ʿaşķ-ı maḥabbet-i (14) Subḥān ki

(468) Beyt

Çün kazā āheng-i nīrencāt kerd

Rüstāyī şehriyirā māt (15) kerd

²³⁶ "Muhakkak O'na döneceğiz." (Bakara 2/156)

çünkü kâzâ nârencâta mübâşeret eyledi ol muqaddemâ takrîr olunan (16) rüstâyî
şehrî-yi şâhib-i hâzm-ı bâzergân efendiyi mât eyledi nârencât sihr ü (17) efsûna
müteʿallik bir ʿilm ola Allâhu Teʿâlâ aʿlem

(469) Beyt

Bâhezâran hâzm-ı h^vâce mât (18) şud

Zʿân sefer dermaʿriz-i âfât şud

nice biñ âgâhlık ve bîdârlık ile (19) şehrî efendi mât oldu ve ol gitmek seferinde
belâlar muʿriz oldu

(470) Beyt

(20) *İʿtimâdeş berşebât-ı h^viş bûd*

Ger çi kuh bud nîm-i seyleş derrbûd

iʿtimâdı (21) kendi şebâtına idi gerçi tağ idi yarım seyli onu kapdı yaʿnî ol şehrî h^vâce
(22) ʿaql u izʿân u dânişde tağ gibi sâbitkadem ve râsihdem idi lâkin (23) kendi bilgisi
şebâtına iʿtimâdı var idi bunda tenbîh ʿarîk-i Hâkka ʿilm ü kemâl ü (24) maʿrifet ü
ʿaql-ı maʿâş-ı feţânete iʿtimâd idüb meger hudʿa-yı nefis-i zâlim ve (25)
pürkabâhatden emîn olmak kâr degül idigin beyân buyurub kâr-ı ʿarîkat (26) teslîm
ü rızâdan gayrıya mecâl olmadığını işâret buyururlar ki

(471) Beyt

(27) *Çün kazâ birün kuned ezçarh ser*

ʿÂqılân gerdend cümle kûr u ker

çünkü [53a] (1) kazâ taşra diler felekden baş ʿâkıllar olurlar cümlesi kör ve sağır yaʿnî
kazâ-yı (2) ilâhî çarh-ı takdîrden baş gösterecek olursa cemʿî ʿuqâlâ-yı zamân u
cihân (3) aʿmâ vü aşamm olurlar

(472) Beyt

Mâhiyân uftend ezderyâ birün

Dâm gird murğ-ı perrânâ (4) zebûn

balıklar deryādan taşra düşüb dām ucucu kuşu zebūn (5) tutar yānī kazā-yı hükmi-i Subhānī cilveperdāz zuhūr olduḡda cem‘ī ‘uḡalā (6) degül hemān deryāda maşūn u mahfūz olan mähiler ve hevāda pervāz eyleyen (7) mürġān-ı hevāyiler bile dāmlara giriftār olub şikār olurlar bundan ġayrı

(473)(8) Beyt

Tā perī vü dīv derşīşe şeved

Belki Hārūtī beBābil derreved

anlar iki meleklerdür kışşaları meşhūrdur çāh-ı Bābilde kazā-yı emr-i Hāḡla maḡbūslardur (12) izā kāne kezalik ḡalibān-ı rāh-ı Hāḡḡa irşād u nuşḡ u pende ‘azīmet buyururlar

(474) Beyt

(13) Cüz kesī k’ender kazā ender ġuriḡt

Hūn-ı ūrā hiç terbi‘ī nerliḡt

ol kimse- (14) den ġayrı ki kazānuñ içine kaçdı anuñ ḡanını hiç dört pāre itmek dökmedi (15) ya‘nī kazā-yı Hāḡḡa ezcān ü dil rāzī olan kimseye efrāddan bir ferd-i mazarrat (16) irġürmege ḡadir olmaz farza kazāyı bīpenāh iden kimesneyi biçüb dört (17) pāre bile eyleseler anuñ ḡatli ḡayātenderḡayāt olub sa‘ādet-i sermediyyeye (18) nā’il olduġından terbi‘i aşlā ḡanını dökmemiş olur öyle olsa

(475) Beyt

(19) ġayr-ı ān ki dergurīzī derkazā

Hiç ḡile nedihet ezvey rehā

andan ġayrıki kazāya (20) kaçasın hiç bir dürlü ḡile seni andan ḡurtarmaz ancak seni kazādan (21) ḡalāş iden yine kazāyı penāh itmek olur murād ‘an şamimü’l-ḡalb kazā-yı ilāḡiye (22) rāzī olub elem ü iştirāb itmeden ġayrı çāresi olmadıġın beyān ola (23) Vallāhu Te‘ālā a‘lem

Kışşa-yı ehl-i ԉarvān ve h̄ilet kerdēn-i īṣān tā bīzahmet-i (24) dervīṣān bāghārā kıṭāf kuned

ol ṣehsüvār-ı evliyā ol pīṣvā vü muḳtedā (25) ol vāriṣ-i ḥayru'l-verā ol nāzenīn-i kibriyā ol nūr-ı çeṣm-i aṣfiyā Ḥazret-i (26) Mevlānā ḳuddise sırrahu'l-‘azīz ḳazā-yı ilāhīden ḥalāṣ yine ḳazā-yı Ḥaḳḳı penāh itmekledür (27) ğayrı hīç bir gūne h̄ile kimseyi ḳazādan ḳurtarmaz buyurduḳları kelimāt-ı ḳudsīyeye [53b] (1) kışşa-yı ehl-i ԉarvānı miṣāl iḥṣān buyurub bu maḥallde ancaḳ esmā ile güzerān (2) buyurub maḥall-i āherde tafṣīl ü beyān buyurmıṣlardur icmālen ehl-i ԉarvānuñ kışşa- (3) sı böyledür ki ԉarvān ṣafā-yı Yemenden bir fersenk miḳdārı ba‘īd bir ḳarye (4) yāḥūd bir vādīnūñ ismi ola anda bir ṣāliḥ-i vücūd-ı kerīm var idi maḥṣulātından fuḳarāya (5) dört defa‘ ‘öṣr virüb iḥṣānlar eylerdi kendi iḳlīm-i beḳāya revāne olduḳda (6) oğullarına fukarānuñ ‘öṣrlerin kemākāne edā eylemelerine vaṣiyet idüb beḳāya hırāmān (7) olduḳda oğulları hırṣ u h̄ile semtine zāhib olub fuḳarā bīḥaber iken baḳ u sā’ir (8) maḥsüllerin ḥānelerine getürmege müṣāvere idüb bir seḫer vaḳtın aḫṣamdan (9) ḳavl idüb baḳlarına varduḳlarında baḳların ḥakile yeksān bulduḳlarında vaz‘-ı (10) nāhemvārlarına peṣimān olub ḥulūṣ-ı ḳalble tevbe vü istiḳfār eyleyüb (11) ḳible-yi niyāzda girye-yi gelügīr ile zārī u fiḡān eyledüklerinde cenāb-ı ḥāzret-i kerīm-i (12) Subḫān tevbelerin ḳabül idüb ol ān baḳların iḫyā buyurub iḥṣān-ı (13) firāvān ve ḳudret-i bīpāyān izḫār ‘ayān buyurduḳı ṣuḫufārā-yı tefāṣīr olduḳı (14) bīreyb u gümāndur nitekim sūre-yi Nūnda vāḳi‘ bu āyāt-ı beyyinātuñ tefāṣīrinden rüṣen (15) ü ‘ayāndur *“İnnā belevnāhum kemā belevnā aṣḫābel cenneti iz aḳsemū le yaṣrimunnehā musbiḫīn.* (16) *Ve lā yestesnūn. Fe ṭāfe ‘aleyhā ṭā’ifun min rabbike ve hum nā’imūn. Fe aṣbaḫat* (17) *ke’ṣ-ṣarīm. Fe tenādev muṣbiḫīn. Eniḡdū ‘alā ḫarṣikum in kuntum ṣarīmīn. Feṭaleḳū* (18) *ve hum yeteḫāfetūn. En lā yedḫulennehel yevme ‘aleykum miskīn. Ve ḡadev ‘alā ḫardin ḳādirīn* (19) *Fe lemmā rāevhā ḳālū innā le ḍāllūn. Bel naḫnu maḫrūmūn. Ḳāle*

evsaṭuhum elem eḳul lekum (20) lev lā tusebbihūn. Ḳālū subḫāne rabbīnā innā kunnā zālīmīn. Fe aḳbele ba‘duhum ‘alā ba‘dīn (21) yetelāvemūn. Ḳālū yā veylenā innā kunnā ṭāḡīn. ‘Asā rabbunā en yubdilenā ḫayrān minhā (22) innā ilā rabbīnā rāḡībūn. Kezālike’l-azāb ve le azābü’l-āḫīrati ekber lev kānū ya‘lemūn²³⁷

(476)(23) Beyt

Ḳıṣṣa-yı aṣḫāb-ı Ḍarvān ḫ^vandeī

Pes çirā derḫīle-cūyī mandeī

Ḍarvān (24) aṣḫabınuñ ḳıṣṣasın oḳumıṣsın pes niçün ḫīle ṭalebinde ḳalmıṣsın (25) mıṣra‘-ı sānīnūñ ma‘nīsı mıṣra‘-ı evvelūñ āḫirinde olan *ḫ^vandeī* kelimesinin istifhām-ı (26) inkārī kelimesine māni‘dür ya‘nī ey ḫīle vü ḫud‘ada nefsi emmāre maḡlubı olub (27) ḫīleden tevbe vü istiḡfār itmeyüb dām-ı ḫīleye giriftār kimse cenāb-ı Ḥazret-i Ḳur‘ānda [54a] (1) aṣḫāb-ı Ḍarvānuñ ḳıṣṣasın ḫod ḳırā‘at eyledüñ bundan soñra neden ötürı ḫazret-i (2) Ḳur‘ān-ı celīlü’l-ḳadr ile ‘āmil olub ḫīleyi terk itmedüñ ve ḫīle ṭalebinde ḳaldüñ

(477)(3) Beyt

Ḥīle mīkerdend kejdüm niṣ-i çend

Ki bürend ezrūzi-yī dervīṣ-i çend

ḫīle (4) iderlerdi birkāç ‘aḳreb niṣterlüler ki ileteler birḳaç faḳīrūñ naṣībinden ya‘nī ol (5) Ḍarvān baḡçesi aṣḫābı ḫīle eylediler tā ki ke’l-evvel mesākīn ü fuḳarā gelüb (6)

²³⁷ “Şüphesiz biz, vaktiyle bahçe sahiplerine belâ verdiğimiz gibi, onlara Mekkeli inkârcılara da belâ verdik. Hani o bahçe sahipleri, sabah erkenden fakirler gelmeden bahçenin ürünlerini devşirmeye yemin etmişlerdi. Bunu tasarlarken istisna da yapmıyorlardı. “İnşaallah” demiyorlardı. Nihayet onlar uykuda iken Rabbinden bir afet bahçeyi sardı. Böylece bahçe, anızı yakılmış toprağa döndü. Derken, sabahleyin birbirlerine, ‘Haydi, eğer ürününüzü devşirecekseniz erkenden gidin.’ diye seslendiler. Bunun üzerine, ‘Sakin, bugün orada hiçbir yoksul yanınıza sokulmasın.’ diye fısıldaşarak yola koyuldular. Yoksullara yardım etmeğe güçleri yettiği halde böyle söyleyerek erkenden yola çıktılar. Fakat bahçeyi o hâlde gördüklerinde, “Biz mutlaka yolumuzu şaşırılmış olmalıyız!” dediler. Gerçeği anlayınca da, ‘Hayır, meğer biz mahrum bırakılmışız!’ dediler. Onların en aklı selim sahibi olanı, ‘Ben size ‘Rabbinizi tespih etseydiniz ya! dememiş miydim?’ dedi. Onlar, “Rabbimizi tesbih ederiz . Şüphesiz biz zalim kimseler imişiz.’ dediler. Bunun üzerine birbirlerini kınamaya başladılar. Şöyle dediler: “Yazıklar olsun bize! Gerçekten biz azgın kişilermişiz! ‘Umulur ki, Rabbimiz bize bunun yerine daha iyisini verir. Çünkü biz artık Rabbimizi arzulayanlarız.’ İşte böyledir azap! Ahiret azabı ise elbette daha büyüktür; ah bir bilselerdi!” (Kalem 68/17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33)

bağlarınıñ eşmār u fevākihinde naşīblerin almayub bunlar ol fuqarā vü mesā- (7)
kīnūñ naşīblerin ve rızqların almağa hīle eylediler ki

(478) Beyt

Şeb heme şeb mī(8) sigālīdend mekr

Rūyderrū kerde çendīn ‘Amr u Bekr

gice dükeli gice mekr kelb (9) necīsin iderlerdi yüz yüze eyleyüb nice ‘Amr u Bekr
ya‘nī bir niçe herzeḥvār u herze- (10) güftār bütün gice bir yire gelüb zu‘m-ı fāsīd ü
kāsīdlerince müşāvereleri it (11) boğun yirlerdi ol zamānda Ḍarvān aşḥābı
müşāverelerin gice ile mesākin (12) ü fuqarā bağlarına gelmedin maḥşūllerin dirüb
kaldırmağa qavl itdiler cenāb-ı (13) risālet penāh ḥazretleri zamān-ı şerīflerinde
daḥı Kureyş kāfirleri münāfiḳīn (14) ü mu‘ānidīn giceler ile gizlü müşāvere vü
kelimāt idüb birbirlerine şaḳınuñ (15) Muḥammedūñ tañrısını işidüb kelāmımızu
Ḥazret-i Muḥammed ‘aleyhi’s-selāma diyüvirmesin (16) diyü tenbīh eyleyüb
lağviyyāt u ḥaşviyyāt çiyneyüb

(479) Beyt

Hufye mīguftend(17) sırhā ān bedān

Tā nebāyed ki Ḥudā deryābed ān

gizlü söylerlerdi esrārın ol (18) yaramazlar tā olmaya ki Ḥazret-i Ḥudā celletü
‘azīmetihi anı duymaya dirlerdi ammā

(480) Beyt

(19) *Bāgil endāyende isgālīd gil*

Dest kārī mīkuned pinhān zidil

balçık şıvayıcı- (20) yı balçık yaramaz şu şanub ta‘yīb itdi mi el gönünden gizlü bir iş
eyler mi ya‘nī (21) nitekim balçık şıvayıcınūñ maḡlūbı dest ü pā vesā’ir a‘zā köküñ
maḡlūb (22) ve maḥkūmı oldığı gibi cem‘ī eşyā Ḥazret-i Ḥālīḳ-ı bīhemtānuñ maḡlūb
u (23) maḥkūmı olub irādet-i ezelisini cem‘ī māfī’l-kevn ve’l mekānuñ ser-i mū

harekete mecāli (24) olmayub kande kaldı ki irādet-i Hāḡ zāhir olmaduḡa bir kār vüçüd bula

(481) Beyt

(25) *Guft elā ya‘lem hevāke men ḡalāk*

İnne fīnecvāke şıdḡan em melāk

bu beyt-i ‘izzet-i (26) iḡsān sūre-yi Mülkde olan bu āyet-i kerīmeden iḡtibās buyurulmuş ola ki “*Elā ya‘lemu* (27) “*men ḡalaka ve huvel latīful ḡabīr*”²³⁸ güftünüñ fā‘ili Hāzret-i Hāḡḡ celletü ‘azīmetihi ola ya‘nī [54b] (1) Hāzret-i Hüdā-yı bīçün Ḳur‘ān-ı Kerīmde buyurdu ki bilmez misüñ meyl ü muḡābbetiñi şol kimse ki senüñ (2) hevāñı ḡalḡ eyledi taḡḡıḡan senin sırruñda sadāḡat mı vardur yoḡsa temelluḡ u cāblūs mı vardur (3) Hāzret-i Allāhu ‘alīm bizātu’ş-şudürdur aşḡāre ve nihān kemā yenbaḡı ma‘lüm cenāb-ı Yezdāndur

(482)(4) Beyt

Keyfe yaḡful ‘anza‘inin ḡad ḡadā

Men yu‘āyin eyne meşvāhu ḡadā

ne ḡāl ile (5) ḡāfil olur misāfirdeñ öyle misāfir ki taḡḡıḡan şabāḡ vaḡtinde gitti idi şol (6) kimse ki ‘aynıyla ḡöre ne mekāndadur ol za‘īnüñ mekānı ya‘nī ol mīzbān-ı ḡaḡıḡı (7) şabāḡ-ı ‘ālem-i ma‘nādan cünüd-ı ervāḡ-ı ḡavālib-i cismānīyyeye irsāl idüb şeb-i (8) dūnyā menzilinden ecel şabāḡı vaḡtinde menzil-i ḡabre ḡonduḡlarından nice ḡāfil olur ki (9) “*İnnā lillāhi ve innā ileyhi rāci‘ün*”²³⁹ mefhümü bu ma‘nāya şāhid-i ‘adldur dimek ola Vallāhu (10) Te‘ālā a‘lem

(483) Beyt

Eynemā ḡad hebbeḡā ev şa‘idā

Ḳād teVallāhu ve aḡşā ‘adedā

²³⁸ “Yaratan bilmez mi? O, en gizli şeyleri bilir, her şeyden hakkıyla haberdardır.” (Mülk 67/14)

²³⁹ “Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz, derler.” (Bakara 2/156)

(11) ne mekānda taḥkīk nüzūl eyledi veyāḥūd ne mekānda ʿurūc eyledi taḥkīk ol misāfir (12) ne mekānda teveccūh eyledi ve ne mekānda aḥşā-yı ʿaded eyledi yaʿnī nice ġāfil olur ol (13) Allāh ki aşkāre göre ne yirdedür misāfirün meşvāsı “*Ḳable erādehu e’s-seferā elḥāşılı* (14) *māzin ve müstaḳbelün ve ḥālün ʿalimmallāhu ʿale’s-seva*”²⁴⁰ demek ola Vallāhu Teʿālā aʿlem

(484) Beyt

(15) *Gūşrā eknūn zīgaflet pāk kun*

İstimāʿ hecr-i ān ġamnāk kun

ķulaġı (16) Őimdi ġafletden pāk eyle ol ġamnākuñ sesini dinle yaʿnī ey ṫālib-i sālīk (17) Ḥāzret-i Ḥāḳḳuñ ʿālemü’s-sırr ve’l-ḥafıyyāt Őıfātıyla mevşūf olduġı maʿlūmuñ (18) oldu ise ġafletden semʿüni pāk idüb ol ġamlunuñ ayrılmasını işit ġamludan (19) murād Őehrī ḥvāce ola ki iġvā-yı daʿvet-ı diḳkānī ile Őehr ü ḥānesinden ayrılıb (20) yollara düŐti ol ġamnākuñ hicrānunu istimāʿ eyle zīrā

(485) Beyt

Ān zekātī (21) *dān ki ġamġīnrā dihi*

Gūşrā çün piş-i destāneş nihi

anı zekāt bil ki (22) ġamġīne viresin ķulaġı çünki dāstānı öñüne ķoyasın yaʿnī ġamġīnān-ı ḥasta (23) dilān-ı derdmendānuñ serkeŐt ve kelimātların istimāʿ idüb ve sözlerinden nefret (24) itmeyüb anları kelām-ı Őirīn ile taṫyīb ü tesellī itmegi hemāñ zekāt edā eylemeden ʿadd (25) eyle Ḥāzret-i Allāh zekāt-ı emr-i ilāhīdür edā eyleyen ķullarına idecek inʿām ü iḥşān-ı firāvān-ı (26) ġamġīnüñ kelimātın diñleyüb tesellī-yi ḥāṫır eyleyen kullarına daḳı kezalık iḥşān-ı (27) bīpāyān eyler lākin sen ey ṫālib-i sālīk bu kelimāt-ı dilefrūzdan her ḥalṫ u ḥabt-ı [55a] (1) mālāyaʿnīye mübtelā nekebātuñ kelāmların işġā idüb ḥāṫırların tatyīb itmegi zekāt (2) virmeden ʿadd itme belki o maķüle lūġaviyyāta müŐtaġil-i nādir berāber anuñ kelām-ı nāsezāların (3)

²⁴⁰ “Yolculuġu istemeden önce özetle Allah’ın geçmiŐi geleceġi ve Őimdiyi bilmesi eşittir.”

işgâ itmeyüb anlara ‘abūs vechle nümāyān olmağ zekāt edāsından ‘add olunur (4)
nitekim murād-ı kerīmleri ehlullāhuñ kelām-ı sa‘adet ihsānların diñleyüb anlara
yār-ı yāver- (5) lıķ oldıgına ebyāt-ı ātiye ile işāret buyururlar ki

(486) Beyt

Bişnevi ğamhā-yı rencūrān-ı dil

(6) *Fāka-yı cān-ı şerīf ezāb u gil*

işidesin göñül hastaları ğamlarını şerīf-i cānuñ (7) fākasın āb u gilden ya‘nī cān-ı
şīrīn ü ‘azīzüñ hāk-ı süflī ki tendür anda maħbūs (8) olub anuñ ğıdāsı ki pertev-i
tecelliyāt-ı Subhānīdür andan maħrūm ħalub bürde-yi beşeriyet (9) ile mestūr
olmağla ten-i hākīden mużtarib ü ğamgīn olmuşdur anı maħbes-i tenden ıtlāķa (10)
sa‘y u ğuşış eyleyüb aña ğamħvārlik eylerseñ zekāt eylemiş sevābına nā’ıl olursun
(11) dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(487) Beyt

Ħāne-yi pürdūd dāred pürfenī

Mer verā buğşā z-(12) işgā revzenī

tütün ile tolu bir ev tutar ve fennle aña diñlemeden bir pencere aç ‘azīz cānuñ (13)
ten duħāniyla memlū bir tenüñ ve tārħānesi gibidür ki ol bedduħān u buħārħaneyeye
müstevlī (14) oldıgından cān-ı şerīf elem ü ıztırār üzredür senüñ ğamları ve
hicrānları kışşa- (15) ların istimā‘uñ tütün çıķmak için ol zayķħāneyeye pencere
yapmağ gibidür ol eclden (16) zekāt edā idenler sevābına müsteħaķ olursun zīrā

(488) Beyt

Ġuş-ı tu ūrā çü rāh-ı dem şeved

(17) *Dūd-ı telħ ezħāne-yi ū kem şeved*

senüñ ħulağun aña tütün yolu olur acı tütün anuñ (18) ħānesinden eksik olur imdi
feizā kāne kezalik

(489) Beyt

Ġamgüsārī kun tu bā mārā ey revī

(19) *Ger besūy-ı Rabb-i a'lā mīrevī*

Ġamgüsārlik ile sen bizümle ey yolcu eger cānib-i bārgāh-ı (20) kibriyāya gidici iseñ sālīkān-ı rāh-ı ilāhī olan ʿaşıķāne kāmilen müntehiyāne niyāz (21) ü temennā itmenüñ semtin taʿlīmdür ki yaʿnī iʿbādet ü tāt-ı Hāķ tarīķinde bīsumʿa (22) vü riyā ʿubūdiyet eyleyüb baʿde taḥṣīlü'l-ḥāl taḥṣīl-i maķām iden şāhib-i ikrām biz ki (23) peyrevān-ı nīkān-ı şāliḥānız tarīķ-i Hāķ ise ġāyetü'l-ġāye ḥaṭarnāk yoldur bize ġamgüsārlik (24) eyle tā ki ʿaķabāt-ı kaṭʿī düşvārılıġı bize asān ola dimek ola Vallāhu Teʿalā aʿlem

(490) *Beyt*

(25) *Īn tereddüd ḥabs u zindānī buved*

Ki nebugzāred ki cān sūyī reved

bu tereddüd ḥabs u zindānlik olur ki (26) cānı bir ṭarafa gitmeye şalıvirmez yaʿnī insānda tereddüd-i ḥaṭırası berzaḥı bir berzaḥ-ı ʿacībdür ki aya şu (27) kārı şöyle mi itsem yoḥsa böyle mi itsem şöyle itsem şuña bāʿis olur böyle idersem [55b] (1) belki bu murādum ḥāşıl olmaya diyü ṭül-ı emellere iletüb günāgün vehm ü sevdālara ilķā eyler (2) sālīk-i rāh-ı Hāķķa ise bu tereddüd ʿaķabesin kaṭʿ itmek lābūd olduġın beyān buyurub (3) ʿayān buyururlar ki

(491) *Beyt*

Īn bedīn sū ān bedān sū mīķeşed

Her yekī ġüyā menem rāh-ı (4) reşed

bu bu cānibe ol biri ol bir cānibe çeker her birisi söyleyici ki benüm ṭoġru yol (5) diyüb çekerler yaʿnī envāʿ-ı hevā ḥabs-ı nefsanī ḥaṭıra hücüm idüb libās-ı şeriʿat-ı (6) mülebbes görünüb her biri bir cānibe çeker

(492) *Beyt*

Īn tereddüd ʿaķbe-yi rāh-ı Hakest

(7) *Ey ħunuk anrā ki pāyeş muṭlaḳest*

bu beyt-i sa‘adetbaḫş ebyāt-ı sālifeye (8) tefsīr vāḳi‘ olub ya‘nī bu tereddüd Ḥaḳ Te‘ālā ḫazretlerinüñ sırāṭ-ı müstaḳīmde (9) ‘aḳabe-yi rāh-ı Ḥāḳḳ vāḳi‘ olub ey ne sa‘adet ol kimseye ki ayağı baḡsuz olub (10) bu ‘aḳabeyi ḳaṭ‘ ide ‘aḳabe tafşilinüñ ehl-i dānişe göre beyānına ḫācet yoḳ lākin (11) mübtediyān-ı ṭarīḳata göre ḫāricde mişāli bir derbend ḫaydūdlar ile ṭolu idigi bāzer- (12) gānān-ı tüccārānuñ ma‘lūmları olduḳda ol derbende uğramaḡa cesāret idemeyüb (13) yā semt-i āḫirete teveccüh yāḫūd diyār-ı āḫere revān yāḫūd bulunduḳları mevzi‘de meḳs iderler (14) lākin bir yāḫūd iki üç bir zārları yoḳ dervīşler aşlā eşḳiyādan iḫtirāz (15) itmeyüb ol derīnden geḫüb giderler ve ol eşḳiyā anlara ta‘arruz itmeyüb belki nevāle (16) ve şey’ daḫı virirler kezalik maḫabbet sūy-ı ḳaydından ḫalāş olmiş keremkānları (17) selāṭīn-i beḳā daḫı tereddüd hicāb olmayub āzāde revlerdür ammā ‘ulūm-ı ḳışriyye (18) ve aşḫāb-ı ma‘rif-i cüz‘iyyeye nazāran ‘aḳabe-yi tereddüd ḡāyetü’l-ḡāyet sa‘ab-ı düşvār ve müntehiyāne (19) mezālīḳ-i ikdām olub e‘āznallāhu Te‘ālā ḳazā-yı ilāḫiye nazāran kümmelīnüñ ḫafv u ḫaşyet (20) ile ḫayrān olduḳları maḫalldür ‘ināyet-i ḫazret-i Ḳayyūm ile ayakları baḡdan ḫalāş olan (21) selāṭīnden ḡayrı ya‘nī “*Mūtū ḳable ente mūtū*” ḫadīs-i şerīfi mücebince ‘āmil olub (22) pāyları muṭlaḳ olan nāzenīnān-ı bārgāh-ı ‘izzetden ḡayrılara ‘aḳabe rāh-ı Ḥaḳdur dimeḳ ola (23) Vallāhu Te‘ālā a‘lem biḫaḳīḳātihi

(493) *Beyt*

Bītereddüd mīreved derrāh-ı rāst

Reh nemīdānī bücū (24) *gāmeş kucāst*

tereddüdsüz gibidür ṭoḡru yolda yol bilmezsin ara anuñ adımı ḳandedür (25) ya‘nī ey ṭālib-i sālīk ol şehsüverān-ı beḳā olub ḳayd-ı hestīden ḫalāş olan (26) şāḫib-i devletler ṭarīḳ-i ilāḫīde tereddüdsüz giderler eger sen yol bilmez iseñ öyle (27) bir vücūd-ı kerīmüñ izin izle iz izlemenüñ ḫāricde mişāli ne idiḡın beyān buyururlar ki

(494)[56a] (1) *Beyt*

Gām-ı āhūrā bigīr ü rev mu‘āf

Tā resī ezgām-ı āhū tā benāf

āhūnuñ gāmın (2) tut ve mu‘āf git tā irişesin āhūnuñ gāmından göbegine gām-ı āhū dimek Türkîce (3) ahū izi dimek ola āhūdan murād ḥazret-i peygamber şallallāhu ‘aleyhi vesellem olalar ve gām-ı (4) āhūdan murād şerī‘at-ı şerīfelerine kemā yenbağī teşebbüs itmeden kināye ola öyle olıcağ (5) nāfdan murād şafā u ezvāk-ı rūḥānīyye vāşıl olmağ ola feizā kāne kezalik ḥazret-i (6) evliyā-yı kirām dağı her biri āhūvān-ı ḥıyām-ı ‘izzetdürler anlaruñ izleri derdmend-i ṭālībāna ‘ināyet (7) ü iḥsān buyurduğları mübārek sözleridür ber mūcib-i şer‘-i kavīm rehrev-i ṭarīğ-i müstaķīm olan (8) ‘āşikān u şādikāna murād-ı ‘ālīleri ta‘līmdür ki bir merd-i selīmüñ izinden ayrılmaya tā ki murādı (9) nāfine vāşıl ola zīrā

(495) *Beyt*

Z‘īn reviş berevc-i enver mīrevī

Ey birāzer ger berāzer mīrevī

(10) bu gidişden burc-ı enver üzre gidersin ey birāder eger āteş üzerinde giderseñ ya‘nī reh-i (11) rāst-ı Ḥudā ve ṭarīğ-i müstaķīm bārgāh-ı mevlā beyān itdügümüz ṭarīğdür tarīk-i Ḥağğa bu vechle (12) gidilür ve bu tarz gidiş ṭālibi burc-ı envere iletür böyle gitmek ṭālibe lābüddür eger burc-ı envere (13) irmezden evvel yolında āteşler zuhūr iderse ol ateşlerden endāmımı yağar diyü ictināb itmeyüb (14) āteşlere başarağ revāne olmağ lāzımdur tā ki burc-ı envere ire andan şoñra ğam u guşşa u endüh (15) qalmaz āteşden dağı murād-ı kerīmleri āteş fağr u fenā u derd ü meşekkat ‘anā āteşlerine şabr u taḥammül (16) idüb şüret-i zāhirde ehl-i zāhire ‘anā gösterüb aşlā renc ü ‘anā nümāyān itmeye (17) dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(496) *Beyt*

Nī zideryā ters nī ezmevc ü kef

Çün şenīdī(18) *tu hiṭāb-ı lāteḥaf*

ne deryādan kōrk ve ne mevc ü kefden çünki sen *lāteḥaf* hiṭābımı (19) işitdün ya‘nī Kur‘ān-ı Kerīmde Ḥazret-i Allāh mü‘minīn ü muvaḥḥidīn ḥaḳlarında “*Ellā taḥāfū* (20) *velā taḥzenū*”²⁴¹ buyurmuşdur öyle olsa rāh-ı Ḥaḳda pā-yı muṭlak şāhibi ‘azīzlerün ašlā bir şeyden (21) ḥavf u ḥazer buyurmalarına işāret olub ṭālibān-ı şādıkāna daḥı ol rütbe-yi zīşāna (22) varduḳda bir şeyden daḥı ḥavf itme ne deryā ve ne mevc ve ne kefden ve ne ateş ü bād u telefden bu (23) ma‘nā-yı dilpezīr ma‘lūmuñ oldu ise bunı daḥı böyle iz‘ān eyleyüb āgāh ol ki

(497) Beyt

(24) *Lāteḥaf dān çün ki ḥavfet dād-ı Ḥāḳ*

Nān firisted çün firistādet ṭabaḳ

(25) *lāteḥaf* bil çünki Ḥazret-i Ḥaḳ saña ḥavf virdi etmek gönderür çünki saña ṭabaḳ (26) gönderdi ya‘nī ey ṭālib-i sālīk senüñ derūnuñda çünki ḥavf u ḥaṣyet-i Yezdān (27) zuhūr idüb ṭā‘at-ı Ḥaḳḳa iştiḡāl üzre olub rāh-ı taḳvāyı şī‘ār kılasın [56b] (1) bu saña min ḳabli‘l-ḥazret bir ‘ināyet-i ‘uzmādur gūyā senüñ ḥavfun iḥsān olınıcaḳ ni‘metlerüñ (2) şofra ve kāse ve ṭabaḳı mānendidür imdi çünki saña ol zū‘l-‘aṭā tarafından zurūf-ı eṭi‘me-yi (3) mea‘nī iḥsān olındı lāşübhetihī fiḥ ki ḡidā-yı rūḥānī daḥı iḥsān olunur zīrā

(498) Beyt

(4) *Ḥavf ān kesrāst kūrā ḥavf nīst*

Ġuşşa ān kesrā k’eş īncā ṭavf nīst

ḥavf (5) ol kimesneydür ki ol kimsenüñ ḥavfı yokdur ḡuşşa ol kimsenüñdür ki anuñ buraya ṭavāfı (6) ve dönmesi yokdur ya‘nī Ḥazret-i Allāhuñ azāb u ‘iḳāb u elemi ḥavfı ol müşrikīn ü (7) mu‘ānidīn ü münāfıḳīn ü münkirīnedür ki anlaruñ Ḥazret-i Kur‘āna i‘timād u i‘tiḳādları olmayub (8) rāh-ı ḍalāletde pābercā olalar ve ḡuşşa vü

²⁴¹ “Korkmayın, üzülmeyin.” Fussilet (41/30)

elem ü iztirār ol kimseyedür ki Hâzret-i Qur'âna (9) itâ'at itmeyüb mücebiyle 'âmil olmaya ve Hâzret-i Qur'ânuñ emr ü fermânı zarflarına (10) dönmeye guşsa anlaradur yoğsa bermücib-i Qur'ân-ı Kerîm ve aḥâdis-i ḥabîb-i raḥîm (11) ve eḳâvîl-i evliyâ-yı vâcibü'l-kerîm ile 'âmil olub ṭarîḳ-i zühd ü taḳvâyı kemâ yenbaġî (12) Şi'âr eyleyen ehl-i taḳvâyâ vech-i mâ ḥavf ü ḥaşyet yoğdur belki sürürendersürür (13) vardur dimek ola Vallâhu Te'âlâ a'lem

Revân-ı Şuden-i ḥVâce Şehrî besüy-ı dih

(14) ol melâz-ı fuḳarâ ol melce'-i zu'afâ vâris-i ḥayru'l-verâ nedîm-i Hâzret-i Hudâ (15) cenâb-ı Hâzret-i Mevlânâ ḳaddesenallâhu biesrârihi'l-'alâ simâṭ-ı bezm-i 'irfâna ḥaḳâyıḳ-ı (16) ma'ânî naḳli iŐârından îrâd buyurduḳları Şehrî ḥVâcenüñ ḳarye ṭarafına (17) revâne olmasınun ḳıŐsası naḳline irḥâ-yı 'inân buyurub buyururlar ki

(499) Beyt

(18) *ḤVâce derkâr âmed ü techîz sâḥt*

Murġ-ı 'azmeş süy-ı dih iŐtâb tâḥt

(19) Şehrî efendi işe geldi ve cihâz düzdi anun 'azîmeti ḳuşı köy cânibine ot (20) çapdı ya'nî ol dihḳânîyi ḥânesi ârâmgâh olan Şehrî ḥVâce yol tedârikin (21) görüb 'acele ile köy ṭarafına 'azîmet eyledi

(500) Beyt

Ehl ü ferzendân seferrâ (22) sâḥtend

Raḥtrâ bergâv-ı 'azm endâḥtend

ol Őehrînüñ ehl ve oġulları (23) seferi düzerdiler ve envâ-yı bî'azm öküzine atdılar ya'nî ḥVâcenüñ ehl ü 'iyâl u ferzendânı (24) esbâb-ı sefer müheyyâ eyleyüb eŐġâllerin 'azîmetleri gâvına yükletdiler öküze semer (25) urub yük yükletmek Anaṭoli ḥaḳḳı kârı olub Rûm ilinde nâdirü'l-vukû'dur (26) ammâ anlarun kâr-ı bârları ekser gâviledür

(501) Beyt

Şādmānān u şitābān sūy-ı dih

(27) *Ki berī ḥ^vurdīm ezdih müjde dih*

seviniciler ve iviciler köy cānibine ki yemiş yidük köyden [57a] (1) müjde vir ya‘nī ḥ^vācenūñ ehl ü ‘iyāli ferīḥ ü faḥūr şādīlıklar eyleyüb birbirilerine müjde (2) vir köyden yemiş yedük diyü leṭaif taḥkīkiyeler eylerlerdi

(502) *Beyt*

Maḳşad-ı mārā çerāgāh-ı (3) ḥoşest

Yār-ı mā ān cā kerīm ü dilkeşest

bizüm maḳşadımızuñ otlağı ḥoşdur (4) anda bizüm yārımız kerīm ü dilkeşdür diyü maḳālāt başı iderlerdi

(503) *Beyt*

Bāhezāran (5) ārzūman ḥ^vandeest

Behr-ı mā ğırs-ı kerem binşāndest

nice biñ ārzūlarla (6) bizi da‘vet eylemişdür bizden ötüri kerem bağların dikmişdür diyü a‘vān ḥ^vāce-yi şehri (7) muşahābet iderlerdi

(504) *Beyt*

Mā zaḥīre-ı deh zemistān-ı dirāz

Ezber-ı ü sūy-ı şehri ārīm (8) bāz

biz on kışlık firāvān zaḥīre anuñ tarafından şehri cānibine ğirü getürürüz (9) diyü kelimāt idüb

(505) *Beyt*

Belki bāğ īşār rāh-ı mā kuned

Dermiyān-ı cān-ı ḥod mān cā kuned

(10) zaḥīre getürmek degül belki bizüm yüzümüze bāğ īşār eyler kendi cānı ortasında bizüm (11) için yer eyler ḳande ḳaldı ki zaḥīre getürevüz diyü söyleşüb dihḳāniden ümīd ü (12) ārzū-yı mihr ü şadāḳat idüb

(506) *Beyt*

‘Accilū aṣḥābenā key terbehū

‘Aql mīguft (13) ezderūn lātefreḥū

bu beyt-i kerīimde mıṣra^c-ı ṣānī mıṣra^c-ı evvele ta^crīz gūne vāki^c olub (14) ma^cnā-yı mıṣra^c-ı evvel ḥ^vāce lisānından olub ya^cnī ol köye gitmege ḳasd u (15) ‘azīmet iden ṣehrī ḥ^vce ta^ccīl eyleñ ey bizüm fā’ide itmeden ötüri ḥ^vāce (16) böyle didükçe ḥ^vācenüñ ‘aql-ı derūnundan dirdi ki ey ḥ^vāce feraḥ olma Ḥazret-i Allāh (17) kelām-ı mecīdinde “*Vallāhu lā yuḥıbbu kulle muḥtālin fehūr*”²⁴² buyurmıṣdur diyü nuṣḥ u pend idüb

(507) (18) *Beyt*

Minribāḥullāh kūnū rābihīn

İnne Rabbī lāyuḥıbbu’l-fariḥīn

bu (19) beyt-i ṣerīfde daḥı mıṣra^c-ı evvel ḥ^vāce lisānından ve mıṣra^c-ı ṣānī ‘aql-ı zebānından (20) olmaḳ üzre Cāmi‘ü’l-Ayātnām kitāblarında merḥūm **İsmā‘il Dede Efendi** ‘aleyhü’r-raḥmet (21) ṣerḥ buyurmıṣlar elḥāşıl üç ‘arabī ebyāt-ı ṣerīfenün mıṣra^c-ı ṣānīyen aql^cdan ḥ^vāceye (22) ta^crīz vāki^c olmuṣdur diyü buyurmıṣlar ya^cnī Ḥazret-i Allāh fā’idelerinden fā’ide alıcı oluñ (23) taḥḳıḳan benüm Rabbüm ferāḥnāk olanları sevmez

(508) *Beyt*

İfraḥū hevnen bimā āteykumu

Kullu ātin (24) muşğilun elḥākum

bu beyt ḥikmet-i Ḳur’ānda daḥı mıṣra^c-ı evvel ḥ^vāce lisānından mıṣra^c-ı ṣānī (25) ‘aql-ı dehānından vāki^c olmuṣ ḥ^vāce aṣḥābına didi ki feraḥ oluñ sühūlet ṫarafından (26) Rabbīñizüñ size i‘ṫā eylediḡi şey^ce her ne ki gelicidür sizi işḡāl ü ilhā ide idicidür Ḥaḳdan (27) ber mücib-i ḥadıṣ-i nebevī ki “*Külle mā elḥāke ‘an mevlāke fehüve*

²⁴² “Çünkü Allāh, kendini beḡenip övünen hiçbir kimseyi sevmez.” (Hadid 57/23)

*dünyāke*²⁴³ mazmūn-ı sa‘ādet [57b] (1) meşhūnunca ‘ağldan hūvāceye naşīhat olur nitekim beyt-i āti daħı bu ma‘nā-yı mü’ekkiddür (2) buyururlar ki

(509) Beyt

Şād ezvey şev ezğayr-ı vey

Ū bahārest u digerhā (3) māh-ı dey

andan şād ol anuñ ğayrından şād olma ol bahār gibidür ğayrılar (4) kış ayı gibidür ya‘nī cenāb-ı Hāzret-i Hāķ Te‘ālānuñ ‘ibādet ü tātında olub (5) luḫ u qahrın yeksān bil ve ol feyz-i muṫlaķuñ maḫabbetinden şād ol māsivā- (6) llāhdan şād olma zīrā maḫabbet-i cenāb-ı kibriyā bahāra hemtā dürr kılub ṫālibān u (7) sālikānda leṫāif-i ezhār-ı me‘ānī nümāyān eyler maḫabbet-i māsivā-yı Hāzret-i Hūdā (8) kış ayı mānendi ṫālibānuñ hezār meşakḫat u miḫnet ile taḫşīl eyledükleri berk-i (9) selāmeti rīzān olub bīḫlerin güdārān olur dimek olur Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(510)(10) Beyt

Her çı ğayr-ı ūst istidrāc-ı tust

Ger çı taḫt u mülketest u tāt-ı tust

(11) ey ṫālib-i sālik “Şey’ün mine’l-eşya’i zerrātün minez-zerrāti”²⁴⁴ her ne ki ol cenāb-ı zāt (12) baḫtuñ ğayrıdur senüñ istidrācuñdur egerçi ol şey‘ senüñ taḫt u memleket ü (13) tācuñdur

(511) Beyt

Şād ezğam şev ki ğam dām-ı liķāst

Ender ĩn reh sūy-ı pestī er (14) tiķāst

ğamdan şād zīrā ğam dām-ı liķā-yı cenāb-ı hāzret-i kibriyādur bu yol içinde (15) alçaķlık ṫarafına bülüg u şu‘ūd vardur ya‘nī ṫarīķ-i Hāķ ve şırāt-ı ‘aşķ u maḫabbet-i (16) cenāb-ı hāzret-i feyyāz-ı muṫlaķ ğam u endüh ve fakr u fenādan şādān olub (17) pestīye şu‘ūd itmekdür irtifā’ ile ta‘bīr buyurduķları “Men tevāda‘a refe‘ahullāhu ve

²⁴³ “Seni Mevlandan ayıran her şey dünyandır.” (Tanyıldız, 2010: 533)

²⁴⁴ “Şey eşyanın en küçük parçalarından bir parçadır.”

men tekebbera (18) *veda‘ahulāhu*²⁴⁵ hadīs-i şerīf-i ‘izzet-i ihsānı mefhūm-ı kerīmi mücebince ehl-i fenānuñ (19) nāşiri Hazret-i Hudā olduğundan ötüri alçaqlığa çıkmaklık buyurılıb inmeklik (20) buyurulmadı Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(512) Beyt

Ġam yekī gencest ü renc-i tu çü kân

Lîk (21) *key gîred ĩn derkūdekân*

ġamdan murād ġam-ı ‘aşk u maġabbet-i tarīk-i Hazret-i ilāhī olub (22) rencden murād-ı ‘ālīleri zaġmet ü meşakġat-ı fakr u fenāya şabr u taġammül idüb aşlā (23) bir ferde keyfiyyet ü ħālünden ħaber virmemek ola ma‘nā-yı beyt-i ‘ālī ġam bir ħazīnedür (24) renc ise kân-ı bīpāyāndur ana bu kār u bārüñ bu minvāl üzre olduğı nice (25) te’sīr ider şıyān olan ehl-i dünyā ve ehl-i ārzūya ki

(513) Beyt

Kūdekân çün nām-ı bāzī (26) *bışnevend*

Cümle bāġar gūr hemtek mīdevend

uşāġlar çünki oyun nāmın işidürler (27) cümlesi ħır gūr ile bile ħır gūr oyun adı ola ya‘nī “*Dünyā lehvün ve le‘ibun*²⁴⁶ mefhūmunca ebnā-yı [58a] (1) dünyā ki oġlan uşāġ maġūleleridür lehv ü lu‘b-ı dünyāya mā‘il olub ‘ömr-i nāzenīnlerin (2) aña şarf iderler dimek ola Allāhu Te‘ālā a‘lem

(514) Beyt

Ey ħarān-ı gūr ĩn sū dāmġast

(3) *Derkemīn ĩn sūy ħūnāşāmġast*

ey kör eşekler bu tarafda tuzaklar vardur (4) bu tarafda pusuda ħan içiciler vardur ya‘nī ey ħarevāt dünyānuñ telezzüzāt-ı kāzibesine (5) mā‘il olub lu‘b u lehvin kār u

²⁴⁵ “Kim alçakgönüllü olursa Allah onu yüceltir, kim kibirli olursa Allah onu alçaltır.”

²⁴⁶ “Dünya oyun ve eğlencedir.”

bār kıyas idüb dildāde vü firīftesi olan (6) “*Har lā yefhemü*”²⁴⁷ bu dünyānuñ dāmları ve kemīnkāhlarından hūnāşāmları vardur nitekim

Müft-i (7) mesken şatur cihānı kişi

Naqd-i ‘ömrin virir kirā yirine

mişdākınca gāfil olma buyurub (8) mişāl buyururlar ki

(515) Beyt

Tīrhā perrān kemān pinhān zigayb

Bercüvānī mīresed şad tīr-i şeyb

(9) oklar uçucu gaybdan yay gizlü cüvānlığa irişür yüz kocalık oқи ya‘nī bu ‘ālemde

(10) tāze ve cüvānlığa dildāde olmayub tāt u rızā-yı Hāḳḳı taleb itmek gerek zīrā

(11) ‘ālem-i gayb ü ma‘nādan tāzelığa yüz kocalık oқи sancılıb cüvānlığa iletüb (12)

tāt-ı Hāḳḳa meşğül olmağa tāt u tuvānuñ ḳalmayub ecel vaḳtinde kārūñ peşīmānī

ve (13) āh u fiğān olur ammā ol peşīmānlık maḳbūl olmaz öyle olsa

(516) Beyt

(14) *Gām derşahrā-yı dil bāyed nihād*

Z’ān ki derşahrā-yı gil nebved guşād

adımı gönül şahrāsına (15) ḳomaḳ gerek zīrā balçık şahrāsında guşād olmaz ya‘nī

ḳalebi sālīke lāzım olan (16) bir merd-i mübārek nihāduñ ‘ubūdiyetin ihtiyār

eyleyüb dünyā-yı denī kār u bārın terk (17) eyleye zīrā dünyā şugulu balçıklı şahrāda

guşādelik ḳālibi gibidür ol ise muḫāl olub (18) guşādelik gönül şahrāsına maḳşuş

idigin beyān buyurub tafşıl buyururlar ki

(517)(19) Beyt

İymin ābādest dil ey düstān

Çeşmehā vü gülistāndergülistān

²⁴⁷ “Eşek anlamaz.”

(20) gönül emniyle ma‘murdur ey dostlar çeşmeler ve gülistān içre gülistāndur ya‘nī
gönül (21) ‘ālem-i cennet ü firdevs ü ‘adn ‘ālemidür hayāt-ı bākīye gönül tārīķinden
nā’il olunur (22) ğayrı vechle mümkün olmaz

(518) Beyt

‘Uc ile’l-ķalbi ve sir yā sāriye

Fīhi eščārūn (23) ve ‘aynun cāriye

bu beyt-i kerīimde sālīk-i ḥaķīķī seyr-i küllīden ferāġat idüb (24) seyr-i dile meşġūl
olan sālīkdür yoġsa şūret-i süllākde olub if‘ālī aķvāline (25) nāmünāsib olan sālīk
degüldür nüktesi fehmi olunur ki ma‘nā-yı beyt-i ‘ālī gönül (26) cānibine çağır ve
gönül şāhibine yalvar ve gönül cānibine seyr eyle ey seyr idici fīhi zamīri (27) ķalbe
rāci‘ olub ol ķalbde eščār u ‘ayn-ı cāriye vardır ya‘nī merd-i kāmīlūñ ķalb-i [58b] (1)
pākinde eščār-ı envār-ı ma‘ārif ve ašār-ı tesābīḥ ü teķādīs vardır ve vemā’l-ḥuyūt
‘ilmü’d-deniyye (2) vardır seyr-i nuķūş-ı ‘ālemden fāriġ olub derūn-ı ‘ālemi
seyrānına rāġīb ol dimek ola nitekim (3) bu me‘ānī bu ḥadīs-i şerīf-i ‘izzet maşḥubūñ
ma‘nā-yı ma‘ārif iḥsānından rüşen ü hüveydādur (4) ķāle a‘leyhi’s-selām “*Ekseru
aġrāsi cenneti ķālu vemā aġrāsi cenneti yā rasulāllahi ķāle et-tesbīḥu vet-* (5)
tehlilu”²⁴⁸

(519) Beyt

Dih merev diḥ merdrā aḥmaķ kuned

‘Aķlrā bīnūr u bīrevnāk kuned

(6) köye gitme köy ādemi aḥmaķ eyler köy ‘aķlı nürsuz ve revnāksuz eyler

(520) Beyt

Ķavl-i peyġamber šinev ey müctebā

(7) *Gūr-ı ‘aķl āmed vaṭan derrüstā*

²⁴⁸ “Cennete çok ağaç dikmek. Dediler ki: Cennete ağaç dikmek nedir ya Resullullah? O da dedi ki: Allah’ı zikretmek ve ‘Lā ilāhe illallāh’ demektir.”

ey bir güzīde kimse ḥāzret-i peygamber ‘aleyhi’s-selāmuñ ḳavl-i kerīmin (8) işit ve aña dildāde olmağı iş it ki ḥāzret-i faḥrverā köyde vaṭan itmek ‘aql körlüğü (9) geldi diyü buyurmuşdur

(521) Beyt

Her ki derrüstā būved rüzī vü şām

Tā bemāhī ‘aql-ı ü nebved tamām

(10) her şol kimse ki köyde bir gün ve bir gice ola bir aya dek anuñ ‘aqlı tamām olmaz ya‘nī evvelki (11) mertebesine gelmez demek ola

(522) Beyt

Tā bemāhī aḥmaḳī bā ü buved

Ezḥāş-i dih cüz (12) inhā çı’dreved

bir aya degin aḥmaḳlık anuñla olur köy otundan aḥmaḳlıḳdan ğayrı (13) köye giden ne biçer

(523) Beyt

V’an ki māhī bāşed ender rüstā

Rüzgārī bāşedeş (14) cehl ü ‘amā

ve şol kimse ki bir ay ola köy içinde bir müddet medīd körlüğü ve cāhillığı (15) olur ya‘nī köyde bir gün ṭuran bir aya degin evvelki ‘aql u iz‘ānı mertebesine gelmez (16) bir ay köyde ṭurub sākin olan ḥod ṭul-ı dırāz ‘ömrler şarf idüb (17) cehl körlüğü zulumātına giriftār olur buyurduḳlarından soñra köyden murād-ı kerīmleri (18) ne idiğın cevāhir-i nazm-ı ḥikmet İşār eyleyüb buyururlar ki

(524) Beyt

Dih çı bāşed (19) şeyḥ-i vāşıl nāşude

Dest dertaklīd ü ḥüccet derzede

köy ne olur vāşıl (20) olmamış şeyḥ elini taklīd ü ḥüccete urmuş ya‘nī ey ṭalib-i sālik bizim saña köy (21) aḥvāllerin naḳl idüb köyüñ mazarratların beyānumuzdan

murādımız ʔarīk-i sülük-ı İlahīde (22) vāşıl-ı Hağ olmamış süret-i şeyhidür ki zāhiri libās-ı zühd ü taqvā ile ārāste (23) ve bāṡını ḥubb-ı şehevāt-ı dünyā-yı denī ile pirāste olub aḥvāli aḳvāline nāmuṡabīk (24) şeyhdür ki andan inābet iden anuñ şecer ü cevzinden aḥmaḳlık yemişin dirüb (25) şoñı nedāmet olmadan ğayrı olmadıĝın beyāndur zīrā

(525) Beyt

Piş-i şeḥr-i ‘aḳl-ı külli (26) İñ ḥavās

Çun ḥarān-ı çeşm beste derḥarās

‘aḳl-ı küll şehristānı öñünde (27) bu ḥavās-ı beşeriyet gözi baĝlu eşekler gibidür eşek degirmānında meşelā merd-i ‘arīf-i kāmile naḳaran [59a] (1) bu zāhirlerin tezyīn ü ārāste eyleyen şüret-i bünyān-ı ḥodperestānuñ aḥvāli bu (2) minvāl üzredür feizā kāne kezalik zāt-ı ḥüceste şifātlarına yāḥūd cenāb-ı Ḥazret-i Ḥüsāmed- (3) dīn Efendi zātlarına ḥiṡāb buyururlar ki

(526) Beyt

İñ rehā kun şüret-i efsāne ĝir

Hil tu (4) dürdāne tu gendüm dāne ĝir

bunu terk eyle efsānenüñ şüretin ṡut sen incü dāne- (5) sini ḳo buĝdāy dānesini ṡut ya‘nī yā Mevlānā bu beyān şordıĝuñ ḥaḳāyık u (6) deḳāik cevheri herkese lāyık degüldür incüyi ve cevāhiri bilmege şarrāf lāzımdur şarrāf-ı cevāhir-i (7) ma‘nevī ise ‘ālemde nādir lākin gendüm dāneleri bu cihānda vāfirdür incü cevāhirin bizlerden (8) ārām buyurub erbāb-ı zāhirde gendüm iḥsān buyuruñ buyurub

(527) Beyt

Ger bedür reh nīst (9) ḥīn bür mīsītān

Ger bedān reh nīst İñ sū birān

eger incüye yol yoĝise (10) āĝāḥ ol buĝday al eger saña yol yoĝise bu ṡarafa sür ya‘nī ey ṡālib-i sālīk eger sende (11) cevāhir-i ma‘anī āḥzine isti‘dād yoĝise ḥaḳāyık-ı

ma'anî-yi elfâzın al eger deķāik-i (12) ma'anîye saña yol olmaz elfâz-ı ma'anîden
bîbehre qalmayub bārī ma'anîniñ şüreti (13) cānibine teveccüh eyleyüb

(528) Beyt

Ẓāhireş ğir er çi zāhir kej pered

‘Ākıbet zāhir sūy-ı (14) bāṭın bered

şüret-i hikāyenüñ zāhirin ṭut egerçi zāhir egri uçar ‘ākıbet (15) zāhir bāṭın ṭarafına
iletür buyurub bu qavlı-i kerīme mişāl-i iḥsān buyururlar ki

(529) Beyt

(16) Evvel-i her Ādemī ḥod şuretest

Ba‘d ezān cān k’ū cemāl-i sîretest

her bir Ādemī (17) zāduñ ḥod evveli şüretdür andan şoñra cāndur ki cān sîret
cemālidür

(530) Beyt

Evvel (18) her mîve cüz şüret keyest

Ba‘d ezān lezzet ki ma‘nā-yı veyest

her mîvenüñ evvel-i (19) şüretten ğayrı qaçandur andan şoñra lezzet ki anuñ
ma'nîsidür ya'nî her mîvenüñ evvel (20) şüreti zāhir olub ba‘de zāmān lezzeti
nümāyān olur lezzet ile bile zāhir olmaz mişāl-i āḥere (21) irḥā-yı ‘inān buyururlar
ki

(531) Beyt

Evvelā ḥargāh sāzend ü ḥarend

Türkrā z’an pes (22) mihmān āverend

meşelā ibtidā çadır düzerler ve satun alurlar andan şoñra maḥbūbı (23) da‘vet idüb
misāfirlige getirürler feizā kāne kezalik sen ey Ādemîzāde

(532) Beyt

(24) Şuretet ḥargāh dān ma‘nist Türk

Ma‘niyet mellāh dān şüret çü fülk

(25) şüretüñi çadır bil ma‘nāñi maḥbüb ma‘nāñi keştibān bilüb şüretüñi keştī bil

(533) Beyt

(26) *Behr-i Ḥaḡ ĩnrā rehā kun yek nefes*

Tā ḡar-ı ḡvāce bücunbāned ceres

bu ḡiṡāb-ı ‘izzet (27) daḡı kendi zāt-ı ‘ālīlerine ola ki yā Mevlānā Ḥaḡdan ötüri bunı terk eyle bir nefes [59b] (1) tā ki şehriḡ ḡvācenüñ eşegi cıngıraḡın ḡareketlendirsın

Revān şuden ḡvāce ve kavmeş (2) besüy-ı dih beümīd-i ḡüşī

ol zāt-ı pāk-i pürşafā ol ma‘den-i cevr ü vefā ol ḡān-ı (3) iḡsān u seḡā ol vāriş-i ḡayru’l-verā her dem kerem her dem ‘aṡā cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā (4) ḡuddise sirrahu’l-a‘lā ḡazretlerine ḡışşaya āḡāz buyurub şehriḡ ḡvāce da‘vet-i rüstāyīye (5) iḡbāl idüb ḡaryesine ḡavm u ehl ü ‘iyāliyle revāne olduḡların ta‘bīr buyurub (6) buyuyrurlar ki

(534) Beyt

ḡvāce vü beḡḡān ciḡāzī sāḡtend

Bersütürān cānib-i dih (7) tāḡtend

ol şehriḡ ḡvāce ve evlādları yol ciḡāzın düzdiler binekleri üzre köy (8) ṡarafına yürüdiler

(535) Beyt

Şādnāme sūy-ı şaḡrā rāndend

Sāfir ü key taḡnemū berḡvāndend

(9) “Sāferū taşşahḡū [ve] taḡnemū”²⁴⁹ ḡadīş-i ‘izzet iḡsānı mücebince sevinerek bineklerin şaḡrā (10) cānibine sürüb zıkr olınan ḡadīş-i pür‘izzeti ḡırā’at itdiler

(536) Beyt

(11) *K’ezseferhā māh Keyḡusrev şeved*

²⁴⁹ “Sefere çıkın, sıhhat bulasınız ve rızkınız artsın.” (Gültekin, 2006: 267)

Bīseferhā māh key ḥusrev şevēd

seferlerden ay Keyḥusrev olur (12) seferlersüz ay kaçan ḥusrev olur ya‘nī māhtābuñ hilāl iken māhtāb olub (13) ‘āleme pādīşāhāne nūr iḥsān eylemesi burūc-ı eflākı gezüb seyr ü sefer (14) ittigündendür yoḥsa seferler itmese ay nice sene ḥusrev olub tācdār-ı iḥsān baḥş (15) olurdu diyü a‘vān-ı ḥ^vāce söyleşüb dirlerdi ki

(537) Beyt

Ezsefer beydaḡ şevēd ferzīn-i (16) rād

V’ezsefer yābīd Yūsuf şad murād

seferden beydaḡ ūstād ferz olur (17) ve seferden buldı Yūsuf ‘aleyhi’s-selām yüz murād ki diyār-ı Mışır-ı Ḳāhirede ‘azīz-i ‘ālem oldı (18) diyü kelimāt iderlerdi

(538) Beyt

Rūz rūy ezāftābī sūhtend

Şeb ziaḡter (19) rāh mi[ā]mūhtend

gündüzün yüz güneşden yaḡarlardı gice yıldızdan yolu öğrenürlerdi

(539) (20) Beyt

Ḥüb geşte piş-i iḡsān rāh-ı zişt

Ezneşāt-ı dih şude reh çun (21) behişt

çirkin yol anlaruñ öñünde

Mışra‘

“Ḥabbekel-eşya’i ya‘murī ve yagnemu”²⁵⁰

22) mücebince ḥüb u zībā olmuş idi köye gitmek sürürundan yol şiddeti cennet (23) gibi laḡif olmuş idi ol keyfiyyetden ötüri ki

(540) Beyt

Telḡ ezşīrin (24) lebān ḡoş mişevēd

Ḥār ezgūlzār dilkeş mişevēd

²⁵⁰ “Eşyayı seversen ömür uzar ve ganimet elde edersin.”

acı tatlu dudaklardan tatlu olur (25) diken gülzardan ötüri gönül çekici olur

(541) *Beyt*

Hanzal ezma ʿşūḳ ḥurmā mişevēd

(26) *Ḥāne ezhemḥāne şahrā mişevēd*

hanzal didükleri acı Ebü Cehl karpuzı maḥbūb u (27) maṭlūbdan olıcaḳ ḥurmā mānendi lezīz ü şīrīn olur ḥāne daḫı hemḥāne leṭāfetinden [60a] (1) şahrā çemenzār olur

(542) *Beyt*

Ey besā eznāzenīnān ḥār-keş

Berümīd-i gül ʿizārī māh (2) veş

yine ḥazret-i sulṭān ḳuddise sırrahu'l-ʿalā mişāller īrādına tevciḥ-i nazār (3) buyurub buyururlar ki ey ṭālib belki bu ʿālemde ḳatı çok nāzenīnlerden diken (4) çekiciler vardur ay gibi bir gül ʿizār ümīdiyle

(543) *Beyt*

Ey besā ḥammāl geşte pūşt rīş

(5) *Ezberāy-ı dilber-i meh rūy-ı ḥvīş*

ey bu ʿālemde ḳatı çok ḥammāl vardur arḳası yārelü (6) kendü ay yüzlü dilberinden ötüri

(544) *Beyt*

Kerde āhenger cemāl-i ḥod siyāh

Tā ki (7) şeb āyed bübūsed rūy-ı māh

gör imdi ey sālīk bu ʿālemüñ keyfiyātından ḥaberdār (8) ol ki herkes ʿalā ḳadri'ṭ-ṭāḳat bir şey'üñ şīfte vü firīftesi ve dildādesi (9) olub anuñ ʿaşḳ u maḥabbeti sergerdānıdır meşelā biri daḫı demircidür ki kendi (10) yüzün siyāh eylemişdür tā ki aḥşam olduḳda ay yüzün būs itmeden ötüri (11) ahengerüñ zevce vü maḥbūbesinden isti'āre ola

(545) Beyt

Hvāce tā ŧeb berdükānī (12) çār mīh

Z'ān ki servī derdileŧ kerdest bīh

kezalik dükkān ŧāhibi efendi (13) dağı dükkān çār mīhında bütün gün ŧırdıđı ol
eclendür ki bir serv anuñ göñli (14) kök eylemiŧdür

(546) Beyt

Tācirī deryā vü huŧkī mīreved

An bemih-r-i hāneŧinī mīdeved

(15) meŧelā bir tācir dağı deryāya ve çaraya sefer idüb gider evde oturıcınun mih-r ü
maħabbetiyle (16) yiler ya'ni meŧekkat-i sefere taħammüli bir hāneniŧinün
maħabetindendür

(547) Beyt

Her kirā bāmürde (17) sevdāyī buved

Berümīd-i zinde sīmāyī buved

her kimün ölü ile sevdāsı olur (18) bir zinde sīmā ümīdi üzre olur ya'ni her kimse ki
nuķūŧ-ı ālem mürdelerine (19) sevdā eyleye meŧelā māl u menāl ü eŧyā ve binit ve
akār ve esvāb ki bī'akl [u] (20) bīrūh mürdegānlardur anlar ile sevdā eylemek ehl ü
iyāl u kavm-ı tebāreke zinde sīmālardur (21) anlara sevdā bunlarun refāhiyyetleri
içündür dimek ola Vallāhu a'lem

(548) Beyt

(22) Ān dūrudger rüy āverde beçüb

Berümīd-i hıdmet-i meh rüy-ı hūb

ol (23) bir dülger yüzün çuba getürmiŧ bir hūb-ı mehrünun hıdmeti ümīdi üzre (24)
ya'ni ālemde bu naql olınan keyfiyyāt bu minvāl üzre olduğı bīreyb (25) ü
gümāndur lākin bu keyfiyyāt-ı aħvāl kec nazaran ve pest bīnāndur ammā ey (26)
talib-i sālīk sen cidd ü cehd idüb

(549) Beyt

Berümîd-i zindeyî kun ictihād

(27) *K'û negerded ba'ce rūzî dü cemād*

bir zinde-yi ferhundenüñ ümîdi üzre çalış [60b] (1) ki ol bir iki günden soñra cemād olmaz ya'nî mevt-i ihtiyârı ile fevt olub (2) beķā-yı Hudā ile bāķî olmuş bir nāzenînüñ ümîdi üzre cehd eyle ki ol zāt-ı kerîm (3) bu 'ālemden hırāmān daħı olsa sâ'ir mevtālar gibi cemād menzilesine olinmaz (4) dimek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

(550) Beyt

Mūnisî megzin ħasîrā ezĥāsî

'Āriyet (5) bāşed der ū ān mūnisî

mūnis ü ğamsār ħutma ħasîs şey'den anda olan (6) mūnislik 'āriyet olur elĥāşıl edānî vü esāfîli yār ü mūnis ihtiyār itme (7) ol maķūlelerüñ mūnislikleri 'āriyetdür zîrā

(551) Beyt

Üns-i tu bāmāder ü bābā kucāst

(8) *Ger becüz Ħaķ mūnisānetrā vefāst*

senüñ māder ü pederüñ ile olan üns ü (9) ülfetüñ nice oldı ķandedür eger cenāb-ı Ħāzret-i Ħāķķ Te'ālādan ğayrı mūnislerüñde (10) vefā olaydı ya'nî peder ü māderüñle olan ünsüñ zāyi' oldı fekeyfe ki (11) esāfilden üns ümîd idüb ĥayr idesin

(552) Beyt

Üns-i tu bādāye vü lālā (12) ħi şud

Ger kesî şāyed beğayr-i Ħaķ 'azud

senüñ dāye vü lālā ile olan ünsüñ (13) nice oldı eger bir kimse gerek ise Ħaķķuñ ğayrıyla kesilmeñ ya'nî Ħāzret-i Ħaķdan ğayrı ile (14) üns ü mūnist lāyık u ķābil olaydı dāye vü lālānuñ üns ü maĥabbeti zā'il (15) olmayub anlar ķalurdı anlar ise ķalmayacak ma'lūm oldı ki maĥabbetullāhdan ğayrı enîs ü (16) mūnis pāyidār olmaz ve bir kimseden mihr-i vefā gelmez ğāfilmebāş

(553) Beyt

(17) Üns-i tu bâşîr ü bâpistân nemând

Nefret-i tu ezdebîristân nemând

senün (18) süd ve memeyle olan ünsüñ qalması kezalik mektebden nefretüñ de qalması (19) ya'nî kârbân-ı sarây-ı 'âlemde hazret-i huğâvend-i tevânâ pâyidâr olub ebedî qalur (20) nesne halk eylemişdür 'âlemde üns-i bâkî olmadığı gibi tenfir dağı bâkî olmaz (21) buyurub haqîkat-ı emr-i beyânına tevcîh-i 'inân buyururlar ki

[554] Beyt

(22) Ān şu'ā'ī būd berdīvār şān

Cānib-i hurşîd vāreft ān nişān

(23) feizâ kâne kezalik ey t̄alib-i s̄alik ma'lūmuñ olsun ki senüñ peder ü mader ü (24) dāye vü lālâ ve pistân ü şîr ile olan üns ü ülfetüñ meşelâ afitâb-ı haqîkat (25) tarafından anlaruñ vücudları dīvârına çapmış pürpertev-i ebedî ol nişân-ı hurşîd-i (26) haqîkat cānibine girü gitdi

[555] Beyt

Berher ān çîzî ki ufted an şu'ā'

(27) Tu berān hem āşîk āyî ey şücā'

her nesne üzerine ki ol pertev düşse sen [61a] (1) ol şey'e dağı 'aşîk gelürsün ey bahadır ammâ

[556] Beyt

'İşk-ı tu berher çi ān mevcūd(2) būd

Ān zivaşf-ı Haqq-ı zer-ebdūd būd

senüñ 'aşk u meylüñ mevcūd olub (3) görünen şey' üzerine idi ol ise Hazret-i Haq u şıfatdan altun ile şivan- (4) mış yıldız mәнendi idi

(557) Beyt

Çün ki zerî bâaşl reft ü mes bümānd

(5) *Ṭab‘ sīr āmed ṭalāk-ı ū birānd*

çünkü altunluk aşl ile gitdi ve bakır kaldı ṭabī‘at (6) toq geldi anuñ ṭalākın sürdi ya‘nī
tab‘uñ her üns ṭutduğundan nefret (7) itdügi eclendür

(558) *Beyt*

Ezzerendūd-ı şifāteş pā bikeş

Ezcehālet ḳalprā (8) kem gūy hoş

altun yaldız bīşifātdan ayak çek cehāletden ḳalb manḳıra (9) eyü ve ḥālaş dime ya‘nī
dünyā ki zerendūd-ı şifāt ḥazret-i zāt-ı baḥtdur anuñ (10) nuḳūşuna cehāletden
i‘tibār idüb ḥālaş u pākdür dime zīrā her ḥāl ile dünyā (11) vü māfihādan sālike
iḥtirāz u ictināb lāzımdur

(559) *Beyt*

K‘ān hoşī derḳalphā (12) ‘āriyetīst

Zīr-i zīnet māyei’ bīzīnetest

zīrā ḳalblerde olan hoşluk (13) igretidür bunuñ altında saña zīnetsüzlük sermāyesi
vardur ya‘nī bu i‘tibār idüb (14) ḥālaş zann eyledigüñ dād u dihiş ü hestinüñ
taḥtında ḳalp zuhūr itdükde (15) ol ḳalp zīnet ü ārāyişe sezā olmaz kezalik nuḳūş-ı
dünyāya dildāde olan mevt (16) vaḳtinde müşāhede ider dildāde oldığı ne idigin

(560) *Beyt*

Zer zirūy-ı ḳalp derkān ü (17) mīreved

Sūy-ı ān kān rev tu hem k‘ān mīreved

altun ḳalp demir yāḥūd bakır (18) yüzünden ma‘dene gider sen daḥı ol ma‘den
ṭarafına git ki ol gider meşelā

(561) *Beyt*

(19) *Nūr ezdīvār tā ḥor mīreved*

Tu bedān ḥur rev ki derḥor mīreved

nūr dīvārdan (20) tā güneşe degin gider sen ol güneşe git ki güneş içine gider ya'nî
her şey'ün (21) aşlına i'tibār idüb naẓar-ı i'tibārını fūrū'a şarf itme aşla şarf eyle

(562) Beyt

(22) Z'în sîpes bistān tu āb ezāsmān

Çün nedīdī tu vefā dernāvdān

bundan (23) şoñra şuyı āsmāndan al çünki sen olukda vefā göreydüñ ya'nî ey
muqallid şeyhlerden (24) cebr ü 'ilhād ü kadre taklīd idüb vefāsuzlık ve hercāılık
kesb iden yādigār-ı (25) derdmend-i muhākiqlere peyrev olub vefādārılık öğren ola ki
āsmān-ı ma'nādan senüñ (26) qalbün āb-ı 'ināyet-i ihsān olaydı

(563) Beyt

Ma'den-i dūnbe nebāşed dām-ı gürg

Key şināsed⁽²⁷⁾ ma'den ān gürg-i sūtürg

qurd tuzaqı kıyruq yağı ma'deni olmaz kaçan añlar ma'deni [61b] (1) ol ulu qurd
ya'nî dünyā zīnetinde ve māl ü menāl vefretinde ve 'ulemā-yı rūsüm-ı ülfet ü
şoħbetinde (2) ve muqallid şüret uğrısı şeyhler hıdmetinde güşādelik ve şafā-yı hātır
ve zevk-i sülük (3) olmaz lākin keyfiyyetüñ böyle idigin yine ehl-i sülük iz'ān eyler
yohsa şüret- (4) perest ve gürg tabī'at olan ehl-i hevā sen bu aḥvāli ve bu aqvāli nice
añlar beyānı (5) gürg dāmında kıyruq yağın gördükde kemāl hırşından dāmı kıyruq
yağı ma'deni (6) zann idüb şanınr anuñ dūnbe ma'deni olmayub dām-ı gürg-i sūtürg
nice (7) temyiz eyler keزالik

(564) Beyt

Zer gümān burdend beste dergirih

Miştirābidend mağrūran bedih

(8) ol şehri h'vāce ve itbā'a düğümde altun bağılu zann eylediler iddiler ol mağrūrlar
(9) köye

(565) Beyt

Hem çüinin handân u rakşân mişudend

Süy-ı ân dolâb çarhî (10) mîzedend

hem ancılayın handân u rakşân giderlerdi ol dolâb çarhı tarafına (11) ururlardı meşelâ

(566) Beyt

Çün hemî dîdend murğî mîperîd

Cânib-i dih şabr câme (12) mîderîd

çünkü ol h^vâce ve kavm h^vâce bir kuş ucdığın görürlerdi (13) köy tarafına şabr câmesin yırtarlardı ya^{nî} bir mertebe ârzü-yı iştihâ ile köy (14) cânibine revâne oldılar ki ol köy tarafına bir kuş uçsa bunlaruñ şabrı (15) çâk eylerdi iştiyâkıdan

(567) Beyt

Her ki miâmed zidih ezsüy-ı ü

Büse mîdâdend (16) hoş berrüy-ı ü

her kimse köyden gele ol dâ^î dihkânî cânibinde anuñ (17) yüzine hoş büse virirlerdi ya^{nî} öpüp çoçub ikrâm eylerdi ki

(568) Beyt

(18) Ki tu rüy-ı yâr-ı mârâ dîdeyî

Pes tu canrâ cân u mârâ dîdeyî

ki sen bizüm yarimizüñ (19) yüzün görmişsün pes sen câna cân ve bize gözsün ya^{nî} cânımızuñ (20) cânı ve bedenimizüñ gözi menzilesindesin diyü i^zâz u ikrâm iderlerdi

Nevâhten-i (21) Mecnûn ân segrâ ki muķîm-i kūy-ı Leylâ bûd

ol cân-ı cân-ı ‘âşıkân ol (22) nūr-ı çeşm-i sâlikân ol sırr-ı firâz-ı kâmilân ol tâcdâr-ı ‘âmilân ol vâşl-ı (23) Hâkķ-ı bîgümân cenâb-ı Hâzret-i Mevlânâ ķuddise sırrahu’l-a‘lâ hâzretleri ihsân buyurduķları (24) ebyât-ı şerîfeye muķîm-i kūy-ı Leylâ olan köpegi Mecnûn oħşamasın mişâl îrâd (25) buyurub cevâhir-i ma‘ânâ İşâr buyururlar ki

(569) *Beyt*

Hemçü Mecnûn k'û segîrâ mînevâht

(26) *Bûseeş mîdâd u pîşeş mîgudâht*

meşelâ Mecnûn gibi ki ol Mecnûn bir köpegi (27) oğşardı ve ol köpege bûseler virüb anuñ öñünde erirdi

(570) *Beyt*

[62a] (1) *Gird-i û mîgeşt hâzi' dertavâf*

Hem cülâb-ı şekkeres mîdâd şâf

anuñ (2) eṭrâfın ṭolanırdı ḥaḍû'la ṭavafda ve daḥı aña şâf şeker cüllâbın virüb (3) yidürürdi

(571) *Beyt*

Bü'l-fuḍülî guft ey Mecnûn-ı ḥâm

În çî şeydest İn ki (4) mîârî müdâm

bir fuḍül babası ya'ni ḥodperest sefihe nâtamâm Mecnûna (5) ey Mecnûn-ı ḥâm didi bu ne dîvâneliḳdur ki bunu dâyim getürürsün ya'ni idersün diyüb

(572)(6) *Beyt*

Püz-ı seg dâyim pelîdî miḥured

Maḳ'ad-ı ḥodrâ beleb mîustured

köpegüñ (7) aḡzı dâyim murdâr yir bundan mâ'adâ kendi maḳ'adını dudaḡıyla tırâş ider ya'ni (8) kelbüñ kârı götün diliyle yalamaḳdur kelbüñ kârı daḥı böyledür ey Mecnûn niçün (9) bunu idersin diyü

(573) *Beyt*

'Aybhâ-yı seg besî û ber mişumurd

'Ayb-dân ez (10) ḡaybdân büyî neburd

mışra'ı-ı şânî evvele tevbiḥ ü taḳrî' vâki' olmış ol (11) Mecnûna nuşḥ u pend iden azḡun kelbüñ çok 'aybın yuḡarı şaydı ve lâkin (12) 'ayb bilici ḡayb biliciden râyiḥa

iletmedi zīrā Hāzret-i Mecnūn ḥaḳīḳat ḥāle (13) nāzır olduklarından ol kelbe ikrām iderdi ammā ol şūret-i beyyin kelbüñ şuret-i (14) zāhirine nāzır olub ‘aybın ta‘dād itdükde

(574) Beyt

Guft mecnūn tu heme naḳṣī vü ten

(15) *Ender ā vü bingereş ezçeşm-i men*

Mecnūn ol ṭa‘n idiciye didi sen dükeli naḳṣ- (16) sın ve tensin senün ‘ālem-i ğayb ü ‘ālem-i cāndan ḥaberüñ yokdur gel ve sen aña benüm (17) gözüm ile nazar eyle

(575) Beyt

K’īn ṭılısm-ı beste-yi Mevlāst īn

Pāsbān-ı kūçe-yi Leylāst īn

(18) bu Hāzret-i Hāḳḳun baĝlu ṭılısımıdır Leylā maḥallesi pāsbānıdır

(576) Beyt

Himmeteş bīn ü dil ü (19) cān ü şināḥt

K’ū kucā bugzīd u mesken gāh sāḥt

bu kelbüñ himmetin gör ve dil ü (20) cān ve añ[l]amasın gör ki ne yiri otlayub meskengāh düzdi ya‘nī kūy-ı Leylāyı kendüne (21) mesken ittiḥāz itti didi öyle olsa

(577) Beyt

Ū seg-i ferruḥ ruḥ-ı Kehf-i menest

(22) *Belki ū hemderd ü hemlehf-i menest*

ol ḳutlu ve ḥürrem benüm Kehfümdür ya‘nī bināgāhumdur belki (23) hemderd ü hemḥasretümdür ve hemḥüzñ ü hemĝamumdur

(578) Beyt

Ān segī ki bāşed ender kūy-ı ū

(24) *Men beşīrān key dihem yek mūy-ı ū*

ol bir köpek ki anuñ sākin köyi ola ben arslanlara (25) anuñ bir kılını kaçan virirüm
ya‘nī sākin-i kūy-ı cānān olan kelbūñ bir tüyin nice (26) arslana değışmem tenbīh
bu ola ki sākin-i hānķāh-ı ‘aşķ ü maħabbet olan dervīş (27) ķarındaşuñ hātırını
hezārān salţanat-ı dūnyāya mālik selāţine terciħ eylemek [62b] (1) lāzımdur dimek
ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(579) Beyt

Ey ki şīrān mer segāneşrā ğulām

(2) Ğüften imkān nist hāmuş ve’s-selām

bu beyt-i hümāyūn intikāl tārīķiyle īrād buyurılmış (3) ola ki ey sulţān-ı hāķīķat ki
arslanlar anuñ segi ğulām u bendesidür söylemek (4) mümkin degüldür epsem ve’s-
selām ya‘nī aħvāl-ı hāķīķatı beyān ķābil degüldür buyurub (5) cevāhir-i nuşh u pend
īşārına teşmīr-i şāķ u sā‘id buyururlar ki

(580) Beyt

Ger zişūret (6) bugzerīd ey dūstān

Cennetest u ğülsitānderğülsitān

eger şūretten geçerseñüz (7) ey dostlar cennetdür ve ğülistān ender ğülistāndur
ya‘nī nuķūş-ı zāhire ve kāzībe-yi dūnyā- (8) dan geçüb ğöñül cānibine ve ğöñül
aşhāb-ı selāţine livechillāh bende vü efgende (9) olub lā’liğarzi’d-dūnyā tā‘at ü
‘ibādete şuğul iderseñüz lā şübheti fīh (10) ki cennet-i ‘ācile aşhābından olursuz
dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(581) Beyt

(11) Şūret-i ğod çün şikestī sūħtī

Şūret-i külrā şikest āmūħtī

kendi (12) şūretüñi çünki ķırub yaķduñ cem‘ī şuverüñ ķırmasın öğretdüñ ya‘nī
tālīb-i (13) sālīke meşķlerin sülūk kendi varlığın şikest idüb faķr u fenā ve ğilm (14) ü
rızā ve mihr ü maħabbet ü şafā erbābından olduķda ğubb-i şehevāt u telezīzāt (15) -ı

bīmāl-ı dünyā u māfihānuñ şikestin öğrenüb ol fennde māhir ve icrāsına (16) kâdir olur dimek ola nitekim tafşîl buyururlar

(582) Beyt

Ba‘d ezân her şüretîrâ bişkenî

(17) *Hemçü Haydar bâb-ı Hayber berkenî*

andan şoñra her bir şüreti kırsın cenâb-ı Hazret-i (18) Haydar gibi Hayber kapusın yukarı koparısın

(583) Beyt

Şağbe-yi şüret şud ân h^vâce-yi (19) selîm

Ki bedih mişud beguftârî saķim

cenâb-ı hazret-i pîr kuddise sırrahu hazretleri (20) bu beyt-i kerîm ile yine mānañnü fihike sâdedinüñ ba‘zın bināya teveccüh buyururlar ki (21) ol şehri-yi selîm h^vâce şüret gürisnesi oldu ki hasta söz ile köye gitdi (22) ya‘nî güftâr-ı bîgirdāruñ firiftesi olub dihķānî sözile köye gitdi

(584) Beyt

(23) *Sūy-ı dām-ı ân temelluķ şādmāñ*

Hemçü murģî sūy-ı dāne-yi imtiķān

ol temelluķ tuzağı (24) tarafına sevici ol bir kuş gibi ki imtiķān dānesi tarafına sevinür zîrâ dāmlarda (25) olan dāneler şayyāduñ imtiķān dāneleridür ki kuşlar ol dāneye meyl ü rağbet (26) idüb dām-ı belāya giriftār olurlar yāhūd rağbet itmeyüb āzādeperver iderler

(585)(27) Beyt

Ezkerem dānest murģ ân dānerā

Gāyet-i hırşest nî cūdān ‘aķā

[63a] ya'nî dāma giriftār olan kuş ol hālde ol dāne görmeden yildi ol ise gāyet (2) hırşdur öyle ihsān u 'aṭā vü seḥā vü kerem degüldür lākin bu keyfiyyet bu minvāl üzre fehmi (3) ü iz'ān eylemek her kuşuñ kārı olmadığından

(586) Beyt

Murğekan derṭam^c-ı dāne şādmān

(4) Sūy-i ān tezvīr perrān u devān

kuşcıgızlar dāne-yi ṭama'ı ile sevinci ol tezvīr ṭarafına (5) uçucı ve segirdüb yilici feizā kāne el-emr kezalik ey ṭālib-i sālīk

(587) Beyt

(6) Ger zışādī ḥ^vāce āgāhet kunem

Tersem ey rehrev ki biḡāhet kunem

eger ol şehri (7) ḥ^vācenüñ sevinmesinden seni ḥaberdār eylesem ḳorḳarum ey yolcı seni vaḳtsiz iderüm (8) ancak şu miḳdār ma'lūmuñ olsun ki

(588) Beyt

Muḥtaşar kerdem çün āmed dih pedīd

Çün (9) nebūd ān dih-i reh-i dīger guzīd

muḥtaşar eyledüm çünki geldi köy görüñdi meger ol köy degül (10) imiş bir ḡayrı yol ṭıtdı ya'nî uğurlarına bir köy gelüb dihḳānīnūñ köyi ḳānile (11) ḥ^vāce feraḥnāk olub köy ol köy olmadığından ḥ^vāce bir āḥer yola revāne olub

(589)(12) Beyt

Ḳurb-ı māhī dihbedih mītāḥtend

Z'ān ki rāh-ı dih nikū neşnāḥtend

bir aya (13) ḳarīb köyden köye çapdılar zīrā köyüñ yolın güzel añlamadılar ya'nî yolunu kemā (14) yenbaḡī bilmeduḳlarından bir aya yakın köyden köye sürindiler

(590) Beyt

Her ki derreh biḳılāvūzī⁽¹⁵⁾ reved

Her dü rûze rāh şad sâle şeved

her kimse ki yolda kılāvûzsuz gider bir iki (16) günlük yol yüz yıllık olur feizā kāne
tarīkū'd-dünyā kezalik “*Ve kul tariku'l-āhireti* (17) *haysü lā yümkinu kaṭa'ahā illā*
*bir-refīkī'l-ālimi menāhicet-tarīki*²⁵¹

(591) Beyt

Her ki tāzed süy-ı (18) Ka'be bīdelīl

Hemçü in sergeştegān gerded zelīl

her şol kimse Ka'be tarafına (19) delīlsüz segirdür bu sergeşteler gibi zelīl olur ya'nī
köye 'azīmet iden hūvāce (20) ve a'vān-ı hūvāce gibi zelīl olur

(592) Beyt

Her ki gīred pişeyī bīüstā

Rişhandī şud (21) beşehr u rüstā

mişālū'l-āher meşelā her kimse ki üstādsuz bir şan'at tuta şehr ve (22) qarada
maşhara oldı siyyemā-yı tarīk-i ilāhīde bīmürşid ü mürebbī revān olan bīiz'an-ı (23)
rūsvāyī-yi cihān u cihāniyān olub dünyāda āb-ı rüyın āb-ı cūya yeksān idüb (24)
āhiretde muḳarrin-i nīrān itmeden ğayrı ne taḫşīl ider

(593) Beyt

Cüz ki nādir bāşed ender hā- (25) fiḳeyn

Ādemī ser berzened bīvālideyn

ya'nī ḫāfiḳeynde vālideynsüz vücūda gelmiş (26) ve zāhir ü hüveydā olmuş Ādem-i
zāt-ı nādirnden ğayrı degüldür bīvālideyn-i nigārında ḳudret-i ilāhī (27) olan yegāne
ḫazret-i ebū'l-beşer Ādem-i şafī 'aleyhi's-selām ḫazretleridür imdi feizā kāne el-emr
[63b] (1) kezalik bir müceb “*Levlā el-mürebbī lemmā 'arafte rabba*²⁵² muḳtezāsınca
bīmürşid ü üstād (2) kemāl taḫşīl itmiş nādirdür 'aleyke ve ḫıdmetü'l-mürşid dimek
ola Vallāhu Te'ālā-yı a'lem

²⁵¹ “De ki: Ahiret yolunu, yol usulünü bilen bir arkadaş olmadan onu kat etmek mümkün değildir.”

²⁵² “Eğitimcin olmasaydı Rabb’ini daha tanımıyordun.”

(594) Beyt

(3) Māl ū yābed ki kesbī mīkuned

Nādirī bāşed ki gencī berzened

meşelâ hâricde mişâl māl bulan (4) ol kimsedür ki kâr u kesb eyleye zâhirde bile hâzîne râst gelüb maldâr olan (5) nâdirdür

(595) Beyt

Muştafâyi kû ki cismeş cân buved

Tâ ki Raḥmân ‘alleme’l-Ḳur’ân buved

(6) cenâb-ı ḥazret ve ilâ câh-ı risâlet penâh şallallâhu ‘aleyhi vesellem katı ki ol zü’l-ğurre vü şerefüñ (7) muhterem cism-i pâki cân ola tâ ki er-Raḥman ü ‘allemü’l-Ḳur’ân ḥiṭâb-ı bâsa‘âdet (8) pâkine nâ’il ola

(596) Beyt

Ehl-i tenrâ cümle ‘allem bi’l-ḳalem

Vâsiṭa efrâşt derbezl-i kerem

(9) ehl-i tene cümle ḳalem ile öğretti kerem bezlinde vâsiṭa ḳaldırdı ya‘nî cenâb-ı ‘izzeti (10) celletü ‘azîmetihi ehl-i tene ya‘nî insâna ‘ulûm ü ma‘ârifi ḳayd u şayd itmege ḳalemi vâsiṭa (11) buyurub ol zât-ı sûtüre şifâtdan ğayrıya bivâsıtati’l-ḳalem in‘âm ü fazl (12) iḥsân eyledi ammâ ol zât-ı pâke Ḥazret-i Ḳur’anı bilâvâsiṭa ikrâm buyurdı bu iki (13) beyt-i şerîf-i ḥikmet Ḳur’an u ḥaḳâyıḳ beyānuñ nice nikâta şümûli olub şâriḥler (14) rahimullâh bile kemâ yenbaġi şerḥlerinde ‘âcizler olmişlar ḳande ḳaldı ki bu pâdergil taḥrîr ü beyāna (15) “Ḳādirun evelem yekun mā lā yüdrükü küllehu teberrake küllehu”²⁵³ muḳtezâsınca taṭvîlden ihtizârdan (16) nâşî bu mertebe ile iktifâ olundu

(597) Beyt

Her ḥarişî hest maḥrûm ey püser

²⁵³ “Her şeyi anlamaya gücü yetmeyen şeyden bereket bekleyemez.”

Çun (17) *ħariřān tek merev [āhesteter]*

bu beyt-i ħakīkat beyān daħı el ħariř-i maħrūm (18) ħadīs-i řerīfi mūcebince ‘alā vechi’l-intikāl her bir ħariř ey oğul maħrūmdur ħariřler gibi (19) ‘acele gitme ahesterek git ki

(598) Beyt

Ender ān reh renchā dīdend tāb

Çün (20) ‘azāb-ı murğ-ı ħākī der ‘izāb

ol yolda řehrī ħ^vāce ve iṭtibā^ı zaħmetler ve ħarāretler gördiler (21) toprağa mensüb kuşuñ ‘azāb u şiddeti gibi tatlu şu içinde

(599) Beyt

Sīr geřte (22) *ezdih ü ezrūstā*

V’ezşeker-riz-ı çünan nāüstā

tok oldu köyden köyliden (23) ve ancılayın nāsipāsuñ şeker döğmesinden yaⁿı ol řehrī ħ^vāce köye gelmek yolunda bir mertebe (24) zaħmet ü meşakķat çekdi ki ol köyden ikrāh idüb nāhemvāruñ şeker (25) döğ[m]esi tatlu da‘vetlerinden daħı ikrāh itdi

Resīden-i ħ^vāce ve kavmeş bedih ve nādīde (26) *ve nāşināhte āverden-i rüstāyī řşānrā*

ol vāriř-i řāh-ı cihān ol kıble-yi (27) ehl-i beyān ol rehnümā-yı sālīkān ol çāresāz-ı ‘āşīkān ol hemrikāb-ı cān-ı cān [64a] (1) cenāb-ı Ĥazret-i Mevlānā ħikmet-i ‘ayān ol řehrī ħ^vācenüñ kavmiyle kıryeye vāşıl olub (2) anları hezārān ilĥāĥ u ibrām ile da‘vet iden köyli ařlā anları görüb bilmemiş gibi (3) mu‘amele eylediğın beyān buyururlar ki

(600) Beyt

Ba‘de-yi māhī çün resīdend ān şaraf

(4) *Bīnevā řşān sūtūrān bī‘alef*

bir aydan sonra çünkü ol tarafa irişdiler kendileri (5) kudretsüz ve binekleri yem ve
‘alefsüz

(601) Beyt

Rüstâyî bîn ki ezbed niyyetî

Mîkuned ba‘de’l (6) -luteyyâ velletî

köylüyi gör ki yaramaz niyyetinden *ba‘de’l-luteyyâ velletî* eyler *luteyyâ* lafzı zam-ı
lâmla (7) *elletnün* teşfiri olub *ba‘de’l-vâhiyete’s- şağîre* demek olur

(602) Beyt

Rûy (8) pinhân mîkuned z’îşân berûz

Tâ sûy-ı bâgeş nebugşâyend pûz

yüzün anlardan (9) güzdüz gizlü eyler tâ ki bağı cānibine ağız açmayalar

(603) Beyt

Ān çünān rû ki heme zerķ u şerest

(10) *Ezmeselmānan nihān evlāterest*

ancılayın yüz ki dükeli riyā vü şerrdür müselmānlardan gizlü oldığı (11) yegdür zîrā
bu ‘ālemde

(604) Beyt

Rûyhâ bâşed ki dîvān çun meges

Bersereş nişeste (12) bâşed çun ceres

yüzler oldur ki şeytānlar sinek gibi başı üstünde oturmuş (13) olur ceres mānendi

(605) Beyt

Çün nebînî rûy-ı ũ dertū futend

Yā mebîn ān rû çü dîdî (14) hoş mehand

çünkü anuñ yüzini göresin senüñ üzeriñe düşerler yā ol yüzü görme (15) çün gördüñ
aña hoş gülme ya‘nî hırş u gāzab u şehvet ü vesāvis-i şeytānı (16) erbābını görüb
anlarla ũlfet ü şoĥbet eyleme ammā kazāyile şoĥbetler dāmına giriftār (17) olursañ

kendi hāliñe pend idüb anlaruñ nāpend ve nār ve aḥvāllerine gülme (18) ya‘nī daḥl u ta‘arruz itme hemān şıdḳ u ḥāris ile ‘an şamīmü’l-ḳalb ḥāline şükr (19) idüb ve beynü’l-ḥavf u er-ricā-yı t̄a‘at-ı Ḥaḳḳa meşḡul olub daḥl u ta‘arruzdan ve (20) ülfetden daḥı ḥadr eyle zīrā

(606) Beyt

Derçünān rüy-ı ḥabīs ü ‘āşiye

Guft* (21) *Yezdān nesfe‘an bi’n-nāşiye

ancılayın ḥabīs ü ‘āşī yüzüñ ḥaḳḳında cenāb-ı (22) Ḥazret-i Ḥudā celletü ‘azimetihı “*Lenesfe‘an bi’n-nāşiyeh nāşiyetin kāzibetin ḥāḫīye*”²⁵⁴ buyurmuşlardır (23) kāzibe-yi nāşiye-yi s̄anīnūñ şıfatı oldığından nāşiye evvelden bedel vāḳi‘ olub (24) ḥāḫīye daḥı ba‘de’l- şıfat vāḳi‘dür ma‘nā-yı kerīmi “*Leneḥuzennehu aḥzen şedīden* (25) *yevme’l-ḳiyameti ve lenaḫraḫannehu fī’n-nārān lem yetüb velem yüsellim kablel-mevti*”²⁵⁵ buyurulmuş (26) beyt-i şerīfūñ ma‘nā-yı ḥaḳīḳat iḥsānı süre-yi ‘Alaḳuñ tefsīrinde rüşen ü hüveydādur (27)

(607) Beyt

Çün büpursīdend ü ḥāneş yāftend

Hemçü ḥvīşān sūy-ı der biştāftend

[64b] (1) çünki ol şehrī ḥvāce ve da‘vet iden diḫḳānīnūñ ḳaryesine geldi ve diḫḳānī (2) kendin anlardan pinhān eyledi ammā çünki su‘āl eylediler ve ol dā‘ī diḫḳānīnūñ ḥāne- (3) sini buldılar ḥvācenūñ a‘vānı ḫısmar gibi ḳapu cānibine ivdiler

(608) Beyt

(4) *Der fūrū bestend ehl-i ḥāneş*

Ḥvāce şud z’īn kej revī dīvāneş

²⁵⁴ “Muhakkak onu perçeminden; o yalancı, günahkar perçeminden yakalarız.” (Alak 96/15,16)

²⁵⁵ “Ölmeden önce teslim olayan ve tevbe etmeyen kimseyi kıyamet günü kaçamayacak bir şekilde yakalayıp cehenneme kesinlikle atacağız.”

kapuyı (5) aşağı kapadılar hānesiniñ ehl-i h^vāce bu egri gitmeden diyü dīvāne gibi oldu (6) yaⁿī dihkāniniñ itbā^c-yı hāneleri kapusın muhkem kapayub bunları hāneye şalivir- (7) medüklerinden h^vāce dīvāne gibi olub ‘azīm elem ü ıztırāba düşdi

(609) Beyt

(8) Līk hengām-ı dūrüşti hem nebūd

Çün derftādī beçeh tizi çı sūd

ammā yoğunluk (9) ve katı dağı degül idi çünkü kuyunuñ içine düşmeden gāzab itmek ne fā[’]ide eyler (10) yaⁿī ol hāzim h^vāce bu hāle hayrān u sergerdān olub ‘āciz kaldı lākin gāzab idüb (11) çekişmek ve katı dağı degül idi h^vācenüñ hāli kapuya düşmiş kimseniñ hāline mu‘ādil (12) oldu kuyuya düşen gāzab idüb tizlik eylese bīfā[’]ide olduğu gibi h^vāce (13) dağı bu mülāhaza ile şābir ü sākıt olub

(610) Beyt

Berdereş māndend işān penc rüz

(14) Şeb besermā rüz hod hurşid sūz

ol dihkāniniñ kapusunda kaldılar böyle beş (15) gün gece şovık ile gündüz ise yakıcı güneş ile bunlaruñ bu minvāl üzre qalmaları

(611) Beyt

(16) Nī zigaflet būd mānden n’ezharī

Belki būd ezıtırār [u] bīhurī

bunuñ (17) böyle qalmaları ne gāfletten ve ne eşeklikden idi lākin ıztırār-ı bīzārlıqdan bu tenezzüli (18) idüb dihkānī kapusunda olmağa bā[’]is muştar olmaları idi

(612) Beyt

(19) Bāle’īmān beste nīkan z’ıztırār

Şīr murdārī hured ezcū‘zār

eyüler le'ımlere (20) ıztırardan bağrudur arslan murdār yir zār açlığdan ya'ni ađvāl-i
'ālem bu minvāl (21) üzredür

(613) Beyt

Ū hemī dīdeş hemī kerdeş selām

Ki fülānem men merā īnest nām

(22) ol şehri h^vāce ol dihkāniyi görüb dükeli selām eyleyüb ki fülān benüm benüm
nāmum

(23) budur diyü kelimāt idüb dihkāniye kendi ađvālin kemāl ıztırarından beyān idüb

(24) söyleduğça

(614) Beyt

Guft bāşed men çī dānem tu kesī

Yā pelīdī yā qarīnī pākī

dirdi (25) olurın ne bilürüm sen kim idüğüni murdār mısın yāhūd pāke yağın mısın
ya'ni cāiz ki (26) sen fülān itmeyüb ol fülānum didüğüñ kimse imiş lākin ben seniñ
ne (27) idüğüni bilmem diyü cevāblar söyledükde ol h^vāce dihkāniye hitāb idüb

(615) Beyt

[65a] (1) *Guft in dem bākıyāmet şud şebīh*

Tā birāder şud yefirru minahīh

ol h^vāce (2) dihkāniye hitāb idüb didi bu dem kıyāmete müşābih oldı ki qarındaş
qarındaşdan (3) kaçıcı oldı

(616) Beyt

Şerh mikerdeş ki men ānem ki tu

Lūthā hurdī zih^vān-ı men (4) dü tu

h^vāce ađvāli şerh iderdi dihkāniye ki ben ol kimesneyüm ki sen ni'metler (5) yirdüñ
benüm sofrāmdan iki kat olub

(617) Beyt

Ān falān rūzet ḥarīdem ān metā‘

(6) *Kullu sırrın cāveze’l-ışneyni şā‘*

ol felān gün saña ol metā‘ı aldirdum bunuñ (7) böyle idigi ‘ayāndur zīrā cem‘ī esrār
ki iki kimesneyi tecāvüz eyleye şāyi‘ olur

(618) (8) *Beyt*

Sırr-ı mihr-i mā şenīdestend ḥalk

Şerm dāred rū çü ni‘met ḥurd ḥalk

(9) ḥ^vāce dihkāniye ḥitāb idüb ey dihkānī bizüm mahebbetimüz sırrını ḥalk-ı ‘ālem
işitmişdür (10) yüz hicāb ider çünki boğaz ni‘met yiye dir ki

(619) *Beyt*

Ū hemī gufteş çı gūyī (11) türrehāt

Ne turā dānem ne nām-ı tu ne cāt

dihkānī ḥ^vāceye cevāb idüb (12) dükeli didigi ne türrehāt söylersin ne seni bilürüm
ve ne nāmuñı bilürüm ve ne senüñ (13) mekān u menzilüñ bilürüm diyüb

(620) *Beyt*

Pencümīn şeb ebr ü bārānī girift

(14) *K’āsmān ezbarişeş dāred şigift*

beşinci gice bulut ve yağmur tıtdı öyle ki (15) yağmasından gök ‘aceb tıtar

(621) *Beyt*

Çün resīd ān kārd u ender üstüḥ^vān

(16) *Ḥalka zed ḥ^vāce ki mihterrā biḥ^vān*

şiddet-i bārāndan [bī]nāşī çünki ol bıcağ kemüğe (17) irişdi ḥ^vāce kapunuñ ḥalkasın
urub ḥādeme ḥānenüñ ulusun da‘vet (18) idüb çağır diyü dihkāniyi taleb itdi

(622) *Beyt*

Çün beşad ilḥāḥ āmed sūy-ı der

(19) *Guft āḥir çīst ey cān-ı peder*

çünkü ol dihkānī yüz h^vāhiş ü ibrāmīle (20) kapu tarafına geldi didi ya‘nī şehriye
hiṭāb idüb nedür bu ikdām u ibrāmuñ (21) ey cān-ı peder diyü su‘āl eyledükde

(623) *Beyt*

Guft men ān haqkhā bugzāstem

(22) *Terk kerdem ān çi mīpendāstem*

şehrī dihkānīye didi ki ben ol haqlardan geçüb (23) ol hūkūḡ zannıña itdüm idi anı
terk eyledüm

(624) *Beyt*

Penc sālē renc dīdem penc rūz

(24) *Cān-ı miskīnem der īn germā vü sūz*

beş yıllık zahmet gördüm beş günde (25) miskīn cānum harāretde ve yangudadur
zīrā

(625) *Beyt*

Yek cefā ezḡ^vīş v’ez^v (26) yār u tebār

Dergirānī hest çun sīşad hezār

bir cefā haşmdan ve yār ve (27) kavmden ağırlıkda üç yüz biñ kadar ağırdur

(626) *Beyt*

Z’ān ki dil nenhād bercevr [65b] (1) ü cefāş

Canş-ı hūger būd bālūṭf u vefāş

zīrā gönül kıomamış idi anuñ (2) cefāsına cānı hūylanmış idi luṭf u vefāsıyla feizā
kāne kezalik

(627) *Beyt*

Her çi bermerdüm (3) belā vü şiddetest

İn yaḡīn dān k’ezḡilāf-ı ‘ādetest

her ne ki belā vü şiddetden (4) Ādem üzerinde vardur bunu taḡkīḡ böyle bil ki ol
guşşa vü elem ‘ādetüñ hilāfundandur ya‘nī (5) zevḡ ü rāḡatı ‘ādet iden kimse cüz’-i

elemden ıztırāb-ı keşīreye mübtelā olur ‘ālemde (6) ise ğam u şādī ve miḥnet ü rāḥat birbirin tā‘qib ide gelmişdür ammā ki “*Lā teferrahū* (7) *bimā etaykūm velā tey’esū ‘alā mā fātekūm*”²⁵⁶ mücebince ‘āmil olan hemāre rāḥat u sürūrda olub (8) belā vü şiddetden emīndür ammā ‘aksi ile ā‘mil olan girībānın dest-i şiddet ve beladan (9) taḥlīşe mecālī olmaz şehri ḥvāce mānendi elemdeleme giriftār olur dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(628)(10) Beyt

Guft ey ḥurşīd-i mihret derzevāl

Ger tu ḥünem riḥtī kerdem ḥelāl

(11) şehri ḥvāce diḥkāniye didi ey maḥabbetüñ güneşi zevāde olan diḥkāni eger sen
(12) ḳanıımı dökseñ helāl iderdüm senüñ ḳaryeñden böyle bir derd ü miḥnete giriftār
(13) olduk

(629) Beyt

İmşeb-i bārān bemā diḥ gūşeī

Tā biyābī derḳiyāmet tūşeī

(14) bu yağmur gicesinde bize bir gūşe vir tā ḳiyāmetde azıḳ bulasın ya‘nī böyle yağmurlı gicede (15) bizüm ḥālimize merḥamet idüb bir yağmurdan şıgıncacḳ yircegiz iḥsān eyle diyü niyāz ü temennā (16) itdükde

(630) Beyt

Guft yek gūşest ān-ı bāġbān

Hest ān cā gürgrā* (17) *[ū] pāsban

diḥkāni cevāb idüb didi bir gūşe vardur ol bāġbānuñdur (18) bunda ḳurt bekçisidür

(631) Beyt

Derkefeş tīr ü kemān ezbehr-i gürġ

Tā zened ger āyed* (19) *ān gürġ-i sūtürġ

²⁵⁶ “Elinize geçene sevinmeyin, kaybettiġinize de üzölmeyin.”

elinde ok ve yay kırtıdan ötüri tã ki ursun eger ol ulu (20) kırt gelürse elhãşıl bu minvãl üzre bãğda bir kılûbe güşesi vardur lâkin bãğ (21) bekçisi elinde yay ve ok bãğıñ aħşamıdan şabãha degin kırtıdan bekçisidür

(632)(22) Beyt

Ger tu ân hıdmet kunī cã ân-ı tust

V'er ne cãy-ı dıgerĩ fermãy cust

(23) dihkãnĩ cevãb didi eger sen ol bekçi itdigi hıdmeti iderseñ yir senüñdür (24) ve illã belã-yı hıdmet güşe taleb iderseñ bir ğayrı buyur tiziye ya'ni köy içinde (25) kendüñe bir yir tedãrik idüb zaħmet ü meşekkat bãrãn[in]dan emĩn ol didükde

(633) (26) Beyt

Guft şad hıdmet kunem tu cãy diħ

Ân kemãn u tĩr derkeffem binih

(27) hıvãce-yi derdmend didi yüz hıdmet eylerüm sen yir vir ol yayı ve okı avcuma [66a] (1) kıo diyüb

(634) Beyt

Men neħuspem ħãrisĩ-yi rez kunem

Ger berãred gürg ser tĩreş zenem

ben uyumam (2) bãğ bekçisiyken eylerüm eger kırd baş yukãru getürirse ok ile ururum

(635) Beyt

(3) Berh-i Ħaħ meġzãrem imşeb ey dü dil

Âb-ı bãrãn berser ü derzĩr gil

Allãħ aşkına beni (4) bu yirde kıoma ey iki ğöñüllü yağmur şuyı baş üzre ve altda çamur didükde

(636) Beyt

(5) Güşeyĩ ħãlĩ şud u ü bã'iyãl

Reft ān cā cāy-ı teng ü bīmecāl

bir gūşe hālī (6) oldu ve ol ‘iyāl ile gitdi ol yire varır mecālsüz ya‘nī dihkānī bāguñ
gūşesinde (7) bir yir taḥliye idüb lākin ol bir teng ve ṭar yir olub anlar daḥı bīçāre ve
bīmecāl (8) olduklarından

(637) Beyt

Çün melāh berhemdiger geşte sūvār

Eznhīb-i seyl ender künc-i ğār

(9) çekirge gibi birbiriniñ üzerine yatub seyl heybetinden maġāra bucaġında ya‘nī
şehrī (10) ḥvāce ittībā‘ı ol gūşe-yi zīķda seyl mehābetinden künc-i ğārda
birbirleriniñ (11) üzerlerine binüb

(638) Beyt

Şeb heme şeb cümle gūyān ey Ḥudā

Īn sezā-yı mā sezā-yı (12) mā sezā

gice bütün gice cümlesi yā Rabb diyüb bu bizüm lāyıkımız layıkımız lāyıkımızdur
diyüb

(639) (13) Beyt

Īn sezā-yı ān ki şud yār-ı ḥasān

Yā kesī kerd ezberāy-ı nākesān

bu zaḥmet (14) ü miḥnet ol kimsenüñ lāyıkıdır ki edānīnūñ yāri oldu yāḥūd bir
kimsenüñ (15) lāyıkıdır ki nākesden ötüri kes oldu ya‘nī ḥas-i maḳūlesi olan ehl-i
hevānuñ (16) ve ehl-i ḥırş u dünyānuñ güftār-ı girdārınuñ firīftesi olub kelimāt u
da‘vetine (17) raġbet eylediginden bu gūne meşakḳate mübtelā olduğu kendi gibi ve
lāyıkıdır diyü güftār (18) eyleyüb

(640) Beyt

Īn sezā-yı ān ki ender ṭam‘-ı ḥām

Terk gūyed ḥıdmet-i ḥāk-i kirām

(19) yine bu beyt-i ʿālīden nuşh u pende ʿaţf-ı ʿinān buyurub ẖvāce lisānından (20) buyururlar ki bu derd ve maḥn ol kimsenüñ lāyıkıdur ki ẖām ṭamʿından kirāmuñ ṭobraḳları (21) ẖıdmetin terk eyler yaʿnī evliyā-yı kirāmuñ ḳapuları ẖıdmetin terk idüb ʿavāmı kelhevām (22) ülfet ü şoḫbetiyle dünyā ve aẖiretlerin zāyiʿ eyledüklerinden māʿadā ẖvāce ve aʿvān-ı ẖvāce (23) uğraduḳları şedāid ü berāzıḫa mübtelā olduḳlarında kemleri terk idüb kemlerüñ hevādārı (24) olduḳların fehm ü izʿān iderler ve peşimān olurlar ammā ol peşimānlık fāʿide itmeyüb (25) hemān vaḳt-i fırşat-ı şıḫḫat elde olub fevt olmadın

(641) Beyt

Hāk-i pākān (26) *līsi vü dīvār-ı şān*

Bihter ezʿām u rez u gülzār-ı şān

pāklerüñ ṭobraḳun ve dīvārların (27) yalamaḳ yegrekdür ʿavāmuñ niʿmet ve altun ve gülzārından

(642) Beyt

Bende-yi yek merd-i rüşen dil [66b] (1) *şevī*

Bih ki berfarḳ ser-i şāhān revī

yaʿnī ey sālīk-i rāh-ı Aḫmedī ve ey ṭālīb-i ṭarīḳ-i (2) pāk-i Muḫammedī olan şādık bil ve āḡāh ol ki bir merd-i rüşendelik ḳulı ve ḳapusında bende vü (3) çākeri olursañ yegdür ki pādişāhların başı üzre gidesin yaʿnī gönli rüşen (4) kemāl şāḫibinüñ ḳulı olmaḳ yegdür cihān pādişāhların başları üzre olmadan (5) zīrā

(643) Beyt

Ezmülük-ı hāk cüz bang-ı dühül

Tu neḫvāhī yāft ey peyk-i sübüül

(6) ṭobraḳ pādişāhlarından ṭabl şadāsından ḡayrısın bulmasañ gerek ey yollar (7) peyki

(644) Beyt

Şehryān ḥod reh-zenān nisbet berūḥ

Rūstāyī kist gīc [u] bīfütūḥ

(8) şehrīler ḥod yol urıcılar rūḥa nisbet ile rūstāyī kemdür fütuḥsuz egri yaʿnī (9) ey ṭālib-i sālīk dünyā şehristānları Ādemleri daḥı rehzenān-ı aḥāb-ı sülūkdur köylileri (10) ḥod gīc bīfütūḥlar bizüm şehristāndan murādımız rūḥ āḣnā olan aḥāb-ı mihr ü vefādur (11) yoḥsa dünyā şehrī merdümi serāpā rehzenāndurlar ṣoḥbet ü ülfetlerinden aḥter-i iḥtirāz lāzımdur (12) gāfilmebāṣ dimek ola Vallāhu Teʿālā aʿlem

(645) Beyt

Īn sezā-yı ān ki bītedbīr-i ʿaql

(13) *Bang-i gūlī āmedeṣ bugzīd naql*

bu keyfiyyet anuñ lāyığı ki ʿaql tedbīrinsüz gül ṣadāsı (14) aña gelüb naqlı iḥtiyār itdi bu beyt-i şerīfi daḥı ḥvāce lisānından kendüyi levm (15) ṭarīḳiyle ki diḥkānī biḡüle teṣbīḥ idüb anuñ ṣadāsıyla şehrī ve ḥānesinden (16) ḳaryeye naqlı iḥtiyār eylediği beyān ola Vallāhu Teʿālā aʿlem

(646) Beyt

Çün peṣīmānī (17) zidil ṣud tā ṣeḡāf

Zʿān sipes sūdī nedāred iʿtirāf

çünkü peṣīmānlık gönülden (18) nāzik yufḳa deriye oldı andan ṣoñra fāʿide itmez iḳrār eylemeñ elḥāṣıl (19) tedbīr-i ʿaql-ı maʿād ile dünyāda āḥiret zaḥīre tedārik itmeyüb baʿdel-mevt (20) peṣīmān olub feryād u fiḡān fāʿide eylemez “*Velev ruddu leʿādū*²⁵⁷ maẓmūn-ı münīfinden ḥiṣṣe- (21) dār olması emr-i muḳarrer idigin beyān ola Vallāhu Teʿālā aʿlem

(647) Beyt

Ān kemān u tīr ender dest-i (22) ū

Gürgrā cūyan heme ṣeb sūbesū

²⁵⁷ “Eğer çevrilselerdi, elbette yine döneceklerdi.” (Enam 6/28)

izā kāne el-emr kezalik yine şadr-ı beyān buyururlar ki (23) şehri hū^vācenūñ elinde ol
yayile oğ kurdı arayıcı bütün gece taraf taraf

(648)(24) *Beyt*

Gürg beryev hod musallağ çun şerer

Gürgcüyāñ u zigürg ü biñhaber

(25) kurd ise anuñ üzerine musallağ şerer gibi kurd taleb idici ol kurd[d]an habersiz

(26) murāddārlik ve benlik kurdı ve nefis ü enāniyet emrāzi baķiyesi ola Vallāhu

Te^cālā a^clem

(649)(27) *Beyt*

Her peşe her keyk çun gürgi şude

Ender ān vīrāne şān zaħmī zede

[67a] (1) her sivri sinek ve her pire kurd gibi olub ol vīrānede hū^vāce ve a^cvānına
zaħm (2) urıcı oldılar

(650) *Beyt*

Fırşat-ı ān peşşe rānden hem nebūd

Eznihīb-i ħamle-yi gürg-i(3) ‘anūd

sivri sinegi def^c bile fırşat u vaķt u zamānı yoğidi ‘inātcı kurduñ (4) ħamlesi
heybetinden

(651) *Beyt*

Tā nebāyed gürg āsibi zened

Rüstāyi riş-i hū^vāce berkend

(5) tā olmaya ki kurd zarar ura köylü hū^vācenūñ şaķalın koparır ya^cnī eger kurd bāga
ziyān (6) irgürür ise köylü şehrinūñ şaķalın yolub ittibā^cile yürür ve kovar vehmile

(652)(7) *Beyt*

Īn çünin dendān kunān tā nīm-i şeb

Cān-ı şān eznāf miāmed beleb

(8) buncılayın dış kıpararak yarım giceye degin anlaruñ cānı göbeklerinden ve du-

(9) dağlarına geldi

(653) Beyt

Nāgehan timşāl-i gürg-i hişteyī

Ser berāverd ezfirāz-ı (10) püşteyī

añsızın şalıvirilmiş kırd mişāli bir şey' baş yukarı getürdi (11) bir debenüñ
üzerinden

(654) Beyt

Tīrrā buğşād ān h̄vāce zişeşt

Zed berān (12) hayvān ki tā uftād pest

oķı şalıviridi ol h̄vāce şeştten urdı ol (13) hayvāna tā ki aşāđı düşdi ya'nī şehri h̄vāce
elinde tutdığı oķı yayuñ (14) kabzasından şalıvirüb ol timşāl-ı gürg olan hayvāna oķ
işābet (15) itdükde ol cüvān aşāđı düşüb

(655) Beyt

Ender uftāden zihayvān bād cest

(16) Rüstāyī hāy kerd u küft dest

aşāđı düşmesinden ol hayvāndan yil şıcradı (17) köylü hāy eyleyüb elin kaçdı ya'nī
h̄vācenüñ ol hayvānı oķ ile urmasından (18) ol hayvān düşüb andan bir yil zühür
eyledükde rüstāyī hāy diyüb ellerin birbirine (19) urub

(656) Beyt

Nācüvānmerdā ki har kürre-yi menest

Guft nī ĩn gürg-i cün āhermenest

(20) mışra'ı-ı sānī evvele h̄vāce lisānından rüstāyīye cevāb tārīķiyle ĩrād buyurulmuş
ki rüstāyī (21) elin kaçub hāy nāmerd oķ ile urdıgüñ benüm eşek yavrumdur
didükde güftüñ (22) fā'ili şehri h̄vācedür didi ki yok bu Ehremen gibi kırdur diyü
h̄vāce cevāb virdükde

(657) *Beyt*

(23) *Ender [ū] eşkāl-i gürgī zāhirest*

Şekl-i ū ezgürgi-yi ū muhbirest

bu beyt-i şerīf (24) h^vāce lisānından rüstāyīye hıṭābdur ki anda kurdluḡ şekli zāhirdür anuñ şekli (25) kurdluḡından haber viricidür didükde

(658) *Beyt*

Guft nī bādī ki cest ezferc-i vey

(26) *Mişināsem hem çünān k'ābī zimey*

rüstāyī h^vāceye hıṭāb idüb yoḡ didi (27) ol bir yıl ki anuñ fercinden çıkub zuhūr itdi ben anı anlarum ve bilürüm ancılayın ki [67b] (1) şuyı şarābdan fark iderüm anuñ yilin daḡı kezalik sā'ir ḡayvānātuñ yılleri içinde (2) teşhīş ü temyiz iderüm diyüb

(659) *Beyt*

Kuşteī ḡar kürreemrā derriyāz

Ki mebādet (3) baş hergiz z'inḡibāz

benüm eşek yavrumı helāk itdün bāḡçede ki saña aşlā (4) baş olmasun inḡibāzdan ya'ni hemişe maḡmūm u maḡbūz olasın didükde

(660) (5) *Beyt*

Guft nīküter tefahḡuş kun şebest

Şahşhā derşeb zināzır muḡcebest

(6) h^vāce-yi derdmend cevāba müteşaddī olub didiki ey dihḡānī biz[i] hoşca tefahḡuş eyle gicedür (7) şahşlar gice içinde nazar idiciden perdededür zīrā

(661) *Beyt*

Şeb ḡalaṭ (8) bunmāyed u mübdel besī

Dīd şāyib şeb nedāred her kesī

gice her şey'i ḡalaṭ gösterüb (9) mübdel gösterir ekser her kimse gice toḡru görıcilik tutmaz

(662) Beyt

Hem ŧeb ü hem (10) ebr ü hem bārān-1 jerf

İn se tārīkī ğalaṭ āred ŧigerf

hem gice hem bulut (11) ve hem derīn yaĝmur bu üç gūne ḳaraluḳ ḳalın ğalaṭ getirür didükde

(663) Beyt

(12) Guft İn bermen çü rüz-1 rüşenest

Miŧināsem bād-1 ħar kürret menest

rüstāyī (13) ḥvāceye cevāb virüb didi ol benüm üzerime aydınlık gündüz gibidür ben añlarum (14) bilürüm benüm eşek yavrumuñ yilidür

(664) Beyt

Dermiyān-1 bīst bād ān bādrā

Miŧināsem (15) çun misāfir zādra

yigirmi yıl ortasında ol eşek yavrusı yılını bilüb añlarum (16) misāfirüñ azık ve zād añladığı gibi didükde

(665) Beyt

Ḥvāce bercest ü biyāmed nāŧigift

(17) Rüstāyīrā girīnāneŧ girift

ŧehrī ḥvāce yuḳaru ŧıçrayub ŧabr u ārāmsuz köylünüñ (18) yaḳasını ṭutdı yaʿnī yaḳasın kıvırub didi ki

(666) Beyt

K'ebleh-i ṭarrār ŧeyd āverdeī

(19) Beng ü efyün her dü bāhem ħurdeī

ey ʿayyār-1 aḫmaḳ dīvānelik getirmişsin benglik (20) ile afyonı her ikisin yimiŧsin

(667) Beyt

Derse tārīkī ŧināsī bād-1 ħar

Çun (21) *nedānī mer merā ey hīre ser*

üç güne karañuluk içinde añlar bilürsin eşek yilini nice (22) bilmezsin beni ey başı
cozıtmış

(668) *Beyt*

Ān ki dāned nīm-i şeb gūsālerā

Çun nedān (23) *hemreh-i deh sālerā*

ol kimse ki gice yarısında buzağı bilür nice bilmez on (24) yıllık yoldaşı diyüb şüret-i
kışşayı bu mimle degin beyān buyurub bu şüretüñ (25) haķāyıķın ihsāna nişīm-i sāk
u sād buyurub netice-yi merāmı tafşil buyururlar ki

(669) *Beyt*

(26) *Hvīštenrā ārif-i vālih kunī*

Hāk derçeşm-i mürüvvet mīzenī

ey kāmillerüñ libāsıyla (27) libāslanub tāt u kisvelerine şarınub halk-ı ‘āleme riyā
şatub gecinen nāmuvāfıķ [68a] (1) tezvīr şahibi mürāī-yi kıaltabān kendüñi ‘ārif
billāh ve hayrān şekline koyub mürüvvet (2) gözi üzerine tobraķ urursun ve hılāf-ı
merdā-yı kirām kendi hālüñ olmayan sözleri (3) a‘vāmü’n-nāsa söyleyüb dirsın ki

(670) *Beyt*

Ki merā ezhvīş hem āgāh nīst

Derdilem (4) *guncāy cüz Allāh nīst*

ki benüm kendümden daħı haberüm yokdur göñlümde Hāzret-i Allāhdan ğayrıya (5)
şıfatlanmak yokdur ya‘nī ben māsivāullāhı terk idüb maħabbetullāhdan ğayrı
göñlümde (6) aşlā bir şey yok ve ifrād-ı ifrīdeden bir ferde meyl ü rağbetüm daħı
yokdur diyü halka (7) hayrānlık izhār eylesın ve dirsın ki

(671) *Beyt*

Ān çı dī hürdem ezānem yād nīst

Īn dil (8) *ezğayr-ı tahayyür şād nīst*

ol şey'i dün yidüm andan haberüm yokdur bu gönül tahayyürden (9) şād u feraḥnāk
degüldür diyüb

(672) Beyt

‘Aqıl u mecnūn-ı Hakkam yād ār

Derçünün biḥ^vīşiyem (10) ma‘zūr dār

‘aқıllıyım ya‘nī ‘aқlum var sefih ü bīma‘nā degülüm Hakk Te‘ālā ḥazretleri
mecnūnuyum (11) ḥātırına getür ya‘nī beni böyle tefekkür eyle buncılayın
kendüsüzlüğümda beni ma‘zūr tut diyüb (12) meşelā

(673) Beyt

Ān ki murdārī ḥured ya‘nī nebīd

Şer‘ urā sūy-ı ma‘zūrān keşīd

ol (13) bir kimse ki murdār yir ya‘nī şarāb-ı şeytānı içer şer‘-i şerīf anı ma‘zūrlar
ḫarafına (14) çeker zīrā

(674) Beyt

Mest ü bengīrā ḫalāk u bey‘ nīst

Hemçü ḫıflest ü mu‘āf u (15) mu‘taḫīst

serḫoşuñ ve bengīnüñ ḫalāk u bey‘i yokdur ḫıfl mānendī mu‘āf (16) u mu‘taḫlardur
şer‘iatde bu kār u bār böyle olıcaḫ

(675) Beyt

Mestiyī k‘āyed zibūy-ı şāh-ı ferd

(17) Şād ḫum-ı mey derser ü mağz ān nekerd

bir mestlik yegāne pādīşāh būyından gele ol mestlığı (18) yüz ḫamr küpi başa ve
beyniye eylemedi feizā kāne kezalik

(676) Beyt

Pes ber ü teklīf çun (19) bāşed revā

Esb sāḫıḫ geşt u şud bīdest ü pā

pes anuñ üzerine (20) teklîf nice lâyıķ olur meşelâ at sâķıķ oldu ve elsüz oldu (21) ya‘nî mestî büy-ı şâh-ı ferdden bîdest ü pâ olub varlığın ĥazret (22) varlığında muzmaĥil eyleyüb bîvücûdlar fırķasından olana tekâlîf-i şer‘iyye (23) ne keyfiyyet ile lâyıķ olur diyüb

(677) Beyt

Bâr ki‘nhed dercihân ĥar kürrerâ

(24) *Ders ki‘dhed Pârisi Bū Mürrerâ*

küçük eşek yavrusına cihânda yük kim ķor (25) Fârîsî dersi Ebū Mürreye kim virir ya‘nî muĥâlât-ı ‘âķıl olan ĥâĥıra getürmez

(678) Beyt

(26) *Bâr bergîrend çün âmed ‘arec*

Guft Ĥaķ leyse ‘ale‘l-a‘mâ ĥarec

yüki yukarı tutarlar (27) çünkü ĥarec geldi Ĥaķ Te‘âlâ ĥazretleri kelâm-ı mucebinde “*Leyse ‘alâ‘l a‘mâ ĥaracun*”²⁵⁸ buyurmuşdur [68b] (1) ya‘nî ey mürâî keĥ reftâr kâmilleriün aĥvâlin kendüne taĥşîl-i dünyâ için güftâr (2) idinüb a‘zâ-yı ķalbe meşĥ olduĥı gibi ķılıb ‘ibâd-ı ‘âlemü’s-sırrahu müseĥĥardur (3) biz mâsivâdan göz yumub ayak çekmişlerdenüz külli ĥarcden bir müceb-i âyet-i kerîme (4) ĥalâş olmuşuz dirsın ve daĥı

(679) Beyt

Süy-ı ĥod a‘mâ şudem ezĤaķ başîr

(5) *Pes mu‘âfem ezķalîl ü keşîr*

kendü tarafuma a‘mâ oldum Ĥaķdan görici pes çünkü böyle oldum (6) ķalîl ü keşîrden mu‘âfem diyü semtü‘l-ĥâre düşüb

(680) Beyt

Lâf-ı dervîşî zenî vü bîĥodî

²⁵⁸ “Köre güçlük yoktur.” (Nur 24/61), (Fetih 48/17)

(7) *Hāy u hūy-ı mestiyān İzedī*

dervīşlik ve bīhodlık urub Hāzret-i Hāḳḳuñ (8) maḥabbeti mestlerinüñ hāyy u hūyyın urub dirsın ki

(681) *Beyt*

Ki zemīnrā men nedānem (9) *z'āsmān*

İmtihānet kerd ğayret imtihān

ki ben yiri gökden fark itmeme dirsın mışra^c-ı (10) şānī evvele cevāb ola ki çünki sen böyle dirsın ey mürāī ḥodperest ğayret-i İlāhī (11) seni imtihān eyledi imtihān ki

(682) *Beyt*

Bād-ı ḥar kürre çünin rüsvāt kerd

Hestiyī (12) *nefy-i turā işbāt kerd*

ḥar kürre yili seni buncılayın rüsvāyi eyledi senüñ nefy itdigüñ (13) varlığını işbāt eyledi sen varlığını nefy idüb terk-i dünyālık ve zühd ü taḳvādan dem (14) ururduñ lākin ol işlerüñ ḥaḳīḳati belāya sābir olub ḳazāya rızā (15) göstermek idi çünki saña müşā'it dünyādan bir müşībet işabet idüb (16) aña rāzī olmaduñ 'inde'l- muḥaḳḳıḳīñ bednām u rüsvāyī olduñ ki 'ādet-i İlāhī bunuñ (17) üzerine cārīdür ki

(683) *Beyt*

İn çünin rüsvā kuned Hāḳ şeydrā

İn çünin ğīred (18) *remīde şaydrā*

buncılayın rüsvāyī eyler Hāḳ Te'ālā şeydi buncılayın tutar urulmamış (19) şaydı ya^cnī şālihler libāsıyla libāslanub sözlerin öğrenüb kelimāt-ı evliyā- (20) ullāhı dām-ı tezvīr ve bize ḳavlenān şüret uğrısı mürāī münāfıḳları Hāzret-i Allāh (21) dünyā vü āḥiretde²⁵⁹ böyle diḳḳānī şıfat rüsvāyī eyler

(684) *Beyt*

Şad hezerān imtihānest (22) *ey peder*

²⁵⁹ Metinde "āḥirāda" şeklinde yazılmış ama kelime "āḥiretde" olmalı.

Her ki ğuneyd men şudem serheng-i der

yüz biñ imtiḥān vardır ey peder her şol (23) kimse ki diye ben kapu çavuşı oldum
yaʿnī ṭarīḳ-i Ḥaḳdan şad hezerān imtiḥānāt (24) vardır her şol sālīk ki ben ṭarīḳ-i
Ḥaḳda ʿaşḳ u maḥabbet-i İlahīyeye giderüm diye (25) ol derd ü belā vü eziyyet-i ḥaḳḳ
ve cevr ü cefā vü miḥnet-i faḳr u fenā imtiḥānların aña nümāyān (26) iderler eger
şabr u taḥammül idüb ḥüsn-i rızā ile ḳabül ve derd ü minneti ḥamül olursa (27)
febihā ve niʿam aña lezzet-i sülūk ve keyfiyyet ehl-i şaʿlūk bindigin tıyurub [69a] (1)
serkārdan ḥaberdār iderler ve illā bir berrānīlık ve mülḥid ve zindīklık
berāzıḳlarında tek ü pū idüb (2) dünyā vü āḫiret rüsvāyilerinden olması emr-i
muḳarrer olur zīrā

(685) Beyt

Ger nedāned ʿāme ūrā (3) z'ımtiḥān

Puḥtegān-ı rāḥ cūyendeş nişān

eger aʿvāmü'n-nās bu aḫvālī ve anı bilmezler (4) ise imtiḥāndan yol pişmişleri
andan nişān ṭaleb iderler yaʿnī şüret uğrusı (5) mürāileri aʿvām teşḫiş ü temyīze
ḳādir degüller ise puḥtegān-ı rāḥ andan nişān ṭaleb (6) iderler meşelā

(686) Beyt

Çün kuned daʿvī-yi ḥayyāṭī kesī

Efkened derpiş-i ū şeh aṭlasī

(7) çünkü bir kimse terzilik daʿvāsın eyleye anuñ öñüne sultān bir aṭlas birağub (8)
emr eyler

(687) Beyt

Ki büber ĩnrā bebağaltāk-ı ferāḫ

Z'ımtiḥān peydā şeved ūrā düşāḫ

(9) ki bunu biç bir geñiş bağaltāk diyü bu esnāda ol daʿvī-yi ḥayyāṭı iden kimsenüñ
(10) imtiḥāndan boynunda ʿāsī kölelere ṭaḳduḳları tīmür lāle zāhir olur yaʿnī ḥalī

(11) olmayan şan‘atı da‘vā eylediği imtiḥān-ı şiddetden aña bu keyfiyyet ḥāşıl olur
zīrā

(688) (12) Beyt

Ger nebūdī imtiḥān-ı her bedī

Her muḥanneş derveġā Rüstem budī

gerek dünyevī gerek (13) uḥrevī kārlarda her bir yaramazuñ imtiḥānı olmayaydı her
bir geñez ve ḥīz ve nāpāk cenkde (14) Rüstem olurdu lākin sen

(689) Beyt

Ḥod muḥanneşrā zereḥ pūşīde ġīr

Çün bübīned* (15) *zaḥm gereded çün esīr

ḥīz ve geñez ḥod tīmūr cübbe-yi cevşen giymiş tut çünki yara (16) göre esīr gibi olur
ya‘nī bahādırlık cübbe-yi cevşen giymek ile degüldür belki bu yüreklilik (17) ve zor
kuvvetlilik iledür kezalik dervīş daḥı hırka ve külāh ile olmayub belki (18) şabr u
taḥammül ü kanā‘at ü tevekkül ile olub terk-i müştebihāt-ı nefsi denī itmekle (19)
olur zīrā

(690) Beyt

Mest-i Ḥaḫ huşyār çun şud ezdübür

Mest-i Ḥaḫ nāyed* (20) *beḥod ezneḥ-i şūr

Ḥaḫ Te‘ālā ḥazretlerinüñ ‘aşk u maḥabbeti serḥoş huşyārınca (21) olur dübürdan
bāde-yi mahabbet-i ilāhī serḥoşı neḥ-i şürdan kendüye gelmez ya‘nī (22) her hevā
vü rüzġardan cünbiş ü ḥarekete gelen ḥārr u ḥürs maḫūlesi mūḳallidlerdür (23)
yoḥsa cebl mānendi ‘azīzler neḥ-i şürdan bile kendülere gelmezler ol sebebden ki
(24) ol selāḥīn aḳvāllerin if‘āllerine muḫābık eyleyüb lezzet-i istifrāḳ (25) ile
mütelezzīz olmuşlardır ol ise şıdḳ u ḥulūş ile ḥāşıl olur (26) kārdu zīrā

(691) Beyt

Bāde-yi Ḥaḫ rāst bāşed bī dürüg

Dūg ħurdī (27) dūg ħurdī dūg dūg

Ħaħ Te‘ālānuñ maĥabbeti toĝrı olur yalansuz [69b] (1) sen ise ey muħallid mūrāī
bīma‘nā ayran içmişsin ayran içmişsin ayran (2) ayran ya‘nī ūile ıarıūmış ‘izzet-i
ādeme neū’e virmeyüb uyħu getürmeden (3) ĝayrı ħāūūası olmamaĝla kezalik ‘aūħ u
maĥabbet-i ħaħikīye mā’il olmadın mutlak izĥār (4) iden ūret uĝrıūı mūrāīlerüñ
ĥälleri buncılayındur ki ayran içüb

(692) Beyt

(5) Sāĥtī ħodrā Cüneyd ü Bāyezīd

Rev ki neūnāsem teberrā ezkilīd

kendiñi Cüneyd ü (6) Bāyezīd mertebesinde düzdüñ ve keyfiyyetüñden tefahĥuū u
su‘āl idene dirsın ki (7) yūri ben baltayı anaĥtardan fark itmey ya‘nī eūyāyı nūr ve
aĥad görürüm da‘vāsın (8) idüb bu ĝüne ĥāl ü ūān ki nāsezā kelimāt eyleyüb
söylersın ammā

(693) Beyt

(9) Bed regī vü münbilī vü ħırū u āz

Ĉun kunī pinhān beūeyd ey mekrūz

yaramaz ūamarlıĝı (10) ve müft ĥorlıĝı ve ūama‘ u ħırūı nice gizlü idersın ey dīvānelik
ĝösterici (11) ĥīle devirici ya‘nī reh u ūarīħ-i Muĥammedī olan sālīke ibtidā lāzım ve
mühimm olan bu zıkr (12) olınan aĥlāħ-ı mezmūmeyi ħāl‘ ve kam’ idüb “*Taĥallaħū
biaĥlāħkullāĥ*” ile muttaūıf (13) olmaħ elzem ü levāzımdan iken henüz bu aĥlāħ-ı
nāpesend derūnuñda olub bundan (14) ĥalāū olmadın keūū ü kerāmetden dem urub
kendiñi zümre-yi merdān-ı Ħudā- (15) dan ‘add idüb ĥalka riyā-yı bezlile ūeyd izĥār
idüb ūālīĥlik taūlarsın (16) ammā ol izĥār itdigüñ ūeyde bu aĥlāħ-ı zemīmeyi ne ĝüne
pinhān eyleyüb erbāb-ı (17) beūā’irden anı mestūr idersın ey bīma‘nā-yı ĥodperest-i
nāĥalef mūrāī

(694) Beyt

(18) *H'vīṣrā Manṣūr-ı H'hallācī kunī*

Āteṣī derpenbe-yi yārān zenī

kendüni H'hallāca (19) mensüb Manṣūr idersin yārān ṭarīkatüñ penbesine ateṣ urursun (20) ya'ni hālün olmayan mākāmātdan dem urub erbāb-ı ṭarīkatüñ 'arz u vaqārları (21) penbesine āteṣ urdügün haddünden ziyāde söz söyleyüb 'uhdesinden (22) gelmedigünden aşhāb-ı ṭarīkata halkı daḥl ü ta'arruz itdürdüb kendü şumluğün (23) ateşiyle erbāb-ı faqr u fenāya zaḥmet virüb yakarsın böyle diyü

(695) *Beyt*

(24) *Ki nebiṣnāsem 'Ömer ezBū Leheb*

Bād-ı kürre ḥod ṣināsem nīm-i ṣeb

ki ben hāzret-i (25) 'Ömeri Ebū Lehebden fark itmeme kendi ṭayımuñ yilin gice yarusunda fark iderdüm (26) ya'ni mürāilık böyle bir bīma'nā marazdur ki şāhibine bu güne lügāviyyāt söyleyüb (27) herzeler yidürür ammā aşhāb-ı beṣā'ir ve erbāb-ı nezā'irün lisān-ı hālleri bu güne [70a] (1) terennüm sāz olur ki

(696) *Beyt*

Ey ḥarī k'īn eztu ḥar bāver kuned

H'vīṣrā behr-i tu kūr u ker (2) kuned

yā vaḥdet için olursa ey bir eşek demek olur teşbīh olursa ey eşege (3) mensüb mürāī kimse bu keyfiyeti sen eşekden kim inānur kendüyi senden ötüri (4) kör ve sağır eyler

(697) *Beyt*

H'vīṣrā ezrehvān kemter ṣīmur

Tu ḥarīf-i reh-i riyānī güh (5) meḥur

kendüni yolculardan şaymasın ḥaydūdlar yārānısın boḥ yime ya'ni ehl-i riyā (6) vü sum'aya ehl-i Ḥaḥ bu güne taqrī' ü tevbīh buyururlar ki

(698) *Beyt*

Bāz perr ezşeyd sūy-ı (7) ʿaql tāz

Key pered berāsmān perr-i mecāz

girü uç şeydden ʿaql tarafına segirt (8) kaçan uçar gök üzre mecāz kanadı yaʿnī ey düzme budala mürāilīk tarafından (9) ʿaql-ı maʿād cānibine segirt ki zūhd ü taqvā hāķīkātür yoħsa hāķı aldamaķ için (10) riyā vü sumʿa ile kendüñden yapma dīvānelīk seni hāķīkāt tarafına iletmez ve āsmān-ı (11) māʿnā üzerinde pervāze kādīr olmazsın

(699) Beyt

Hvīštenrā ʿāşık-ı Hāķ sāħrī

(12) ʿIşķ bādīv-i siyāhī bāħtī

kendüñi Hāķ Teʿālā hāzretlerinüñ ʿāşıkı düzdüñ bir siyāh (13) şeytān ile ʿaşķ oynaduñ yaʿnī şālihlerüñ libāsı ve hırķa ve tācile şūretin (14) düzüb biz de ʿāşıkān-ı ilāhī zümresindenüz diyüb hāķı dām-ı hīle (15) vü hudʿaya çeken mürāī-yi bīmaʿnā-yı keç reftār egerçi şūretüñi nīklere teşbīh eyledüñ ammā (16) hāķīkātde senüñ ʿaşķ u maħabbetüñ oyunu bir diyü siyāhladır kemāl-i gāfletüñden (17) teşhīşa kādīr degülsün lākin ferd-i ebeyn-i ķaltabān mazmūnundan hışşemendsin ki

(700)(18) Beyt

ʿĀşık u maʿşkrā derresthīz

Dübedü bendend ü pīş ārend tīz

dīvān-ı (19) ʿaraşāt ve hengām-ı kıyāmetde ʿāşık ile maʿşūkı her ikisin birbirine bağlayub (20) ikisin bir idüb meydāna getirürler *Fevrī Kazīyye-yi Muħammediyye* şāħibi **Muħammed Efendi** hāzretleri (21) ķuddise sırrahu buyurduķları gibidür ki ķişi kimi severse anuñla ķopar

Seversek taş (22) dahı haşr u neşrā

Der ey mürāī ħodperest ü dīv dost

(701) Beyt

(23) *Tu çi ħodrā gīc ü bīħod kerdeī*

Ĥūn-ı rez kū ĥūn-ı mārā ĥardeī

sen yine kendüni (24) aħmak ve kendüsüz eylemişsin aşma ıanı ıatı bizüm ıanımuı
içmişsin ya‘nī ey (25) ĥod fūrūş ve bīma‘nā ehl-i sum‘a vü riyāsın lağv yire kendüni
bizde mestān-ı (26) ilāhīdenüz diyü düzme bīħodluk yaparsın ve ma‘nā aşması
bādesinden mestlık (27) izhār idersin ol ĥod erbāb-ı beşā’ire maħfī degüldür sende
ol keyfiyyet olmadığı [70b) (1) ‘ayān u nümāyāndur senüñ bāde-yi vaħdet içüb mest
oldum diyü ‘avāmü’n-nās (2) ıapularında serserī gezdüklerüñ ehl-i ıarīk olan
mü’mīn ü müveħhedīnüñ ‘arzu’l-mü’mine (3) kereme ıavl-ı dürerbārınca ĥalk-ı
‘ālemi anlara daħl u ta‘arruz itdürdüb ma‘nā anlaruñ ıanın (4) içmişsin kıyām-ı
kıyāmetde ne cevāb virirsin ey ebleh ü nādān ki üstüne düşmez (5) ve kıyāfetüne
yapışmaz söıler söyleyüb dirsın ki

(702) *Beyt*

Rev ki neşnāsem turā ezmen biceh

(6) *‘Ārif-i bīħvīşem ü Behlül-i deh*

yürı ki ben seni bilmezüm benden şııra ya‘nī benden (7) uzak ol ki ben varlığında
geçüb fenāfillāha ve beķābillāha ķadem başmış kendülüksüz (8) ‘ārif ve köyüñ
Behlūliyüm diyüb

(703) *Beyt*

Tu tevehhüm mīkunī ezķurb-ı Ĥaķ

Ki ıabaķ(9) ger dūr nebved ezıabaķ

sen tevehhüm eylersin ķurb-ı Ĥazret-i Ĥaķdan ki ıabaķ düzüci (10) uzak olmaz
ıabaķdan ya‘nī ey mūrāī bīma‘nāsın kendü vehm ü zannuñ dā’iresinde (11) ķurb-ı
cenāb-ı ĥazret perverdigārı meşelā ıabaķ ve bardaķ yapan ıabaķcı ve bardaķcı (12)
ıabaķdan uzak degül maşnū‘ şān‘iden dūr u mahcūr degüldür zann u gümān (13)
dā’iresine ıalmış ve müstağraķsın ammā bu senüñ a‘mā dil olduğundandır

(704)(14) *Beyt*

Īn nemibīnī ki ʔurb-ı evliyā

Şad kerāmet dāred u kār u kiyā

(15) bunu görmez misin evliyāullāhu ʔuddise Allāhu Te‘ālā esrār-ı hemḫazarātınıñ cenāb-ı (16) ḫāzret-i feyyāz-ı muṭlaḫa ʔurbı yüz kerāmet ʔutar ve iş ve ululuk ʔutar (17) meselā

(705) *Beyt*

Āhen ezDāvūd mūmī mişevēd

Mūm derdestet ʔü āhen miḫaved

(18) tīmūr cenāb-ı ḫāzret-i Dāvūd peygamber ‘aleyhi’s-selāmdan mum olur senüñ elinde (19) mūm tīmūr olur ya‘nī ey mürāī gec reftār u a‘mā dil ü biḫirdār aşḫāb-ı sa‘ādete (20) taşlar ve ṭobraḫlar muṭī‘ ü münḫād olub fermānberdār olurlar nitekim tīmūr (21) ḫāzret-i Dāvūd a‘leyhi’s-selāma muṭī‘ olub mübārek pençe-yi ʔabzasında mūm (22) oldıḫı gibi her şey’ kirām-ı dürr-i iḫtirāma mütābi‘at idüb emrlerine rām olurlar (23) saña ise mūm ki ṭabī‘atı niyet üzredür senüñ ḫoşuntuñdan tīmūr gibi ʔatı (24) ve serkeş olur zīrā

(706) *Beyt*

ʔurb-ı ḫalk u rızḫ bercümlest ‘ām

ʔurb (25) vaḫy-i ‘ışḫ dārend ĩn kirām

ḫalka yaḫınlıḫ ve rızḫa yaḫınlıḫ ‘umūm üzre cümleyedür (26) lākin evliyā-yı kirām ḫāzret-i ‘aşḫ-ı ilāhī yaḫınlıḫın ʔutarlar yoḫsa sen ey mürāī (27) dünyā pādişāhlarına ve dünyā ulularına ve māl u menāl eşvāb u eşyā keşretine ta‘arrüb [71a] (1) taḫşīl idüb bunu ʔurb-ı ḫaḫdan ‘add eyleyüb kendüñi zümre-yi kirāmdan ʔiyās (2) eyleme zīrā

(707) *Beyt*

ʔurb berenvā‘ bāşed ey peder

Mīzened hürşīd berkuhsār u zer

(3) kurb-ı Hāzret-i Haqq senin vāhīd üzre degüldür envāc üzre olur ey peder meşelā

(4) hürşīd-i cihāntāb tağ üzre urur dahı altun üzre ya'ni güneş ihsān-ı (5) ziyā

eylemede berāberdür ziyā seni tağdan da dirīg itmez altundan da dirīg itmez (6) bir

tavr üzre cümleye ziyābaş olur

(708) Beyt

Līk kurbī hest bāzer şīdrā

(7) *Ki ezān āgeh nebāşed bīdrā*

ammā bir gūne kurbı vardır altuna güneşüñ ki ol (8) kurbdan sögüdüñ haberi olmaz

ya'ni egerçi güneş altuna ve sögüde bir gūne ziyā (9) virir ammā altunuñ āfitāba ne

mertebe kurbı olduğından sögüd haber tutmaz

(709)(10) Beyt

Şāh-ı huşk u ter karīb-i āftāb

Āftāb ezher dü key dāred hicāb

(11) mişāl-i āher meşelā kurı ve yaş budak güneşüñ yakınıdır her ikisinden güneş

(12) kaçan hicāb tutar ya'ni ikisine bile gerek yaşa ve gerek kuruya bu minvāl (13)

üzre karībdür

(710) Beyt

Līk kū ān kurbet-i şāh-ı çarī

Ki şimār-ı puhte ezvey (14) mīḥurī

ammā kanı ol tāze fidānuñ yakınlığı ki andan pişmiş yemiş yirsin

(711)(15) Beyt

Şāh-ı huşk ezkurbet-i ān āftāb

Ġayr zūter huşkgeşten gū biyāb

(16) kuru budak ol güneşün yakınlığından tiziye kuru olmakdan gayrı kanı bula (17) ya'nî şâh-ı huşk kurbet-i afitâbdan neticesi kuruyub âteşe lâyıf olmakdur (18) imdi çünkü 'ale'l-tahkîk keyfiyyet bu minvâl üzre cārîdür

(712) Beyt

Ân çünan mestî (19) mebâş ey bilhured

Ki be'aql âyed peşimânî hured

ancılâyın pürmest olma ey 'aqlsuz ki (20) 'aqla gelür peşimânlık yir ya'nî mürâî riyânuñ neticesi peşimânlıkdur riyâ vü sum'a (21) kârına heves eyleme

(713) Beyt

Belki ezân mestân ki çün mey miḥurend

'Aqlhâ-yı puḥte (22) ḥasret miḥberend

taḥkîk bunu böyle bil ki ol mestân-ı Hudâdan çünkü şarâb-ı 'aşk-ı (23) ilâhî nüş eyleyeler puḥte 'aқıllar anlaruñ şarâb-ı maḥabbet nüş eylemelerine ḥasret iletürler (24) ya'nî 'aşıqlaruñ ḥâlleri bir ḥâldür ki anlaruñ şürb-i şarâb-ı ḥaқîkat eylemeleri 'ubḥasıyla (25) perhîz ü zühd ü taқvâ erbâbı ki 'aql-ı puḥte aşḥâbıdurlar ol selâtinüñ nüş-ı (26) şahbâ-yı ḥaқîkat eylemelerine hasret iletürler

(714) Beyt

Ey girifte hemçü gürbe müş-i pîr

Ger ezân (27) mey şîr gîrî şîr gîr

ey şol mürâî ki ehl-i şalâḥuñ libâsın kendüñe dâm eylemişsin [71b] (1) murâduñ ḥod taḥşîl-i dünyâdur hemân şunuñ gibisinki kedi gibi bir koca şıçan tu- (2) tmışsun eger sen ol şarâbdan arslan tütücü iseñ arslan tüt (3) zîrâ merdân-ı ilâhî bâde-yi Ḥaқdan mest olub varlıkları arslanın tütub (4) zîr ü zeber eylerler

(715) Beyt

Ey bûḥurde ezḥayâlî cām-ı hîç

Hemçü mestân-ı ḥaқâyıf (5) bermepiç

yohsa sen ey mürāī bir hayālden hiç cāmını içmişsin mestān-ı haķāyık (6) gibi
yukarı şarılma ki sen riyā vü sum‘a vü zerķūñden

(716) Beyt

Mifutī ĩn sū vü an (7) sū mestvār

Ey tu ĩn sū nĭstet z‘ān sū guzār

düşersin bu tarafa ve ol (8) tarafa mest gibi ey şol mürāī ki sen bu taraftan saña
yokdur ol tarafa geçmek ya‘nī (9) halkla ihtilāt idüb anlar ki şöhet ü ülfet
eyleyüde yine kendüni şulehādan (10) ‘add idersin ammā sen hemān halkdan ve
enbiyā-yı dünyādansın senüñ için ehl-i (11) āhiret tarafına geçit ve yol yokdur

(717) Beyt

Ger bedān sū rāh yābī ba‘d ezān

(12) Geh bedīn sū geh bedān sū sır feşān

eger ol tarafa yol bulursañ andan sonra (13) gāh bu tarafa ve gāh ol tarafa baş saç
ya‘nī haķīkat-ı emrden haberdār olub (14) zümre-yi murāddan oldun ise söz yok ehl-
i dünyā ihtilātı saña zarar virmez berren ve bahren (15) seyrān eyle ammā çünkü
riyā u sum‘ayı ālet idinüb anı iş zann idesin

(718)(16) Beyt

Cümle ĩn sūyī ezān sū kep mezen

Çün nedārī merg herze cān meken

(17) cümle bu taraflısın ol taraftan lāf urma meselā çünkü ol dem tutmazsın (18) lağv
u bīma‘nā yire cān çekişme

(719) Beyt

Ān Hızır cān k‘ezecel nehrāsed ū

Şāyed(19) er maħlūkrā neşnāsed ū

ol cān Hızırı olan merd-i kāmīl ki ol zāt-ı kerīm (20) ve vücūd-ı pür‘izzet ü na‘īm ki
ol ecelden ürkmeyiz ol vücūd-ı nāzenīne lāyık u sezāvār (21) eger maħlūķı bilmezse

ya‘nī merd-i kāmīl muḥakkaḵ ki mest-i bāde-yi maḥabbet-i Ḥaḵdur ve müstaḡraḵ-ı
(22) ḥubb-ı ḥazret-i zāt baḥt-ı muṭlaḵdur ben maḥlūḵı fark idüb bilmem dise bu
kelām (23) anuñ mübārek lisānına lāyık ve şān-ı şerīfine revnaḵdur

(720) Beyt

Kām ezzevḵ-ı (24) tevehhüm hoş kunī

Derdemī derḥīk-i ḥod pürreş kunī

lākin sen ey şüret uğrusı (25) mürāī ḵaltabān tevehhüm zevḵinden murādıñı hoş
eylersin ve kendi vücūduñ ve varlıḡuñ (26) ṭulumına üfürüb ṭolu idersin ve semīzlik
ve şīrīnlik da‘vāsın idersin

(721) Beyt

(27) *Pes beyek sūzen tehī gerdī zibād*

İn çünin ferbih ten-i ‘āḵıl mebād

pes bir igneden [72a] (1) boş olursun rüzgārdan buncılayın semiz ‘āḵıluñ teni²⁶⁰
olmasun ya‘nī ṭarīḵ-i Ḥaḵda (2) cevr ü cefā vü faḵr u fenā imtiḥānları vardur ‘aşıḵān-
ı cem‘ī imtiḥānlara şābr u taḥammül eylerler (3) lākin mürāiler bir igne batırması
cefāsına şabr idemeyüb bīşabr u bītaḥammül oldukları (4) eclden tehī vü bīma‘nā
ḵalurlar meşelā riyā vü sum‘a ile olan kār u bār daḡı bunun gibidür

(722)(5) Beyt

Kūzehā sāzī ziberf ender şitā

Key kuned çün āb bīned ān vefā

(6) ḵış içinde ḵardan bardaḵlar düzersin kaçan ider çün soñra ol vefā ya‘nī (7) ḵardan
yapduḡuñ bardaḡa şu ḵoyduḡuñda saña vefādārlik idüb bardaḵluḡı (8) ider kezalik
riyā ile olan kārūñ daḡı soñı böyle olub dünyā ve āḡiretde rüsvāyi- (9) lıḡdan ḡayrı
şey‘ ḥāşıl olmaz

²⁶⁰ Metinde “tīz” yazılmış ama kelime “teni” olmalı.

Uftāden-i şağāl derhūm-ı reng ve rengīn şuden (10) ve da‘vī-yi tāvūsī kerdēn miyān-ı şağālān

ol ‘adl-ı bahş-ı ‘ādilān (11) ol rehnümā-yı kāmīlān ol pīşvā-yı vāşilān ol husrev-i iklīm-i cān ol mevlā-yı (12) mevlāyibān cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā kıddise sırrahu’l-‘azīz hāzretleri çünki riyā u sum‘a (13) ile olan a‘māl kış vaqtinde kıardan yapılan bardağa teşbīh buyurub ki şu (14) gördiği gibi eriyüb pāymāl olur buyurmuşlar idi ol hūşūşa münāsib bu mişāl-i (15) ra‘nāyī īrād buyururlar ki ‘ayniyle mūrānūñ kārı şol çakaluñ boya küpine düşüb (16) ve boyanmasından çakallar ortasında tāvusluk da‘vāsı eylemesi gibidür diyü nazm-ı kerīm (17) buyururlar ki

(723) Beyt

Ān şağālī reft enderhumm-i reng

Ender ān hūm kerd yek sāt direng

(18) ol bir çakalı gitdi boya küpi içine küb içinde bir sāt eglendi

(724) Beyt

(19) Pes berāmed pūsteş rengīn şude

Ki menem tāvūs-ı ‘illiyyin şude

bundan şoñra (20) yukarı geldi tüyleri boyanmış olmuş ben ‘illiyyin tāvūsı olmuşum diyü

(725) Beyt

(21) Peşm-i rengīn revnāk-ı hoş yäfte

Āftāb ān rengā bertäfte

tüyü renklü (22) hoş revnağ bulmuş güneş ol renkleri çevirmiş ya‘nī güneşüñ ziyāsından (23) ve bunuñ boyanmasından günāgün bunuñ üzerinde renkler hāşıl olmuş

(726) Beyt

(24) Dīd hōdrā sebz ü surh u fūr u zerd

Hvîštenrâ berşagalân ‘arza kerd

kendüyi yeşil (25) ve kırmızı ve şaru ve fûr renkleriyle görüb çaçallara zâtını ‘arz eyledi

(727) Beyt

Cümle guftend ey⁽²⁶⁾ şagâlek hâl çîst

Ki turâ derser neşât-ı mültevîst

cümle çaçallar ol rengin çaçala (27) hitâb idüb didiler ki ey çaçalcuğ ne bu hâl ki senüñ başuñda tolaşuğ ve qarışuğ [72b] (1) bir sürür vardur bunuñ aşlı nedür diyü su’âl eyleyüb hezlgüne didiler ki

(728) Beyt

(2) Ezneşât ezmâ kerâne kerdei’

În tekebbür ezkucâ âverdei’

ferah ve sürürüñdan bizden imtiyâz (3) eyledüñ bu tekebbür ü gururı ne yirden getürmişün diyüb

(729) Beyt

Yek şagâlî piş-i ü şud⁽⁴⁾ k’ey falân

Şeyd gerdî yâ şudî ezhoş dilân

bir çaçal ol rengin çaçaluñ öñüne (5) gidüb ey falân çaçal diyüb hitâb eyleyüb sen dîvâne mi olduñ yâhüd (6) hoşdillerden mi olduñ diyü istihzâgüne hitâb idüb

(730) Beyt

(7) Şeyd kerdî tâ beminber bercehî

Tâ zilâf in halkrâ hasret dihi

didi ki çaçalcuğ (8) sen şeyd itdüñ ya’nî bir düzme şüret peydâ itdüñ tâ ki minber üzre kalkıyasın ve (9) lâflar urub lâfdan bu halka hasret viresin bunda minberlerde ve kürsilerde (10) kendi hâli olmayub tavrından hâric sözler sözleyüb “Liecli’d-

*dünyā ve lişayd'il-halk'*²⁶¹ ħod (11) fūrūşluk izhār eyleyen şeyhlere ve vā'izlere tenbīh olduğı nümāyāndur zīrā vā'iz olan (12) kimse evvel kendi nefesine va'az ü naşīhat idüb ol va'azı kendi ħāli itdükden şoñra (13) ħalka naşīhat itmek gerek tā ki işbu beyt-i atīnün mazharı olmaya

(731) Beyt

(14) *Bes büküşidī nedīdī germiyi'*

Pes zişeyd āverdei bişermiyi'

çok çalışduñ (15) görmedüñ bir ħarāret çok şeydden getürmişsün utanmaqsuzluk ya'nī (16) şüleĥānuñ aĥvāl-i eṭvārını lisāniyle öğrenmege sa'y idüb ħadd u cehdüñi güftāre (17) şarf idüb girdār-ı keremiyetin görmedüñ ve şüretperestlikda ħalub ħalka izhār (18) itdiguñ şeydden biĥicāblık ve 'arsızlık taĥşīl idüb dünyā vü āĥiretiñi ħarāb (19) itdüñ zīrā

(732) Beyt

Germī ān-ı evliyā vü enbiyāst

Bāz bişermī penāh-ı her degāst

(20) 'aşk u maĥabbet-i Ĥazret-i Ĥākķ evliyāya ve enbiyānuñdur ya'nī ol keremiyet ü şevķ ü maĥabbet-i (21) ĥakīķi ve feyzmend-i kāmyāb olmak evliyā vü enbiyānuñ naşībidür girü biĥayālİK her azgīnuñ (22) şıgīnacađıdur ki lāf u güzāflar urub kendüyi zümre-yi merdāndan 'add idüb imtiĥān (23) maĥallinde ĥacl ü şermsār olmak biĥayā vü bīedebler kārıdur ki anları

(733) Beyt

K'iltifāt-ı (24) ĥalk süy-ı ĥod keşend

Ki ĥoşīm u ezderūn bes nāĥūşend

²⁶¹ "Halkın avlanması ve ve dünya icabı"

halkuñ iltifatı (25) kendi taraflarına çekerler ve ol mürāiler hoşsuz ve şalāh ve takvā ile ārāste vü pīrāste müzeyyenüz (26) ve zevk ü şafāmuz vardur diyü ĩmā iderler ammā derūndan nāhoşdurlar ve kāsuet-i kālbe mübtelādurlar

(27) **Çerb kerdē-i merd-i lāfi leḅ ü seḅlet-i ḅodrā her bāmdād bepūst-ı dūnbe ve bīrūn āmeden-i [73a] (1) miyān-ı ḅarīfān ki men çūnīn ḅurdeem ve çūnān**

ol ḅusrev-i cān-ı āstān (2) ol kīblegāh-ı dāstān ol nūr-ı çeşm-i şāliḅān ol rāst-ı fermān u beyan (3) ol tācdār-ı ḅusrevān cenāb-ı ḅāzret-i Mevlānā ḅaddesenāllāh biesrāri'l-a'lā (4) ḅāzretleri mūrāinūñ şūret-i ḅalleri ḅoş görünüb ḅoşsuz diyü ḅalkā lāf u (5) gūzāf iderler lākin derūnları ḅarāb olub kāsuet-i kālbe mübtelālardur buyurmuşlar (6) idi ol güftār-ı ḅikmet-i girdāra merd-i lāfiñūñ her şabāḅ dudāḅını ve bıyığıñı (7) kuyruk yaḅıyla yaḅlayub ve ḅalk ortasına gelüb ben buncılayın ve (8) şuncılayın şey'ler yimişüm diyü ḅodnūmālīk itdigini mişāl ĩrād buyururlar ki

(734) (9) *Beyt*

Pūst-ı dūnbe yāft şaḅş[ī] müstehān

Her şabāḅī çerb kerdī (10) seḅletān

bir ḅāḅir kimesne kuyruk yaḅı derisin bulub her şabāḅ bıyıkların (11) ol deri yaḅıyla yaḅlardı

(735) *Beyt*

Dermiyān-ı mūn'īmān refī ki men

Lūt-ı çerbī (12) ḅurdeem derencūmen

ḅānī adamlar arasına girerdi ki ben semiz ve tatlū ve şīrīn (13) yiyecekler yimişüm meclisde diyü lāf u gūzāf urub

(736) *Beyt*

Dest (14) derseḅlet nihādī dernevīd

Remz ya'ni sūy-ı seḅlet bingerīd

el bıyık üzre (15) koyub ururdı ya'ne remz ile bıyık tarafına nazır eyleñ diyü
mün'imāna ĩmā vü işāret (16) gūne mu'āmeleler idüb

(737) Beyt

K'in güvāh-ı şıdķ guftāri mest

V'in nişān-ı (17) çerb şirīn ĥurdenest

ki bu benüm kelāmımuñ şıdķınuñ şāhididür diyü yağlu (18) ve şirīn yimenüñ
nişānidur ya'ne bu bıyığımuñ yağluğı şıdķ-ı maķālime güvāh ve (19) şirīn ta'am
eklüme nişāndur diyü ĥodnümālīgler iderlerdi lākin

(738) Beyt

İşkemeş (20) gufti cevāb-ı biñān

Ki ebādallāhu keyde'l-kāzibīn

ķarnı āvāz u şadāsuz (21) cevāb söyleyüb dirdi ki Allāh helāk itsün yalancılarun
mekr ü ĥilesini

(739) Beyt

(22) *Lāf-ı tu mārā berāteş bernihād*

K'an sibāl-i çerb-i tu berkende bād

bu beyt-i (23) şerīf daķı şikem lisān-ı ĥālinden merd-i lāfiye ĥitābdur ki ey mürāī
senüñ (24) lāfuñ bizi ateş üzre ķodı ki senüñ ol yağlu bıyıklarun ķoparılmış olsun

(740)(25) Beyt

Ger nebūdī lāf-ı zışteş ey gedā

Yek kerīmī rahm efkendī bemā

eger senüñ (26) ol ķirkin lāfuñ olmayadı ey yoķsul bir kerīm bize merķamet
bırağardı

(741) Beyt

(27) *K'er numūdī 'ayb u keķ kem bāĥtī*

Yek tabībī dārū-yı ü sāĥtī

[73b] (1) lisān-ı hali olub ki ey lāf-ı zen kıaltabān eger ‘ayb gösterüb egrilik oyna- (2) tmasañ bir tabīb bizüm için bir dārū ve ‘ilāc düzerdi ya‘nī eger sen rāh-ı rāstda (3) s̄abit kadem olub riyā vü sum‘ayı terk idüb sālūsluđdan ferāğat ideydüñ (4) elüñ tatar bir merd-i kāmile müşādif iderdüñ zīrā

(742) Beyt

Guft Hax ki kej (5) mecunbān gūş u düm

Yenfe‘anne‘ş-şādīkīne şıdķuhum

Hax Te‘ālā hāzretleri (6) celletü ‘azimetihı buyurdı egri hareket itdürme kıuyruđuñ kıulađuñ şādık ol zīrā (7) şādıkına şıdķı nef‘ eyles elbette ya‘nī a‘zāñı ‘ışyān u cürm ü günāh u tuđyāna (8) şarf idüb egri oynatma bu ‘ālemdede şādıkāne hareket eyle ki saña hengām-ı kıyāmetde (9) şıdķuñ nef‘ eyles bu beyt-i kerīmüñ ma‘nā-yı hikmet-i ihsānı sūre-yi Mā‘idenüñ āhirinde (10) olan bu āyet kerīmenüñ tefsīrinden rüşen ü hüveydādur kıale “Hāzā yevmu yenfe‘u‘ş-şā (11) dīķīne şıdķuhum lehum cennātun tecrī min tahtihāl enhāru hālidīne fihā [ebedā] rađiyallāhu (12) ‘anhum ve rađū anhu, zālīke‘l-fevzul ‘azīm”²⁶²

(743) Beyt

Kehf ender kej meħusb ey muħtelim

(13) Ān çi dārī annumā vü festāķim

mađārada egri uyuma ey muħtelim ol şey‘i kı tatarsın (14) girü göster ve istikāmet eyle ya‘nī ālemdede müstağrık-ı hū‘āb-ı ğaflet olub (15) cem‘ī a‘zāñı me‘āşīye şarf ile murdār u cünüb itme her ne mīkdār tođrulıđuñ (16) var ise anı göster zīrā toğruluk Hāzret-i Haxkıñ rızāsıdur istikāmetüñ (17) ‘indü‘ş-şūfiye ‘uķābed ü ‘ameliyāta şümülü “Beyne‘l-neyyīre ve‘t-teşbīhe min gayrı (18) ifrātin ve tefrītin”²⁶³ emre intisāba ve nehyden ictibāya kemā emr ü nehy kıarafına (19) kemā yenbağı ri‘āyet

²⁶² “ ‘Bugün, doğrulara, doğruluklarının yarar sağlayacağı gündür.’ Onlara içinden ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetler vardır. Allāh, onlardan razı olmuş, onlar da Allāh’tan razı olmuşlardır. İşte bu büyük başarıdır.” (Maide 5/119)

²⁶³ “Soyutluk ve somutluk arasında aşırıya gitmeden”

idüb inkiyād u ictibāya kuşur itmeyen merd-i müstaķīmdür (20) kendüden ihtirāc olunan ‘ibādetde istikāmet bulmaz buyurılmış müstaķīmesüz (21) menzil vişāle irmeduķca rāhdan fütür gelmez diyü İmām Kuşeyrī ḥazretleri gevherpāş (22) olmuşlar lākin cenāb-ı Ḥazret-i ḤVāce ‘İşmet Buḥārī buyururlar ki

Nazm

Kesī rā dānem (23) ehl-i istikāmet

Ki şud ū ber ser-i kūy-ı melāmet

Beaḥlāk-ı hüviyyet cān sepurdeh

(24) *Z’üşāfe ṭabī‘at pāk mürde*

Temām ezgerdün dāmen feşānde

Berefte sāye vü ḥūr- (25) şid mānde²⁶⁴

bu güne istikāmet-i bigayet düşvār olduğundan cenāb-ı ḥazret-i (26) sultān her dü serā “*Şebbeyetni sūratu Hūdīn*”²⁶⁵ buyurdılar şallāllāhu ‘aleyhi vesellem bu beyt-i (27) şerīfūñ ma‘nā-yı feyz-i iḥsānı süre-yi Hūdā olan bu āyet-i kerīmeden hüveydādur [74a] (1) “*Festeķim kemā umirte ve men tābe me‘ake ve lā taṭḡav innehu bi mā ta‘melūne başīr*”²⁶⁶

(744) Beyt

V’er negūyī ‘ayb-ı ḥod bārī ḥamuş

Eznümāyiş v’ezdegāl ḥodrā mekuş

(3) eger söylemez iseñ kendi ‘aybıñı bārī epsem ol görünmek ve ḥile ile kendüñi helāk (4) itme ya‘nī riyā vü sum‘ayı kār iden bīmā‘nā sālīke lāzım olan kendi ‘aybını izḥār (5) idüb a‘māl-i şāliḥasın ihfā eylemekdür ḥalka sālūsluķ ‘arz idüb ‘ayubın setr (6) itmek dünyā ve āḥiret helāklikte mazḥar olmaķdur imdi çünki biḥasbe’ṭ-ṭarīķ

²⁶⁴ “İstikametli birini tanıyorum ve o hakarete uğradı. Ahlakī bakımdan canından olmuştur ve tabiat bakımından tamamen ölmüştür. Vücudundaki can tamamen çıkmış ve gitmiştir, sanki gölge gitmiş ve güneş kalmış.”

²⁶⁵ “Beni Hūd Sūresi ihtiyarlattı.” (<http://www.islamveihsan.com>, agis, 2019)

²⁶⁶ “ Öyle ise emrolduğun gibi dosdoğru ol. Beraberindeki tövbe edenler de dosdoğru olsunlar. Hak ve adalet ölçülerini aşmayın. Şüphesiz O, yaptıklarınızı hakkıyla görür.” (Hud 11/112)

‘aybuñı (7) izhār idüb ta‘n u mezemmet şuyı ile pāk olmaz “*Men bārā el-mevte necāt*”²⁶⁷ necāt (8) kavı-i dürer bār ile ‘amel idüb hîle vü hür fūrüşlükdan ferāğat idüb helāk- (9) likden hālāş ol dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(745) Beyt

Ger tu naqdı yāftı megşā (10) ***dehān***

Hest derreh senghā-yı imtiḥān

eger sen bir naqd bulduñ ise ağız açma (11) yolda imtiḥān taşları vardır ya‘nı ey sālİK sen ‘ibādāt ü t̄ā‘āt-ı cevāhir- (12) lerden bir zīkıymet-i cevher bulub naqd şāhibi olduñ ise zinhār anı izhār (13) itme zīrā t̄ārīk-i Ḥākkda imtiḥān taşları vardır meşelā derūnuñda bir kabz-ı neşāt (14) inbisāt taḥşīl itdüñ ise anı halk-ı ‘āleme izhār itme zīrā senüñ ol keyfiyyetüñe kimi (15) i‘timād idüb ve kimi daḥı i‘timād itmeyüb hezl ü istihzā eyledükde sen ol (16) temashura taḥammül itmeyüb fiğān eyledükde hem ol hüzällere hazruñ toḡunub ve hem kendiñe (17) feyz ḡapusın baḡladub kendü kendüñe ḡadr u ḡayf idersin

(746) Beyt

Senghā-yı (18) ***imtiḥānrā nız pīş***

İmtiḥānhā hest deraḡvāl-ı h‘īş

zīrā imtiḥānlar taşlarınıñ (19) daḥı öñünde imtiḥānlar vardır kendi aḡvāli içinde

(747) Beyt

Guft Yezdān ezvelādet (20) ***tā beḡayn***

Yuftenüne kulle ‘āmmīn merrateyn

zīrā Ḥāḡ Te‘ālā ḡazretleri kelām-ı mecīdinde (21) emr idüb buyurmışlardır ki insān zamān-ı velādetden tā ḡayn-ı mevtlerine deḡin imtiḥān (22) olınurlar her sene bir nice kerre beyt-i kerīmede teşniye tekrīr için ola ki ya‘nı “*Merraten li‘abdi merraten*”²⁶⁸ (23) imtiḥān olınurlar meşelā ḡaḡt ve ḡalā ve emrāz ve eškām ve

²⁶⁷ “Kim ki ölümlle yarışırsa kurtuluşa erer.”

²⁶⁸ “Bir kere, kul için bir kere daha”

ğalebe-yi a‘dā ve mā eşbehe (24) zālike qabl-ı hāzretten imtiḥāniyāt zāhir olur ammā bunlar vaż‘-ı nāhemvārlarına tevbe vü (25) istigfār idüb aḥvāl-ı qabīḥlerinden nādīm olub rüçü‘ itmezler ve bu beliyyāt ne- (26) den ḥāşıl olduĝın tezekkür idüb tefekkürde itmezler pes cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā ehl-i (27) da‘vāya naşīḥat buyururlar ki zinhār eger naqde vāşıl olduñ ise da‘vādan perhīz eyle [74b] (1) zīrā ṭarīḳ-i Ḥaḳda imtiḥānātuñ nihāyeti yoqdur buyurub ‘alā ṭarīḳü’l-ıktibās pend-i (2) dilpezīrlerin āyet-i kerīmeyle istişhāt buyurdular ki beyt-i kerīmüñ ma‘nā-yı hidāyet (3) iḥsān sūre-yi Tevbenüñ āḫirinde olan bu āyet-i kerīmenüñ tefsīrinden rüşen ü hüveydādur (4) kavluḥü Te‘ālā (5) “Evelā yerevne ennehum yuftenüne ff kulli ‘āmin merraten ev merrateyni summe lā yetübüne (6) ve lā hum yezzekkerün”²⁶⁹ feizā kāne kezalik

(748) Beyt

İmtiḥān berimtiḥānest ey peder

Hīn (6) bekemter imtiḥān ḥodrā meḥar

imtiḥān üzre imtiḥāndur ey peder şaḳın azacıḳ imtiḥān ile (7) kendüñi şatun alma ya‘nī ben kār u bāri duyub añlayub imtiḥānātda yüz aḳlıĝı (8) ile bulunub kemāl taḥşīli baña bā‘iḣ-i necāt ve sermāye-yi ḥayāt olmuşdur dime zīrā (9) ṭarīḳullāh da böyle diyenlerüñ birisi İblīs ve birisi daḫı Bel‘am-ı Bā‘ürdur ki qahr u (10) ĝaḫab-ı Ḥaḳqa uğrayub qarbiyet-i Ḥudādan dūr u mehcūr oldılar

İymin būden-i (11) Bel‘am-ı Bā‘ür ki imtiḥānhā kerd ḥazret ūrā ve ez ānhā rüy-ı sepīd āmede būd

ol (12) nūr-ı çeşm-i enbiyā ol şehsüvār-ı aşfiyā ol rehnümā-yı etḳiyā ol pīşvā-yı evliyā (13) ol vāriḣ-i ḥayru’l-verā cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu’l-‘aziz ḥazretleri ṭarīk-i Ḥaḳda (14) imtiḥān bir imtiḥāndur kemā yenbaĝī her ḥuşuşda perhīz ü ḥazr lāzımdur diyü naşīḥat (15) buyurmuşlar idi ol nuşḫ u pend-i te’kīd için

²⁶⁹ “Görmüyorlar mı ki, onlar her yıl bir veya iki kere belaya çarptırılıp imtihan ediliyorlar. Sonra ne tövbe ederler, ne de ibret alırlar.” (Tevbe 9/126)

Bel'am-ı Bā'ūruñ imtiḥānāt-ı İlähīde rū-yı sepīd (16) olmağla ḳahr-ı Ḥaḳdan emīn
oldığından ğazab-ı Ḥaḳa giriftār olduğın beyān (17) buyurub buyururlar ki

(749) Beyt

Bel'am-ı Bā'ūr u İblīs-i la'īn

Z'imtiḥān-ı āḫirīn gešte (18) mehīn

Bel'am-ı Bā'ūr u İblīs-i la'īn ōınraki imtiḥāndan ḥorlanmıř oldu ya'nī imtiḥānāt-ı
(19) Ḥaḳḳa nihāyet yoḳdur bir imtiḥān ile maḳbūl iken merdūd u makhūr olur

(750) Beyt

(20) Ū beda'vā meyl-i devlet mīkuned

Mi'deeş nefrīn-i seblet mīkuned

maḳbūl-ı (21) bārgāh-ı Ḥudā cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu'l-'azīz
ḫazretleri imtiḥānāt-ı İlähīden (22) emīn olanlaruñ mażarratın beyt-i sālife beyān
buyurub 'alā vechū'l-intiḳāl- (23) ine řadr-ı evvel beyāna teveccūh buyururlar ki ol
ḳuyruḳ derisi yağıyla bıyığın yağlayan (24) yādigār-ı da'vā ile devlete meyl ider
mi'desi bıyığına la'net ider ya'nī bıyığın yağlayub (25) devletlüler ve vaż'ın
nümāyān ider ammā ḳarnı bıyığına la'net eyleyüb Ḥazret-i Ḥaḳḳa (26) tazarru' u
niyāzile dir ki

(751) Beyt

K'ān şi pinhān mīkuned peydāř kun

Suḫt (27) mārā ey Ḥudā rüsvāř kun

ol nesneyi gizlü eyler anı ařikāre ile yaḳdı bizi [75a] (1) yā Rabb anı rüsvā eyle diyü
ḳarnı pinhān itdigi yağlı derinüñ ḫaḳḳa zāhir olması du'a vü temennā- (2) sın idüb
niyāz iderdi ammā yalnız ḳarnı degül ol maḳūlenüñ

(752) Beyt

Cümle eczā-yı teneş (3) ḫaşm-ı veyend

K'ezbahārī lāfed İřān derdeyend

tenüñ cem'î eczâsı anuñ haşmıdur zîrâ bahâr- (4) lıkdan lâf urur anlar kış içindedür
ya'ñî mürâî olan merd-i lâfî keşf ü kirâmândan (5) dem urub halka hâllerine
münâsib düzme rü'yâlar şatub merdândan geçindigi güyâ ben (6) bahârum envâ'
şükûf ve ezhâr benüm zâtımuñ rehinidür dir lâkin aşlâ ma'ârif goncalarından (7)
râyiha eylemeyüb vücûd-ı zemistânı giriftârı olduğı kâse leys-i 'avâm olub
a'vâmü'n- (8) nâsuñ ikrâm-ı kâzibelerinuñ firiftesi olduğundan zâhir ü nümâyâñ olub
hâcet (9) ü tafşîl ü beyân degüldür zîrâ

(753) Beyt

Lâf vâdâd-ı kerem mîkuned

Şâh-ı rahmetrâ (10) zibün bermîkened

lâf keremleri girü dirmeklik eyler rahmet budâğını yükünden yu- (11) karı eyler
ya'ñî sâliküñ lâf u güzâfî Hudâ ve merdân-ı Hudânuñ kendüye olacağ (12) ikrâm u
'inâyâtdan kendüyi mehcür itdürüb rahmet fidânını kökünden çıkârdur (13) ya'ñî
lâfı sebebiyle ehl-i hârmândan olması emr-i muqarrerdür zîrâ sülûküñ evvel menzili
(14) hâmuşluk rütbesin ele getürmekdür feizâ kâne kezâlik

(754) Beyt

Râstî piş âr (15) yâ hâmuş kun

V'ângelhân rahmet bübîn u nüş kun

imdi ey tâlib-i (16) sâlik toğruluk ilerü getir yâhûd epsemlik taşşîl [it] bundan soñra
rahmeti gör (17) ve iç yoğsa sen henüz a'mâ dillikdan hâlâş olmadın kendüni rüşen-i
dilândan 'add idüb (18) halka sâlûsluk itdigüñ rahmet-i Hâkdan seni mahrûm u
sergerdân idüb rüsvâyî-yi (19) 'âlemiyân eyler imdi çünki keyfiyyet 'ale't-taḥkîk bu
minvâl üzre olduğın beyân buyurdılar (20) yine mâ naḥnu fihi rücû' idüb buyururlar
ki

(755) Beyt

Ân şikem haşm-ı sibânî ü şude

(21) *Dest pinhān derdu‘ā ender zede*

ol arnı anuñ bıyıklarınunñ aşmı olub gizlü elini (22) du‘āya urdı ya‘nı ol erıfünñ arnı bıyıkınunñ aşmı olub dergāh-ı a du‘ā ve (23) münācāta meşgöl idi pinhānı ki

(756) *Beyt*

K’ey udā rüsvā kun ĩn lāf-ı liyām

Tā bücunbed (24) *sūy-ı mā ram-ı kirām*

yā Rabb rüsvāyı ile ayā vü bıedeb leffāfı tā ki kerımılerünñ ram (25) u merametleri bizüm arafımuza areket idüb ola ki bir eime vü ağıdiyeye müte‘allı şey’ isānıyla (26) biz daı mesrūr u feranā olaydük diyü ikem bu gūne du‘ā vü tazārru‘ u zārı eyledükde

(757) *Beyt*

Müstecāb āmed du‘ā-yı ān ikem

Sūziş-i acet bized bırün a‘lem

[75b] (1) ol ikemünñ du‘ası müstecāb geldi āceti ve malabı yangunı aşraya a‘lem urdı (2) elāşıl bu gūne zārılığınan arnıñ du‘ası maböl oldu buyurub aāyık-ı isānına (3) irā-yı ‘inān buyurub buyururlar ki

(758) *Beyt*

Guft a ger fāsıı v’ehl-i anem

ün merā (4) *vānı icābethā kunem*

a Te‘ālā azretleri celletü ‘azımetihi buyurdı ki fāsı iseñ ve eger ehl-i (5) anem iseñ ünkü beni ouyasın icābetler iderdüm ya‘nı gerek şalı gerek ālı ünkü ‘an şamımü’l-(6) bāl cenāb-ı ‘izzete tazārru‘ u ibtihāl eyleye ve lāşübhe du‘ası maböl olur feizā (7) kāne kezalik

(759) *Beyt*

Tu du‘ārā sat gır u mıuul

‘Ākıbet birhānedet ezdest-i (8) gūl

sen du‘āyı pek tūt ve dā‘imā tazarru‘ u niyāzda ol du‘ā seni ‘ākıbet-i (9) şeytān elinden kurtarır bunda tenbīh-i ‘ālīleri bu ola ki ya‘nī ey t̄alib-i sālīk (10) zinhār sen kendi bilgiñe ve dāniş-i ilm ü ma‘rifetüñe ve ‘aql-ı zekā vü feţānetine i‘timād itmeyüb (11) bu kışsa-yı pürhişşeden ‘ibret alub pend pezīr olduğdan şoñra gice gündüz dergāh-ı ‘izzet-i (12) bārīye münācāt u ‘arz-ı hācāt itmeden hālī olma tā ki vesāvis-i şeytāniye (13) ve vağde-yi nefsāniyeden hālāş olasın zīrā du‘ānuñ müstecāb olması keyfiyyetini işit (14) ve im‘ān-ı nazar ile nazar idüb gör ki

(760) Beyt

Çün şikem hōdrā beHāzret dersupurd

(15) Gürbe āmed pust-ı ān dūnbe büburd

çünki ol bıyık yağlamakla geçen qarın du‘ā vü tazarru‘ ile (16) kendüñi cenāb-ı Hāzret-i Hāqka ışmarladı kedi geldi ve ol kıuyruk yağın derisin kıapub (17) götürdi

(761) Beyt

Ezpes-i gürbe devīdend ū gurīht

Kūdek ezters-i ‘itābeş reng (18) rīht

kedinüñ ardınca yıldiler ol kedi kıaçdı küçük oğlan ol herīfūñ söğüb (19) azar eylemesi hāvfindan rengin dökdi ya‘nī ol herīfūñ bir küçük oğlanı var idi (20) herīfūñ ‘itābı hāvfindan yüzünüñ rengin döküb

(762) Beyt

Āmed ender encümen ān tıfl-ı hūrd

(21) Āb-ı rüy-ı merd lāfirā büburd

ol küçük oğlan ol herīfūñ akrān-ı ittiḥād itdigi (22) yārānları meclisine geldi ve ol merd-i lāinüñ yüzü şuyın iletđi ya‘nī ol meclisde (23) ol tıfl-ı hūrd bu kelimāt-ı ātiyeyi tekellüm idüb

(763) Beyt

Guft ān dūnbe ki her şubhī bedān

(24) *Çerb mīkerdī lebān u sebletān*

didi ol kıyruķ ki her şabāh anuñla çerb (25) iderdūñ yaʿnī bıyıklarını ve tudağını yağlarduñ anuñla

(764) *Beyt*

Gürbe āmed nāgehāneş derrubūd

(26) *Bes devīdīm u nekerd ān cehd sūd*

kedi añsuzın anı kaptı çok yıldıķ ol çalışmak (27) fāʿide itmedi yaʿnī kedinüñ arınca ol kıyruķ yağı derisin kediden kırtarmak için [76a] (1) çok yilüb yüyürduķ velākin kedi gitdi bir vechle kediden ol kıyruğı taħşīl ide- (2) meduķ didükde

(765) *Beyt*

Ĥande āmed Ĥāzıranrā ezşıgıft

RaĤmhā şān bāz cunbīden girıft

(3) Ĥande geldi Ĥāzırlara taʿaccübden anuñ raĤmları ki deprenmek tıtdı yaʿnī ol meclisde olan kimse- (4) ler Ĥerīfūñ aĤvālini taʿaccüb idüb gülişdiler ve anuñ aĤvāline merĤamet idüb

(766) *Beyt*

(5) *Dāʿveteş kerdend ü sīreş dāştend*

ToĤm-ı raĤmet derzemīneş kāştend

ol meclisde (6) olan ehl-i şervet ol merd-i lāfıyi menzillerine daʿvet idüb ve aña eĤiʿme-yi nefīse (7) yedirüb tıķ tıtdılar ve merĤamet toĤmın anuñ vücūd zemīnine ekdiler bu aĤvāl bu (8) vech üzre çünki şüretpezīr oldı

(767) *Beyt*

Ū çü zevķ-i rāstī dīd ezķirām

(9) *Bītekebbūr rāstīrā şud gulām*

ol merd-i lâfî çünki tođruluk lezzetini gördi kirāmdan (10) tekebbürsüz tođruluđa kul oldu imdi tođruluk mücib-i rızā-yı Hāzret-i Hūdādur (11) sālīke lāzım olan aşlā tođrulukdan sermū inhirāfa rızā göstermeyüb

(12) *Rāstī mücib-i rızāyī Hūdāst*

*Kes nedīdem ki gum şud ez reh-i rāst*²⁷⁰

ķavl-i kerīmince (13) güftār u girdārını tođruluđa muṭābık eyleye tā ki maķbūlān-ı dergāh-ı izzet olan (14) kirāmuñ nazār-ı ekber te'sīrlerinden feyzmend olub zevķ-i rūḫānī şāhibi olub (15) aḫvālī sürḫ-i ātiyyede olan şađāl aḫvāline dönmeye

Da'vā-yı ṭāvūsī kerdn-i ān şađāl ki (16) derḫūm-ı şebbāđ üftād

ol şāḫ-ı iķlīm-i beķā ol şeḫsüvār-ı evliyā ol ma'den-i (17) cūd-ı seḫā ol nūr-ı çeşm-i etķiyā sırr-ı Muḫammed Mustafā cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā (18) ḫaddesallāhu sırrahu'l-a'lā ḫāzretleri tođruluđuñ fā'idelerin beyān buyurduķlarından (19) soñra ol çāķaluñ boya küpine düşüb rengīn olmağla ṭāvusluk da'vā- (20) sını eyleyüb 'uhdesinden gele mümkün ile şanma egrilikda olan (21) şeāmet ü mazarratların beyān buyururlar ki

(768) *Beyt*

Ān şađāl reng reng āmed nüḫüft

(22) *Berbenāgūş melāmetger büguft*

ol renkli renkli çāķal gizlü geldi melāmet (23) idicinüñ ķulađı dibine söyledi zīrā muḫaddemā çāķallar buña yeder aşlı çāķalcuķ (24) ne bu ḫāl sende bir server-i bülendī var diyü hezl itdükleründe²⁷¹ bir çāķal ilerü gelüb (25) buña envāi' hezl ü istihzā itmişdi bu rengīn çāķal ol melāmetgerüñ (26) binā gūşına didi

(769) *Beyt*

Binger āḫir dermen ü derreng-i men

²⁷⁰ “Doğruluk ve dürüstlük Allah'ın rızasına sebep olur, doğru yolda iken yanlış yola düşeni hiç görmedim.”

²⁷¹ Metinde “” bu şekilde yazılmış ama kelime “itdüklerinde şeklinde olmalı.”

Yek şanem çün (27) men nedāred hōd şemen

āhır nazār eyle baña ve benüm rengime nazār idüb gör ki put- [76b] (1) perest-i hōr
bencileyin bir şanem raʿnā tūtmaz

(770) Beyt

Çün gülistān geşteem şad reng (2) ü hoş

Mer merā secde kun ezmen ser mekeş

gülfār mānendi yüz renklü ve hoş (3) ve şirīn ve raʿnā olmışum baña secde eyle
benden baş çekme diyüb

(771) Beyt

(4) Kerr u ferr āb u tāb u reng bīn

Faḥr-i dünyā ḥ^van merā vü rükn-i dīn

kerr u ferr āb (5) u tāb u reng yaʿnī bende zīnet ve nümāyiş ve günāgün tūmturak-ı
elfāz (6) ve rengārenk kelimāt görüb baña faḥr-ı dünyā ve rükn-i dīn diyü tesmīye
eyle didi bu beyt-i (7) kerīm-i ḥikmet beyānuñdan murād cenāb-ı Ḥāzret-i Mevlānā
saʿādet iḥsān-ı muḳtedāyī çün (8) vecr olan **İmām Faḥreddīn Rāzīnūñ** zemmi
degüldür belki “*Lā ḡaybetihi li’l-fāsik*”²⁷² mışdākınca (9) ehl-i ʿucb ü kibrūñ ḥāllerin
beyān buyururlar ki tā ki ʿālemān-ı zamān bu kışşadan (10) mütenaşşıḥ olub mekr-i
nefs-i ḥīlekār ile tekebbür ü ʿucb ü ḡaflet-i çāh-ı dālālete (11) düşmeyeler yoḥsa
İmām Faḥrinūñ ʿilm-i zāhiri vāfir olub ʿilm-i sülük u dervīşlıkda (12) bīmecāl ü kāşır
olduḡı edā-yı ittifākıyla maʿlūm-ı ʿālemiyāndur ḥattā

Ḥikāyet

(13) İmām Faḥr Rāzī bir vaktde cenāb-ı Ḥāzret-i Necmeddīn kibriyā ḥāzretlerinūñ
şehrlerine (14) geldi aʿyān u eşrāf-ı diyār herkes İmāmuñ istikbāline çıḡub taʿzīm
(15) ü tekrīmiyle İmāmı ḡondurdılar cenāb-ı Ḥāzret-i Necmeddīn istikbāl
eylemediler (16) baʿde ezān ḥāzret-i şeyḡ İmāmıyla bir meclisde cemʿ oldılar İmām

²⁷² “Fasıkın uzak olmadığını bil.”

mütekebbirâne kelimât (17) idüb cem‘î ā‘yân u eşrâf beni istikbâl idüb sen niçün istikbâl (18) itmedüñ diyü hıṭâb eylemiş Şeyḥ Necmeddîn ḥazretleri ḳuddise sırrahu āzade dervîş (19) cevâbın virüb ben bir ḥaḳîrdermend kimesneyüm ben kimüm kendimi ā‘yân zümresinden (20) ‘add idüb tâ ki ulularuñ istikbâlin eyleyüm buyurduḳlarında İmâm kemâl-i ‘ucb ü (21) tekebbüründen ḥazret-i şeyḥüñ bu cevâbların ḳabül itmeyüb i‘âde-yi kelimât eyledükde (22) ḥazret-i şeyḥ ḳaddesu sırrahu buyurmuşlar ki sen ne fazîlet ṭatarsın ki ben saña (23) istikbâl idüb ta‘zîm eyleyüm buyurduḳlarında İmâm ben cenâb-ı ḥazret-i vâcibü’l-vücüduñ (24) vaḥdâniyetine biñ bir delîl söyledüm dimiş ḥazret-i şeyḥ sormuşlar ki vaḥdâniyet-i Ḥudâda (25) biñ bir şüpheñ vardur zîrâ ḳanḡı delîldür ki men‘ ü mu‘arızdan ḥâlî ola biz ḥazret-i (26) feyyâz bîçünüñ ve vaḥdâniyeti müşâhede ve ‘aynü’l-yaḳîn ile bilürüz aṣlâ şekk ü şüphemüz (27) yokdur eger isterseñ ki şükük-ı evhâmdan ḥalâş olasın gel bizüm ḥıdmetümüzde ol [77a] (1) tâ saña daḡı mu‘âyene gösterelüm buyurdılar ve cem‘î şerrâḡ raḡimehumallâhu ḥazerât bu (2) siyâḳda olan ebyâta bu güne ma‘nâlar buyurmuşlardur bazı ḥodperest sefhler (3) ‘acemice öğrendüklerin fârisîḡvânlık ve fârisîdânlık ḡann idüb İmâm Faḡr (4) Ḥazret-i Mevlânânuñ pederleri sultânü’l-‘ulemâ ḥazretlerine ḡased idüb kemâl (5) ḡayzından ḡalîfeye ḡilâfbehilâf ḡaberler söyleyüb biliciden ayrılıḡa bâ‘is (6) olduğından cenâb-ı Ḥazret-i Mevlânâ pederleri intiḡâmı için Faḡre sitem buyururlar (7) diyü bîḡayâ ve bî‘arlıḡlar nümâyân idüb bîma‘nâ semte ḡitmişler ki sümme ḡaşâ (8) sümme ḡaşâ evliyâ-yı kirâmuñ *taḡallaḡū biaḡlâḡullâḡ* ile müteḡallık olub “*Lâḡavfun* (9) *‘aleyhim ve lâ ḡum yaḡzenün*”²⁷³ ḡıṭâb-ı ‘izzet-i müsteṭâbı nâzenînleri olduklarından ḡaberleri (10) olmayub kendi ḡabâvet ü cehâlet ü ḡamâḡat u ḡabâḡatlerin izḡâr eylemişlerdür (11) ancak yoḡsa sultânü’l- ‘ulemâ ḡazretleriniñ diyâr-ı Belḡden cânib-i Rûma ne vechle (12) ḡurbet buyurduḳlarından bile ḡaberleri yoḡimiş ol tafşîl münâfilderde

²⁷³ “Onlara korku yoktur, onlar üzölmeyeceklerdir de.”

mufaşşıldur (13) bunda takrîre hâcet yok şadırımız rengîn çakalı hezl iden çakala
baña secde (14) eyleyüb fahr-ı dünyâ ve rûkn-i dîn tesmiye kıl diyüb söyleyüb didi ki

(772) Beyt

(15) *Mazhar-ı luğf-ı Hudâyî geşteem*

Levh-i şerh-i Kibriyâyî geşteem

Hak Teâlânun (16) luğfunun mazharı olub hazret-i izzete mensüb levhün şerhi
olmuşum

(773)(17) Beyt

Ey şağālān hîn mehvānīdem şağāl

Key şağālīrā buved çendin cemāl

(18) ol renkli çakalcuk çakallara hitâb idüb ey çakallar zinhâr baña çakal diyü
tesmiye (19) eylemeñ çakalun bu miqdâr cemâli kaçan olur diyü akranı çakallara
tekebbür ü gurûr arz eyledükde

(774)(20) Beyt

Ān şağālān āmedend ān cā becem

Hemçü pervāne begirdāgird-i şem

ol çakallar (21) ol maħalde cem geldiler pervāne gibi şemün etrafına çepçevre
yañi pervānevār (22) ol rengîn çakalun etrafın ihâta idüb

(775) Beyt

Pes çi hvānīmet (23) bügī ey cevherī

Guft tāvus-ı neyr-i çun Müşterī

didiler ki pes ne tesmiye (24) idelüm saña söyle ey cevhere mensüb didi ki Müşterī
yıldızı gibi şaşapâş (25) erkeklige mensüb tāvus diyün didi

(776) Beyt

Pes büguftendeş ki tāvūsān-ı (26) cān

Cilvehā dārend ender gülsitān

çünkü bu rengin çakal bu iddi'ayı eyledi (27) ol mecmua' çakallar buña hitab idüb
su'al tarikiyle didiler ki can tavusları [77b] (1) cilveler tutarlar gülistanlar içlerinde

(777) Beyt

Tu çünân cilve kunî guftâ ki nî

(2) Bâdiye nârefte çun güyem Minî

sen ancılayın cilve eyler misin didüklerinde ol (3) çakal yok diyüb çöl ve beriyye
gitmeden ve ol diñiz erleri seyr itmeden Minadan (4) ne söyleyüm ve ne haber
vireyüm didükde ol çakallar

(778) Beyt

Bang-i tavusân (5) [kunî] guftâ ki lâ

Pes nei' tavūs h'vāce bü'l- 'alā

tavuslar avazın ider misin (6) ya'nî tavuslar gibi bang u şadaya kadir misin
didüklerinde yine yok kadir (7) degülüm diyü cevab eyledükde bundan sonra ol
çakallar pes sen tavus degülsün (8) ey bü'l- 'alā diyü anı hezl ü istihza idüb

(779) Beyt

Hil'at-i tavus âyed (9) âsmân

Key resî ezreng ü da'vāhā bedân

tavus hil'ati asmândan (10) gelür renk ve da'vâlarile kaçan irişürsin sen ol hil'ate
didiler kezalik a'vâmü'n- (11) nâsa libâs-ı fuqarâ ile ve 'ulüm-ı resmiyye ve kışriyye
izhârı ile sâlûsluğ ve 'ucb (12) ve riyâ gösteren nekebât dahı rüberü a'vâm ta'n u
teşnî'ler idüb bed nâm (13) ü rüsvâ iderler bundan sonra yine vaz'-ı nâpesend[d]en
ferâgat itmeyüb riyâ (14) vü sum'aya heves idüb sâlûsluğ icrâsına sa'y u güşiş
idenlerüñ (15) ahvâllarin bu sürh-i âti ile beyân buyurub cevâhir-i hük-m-i ihsân
buyururlar ki

(16) Teşbih-i Fir'avn u da'vâ-yı uluhiyyet-i ü bedân şağâl ki da'vâ-yı tavûsî mikerd

(17) ol bülbül-i bāğ-ı cinān ol nūr-ı çeşm-i ıudsıyān ol şehsüvār-ı ‘aşıyān (18) ol tācdār-ı ins ü cān ol hüsrev-i eflākiyān cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā (19) ıuddise sırrahu'l-‘azīz çünki muıallid anuñ aıvālin beyān buyurdılar ol sıyākıda (20) Fir‘avn düzaıı-ı eşyānuñ ulūhiyyet da‘vāsı eylemesin ol şağāl kim (21) keşte rāhuñ tāvusluk da‘vāsı eylemesine teşbīh buyurub cevāhir-i nuşı u (22) pend īsar eyeleyüb buyururlar ki

(780) Beyt

Hemçü Fir‘avnı muraşsa‘ kerde riş

(23) *Berter ez‘isı perıde ezıarış*

meşelā mürāı ve muıallid şüretin düzüb (24) Fir‘avn-ı bı‘avn gibi şaıalın muraşsa‘ eyleyüb ‘isā ‘aleyhi’s-selāmdan (25) yücerek uıar eşeklikden zırā

(781) Beyt

Ü hem eznesl-i şağāl-i māde (26) zād

Derıum-ı mālı vü cāhı derfutād

ol daıı dişı çakal neslinden (27) toğdı māl u manşib küpine düşdi ya‘nı Fir‘avn daıı şağāl-i māde [78a] (1) neslinden olub māl u menāl ve çāh-ı ģamıyete düşdigüñden

(782) Beyt

Her ki dıd ān (2) cāh u māleş secde kerd

Secde-yi efsūsyandırā ü bıııurd

her kimse ki manşib u mālın (3) gördi secde eyledi ģayf idicilerüñ ve maşıaralaruñ secdesini ol Fir‘avn yidi ya‘nı (4) kendünüñ keyfiyyetin fehm ü iz‘ān idemeyüb aña secde iden zāhir bınānuñ (5) secde vü temellukları firıftesi olub

(783) Beyt

Geşt mestek ān gedāyi jende delı

(6) *Ezsücüd v’eztaııyürhā-yı ģalk*

serhoşcuk oldu ol yamalu hırkalı dilenci halkuñ bunuñ (7) dü meh şekl ü kabāhatine taḥayyürler izhār idüb secdeler itdüklerinde jende delķ (8) ta‘bīr buyurduķları ĩmān u ĩslām u ‘ırfān u iz‘ān yoḥsulı olduğından (9) kināye buyurulmuş ola

(784) Beyt

Māl mār āmed ki dervey zehrhāst

V‘ān kabūl u secde-yi (10) halk ejdehāst

“Elḥāl ḥayyetihi fī‘l-cesedi vel cāhu eğarra minhā”²⁷⁴ kavlı-i kerīmi mişdāķınca (11) māl yılan geldi ki anda zehrlere vardır ve ol halkuñ secdesin kabūl itmek ejder- (12) hā geldi imdi çünki taḥķiķan aḥvāl bu minvāl üzredür

(785) Beyt

Hāy ey Fir‘avn (13) nāmūsī mekun

Tu şağāl hīç tāvusī mekun

hāy ey Fir‘avn ‘ār eyleme sen (14) çaķalsın hīç tāvusluķ eyleme ya‘nī ḥāl u şānuñ erbāb-ı beşāyire ve (15) aşḥāb-ı zāmāyire pūşide ve maḥfī degül ‘ayāndur bīma‘nā yire iddi‘ā-yı şalāḥ idüb (16) zerķ ü riyā izhār itme zīrā

(786) Beyt

Sūy-ı tāvusān eger peydā şevī

‘Ācizī (17) ezcilve vü rüsvā şevī

tāvuslar ṫarafına eger zāhir olursañ cilveden ‘ācizsin (18) rüsvāyī olursun zīrā merdān-ı Ḥudā hezerān cidd ü şevķ ḥālāt aşḥābıdurlar (19) sende ise ķurı aşlı yoķ lāķırdıdan ğayrı bir ğüne ḥāl ü bāl olmadığından (20) rüsvāyī olursun meşelā

(787) Beyt

Mūsī vü Hārūn çü tāvusān budend

Perr-i cilve (21) berser u rüyet zedend

²⁷⁴ “Şimdiki durum bedene hayat verir, makamdan ise ona zarar verir.”

Hazret-i Mūsā ve Hārūn ‘aleyhi’s-selām tāvuslar gibi idiler (22) cilve kanadını senüñ başıña ve yüziñe urdılar

(788) Beyt

Ziştıyet peydā şud u (23) rüsvāyiyet

Sernigūn uftādi ezbalāyiyet

senüñ çirkinligüñ aşkāre (24) oldı ve rüsvāyılıguñ depeñ üzerine düşdüñ yükseklikden meşelā

(789) Beyt

(25) Çün mihek dīdī siyeh geştī çü kalb

Naqş-ı şīrī ref t peydā geşt kelb

(26) çünkü mihek imtiḥān-ı Hudāyı gördüñ siyāh olduñ kalb esedī gürüş gibi arslanlık (27) naqşı gitdi kelblük aşkāre oldı

(790) Beyt

Ey seg-i gergīn-i zişt ezḥırş u cūş

[78b] (1) Pūstīn-i şīrrā berḥod mepūş

ey uyuz çirkin köpek ḥırş u cūşdan arslan (2) pūstīn kendi üzeriñe örtme ya‘nī ey uyuz murdār kelb mürāī şīrān-ı Hudā libās (3) giyüb elüñle ḥalka ḥud‘a eyleme zīrā

(791) Beyt

Ġurre-yi şīret biḥ vāhed imtiḥān

(4) Naqş-ı şīr u ān geh aḥlāk-ı segān

şīrūñ ağrınmasından imtiḥān ister (5) arslan naqşı andan soñra köpek ḥūyı ya‘nī ey seg ḥūylu mürāī arslan (6) naqşı olanda köpek ḥūylı olmaz köpek ḥūylu ise arslan olmadığı (7) delāīl-ı naşş-ı kerīm ile müberhen ü ‘ayān oldığın beyān buyurub bu āyet-i (8) kerīmenüñ tefsīr-i sa‘ādet maşḥūblarında buyururlar ki

Tefsīr-i veleta‘rifennehum filahni’l-ḳavli

(9) ol husrev-i hikmet-i beyān maḳbūl-ı şāḫ kun figān çeşm-i laṭif-i pāk-i cān (10)
tefsīr-i ḳavl-i müste‘ān eyler ki ola emri a‘yān

(792) Beyt

Guft Yezdān (11) mer nebīrā dermesāk

Yek nişānī sehltar z’ehl-i nifāk

Ḥaḳ Te‘ālā ḫazretleri (12) ḫazret-i peygamber ‘aleyhi’s-selāma Ḳur‘ān-ı Kerīimde
emr idüb buyurdu ki ey ḫabīb-i kerīm (13) ehl-i nifākdan ḳolayraḳ bir a‘lāmet ya‘nī
nifāk aşḫābınuñ a‘lāyiminüñ (14) eñ ḳolay a‘lāmetinüñ biri budur ki

(793) Beyt

Ger münāfık zeft bāşed nağz u hevl

(15) Vāşināsi mer verā derlaḫn-ı ḳavl

bu beyt-i şerīf daḫı lisān-ı ḫazretten (16) sulṭān-ı nübüvveti ḫitāb tārīḳiyle ola ki
ya‘nī ey resūl-ı güzīn eger münāfıksuz (17) ve laṭif ü mehābetlü olursa sen anı
añlarsın laḫn u ḳavlınden meşelā

(794) Beyt

(18) Çün sıfālīn kūzehārā mīḫarī

İmtihānī mīkunī ey müşteri

çünki topraḳdan (19) bardaḳlar şatun alursın ey müşteri anları bir imtiḫān eylersin
zīrā

(795) Beyt

(20) Bang çāvüşest pīşeş mīdeved

Bang işkeste digar gun mībuved

her şey‘üñ (21) şadāsı kendü çāvüşı gibidür ki şey‘üñ öñünce gider kırılmışuñ şadāsı
diger güne olur (22) şaḫları gibi şadā virmez görmez misin

(796) Beyt

Mīzenī destī berān kūze çirā

(23) *Tā şināsī ezţanīn işkestrā*

bir el usursun ol bardağ üzre niçün (24) tā añlarsın şadādan kırılmışı ya‘nī desti ve bardağa elüñ ile urdıguñ şadāsından (25) şaĥīĥin saķīminden fark içündür zīrā

(797) *Beyt*

Bang mīāyed ki ta‘rifeş kuned

(26) *Hemçü maşdar fi’l ta‘rifeş kuned*

şadā gelür ki anı bildirür maşdar gibi ki fi’l anı taşrīf (27) eyler ya‘nī her şey’üñ keyfiyyet ve māhiyyetini laĥm-ı āvāzdan belli olduğı gibi ehl-i riyā vü [79a] (1) sum‘anuñ dağı aĥvāllerin aķvāllerinden nümāyāndur ebyāt-ı kerīmenüñ ma‘nā-yı füyü- (2) zāt-ı iĥsān u ĥükm-i beyānı süre-yi Muĥammed ‘aleyhi’s-selāmda bu āyet-i beyenātdan (3) rüşen ü hüveydādur ĥavlühü Te‘ālā “ *Em ĥasibellezīne fī ĥulūbihim marağun en len* (4) *yuhricallāhu ađġānehum. Ve lev neşā’u le eraynākehum fe le ‘araftehum bisīmāhum ve le ta‘rifennehum* (5) *fī laĥnil ĥavli Vallāhu ya‘lemu a‘mālekum*”²⁷⁵

(798) *Beyt*

Çün ĥadīs-i imtiĥān rüyī numūd

(6) *Yādem āmed ĥışşa-yı Hārūt zūd*

cenāb-ı ĥazret-i sultānü’l-evliyā-yı fuĥarā (7) ve eşdiķālarını riyā vü sum‘adan taĥzīr buyurub imtiĥānāt-ı ilāhīye zuhūr ider (8) diyü nuşĥ u pendler iĥsān buyurub imtiĥānāta delīller irād buyurduķları siyāķda (9) buyururlar ki çünki imtiĥān kelāmı bize yüz gösterdi tiziye ĥāţırıma geldi Hārūtuñ (10) ĥışşası buyurub tafşīl buyururlar **Ķışşa-yı Hārūt ve Mārūt ve dilīrī-yi İşān** (11) **berimtiĥānāt-ı Ĥāķ Te‘ālā u tekaddese** ol pā[d]şāh-ı ĥüb-ı nām ol ĥusrev-i ‘alā maķām (12) ol nīk-i nām ve ehl-i hemmām

²⁷⁵ “Yoksa, kalplerinde hastalık olanlar Allāh’ın, kinlerini ortaya çıkarmayacağını mı sandılar? Biz dileseydik, onları sana gösterirdik de, sen onları yüzlerinden tanırdın. Andolsun, sen onları, konuşma tarzlarından da tanırsın. Allāh, yaptıklarınızı bilir.” (Muhammed 47/29, 30)

ol dāver-i tūbā-yı harām maḥbūb u maḥbūl-ı kirām cenāb-ı (13) Ḥazret-i Mevlānā
ḳuddise sırrahu'l-‘azīz imtiḥānāt-ı ḥazret-i kibriyā Te‘ālā vü teḳaddüsde Hārūt (14) u
Mārūtūñ dilīrlıkları ḳışşasın beyān buyurub buyururlar ki

(799) Beyt

Pīş ez’īn z’an (15) gufte būdīm endekī

Ḥod çı gūyem ezhezārāneş yekī

bundan evvel andan söylemiş (16) idük azacuk ḥod ne söyleyeyüm biñinden bir
ya‘nī imtiḥānāt-ı ilāhīyeye ḥadd u gāyet yoḳdur (17) bir miḳdārın naḳl itdük ammā
evvelde biñde birin naḳl itmek gibi

(800) Beyt

Ḥvāstem guften (18) derān taḥḳīḳhā

Tā kunūn vāmānd ezta‘vīḳhā

ya‘nī ol imtiḥānātta taḥḳīḳler beyān (19) eylemek murād itdüm velākin ‘avāyıḳdan
bu vaḳte deḡin ol beyān idecegüm ḥaḳāyık girü (20) ḳaldı

(801) Beyt

Cümle-yi dīḡer zibisyāreş ḳalīl

Gufte āyed şerḥ yek ‘uzvī zipīl

bir cümle (21) daḡı coḡundan az söylenilmiş gelür filūñ bir ‘uzvīni şerḥ ya‘nī
imtiḥānāt-ı Ḥudādan (22) beyān idecegimüz bir cümlede daḡı yeni cüz’i şey’dür
meşelā bir filūñ endāmından bir ‘uzvīni şerḥ (23) itmek gibi yoḳsa imtiḥānāt-ı
ḥazret-i Hālūḳ-ı bīçüne ḥadd u ḥaşrumı vārdur beyān nice ḳābil (24) ü mümkün olur

(802) Beyt

Gūş kun Hārūtrā Mārūtrā

Ey ḡulām u çākerān mā rūtrā

(25) bu ḥiṭāb-ı sa‘ādet āyāt yā zāt-ı pāklerinüñ rüḥāniyyetlerine yāḡūd cenāb-ı
ḥazret-i (26) ‘izzet intisāb sa‘ādetlü ‘ināyetlü Ḥüsāmeddīn Efendī ḥazretleri ḳuddise

sırrahu Һazretlerine (27) yāhūd kirām-ı zevī'l-ihtirāmdan muhātıbları olan bir
‘ālīkadr ü zīşāna ola ki diñlemek [79b] (1) ile Hārūt u Mārūtı ey biz senüñ vech-i
pākiñüñ bende vü çākerleri olduğumuz vücūd-ı nāzenīn (2) ve zāt-ı pāk

(803) Beyt

Mest būdend eztemāşā-yı İlah

V’ez‘acāyibhā-yı istidrāc-ı şāh

(3) mest idiler temāşā-yı Һazret-i İlāhdan ve pādişāhuñ ‘acā’ib istidrāclarından (4)
ya‘nī Hārūt u Mārūt melā’ike-yi muqarrebinden olub mestān-ı cemāl-i vācibü’l-
vücūd (5) olub ‘acāyibāt-i istidrāc-ı şāhı fehm ü iz‘āna mestlikleri hicāb olmuş (6) idi
öyle olsa

(804) Beyt

İn çünin mestist z’istidrāc-ı Hāḡ

Tā çı mestihā kuned (7) mi‘rāc-ı Hāḡ

Һazret-i Hāluḡ biçünün istidrācdan bu güne mestlikler vardır (8) mi‘rāc-ı ḡor ne
mestlikler eyler ya‘nī istidrācı bu güne mest ü medhūş idici (9) mi‘rācı ne vechle
mest ü ḡayrān u sergerdān ve bī‘aḡl u bīsāmān itdigin (10) kıyās eyle

(805) Beyt

Dāne-yi dāmeş çünin mestī numūd

ḡVān-ı in‘āmeş çihā dāned ḡuşūd

(11) dāmı dānesi buncılayın mestlik gösterdi in‘ām u iḡsānı sofrası neler çekmek (12)
bilür ya‘nī istidrāc-ı Һazret-i ‘izzetüñ dāmı müşābesinde olub aña dildāde (13) olmak
dāne-yi dāmdan medhūş olmak olunca ol cenāb-ı ‘izzetüñ ḡVān-ı in‘ām u iḡsānı (14)
ne güne ḡuşrübālik ve mestlik a‘tā itdigin kıyās eyle zīrā ol Hārūt (15) u Mārūt

(806) Beyt

Mest būdend u rehīde ezkemend

Hāy hūy ‘āşıkāne (16) mīzedend

mest-i temāşā idiler ve kemend-i ‘aql ferhenkden urtulmuş ‘aşıāna (17) hāy u hūy
ururlardı velākin

(807) Beyt

Yek kemīn ū imtiān derrāh būd

arşāreş (18) un kāh kuhrā mīderrubūd

bir pusu ve imtiān yol iinde idi ki ol imtiān pususunūñ (19) rūzgārı yaprak gibi
ağı oparırdı ya‘nī böyle bir kemīn imtiān idi ki ağları (20) berk-i kāh mānendi
apardı

(808) Beyt

İmtiān mīkerd şan zīr ū zeber

Key buved (21) sermestrā z’inhā haber

imtiān-ı Hāzret-i Hā ol iki melegi zīr ū zeber eyledi bu imtiāndan (22) sermestūñ
açan haberi olur ya‘nī anlar temāşā-yı ilāhi sermesti olub imtiāna nazar (23)
idemediler kezalik sermest-i maabbet-i dūnyā-yı denī dağı bu haber-i şaīhi fark u
iz‘āna (24) bī‘ināyet ū bīrehnümā ādir olmaz zīrā

(809) Beyt

andek u meydān bepīş-i ū yekīst

(25) āh u andek pīş-i ū hoş meslekīst

andek ū meydān sermestūñ öñünde birdür (26) uyu ve andek anuñ öñünde bir
hoş meslekdür ya‘nī sermest uyuya başmaq ve andek (27) dūşüb almaq bir laīf-
i hoş yola gitmek gibidür kezalik sermest-i maabbet-i dūnyā [80a] (1) ve ārzū vü
hevā olana āh-ı ‘ucb ū gurūra ve andek-i enāniyet ū ma‘şiyete dūşüb (2) almaq
hoş meslek görünür meşelā

(810) Beyt

An büz-i kūhī berān kūh-ı bülend

Berdeved(3) ezbehr-i hurdī bīgezend

ol ağa mensüb keçi ol bir yüce ağ üzerinde yukarı (4) yiler yemden ötüri zararlıuz
ya‘nî aę keçisi otlayub yimden ötüri aęuñ depesine (5) çıkar ki

(811) Beyt

Tā ‘alef çined bübined nāgehān

Bāzi-yi dīger zihük-m-i āsmān

tā ‘alef (6) düşüre ańsızın görür bir ęayrı oyun āsmānuñ hükünden ya‘nî ‘alef
düşürüb (7) otlamak sevdāsıyla aęuñ depesine çıķduķda felegüñ bir ęayrı güne
oyunun görür (8) hük-m-i āsmāndan bu güne ki kendi otun otlayub ‘ālemde iken

(812) Beyt

Berkuhî dīger berendāzed (9) nazār

Māde büz bīned berān küh-i dīger

bir ęayrı ağa yukarı birağur nazārın dişi yaban (10) keçisi görür ol bir ęayrı ağda
bu kerre ol dişi keçiyi gördüği birle

(813) Beyt

Çeşm-i ū (11) tārīk gerded derzamān

Bercehed sermest z’in kuh tā bedān

anuñ gözi arañuluķ (12) olur ol an sermest olub şıçrar bu ağdan ol bir aęa ve bu
şıçramak

(814) Beyt

(13) An çünān nezdīk benmāyed verā

Ki devīden gerd-i bālū‘a-yı serā

ancılayın yakın görünür (14) aña ki uçmesi eřrāfını olanmak gibi ki

(815) Beyt

An hezerān gez dü gez benmāyedeş

(15) Tā zimestī meyl-i cesten āyedeş

ol nice biñ arşūn uzak yir aña iki arşūn (16) miqdārı görünür tā ki mestliğından kendüye şıçramağlık meyli gelür

(816) Beyt

Çünki biched (17) *derfuted ender miyān*

Dermiyān-ı her dü kūh-ı biēmān

çünki şıçrar aşığı düşer (18) bir orta içine amānsuz her iki tağūñ ortası içine düşer

(817) Beyt

Ū zişayyād an (19) *bekuh bugriḥte*

Ḥod penāheş ḥūn ūrā riḥte

ol ise şayyādlerden tağa kaçmış (20) idi pes kaçub şığındığı anuñ kanını dökdi ol bā'isden ki

(818) Beyt

(21) *Şeste şayyādān miyān-ı ān dü kūh*

İntizār īn kazā-yı bāşükūh

şayyādlar (22) oturmuş iki tağūñ ortasında bu heybetlü kazānuñ intizārı ile

(819) Beyt

(23) *Bāşed ağleb şayd-ı īn büz çünīn*

V'er ne çālākest ü cest ḥaşm-bīn

bu (24) yaban keçisi şaydı ekşer buncılayın olur yoḥsa ol yabani keçi ḥışm görmekte (25) cüst ü çālākdur kezalik maḥābbet-i dünyā vü ḥazrevāt sivā ve ḥud'a-yı şeytān u (26) vesvese-yi nefis ü hevā ehl-i ārzü vü dünyāyı görür sermest idüb dām-ı belāya ve 'azāb-ı (27) elīm ve ḳahr-ı Ḥudāya mübtelā eyler yoḥsa anlar ma'ārif-i cüz'iyeye ve 'ulūm-ı resmiyye ü kışriyye fehm ü [80b] (1) iz'ānında çābuk ü çālāklardur dimek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

(820) Beyt

Rüstem (2) *er çi bāser [u] seblet buved*

Dām-ı pā-gīreş yaķın Şehvet

görmez misin ey ũalıb-i (3) sālİK meşelā Rüstem egerçi ķadd u bālā vü kıyāfet ü seblet
iledür velākin taķķıkan (4) anuñ ayağını ũutıcı ũuzak Şehvet olur imdi izā kāne
kezalik eger miħen-i dūnyādan (5) ve ‘azāb-ı ‘uķbādan ħalāş omaķ istersen

(821) Beyt

Hemçü men ezmestī-yi Őehvet būber

(6) Mestī-yi Őehvet būbīn ender Őütür

benüm gibi Şehvet serhoşluğundan ayrıl Şehvet (7) mestlığına deve de nazār eyle
ya‘nī bir velī-yi kāmīlūñ şöħbeti ve naşīhati berekātiyle evliyā- (8) ullāh mānendi
Şehvetden ħalāş ol zīrā Şehvet mestlığını deve didükleri ħayvānda (9) görüb de ‘ibret
alub teħzīb-i aħlāķa sa‘y u gūşiş eyle

(822) Beyt

Bāz īn (10) mestī-yi Şehvet derciħān

Pīş-i mestī-yi melek dān müstehān

girü bu Şehvet (11) mestlığı ciħānda melek mestlığı öñünde ħaķīr bil ya‘nī ey sālİK
felek mestlığına (12) nazāran Şehvet meslığı Şey’-i ħaķīr ve mest-i ħor u zelīldür zīrā

(823) Beyt

Mestī-yi ān (13) mestī-yi īn bişkened

Ū beşehvet iltifātī key kuned

anuñ mestlığı bunuñ (14) meslığın kırar ol Şehvete iltifātı kaçan eyler ya‘nī melegüñ
mestlığı maħabbet (15) ü Őevķ-i cemāl mestlığı olduğundan Şehvet mestlığını kırar
ve ol mestlığı (16) ħor ve ħaķīr idüb vechin mā aña i‘ttibā itmez ķande ķaldı ki
icrāsına sa‘y ide (17) aña rađbet idüb anuñ pesti olan dūnān u pestān meşelā

(824) Beyt

(18) Āb-ı Őīrīn tā neħürdī- āb-ı Őūr

Ĥoş buved ħoş çun derūn-ı dīde nūr

mādām ki (19) ʔatlu ve lezīz ʃu içmeyesin ʃoraḡ ve kereñ ʃu hoş olur ve laʔif ü ʃirīn
(20) olur göz nūri gibi ammā

(825) Beyt

Ḳaṭreyī ezbādehā-yı āsmān

Berkened cānrā zimey (21) v'ezsāḳiyān

āsmān bādelerinden bir ḡaṭre cānı ayırır ʃarāb u sākīlerden (22) ya'ne füyüzāt u
tecelliyāt-ı raḡmānyeden bir lem'a sālīke maḡabbet-i dünyā vü māfihādan (23)
cüdā idüb 'uḡalā vü nāṣihlerden biri eyler böyle olıcaḡ

(826) Beyt

Tā çı mestihā buved (24) emlākrā

V'ezcelālet rūhhā-yı pākrā

ḡiyās eyle ey sālīk ne mestlıḡlar (25) olur melā'ike içün ve celālet ü 'azimetden pāk
rūḡlar içün olan bīḡodluḡ u (26) mestlıḡları fehm ü iz'an eyle

(827) Beyt

Ki bebūyī dil derān mībesteend

Ḥumm-ı bāde (27) ĩn cihāñ biṣkesteed

bir ḡoḡu sebebi ile ol bādeye ḡöñül baḡlamışlardır bu cihān [81a] (1) ʃarābı kübin
ḡırmışlardır ya'ne bir pertev ve bir le'ma ile ol 'ālem-i beḡāya dilbeste olub (2)
ḡubb-ı dünyā vü hevāyı terk eyleyüb ḡalblerin maḡabbetullāha berk eylemişlerdür
ḡiyās it (3) imdi maḡzar-ı füyüzāt-ı cemālullāhī olan emlāk ü ervāḡ-ı pāküñ ʃān u
iclāllerin (4) ki bu keyfiyyet sālīkān-ı rāh-ı maḡabbet olan 'āṣıḡānuñ keyfiyyeti olub
mü'minīn ü (5) muvaḡḡidīne bu ʃān u 'ünvān müyesserdür

(828) Beyt

Cüz meger anhā ki nevmīdend u dūr

(6) Hemçü küffārī nühüfte²⁷⁶ derḡubūr

²⁷⁶ Metinde "nühüfşe" şeklinde yazılmış ama kelime "nühüfte" olmalı.

meger şunlara müyesser degüldür ki nāümīd ü dürlardur abr- (7) lerd e gizlenmiř kāfirler gibi ya‘nī zev-i rūhānī ve lezzet-i řarāb-ı ‘ař-ı ramāni (8) münkirān u mu‘ānidān u kāfirāndan ayrı ‘ařıān u řadıān u řālihāna müyesserdür (9) zīrā anlaruñ ayrı münkirān u mu‘ānidānuñ avāl-i abīleri albleri meābirinde küffār (10) mānendi mestūr u pūřıdedürler ki anlar

(829) Beyt

Nāümīd ezher dü‘ālem eşteend

(11) *Hār hā-yı bīnihāyet kişteend*

her iki ‘ālemde nāümīd olub add u āyetsüz ve nihā- (12) yetsüz dikenler ekmişlerdür ya‘nī münkirān ü mu‘ānidān evliyā vü ‘arifullāhı inkār (13) eyleyüb nihāyetsüz ta‘n u müzemmetler dikenlerin eküb kendülerin iblīs-i düza-ı (14) mekīne arān eyledüklerinden iki cihāndan nāümīd olub usru’d-dünyā ve’l-āiret almışladur (15) “E‘āzanāllahu min avālihim el-abiati”²⁷⁷

(830) Beyt

Pes zimestihā büguftendey dirīg

(16) *Berzemīn bārān bidādīmī çü miğ*

yine ol sulān-ı aıat řadr-ı beyānına ‘azīmet (17) buyurub buyururlar ki pes ol Hārūt u Mārūt mestān-ı müřāhide-yi cemāl (18) oldularından didiler ki cefā vü dirīgā yir yüzüne bulut gibi yağmur virürdu ya‘nī (19) biz vech-i ‘arzda olaydı ebr mānendi ‘ibād-ı udāya bārān-ı ramet-i iřsān (20) eylerdu ve daı

(831) Beyt

Gusterīdīmī derīn bīdā vü cā

‘Adl ü inřāf u ‘ibādāt (21) u vefā

düşürdü biz bu ulm ü sitem yirinde ‘adl u inřāf u ‘ibādāt u vefā (22) besāını diyü kelimāt idüb ya‘nī bu ulm ü sitem ü mişnet ābād-ı dünyāda biz ‘adl u (23) el-inřāf u

²⁷⁷ “Allah bizleri, onların kötü durumlarından korusun”

‘ibādāt-ı bünyād iderdük lâkin bu kâr bize müfevvez degül yoḥsa (24) bize müfevvez
olsa biz böyle iderdük diyü da‘vâ gûne kelimât idüb

(832) Beyt

(25) *În bügufend u kazâ mîguft bîst*

Pîş-i pātân dām-ı nāpeydā pesîst

(26) bunı söylediler kazâ ıur ıatlan dirdi sizüñ ayağıñuz altında görünmez ıuzak (27)
ıatı çokdur ya‘nî bunlar bu gûne kelimât eyledüklerinde kazâ-yı ilâhî lisân ḥâliyle
[81b] (1) bunlara böyle cevâb virüb

(833) Beyt

Hîn merev güstâh derdeşt-i belâ

Hîn (2) merân kūrâne ender Kerbelâ

şakın zinhâr güstâh ve bîpervâ segirtme belâ şahrâsına (3) şakın kör gibi sürme
Kerbelâ içinde ya‘nî şahrâ-yı dünyâ deşt-i belâ ve Kerbelâ ehl-i (4) velâdur zinhâr
bîded ü ḥayâ hareket itmeyüb meşâyih-i ehl-i şalâḥa şıdḳ (5) u ḥulûş ile iftidâ’ eyle
zîrâ bu denî dünyâ pürmiḥnet ü cefâda

(834) Beyt

Ki zimûy (6) u üstüh^{vân}-ı hâlikân

Mîneyâbed râh pây-ı sâlikân

ki helâk olanlaruñ (7) kemiklerinden tüylerinden sâliklerüñ ayağı yol bulmaz

(835) Beyt

Cümle-yi râh üstüh^{vân} (8) u mûy u pey

Bes ki tîğ-ı ḳahr lâşey’ kerd şey

pes bütün yol kemik ve tüy (9) ve siñirine tabi‘ ḳahr-ı ilâhî bu şey’leri lâşey eyledi
ya‘nî ümem-i sâlîfe-yi peygamberlere tebe‘iyyet (10) ve iṭâ‘at ü inḳiyâd eylemeyüb
belki ḳavl-i kerîmlerine esâtirü’l-evvelîn (11) diyüb keزالik münkirîn ü mu‘ânidîn
evliyâ ve ehl-i yakîni inkâr eyleyüb zemm ü (12) ḳadh eyledüklerinden ḥayât-ı

ebediye vü sa'âdet-i sermediyeden maħrûm ħalub mazħar-ı ħahr-ı (13) ilâhî
olduklarından ħılları ve kemikleri ve siñirleri ile yol ħoludur zîrâ

(836) Beyt

(14) *Guft Hağ ki bendegân-ı cüft-i 'avn*

Berzemîn âheste mîrânend ü hevn

Hağ Te'âlâ (15) ħazreti buyurmuşdur 'inâyet raħîķi olan ħullar yir üzerinde âheste vü
sükûn u (16) vaħâr ile yürürler görmez misin meşelâ

(837) Beyt

Pâ bürehne çun reved derħârzâr

(17) *Cüz bevağfe vü fikret ü perhîzkâ*

çıplak ayaklu nice gider dikenlikde diñlenmeksizin (18) ve fikr idüb perhîz
itmeksizin ya'ni behr-i ħâl dikenlikde yalın ayak yürüyen kimse (19) tâħîr ü tevağħûf
u tefekkür ü perhîz iderek gider kezalik ħâr-ı zâr-ı 'âlemde cüft-i 'avn-ı (20) ilâhî
olan bendgân ħârzâr-ı cürm ü 'işyândan perhîz kenân-ı sâlikân-ı râh-ı (21)
müstaħîm-i Yezdân olurlar

(838) Beyt

În ħazâ miğuft lîkin gûş-ı şân

(22) *Beste bûd ender ħicâb-ı cûş-ı şân*

bunu ħazâ söylerdi ammâ anlaruñ ħulağları bağlu (23) idi anlaruñ cûş perdesinde
ya'ni ħazâ-yı ħükm-i Ĥudâ lisân ħaliyle Hârût u Mârût (24) bu beyân olunan aħvâli
söylerdi lâkin anlaruñ ħulağları temâşâ-yı cemâlden sermest (25) olduklarından
maħcûb u mestûr idi ħazânuñ bu kelimâtın gûş idemediler zîrâ

(839) (26) Beyt

Çeşmhâ vü gûşhârâ besteend

Cüz mer anhârâ ki ezħod resteend

gözlerin (27) ve kulaqların bağlamışlardır şunlardan gayrı ki kendüligünden kurtulmuşlardır ya'nî beşeriyetden [82a] (1) ve enāniyet ve dāniş ve bīnişden elhāşıl varlığıñ külliyyeden hālāş olan (2) selātin-i sa'adet qarinden gayrınıñ gözleri ve kulaqları ma'nā bağları ile bağlıdır (3) feizā kāne kezalik

(840) Beyt

Cüz 'ināyet ki guşāyed çeşmrā

Cüz maḥabbet ki nişāned (4) çeşmrā

'ināyetden gayrı gözi kim açar maḥabbetden gayrı çeşm kim oturur ya'nî çeşm-i (5) cānı ve başar-ı cinānı guşāde iden 'ināyet-i ḥazret-i Ḥaluk kevn ü mekāndur 'ināyetden (6) gayrı ašlā bir nesne çeşm guşāliğā kādir degüldür çeşm ü gāzabı teskīn iden (7) maḥabbetdür maḥabbetden gayrı nesne gāzabı teskīn itmez ol iḥsān 'ināyetine mevķūfdur (8) pes imdi taḥķīkan çünki ḥāl u me'al bu güne gayrı çāre muḥāl ü nāmümkindür

(841) Beyt

(9) Cehd-i bītevfīk ḥod kesrā mebād

Dercihān Vallāhu a'lem bi's-sedād

tevfīk u 'ināyetsüz (10) cidd ü cehd ḥod bir kimseye olmasun cihānda Ḥazret-i Allāh sedāde-yi a'lemdür

Qışşay-ı ḥvāb (11) dīden-i Fir'avn āmeden-i Mūsārā a'lehi's-selām tedārük endīşin

ol sürür-ı (12) ehl-i kemāl ol rehnümā-yı ehl-i ḥāl ol mehbiṭ-i naḥy-ı celāl maḥbūl-ı kurb-ı zül'-celāl (13) Merğüb-ı Ḥaḳ celle celāl cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise'l-a'lā ḥazretleri tevfīk-i (14) İlāhi lāzıma sa'y u guşış olub tevfīksüz cehdüñ fā'idesi olmadığın işāret (15) buyurub ol ḳavl-i kerīmlerin te'kīd için Ḥazret-i Mūsā 'aleyhi's-selāmuñ gelmesine (16) Fir'avnuñ düş görüb tedārik fikr eylemesi qışşasın beyāñ buyurub bizler[e] (17) naşīhat u irşād buyururlar ki

(842) Beyt

Cehd-i Fir‘avnī ki bītevfīk būd

Her çi ū mīdu- (18) ḥt ān teftīk būd

Fir‘avnuñ cehdi ki tevfiksüz idi her şey’i ol dildi ol (19) dildigi şey’ yırtmak oldu

(843) Beyt

Ezmüneccim būd derḥükmeş hezār

V’ezmu‘abbir nīz ü sāḥir (20) bīşümār

müneccimden anuñ ḥükmi içinde biñ var idi ve mu‘abbirler daḥı olub (21) şaysuz sāḥirleri var idi

(844) Beyt

Maḥdem-i Mūsā numūdendeş beḥvāb

Ki kuned (22) Fir‘avn [u] milkeşrā ḥarāb

düşünde aña Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selāmuñ (23) maḥdemin gösterdiler ki ol Mūsā ‘aleyhi’s-selām Fir‘avn ve memleket-i Fir‘avnı (24) ḥarāb eyler diyü çünkü Fir‘avn bu minvāl üzre düş gördi

(845) Beyt

(25) Bāmu‘abbir guft u bāehl-i nücüm

Çun buved def‘-i ḥayāl u h‘vāb-ı şüm

mu‘abberādan (26) ehl-i nücūma su‘āl idüb didi ki nice olur bu şüm düşüñ ve ḥayālūñ def‘i (27) çünkü Fir‘avn ehl-i nücüm rüyāsınuñ def‘ine ‘ilāc ṭaleb idüb bu ḥ‘vāb-ı şümüñ mu‘abbirān ve [82b] (1) def‘i ne vechledür didi

(846) Beyt

Cümle guftendeş ki tedbīrī kunīm

Rāh-ı zādenrā çü rehzen (2) mīzenīm

Fir‘avnuñ bilcümle müneccimān u mu‘abbirānı didiler ki tedbīr idüb ṭoḡması yolunu (3) yol urucu gibi uralum

(847) Beyt

Tā resīd ān şeb ki mevlīd būd ān

Re'y īn dīdend (4) *ān Fir'avniyān*

ol giceye dek ki ol mevlid gicesi irişdi Fir'avnīler bunu re'y gördiler ki

(848) (5) *Beyt*

Tā birūn ārend ān rūz ezpegāh

Sūy-ı meydān bezm ü taht-ı pādşāh

(6) tā taşra getüreler ol gün mekânından pādīşāhuñ meclis ü tahtını meydān cānībine

(849) (7) *Beyt*

Pes büfermūdend derşehr āşkār

Ki menādīhā kunend ezşehryār

pes emr (8) itdiler ki şehr içinde āşkāre dellāllar şehriyār kablinden nidā eyleyeler ki

(850) *Beyt*

(9) Eş-şalā ey cümle İsrā'iliyān

Şāh miḥ^vāned şumārā z'ān mekān

ey kavm-i (10) benī İsrā'īl cümleñize şalā olsun sizi pādīşāh ol mekāndan taleb (11) eyler ya'ñī cümleñizi taşraya ol tahtgāh vaz^c olinan mevzi'ye taleb ider (12) diyü nidālar eyleyüb didiler ki

(851) *Beyt*

Tā şumārā rū numāyed bīnikāb

Berşumā (13) *iḥsān kuned behr-i şevāb*

tā size niķābsuz yüz göstere ve şevābdan ötüri (14) size iḥsān eyleye ya'ñī şehriyār olan Fir'avn size bīnikāb yüz gösterüb (15) iḥsān u ikrām eyleye diyü nidā eylediler

(852) *Beyt*

K'ān esīranrā becüz dūrī nebūd

Dīden-i (16) *Fir'avn destūrī nebūd*

ol esīrlere dūrlıktan ğayrı olmayub Fir‘avnı görmege icāzet (17) yogıdi ya‘nī ol
ķavm-i İsrā‘iliyāne Fir‘avnı görmege destūr u icāzet olmadığından

(853) (18) Beyt

Ger futādendī bereh derpiş-i ū

Behr-i ān yāse bühuftendī berū

eger düşerlerdi (19) ise yolda anuñ öñüne ol tenbīhden ötüri yüzleri üzre uyurlardı
ya‘nī ol (20) ķavm-i İsrā‘iliyān Fir‘avna yolda rāst gelseler anı görmek için yasaķ
(21) olduğından yüzleri üzre kapanırlardı zīrā

(854) Beyt

Yāse ĩn bud ki nebīned hīç esīr

(22) Dergeh ū bīgeh likā-yı ān emīr

tenbīh ve yasaķ dağı bu idi ki ķullarından hīç bir (23) ķul vaķtlü vaķtsüz ol emīrūñ
yüzün görmeye

(855) Beyt

Bang-ı çāvuşān çü derreh (24) bişneved

Tā nebīned rū bedīvārī kuned

ol ķavm yollarda çünkü çāvuşlar (25) şadāların işidelerdi Fir‘avnuñ yüzün görmeyeler
diyü yüzlerin dīvārlara (26) çevirirlerdi zīrā

(856) Beyt

V‘er bübīned rūy-ı ū mücrim buved

Ān çi bedter berser-i ū ān reved

(27) ve eger ķavmden biri ol Fir‘avnuñ yüzün görse mücrim olur ol nesne ki [83a] (1)
bed-regdür anuñ başı üzre ol gider ya‘nī bir kimse ki Fir‘avnuñ yüzün göre mücrim
olurdu (2) ve istemediği meşā‘ibe giriftār olurdu bu vech üzre bāğ olınmış idi bu
keyfiyyet (3) böyle olduğundan

(857) Beyt

Būd şān hırş-ı liķā-yı mūmteni^c

Çün harīset (4) *Ādemī fīmā mūni*^c

“El-meru’ harīşun limāni^c”²⁷⁸ kavlı kerīmince ol kavm-i İsrā’iliyānuñ liķā-yı (5) mūmteni^c Fir‘avna hırşları var idi zīrā Ādemī men^c olınan şey’e harīşdür

Bemeydān (6) *hūvānden-i benī İsrā’īlrā berāy-ı hīle-yi men^c-i vilādet-i Musā ‘aleyhi’s-selām’s-selām*

ol kutb-ı (7) gerdūn-ı iktidār ol kām̄bīn-i kām̄kār ol husrev-i ‘ālī tebār ol dāver-i (8) ‘izzet medār ol şehsüvār-ı şīr-i şikār cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā quddise sırrahu hāzretleri (9) Ādemī men^c olındığı şey’e harīs olur buyurdılar idi aña münāsib Fir‘avnuñ (10) benī İsrā’īl kavmini meydāna da‘vet eylemesi Mūsā ‘aleyhi’s-selāmuñ vilādetlerin hīle (11) ile men‘iden ötüri olduğu kışşasın nazm buyurub buyururlar ki

(858) Beyt

(12) Ey esīrān sūy-ı meydāngeh revīd

K’ezşehānşeh dīden cūdest ümīd

ey esīrlər meydān (13) tarafına yürüyüñ ki şehneşehden sehā görmek ümīdi vardur ya‘nī münādīler (14) kavme taraf-ı meydāna gidüñ sultāndan bahşış ü ‘atā ümīdi vardur diyü nidā (15) eyledüklerinde

(859) Beyt

Çün şenīdend müjde İsrā’īliyān

Teşnegān būdend ü bes (16) *müştāk-ı ān*

çünki kavm-i benī İsrā’īl müjde işitdiler teşneler idiler ve ziyāde aña (17) müştāk idiler ya‘nī Fir‘avnı görmege ziyāde iştiyākları var idi

(860) (18) Beyt

Hīlerā hūrdend u ān sū tāhtend

Hūvīştenrā behr-i cilve sāhtend

²⁷⁸ “Kişi engellenen şeye hırslıdır.”

hileyi (19) yidiler ve ol cānibe sūrdiler kendūlerini cilveden ötūri düzdiler ya'nī
kavm-i İsrā'īliyan Fir'avnuñ (20) bu mekr ü hīlesinūñ şīftesi olub meydānda olan
Fir'avnuñ tahtı cānibine segirt- (21) iler ve Fir'avnuñ yüzün görüb sözün işitmek
düzeniyle düzündiler *Hikāyet*

(861) (22) *(Beyt)*

Hem çūnan k'īn cā Moğol-ı hīledān

Guft mīcūyim kesī ezMısrıyān

(23) ancılayın ki bunda hīle bilici Moğol Fir'avn didi ki Mısrīlerden bir kimse isterüm
Moğol (24) tārīfesinūñ hīle bilüb hīle ile dostluk şūretinden görinüb (25) nāsa hōr u
eziyet itmelerine işāret olub ya'nī hīledān Moğol gürūhı (26) mānendi Fir'avn dahı
hīle idüb ben Mısrır halkından bir kimesne bulmağ isterüm diyü ittibā'ına (27) emr ü
fermān eyledi ki

(862) *Beyt*

Mısrıyanrā cem' arīd īn taraf

Tā derāyed ān ki mībāyed bekef

[83b] (1) Mısrīleri bu tarafa cem' idüb getürūñ ola ki ol kimse ki gereklüdür ele
gelsün

(863) (2) *Beyt*

Her ki miāmed beguftā nīst īn

Hīn derā h'vāce derān gūşe nişīn

(3) her kimse ki geldi aña didi bu degüldür āgāh ol efendi ol tarafda otur

(864) *Beyt*

(4) *Tā bedīn şīve heme cem' āmedend*

Gerden-i İşān bedīn hīlet zedend

tā ki (5) bu üslüb ile dükeli kavm cem' geldiler anlarıñ boyunların bu güne hîle eylemek ile urdılar (6) bu ebyāt-ı mezkûr anuñ taḥkîkin ebyāt-ı atıyye ile beyân buyurub ihsân-ı (7) cevâhir-i ma'ârifet buyururlar ki

(865) Beyt

Şüm-i ân ki sūy-ı bāng-i namāz

Dā'iyallāh (8) rā neburdendī niyāz

anuñ şümlüğundan ki namāz şadāsı cānibine Ḥazret-i Allāha da'vet (9) idiciye niyāz iletmezlerdi ya'nī kavm-i bedgerdān aḥḥāb-ı şalāḥa itbā' itmedüklerinden (10) mekr-i Fir'avn-ı bī'avna giriftār oldukları gibi peyrev-i şüleḥā ve ehlullāh olmayub namāz u (11) niyāz cānibine sālîk olmayan giriftār-ı igvā-yı nefsi-i ḥabīs olub hîle ü mekr-i şeytān (12) ile helāk olur nitekim bu ma'nā-yı te'kîd buyururlar

(866) Beyt

Da'vet-i mekkār-ı şān ender (13) keşîd

El-ḥazer ezmekr-i şeytān ey reşîd

mekkārūñ da'veti anları içerü çekdi mekr-i (14) şeytāndan ey gāfil ve dānā olan kimse ziyāde ḥazer eylemek lâzımdur mekr-i şeytāndan (15) ḥazer idüb ḥalāş olmak ne vechle oldıgın beyân buyurub 'ayān buyuyururlar ki

(867) (16) Beyt

Bāng-i dervîşān u muḥtācān niyūş

Tā negîred bāng-ı muḥtālît gūş

(17) dervîşlerūñ ve muḥtāclaruñ şadāsın nevş eyle tā ki senūñ kulağıñı muḥtāl āvāzı (18) tıtmāsın ya'nī fuḳarā ve şüleḥānuñ ḥıdmet ü şöḥbetlerinde olub nuş u pendlerin (19) qabûl eyle ola ki anlarıñ naşîḥatini qabûl idüb 'amele sa'yūñ sebebiyle hîlekar (20) nefsi-i şeytānuñ hevā-yı ḥabs ü igvāları şadāları senūñ kulağıñı qapayub tıtmaya (21) idi tā ki kelām-ı Ḥaqqı gūş idüb a'māl-i āḥirete sa'y u gūşîş ider idük zîrā

(868) Beyt

(22) *Ger gedāyān tāmī'end u zişt hū*

Derşikemh'vrān tu şāhib dil bücū

egerçi ki (23) gedālar tāmī'kārılar ve çirkin hūylulardur sen anlaruñ içinde gönül şāhibi merd-i kāmīl (24) taleb eyle ya'ni egerçi faqr u fenā aşhābı çirkin yüzlü ve acı sözlü iseler de (25) sen ey tālīb-i ma'rifet ü hākīkat olan sālīk anlaruñ cevr ü cefālarına (26) şabr u taḥammül idüb anlaruñ içinde bir merd-i kāmīl arayub bul merd-i muḥakkaḫ u dānā (27) anlaruñ içinde olduğuna hāricde mişāl iḥsān idüb buyururlar ki

(869) Beyt

[84a] (1) *Derteg-i deryā güher bāsenghāst*

Faḥrhā ender miyān-ı tenghāst

(2) deryānuñ dibinde güher taşlarıyla biledür kezalik faḥr u 'izzetler 'ārlar ve nāmūsilar ortasında- (3) dur 'ār ve nāmūs zāhirini terk itmedükçe faḥr u 'izzet-i beḳāya nā'il olunmaz merd-i (4) 'ārif şāhibdil daḫı gedāyān ve dervişān miyānında maḥfidür gedāyānuñ (5) telḫ-i güftār ve turş-ı rüyluḫdan şabr u taḥammül olunmadukça gönül şāhibi olan vücūd-ı (6) kerīme irilmez sālīke lāzım olan fuḳarā vü dervişāndan ayru olmayub merd-i şāhib (7) dil ḫabında olub şabr u taḥammül şi'ār idinmekdür ḫāzret-i sulṫān bu ḫākāyıkı in'ām (8) buyurub yine şadr-ı beyānına şürü' idüb buyururlar ki

(870) Beyt

Pes bücüşindend(9) İsrā'iliyān

Ezpegeh tā cānīb-i meydān devān

pes ḳaynadılar ḳavm ü gürūh-ı (10) İsrā'iliyān mekānlarından meydān cānībine segirtmek iderek

(871) Beyt

Çün (11) behîlet şân bemeydân burd ü

Rûy-ı ħod bünmüd şân bes tâze rû

(12) çünkü ħîle ile anları meydâna ilette yüzini anlara gösterdi ziyâde tâze yüz (13) ya'ne Fir'avn ħîle vü hud'a ile çünkü kavm-i benî İsrâ'îli meydâna getürdi (14) anlara 'arz-ı cemâl idüb güler yüz ve iltifât gösterüb

(872) Beyt

(15) Kerd dildârî vü bahşîshâ bidâd

Hem 'atâ hem va'dehâ gerdân ħubâd

maĥabbetler (16) eyleyüb bahşîşler virirdi hem iĥsân idüb ve hem ikrâm ü in'âm itmek (17) için kavme va'deler eyledi ol pâdişâh

(873) Beyt

Ba'd ezân guft ezberây-ı (18) cân-ı tân

Cümle dermeydân büĥuspîd imşebân

bundan sonra didi sizün (19) cânınızdan ötüri cem'inüz bu gice meydânda uyuyun ya'ne ba'dü'l-in'âm (20) vel-iĥsân Fir'avn ol kavme cânlarına yemîn virüb bu gice meydânda yatuñ (21) diyü lâbe güne iltifât eyledükde

(874) Beyt

Pâ suĥeş dâdend ki ħıdmet kunîm

(22) Ger tu ħ'ahî yek meh in cā sâkinîm

kavm Fir'avna cevâb virüb didiler ki ħıdmet (23) eyleyelüm eger sen isterseñ bir ay bu yerde sâkinsüz ya'ne murâd-ı şerîfüñ olursa (24) bu gice degül bu mevzi'de bir ay sâkin olalum diyü cevâb eylediler

Bâz geşten-i Fir'avn (25) ezmeydân beşehr şādân betefrîĥ-i benî İsrâ'îl ezzenân-ı şân derşeb-i ĥaml

(26) çünkü benî İsrâ'îl kavmi Fir'avna emrün olursa bir ay bu meydânda sâkin olalum (27) didiler ol sultân-ı mülk-i ĥaĥîĥat ü tâcdâr-ı iĥlîm-i ma'rifet Fir'avnuñ [84b] (1)

meydāndan benī İsrāʾīlī ʿavratlarından ʰaml gicesinde tefrīk itdüm diyü girüye
şādān (2) ricʿat itdigüñ beyān buyurub buyururlar ki

(875) Beyt

Şeh şebāngeh bāz āmed şādmān

(3) Kʿimşebān ʰamlest ü dūrend ezzenān

pādişāh aḥşama ʰarīb girüye geldi (4) şādmān ki bu gice ʰamle gicesidür ve benī
İsrāʾīl ʿavratlarından uzakdurlar diyü feraḥnāk (5) olub

(876) Beyt

Ḥāzineş ʿİmrān hem ender ʰıdmeteş

Hem beşehr āmed ʰarīn-i şoḥbeteş

(6) ḥazāʾīniñ ḥāfızı ʿİmrān bile ʰıdmetinde şehre bile geldi şoḥbetüñ yakını olarak

(7) yaʿnī Firʿavnuñ ḥazīnedārı ʿİmrān Firʿavnile şehir-i Mısıra meʿān gelüb serā-yı
Firʿavna (8) dāḥil olduklarında

(877) Beyt

Guft ey ʿİmrān berʿīn der ʰusb tu

Hīn (9) merev sūy-ı zen ü şoḥbet mecū

Firʿavn ʿİmrāna ḥiṭāb idüb ey ʿİmrān bu (10) ʰapuda uyu sen şaḥın ʿavrat ʰarafına
gidüb şoḥbet itme yaʿnī ʿavratuñla (11) cemʿ olmadan ḥadr eyle diyü tenbīh itdi

(878) Beyt

Guft ʰusbem hem derʿīn dergāh-ı tu

(12) Hīç nʿendişem becüz dilḥ^{vāh}-ı tu

ʿİmrān Firʿavna didi ki ben senüñ bu dergāhuñda (13) uyurum ve senüñ göñlüñ
istediginden ḡayrı aşlā bir gūne fikr eylemem ancak (14) efkārum senüñ murāduñ ne
idigin ve murāduñca ʿubūdiyet itmeden ḡayrı degüldür (15) didi

(879) Beyt

Būd ʿİmrān hem ziİsrāʾīliyān

Lîk mer Fir‘avnṛā dil būd u cān

(16) ‘İmrān daḥı İsrā’îl kavminden idi ammā Fir‘avna göñül ve cān idi ya‘nî egerçi

(17) ‘İmrān benî İsrā’îl kavminden idi velākin Fir‘avnuñ alb ve rūḥı menzilesinde

(18) idi aña böyle mihr ü maḥabbeti var idi pes

(880) Beyt

Key gümān burdī ki ū ‘iṣyān kuned

(19) *Ān ki ḥavf-ı cān-ı Fir‘avn ān kuned*

açan zann iletirdi ki ol ‘iṣyān eyler (20) ol nesne ki Fir‘avnuñ cānı orkusıdır anı

ya‘nî Fir‘avnuñ ‘İmrāna mertebe-yi (21) mihr ü muḥabbet var idi ki aña ‘iṣyān idüb

emrinüñ ḥilāfı itmegi ḥāṭırası (22) bir vechle Fir‘avna ḥıṭāb itmezdi

Cem‘ āmeden-i ‘İmrān bemāder-i Mūsā ve ḥāmile ṣuden-i (23) māder-i Mūsā ‘aleyhi’s-selām

izā kāne el-emr kezalik ‘İmrānuñ ḥāzret-i ‘aleyhi’s-selāmuñ (24) vālidesiyle cem‘

gelüb Ḥāzret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selāmuñ vālidesi ḥāmile olmasın (25) beyān buyurub

buyururlar ki

(881) Beyt

Ṣeb bireft u ū berān dergāh ḥuft

(26) *Nīm-i ṣeb āmed pey-i dīdenṣ cüft*

bu beyt-i ṣerīf ba‘zı nüṣhada *ṣeh bireft* (27) vāḳı‘ olmuṣ ḥāṣıl-ı kelām aḥṣam Fir‘avn

ḥaremine gidüb ‘İmrān ol apuda [85a] (1) uyudu nısfü’l-leylde ‘İmrānuñ ḥātünü

‘İmrānı görmege geldükde

(882) Beyt

(2) *Zen ber’ū uftād u būsīd ān lebeṣ*

Bercehānīdeṣ zıḥ^{vāb} ender ṣebeṣ

‘avrat (3) anuñ üzerine düṣüb anuñ dudaḡın öpdi anı yukarı aldırdı uyudan (4)

gice içinde

(883) *Beyt*

Geşt bīdār ũ vü zenrā dīd ḥař

Būsebārān kerde (5) *ezleb berlebeř*

‘İmrān uykudan uyanub ḥātunını ḥoř ve řirīn görüb (6) būse yağdırıcı dudağından dudağına

(884) *Beyt*

Guft ‘İmrān īn zamān şun āmedī

(7) *Guft ezřevķ u řazā-yı Īzedī*

‘İmrān ḥātununa ḥiřāb idüb didi bu zamān (8) nice geldüñ ḥātun cevāb virüb didi ki řevķden ve dağı řazā-yı Īlāhī ile geldüm (9) didükde

(885) *Beyt*

Derkeřīdeř derkenār ezmihr merd

Berneyāmed bāḥod ān dem derneberd

(10) anı kucadına çekdi maḥabbetden merd kendüye yuķarı gelmedi ol dem neberd içinde ya‘nī (11) ‘İmrān ḥātunun derāđuř idüb maḥabbetinden iřüñ řoñın şayub (12) Fir‘avnuñ ḥařırın gözedüb emrin řutmaķ ḥafvlarından beri olub

(886) *Beyt*

(13) *Cüft řud bāū emānetrā sipurd*

Pes büguft ey zen ne īn kārīst (14) *ḥurd*

ḥātunıyla cüft oldı aña emāneti iřmārladı bundan řoñra ḥātūna (15) ḥiřāb idüb didi ki ey ḥātūn bu kār bir küçük ve za‘if iř degüldür (16) meřelā

(887) *Beyt*

Āhenī berseng zed zād āteřī

Āteřī ezřāḥ u mülkeş kinkeřī

(17) demiri şaş üzerine urdı bir āteř şoğdı bir āteř ki pādiřāhdan ve (18) memleketinden kīn çekici böyle olıcaķ yine ‘İmrān ḥātunına ḥiřāb idüb didi ki

(888)(19) *Beyt*

Men çü ebrem tu zemîn Mūsâ nebât

Hağ şeh-i satranc [u] mā mâtîm mât

(20) ben bulut gibiyüm ve sen zemîn ve Hâzret-i Mūsâ nebât mânendidür (21) lâkin ezcümle Hağ Te‘âlâ hazreteri şeh-i satranc ve biz mâtız mât diyü

(889) *Beyt*

(22) *Mât u bürd ezşâh-ı meydân ey ‘arūs*

Ân medân ezmâ mekun bermâ füsüs

(23) sen mât ve bürdi şâhdan bil ey ‘arūs anı bizden bilme bize hayf eyleme (24) ve yazık dime diyüb

(890) *Beyt*

Ânçi îñ Fir‘avn mîtersîd ez’ü

Hest şud îñ (25) dem ki geştem cüft-i tu

ey ‘arūs-ı zîbâ ol nesne ki bu Fir‘avn andan korkardı (26) ve hafv idüb def‘ine ‘ilâc itmek gūşışinde idi vücūd buldı didi

(27) *Vaşıyyet kerdn-i ‘İmrân cüft-i hodrâ ba‘d ezmücâma‘at ki merâ nedîde bâşî*

ol [85b] (1) sultân-ı haqîkat ve pâdişâh-ı tarîkat bu sürh-i şerîfde ba‘dü’l-mücâma‘a

(2) ‘İmrânuñ hâtünını görmemiş gibi ol diyü vaşıyyet eyledigin beyân buyurub buyurur- (3) lar ki

(891) *Beyt*

Vāmegerdân hîç ez’inhâ dem mezen

Tâ neyâyîd bermen u tu şad hazen

(4) girü döndürme hîç bunlardan nefes urma tâ ki baña ve saña yüz maḥzūnluk gelmesün (5) ya‘nî ey hâtün zinhâr benümle bu gice buluşub görîşilen keyfiyyeti aşlâ bir ferde (6) tekellüm idüb söyleme tâ ki bizüm üzerimize yüz belâ vü miḥnet-i ḥüzn gelmesün

(892) Beyt

(7) *‘Ākıbet peydā şevēd āsār-ı ĩn*

Çün ‘alāmethā resīd ey nāzenīn

‘ākıbet āşkäre (8) olur bunuñ āsārılar çünki ‘alāmetleri gelüb zühūr itdi ey nāzenīn hātün diyüb (9) ‘İmrān hātūnı kimesnenüñ habersüzün yine menziline yolladukda

(893) Beyt

Derzamān ezsūy-ı (10) meydān na‘rahā

Mīresīd ezhalk u mīpūr şud hevā

ol zamān içinde meydān tarafına (11) na‘ralar ve şadālar irişüb halkuñ gırīv ü feryādından havā tölü olurdu

(894) Beyt

(12) *Şāh ezān heybet birūn cest ān zamān*

Pā bürehne k’in çı gulğulhāst hān

(13) pādīşāh ol heybet-i āvāz u şadādan taşra şıçradı ol zamān yalın ayak ki (14) bu ne figāndur şakın ya‘nī Fir‘avn pā bürehne taşra çıkub bu ne feryāddur şakın (15) ol vāķi‘ olacaķ mevlüduñ hamlı vāķi‘ olmasun diyüb

(895) Beyt

(16) *Ezsūy-ı meydān çı bāngest u gırīv*

K’aznehībeş mīremed cinnī vü dīv

meydān (17) tarafına ne āvāz ve feryāddur ki anuñ heybetinden cinn ü şeytān ürker didi

(896)(18) Beyt

Guft ‘İmrān şāh-ı mārā ‘ömr bād

Ķavm-i İsrā’īliyānend eztu şād

(19) ‘İmrān Fir‘avna didi ki pādīşāhımuza ‘ömr olsun benī İsrā’īl kavmi senden (20) şāddurlar

(897) Beyt

Ez‘atā-yı şāh şādī mīkuned

Rakş mīārend u kefhā (21) mīzenend

pādişāhuñ ihsān u ‘atāsından şādīlık eyleyüb rakşlar (22) eylerler ve ellerin ururlar diyü ‘İmrān Fir‘avnı tesellā-yı hātır olmak için söyledükde

(898) (23) Beyt

Guft bāşed k’in buved ammā ve līk

Vehm ü endīşe merā pūr kerd nīk

(24) Fir‘avn didi ola ki bu didigüñ ola ey ‘İmrān ammā velākin vehm ü fikr ü hafv

(25) beni eyü toldurdu didi

Tersīden-i Fir‘avn ezān bāng

ol sulţān-ı (26) tahtgāh-i vilāyet bu sürh-i şerīfde ol şadā vü girīvden Fir‘avnuñ korķmasın (27) beyān idüb buyrurlar ki

(899) Beyt

Īn şadā cān-ı merā tağyīr kerd

Ezğam u endūh-ı (86a] (1) telhem pīr kerd

bu şadā benüm cānımı tebdīl itdi beni acı ğam u ğussa u miħnet pīr (2) itdi diyü

(900) Beyt

Pīş mīāmed sipes mīreft şeh

Cümle şeb ü hemçü hāmīl vaqt-i (3) zih

ilerü gelüb girü ardına giderdi pādişāh bütün gice ol hāmīle toğura- (4) caķ ‘avrat gibi ya‘nī Fir‘avn elem ü iştirābından bütün gice hāmīle ‘avrat gibi (5) gezinüb

(901] Beyt

Her zamān mīguft ey ‘İmrān merā

Saht ezcā burdeest Īn (6) na‘rahā

her anda dir idi ey ‘İmrān beni kaṭı yirümden iletmişdür bu na‘ra u fiğān u şadālar

(902](7) Beyt

Zehre nī ‘İmrān-ı miskīnrā ki tā

Bāz gūyed iḥtilāt-ı cūftrā

zehresi (8) yoğidi miskīn ‘İmrānuñ tā kim girü söyleye bu yoldaşıyla olan iḥtilātı
ya‘nī (9) ḥaber virüb Fir‘avna diye

(903) Beyt

Ki z’İmrān be‘İmrān derḥazīd

Tā ki şud istāre-yi Mūsā (10) pedīd

ki ‘İmrānuñ ‘avratı ‘İmrāna şarılıb ve çoçılıb çekildi tā ki Mūsā ‘aleyhi’s-selāmuñ
(11) göbegi āşkāre oldı ya‘nī bu sözi böyle diyüb Fir‘avna söylemege helāk eylemesi
(12) ḥafvından miskīn ‘İmrānuñ beyāna zehresi yoğidi zīrā

(904) Beyt

Her peyember ki derāyed (13) derrāḥim

Necm-i ū berçarḥ gered müntecim

her peygamber ‘aleyhi’s-selām ki ana raḥmine gele anuñ (14) yıldızı felek üzerine
zāhir ü hüveydā olub yaldıradı

**Peydā şuden-i sitāre-yi (15) Mūsā ‘aleyhi’s-selām berāsmān ve ğirīv-i müneccimān
dermeydān**

ol maḥzar-ı (16) ‘ināyet ü hidāyet ḥazret-i sulṭān-ı kerāmet ü velāyet bu sürḥ-i
şerīfde (17) Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selāmuñ āsmān üzre sitārelerinüñ zāhir olub
meydānda (18) müneccimānuñ ğirīv eylemerin beyān buyurub buyururlar ki

(905) Beyt

Berfelek peydā şud ān istāre (19) eş

Küre-yi Fir‘avn u mekr ü çāreeş

Fir‘avnuñ mekr ü ḥile ile çāre eylemesi (20) körlüğüne Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhi’s-
selāmuñ yıldızı felek üzre yaldıradı

(906) Beyt

(21) *Rūz şud gufteş ki ey ‘İmrān birev*

Vākıf-ı ān ğulġul ü ān bāng şev

gündüz (22) oldu ‘İmrāna Fir‘avn didi ki ey ‘İmrān yūri ol ġirīv ü fiġānuñ vākıfı ol
diyü emr (23) itdükde

(907) Beyt

Rānd ‘İmrān cānib-i meydān u guft

Īn çı ğulġul būd şāhenşeh (24) neġuft

‘İmrān meydān tarafına sürüb ġürūh-ı müneccimāna ħiṭāb idüb didi ki (25) bu ne
feryād u fiġān idi sulṭān fiġānıñuzdan uyumadı didükde

(908) Beyt

(26) *Her müneccim ser bürehne cāme çāk*

Hemçü aşḫab-ı ‘azā pūşīde ħāk

her bir müneccim başı kaba (27) yaķası yırtık aşḫab-ı ‘azā gibi ṭobraķ bürüñdi

(909) Beyt

Hemçü aşḫab-ı ‘azā āvāz-ı şān

[86b] (1) *Bud ġirifte ezfiġān u sāz-ı şān*

mātem ve yās aşḫābı gibi anlaruñ āvāzları (2) fiġān u enīnden ṭutulmuş idi

(910) Beyt

Riş u mü berkende rū bidrīdegān

Ĥāk (3) berser kerde ħūn pür dīdegān

şakalların kılların kopardımlar yüzleri yırtılmış başlarına (4) ṭobraķlar şaçılı gözleri
kanile ṭolmuş ‘İmrān bunları ħāl u şānda ġördükde

(911) Beyt

(5) *Guft ħayrest Īn çı āşūbest u ħāl*

Bed nişānī mīdihed menḫūs sāl

didi (6) hayrdur bu ne fitne vü hāl ola yaramaz ‘alāmet yılañ menhūsılgın virir ya‘nı

(7) ‘İmrān hayr ola ne bu hāl bu nesne menhūs mıdır ki sizde bu ‘alāmet zāhir oldu

(8) diyü su‘āl eyledükde ol gürüh-ı müneccimīn

(912) Beyt

‘Özr āverdend u guftend ey emīr

Kerd mārā(9) dest-i taqdīreş esīr

‘özü getirüb ‘İmrāna didiler ki ey sa‘ādetlü beg bizi Hāq Te‘ālā (10) hazretlerinüñ kudreti eli esīr eyledi

(913) Beyt

İn heme kerdīm ü devlet tīre şud

(11) *Düşmen-i şeh hest geşt u çīre şud*

bunu dükeli eyledüñ ve devlet bulanık (12) oldu pādīşāhuñ düşmeni mevcüd olub yigin oldu

(914) Beyt

Şeb sitāre-yi(13) ān pūser āmed ‘ayān

Kūre-yi mā bercebīn-i āsmān

gice ol oğlanuñ yıldızı cebīn-i (14) āsmān üzere bizüm körlıgumuza ‘ayān oldu

(915) Beyt

Zed sitāre-yi ān peyember bersühā

(15) *Mā sitārebār geştīm ezbukā*

urdu ol peygamberüñ yıldızı sühā üzre biz (16) yıldız yağdırıcı olduk ağlamadan çünkü ‘İmrān müneccimīnden bu haber ü peyāmı gūş (17) itdi

(916) Beyt

Bādil-i hoş şād ‘İmrān v’eznifāk

Dest berser mībized(18) k’āh el-firāk

hoş ve laṭīf gönül ile bu hāle ʿİmrān şādān oldu (19) ve mesrūr olub feraḥnāk oldu lākin setr için bāz gūne kār nümāyān idüb (20) nifākdan elin başına urub āh el-firāk diyüb

(917) Beyt

Kerd ʿİmrān (21) ḥ^{vī}ṣ pürḥıṣm u türüṣ

Reft çun dīvānegān bī^ʿaql u hūṣ

(22) kendin pürğāzab ve ekşi eyleyüb dīvāneler gibi bī^ʿaql u hūṣ serāsime ve (23) sergerdān eyleyüb

(918) Beyt

Ḥ^{vī}ṣtenrā A^ʿcemī kerd u birānd

Gufthā-yı (24) bes ḥaṣin bercem^ʿ ḥ^{vā}nd

ʿİmrān kendin a^ʿcemī idüb sürdi ziyāde yoğun (25) sözler söyledi müneccimān-ı cem^ʿine

(919) Beyt

Ḥ^{vī}ṣtenrā türṣ ü ğamgīn sāht ü

(26) Nerdhā-yı bāzgūne bāht ü

kendüni ekşi ve ğamgīn düzüb bāz gūne (27) oyunlar oynadı ol ʿİmrān böyle diyü ki

(920) Beyt

Guft şādān şāh-ı merā bufr [87a] (1) ĩftīd

Ezḥiyānet v'eztama^ʿ neṣgīftīd

anlara ḥıṭāb-ı pür^ʿitāb idüb (2) didi ey bī^ʿārlar benüm pādişāhumı aldatdıñuz ḥıyānet-i ṭama^ʿdan açılmadıñuz ya^ʿnī (3) bu kārūñ böyle olacağın bilürdiñüz ammā ḥıyānet ü hırṣ u ṭama^ʿñuzdan diyü (4) virmeyüb aḥvāli gizlediñüz ve çāre idelüm diyü söylediñüz tā ki iḥsān-ı pādişāha (5) nā'il olasuz diyü

(921) Beyt

Sūy-ı meydān şāhrā engīhtīd

Āb-ı rūy-ı şāh-ı (6) mārā riḥtīd

şāhı meydān ʔarafına ʔarışdırdıñuz ve pādişāhuñ şuyın dö- (7) kdiñüz

(922) Beyt

Dest dersīne zedīt ender zamān

Şāh-ı rāmā fāriğ ārīm ezğamān

(8) eliñüzi gögsüñüze urduñuz kefālet ile biz pādişāhı ğam u ğussalardan fāriğ (9) getürelüm diyü sāḥte ğamġin ü perīşān bu minvāl üzre ‘İmrān sözler söyleyüb (10) müneccimānı āzār eylediğın

(923) Beyt

Şāh hem bişnīd u guft ey ḥāyinān

(11) Men berāvīzem şumārā biāmān

pādişāh daḥı bu kelimātı ‘İmrāndan işidüb (12) müneccimāna didi ki ey ḥā’inler ben sizi emānsuz aşarum ya‘nī size emān virme yüb (13) ve ḥaḥḥuñuzda bir kimsenüñ şefā‘atin ʔutmayub şalb iderüm diyüb

(924) Beyt

(14) Ḥīşrā bermużḥike endāḥtem

Mālḥā bādüsmenān derbāḥtem

kendümi maşḥaralık (15) meydānına atdım mälları düşmenlere īsār idüb şarf eyledüm

(925) Beyt

(16) Tā ki imşeb cümle İsrā’īliyān

Dūr mändend ezmülākāt-ı zenān

tā ki bu gece (17) cem‘ī benī İsrā’īl ʔavmi ‘avratları yaḥınlıḥlarından uzak ʔalalar diyü bu kerre ise

(926)(18) Beyt

Māl reft u āb-ı rū vü kār ḥām

Īn buved yārī vü ef'āl-i kirām

(19) māl gitdi ve yüz şuyı döküldi ve iş çig kaldı bu mı olur ulularuñ (20) işleri ve dostluğı

(927) Beyt

Sālḥā idrār u ḥil'at mīberīd

Memlekethā (21) rā müselleḥ mīḥūrīd

nice yıllar dāyim 'aṭālar ve ḥil'atlar iledürsüz memleketleri müselleḥ (22) yiyüb sancaqları zabṭ idersüz bundan şoñra

(928) Beyt

Re'y-i tān Īn būd (23) u ferheng nücūm

Ṭabl-ḥ v'ārānīd ü mekkārīd ü şūm

sizüñ re'y ü tedbiriñüz (24) bu mı idi ve nücūm-ı 'aqlıñuz bu mıdur müft yiyici ve mekkār u şūmlarsuz

(929) Beyt

(25) Men şumārā berderem v'āteş zenem

Bīnī vü gūş u lebān tān berkenem

ben sizi (26) yırtarum ve āteş ururum burnıñuzı ve kulaqlarıñuzı ve ṭudaqlarıñuzı kopar- (27) ırum

(930) Beyt

Men şumārā heyzüm-i āteş kunem

'Ayš refte berşumā nāḥoş kunem

[87b] (1) ben sizi āteş odunı eylerüm ve sizüñ üzeriñize geçmiş ṭatlu zevkleriñüzü acı (2) iderüm diyü Fir'avn kemāl ḥafv u ḥaşyet ü 'azabından müneccimāna bu güne kelimāt-ı (3) 'itāb ālūd ile ḥiṭāb eyledükde

(931) Beyt

Secde kerdend u büguftend ey ḥudīv

(4) *Ger yekī kerret zimā çerbīd dīv*

müneccimler Fir'avna secde eyleyüb didiler ki ey ulu (5) sulṭān eger bir kerre bizden şeyṭān çāpük geldi ve bizden yutub (6) biz gāfil bulunduğ isek

(932) *Beyt*

Sālḥā def-i belāḥā kerdeīm

Vehm ḥayrān (7) z'ān çī māḥā kerdeīm

nice yıllar belālar def eylemişüz bizüm işlerimüze ve ittigimüz (8) āgāhlıqlara vehm ḥayrān ü sergerdān olmuşdur vehmüñ māverāsında (9) kārger olmuşuz velākin bu kār

(933) *Beyt*

Fevt şud ezmā vü ḥamleş şud pedīd

(10) *Nuṭfeeş cest u raḥīm ender ḥazīd*

bizden fevt oldu ve anuñ ḥamlesi (11) āşkār oldu neyleyüm nuṭfesi şıçratub raḥmüñ içine siñdi

(934) *Beyt*

(12) *Līk istiğfār-ı ĩn rüz-ı vilād*

Mā nigh dārīm ey şāḥ [u] ḫubād

ammā bu işüñ (13) istiğfārı için ṭoğacağ günü biz şaklayı ṭutalım ey ḫubād olan pādişāḥ

(935)(14) *Beyt*

Rüz-ı melādeş raşad bendīm mā

Tā negerded fevt ü neched ĩn ḫazā

(15) ṭoğması günini raşad bağlayalum bize tā ki bu ḫazā şıçrayub fevt olmasın

(936) *Beyt*

(16) *Ger nedārīm ĩn nigh māḥā бүкүş*

Ey gulām-ı re'y-i tu efkār u hüş

eger biz bunı (17) şaklayu tıtmaz isek bizi öldür helāk eyle ey seniñ re'yiñüñ 'aql u
efkār (18) bendesi olan pādişāh diyü 'özürler izhār eyledüklerinde

(937) Beyt

Tā benüh meh mişimurd (19) ***ū rüz rüz***

Tā neperred tır-i hükmi-ı haşmdüz

tā toköz aya degin şaydı ol gün- (20) begün tā uçmaya haşım urub helāk idici hükmi-ı
kazā okı ya'ni Fir'avn (21) rüzberüz ol meydān gicesi gününden toköz aya degin
şaydırdı ki tır-i hükmi-ı (22) kazāya çäre idem diyü bunı bilmezdi ki

(938) Beyt

Berkazā her k'ū şebhün āvered

(23) *Sernigün āred zihün-i hod hūred*

kazā üzerine her şol kimesne ki şebhün (24) getürür başı üzerine gelüb kendi
kanından yir meşelā

(939) Beyt

Çün zemīn (25) ***bāasmān haşmī kuned***

Şüre gereded ser zimergī berzened

çünki yir gök haşımlık ile (26) çoraç olur başını bir ölümden yukarı urur ya'ni ölüler
ile qarşulaşmañ (27) eyü degüldür farz-ı zemīn āsmāna haşım olsa çoraç olub kendü
kendin menfa'at [88a] (1) ve lā şey idüb sār araziye nazaran mevtin hükümün bulur

(940) Beyt

Nakş bānakkaş (2) ***pençe mīzened***

Sebletān u rīş-i hod bermīkened

huşuşā ki nakş nakkaşa nice urur (3) kendü bıyıkların ve şakalın koparır hāricde bu
mişaller 'ayān ü hüveydā iken şāni'e (4) münākaşa iden sun'uñ ahvāli bāhirdür
H[ā]nden-i Fir'avn zenān-ı nevzāderā süy-ı meydān (5) hem cihet-i mekr

ol ma‘den-i ihsān u kerāmet bu sūrḥ-ı şerīfde Fir‘avnuñ bebek togurucı (6) ‘avratları meydān cānibine mekr itmek için da‘vet eyledigin beyān buyurub cevāhir-i (7) nazm-ı şerīf-i meşnevīyi ihsān buyurlar ki

(941) Beyt

Ba‘de nūh meh şeh birūn āverd taht

(8) *Sūy-ı meydān u menādī kerd saht*

toğuz aydan soñra pādişāh tahtını taşra (9) getürdi meydān tarafına ve nidā idici katı nidālar itdi

(942) Beyt

K’ey zenān bāṭiflekān (10) meydān revīd

Cümle İsrā’īliyan birūn şevīd

ki ey ‘avratlar ma‘şūmlarıñuz ile (11) meydāna gidüñ ve bilcümle İsrā’īliler taşra yürüyüñ ya‘nī taraf taraf münādīler (12) nidā idüb kavm-i İsrā’īle nidā ile tenbīh idüb söylediler ki ey kavm-i benī İsrā’īlüñ (13) ‘avratları ma‘şūmlarıñuz ile meydāna taht-ı sulṭānı cānibine çıkuñ

(943) Beyt

(14) *Ān çünan ki yār-ı merdānrā resīd*

Ḥil‘at u her kes ezīşān zer keşīd

ancılayın ki (15) bülend erlere irişdi ḥil‘at ve ol erlerden her birisi altun çekdi ya‘nī sene-yi (16) sālifede biz İsrā’īlüñ erlerine olan in‘ām u ihsān u ḥil‘at u baḥşīş-i (17) sulṭānī ki vāki‘ olmuş idi

(944) Beyt

Hīn zenān imsāl iḳbāl-i şumāst

(18) *Tā biyābed her yekī çīzī ki ḥvāst*

āgāh oluñ ey ‘avratlar bu sene iḳbāl sizindür tā bulsun (19) her biri istedigı şey’i ya‘nī benī İsrā’īl ‘avratları geçen sene merdāne olan in‘ām u (20) ihsān u baḥşīş-i

firāvān bu sene ‘avratlaradur hemān her biriñüz nevwāde ma‘şüm- (21) lariñuz ile
taşra gelüñ ki sulţān

(945) Beyt

Mer zenānrā ħilat u şilat dihed

(22) *Kūdekanrā hem külāh-ı zer nihed*

‘avratlara ħil‘at u baĥşīş virir ma‘şümlara daĥı (23) altundan tāclar iĥsān idüb
başları üzere qor

(946) Beyt

Her ki ū ĩn māh zāyīde (24) st ĥĩn

Genchā gīrīd ezşāh-ı mekīn

her şol ma‘şüm ki bu anda toĥmışdur (25) āġāh olun temkīn şaĥibi pādişāhdan
ĥazīneler tutuñ ya‘nī bu ayda toġanlara (26) baĥşīş ü in‘ām ve tāc-ı zer degül hemān
sulţān-ı mekīn anlarun peder māderlerinüñ (27) ĥātırların ĥazāın ü defāın iĥsānile
mesrūr-ı kām̄bīn eyler diyü münādīler nidālar eyledüklerinde

(947) Beyt

[88b] (1) *Ān zenān (2) bātıflekān bīrūn şudend*

Şādmān tā ĥayme-yi şeh āmedend

ol ‘avratlar ma‘şüm- (3) larıyla taşra oldılar şādān u ĥandān pādişāhuñ ĥayme vü
bārgāhuna geldiler

(948) (4) Beyt

Her zen-i nevwāde bīrūn şud zīşehr

Sūy-ı meydān ġāfil ezdestān u qahr

(5) her biriñi toġuran ‘avrat taşra geldi şehirden meydān tarafına destān u qahrdan

(6) ġāfil ya‘nī iĥsān ümīdile taşra geldiler qahr u ġazabdan ġāfiller idi

(949) Beyt

(7) *Çün zenān cümle bed’u gird āmedend*

Her çi būd ān ner zimā derbistedend

çünkü kavm-i (8) benī İsrā'îlūñ havātını anuñ tahtı eṭrāfına cem' geldiler her kaṅı ma'şūm erkek idi (9) anasından aldılar

(950) Beyt

Ser burīdendeş ki İnest ihtiyāṭ

Tā nerūyed ḥaşm [u] nefzāyed (10) ḥubāṭ

ve ol ma'şūmuñ başın keddiler ki şaḳınmaḳ böyle olur diyü tā ki ḥaşım (11) bitmesün ve sefāhet arturub hırş itmesün diyü bu minvāl üzre nice biñ (12) ma'şūmuñ başların keddiler

Bevücūd āmeden-i Mūsā 'aleyhi's-selām ve āmeden-i 'avānān beḥāne-yi (13) 'İmrān ve vaḥy āmeden-i bemāder-i Mūsā ki Mūsārā derāteş endāz

ol sulṭān-ı iḳlīm (14) vilāyet bu sürḥ-i şerīfde Ḥazret-i Mūsā 'aleyhi's-selāmuñ vücūda gelüb Fir'avn (15) tarafından 'avānlar 'İmrānuñ ḥānesine gelüb ve Ḥazret-i Mūsā 'aleyhi's-selāmuñ vālidelerine (16) ḳabl-i ḥazret-i 'izzetden Mūsāyı āteşe at diyü vaḥy-i ilāhī geldigin beyān buyurub (17) bu sırr-ı mektūbı 'ayān buyururlar ki

(951) Beyt

Ḥod zen-i 'İmrān ki Mūsā berdeh būd

(18) Dāmen ender çīd z'ān āşūb u dūd

'İmrānuñ 'avratı ki ḥazret-i Mūsāyı iletmiş idi (19) etegi içerü çekdi ol hengāmeden bu tütenden ya'nī zevce-yi 'İmrān ol meydāna (20) sār-ı nisvān ile me'ān gitmeden imtinān idüb Ḥazret-i Mūsā ile ḥānelerinde (21) pinhān ḳalmışlar idi

(952) Beyt

Ān zenān-ı ḳabile derḥānehā

Behr-i cāsūsī firistād (22) ān degā

ol kabile ‘avratları ol içine cāsūsluqdan ötürî gönderdi ol (23) azğun ya‘nî Fir‘avn
kabilelere cāsūsluq için haneleri gezüb haber alsunlar diyü tenbîh (24) eylemiş idi ol
kabilelerüñ ba‘zısı Fir‘avna

(953) Beyt

Ġamz kerdendeş ki ĩn cā kūzekĭst

(25) *N’āmed ũ meydān ki dervehm ũ ŧekĭst*

ğamz işitdiler ki bunda bir küçük oğlanuç vardur (26) ol meydāna geldi vehm ũ
ŧekk ũ ŧüphe içindedür diyü söyleyüb

(954) Beyt

(27) *Ender’ĭn kūçe yekĭ zĭbā zenĭst*

Kūdekĭ dāred ve lĭkin pürfenĭst

bu maħallede bir güzel [89a] (1) ve ra‘nā ‘avrat vardur ve bir köçek ıtatar ammā
ziyāde ferhenk ũ ferāset (2) ŧāħibi ‘avratdur didükde Fir‘avn ol ma‘şümüñ ihzārına
emr idüb

(955) Beyt

(3) *Pes ‘avānān āmedend ũtıflrā*

Dertenūr endāht ezemr-i Ħudā

öyle olsa ‘avratlar (4) geldiler ol hātün küçük oğlanı yanar āteşlü ‘alevnāk firun içine
itdi emr-i hāzret-i (5) Ħudā ile ya‘nî Fir‘avn tarafından ıtıfl-i zeni āhız için ‘avānānlar
hātünüñ hānesine (6) geldüklerinde hātün emr-i Ħudāyla ıtıflı ‘alev ile memlū firuna
ilkā itdi zĭrā

(956) Beyt

(7) *Vahy āmed sūy-ı zen z’ān bāħaber*

Ki ziaşl-ı ān Ħalĭlest ĩn püser

vaħy geldi ‘avrat (8) cānibine ol bāh̄ir olan ƣudret ŗāħibi Allāhdan ki Ƥalīl aŗlındandır bu oğlan ya‘nī (9) bu tıfl-ı ħurduñ nesebi Ƥazret-i İbrāhim ‘aleyhi’s-selāmuñ nesebidür ve anuñ neslindendir

(957)(10) Beyt

‘İsmet-i yā nāru kūnī bāriden

Lātekūnu’n-nāru ħarren ŗāriden

bu beyt-i ŗerīf-i (11) ħikmet iħsān sūre-yi Enbiyāda “*Yā nūru kūnī berden ve selāmen ‘alāibrāhīm*”²⁷⁹kerīme- (12) sinden iƣtibās ŗarīħiyle ĩrād buyurulmuş ola ki *yā nūru kūnī berden* emr-i ŗerīfinüñ (13) ħıfz u ‘iŗmetiyle āteŗ yaƣıcı ve nefret olınmış olmadı böyle olıcaƣ

(958) Beyt

(14) *Zen bevaħy endaħt ũrā derŗerer*

Berten-i Mūsā nekerd āteŗ eŗer

ħātūn vaħy-ı (15) Ƥazret-i Ƥaƣ ile anı ‘alevler ve ƣıgılcımlar iħine itdi Ƥazret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selāmuñ mübārek (16) ten-i pāki ũzre āteŗ-i sūzında eŗer itmedi

(959) Beyt

Pes ‘avānān bīmurād ān sū ŗedend

(17) *Bāz ġammāzān kezān vāƣıf budend*

pes ‘avānānlar muradsız ol ŗarafa gitdiler ya‘nī bī- (18) murād ol ħāneden ric‘at itdiler lākin ġirü ġammāzlar ki ol tıfluñ vũcūdına (19) vāƣıf idiler

(960) Beyt

Bā‘avānān mācerā berdāŗtend

Pīŗ-i Fir‘avn ezberāy-ı dāng-ı (20) ėend

‘avānānlar ile mācerāyı yuħarı tıtdılar Fir‘avnuñ öñünde birƣaƣ aƣėeden (21) ötüri ya‘nī vũcūd-ı Mūsā ‘aleyhi’s-selāma vāƣıf olan ġammāzlar Fir‘avnuñ birƣaƣ (22) aƣėe

²⁷⁹ "Ey ateŗ! İbrahim'e karŗı serin ve esenlik ol." (Enbiya 21/69)

pul virmesinden ötüri ‘avānān ve ḥud‘a-ı Fir‘avn ile vardur yokdur (23) araduk aramadiñuz mācerāsın yukarı ḳaldırub ‘inād u ḡavḡalar eylediler andan (24) soñra yine Fir‘avn emr itdi

(961) Beyt

K’ey ‘avānān bāz gerdīd ān ṭaraf

Nīk(25)nīkū bingerīd ender ḡuref

ki ey ‘avānlar girü dönüñ ol ṭarafa ḡuzel ḡuzel naḡar (26) idüñ pencerelere ve dolablara diyü Fir‘avn ‘avānāna emr eyledi ammā

Vaḡy āmeden bemāder-i (27) Mūsā ‘aleyhi’s-selām ki Mūsārā derāb efken ki elḳīhi’l-yemme

ol vāris-i faḡr-ı cihān [89b] (1) ol vā‘iz-i kerūbiyān ol ḡusrev-i eflākiyān ol ṭuṭī-yi ‘arş-ı aşıyān (2) ol kāmīl-i ḡikmet-i beyān cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā-yı sa‘ādet iḡsān bu sürḡ-i şerīfde (3) Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhi’sselāmuñ vālideleri raḡıyallāhu ‘anhāya ḳabl-ı ‘izzetden Ḥazret-i (4) Mūsāyı şuya biraḳ diyü vaḡy-i ilāḡı geldigin beyān buyurub *“Elḳīhi fil yemme”*²⁸⁰ atıyye-yi kerīmesin (5) tefsīr ü a‘yān eyleyüb ḡaḳāyık iḡsānına irḡā-yı ‘inān buyurub buyururlar ki

(962) Beyt

(6) Bāz vaḡy āmed ki derābeş fiken

Rūy derümmīd dār u mū meken

girü vaḡy geldi ki (7) şu içine biraḳ anı yüz ümīd içine tut ve şac yolma

(963) Beyt

Derfiken (8) derNīleş ü kun i’timād

Men turā bāvey resānem rū sepīd

anı Nīl ırmaḡınuñ içine (9) aşaḡı biraḳ ve i’timād eyle ben sizi aña irḡürürüm yūzi aḳ berāy-ı vezn *i’timād* (10) *i’timād* oḳunmak cāizdür diyü üstādlardan istimāc

²⁸⁰ “Onu suya biraḳ” (Kasas 28/7)

olinmuşdur ya‘nî Hâzret-i Mūsâ (11) ‘aleyhi’s-selâmuñ vâlidelerine ba‘d ilkâ’n-nâri tekrâr vahy-i ilâhî geldi ki Mūsâyı şuya (12) atub şâcuñ yolma anı âb-ı Nîle ilkâ idüb bizüm cenâb-ı ‘izzetimize i‘timâd eyle seni (13) aña rûsepîd ulaştırız diyü kışşa-yı şuhufârâ-yı kütüb-i tefâsîr ü tevârih olduğu (14) rûşen-i dilâna a‘yân ve bu maḥalde ḥodbeḥod tafşîle ḥâcet beyân olmadığı (15) erbâb-ı beşâyire ḥafî degüldür

(964) Beyt

În suḥan pâyân nedâred mekrhâş

(16) Cümle mîpîçîd hemder sâk u pâş

bu söz nihâyet ũutmaz mekrleri bilcümle (17) uyluḫ ve ayaklarına şarılıb dolandı ya‘nî Fir‘avn ve ittibâ‘-ı Fir‘avnuñ mekr ü (18) ḥîlelerine aḫbâbı kendü sâk u pâlarına şarılıb ũolaşdı

(965) Beyt

(19) Şad hezârân ũıfl mîkuş ũ birün

Mūsâ ender şadr-ı ḥâne derderün

yüz (20) biñ ma‘şüm öldürdi ol taşrada Hâzret-i Mūsâ ‘aleyhi’s-selâm ise anuñ ḥâne- (21) si şadrında iĉerüde idi ya‘nî Fir‘avn taşrada ma‘şümları ũatlı ider murâdı (22) Hâzret-i Muşâ ‘aleyhi’s-selâmı ũatlı itmek idi Hâzret-i Mūsâ anuñ ḥareminde şâdkâm-ı (23) feraḫ üzere sâkin idi lâkin

(966) Beyt

Ezcünün mîkuş her câ bud cenîn

(24) Ezḫiyel ân kūr-ı çeşm-i dürbîn

cünündan öldürürdi her ne yirde bir küçük (25) ma‘şüm var idi ḥîlelerden ol gözi kör uzak görücü la‘în Fir‘avn

(967) Beyt

(26) Ejdehâ bud mekr-i Fir‘avn-ı ‘anüd

Mekr-i şâhân-ı cihânırâ ḫurde büd

ejderhā idi (27) mu‘ānid Fir‘avnuñ mekri cihān pādişāhlarınuñ mekrini yimiş idi
ya‘nī Fir‘avn [90a] (1) ġāyet mekkār u ħīlekār idigi ‘ālemüñ mekr ü ħīlekārları anuñ
zebūnı ve fermān (2) berdārı idi

(968) Beyt

Līk ezFir‘avnter āmed pedīd

Hem verā hem mekr-i ūrā derkeşīd

(3) ammā andan Fir‘avnuñ zūhūra geldi ki hem anı ve hem mekrlerini ħaķīķat ūzre

(4) iĉerü ĉekdi ya‘nī bāṭıl u mazmūn ve bednām-i la‘īn itdi zīrā

(969) Beyt

Ejdehā būd (5) u ‘aşā şud ejdehā

Īn būḥurd ānrā betevfīk-i Ḥudā

Fir‘avn-ı ‘anūd-ı zūlm ve (6) semtine nazaran bir ejderhā idi Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhi’s-
selāmuñ ‘aşāsı ejderhā (7) olub anı yiyüb helāk itdi tevfiķ-i ilāhī ile zīrā bu ‘ālemde

[970) Beyt

(8) Dest şud bālā-yı dest īn tā kucā

Tā beYezdān ki ileyhi’l-müntehā

el el ūzerine (9) oldı bu kārı ne mertebeye dek tā Ḥazret-i Allāha dek ki anda nihāyet
vardur ya‘nī el (10) elden ūstündür tā cenāb-ı kibriyāda nihāyet bulur Ḥazret-i
Ḥāluķ kevn ü mekān (11) bu minvāl ūzre ḥūkm ü fermān-ı ḳazā-yı ceryān emr idüb
maḥlūķātın pāye pāye ve rütbe (12) rütbe ve derece derece ḥalk idüb maķāmāt feyz
ü iḥsān eylemişdür zīrā ‘azimet (13) ü celālullāhı

(971) Beyt

K’ān yekī deryāst biġavr u kerān

Cümle deryāhā ĉü seylī piş-i ān

(14) ki ol bir deryādur ki dibi ve kenārı yoķdur cem‘ī deryālar anuñ öñünde seyl
mānendidür

(972) Beyt

(15) *Hîlehâ vü çārehâ ger ejdehâst*

Pîş-i illallâh anhâ cümle lâst

farz-ı ʿālemde hîleler (16) ve çāreler her biri ejderhâlar mânendi iseler de illallâh öñünde cemʿisi lâdur ve yoğdur hüküm (17) ü fermân ancak cenâb-ı Hâzret-i Allâhuñdur sâʿir cemʿî mevcûdât yoğ hükümündedir ve (18) yoğdur

(973) Beyt

Çün resîd in câ beyānem ser nihād

Mağv şud Vallāhu aʿlem biʿr-reşād

(19) çünkü benüm beyānum bu maħalle irişdi baş kodı mağv oldu reşāde Hâzret-i Allāh aʿlemdir yaʿnî (20) Hâzret-i Hudānuñ azîmet ü iclālinden haber virmek nice mümkün Allāh huzūrunda (21) cemʿî kâʿinât ü mükevvenât lâdur bundan ğayrı taʿbîr ü beyān mümkün olmayub (22) beyānum ğasta olub mağv oldu āħîr güne taʿbîr ü tefhîm itdirmeye Hâzret-i Allāh (23) aʿlemdir diyü ğağâyık-ı îşārına teşmîr-i sâğ u sâʿid idüb buyururlar ki

(974) Beyt

(24) *Ān çi der Firʿavn bûd ender tu hest*

Lîk ejderhât mağbûs-ı çehest

ey Ādemî (25) zāde ol nesne ki Firʿavnda idi senüñ derūnuñda vardur lâkin senüñ ejderhâñ (26) kıyuda mağbûsdur yaʿnî Firʿavnuñ derūnunda olan kibr ü ʿucb u ğarağ u ğased ü ğağd (27) ü ʿadāvet ki rûğhānî marazdur ve bilcümle bu ağlâğ-ı zemîmesinde mevcûd ve derūnuñda [90b] (1) mûnderic u müfevvezdür lâkin senün ejderhâ mânendi olan nefis-i pürğırş ve azuñ naşib- (2) sizliğ ve mâlsızlığ kıyusunda mağbûsdur yoğsa ol devlet ü şervet sende dağı (3) mevcûd olsa sen dağı Firʿavn mânendi zaʿifāya āteş ü mekr [ü] hîle şaçarduñ imdi (4) ğāfilmebaş

(975) Beyt

Ey dirîg ĩn cümle aĥvāl-ı tuest

Tu berān Fir‘avn̄rā berĥvāhīş (5) best

“Agāh bāş ki derîgā ĩn kışşa ki guftīm ve beyān kerdīm heme aĥvāl-ı tust” ²⁸¹ (6)
ya‘nī bu kışşa ki beyān itdigūñ cem‘isi senüñ ĥāl ü şānuñdur sen ol zamān-ı (7)
māzīde sebkat iden Fir‘avna bağlamak isterseñ ol ise öyle degüldür evliyāullāh (8)
kaddesallāh ervāhahüm ĥazerātı naĥd-ı ĥālī beyān buyurub ĥarīk-i rāstı rüşen (9) ü
‘ayān buyururlar velākin la‘ĩn ĥabāşet eyleyen kelām-ı Ĥakkı istimā‘ idüb reh-i (10)
rāsta revān olmaĥ istemez meşelā

(976) Beyt

Ger zitu guyend vaĥşet zāyedat

(11) V‘er zidġer çün fesāne āyedat

eger senden söyleyeler saña vaĥşet toġar (12) ve eger ġayrıdan kināye idüb beyān
eyleyeler ol kelām-ı Ĥaĥ u ĥavl-ı nuş u pend (13) saña fesāne vü meşel gelür böyle
oldıġından āġāh ol gör ki

(977) Beyt

Çi ĥarābet (14) mġkuned nefs-i la‘ĩn

Dür mġendāzedet saĥt ĩn ĥarġn

nefs-i la‘ĩn seni (15) ne ġüne ĥarāb eylemişdür anuñ muĥāranet ü hemdemlüġi seni
derġāh-ı Ĥudādan uzaĥ (16) bıraġub murād-ı maĥşūddan maĥcüb u mehcür eyler
hemān ey sālīk sen bunu böyle (17) müşāhede eyle ki

(978) Beyt

Āteşrā heyzüm-i Fir‘avn nġst

Verne çün Fir‘avn (18) ū şu‘le z‘nġst

senüñ āteş ü nefis ü hevāña münāsebet Fir‘avn odunu (19) yoĥdur yoĥsa ol āteş-i
nefsüñ Fir‘avn mānendi zūlm u cevr ü sitem şu‘lelerin (20) urucıdur

²⁸¹ Uyanık ol ki bu anlattıġımız hikaye senin halinin temsilidir.”

Ĥikāyet-i mārgīrī ki ejderhā-yı füsürderā mürde pendāšt derrīsmā- (21) nhāş pīçid ve āverd beBağdāt

ol sürür-ı Yezdāniyyān ol ĥusrev-i kerr ü beyān (22) ol tācdār-ı ‘arşiyān ol pādişāh-ı ferşiyān ol ĥazret-i ĥikmet-i beyān (23) nūr-ı dil-i mevlā-yı beyān cenāb-ı Ĥazret-i Mevlānā ĥuddise sırrahu’l-‘azīz çünki āteş ki heyzüm (24) Fir‘avn yoğdur yoğsa enāniyet ü kibr āteşi Fir‘avn gibi şu‘le zender buyurdılar idi ol (25) kelām-ı dürebārı t̄alibān-ı rāh-ı İlāhī olan sālīkāne tefhīm için çonmuş ejderhāyı (26) ölmüş çann idüb ipler ile muĥkem şarub bağlayub şehr-i Bağdāda temāşā (27) itdürmek için getüren mārgīr ĥikāyesin ‘alā çarīkü’t-temsīl İrād buyurub [91a] (1) cevāhir-i nazm ve elfāz-ı İşār eyleyüb buyururlar ki

(979) Beyt

Yek ĥikāyet bişnev (2) eztārīĥgūy

Tā berī z’īn rāz-ı serpūşīde būy

ey sālīk-i rāh-ı Ĥudā tārīĥ (3) söyleyiciden bir ĥikāyet işit ola ki bu başı örtülü rāzdan bir rāyiĥa iştimām (4) eyleyesin

(980) Beyt

Mārgīrī reft sūy-ı kūhsār

Tā bigīred ü [be]efsūnhāş mār

bir yılan (5) çutıcı çag cānibine gitdi tā ki ol yılcı kendü efsūnları ile yılan çuta ya‘nī (6) kendü kār u kesī için bildiği ma‘ārif ü hüneri şarf idüb murādın ele getüre (7) diyü çünki bu ‘ālemde aĥvāl bu gūne olub her kes maçlūbına sa‘y u gūşiş bezl (8) itmek lāzımdur imdi

(981) Beyt

Ger girān u ger şitābende buved

Ān ki cūyendest yā (9) bende buved

eger sa‘yında aġrā ise ve eger eyü yilici ise ol kimse ki aleb idicidür (10) büyücüdür
imdi feizā kāne kezalik

(982) Beyt

Deraleb zen dāyimā tu her dū dest

(11) *Ki aleb derrāh-ı nīkū rehberest*

ey sālīk-i rāh-ı Hudā aleb içine ur dā’imā (12) her iki elüni zīrā rāh-ı İlähīde aleb-i
peyrev-i nīkān ü sālīkān olan ‘aşıķ-ı (13) şādīka güzel kılāvuzdur bu cihetden ki

(983) Beyt

Leng ü lūk u huftē şekl ü bīedeb

(14) *Sūy-ı ü mīgīj u ūrā mīaleb*

efsak ve elsüz ve uyur şeklinde bīedeb (15) şeklinde ol maķşūd-ı haķīķinün arafına
sürtünüb anı aleb eyle murād-ı kerīmleri (16) ādāb-ı bāṭınīye kemā yenbaġī ri‘āyet
olınuğdan soñra zāhirī huftē şekl (17) bīedeb şekl olursa da hemān ‘an şamīm’ül-
kalb ol sultān-ı ‘izzetün alebi (18) olsun sūy-ı alebi olmasun sūy-ı alebi olmaduķca

Derūnuñ secdegāh-ı ‘aşķ (19) eyler arar virmez

Olub serkeş dönerseñ kıbleden mihrāb u minberveş

(20) arar virmeyin bu gūne huftē şeklinde yoħsa e‘āzanāllāh maħabbet-i dūnyā vü
hevā (21) vü ārzū ile derūnı ten-i cāna perestān olub liecli’s-sum‘a haķāyıkdan (22)
dem uran ġod perestān u iblīs ṭıynetān huftelığı ve bīedebliği degüldür (23) derd ve
aleb ve ‘aşķ ve şevķ-i Hudāī edebliğıdur nitekim buyururlar ki

(984) Beyt

(24) *Geh beguft u geh beġāmūşī vü geh*

Būy kerden ġīr her sū būy-ı şeh

gāh guftile ya‘nī (25) nām-ı pāk-ı Hudāyı zīkr eyle ve gāh sūkūn eyle ya‘nī epsem
olub ālā-yı ilāhīyi tefekkür (26) eyle ve gāh rāyiħa almak ṭut ya‘nī mażhar-ı ‘aşķ ve
şevķ-i Yezdān olub nālān (27) u sūzān olarak füyüzāt-ı Haķķa nā’il olmuş bir şāhib-i

sa'adetüñ [91b] (1) vücūd-ı behbūdunda envār-ı Hudā müşāhede idüb hıdmet ü
'ubüdetiyetinde olmaqlığı cān-ı (2) 'azī[z]iñüze minnet bilüb bu keyfiyyet ile her
cānibde cenāb-ı sultān-ı haqīkatüñ (3) rāyiḥa-yı pākin iştīmāma sa'y u gūşiş eyle
zīrā iştmediñ mi ki

(985) Beyt

Guft ān Ya'kūb (4) bāevlād-ı ḥ'vīş

Custen-i Yūsuf kunīd ezḥadd-i bīş

ol Ya'kūb ḥazretleri (5) 'aleyhi's-selām evlādlarına ḥiṭāb idüb didi ki Ḥazret-i Yūsuf
'aleyhi's-selāmi (6) ṭaleb itmeklik eyleñ ḥadden ziyāde cüst ü cū idüñ ya'nī ṭaleb
itdüñ velākin (7) bulımaduḡ diyü ṭalebde teḡabül itmeyüb ḥadden ziyāde ṭaleb idüñ
buyurdu kezalik ṭālib-i (8) ḥazret-i Hudā olan 'āşık-ı şādıka ve mürīd-i muvāfiḡa daḡı
lāzım ve mühimmdür ki ṭalebde tekābül (9) itmeyüb rāh-ı Ḥazret-i Ḥaḡdan berkeşte
olub tebdīlü'l-şekl liecli'l-ekli iden (10) fışka ve zınādıkaya uymayub ömr-i nāzenīn
ṭaleb-i Ḥaḡdan bermuḡtezāi-yi şerī'at ve (11) ṭarıḡat-ı hıdmet-i ṭā'ata şarf eyleye tā
ki iki cihāñda rāḡat ele getüre

(986) Beyt

(12) Her ḥis-i ḡodrā der'īn custen becid

Her ṭaraf rānīd şekl-i müsta'id

Ḥazret-i Ya'kūbdan (13) evlādlarına tenbīhdür lākin haqīkatde sālīk-i rāh-ı Hudā
olan şādık maḡlaşımı (14) riyāya naşīḡatdür ki kendüñüñ her bir ḡissiñi gerek zāhiri
gerek bāṭını cidd ü cehdile bu ṭalebde (15) her cānibe sürüñ müsta'id şekl ya'nī
başīret ve ādāb ile ṭaleb idüñ yoḡsa ḡaflet (16) ü kesālet ile olan ṭaleb-i ṭālibi maṭlūba
irgürmez

(987) Beyt

Guft ezrevḡ-i Hudā lātey'esū

(17) Hemçü ḡüm kerde püser rev sūbesū

guftününün fā'ili Ḥazret-i Ya'qūb olmaz ise cenāb-ı 'izzet-i (18) lisānından olmuş olur ma'nā-yı beyt-i kerīm sūre-yi Yūsufda “*Lā yey'esū min ravhillāhi* (19) *lā yey'esū min ravhillāhi* ²⁸² *illel kavmu'l-kāfirūn*”²⁸³ nazm-ı kerīmūn tefsīr-i ḥayāt-ı iḥsān- (20) larından zāhir ü hüveydādur mıṣra'ı s̄anī bazı nüṣhada *sūy-ı ehl-i luṭf reh yā bī'asū* vāki' (21) olmuş

(988) Beyt

Ezreh-i hiss-i dehān pürsān şevīd

Gūşrā berçār rāh-ı ān nihīd

(22) ‘ağız hissi bundan su’āl idici oluñ kulağı anuñ ḥaberin istimā’ı dört yolu (23) üzerine vaż’ idüñ elḥāşıl talebden ḥālī olmañ

(989) Beyt

Her kucā būy-ı ḥoş āyed bū berīd

(24) *Sūy-ı ān sir k’āşnā-yı ān serīd*

her ne yire eyü ve laṭīf rāyiha gelürse ḳoḳu iledüñ (25) ol sırr ṭarafına ki siz ol başdan āşnāsuz imdi bu gūne talebde rāsiḳ dem olub (26) sa’y idüñ ki

(990) Beyt

Her kucā luṭfī būbīnī ezkesī

Sūy-ı aşl-ı luṭf reh yābī'asī

(27) her ḳande bir kimseden luṭf görürsen luṭfuñ aşlı cānibine yol bulursun ‘an ḳarīb [92a] (1) ya'nī cidd ü cehd gide bu gūne tedebbür ve tefekkür eyle ki bir kimseden luṭf u kerem müşāhede itseñ (2) ol keremüñ aşlına yol iletessin ki ol luṭf u keremi muṭlaḳ ḥazret-i ḥāluḳ (3) bīkeyfden bilesin zīrā ol kesüñ ḳalbini luṭf u ilāhī isti'māl itmedükce (4) ol kimse saña luṭf itmege ḳādir olmadığın yaḳīnen bilüb iz'ān eylesin (5) zīrā

²⁸² Metinde ayetin “*lā yey'esū min ravhillāhi*” kısmı iki defa yazılmıştır.

²⁸³ “Allāh’ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allāh’ın rahmetinden ümidini kesmez.” (Yusuf 12/87)

(991) Beyt

În heme hoşhā zideryāyīst jerf

Cüzvrā bügzār u berkül dār (6) *tarf*

bu dükeli hoş ve laţifler bir deriñ deryādandur ve eczā-yı maķūleleridür (7) cüz'i terk it göziñi küll tarafına tut ve her şey' kudret-i Hāķile olduğın (8) 'ayānen ve yaķinen bilüb görmege isti'dād hāşıl eyle görmez misin

(992) Beyt

(9) *Cenkhā-yı halk behr-i hūbiyest*

Berg-i bībergī nişān-ı tubīyest

halkuñ (10) cengleri iyilik ve güzellik içündür yapraksuzluk yaprağı tūbā nişānidur ya'ñi (11) dünyā iyiligi ki seri'ü'z-zevāldür aña bile nā'il olmanuñ tarīķi cenk ü cidāldür (12) fekeyfe ki sa'ādet-i ebedī 'izzet ve rāhat ve kıl [u] kalle taşşıl kabil ola

(993) (13) Beyt

Hışmhā-yı halk behr-i āştīst

Dām-ı rāhat dāyimā birāhatīst

(14) halkuñ hışm u ğazabları barışmadan ötüridür hışmsuz barışmak bulunmadığından (15) ötüri imdi rāhatuñ tuzağı dāyimā rāhatsuzluđdur öyle olicaķ rāhatsuzluđa (16) t̄alib olan rāhatı şayd itmiş olur zīrā

(994) Beyt

Her zeden behr-i nevāzişrā buved

(17) *Her gileh ezşükr āgeh mīkuned*

her urmaķ ve oşsamadan ötüri olur zīrā (18) sefīhi urub azār itmesüñ oşşayub nevāziş itmege lāyık olmaz (19) kezalik "Feinne me'al 'usri yusrā" ²⁸⁴ kavl-i kerīmince her feryād u dād şükrden haber viricidür (20) feizā kâne kezalik

(995) Beyt

²⁸⁴ "Şüphesiz güçlkle beraber bir kolaylık vardır." (İnşirah 94/5)

Būy ber ezcüzv tā küll ey kerīm

Būy ber ezẓidd tā ẓidd ey ḥakīm

(21) rāyiḥa ilet cüz'den külle degin ey kerīm ve rāyiḥa ilet ẓiddan ẓidda degin ey ḥakīm (22) ki “*El-eşya’u tenkeşefu bieẓdādiha*”²⁸⁵ buyrulmuşdur ki

(996) Beyt

Cenkḥā miāştī āred (23) *dürüst*

Mārgīr ezbehr-i yārī mār cüst

cenkler taḥkīk ve dürüst barışık- (24) lıklar getirir nazar kıl ki yılan tutucu bir yārdan ötüri yılan arar yā maşdariyye olur (25) ise ma’nā yārlık itmeden ötüri yılandı yılan taleb ider demek olur

(997) Beyt

(26) Behr-i yārī mār cūyed Ādemī

Ġam ḥured behr-i ḥarīf-i biġamī

dostdan ötüri (27) yılan taleb eyler Ādem oğlanı ġam bir ġamsuz muşāhibden ötüri

(998) Beyt

[92b] (1) *Ū hemī custī yekī mārī şigerf*

Gird-i kūhistān ü dereyyām -ı berf

yine şuret-i (2) kışşadan ḥaber virüb buyururlar ki ol mārgīr dükeli bir ḳalın ve büyük yoğun yılan (3) taleb iderdi taġ etrafında ve kış ḳar günlerinde ol ḥerīf bu cüst ü cūda (4) iken

(999) Beyt

Ejdehā-yı mürde dīd ān cā ‘azīm

Ki dileş ezşekl-i ū şud pür zibīm

(5) bir büyük ölü ejderhā gördi ol taġda ki ol mārgīrūñ gönli ol ejderūñ (6) şekl ü kıyāfetinden ḳorḳu ile şaldı

²⁸⁵ “Eşya zıddıyla bilindir.”

(1000) Beyt

Mārgīr ender zemistān-ı şedīd

(7) *Mār mīcust ejdehā-yı mürde dīd*

yılan tutucu şiddetli kışda yılan arardı (8) ölmüş ejderhā gördi

(1001) Beyt

Mārgīr ezbehr-i hāyrānī-yi halk

Mā gīred eynet (9) *nādānī-yi halk*

yılan tutucu halkuñ hayrānluğundan ötüri yılan tutar (10) işte halkuñ nādānluğ[nı] gör ve müşāhede eyle ki

(1002) Beyt

Ādemī kūhist (11) *çun meftūn şeved*

Kūh ender mār hayrān çun şeved

ādemī haķīkatde tağdur (12) nice meftūn olur tağ yılana hayrāñ nice olur ki hezārān yılan tağı penāh (13) idüb melce' eylemişlerdür lākin

(1003) Beyt

H^vīšten neşnaht miskīn Ādemī

(14) *Ezfüzünī āmed u şud derkemī*

kendin añlamadı miskīn Ādemī oğlanı ziyādeliğdan (15) geldi eksiklige gitdi meselā

(1004) Beyt

H^vīštenrā Ādemī erzān furūht

Būd (16) *aţlas h^vīş berdelķī būduht*

kendini Ādem ucuz şatdı güyā bir aţlas idi (17) bir köhne 'abāya kendin yama idüb dikdi ya'nī aţlas mānendi kıymetlü rūhāniyyeti (18) kıymetsüz 'abāya beñzer nefsāniyyene yamayub bīkıymet itdi

(1005) Beyt

(19) *Şad hezerān mār u kuh hayrān-ı ūst*

Ū çirā hayrān şudest u mār-ı düst

(20) yüz bin yılan ve yüz biñ tağ Ādeminüñ hayrānıdur ol Ādemī niçün hayrān (21) olub yılanı dost olmışdur yaʿnī Ādeminüñ bāṭın ve maʿnāsına ʿālem (22) hayrān iken bīrū-yı nefsi denī olub kemāl ğafletden yılanı hayrān olub (23) kendü aşl u faşlından haberdar olmaz

(1006) Beyt

Mārgīr ān ejdehārā bergirift

(24) Sūy-ı Bağdād āmed ezbehr-i şigift

elḥāşıl ol sālefü'z-zikr yılan ʃutucu ejderhāyı (25) yukarı ʃutdı yaʿnī ol maḥallden kaldırub Bağdād cānibine geldi taʿaccübden ötüri

(1007) Beyt

(26) Ejdehāyī çun sūtün-ı ḥāneyī

Mikeşideş ezpey-i dāngāneyī

(27) meselā ev diregi gibi kılın ve yoğun ejderi çekdi birkaç fülüsden ötüri yaʿnī bunu [93a] (1) ḥalkā temāşā itdürüb birkaç feles ele getürürüm diyü sūtün-ı ḥane mānendi (2) ejderüñ sürüyüb şehre getürmek zaḥmet ü meşekḫatin irtikāb itdi (3) şeyʿ-i ḥasīs ü deniyeden ötüri

(1008) Beyt

Kʿezdehā-yı mürdeyī āverdeem

Derşikāreş (4) men cigerhā ḥurdeem

böyle diyü ki ölmüş bir ejderhā getürmişüm ben anuñ (5) ölüsün bulub şayd ü şikār eyeleyici cigerler yimişüm yaʿnī āsān vechle (6) ben bunu şikār itmeyüb kedd ü meşekḫat u zaḥmetler ile ḥün ciger yiyüb işte şü (7) yādigārı ve ʿacīb ü ğarīb ejderi getirmişüm dirdi

(1009) Beyt

Ū hemī mürde (8) gümān burdeş velik

Zinde būd u ū nedīdeş nīk nīk

ol mārġīr dükeli anı (9) ölmüş ve helāk olmuş zann iderdi ammā ol ejder sağ ve diri idi
ol (10) mārġīr anı eyü eyü görmedi tā ki zindelığın fehm ü iz‘ān ide

(1010) Beyt

Ū zisermāhā vü(11) berf efsurde būd

Zinde būd u şekl-i mürde mīnumūd

ol ejderhā şovıklar- (12) dan ve kıardan tönmiş idi ol diri lākin ölü şeklinde görünür
idi (13) imdi ey talıb-i sālīk bu mişāl bu vech üzre ma‘lūmuñ oldu ise

(1011) Beyt

(14) ‘Ālem efsurdest u nām-ı ū cemād

Cāmid efsurde buved ey ūstād

‘ālem tönmişdur (15) ve nāmı anuñ cemāddur ol dağı cāmid efsurde idi ey kāmīl
üstād ya‘nī bu kārūñ (16) kār u bārı böyle idigi üstād anuñ ma‘lūmlarıdur lākin bu
keyfiyyeti fehm ü iz‘ān (17) idüb kemā yenbağı ĩkānı olmayın şādık-ı şālīh

(1012) Beyt

Bāş tā ħurşīd-i ħaşr(18) āyed ‘ayān

Tā būbīnī cünbüş-i cism-i cihān

şabr eyle tā ki ħaşr güneşi (19) āşkäreye gele tā göresin cihān cisminüñ cünbüşi ve
hareketini meşelā

(1013) Beyt

(20) Çün ‘aşā-yı Mūsā ĩn cā mār şud

‘Aqlrā ezsākinān iĥbār şud

çünkü Ĥazret-i (21) Mūsānuñ ‘aşāsı bunda yılan oldu ‘aql-ı sākīnāndan iĥbār ya‘nī
çünkü bu ‘ālem-i (22) dünyāda Ĥazret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selāmuñ ‘aşāları emr-i ilāhī ile
yılan ve ejder oldu (23) cem‘ī cemādānuñ kıudret-i Ĥaqla hareket ü cünbişleri olduğı
‘aqla ĥaberler oldu ki ejder (24) olmak ‘aşā-yı Mūsā-ya maĥşüş olmayub her cemāda

emr-i ilāhī vārid olıcak murādullāh (25) üzere hareketleri emr-i muḳarrer olub cā-yı iştibāh olmadığı ‘aḳla ihbār oldı

(1014) Beyt

(26) *Pāre-yi ḥak-ı turā çun merd sāḥt*

Ḥākhārā cümlegī şāyed şināḥt

ey Ādemīzāde (27) ḥazret-i kādīr-i biçün seniñ bir pāre tobraḳ cismüñi Ādem düzüb bir pāre tobraḳa [93b] (1) insāniyyet ü merdimiyyet ü kâbiliyyet iḥsān itdi öyle olıcak cem‘ī (2) tobraḳları bu vech üzere añlamaḳ lâyıḳdur lâkin bu ḥāli bu vech üzere fehm ü iz‘ān (3) eylemek ‘uḳālā ve erbāb-ı beşā’ire feyz ü in‘āmdur yoḥsa her denī ḥodperest ü hevā- (4) perest-i ḳaltabān-ı nāhemvāruñ kārı degüldür zīrā cem‘ī eşyā-yı mevcūdāt u mükevvināt

(1015)(5) Beyt

Mürde z’īn sūyend u z’ān sū zindeend

Ḥāmūş īn cā v’ān ṭaraf gūyendeend

(6) ölmüş bu ṭarafdandurlar ol ṭarafdan diriler ve şaḳlardurlar bunda epsemdürler ve ol ṭarafda (7) söyleyicilerdür ya‘nī bu görinen cemādāt bu ‘ālem-i dünyāya nisbetle cemād u mürdelerdür (8) cem‘īyesi ‘ālem-i ma‘nāya nisbetle şaḳlardur ḥāmūş olub sâkin ü sâkit (9) oldukları bu ‘ālem-i dünyāya kıyāsla yoḥsa ‘ālem ü ḡāib ü ma‘nāda cem‘īsi gūyādurlar (10) meşelā ḥālīḳ u rāzıḳ ü mükevvin Ḥazret-i Ḥaḳ Te‘ālā celletü ‘azimetihı

(1016) Beyt

Çün (11) ezān sū şān firisted sūy-ı mā

Ān ‘aşā gerded gerded sūy-ı mā ejdehā

çün ol cānibinden (12) anları irsāl eyler bizüm ṭarafumuza ol ‘aşā bizüm ṭarafumuzda ejderhā olur mişāl-ı āḥer (13) daḫı budur ki

(1017) Beyt

Kūhhā hem lahn-ı Dāvūdī kuned

Cevher-i āhen bekef mumī buved

(14) taşlar Dāvūda mensüb lahn u şadālar eyler demir cevheri ayada mūm olur şu eşyā-yı (15) ʿālem-i dünyāya nazaran icmāddur ammā ʿālem-i maʿnāya nazaran cümlesi temyiz ü teşhīşe kâdir ustāddur (16) görmez misin işidüb haber almadiñ mı

(1018) Beyt

Bād hammāl-ı Süleymānī şeved

Bahr bāMūsā (17) suhan dānī şeved

rūzgār Hazret-i Süleymānuñ hāli ve getüricisi olur deryā (18) Hazret-i Mūsā ile söz bilici ve mükāleme idüb emri üzre hareket idici ve işāretle (19) şağ olub derūnundan yollar izhār idici olub benī İsrāʿīle yol acub (20) zarar itmeyici olmadığı taḥkīk bu kār böyle oldı ve dağı

(1019) Beyt

Māh bāAhmed işāretbīn (21) şeved

Nār İbrāhīmrā nesrīn şeved

ey Hazret-i Ahmed ʿalehi's-selām ile işāret görücü (22) olur āteş Hazret-i İbrāhīm ʿaleyhi's-selāma gülzār u nesrīn olur

(1020) Beyt

(23) Hāk Kārurā çü mārī derkeşed

Üstün-i Hannāne āyed derreşed

tohrağ Kārurı (24) yılan gibi içine çeker Hannānedür ki ʿaql derreşde gelüb mānend-i insān enīn ü ṭanīn (25) idüb ḥayāt-ı ebede temennī ider

(1021) Beyt

Seng berAhmed selāmī mīkuned

Kūh Yahyā (26) rā peyāmī mīkuned

taş Hâzret-i Aḥmed ‘aleyhi’s-selām[a] şalavat u selām ider tağ (27) cenāb-ı Hâzret-i Yaḥyā ‘alehi’s-selāma ḥaber ü peyām eyler ve cem‘î cemādāt u mevcūdāt lisān [94a]

(1) ḥaliyle söyleyüb dirler ki

(1022) Beyt

Mā semī‘īm ü başīrīm ü ḥoşīm

Bā şumā (2) nāmaḥremān mā ḥāmuşīm

biz işidici ve görüci ve laṭīf ü ḥoşlaruz velākin ey Ādemī (3) zādeler siz nāmaḥremlere ḥāmūş ve epsemiz yoḥsa merdān-ı ilāhī ‘inde ve nazarında biz (4) her şey’den ḥaberdāriz

(1023) Beyt

Çün şumā sūy-ı cemādī mīrevīd

Maḥrem-i cān-ı cemādān (5) mī şevīd

çünkü siz cemādlık tarafına gidesüz cemādlaruñ cānınuñ maḥremi olursuz (6) ya‘nī varlıḡuñdan ḥalāş eyle dā‘ire-yi beḳābillāha nā‘il olursuñuz maḥrem-i cān-ı cemādāt (7) olursuz bundan şoñra

(1024) Beyt

Ez cemādī ‘ālem-i canhā revīd

Ġulġul-i eczā-yı ‘ālem (8) bişnevīd

cemādlıkdan cānlar ‘ālemine gidüñ ihbār-ı ‘ālemüñ ġulġulun işüdürsüz (9) ya‘nī cem‘î varlıklardan geçüb bir ḳudret-i Yezdāniyede ālet-i Ḥaḳ olub cemād menzile- (10) sinde olduḳda ‘ālem-i cāna gidilüb eczā-yı ‘ālemüñ zıkr ü ġulġulı istimā‘ olınur (11) ol zamānda ey sālīk-i rāh-ı Muḥammedī ve ‘āşık-ı tarz-ı Aḥmedī olan ṭālib

(1025) Beyt

(12) Fāş tesbīḥ-i cemādāt āyedet

Vesvese-y te‘vilhā nerbāyedet

cemādātuñ tesbîhi (13) saña âşkâre gelüb te'vîller vesvesesi seni apmaz ya'nî
vesāvis ü hevā-yı habs-ı (14) nefsanî aġyārları cevāhir-i itikādını apmaya adır
olmaz velākin

(1026) Beyt

Çün nedāret (15) cān-ı tu andīlhā

Behr-i bīniş kerdeī te'vīlhā

çünkü senüñ cānuñ ma'ārif ü haāyık (16) andīllerin utmaz görmeden ötüri
te'vîller eylemişsin ya'nî bu zıkr-i evliyān-ı (17) keyfiyyāta nā'il olub vesāvisden
alāş olmanuñ arīki īl u ālī terk (18) idüb derūnuñda olan ma'ārif-i anādīlin
ibādāt ü ā'āt ü riyāzāt (19) envāriyle mūnevver eylersüñ te'vīlinden daı alāş
olub eczā-yı 'ālemüñ tesbīhleri (20) saña âşkâre olur ve illā erbāb-ı rūsüm-ı bīrüyı
olub īl u ālda alursañ (21) te'vīllere yapuşub haāyık-ı eşyā'dan aberdār
olmazsın demek ola Vallāhu Te'ālā 'ālem

(1027)(22) Beyt

Ki ġaraż tesbīh-i zāhir key buved

Da'vī-yi dīden ayāl-i ġay buved

ki tesbīh (23) zāhir açan ġaraż olur görmek da'vīsi bātıı-ı ayāl olur diyü 'inād ü
inkār arafına (24) düşüb söylersin ve ehlullāha ta'n ü teşnī'ler eylersin

(1028) Beyt

Belki mer bīnende (25) rā dīdār-ı ān

Vaqt-ı 'ibret mīkuned tesbīh'vān

belki görici anuñ dīdārı (26) 'ibret vaqtinde tesbīh'vān eyler öyle olsa

(1029) Beyt

Pes çü eztesbīh yādet (27) mīdihed

Ān delālet hemçü guften mībuved

pes imdi çunki tenbîhden senüñ [94b] (1) hatırına getüre delâlet söylemek gibidür diyü rü'yet-i inkâr-ı delâlet söz gibidür (2) ve söz odur yoḥsa Ḥaḫ ile ‘abdüñ ne münâsebeti vardur “Eynerrabbu ve rabbu’l-erbâbi (3) ve eyneṭ-ṭıyn ve rabbud-dini”²⁸⁶ diyüb “En nefî ebedîdür”²⁸⁷ denîlere mülḥaḫ olursun (4) bu ḥâl ise ma‘azallâh ehl-i i‘tizâl ḥâli olduḡın beyân buyurub ‘ayân buyururlar ki

(1030)(5)Beyt

În buved te’vîl-i ehl-i i‘tizâl

V’ân-ı ân kes k’û nedâred nûr-ı ḥâl

bu olur (6) ehl-i i‘tizâlün te’vîli ve ol kimesnenün daḡı te’vîli bu zıkrı sebaḫ iden kelimât (7) olur ki ol kimse ḥâl-ı nûrı ṭutmaya ya‘nî mādâmki bir kimesnenün ḳalbi ‘ibâdet ü ṭâ‘atden (8) ve şıdk ve ḫulûşdan ḥâl nûrlarıyla münevver olmaya o kimesne te’vîl ü inkâr-ı i‘tizâlden (9) ḫalâş bulmaz zîrâ

(1031) Beyt

Çün zıḫis bîrûn neyâmed Âdemî

Bâşed eztaşvîr-i ġaybî (10) a‘cemî

çunki ḫisden ṭaşra gelmeye Âdemoḡlı taşvîr-i ġaybîden a‘cemî ve bîḫaber olur (11) evliyâullâhuñ kelâm-ı ṭayyibelerinün maḫremi olmaḡa taşfiye-yi ḳalb ve terk-i hevâ ve (12) nûr-ı ḥâl lâzımdur yoḥsa ancak ḳîl [u] ḳâl ile ‘âlem-i ġayb ü ma‘nâdan ḫaberdâr olmaḡ muḫâldür (13) dimek ola Vallâhu Te‘âlâ a‘lem

(1032) Beyt

În suḫân pâyân nedâred mârġîr

Mîkeşîd ân (14) mârâ bâşad zaḫîr

bu beyt-i kerîm ile zât-ı pâklerine ḫiṭâb buyururlar ki yâ Mevlânâ bu (15) ehl-i inkâr ve ehl-i iġmâz ü iġzâlün ḳal ü maḳâllerin beyân nihâyet ṭutmaz ol ilan (16) şaydına

²⁸⁶ “Rab ve rablerin Rabb’i nerede dinin Rabb’i ve balçık nerede.”

²⁸⁷ “Ebedi olmaz.”

çıkan mārġir ol sūtün-ı kavī mānendi ölmüş zann itdiği büyük ejder (17) yılanı çekdi
biñ zaḥmet ü meşakḳat ile

(1033) Beyt

Tā beBaġdād āmed ān hengāmecū

(18) *Tā nihed hengāmeyī berçār sū*

tā Baġdāda degin geldi ol hengāme ṭaleb idici tā hengāme (19) ḳoya çārsūya ya‘nī
seyirci gürühın cem‘ idüb görülmemiş nesne seyr ider de böyle (20) olıcaḳ

(1034) Beyt

Berleb-i Şaṭ merd-i hengāme nihād

Gulġule derşehr-i Baġdād ūftād

(21) ol yigit nehr-i Şaṭ kenārında hengāme ḳodı ve şehr-i Baġdāda gulġule vü guft ü
gū (22) düşdi ki

(1035) Beyt

Mārġirī ejdehā āverdeest

Bü'l-‘aceb nādir şikārī kerdeest

(23) bir yılan ṭutucu ejder getürmişdür bü'l-‘aceb bir nādir şikār eylemişdür diyü

(1036) Beyt

(24) *Cem‘ āmed şad hezārān ḥām rīş*

Şayd-ı ū geşte çü ū ezeblehīş

anuñ seyr-i temāşāsına (25) cem‘ oldılar yüz biñ aḥmaḳ anuñ şaydı oldı kendi mārūñ
şaydı olduğu gibi (26) eylediğinden bu kerre

(1037) Beyt

Muntazır işān ū hem muntazır

Tā ki cem‘ āyend ḥalk-ı münteşir

(27) ol gürühāgürüh ḥalk-ı enbūh muntazır ol mārġir daḫı muntazır ki cem‘ geleler
ol maḥalle ṭaġılmış ḥalk [95a] (1) tā ki

(1038) Beyt

Merdüm-i hengāme efzunter şeved

Gidye vü tevzîc nîküter şeved

cem'iyet (2) halkı ziyâderekle ola akçe virilmek ve tevzîc güzelrek ola bu ahyânda

(1039) Beyt

(3) Cemc âmed şad hezârân jâjhâ

Ĥalka kerde püşt-i pâ berpüşt-i pâ

elhâşıl ol mârğîrûn (4) tarafına yüz biñ bîma'nâ kimesneler cemc geldiler ve halka oldılar ayak arkası ayak arkasına (5) ki

(1040) Beyt

Merd râ ezzen haber nî z'izdiĥâm

Refte derhem çun kıyâmet ĥâş u c'âm

(6) izdiĥâmdan erüñ c'avratdan haberi yok idi ĥâş ü c'âmm kıyâmet gibi bir uğurdan

(7) gitmiş idi

(1041) Beyt

Çün hemî ĥarrâka cunbânîd ü

Mîkeşîdend ehl-i hengāme gelü

(8) çün dükeli ol ejder ĥarrâka debrendürdi ehl-i hengāma boğaz cekdiler ĥarrâka şol mene (9) dirler ki anda düşmene atacak toba ve tûfeng ola ejderüñ reh-i ağzından âteşler (10) ve tütönlör ĥurüc itmekle başın ĥarrâkaya teşbîh buyurub ya'nî çünkü baş deprendi (11) demek ola Vallāhu Te'âlā a'lem

(1042) Beyt

V'ezdehā k'ezzemherîr efsurde bûd

Zîr-i şad(12) gûne pelâs u perde bûd

ve ezderhā ki zemherîden toñmuş idi yüz dürlü pelâs u perde (13) altında idi

(1043) Beyt

Beste būdeş bāresenhā-yı ğalīz

İhtiyātī kerde būdeş ān hafīz

(14) ol mārġīr ol ejderi alın ve yoğun ipler ile baqlamış idi bir şakınmaqlık itmişidi

(15) ol hıfz idici bu kerre

(1044) Beyt

Derdireng-i intizār u ittifāk

Tāft berān mār (16) ħurřīd-i ‘Irāk

bu ittifāk u intizār diñlenmesi eřnāsında ol ilanun ūzerine (17) ‘Irāk gūneři řapdı

ya‘nī anun ūzerine ħareket viren gūn řođdı

(1045) Beyt

(18) Āftāb-ı germ sīreř germ kerd

Reft eza‘zā-yı ū aqlāt-ı serd

sāhil (19) gūneři anı kızdırdı anun a‘zāsından řovıķ hıllar gitdi

(1046) Beyt

Mūrde (20) būd u zinde geřt ū ezřigift

Efdehā berħ^{vīř} cunbīden girift

ölü (21) idi diri oldı ol ta‘accūbden ejderhā endāmıyla deprenmek řutdı ya‘nī endām

(22) oynadub ħarekete bařladuķda

(1047) Beyt

Ĥalkrā ezcūnbıř-i ān mūrde mār

Geřt řān (23) ān yek taĥayyūr řad hezār

ħalka bu ulu ilanun ħareketden ol bir taĥayyūrleri yūz biñ (24) ħayret oldı bu eřnāda

ħalk

(1048) Beyt

Bātaĥayyūr na‘rahā engīhtend

Cūmlegān ezcūnbūřeř (25) bigrīhtend

taḥayyür ile naʿralar ҡopardılar cümlesi bu ilanüñ hareket ü cünbişünden ҡaçdılar

(1049)(26) *Beyt*

Mīsüküst ü bend [ü] zʿān bang-ı bülend

Her taraf mīreft çāk çāk-ı bend

(27) pāreledi bāğı ol ilan ol yüce şadādan her bir tarafa gitdi bāguñ çadırdıyub [95b]

(1) kırılması şadāsı

(1050) *Beyt*

Bendhā bisküşt ü bīrūn şud zizīr

Ezdehā-yı zişt [ü]2) gurrān hemçü şīr

elḥāşıl bendleri ve bağları pāreleyüb ve ҡırub taşra oldı bendler (3) altında ol çirkin ejderhā arslan gibi ağırılarak bunuñ vazʿından

(1051) *Beyt*

(4) *Derhezīmet bes ḥalāyīķ kuşte şud*

Ezfütādeʿv küştegan şad püşte şud

ürküb (5) ҡaçmadan çok ḥavf olub helāk oldı ölülerüñ düşmesinden yüz depe oldı bu ortada

(1052) (6) *Beyt*

Mārgīr ezters bercā ḥuşk geşt

Ki çi āverdem men ezkuhsār u deşt

(7) yılancı ҡorқudan тұrdığı yirde ҡuruyub ҡaldı böyle diyü neyin getürdüm (8) tağdan ve ovadan yaʿnī ne ʿaceb ve ğarīb belā-yı siyāhı kār zann idüb zaḥmet (9) ü miḥnetler ile tağdan ve şahrādan sürükleyüb getürdüm diyü kendüne levm virende (10) ҡuru ҡalub ḥayrān oldı meşelā şunuñ gibi ki

(1053) *Beyt*

Gürgrā bīdār kerd ān kūr miş

(11) *Reft nādān sūy-ı ʿAzrāʿīl-i ḥ^vīş*

ķurdı uyandırdı kör koyun nādān gitdi ‘Azra’īl (12) ęarafına gitdi bu mişāl gibi ol
nādān daħı şağ ejderi helāk olmiş zann idüb (13) temāşā itdürtmege getürdi

(1054) Beyt

Ejdehā yek loķma kerd ān gīcrā

Sehl bāşed hūn- (14) ħurī Ħaccīcrā

ol ejderhā bir loķma eyledi ol aħmaķ yılandı anuñçün ki kolay olur (15) ķan yimek ve
ķan dökmeķ Ħaccāc-ı zālime Ħaccāc yazılıub berāy-ı vezn Ħaccīc oķunmaķ cā’iz (16)
olduğı istimāc olınmişdur mısra^c-ı şanı evvele mişāl mevķi^cinde ĩrād buyurılımiş

(1055) Beyt

(17) Ħvīşrā berüstunī piçid ü best

Üstüh^{vān}-ı ħurderā derhem şikest

kendüni (18) bir direge şarub bağladı yinmiş kemikleri bir uğurdan ķırdı imdi ey
tālib-i ęarīķ-i ĩlāhī (19) olan sālīk bu ħikāye gūş idüb şüret-i ķışşa ma^clümüñ oldu ise
bu ķışşa- (20) nuñ ħişşesini sem^c cānible gūş itmege sa^cy idüb mücebiyle ‘āmil
olmağa ezcān u dil (21) mücidd ü sā’ī ol tā ki ‘ināyāt-i ĩlāhī saña feryādres olub ve
raķābet helāklıęuñdan (22) seni ħalāş eylemeye zīrā

(1056) Beyt

Nefset ejderhāst ü key murdeest

Ezĝam [u] biāletī (23) efsundeest

nefsüñ ejderhādur ol kaçan ölmüştür āletsüzlık ĝamından ęoñmişdur (24) yoħsa

(1057) Beyt

Ger biyābed ālet-i Fir‘avn ü

Ki biemr-i ü hemī reft āb-ı cū

eger bulaydı (25) Fir‘avn aletin ol nefsi habīs ü denī ki ol Fir‘avnuñ emri ile şu
ırmağı giderdi (26) ya^cnī nefsi Fir‘avnuñ buldığı firşat u ķuvveti ve ķudreti ve māl u

menāl u şerveti (27) bulaydı anuñ emri ile Nîl ırmağı istediği cānibe revāne olurdı
nefs-i denī [96a] (1) bu vūs‘ati bulsa bulduğda

(1058) Beyt

Ān ki bu bünyād-ı Fir‘avnī kuned

Rāh-ı şad Mūsā vü şad Hārūn (2) zened

ol zamānda ol Fir‘avn temelini kurub yüz Mūsānuñ ve yüz Hārūnuñ (3) yolın urur
ya‘nī nefsi denī vūs‘at ü şervet ü fırsat bulduğda yüz Hāzret-i Mūsā (4) meşreblü
‘azīzūñ ve yüz Hāzret-i Hārūn hūylu duruşlu ehl-i temīzūñ yolun urub (5) kalub
pāklerin şikest ve hārāb itmeden ictināb ve teḥāşī itmez ḥaḳīḳat-ı ḥāl (6) inbā-yı
dünyādan bu keyfiyyet ve māl gāyet āşkāredür ki cüz‘i-yi cīfe-yi dünyāya mālīk (7)
nekebāt pes on manğıruñ şifte vü firīftesi olub fuḳarā u za‘ifāya nedür ḥālūñ (8)
dimek ḩursun selām-ı ḩaḳḳı virmege tenezzül itmeyüb ikrāh u istikrāhla naḩar idüb
(9) geḩer “E‘āzenallāhu min evḩaihim el-fasidehu ve’l-kāsīdehu”²⁸⁸

(1059) Beyt

Kirmekest ān ejdehā (10) ezdest-i faḩr

Peşşeyī gerded zicā māl şaḩr

ḩurtcağızdur ol ejderhā faḩr elinden (11) menāl ü ‘izzet ü cāh ü rif‘at ile ejder kezalik
sivrisinek māl u manşīb ile (12) ḩaḩır toğan olur feizā kāne kezalik imdi ey ḩālib ü
sālīk-i mesālīk

(1060) Beyt

(13) Ejdehārā dār ezberf-i firāk

Hīn mekeş ūrā beḩurşīd-i ‘Irāk

ejderhāyı (14) firāk ḩarı içinde ḩut şaḩın anı ‘Irāk güneşi ḩarşusına ḩekme ya‘nī ejder
(15) nefsi dāyimā ḩvār ü zelīl ḩutub aña şey‘-i ḩālīl-i i‘ḩā eyle zinhār anı kār u kesb
(16) ü ticāret ü māl-ı cāh cānibine ḩekme

²⁸⁸ “Yoksunluktan ve bozguncuların alçaklığından Allah’a sığınırız.”

(1061) *Beyt*

Tā füsürde mîbuved ân ejdehâ

(17) *Loğma-yı üyî çü yâbed necât*

tā ki tönmiş ola ol nefsün ejderi zîrâ anuñ (18) loğmasısın çünki ol necât bula

(1062) *Beyt*

Mât kun ûrâ vü iymin şev zimât

(19) *Rağm kem kun nîst ü z'ehl-i şilat*

anı mât eyle emîn ol mâtndan aña rağm (20) itme zîrâ ol nefis ehl-i şalâtdan degül merhamet ü şefkat ehl-i imânadur nefis-i (21) emmâre ise ehl-i imândan degül ehl-i fişk u işyândandur öyle olsa bu mişâl-ı aħir (22) daħı kavlı-i evvele mâ'il-i müşâbihdür

(1063) *Beyt*

K'ân tef-i ħurşîd-i şehvet berzened

(23) *Ân ħufâş-ı mürde riğet per zened*

ol şehvet güneşi ħarâreti ki yuğarı gele ol (24) arda çalası yarasañ kanat urur imdi ey sâlik-i dâna vü bîna

(1064) *Beyt*

Mîkeşâneş (25) dercihâd u derkıtâl

Müzdevârullâhu yeczîke'l-vişâl

sen ol nefis-i zâlimi çek çünki (26) ve kıtâla bahâdur gibi ve anı ħarîk-i ilâhîde katl eyle Ĥazret-i Allâh saña vişâl cezâ vü ivaz (27) eylesün zîrâ mādâmki mürîd-i sâlik râh-ı Ĥağda rûğ ħayvânın fedâ eylemeye rûğ insânına [96b] (1) sa'âdet-i ebed ihsân olınmağ 'âdet-i Allâha muğâlifdür diyü kibâr-ı kirâm tenbîh buyurmışlardur elĥâşıl

(1065) (2) *Beyt*

Çün ki ân merd ejdehârâ âverîd

Derhevâ-yı germ ħoş şud ân merîd

çünkü ol (3) mārġīr yigit ejderhāyı getürdi ıssı hevāda hoş oldı ölgın ejder

(1066) Beyt

Lācerem (4) ān fitnehā kerd ey ‘azīz

Bist hem çendān ki mā guftīm nīz

ol ecluden ol fitneleri (5) eyledi ey ‘azīz bundan ġayrı yigirmi olķadar āşüb u fiten itdi ki biz anı beyān itdük ya‘nī (6) bizüm taķrīrimüzden yigirmi ķat fitne ve fesādlar eyledi ol ejder çünkü hāl böyledür ey tālīb

(1067)(7) Beyt

Tu tama‘ dārī ki ūrā bīcefā

Beste dārī dervakār u dervefā

sen ümīd tutar (8) mısın ki anı cefāsuz baġlu tutasın vaķār u vefā içinde ya‘nī nefsi emmāreye cevr ü (9) cefālar idüb riyāzāt ve miḥen-i şedāidler ve faķr u fenā zahmetlerin çekdirmedükçe anı ḥüsn-i (10) ḥalk ile mevşūf idüb meskenet ve vefāda beste vü rāsīḥdem ve sābitķadem (11) eylemegi ümīd mi idersin ya‘nī ümīd iderseñ itme ki nefsi denī ġaddār asānlığıyla İslāma (12) gelüb İmān ü İķān şāḥibi olmaz ve terk-i māsivā idüb Ḥazret-i Allāh ķulluġın (13) ķabül itmez ve sühület ile ‘ibādet ü tā‘ata meyl itmez meger tevfiķ-i Subḥānī ve ‘ināyet-i Rabbāniye (14) rāst gele yoḡsa

(1068) Beyt

Her ḥasīrā İn temennā key resed

Mūsiyī bāyed ki ejderhā küşed

(15) her bir alcaķ ve denīye minnet kaçan irişür Ḥazret-i Mūsā gerekdür ki ejderhā çeke veyāḥud (16) öldüre ya‘nī ķāl u maķāl ile benüm nefsum ölmüşdür ve ben nefsimüñ ḥaķķından gelirüm diyü (17) lāf ü ġüzāfa mübtelā ḥasīs ü denī nekebāt rüzġār kārı degüldür nefsuñ ḥaķķından gelmek (18) zīrā nefsi ejderdür ejder tütüb ve çeküb ve zabt idüb anı çöb mānendi itmek (19) Ḥazret-i Mūsā mānendi bir merd-i ‘ālīşānuñ velī-yi zīşānuñ kārıdur zīrā

(1069) Beyt

(20) *Şad hezārān halk z'ejderhā-yı ũ*

Derhezīmet kuşte şud ezre'y-i ũ

yüz biñ halk (21) ol mārğirũ ejderhāsından hezīmetde helāk oldu anũ re'iyinden ya'nī hemīşe (22) her kār u bārda re'y şāīb ve kavī lāzımdur tedbīr nākış ve za'if tīr-i gec mānendi amāc-ı (23) merāma nā'il olmaz ve rüy maķşūdı görmez ʔarīķ-i Hākda rāh-ı cenāb-ı (24) hālīķ-ı muṭlakda bīrehnümā ve delīl adım atmaķ muḫālātdan iken ben ḫodbeḫod kendi (25) dāniş ü binīşümle hāzim-i sebīl olub ķurb ü vuşlata nā'il olurum diyen bī'aql u (26) sefīh nefsi elinde esīr ķalub zenādīķa ve revāfızıya hemrikāb olub dūnyā ve āḫiretde (27) ḫvār u zelīl ķalur dimek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

Tehdīd kerdn-i Fir'avn Mūsārā 'aleyhi's-selām

[97a] (1) ol pādişāh-ı evliyā ol sırr-ı pāk-ı enbiyā ol şehsüvār-ı aşfiyā ol nāzenīn-ı kibriyā (2) ol mazḫar-ı vaşl-ı liķā cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā ķuddise sırrahu'l-'azīz bu sūrḫ-i şerīfde Fir'avnuñ (3) cenāb-ı Hāzret-i Musā 'aleyhi's-selām tehdīd eylemesi beyān buyurub buyurlar ki

(1070) Beyt

(4) *Guft Fir'avneş ķirā tu ey Kelīm*

Halkrā kuştī vü efkendī tu bīm

Fir'avn cenāb-ı (5) Musāya ḫitāb idüb niçün sen ey Kelīm halkı helāk itdũñ ve halka ḫavf (6) u ḫaşyet ilkā itdũñ diyüb

(1071) Beyt

Derhezīmet eztu uftādend halk

Derhezīmet (7) kuşte şud merdüm zizelķ

senden kaçmışdan halk düşdiler ve sürçüb düşmeden (8) bunca ādem helāk oldu

(1072) Beyt

Lācerem merdüm turā düşmen girift

Kīn-i tu dersīne (9) merd ü zen girift

ol eçlden halk seni düşmen tutdı ve senüñ buğz u ‘adā- (10) vetüñi er ve ‘avrat sīnelerinde tutdı

(1073) Beyt

Halkrā mih vāndī ber‘aks şud

(11) Ezhilāfet merdümānrā nist bud

halkı da‘vet itdün da‘vetün ‘aksi üzre (12) oldı senüñ hilāfuñdan halka çāre yoğdur ya‘nī senüñ kārūñ bir ‘aksi vāki‘ (13) olduğından halk saña muhālif olmamak mümkün degüldür elbette halk saña muhālefet ider

(1074) Beyt

(14) Men hem ezşerret eger pes miħazem

Dermükāfāt-ı tu dīgī mīpezem

ben dahı şerründen (15) eger gir[ü] çekilüb sekersem senüñ kārūñ cezāsı için bir çömlek kaynadırım ya‘nī yā Mūsā (16) eger sen bu halkı ve beni bu defa zebün gördün ise öyle kıyās itme ki biz senüñ ‘ameliñüñ (17) mükāfātı kaydında olmayayüz

(1075) Beyt

Dil ezīn berken ki büfrībī merā

Yā becüz fey pesrevī gereded turā

(18) bundan göñlüñe çopar ki beni aldayasın yāhūd saña göñüldeñ gayrı kimse uyub arduñca gide

(1076) 19) Beyt

Tu bedān girre meşev kiş sāhtī

Derdil-i halkān hirās endāhtī

sen aña mağrūr (20) olma ki anı düzdüñ halkuñ gönülleri içine kōrku birağduñ ya'nī
yā Mūsā sen 'iṣāyī ejder (21) şūretiyle gösterüb halka kōrku birağdıgüñe mağrūr
olma

(1077) Beyt

Şad çünin āri vü hem rüsvā şevī

(22) *H^vār gerdi duhke-yi gavgā şevī*

yüz buncılayın kār peydā idüb getürseñ dağı rüsvāyī olursuñ (23) ve h^vār u zelīl olub
cem'iyetler gülinci olursuñ ya'nī her yerde senüñ maşaralugıña gülerler (24) zīrā

(1078) Beyt

Hemçü tu sālūs-ı bisyārān budend

'Ākıbet dermişr-ı mā rüsvā şudend

sencileyin (25) zerğ ü riyā şāhibi sālūs lar çok idiler 'ākıbet-i kār ve nihāyet-i emrde
bizüm şehr-i mışrımızda rüsvāyī (26) oldılar yā Mūsā diyü Fir'avn cenāb-ı Hāzret-i
Mūsā 'aleyhi's-selām hāzretlerine kelimāt eyleduğda

(27) *Cevāb-ı Mūsā 'aleyhi's-selām Fir'avnrā dertehdīdī ki mikerdeş*

ol cenāb-ı sulṭānül-kāmilin [97b] (1) ve'l-vāşilīn Hāzret-i Mevlānā bu sürh-i şerīfde
Fir'avnuñ Hāzret-i Mūsā 'aleyhi's-selāma itdigi tehdīdinde (2) Mūsā 'aleyhi's-selām
hāzretleriniñ cevāb buyurdukların beyān buyurub buyururlar ki

(1079) Beyt

(3) *Guft bāemr-i Hākem işrāk nīst*

Ger birīzed hūnem emreş bāk nīst

Hāzret-i Mūsā (4) 'aleyhi's-selām Fir'avna cevāb buyurub didi ki Te'ālā
hāzretleriniñ emr-i şerīfiyle benüm şirketüm (5) yoğdur ve Hāzret-i Allāhuñ emr-i
şerīfi benüm kanımı dökerse kōrku yoğdur

(1080) Beyt

Rāziyem men (6) şākirem men ey harīf

İn taraf rüsvā vü pīş-i Hāḡ şerīf

ey nādān Fir‘avn ben rāzıyım (7) ve şākirüm ki bu tarafda rüsvā olub Hāḡ Te‘ālā ḡazretleri ḡuzūrunda ‘azīz ü şerīf olursam bu rüsvālīga (8) rāzıyım ve şākirüm ki

(1081) Beyt

Pīş-i ḡalkān ḡvār u zār u rīşḡand

Pīş-i Hāḡ maḡbūb u maḡlūb (9) pesend

ḡalk ḡuzūrunda ḡvār u zelīl [ü] maşḡara olub Hāḡ Te‘ālā ḡuzūrunda maḡcūb u maḡlūb (10) pesend olmaḡa ben rāzıyım ve şākirüm yā Fir‘avn lākin

(1082) Beyt

Ezsuḡān mīgüyem İn v’er ne ḡudā

(11) Ezsiyeh rüyān kuned ferdā turā

sözden söylerüm bunı yoḡsa ḡazret-i Allāḡ ‘azīmü’ş-şān yūzi (12) ḡaralardan ider yarın seni ya‘nī benüm bu kelimātum söz ḡelişidür ki ḡazret-i Hāḡḡuñ luḡf u (13) ḡahrınıñ rāzī ve şākīriyüm didigim ammā sen yūzi ḡaralardansın yā Fir‘avn zīrā dūnyā (14) ve āḡiretde

(1083) Beyt

‘İzzet ān-ı ust v’ān-ı bendegāş

Z’ādem u İblīs bermīḡvān nişāş

(15) ‘İzzet ü sa‘ādet cenāb-ı ḡazret-i Allāḡuñdur ve anuñ ḡullarınıñdur bu ḡāle saña burhān lāzım ise (16) ḡazret-i Ādem ile İblīsüñ nişānını oḡı ve āḡāḡ ol

(1084) Beyt

Şerḡ-i Hāḡ pāyān nedāred hemḡü Hāḡ

(17) Hīn dehān berbend ü berḡerdān varāḡ

zīrā Hāḡ Te‘ālā ḡazretlerinüñ şerḡi nihāyet ḡutmaz Hāḡ gibi (18) āḡāḡ ol şaḡın aḡzuñı baḡla ve yapraḡı döndür ya‘nī şerḡ-i ḡudā bīnihāyetdür şun‘ ve İcād ḡazret-i (19)

Hudā gibi gāyet ve nihāyet tutmaz öyle olıcağ bu bahş ü mağāldan fāriğ olub ahir kār (20) ve kelimāta ibtidā eyle buyurduklarında

Pāsuḥ-ı Fir‘avn Mūsārā aleyhi’s-selām

ol sulṭan-ı selāṭin-ı (21) zemīn ü zamān bu sürḥ-ı şerīfde Fir‘avn-i la‘inüñ Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selāmuñ kelimāt-ı ḥayāt-ı (22) iḥsānlarına muḥālif bīçāşnī karşıluğ söz söylediğın beyān buyurub buyurlar ki

(1085) Beyt

(23) *Guft Fir‘avneş varağ derḥükm-i māst*

Defter ü dīvān-ı ḥükm in dem merāst

Fir‘avn (24) Ḥazret-i Mūsāya didi ki varağ bizüm ḥükmümüz içindedür defter ve ḥükm dīvānı bu dem benümdür ya‘nī (25) yā Mūsā senüñ Ḥağ u emr-i Ḥağ dimeñ bizüm sāmi‘müze kārīñuz olmaz varağ u defter ü ḥükm baña müsellemdür (26) diyüb

(1086) Beyt

Mer merā biḥrīdeend ehl-i cihān

V’ezheme ‘āqılderī tu ey fülān

bu ḥağ-ı cihān (27) beni ārzūlayub almışlardur ey fülān sen dükeli ḥağdan ‘ağıllısın diyü imdi çünki ḥāl bu [98a] (1) bu günedür

(1087) Beyt

Mūsīyā ḥodrá ḥarīdī hīn birev

Ḥvīştēn kem bīn beḥod ğırre meşev

(2) ey Mūsā sen kendüñi almışsın şatın var git kendüñi az gör kendüñe mağrūr olma sen tek (3) ve tenhā kendin görmışsün cem‘ī-i ḥağ-ı ‘ālem benüm ṭufeylümdür sen benümle muḳāvemete ḳādir olımazsın (4) zīrā ben

(1088) Beyt

Cem‘ ārem sāḥirān-ı deḥrrā

Tā ki cehl-i tu numāyem şehrrā

dehrūñ sāhirlerin (5) cem^c iderüm ehl-i şehre senüñ ceħliñe gösterürüm sen rüsvāyi olursun lākin

(1089) Beyt

(6) Īn neħ^vāhed şud berūzī vü dü rüz

Mühletem dih tā çihil rüz-ı temūz

bu kār bār bir günde (7) iki günde vücūd bulur iş degüldür baña mühlet vir temūzuñ kırk gününe degin elhāşıl (8) baña kırk gün mehl vir tā ki sāhirlrimi cem^c ideyüm didi

Cevāb-ı Mūsā dāden ‘aleyhi’s-selām (9) Fir‘avn-rā

ol pādişāh-ı erīke-yi ‘izzet cenāb-ı Ĥazret-i Mevlānā bu sürħ-i şerīfde Ĥazret-i (10) Mūsā ‘aleyhi’s-selāmuñ Fir‘avn-ı la‘ine cevāb virmelerin beyān idüb buyururlar ki

(1090) Beyt

(11) Guft Mūsā Īn merā destūr nīst

Bendeem imhāl-ı tu me’mūr nīst

Ĥazret-i Mūsā (12) ‘aleyhi’s-selām didi bu baña destūr degüldür senüñ meħlüñ emr olunmuşdur ya‘nī tā Fir‘avn (13) saña mehl virmege baña icāzet yoğdur ve ħabl-i ‘izzetden saña mehl virmege me’mūr olmadum ben (14) bende-yüm benüm emr-i Īlāhīde şirketüm yoğdur

(1091) Beyt

Ger tu çirī vü merā ħod yār nīst

Bende fermānem (15) bedānem kār nīst

eger sen yigin iseñ ve baña ise yār ü yāver yoğise de ben emr ħuluyum anuñla (16) baña iş yoğdur ya‘nī şüretā-yı bīyār yalñuz olmağa saña mehl virmede medħalüm ola (17) öyle degüldür ben bende-yi fermānum benüm mağüle kārı tefekkür ve tedbīr itmek ħācetüm degül

(1092) Beyt

(18) Mîzenem bâtû becid tâ zindeem

Men çi kâre-y nuşretem men bendeem

saña cidd ile ururum (19) mādāmki şîḥhatdeyüm ben ne güne nuşret işicisiyüm ben
kulum ve fermān berdārum

(1093) Beyt

(20) Mîzenem tâ derresed ḥükm-i Ḥudā

Ū kuned her ḥaşm ezḥaşmî cüdā

urub ḍarb iderüm tâ ḥükm-i (21) ilāhî irişince her ḥaşmı ḥaşmından ol Allāh cüdā
eyler mādāmki mühlete fermān-ı ilāhî olmaya ben seni (22) ve saña peyrev olanları
urub ḍarb u helāk iderüm yā Fir‘avn diyü buyurdu

Cevāb-ı (23) Fir‘avn Mūsārā ‘alehi’s-selām ve vaḥy āmeden biMūsā ‘alehi’s-selām

ol sulṭān-ı (24) velāyet penāh sa‘ādet-i destgāh Ḥazret-i Mevlānā bu sürḥ-i şerīfede
Fir‘avn ‘aleyh (25) mā yeteḥaffuke cenāb-ı Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selāma cevāb
virüb ol cevāb (26) eşnāsında Ḥazret-i Mūsāya vaḥy-i ilāhî geldigin beyān buyurub
nazm-ı kerīm buyururlar ki

(1094)(27) Beyt

Guft nî nî mühletî bāyed nihād

‘işvehā kem dih tu kem peymāy bād

Fir‘avn-ı la‘în [98b] (1) Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selāma didi yoḫ yoḫ bir mühlet
koḃak gerekdür istiḡnā eyleme ve sen yā Mūsā (2) rüzgār ölçme ya‘nî yā Mūsā
senüñ mühlet virmem didiḡüñ olmaz mühlet virmelisin didükde

(1095)(3) Beyt

Ḥaḫ Te‘ālā vaḥy kerdeş derzamān

Mühleteş dih müttesi‘ mehrās ezān

cenāb-ı (4) ḥazret-i ʿizzet Mūsā ʿaleyhiʿs-selāma vaḥy itdi ol zamān içindeki müttesiʿ
mühlet vir Firʿavna (5) ol mühletüñ ittibāʿından ḥafv u hirās üzre olma

(1096) Beyt

Īn çihil rūzeş bidih mühlet (6) beṭavʿ

Tā sigāled mekrhā ū nevʿ nevʿ

bu kırk gün mühleti aña ṭavʿ ü rızā ile vir tā ki (7) dürlü dürlü mekr [ü] ḥile ile
yaramaz şanular şansın

(1097) Beyt

Tā büküşed ū ki ni men ḥufteem

(8) *Tīz rev gū piş-i reh bigrifteem*

ve saʿy itsün ol ben uyumamışum tīz yürü di aña ben (9) yoluñ öñün ṭutmuşum

(1098) Beyt

Ḥīlehā şanrā heme berhem zenem

Vʿān çi efzāyend men berkem zenem

(10) anlaruñ ḥīlelerin dükeli birbirlerine ururum ve ol nesneyi ki ziyāde iderlerin anı
eksik (11) iderüm meşelā

(1099) Beyt

Ābrā ārend men āteş kunem

Nüş u ḥoş gīrend ū men nāḥoş kunem

(12) şu getürürler ise ben ol şuyı āteş iderüm nüş-ı ḥoş ṭutarlar ise ben anı nāḥoş

(13) iderüm meşelā diger

(1100) Beyt

Mihr peyvendend [ü] men vīrān kunem

Ān ki ender vehm nʿārend ān kunem

(14) maḥabbet bağlarlar ise ben anı vīrān eylerüm ol şeyʿ vehmlerine getürmeyeler
ben anı iderüm

(1101) Beyt

(15) *Tu meters u mühleteş dih düm dirāz*

Gū sipēh gird ār u şad hīlet bisāz

sen korkma (16) ve uzun uzak mühlet vir yā Musā didi ol Fir‘avna ki ‘asker cem‘ ile ve yüz mekr ü (17) hīle ile elhāşıl bu ebyāt-ı sālīfe cenāb-ı Hāzret-i Mūsāya min kabli’l-Hāk vahy -i muṭlak (18) nāzil olub bu elṭāf ü ikrām Hāzret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selām cenāb-ı ‘izzetden nā’il olmışlardur

(19) *Mühlet dāden-i Mūsā ‘aleyhi’s-selām Fir‘avnra tā sāhirān cem‘ kuned ez Medāyin*

ol (20) nāzm-ı vahy-i Hudā ol sürür-ı ehl-i şafā ol sırr-ı pāk Muşṭafā ol nāzenīn-i kibriyā (21) ol tācdār-ı evliyā cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḳāzretleri Hāzret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selāmuñ (22) sāhirān cem‘ eylemesi için Fir‘avn-ı la‘īne mühlet virdüklerin beyān idüb buyururlar ki

(1102) Beyt

(23) *Guft emr āmed birev mühlet turā*

Men becāy-ı ḳod şudem restī zimā

Hāzret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selām (24) Fir‘avna didi emr-i İlähī geldi mühlet saña ben kendi mekānuma gitdüm ḳurtulduñ bizden ya‘nī ben saña (25) mehl virmege ḳādir degül idüm çünkü mühlet virmek için baña cenāb-ı ‘izzetden emr ü fermān (26) geldi mühlet saña diyüb cenāb-ı Hāzret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selām ol mevzi‘den mufāraḳat (27) buyurduklarında

(1103) Beyt

Ū hemī şud v’ejdehā ender ‘aḳıb

Çun seg-i şayyād-ı dānā vü muḳıb

[99a] (1) ol dükeli giderdi ejderhā ardında şayyād kelbi gibi bilici ve maḳabbetli ya‘nī cenāb-ı Hāzret-i Mūsā- (2) nuñ ardınca ejderhāsınuñ şayyād mānendi revāne olub

(1104) Beyt

Çun seg-i şayyād (3) cünbān kerde düm

Sengrā mīkerd rīg ū zīr-i süm

ol ejderhāsınun şayyād gibi (4) kıyruk oynadub tırnağı altında taşları ezüb kum eyledi bundan mā'adā ol (5) ejder

(1105) Beyt

Seng ü āhenrā bedem dermīkeşīd

Ḥurd mīḥāyīd āhenrā pedīd

(6) taşı ve demiri nefesiyle çeküb ufak çiynerdi āşkäre bundan ol ejder

(1106) Beyt

(7) Derhevā mīkerd ḥod bālā-yı burc

Ki hezīmet mīşud ezvey Rūm u Gürc

kendin (8) hevāya eylerdi burc üzerine ki andan Gürcī ve Rūm halkı hezīmet idüb heybetinden (9) kaçub perişān olurlardı ve daḥı ol ejderhā

(1107) Beyt

Kefk mīendaḥt çün üştür (10) zikām

Ḳatreyī berher ki zed mīşud cüzām

deve gibi ağzından köpük atardı her kime (11) kim ol köpükden bir damla isābet ide ol kimesne cüzām olurdu

(1108) Beyt

(12) Jağjağ-ı denhān-ı ū dil mīşikest

Cān-ı şīrān-ı siyeh mīşud zidest

ol ejderün (13) dişlerinin çatırdısı gönül kııardı siyeh arslanların cānı elden giderdi ya'nī (14) ancılavin heybetlü diş çatırdısı var idi ki yürekler kıpar ve gönüller oynadub anun (15) hafv u ḥaşyetinden arslanlar cān virirlerdi böyle bir 'acayib ve mehīb ejderhā (16) idi ki ol sulṭāna mānend-i seg şayyād u muṭi' ü minḳār iderdi

(1109) Beyt

(17) *Çün beḳavm-i ḥod resīd ān müctebā*

Şevḳ-i ū bigrift ü bāz ū şud ‘aşā

ol güzīde-yi (18) Ḥudā olan cenāb-ı Ḥazret-i Mūsā çünki kendi ḳavmine irişdi anuñ ağzın tütub (19) girü ol ejder ‘aşā oldı ve ol maḳbül-ı Ḥazret-i Ḥudā cenāb-ı Mūsā ‘aleyhi’s-selām (20) ḥazretleri

(1110) *Beyt*

Tekye bervey kerd u mīguft ey ‘aceb

Pīş-i mā ḥurşīd [u] pīş-i ḥalk şeb

(21) aña dayanub dir idi ki bu ne ‘acāyib kārdu bu ḥāl bu ḳeyfiyyet bizüm ‘indimüzde (22) güneş gibi rüşen ve ‘ayān ḥalk ‘indinde gice mānendi zulmet ve ḳarañuluk

(1111) *Beyt*

(23) *Ey ‘aceb çun mīnebīned īn sipāh*

‘Ālemī pūr āfitāb-ı çāştgāh

ey ‘aceb (24) nice görmezler bu sipāh ḥalk-ı ‘ālem güneşiyile ve ḳuşluk ile tolu bir ‘ālemi ki

(1112) *Beyt*

(25) *Çeşm bāz u gūş bāz u īn zūkā*

Ḥīreem derçeşm-bendī-yi Ḥudā

göz açık ve (26) ḳulaḳ açık ve bu güneş āşkāre bu kār taḥḳīḳan böyledür ben ḥayrān ü sergerdānum (27) Ḥazret-i Ḥaḳuñ bunlaruñ gözlerin bağlamasında ki bu kār u bārdan gāfil ü ‘aḥıllardur

(1113)[99b] (1) *Beyt*

Men ezīşān ḥīre īşān hem zimen

Ezbahārī ḥār īşān men semen

ben (2) anlardan hayrān daḥı benden hayrān bir bahārdan anlar diken ben semen ü
gülzār bundan şöıra

(1114)(3) *Beyt*

Pīş-i şān burdem besī cām-ı raḥīk

Seng şud ābeş bepīş-i ĩn ferīk

(4) anlaruñ öñüne iletdüm çok cāmın taş oldu ol cāmuñ şuyı bu fırka- (5) nuñ
‘indlerinde bundan mā‘adā

(1115) *Beyt*

Deste-yi gül bestem ü burdem bepīş

Her güllī çun (6) ḥār geşt nūş nīş

bir deste gül bağlayub önlerine iletdüm ol deste (7) her güli diken ve nūş nīş oldu
imdi çünki böyle oldu böyle olmayub da cām-ı raḥīk (8) cām-ı raḥīk olub seng
olmamak ve deste-yi gül ḥār olmamak

(1116) *Beyt*

Ān naşīb-i (9) cān-ı bīḥ^vīşān buved

Çün ki bāḥ^vīşend peydā key şeved

ol ḥāl u şān (10) bī ḥ^vīşlarığıdur çünki ol kavm-i bāḥ^vīşlardur ol deste-yi gül ü cām-ı
raḥīk (11) kaçan aşkāre olur hemāre pinhān olub çeşm-i ağıyardan nihān olur ya‘nī
(12) ‘ālem-i ma‘nādan ḥaberdār olub her şey’ kemākān bilüb ḥayr u şerrī teşḥīş ü
temyiz itmek (13) mevt-i iḥtiyārı ile bu ‘ālemden geçüb kendi varlığı ḥicābından
ḥalāş olan sa‘ādetmendān (14) kārıdur yoḥsa ḥucub ü astār-ı nef sāniyyet ve
enāniyyet ile maḥbūb u mestūr olan (15) ehl-i ḥırş u hevā kārı degüldür ol eclden

(1117) *Beyt*

Ḥufteyī bīdārī bāyed pīş-i mā

(16) *Tā bebīdārī bübīned ḥ^vābhā*

uyanık uyumuş gerekdür bizüm huzûrumuzda tâ ki uyanıklık ile (17) düşler göre ya'ni dünyâ-yı denî umûr dağdağasından azâde olmuş beķā t̄alibi bir mürîd-i (18) maħlaş gerekdür bizüm huzûrumuzdaki tâ ki irşâd u terbiyemüz ile uyanık düşler göre (19) uyanık düşler görmek başîreti küşâde olub hestî-yi 'âlem h^vâb u hayâl (20) meşâbesinde olduğunu 'ayânen müşâhede itmeden kinâye buyurulmuş ola Vallâhu Te'âlâ a'lem

(1118)(21) Beyt

Düşmen-i ĩn h^vâb-ı hoş şud fikr-i halk

Tâ neħusped fikreteş bestest halk

(22) bu tatlu uyķunuñ düşmeni oldu halkuñ fikri mādāmki fikri uyumaya halk baēludur ya'ni (23) bu bîdārlik h^vâbı ki elezz-i mā-yı halkdur halkuñ efkâr-ı fāsıde ve kāsidesi anuñ düşmenidür (24) böyle olıcaķ mādāmki mekr fikri tama' u hırş u 'ucb ü ğafletden uyumayub bîdārlik (25) h^vâbıyla muētenim olmayalar halk baēludur ve bu devlet ü sâ'âdetden maħrûm ve biħaberlerdür velîkin (26) bu keyfiyyet ü şanı ele götürmege

(1119) Beyt

Hayretî bāyed ki rûbet fikrrā

ħurde ħayret fikrrā vü (27) zikrrā

bir ħayret gerekir ki ğubâr-ı efkârı levħ-i ħaħırdan süpüre ħayret İlâhî fikri vü zikri yimişdür [100a] (1) şu vechle ki

(1120) Beyt

Her ki kāmilter buved ü derhüner

Ū bema'nā pes beşüret pîşter

her şol kimse ki (2) hünerde kāmilerk ola Allâhu Te'âlâ a'lem hünerden murâd-ı kerîmleri ma'ârif cüzi'ye-yi resmiye ola (3) ki şarf ve naħv u mantıķ-ı ma'ânî ve emşâlehüm olan dāniş hünerlerinde şol kimse ki kāmiler- (4) rekdür ol kimse 'âlem-i

ma'nāda girüdür ve şüret 'āleminde ilerürekdür zīrā aḥbār-ı ḥazret-i (5) perverdigār
olan bārī Te'ālā celletü 'azimetihî

(1121) Beyt

Rāci'ün guft u rücū' ĩn sān buved

(6) Ki gele vāgerded ü ḥāne reved

Ḳur'ān-ı Kerīmde rāci'ün buyurdu rücū' ise bu gūne olur meşelā ki (7) sürü girüye
döner de eve gide ya'nī rücū'-ı āḥiretūñ dünyāda mişāl-i ḥāricisi anuñ (8)
mānendidür ki bir sürü keçi sürüsü yāḥūd koyun sürüsü otlaḳdan 'avdet idüb (9)
menziline 'azīmet eyledüklerinde taḥḳīḳan

(1122) Beyt

Çün ki vāgerdīd gele ezvürüd

(10) Pes futed ān büz ki piş āheng būd

çünki girü döndi sürü ve şuvad yirinden girüye (11) düşer ol keçi ki ilerü gidüb öñ ve
baş olmuş idi böyle olıcaḳ bu kerre

(1123) Beyt

(12) Piş ufted ān büz-i leng-i pesīn

Eḳḥake'r-rücū'ī vucūhe'l-'ābisīn

ilerüye (13) düşer ol girüdeki aḳsaḳ keçi dönmeḳ güldürür 'abūsaruñ yüzlerini ya'nī
kezalik (14) bu 'ālemden sefer-i āḥirete rücū' olunub teveccüh olunduḳda dünyāda
ḥvār u zelīl ü ḡarīb (15) āḥiret yolında pişvā vü rehber olub dāniş ü bīniş ile zer ü
zeber şāhib (16) geçinenler girüde ḳalub dünyāda muḳtedā ḳann olınanlar āḥiret
erbābına bi'z-zarūrī (17) iḳtidā iderler zīrā

(1124) Beyt

Ezgüzāfe key şudend ĩn ḳavm leng

Faḥrrā dādend u biḥrīdend (18) neng

bīma‘nā yire kaçan oldılar bu kavm-i efsāk fahrı virdiler ‘ār şatun (19) aldılar ya‘nī erbāb- ı āhıret bu dünyāda faqr u fenā ve meskenet ü zilleti sevmeye mi ihtiyār (20) idüb fahr u ‘izzet ü rifa‘ti terk eyleyüb faqr u fenā u miḥneti kabül eylediler (21) bu evzā‘-ı Hāq Hāqpesendleri yirindedür ve ‘aql-ı kāmilüñ iktizāsı böyledür (22) ‘āşıkāne ve şādıkān ve mürīdānuñ kārları budur ki

(1125) Beyt

Pā şikeste mīreved īn (23) kavm-i hac

Ezharac rāhīst pinhān tā ferec

ayaq kırılmış giderler bu hac kavmi (24) zahmetden bir gizlü yol vardur tā feraḥ u şādīye degin ya‘nī bu tarīḳ-i Muḥammedīde (25) olan Қа‘be-yi kurbet ü vuşlat ḥuccācı olan sālīkān kavmi ayağı şikeste (26) giderler bunlar bu ‘ālemde faqr u fenā ve derd-i ğınāya mübtelā oldukları zahmet ü meşakḳatler (27) şabr u taḥammül-i miḥnetler çekmenüñ tahtında sa‘ādet-i ebedī şādīliğına gizlü bir yol olduğından [100b] (1) ötüri

(1126) Beyt

Dil zidānişhā büşustend īn ferīḳ

Z‘ān ki īn dāniş nedāned ān tarīḳ

(2) bu şūfiyān u sālīkān u ‘ābidān u ‘āşıkān t̄ā‘ifesi dānişlerden göñül yayḳadılar (3) zīrā ki bu bilgi bilmez ol yolu ya‘nī zümre-yi şālīḥān māsivādan el yudukları gibi ‘ulūm-ı resmiyyeden (4) daḥı dil yudılar zīrā bu ‘ulūm-ı resmiyye ü kışriyye tarīḳ-i ilāhī bilmez ve anuñla kurb-ı Hāzret-i Hāḳḳa (5) gidilmez

(1127) Beyt

Dānişī bāyed ki aşleş z‘ān serest

Z‘ān ki her fer‘ī beaşleş rehberest

(6) bir ‘ilm gerekdür ki ol ‘ilmüñ aşlı ol başdan ola zīrā her bir fer‘ kendi aşlına rehberdür (7) ya‘nī taraf-ı Hāḳḳa ‘ulūm-ı resmiyye delīl olmaz aña delīl olacaḳ yine

ḳabl-i ‘ilmullāhdan bir feyz ü (8) iḥsān ‘ilmi lāzımdur ki cānib-i ‘izzetden in‘ām oluna tā ki ol ‘ilm sālīke bārgāh-ı ḳurba nā’il (9) olmağa vesīle ola zīrā

(1128) Beyt

Her perī ber‘arz-ı deryā key pered

Tā ledün ‘ilm-i ledünnī mībered

(10) her ḳanad deryā yaşıllıgınca nice uçar tā ḥāzrete ḥazret ‘ilmi iletür ya‘nī sālīk maḳām-ı (11) ḳurba delīl olub iṣāl iden ‘ilm-i ledünīdürki ṭalibūñ ḳalbine min ḳabli’r-rahman gelüb (12) maḳām-ı ḳurba delīl ü rehber olur feizā kāne kezalik

(1129) Beyt

Pes çirā ‘ilmī biyāmūzī bemerd

(13) K’iṣ bübāyed sīnerā z’ān pāk kerd

pes niçün bir ‘ilmi Ādeme öğredürsün ki ol Ādem (14) ol ‘ilmden sīnesin pāk itmek gerekdür ve sīnesi ol ‘ilm ü dānişden pāk (15) olmaḳ lāzımdur imdi çünki keyfiyyet bu minvāl üzredür ey sālīk-i rāh-ı Hudā

(1130) Beyt

(16) Pes mecū pīşī ez’īn ser leng bāş

Vakt-i vā geşten tu pīş āheng bāş

imdi (17) bu ‘alemde ilerülik ve riyāset ve şadr ṭaleb itme aḡsaḳ ol girü dönmeḳ vaḳtinde ilerü (18) gidici ol elḥāşıl şudür-ı ‘izzete raḡbet itmeyüb faḳr u felākete taḥammül eyle tā ki riḫlet (19) vaḳtinde re’īs ü pīşvā olasın

(1131) Beyt

Āḫirüne’s-sābıḳun bāş ey zarīf

(20) Berşecer sābıḳ buved mīve ṭarīf

ey zarīf āhirūne's-sābıkun ol zīrā şecer üzre (21) sābıkdur tāze mīve kemā k̄ale
‘aleyhi's-selām “*Naḥnu'l-āḥirūne's-sābıkun*”²⁸⁹ ve kemā k̄ale **İbnü'l-** (22) **Fārız**
‘aleyhü'r-rahme ‘an lisān-ı ḥaḳīkatü'l Muḥammediyye

Şi'r

Ve innī ve in küntübne ādeme şūreten

(23) *Felī fīh ma'nen şāhidün bibüvvett*²⁹⁰ zirā şecer-i Ālemden murād mīve-yi
Ādemdür ādemden maḳşūd (24) sulṭān-ı her dü serā ve anuñ peyrevi olan evliyā-yı
kirāmdur

(1132) Beyt

Gerçi mīve āḥir āyed dervücūd

(25) *Evvelest ū z'ān ki ū maḳşud būd*

egerçi mīve āḥir geldi vücūdda evveldür zīrā maḳşūd (26) odur ya'ni egerçi
āferīnişinde şecer-i evveldür ve mīve-yi āḥirdür lākin ol şecerden murād mīve
oldığından (27) ma'nā mīve-yi muḳaddem-i şecer-i mu'ahḥardur kezalik āferīniş-i
benī Ādemden murād cenāb-ı ḥazret-i sulṭān-ı [101a] (1) kā'ināt olduğundan egerçi
şuretā mu'ahḥar geldiler ise ma'nā Ḥazret-i Ādem ‘aleyhi's-selāmdan (2)
muḳademdürler

(1133) Beyt

Çün melāik gūy lā'ilme lenā

Tā bigired dest-i tu 'allemtenā

ba'zı nüşā- (3) da *dest-i bigired vemā 'allemtenā* vāқи' olmuş 'alā kelle't-taḳdīr
sūre-yi Baḳarada olan āyet-i kerīmeye (4) işāret buyurulmuş ola ya'ni ey ṭālib-i sālīk-i
melāike mānendisın di ki bizüm 'ilmimüz yoḳdur (5) tā ki senüñ elüñi ṭuta
'allemtenā yāḥūd eli yoḳarı ṭutar ve *mā 'allemten* kemā ḳalellāhe tebāreke ve e'ālā

²⁸⁹ “Biz öne geçen sonuncularız.” (hadisler.org, agis, 2019)

²⁹⁰ “Yani her ne kadar sureta Ademoğlu isem de gerçekte ben, hakikat itibariyle Adem'in babasıyım ve bütün ruhların aslıyım.” (Demirci, 2007: 399)

(6) “*Ḳālū [subḥāneke] lā ‘ilme lenā illā mā ‘allemtenā inneke ente’l-‘alūmu’l-ḥakīm*”²⁹¹ beyt-i şerīfūñ ma‘nā-yı ‘izzet-i (7) iḥsānı bu zıkr olunan āyet-i kerīmenüñ tefsīrinden rüşen ü a‘yāndur

(1134) Beyt

Ger derīn (8) mekteb nedānī tu hecā

Hemçü Aḥmed pürri eznūr-ı ḥicā

eger bu mektebde sen hece bilmez iseñ Ḥazret-i (9) Aḥmed ‘aleyhi’s-selām gibi ṭolusun ‘aql-ı ma‘ād nūrundan ya‘nī mekteb-i ‘ālemde ‘ilm-i resmīyye-yi (10) levḥ vücūdundan ḥak idüb semere-yi tāt ü ‘ibādāt olan ‘ilm-i ledün naḡşın (11) urursañ ḳalbūñ ‘aql-ı ma‘ād nūryla münevver olur hemān bu ‘ālemde liveclillāḥ tāt (12) ü zıkr-i Ḥaḳḳa meşğül ol da

(1135) Beyt

Ger nebāşī nāmdār ender bilād

Kem ni’ Allāhu a‘lem bi’l-‘ibād

(13) eger sen dünyā şerhlerinde nāmdār olmaz iseñ eksik olmazsın yāḥūd zāyi‘ olmazsın (14) Ḥazret-i Allāḥ ‘azīmü’ş-şān ḳullarınıñ ḥāllerin bilicidür faḳr u fenādan ictināb (15) itmeyüb rızā-yı Ḥaḳḳı ele getürmege sa‘y eyler dünyā-yı denīde nāmdār olmadıgūñ aşlā zarar (16) u elem virmez zīrā Ḥaḳ Te‘ālā ḳullarınıñ ḥāllerine ‘ālim ü dānādur ve luṭf u iḥsānı

Mışra‘

(17) *‘Ināyet-i ezeli bā şikestegān bārest*”²⁹² mışdāḳınca rızā-yı kerīm ilāhī içün faḳr u fenā (18) vü zell-i a‘nā ihtiyār iden ‘ibādetine eyler görmez misin meşelā

(1136) Beyt

Enderīn vīrān ki ān ma‘rūf nīst

²⁹¹ “Melekler, ‘Seni bütün eksikliklerden uzak tutarız. Senin bize öğrettiklerinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Şüphesiz her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.’ dediler.” (Bakara 2/32)

²⁹² “Ezeli bağışlama, kalbi kırılmışlardır.”

(19) *Ezberāy-ı hıfz-ı gencîne zerīst*

bu vīrānda ol ki bilinmiş degüldür altun hazīnesin hıfz (20) itmeden ötürüdür ya'nī
bu ʿalemde hazīneler vīrān ve harāb mevzi'ler ve maḥallerde oldığı gibi (21) kezalik
Ḥazret-i Ḥaḳḳuñ rızā-yı şerīfi üzre sa'ıy idüb zāhirlerin harāb (22) iden aşḫāb-ı
rızānuñ kalbleri cevāhir-i ma'ārif-i ilāhī hazīnesidür zīrā

(1137) *Beyt*

(23) *Mevzi'-i ma'rūf key binhend genc*

Z'īn kıbel āmed ferec derzār-i renc

bilinmiş yirde kaçan (24) hazīne kodılar ya'nī komazlar bu cānibden geldi ya'nī
böyle olduğu ecluden feraḥ ü sürür (25) zaḫmet ü rencüñ altında geldi ki “*İnne me'ā'l-*
ʿusri yusrā” hasbince gül bīḫār ve genc bīmār (26) olmaz

(1138) *Beyt*

Ḥāṭır āred bes şikāl īn cā velīk

Buskuled işkāl-rā üstür-ı nīk

(27) ḥāṭır getirür çok şübhe bunda ammā şübheyi kırar eyünüñ üstür-ı nīkden
murād Allāhu Te'ālā a'lem [101b] (1) şādīkān u şāliḫān ola ya'nī ḥavāṭır-i
nefsāniyye bu neşāyiḫ-i dilpezīrden şübehāt ü (2) eşkāl ḥāşıl olur velākin ḫāl u
maḳām aşḫābı olan temkīn erbābı şādīklar şübehāt aḫbārını (3) kırub evliyā-yı
kirāmuñ cānfezāların şıdḳ u ḫulūş birle ḳabül eyleyüb a'māl-ı şālihiyye (4) gūşiş
iderler ol bā'isden ki

(1139) *Beyt*

Hest-i işkeş āteşī işkāl-sūz

Her ḫayālīrā (5) bürübed nūr-ı rüz

cenāb-ı ḫazret-i sultān-ı ḫaḳīkatüñ ʿaşḳ u maḫabbeti şübehāt u evḫāmı (6) yaḳıcı
āteşdür daḫı ʿaşḳ-ı Yezdānī her bir ḫayālī süpürücü gündüz nūrı mānendidür

(1140) *Beyt*

(7) *Hem ezān sū cū cevāb ey murtaẓā*

K'īn su'āl āmed ezān sū mer turā

çünkü bu keyfiyyet böyledür (8) buñun haq̄īkat üzre cevābını yine ol ʔarafdan ʔaleb eyle ey rızālanmış sālīk ü ʔālīb (9) zīrā saña bu su'āl ol ʔarafdan geldi ya'ñī ey ʔālīb sen ʔālebünde ihmāl ü tekāsül itmeyüb (10) bu kārı böyle fehm ü iz'ān eyle ki her bār ʔalbüne vehm ü eşkāl gūne bir su'āl gele anuñ cevābı (11) daħı ol cānibden gelür hemān şādīka lāzım olan şıdḡ u hūlūş ile ʔalebdür zīrā

(1141)(12) *Beyt*

Gūşe-yi bīgūşe-yi dil şehrehīst

Tāb-ı lāşarkī vü lāğarb ezmeħīst

(13) gönülün gūşesüzlik gūşesi pādişāh yolu bir 'azīm yoldur tā şark u ğarbuñ nümāyān (14) ü zāhir olması bir aydandur ya'ñī bir müceb-i ḡadīs-i kaddese-yi Yezdānī “*İnnā 'inde'l-münkesirati ʔulubihim*”²⁹³ (15) mefhūm-ı kerīmince şaḡ-ı rāh-ı ʔarīḡ-i ilāhī gönül gūşesizliğı gūşesindedür ve cem'ī mevcūdāt (16) u mükevvenātuñ zuḡūrı ol bir yegāne olan aydandur ve anuñ ʔarīḡ daħı gūşe-yi bīgūşe dildür (17) öyle olsa *her ne dilerseñ var iste sende* mışdāḡınca 'amel itmege sa'y eyle yoḡsa

(1142) *Beyt*

(18) *Tu ezīn sū vü ezān sū çun gedā*

Ey kuh-ı manā çı mīcūyī şadā

sen bu ʔarafdan ve ol (19) ʔarafdan dilenci gibi ey ma'nā ʔağı şadāna ʔaleb idersin ya'ñī ey ʔālīb-i sālīk ʔurb-ı Ḥaḡḡa (20) iḡsān-ı vech-i fenāyı iḡtiyār idüb ānen feānen kendi ḡalūñ ile ḡāllenüb hāricde zuḡūr (21) iden esmā-yı müteḡābilenüñ ve 'ālem-i kesretüñ firīftesi olmayub ʔalbünüñ ḡubb-ı hevādan (22) taḡhīre sa'y idüb bir muḡtezā-yı ʔarīḡat 'āmil olmağı gūşiş eyle zīrā muḡtezā-yı (23) ʔarīḡat ile 'āmil olarak 'abd bir mertebe-yi a'lāya nā'il olur ki “*El-'abdu izā enselaḡa* (24) ‘an

²⁹³ “Şüphesiz kalpleri kırılmışların yanındayız.”

*şifâtihi'l-beşerîyyeti elbesallâhu 'an libâsi şifâtihi'l-illîyyeti'*²⁹⁴ buyurulmuşdur nitekim bu (25) ma'nâyâ bu hadîs-i qudsî delîldür kemâ kâle 'izzet-i şâna “*Abdî ahrece bişifâti ilâ halkî* (26) *femen re'ake re'anî ve men kaşedeke kaşedenî ve men ekrameke ekramenî ve men ehâneke* (27) *ehānenî'*²⁹⁵ imdi bu rütbe-yi eşnâyâ ve bu pâyeye-yi 'ulyâyâ nâ'il olayum diyen 'aşık u şadık evvelâ [102a] (1) kâl u kıl ü maqâli terk idüb semt-i şamet ü sükunı şî'âr itdükden şöra şeri'at (2) ü tarikatde ve dakîka fevt itmeyüb kemâl perhîz ü nezâfet ile 'ibâdet ü t'ate belâ-yı riyâ ü sum'a (3) zühd ü takvâyı kâr eyleyüb şıdk u hülüş ve vaqârı san'at eylerse vücudı tağına (4) şadâ ne cânibden geldiğın fehm eyler ve illâ şuret perestân u şuret-i bünyānuñ şiftesi (5) olub da'vâyla pür olursa ma'nādan tehî kalub liğarezi'd-dünyâ tebdîl-i şekl idenler (6) fırkasından olur “*E'āzenallāhu min şürürî enfüsinā ve hedānā ilā sıraṭi'l-mustakîmi'*²⁹⁶

(1143) Beyt

(7) *Hem ezān sū cū ki vaqt-i derd tu*

Mişevî derzîkr-i yā Rabbî dü tu

bu beyt-i kerîm su'âl-ı (8) muqaddere cevâb tarîkiyle îrād buyurulmuş ola ki güyiyâ t̄alibān-ı hazrete su'âl idüb (9) ey güzîde-yi Yezdān Mevlānā senüñ kelimāt-ı cânfezāñı iz'ân itmede hezārān kuşurumuz (10) vardur tarîk-i vüşül-ı illallāhda ne güne tek ü pü eylemek lâzımdur ve ne vechle taleb (11) itmek gerekdür diyü niyāz göründükde buyururlar ki Hazret-i Haqqı hem ol tarafdan taleb eyle (12) ki derd-i miḥnetüñ zamānında Haqquñ zîkri ile yā Rabbî diyüb iki kāt olub tazarru' ü niyāz (13) eylerseñ işte imdi cenāb-ı hazret-i kurbına dahı tarîk böyledür bu vechle zîkr ü derd ü sūz (14) ile niyāz ü tazarru' eyle ki

(1144) Beyt

²⁹⁴ “Kul beşerîyye özelliklerinden sıyrılırsa Allah ona sebeplilik özelliği olan elbiseyi giydirir.”

²⁹⁵ “Kulum benim yarattıklarımın özelliklerinden sıyrılırsa seni gören beni görür, seni kasteden beni kasteder, sana ikram eden bana ikram eder, seni aşağılayan beni aşağılar.”

²⁹⁶ “Nefislerimizin şerlerinden Allaha sığınırız ve Allah'tan bizi hidayete erdirmesini isteriz.”

Vaqt-i derd ü merg ān sū mīnemī

Çün ki derdet (15) reft çünī a‘cemī

derd ve ölüm vaqtinde ol tarafa iki kat olursun çünkü derdüñ (16) gitdi nice a‘cemī olursun ya‘nī hasta u ‘alīl ü zelīl olduğıñ zamānında dāyimā yā Rabb (17) yā Allāh meded ü ‘ināyet senden efendim diyü tazarru‘ u niyāz eylersin derd ü zahmet ‘illetüñ (18) def‘ olduğda ol niyāzı itmez olursun ve nādān olub țarīķ-i Hāķķa yol nedür (19) diyü su‘āl idersiñ işte țarīķ-i Hāķķ kemāl şihhat ü letāfetüñde ve şervet ü devlet (20) ü ‘izzetüñde dahı dergāh-ı Hāķķa niyāz u tazarru‘ eyleyüb niyāzda olmaķdur yoħsa

(1145) Beyt

(21) Vaqt-i miħnet küşte Allāhgū

Çün ki miħnet reft gūyī rāh kū

miħnet vaqtinde Hāzret-i (22) Hāķķı zıkr idüb Allāh diyici olmışsun çünkü miħnet gitdi rāħata irişdüñ kanı yol (23) diyü su‘āl idersiñ

(1146) Beyt

Īn ezān āmed ki Hāķrā bīgümān

Her ki bişnāsīd (24) buved dāyim berān

bu andan geldi ki Hāķķ Te‘ālāyı şübhesüz her kimse ki añlar dāyimā anuñ (25) üzerinde olur ya‘nī her şol kimse ki Hāzret-i Hāķķı şübhesüz añlayub bildi derd ü miħnet (26) vaqtinde Hāķķa niyaz u temennā eyler zevķ ü rāħat zamānında Hāzret-i Hāķķa şükr ü sipās (27) idüb dergāh-ı ‘izzetinde ‘ubūdiyyet ü tazarru‘ u niyāz eyler ammā

(1147) Beyt

V‘ān ki der‘aķl u gümān [102b] (1) hesteş hicāb

Gāh pūşīdest [u] geh bidrīde ceyb

ol kimesne ki ‘aql u zannında (2) hicābı vardur gāh örtülüdür ve gāh yakası yırtıludur zīrā

(1148) Beyt

‘Aql-ı cüzvī gāh çire (3) geh nigün

‘Aql-ı küllī iymin ezreybü’l-menün

‘aql- cüz’ī gāh yigit ve bahādır gāhī pest ü (4) mest nigün olur reybü’l-menūndan emīn ‘aql-ı küllīdür reybü’l-menūndan emīn demek (5) dehrūñ şüphesinden emīndür demek ola ya’nī Hazret-i Haḳḳuñ vaḥdānīyetine ikrār idüb (6) “*Ḳul küllün min ‘indillāhi*”²⁹⁷ mazmūn-ı şerīfiyle şerefyāb ve berḳarār olub zann u gümāndan (7) ḥalāş olan ‘aql-ı küllīdür imdi izā kāne kezalik

(1149) Beyt

‘Aql büfrüş u hüner ḥayret biḥar

(8) Rev behvārī nī buḥārā ey püser

‘aqlı şat ve ḥayreti hüner diyü şatun al ḥorlığa git (9) Buḥārāya degül ey oğul ya’nī ‘aql-ı cüz’iyi şatub tarīḳ-i Haḳda ḥayrān u sergerdān- (10) lıḳ metā’ın alub faḳr u ḥvārı ve biçāreñi ve şikesteñi tarafına meyl idüb Buḥārāya (11) degül buyurduḳları Buḥārādan murād dünyā ola dünyāya aşl[a] meyl ü ragbet eyleme hemīşe (12) maḥabbet ü meylüñ faḳr u fenāya olsun demek ola Vallāhu a’lem ‘aql-ı befrüş u hüner-i ḥayret (13) baḫr-ı vāv ‘aḫıfa olıcaḳ ‘aql u hüneri şatub ḥayret al demek de cā’izdür

(1150) Beyt

(14) Mā çı ḥodrā dersuḥān āgeşteim

Kezhikāyet mā ḥikāyet geşteim

biz yine kendümüzi (15) söz içinde ıslamışuz ḥikāyetden biz kendümüz ḥikāyet olmışuz ḥattā

²⁹⁷ “De ki: Her şey Allah’ın katındadır.” (Nisa 4/78)

(1151) *Beyt*

(16) *Men ‘adem efsāne gerdem derhanīn*

Tā taḳallüb yābem ender sācidīn

ben ‘adem ü (17) efsāne eyledüm hanīnde tā ki taḳallüb bulan sācidīn içinde zīrā

(1152) *Beyt*

(18) *Īn ḥikāyest nīst pīş-i merd-i kār*

Vaşf-ı hālest u huzūr-ı yār-ı ğār

bu hikāye (19) degüldür merd-i kārūñ ‘indinde huzūr-ı yār-ı ğārda vaşf-ı hāldür zīrā
bu kitāb-ı kerīimde (20) olan cem‘ī kelimāt-ı ḳudsiyye ilhāmiyye-yi ilāhiyye mürşid-i
kāmil mürīd-i maḥlaşun ḥālleridür (21) ve nefis ü rūḥuñ aḥvālleri olub şey’-i aḥer ile
meşūb degüldür ancak kışşadan ḥişşedür (22) elḳışşa-yı ğarez vefḳınca ve daḥı
ḥoşterān-ı bāşed ki vaşf-ı dilberān gufte ider ḥadīs-i (23) dīgerān mazmūn-ı sa‘ādet
maḳrūnunca ṭālibān-ı rāh-ı Hudā olan sālikāne naşīḥat ü irşāddur

(1153)(24) *Beyt*

Ān esāṭir-i evvelīn ki guft ‘āk

Ḥarf-i Ḳur‘anrā bud āşār-ı nifāk

ol esāṭir-i (25) evvelīn ki didi ehl-i küfr ü ḳalālet Ḳurān ḥarfine nifāk eşerleri idi
ya‘nī ehl-i (26) tuġyānuñ Kurān-ı celīlü’ş-şāna esāṭir-i evvelīn didükleri kelām-ı
nāsezā ol kelām (27) ehl-i nifāk eşerleridür kezalik maġz-ı Ḳur‘ān-ı celīlü’ş-şān olan
Meşnevī-yi ma‘nevī-yi ilāhiyye-yi [103a] (1) vaşf-ı ḥāl olmayub eski hikāyāt u
mişāllerdür dimek ehl-i nifāk-ı münkirān u mu‘ānidān (2) sözidür “*E‘āzanāllāh men
kelimātü’l-münkirīnū’l-mu‘ānidīn*”²⁹⁸ beyt-i kerīmūñ ma‘nā-yı ‘izzet-i iḥsānı (3)
sūre-yi En‘āmda cenāb-ı ‘izzet ehl-i nifāk lisānından ḥaber buyurduġı “*Īn ḥāzā illā*
(4) *esāṭiru’l-evvelīn*”²⁹⁹ āyet-i kerīmesinūñ tefsīr-i kerīminden rüşen ü hüveydādur

(1154) *Beyt*

²⁹⁸ “Münkir ve muanidlerin sözünden Allah korusun.”

²⁹⁹ “Bu, eskilerin masallarından başka bir şey değildir.” (Enfal 8/31)

(5) *Lāmekānī ki der'ū nūr-ı Hudāst*

Māzi vü müstaḳbel u ḫāl ezkucāst

bu beyt-i şerīf-i (6) 'izzet-i 'ünvān beyt-i sālifeye cevāb vechi ile īrād buyurulmuş ola ki 'aşānuñ (7) Ḥazret-i Qur'an ḫarfine esāṭirü'l-evvelīn didükleri kemāl ḡabāvet ü küfr ü 'iṣyān ü ḍalāletlerinden (8) yoḡsa Ḥazret-i Qur'an-ı 'azīmü'ş-şānuñ ḫurūf-ı lāmekānīdür öyle lāmekān ki ol lāmekānda nūr-ı (9) Ḥudā vardur öyle olıcak lāmekān ki envār-ı ilāhī ile memlū ola anda māzī vü müstaḳbel ḫāl ḫande (10) olur ve ne vechle māzī vü müstaḳbel ü ḫāl gelür ol ehl-i tuḡyānuñ ḫulları şirk-i maḫz u (11) ḍalāletdür kezalik ebyāt-ı Meşnevī-yi kerīm daḡı envār-ı ilāhī-yi lāmekānī maḫābībīdür aña hikāyet ü (12) emşāl bīme'aldür dīn-i fıṣḫa ve fecre-yi bī'tiḫād ve bīdīn-i bīimānuñ ḫarārgāḫ ü melāz (13) ü me'vāsı ḫayāṭ u 'aḫāriyet miyānında 'alevendāz-ı Yezdān olur zīrā

(1155) *Beyt*

(14) *Māzi vü müstaḳbeleş nisbet betest*

Her dü yek çizend pindārī ki düest

müstaḳbeleş (15) zamīri Allāhu Te'ālā a'lem ḫazret-i zāt baḡt-ı pāk şifāta rāci' fehm olunur öyle olsa (15) ma'nā-yı beyt-i 'ālī ey sālīk-i ḫazret-i ḫudāvend-i biçünün māzī vü müstaḳbeli saña nisbet (17) iledür yoḡsa her ikisi birdür anı iki zann idersin meşelā

(1156) *Beyt*

Yek tenī ūrā peder mārā püser

(18) *Bām zīr-i Zeyd u ber'Amr u ān zeber*

bir şahş ol kimseye babadur bize oḡuldur dām Zeydün (19) altındadır 'Amruñ üstündedir dām yine dāmdur

(1157) *Beyt*

Nisbet-i zīr ü zeber şud z'ān (20) dü kes

Sakf sūy-ı h^vīş yek çīzest u bes

alt ve üst nisbeti ol iki kimse- (21) den oldu yoḥsa sakf kendi cānibinde bir şey'dür ancak

(1158) Beyt

Nist mişl-i ān mişālest (22) ĩn seḥun

Ḳāşır ezma'na-yı nev ḥarf-ı kühün

ve bu didigimiz söz bir mişāldür ol murādımız olan (23) ḥaḳīḳat-i vāḥidenüñ mişli degüldür lākin ṭāliblerüñ fehm ü iz'ānları kuvvet bulmak için (24) ḥāricde bir mişāldür yoḥsa ma'na-yı cedīdden eski ve köhne ḥarf ḳāşır u 'acizdür ve 'aczi (25) daḥı bu mertebedür ki ta'bīr ḳābil degüldür hemān

(1159) Beyt

Çün leb-i cū nist meşkā leb bübend

(26) Bīleb u sāḥil budest ĩn baḥr-ı ḳand

çünkü ırmaḳ kenāri degüldür açma dudak bağla dudaksuz (27) ve kenārsuz vāḳi' olmuşdur bu şükr deryāsi bazı nüshada mısra'-ı evvelüñ aḥiri meşkā vāḳi' olmuşdur [103b] (1) ey meşḳ leb-i cūde degülsün dudak bağla demek olur ya'ni bu 'ālem-i keşretde sırr-ı tevḥīd-i (2) Ḥudāya ḳabiliyyet taḥşīl itmiş müs'ad-ı nādir 'avām-ı kelhevāma bu baḥr-ı ḳanddan behre yoḳdur kelām-ı (3) evliyāya müsta'id olan ṭālibān u sālikān baḥr-ı ḳand-ı ḥaḳīḳat-ı bīleb ve sāḥil olduḡı (4) gibi anlar daḥı ol şarāb-ı ḥoşgüvāri bīleb nūş idüb şamt u sükūnı (5) şan'at iderler demek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

(1160) Beyt

ĩn sūḥan pāyān nedāred bāz gerd

(6) Sa'y-ı Fir'avn-ı müdemmaḡ tā çı gerd

bu kelām-ı sa‘adet encām nihāyet ıtmaz yā Mevlānā girü dön (7) Fir‘avn-ı müdemmağ tarafına tā ki eyledi ya‘nī anı beyān eyle diyü kendi ‘ālī zātlarına ıhtāb idüb (8) buyurmuşlar bu beyt-i şerīf ba‘zı nüshada bulunmamışdur

Firistāden-i Fir‘avn beMedā- (9) yin beṭaleb-i sāhirān

ol kṭb-ı gerdünistān ol kıblegāh-ı rāsītān (10) ol pādişāh-ı ins ü cān ol ḥüsrev-i ‘arş-ı āşiyān ol dāver-i ḥikmet-i beyān (11) cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḫuddise sırrahu’l-‘azīz bu sürḥ-i şerīfde Fir‘avnuñ sāhirleri (12) cem‘ eylemesi için Medāyin ve eṭrāf-ı bilāda ādemler irsāl eylediğın beyān idüb buyururlar ki

(1161)(13) Beyt

Çün ki Mūsā bāz geşt u ü bümānd

Ehl-i rey ü meşveretrā piş ḥvānd

(14) çünkü Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selām Fir‘avna mehl virüb girü oldu ve Fir‘avn ḳaldı (15) müşāvere ve tedbīr aşḫābı olan umerā ve vüzerāsın ilerü oḳuyub ḫuzūrına da‘vet (16) itdi

(1162) Beyt

Guft bāhem sāhirān dārīm mā

Her yekī dersihṛ ferd u pişvā

ol müşāverede (17) birbirleriyle söyleşdiler ki biz siḫr idiciler ıtaruz her birisi siḫr fenninde yegāne ve re’is

(1163) Beyt

(18) Ān çünan dīdend k’ezeṭrāf-ı Mışr

Cem‘ āred şān şeh ü şarraf-ı Mışr

ancılayın gördiler ki (19) Mışr eṭrafında sāhirānı cem‘ eyleye Mışruñ şarraf pādişāhı olan Fir‘avn ya‘nī erbāb-ı (20) re’y böyle ma‘ḳül gördiler

(1164) Beyt

Ū besī merdüm firistād ān zamān

Her nevāhī(21) *behr-i cem‘i cāduvān*

ol Fir‘avn dağı çok Ādem gönderdi ol zamān her bir nāhīyeye (22) cāzūlar cem‘inden ötüri

(1165) *Beyt*

Her taraf ki sāhīrī bud nāmdār

Kerd perrān sūy-ı ū deh peyk-i(23) *kār*

her cānibindeki bir nāmdār sāhīr var idi anuñ tarafına on iş ulağı uçurdu (24) ya‘nī sāhīrān-ı nāmdār anuñ her birinüñ iğzārına iş erleri onar ulağ gönderdi

(1166) *Beyt*

(25) *Dü cüvān būdend sāhīr müstehir*

Sīhr-i īṣān derdil-i meh müstemir

iki yigit var idi sihr ‘ilminde (26) meşhūr anlaruñ sihrleri gönlünde karar itmiş ya‘nī ol nevāhīde meşhūr iki tāze yigit (27) sāhīr var idi ki ziyāde sihr ‘ilminde māhir idiler şöyle ki

(1167) *Beyt*

Şīr dūşīde zümeh fāş āşkār

[104a] (1) *Derseferhā refte berḥumī sūvār*

bu iki sāhīr aydan āşkāre sūd şağmışlar ve seferlerde (2) küpe sūvār olmuşlar bundan gayrı bunlar

(1168) *Beyt*

Şekl-i kirbāsī nümūde māhtāb

Ān büpeymūde (3) *fürüşīde şitāb*

ayuñ pertevin bez şeklinde gösterüb anı tiziye ivedi ile şatub

(1169) (4) *Beyt*

Sīm burde müşterī āgeh şude

Dest ezḥayret beruḥhā berzede

bahāsı (5) olan gümüşi iletüb müşterī āgāh olduḡda ḡayret ve nedāmet eline yüzine
urmuş

(1170)(6) Beyt

Şad hezārān hem çünin dercāduvī

Būde münşī vü nebūde peyrevī

yüz biñ bunuñ (7) mānendi şey'ler cāzūlukda ĩcād u inşā idüb bunlaruñ perverleri
yoḡidi ya'ni kemāl mertebe (8) siḡr ü cāzūlukda yed-i tūlāya mālīk olub eṡrāf ü
eknāfda bunlaruñ nazīrī (9) yoḡidi

(1171) Beyt

Çün bedīşān āmed ān peyḡām-ı şāh

K'ezşumā şāhest eknūn (10) çāreh vāh

çünki bu iki civān sāḡire geldi pādişāhuñ ḡaberi ki sizden pādişāh (11) şimdi çāre
ṡaleb idicidür

(1172) Beyt

Ezpey-i ān ki dü dervīş āmedend

Berşeh u berkaşr-ı ũ (12) mevkīb zedend

şundan ötüri ki iki dervīş geldiler pādişāh üzere 'asker urdılar (13) ya'ni iki dervīş
gelüb iki 'asker pāymāl itdigi gibi şān [u] şöhret sultānı (14) pāymāl itdiler

(1173) Beyt

Nīst bāişān beḡayr-i ezyek 'aşā

Ki hemī gerded beemreş (15) ejdehā

ma'a hāzā anlar ile yoḡdur bir 'aşādan ḡayrı ki dükeli ol 'aşā ol birinüñ emriyle (16)
ejderhā olur *beemreş* zamīri Ḥazret-i Mūsā 'aleyhi's-selāma rāci' olub ulaḡlar (17)
lisānından keyfiyyet ḡālī sāḡirāna beyāndur ki

(1174) Beyt

Şāh u leşker cümle biçāre şudend

(18) *Z'în dü kes cümle beefgān āmedend*

pādişāh ve ʿasker cümlesi çāresüz oldılar (19) bu iki kimesneden fiğāna geldiler diyü sāhīrāna haber virdiler ki dü kesden murād (20) Hāzret-i Mūsā ve ʿarındaşı Hārūn ʿaleyhi's-selāmdur ve Firʿavndan peygām ileten (21) ulaqlar didiler ki

(1175) *Beyt*

Çārei' mībāyed ender sāhīrī

Tā buved ki z'în dü sāhīr (22) cān berī

sāhīrlıgda bir çāre gerekdür ki bu iki sāhīrden cān iletetin bunlar gāyetü'l- (23) gāyet sāhīrlerdür

(1176) *Beyt*

Ān dü sāhīrrā çü ĩn peygām dād

Ters ü mihrī derdil-i (24) her dü futād

Firʿavn tarafından haber virici ol iki civān sāhīrlere çünki bu zıkr olınan (25) minvāl üzre haber virdi bir ʿorqu ve bir maḥabbet ol her iki civān sāhīr anuñ gönlüne düşdi

(1177) (26) *Beyt*

ʿırq-ı cinsiyyet çü cunbīden girift

Ser bezānū bernihādend ezsigift

cinsiyyet ʿamarı çünki deprenmek ʿutdı taʿaccübden başların diz üzere ʿodılar yaʿnī ol [104b] (1) sāhīrān çünki Firʿavnuñ haber viricilerinden bu aḥvālī istimāʿ itdiler cinsiyyetleri ʿırkı ḥarekete (2) gelüb taʿaccüb ile başların dizlerine egdiler

(1178) *Beyt*

Çün [de]biristān- ı şūfī zānuvest

(3) *Hāll-i müşkilrā dü zānū cāzuvest*

zīrā çünki şūfīnūñ mektebi dizdür müşkili ḥall itmede (4) iki diz cāzūdur yaʿnī erbāb-ı şafvet ü sülūkuñ mektepleri dizleridür ki murād murāqabe ʿālemidür (5) şūfiyān ol murāqabe ʿāleminden her müşkillerin ḥall itdükleri gibi bu iki sāhīr

civānlar daḥı (6) müşkillerin bilmek ve bu keyfiyyetden ḥaberdār olmak için murāqabeye vardılar

ḤVānden-i ān (7) dü sāḥir pederrā ezgür ve pursiden ezrevān-ı peder ḥaḳīḳat-ı Mūsārā ‘aleyhi’s-selām

(8) ol maḳbūl-ı aṣfiyān ve güzīde-yi evliyā cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu’l-a’lā ḥazretleri (9) bu sürḥ-ı ṣerīfde ol iki civān sāḥirlerüñ babaları mezārına varub babaları revānından (10) ḥaḳīḳat-ı Ḥazret-i Musāyı su’āl eyledüklerin beyān buyurub cevāhir-i ma‘nā-yı nazm buyururlar ki

(1179)(11) *Beyt*

Ba‘d ezān guftend ey māder biyā

Gür-ı bābā kū tu mārā reh nümā

bundan ṣoñra didiler (12) ey ana gel babanuñ mezārı ḳanı sen bize bul yol göster ya‘nī ba‘de’l-murāqabe ol iki civān sāḥir (13) vālidelerine didiler ki babamuzuñ ḳabrin göster ne maḥaldedür

(1180) *Beyt*

Burd ṣān (14) bergür-ı ū būnmūd rāḥ

Pes se rūze dāṣtend ezbehr-i ṣāḥ

anları iletdiler anuñ mezārına (15) yol gösterdi pes bu iki sāḥir üç gün oruc tutdılar pādiṣāhdan ötüri

(1181)(16) *Beyt*

Ba‘d ezān guftend ey bābā bemā

Ṣāḥ peygāmī firistād ezvecā

bundan ṣoñra (17) didiler ey baba bize pādiṣāḥ ḥaber gönderdi mazrüb olub müftazih olduğından ṣöyle ki

(1182)(18) *Beyt*

Ki dü merd ūrā beteng āverdeend

Āb-ı rūyeş pīş-i leşker burdeend

ki iki (19) aranı ıarlığa getürdiler yüzi şuyın  askeri öñünde iletmişlerdür diyü şunuñ birle ki

(1183) (20) *Beyt*

Nīst bāīşān silāh u leşkerī

Cüz  aşā vü der aşā şūr u şerī

anlar (21) ile yokdur silāh ve  aşker bir  aşādan ğayrı şūr u şer cümle ol  aşādudur

(1184) *Beyt*

(22) *Tu cihān-ı rāstān derrefteī*

Ger  i dersūret beĥākī ĥufteī

sen ıoĝrular cihānına (23) gitmişsin eger i şūretde ıobraĝ altında uyumışsın

(1185) *Beyt*

Ān eger siĥrest mārā dih (24) *ĥaber*

V'er Ĥudāyī bāşed ey cān-ı peder

ol eger siĥr ise bize ĥaber vir ve eger siĥr olmayub (25) Ĥudāyī bir emr ise ey baba cānı ya nī ey babamızıñ rūĥ-ı revānı diyü su al idüb (26) didiler ki

(1186) *Beyt*

Hem ĥaber dih tā ki mā secde kunīm

Ĥvīşten berkīmyāyī berzenīm

(27) hem ĥaber vir tā ki biz secde idelüm ve kendümüzi berkīmyā üzerine uralum ya nī bu kār siĥr midür [105a] (1) Ĥudāyī midür eger Ĥudāyī ise biz merdāne secdeler idüb  ubüdetler idelüm (2) tā ki anlaruñ kimyā-yı zātları bizüm bāĥır mānendi vücūdlarımıza fāyide eyleye zīrā

(1187) *Beyt*

(3) *Nāūmīdānīm u ūmīdī resīd*

Rāndegānīm ū kerem mārā keşīd

biz ümīdsüzlerüz ümīd (4) iriřdi ve biz sürilmiřlerüz kerem bizi çekdi diyü babaları kabri üzerinde babaları rühdan (5) “*İzā neccartüm fı’l-umūri iste’inū min ehli’-kuburi*”³⁰⁰ hadīs-i řerīfi mücebince isti’anat (6) taleb idüb bu hālūñ neticesinde su’al eyledüklerinde

Cevāb guften-i sāhir-i mürde (7) bāferzendān-ı ĥod

ol ulu sāhirūñ kendi evlādlarına cevāb söylediđin beyān buyururlar ki

(1188) (8) Beyt

Guftesān derĥ^vābk’ey evlād-ı men

Nīst mümkin zāhir ĩnrā dem zeden

(9) düşlerinde ol kabr řāhibi olan babaları sāhir bunlara ĥiĥāb idüb ey benüm (10) evlādum didi bu su’al itdigiñüz aĥvālden zāhirde nefes urmaĥ ve söz söylemek (11) mümkin degüldür

(1189) Beyt

Fāř u muĥlaĥ guftenem destūr nīst

Līk rāz ezpīř-i çeřmem dūr* (12) *nīst

muĥlaĥ āřkäre söyleyüb beyān eylememe icāzet yoĥdur ammā bu rāz gözüm (13) öñünden uzaĥ degüldür ya’ñi ey evlādum ben bu aĥvāli bilmez degülüm lākin kemā yenbağı size ĥaber (14) virmege baña ızñ ü icāzet yoĥdur

(1190) Beyt

Līk būnmāyem niřāñi bāřumā

Tā şeved* (15) *peydā řumārā ĩn ĥafā

ammā size bir ‘alāmet göstereyüm tā āřkäre olsun size (16) bu pinhān iş ya’ñi bir keyfiyyet beyān ideyüm anuñla ‘amel eyleñ

(1191) Beyt

Nūr-ı çeřmānem* (17) *ĥü āñ ki revīd

³⁰⁰ “İşlerinizde şaşkınlığa düştüğünüz zaman kabir ehlerinden yardım isteyiniz.” (sorularlailamiyet.com, agis, 2019)

Ezmaḳām-ı hufteneş āgeh şevīd

gözlerüm nūrı oğullarum çünki siz ol (18) cānibe gidesüz ol kimesnenüñ uyudığı
maḳāmdan āgāh olasuz āgāh olduğda

(1192)(19)*Beyt*

Ān zamān ki huftē bāşed ān ḥakīm

Ān ‘aşārā ḳaşd kun bügzār bīm

(20) ol vaḳt ki uyḳuda ol ḥakīm ol ‘aşāya ḳaşd eyle ḥavfdan geç ya‘nī ḳorḳma

(1193)(21)*Beyt*

Ger büduzdī vü tevānī sāḥirest

Çāre-yi sāḥir-i bertu ḥāzirest

eger uğrular- (22) sañ ve ol ‘aşāyı uğrulamağa ḳādir olursañ ol kimesne sāḥirlerüñ
(23) çāresi ise senüñ ‘indinde ḥāzırdur ya‘nī sāḥir ise sāḥirlik ‘ilminde siz (24)
māhirlersüz ol huşuşda vaşiyet ḥacet degüldür

(1194)*Beyt*

V’er netānī hān [u] hān (25) ān İzedīst

Ū Resūl-i zü’l-celāl ü mühtedīst

ve eger ol ‘aşāyı uğrulamağa (26) ḳādir olmaz iseñ şaḳın şaḳın ol vücūd-ı
kerīmullāha mensūbdur ol zāt-ı şerīf-i (27) Resūl-i zü’l-celāl ü mühtedīdür

(1195)*Beyt*

Ger cihān Fir‘avn gīred şarḳ u ğarb

Sernigūn [105b] (1) āyed Hudā ān gāh ḥārb

eger cihān şarḳdan ğarbe varınca Fir‘avn tutarsa ol Fir‘avnlar (2) sernigūn gelür
Hudā ve ān gāh ḥārbullāhu Te‘ālā a‘lem ḍurüb-ı emsāldendür bu iş olmaz muḥaldür
(3) diyecek maḥallde isti‘māl olunur ya‘nī şarḳdan ğarba varınca cihān Fir‘avn
mānendi devlet (4) ü ‘izzet şāḥibi sulṫānlar ile tolu olsa cümlesi başları üzre düşüb
boyunları (5) altlarında ḳalur hīç Ḥazret-i Ḥaḳ ile cenk mümkin müdür mümkin

degül muhâldür behr-i hâl cümlesi (6) pâyemâl olmak emr-i muḳarrerdür bilâşübhe
ve lâ şâibe feizâ kâne kezalik

(1196) Beyt

În nişân-ı (7) rāst dādem cān-ı bāb

Bernuvīs Allāhu a‘lem bi‘ş-şavāb

bu toḡru nişānı virdüm (8) baba cānı yuḳarı yaz Ḥazret-i Allāh toḡruya a‘lemdür
ya‘nî ol sâhir-i medfūnuñ rûhı oḡullarına (9) rüyâlarında ‘alāyim ü nişānları beyān
idüb bu gūne naşîhat u vaşiyet eyleyüb didi ki

(1197) Beyt

(10) *Cān-ı bābā çün büḥusbed sâhirî*

Sîhr ü mekreşrâ nebāşed rehberî

ey babanuñ cānı çünki (11) bir sâhir uyuya anuñ sihr ü mekrinüñ rehberi olmaz
meşelâ

(1198) Beyt

Çün ki çüpān huft gürg (12) iymin şeved

Çün ki huft ān cehd-i ü sâkin şeved

çünki çoban uyudı ḳurd emîn olur (13) kezalik sâhir daḫı çünki uyudı anuñ cehdi
sâkin olur ya‘nî mār şeklinde gösterdiği (14) çöp ve ḫablün ḫareketi olmaz

(1199) Beyt

Lîk ḫayvānî ki çüpāneş Ḥudāst

Gürgrā ān cā (15) ümîd ü reh kucāst

ammâ bir ḫayvānuñ ki çobanı Ḥazret-i Ḥudādur ḳurda ol maḫall-i ümîd (16) ve yol
ḳandedür ya‘nî geldi emr-i Ḥazret-i Ḥaḳla olub ḫıfz-ı îlāhîde olan vücūd-ı kerîme
cem‘î (17) maḫlûḳât ḳaşd itseler bir ḳılina ḫaḫā irgürmege ḳādir olmayalar zîrâ

(1200) Beyt

Cāzuvî ki Ḥaḳ (18) kuned Ḥaḳḳest u rāst

Cāzuvī ḥ^vānden mer ān Ḥaḵrā ḥaḥāst

Fir‘avn ve ḳavm-i (19) Fir‘avnuñ Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selāma cāzū diyüb ‘aşānuñ biemrillāh ejder olub (20) ol melā‘ine hücüm itmesine ol melā‘in bu kār cāzūlūḳ kārıdur didüklerine sāḥir-i medfūn (21) lisānından cevāb ṭarīḳiyle īrād buyurılmış ola ki bir cāzūlūḳ ki ḥaḳlıdur ḥaḳdur ve ṭoḡrudur (22) ol emr ü fermān-ı ilāhī ile vücūd bulan kāra cāzūlūḳ dimeḳ ḥaḥā ve günāh aña emr-i Ḥazret-i (23) Ḥudā dinür zīrā

(1201) Beyt

Cān-ı bābā īn nişān-ı ḳāṭı‘est

Ger bümired nīz Ḥaḳḳeş rāfi‘est

(24) ey baba cānı bu nişān ḳāṭı‘dür eger ol ölürse daḥı Ḥazret-i Ḥaḳ anı rāfi‘dür ya‘nī ey oḡul (25) bu beyān eyledigüm keyfiyyet böyledür lāḡayr eger ḥıfz-ı Ḥaḳda olan kimesne uyumaḳ degül mürde (26) olsa daḥı ‘ināyāt-ı bīḡāyāt-ı Ḥudā-yı müte‘āl anı rāfi‘dür

Teşbīh kerden-i Ḳur‘ān-ı mecīdrā (27) be‘aşā-yı Mūsā ‘aleyhi’s-selām ve vefāt-ı Muşṭafārā ‘aleyhi’s-selām numūden-i beḥ^vāb-ı Mūsā [106a] (1) ve ḳāşıdān-ı taḡayyür-i Ḳur‘ānrā bān dü sāḥirbeççe ki ḳaşd-ı burden-i ‘aşā kerdend çün Mūsārā ‘aleyhi’s- (2) selām ḥufte yāftend

ol peyrev-i ḥayru’l-verā ol rāh-ı Ḥakkda pişvā ol muḥbir-i vaḥy-i Ḥudā (3) ol kāmḳār-ı bāşafā ol melcāe’-i ehl-i vefā cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu’l-a‘lā (4) bu sürḥ-ı şerīfde ve bu beyān-ı laṭīfde Ḥazret-i Ḳur‘ān-ı ‘azīmü’ş-şānı ‘aşā-yı Mūsā ‘aleyhi’s- (5) selām vefāt-ı ḥazret-i peygamber zīşānı ḥ^vāb-ı kelīmullāh benāma ve ḳāşıdān-ı taḡayyür-i Ḥazret-i (6) Ḳur‘ānı ol iki sāḥir beççeḡān-ı nākāma teşbīh buyurub ki ol iki sāḥir beççeler Ḥazret-i Mūsā (7) ‘alehi’s-selām ḥ^vābda iken ‘aşāyı āḥz idüb iletmek ḳaşdın eylediler ol aḥvāl nazm-ı (8) ḥayāt-ı baḥş iḥsān buyurub beyān buyururlar ki

(1202) *Beyt*

Muṣṭafārā va‘de kerd elṭāf-ı Hāḳ

(9) *Ger bümīrī tu nemīred īn sebaḳ*

Ḥazret-i Muṣṭafā ‘aleyhi’s-selāma elṭāf-ı İlähī va‘ad virdi eger (10) sen vefāt iderseñ bu sebaḳ vefāt itmez ya‘nī elṭāf-ı Ḥudā cenāb-ı ḥazret-i sultān (11) her dü serāya va‘ad buyurdı ki ey güzīde-yi maḥlūkāt sen bu dār-ı fenādan ‘ālem-i beḳāya gitmekle Ḳur‘ān-ı (12) kerīme taḡyīr ü tebeddül vechle fevt işābet itmez ilā yevmü’l-ḥaṣr ve’l-ḳiyāmu bāḳī ve pāyidār olur (13) zīrā

(1203) *Beyt*

Men kitāb u mu‘cizetrā rāfi‘em

Bīṣ ü kem-kunrā ziḲur‘ān māni‘em

ben senüñ (14) kitāb u mu‘cizeñi rāfi‘em ve Ḳur‘āndan ziyāde ve noḳṣān idici māni‘em ya‘nī Ḥazret-i Ḳur‘ān-ı (15) ‘azīmü’ş-şānı ḥāfıza benüm zāt-ı kerīm-i bīçünümdür ilā yevmü’l-ḳiyām kemā kāne ḳalur aña bir ḥarf (16) ve bir noḳṣa yāḥūd ḥarekāt-ı selāsenüñ biri ziyāde olinmaḳdan māni‘em ziyāde itmege kimesne ḳādir (17) olmaz kezalik noḳṣāna daḡı kimse ḳādir degül māni‘em ve anuñ ḥāfız u ve nāşiri benüm diyü ḥazret-i (18) ‘izzet lisānından ḥazret-i peygāmbere ‘alā ṭarīḳü’l-vaḡy ve’l-ilhām luṭf u ikrām buyurıldıḡın (19) beyān buyurub ‘ayān buyururlar ki

(1204) *Beyt*

Men turā ender dü ālem ḥāfizem

Ṭāḡiyanrā (20) ezḥadīset rāfizem

ben seni iki ‘ālemde ṣaḳlayıcıyum yaramazları senüñ sözüñden rafz (21) idiciyüm

(1205) *Beyt*

Kes netāned bīṣ ü kem kerdē derū

Tu biḥ ezmen ḥāfizi dīger mecū

kimse kâdir (22) olmaz anuñ içinde ziyâde veyâhûd noqşân eylemegesin anı benden güzel hıfz idici taleb itme (23) ya‘nî ey güzîde-yi peygamberân Qur‘ânı hıfza sen benden i‘lâ hâfız isteme diyü kâdir-i bîçün ‘alâ (24) tarîkü’l-vaḥy ḥazret-i peygâmbere ilhâm buyurub buyurur ki ey maq̄bûl-ı dergâh-ı ‘izzetüm Resûl-ı güzîn

(1206) Beyt

(25) *Revnaqatrâ rûz rûz efzûn kunem*

Nâm-ı tu berzer u bernuqre zenem

senüñ revnaq u ‘ünvân u şānuñ (26) günden güne ziyâde eylerüm senüñ nâm-ı pâkiñi altun ve gümüş üzre ururum ya‘nî senüñ (27) zātuñ ḥalka bir güne meyl ü muḥâbbet i‘tâ eylerüm ki nâm-ı pâkiñi sikkelere qazırlar

(1207) Beyt

[106b] (1) *Minber ü mihrâbsâzem behr-i tu*

Dermaḥabbet qahr-ı men şud qahr-ı tu

senden ötüri ‘âlemde (2) mihrâb u minber düzdürdüm maḥabbetde benüm qahrum senüñ qahrıñ oldı nitekim “Aṭi‘ullāhe ve aṭi‘ur (3) -resule”³⁰¹ mazmûn-ı kerîmi bu vaḥy-i ilâhî olan beyt-i ‘âlîye şâhid-i ‘addür zîrâ ey ceyb-i (4) güzîn ğalebe-yi küffârdan aşḥâb settâr

(1208) Beyt

Nâm-ı tu ezters pinhân mîġuvend

(5) *Çün namâz ârend pinhân mîşevend*

senüñ nâm-ı şerîfüñi qorqudan gizlü söylerler çünki namâz getirürler (6) gizlü olurlar ya‘nî nāmuñi pinhân tekellüm idüb şalvet-i mefrûza pinhân edâ itdükleri gibi

(1209) Beyt

(7) *Ezhirâs u ters-i küffâr-ı la‘în*

³⁰¹ “Allaha ve elçisine itaat edin.” Maide (5/92), (Nur 24/54), (Tegabun 64/12)

Dint pinhāñ mīṣeved zīr-i zemīn

küffār-ı la‘inüñ hafv u (8) hirāsından senüñ dīnüñ gizlü olur yer altında ya‘nī egerçi bu hāl bu hālde böyle oldığı (9) kudretimüñ iktizāsındandır ammā ey ḥabībüm

(1210) Beyt

Men mināre pür kunem āfākṛā

(10) Kūr kerdānem dü çeşm-i ‘ākṛā

ben dünyāyı mināre ile ṭolu iderüm kāfir ü ‘āşīnüñ iki gözün (11) kör iderüm yā Muḥammed

(1211) Beyt

Çākerānet şehrhā gīrend ü cāh

Dīn-i tu gīred zimāhī tā bemāh

senüñ (12) bende ve çākerlerüñ şehirler ve manşıblar ṭutarlar ve senüñ dīn-i mütebeynüñ balıqdan aya degin ṭutar (13) ya‘nī çāker anuñ ‘ālemüñ selāṭīni olub dīn-i mütebeyyin māhdan māhī degin ḥüküm ü fermāñ (14) eyler bu vech üzre

(1212) Beyt

Tā kıyāmet bākīyeş dārīm mā

Tu meters ezneş-i dīn ey Muşafā

(15) kıyāmete degin biz anı bākī ṭutaruz ey güzīde-yi peygamberān Muşafā ‘aleyhi’s-selām sen nesh-i dīnden (16) kōrkma senüñ dīn-i pāküñ vaḫt-i ḥaşre degin mensūḫ olmaz

(1213) Beyt

Ey Resül-i mā cazu (17) nīstī

Şādīkī hem ḥırқа-yı Mūsīstī

ey bizüm Resülümüzsin cāzū degülsin şādıksın (18) ve daḥı Mūsānūñ mānendisın mā lafzı taʿzīm-i zāt-ı aḥadiyyet olub hem ḥırkā (19) lafzı “*Lā nūferruḳu beyne aḥadi min rūsūlih*”³⁰² mısdāḳınca mānend dimeden kināye Vallāhu Teʿālā aʿlem taḥḳīḳ

(1214) Beyt

(20) *Hest Qurʾān mer turā hem çün ʿaşā*

Küfrhārā derkeşed çün ejdehā

ey bir güzīde-yi emīn-i (21) şādıḳ Qurʾān-ı mecīd saña ʿaşā-yı Mūsā gibidür ki küfürler içeri ceker ejderhā gibi yaʿnī küfürleri yuṭub (22) maḥv u helāk eyler

(1215) Beyt

Tu eger derzīr-i ḥākī ḥufteī

Çün ʿaşayeş dān tu ān çı gufteī

sen eger (23) ṭobraḳ altında uyumuş iseñ ʿaşā gibi bil sen ol nesneyi ki dimişsin yaʿnī ey sırr-ı mevcūdāt-ı (24) vecīb ḥazret-i zāt-ı baḥt nebī-yi mükerrerem Qurʾān-ı Kerīm ki senüñ dehān-ı pāküñden şudür u (25) zuhūr bulmuşdur sen ol Qurʾān-ı Kerīmi ḥazret-i kelīmüñ ʿaşā-yı şerifi gibi bil ki

(1216) Beyt

(26) *Ḳāşıdanrā berʿaşāyet dest nī*

Tu büḥusb ey şeh mübārek ḥuftenī

ḳaşd idicilere senüñ (27) ʿaşāñ üzre el yoḳdur sen uyu ey sulṭān-ı mübārek uyumalar yaʿnī ey nebī-yi muḥterem Qurʾān-ı Kerīm [107a] (1) ʿaşā-yı Mūsā gibidür ve senüñ bu ʿālemden āḥirete gitmeñ ḥvāb-ı Mūsā gibidür öyle olsa (2) Ḥazret-i Qurʾānuñ tebdīl ü taḡyīrine kimesne ḳādir olmaz sen ḥvāb-ı ʿizzetde şafā ü sürür üzre ol

(1217)(3) Beyt

Ten büḥufte nūr-ı tu berāsmān

Behr-i peykār tu zih kerde kemān

³⁰² "Onun peygamberlerinden hiçbirini (diğerinden) ayırt etmeyiz." (Bakara 2/285)

ten uyumuş senüñ nūruñ (4) gök üzerinde senüñ cengüñden ötüri yayını ıtdurmuş
ya'ñi ey habīb-i güzīn senüñ (5) nesme-yi beħīnüñ ħāke medfūn olamağla mevti
ħükmün bulmaz zīrā senüñ zāt-ı kerimiñüñ (6) nūr-ı pāki āsmān üzre kemānın zih
eyleyüb düşmenlere āmādedür Ĥazret-i Ķur'ānuñ eger bir (7) düşmen tebeddül ve
tağyīrin murād eylese senüñ nūr-ı pāküñ anı helāk eyleyüb bir vechle tağyīr ve (8)
tebdīle kādīr olmaz

(1218) Beyt

Felsefī vü ān ħi pūzeş mīkuned

Ķavs-ı nūret tīrdūzeş mīkuned

(9) felsefī ve ol nesneyi anuñ ağızı ider senüñ nūr-ı pāküñ yayı anı oğa ııtıcı olur (10)
ya'ñi felāsife gürühunuñ aqvāl-ı 'ağıla ve bātılların nūr-ı ĩmān ü ĩkān aşħābı ehl-i
(11) sūnnet ve'l-cemā'anuñ bir āhen kāt' ile olan ıulları maħv u mużmaħil idüb gūyā
nūr-ı (12) ħazret-i faħr-ı verā anları oğa ııtub nābūd eyler

(1219) Beyt

Ān ħūnān kerd u ezān efzūn ki guft

(13) *Ū bühuft u baħt u ĩkbāleş neħuft*

cenāb-ı ħazret-i Ĥudāvendigār bu beyt-i şerīfe gelince (14) lisān-ı ħazretinden vaħy-
i ilāhī beyān idüb bu beyt-i şerīf ile vāķi' ħālī beyān idüb (15) buyur[ur]lar ki
ancılayın eyledi ve andan ziyāde ki söyledi ol uyudı ve baħt ü ĩkbāli uyumadı (16)
ya'ñi cenāb-ı ħazret-i feyyāz-ı muılaķ 'azīz ü kerīm ü ħakīm ve tevānā Ĥazret-i Ĥaķ
ħazret-i habīb-i (17) ekreme ve Resūl-i muħtereme vaħy ü ilhām buyurdığı minvāl
üzre dīn-i mübīn habīb-i güzīne (18) şevket ü şān iħsān idüb daħı ziyāde ikrām-ı
firāvān buyurdı ol sultān-ı (19) selātin ħvāb-ı 'izzetde cism-i laııfleri uyudı ammā
baħt u ĩkbālleri sa'adet ü şevket (20) ü nuşret taħtgāhında pāyidār u bīdār oldı
ħazret-i sultānü'l-ħaķīķin ıuıbu'l-ħaķīķin ıuıbu'l-'ārifin (21) taķrīr-i ilāhīden soıra
taħķīķ-i beyān beyān buyurub yine ıışsa cānibine irħā-yı 'inān (22) idüb sāħir-i

merde ve medfūnuñ lisānından evlādına nuşh u pendini takrīr buyurub (23)
buyururlar ki

(1220) Beyt

Cān-ı bābā çün ki şāhir h^vāb şud

Kār-ı ū bīrevnāķ u bītāb şud

(24) ey babanuñ cānı sāhir olan kimesne çünki uyķuya gide anuñ kārı Һarāret ü
revnaķsuz (25) olur ya‘nī sāhir uyuduķda siħri pāyidār olub eşer eylemez sāhir
beççegān bu nuşh u (26) pendı babaları sāhir-ı medfūndan bu vech üzre istimā‘
eyledüklerinde

(1221] Beyt

(27) Her dü būsīdend güreşrā vü reft

Tā beMışr ezbehr-i ān peykār-ı zeft

her ikisin babalarınıñ [107b] (1) mezārın būs idüb gitdi tā diyār-ı Mışra ol ‘azīm
cenkden ötüri

(1222) Beyt

Çün beMışr (2) ezbehr-i ān kār āmedend

Ṭālib-i Mūsā vü hāne-yi ū şudend

çünki bu iki sāhir nice Mışıra ol (3) kārđan ötüri geldiler Mūsānuñ ve hāne-yi
Mūsānuñ ṭālebini eylediler

(1223) Beyt

İttifāķ uftād k’ān (4) rüz-ı vürūd

Mūsā ender zīr-i naħlī hufte būd

ittifāķ düşdi ol kelimāt günü Musā ‘aleyhi’s (5) -selām Һurma ağacı altında uyumuş idi

(1224) Beyt

Pes nişān dādend şān merdüm bedū

(6) Ki bīrev ān sūy-ı naħlistān bücū

öyle olsa nişān virdiler anlara h̄alk aña ki yūri ol (7) h̄urmaliķ tarafında aradığını ehl-i Mıřır ol iki s̄āhire H̄azret-i Mūsādan h̄aber ü ‘alāmet (8) virüb varuñ anı naḥlistāndan taleb idüñ didiler

(1225) Beyt

Çün biyāmed dīd derh̄urmā bünān

(9) *H̄ufteī k’ü būd bīdār-ı cihān*

çünki geldi gördi h̄urmā fidānları altında bir uyumuş ki ‘ālemüñ (10) uyanığı idi ya‘nī ol s̄āhirān H̄azret-i Mūsāyı bir gūne uyķuda gördiler ki cihānda andan uzak (11) bir kimesne daḥı yoğidi

(1226) Beyt

Behr-i nāziş beste ü dü çeşm-i ser

‘Arş u ferşeş cümle derzīr-i nazār

(12) istignā-yı sezā ve sezā ü şāyesten ötüri bağlamış iki başı gözini yoḥsa ‘arş u ferşüñ cem‘isi (13) nazār-ı pāki altında bu ‘ālemde şāyeste nazār daḥı böyle olan nazardur zīrā

(1227) Beyt

Ey besā bīdār-ı çeşm (14) ü h̄ufte dil

H̄od çi bīned dīd-i ehl-i āb u gil

ey kanı çok gözi uyanıķ gönli uyumuş (15) h̄od ne görür ehl-i āb u gilüñ görmesi ya‘nī ḳalbi mürde ve teni zinde bu dünyāda ḳatı çok (16) kimesne vardur ammā tenperver ü ehl-i tenüñ gördiği ve göreceği ne olsa gerek ammā

(1228) Beyt

(17) *Ān ki dil bīdār dāred çeşm-i ser*

Ger büḥusbed berguşāyed şad beşār

ol zāt-ı kerīm ki uyanık göñül (18) tutār baş gözi eger uyursa yukarı açar yüz beşar ya‘nī anuñ yüz başar-ı başireti küşāde (19) olur bu kār ‘alā’l-[ta]h̄kīk böyledür velākin

(1229) Beyt

Ger tu ehl-i dil nei’ bīdār bāş

(20) *Ṭālib-i dil bāş u derpeykār bāş*

eger sen göñül şahiibi degül iseñ uyanık ol (21) göñül ṭālibi ol cenk içinde ol ya‘nī ey ṭālib-i sālīk sen aşhāb-ı dilden degül iseñ (22) aşhāb-ı dilden olmanuñ ṭarīki uyanık olub ve göñül ṭālibi nefis ile cihād eyleyüb (23) gice gündüz perhīz ü riyāzet idüb nefsiñi ṭā‘at u ‘ubūdiyyet-i Ḥazret-i Ḥaḫda rām idici (24) cenk idüb anı muṭī‘ eyle tā ki ehl-i dil olasın

(1230) Beyt

V’er dilet bīdār şud miḥūsb hoş

(25) *Nist gā‘ib nāzret ezheft ü şeş*

ve eger sen ehl-i dil olub göñlüñ uyanık (26) olursa uyu şafā ile hoş ve laṭīf uyḫuda ol heft ü şeş senüñ nazaruñdan (27) gā‘ib degüldür

(1231) Beyt

Guft peygamber ki ḫusbed çeşm-i men

Līk key ḫusbed dilem ender vesen

[108a] (1) ḫazret-i peygamber ‘aleyhi’s-selām benüm gözüm uyur buyurdı līkin göñlüm kaçan uyur ḫafīf uyḫuda (2) ya‘nī uyumaz kemā kāle ‘aleyhi’s-selām “*Aynāye tenāmu velā yenamū ḫalbī ‘an Rabbil-enāmi*”³⁰³

(1232) Beyt

(3) *Şāh bīdārest ḫāris ḫufte gīr*

Cān fedāy ḫuftegān-ı dil başīr

³⁰³ “Gözlerim uyuyor fakat insanların Rabb’inden dolayı kalbim uyumuyor.”

meşelā pādīşāh (4) uyanıkdur geçici uyumuş tut cān fedā olsun göñli uyuyanık
uyurlara çeşm-i cān-ı (5) sulţāna ve ten-i hārise müteşebbih buyurmuşlar rađıyallāhu
Te‘ālā ‘anh ve kıddise sırrahu

(1233) Beyt

(6) *Vaşf-ı bīdārī-yi dil ey ma‘nevī*

Dernegunced derhezārān Meşnevī

bu beyt ‘alī su‘āl-i (7) muqaddere cevāb vechile ĩrād buyurulmuş ola ki keennehü sāvīl
dir ki ey sa‘ādet-i ma‘nevī (8) cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā hudāvendigār bīdār-ı dil
buyursuz bu bīdārılık ne gūne ola mufaşşalan (9) tafşīl buyurulmuş tavşīf buyurılsa
kemā yenbağī fehm ü iz‘ān olunurdu buyururlar ki ey (10) ma‘nevī hıţāb yā zāt-ı
‘ālīlerinelerine yāhūd Çelebī Hüsāmeddīn Efendi kıddise sırrahu hāzretlerine (11)
ola göñül uyanıklığı vaşfı Meşnevī-yi şerīf hacminde nice biñ neshiye taħrīr olınsa
(12) sıgmaz anuñ vaşfı bīhadd ve bīğāyetdür bu söylemek ile bilinmez “*Men lem
yezuk lem yedri*”³⁰⁴ kablinden (13) olduğına işāret olub yine şadr-ı beyānına rücū‘
buyurub buyururlar ki

(1234) Beyt

(14) *Çün biqīdendeş ki huftest ü dirāz*

Behr-i düzdī-yi ‘aşā kerdend sāv

çünkü sāhir beççeğān (15) Hāzret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selāmı uzun uyumuş gördiler ya‘nī
ziyāde lezīz ü şīrin uyħuda (16) gördiler ‘aşānuñ hırsuzluğından ötüri düzmek itdiler
ya‘nī ‘aşāyı uğrulamağa yapındılar

(1235)(17) Beyt

Sāhirān kaşd-ı ‘aşā kerdend zūd

K’ezpeseş bāyed şuden v’ān geh rubūd

³⁰⁴ “Tatmayan bilemez.”

sāhirler (18) tiziye ʿaşāya kaçd itdiler ardından gitmek gerek andan soñra kaçmak diyü bir birleriyle mükāleme idüb

(1236) (19) Beyt

Endekī çün pīşter kerdend sāz

Ender āmed ān ʿaşā derihtirāz

biraz çün ilerü (20) eylediler düzmeği yaʿnī ʿaşāyı seriķa itmege kaçd u ʿazīmet idüb
Ḥazret-i Mūsānuñ (21) ardından kaçmağa niyyet eyleyüb ilerü varduklarında ol ʿaşā
ditremek ve deprenmege geldi (22) andan soñra

(1237) Beyt

Ān çünan berḥod bilerzīden ʿaşā

Kʿān dü bercā ḥuşk geştend ezvecā

(23) ancılayın kendi üzre ditredi ol ʿaşā ki ol iki sāhir bir üzre ḳurudılar ḥavf u
ḥaşyetden (24) ve cānuñ maʿnā-yı luğavīsi bil-yedi veʿs-sekīn ḍarb ü ḳaç
maʿnāsınadır velākin bu maḥalde ḳurbına (25) ḳıyāmile ḥaşyet maʿnāsına ola
Vallāhu Teʿālā aʿlem

(1238) Beyt

Baʿd ezān şud ejdehā vü ḥamle kerd

(26) Her dü ān bügrīḥtend ü rüy-ı zerd

bundan soñra ejderhā olub sāhirāna ḥamle eyledi her ikisi (27) kaçdılar yüzleri şaru

(1239) Beyt

Rū derūftāden giriftend eznehīb

Ġalṭ ḡalṭan [108b] (1) müzhezim derher nişīb

yüz üzre düşmege ṭutdılar heybetden yuvarlanı yuvarlanı her inişde (2) yaʿnī ol
beççegān ʿaşānuñ ejder olub üzerlerine ḥamle eylemesi heybet ü şalātından (3)
yüzleri üzre düşüb inişlerde yuvarlanarak firār eyledüklerinden soñra

(1240) Beyt

(4) *Pes yaqin şān ki hest ezāsmān*

Z'ān ki mīdīdend ḥadd-ı sāḥirān

pes ol (5) şahir anuñ yaqınları oldu ki bu kār āsmāndandır ya'nī zann ü şübhelere def' olub (6) bu kār emr-i Ḥudāvend-ı tevānā ile olduğına kemāl mertebe itikād u itimādları oldu zīrā ol sāḥir (7) beççeler sāḥirlerüñ ḥaddin görürlerdi ya'nī sāḥirlerüñ ḥaddin bilüb sāḥirler ol ḥaddden (8) tecāvüze kâdir degül idükleri bunlaruñ ma'lūmı idi ol eçlden iḳānları kemāl pezīr oldu

(1241) *Beyt*

(9) *Ba'd ezān itlāk u teb şān pedīd*

Kār-ı şān nez'ü cān kenden resīd

bundan (10) soñra teb ü itlāk anlara āşkäre oldu ya'nī ḥavfdan bir güne sıtmaya müptelā oldılarki ol (11) tebden ḥulāşa mecālleri olmayub anlaruñ işleri cān koparması mertebesine irişdi ya'nī (12) kemāl ḥavf u ḥaşyetlerinden helāk olayazdılar ol sebebeden

(1242) *Beyt*

Pes firistādend u merdī derzamān

(13) *Sūy-ı Mūsā ezberāy-ı 'özü-i ān*

andan soñra bir er gönderdiler ol zamān içinde Ḥazret-i Mūsā tarafına (14) anuñ 'özünden ötüri ya'nī ol Mūsā 'aleyhi's-selām itdükleri cürmün 'özrin dilemek için bir (15) ādem irsāl eylediler böyle diyü

(1243) *Beyt*

K'imtiḥān kerdīm mārā key resed

İmtiḥān-ı tu eger nebved ḥased

(16) ki imtiḥān eyledüñ bize kaçan irişür imtiḥānuñ eger ḥased olmazsa ya'nī ey zīşān (17) kelīmullāh biz biḥayālīk idüb seni imtaḥān itdük lākin bizüm gibi süflī ve pespāye edāniye (18) sencileyin maḳbūl-ı ilāhī olan pādişāhı imtiḥān itmek

gerekmezdi bizüm seni imtihānımız (19) ‘ayn-ı kabāhat ve cürm ü zilletdür bu kārı
hased belāsı giriftārı olduğumuzdan irtikāb eyledük (20) yā Mūsā yoḥsa uluları ve
‘azīzleri imtiḥān itmek ‘ayn-ı kabāhatdür

(1244) Beyt

Mücrim-i şāhīm u mārā (21) ‘afv ḥāh

Ey tu ḥāşu’l-ḥāş dergāh-ı ilāh

bu beyt-i şerīf ba‘zı nüşhada

Maḥrem-i şāhım mārā ‘afv kun

Ey tu ḥāşu’l-ḥāş dergāh-ı ledün ³⁰⁵ vāki‘ olmuş ‘alā kelle’t-taḳdīreyn ma‘nā-yı (23)
‘izzet maşḥūbı pādişahuñ mücrimiyüz bizi ‘afv eyle yāḥūd ‘afvımızu iste ey ḥāşu’l-
(24) ḥāş dergāh-ı Yezdānī ve bārgāh-ı Subḥānī olan Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selām
diyü çünki Ādem (25) irsāl idüb bu gūne niyāz u temennā eylediler

(1245) Beyt

‘Afv kerd u derzamān nīkū şudend

(26) **Pīş-i Mūsā berzemīn ser mīzedend**

Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selām anlaruñ cürmlerin ‘afv (27) eyledi ve ol ifākat bulub
eyü oldılar andan şoñra Ḥazret-i Mūsāya gelüb ḥuzūr-ı ‘izzetinde [109a] (1) başların
zemīne koyub tobrağa yüzlerin sürüb didiler

(1246) Beyt

Dergüzār ezmā tu ki (2) **kerdīm bud**

Ey turā elṭāf u fażl-ı bī‘aded

bizüm ‘işyānımızdan geç ki biz yaramazlık itdük (3) ey zāt-ı kerīm ki senüñ zāt-ı
şerīfine min kabli’r-raḥman elṭāf u fażl-ı bīḥisāb iḥsān (4) olınmışdur didüklerinde

(1247) Beyt

Guft Mūsā ‘afv kerdem ey kirām

³⁰⁵ “Şahım bizi affet, sen ki ledün dergahının haslarının hasısın.”

Geşt berdūzah ten (5) ü cān ḥarām

Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selām bunlara ikrām-ı tām buyurub kirām-ı latīfi (6) ile şerefyāb buyurub ey kirām ben sizi ‘afv itdüm ve sizüñ tenüñüze ve cānuñuza nār-ı cehennem (7) ḥarām oldı diyü ḥāllerin keşf ü ‘ayān idüb buyurdu ki

(1248) Beyt

Men şumārā ḥod nedīdem ey dü yār

(8) A ‘cemī sāzīd ḥodrā z’i ‘tizār

ben sizi ḥod görmedüm ey iki dost (9) kendüñüzi a‘cemī düzüñ

(1249) Beyt

Hem çünan bigāne şekl ü āšnā

Derneberd āyīd (10) behr-i pādşā

girü böylecesine bigāne şüret ve āšnā sīret cenge gelesüz (11) pādīşāhdan ötüri ya‘nī benüm ḥālüm sizüñ ma‘lūmuñuz olub inkāra mecālīñüz olmayub (12) benümle cenge iktidāruñuz olmadıḡı ma‘lūm oldı ve benümle cenk itmege cesāret daḡı ide- (13) mezsüz ammā ben sizüñ cürmiñüzi ‘afv eyledüm cenk ḥuşuşunda daḡı kendüñüzi a‘cemī düzüb (14) Fir‘avndan ötüri benümle cenge gelüñ diyü emr ü fermān eyledükde

(1250) Beyt

Pes zeminrā (15) būse dādend u şudend

İntizār-ı vaqt u fırsat mibudend

bundan şoñra bu sāḥir (16) beçcegān Ḥazret-i Mūsā ḥuzūrunda yer öpüp gitdiler fırsat vaḡtı inṡizārında (17) oldılar

Cem‘ āmeden-i sāḥirān ezMedāyin pīş-i Fir‘avn ve teşrīfhā yāften ve dest (18) bersīne zeden derḡahr-ı ḡaşm-ı ü ki ĩn bermā nüvīs

ol şāh-ı iḡlīm-i beḡā nūr-ı zamīr-i (19) Muşṡafā sırr-ı ‘aliyyü’l-murtażā baḡr-ı ‘iṡākān-ı seḡā ol pīşvā vü muḡtedā cenāb-ı (20) Ḥazret-i Mevlānā ḡuddise sırrahu’l-a‘lā bu

sürh-i şerīfde Medāyinden sāhirlerüñ Fir‘avn (21) öñüne cem‘ olub Fir‘avndan teşrīfler bulub anuñ haşmınuñ qahrına ellerin sīne- (22) lerine koyub bunı bize yaz diyüb ya‘nī yā Fir‘avn senüñ haşmuñ qahr itmegi bizden (23) bil didüklerin nazm buyurub buyururlar ki

(1251) Beyt

Tā beFir‘avn āmedend ān sāhirān

(24) Dād-ı şān teşīfhā-yı bes girān

tā Fir‘avna degin geldiler sāhirler Fir‘avn anlara ağır (25) teşrīfler virdi sāhirāndan murād ancak ol iki sāhir olmayub cem‘ī Medāyinde (26) olan sāhir ola ya‘nī çünkü muqaddimā Fir‘avn sāhirler cem‘i için eṭrāf u eknāfa (27) kārdan Ādemler irsāl eylemiş idi ol sāhirlerüñ cümlesi cem‘ olub Fir‘avna [109b] (1) varduklarında anlara ağır hediyeler ve esvāb ve kumaşlar ve etler köleler ihsān eyleyüb

(1252) Beyt

(2) Va‘dehā şān kerd [ü] pişīn hem bidād

Bendegān u esbān u naqd u cins ü zād

Fir‘avn (3) ol sāhirlere in‘ām u ihsān için va‘adler virüb pişīn daḡı virdi köleler (4) ve etler ve naqd-ı aqçe ve zaḡīre olacaq ecnās u eşyālar virüb

(1253) Beyt

Ba‘d ezān mī⁽⁵⁾ guft hīn ey sābıqān

Ger füzūn āyīd ender imtiḡān

bundan şoñra Fir‘avn (6) sāhirlere ḡıṭāb idüb ey sābıqlar didi eger siz imtiḡānda ziyāde gelürseñüz ya‘nī (7) Ḥazret-i Mūsāya ḡālib olursañuz

(1254) Beyt

Berfeşānem berşumā çendān ‘aṭā

(8) Ki biderred perde-yi cūd u seḡā

sizüñ üzeriñüze olkadar in‘ām şacayum ki cömertlik ve seḥā (9) ve kerem perdesi cāk olsun didükde

(1255) Beyt

Pes büguftendeş beikbāl-i tu şāh

(10) *Ġālib āyīm ü şevēd kāreş tebāh*

sāḥirler Fir‘avna didiler ki sen pādişāhuñ iqbāliyle (11) ğālib gelürüz ve anuñ işi tebāh olur

(1256) Beyt

Mā der’īn fen şafderīm ü pehlevān

(12) *Kes nedāred pāy-ı mā ender cihān*

biz bu fende şaf yırtıcı ve pehlivānız kimse tutmaz bizüm (13) ayağumuzu cihānda ya‘nī biz cāzūluk şana‘tında kemāl mertebe māhirüz cihānda kimesne (14) bize ğālib gelemes diyü sāḥirān lisānından Fir‘avna bu güne kelimāt ile beyān buyruklarından (15) şoñra ḥaḳāyık u deḳāik beyānına rücū‘ buyurub buyururlar ki

(1257) Beyt

Zīkr-i Mūsā (16) bend-i ḥaṭırḥā şudest

K’īn ḥikāyethāst ki pişīn budest

ey ṭālibān-ı (17) bārgāh-ı ilāhī olan sālikān u şādīḳān Ḥāzret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selāmuñ zīkri ḥaṭır- (18) laruñ bendi olmışdur bu naql itdigimiz aḥvāl ḥikāyetlerdür ki evvelde olmışdur ammā bizüm (19) bu kitāb-ı kerīmde murādımız ḥikāyet ü kıssaş naqli degüldür ol eclen ṭālibān-ı (20) rāh-ı Ḥudā olan sālikāna ḳaşdımuz irşād u terbiyedür öyle olıcaḳ kıssaşadan murād (21) ḥişsedür yoḥsa ḥikāyāt degüldür ol eclen

(1258) Beyt

Zīkr-i Mūsā behr-i rü pūşest lik

(22) *Nūr-ı Mūsā naḳd-ı tust ey merd-i nīk*

bu kitāb-ı hikmet-i beyānda Mūsā ‘aleyhi’s-selāmuñ (23) zikri rü pūş içündür ammā
Hāzret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selāmuñ nūrı senüñ naqdüñdür ey (24) eyü er

(1259) Beyt

Mūsā vü Fir‘avn derhestī-yi tust

Bāyed İn dü haşmrā derh^viş cust

(25) imdi feizā kāne kezalik ey t̄alib-i s̄alik Mūsā vü Fir‘avn ikisi bile senüñ
varlıgında (26) mevcüddur bizüm kışşa ĩrād idüb zımnında murād itdigimüz hişşe
senüñ varlıgında (27) mevcüd olan Mūsā u Fir‘avnuñ kışşasıdur senüñ naqd-ı hālüñ
ve naqd-ı vaqtüñdür [110a] (1) bu kışşayı kemā yenbağī bilüb ve añlayub beşeriyet
Fir‘avniyetden hālāş ve rühāniyet (2) Mūsā şıfatlıgı ile dergāh-ı ‘izzetde hāşu’l-hāş
olmağa sa‘y u gūşiş itmek lābüd ü lāzım (3) olub bu kār tarīkatuñ şartındandur bu
keyfiyyeti t̄alib-i s̄alik hāl itmedikça beyhüde (4) maqāl-ı kār-ı kesr olmayub bātil-ı
hayāl ile kār u gīse dālāl olur zīrā

(1260) Beyt

(5) *Tā kıyāmet hest ezMūsā nitāc*

Nūr dīger nīst dīger şud sirāc

kıyāmete degin (6) Hāzret-i Mūsādan nitāc vardur nūr gayrı gūne degüldür çerāğ
gayrı gūne oldı nitācuñ (7) ma‘nā-yı luğavīsi ‘ayān ya‘nī kıyāmete degin nūr-ı
nübüvvet bu ‘ālemden cüdā degüldür sebebü’l- (8) naqli aña nūr-ı velāyet dirler
imdi bu nitāc kıyāmete degin bākīdür ya‘nī naql mine’s-sirāc (9) ile’s-sirācdur fānī
olan sirācdur nūr degüldür nūr fenā kabül itmez ve fenā anuñ üzerine (10) cārī
olmak degül muķārenete kādīr degüldür

(1261) Beyt

İn sifāl u İn pelīte dīgerest

(11) *Lik nūreş nīst dīger z’ān serest*

bu sakı ve bu fitil gayrdur ammā nūrī gayrı (12) degül ol bařdandır ya'nı gayriyet sirāda ve fitildedür zīrā çerāğ altun ve gümüş (13) ve bakır ve teymūr ve sırça ve billūr ve tobrağ pāresinden olmak kâbil ü mümkinātdandır (14) kezalik fitil penbe ve kettāndan ve bezden düzölmek kâbil velākin nūr böyle degül haķıķat-ı (15) vāhidedendür imdi çünki aĥvāl taĥķıķan böyledür bu ma'lūmuñ olduysa fefehm ve lā (16) tağfel

(1262) Beyt

Ger nazār derşīşe dārī güm şevī

Z'ān ki ezşīşest a'dād u düvī

(17) eger nazārıñı şīşeye tütarsañ zāyi' olursun zīrā şīşe ditrer a'dāduñ ikilügi

(1263)(18) Beyt

V'er nazār bernūr dārī vārehī

Ezdüvī v'a'dād-ı cism-i müntehī

ve eger nazārı (19) nūr üzerine tütarsañ kırtulursun ikilikden ve nihāyet bulmuş cismüñ (20) a'dādından ya'nı nūra nāzır olursañ işneyniyyetden ĥalāş olub aşĥāb-ı tevĥīdden (21) olursañ ve illā şīşeye nāzır olursañ şirk-i ĥafīden ĥalāş olmazsın zīrā

(1264)(22) Beyt

Eznazārgāhest ey mağz-ı vücūd

İĥtilāf-ı mü'min ü gebr ü Yehūd

nazār- (23) gāĥdandır ey zinde-yi vücūd mü'min ü kâfir ü Yehūduñ iĥtilāfı yoĥsa nazārgāĥ 'ayān (24) olaydı beyinlerinde iĥtilāf olmazdı bu kār böyle olduğundan bu mişāl-i ra'nāyı ĩrād (25) buyururlar ki

İĥtilāf kerdn-i ĥalāyık derşeb tārik-i derçigüneğī şekl-i pīl

(26) ol şehsüvār-ı kāmیلān ol ĥusr-ı şāĥib dilān ol pīşvā-yı vāşılān (27) ol rehnümā-yı 'āşīķān ol nūr-ı çeşm-i şādīķān cenāb-ı Ĥāzret-i Mevlānā kıddise sırrahu [110b] (1)

h zretleri  unki m 'min ve k fir n i til fi nazarg hdan buyurdılar idi ol kel m-ı
vahy-ı H k  (2) te'k d i in bu bey n-ı la ifi  r d id b buyururlar ki

(1265) Beyt

P l ender h ne-yi t rik b d

(3) *'Arz r   verde b dendeŖ h n d*

bir  ara u ev i inde bir fil var idi Hind lar anı 'arza (4) getirmiŖler idi ya'n  bir
 ara u h neye  apayub gel n fil seyr id n dimiŖler idi

(1266) Beyt

(5) *Ezber y-ı d deneŖ merd m bes *

Ender  n zulmet hem  Ŗud her kes 

ol fil g rmeden  t ri (6)  ok halk ol  ara u i ine her kes d keli giderdi bu kerre

(1267) Beyt

D deneŖ b ceŖm   n (7) m mkin neb d

Ender  n t rikiyeŖ kef m bes d

ol fili g rmek  unki g zile m mkin deg l idi (8) ol  ara uluk i inde her kes  na elin
s rdi  yle olıca 

(1268) Beyt

 n yek r  kef be ort m (9)  ft d

Guft hem  un n vd nest  n nih d

ol birisinin eli fil n (10) hort muna d Ŗdi didiki olu  gibid r bu k ŖŖa ya'n  hort ma
v zi'l-yed olan kimesne (11) fil did kleri Ŗey' olu  gibid r didi

(1269) Beyt

 n yekir  dest berg ŖeŖ res d

(12) * n ber'   un b db zen Ŗud ped d*

birin n da ı eli fil n kula ına iriŖ b ol (13) kula   na yelpaze gibi g r ndi bu kerre

(1270) Beyt

Ān yekirā kef çü berpāyeş büsūd

(14) *Guft şekl-i pīl dīdem çün ‘amūd*

ol birisi dağı ayasın çünki ayağına sürdi (15) didi fīl şeklin ‘amūd u sūtün mānendi gördüm

(1271) *Beyt*

Ān yekī berpüşt-i ū binhād dest

(16) *Guft hod īn pīl çun yahtī budest*

ol birisi anuñ arqası üzre el qodı didi (17) hod bu pīl taht gibi imiş meger

(1272) *Beyt*

Hem çünin her yek becüzvī ki resīd

Fehm-i ān (18) mīkerd her cā mī şenīd

hem buncılayın her biri cüz’e irişdi anı fehm iderdi (19) her yire ki işitdi ya‘nī her kes ki elinüñ hissi mikdārı fehm iderdi her qande (20) fīl söylense ve fīl işitse meşelā hortūmundan oluq kıyās iden ne güne meclisde (21) fīl kelāmı söylense oluq mānendi bir şey fehm iderdi kezalik yelpaze ve taht fehm iden zannile (22) öyle añlardı

(1273) *Beyt*

Eznazar ki güft-i şān şud muhtelif

Ān yekī dāleş laqab dād īn elif

(23) velīkin nazargāhdan anlaruñ sözi muhtelif oldı da birisi dāl diyü tesmiye itdi biri (24) dağı elif diyü tesmiye itdi yoğsa

(1274) *Beyt*

Derkef-i her kes eger şem‘i budī

İhtilāf (25) ezgüft-i şān bīrūn şudī

her kesüñ ayasında eger çerāğı olaydı anlaruñ (26) sözlerinden halāş u ihtilāf taşra olurdu imdi feizā kāne kezalik

(1275) Beyt

(27) Çeşm-i his hem çün kef-i destest [u] bes

Nîst kefrâ berheme-yi ü destres

[111a] (1) çeşm-i zâhir kef-i dest mânendidür ancak kef-i dest ise yokdur anuñ cem'isine (2) irişmek ya'nî el ayası her şey' kemâ yenbağî hiss idemediği gibi çeşm-i zâhir dağı her şeyüñ (3) idrâkinden 'âcizdür meşelâ kef-i destüñ hissi şey'üñ yumuşak yâhūd katı oldığın hiss (4) itmekdür yoğsa şey'ün lezîz ü şîrîn ve hoşbehoş nağme oldığın idrâk ü iz'ân (5) eyleyemez kezalik çeşm-i hiss-i zâhîrbîn dağı kaşîrû'l-fehm ü kütâh idrâkdür zîrâ

(1276) Beyt

(6) Çeşm-i deryâ dîgerest ü kef dîger

Kef bihil v'ezdîde-yi deryâ nîger

deryânuñ gözi gayrdur (7) ve köpük gayrdür köpüğü bırak ve deryâ gözünden nazar eyle ya'nî 'âlem-i ma'nâya nazaran dünyâ vü mâfihâ (8) köpük mişâlinedür ve 'âlem-i ma'nânuñ deryâ mişâlidür imdi ey sâlik dünyâyı ve mağabbet (9) ü meyl-i dünyâ vü hevâyı geregi gibi terk idüb ma'nâ göziyle nazar eyle tâ ki saña haqîkat-ı hâl (10) geregi gibi keşf ola

(1277) Beyt

Cünbîş-i kefhâ zideryâ rûz u şeb

Kef hemî bînî vü deryâ nî(11) 'aceb

köpüklerüñ hareketi gice güzdüz deryâdandır köpük görürsün deryâ göremezsün (12) 'aceb budur ya'nî bu 'âlemüñ cem'î neşv' ü nemâsı 'âlem-i ma'nâdandır sen ise ey zâhîrbîn bu 'âlemüñ (13) ancak nümâyân olan naqşını görürsün ki köpük mânenedidür deryâsını göremezsün işte (14) imdi 'aceb ü garîb şey' 'âlemde budur bundan 'acîb yokdur şunuñ gibi ki

(1278) Beyt

(15) *Mā çü keştihā behem bermīzenīm*

Tīre çeşmīm ü derāb-ı rüşenīm

biz gemiler gibi birbirimize uru- (16) ruz bulanık gözlüyüz şāf ve rüşen şu içindeyiz bu beyt-i kerīm üslūb-ı (17) ḥakīm üzre īrād buyurulmuş cenāb-ı ḥazret-i Ḥudāvendigār ḫuddise sırrahu mürīdin ve müster- (18) şīdīne kemāl merḥamet ve ‘ināyetlerinden zāt-ı pāklerin daḥı ‘alā ṭarīḳ-i tenezzül ve’l-kerem (19) alçaklığı sevdükerinden tīre-yi çeşmim ve derāb rüşenim zāt-ı pākların daḥı derd mendāne ilḥāk (20) buyurdıkları ḥazret-i sultānuñ “*İnnā mine’l-mesākīn*”³⁰⁶ buyurdıkları kabīlendür yoḥsa cenāb-ı (21) ni‘āmü’l-ma’ab Ḥazret-i Mevlānānuñ dīde-yi pākleri envār-ı Subḥānī ile tābnāk olub tīrlikden münezzeḥ (22) olduḡı ḥacet-i taḥrīr ü beyān degüldür

(1279) *Beyt*

Ey tu derkeştī-yi ten refte beḥ^vāb

(23) *Ābrā dīdī niger derāb-ı āb*

ey sen ten gemisinde uyḥuya gitmiş şuyı gördüñ (24) şuda şuyı baḳ ya‘nī teni gemisinde ḥ^vāb-ı ḡaflete ṭalmış kimesne şuyı gördüñ (25) şuda şuyı gör ya‘nī ālemüñ naḳşına nazār itdüñ nākkāşından bīḡabersin aña nazār eyle dimek (26) ola Vallāhu Te‘ālā-yı a‘lem

(1280) *Beyt*

Ābrā ābīst k’ū mīrānedēş

Rūḥrā rūḥīst (27) k’ū mīḥ^vānedēş

zīrā şuyıñ şuyı vardur ki ol anı sürer ceryān u emvāc şāḥibi ider ve rūḥuñ [111b] (1) rūḥı vardur ki ol anı da‘vet ider zīrā kār bār-ı ‘ālem “*Kānallāhu velem yekün me‘ahü şey’ün fel-āne* (2) *kemā kāne*”³⁰⁷ mişdāḳınca ezelde ve ebede ve zamān ve

³⁰⁶ “Biz yoksullardanız.”

³⁰⁷ “Şu anda olduḡu gibi Allah’la beraber bir şey yoktur.”

mekānda ve her evān ve ānda mutaşarrıf-ı haķıķķī (3) cenāb-ı Hāzret-i Hāķ Subhāna ve Te‘ālā hāzretleridür iz‘ān eyeleñe ki

(1281) Beyt

Mūsā vü ‘İsā* (4) *kucā bud k’āftāb

Kişt-i mevcūdātrā mīdād āb

Mūsā vü ‘İsā kande idi (5) ki güneş mevcūdāt ekinine şu viridi ya‘nī Hāzret-i Allāh ‘azīmü’ş-şānuñ emr ü (6) fermāniyla Hāzret-i Mūsā ve ‘İsā halk olinmazdan muķaddem kiştzār mevcūdāta afitāb āb virirdi

(1282)(7) Beyt

Ādem ü Havvā kucā bud ān zamān

Ki Hudā efkend ĩn zih derkemĩn

Ādem ü Havvā kande idi (8) ol zamān ki Hāzret-i Hāķ celle vü ‘alā bu çileyi bıraķdı yaya ya‘nī kezalik Ādem ü Havvāyı Hāzret-i (9) Hudā halk itmezden evvel emr-i şerīfiyle mevcūdāt-ı kā’ināta āfitāb āb viridi imdi (10) izā kāne kezalik ‘azimet-i Hudāvend tevānā vü hālūķ dānā vü bīnāya göre

(1283) Beyt

(11) *ĩn suħan hem nāķıřest u ebterest*

Ān suħān ki nīř nāķıř ān serest

(12) bu söz hem nāķıř ü ebterdür ol söz ki nāķıř degüldür ol ķalbeddür ve ol gizlüdedür (13) ya‘nī bu ĩrād olınan sözler daħı Hāzret-i Hāķķuñ ‘azimet ü şān ü ‘ünvānına nazaran alçaķ (14) ve eksikdür zīrā “*Lā ya‘lemu illā hū*”³⁰⁸dur nāķıř olmayan kelām ve zāt-ı pākine lāyık ta‘rīf ü (15) peyāme yine ol hālūķ-ı enām-ı mālīkdür ğayruñ medħali yoķdur velākin bir merd-i kāmīl ü muħaķķaķ ve bir zāt-ı (16) kerīm ehl-i taħķīķ

(1284) Beyt

³⁰⁸ “Ondan başka kimse bilmez.”

Ger bügüyed z'ân bilağzed pây-ı tu

V'er negüyed hiç ezân ey vâ-yı tu

(17) eger söylerse andan seniñ ayağın sürçer ve eger andan hiç söylemezse ey vâ-yı sen (18) ya'nı ey Âdemî zād-ı ekrem ü kâmil saña keşf esrâr idüb sırrullâhdan bir şey³ beyân eylerse (19) yâhüd esrâr-ı velâyetden bir tarz duruş a'yân idüb söylerse i'tikâd u i'timâduñ ayağı (20) sürçüb ol kâmile ta'n u dahl u ta'arruz idüb hakkında nice bîma'nâ söyler gezersin bu 'alemde (21) evliyâ vü kâmilîn ise cenâb-ı Hâzret-i Hâkkuñ rahmeti olub hemâre 'ibâd-ı Hâkka şefkat (22) u merhamet ile nazar iderler eger saña tarîk-i Hâzret-i Hâkdan ve esrâr-i ahadiyyet-i feyyâz-ı muṭlağdan (23) bir şey³ beyân idüb söylemezler ise vâ-yı saña ki 'âleme gelmeden murâd Hâzret-i Hâkku bilüb kulluk (24) itmek idi Hâkku bilmeyüb ve tarîk-i enbiyâ vü evliyâyâ i'tikâd itmeyüb gaflet ü beṭâlet (25) ile nâzenîn 'ömri fenâyâ şarf idüb “*Hasired-dünyâ ve'l-âhire*”³⁰⁹ olmañ muḳarrer olur öyle olıcağ (26) vay saña ki bu devlet ü sa'âdetden bîbehre ve bînaşîb ḳalduñ velâkin ol velî-yi kâmil (27) saña sırr-ı Hâzret-i Hâkku

(1285) Beyt

V'er bügüyed dermişâl-i şüreti

Berhemân şüret biçefsî ey fetî

[112a] (1) eger bir şüret mişâlinde söylerse ancağ ol şüret üzerine yapışursun ey yigit ya'nı (2) merd-i muḳaḳkağ saña sırr-ı Hüdâyı beyân için bir hikâyeye îrâd buyurub anı esrâra mişâl idüb (3) zımnında tevḫîd ü ahadiyyet-i Hâzret-i Hâkku a'yân eylerse ol hikâyeniñ şüretine yapışub (4) anı hikâyeye ve lâḳırdı ve mişâl añlayub netice-yi kârdan mahrûm ve bîfâ'ide ḳalursun öyle (5) olıcağ seniñ mişâlün meşelâ

(1286) Beyt

Beste pâyî çun giyâ ender zemîn

Ser bücunbânî bebâdî(6) bîyâḳîn

³⁰⁹ “Dünyayı da ahireti de kaybetti.”

ayağ bağlasun ot gibi yerde baş oynadursun bir yıl ile yakınsuz (7) ya'nî giyâh
mânendi kelâm u lâkırdı rûzgârına baş oynadub ne sözden haberüñ ve ne
hakîkatden (8) eșerüñ ve ne insâniyet cevâhirlerinden güherün olub hayvân
mânendi yiyüb içmeden (9) ğayrı hünerüñ olmaz

(1287) Beyt

Lîk pāyet nîst tâ naqlî kunî

Yā meger pārā ez'in gil berkenî

(10) ammâ ayağın yokdur ki naql idesin bu balçıkdan yukarı kıparasun ya'nî (11)
beşeriyetden mülkiyyete naql itmege isti'dāduñ ayağı yokdur bu kadar bundan
ğayrı levş tabî'atdan (12) hülâşa dağı çāreñ yokdur ki zîrâ

(1288) Beyt

Çun kenî pārā hayâtet z'în gilest

(13) *În hayâtetrâ revîş bes müşkilest*

nice kıparırsun ayağı senüñ hayātuñ bu (14) çamurdandur senüñ bu hayātuña rüşen
ğāyet müşkildür ya'nî bu 'ucb ü kibr ü enāniyet (15) ü hîlede revân-ı rāh-ı Hüdādan
olmak saña kıatı müşkildür tarîk-i Hākka varlığıyla gidebilmez (16) mādāmki ekl ü
şüreb ü enāniyet ile alüdesün rüşen müşkildür ammâ

(1289) Beyt

(17) *Çün hayât ezhağ bigîrî ey revî*

Pes şevî müstağnî ezgîl mîrevî

çünkü hayâtı Hâzret-i (18) Hākdan tutasın ey sâlik andan soñra balçıkdan müstağnî
olursun gidersin (19) ya'nî çünkü şağrak feyz-i ilāhiden hayât bulasın ol zamân
gilden müstağnî olub (20) tarîk-i Hākka gidersin meşelâ

(1290) Beyt

Şîr-ğvāre çün zidāye bugsiled

Lût-ı ğvāre şud (21) mer ūrā mîhiled

süd içici tflnāzuñ çünkü dāyesinden kesile ʔaʕām yiyici oldu (22) anı ʔor yaʕnī süd emmeği terk ider imdi şüret-i ʕālemde hāl bu mişāl üzre- (23) dür maʕnā-yı ʕalemde dağı böyledür kendi hālüne nazār eyle gör ki

(1291) Beyt

Beste-yi şīr-i zemīnī ʕün ħubūb

(24) *Cū fiʔām-ı h^vīş ezķūtu'l-ķulūb*

bir süd dibinüñ bađlusısın ħubūb gibi andan (25) kendi kesilmeñi ʔaleb eyle ʔalb azıđından yaʕnī bu ʕalemde olan cemʕī meʔkūlāt (26) u meşrūbāt zemīnüñ şīri mānendi olub mađlūķāt-ı zemīn eʔfāl-i nāzenīn gibilerdür (27) ey ʔālib-i sālīk sen kendi fiʔāmuñı ķuvvet-i ķulūbdan ʔaleb eyle ķuvvet-i ķulūbdan mūrād [112b] (1) ne olduđın beyān buyururlar ki

(1292) Beyt

Ĥarf-ı ħikmet ħūr ki şud nūr-ı setīr

Ey tu nūr-ı bīħucub (2) rā nā nāpezīr

ħikmet ħarfini ye ki gizlü nūr oldu ey sen perdesüz ķabūl idici degūlsün (3) yaʕnī ey ʔālib nāmūstaʕidsin evliyāullāhuñ ħikmetleriyle ʔolu kelāmların gūş idüb (4) anı cānıña ķuvvet ü nafaķa itmege anlaruñ ālī kelimātı ekser perhīz ü riyāzete dāʕirdür (5) anı ekl eyle ola ki ol cihet ile bīperde nūr ekl itmege ķābiliyet taĥşīl idesin (6) zīrā ħarf-ı ħikmet nūr sīnemdür anı ekl itmek ile ekl ü şürb cismāniyeye fiʔām (7) gelüb nūr-ı bīħacb istiʕdāđ gelür andan şoñra

(1293) Beyt

Tā pezīrā gerdī ey cān nūrrā

(8) *Tā būbīnī bīħucub mestūrrā*

ey cān nūrı tā ki ķabūl idici olasın ve tā ki mestūrı (9) hicābsuz göre bundan māʕadā

(1294) Beyt

Çün sitāre seyr bergerdūn kunī

Belki bīgerdūn (10) *sefer biçun kuni*

yıldız gibi felek üzre seyrān idersin belki feleksüz nitesiz sefer (11) idersin imdi bu hāle i‘timād eyle ki bunuñ hāricinde daħı miṣālī vardır meṣelā

(1295) Beyt

(12) *Ān çünan k’eznīst derhest āmedī*

Hīn bügü çün āmedī mest āmedī

ancılayın ki bu kılıktan (13) varlığa geldüñ söyle imdi nice geldüñ mest geldüñ ya‘nī ey t̄alib felek üzre sitāre (14) var seyri ve bīgerdūn seferi inkār eyleme zīrā sen ālemi i ğayb-ı ma‘nādan bu şühūd (15) ‘ālemine geldüñ saña diseler ne keyfiyyet ve ne vechle geldüñ cevāba kadir olımsız ve (16) menāzil ve merāhilden haber ü āgāhuñ yokdur zīrā ‘aleme mest ve lāya‘kıl gelmişindir

(1296) Beyt

(17) *Rāhhā-yı āmeden yādet nemānd*

Līk remzī bertū berh’āhīm h’vānd

gelmek yolları hātıruñda kalmadı (18) ammā saña bir remz okumak isterüz ya‘nī ey t̄alib ol geldigüñ yollardan seniñ hātırunda (19) bir şey’ kalmadı ammā saña ol merāhil ü menāzilden bir remz diyelüm ol remzden āgāh olasın (20) lākin ol saña diyeceğimiz remzi añlayub diñlemek için

(1297) Beyt

Hūsrā bügzār v’ān geh (21) *hūş dār*

Gūsrā berbend v’ān geh gūş dār

‘akldan geç andan soñra ‘akl tut kulağı (22) bağla andan soñra kulağ tut ya‘nī bu ma‘ārif-i ilāhī kelimātından hişsemend olmağ isterseñ (23) ‘akl-ı ma‘āş-ı cüz’īyi terk idüb ‘akl-ı ma‘ād-ı külli taḥşil eyle ve cismāniyyet (24) ü hayvāniyyet kulağın bağlayub kelām-ı Hakkı gūş-ı cānile ıṣgā eyleyüb mücebince (25) ‘āmil olub ḥaķīkat-ı kārden haberdār ol böyle olmaz iseñ

(1298) Beyt

(26) *Nî negüyem z'ân ki hāmî tu henüz*

Derbahārî tu nedîdestî temüz

yok söylemezüm zîrâ (27) henüz sen hām bahār içindesin sen görmemişsin orta yaz ayın ya'nî kelâm-ı [113a] (1) Hakkı ve güftâr-ı esrâr-ı tarîkîni bühtekân tarîkat olan muntehî 'aşîkân u şâdîkân- (2) dan gâyrıya ifşâ itmek câ'iz olmadığına tenbîh ü işâret ola Vallâhu Te'âlâ a'lem

(1299) Beyt

(3) *În cihân hem çün dırahtest ey kirâm*

Mâ ber'û çün mîvehâ-yı nîm hām

ey bezirgân-ı (4) halîfet-i Hudâ olan 'azîzân ü kirâm bu cihân mişâlde bir ağac mânendidür ve biz anuñ (5) üzre yarım çiğ mîveler gibiyüz ya'nî olmamış ve kemâl bulmamış yimişler gibiyüz (6) öyle olıcağ

(1300) Beyt

Saht gîred hamhâ mer şâhrâ

Z'ân ki derhāmî neşâyed kâhrâ

(7) katı tutar hamlar budağı zîrâ hāmîlik içinde köşke gerekmez ya'nî hām yimişler ağacuñ (8) dalına muhkem yapışur tabağa konub köşkte sultân huzûrunda turmağa lâyık olmadığından (9) ammâ

(1301) Beyt

Çün büpuht u geşt şîrîn leb gezân

Süst gîred şâhhârâ ba'd ezân

(10) çünkü pişdi ve şîrîn ve dudak ısırıcı oldu köşk tutar budağları ol andan (11) sonra ya'nî mîve kemâlin bulmadın budağlara muhkem yapışur kemâl bulduğdan sonra budağları (12) süst tutar böyle olıcağ

(1302) Beyt

Çün ezān iḳbāl şīrīn şud dehāñ

Serd şud (13) berĀdemī milk-i cihān

çünkü ol iḳbālden ağız tatlu oldu şovıḳ oldu Ādemī üzerine (14) cihāñ mülki ya‘nī dünyāya meyl ü raġbet āḫiret ü beḳā ġaflet ü cehāletdendir çünkü (15) bir sālīk-i rāh-ı Ḥudānuñ ol lazāiz ukbādan dehānı şīrīn ola mülk-i cihān anuñ çeşm-i (16) cānına serd olub dünyā ve mülk-i dünyāya raġbetden şoġur şu cihetden ki

(1303) Beyt

(17) Saḫt-gīrī vü ta‘aşşub ḫāmīyest

Tā cenīnī kār ḫūnāşāmīyest

katı (18) tutmaḳ ve ta‘aşşub itmek ḫāmliḳdan mādāmki cenīnsin iş ḳān içiciliḳdur ya‘nī (19) naḳūş-ı ‘āleme dildāde olub dünyāya pek yapışmaḳ ve enāniyet itmek ḫāmliḳdur (20) zīrā mādāmki tā zāde-yi ma‘şūm raḫm-i māderdedür anuñ kārı ḳan içmek aña ġayrı ġidā (21) yidürüb içirmek ḳābil degüldür imdi feizā kāne kezalik

(1304) Beyt

Çiz-i dīġer (22) mānd ammā gufteneş

Bātū Rūḫu’l-Ḳuds ġūyed bīmeneş

bir ġayrı nesne daḫı ḳaldı ammā anuñ (23) söylemesin saña Rūḫu’l-Ḳuds söyler anuñ beni degül ya‘nī söylemem

(1305) Beyt

(24) Nī tu ġūyī hem begūş-ı ḫ’iştēn

Nī men ü ni ġayr-ı men ey hem tu men

yok sen söylersin (25) hem kendi ḳulaġına ne ben ve benüm ġayrum ey hem sen ben bu beyt-i kerīm-i ‘izzet-i iḫsānuñ ma‘nā-yı (26) sa‘ādet baḫşı bu ḫadīs-i şerīf-i feyz-i in‘āmından rüşendür ki kemā ḳāle ‘aleyhi’s-selām (27) “*Kānallāhu velem yekün me‘ahu şey’in*”³¹⁰ ḳāle’l cüneydü’l-ān kemā kān evliyā-yı ‘azāmuñ maḫrūm zevī’l-

³¹⁰ “Şu anda olduġu gibi Allah’la beraber bir şey yoktur.”

[113b] (1) ihrāmī-ı cenāb-ı Hāzret-i Mevlanā Cāmī ḥāzretleri ḳuddise sırrahu bu ḥadīs-i şerīfi cānārāmī (2) ‘alā ṭarīḳü’l-naẓm īrād buyurmuşlardur

Nazm

İn kāne ḥüsn būd u nebūd ezcihan nişan

(3) *Felāne in ‘arafte ‘alā mā ‘aleyhi kān*³¹¹

zīrā ki “*Et-tevhīd isḳāti’l-izafāti*³¹² buyurulmuşdur (4) ve İbnü’l-Fārız ḳuddise sırrahu ḥāzretleri daḫı buyurmuşlardur ki

Şi‘ir

Ve lesyse ma‘ī fi’ll mülki şey’ün (5) sevā’

*Vel-muḳitü lem taḥtur ‘ale’l-mu‘ayyeti*³¹³

ve bu ma‘nāya dā‘ir cenāb-ı Hāzret-i Şeyḫ (6) Ekber Muḥiddīnū’l-‘Arābī ḥāzretleri ḳuddise sırrahu buyurmuşlardur ki

Şi‘ir

Fefi’l-ḥalkı ‘aynü’l-hakkı (7) innehu künte zā ‘ayn

Fefi’l-ḥaḳḳı ‘aynü’l-ḥaḳḳı innehu künte zā ‘aḳli

Ve in künte zā ‘ayni ve aḳlin (8) fetara

*Sūyi ‘aynü şey’in vāhid fihi biş-şekli*³¹⁴

Lahici ‘aleyhü’r-raḥme daḫı bu ḳıṭa‘-ı dilpezīri (9) bu ma‘āniye dāir ḥüb u zībā u tarḥ eylemişdür

Ḳıṭa‘

Jeng u dudī zi’ayine-yi dil (10) zudūdeyim

Tā ḥüsn-i cān fezā-yı tūbātü nemūdeyim

³¹¹ “Muhakkak ki dünyadaki güzellik eseri varlık ve yokluktur, şimdi eğer bilersen o olduğu hal üzerineydi.”

³¹² “Birlik, eklenenlerin düşmesidir.”

³¹³ “Benimle beraber benim mülkümde bana eşit hiç bir şey yoktur, benim korumam altında tehlike ve çaresizlik yoktur.”

³¹⁴ “Eğer sen göz sahibiyken benim yarattıklarımın hakkı gören göz vardır, eğer sen akıl sahibiyken benim yarattıklarımın hakkı gören göz vardır, eğer sen akıl ve göz sahibiyken görürsün, gözün gördüğü şey şekil bakımından birdir.”

Hemçün gilīm tā ki biṭūr d[er] āmedim

(11) *İnnī enellāh ez heme ā'lem şinudeyim*³¹⁵

cenāb-ı Hāzret-i Şeyh Mağribī 'aleyhü'r-raḥme ḥazretleri (12) daḥı bu nükte' bu vech
üzre beyān buyurmışlardır ki

Zuhūr tu bemenest u vücūd-ı men ez tu

(13) *Ve leste tezāhhur-ı levlā lem ekün levlāke*³¹⁶

kibār-ı kirām daḥı ṭālibīn ve müsterşidīne tefhīm (14) içün bu sırrı bu kelimātıyla
'ayān buyurmışlardır “*Cemālūke fī külli'l-ḥaḳayıki sâ'irin*³¹⁷” (15) ve “*Leyse lehu illā
celālike sâ'irun*³¹⁸” “*Tecelleyte lilekvāni ḫalfē mestūrī*³¹⁹” “*Fetemmete bimā
ḍammete* (16) *aleyhis-serair*³²⁰” cenāb-ı Hāzret-i Şeyh ḳuddise sırrahu bir maḥale
daḥı

Felevlāhi ve levlanā

(17) *Limā kânellezi kânā*³²¹

buyurmışlardır bu ma'ānī-yı meş'ar-ı āyāt ü aḥādīs ü kelām-ı kibāra (18) nihāyet
yoḳdur hemān ḥazret-i feyyāzullāh 'ināyet ü hidāyet eyleyüb ol selāṭīn-i (19)
beḳānuñ bīrevānından idüb anlarıñ ḥālleri ile ḥāllenmak iḥsān eyleyüb nihāyet (20)
ü pāyānımızı aşḫāb ḳāl u maḳālden eylemeye bu ebkār-ı ma'ānīnün bu minvāl üzre
(21) olduḡunuñ taḫḳīḳine ol pīşvā-yı aşḫāb taḥammüli ḥāricde mişāl iḥsān idüb (22)
buyururlar ki

(1306) Beyt

Hemçü ān vaḳti ki ḫvāb ender revī

³¹⁵ “Senin can bağışlayan güzelliğinle olduktan sonra gönlümüzün pasını sildik, bir kilim gibi sona geldiğimiz gibi biz Allah'tanız sözünü her taraftan işitmekteyiz.”

³¹⁶ “Senin varlığın, benimle; benim varlığın seninledir.”

³¹⁷ “Senin güzelliği diğer hakikatlerin hepsindedir.”

³¹⁸ “Diğerlerinde senin yüceliğinden başka bir şey yoktur.”

³¹⁹ “Gizlediklerinin arkasından yarattıklarına tecelli edersin.”

³²⁰ “Onlara sırları ekleyerek tamamlarsın.”

³²¹ “Eğer o ve biz olmasaydık, o olduğu gibi olmazdı.”

Tu zipīş-i ḥod bepīş-i ḥod şevī

(23) meşelā hem ol zamān gibi ki uyquya gidesin kendi öñüñden kendi öñüñe olursun (24) ya‘nī uyudıguñ zamānda sen kendüñden kendi ḥuzūruña gelüb

(1307) Beyt

(25) Bişnevī ezḥ^{vīş} ü pindārī fülān

Bātū ender ḥ^{vāb} guftest ān nihān

işidirsin (26) kendüñden ve fülān kimesnenüñ ḡann idersin saña düşüñ içinde söylemişdür (27) ol gizlüyi ya‘nī düşüñde bir şahş görüb anuñla itdigüñ mükālemeyi evvel şahşuñ [114a] (1) ḡann idersin ammā öyle degüldür ol cem‘ī kelimāt senüñdür yine sen saña söylersin zīrā

(1308)(2) Beyt

Tu yekī tu nīstī ey ḥoş refīk

Belki gerdūnī vü deryā-yı ‘amīk

sen yalıñuz bir (3) sen degülsün ey güzel yoldaş belki eflāk ve dipsüz deryāsın zīrā

(1309) Beyt

(4) Ān tuv-i zeftet ki ān nüḥ şad tuvest

Ḳulzümest ü ġarḳagāh-ı şad tuvest

senüñ (5) anuñ ‘azīm ü tevānādur toquz yüz ḳatdur ve senüñ anuñ bir ḳulzümdür ki bu ḳatuñ (6) ġarḳagāhıdur

(1310) Beyt

Ḥod çı cāy-ı ḥadd-i bīdārīst ü ḥāb

Dem mezen Vallāhu a‘lem (7) bi‘ş-şavāb

öyle de degül bu bir kār bārdur ki ne ḥ^{vāb} ve bīdārılık mertebesi (8) ḥaddidür ya‘nī bu birisi ḥadd ü bīnihāyet ve pāyān keyfiyyetdür bundan nefes urulub (9) söz söylenmez öyle olıcaḳ ḥāşıl-ı kelām dem mezen Vallāhu a‘lem bi‘ş-şavāb buyurub

(10) hāmūşlığuñ ferāyid ü ‘avā’idi beyānına nişim sāk ü sâ‘id buyurub naşihat ü tenbîh (11) buyururlar ki

(1311) Beyt

Dem mezen tā bişnevî ezdemzenān

Ān çi n’āmed derzebān u derbeyān

(12) nefes urma ya‘nî hāmūş ol tā işidesin söyleyicilerden ol nesneyi ki zebān (13) ve beyāna gelmedi

(1312) Beyt

Dem mezen tā bişnevî z’ān āftāb

Ān çi n’āmed derkitāb u derhiṭāb

(14) hāmūş ol tā ki ol āftābdan işidesin ol nesneyi ki kitāb u hiṭābda gelmedi

(1313)(15) Beyt

Dem mezen tā dem zened behr-i tu rūḥ

Āşnā bügzār derkeştî-yi Nūḥ

hāmūş ol (16) tā senden ötüri rūḥ gūyā ola yüzmeden geç Hāzret-i Nūḥuñ gemisinde ya‘nî (17) hāmūşluk bir pāye-yi a‘lā vü rütbe āşnādur ki “*Begüftārā verde hāmūşî Meryem Meshārā*³²² (18) kavlince eger hāmūşluğu şi‘ār idinürseñ bu elṭāf u ‘ināyātuñ mazharı olursun (19) ve illā hāmūşluğu kār idinmeyüb lügaviyāta iştiğāl ile ‘ömr-i nāzenîni hevāya şarf iderseñ (20) aḥvālüñ yine müncer olmasına bu mişāl-ı sa‘ādet baḥşi irād idüb buyururlar ki

(1314) Beyt

(21) *Hemçü Ken‘ān k’āşnā mīkerd ü*

Ki neḥvāhem keştî-yi Nūḥ-ı ‘adū

Ken‘ān gibi ki yüzme (22) iderdi ol ki istemem düşmen Nūḥuñ gemisini Ken‘ān Hāzret-i Nūḥ ‘aleyhi’s-selāmuñ (23) oğlıdur öyle bir ‘aziz ü muḥterem ve ehl-i şevkat

³²² “Hāzret-i Meryem’in sessizliği Hāzret-i İsa’yı dillendirir.”

ve kân-ı kerem peygamber ʿalîşanı ʿadû (24) ittiḥāz idüb ğaflet ü ğabâvet ü
cehâletinden ben gemiye vaḳt-i tûfânda girmem (25) didi

(1315) Beyt

Hey biyâ derkeştî-yi bâbâ nişîn

Tâ negerdî ğarḳ-ı tûfân ey mehîn

Ḥâzret-i (26) Nûḫ ʿaleyhi's-selâm ol Kenʿâna ḫiṭâb buyurub hey gel babanuñ
gemisinde otur (27) tâ ki tûfâna ğarḳ olmayasın ey hâzır u ḳâ'im Kenʿân buyurduḳda

(1316) Beyt

[114b] (1) *Guft nî men âşnâ âmûḫtem*

Men becüz şemʿ-i tu şemʿ efrûḫtem

Kenʿân bîzʿân Ḥâzret-i (2) Nûḫ ʿaleyhi's-selâm yok didi ben yüzmek öğrendüm ben
senüñ şemʿüñden ğayrı şemʿ (3) yalınlatdırdum

(1317) Beyt

Hîn mekun k'în mevc-i tûfân-ı belâst

Dest ü pâ vü (4) âşnâ imrüz lâst

Ḥâzret-i Nûḫ ʿaleyhi's-selâm yine Kenʿâna naşîḫat idüb (5) şaḳın itme zîrâ bu belâ
tûfânı mevcidür el ve ayak ve dost ve yârân bugün yokdur

(1318) (6) Beyt

Bâd-ı ḳahrest u belâ-yı şemʿ-kuş

Cüz ki şemʿ-i Ḥaḳ nemîpâyed ḫamuş

bu tûfân (7) ḳahr-ı ilâhî yilidür ve şemʿ su yüzdirci belâ-yı nâgehânı bundan Ḥâzret-
i Ḥaḳ Teʿâlânuñ (8) şemʿinden ğayrı şemʿ ḫalâş olmaz epsem ḫâmüş ol gel sefîneye
gir yâ Kenʿân (9) buyurduḳda ol nâdân cevâb virüb

(1319) Beyt

Guft nî reftem berân kûh-ı bülend

(10) *ʿAşımest ân ki merâ ezher gezend*

yok didi giderüm ol yüce ve ‘azîm tağ (11) üzerine penâhdur ol tağ baña zarardan
diyü Hâzret-i Nûh ‘aleyhi’s-selâma karşı nâ- (12) sezâ söyleduğda ol vâcibü’s-selâm
ve’l-ikrâm Hâzret-i Nûh ‘aleyhi’s-selâm

(1320)(13) Beyt

Hîn mekun ki kûh kâhest îñ zamân

Cüz habîb-i h^{vîsrâ} nedhed emân

(14) şakın itme ki tağ şamandur bu zamânda Hâk Te‘âlâ hâzreti gitdi maḥbûbundan
ğayrıya amân (15) virmez böyle nâşâyeste kelâmı söyleme gel gemiye gir yâ Ken‘ân
buyurduğda ol nâsâmân (16) i‘âde-yi beyân idüb

(1321) Beyt

Guft men ki pend-i tu bişnevdeem

Ki ṭama‘ kerdî(17) ki men z’în düdeem

didi ben kaçan senüñ naşḥatini işitmişüm ki sen ṭama‘ ṭıduñ (18) ki ben bu
nesildenüm ya‘nî ben aşlâ senüñ sözüni ṭıtmadum senüñ düdemüñden (19)
degülüm diyüb

(1322) Beyt

Hoş neyâmed güft-i tu hergiz merâ

Men berîem eztu derher dü serâ

(20) senüñ sözüñ aşlâ baña hoş gelmedi ben senden biriyüm iki cihânda yâ Nûh (21)
niye zahmet çeküb baña söz söyleyüb naşîḥât idersin ben men ba‘d senüñ (22)
kelâmuñı işgâ itmem didükde yine ol ‘alî câh Hâzret-i Nûh ‘aleyhi’s-selâm ol
bî‘inâyete (23) nuşḥ u pend dilpezîr buyurub

(1323) Beyt

Hîn mekun bâbâ ki rüz-i nâzenîst

(24) Mer Hudârâ h^{vîşî} vü enbâz nîst

şakın itme baba ki nāz günü degüldür Hāzret-i Allāhuñ (25) haşımlığı ve ortağı yokdur

(1324) Beyt

Tā kunūn kerdī vü ĩn dem nāzikĭst

Ender (26) *ĩn dergāh gĭrā nāz-ı kıst*

şimdiye degin itdūñ ve bu vaqt nāzıkdür bu dergāh-ı ‘izzetde nāz (27) tutucu kimdür ya‘nĭ yā Ken‘ān bu ana degin baña nāz u istignā itdūñ babalık ve oğulluk [115a] (1) huşuşıyla lākin bu vaqt-i nāzıkdür zĭrā bu tūfān hāzret-i bārĭ Te‘ālānuñ kahrı rüzgārıdur (2) dergāh-ı Hudāda nāz alıcı yokdur hemān gel gemiye gir zĭrā hāzret-i feyyāz-ı bĭçūn Allāh

(1325) Beyt

(3) *Lem yelid lem yūledest ũ ezkıdem*

Nĭ peder dāred ne ferzend u ne ‘am

ol hāzret-i kerĭm Subhānuñ (4) şıfat-ı ‘aliyyesi kıdemden “*Lem yelid [ve] lem yūled*”³²³ ne baba ve ne oğul ve ‘amm tutar böyle olıcaķ (5) nāz u niyāz u temeddüh maħlūķa maħşuş kārıardur Hāzret-i Allāh-ı hāluķ cem‘ĭ kā’inātdur cem‘ĭ (6) eşyā emr ü fermānuñ muṭĭ‘ ü münķād idür “*Leyse kemĭşlihi şey’e ve huve’s-semĭ‘ul a‘lĭmdür*”³²⁴ feizā (7) kāne kezalik

(1326) Beyt

Nāz-ı ferzendān kucā ħvāhed keşĭd

Nāz-ı bābāyān kucā ħvāhed şenĭd

(8) oğullaruñ nāzını kaçan çekmek ister babalaruñ nāzını kaçan işitmek ister ya‘nĭ (9) nāz-ı ferzend ü pederi çekmez istemez ‘āşĭlere kahr u ğāzab eyler zāt-ı muķaddesinden (10) kelām-ı ķudsīsinde buyurmuşdur ki

³²³ “O’ndan çocuk olmamıştır, kimsenin babası değildir; kendisi de doğmamıştır, kimsenin çocuğu değildir.” (İhlas 112/3)

³²⁴ Metinde “a‘lĭm” yazmaktadır ama ayet gereği kelime “başĭr” olmalıdır.

³²⁵ “O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.” (Şura 42/11)

(1327) Beyt

Nîstem mevlūd pîrâ kem binâz

Nîstem vâlid (11) *cüvânâ kem gudâz*

mevlūd degülüm ey pîr ü ihtiyâr kimesne nâz itme vâlid degülüm ey tâze (12) yigit
nâz ile şalınma

(1328) Beyt

Nîstem şevher niyem men şehvetî

Nâzrâ bügzâr ĩn câ ey sitî

(13) erkek degülüm şehvete dağı mensüb degülüm nâzdan geç bu cânibde ey kadın
zîrâ

(1329) Beyt

(14) *Cüz ĥuzû‘ u bendegî vü iztîrâr*

Ender’ĩn Ĥazret nedâred i‘tibâr

ĥuzû‘ u ĥuşû‘ (15) ve ‘ubüdiyyet ü iztîrârdan gayrı bu ĥazret-i pür‘izzetde i‘tibâr
tutmaz ya‘nî dergâh-ı (16) bârîde ‘acz ü ĥuşûr ve ‘ubüdiyyetden gayrıya i‘tibâr
yokdur diyü Ĥazret-i Nüh ‘aleyhi’s (17) -selâm Ken‘ân-ı nâdâna pend ü naşîhat
buyurdukda ol aşüftekâr-ı bî‘aql (18) ü girdâr-ı i‘âde-yi ‘unf idüb

(1330) Beyt

Guft bâbâ sâlhâ ĩn gufteî

Bâz mîgüyî (19) *becehl âşufteî*

didi ey peder nice yıllar baña bu naşîhati eyleyüb bu sözleri söylemiş- (20) sin tekrâr
idüb söylersin sen cehâlet ile avâre olmuş benden gayrı

(1331) Beyt

(21) *Çend ez’ĩnhâ gufteî bâherkesî*

Tâ cevâb-ı serd bişnüdî besî

bu kelimâtdan nice (22) kerre her kese söylemişsin tâ şovıķ cevāb işitdün çok ya'nî
bu naşîhatlerüñden (23) ötürî çok şovıķ cevāblar işitdün diyüb

(1332) Beyt

İn dem-i serd-i tu dergüşem nereft

(24) *Hāşa eknün ki şudem dānā vü zeft*

senüñ bu şovıķ nefesüñ benüm kulağıma gitmedi (25) ‘ale’l-ħuşuş şimdiki ‘ākıl u
dānā zeft oldum ya'nî küçükden berü baña bu nuşh (26) u pendî idersin aşlā baña
te'sîr itmedi şimdiye degin yā şimden şoñra mı baña (27) naşîhatüñ te'sîr ider ki
ben ‘ākıl u dānā olub kalınlıdum didükde ol sulţān [115b] (1) ‘ālî şifāt u sâhibü'l-
mu'cizāt Ĥazret-i Nüh ‘aleyhi's-selām kemāl merħamet ü kereminden yine (2) pend-
i dilpezîre ağāz buyurub

(1333) Beyt

Guft bābā çî ziyān dāred eger

Bişnevî yek bār (3) tu pend-i peder

edāt-ı telaţţuf ile baba didi ne zarar u ziyān eyler eger babañuñ naşîhati bir kerre (4)
işidürseñ ya'nî ey oğul aşlā egerçi pendümi tutub kabül itmedün yā bir kerre
naşîhatümi (5) tutub kabül itseñ ne zarar tutar buyurub

(1334) Beyt

Hem çünin mîguft ü pend-i laţîf

(6) *Hem çünan mîguft ü def'-i 'anîf*

hem bu zıkr olınan kelimât gibi ol ĥazret-i laţîfe (7) naşîhatler söylerdi ve hem yine
kelimât-ı mâsebak gibi Ken'ân 'anîfiyle def' söylerdi böyle olıcak

(1335) (8) Beyt

Ne peder eznuşh-ı Ken'ân sîr şud

Ne demî dergüş-ı [ân] idbîr şud

ne baba Ken‘ānuñ (9) naşīhatinden çok oldu ve ne bir nefes o idbīrūñ kulağına gitti
ya‘nī ne Hāzret-i Nūḥ (10) ‘aleyhi‘s-selām pendden fāriğ oldu ve ne ol yaramaz
Ken‘āna nuşḥ te’sīri elḥāşıl

(1336)(11) Beyt

Ender’in guften budend u mevc-i tīz

Berser-i Ken‘ān zed u şud rīz rīz

(12) kelimātuñ içinde idiler keskin mevc Ken‘ānuñ başına urdı ve oldu uzak (13) uzak
ya‘nī hāzret-i ‘aleyhi‘s-selām ile Ken‘ān bu mükālemede līkin mevc-i ḳahr-ı ilāhī (14)
Ken‘ānuñ başına urub anı helāk eyledi bu kerre ol maḳbūl dergāh-ı ‘izzet (15) olan

(1337) Beyt

Nūḥ guft ey pādşāh-ı bürdbār

Mer merā ḥar murd u seylet burd bār

(16) Nūḥ ‘aleyhi‘s-selām hāzretleri der Ḥudāda söz ve güdāz idüb ey halīm ü kerīm ü
rahīm pādīşāh (17) benüm eşeküm öldi ve senüñ muṭī‘ fermānuñ olan seyl yükümi
getürdi ya‘nī (18) oğlum Ken‘ānı ṭūfān helāk itdi yā Rabb

(1338) Beyt

Va‘de kerdī mer merā tu bārḥā

(19) Ki biyābed ehlet ezṭūfān rehā

va‘ad eyledüñ baña sen nice kerre ki yā Nūḥ senüñ (20) ehlüñ ṭūfāndan necāt bulur
diyü böyle va‘ad-ı kerīmüñ olmışdı

(1339) Beyt

(21) Dil nihādem berümīdet men selīm

Pes çirā berbūd seyl ezmen gilīm

ben seylümde (22) senüñ ümīdüñ üzre gönül ḳodum pes niçün eyledi seyl benden
kilīm ya‘nī esvābumı (23) ḳahruñ seyli niçün getürdi diyü ḥazū‘ tām eyle ‘ale‘ṭ-
ṭarīḳü’s-su‘āl (24) niyāz ü temennā ile istifār ḥāl eyledükde

(1340) *Beyt*

Guft ū ezehl [ü] ħ^vişānet⁽²⁵⁾ nebūd

Ĥod nedīdī tu sepīdī ū kebūd

‘ale’ṭ-ṭariķū’l-vaḥy ve’l-ilhām Ḥazret-i Nūḥ ‘aleyhi’s (26) -selām olan ḥiṭāb-ı ‘izzeti cenāb-ı ḥāzret lisānından beyān buyurdılar ki Ḥaḳ (27) Te‘ālā ḥazreti Ḥazret-i Nūḥa emr idüb buyurdu ki ol senüñ ehl ü ħ^vişānuñdan degül imdi [116a] (1) ĥod görmediñ mi sen beyāzsın ve ol Ken‘ān gök idi meşelā

(1341) *Beyt*

Çünkü⁽²⁾ dendān-ı tu kirmeş derfutād

Nīst dendān berkeniş ey ūstād

çünkü senüñ dişiñe (3) ħurdcağız düşdi ol dişüñ diş degüldür anı ħopar ey ūstād kimesne

(1342)⁽⁴⁾ *Beyt*

Tā ki bāķī ten negerded zār ez’ū

Gerçi būd ān tu şev bīzār ez’ū

tā ki bāķī (5) tenüñ ol diş ağırsı zaḥmetinden zār olmasın egerçi senüñ ‘uzvuñ (6) idi andan bīzār ol diyü bu güne ḥiṭāb-ı ‘izzet-i Ḥāzret-i Nūḥ pürsa‘ādete kerem ü ‘ināyet (7) buyurduķda

(1343) *Beyt*

Guft bīzārem zīgayr-ı zāt-ı tu

Ġayr nebved ān ki bāşed māt-ı tu

(8) Ḥazret-i Nūḥ ‘aleyhi’s-selām tazarru‘ ve niyāz birle yā Rabb senüñ zāt-ı pāküñden ħayrıdan (9) bīzārüm ya‘nī tāriküm bīzār terk ma‘nāsına olmaķ münāsib görilür Vallāhu a‘lem (10) ve buyurdu ki ħayr olmaz ol ki senüñ mātuñ oldı ya‘nī maḥabbetüñ giriftarı ecnebī (11) olmaz diyüb

(1344) *Beyt*

Tu hemî dānî ki çünem bātu men

Bîst çendānem ki bārān çemen

(12) yā ilāhe'l-‘ālemīn zāt-ı pākūñ a‘lemdür ki ben ‘ubūdiyyetüñde ne vechleyüm bārān (13) ile çemen bendinde olan in‘āf u keremden yigirmi kat ziyāde senüñ in‘am u (14) ihsānuñ müstağrikiyüm

(1345) Beyt

Zinde eztu şād eztu ‘āyilî

Muğtedî bî⁽¹⁵⁾ vāsıta vü bihāyilî

yā Rabb senüñ hayāt-ı ihsānuñla hayy feraḥ-ı ihsānuñla şād ve (16) saña muhtāc ve zāt-ı pākūñe “*Bilā vāsıtun velā ḥā’ilun bende-yi aileküm*”³²⁶

(1346) Beyt

(17) Muttaşıl nî munfaşıl nî ey kemāl

Belki biçün u çigüne v’i‘tilāl

ey zül-kemāl-i vācibü'l- (18) vücūd-ı Subḥān bilāittişāl ü infişāl belki biçigüne ve çün ve v’i‘tilāl maḥzar-ı feyz-i (19) ihsān ü in‘ām kimsenüñ yā Rabb

(1347) Beyt

Māhiyānīm u tu deryā-yı hayāt

Zindeīm ez⁽²⁰⁾ luḥfet ey nîkū şıfāt

sen deryā-yı hayātsın ve biz māhiler gibiyüz ey nîkū şıfāt (21) olan Rabbü'l-‘ibād senüñ luḥf u ihsānuñ zindesiyüz

(1348) Beyt

(22) Tu neguncî derkenār-ı fikretî

Nî bema‘lülî karīn çün ‘illetî

İlāhî yā Rabb senüñ zāt-ı (23) pākūñ fikret kucağına şıgmaz ‘illetlü gibi ma‘lüle karīn degülsün sultānum (24) efendim İlāhî

³²⁶ “Ortamsız ve kudretsiz senin ailenin kölesiyim.”

(1349) *Beyt*

Piř ezīn tūfān u ba‘di īn merā

Tu muhāṭab būdei dermācerā

(25) bu tūfāndan evvel ve bundan ōñra baña muhāṭab mācerāsın olmış idüñ hudāvendüm

(1350) (26) *Beyt*

Bātu mīguftem ne bāiřān suhan

Ey suhan baḥř-ı nev ü ān-ı kühün

sözimi (27) ve niyāzımı saña söyledüm pādiřāhum anlara degül ey yeñi ve eskiye suhan in‘ām u iḥsān [116b] (1) iden perverdigār-ı kādīr yāhūd ey yeñi ve eski suhan baḥř olan Sunbḥānum dimek ola (2) Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(1351) *Beyt*

Ne ki ‘āřık rüz u řeb gūyed suhan

Gāh bāaṭlāl u gāhī bādīmen

öyle (3) degül mi ki ‘āřık avāre ve mest-i mey-i maḥabbet olan bīçāre gice ve güzdüz söz söyler gāh eski (4) vīrān dīvārlarla ve gāh seyl getürdigi çör ve çeb ile ki

(1352) *Beyt*

Rūy-ı derāṭlāl kerde zāhirā

(5) *Ū kirā mīgūyed ān midḥat kirā*

yüzini köhne diyü dīvār temellerine eyler řuret-i zāhirde ammā ol (6) ‘āřık ol medḥ ü senāyı kime söyler ya‘nī murāḍ u maḥřüdi ol muhāṭabı degül maṭlūb-ı (7) gāyrdur

(1353) *Beyt*

řükr tūfānrā kunūn bugmāřti

Vāsiřa aṭlālā berdāřti

yā Rabb (8) elḥāmdülillāh řükür ki řimdi tūfānı ḥavāle eyledük aṭlāl vāsiřasın yukarı tūduñ ya‘nī bundan (9) aḳdem aṭlāl vāsiřasıyladur ‘izzetüñde söz ü güdāz ile

tażarru^c u niyāz iderdüm ŧimdi (10) ıabl-i celāl ‘izzetüñden tūfān zuhūr itmekle
bilāvāsıta tūfānla mükāleme eylerüm ŧu cihetden (11) sulţānum ki

(1354) Beyt

Z’ān ki aţlāl-ı le’īm u bed budend

Nī nidāyī nī ŧadāyī mīzedend

zīrā ki (12) yaramaz ve le’īm aţlāl eylerüm benüm niyāzum muķābilinde olan aţlāl
ne bir nidā ve ne bir ŧadā (13) ururlardı öyle olsa

(1355) Beyt

Men çünan aţlāl h’vāhem derhiţāb

(14) K’ezsadā çun kūh vāgūyed cevāb

ben ancılayın bir aţlāl isterüm hiţābda ki ŧadādan (15) ŧağ gibi cevāb girü söyleyede

(1356) Beyt

Tā müşennā bişnevem men nām-ı tu

(16) ‘Aşıķem bernām-ı cānārām-ı tu

ben senüñ nām-ı pāküñi iki kerre işiddüm zīrā ben (17) senüñ cāna rāhat ihsān iden
ve cān diñlencesi olan nām-ı pāküñe (18) ‘aşıķum zīrā

(1357) Beyt

Her nebī z’ān dūst dāred kūhrā

Tā meşennā bişneved⁽¹⁹⁾ nām-ı turā

her peyğamber ol sebebden ŧağı dost ve yārān ittiḥāz ider tā ki senüñ (20) nām-ı
pāküñe müşennā gūş eyleye böyle olıncaķ

(1358) Beyt

Ān kuh-ı pest-i mişāl-i senglāḥ

(21) Mūşrā ŧāyed ne mārā dermenāḥ

ol senglāḥ mişālinde olan alçaķ ve küçük (22) ŧağ şıçana gerekdür bize degül
münāḥade ya^cnī her nebī vü velī kūh-ı ‘aẓīmü’ş-şānı (23) dost tutdığı nām-ı pāk-ı

Yezdānī müsennā istimā‘dan ötüridür alçaq tağdan (24) murād Allāhu a‘lem dünyā ve nuķuş-ı dünyā-yı senglāhdan ‘ibāret bir şey’dür ehlullāhuñ (25) lāyıkı degül müş şıfat olan ehl-i dünyāya münāsibdür dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(1359) (26) Beyt

Men bügüyem ü negerded yār-ı men

Bîşadā māned dem-i guftār-ı men

ben söylerüm (27) ol benüm yārüm olmaz şadāsuz qalır benüm güftārum demi küçük taşlı tağ bülend-i [117a] (1) ‘azīm tağ gibi şadā virmediği gibi kezalik dünyā ve ehl-i dünyā şöhet ü ülfeti lezzet-i t̄at (2) [ü] ‘ibādete māni‘ olmadan gayrı fāide virmez feizā kāne kezalik

(1360) Beyt

Bāzemīn ān bih ki hemvāreş (3) kunī

Nīst hemdem bākadem yāreş kunī

yiryüzine ol yekdür ki anı düz eylesesin hemdem (4) degüldür anı qadem yār idesin ya‘nī sultānum senüñ hemāre hüküm ü fermānuñ hikmet ve kudret (5) iledür her şey’e lāyıkını ve her müsteħakqa in‘ām u ihsān eylesin diyü Hazret-i Nūh ‘aleyhi’s-selām (6) bārī Te‘ālā ve taqaddes huzūrunda söz güdāz ile temennā vü tazarru‘ u niyāz eyledükde

(1361) Beyt

(7) *Guft ey Nūh er tu h̄vāhī cümleṛā*

Ḥaşr gerdānem berārem ezserā

hazret-i ‘izzet-i cenāb-ı (8) pāk Nūh ‘aleyhi’s-selāma vahy ü ilhām buyurub yā Nūh eger sen istersen cümleyi ḥaşr (9) eylerüm ve seriden yuqaru getirürüm ya‘nī ey maķbül ‘izzetüm olan peygamberüm Nūh eger istersen (10) t̄fānuñ cem‘ī gark eylediği maḥlūkātı katı kudretüm ile ihyā eylerüm

(1362) Beyt

Behr-i Ken‘ānī dil-i (11) tu neşkenem

Lîket ezahvâl āgeh mîkunem

bir Ken‘āndan ötüri senüñ gönlüñi (12) kırmam lîkin seni aḥvâlden āgâh iderüm yâ Nüh ki Ken‘ân senüñ ehlüñ degül idi (13) andan ötüri anı ḳahrüm ṭufâni helâk itdi Ken‘ânı degül diler iseñ cem‘î mefrûḳını (14) eylerüm diyü cenâb-ı bārî celletü ‘azimetihî Ḥazret-i Nüh ‘aleyhi’s-selâma bu gûne kerem ü ‘ināyet (15) buyurduḳda

(1363) Beyt

Guft nî nî rāzîyem ki tu merâ

Hem kunî ğarḳa eger bāyed turâ

Ḥazret-i (16) Nüh ‘aleyhi’s-selâm kemâl edeb ü ikrâm ile yâ ḥâlûḳ ilâ nâm yok yok didi rāzîyum (17) ki sen beni hem ğarḳ eyleyesin eger saña gerek ise ya‘nî ey perverdigârum Ḥudâi-yi biçün Ken‘ânı (18) degül beni daḥı ğarḳ iderseñ senüñ emr ü fermânuña rāzîyum yâ Rabb

(1364) Beyt

Her zamānî ğarḳa (19) mîkun men ḥoşem

Ḥükm-i tu cānest çün cān mîkeşem

her zamân beni ğarḳ eyle ben rāzîyum (20) senüñ ḥükm-i şerîfüñ cāndercân gibi çekerüm ya‘nî bedenümde cānumdan ne gûne zevḳ ü ḥazm (21) var ise her ḥükm-i şerîfüñ daḥı cānum gibidir

(1365) Beyt

Nengerem kesrāvü ger hem bingerem

(22) Ū bahāne bâşed u tu manzaram

îlâhî ben ‘âlemde kimesneye nazâr itmeme ve eger nazâr idersem (23) ol benim manzaram olan bir bahāne olur benim manzaram ancak sensin ey kerîm Subḥân- (24) allâh ben ḳuluñ

(1366) Beyt

‘Āşık-ı şun‘-ı tuem derşükr ü şabr

‘Āşık-ı maşnū‘ key bāšem (25) çü gebr

senüñ şun‘-ı pāküñ ‘aşığıyum şükürde ve şabrda maşnū‘ñuñ ‘aşığıyum (26) kaçan olurum gavır ve gebr ya‘nī ilāhī gerek luṭf ve gerek ḳahr ve gerek şehd ve gerek (27) zehr gerek rızā gerek a‘nā senüñ şun‘ñuñ ‘aşığıyum maşnū‘uñ ‘aşığı degülüm [117b] (1) didi bu nükte-yi cenāb-ı ḫāzret-i pīr ḳuddise sırrahu tefhīmen li‘l-sālikīn beyt-i ‘ālī ile ‘ayān (2) eyleyüb buyururlar ki işte imdi ḫāzret-i Allāhuñ güzīde peygamberi ḫāzret-i Nūḫ ‘aleyhi’s- (3) selām bu güne kelimāt ü niyāz eyledi ey sālīk-i rāh-ı Ḥudā āgāh olub ğāfilmebāş ki

(1367) Beyt

(4) ‘Āşık-ı şun‘-ı Ḥudā bāfer buved

‘Āşık-ı maşnū‘-ı ü kāfer buved

ḫāzret-i Allāhuñ (5) şun‘-ı ‘āşık ‘izzet-i vefr ehli olur ammā ḫaḳḳuñ maşnū‘nuñ ‘aşığı kāfir olur (6) ol ecluden ehlullāh dünyāyı terk idüb ḫalkuñ cevr ü cefā vü eziyetlerine şabr ü taḫammül (7) buyurmışlardur

Tevfīḳ miyān-ı ĩn dü ḫadīs ki er-rızā bi‘l-kufri kufrun ve ḫadīs dīger (8) men lem yerz biḳazā‘ī felyaṭlub Rabben sivāye şıdḳ-ı Resūlallāh

ol şāh-ı (9) gerdün-ı āşiyān ol ḫāzret-i ḳuṭb-ı zamān ol pādişāh-ı kāmurān (10) ol şehsüvār-ı ins ü cān ol ḫüsrev-i sırr-ı a‘yān cenāb-ı ḫāzret-i Mevlānā ḳāddese sırrahu (11) çünki şun‘-ı Ḥudā ‘aşığı bāfer olub maşnū‘-ı ‘aşığı kāfir olur ĩrād buyurdılar (12) ol münāsebet ile bu iki ḫadīs-i şerīfüñ ortaları ne vechle beyān buyurub tevfiḳ olur (13) ve ne keyfiyyet ile añlanur idigin beyān buyurub ki ḫadīs-i şerīfüñ *biri er-rızā bilkufri* (14) *kufrundur* ve biri daḫı *men lem yerz biḳazā‘ī felyaṭlub Rabben sivāyedür* beyinleri ne vechle (15) temīz olduḡın beyān idüb buyururlar ki

(1368) Beyt

Dĩ su'ālĩ kerd sã'il mer merã

(16) *Z'ãn ki 'ãşık bũd ũ bermãcerã*

dũn su'ãl itdi su'ãl idici baña ki ol sã'il (17) mãcerã-yı kelimãta 'ãşık idi

(1369) *Beyt*

Guft nũkte er-rızã bi'l-kũfri kũfr

İn peyember guft (18) u gũft-i ũst mũhr

ol sã'il didi ki *er-rızã bi'l-kũfri kũfr* bunı peygamber 'aleyhi's-selãm (19) böyle didi ol sultãn-ı zĩşãnuñ kavlı-i dũrerbãrı ise kelimãtuñ mũhridũr (20) böyle olıcağ

(1370) *Beyt*

Bãz fermũd ũ ki ender her řazã

Mer mũselmãnrã rızã bãyed rızã

(21) girũ ol sultãn-ı şãhib-i sa'ãdet emr idũb buyurdı ki her řazãya mũselmãna (22) rızã gerekdũr diyũ buyurdı böyle olıcağ ise

(1371) *Beyt*

Ne şaza-yı Hağ buved kũfr ũ nifãđ

(23) *Ger bedĩn rãzĩ şevem bãşed şikãđ*

kũfr ũ nifãđ Hađret-i Hađkuñ řazãsı degũl midũr (24) bu kerre aña rãzĩ olursam şekãvet ũ dalãlet olur

(1372) *Beyt*

V'er neyem rãzĩ (25) buvedãn hem ziyãn

Pes çĩ çãre bãşedem ender miyãn

ve eger rãzĩ olmaz isem ol (26) dağı ziyãn ũ zarar olur pes imdi bu ortada baña ne çãre olur diyũ bu gũne su'ãl (27) idũb hađĩşinũñ beyyinlerin tevfiğ iãũn cevãb-ı şãfĩ taleb eyledũkde

(1373) *Beyt*

[118a] (1) *Guftemeş İn kũfr mađzĩ ne řazãst*

Hest āsar-ı kazā in küfr rāst

(2) sā'ile didüm bu küfr maḳzīdür kazā degüldür āsar-ı kazā olan ey sā'il bu rāst-ı (3) küfrdür zīrā “*Er-rizā ennemā yecibü bil-ḳazā'i dūne'l-maḳzī*”³²⁷ buyurulmuşdur ve ḳazānuñ (4) ta'rīfi oldur ki “*El-ḳaza'u ḥükmullāhi 'alel-eşyā'i 'alā māhiye 'aleyhi*”³²⁸ ve Ḥazret-i Allāh celletü (5) 'azimetihī “*İnnā kulle şey'in ḥalaḳnāhu biḳader*”³²⁹ buyurub ve daḫı “*İ'melū māşī'tüm fekülle müyesserin lemmā ḥalaḳa lehu*”³³⁰ (6) bu vechle olan ḳazāya rāzīyuz imdi izā kāne kezalik

(1374) Beyt

Pes ḳazārā (7) ḥvāce ezmaḳzī bidān

Tā şikālet def' gerded derzamān

pes ḳazā-yı maḳzīden (8) ey ḥvāce bil tā ki müşkilüñ def' olsun ol zamānda ya'nī ḳazā ile maḳzī' fark (9) eyle tā müşkilüñ ḥall ola böyle olsa ey sā'il

(1375) Beyt

Rāzīyem derküfr z'ān rü ki ḳazāst

(10) Nī ez'in rü ki nizā' u ḥuḅs-ı māst

rāzīyüz küfre ol yüzden ki ḳazādur (11) bu yüzden rāzī degülüz ki bizüm ḥuḅs u nizā'muzdur ya'nī min ḥaysü'l-muḳtezā rāzī degülüz (12) min ḥaysü'l-muḳtezā rāzīyuz zīrā ḳazā-yı Ḥaḳḳuñ ezelde olan cem'ī eşyā üzre (13) ḥükmüne dirler maḳzī enbiyā lisānından olan ḥükmidür meşelā amenü billāh diyü imāna (14) emr idüb velā tekefferu diyü küfrden nehy eyledi elḥāşıl “*Naḥnu naḥkümü biz-zāhiri*”³³¹ mışdāḳınca (15) küfre rāzī olunmaz ve ammā biḥasebi'l-bāḫın ḳazā-yı Allāha rızā lāzımdur öyle olsa

(1376) (16) Beyt

Küfr ceḥlest ü ḳazā-yı küfr 'ilm

³²⁷ “Rıza hüküm veren olmadan hükme boyun eğmeyi gerektiren şeydir.”

³²⁸ “Kaza Allah'ın eşya hakkında verdiği hüküm ve onun üzerinde gerçekleşen şeydir.”

³²⁹ “Gerçekten biz, her şeyi bir ölçü ve dengede yarattık.” (Kamer 54/49)

³³⁰ “Allah'ın henüz yaratmadığı kolay olan dilediğiniz her şeyi yapın.”

³³¹ “Biz görünene hükmederiz.”

Her dü key yek bâşed āhir hilm u hilm

(17) küfr cehldür küfrüñ kaçāsı ‘ilmdür hilm ü hilmuñ her ikisi kaçan berāber olur ya‘nī (18) hilm ü hilm bir olmaz her biri bir gūne ma‘nāya delālet ider velākin

(1377) Beyt

(19) Zīşti-yi haṭ zīşti-yi naḳḳāş nīst

Belki ezvey zīstrā būnmūdeh nīst

(20) yazınuñ çirkinliğı naḳḳāş ve yazıcı çirkinliğı degüldür belki andan çirkinliğı (21) göstermek vardur ya‘nī naḳḳāş çirkin degüldür haṭtuñ zīşt olması (22) haṭṭātuñ zīşt olmasına delālet itmez lākin naḳḳāş çirkini ve güzeli izhār (23) idüb ‘ayān eyler

(1378) Beyt

Ḳuvvet-i naḳḳāş bâşed ān ki ü

Hem tuvāned zīşt (24) kerden hem nīkū

naḳḳāşuñ ḳuvveti olur olki naḳḳāş hem çirkin naḳış itmege ḳādir (25) olur ve hem güzel ve ra‘nā naḳışlar eyler böyle olıcaḳ

(1379) Beyt

Ger guşānem baḥş ĩnrā (26) men besāz

Tā su‘āl u tā cevāb āyed dırāz

ol sultān-ı haḳīḳat ḳaṭ‘-ı (27) baḥş ḳazā u ḳader buyurub ey sālīk-i rāh-ı Ḥudā ben bu baḥşı düzmege çekerüm su‘āle [118b] (1) cevāb şadrında olub “*Elkelāmu tecebbürül-keḻām*”³³² mefhūmunca bu bir baḥş ‘arīz ü ‘amīḳ olub (2) söz uzar bu kerre

(1380) Beyt

Zevḳ-i nūkte-i ‘ışḳ ezmen mīreved

Naḳş-ı hıdmet naḳş-ı dīger mīşeved

(3)‘aşḳ nūktesinüñ zevḳ ü şafāsı benden gider ve hıdmet naḳşı bir ğayr naḳş olur (4) ya‘nī ey sālīk-i rāh-ı ilāhī bizüm bu Mesnevī-yi şerīfi ĩrāddan murādımız ṭālibān u

³³² “Söz, sözü zorlar.”

sālikānı şırāt-ı (5) Hāzret-i Hāḡka terḡīb idüb irşād eylemekdür suʿāl u cevāba müteşaddiri olub (6) ḡāl u ḡıla iştikāl idersin ʿaşḡ-ı ilāhī ve şevḡ pādişāhı nüktesi bizden gidüb (7) irşādımız naḡş-ı ḡālibāna ḡıdmet ve ʿināyet nāḡşı olmayub nevʿ-i ʿāḡher bir naḡş (8) olur bizüm murādımız ise ḡālibān u sālikāna ancak terbiye ve irşāddur ol (9) ise bir ḡarz-ı āḡher olmaḡ lāzım gelür meşelā

Meşel-i derbeyān-ı ān ki ḡayret māniʿ-i baḡş ve fikretest

(10) ol pādişāh-ı ḡarīḡat ve sultān-ı ḡaḡīḡat cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā çünki baḡş (11) ü ḡāl ü ḡāl nükte-yi ʿaşḡ Hāzret-i Hāḡka māniʿdür buyurdılar idi ol ḡavl-i kerīmi teʿkīd (12) için bu meşel-i raʿnāyı aña münāsib īrād eyleyüb ḡayret māniʿ-i baḡş ve fikret (13) olduḡına vechle olduḡın beyān idüb buyururlar ki

(1381) Beyt

Ān yekī merd-i (14) dūmū āmed şitāb

Pīş-i yek āyīnedār-ı müsteḡāb

ol bir ḡırḡıl er evlenmek (15) geldi bir pāk-ı āyīnedāruñ öñüne yaʿnī bir şaḡalı ḡırrarmış kimesne bir āyine ḡutıcı (16) üstād birbirüñ ḡuzūruna gelüb

(1382) Beyt

Guft ezşīrem sepīdī kun cedā

(17) Ki ʿarūs-ı nev guzīdem ey fetā

aña ḡiḡāb idüb didi ki benüm şaḡalumdan beyāz (18) olan ḡılları ayır zīrā ben yeñi gelin iḡtiyār itdüm ey yigit diyü āyīnedāra ḡiḡāb (19) eyledükde

(1383) Beyt

Rīş-i ū bubrīd u küñ pīşēş nihād

Guft tu buḡzīn merā kārī futād

(20) ol āyīnedār üstād ol ḡerīfüñ bütün şaḡalın kesüb cümlesin öñüne (21) ḡodı didi ki sen aḡın ḡarasından ayır benüm işüm düşdi işte imdi ol (22) üstād itdiḡi gibi

(1384) Beyt

În su'âl ü ân cevâbest ân güzîñ

Ki ser-i înhâ nedâ (23) red derd-i dîn

hemân ol su'âl ü cevâb bunuñ gibi bir emrdür dîn derdi (24) bu heves ve bu arzuyu
tutmaz ya'nî dîn derdi giriftârı su'âl ü cevâb berzağından (25) hâlâş olub ancak
maħabbetullâhdan ğayrı sine-yi kemînesinde bir zerre miğdârı (26) nesne kıomayub
“Men ‘arefallâhu külle lisânihi”³³³ mışdâkıncâ hâmuşluğı kâr idüb (27) öyle olıcağ bu
ma'na ne delîl-i âher temşîl buyurub buyururlar ki

(1385) Beyt

[119a] (1) *Ân yekî zed sîli-yi mer Zeydrzâ*

Ĥamle kerd ü hem berây-ı keydrâ

ol bir kimesne Zeyde bir sille (2) urdı Zeyde dağı anuñ üzerine ĥamle itdi
intikâmdan ötüri

(1386) Beyt

Guft sîl-i zen su'âlet (3) mîkunem

Pes cevâbem gûy v'ân geh mîzenem

ol sille uran Zeyde didi ki saña bir su'âl (4) iderüm pes benüm su'âlîme cevâb söyle
ve andan şoñra sen dağı baña sille ur diyüb didi ki

(1387) Beyt

(5) *Berķafâ-yı tu zedem âmed tırāk*

Yek su'âlî dârem îñ cā dervifāk

yâ kimse senüñ (6) eñseñe urdum tırāk diyü bir şadâ ĥâşıl oldı bunda benüm
şübhem kıalub bu ittifākda bir (7) su'âl kıutarum

(1388) Beyt

Îñ tırāk ezdest-i men bûdest yâ

Ezķafâğâh-ı tu ey (8) faħr-ı kıyâ

³³³ “Şu kimse ki Allah'ı her dilde tanır.”

bu tırāk şadāsı benüm elümden mi zühür itdi yoḥsa ol şadā senüñ eñseñ tarafından
mı (9) şudür itdi ey faḥr-ı kiyā benüm bu şübhem ḥall idüb baña cevāb vir didükde

(1389) Beyt

(10) *Guft ezderd ĩn ferāgat nĭstem*

Ki der'ĭn fikr ü tefekkür bĭstem

ol sille yiyen didi (11) kışşa öyle degül bunuñ derdinden benüm ferāgatüm yoḥdur ki
bu fikr ü tefekkürde tıram ya'nĭ (12) saña sille urmadan ferāgat idüb aya ol şadā
anuñ elinden mi çıkdı yoḥsa benüm (13) eñseñümden zāhir oldı diyü saña sille
urmayub anı tefekkür iderüm öyle degüldür ben (14) saña silleyi ururumda

(1390) Beyt

Tu ki bĭderdĭ hemĭ endĭş ĩn

Nĭst şāḥĭb (15) derdrā ĩn fikr hĭn

sen ki derdsüzsin diñle bunuñ fikr eyle derd şāḥĭbine bu fikr (16) yoḥdur şaḥĭn kezalik
‘ulüm-ı kışriyye erbābınuñ derd-i denĭleri olmadıḡından yalnız güft (17) ü günüñ
firĭftesi olub ser kārđan gāfil ve bĭbehre ḳalduḡlarından ancaḳ (18) şĭt ü şadāyı çün
ve çerāyı kār şanub ol rütbe-yi süflĭden ehl-i taḥḳĭke (19) daḥl ü ta‘arruzdan ḥālĭ
olmazlar ehl-i ḥāl ehl-i maḳām-ı ‘azĭzler ise anlaruñ ḥāllerinüñ (20) bedliḡın
müşāhede buyurduḡlarından şamt ü süküti şı‘ār ü kār idüb

Mışra‘

(21) *Güş sengĭn seng dendān-ı sebuk maḡzān buved.*³³⁴

ḳavl-i dürebārı ile ‘amel buyururlar

(22) **Hikāyet**

(1391) Beyt

Dersaḥābe kem budĭ ḥafız kesĭ

Ger çĭ şevḳĭ būd cān şanrā (23) besĭ

³³⁴ “Saḡır kulak, ahmak insanların dişinin taşıdır.”

aşhâb-ı Resûlallâhda hâfız-ı Kur'ân-ı Kerîm az kimse var idi egerçi aşhâbuñ (24)
cânlarınıñ hıfz-ı Kur'âna çok şevkleri var idi

(1392) Beyt

Z'ân ki çün mağzeş derâgend u resîd

(25) Pūsthâ şud pes rakîk u vâkefîd

zîrâ her şey'üñ mağzı çünki taldı ve irişdi kabuğı (26) pek ve ince olub yarıldı meselâ

(1393) Beyt

Kısr-ı cevz ü fistik u bādām hem

Mağz-ı çün (27) āgend şān şud pūst kem

cevz ü fistik ü bādāmuñ kapları dağı çünki leb ile [119b] (1) tolu oldılar kablar eksildi
imdi izā kāne kezālik her kimse ki

(1394) Beyt

Mağz-ı 'ilm efzūd kem (2) şud pūsteş

Z'ân ki 'aşıkrā büsüzed düsteş

'ilm-i lübbini ziyāde eyledi kabuğı (3) eksik oldı zîrâ 'aşıķı maħbūbı ihrāk eyler anuñ
çünki

(1395) Beyt

Vaşf-ı maṭlūbî(4) çü zıdd-ı ṭālibîst

Vaḥy u berķ-ı nūr sūzende Nebîst

maṭlūblık evsāfı çünki (5) ṭāliblik zıddıdur vaḥy ve berķ-ı nūr peygamber yaķıcıdur
zîrâ

(1396) Beyt

Çün tecellî kerd evşāf-ı(6) kadîm

Pes büsüzed vaşf-ı ḥādīsrā gīlîm

çünki evşāf-ı kadîm tecellî eyledi pes (7) imdi vaşf-ı ḥādīsüñ eşvābın yakub ihrāk
bi'n-nār eyler ya'nî evşāf-ı ilāhî kadîmdür (8) beşerde tecellî eyledükde anuñ

beşeriyetini evşāfı ki ḥādīşdür iḥrāk idüb vücūdına (9) ‘alev-i endāz-ı maḥabbet ve ‘aşk-ı Yezdānī olub anı beşeriyetden maḥv u mużmaḥıl eyler ol (10) eclden

(1397) Beyt

Rub[‘]-ı Qur’ān her kirā maḥfūz buved

Celle finā ezşahābe mişuneved

aşhāb-ı (11) kirāmdan rub[‘]-ı Qur[‘]ān-ı Kerīm her kime kim ḥıfz olınmış idi aşhābdan celle finā işidürdi (12) ya[‘]nī her kimüñ kim rub[‘]-ı Qur[‘]ān ḥıfzında idi ol kelām-ı ‘ālīyi istimā[‘] iderdi ki (13) aşhābu zevīü’l-ikrām *men ḥıfz rub[‘]ü’l-Kur’ān celle finā* buyurub ḥıfz-ı elfāz (14) ve lügāt ve feşāḥat ve belāğat ü isti‘ārāta muḳayyed olmayub ‘ibādāt (15) ü tã‘āta iştiğāl iderlerdi zīrā nābīnālaruñ maḥbūbı ‘aşā oldığı gibi zāhir-i (16) Qur[‘]ān-ı Kerīm daḥı a[‘]mā dillerin ma[‘]şūkıdur zīrā

(1398) Beyt

Cem[‘]-i şüret bāçünin ma[‘]nā-yı (17) jerf

Nīst münkin cüz zisultānī şigerf

buncılayın deriñ ma[‘]nā ile (18) bile şüreti cem[‘] eylemek mümkün degüldür ulu ve ‘azīmü’ş-şān sultāndan ğayrı (19) ya[‘]nī Ḥāzret-i Qur[‘]ān-ı celīlü’l-ḳadrüñ ma[‘]nā-yı ḥayāt iḥşānı bir mertebe ‘amīḳdür ki (20) benī Ādem taşavvur ve vehmünden ḥāricdür anı şüret ile cem[‘] itmege beşerde aşlā ḳudret (21) ve imkān yoḳdur Ḥāzret-i Yezdāna maḥşūş bir emr-i küllīdür ki ‘ibādından murād-ı kerīmi (22) olduğı evliyā ḳullarına müyesser idüb anları daḥı mest ü müstağriḳ-i ‘aşk u maḥabbeti (23) eyleyüb istiğrāḳları ve fenninde ba[‘]zı ma[‘]nā-yı anlaruñ lisānından iḥrāc ve zuhūr (24) itdürdür ḥālbuki ol ‘azīzler mest-i mā[‘]nā-yı Qur[‘]ān ve mihr ü maḥabbet-i Ḥāzret-i Yezdān (25) olub bu keyfiyyet üzredürler böyle olıcaḳ

(1399) Beyt

Derçünin mestī murā‘āt-ı (26) edeb

Ḥod nebāşed v’er buved bāşed ‘aceb

buncılayın mestlikde edebe ri‘āyet (27) itmek k̄ābil degüldür eger k̄ābil olursa da
‘aceb olur z̄irā

(1400) Beyt

Ender istiğnā[120a] (1) murā‘āt-ı niyāz

Cem‘-i zıddeynest çun gird ü dirāz

istiğnāda niyāza ri‘āyet (2) itmek zıddiyetini cem‘ itmek gibidür ki uzun ile degirmi
cem‘ ola ve bir keyfiyyet ü minvāl (3) üzre görine bu ise ‘abde nazaran olmaz
mümkin degül muhāldür andan ötüri

(1401) Beyt

(4) *Ḥod ‘aşā ma‘şūk-ı ‘umyān mībuved*

Kūr ḥod şundūk-ı Kur‘ān mībuved

ḥod a‘mālaruñ (5) maḥbūbı ve ma‘şūkı ‘aşā olur kör ḥod Kur‘ān şandūkı olur ya‘nī
şuret ü elfāz-ı (6) Ḳur‘ān-ı Kerīm ḥıfz-ı ma‘nā-yı sa‘ādet iḥsānı üzre ‘amele sa‘y u
gūşiş eyleyen hemān kör (7) ḥāfızlar gibidür cismleri elfāz-ı ḥāzret-i Ḳur‘ānuñ
şandūkıdur gayrı degül z̄irā cenāb-ı (8) ḥāzret-i Risālet penāh ḥāzretleri

(1402) Beyt

Guft kūrān ḥod şanādīkend pür

(9) *Ezḥurūf-ı Muşḥaf u zıkr u nüzür*

sa‘ādetle buyurdılar ki körler birer ṭolu şandūqlardur (10) ḥurūf-ı muşḥaf ve zıkr ü
nüzürden velākin şu kadar var ki

(1403) Beyt

Bāz şundūkī pür ezḲur‘ān (11) bihest

Z‘ān ki şundūkī buved ḥālī bedest

girü ol şandūķ ki şuret-i (12) Ḳur‘āndan ṭuṭu oldu eyüdüri andan ki ol şandūķ boş olub
içinde ḥiç (13) bir şey’ olmaya ammā

(1404) Beyt

Bāz şundūkī ki ḥālī şud zibār

Bih zişundūkī ki pür mū(14) *şest ü mār*

girü ol bir şandūk ki eşvāb u cihāzdan boş olub (15) ḥālī ola ol şandūk daḥı şıçan ve yılan ile tuşu şandūkdan eyüdüür ya‘nī (16) çünki zāhir-i āyāt ü beyyināt a‘mālaruñ ma‘şūkı olub körlerüñ vücüdü (17) Qur‘ān şandūkıdur şırf cāhillere nazaran güzel ve ra‘nādur cāhillerüñ daḥı ḥüsn-i (18) ḥāl üzre olanları ehl-i şer ve fesād olan cühhālden a‘lādur bu kār u bār (19) bu minvāl üzredür lāgayr ancak

(1405) Beyt

Ḥāşıl ender vaşl çün uftād merd

(20) *Geşṭ dellāle bepīş-i merd serd*

ḥāşıl-ı kelām budur ki çünki bir merd-i ‘āşık u (21) ṭālib vāşl-ı cānāniye ĩrādı ol merdüñ ‘indinde vāsıṭā ve dellāl şandūk (22) oldu şü ecluden ki

(1406) Beyt

Çün bemaṭlūbet resīdī ey melīḥ

Şud ṭalebkārī-yi (23) *‘ilm eknūn kabīḥ*

ey melīḥ kimesne çünki maḫşūd u maṭlūba irişdüñ ‘ilm ṭalebkār- (24) lıgı kabīḥ oldu zīrā “Ṭalebü’-d-delīli ba‘de’-l-vuşūli ile’-l-maṭlūbi kabīḥun”³³⁵ buyrulmuşdur (25) mişāl-i āḥer meşelā

(1407) Beyt

Çün şudī berbāmhā-yı āsmān

Serd bāşed cüst u (26) *cūy-ı nerdbān*

çünki āsmānuñ bāmı üzre olduñ andan şoñra nerdbān (27) aramaḫ sovıḫ oldu ya‘nī ‘ulūm-ı resmiyye ü kışriyye taḫşīlinden garaż-ı ṭā‘at-ı lezzetlerine [120b] (1) nā‘il olmaḫdur çünki i‘bād[et] ü ṭā‘āt envāriyla ḳalb münevver ola ve lezzet-i rüḥānī

³³⁵ “Maksada ulaştıktan sonra kılavuz istemek çirkindir.”

ṭālibe (2) mülk ola andan şoñra ‘ilm-i zāhir taḥşīline iştigāl itmesi şovıkdur lākin şu kadar var ki

(1408) (3) *Beyt*

Cüz berāy-ı yārī vü ta‘līm-i ğayr

Serd bāşed rāh-ı ħayr ezba‘d-ı ħayr

ğayra ta‘līm idüb āḫere (4) yār olmadan ğayrı şovıķ olur ħayr bu bīḫayrdan şoñra ya‘nī ‘ilm-i bāṭın ile ḳalbi münevver (5) olan şādıķ u şāliḫe ‘ilm-i zāhir-i mübtedīye ta‘līm itmek ve ‘ilm-i zāhir mücebince anuñla (6) uḫuvvet idüb dostluķ itmek cā’izdür yoḫsa tekemmül-i nefis itmek için (7) ṭā‘at ü zıkr-i Ḥaḳķı terk idüb ‘ilm-i resmī taḥşīline gūşış itmek sezā degüldür (8) demek ola Vallāhu Te‘lā a‘lem

(1409) *Beyt*

Āyine rüşen ki şud şāf u melī

Cehl bāşed bernihāden (9) şayķalī

bir rüşen āyine şāf u melī olduķdan şoñra anuñ üzerine şayķal ḳomak cehldür (10) kezalik ‘ālemde murād taşfiye-yi fāşl itmekdür ol ol kadarından şoñra şey’-i āḫere meyl ü raġbet (11) cehl ü ḫamāķat idigi ‘ayāndur nitekim **Şāib Tebrīzī** ‘aleyhü’r-raḫme buyurmuşlardur ki

(12) *Şā’ib nażar-i siyāh nesāz behr-i kitāb*

Fehmīde est her zebān işārḫā³³⁶

(13) zīrā şunuñ gibidür ki

(1410) *Beyt*

Piş-i sultān ḫoş nişeste derķabül

Zişt bāşed (14) custen-i nāme’v resül

sultān huzūrunda ḳabül-ı şehriyārı ile nedīm ü müşāḫib (15) olan kimesne pādişāha ‘arz-ı ḫāl yazub tekellüme vāşiṭa ṭaleb eylemesi (16) çirkin ve nāmüsteḫandur

³³⁶ “Ey nazar sahibi, kitabı karalama; her dil, bizim işaretimizi anlamıştır.”

Dāstān-ı meşgūl şuden-i ‘āşık be‘ışknāme h̄vānden (17) ve müṭāla‘a kerd-i ‘aşknāme derḥuzūr-ı ma‘şūk-ı h̄vīş ve ma‘şūk ānrā nāpesend (18) dāšten ki ṭalebū’d-delīl-i ‘inde’l-ḥudūru’l-medlūli ḳabīḥūn ve’l-iştigālū bi’l-‘ilmi (19) ba‘de’l-vuşūl ile’l-ma‘lūmı mezmūn

ol cenāb-ı ḥazret-i velādet penāh sa‘ādet (20) ü mestgāh-ı maḳbūl bārgāh-ı ileyh Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazretleri çünki (21) pādişāh ḥuzūrunda nedīm olan kimesneye nāme ve resūl ḳaydında olmaḳ zışt (22) ve bedkārlıḳdur buyurdılar ol ḳavl-i kerīme münāsib bu sūrḥ-i şerīfde ma‘şūḳı ḥuzūrunda (23) ‘aşknāme oḳuyub müṭā‘ala-yı āşknāme iden ‘āşıḳuñ vaż‘ından ma‘şūḳı (24) ḥaz itmeyüb pesend itmemesi dāstānını beyān buyurub ba‘d-ı vuşūlü’l-medlūlesi (25) ṭalebi ḳabīḥ ve ba‘d ü vuşūlü’l-‘ulūm ‘ilm iştigali mezmūm olduḡın ‘ayān idüb (26) buyururlar ki

(1411) Beyt

Ān yekīrā yār pīş-i ḥod nişānd

Nāme bīrūn kerd ü pīş-i yār ḥvānd

(27) ol bir kimesneyi maḥbūbı kendi ḥuzūrunda iclās itdi ol kimesne daḡı nāme çıḳırub [121a] (1) maḥbūb ḥuzūrunda oḳumaḡa başladı

(1412) Beyt

Beythā dernāme vü medḥ ü şenā

Zārī vü miskīnī (2) vü bes lābehā

ol nāmede mūnderic-i ebyāt ve medḥ ü şenālar ve zārīlıḳlar ve miskīnler ile (3) niyāz u temennālar olduḡın ḳırā‘at eyleyüb maḥbūba yazdıḡı mektūbı oḳuduḡda

(1413) Beyt

(4) Guft ma‘şūk īn eger behr-i menest

Gāh-ı vaşl ān ‘ömr zāyi‘ kerdenest

maḥbūb u (5) ma‘şūk olan ol kimesneye ḥiṭāb idüb didi ki ey varakḥ^vānende eger bu kāruñ (6) benüm için ise vişāl vaḳtinde bu gūne mektūb oḳumağa şuḡl itmek ‘ömr zāyi‘ (7) itmekdür ki

(1414) Beyt

Men bepīšet ḥāzır u tu nāmeḥ^vān

Nīst īn bārī nişān-ı* (8) *‘āşıkān

ben senüñ ḥuzūriñda ḥāzır ve sen nāme oḳuyıcı bu vāz‘-ı (9) nāpend ‘āşıklar işi degüldür didükde ol yādigār-ı redd-i cevāb şadrına düşüb

(1415) Beyt

(10) *Guft īn cā ḥazırī ammā velīk*

Men nemiyābem naşīb-i ḥ^viş nīk

didi (11) ey maḥbūb benüm ḥuzūrumda egerçi ḥāzırsın velākin ammā ben kendi naşībümi geregi gibi (12) ḥūb u zībā bulımayorum zīrā

(1416) Beyt

Ān çı mīdīdem zitu pārīne sāl

Nīst* (13) *īn dem gerçi mībīnem vişāl

ol nesneyi ki senden bildür ki [geçen] yıl gördüm idi bu ān (14) ol leṭāfet yok gerçi ki vişāl daḥı görüyorum öyle olsa

(1417) Beyt

Men ez’īn çeşme* (15) *zülālī ḥurdeem

Dīde vü dil z’āb-ı tāze³³⁷ kerdeem

ben bu çeşme-yi cemālüñden (16) zülāl-ı ḥayāt-ı baḥş içüb gönlümi ve gözümi ma‘-yı ḥayāt ile tāze eylemiş idüm ammā

(1418)(17) Beyt

Çeşme mībīnem ve līkin āb nī

³³⁷ Metinde “bāze” yazılmış ama kelime “tāze” şeklinde olmalı.

Rāh-ı ābemrā meger zed reh-zenī

çeşme (18) görüyorum velâkin şoyuk şuyum yolunu bir yol urucu urdu diyüb (19) ya'nî
leţâfet ü tarâvet-i cemâl-i bâkemâlüñ bîziyâ vü bînür ü fer olmuş güne (20) bîhayâlık
izhâr eyledükde ol maḥbûb-ı zîbâ i'ade-yi kelimât eyleyüb

(1419) Beyt

(21) *Guft pes men nîstem ma'şûk-ı tu*

Men beBulgārem murādet derḲatū

ol 'aşık (22) geçinen ḥārgāre didi pes imdi böyle olıcaḳ senüñ maḥbûb u ma'şûkuñ
ben degülüm (23) ki ben Bulgārdayum ve senüñ maḥlûbuñ Ḳatū şehrinde böyle
olıcaḳ ise

(1420) Beyt

(24) *'Aşıkı tu bermen ü berḥāleti*

Ḥālet ender dest nebved yā fetī

'aşık sen sen (25) benüm üzerime ve bende olan bir ḥālete aşıksın ḥālet ise elde
degül bir şey'dür (26) ey yigit ya'nî senüñ baña olan maḥabbetüñ bende olan cemâl-i
laţâfetinden ötüri (27) imdi yoḥsa muḥlak benüm zātuma maḥabbetüñ yoḡmuş böyle
olsa

(1421) Beyt

Pes neyem küllî-yi [121b](1) maḥlûb-ı tu men

Cüzv'-i maḳşüdem turā ender zemen

pes imdi ey 'aşık geçinen yādigār (2) ben senüñ küllî maḥlûbuñ degülüm saña
maḳşüd u maḥlûbuñ cüz'iyüm zamānede (3) kışşadan ḥişşe cenāb-ı Ḥaḳ Te'ālā
celle şāne ḥāzretlerine 'izzet ü ikrām olunmaḳ ve tevḳîr (4) ü ihtirām olunub ḥalkün
nazar ü iltifāt ü raḡbeti ve cāh ü celāl ü māl [ü] menāl (5) şāḥibi olub 'ālemde
müreffehü'l-bāl olmaḳ için gice ve gündüz 'ibādet ü tã'āt (6) ve şavm-ı şalavat ü
perḥîz ü riyāzāt itmek Ḥaḳ Te'ālā ḥāzretlerinüñ rızā-yı (7) kerîmi için 'ibādāt

olmayub liğarazin ve'l-maşlahat-ı t̄ā'at itmiş olub aḥvālī (8) ol āşık-ı nāsāmān ve bīmālik ḥālīne döner zīrā rızā-yı Ḥaḳ için olan (9) kulluḳ **ḤVāce Ḥāfız** 'aleyhü'r-raḥmenün “*Der ʔarīḳat biş sālīk herçi āyed ḥayr-ı (10) ūst*”³³⁸ buyurdıkları vech ūzre gerek ḥayr gerek şer gerek nefī' gerek ḍar gerek (11) ğınā gerek faḳr gerek ni'met gerek niḳmet gerek 'izzet ve rif'at ve gerek felāket (12) ü meşekḳat 'ālem-i ma'nādan her ne gelüb zuhūr eylerse 'ārife şükr ü şabr eylemek (13) lāzım ve mühimdür nitekim **Muḥammed Ca'fer Eşrefī** bu ma'nāya münāsib bu beyt-i şerīfi 'aceb-i (14) ra'nā inşād eylemişlerdür rıḍvānallāhu 'aleyhü ve raḥme “*Şādī mekun zerāhat (15) ğamġīn neşū zirenc ya'nī behr-i maḳām ki hestī şükūr bāş*”³³⁹ mişdāḳınca 'ifrā vü fuḳarā (16) ḳatında aşl-ı ni'met ve 'izzet ü şeref rif'at-ı faḳr-ı felāket ve renc (17) ü zaḥmet ü miḥnetdür nitekim **İbn Fārız ḥazretleri** ḳuddise sırrahu ve raḍıyallāhu Te'ālā 'anh (18) buyurmuşlardır

Ve nefsi terā ff'l-ḥubbe en lā terā 'anen

*Metā mā teşaddet li'ş-şabābeti (19) şuddet*³⁴⁰

imdi izā kāne el-emr kezalik ol maḥbūb-ı zībānına ol 'āşık u maḥabbet (20) geçinen nāsezāya ḥiṭāb idüb didi ki

(1422) Beyt

Ḥāne-yi ma'şūkaem ma'şūḳ nī

(21) *İşḳ bernaḳdest ü berşundūḳ nī*

ey nārevā-yı nāsezā-yı vaşl ben senüñ (22) cüz²-i maḳşūduñ itmişüm öyle olicāḳ benüm zātum ḥāne-yi ma'şūkadur ma'şūḳ degül (23) 'aşḳ u maḥabbet didükleri ma'nā ise bu senüñ ḳannuñ gibi degüldür meyl ü maḥabbet (24) 'aşḳ-ı naḳdedür şandūḳ ūzre degüldür ya'nī liğarazin vel ümīd olan 'aşḳ (25) u maḥabbet-i lisān-ı ḥaḳīḳat ūzre 'aşḳ dinmeyüb aña meyl ü ārzū vü hevā (26) dirler

³³⁸ “Allah’ı tanıma yolunda zahid insanın başına ne gelirse onun hayrına olur.”

³³⁹ “Rahatlığına sevinme ve zorluklarına da üzülmeye, yani herhangi bir makamda olursan ona şükret.”

³⁴⁰ “Herkes bilmeli ki, muhabbet ve aşka yönelip de sıkıntı ve bela görmemek mümkün değildir. Zira bu yolda bir kimseye zahmetsiz ve meşakkatsiz aşinalık müyesser olmaz.” (Demirci, 2007: 93)

(1423) Beyt

Hest ma‘şūk ān ki ū yektu buved

Mübtedā vü müntehāyet ū buved

(27) zīrā ḥaḳīkatde ma‘şūk daḥı oldur ki bir ḳat olur da ibtidā vü intihāñ [122a] (1) ol
ola ğayr bir hevā vü ārzūñ daḥı olmaya andan soñra

(1424) Beyt

Çün biyābīeş nemāñ (2) muntazır

Hem hüveydā ū buved hem nīz sır

çünki anı bulasın aşlā bir gūne intizārda (3) ḳalmayub hem āşkāre olur ve hem daḥı
sırrda ol olur ya‘nī ‘aşıḳ-ı şādıḳ-ı maḳlūb-ı (4) küllīye vāşıl olduḳda zāhir ü bāḫın
anuñ çeşm-i cān bīnine aşlā bir şey-ı āḫer (5) daḥı görünmeyüb maḥbūb u maḳlūbuñ
mıhr ü maḥabbetinden ğayrısına bīkīnesinde (6) bir naḳş-ı meyl ü rağbet ḳomayub
ancaḳ maḥabbet maḥbūbıyla sürūr ü zevḳ ü şevḳ (7) üzre olur zīrā ol sulṫān-ı ḥaḳīkat

(1425) Beyt

Mīr-i aḥvālest ne mevḳūf-ı ḥāl

(8) Bende-yi ān māh bāşed māh u sāl

ol sulṫān-ı ḥaḳīkat aḥvāller ḥākim ü emīridür (9) cem‘ī aḥvāl o pādīşāh-ı bīçün ve
çerānuñ emr ü fermānuñ bende-yi fermān yiridür ol (10) ‘azīmü’ş-şān mevḳūf-ı ḥāl
degüldür ol māhuñ māh u sāl bende-yi efgendesı ve fermān- (11) berdārıdur

(1426) Beyt

Çün bügüyed ḥālra fermān kuned

Çün neḥvāhed cismhārā cān kuned

(12) ol kerīm insān çün emr eyleye ḥale fermān eyler çünki murād-ı kerīmi ola
cismleri cān eyler

(1427) (13) Beyt

Müntehā nebved ki mevḳūfest ū

Muntazır binşeste bâşed hâlcū

müntehā (14) olmaz ki zīrā müntehā didükleri maʿnā-yı mevķūfdur ve ol müntehā muntaẓır oturmuşlar hâl (15) taleb idici olur yaʿnī Ḥazret-i Allāhu celletü ʿazimetihî müntehā şıfatıyla şıfatlanmaz

(1428) (16) Beyt

Kīmyā-yı hâl bâşed dest-i ū

Dest cunbāned şeved mis mest-i ū

(17) ol ḥazret-i kerīm-i zīşānuñ yed ķudreti kīmyā-yı hâl olur el oynatmasından baķr (18) anuñ mest ü ceyrānı olur yaʿnī eşyā-yı ḥayātperverdigāruñ emr ü fermānınuñ (19) intizārındadır “*Innemā emruhu izā erāde şeyʿen en yeķūle lehu kun fe yekūn*”³⁴¹ āyet-i kerīmesi (20) misdāķınca

(1429) Beyt

Ger biḥvāhed merg hem şirīn şeved

Ḥār u neşter nergis ü nesrīn (21) şeved

eger isterse mevt daḥı tatlu ve lezīz olur diken ve neşter murād-ı şerīfi (22) olduķda nergis ü nesrīn olur yaʿnī “*Yübedilullāhu seyyiʿātihim ḥasenātin*”³⁴² ķavl-i kerīmi (23) muķtezāsınca Ḥazret-i Allāh celletü ʿazimetihî ḥazretlerinüñ irādet-i ʿaleyhisi bir (24) acı ve çirkin şeyʿüñ laṭīf ü raʿnā olmasına taʿalluķ eyledükde ol ān (25) ol şeyʿ öyle olub şeyʿ-i āḥere mevķūf olmaz

(1430) Beyt

Ān ki ū mevķūf-ı hālest (26) Ādemīst

Kū beḥāl efzūn u gāhī derkemīst

ol nesne ki ol mevķūf-ı hāldür (27) ol Ādemdür zīrā Ādemī ḥāliyle efzūn olur gāhī ḥāliyle alçaķ ve pest ü süflī [122b] (1) olur ḥāricde mişāl-i erbāb-ı menāşıbuñ

³⁴¹ “Bir şeyi dilediği zaman, O’nun emri o şeye ancak “Ol!” demektir. O da hemen oluverir.” (Yasin 36/82)

³⁴² “Allah günahlarla sevapları değiştirir.”

hikmetleri ve sözlerinin nüfuzı gibi ma'zül (2) olduklarında kimesne kelâmların ılgâ itmeyüb sözlerinin nüfuzı olmadığı gibi (3) kezalik aşhâb-ı sülûkuñ aqdâma müsâdifeleri gibidür öyle olıcağ

(1431) Beyt

(4) Şüfî ibnu'l-vaqt bâşed dermişâl

Lîk şâfî fâriğest ezvaqt ü hâl

mişâlde (5) şüfî ibnu'l-vaqtdür lâkin şâfî böyle degüldür şâfî olan vücûd-ı mükerrem vaqt-i (6) hâlden fâriğ olub ikisinden bile 'arî vü perîdür zât-ı pâki mazhar-ı füyû-(7) zât-ı Subhânî olub maqâm-ı karîbde bir mertebe-yi erîkeârâ-yı 'izzet olmışdur ki

(1432) (8) Beyt

Hâlhâ mevķûf 'azm u re'y-i ü

Zinde eznefî-i Mesîhâsâ-yı ü

(9) haller o kerîm zîşânuñ 'azm ü re'yinuñ mevķûfidur ve anuñ nefsi nefsi Mesîhâsâsı (10) zindesidür 'aşq u maħabbet ve 'aşıklık böyledür yoħsa bu minvâlüñ 'aksi üzre (11) 'aşık ü şadıķ geçinene 'âlem-i ğayb ü mâ'nâdan sultân-ı haķîķati kalbinden (12) bu vech üzre ħitâb ü 'itâb olur

(1433) Beyt

'Āşık-ı hâlî ne 'āşık bermenî

(13) Berümîd-i hâl bermen mîtenî

ey 'āşık geçinen ehl-i riyâ yâħûd kendi dâniş ü binîş ile (14) sülûk idüb bir merd-i kâmile teslîm olmayan bînevâ sen 'āşık hâlsin benüm 'āşıkum (15) degülsün hâl ümîdiyle benüm üzerime çevrilürsin zîrâ 'āşıkun 'indinde mihr (16) ħahr-ı yeksân olub aşlâ bir güne miħnet ü zaħmetden rencîde olmayub (17) her cevr ü ħahrı mihr ü ni'emet ü iħsân bilüb min ba'd münfa'îl olmamağ gerek nitekim bir maħallde (18) cenâb-ı ħazret-i pîr-i ħarîķat ħuddise sırrahu ħazretleri buyurmuşlardur ki

Pâre kerde-yi (19) vesvese bâşî dilâ

*Ger cefā rā bāz dānī ez vefā*³⁴³

ya‘nī ey gönül vesvese helākı ola (20) sen eger cefāyı vefādan fark idüb cefāyı cefa vefāyı vefā bilürseñ zīrā tarīk-i (21) ‘aşk u maḥabbet eṭvār-ı dūnyānuñ ‘aksidür ‘āşıka cefā vü miḥnet dost (22) olmağ lāzımdur ‘āşıkuñ ‘indinde faqr ğınādan elezz ve cefā vefādan e‘azz olmağa (23) muḥtācdur tā ki erbāb-ı dilānuñ aḥvālinden behremend ü ḥiṣsemend ola zīrā

(1434) Beyt

(24) *Ān ki yek dem kem demī kāmīl buved*

Nīst ma‘būd-ı Ḥalīl āfil buved

ol ki bir dem eksik (25) ve bir dem kāmīl olur Ḥazret-i Ḥalīlullāhuñ ma‘būdi degüldür ol şey’ āfil olur (26) ya‘nī ḥāl için ‘āşıklık olmadıği gibi kezalik maṭlūb u ma‘būdiña daḥı (27) kemāl ve noḳşān ḳabūl iden nāsezā ve nārevā olub Ḥazret-i Ḥalīl ‘aleyhisselām [123a] (1) “*Lā uḥıbbul āfilīn.*”³⁴⁴ buyurduḳları minvāl üzre “*Ya‘lemu mā fī’s-semavāti vemā fil arzı ve hüve’l-* (2) *a‘limü’l-ḥabīr*”³⁴⁵ na‘at-ı şerīfi ve “*leyse kemīslıhi şey’ün ve hüve es-semi‘u’l-basīr*”³⁴⁶ ³⁴⁷ şıfat-ı kerīm ḥazret-i (3) kerīmü’ş-şān vācibü’l-vücūd Yezḍān-ı Subḥānuñ evşāfidur

(1435) Beyt

V’ān ki āfil bāşed (4) *u geh ān u ĩn*

Nīst dilber lāuḥıbbu’l-āfilīn

ve ol şey’ ki āfil olur ve gāḥ bu gāḥ (5) o olur ol dilber ü maḥbūb-ı ḥaḳīḳat degüldür ol “*Lā uḥıbbul āfilīn*” āyet-i kerīmesi (6) maḫarıdır yoḥsa bir perestiş ü ma‘būdiyyete müsteḫaḳ degüldür

(1436) Beyt

³⁴³ “Bu ne hevestir senin için ki onun sitem ve kötülük oyununu vefa sanıyorsun.”

³⁴⁴ “Ben öyle batanları sevmem.” (Enam 6/76)

³⁴⁵ “O göklerde ve yerde olanı bilir, o her şeyi bilen ve her şeyden haberdar olandır.”

³⁴⁶ Kelime “a‘lim” şeklinde yazılmış, ayet gereği kelime “basīr” olmalı.

³⁴⁷ “O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.” (Şura 42/11)

Ān ki ū gāhī hoş (7) u geh nāhoşest

Yek zamānī āb u yek dem āteşest

ve ol nesne ki (8) gāhī hoş ve gāhī nāhoşdur bir zamān şū olub bir zamān daħı
āteşdür (9) ol nesne mişālde

(1437) Beyt

Burc-ı meh bāşed ve līkin māh nī

Naķş-ı büt bāşed (10) velī āgāh nī

ol nesne ay burcı olur ammā ay degüldür meşelā büt şüreti olur (11) ammā
kendüden āgāh degül imdi bu hāl böyle oldığı gibi

(1438) Beyt

Hest şūfī-yi şafā- (12) cū ibn-i vaķt

Vaķtrā hem çün peder bigrifte saħt

şafā taleb idici şūfī (13) ibn-i vaķtdür vaķt-i peder gibi ķatı tıtmışdur ya‘nī ibn-i vaķt
olan şūfī tıfl pederi (14) dāmenine ķatı yapışub pederinden ğāyırī hākim ü fermān
rev olduĝın fehmi itdiği gibi (15) şūfī daħı vaķte ancılayın teşebbüs eylemişdür ammā

(1439) Beyt

Hest şāfī ğarķ-ı ‘ışķ-ı (16) zū’l-Celāl

İbn-i kes nī fāriĝ ezevķāt u hāl

şāfī hāzret-i zū’l-celālū (17) vel-ikrāmuñ ‘aşķ u maħabbeti deryāsı müstaĝraķıdır
evķāt ve hālden fāriĝ olub (18) kimesnenüñ ibni degüldür

(1440) Beyt

Ġarķa-yı nūrī ki ū lem yūledest

Lem yelīd lem yūled ān-ı (19) İzedest

bir nūruñ maĝrūķıdır ki ol nūr-ı mübīnūñ vaşf-ı pāki “*lem yūleddür lem yelīd* (20)
lem yūled” vaşfı ise cenāb-ı Hāzret-i Mevlānānuñ vaşf-ı pākidür imdi izā kāne
kezalik

(1441)(21) *Beyt*

Rev çünin ʿışkī bücū ger zindeyī

V'er ne vaqt muhtelifrā bendeyī

yüri (22) buncılayın ʿaşkı taleb eyle eger zinde iseñ yoḥsa muhtelif vaqte bendesin yaʿnī (23) ey sālīk-i t̄alīb yüri sen şūfīlik mertebesinden geçüb şāfīlik talebinde (24) ol eger bu ʿaşk u ḥ^vāhīşi ele götürmez iseñ muhtelif vaqte bende olmuş olur- (25) sun velākin ʿaşk ve taleb ele götürüb gice gündüz t̄alīb-i Ḥazret-i Ḥaḳ olursun

(1442) *Beyt*

(26) *Menger ender naḳş-ı zışt ü ḥüb-ı ḥ^vīş*

Binger ender ʿışk u dermaṭlüb-ı ḥ^vīş

(27) vücūduñ naḳşinüñ ḥüb ü zıştlığına nazār eyleme yaʿnī benüm zātum raʿnā yāḥūd bedenüm [123b] (1) çirkindür diyü nazār itme kendi maḥbūb u maṭlūbuñuñ derūnuñda olan ʿaşkına nazār eyle eger derün (2) sīnede ziyāde ʿaşk u maḥabbet var ise lāzım olan āteş-i ʿaşk ve sūz-ı derūnundur (3) ol olsunda bedenüñ zışt ve kerīh olursa olsun ğam degül zīrā

(1443) *Beyt*

(4) *Menger ān ki ḥaḳīrī yā zaʿīf*

Binger ender himmet-i ḥod ey şerīf

baḳma aña ki sen ḥaḳīrsin (5) yāḥūd zaʿīfsin kendi himmetüñe baḳub nazār eyle ey şerīf-i t̄alīb-i Ḥaḳ imdi

(1444) *Beyt*

(6) *Tu beher ḥālī ki bāşī miṭaleb*

Āb mīcū dāyimā ey ḥuşk leb

sen her ne dürlü (7) ḥalle olasın Ḥazret-i Ḥaḳkı taleb eyle şu isteyici ol ey tudağı kuru kimesne (8) yaʿnī gerek sağ gerek hasta gerek tendürüst gerek zaʿīf āb-ı ḥayāt-ı ḥaḳīḳat (9) olan likā-yı Ḥazret-i Ḥaḳ talebinde ol

(1445) Beyt

K'ān leb-i huşket güvāhī mīdihed

(10) *K'ū beāhir berser-i menbā^c resed*

ki senüñ ol qurı dudağūñ şehādet eyle ki ol āhirde (11) ol teşnelik ile bir menba^c-ı mā²-i hayāta irişür ya^{nī} āb-ı hayāt-ı haqīkatine irişecegüñe (12) teşne olan lebüñ şehādet ider böyle olıcağ

(1446) Beyt

Huşki-yi leb hest peygāmī ziāb

(13) *Ki be māt āred yaqīn Īn ıztırāb*

dudağ kuruluşı şudan haberdür ki bu ıztırāb (14) taḥkīk seni şuya iletür diyü zīrā

(1447) Beyt

K'īn ṭaleb karī mübārek cünbişīst

(15) *Īn ṭaleb derrāh-ı Haq mānī^cküşīst*

bu ṭalebkārlik mübārek hareketdür bu ṭaleb-i Haq (16) yolında mānī^c öldüricidir ya^{nī} ṭālib-i Haqkuñ 'ayn-ı ṭaleb-i rāh-ı Haqda olan mevālīgı (17) ihlāk idicidir sālīk-i 'āşīka ṭarīk-i Haqda ṭalebden hemrāh ü rehber olmadıgına (18) işāretdür Allāhu a^clem zīrā

(1448) Beyt

Īn ṭaleb miftāh-ı maṭlūbāt-ı tust

Īn sipāh u nuşret-i (19) rāyāt-ı tust

bu ṭaleb senüñ murādāt u maqşūd ittigüñ miftāhıdır ve bu ṭaleb senüñ (20) maṭlūba vüşüle nuşret ceşniñüñ sancağ u 'alemidür

(1449) Beyt

Īn ṭaleb hem cün ḥorūsī⁽²¹⁾ derşiyāh

Mīzened na'ra ki miāyed şabāh

bu taleb şeyhalar urmada ĥorūs mānendidür ki (22) na‘ralar urub şabāḥ geldi irişür
diyü feryād u fiğāndadur böyle olicak

(1450) Beyt

(23) Ger çi ālet nīstet tu mīṭaleb

Nīst ālet ḥācet ender rāh-ı Rab

ey sālik-i (24) rāh-ı ‘aşk u maḥabbet olan ‘āşık eger senüñ aletüñ daḥı yoğ ise hemān
şıdık (25) u ḥulūş üzre Ḥāzret-i Ḥaḳḳı taleb eyle zīrā Ḥaḳ yolunda alete ḥācet yoḳdur
söz ve taleb (26) lāzımdur ancak ve daḥı

(1451) Beyt

Her kirā binī ṭalebkār ey püser

Yār-ı ü şev piş-i ü endāz ser

(27) her kimi kim bu ‘ālemde ṭalebkār göresin ey oğul anuñ yāri ol ve anuñ öñüne
baş at [124a] (1) ya‘nī her kimseyi ṭālib-i Ḥaḳ göresin aña cān ve başıyla efgende olub
bende ve gulāmı ol (2) şu ecluden ki

(1452) Beyt

K’ezcivār-ı ṭālibān ṭālib şevī

V’ezzılāl-i gālibān gālib şevī

ṭālibler (3) civārından ṭālib olursun ve gālibler gölgelerinden gālib olursun meşelā

(1453) Beyt

(4) Ger yekī mūrī Süleymānī bücüst

Menger ender custen-i ü süst süst

eger bir qarınca Süleymānlık (5) taleb eyleser sen anuñ ṭalebine gevşek gevşek nazar
eyleme zīrā

(1454) Beyt

Her çi dārī(6) tu zimāl u pişeyī

Nī ṭaleb būd evvel endīşeyī

her ne ki ʔutarsañ sen māl ve şan‘atdan (7) evveli ʔaleb ve fikr degül mi idi taleb ü fikr idi ya‘nī māluñ olduğıñ eşyā her ne (8) ise cem‘isinüñ evveli ʔaleb ü fikr idi her şey’ evvel fikr ü ʔaleb eyleyüb şoñra (9) taḥşīl itmişsindür imdi feizā kāne kezalik imdi “*Fe men kāne yercū liḳāe rabbihi felya‘mel* (10) *‘amelen şālihan ve lā yuşrik bi‘ibādeti rabbihi eḫadā*”³⁴⁸ nazm-ı kerīmi muḳtezāsınca ʔalebe teşebbüs (11) eyleyüb rüz u şeb şıdḳ u ḫulūş ile ʔaleb ü niyāzda ol

Ḫikāyet-i ān (12) şaḫş ki der‘ahd-ı Dāvūd ‘aleyhi’s-selām şeb ü rüz du‘ā mīkerd ki merā rüzī-yi (13) ḫelāl dih bīrenc

ol sırr-ı pāk-i Muşṫafā ol nāzm-ı vaḫy-i Ḫudā ol nūr-ı cān-ı (14) evliyā ol pīşvā-yı aşfiyā ol rehber-i ehl-i fenā senedü’l-fuḳarā vü ḫüccetü’l-etḳiyā (15) cenāb-ı Ḫazret-i Mevlānā ḳaddesenallāhu biesrarıhi’l-‘alā ve sebbit aḳdāmenā ‘alā ʔarīḳatihi’s-sena (16) ḫazretleri ʔünkü her şey’üñ evveli ʔaleb ve endīşedür buyurdılar aña münāsib ḫazret-i (17) Dāvūd ‘aleyhisselāmuñ zamān-ı şerīflerinde gice gündüz zaḫmetsüz ḫelāl rızḳ ʔaleb iden (18) şaḫşuñ ḫikāyesin īrād eyleyüb nazm buyururlar ki

(1455) Beyt

Ān yekī der‘ahd-ı Dāvūd-ı nebī

(19) *Nezd-i her dānā vü pīş-i her ḡabī*

Ḫazret-i Dāvūd ‘aleyhi’s-selāmuñ zamān-ı nübüvvetlerinde bir kimesne (20) her ḡāfil ve dānā ve her ḡabī-yi nābīnā ḫuzūrunda

(1456) Beyt

Īn du‘ā mīkerd dāyim k’ey Ḫudā

(21) *Şervetī bīrenc-i rüzī kun merā*

dāi’mā bu du‘āyı iderdi ki yā Rabb baña bir zaḫmetsüz şervet ü ḡinā (22) sen naşīb eyle diyüb didi ki

(1457) Beyt

³⁴⁸ “Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa yararlı bir iş yapsın ve Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmasın.” Kehf (18/110)

Çün merātū āferīdī kāhilī

Zahm ḥvārī⁽²³⁾ süst cunbī münbelī

İlāhī perverdigārum çünki beni denbel ve kāhil ve zahmḥvār (24) ve süst cünbiş ve müfth^{vār} yaratduñ öyle olsa

(1458) Beyt

Berḥārān-ı püşt-i⁽²⁵⁾ rīş-i bīmurād

Bār-ı esbān v'esterān netvān nihād

arkası pārelü murādsuz (26) derdmend eşeklere atlar ve deve yükün yüklenmek
ķabil ü mümkün olmaz izā kāne kezalik

(1459)⁽²⁷⁾ Beyt

Kāhilem çün āferīdī ey mülī

Rūziyem dih hem zirāh-ı kāhilī

ey cemīl ü laṭīf [124b] (1) perverdigār beni çünki kāhil ḥalk eyledüñ benüm daḥı
kāhilüñ yolundan vir zīrā fī nefsu'l- (2) emr

(1460) Beyt

Kāhilem men sāye ḥuspem dervücūd

Ḥuftem ender sāye-yi īn fazl u cūd

(3) ben tenbel ve kāhilüm ve gölgede uyuyıcıyum vücūdum da bu fazl u cūd
gölgesinde uyu- (4) dum İlāhī senüñ fazl u iḥsān u keremüñ sāyesinde uyuyub
senden ğayrıdan (5) ümīd ü recāyı kaç^c eylemişüm öyle olıcek İlāhī Rabbü'l-izzet

(1461) Beyt

Kāhilān u sāye- (6) ḥuspanrā meger

Rūziyī bīnviştei nev'i dīger

tenbellere ve gölgede yatub uyuyanlara meger bir (7) ğayr güne ḥalkuñ vaz^c u
kesbinden ḥāric tarz-ı āḥer üzre naşīb mi taḥrīr buyurmışsındur ki

(1462)⁽⁸⁾ Beyt

Her kirā pāyest cūyed rūziyī

Her kirā pā nīst kun dilsūziyī

her kimesnenüñ (9) ayağı vardır bir naşīb taleb eyler her kimüñ ayağı yokdur aña
dilsüzlük eyle ya'ñī kār u kesbe (10) iktidārı olan taḥşīline sa'y eyler iktidārı
olmayana ilāhī merḥamet ü 'ināyet buyurub (11) kerem eyle

(1463) Beyt

Rızkrā mīrān besūy-ı ān ḥazīn

Ebrrā bārān besūy-ı her zemīn

(12) rızķı ol maḥzūn ṭarafına sür buludı her bir ṭarafına yağdur ya'ñī zemīn bārāna
muḥtāc (13) olub sā'ik-i ḥaķīķī bulutları cānibine sürüb bārān yağdurdı (14) gibi
kezalik 'acze ve zai'fā rızķları taḥşilinde mānend zemīn ḥarekete ķadir degüldür (15)
ilāhī rızķların kendi cāniblerine sen sevķ eyle sulṭānum ki

(1464) Beyt

Çün zemin (16) rā pā nebāşed cūd-ı tu

Ebrrā rāned besūy-ı ū dū tu

zemīnüñ ayağı olmadığından senüñ (17) keremüñ buludı anuñ cānibine iki ķat sürer
kezalik

(1465) Beyt

Ṭıflrā çün pā nebāşed (18) mādereş

Āyed u rīzed vazīfe bersereş

ma'şūmuñ çünki yürümege ayağı olmaz (19) anuñ vālidesi gelür ve anuñ vazīfesi
olan ğıdasını başı üzre döker ya'ñī (20) yatduğı yerde ağızına süd virüb anı ṭoyurur
feizā kāne kezalik ey benüm Ḥāluķum (21) Rabbüm

(1466) Beyt

Rūziyī ḥ'vāhem benāgeh bīte'ab

Ki nedārem men zigūşiş cüz ṭāleb

(22) zaḥmetsüz ańsuzdan bir naşīb isterüm ki ben aña talebden ğayrı sa'y ü cehd tutmazum yā Rabb (23) baña bu vech üzre rızq u naşīb iḥsān ü 'iṭā eyle diyü

(1467) Beyt

Müddet-i bisyār mīkerd īn du'ā

(24) *Rūz tā şeb şeb heme şeb tā zuḥā*

ol kimesne çok zamān bu du'āyı böyle eyledi (25) gündüz aḥşama ve aḥşamdan kuşluĝa deĝin bu minvāl üzre du'ā vü niyaz (26) u temennālar eylerdi

(1468) Beyt

Ḥālk mīḥāndīd bergüftār-ı ũ

Berṭama' ḥāmī vü berpeykār-ı ũ

(27) ḥālk gülerdi ol kimesnenüñ sözlerine ve ḥām ṭama'na ve anuñ işsüzlüĝına böyle diyü ki

(1469)[125a] (1) Beyt

Ki çi mīĝüyed 'aceb īn süst rīş

Yā kesī dādest beng-i bīhuşīş

(2) ki ne söyler bu şakalı gevşek 'acabā yoḥsa kimesne buña 'aql giderici benglik mi verdi

(1470)(3) Beyt

Rāh-ı rūzī kesb ü rencest ü te'ab

Her kesīrā pīşeyī dād u ṭaleb

(4) rızkuñ ṭarīķ-i kesb ü ticāret ve zaḥmet ü miḥnetdür Ḥaķ Te'ālā herkese bir şan'at

(5) ve ṭaleb virdi ve kitāb-ı kerīmde buyurdi ki

(1471) Beyt

Uṭlubu'l-erzāķa fiesbābihā

(6) *Udḥulu'l-evṭāne minebvābihā*

rızqları siz ṭaleb eyleñ sebeblerinde ve evṭāne dāḥil (7) olañ kabüllerinden meşelā

(1472) *Beyt*

Şāh u sulţān u resūl-i Haqq kunūn

Hest(8) Dāvūd-ı nebī-yi zūfūnūn

pādişāh u sulţān ve hālā Haqq Te‘ālā hāzretlerinūñ resūli zūfūnūn (9) olan Hāzret-i Dāvūd peygamber ‘aleyhisselāmdur

(1473) *Beyt*

Bācūnān ‘izzī vū nāzī k’ender’üst

(10) *Ki guzīdesteş ‘ināyethā-yı düst*

ancılayın ‘izzet ü ikrām-ı keremden kablü’r-raḥman ol zāt-ı (11) kerīmde vardur ki Hāzret-i Haqqūñ ‘ināyetleri anı ihtiyār eylemişdür ki

(1474) *Beyt*

Mu‘cizāteş (12) bīşümār [u] bī‘aded

Mevc-i bahşāyiş meded ender meded

anuñ mu‘cizātı şayısuz ve ḥasābsuz (13) olub deryā-yı elţāf-ı ilāhiyeden emvāc-ı murād-ı şerīfi üzre mededendermeded (14) olub bundan mā‘ādā

(1475) *Beyt*

Hīç kesrā ḥod ziĀdem tā kunūn

Key buved āvāz-ı (15) şad çün ergānūn

hīç bir kimesneye Hāzret-i Ādemden bu güne gelince kaçan olmuşdur (16) yüz āvāz u şadā ergānūn sāzı gibi ya‘nī Hāzret-i Ādemden bu vaqte degin kimesneye ḥulķūmundan (17) yüz güne şadā çıkmak ergānūn mānendi ve bir bilmemişümdür ancak Hāzret-i Dāvūd ‘aleyhi’s-selāma (18) virilmeyüb bu kerem ü ‘ināyet aña olmuşdur ki

(1476) *Beyt*

Ki beher va‘zī bümīrāned düvīst

(19) *Ādemrā şavt-ı ḥūbeş kerdeh nīst*

ki her bir va‘zında öldürür iki yüz Ādemī bīhūb (20) ü laṭīf ve āvāzı yođ eyleyüb
nābūd eyler bundan ğayrı

(1477) Beyt

Şīr u āhū cem^c(21) gerded ān zamān

Sūy-ı tezkīreş muğaffel dīn ezān

arслан ile āhū ol zī -(22) şānuñ zīkr ü tesbīhi bezmine cem^c olub şavt u şadāsınuñ
leṭāfetinden birbir- (23) lerinden ğāfil olurlar bundan āğreb

(1478) Beyt

Kūh u murġān hem resā‘il bādemēş

(24) Her dü ender vağt-i da‘vet maħremeş

ol ‘ālīşān Dāvūd ‘aleyhi’s-selāmuñ (25) mübārek nefes ü şadāsına ṭaġ ve kuşlar
resā‘ıldür ya‘nī yār u yāverdür her ikisi (26) da‘veti vağtinde ol sulṭānuñ
maħremidürler

(1479) Beyt

Īn u şad çendīn mer ūrā mu‘cizāt

(27) Nūr-ı rŭyeş bīcihāt u dercihāt

bu ve yüz buncılayın anuñ mu‘cizātı olub mübārek [125b] (1) vech-i pākinüñ nŭrı
cihāt ve bīcihāt iken Ḥāzret-i Dāvūd ‘aleyhi’s-selāmuñ zīkr olınan (2) mu‘cizātın
mā‘adā yüz ğüne mu‘cizātı dağı olub nŭr-ı rŭyı pertevpāş-ı ‘alem iken

(1480) Beyt

(3) Bāheme temkīn Ḥudā rŭzī-yi ū

Kerde bāşed beste ender cüst ü cŭ

bu dŭkeli temkīn ile (4) Ḥāzret-i Allāh anuñ rızqını ṭaleb ve sa‘y u ğuşişde bağlu
eylemişdür ki

(1481) Beyt

(5) Bīzirihbāff vŭ rencī rŭziyeş

Mīneyāyed bāhime pīrūziyeş

zırh örmeksizin ve (6) zahmet çekmeksizin rızkı gelmez bu mertebe şāhib-i şa‘adet ü
‘ünvān iken kande (7) kaldı ki

(1482) Beyt

Īn çünin maḥzūl-ı vāpes māndeī

Ḥāne gende dūn u gerdūn randeī

(8) buncılayın maḥzūl ve geriye kalmış idi alçaq felek süründisi denī-yi yādigār

(1483) Beyt

(9) Īn çünin müdbir hemī ḥ^vāhed ki zūd

Bīticāret pür kuned dāmen zisūd

buncılayın bedi (10) dükeli ister ki tiziye bīticāretsüz etegin fāi’de ile taldura

(1484) Beyt

Īn çünin gīcī (11) bīyāmed dermiyān

Ki berāyem berfelek bīnerdbān

buncılayın bir uya ortaya geldi (12) ki ben felek üzre nerdbānsuz çıkarum diyü bu
güne güftār ile ḥalk ol kimesneye ta‘n (13) u teşnī‘ idüb

(1485) Beyt

Īn hemī gufteş beteşar rū bigīr

Ki resīdet rüzī (14) vü āmed beşīr

bu dükeli dirdi müjde eyle aña ki yüri tüt ki saña rızq irişdi (15) müjdeci geldi

(1486) Beyt

V’ān hemī ḥandīd mārā hem bidih

Z’ān çı yābī hediye ey sālār-ı dih

(16) ve ol biri deküli gülerdi bize daḥı vir diyü ol bulacaḡuñ hediye ey köy ulusı
diyüb (17) bu güne hezl ü istihzālar eyleyüb ol der[d]mendi meze ve maşhara
eylerlerdi velākin

(1487) *Beyt*

(18) *Ū ezīn teşnī-i merdüm v'īn fūsūs*

Kem nemīkerd ezdu'ā vü cāblūs

ol ruzī taleb (19) halkuñ bu teşnī'inden bu temeshur u istihzalarından Haḫ Te'ālā hāzretlerine du'ā vü niyāz u temennāsını (20) eksik etmeyüb dāyimā derd ü sūz ile du'ā vü niyāz eyleyüb birenc ü ta'ab rızq (21) u naşīb taleb eylerdi şöyle ki

(1488) *Beyt*

Tā ki şud derşehr ma'rūf u şehīr

(22) *K'ū zienbān tehī cūyed penīr*

tā ki şehriñ içinde bilinüb meşhūr oldu ki ol (23) kimesne boş tağarcıktan peynir ister şu mertebe degin ki

(1489) *Beyt*

Şud meşel (24) derhāmtām'ī ān gedā

Ū ezīn h'vāhiş nemīāmed cüd[ā]

ol gedā kimesne halk beyninde (25) hām tab' u hām tam'lık ile meşel oldu bu istekden ol kimesne idi olub cüdā (26) olmadı pes imdi böyle olıcek

Devīden-i gāv derhāne-yi ān du'ākunende beilhāh kälennebiyyi (27) 'aleyhi's-selām innallāhe yuḥibbu'l-muleḥḥīne fi'd-du'ā zīrā 'ayn-ı h'vāst ezHaḫ Te'ālā ve ilhāh [126a]

(1) h'vhenderā beest ezān çı mīh'vāhed ānrā ez'ū

ol bülbül-i bağ-ı vefā ol tütü-yi (2) bezm-i Hudā ol pāk-ı zāt pāk-ı edā ol kân-ı iḥsān u 'iṭā sırr-ı Muhammed (3) Muştāfā cenāb-ı Hazret-i Mevlānā bu sürh-i şerīfde ol du'ā eyleyici kimesnenüñ (4) menziline öküz gelüb girdigin beyān idüb "*Innellāhe yuḥibbü'l-mulḥīne fi'd-du'ā*"³⁴⁹ (5) hadīs-i şerīfün taḥkīk eyleyüb buyururlar ki

(1490) *Beyt*

Tā ki ruzī nāgehān (6) derçāştgāh

³⁴⁹ "Muhakkak Allah duada ilah edenleri sever." (Konuk, *Mesnevī-i Şerif Şerhi*, C. 5: s. 399)

Īn du‘ā mīkerd bāzārī vü āh

(1491) Beyt

[Nāgehān derḥāneeeş gāvī devīd

Şāḥ zed bişkest derbend ü kilīd]³⁵⁰

tā ki bir gün nāgehān kuşluk (7) vaktinde bu du‘āyı eylerdi zārī vü āh ile ya‘nī yā Rabbü’l-‘alemīn baña bīrenc ü (8) zaḥmet rızq naşīb ü iḥsān eyle diyü feryād u enīn ile du‘ā vü zārīlik (9) eyler iken [añsuzuñ anuñ ḥānesine]³⁵¹ bir öküz yilyürek gelüb kapusuna boynuz ile şöyle darb (10) eyledi ki kapu bāğın anahtarı ile kırdı

(1492) Beyt

Gāv güstāḥ ender ān ḥane bicest

(11) Merd bercest u kavā‘imhāş best

küstāḥ öküz ol ḥane vü menzilüñ (12) içine şıçrayub girdi ol gedā merd daḥı hemān şıçrāyub anuñ kavāimlerin (13) bağladı

(1493) Beyt

Pes gelū-yı gāv bübrīd ān zamān

Bītevaḳḳuf bīte‘emmül bīemān

(14) andan şoñra ol öküzü hemān ol zamān boğazlayub ne tırdı ve ne fikr itdi (15) ve ne emān virdi hemān ol sā‘at boğazlayub

(1494) Beyt

Çün sereş (16) bübrīd şud sūy-ı kaşāb

Tā ahābiş berkend derdem şitāb

çünkü öküzüñ (17) başın kesdi kaşāb cānibine gitdi oldem ‘acele ile tā ki kaşāb ol öküzüñ (18) derisin yüze diyü

‘Özr guften-i nazmkünende ve meded ḥ^vāsten

³⁵⁰ Bu beyit derkanar şeklinde yazılmıştır.

³⁵¹ Bu kısım derkenar şeklinde yazılmıştır.

bu sürh-i şerîf (19) anuñ beyânındadır ki cenâb-ı ‘izzetme’âb Hâzret-i Mevlânâ
kuddise sırrahu hâzretleri dergâh-ı (20) pür‘izzet Hâzret-i Mevlânâ ‘and getürüb
nazm-ı kitâb-ı kerîm için dergâh-ı feyyazdan (21) meded ü i‘ânet taleb
buyurduklarıdır

(1495) Beyt

Ey taķâzâger derûn hem çün cenîn

(22) Çün taķâzâ mîkunî itmâm-ı îñ

ey şol zât-ı pâk ki derûnda cenîn mânendi (23) taķâzâ idicisin çünki bu kışşanuñ
itmâmını beyân eyle diyü taķâzâ idersin (24) ey hudâvend-i tevânâ vü bînâ

(1496) Beyt

Sehl gerdân reh nümâ tevfiķ dih

Tâ taķâzârâ bihil* (25) *bermâ menih

âsân eyle yol göster tevfiķ-i ihsân eyle yâhûd taķâzâyı ‘uzv (26) buyur bize havâle
eyleme ey sulţân-i bîmesel ü nedîd pâdişâhum kerîm sulţânım

(1497) Beyt

(27) Çün zimüflis zer taķâzâ mîkunî

Zer bübahşeş dersır ey şâh-ı ğanî

çünkim müflis-i bî- [126b] nidânuñ altun nümâyân itmesine fermân buyurursun aña
gizleyen altun ihsân eyle (2) ey ğanî pâdişâh

(1498) Beyt

Bîtu nazm u ķâfiye şâm u seher

Zehre key dâred ki âyed dermażar

(3) senüñ ihtiyâr kelebünsüz nazm u ķâfiye gicede ve güzdüzde bu vechle zehre
tutar ki (4) zâhire gele ya‘nî emr ü fermân-ı şerîfün olmaduķca ol ma‘ânâ zâhire
gelüb nümâyân olmaĝa (5) ne cānı ve ne ķudreti vardur

(1499) Beyt

Nazm u tecnīs u kavāfī ey ‘alīm

Bende-yi emr-i tuend ez (6) ters u bīm

ey ‘alim-i dānā hūdāvend tevānā nazm u tecnīs ü kavāfī olan ma‘nā-yı ‘alem ğayb ü
(7) ihfāda havf u haşyet ile senüñ fermān u emrūñ kullarıdır ey kādīr-i bīnā

(1500) Beyt

(8) Çün mütebbih kerdeī her çīzrā

Zāt-ı bītemyīz ü bātemyīzrā

ilāhī pādīşāhum çünki cem‘ī (9) eşyāyı ve her nesneyi mütebbih eylemişsindür zāt-ı
müşehhāş ve ğayr-ı müşehhāş dağı (10) kezalik eşyā mānendi mütebbih
eylemişsindür velīkin

(1501) Beyt

Her yekī tesbīh bernev‘ī diger

(11) Gūyed u ezḫāl-i ān īn bīḫaber

her biri bernev‘ī-yi āḫer tesbīh söyler ve ol bunuñ tesbīhinden (12) ḫabersüz ya‘nī
birbirilerinin tesbīhinden ve tezkīrinden ḫaberleri yokdur şunculayın ki

(1502) Beyt

(13) Ādemī münkir zitesbīh-i cemād

V‘ān cemād ender ‘ibādet üstād

Ādem oğlunı ḫacer (14) ü şecer cemād anuñ tesbīh ü tehlīlden inkār eyler cemādāt
ise ‘ibādet ü t̄ā‘āt (15) içinde kāmīl ü hünerdür bu ḫāl böyledür ammā bundan ğayrı

(1503) Beyt

Belki heftād u dü millet(16) her yekī

Bīḫaber ezyek dīger v‘ender şekī

belki yetmiş iki millet her birisi birbirinden (17) ḫabersüz şüphe içindedürler meselā

(1504) Beyt

Çün dü nāḫıḫ rāz-ı ḫāl-i hem diger

(18) *Nīst āgeh çün buved dīvār u der*

iki nāṭıķ gibi birbirinüñ ḥālinden beyinlerindedür ve (19) dīvār olduķça āgāh degüllerdür feizā kāne kezalik ey sultān-ı ḥaķīķat

(1505) *Beyt*

(20) *Çün men eztesbīḥ-i nāṭıķ ġāfilem*

Çün bidāned sübḥa-yı şāmit dilem

çünki ben (21) nāṭıķuñ tesbīḥinden ġāfilüm benüm göñlüm şāmit ü sākitüñ sübḥasını nice bilür (22) ki bu ʿālemde

(1506) *Beyt*

Hest sunnīrā yekī tesbīḥ-i ḥāş

Hest cebrīrā zıd-ı ān der (23) *menāş*

sunnī için bir tesbīḥ-i ḥāş vardur anuñ zıddı ile cebrī için (24) menāş vardur

(1507) *Beyt*

Sunnī eztesbīḥ-i cebrī bīḥaber

Cebrī eztesbīḥ sunnī bīeşer

(25) sunnī olan kimesne cebrīnüñ tesbīḥinden bīḥaberdür kezalik cebrī daḥı tesbīḥ ü

(26) zıkr-i sunnīden bīeşerdür aḥvāl bu minvāl üzre olduğundan

(1508) *Beyt*

Īn hemī (27) *gūyed ki ān ḍālest ü gūm*

Bīḥaber ezḥāl-i ū deremr-i ḳum

bu dükeli dir ki ol ḍalāletdedür [127a] (1) ve zāyiʿdür anuñ ḥālinden ve emr-i ḳumdan ḥaberi yok ve aña ḍalāldür dir

(1509) *Beyt*

V'ān hemī (2) *gūyed ki inrā çı ḥaber*

Ceng-i şān efkende Yezdān ezḳader

ve ol dağı dir ki bunuñ (3) ađvālden ne ĥaberi vardur ya‘nī kārđan bīĥaberdür elĥāşıl sünnī cebriye ve cebrī sünniye (4) dađl ü ta‘arruzdan ĥāli olmayub cenāb-ı Ĥāzret-i Subĥān ĥazā vü ĥaderden bunlaruñ (5) beynine cenk biraĥmışdur ĥāzret-i Ĥudāvend-i tevānānuñ ĥikmetlerin ‘aĥl-ı muĥiĥ degüldür (6) Ĥāzret-i Bārī bu vech üzre

(1510) Beyt

Gevher-i her yek hüveydā mīkuned

Cins eznācins (7) peydā mīkuned

her bir gevheri āşkāre eyler cinsi nācinsden zāhir eyler ya‘nī Ĥāzret-i (8) Ĥudā her birinüñ gencīne-yi derūnunda olan i‘tiĥād u i‘timād cevāhirin bu (9) tarz üzre zāhir eyler zīrā

(1511) Beyt

Ĥahrrā ezluĥf dāned her kesī

Ĥvāh dānā (10) ĥvāh nādān yā ĥasī

ĥahrı luĥfundan her kes bilür ister ġāfīl ister nādān (11) ister ĥasīs ya‘nī her kes luĥfi luĥf ĥahrı ĥahr bilüb luĥf u ĥahrı (12) birbirinden temyiz ü teşĥiş eyler bu ađvāl böyledür

(1512) Beyt

Līk luĥfi ĥahr-ı der (13) pinhān şude

Yā ki ĥahrī derdil-i luĥf āmede

ammā ĥahr içinde gizlü olan (14) luĥfi yāĥūd luĥf derūnunda muzmir olan ĥahrı

(1513) Beyt

Kem kesī dāned meger (15) Rabbānī

K’eş buved derdil miĥekk-i cāniyī

az kimse bilür meger bir Rabbānī olan (16) zāt-ı şerīf-i şāĥibsa‘ādet bile anuñ göñlünden cānlıĥ miĥekki ola ya‘nī ĥahrda (17) pinhān luĥfi yāĥūd luĥfda nihān

ķahrı temyiz itmek her kesüñ kārı degüldür ħalk-ı (18) ‘ālem anı bilmezler anı bilen mazhar-ı ‘ināyāt-ı hidāyāt-ı ilāhī olan Rabbānī-yi ‘azīz ü (19) muħterem ve zāt-ı pürkeremlerdür

(1514) Beyt

Bāķiyān z’īn dü gümānī mīberend

(20) Sūy-ı lāne ħod beyek per mīperend

bāķīler bu ikiden zann iletürler kendü yolları (21) ħarafına bir ķanat ile uçarlar ya‘nī ķahrda nihān luḫfı ve luḫfda mūnderic (22) ķahrı bu iki keyfiyyeti Rabbānī-yi ‘azīzlerüñ ħayrı bilmezler bildükleri zann u ŧüphe iledür (23) ki gūyā āŧiyānelerine bir per ile üftān ü ħayrān uçarlar

Miŧāl-i zann ü yakīn (24) der‘ilm

ol sulḫān-ı ḫarīķat ve tācdār-ı ħaķīķat Ĥazret-i Mevlānā (25) ħāzretleri bu sürħ-ı ŧerīfnde zann ü yakīne miŧāl iħsān eyleyüb buyururlar ki

(1515)(26)Beyt

‘ilmrā dü per gümānrā yek perest

Nāķıŧ āmed zan bepervāz ebterest

(27) ilmüñ ķanadı iki ve zannuñ ķanadı birdür zann eksik geldi pervāzda ebter ve [127b] (1) alçaķdur ya‘nī iki ķanadlı kesi için pervāz itmege ķādir degüldür zīrā

(1516) Beyt

Murħ yek(2) per zūd ufted sernigūn

Bāz berperred dü gāmī yā füzūn

bir ķanadlı ķuŧ tiz düŧer (3) baŧı üzerine girü ķalķub uçar iki adım yāħūd iki adımdan ziyāde elħāŧıl

(1517) (4)Beyt

Uft u ħīzān mīreved murħ-ı gümān

Bāyekī per berümīd-i āŧyān

düŖe kılka (5) yiler Ŗüphe kuŖı bir kanad ile ümîd-i âŖyân iderek ammâ

(1518) Beyt

Çün zızan (6) vârest ü ‘ilmeŖ rû numûd

Ŗud dü per ân murğ-ı yek per berguŖûd

çünkü zann (7) ü gümândan kırtulub ‘ilm aña yüz gösterdi ol bir kanadlı kuŖ olub kanad (8) açdı ya‘nî Ŗıdk u hulûŖ ile ‘ibâdet iden sâlike cidd ü cehdi ve Ŗıdk u ihlâŖı (9) sebebiyle yüz ‘ilm ü irfân yüz gösterdükte tarîk-i râst-ı Muhammedîde murğ-ı dü per (10) mânendi tayrân olub seyrân u cevelân eyler

(1519) Beyt

Ba‘d ezân yemŖî seviyyen mustakîm

(11) Nî ‘alâvechihi mükebben ev saķîm

andan Ŗoñra yürür sâlimen istikâmet üzre (12) olduğı hâlde yüzi üzre düŖici yürümez veyâhûd hasta da yürümez ya‘nî (13) kaçan sâlik zann ü gümândan halâŖ olub aña ‘ilmü’l-yaķîn hâŖıl olur (14) ol ‘ilm rûh-ı pâke cenâhın menzilesinde olur nitekim süre-yi Mülkde olan (15) bu âyet-i kerîmenüñ ma‘nâ-yı feyz ihsânından manâ-yı beyt-i kerîm rûŖen ü hüveydâdur (16) *“Efemen yemŖî mukibben ‘alâ vechihî ehdâ em men yemŖî seviyyen ‘alâ sırâtin mustakîm.”*³⁵²

(1520)(17) Beyt

Bâdü per bermîpered çün Cebre’l

Biğümân u bîmeger biķâl ü ķil

iŖte imdi (18) izâ kâne kezalik iki kanad ile uçar Hâzret-i Cebrîl-i emîn mânendi Ŗüphesüz (19) ve zann u mekrüz ve ķâl ü ķilsüz bundan Ŗoñra

(1521) Beyt

Ger heme ‘âlem büğüyendeŖ tuyî

(20) Berreh-i Yezdân u dîn-i müstevî

³⁵² “Ŗimdi, yüzüstü kapanarak düŖe kalka yürüyen mi daha doğru gider, yoksa dosdoğru bir yolda dimdik yürüyen mi?” Mülk (67/22)

eger bütün ʿālem halkı aña diseler ki sensin Hāḡ yolunda (21) ve dīn yolunda toğrı yaʿnī halk-ı ʿālem aña medḡ ü senā idüb ṡarīk-i Hāḡ üzre rāst-ı (22) devr-i şābitkadem ve pābercāsın diseler

(1522) Beyt

Ū ne gerded germter ezgüft-i şān

(23) Cān-ı tāḡ-ı ū negerded cüft-i şān

ol kimse halkuñ bu sözden feraḡlanub (24) keremiyet bulmaz yaʿnī cüfti ve anuñ ferd olan cān-ı pāki halkuñ firiftesi olub anlaruñ (25) şoḡbet ü ülfetleri olmaz andan şoñra

(1523) Beyt

Derheme gūyend ūrā gümrehī

(26) Kūh pindārī vü tu berg-i kehī

ve eger dükeli halk-ı ʿālem aña diseler ki sen gümrahısın (27) ve kendiñ ṡađ gibi metīn ve müstaḡkim şanursun ammā sen bir şaman yaprağısın

(1524)[128a] (1) Beyt

Ū neyufted dergümān ezzaʿn-ı şān

Ū negerded derdmend ezzaʿn-ı şān

(2) o kimse şüpheye düşmez anlaruñ taʿnından ve ol kimse anlaruñ bu güne zann ile intikāllerinden (3) derdmend olmaz

(1525) Beyt

Belki ger deryā vü kūh āyed begüft

Gūyedeş bāgümrehī geştī tu cüft

(4) belki deryā ve ṡađ lisāna gelüb aña sen gümrahlığa cüft olduñ diseler yaʿnī (5) zann ü gümāndan ḡalāş olub ʿilmü'l-yaḡīn taḡşīl eyleyen merd-i kāmīle ṡađlar ve deryālar sen (6) azgunlara yoldaşın olduñ diyü taʿn ü teşnīʿ eyleseler

(1526) Beyt

Hîç yek zerre (7) neyufted derhayâl

Yâ beṭa'n-ı tã'inân rencûr-ı hâl

ol zât-ı pāk hîçbir (8) zerre miqdârı hayâle düşmez ve ṭa'n idicilerün ṭa'nı rencürü'l-hâl olur ṭa'n (9) ü teşnî'den ašlâ elem ü ıztırâbda olmaz lâkin tereddüd ü zann u gümândan ḥalâş (10) olmayan tefekkür ü renc ü ḥelecân necât bulmaz

Misâl-ı rencûr şuden-i âdemî bevehm-i (11) ta'zîm-i ḥalk ve rağbet-i müşteriyân bevey ve ḥikâyet-i mu'allim

ol kân-ı şafâ-yı (12) baḥr-i sehâ ma'den-i 'itâ-yı maḥbûb-ı Ḥazret-i Ḥudâ cenâb-ı pāk-ı Ḥazret-i Mevlânâ ḳuddise sırrahu (13) ḥazretleri bu sürḥ-i şerîfde ḥalkuñ ta'zîm ü tekrîminden ve müşterîlerün rağbetinden (14) vahm ü hayâl ile Âdem oğlanınuñ ḥasta olmasına misâl iḥsân eyleyüb aña münâsib (15) mu'allim ḥikâyesin îrâd eyleyüb buyururlar ki

(1527) Beyt

Küdekân-ı mektabî ezüstâd

(16) Renc dîdend ezmelâl ü ictihâd

bir mektebün çocukları ḥvâcelerinden zaḥmet görürlerdi (17) melâl ü ictihâddan

(1528) Beyt

Meşrevet kerdend derta'vîḳ-i kâr

Tâ mu'allim derfuted (18) derizṭırâr

bu oğlanlar meşveret itdiler işün ta'vîḳinde tâ ola bunlaruñ ḥvâce- (19) leri mu'allim bir zaḥmetün içine düşe zîrâ gördiler ki

(1529) Beyt

Çün nemiâyed verâ rencüriyî

(20) Kî bigîred çend rûz ü duriyî

çünkü aña bir ḥastalık gelmez ki ol mu'allim birkaç gün (21) mektebden uzaklık tuta ya'nî mizâcı şikest olub ḥasta olmaz ki birkaç gün (22) mektebe gelmesün yâḥûd 'alâ

tarīkū't- ta'accüb uşakları birbirlerine didiler nice gelmez aña (23) bir hastalık ki
birkaç gün mektebden ba'īd olsunda

(1530) Beyt

Tā rehim ezħabs (24) *u ezteḡī vü kār*

Hest ũ çün seng-i ħārā berķarār

tā ķurtulalum ħabsden (25) ve dārılıđdan ve işden azād olalum 'acebdür ki senüñ
ħārā gibi berķarār didüklerinde

(1531) (26) Beyt

Ān yekī zeyrekter ĩn tedbīl kerd

Ki bŷgŷyed ũstā çünī tu zerd

ol (27) uşaklarıñ içinde ol bir zeyrekrek uşak tedbīr eyledi ki söyleye ũstā nicesin
[128b] (1) böyle şaru ya'nī mu'allime ħiṡāb idüb ta'accüb gŷne ey ũstād beşere gözde
(2) şufret ħāşıl olmuş mizāciñuzda 'illet var gibi dimegi tedbīr eyleyüb diye ki (3) ey
ũstād

(1532) Beyt

Ĥayr bāşed reng-i tu bercāy nīst

ĩn eser yāezhevā (4) *yā eztebīst*

ħayr olsun senüñ rengüñ yirinde degŷldür bu eser yā hevādan yāħŷd (5)
sıtmadandır diyüb ben bu minvāl ũzre mu'allime tekellŷm eyledigŷmde

(1533) Beyt

Endekī ender (6) *ħayāl ufted ez'ĩn*

Tu birāder hem meded kun ĩn çünĩn

mu'allim benŷm bu sŷzŷmden bir miķdār (7) ħayāle dŷşer velākin ey birāder sen
daħı benŷm sŷzŷm gibi sŷzler ile baña imdād eyle diyü bir oğlana (8) daħı tenbīh
eyleyüb didi ki

(1534) Beyt

Çün derāyī ezderi mekteb bügü

Ḥayr bāşed ü (9) stā aḥvāl-i tu

çünkü mekteb kapusundan içerü gelesin söylediği ḥayr olsun (10) üstāsınun aḥvālün disin böyle didükde

(1535) Beyt

Ān ḥayāleş endekī efzūn şeved

(11) K'ezḥayālī 'āqālī mecnūn şeved

anuñ ol ḥayālī ziyāde olur zīrā böyledür ki ḥayāl ile 'ā- (12) kıl ü dānā olan kimesne mecnūn olur bundan soñra

(1536) Beyt

Ān sivüm v'ān çārüm (13) ü pencüm çünīn

Derpey-i mā ğam numāyed u ḥanīn

ol üçünci varan dördünci ve beşinci (14) buncılayın bizüm ardımızca ğam göstereler ve ḥanīn izhār iderler

(1537) Beyt

Tā çü sī (15) kūdek tevātür īn ḥaber

Müttefik gūyend yābed müstaķar

tā otuz uşāġa deġin tevātür (16) ile bu ḥaberi müttefik söyleyeler elbette bu kār karar tutar ya'ñī mu'allim derünunda ḥayāl (17) müstaḥkem olub beher ḥālī ḥasta olur didükde

(1538) Beyt

Her yekī gufteş ki (18) şābāş ey zekī

Bād baḥtet ber'ināyet muttekī

ol mektebde bu müşāvırde (19) olan uşāġların her birisi aña taḥsīn idüb ey zekī vü dānā hemāre şād u (20) ḥandān ol senün baḥtuñ 'ināyet-i Ḥazret-i Ḥaķķa dayancı olsun diyü (21) aña du'ālar ve senālar eyleyüb

(1539) Beyt

Müttefik geſted der‘ahd vesik

(22) *Ki negerdāned suhanrā yek refik*

bunlar bu minvāl üzre ‘ahd ü miſāqde müttefik (23) oldılar ki bunlaruñ birisi söz döndermeyüb taraf-ı hilāfda olmayalar diyü

(1540) Beyt

(24) *Ba‘d ezān sevgend dād ü cümleerā*

Tā ki gammāzī negūyed mācerā

bundan ſoñra (25) ol zekī oğlan ol cümle uſaqlara yemīn virdi ki tā ki bir gammāz bu mācerāyı (26) söylemesün

(1541) Beyt

Re‘y-i ān kūdek bicerbīd ezheme

‘Aql-ı ü derpiſ (27) mīreft ezreme

ol oğlanuñ re‘yi dükelisine gālib gelüb anuñ [129a] (1) ‘aqlı süriden ilerü gitdi zīrā böyledür ki

(1542) Beyt

Tān tefāvüt hest der‘aql-ı beſer

(2) *Ki miyān-ı ſāhidān ender ſuver*

ol tefāvüt vardur insānuñ ‘aqlındaki maħbūblar (3) beyninde ſüret-i zāhirde olan tefāvüt mānendi ya‘nī maħbūblaruñ kimi hūb (4) u zībā ve kimi daħı ra‘nā ve zībā ter olduğı gibi ‘aql daħı böyledür halkuñ kimi ‘aql (5) kimi daħı a‘kal feizā kāne kezalik

(1543) Beyt

Z‘īn kıbel fermūd Aħmed dermaķāl

(6) *Derzebān pinhān buved hūsn-i ricāl*

bu kibelden buyurdu hazret-i sultān-ı nübüvvet (7) ‘aleyhi’s-selām hadīs-i şerīfdeki ricālūñ hüsn-i lisānlarında pinhāndur diyü

Der beyān (8) ‘uķūl-ı halk mutefāvit est der aşl-ı fıtrat ve nezd-i mu‘tezile mütesāvīst tefāvut-ı (9) ‘uķūl ez taşşīl-i ‘ilm est

ol sultān-ı tarīkat ve tādār-ı haķīkat bu sürh-i (10) ‘uķūl-ı halk-ı aşl-ı fıtratda mütefāvit olub mu‘tezile katında mütesāvī ve ‘uķūluñ (11) tefāvüti taşşīl-i ‘ilmdendir diyü cidāl-ı nāmünāsib üzre oldukların beyān idüb (12) buyururlar ki

(1544) Beyt

İhtilāf-ı ‘aklhā deraşl būd

Bervifāķ-ı sunniyān bāyed (13) şunūd

‘akllaruñ ihtilāfı aşl-ı fıtratda idi bu kelām-ı haķīkat-ı encāmı (14) ehl-i sünnet ve’l-cemā‘at ittifāķı üzre dinleyüb i‘tikād itmek gerek

(1545) Beyt

(15) *Berhilāf-ı kavı-i ehl-i i‘tizāl*

Ki ‘uķūl ezaşl dāred i‘tidāl

ehl-i i‘tizālūñ (16) kavlinūñ hilāfı üzre ki Mu‘tezile dirler ki ‘uķūl-ı beşer aşlından mütesāvīdürler (17) i‘tidāl tutarlar ya‘nī aşl-ı fıtratda berāber idilmişdür diyü i‘tikād idüb (18) yā bu zekāvet ü feţānet ü humķ nedür diyü su‘āl itseñ dirler ki

(1546) Beyt

(19) *Tecrübe ü ta‘līm ü bīş ü kem kuned*

Tā yekīrā ezyekī a‘lem kuned

tecrübe ve ta‘līm (20) ve artık eksik eyler tā birisin ol birinden a‘lem eyler ya‘nī ‘aql ü tecrübe ü (21) cehd ile feţānet taşşīl idüb ‘ālim olur ve tecrübe vü cehedsüz cāhil ü aħmak kalur diyü (22) i‘tikād ü i‘timād iderler ammā

(1547) Beyt

Bātılest İñ z‘ān ki re‘y-i kūdekī

Ki nedāred (23) *tecrübe dermesleki*

Mu‘tezilenüñ bu kavli bātıldur zīrā bir tıfluñ re‘yi ki bir meslekde (24) ol tıfl tecrübe tutmamış ola ya‘nī görmez misin ey tālib-i sālīk ki bilātecrübe velā (25) sa‘y

(1548) *Beyt*

Berdemīd endīseyī z’ān tıfl-ı hırd

Pīr-i bāşed tecrübe būyī neburd

(26) ol tıfl-ı şağīrdan bir fikr yukarı bitdi ki pīr ü ihtiyār olan kimesne yüz dürlü tecrübe ile (27) bir rāyiha iletmedi izā kāne kezalik

(1549) *Beyt*

Hod füzūn ān bih ki ān ezfiṛatest

[129b] (1) *Tā ziefzūnī ki cehd u fikretest*

hod ziyāde ol yegdür ki ol fiṛatından tā ol ziyādeden (2) ki ol cehd ü fikretgendür ya‘nī ey tālib-i Hudā senüñ ‘uḳūluñ aṣl-ı fiṛatda mütefāvit (3) olmasına i‘tikād u i‘timāduñ i‘lā ve ulıdur mütesāvī olmaḳ üzre i‘tikāduñdan ki (4) cehd ü fikretten efzūnluk ḥāşıl olur diyü bundan şoñra firḳa-yı Mu‘tezileye ḥiṭāben

(1550) (5) *Beyt*

Tu bügū dāde [Hudā] bihter buved

Yā ki lengī rāhvārāne reved

sen diyessin ki (6) Ḥazret-i Allāh virmesi mi efḍaldür yoḫsa ṭobal kimesnenüñ yorgalaması (7) yegdür taḫḳīḳan Ḥazret-i Allāhuñ virmesi ve ‘ināyet ü hidāyet eyleyüb luṭf (8) u iḥsān eylemesi efḍal ü i‘lādur

Dervehm efkende-i küdekān küzekān üstādrā

ol (9) sultān-ı sa‘ādet medār ve ol pādīşāh-ı ‘izzet-i ḳarār bu sürḥ-i şerīfde mekteb (10) oḒlanları mu‘allimi vehme bıraḳduḒların beyān idüb buyururlar ki

(1551) *Beyt*

Rūz geşt (11) *u āmedend ān küdekān*

Berhemîn fikret zihâne tâ dükân

gündüz oldu (12) ve ol oğlanlar geldiler bu fikret üzre evlerinden dükkâna degin
ya'ni takrîr (13) buyurulan meşâvereyi aḥşamdan idüb ertesi gün evlerinden ol (14)
fikir ü endîşe ile mektebe degin gelüb

(1552) Beyt

Cümle istâdend bîrûn muntazır

(15) Tâ derâyed evvel ân yâr-i muşır

cümlesi mektebüñ taşrasında muntazır tûrdılar tâ ki (16) ol yâr-ı muşır ol gele ya'ni
anlar ile 'ahd idüb 'aḥd-i 'ahd ü mîsâḳ iden (17) ol zekî oğlancık gelsün için
bekleşdiler

(1553) Beyt

Z'ân ki menba' ü 18) budest in râyrâ

Ser imâm in hemîşe pâyrâ

zîrâ bu re'y tedbîre menba' (19) ü menşe ol oğlan olmuş idi hemîşe ayağa imâm baş
gelür ya'ni dâyim (20) ayak başa uyar imdi izâ kâne kezalik her kârbârî buña kıyâs
idüb

(1554) Beyt

(21) Ey muḳallid tu mecû pîşî berân

K'ü buved menba' zinûr-ı âsmân

ey ḥaḳîḳat-ı sülûkdan (22) bîbehre olan muḳallid-i tarîḳat sen ol kimesnenüñ üzerine
ilerülük isteme ki (23) ol kimesne nûr-ı âsmândan menba' ola bunda tenbîh bu ola ki
her hâlde âdâb-ı tarîḳat (24) üzere hareket idüb tarîḳ ü sülûkda menba'-ı ma'ârif ve
esrâr u envâr-ı Ḥudâ (25) olan 'aşîḳâne ḥürmet ve riâyet idüb tâlib-i sâlike anlara
mu'ârrız ü taşaddur (26) ü tafazzul ḳaydında olmayub hemâre peyrev olmak
şadrında olmak gerekdür dimek ola (27) Vallâhu Te'âlâ a'lem

(1555) Beyt

Ū derāmed guft ustārā selām

Ḥayr bāṣed reng-i [130a] (1) rūyet zerd fām

ol geldi içerü ve üstāda selām virdi ḥayrdur ey ḥ^vāce yüzün (2) şararmış yaʿnī mizācınıuzda ʿilletiñüz mi var diyü tefahḥuş gūne kelimāt itdükde

(1556) Beyt

(3) Guft ustā nīst rencī³⁵³ mer merā

Tu birev binşin megū yāve helā

üstād ol (4) şabīye didi ki benüm rencīm yokdur sen otur yāve söyleme hele diyüb

(1557) Beyt

(5) Nefy kerd ammā gubār-ı vehm-i bed

Endekī ender dileş nāgāh zed

nefy itdi lākin (6) yaramaz vehmüñ tozı muḳallid göñlüne añsuz bir urdı yaʿnī muʿallim ḥastalığı (7) kendüden nefy itdi ammā vehm gubārı nihānīce biraz göñlüne ḳondı ol ḥінде

(1558) Beyt

(8) Ender āmed dīgerin guft īn çünīn

Endeki ān vehm efzūn şud ez'īn

içerü (9) geldi bir ḡayrisi daḡı bunculayın söyledi biraz ol vehm ziyāde oldı vehm-i evvel (10) üzerine

(1559) Beyt

Hem çünīn tā vehm-i ū ḳuvvet girift

Mānd ender ḥāl-ı ḥod⁽¹¹⁾ bes derşigift

hem bunculayın tā anuñ vehmi ḳuvvet ḫtdı kendi ḥālinde ziyāde (12) nāşigift ḳaldı

Bīmār şuden-i Firʿavn hem bevehm-i eztaʿzīm-i ḥalkān

³⁵³ Metinde “inci” şeklinde yazılmış ama kelime “renci” olmalı.

(13) ol sulṭān-ı ma‘ārif-i ihsān ve ḥaḳīḳat beyān bu sūrḥ-i şerīfinde Fir‘avnuñ (14) daḥı ḥalkuñ ta‘zīm ü tekrīminden vehm ḥastası olduḡın beyān idüb (15) buyururlar ki

(1560) Beyt

Secde-yi ḥalk ezzen ü ezṭıfl u merd

Zed dil-i Fir‘avnra (16) rencūr kerd

ḥalkuñ secdesi ‘avrat oḡlan ile erden Fir‘avnuñ göñlüne (17) urub anı ḥasta eyledi

(1561) Beyt

Guften-i her yek ḥudāvend u melik

Ān çünan (18) kerdeş zivehm münhetik

her birinüñ aña ḥudāvend ü melik dimesi anı (19) ancılayın eyledi münhetik vehmden

(1562) Beyt

Ki beda‘vā-yı ilāhī şud dilır

(20) *Ejdehā geşt u nemişud hiç sır*

ki Ḥudālık da‘vāsında cür’et itdi ejderhā (21) oldu ve aşlā doymadı ya‘nī yırtıcı vehm Fir‘avnuñ ‘ār u nāmūsı perdesin (22) şöyle yırttı ki tañrılık da‘vāsın itmede cesūr oldu ve ince bir iplik mānendi (23) ‘abd-i ‘āciz iken ta‘zīm ü tekrīm ve ḥalkuñ temlükleri anı ejderhā mānendi (24) ḳavī ve duymaz itdi vehm sebebiyle zırā

(1563) Beyt

‘Aql-ı cüzvī āfeteş vehmest ü zan

(25) *Z’ān ki derzaulmāt şud ūrā vaṭan*

‘aql-ı cüz’inüñ belāsı vehm ü zannıdır zırā (26) anuñ vaṭanı zulmāt oldu ḥāḳḳāki ‘aql-ı ma‘āş ṭabī‘at zulmātında neşv ü nemā (27) bulur öyle olıcek zann u vehm anuñ āfeti olur meşelā

(1564) Beyt

Berzemîn [130b] (1) ger nîm gez rāhî buved

Ādemî bîvehm iymin mîreved

bir üzerinde yarım arşûn (2) miqdârı enlû yol olıcek Ādem oğlı anuñ üzerinde
vehmsüz yürür ammā

(1565] Beyt

(3) Berser-i dîvâr-ı ‘ālî ger revî

Ger dü gez ‘arzeş buved kej mîşevî

yüksek ve ‘azîm bir dîvâr (4) üzerinde yürürseñ iki arşûn enli de olursa vehmden
egri olursun düşmek (5) havfıyla

(1566] Beyt

Belki mîuftî zilerze dil bevehm

Ters vehmîrâ nikû benger befehm

(6) belki vehmle yürek oynamasından düşersin vehm korkusunu güzel bak (7) fehm ü
iz‘ânıyla ya‘nî vehm havfıyla im‘ân nazar ile nazar idüb vehm (8) ü hayâl ne şey’dür
ki ben anuñ firîftesi olam diyü âteş resmi ve ‘aql-ı ma‘âşa (9) şîfte olmayub bu kışsa-
yı pürhişşeden ‘ibret al dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(10) Beyân-ı rencûr şuden-i ustâ bevehm

ol menba‘-ı envâr-ı haqîkat (11) ve mürşid-i erbâb-ı tarîkat bu sürh-i şerîfde üstâd-ı
mu‘âllimün vehminden hasta (12) olmasın beyân idüb buyururlar ki

(1567] Beyt

Geşt ustâ süst ezvehm ü bîm

(13) Bercehîd u mîkeşânîd ü gilîm

ol mekteb h^vâcesi üstâd vehmden ve korkudan (14) süst olub ve yukarı çıkarub
gilîmin çeküb yürüdi

(1568) Beyt

(15) Hışmgîn bâzen ki mihr-i ust süst

Men bedīn ḥālem nepursīd u necust

(16) ‘avratına ğazabnāk ki anuñ maḥabbeti alçaq diyü ki ben bu keyfiyyetde olam da benüm ḥālümnden (17) su’āl idüb aḥvālümü bilmek mühimm itmedi diyü elem çeküb kendü kendü ile

(1569) Beyt

(18) *Ḥod merā āgeh nekerd ezreng-i men*

Ḳaşd dāred tā rehed ezneng-i men

ḥod ol (19) ‘avrat beni āgāḥ itmedi benüm rengümnden ḳaşd tatar tā ki benüm ‘ārumdan ḳurtıla (20) ya‘nī baña renk-i rüyumdan ḥaber virmesine bā‘iṣ benüm helākimi ister ki ben ölem de (21) benüm ‘ārumdan ḥalāş ola

(1570) Beyt

Ū beḥüsn ü cilve-yi ḥod mest geşt

Bilḥaber (22) k’ezbām uftādem çü taşt

ol kendi ḥüsn ü cilvesinüñ mest-i ḥayrānı (23) oldı benden ḥaberi yoq ki ben tãmdan legen gibi düşdüm ya‘nī mu‘allim zevcesine (24) ğazabından kendü kendü ile bu gūne tekellüm iderek

(1571) Beyt

Āmed u derrā betüñdī (25) vāguşād

Kūdekān ender pey-i ān üstād

geldi ve yāvuzluq ile ḳapuyı açdı (26) oğlanlar ol üstāduñ ardınca bile geldiler böyle olıcek

(1572) Beyt

(27) Guft zen ḥayrest çün zūd āmedī

Ki mebdādā zāt-ı niket bedī

ḥvāce- [131a] (1) nūñ ḥātünü ḥayrdur efendi ne tiz geldüñ ki senüñ eyü pāk zātuña kemlik olmasun (2) diyü du‘ā ederek mu‘allimi istiḳbāl eyledükde

(1573) *Beyt*

Guft kūrī reng ḥāl [ü] men bübīn

(3) *Ezğamen bigānegān ender ḥanīn*

ḥ^vāce ḥātūna tünd ile ḥiṭāb idüb görmez misin (4) benüm ḥālimüñ rengini gör
benüm ğamumdan ecnebīler añlayub enīn iderler

(1574) *Beyt*

(5) *Tu derūn-ı ḥzāne ezbuğz u nifāk*

Mīnebīnī ḥāl-i men deriḥtirāk

sen ev (6) içinde buğz ü nifākuñdan benüm ḥālimi yankuda görmezsın didükde

(1575) *Beyt*

(7) *Guft zen ey ḥ^vāce ‘aybī nīstet*

Vehm ü zann lāş bīma‘nīstet

(8) ḥātūn mu‘āllime ey ḥ^vāce senüñ ‘aybuñ yoğdur bu senüñ kelimātuñ vehm ü
zann (9) ve lağv [u] bīma‘nādur diyü ḥ^vāceyi ḥaberdār itmek isteyüb vāқи‘ ḥāli
söyledükde

(1576)(10) *Beyt*

Gufteş ey ğar tu henüzī derlecāc

Mīnebīnī īn tağayyür v’irticāc

(11) ḥ^vāce ğazabla ḥātūna ey kaḥbe sen daḥı ‘inād idersin benüm beşerümde bu
teğayyür ve (12) ıztırābı ve tebeddülü görmez misin

(1577) *Beyt*

Ger tu kūr u ker şudī mārā çı cürm

(13) *Mā der’īn rencīm u derendūh u gürm*

eger sen kör ve şağır olduñ ise bizüm şuçımız (14) nedür biz yüz zaḥmet ü elem ü
ğuşşanuñ derdüñ içindeyüz didükde

(1578) *Beyt*

(15) *Guft ey ḥ^vāce biyārem āyineh*

Tā bidānī ki nedārem men güneh

ḥātūn didi ki ey ḥ^vāce (16) saña āyīne getüreyüm kendi şekl ü endāmuña nazār eyle
gör tā bilesin benüm saña kīn ü (17) ‘adāvetüm olmadığı didükde

(1579) *Beyt*

Guft rev me tu rehī ne āyinet

(18) *Dā’imā derbugz u kīnī vü ‘anet*

ḥ^vāce ḥātūna ğazabnāk didükde yūri bir iyilik (19) bulasın bir iyilik bula āyīneñ
gitsün dā’imā bugz u kīn ü ‘inād içindesin (20) diyüb

(1580) *Beyt*

Cāme-yi ḥ^vāb merā zū gusterān

Tā būḥusbem ki ser-i men şud girān

(21) benüm döşegi tīz döşet tā ki uyuyam zīrā benüm başum ağır oldı didükde

(1581) *Beyt*

(22) *Zen tevakkūf kerd mereş bāng zed*

K’ey ‘adū zūter turā īn mīsezed

ḥātūn (23) tevakkūf itdi ḥ^vāce üzerine çıkardı ki ey düşmen tīz döşet saña bu yaraşır
(24) diyü ḥātūna nāmünāsib sözler söyler

Dercāme ḥ^vāb uftāden-i ūstād ve nālīden-i (25) ü ezvehm-i rencūrī

ol baḥr-ı iḥsān u kerem bu sürḥ-i şerīfde mu‘allimūñ döşege (26) düşüb vehm ü zann
ḥastalığından inlezesin beyān idüb buyururlar ki

(1582) *Beyt*

(27) *Cāme ḥ^vāb āverd gusterd⁵⁴ ān ‘acūz*

Guft-i imkān nī vü bāḥtın pür zisūz

³⁵⁴ Metinde “kestī” şeklinde yazılmış ama kelime “gusterd” olmalı.

[131b] (1) döşek getürdi ol ‘acüz ‘avrat döşetdi söylemek mümkün degül derünü (2) yanķu ile olu elhāşıldan h^vāce bir söz ve hareket h^vāceye döşek bıraķdı ve kendü (3) kendiyile mükāleme idüb

(1583) Beyt

Ger bögüyem müttehem dāred merā

V’er negüyem cid şeved (4) *İN mācerā*

eger söylerssem beni töhmetli töhmetli utar ve eger söylemesem bu mācerā cidd olur (5) ya‘nī harīfüñ hastalığınuñ aşlı yoğiken hastalığın gerçek ider diyü zen-i mu‘allim (6) bu mülāhaza ve fikrleri iderdi ki

(1584) Beyt

Fāl-i bed rencür gerdāned hemī

Ādemīrā ki (7) *nebūdesteş gamī*

yaramaz fāl hasta ider dükeli Ādem oğlanı ki anuñ gamı (8) yoğidi ya‘nī gamsuz Ādemi fāl bed gamlu eyler gamgīni nīk fāl işlāh idüb (9) eyü eyler nitekim hazret-i sultān-ı nübüvvet-i ümmet merhūmlarına kerem ü mürüvvet (10) buyurub buyurmuşlardur “*Tefā‘el bimā lā tehvī yekun*”³⁵⁵ bu hadīs-i şerīf-i sa‘ādet (11) maşhūb-ı hazret-i ‘alā kerremullāh vech ü rađıyāllāhu Te‘ālā ‘anhü “*Fā fīhil-ħāk*”³⁵⁶ buyurub (12) ‘alā arīķü’n-naẓm īrād buyurmuşlardur ki

Şi‘ir

Tefā‘el bimā lā tehvī yekun ulfelemmā

*Yukālū şey‘u kāne ellā tekūnā*³⁵⁷

(1585) Beyt

Ķavl-i peygamber abūluh yufrazu

İN temāraẓtum (14) *ledeynā temraẓū*

³⁵⁵ “Hoşuna gitmeyen şeye değıl iyiye yor, öyle olur”

³⁵⁶ “Bunda hak vardır.”

³⁵⁷ “Hoşuna gitmeyen şeye değıl, iyiye yor, öyle olur; bir şey öyle olmasa bile şöyleydi denir.”

hazret-i peygamberün ‘aleyhi’s-selām kavlı-i şerīfi maḳbūldür anuñ kavlı-ı (15) kerīmi mücebince ‘amel itmek ümmetine farz olunur ki sulṫān-ı her dü serā buyurmuşlardur ki (16) eger siz hasta degül iken hastalık izhār idüb hastayum dirseñüz hasta (17) olursuñuz buyurmuşdur risālet penāh hazretleriniñ kavlı-i kerīmleri “*Lā temārazdu* (18) *fetemraḍū*”³⁵⁸ buyurulmuşdur

(1586) Beyt

Ger bügüyem ü ḫayālī berzened

Fi’l dāred* (19) *zen ki ḫalvet mīkuned

ol derdmend ḫātūn mu‘allimūñ bu ḫālinden fikrinde (20) eger söylersem ḫvāce bir ḫayāl yuḫarı urur ‘avrat bir iş tutar andan (21) ötürü ḫalvet ider diyü ḫātıra idüb dir ki

(1587) Beyt

Mer merā ezḫāne bīrūn* (22) *mīkuned

Behr-i fişķī fi’l [u] efsūn mīkuned

beni ḫaneden ṫaşra ider (23) bir fişķdan ötürü iş ve efsūn eyler ya‘nī ḫātūn bu tefekkürü itdi ki (24) ben ey ḫvāce eyüsün aşlā senüñ bir şey’üñ yoḫdur bu itdigüñ vehm (25) ü zann u ḫayāldür dirisem ḫvāce benüm fişķıma ḫaml idüb fücūr itmeden ötürü (26) beni ṫaşra şavmaḫ ister diyüb ḡayrı cevāb söylemeyüb

(1588) Beyt

(27) *Cāme ḫvābeş kerd [u] ūstā ūftād*

Āh āh u nāle ezvey mībizād

döşegin [132a] (1) bıraḫdı ūstād düşdi āh ü fiḡān ü nāleler andan ṫoḡdı ya‘nī mu‘allim döşege (2) düşüb feryād ü iñildüye başladı bu kerre

(1589) Beyt

Kūdekān ān cā nişestend u nihān

³⁵⁸ “Hasta numarası yapmadılar, gerçekten hasta oldular.”

(3) *Ders miḥ^vāndend bāṣad enduhān*

oğlanlar anda oturdılar ve gizlü ders okurlardı (4) yüz miḥnetler ile böyle diyü ki

(1590) *Beyt*

K'īn heme kerdīm ü mā zindāniyīm

Bed bināyī⁽⁵⁾ būd mā bed bāniyīm

bunu dükeli eyledük ve biz yine maḥbūsuz fenā yapı yapduk (6) ve biz fenā yapıcılaruz ya^cnī bu qar u bārımız ile ḥarīfi döşege düşürdük ammā (7) bundan bizüm muradımız ḥarīfüñ ḥabsinden necāt bulub āzāde olmağla keşt (8) ü seyrān itmek idi ol ise mümkün olmayub ḥalāş olmaduk öyle olıcek (9) biz yine maḥbūs ü zindānilerüz diyü tefekkür ü tedebbür eylediler

Düvvüm bār dervehm efkenden-i küdekān (10) ūstādrā ki ūrā ezḲur'ān ḥ^vānden-i mā derd-i ser efzāyed

ol sulṭān-ı bārgāh-ı (11) ḳaddes bu sürḥ-i şerīfde mekteb oğlanlarınıñ ikinci kerrede ūstādı vehme bıraḳmaların (12) ki bizüm Ḳur'ān okumamızdan ḥ^vācenüñ baş ağrısı ziyāde olur diyü vehme düşür- (13) düklerin beyān idüb buyururlar ki

(1591) *Beyt*

Guft ān zeyrek ki ey ḳavm-i pesend

(14) *Ders ḥ^vānīd u kunīd āvā bülend*

ol zeyrek oğlancık eṭfāle ḥiṭāb idüb (15) ey ḳavm-i pesend didi ders okuyub şadāñuzı bülend idüñ anlar daḥı bunuñ fermān- (16) dārı olub

(1592) *Beyt*

Çün hemī ḥ^vāndend guft ey kūzekān

Bāng-ı mā ūstādrā⁽¹⁷⁾ dāred ziyān

çünkü bülend āvāz ile Ḳur'ān okudılar dönüb oğlanlara ey (18) oğlanlar bizüm şadāmuz ūstādımıza zarar virür diyüb

(1593) *Beyt*

Derd-i ser efzāyed (19) *ustārā zibāng*

Erzed īn k'ū derd yābed behr-i dāng

üstāda baş (20) ağrısı ziyāde olub artar şadādan mankırdan ötürü h^vācemüz hastalık (21) bulmaq deger mi diyü oğlanlara ‘ākilāne pend idüb üstāda kelimātın istimā‘ (22) itdürdükdə

(1594) Beyt

Guft üstā rāst mīgūyed revīd

Derd-i [ser] efzūn (23) *şudem bīrūn şevīd*

üstād oğlanlara hitāb idüb toğrı söyleri- (24) yürek baña baş ağrısı ziyāde oldı taşra oluñ diyü oğlanlara icāzet (25) virüb yolladı

Halāş yāften-ı küdekān ezmekteb bemekr

ol āfitāb-ı (26) sipehr-i haķīkat bu sürh-i şerīfde mekteb oğlanlarınıñ bu mekr ü hīle ile halāş (27) buldukların beyān idüb buyururlar ki

(1595) Beyt

Secde kerdend u bügüftend ey kerīm

[132b] (1) *Dūr bādā eztu rencūrī vü bīm*

secde eylediler ve ey kerīm diyü söylediler ki uzak olsun (2) senden hastalık ve kórqu ya‘nī h^vācelerine tapu kılub du‘ā eylediler

(1596) Beyt

(3) *Pes bīrūn cestend sūy-ı hānehā*

Hemçü murğan derhevā-yı dānehā

andan şoñra (4) taşra şıçradılar evlerine toğrı kuşlar gibi dāne ārzūsıyla

(1597) Beyt

Māderān şān (5) *hışmgīn geştend u guft*

Rūz-ı küttāb u şumā bālehv-i cüft

oğlanlarıñ (6) vālideleri ğazabnāk olub didiler ki ders ğüni ve siz oyun ile yoldaşsuz
(7) ya‘nī dersinüz ğüni iken mektebe gitmeyüb la‘b ü lehve iştiğāl idersüz (8) diyü
bunları azar eyledüklerinde

(1598) Beyt

‘Özr ‘āver dend k’ey māder tu bīst

Īn ğünāh (9) ezmā vü eztaķāşīr nīst

‘özr getürdiler ki ey vālide sen ğur bu ğünāh ve şuç (10) bizden ve taķşīrimizden
degüldür

(1599) Beyt

Ezķazā-yı āsmān ustād-ı mā

Geşt (11) rencūr u saķīm ü mübtelā

ķazā-yı āsmāndan bizüm üstādımız ğasta ve saķīm (12) ve mübtelā oldı bize varuñ
ğaneleriñüze ğidüñ diyü izn ü icāzet virmeķle (13) ol eelden lehv ü la‘b idüb
oynamağa meşğülüz didüklerinde

(1600) Beyt

(14) Māder ān ğuftend mekrest ü dūrūğ

Şad dūrūğ ārīd behr-i ŧam‘-ı dūrūğ

vālideler (15) didiler ki sizüñ bu söziñüz ğīle ve yalandur zīrā siz bir ayran
ŧam‘ından (16) ötüri yüz kizb getürsüz līkin

(1601) Beyt

Tā şabāh āyīm piş-i ūstā

(17) Tā būbinīm aşl-ı Īn mekr-i şumā

biz yarın ūstāduñ ğuzūrına varub (18) sizüñ bu ğīle [vü] kizbin aşlın ğörelüm
didüklerinde

(1602) Beyt

Kūzekān ğuftend (19) bismillāh revīd

Berdürüg-ı şıdķ-ı mā vākıf şevīd

oğlanlar bismillāh (20) vālideler giderek ve bizüm şıdķ ve kızbimüze vākıf olıñuz diyüb vālidelerine (21) bīpervā söylediler

Reften-i māderān-ı kūzekān be‘iyādet-i üstād

(22) ol sultān-ı selātīn-i beķā bu sürh-i şerīfde oğlanlaruñ vālideleri (23) üstāduñ ‘iyādetine revāne oldukların imlā idüb buyururlar ki

(1603)(24) Beyt

Bāmdādān āmedend ān māderān

Ĥufteestā hemçü bīmār-ı girān

(25) ‘ale’s-seher geldiler ol vālideler üstādı ağır hasta mānendi gördiler ki

(1604) Beyt

(26) Hem ‘arāk kerde zibisyārī lihāf

Ser bübeste rū keşīde dersicāf

hem (27) yorğan çokluğundan dürilmiş başı bağlu yüz çāşab altına çekmiş

(1605) Beyt

[133a] (1) Āh āhī mīkuned āheste ū

Cümlegān geştend hem lāhavle-gū

yapça yapça āh vāh (2) eylemede gördiler ol ĥātūnlar cümlesi lāhavle oğuyıcı olub

(1606) Beyt

Ĥayr bāşed(3) üstā ĩn derd-i ser

Cān-ı tu mārā nebūdest z’ĩn ĥaber

ey üstād bu baş (4) ağrısı ĥayr ola senüñ cānuñ için bundan bizüm ĥaberimüz olmamış idi ya‘nī (5) mekteb oğlanları vālideleri ĥvācenüñ ‘iyādetine gelüb hasta olmuşsuz (6) ey efendi bizüm ĥaberimüz olmadı diyü ĥvāceye ‘özr idüb ĥātırın su’āl eyledüklerinde

(1607)(7) Beyt

Guft men hem biḥaber būdem ez'īn

Āgehem māder ḡarān kerdend hīn

(8) ḥ^vāce ḥātūnlara ḥiṭāb idüb didi ki benüm daḥı bu ḥastalığıdan ḥaberüm yoḡidi (9)
beni eṭfāl-i mekteb ḥaberdār idüb āḡāh eylediler ey ḥātūnlr zīrā

(1608) Beyt

(10) Men budem ḡāfil beṣuḡl-i ḡāl ü ḡīl

Būd derbāṭın çünin rencī ṣaḡīl

ben ḡāl (11) u ḡīl ṣuḡli ile ḡāfil olub meḡer derūnumda böyle bir ağır ḥastalığı varmış
(12) bilmez idüm aḥvāl-i ‘ālem ise böyledür ki

(1609) Beyt

Çün becīd meṣḡūl bāṣed Ādemī

(13) Ū zidīd-i renc-i ḥod bāṣed ‘amī

Ādem oḡlanı bir nesneye çünki ziyāde istek (14) ile meṣḡūl olur ol kimesne kendü
ḥastalığını görmeden kör olur meṣelā

(1610)(15) Beyt

Ezzenān-i Mıṣr Yūsuf ṣud semer

Ki zimeṣḡūlī büṣud z'īṣān ḥaber

(16) Mıṣır ḥātūnlarından Ḥazret-i Yūsuf ‘aleyhi’s-selām vaḡa‘ası ḥikāye olmuṣdur ki
(17) meṣḡūlluḡdan anlardan ḥaber gitdi ya‘nī Ḥazret-i Yūsuf ‘aleyhi’s-selāmuñ
cemāl-i (18) pürfeyz ü leṭāfetin müṣāhedeleri ṣuḡlinden kendi zātlarından biḥaber
olub

(1611)(19) Beyt

Pāre pāre kerde sā‘idhā-yı ḥ^vīṣ

Rūḥ-i vālih ki ne pes bīned pīṣ

(20) kendü kendülerinüñ ellerin pāre pāre eyleyüb rûhları hayrān olub ne (21) öñün görür ne şöñun ki kışşası şuhufārā-yı tefāsīr ü tevārihdür bu aqvāle (22) mişāl-i āher dağı budur ki

(1612) Beyt

Ey besā merd-i şücā'ender hırāb

Ki büberred (23) *dest yā pāyeş dırāb*

katı çok şeca'at şāhibi er vardur ki (24) cenk içinde zaħm anuñ elin yāhūd ayağın illetduğda

(1613) Beyt

Ū hemān (25) *dest āverd dergīr u dār*

Bergümān-ı ān ki hest ū berkarār

ol şecā'at (26) şāhibi merd el getürür tutmağa ve urmağa ol zann eyler ki kendüyi sağ ve sālīm (27) eski kararında şanıır ammā kaçan ki el şalmağ murād eyler

(1614) Beyt

Ĥod bübīned [133b] (1) *dest refte derzarar*

Ĥün ez'ü bisyār refte bilhaber

ol zamānda görür ki (2) cenk içinde el gitmiş ve andan çok kan akmış ve ol keyfiyyetden kendünün (3) aşlā haberi yok imdi izā kāne kezalik

Derbeyān-ı ān ki ten rührā hem çün libāsī(4) **st ve ĩn dest āstīn-i dest-i rühest ve ĩn pāy müzeyi** (5) **pāy-ı rühest**

ol sultān-ı iklīm-i 'ināyet ve ol pādişāh-ı memleket-i hidāyet (6) ve ol tācdār-ı kişver-i keşf-i kerāmet cenāb-ı Ĥazret-i Mevlānā-yı pür'izzet ü sa'adet (7) bu sürh-i şerīfde ten-i Ādemīzād-ı rüha libās gibi olub ve ten eli rüħ elinüñ yeñi (8) mānendi ve ten ayağı rüħ ayağınüñ evüñ ve pābucı mānendi oldıgın beyān idüb (9) haķīkat-ı emrden haķīr olmağı 'ayān eyleyüb buyururlar ki

(1615) Beyt

Tā bidānī ki ten (10) *āmed çün libās*

Rev bücū lābis libāsīrā melīs

ey sālīk-i rāh-ı Hudā bu ma‘nā (11) böyle olduğı şundan ötürüdür ki tā sen bilesin ki ten libās gibi geldi bunu (12) böyle taḥkīk bilüb ve i‘timād-ı küllī ile i‘timāduñdan şonra yūri giyici talebinde olub (13) libāsı yalama libasihi ḳāfiye melās olduğı zāhir velīkin “*Tüktebu melbesün ve tuḳra’u* (14) *melasū*³⁵⁹ iktizāsınca bu kitāb-ı müsteḫābda bu üslūb-ı Ḥaḳ maḥallde vāḳi‘ olub (15) şāriḥler ‘aleyhümü’r-raḥme ve’l-maḡrifet ḥāzerātı beyān idüb iştibāha yir ḳomamışlardır

(1616) (16) *Beyt*

Rūhrā tevḥīd-i Allāh ḥoşterest

Ġayr-ı zāhir dest ü pāyī dīgerest

(17) rūḥa Ḥazret-i Allāh ‘azīmü’ş-şānuñ tevḥīdi ḥoşrek ve gözlerüñ ve uyurken (18) zāhir elinden ve ayağından Ġayrı el ve ayak vardur ya‘nī ey ḫālib-i sālīk (19) sen bu şūret-i zāhirde olan el ayak ve göz ḳulaḳ ve sa’ir eczāñuñ üzerine (20) ditreyüb ancak benüm varlığıum bu zāhirdür dime bu görinen zāhir fehmi olınmaz niçe (21) niçe ḫıdmet ü ‘ubūdetler ile bilinür ‘aḳl-ı cüz’ī vehmī māverāsında bir kārdu (22) meşelā

(1617) *Beyt*

Dest ü pā derḥvāb bīnī v’itilāf

Ān ḥaḳīḳat (23) *dān medāneş ezgüzāf*

düşüñde el ve ayak ĩns ḫutmaḳ görürsün ol (24) sen sen ki beden ḫutarsın pes imdi ḳorḳma cismümden cān ḫaşra (25) olduğından ya‘nī feizā kāne el-emr kezālik “*En-nevmün şaġīrun ve’l-mevtü nevmün kebirun*”³⁶⁰ ḳavl-i (26) dürebārince ‘āmil olub mevt ü fevtten elem ü izḫrābda olma

³⁵⁹ “Melbes diye yazılır melas diye okunur.”

³⁶⁰ “Uyku küçük ölümdür, ölüm de büyük uykudur.”

Ḥikāyet-i (27) ān dervīş ki derkūh ḥalvet kerde būd ve beyān-ı ḥalāvet-i inkitā‘ ve ḥalvet [134a] (1) ve dāḥil şuden der’īn menķbet ki ene celīsu men zekerenī ve enīsu menisste‘nese bī (2) ger bāhemeī çü bīmenī bīheme v’er bīhemei’ çü bāmenī bāhemeī ol ķuṭb-ı gerdūn-ı āşiyān (3) ol ārif-i ḥikmet-i beyān ol nāşih-i kerrūbiyān ol pādişāh-ı lāmekān (4) ol tācdār-ı ins ü cān cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu’l-‘azīz ḥāzretleri çünkim (5) bedenden cān ṭaşra olmasından ḳorķma diyü emr ü fermān buyurdılar ol ḳavl-i sa‘ādet- (6) ‘ünvān ve ‘izzet iḥşānı te’kīd için ṭağda ḥalvet eyleyen dervīşüñ ḥikāyesin (7) ĩrād buyurub ve ḥalkdan inkitā‘ u ḥalvet itmenüñ ḥalāvet ü fevāyedin (8) beyān buyurub ana *celīsu men zekerini ve enīsü men iste’neseni* ḥadīs-i ḳudsī-yi (9) pür‘izzetüñ bu mażmūndan olub *ger bāhemeī çü bīmenī bīheme v’er bīhemei’ çü bāmenī* (10) *bāhemei’* nükte-yi pürḥikmetüñ ma‘nā-yı şerīfin takrīr ü ‘ayān idüb buyururlar ki

(1618) (11) *Beyt*

Būd dervīşī bekuhsārī muķīm

Ḥalvet ũrā būd hemḥvāb u nedīm

(12) bir ṭağda muķīm bir dervīş var idi ḥalvet ol dervīşüñ nedīm ü hemḥvābı (13) idi

(1619) *Beyt*

Çün ziḤālūķ mīresīd ũrā şemũl

Būd ezenfās-ı merd ü zen melũl

(14) çünki Ḥaḳ Te‘ālā ḥazretlerinden aña şarāb-ı şāfī vü ḥālīş irişürdi ol dervīş (15) erk ve ‘avratuñ nefslerinden melũl idi ya‘nī anuñ “*Nafaķahi ve ma’uneti min ḳabili’r-rahmani müheyyā* (16) *ve āmāde*³⁶¹ olduğundan maḥlũķ muşāḥebetinden ictināb idüb ṭağda ḥalvet (17) ü ‘uzlet iḥtiyār eylemiş bir merd-i kāmīl ü ‘ālīkadr idi şü vechle ki

(1620) *Beyt*

³⁶¹ “Onun geçimi ve nafakasını Allah önceden hazır etmiştir.”

(18) *Hem çünan ki sehl şud mārā hazar*

Sehl şud hem kavm-i dīgerrā sefer

ancılayın ki bize bir perde (19) muķīm olub oturmak āsān olduğı gibi bir bölük halka dağı ancılayın sefer ü (20) seyeĥāt āsān ü rāĥat oldı zīrā keyfiyyet ve kār u bār ʿālem böyledür ki

(1621) *Beyt*

(21) *Ān çünān ki ʿāşıkī berserverī*

ʿĀşikest ān ĥ^vāce berāhengerī

ancılayın ki sen (22) salţanat u ʿizzete ʿāşıksın ol ĥ^vāce demirciliĥa ʿāşıkdur yaʿnī senüñ şāh- (23) lıĥa olan meyl ü maĥabbetüñ gibi bir ĥayrısınüñ demirciliĥa ol miķdār meyl ü maĥabbeti vardur (24) zīrā

(1622) *Beyt*

Her kesīrā behr-i kārī sāĥtend

Meyl ānrā derdileş endāĥtend

bu ʿalemde (25) her bir kimesneyi bir işden ötüri düzdiler ol işüñ meyl ü maĥabbeti anuñ (26) görñlüne atdılar öyle olıcek görmez misin

(1623) *Beyt*

Dest ü pā bīmeyl cunbān key şeved

(27) *Ĥār u ĥas bīāb u bādī key reved*

el ve ayak meylsüz kaçan ĥareket ider ĥār u ĥas [134b] (1) āb u bādsuz kaçan yürür yaʿnī evvel meyl ü maĥabbet ĥāşıl olur andan şoñra (2) dest ü pā ĥareket kezalik āb ü bād zuhūr eylemese ĥār u ĥas yirlerinde ĥalurlar (3) imdi izā kāne kazelik ey tālīb-i sālīk ĥāfilmebāş ki

(1624) *Beyt*

Ger bübīnī meyl-i (4) ĥod sūy-ı semā

Perr-i devlet berguşā hem çun hümmā

eger görürseñ kendi meylüni āsmān (5) cānibine devlet anadın ac hümā gibi ya‘nī ey alib-i rāh-ı Hudā ve ‘āşık-ı bezm-i (6) şafā kendü ab‘ u mizācuñda ıslāh arafına meyl ü rağbet görüb ā‘at ü ibādete (7) meylüñde kesālet ü keşāfet müşāhede eylemez iseñ hezārān amd u şükür ü senā (8) idüb cān u dilden ā‘at ü ‘ibādete mücidd ü sā‘id ol ammā

(1625) Beyt

(9) *V‘er būbīnī meyl-i od sūy-ı zemīn*

Neva mīkun hī menşīn ezanīn

(10) ve eger kendi meyli yir arafına görürseñ fiğān eyle aşlā enīn ü anīnsüz (11) oturma ya‘nī ab‘uñda lezzet-i kāzibe-yi dūnyā-yı denīye rağbet ü maabbet müşāhede (12) idüb araf-ı āerden kendüñde ğaflet görürseñ anuñ āre vü dermānı (13) şıd u ulūş ve niyyet-i ālīşe ile tevbe vü istiğfāre meşğul olub (14) der-i dergāh-ı Hudāda kerb ü zārı eylemekdür aña sa‘y ü gūşış eyle zīrā ‘ālemd

(1626) Beyt

(15) *‘Ālān od nevahā pīşīn kunend*

Cāhilān āir beser bermīzenend

‘āıl (16) ü dānālar ve şulealar ve bīnālar neva vü āh u enīn ü zārılıđı pīşīn iderler rızā-yı (17) aı taşīlden ötüri cāhiller ise şoñunda başlarınıñ üzerine urub (18) dögünürler ya‘nī hemğām-ı kıyāmetde ‘ömr-i nāzenīni hevā vü fenāya şarf iden (19) cūhhāl dögünüb fiğān u āh u enīn-i bīfāide iderler imdi feizā kāne kezalik ey alib-i (20) sālīk

(1627) Beyt

Z‘ibtidā-yı kār āirrā būbīn

Tā nebāşī tu peşīmān yevm-i dīn

(21) işüñ evvelinden şoñunu gör tā sen yevm-i dīnde pişmān olmasın ya‘nī (22) āl-i ayātuñda beāñ için āreye sa‘y eyle ki anuñ āre vü dermānı emr ü fermān-ı

(23) Yezdānī ʔutub nehyden nefis ʔavsın nādānī ʔard u dūr eylemekdür tā ki seni (24) rihletde ve elem ü izʔirābı ve peşīmān-ı nārahmetinüñ sūzānı eylemeye
Dīden-i zerger (25) ‘ākıbet kārā ve suhan bervefḳ-ı ‘ākıbet guften bāmüste‘īr-i terāzū ol (26) selāḫin-i beḳānuñ sulḫānı beyt-i māsabāḳuñ te’kīd-i şānı için bu sürḫ-i (27) şerīf-i ḫikmet-i beyānı in‘ām u iḫsān buyurub bir zergerüñ ‘ākıbet kārūñ [135a] (1) ‘üvnānı ne olduḡın görüb müste‘īr-i terāzū olan nādān vefḳ-ı ‘ākıbet üzre (2) söz söyleyüb ilzām itdüḡi beyānı īrād eyleyüb buyururlar ki

(1628) Beyt

Ān yekī āmed (3) **bepīş-i zergerī**

Ki terāzū dih ki bersencem zerī

bir kimesne bir ʔuyumcınūñ öñüne (4) geldi ki bir terāzū vir altun dartayum diyü terāzū ʔaleb itdükde

(1629) Beyt

(5) **Guft ḫvāce rev merā ḡırbāl nīst**

Guft mīzān dih berīn teşḫar meīst

(6) ol ʔuyumcı ḫvāce var git benüm ʔalburum yoḡdur didi ol kimse ʔuyumcıya mīzān (7) vir bu hezldede ʔalma didi ey zerger baña altunımı dartmaḡa terāzū virüb (8) benümle maşḫaralıḡ idüb beni istihzā eyleme didükde

(1630) Beyt

Guft cārū (9) **bī nedārem derdükān**

Guft bes bes īn meḡāḫikrā bümān

ol zenger (10) bu kimesneye cevāb virüb didi ki ben dükkānda ʔutmam ol kimesne daḡı zergerde (11) didi ki tīz bu meḡāḫiki terk eyle

(1631) Beyt

Men terāzūyī ki mī ḫvāhem bidih

(12) **Ḥvīştēnrā ker mekun her sū mecih**

ben istedigüm terāzūyı vir kendüni şağır eyleme (13) ve her cānibe alğıma diyü
kuyumcıya unfile kelimāt itdükde

(1632) Beyt

Guft bişnīdem (14) suan ker nīstem

Tā nepindārī ki bīmanīstem

uyumcı ol kimesneye didi ki sözini (15) iitdüm şağır degülüm benüm sözlerimi
manāsuzdur zann eylemeyesün yanī sen benden (16) şūret-i elfāzla terāzū taleb
itdüh ben sana manā ile cevāb virdüm (17) ammā sen benüm manīdār sözlerimi
fehm itmeyüb hezle aml eyledün

(1633) Beyt

(18) Īn şenīdem līk pīrī murtei

Dest lerzān cism-i tu nāmuntei

bunu (19) iitdüm lākin marāz-ı raşeye mübtelā pīrsin el ditrer cism serīrsüz yanī ey
(20) kii meyyite müşābihetün kemālde olub serīrsüz cenāzeye düşmişsin ve (21)
raşa illetüh de var bundan ayrı

(1634) Beyt

Vān zer-i tu hem urāza urd u mürd

(22) Dest-i lerzed pes birīzed zerr-i urd

senüh ol altunuñ ufa defek (23) ırındı elün ditrer andan şoñra ol urde altun
dökülür

(1635) Beyt

(24) Pes bügüyī vāce cārübī biyār

Tā bücüyem zerr-i odrā dergubār

andan şoñra (25) dirsın ūstā süpürge getir tā arayayum kendi altunımı toz iinde
diyü benden (26) süpürge taleb itseñ gerek bu kerre

(1636) Beyt

Çün bürübî ḥākrā cem‘ āverī

(27) *Güyyem ḡalbīr ḥ^vāhem ey cerī*

çünkü ol toz tobrağı süpürüb cem‘ idesin [135b] (1) bañā diseñ gerek ki ḡalbur isterüm ey bahādur ya‘nī üslüb ile saña mīzān virsem süpürge (2) ḡaleb idecegün zāhir süpürge virsem ḡırbāl maḡlūbuñ olcağı bāhir olmaḡla

(1637) *Beyt*

(3) *Men zievvel dīdem āḡırrā tamām*

Cāy-ı dīger rev ezin cā ve’s-selām

ben evvelden āḡıri (4) tamām gördüm bir ḡayrı yirde bundan ve’s-selām

Baḡıyye-yi ān kıḡḡa-yı ān zāhid-i kūhī ki (5) nezr kerde būd ki mīve-yi kūhī ezdıraḡt bāz nekenem ve dirāḡtrā nefşānem ve kesīrā (6) negūyem şarīḡ ü kināyet ki biyefşān mekr ān ḡürem ki bād efkende bāşed ezdıraḡt

(7) ol pādīşāh-ı memālik-i hidāyet ve ol sulḡān-ı iḡlīm-i vilāyet bu sürḡ-i şerīfde (8) zāhid kūhīnūñ ḡaḡ mīvesin yimeyüm ve aḡac silkmeyüm ve bir kimesneye şarīḡ ü kināye (9) ile silk dimeyüm ancaḡ anı yiyem ki rüzḡār aḡacdan düşüre diyü eyledigi nezrūñ (10) kıḡḡasınıñ baḡıyyesin nazm idüb buyururlar ki

(1638) *Beyt*

Ender ān kuh būd eşcār (11) u şimār

Pes mürūd kūhī āncā bīşümār

ol ḡaḡda aḡaclar ve yemişler var idi (12) çok ḡaḡ armudı var idi ol mevzi‘de şayısuz ve ḡesābsuz öyle olıcek

(1639)(13) *Beyt*

Guft ān dervīş yā Rab bātu men

‘Ahd kerdem z’īn neḡīnem derzemen

(14) ol dervîş cenâb-ı ‘izzete ‘izzet-i ‘azimete hîṭâb idüb yâ Rabbü'l-‘izzet zât-ı (15) bîçünüñle ‘ahd u peymân eyledüm ben bu dıraḥtlardan sağ oldıgca yemiş düşermeyüm

(1640)(16) Beyt

Cüz ezân mîve ki bād endāhteş

Men neçînem ezdiraḥt-ı münte‘iş

(17) ol mîveden ğayrısın ki yıl itmiş ola ben dıraḥt-ı münte‘işden aṣlâ ‘ayş (18) kopardımayayum yâ Ḥayy ü Kāyyum perverdigâr diyü bu cenâb-ı Ḥazret-i Ḥaḫ ile ‘ahd u mîsâk (19) idüb

(1641) Beyt

Müddetî bernezzr-i ḥod bûdeş vefâ

Tâ derâmed imtiḥânât-ı kazâ

(20) bir zamân kendi nezri üzre ol dervîşüñ vefâsı olub ‘ahdinde (21) sâbit oldı tâ ki kazâ-yı ilâhî imtiḥânları gelüb zuhûr idince ‘ahd u nezrinde (22) sâbit oldı öyle olıcek ey ṭâlib-i sâlik āġâh ol ki bu dünyây-yı denî ki (23) ‘âlem âsiyâbdur bunuñ her kâr u bârinde imtiḥân-ı kazâ-yı Ḥudâ vardur

(1642) Beyt

(24) Z’în sebep fermüd istiṣnâ kunîd

Ger Ḥudâ ḥvâhed bepeymân berzenîd

(25) bu sebebden cenâb-ı ‘izzet celletü ‘azimetihî buyurub emr ü fermân eyledi ki (26) umûriñuzda ve aḳvâl ü ef‘âliñüzde istiṣnâ idüb her ḫarıñuzda inş’âllâh (27) diyîñ ve eger Allâh emr iderse bu iş olur diyü bu ḫavl-i kerîmi her ‘ahd ü peymânıñuza [136a] (1) yukarı urub yirüñ idüñ diyü buyurub *“Kulle yevmin hûve fî şe‘nin”*³⁶² hîṭâb-ı (2) ‘izzet maşḫûbunca beyt-i şerîfüñ ma‘nâ-yı feyz-i iḥsânı sûre-yi Kehfde olan bu âyet-i (3) kerîmenüñ tefsîr-i şerîfinden rûşen ü ‘ayândur ki ḫavlühü Te‘âlâ

³⁶² “O, her an yeni bir ilâhî tasarruftadır.” (Rahman 55/29)

“Ve lā teḳūlenne li şey’in innī fā’ilun (4) zâlike ğadā. illā en yeşā’allāhu vezkur rabbeke izā nesīte ve ḳul ‘asā en yehdiyeni rabbī (5) li aḳrabe min hāzā raşedā”³⁶³ el-āyetihî

(1643) Beyt

Her zamān dilrā diger meylī dihem

Her nefes (6) berdil diger dāġī nehem

her zamān göñüle ğayr ğüne meyl ü maḥabbet virürüm her nefes göñül (7) üzerine bir ğayr dāġ vaz^c itdüm ya^cnī ḳulūbe-yî mutaşarrıf zāt-ı bîçünemdür ānen feānen murād-ı (8) kerīmüm üzre taşarruf eylerüm dimek ola cenāb-ı ‘izzet lisānından nitekim “Elḳalbūu (9) beyne işbe‘ayni min eşābi‘i’r-raḥmani yuḳallibuhu keyfe yeşā’u”³⁶⁴ mazmūn-ı sa‘ādet (10) meşḫūnı ma^cnā-yı beyt-i pür‘izzete burhan-ı ḳāt^c oldıġı ‘ayān u hüveydādur

(1644) Beyt

(11) *Kullü eşbāhin lenā şe’nun cedīd*

Kulle şey’in ‘anmurādī lāyahīd

her şabāḥda (12) bizüm içün bir kār-ı cedīd vardur her şey’ benüm murādumdan meyl eylemez her ne dilersem (13) olan oldur ‘alā ṭarīḳü’l-vaḫy fî ḳalbi Mevlānā ḳavl-i kerīm-i ḥudāvend tevānā budur

(1645) Beyt

(14) *Derḥadīs āmed ki dil hem çun perīst*

Derbeyābānī esīr-i şarşarīst

beyt-i (15) kerīmüñ ma^cnā-yı ‘ālī ḳadrin mü’ekkid-i ḥadīs-i nübüviyyede vārid olmışdur ki göñül bir (16) tüy mānendi nesnedür ki beyābānda rüzġaruñ esīridür

(1646) Beyt

³⁶³ “Hiçbir şey hakkında sakın “‘yarın şunu yapacağım’” deme! Ancak, ‘Allāh dilerse yapacağım’ de. Unuttuġun zaman Rabbini an ve ‘Umarım Rabbim beni, bundan daha doğru olana ulaştırır.’ de.” (Kehf 18/23, 24)

³⁶⁴ “Kalb rahmanın parmaklarından iki parmağının arasındadır nasıl isterse onu öyle çevirir.”

Bād perrā (17) *her ʔaraf rāned gūzāf*

Geh ʔep ü geh rāst bāşad iḥtilāf

rūzgār ol (18) tüyi bīpervā her cānibe sürer gāh şağa ve gāh şola yüz dürlü iḥtilāfāt (19) ile uçurub ve ƙaldırub perrān eyler gönliñ bu vech üzre olduğı ḥadīs-i (20) şerīf-i Resūlallāh ile müberhendür velīkin

(1647) *Beyt*

Derḥadīs-i dīger ĩn dil dān ʔünān

(21) *K'āb-ı cūşān z'āteş ender ƙāzgān*

ḥadīs-i āherde vārid olmuş ki ey (22) sālīk sen bu gönli bil ki ƙazğan içinde āteşden ƙaynayıcı şü (23) gibi böyle i'tikād eyle zīrā

(1648) *Beyt*

Her zamān dīlrā dīger reyī buved

(24) *Ān ne ezvey līk ezcāyī buved*

her zamān gönliñ bir dürlü tedbīri vardur ol (25) andan degüldür ammā bir yirdendür ya'ni ƙalbe her dem ve her zamān envā' ḥāḫıra gelür (26) bu böyledür böyle olıcek ey ḫālib-i rāh-ı Hudā ey 'āşık-ı şafvet-i şafā

(1649) (27) *Beyt*

Pes ʔirā iymin şevī berrey-i dil

'Ahd bendī tā şevī āḫir ḫacil

[136b] (1) pes gönül re'y ü tedbīrine bunuñ taḫḫīki budur ki diyü bīçün emīn olub 'ahd (2) bağlarsın bu iş āḫir ḫacil olmadan ötüri mi idersin 'āḫıl u dānā kimesne ḫacil olmak (3) için 'ahd eylemez imdi her kārūnda ve ƙavlünde inş'allāhü'r-raḫmandı zīrā ba'zı tedbīrūñ (4) rast geldüğinden gönle i'timād u fāḫıraya i'tikād eyledigüñ

(1650) *Beyt*

ĩn hem (5) *ezte'sīr-i ḫikmet u ƙader*

Çāh mībīnī vü netvānī ḫazer

bu hem hüküm ü kaderün te'sirindendir (6) ki önünde kuyu görürsün ve şakınub düşmemeğe kâdir olmazsın meşelâ

(1651) Beyt

(7) Nîst hod ezmurg-ı perrân in 'aceb

Ki nebîned dâm u ufted der'atab

uçucu (8) kuşdan 'aceb degüldür ki tuzak görmeyüb dâme düşer ve zahmet ü kayda u- (9) ğrar ve bu 'acaib ü ğarib degüldür

(1652) Beyt

În 'aceb ki dâm bîned hem veted

(10) Ger bih^vâhed v'er neĥ^vâhed mîfuted

'aceb olan budur ki tuzak görür ve bağ görürde (11) isterse de istemez de tuzaga düşer ya'nî nādānuñ dām-ı miñnete giriftār olduğu (12) 'aceb degüldür 'ākıl u dānā-yı kāmiliñ giriftār olması 'acebdür ki kaçā-yı ilāhīyeden ħalāş (13) kimesnenüñ iktidārı olmayub rızādan ğayrı çāresi yokdur kaçā ve kader böyle (14) bir emr-i muĥarrerdür ki

(1653) Beyt

Çeşm bāz u gūş bāz [u] dām pîş

Sūy-ı dāmī mîpered (15) bāperr ħ^vîş

gözi açık ve kulağı açık ve dam önünde dām cānibine uçar kendi (16) ħanadıyla elĥāşıl kaçā ve kaderden ictināb ü perĥîz ħābil ü imkān degüldür

(17) Teşbîh-i bend ve dām-ı kaçā beşüret-i pinhān beeser peydā

Ol sultān-ı (18) selāĥîn-i vefā

Ve o tācdār-ı kişver-i beĥā

Cenāb-ı Ĥazret-i Mevlānā

ħuddise sırrahu' (19) l-a'lā bu sürĥ-i şerifde bend ü dām ü kaçānuñ şüreti pinhān ve eşeri āşĥāre (20) ola ya'nî ne vechle oldığın ħāricde teşbîh idüb beyān buyururlar ki

(1654) Beyt

(21) *Bīnī ender delķ mihterzādeī*

Ser bürehne derbelā uftādeī

meşelā ey ʔālīb-i şādık (22) bir devletlüzāde yamalu köhne ırķada görürsün başı
çıplak belāya düşmiş

(1655)(23) Beyt

Derhevā-yı nābekārī sūhte

Aķmişe'v emlāk-ı ħod bufrūhte

işsüzlük (24) ārzüsunda yanmış kendünün ķumaşların ve emlāk ü 'aķārın şatmış

(1656)(25) Beyt

Ĥān [u] mān refte şude bed nām u ħ^vār

Kām-ı düşmen mīreved idbīrvār

ħan (26) u mānı gitmiş bednām ve zelīl olmuş düşmen murādınca yürür gir[ü] tersine
gibi işte bu (27) ħāl ü keyfiyyetde bir kişi oğlanı görürsün

(1657) Beyt

Zāhidī bīned bügüyed ey kiyā

Himmetī[137a] (1) mīdār ezbehr-i Ĥudā

bir tārık-i fenā görür aña ħiṡāben dir ki ey ulu 'azīz bir himmet (2) ʔut Allāh 'aşķına
ya'nī ol kiřiżāde bir 'ābid ü zāhid kimse görse 'azīzüm (3) kerem eyle baña bir
himmət it diyü söyler dir ki

(1658) Beyt

K'ender'īn idbār-ı zışt (4) uftādeem

Māl u zerr u ni'met ezkef dādeem

bu çirkin idbāruñ içine düşmişüm (5) māl ve altun ve ni'meti elden aldırmişüm
diyüb

(1659) Beyt

Himmetī tā bev ki z'īn men vārehem

(6) *Z'īn gil-i tīre buved ki bercehem*

sultānum bir himmet eyle ola ki bundan ben ur- (7) tulam bu siyāh balcıktan ola ki ıcrayub alā olam bu minvāl zre

(1660) *Beyt*

(8) *n du'ā mh^vhed  ez'ām u hā*

K'el-alā v'el-alā ve'l-alā

ol devletl (9) olı bu du'āyı ister 'āmm u hādan ve'l-alā ve'l-alā ve'l-alā diy iān (10) u āh ve enn eyler unu birle ki

(1661) *Beyt*

Dest bāz u pāy bāz u bend n

(11) *N mvekkel bersere n āhen*

eli bo ve ayaı bo ve baı yo ve ne baı zre (12) mvekkili ve mbāiri var ve ne bir a'zāsında teymr baı var byle olıcek bu vechle (13) su'āl lāzım gelr ki

(1662) *Beyt*

Ezkudāmn bend mcy alā

(14) *V'ezkudāmn abs mcy menā*

ne ekl baından alā aleb idersin (15) ve ne gne absden urtılmaq murād idersin ey kiizāde dinse bu su'āle (16) lisān- ma'nā ile cevāb- bāavāb in'ām u 'ināyet buyurub (17) buyururlar ki

(1663) *Beyt*

Bend-i tadr u azā-y mutef

Ki nebned ān becz cān- āf

(18) tadr bendi ve gizl azā bendidr ki ol bend-i cān- āfiden ayrı grmez (19) ya'n alā u menā aleb itdigi bend  kayd kayd u bend azā v ader ma'nev- (20)

dür şuver bend ü bağı degüldür ma‘nâ bendini ise cân-ı nâpâk ehl-i hevâ vü heves
(21) görmege kâdir degüldür anı gören ehl-i şafvetüñ pâk cānibidür

(1664) Beyt

(22) Ger çi peydâ nîst ânder mekmenest

Bedter ezzindân u bend-i âhenest

(23) egerçi âşkâre degül ol bend-i ma‘nevî gizlüdedür lîkin zindândan ve teymür
zincirü (24) bukağundan dağı yaramazdur şu vechle ki

(1665) Beyt

Z’ân ki âhenger mer ân-râ bişkened

(25) Hufreger hem hıst-ı zindân berkened

zîrâ teymürücü ol teymür bendleri kırar (26) ve çukur kazıcı dağı zindānuñ kerpicin
kopardır şu vechle ki bend ü zindândan (27) halâş olmak kâbil ü mümkindür ammâ

(1666) Beyt

Ey ‘aceb ĩn bend-i pinhân-ı girân

[137b] (1) ‘Ăciz ezteksîr-i ân âhengerân

ey ‘acebdür bu gizlü ve ağır bend ki teymürçular anuñ (2) şikest itmesinden ‘ăciz ü
sergerdānlardur anı görmege dağı kâdir degüllerdür

(1667)(3) Beyt

Dîden-i ân bend Aħmedrâ resed

Bergelü-yı beste ħablun minmesed

ol (4) ma‘nevî olan bend ve dāmı görmek ħazret-i nebīyy-i mükerrem ‘aleyhi’s-
selāma lâyıkdur (5) ma‘nevî dāmı ol görür ve anuñ vârisleri evliyāullāhu kâddesallāh
ervāħahüm görürler (6) nitekim cenāb-ı ħazret-i Risālet penāh Ebī Lehebüñ zevcesi
boynunda ħablün min mesed (7) müşāhede buyurdı zîrâ ħablün min mesed anuñ
boynunda âşikâre yogıdi ol bir ħabl-i (8) ma‘nevî idi anı cenāb-ı ħazret müşāhede

buyurdu ve her kesüñ gerdeninde ħabl kaçā (9) vü kader muķadder ü muķarrerdür
velīkin ol ħabl-i ma‘nevīyi görmez illā ašĥāb-ı ūhūd görür

(1668) (10) *Beyt*

Dīd berpüŝt-i ‘iyāl-i Bū Leheb

Teng-i heyzüm guft ħammāle ħaṭab

(11) Ebū Lehebüñ ‘iyāli arķasında gördi bir teng odun ħazret aña *ħammale ħaṭab*
(12) buyurdu ya‘nī cenāb-ı ‘izzet-i faĥr-ı verā umerā-yı Ebū Lehebüñ püŝtünde ħaṭab
(13) müŝāhede buyurub aña *ħammale ħaṭab* didi maĥaķķikler ħaṭabdan murād
nemīme ola ki āteŝ (14) ĥuŝümetüñ iŝtigāline bā‘iş ve bādī olur diyü taĥrīr
buyurmuşlar raĥmallāĥ bir rivāyetde (15) zevce-yi Bū Leheb her gün arķasında ĥār u
ĥas yüklenüb ħazret-i sulṭānuñ (16) yollarına neşr iderdi sulṭānı müte‘ezzi idüb cefā
itmeden ötüri diyü taĥrīr olunmuş (17) lākin ħavl-i evvel beyt-i atıye nazaran evlā ve
uĥrevī görünür ve hem maĥalle münāsib ma‘nā olur (18) ħavl-i s̄anī daĥı maĥalline
göre ra‘nā vü zībādur

(1669) *Beyt*

Ĥabl u heyzümrā cüz ü çeŝmī nedīd

(19) *Ki pedīd āyed ber’ü her nāpedīd*

ipi ve odunu ol sulṭān-ı pür‘izzetden ġayrı bir göz (20) görmedi zīrā aña āŝkāre geldi
cem‘ī ġaib ü pinĥān olan eŝyā keزالik anuñ (21) vāriŝlerine daĥı her nihān zāhir ü
hüveydādur

(1670) *Beyt*

Bākīyāneŝ cümle te‘vīlī kunend

(22) *K’īn zibīhūŝist v’iŝān hūŝmend*

peyġamber vāriŝān-i peyġamber olanlaruñ bākīleri (23) ki ‘ulemā vü rūsüm u aĥbāb
ķāl u ķıldür anlar cümlesi te‘vīl iderler ki bu dīvānelıķdandır (24) ve anlar ise
‘aķllılardurlar ya‘nī ‘ulemā vü rūsüm ma‘nā bendlerine giriftār olub ĥalāŝ (25) u

menāş diyü fiğān iden kimsenüñ kelimātın te'vīl idüb böyle söz söyleyen (26) dīvānedür dirler ve müşāhede ve gāīb ve ma'nakār ve şī'arları olmadığından belki (27) inkār bile iderler ve tarīk-i nārāsta giderler

(1671) Beyt

Līk ezte'sīr-i ān pūşteş dü tu

[138a] (1) *Geşte vü nālān şude ü pīş-i tu*

ammā ol ma'nā bendi giriftāri olan kimesnenüñ (2) bend-i ğayb ve ma'nānuñ te'sīrinden arkası iki kat olub senüñ öñüñde (3) fiğān idici olmışdur

(1672) Beyt

Ki du'āyī himmetī tā vārehem

Tā ez'īn bend-i (4) nihān bīrūn cehem

ki baña bir du'ā ve bir himmet ile kırtulayum ola ki bu gizlü bağdan (5) taşra şıçraya idüm diyü niyāz u temennā eyler fī nefsü'l-emr bu aḥvāl böyledür 'āqıl (6) baña şekk ü şüphe eylemez ki

(1673) Beyt

Ān ki bīned īn 'alāmethā pedīd

Çün nedāned (7) ü şakīrā ezsa'īd

ol ki bu 'alāyimi zāhir görür nicesine bilmez ol kimesne şakīyi (8) sa'īdden ya'nī vāriş-i ḥazret-i nebī olan şāhib-i sa'ādet bu 'alayimi (9) 'ayānen müşāhede eyler anuñ ğayrınıñ müşāhedesini zann u gümāniyledür pes (10) 'ayānen kayd u bend-i ma'nevī gören ve devletlü şakīyi sa'īdden yine bilmez

(1674) Beyt

(11) *Dāned u pūşed beemer-i zü'l-Celāl*

Ki bebāşed keşf-i rāz-i Ḥaḳ ḥelāl

bilür ve (12) örter emr-i ḥazret-i zü'l-Celāl ile andan ötüri ki Ḥazret-i Ḥaḳ Te'ālānuñ rāzını (13) keşf ü āşkäre itmek ḥelāl olmaz ya'nī vāriş-i nebī olan velī bu 'ālemde (14)

şakî-yi sa'idden ve t̄alih-i şalihden 'ayānen fark u temyiz idüb her şey' (15) kemā yenbağī bilür ve görür l̄ikin H̄aqquñ rāzınuñ keşfi ve izhārı helāl (16) olmadığından emr-i z̄ü'l-celāl ile örter ve söylemez ve bu aḥvāli kimseye beyān eylemez

(1675)(17) *Beyt*

İn suḥan pāyān nedāred ān fakīr

Ezmecā'at şud zebūn u ten esīr

(18) bu söz nihāyet t̄utmaz ol fakīr mecā'atdan zebūn olub teninüñ esīri (19) oldu ḥiṭāb biẓẓāt pāk-i 'alīlerine yāḥūd Çelebī H̄üsāmeddīn Efendi (20) ḥāzretlerine ola ki velī-yi kāmilüñ maẓhar-ı 'ināyāt-ı H̄āzret-i H̄udā olub 'ālem-i ḡaib (21) ü mā'nāya nāzır ve her aḥvāli kemā yenbağī müşāhede buyurub anuñ ḥaqqında kelimāta (22) şābir oldukları ḥāllerüñ beyānı ḥadd ü ḡāyet t̄utmaz ancak ol dervīş-i (23) kūhī ki mīve ağacdan düşmeduqça kopardub yimeye diyü üzerine nezr idüb (24) 'ahd ü peymān itmişidi açlıqdan ḥālī ḥarāb olub zebūn ve ten esīr (25) oldu anuñ aḥvāli beyān ile dimek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

Muẓtarib şuden-i (26) fakīr nezr kerde bekenden-i emrūd ezdiraḥt ve ḡuşmāl-i H̄aqq resīden bī (27) mühlet

ol ḥusrev-i ḥusrevān-ı 'izzet ol pādīşah-ı beḡā vü ḡurbet ol [138b] (1) mālīk-i t̄ac ü taḥt-ı vuşlat ol t̄ac verā bud sa'ādet cenāb-ı H̄āzret-i Mevlānā (2) ḡuddise sırahu ḥāzretleri bu sūrh-i şerīfde ol nezr eyleyen dervīş-i kūhīnūñ ağacdan (3) emrūd koparduḡile muẓtarib olub aña ḡuşmāl-ı H̄āzret-i H̄aqq irişdüḡün (4) beyān eyleyüb buyururlar ki

(1676) *Beyt*

Penc rüz ān bād emrūdī nerīḥt

Z'āteş-i (5) cū'eş şabūrī mīḡurīḥt

beş gün ol yil emrūd dökmedi açlıḡı āteşinden (6) şabr idiciliḡı kaçdı ya'nī ol feşabr kūhī kendi eliyle yemiş kopa[r]mamaḡa nezr idüb (7) ba'dü'n-nezr beş gün mürür

idüb ağacdan bir vechle emrüd düşmedi açlık (8) āteşi dahı derdmendüñ mi‘desin
yaqub yandırub şabrı kendüden (9) gitdi bu esnāda

(1677) Beyt

Berser-i şāhī mürūdī çend dīd

Bāz şabrī kerd u hodrā (10) vākeşīd

bir dal başında birkaç emrüd gördi girü şabr eyledi kendüyi el (11) uzatmaqdan
çekdi bu kerre

(1678) Beyt

Bād āmed şāhrā serzīr kerd

Tab‘rā ber (12) ħurden-i ān çīr kerd

yil geldi daluñ başını aşağı itdi tabi‘atı anı (13) yimek üzre iken ve qavī itdi bundan
soñra

(1679) Beyt

Cū‘ u za‘f u kuvvet-i (14) cezb-i kazā

Kerd zāhidrā zinezreş bīvefā

açlık ve za‘iflik ve kazānuñ (15) cezbī kuvveti zāhidi nezdinde vefāsuz eyledi

(1680) Beyt

Çün ki ezemrūd-ı bün mīve şikest

(16) *Geşt ender nezr u ‘ahd-ı ħvīş süst*

çünkü ol zāhid emrüd dalından (17) mīve virdi kendi ‘ahd ü nezdinde süst oldu elĥāşıl
‘ahdına vefā ide- (18) meyüb çünkü nezd ü peymānımı bozdi

(1681) Beyt

Hem derān dem gūşmāl-i Ĥaqq resīd

(19) *Çeşm-i ü büğşād u gūş-ı ü keşīd*

hem ol nefesde Ĥaqq Te‘lā ĥazretlerinüñ (20) gūşmāli irişdi anuñ gözin urdı ve
kulağın çekdi

Müttehem kerden-i ān şeyh (21) rā bādüzdān ve burīden-i desteşrā

Ol sulṭān-ı sa'ādet ü iclāl

Ve ol (22) maḳbūl-ı bārgāh-ı zü'l-celāl

cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu bu sürh-i şerīfde (23) zāhid kūhīyi ḳar sözler ile müttehem idüb elin kesdüklerin beyān idüb (24) buyururlar ki

(1682) Beyt

Bist ezdüzdān budend ān cā vü bīş

Baḳş mīkerdend (25) müservedāt-ı ḳıvīş

ol zāhid kūhīnün olduğu ṭağda aña ḳarīb yirde (26) yigirmi hırsuz daḳı ziyāde miḳdārı var idiler kendülerinün uğruladükleri eşyayı (27) üleşürdi ammā ol ehyānda

(1683) Beyt

Şahnerā ḡammāz āgeh kerde būd

Merdüm-i şaḳne [139a] (1) beruftādend zūd

ve bu ademi ḡammāzlar ḳaberdār eylemiş idi ve bu ademi adamları ḳaydudlaruñ (2) üzerlerine düşdiler tiziye hemān

(1684) Beyt

Hem bedān cā pāy-ı çepp ü dest-i rāst

(3) Cümle rā bubrīdend ü ḡavḡayī biḳāst

hem ol mekānda şol ayakların ve şaḡ (4) ellerin cümlesinün iletüb kesdiler ve ḡavḡā u fiḡān ü feryād kalkdı bu kerre

(1685) (5) Beyt

Dest-i zāhid hem burīde şud ḡalaṭ

Pāşrā mīḳvāst hem kerdend (6) saḳaṭ

zāhidün eli kesildi yañlış ayaḡını daḳı hem düşürmek istedi (7) ya'nī ḳaydū[d]uñ ellerin ve ayakların kesen cellād-ı şaḳne zāhid-i kūhīnün (8) daḳı hırsız zannıyla elin kesüb ayaḡın daḳı kesmek murād eylemiş idi keseyüm (9) dirken

(1686) Beyt

Derzamān āmed süvārī bes güzīn

Bāng berzed ber‘avān k‘ey seg (10) bübīn

ol anda bir güzīde atlu şahbāz atlu geldi ve ol ‘avāna heybet ile (11) haykırub çıgırub
ey kelb nazar eyle gör ki

(1687) Beyt

Īn fülān şeyḥest u abdāl-ı Ḥudā

(12) *Dest-i ūrā tu çirā kerdī cüdā*

bu fülān şeyḥdür ve abdāl-ı Ḥudādur anuñ elini niçün (13) cism-i pākinden kesüb
cüdā itdüñ diyü ‘itāb u ‘iḳāb eyledükde

(1688) Beyt

(14) *Ān ‘avān bidrīd cāme tīz reft*

Pīş-i şaḥne dād āgāhīş teft

ol (15) ‘avān yırttı cāmesin ve tīz gitdi dīvāre öñüñe ve bir harāretli ḥaber virdi
ya‘nī zāhid-i (16) kūhīnüñ elin kesen ‘avān elem ü izṫrābdan esvābın ve yaḳasın çāk
idüb (17) zābiṫ ḥuzūrına gitdi ve şöyle bir eksiklik itdüm diyü zābite sūznāk (18) bir
ḥaber virdükde

(1689) Beyt

Şaḥne āmed pā bürehne ‘özrh‘vāh

Ki nedānistem Ḥudā bermen güvāh

(19) ol zābiṫ yalın ayak şeyḥüñ ḥuzūrına ‘özr isteyicü geldi ki bilmedüm Allāh (20)
şāhiddür diyü ‘özrlere izhār idüb ey şeyḥ-i dīn

(1690) Beyt

Hīn behāl kun mer merā (21) z‘īn kār-ı zīşt

Ey kerīm ü server-i ehl-i behīşt

baña halāş eyle bu çirkin (22) işden ey kerem şāhibi ve cennet aşhābı sulţān-ı ‘azīz didükde

(1691) Beyt

(23) *Guft mīdānem sebeb-i īn nīşrā*

Mīşināsem men günāh-ı h^vīşrā

‘azīz (24) şāhneye didi ki bu nīşinizüñ sebebini bilürüm ben kendü suçımı añlarum ey şāhne (25) diyüb cürm ü günāh bendendür elimi kesen ‘avāndan ve senden degüldür diyüb

(1692) Beyt

(26) *Men şikestem hürmet-i eymān-ı ũ*

Pes yemīnem burd dādistān-ı ũ

ben kırdum anuñ (27) eymānı hürmetini pes anuñ ‘adāleti benüm şağ elümi iletdi ey şēhne cürm ü takşīrāt [139b] (1) bendendür

(1693) Beyt

Men şikestem ‘ahd u dānistem bedest

Tā resīd ān şūmi-yi cür’et bedest

(2) ben Hāzret-i Hāq ile eyledigüm ‘ahd u peymānı şikest idüb bed olduğın bildüm tā ol (3) cür’etüñ şe‘āmeti ele irişdi pes öyle olsa

(1694) Beyt

Dest-i mā vü pāy-ı mā vü mağz u pūst

(4) *Bād ey vāli fedā-yı hüküm-i düst*

bizüm elimüz ve ayağımız ve mağz [ve] postumuz ya‘nī cān (5) tenimüz ey vālī-yi vilāyet olan şāhne hāzret-i düstüñ hükümünüñ fedāsı (6) olsun

(1695) Beyt

Ḳısm-ı men būd īn turā kerdem helāl

Tu nedānistī turā nebved vebāl

(7) bu benüm naşībüm idi saña helāl eyledüm sen bilmez idüñ saña vebāl olmaz
ya‘nī bu iş (8) benüm cürmüm şemeresidür senüñ şuçuñ yoқdur diyüb sen bilmez
idüñ velīkin

(1696) (9) Beyt

V’ān ki ū dānist ū fermānrevest

BāḤudā sāmān-ı pīçīden kucāst

(10) ol zāt-ı pāk ki bildi ol fermān idüb emrin tıtdırıcıdur ol ise cenāb-ı (11) ḥazret-i
bārī Te‘ālādur Ḥazret-i Ḥudā Te‘ālā ile qarşulaşmağa kim kādır ve bir söz söylemege
(12) kimüñ zehresi vardur emr-i irādet ü fermān anuñdur senüñ ey şaḥne bu kışāda
(13) aşlā medḥalüñ yoқdur zīrā aḥvāl-i ālem böyledür ki bu ‘ālemde

(1697) Beyt

Ey besā (14) murğī perīde dāne-cū

Ki burīde ḥalk-ı ū hem ḥalk-ı ū

katı çok kuş dāne talebi ile (15) uçucu olmışdur ki anuñ boğazını boğazı derdi
kesdirmişdür bundan ğayrı

(1698) (16) Beyt

Ey besā murğī zimi‘de dermeğaş

Berkenār-ı bām-ı maḥbūs-ı kafaş

ve katı (17) çok kuş daḥı mi‘de ve bağırsak ucından dām kenārında kafesde
maḥbūsdur (18) bundan mā‘adā

(1699) Beyt

Ey besā māhī derāb dūr dest

Geşte ezḥırş-ı (19) gelū me‘ḥūz-ı şest

ve çok balık ordan uzak enli ve yaşşı şuda boğazı (20) ḥarīşlığından aḡuñ tıutulması
olur bundan başka

(1700) Beyt

Ey besā mestūr der (21) *perde bude*

Şūmī-yi ferc u gelū rūsvā şude

ey çok örtülmüş perde ‘iffet (22) ü hayāda iken boğaz ve ferc şümlüğundan ‘ālemde rūsvāyi vü bednām olmuştur ve dağı

(1701) (23) *Beyt*

Ey besā kâzī-yi hibr-i nīk hū

Ezgelū vü rüşvetī ū zerd rū

ey çok (24) eyü hūylu ‘ālīkadr ve şerīf ve ulu kâzī boğaz ve rüşvetden anuñ yūzi (25) şaru olmuştur

(1702) *Beyt*

Belki derHārūt u Mārūt ān şarāb

Ez‘urūc çarḥ-ı (26) şān şud sedd-i bāb

belki Hārūt ü Mārūt ki melekeyn-i mükerrremeyn iken o (27) şarāb çarḥa ‘urūc eylemeden anlara sedd-i bāb oldu ya‘nī Hārūt u Mārūt bile [140a] (1) gelū ferc-i şe‘āmetine uğradılar kande qaldı ki hayevāt u insān ki nefis-i denī (2) ve nādānān giriftārlarıdır şahīḥ ü sālīm qalalar

(1703) *Beyt*

Bāyezīd ezbehr-i īn kerd iḥtirāz

(3) *Dīd derḥod kāhilī ender namāz*

Ḥāzret-i Bāyezīd velī ḳuddise sırrahu ḥāzretleri bundan ötüri (4) iḥtirāz eyledi ya‘nī ḥavf u ḥaşyet idüb şaḳındı kendü zātında namāzda (5) kāhillik gördi ya‘nī Ḥāzret-i Bāyezīd bir vaḳtde zāt-ı pākünde namāza kesālet müşāhede (6) buyurub ḥavf u ḥaşyet buyurdılar ve ol kehālet ü kesāletüñ vücūdı

(1704) *Beyt*

(7) *Ezsebeb endişe kerd ān zūlbāb*

Dīd ‘illetī ḥurden-i bisyār-ı āb

sebebden (8) ol ‘aql-ı ma‘ād sultānı devletli fikr eyledi ki gördi ki ol kehālete ‘illet ü bādi çok (9) şu içmek imiş ya‘nī Hāzret-i Bāyezīd ol kehālete ‘illet çokca şu içmek oldığın (10) görüb bildüklerinde

(1705) Beyt

Guft tā sālī neh vāhem hured āb

Ān çünan (11) kerd ü hudāyeş dād tāb

Hāzret-i Bāyezīd buyurdı ki tā bir yıl tamām oluncaya degin (12) şu içmeyim buyurub ancılayın eyledi ve Hāzret-i Allāh ‘azīmü’ş-şān aña tākāt virdi (13) işte imdi ey sālīk-i rāh-ı Hudā

(1706) Beyt

Īn kemīne cehd-i ü budbehr-i dīn

Geşt (14) ü sultān-ı kuṭbu’l-‘ārifīn

bu alçaq çalışması idi dīnden ötüri ol cihetden (15) oldı ol sultān-ı kuṭbu’l-‘ārifīn ya‘nī Hāzret-i Bāyezīdüñ dīnden ötüri Allāh (16) yolunda ednā cehti bir sene-yi kāmīle şu içmemek oldı imdi tarīk-i Hākkı bundan kıyās (17) idüb taleb ü cidd ü cehdden hıdmetden hālī olma ola ki lezzet-i kerāmetden (18) hişşemend olasın dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(1707) Beyt

Çün burīde şud berāy-ı halk (19) dest

Merd-i zāhidrā der-i şekvā bübest

yine şadra rücū‘ idüb buyururlar ki (20) çünki ol zāhid-i kuḥīnūñ boğazdan ötüri eli kesildi ol merd-i ‘ālīkadr şekvā kapusın (21) bağladı ya‘nī baña bu noḳşān kendi cürmümden geldi nezrümde sābitkadem olmadum (22) eksiklik idüb cezāmı buldum diyü cürmüne i‘tirāf idüb da‘vā vü nizā‘ semtine (23) gitmedi andan şoñra

(1708) Beyt

Şeyh-i Akṭa‘ geşt nāmeş piş-i halk

Kerd ma'rūfeş bedīn* (24) *āfāk-ı halk

Şeyh-i Akṭa' oldı nāmı halk katında boğaz anı bu belā ile meşhūr (25) eyledi ya'nī boğaz belāsından şeyh-i zāhid dimekle ma'rūf iken Şeyh-i Akṭa' dimekle meşhūr oldı

(26) *Kerāmet-i Şeyh-i Akṭa' ve zenbīl bāften-i ū bedü dest*

ol mālīk-i mesned-i vāriş (27) ol menba'-ı keşf-i ve'l-kerāmet ol ḥusrev-i kişver-i sa'ādet cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā [140b] (1) ḳuddise sırrahu ḥazretleri bu sürḥ-i şerīfde Şeyh Akṭa'ıñ kerāmetin ve iki eli ile zenbīl (2) ördügin beyān idüb buyururlar ki

(1709) *Beyt*

Der'arīş ūrā yekī zāir biyāft

(3) *K'ū beher dü dest mīzenbīl bāft*

görende anı bir ziyāret idici buldı ki (4) ol iki eli ile bile zenbīl örerdi 'arīş bāğ kerevedine dirler bunda ḥalvethāneden (5) 'ibāret ola ya'nī bir zāire zāhidi mekānında iki eli ile bile zenbīl örer gördi

(1710) (6) *Beyt*

Guft ūrā ey 'adüvv-i cān-ı ḥ'vīş

Der'arīšem āmedī ser kerde pīş

(7) zāhid zāire ḥiṭāb idüb didi ki ey kendi cānınuñ düşmeni başıñı (8) aşığa idüb benüm kerevedime geldüñ ya'nī uzaḳdan bāng u şadā idüb (9) yā Hū veyāḥūd Hayy diyüb beni āgāh itdin bir ağızdan üzerime geldüñ

(1711) *Beyt*

(10) *İn çirā kerdī şitāb ender sibāḳ*

Guft ezifrāt-ı mihr ü iştiyāk

(11) bu kārı niçün itdüñ gelmede 'acele eyledüñ didükde ol zāir cevāb virüb (12) didi ki ziyāde maḥabbet ve iştiyākumdan böyle geldüm didükde

(1712) *Beyt*

Pes tebessüm (13) *kerd u guft eknūn biyā*

Līk maḥfī dār inrā ey kiyā

öyle olsa (14) zāhid gülümseyüb didi şimdi gel ammā bu gördüğüñ sırrı gizlü tüt ey ulu (15) yaʿnī benüm iki elümle zenbīl ördüğüm sırrı pinhān idüb

(1713) Beyt

Tā nemīrem men (16) *megū īn bākesī*

Ni ḳarbīnī ni ḳabībī ni ḳasī

ol zāhid vaşıyyet idüb (17) zāire tenbīh eyledi ki tā ben ölmedükça bu aḳvāli kimesneye söyleme ne yaḳına ve ne dosta (18) ve ne düşmene zinhār bir ferde bu aḳvāli söyleme diyü tenbīh eyledi

(1714) Beyt

Baʿd ezān ḳavmī (19) *diger ezrevzeneş*

Muḫḫalīʿ geştenḳ berbāfīdenēş

andan soñra bir güruh ḳavm (20) zāhidüñ penceresinden ḳaberdār oldılar anuñ iki el ile zenbīl örmesine bundan (21) soñra ol zāhid-i kūhī

(1715) Beyt

Guft ḳikmetrā tu dānī Kirdgār

Men kunem pinhān (22) *tu kerdī āşkār*

zāhid-i kūhī ḳikmeti sen bilürsün yā Rabb didi yāḳūd tā tār-ı (23) ḳiḫāb-ı evvelede ilāhī perverdigārum ḳikmetiñi sen bilürsün ben gizlü eylerüm sen āşkäre (24) itdüñ yaʿnī iki elüm ile zenbīl ördigimi nihān idüm sen izhār itdüñ (25) sulṫānum diyü dergāh-ı ʿizzete münācāt u arz ḳacāt eyledükde

(1716) Beyt

(26) Āmed ilhāmeş yekçendī budend

Kʿenderʿin ḳam bertu münkir mī şudend

ol zāhid-i (27) kūhīye min kabli'l-Ḥaḳ ilhām geldi ki birkaç kimesneler var idi ki
gamda senüñ üzerine [141a] (1) münkir oldılar idi böyle diyü

(1717) Beyt

Ki meger sālūs būd ü derṭarīḳ

Ki Ḥudā rüsvāş (2) kerd ender ferīḳ

ki meger ol zāhid-i kūhī sālūs ü mürāī imiş ṭā'at-ı Ḥaḳ (3) içün degül kendi hevāsı
içün imiş ki Ḥazret-i Allāh anı rüsvāyi ve bednām eyledi (4) 'ibād fırçası içinde
birinci kimseler bu söz ile bu inkār içinde qalmışlar idi (5) öyle olsa

(1718) Beyt

Men neḥū^vhem k'ān reme kāfir şevend

Derḍālalet bedgümān-ı (6) bed revend

ben istemezüm ki ol bölük kāfir olalar ḍalālet ile yaramaz ḡann içine (7) gideler ya'nī
saña sū'izann iden ḡavme luṭf u 'ināyetüm olub bu kerre iḳtiżā-yı (8) ḡazā vü
ḡaderüm evliyā ḡullarıma bedgümān olanlar ḍalāletde ḡüsrān ü ḡirmāna giriftār (9)
olmalarıdur anlaruñ üzerlerine raḡmetüm sebḡat eylemegin ḡaḡḡuñda bed ḡann
olub (10) kāfir olmaları murād-ı kerīmüm olmamağın

(1719) Beyt

İn kerāmetrā bikerdīm āşḡār

(11) Ki dihīmet dest ender vaḡt-i kār

bu kerāmeti āşḡāre eyledüñ ki saña (12) el virelüm iş vaḡtinde āşḡāre zenbīl bāflik
eyleyesin şundan ötüri ki

(1720)(13) Beyt

Tā ki ān bīḡāregān-ı bed gümān

Red negerdend ezCenāb-ı āsmān

ola ki (14) bu yaramaz ḡannlu bīḡāreler cenāb-ı āsmāndan redd ü merdūd
olamayalar yoḡsa

(1721)(15) *Beyt*

Men turā bīn kerāmethā zipīş

Ĥod tesellī dādemī ezzāt-ı ĥ vīş

ben saña (16) bu kerāmetlersüz evvelden ĥod tesellī virmiş idüm zāt-ı pāk bīnedīdümlerden

(1722) *Beyt*

(17) *Īn kerāmet behr-i ĩşān dādemet*

V'ĭn çerāġ ezbehr-i ān binhādemet

ey (18) bende-yi güzīde bu kerāmeti anlar için saña virdüm diyü çerāġ-ı 'ināyeti senüñ vücūduñ (19) şem'dānına andan ötürü kodum yoĥsa

(1723) *Beyt*

Tu ezān bugzeştei' k'ezmerg-i ten

(20) *Tersi v'eztefrīk-i eczā-yı beden*

sen andan geçmişsündür ki ten mergden ve tefrīk-i (21) eczā-yı bedenden ĥavf idesin ya'nī ey zāhid tefrīk-i eczā-yı beden veü merg tenden (22) geçmiş ve anuñ ĥavf ve kaydından ĥalāş olmuşsundur

(1724) *Beyt*

Vehm-i tefrīk-i (23) ser ü pā eztu reft

Def'-i vehm isper resīdet nīk zeft

ey 'abd-i ĥāş (24) baş ve ayak tefrīki vehmi senden gitdi sen ol vehm ü kaydda degülsün vehm (25) def'i saña kalkan irişdi eyü kalın ya'nī evhām u ĥayālātı def' itmek ol (26) bir ma'nevī siperdür her bir kese ihsān olunmaz ol ihsān u kerem ü 'ināyet saña (27) olmuşdur diyü *āmed ilhāmeş* beytinden bu beyt-i şerīfe gelince zāhid-i kühīye min kabl [141b] (1) ü'r-raĥman lisān-ı ĥazretten olan vahy ü ilhām-ı ilāhīyi 'ayān eyleyüb bu ebyāt-ı (2) tis'a ile beyān eylemişlerdür Vallāhu Te'ālā a'lem Sebe-yi cür'et-i sāĥirān-ı Fir'avn (3) berkať-ı dest ü pā

Ol h zret-i sult n-ı evliy 

Ve burh n-ı etkiy 

Ma b l-ı (4) derg h-ı  zzet-i kibriy 

Cen b-ı H zret-i Mevl n 

 kudde sırrahu'l- al  h zretleri (5) vehm   zannı def  itmek  alem-i  ayb ma n dan bir ma nev  siperd r diy  bu lis n-ı va y-ı (6) h zretten bey n buyurdılar idi te kid 'l-makaleti'l- al  bu s rh-ı Şerifde s h re-yi (7) Fir avnu n  a -ı dest   p re eyled kleri c r'et   ces reti bey n id b (8) h Ő n-ı H d ya min  ablil'l-H k v ki' olan el f ve  ayy b t   ay n buyurub (9) buyururlar ki

(1725) Beyt

S hiranr  ni ki Fir avn-ı la' n

Kerd tehd d-i siy set (10) berzem n

s hirlere Fir avn-ı la' n yir y z nda tehd d-i siy set itmedi mi

(1726)(11) Beyt

Ki b berrem dest   p  t n ze il f

Pes der v zem ned rem t n mu' f

(12) ki siz n elleri n zi  il fdan kes b andan Őo ra sizi Őulb id b (13) mu' f  utmam diy  tehd d   ta vif itdi ki ya'ni s lik a v l-i h k kati bundan (14) fehmi eyle ki Fir avn-ı la' n s hir n  ta vif  a dıyla siz n elleri n z  a  (15) id b c z ' na le Őulb ider m did kde " al  l   ayra inn  il  rabbina (16) mun alib n"³⁶⁵  yet-i kerimesi mu tez sınca Fir avna cev b vir b anu  tehd dinden (17) elem  ekmediler vel kin Fir avn-ı b 'avn

(1727) Beyt

  hem  pindaŐt k' Ő n derhem n

(18) Vehm u ta vifend u vesv s u g m n

³⁶⁵ "Sihirbazlar Őoyle dediler: Zararı yok, mutlaka Rabbimize d nece iz." (Őuara 26/50)

ol dükeli zann itdi ki anlar hemān vehm ü tahvîf (19) ü gümān içindedürler ol sebebden anlara “*Vele uşallibenneküm fî cüzû‘ın nahli*”³⁶⁶ (20) muḳtezāsınca ḥiṭāb ü ‘itāb itdi ki

(1728) Beyt

Ki buved şān lerze (21) *vü tahvîf ü ters*

Eztevehhümhā u tehdīdāt-ı nefis

ki anlara olsun ditremek (22) ve ḥafv u ḥaşyet nefis-i tehdīdātı tevehhümünden ya‘nī Fir‘avn sāḥirānuñ (23) ḳorḳub elem ü ıztırābdan ötüri anlara tehdīdāt itdi velīkin ol (24) eclden anlara hiddet idüb ‘unf ile mu‘āmele itdi ki

(1729) Beyt

Ū nemīdānist k’iṣān (25) *resteend*

Berderiçe nūr-ı dil binşesteend

ol bilmezdi ki anlar ḳurtulmuşlardur (26) göñül nūrı penceresinden oturmuşlardur ya‘nī sāḥirānuñ min ḳabli‘r-rahman maḫhar-ı (27) ‘ināyāt u gufrān olduklarından Fir‘avnuñ ḥaber ü āgāhı yoğidi ki ol sāḥirān [142a] (1) feyż-i ḥazret-i Ḥaḳḳa uğrayub leme‘ān-ı envār-ı ilāhī bunlara bir mertebe te’sīr-i feyż ü iḥsān (2) eylemiş ki

(1730) Beyt

Sāye-yi ḥodrā ziḫod dānisteend

Çāpük ü cüst ü geşt ü ber (3) *cestend*

kendü sāyelerin kendülerden bilüb cüst ü çāpük ve çālāk (4) olub enāniyyet berzaḥından şıçramışlardur ki

(1731) Beyt

Hāven-i gerdūn (5) *eger şad bār şān*

Ḥurd kūbed ender’İN gilzār şān

³⁶⁶ “Sizi çaprazlama kesip hurma ağacına asacağım.”

felek hāveni eger anları (6) yüz kerre ufağ ezer ise bu gülzār-ı cihānda ya'nī
Fir'avnuñ tehdīdi degül gerdū- (7) nuñ belā vü miḥneti şad bār anları 'ālem
güüzārında pāre pāre eylese

(1732) Beyt

(8) Aşl-ı ĩn terkibrā çün dīdeend

Ezfürū'-ı vehm kem tersīdeend

bu ter- (9) kibūñ aşlını çünki görmişlerdür vehm-i Fir'avndan aşlā kırkub elem
çekmezler (10) feizā kāne keزالik beyān-ı taḥkīķe 'āzim olub buyururlar ki ey ṭālib-i
sālik

(1733)(11) Beyt

ĩn cihān ḥ^vābest ender zan meīst

Ger reved derḥ^vāb-ı destī bāk nīst

(12) bu dünyā uyğudur zann içinde ṭurma eger uyğuda bir el giderse kırku yokdur
ya'nī bu (13) 'ālem düş gibidür bir Ādemūñ düşünde elin kesseler anuñ eli kesilmiş
olmaz (14) düşünde eli kesildiğuna elem ü izṭirāb çeküb elsüz kalmaz bu böyledür
sen bu (15) cihānuñ varlığını ve ni'emetini ḥaķīķatde varlık bilüb bu bir gerçek işdür
diyü (16) dünyāya meyl idüb gönül bağlama ki bu dünyā düş gibi bir vehm ü ḥayāl-ı
nāpāyidār-ı maḥall (17) dār-ı imtiḥān-ı ilāhī bir kārduz bunuñ cem'ī kār u bārı
ta'bīr-i ḥ^vāb mānendi bir 'aksdür (18) meşelā

(1734) Beyt

Ger beḥ^vāb ender seret bübrīd kāz

Hem seret bercast u hem 'ömret dirāz

(19) eger düşüñden başını maķaş eyledi ise başuñ yirindedür hem 'ömrüñ uzun (20)
olur ve daḥı

(1735) Beyt

Ger bübīnī ḥ^vāb derḥodrā dü nīm

Tendürüsttî çün bihîzî (21) *nedakîm*

ve eger düşüñde kendiñi iki pāre olmuş görürseñ h^vābdan bīdār (22) olub kalkduğda teniñi şahīh ve dürüst bulub hasta ve za‘if bulmazsın (23) böyle olıcek

(1736) *Beyt*

Hāşıl ender h^vāb noqşān-ı beden

Nīst pākī v'er dü (24) *şad pāre şuden*

hāşıl-ı kelām düş içinde beden noqşānından qorqu yoğdur (25) eger düşde ten iki yüz pārede olursa zīrā

(1737) *Beyt*

İn cihānrā ki beşüret (26) *ķā'imest*

Guft peygamber ki hulm-i nā'imest

bu şüret ile ķā'im olan (27) cihāna Hāzret-i Resūlallāh şallallāhu ‘aleyhi vesellem uyuyucınuñ düş görmesidür [142b] (1) diyü hadīs-i dūrerbār ihsān eylemişlerdür

(1738) *Beyt*

Ezreh-i taķlīd tu kerdī ķabūl

(2) *Sālikān İn dīde peydā bīResūl*

taķlīd yolından bu ķavl-i kerīmi ey kimse sen ķabūl (3) eyledüñ sālikler āşķāre bu aḥvāli elçisüz görmişlerdür “*Hel yestevīl a‘mā* (4) *vel başīr*”³⁶⁷ ķavl-i şerīfi burhān-ı ķāṭç olub ve daḥı “*Hel yestevīllezīne ya‘lemūne* (5) *vellezīne lā ya‘lemūn*”³⁶⁸ ķavl-i kerīmi bu ma‘nāya delīl olur ve daḥı “*Lā yestevī aşāḥābun nāri* (6) *ve aşāḥabu'l-cenneh aşāḥabu'l-cenneti humu'l-fā'izūn*”³⁶⁹ ķavl-i ‘ālīşān burhān olur (7) öyle olıcek

(1739) *Beyt*

Rūz derh^vābī megū k'īn h^vāb nīst

Sāye fer‘est (8) *aşl-ı cüz mehtāb nīst*

³⁶⁷ “Görmeyenle gören bir olur mu?”

³⁶⁸ “Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?” (Zümer 39/9)

³⁶⁹ “Cehennemliklerle cennetlikler bir olmaz. Cennetlikler kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.” (Haşır 59/20)

bu beyt-i şerîf “*En-nāsu niyāmu feizā mātū feintehu*”³⁷⁰ (9) hadîs-i şerîfi mazmûn-ı kerîmine muvâfiķ u muṭābıķdur ki ma‘nā-yı şerîf ey kimse kendin (10) uyķudasın dime ki bu uyķu degüldür sāye-yi fer‘dür aşl-ı mehtābdan ğayrı degüldür aşl (11) olan ayun kendüsine anuñ nûrı sāye mānendi kendünüñ fer‘idür öyle olsa (12) dünyā-yı denî bîdārıķı degül muṭlaķ ḥvāb u ḥayāldür dünyāda bîdār olan (13) gürüh-ı berşükühdur anlaruñ ğayrı ḥvāb-ı ğaflet ü ḍalāletüñ giriftārları olduķları ḥāli (14) rayb u ğümān degüldür

(1740) Beyt

Ḥvāb u bîdārîṭ ān dān ey ‘azud

(15) ***Ki bûbîned ḥufte k’û derḥvāb şud***

senüñ uyanıķlık uyķuñı anı bil ey bahādır (16) ki görür uyumuş olan kimse kendüyi düşünde uyur görürde bu kerre

(1741) Beyt

(17) ***Û ğümān burde ki ĩn ḥufteem***

Bîḥaber z’ān k’ust derḥvāb-ı düvem

ol (18) zann ider ki bu nefis uyudum andan ḥaberi yoķ ol ikinci uyķudadur bu ḥāl (19) böyledür dünyā ḥvāb u ḥayāl mişālidür varlıķ şekilde yoķluķ idüğini (20) kemā yenbağı iz‘ān-ı ‘aķl-ı ma‘ād kārı olub ‘aķl-ı ma‘āş-ı cüzv’inüñ anda medḥali (21) olmayub ‘ināyet ü hidāyetsüz sermenzil-i maķşûda irmek ḳabil olmaz dimek (22) olub ḥaķāyık iḥsānına şürü‘ buyurub buyururlar ki

(1742) Beyt

Küzeger ger küzeyi’ (23) rā bişkened

Çün biḥvāhed bâz ḥod ḳā’im kuned

bardaķ yapıcı eger bardağı kırarsa (24) çünkü anuñ ḳā’im olmasın murād ide yine girü düzer ya’nî irādātlı ‘abd başîri a‘mā iderse (25) murād-ı kerîmi olduķda yine

³⁷⁰ “Nas uykudadırlar, öldükleri vakit uyanırlar.” “Konuk, *Mesnevî-i Şerif Şerhi*, C. 6: s. 68; C. 2: s. 116; C. 4: s. 329; C.5: s. 459.”

başar-ı başireti ihsān eyler ammā şüret-i zāhirden ʿālem-i maʿnāyı fehm (26) idenler
bu mişāl-ı laţif ile idrāk ü izʿān eylemişlerdür

(1743) Beyt

Kürrā her gām bāşed (27) ***ters-i cāh***

Bāhezārān ters miāyed berāh

köre her adımda kıyu havfı vardur biñ [143a] (1) korku ile böyle gelür kezalik vehm
ü zann u kıyās ü tereddüd giriftarı olan aʿmā diller (2) şüret körleri gibi havf u
haşyetden hālī degüllerdür ammā

(1744) Beyt

Merd-i bīnā dīd arz-ı (3) ***rāhrā***

Pes bidāned ü meğāk u çāhrā

görici er yoluñ yaşıluğın gördi (4) andan şöñra kıyuyı ve çukurı bilür

(1745) Beyt

Pā vü zānūeş nelerzed her demī

(5) *Rū türüş key dāred ü ezher gāmī*

ayağı ve dizi her nefes ditremez her gāmdan ekşi (6) yüzlülük kaçan tutar yaʿnī rāh-ı
rāst ü ʿarīzda bīpervā gidüb (7) aʿmā şifat bir gām u lerzende gitmez kezalik kār-ı
maʿnāyı dahı bu ahvāl-i şürete (8) kıyās eyle dimek olub şadr-ı evvele rücūʿ idüb
sāhīrān lisā- (9) nından Firʿavna hiţāb ile ārāyiş-i hikmet beyān buyurub buyururlar
ki

(1746) (10) Beyt

Hız Firʿavnā ki mā ān nīstīm

Ki beher bangī ve gūlī bīstīm

kalğ (11) ey Firʿavn ki biz ol degülüz ki ve iğvāile turalum yaʿnī ey Firʿavn-ı ʿanīd
bize (12) ideceğüñ siyāseti eyle biz siyāsetden yüz çevirenlerden degülüz hākīkat-ı
(13) emre muţtaliʿ olmayuz dirsın

(1747) *Beyt*

Hırka-yı mārā bider düzende hest

(14) *V'er ne mārā hod bürehneter bihest*

bizüm vücudumuz hırkasın yırt dikici var- (15) dur yoḥsa bize ḥod çıplaklık daḥı eyürekdür ya'ne bizi vücud libāsından (16) bürehne iderseñ biz ol bürehneliḡı ni'emet ü 'izzet bilmişüz aña aṣlā ḡam (17) ve elem çekmeyüb belki ṣādān u feraḥnāk oluruz zīrā

(1748) *Beyt*

Bīlibās (18) in ḥūbrā ender kenār

Hoş derārīm ey 'adüvv-i nābekār

"Elmevtü hediyetü'l (19) mü'min" ḥadīs-i şerifī mücebince esvābsuz bu maḥbüb-ı rūḥı kucaḡımuza (20) leṭāfet ü 'izzet ile aluruz ey işsüz düşmen zīrā ten ki libās-ı fānīdür (21) andan ḥalāş olmaḡ ḥayāt-ı cāvīdānīdür şu vechle ki

(1749) *Beyt*

Hoşter eztecrīd (22) ezten v'ezmizāc

Nīst ey Fir'avn-ı bīlhām-ı ḡic

tenden ve mizācdan mücerred (23) olmadan i'lā vü zībā nesne yokdur ey ilhāmsuz egri ḥüylü Fir'avn ḡic kâfiye- (24) si için mizācbāz yazılıb mezīc okunsa cā'iz ḡicün yapsını elife ḡalb (25) idüb kācda okunsa revā ola Vallāhu Te'lāla-yı a'lem

Ḥikāyet-i ester üştür (26) ki men bisyār derrü mīuftem ve tu nemīuftī illā benādir-i nādir

ol pādīşāh-ı feyz-i (27) irşād u iḥsān bu sürḥ-i şerifde ḡaṭıruñ deveye ben çok yüzüm üzerine [143b] (1) düşerüm sen düşmezsın illā nādir nādir düşersın diyü su'āl eyleyüb cevāb (2) aldığı ḥikāyeyi beyān buyurub buyururlar ki

(1750) *Beyt*

Guft ester bāşütür k'ey (3) hoş refik

Derfirāz u şīb ü derrāh-ı daķık

ķatır deveye hitāb idüb (4) ey güzel yoldaş didi inişte ve yoķuşta ve ince yolda

(1751) Beyt

Tu neāyī der (5) ser u hoş mīrevī

Men hemī āyem beser derçun gavī

sen başuñ (6) aşāğı gelmezsin hoş ve laţīf gidersin ben dükeli başum üstüne azğun

(7) gibi sürçüb düşerüm

(1752) Beyt

Men hemī uftem berū derher demī

Ĥvāh der (8) ĥuşķī vü ĥvāh ender nemī

ve ben her nefes dükeli yüzüm üstüne düşerüm gerek ķuraķda (9) ve gerek yaşlıķda

(1753) Beyt

Īn sebebrā bāz gū bāmen ki ķīst

(10) Tā bidānem men ki çun bāyed bizīst

elĥaşıl ben her ne zamān sürçüb (11) düşerüm bu sebebi baña girü söyle ki nedür tā

ben bileyüm ki nite şağ olmak gerek (12) yaʿnī ey deve sen sākin ve şağ ve sālim

seyrān idüb düşmezsin ben (13) ise her vaķtde düşerüm bunuñ bāʿişi nedür baña

tefhīm eyle ola ki ben daĥı (14) öğrenüb bu sürçüb düşmeden ĥalās olaydum diyü

ķatır deveden (15) nuşĥ u pend taleb eyledükde

(1754) Beyt

Guft çeşm-i men zitu rüşenterest

(16) Baʿd ezān hem ezbüleñdī nāzırest

deve ķatıra cevāb idüb didi ki benüm (17) gözüm senden rüşenrekdür andan şoñra

hem gözüm yükse[k]den görücidür

(1755) Beyt

(18) Çün berāyem berser-i kūh-ı büleñd

Āhir-i ‘aḳbe bübīnem hūšmend

çünkü ben bir yüksek (19) t̄āgun başına gelem ‘aḳbenüñ āhirine degin ‘āḳilāne nazar idüb yolu (20) hūšmendāne gördüm bundan mā‘adā yoluñ alçağun ve yüksegin Hāzret-i Allāh gözüme (21) gösterür ‘ināyet ve hidāyet-i İlähī ile görmüş olurum bundan soñra

(1756) (22) *Beyt*

Her ḳadem men ezser-i bīniş nihem ‘acayib

Ez‘iṣār u ūftāden vārehem

hem ayağımı ben (23) görmüş başından vaz‘ iderüm sürçmeden ḳurtulurum ammā

(1757) *Beyt*

(24) *Tu bübīnī piş-i ḳod yek dü se gām*

Dāne bīnī vü nebīnī renc-i dām

(25) sen ise görmezsin bir iki üç adım adım görürseñde ötesinde aña ḳıyās idüb (26) sürçüb düşersin dāne görürsün t̄uzak zahmetin görmezsin ya‘nī bir kaç (27) adım düz yer görüb öte yanında çukur yāḳūd bataḳ veya senglāḳı gör- [144a] (1) medigüñden düşersin didigi gibi kezalik t̄arīḳ-i Hāḳda mezālīḳ-i iḳdāma ḳadd u nihāyet (2) yokdur t̄alibe lazım olan rızā vü teslīm üzre bir merd-i kāmīl terbiyesinden rū- (3) gerdān olmayub iṯā‘at ü inḳiyād ile ḳıdmet ve u‘būdiyetde olub anuñ (4) ḳayr du‘ā ve himmeti berakātıyla ‘ināyet ü hidāyet-i Hāḳḳa maḳḳar olub her şey’ kemāhüve (5) Hāḳḳā teşḳīş ü temyize ḳādir olub rāh-ı rāst-ı Muḳammedīde bīpervā reftāre(6) üstür mānendi ḳādir ola zīrā

(1758) *Beyt*

Yestevi’l- a‘mā ledeykum ve’l-baṣīr

(7) *Fī’l-maḳāmi ve’n-nuzūli ve’l- mesīr*

Allāhu Te‘ālā a‘lem bu beyt-i kerīimde ḳarf-ı istifhām (8) liecli’n-nazm maḳzūf olub şerr-i lisānından estere ḳitāb ola ki sizüñ (9) ḳatıñuzda a‘mā ile baṣīr-i maḳām ü

nüzül ve mesîrde berâber midür berâber degüldür diyüb (10) kezalik ‘ilm ü ‘irfân ü
îkân nûrıyla münevver olan sâlik-i haķikî cehl (11) ü ğaflet ü ğavâyet ile bîbaşîret
aħmaķla berâber degüldür beyt-i şerîfün (12) mâ‘nâ-yı feyz-i iħsânı sûre-yi Hüdâ
olan bu âyât ü beyyinâtdan hüveydâdur (13) kemâ ķâle ‘azze şâne Te‘âlâ “*Meşelu’l-
ferîķayni kel a‘mâ vel eşammi vel başîri ve’s-semî‘i* (14) *hel yesteviyâni meşelâ efe lâ
tezekkerün*”³⁷¹ el âyetihi

(1759) Beyt

Çün cenînrâ derşikem* (15) *Ĥaķ cân dihed

Cezb-i eczâ dermizâc-ı ü nihed

gör imdi âġâh olmaz mısın (16) ey tâlib-i sâlik ki Ĥazret-i Allâh celletü ‘azîmetihi
çünkü raħm-ı mâderde olan cenîne (17) feyz ü kereminden cân iħsân eyler anuñ
mizâcına eczânuñ cezbini vaż‘ eyler

(1760) (18) Beyt

Ezħuriş ü cezb-i eczâ mîkuned

Târ u pûd-ı cism-i Ĥodrâ mîtened

(19) ol cenîn raħm-ı mâderinde yemden eczâyı cezb idüb gitdi cisminüñ arış ve
argacını (20) toķur bu minvâl üzre

(1761) Beyt

Tâ çihil sâleş becezb-i cüzvhâ

Ĥaķ Ĥarîşeş kerde* (21) *bâşed dernemâ

tâ kırķ yıla dek cüzvler cezbi ile temâsında Ĥazret-i Ĥaķ Te‘lâ (22) anı Ĥarîş eylemiş
olur cüzvlerden murâd âb u nân vasâ’ir aġdiyye-yi beşeriyeye ki cismüñ (23) târ u
pûdı dirler bunlara Ĥazret-i Allâh Âdemî Ĥarîş idüb bunları bâ’iṣ-i Ĥayât-ı (24)
dünyeviyyesi eyler

(1762) Beyt

³⁷¹ “Bu iki zümrenin durumu, kör ve sağır ile gören ve işiten kimseler gibidir. Bunların durumları hiç birbirlerine denk olur mu? Hâlâ düşünmez misiniz?” (Hud 11/24)

Cezb-i eczā rūhrā ta'lim kerd

Çün nedāned cezb-i eczā (25) *şāh-ı ferd*

rūha eczānuñ cezbini ta'lim eyledi nice bilmez eczā cezbini ḥazret-i (26) sultān ferd-i vāhid bārī Te'ālā 'azze ismihü bilür ve bu maḥlūkāt-ı 'ālem-i dünyādan 'ālem-i (27) 'uḳbāya cezb idüb hengām-ı kıyāmetde ĩcād u ḥaşr eyler bu beyt-i 'ālī [144b] (1) ḥaşr-ı cismāniyi inkār iden revāfız ve zenādıқыye takri' ve tevbīḥ ola Allāhu Te'ālā a'lem (2) zīrā māba'dındaki ebyāt-ı sülüşe daḥı bu ma'nāyı te'kīden ĩrād buyurulmuş fehm olunur

(1763)(3) *Beyt*

Cāmi'-i ĩn zerrehā ḥurşid būd

Bıgıdā eczātrā dāned rübūd

bu zerrātuñ (4) cāmi'ı ḥurşid-i ḥaḳīkat idi gıdāsuz eczāñı ḳapmağı bilür şundan fehm eylemez misin (5) ey ṭālib-i sālīk ki

(1764) *Beyt*

Ān zamānī ki derāyī tu zihvāb

Hūş u ḥiss (6) *refterā ḥvāned şitāb*

ol zamān ki sen uyḳudan uyanasın gitmiş 'aḳl (7) ü ḥissiñi oḳur ivedi ile ya'nı sen ḥvāba varduḳda senden 'aḳl u ḥissüñ (8) zā'il olub "En-nevmi eḥu'l-mevt"³⁷² mişdāḳınca mevtā ḥükmün bulursun saña ol ḥālden (9) bīdārлық iḥsān olunduḳda senüñ ḥiss ü hūşuñ ḳabl-i ḥazretten yine saña (10) da'vet olunur 'acele üzre gelürler ve 'aḳl u ḥiss ü idrākiñi kendüñde bulursun (11) bu aḥvālüñ böyle olması bundan ötürüdür ki

(1765) *Beyt*

Tā bidānī k'ān ez'ü gāib (12) *neşud*

Bāz āyed çün büfermāyed ki 'ud

³⁷² "Uyku, ölümün kardeşidir."

tā bilesin ki ol andan gā'ib olmadı (13) girüye gelür çünkü 'avdet eyle diyü buyurub
fermān eyleye ya'nī 'aql ü hissüñ (14) senden gā'ib olub Hāzret-i Hāqdan gā'ib
olmadığını bilüb (15) bu hāle bu keyfiyyet üzre i'tikād idüb 'ubūdiyyetde s̄ābit ola
sen için (16) bu ahvāl böyledür Vallāhu Te'ālā a'lem taḥkīkte

**İctimā'-i eczā-yı ḥar-ı 'Üzeyr 'alehi's-selām (17) ba'd ezpūsīden biiznillāhi Te'ālā ve
derhem merkeb şuden pīş-i çeşm-i (18) 'Üzeyr 'aleyhi's-selām**

ol sulṭān-ı evliyā ve burhān-ı etkīyā nāzenīn ḥāzret (19) bārī Te'ālā cenāb-ı Hāzret-i
Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥāzretleri çünkü 'aql u idrāk (20) ve hiss-i beşer-i 'ilm ü
fermān-ı ilāhī nevm-i 'abdile gā'ib ü maḥcüb olmazlar (21) kezalik mevt-i 'abdile
daḥı gā'ib ü maḥcüb olmazlar mu'ayyen taḳrīr buyurub (22) ol ma'nāyı te'kīd için
bu sürḥ-i şerīfde 'azīz peygamber 'aleyhi's-selāmuñ merkebinüñ (23) mevtiyle eczā-
yı vücūdı çürüyüb maḥv u helāk olduḳdan şoñra emr ü fermān bārī (24) Te'ālā ile
ḥāzret-i 'azīz 'aleyhi's-selāmuñ mübārek gözleri ḳarşusunda merkebüñ (25) eczāları
cem' ve merkeb ḳışşasın lisān-ı ḥāzretten 'ālā ṭarīkü'l-vaḥy ve'l-ilhām (26) ol ḳışşa-
yı pürḥişseyi beyān idüb buyururlar ki

(1766) Beyt

Hīn 'Üzeyrā derniger (27) ender ḥaret

Ki büpūsīdest ü rīzīde beret

lisān-ı vaḥy-ı 'izzetden ḥāzret-i 'azīz [145a] (1) 'aleyhi's-selāma ḥiṭāb ṭarīḳiyle ola ki
āgāh ol ey 'azīz nazar eyle merkebiñüñ ḥāl ü (2) şānına ki çürüyüb dökülmüşdür
senüñ önünde aña nazar eyle gör ki

(1767) Beyt

(3) Pīş-i tu gird āverīm eczāşrā

Ān ser ü dümm ü dü gūş u pāşrā

ol maḥv (4) u helāk olan eşegüñ eczāsını senüñ önünde cem' eyleyelüm anuñ (5)
başın ve ḳuyruḳun ve iki ḳulaḳlarıyla ayakların

(1768) Beyt

Dest nî vü cüzv berhem mî(6) nîhed

Pārehārā ictimā'ī mīdihed

el ayak ve cüz'leri birbirine kor pārelere ictimā' (7) olmaqlık virir bu beyt-i kerīm-i lisān-ı hāzret-i 'izzetden olub ya'nî yā 'azīz (8) hārīñuñ maḥv u pūsīde olduḡdan soñra ictimā' eczāsına naẓar eyle ki şūret-i (9) zāhirde ol eczāyı cem' ider el nümāyān ve āşkār degüldür ammā senüñ ḥalkuñ (10) yed şun' u ḡudretiyle ol ḥar pūsīdenüñ eczāsın birbirine ḥamm ü ilḥāk idüb (11) ol pāre pāre olan çürümüş ve erimiş kemikler ve anlar deriler siñirlere cemi'yyet (12) ü yektālık iḥsān eyler

(1769) Beyt

Derniger derşan'at-ı pārezenī

Kū hemī dū(13) zed kūhen bīsūzenī

pāre urıcınıñ şan'atına naẓar eyle gör ki ol pārezen (14) dükeli diker eskiyüb çürüyüb pāre pāre olan köhneyi ignesüz diker

(1770) (15) [Beyt]

Rīsīmān u sūzenī nī vaḡt-ı ḥazr

Ān çūnan dūzed ki peydā nīst derz

dikmek (16) vaḡtinde igne ve ipliḡi yoḡ velākin ancılayın diker ki terziyi āşkāre olmaz ya'nî (17) yā 'azīz senüñ ḥalkuñ olan perverdigār öyle bir şān'-ı bīçün perverdigārdur ki (18) vaḡt-i ḥazrdayı rismān u sūzen öyle diker ki dūz peydā olmaz nitekim "İnnemā emruhu (19) izā erāde şey'en en yeḡūle lehu kun fe yekūn"³⁷³ āyet-i kerīmesi bu ḡavl-i 'ālīye delīl ü burhāndur (20) feizā kāne kezalik

(1771) Beyt

Çeşm bugşā ḥaşrrā peydā bübīn

Tā nemāned şübheet(21) deryevm-i dīn

³⁷³ "Bir şeyi dilediḡi zaman, O'nun emri o şeye ancak "Ol!" demektir. O da hemen oluverir." (Yasin 36/82)

hiṭāb yā lisān-ı vaḥy ḥazret-den ḥazret-i ‘azīz ‘aleyhi’s-selāma ola (22) yāḥūd her hiṭāba sezā olan müste‘idd-i kāile ola imdi göz ac āşkāre ḥaşrı gör (23) tā ki yevm-i dīne şübheñ ḳalmaya ya‘nī başar-ı başırini güşāde idüb nazār (24) eyle tā ki başiret nazarı ile her şey³ kemāhüve Ḥaḳ görüb yevm-i dīne şübhe (25) itmeyesin zīrā bu kāre çeşm-i cihānbīn maḥrem olmayub bunu görüb (26) bilmek çeşm-i cānbīn kārıdur nitekim **ḤVāce Hāfız** ‘aleyhü’r-raḥme buyurmışlardur ki

(27) *Dīden-i rüy-ı turā dīde-yi cānbīn bāyed*

*Dīn kucā mertebe-i çeşm-i cehanbīn menest*³⁷⁴

[145b] (1) bīrismān u süzen müşāhede itmek çeşm ḥissinüñ ḥālī olmayub dīde-yi başiretüñ (2) kārı olduğundan çeşm-i guşā buyruldı ya‘nī başiretüñ gözin güşāde eyle

(1772) *Beyt*

(3) *Tā bübīnī cāmi‘iemrā tamām*

Tā nelerzī vaḳt-i murden z’ihtimām

tā ki benüm cem‘ idiciliğı tamāmen (4) görüb ölüm vaḳtinde helāk ü nābūd olurum diyü ihtimāmdan ditremiyesin ya‘nī ey (5) ‘abd-ı ‘āciz evvel ḥayātı senüñ ḥaber ü āgāh u ḥvāhınuñ yoğıken saña ben iḥsān itdüm (6) başiretüñ güşāde eyle cāmi‘yetümi tamāmen iz‘ān eyle ki seni mevtiyle pest itdigümde (7) ihtimāmdan ditreme ki ḥayāt-ı ebedī in‘ām u iḥsān idüb ikrāmıla ḳaderiñi (8) ‘ālī iderüm diyü Ḥazret-i Ḥudā-yı bīçünīn lisān-ı vaḥy ile ḳavllerine olan luṭf u (9) iḥsān u keremidür ki beyān buyurub tafşıl buyururlar ki

(1773) *Beyt*

Hem çünān ki (10) vaḳt-ı ḥuften iymini

Ezvefāt-ı cümle ḥishā-yı tenī

³⁷⁴ “Seni görmek için yürek gözü gerek ve bu makam ve rütbeyi görmek nerede benim gözlerime nasip olur.”

hem ancılayın ki uyku zamānında (11) tene mensūb olan ve bedene maḥşūş
ḥisslerüñ cümlesinüñ fevt olmasından (12) emīn olub ḥavf u ḥaşyet ü lerce
itmedigüñ gibi mevtden daḥı elem çekmeyüb (13) ditremiyessin zīrā

(1774) Beyt

Berḥavās-ı ḥod nelerzī vaqt-ı ḥvāb

Ger çi miḡerded⁽¹⁴⁾ perişān u ḥarāb

kendi ḥvāhuñ üzerine ditremezsın uyku zamānında (15) egerçi senüñ ḥvāhuñ
perişān ve ḥarāb olur ya‘nī uyuduḡuñ zamān hāyy (16) mürdin uyuduḡda görüb
işitmek ve söylemek yimek ve içmek añlamak (17) bilmek cümlesi benden gidüb
mevtā ḥükümün buldum nice olur ḥālüm diyü iztirāba (18) düşüb emīn olduḡundan
aşlā ḡamḡın olmayub bile rāḥat ü sürür (19) ile zevk ü şafālar eylersin imdi kezalik
başıretüñ ḡuşāde idüb (20) lezzet-i kāzibe-yi dünyāyı terk ve ‘ubūdiyyete rākin olub
dāmen-i ‘ibādet ü t̄ā‘at (21) miyāniña terk idersin saña mevt vaḡti vaqt-ı ḥvāb
mānendi lezīz ü şirīn (22) görinüb ‘aşīret-i bākīde ebed ḡalursun dimek ola Vallāhu
Te‘ālā a‘lem

Ceza‘ [nā]kerden-i (23) şeyḡī bermerg-i ferzendān-ı ḥod

ol bālānişīn ‘izzet ve ol pādişāh-ı erīke-yi (24) ḡarīb ve ol nāzenīn-i bārgāh-ı vuşlat
cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḡuddise sırrahu (25) ḡazretleri çünki vaqt-ı ḥvābda ḥvāhuñ
üzerine lerzenāk olmazsın (26) egerçi ḥvāhuñ perişān u ḥarāb olursa da buyurub
“En‘nevmü‘l-eḡul-mevt”³⁷⁵ (27) sırrından lisān-ı vaḡy ile irşād u beyān-ı ‘ināyet
iḡsān buyurmışlar [146a] (1) idi ol ma‘ānāyı te‘kīd için bu sürḡ-i şerīfde evlādları
mevtine nālān ü giryān olmayan (2) şeyḡüñ aḡvālüñ beyān idüb buyururlar ki

(1775) Beyt

Būd şeyḡī reh-nümāyi piş ez‘īn

(3) Āsmānī şem‘ berrūy-ı zemīn

³⁷⁵ “Ölüm, uykunun kardeşidir.”

bundan evvel bir yol gösterici şeyh var idi ol (4) şeyh gūyā yiryüzünde āsmānī şem^c
idi ya‘nī zamān-ı sâ‘ikde böyle bir şeyh (5) var idi ol şeyh-i ‘ālī

(1776) *Beyt*

Çün peyember dermiyân-ı ümmetân

Der-güşâ-yı (6) ravza-yı dârü'l-cinân

peygamber gibi ümmetleri ortasında bāğçesi k̄upusın (7) açıcı idi zīrā

(1777) *Beyt*

Guft peygamber ki şeyh-i refte piş

Çün nebī bāşed (8) miyân-ı kavm-i h̄vīş

h̄azret-i peygamber şallallāhu ‘aleyhi vesellem buyurdu ki ilerü giden (9) şeyh
peygamber gibi olur kendi kavmi beyninde “Eş-şeyhu fī kavmihi kennebiyyi fī
ümmetihi”³⁷⁶ hadīs-i (10) şerīfi bu mefhūma burhān-ı k̄at^c olduğı ‘ayān ü h̄acet
beyān olmadığı (11) nümāyāndur

(1778) *Beyt*

Yek şabāhī gufteş ehl-i beyt-i ü

Saht dil çünī bügū (12) ey nīk hū

bir şabāh aña didi ehl-i beyti katı gönüllü nedensin ey eyü hūylu (13) ya‘nī ol şeyh-i
‘ālīşāna h̄tūnı bu vech üzre h̄itāb idüb didi ki

(1779) (14) *Beyt*

Mā zimerg ü hicr-i ferzendān-ı tu

Nevha mīdārīm bāpūşt dü tu

(15) biz senüñ evlādlarıñuñ mevt ü hicrānından iki kat olub feryād (16) ü fiğān ü
zārīlıklar t̄utaruz

(1780) *Beyt*

Tu nemī gerī nemizārī çirā

³⁷⁶ “Kavmi için şeyh, ümmeti arasında peygamber gibidir.” (Konuk, *Mesnevī-i Şerif Şerhi*, C. 5: s. 470)

Yā ki rahmet(17) *nīst derdil ey kiyā*

sen ağlamazsın ve zārılık itmezsin niçün yoḡsa (18) gönlüñde merḡamet mi yoḡdur
ey ulu böyle olıcek

(1781) *Beyt*

Çün turā rahmī(19) *benāşed derderūn*

Pes çı ümmīdest mān eztu kunūn

çünkü senūñ (20) derūnuñda rahmūñ olmaya bundan soñra senden bizüm şimdi ne
ümīdimüz olur

(1782)(21) *Beyt*

Mā beümmīd-i tuīm ey pişvā

Ki nebügzārī tu mārā derfenā

ey pişvā olan ‘azīz (22) biz senūñ ümīdüñdeyüz ki sen bizi fenā içinde alıḡoymayasun

(1783) *Beyt*

Çün biyārā(23) *yend rüz-ı ḡaşr-ı taḡt*

ḡod şeff‘-i mā tuyī ān rüz-ı saḡt

çünkü ḡaşr gününde taḡt (24) bezeyeler ḡod bizüm şeff‘müz ol ḡatı gündesin sen

(1784) *Beyt*

Derçünan rüz u şeb-i(25) *bīzīnhār*

Mā beikrām-ı tuīm ümmīdvār

ancılayın emānsuz gün ve gice içinde biz (26) senūñ ikrāmına ümīd ḡutarız öyle
olıcek

(1785) *Beyt*

Dest-i mā vü dāmen-i tust(27) *ān zamān*

Ki nemāned hīç mücrimrā emān

ey şeyh-i ‘ālīkadr bizüm elimüz ve senüñ [146b] (1) etegüñdür ol zamān ki mücrime
hīç emān qalmaz ya‘nī ol zīk maḥalalde biz senüñ etegüñ (2) tütub senden ḥaber
ümīd itsek gerekdür ki zīrā

(1786) *Beyt*

[Guft] peygamber ki rüz-ı reste ḥīz

Key guzārem (3) mücrimanrā eşk-i rīz

ḥazret-i peygamber ‘aleyhi’s-selām buyurdı ki kıyāmet gününde mücrimleri (4)
kaçan göz yaşı dökici alqorum ya‘nī mücrimleri eşk-i rīz qomam diyü buyurub

(1787) *Beyt*

(5) *Men şeffi‘i ‘āşiyān bāšem becān*

Tā rehānem şān zişkence girān

ben ‘āşiyān (6) şeffi‘i olurum cānile tā qurtaram anları ağır işkence ve ‘azablardan

(1788) *Beyt*

‘Āşiyān (7) v’ehl-i kebā‘irrä becehd

Vārehānem ez’itāb-ı naqz-ı ‘ahd

‘āşiler ve ehl-i kebā’iri (8) sa‘y ü cehdile qurtarub ḥalās eylerüm naqz-ı ‘ahd ‘itāb ü
‘ikābından

(1789) *Beyt*

(9) *Şalihān-ı ümmetem ḥod ‘ārifend*

Ezşefā‘athā-yı men rüz-ı gezend

benüm ümmetimüñ şālihleri (10) ḥod ‘ariflerden benüm şefā‘ātlerümden zarar
gününde andan mā‘adā

(1790) *Beyt*

Belki işānrā (11) şefā‘athā buved

Guft-i şān çun ḥükmi-nāfiz mīreved

belki ol şaliḥ ümmetlerüñ (12) erbāb-ı ‘iṣyāna şefā‘atleri olur anlaruñ sözleri hengām-ı kıyāmetde ḥükm-i nāfiz (13) mānendi yürür şüleḥā-yı ümmeti Ḥazret-i Ḥaḳ celle vü ‘alānuñ böyle iḥsān ü keremleri vardur (14) buyurub taḥkīk-i beyānına şürū‘ idüb buyururlar ki

(1791) Beyt

Hīç vāzir (15) vizr-i gayrī bernedāşt

Men niyem vāzir Ḥudāyem berfirāşt

hīç vāzir ḡayruñ (16) vizrini yukarı tutmadı ben vāzir degülüm Ḥazret-i Allāh beni yukarı ḳaldırub (17) ululandırub ‘azīmü’ş-şān itdi bu kelām-ı pāki bu minvāl üzre lisān-ı (18) ḥazret nebī-yi kerīmden şeyḥüñ ḥātünü şeyḥe beyān idüb cenāb-ı ḥazret-i pīr (19) tefhīmen li’s-sālikīn ḳışşadan ḥişşe beyān idüb buyururlar ki çünki aḥvāl (20) böyledür

(1792) Beyt

Ān ki bīvizrest şeyḥest ey cüvān

Derḳabül-i Ḥāḳ çü ender kef kemān

(21) ol kimse ki günāhsuzdur şeyḥdür ey cüvān Ḥaḳ-ı Te‘ālānuñ ḳabülunda elde yay gibidür ya‘nī (22) ey sālīk şeyḥ varlık günāhından ḥalāş olan zāt-ı kerīmdür ki “Vücutuke (23) zenbün lā yukāsü ‘aleyhi zenbün āḥirü”³⁷⁷ mışdāḳınca varlık ḥicābından ḥalāş olan şeyḥ (24) odur zīrā şüret-i zāhirde

(1793) Beyt

Şeyḥ ki būd pīr ya‘nī mū sefīd

Ma‘ni-yi ĩn (25) mū bidān ey keḳ mīd

şeyḥ kim olur pīr ü iḥtiyār ya‘nī şaḳalı beyāz kimse ḥalkuñ (26) zann ve i‘tikādında ve lügāt ü elfāzda ḳılı beyāz olan kimseye şeyḥ dirler bu ḳıluñ (27) ma‘nāsını bil ey ümīdi egri kimse ki ḥaḳīkatde şacı şaḳalı beyāz kimseye şeyḥ dimezler [147a] (1)

³⁷⁷ “Senin varlığın günahdır, başka günahlarla kıyaslanamaz.”

egerçi şuret-i zāhirdelik şakalluya şeyhlik ‘ilm olub beynü’n-nās aña şeyh dirler
ammā (2) şeyhüñ ma‘nāsı ancak şakal aqlığı degüldür ahlāk u sīret-i ra‘nālīgıdır zīrā

(1794) (3) *Beyt*

Hest ān mūy-ı siyeh hestī-yi ū

Tā zihestīeş nemāned tāy-ı mū

ol siyeh (4) şac anuñ varlıgıdır tā ki varlıgından yarım kıl kalmaya cümle varlıgı
fenā bula

(1795) *Beyt*

(5) *Çün ki hestīeş nemāned pīr-i ūst*

Ger siyeh mū bāşed ān yāhūd yā dü mūst

çünki varlıgı (6) kalmaz pīr odur haqīkatde şeyh aña dirler gerek anuñ şacı siyāh
olsun gerek nişfi (7) beyāz nişfi siyāh olsun zīrā lisān-ı haqīkatde ve tavr u tārīkat ü
ma‘rifetde

(1796) *Beyt*

(8) *Hest ān mūy-ı siyeh vaşf-ı beşer*

Nīst ān mū mūy-ı rīş ü mūy-ı ser

siyāh şac (9) dimeden murād u maqşūd beşeriyet ü vaşfidur yoḥsa şakal şacı ve baş
şacı degüldür (10) evşāf-ı beşeriyeden ḥalāş olana muḥakkiḳler şeyh-i pīr dirler
gerek şacı şakalı beyāz gerek (11) siyāh gerek şaçsuz emred ü şāb olsun evşāf-ı
beşeriyeden ḥalāş (12) olmayub nefsi denī giriftārı olanuñ gerek kaşı ve kirpigi
ağarmış olsun aña (13) pīr-i nābālig dirler işitmediñ mi tālīb-i sālīk ki

(1797) *Beyt*

‘İsā ender mehd ber dāred nefir

(14) *Ki cūvān nāgeşte mā şeyhem ü pīr*

Ḥazret-i ‘İsā ‘aleyhi’s-selām nefir yukarı tutdı böyle (15) diyü ki biz tāze vü cūvān
olmadın şeyh ü pīriz vālikin bir kimesne ki

(1798) Beyt

Ger rehîd ez (16) *ba'z-ı evşâf-ı beşer*

Şeyh nebved kehl bâşed ey püser

eger evşâf-ı beşeriyenüñ (17) ba'zından kırtulub ba'zısı bâkî ise öyle kimseye hâkîkatde ve gerçekler (18) 'inde şeyh olmaz kehl olur ey oğul kehlîğında otuz yaşın (19) tecävüz idüb şacı ve şakalı ağarmağa başlayan kimesne dirler gerek er gerek (20) 'avrat işte o makûleye kehl dirler yoğsa şeyh dimezler zîrâ

(1799) Beyt

Çün yekî (21) *müy-ı siyeh k'ân vaşf-ı mâst*

Nîst bervey şeyh u maqbûl-i Hudâst

(22) çünki siyâh kıl ki ol bizüm vaşfımızdur bu kader anuñ üzerinde ol kimse şeyhdür ve maqbûl-ı (23) Hudâdur elhâşıl cem'î evşâf-ı beşeriyetden hâlâş olub varlıktan kendüde bir (24) kıl kalmaz ise şeyh ü maqbûl-ı Hudâdur ve illâ beşeriyetden ve evşâf-ı beşeriyetden mädâmki (25) kendüde bir kıl miqdârı ola maqbûller dâ'iresinden devr ü mahcûrdur zîrâ

(1800) Beyt

(26) *Çün buved müyeş sepîd er bâhdest*

Û ne pîrest ü ne hâş-ı İzedest

(27) çün şacı beyâz ola eger kendü ile ise ol ne pîrdür ve ne hâş-ı Hudâdur ya'nî [147b] (1) şakalı penbe gibi beyâz olursa da mädâmki kendüde varlık u benlikden zerre miqdârı (2) ola ol ne pîrdür ne hâş-ı Hudâdur bundan ğayrı

(1801) Beyt

V'er ser-i müyî zivaşfeş (3) *bâkîyest*

Û ne [ez] 'arşest ü âfâkiyest

eger bir kıl ucı başı vaşfından (4) bâkî ise ol 'arş degül ol kimse âfâkîdür ya'nî bir kıl ucı miqdârı varlık şacı (5) hicâb ü perde olub sâliki maqâmdan girü alıkor 'inâyet-i

İlāhī ile sālikde (6) kıl ucu miqdārı varlık kalmadukda fanāfillāh beḳābillāh menziline nā'il olur (7) bu ma'nāya muḳārin cenāb-ı ḫayru'l-beṣer-i 'aliyye efdālū'l-ṣalavatū's-selām ḫazretleri (8) buyurmuşlardur ki *"Lā yedḫulū'l-cennete min kāne fī ḳalbihi miṣḳale zerratin mine'l-kibri"*³⁷⁸ zerre (9) miqdārı kiri olana cennet keremūñ müyesser olmadığı gibi kıl ucu miqdārı varlık ile (10) ḫāṣ u maḳbūllullāh olmak müyesser olmaz demek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

‘Özr guften-i (11) şeyḫ behr-i nāgirsten-i berferzendān

ol sultān-ı feyz-i iḫsān (12) ve ol cenāb-ı ḫikmet beyān ḫazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḫazretleri bu sūrḫ-i ṣerīfde sūrḫ-i (13) sālifde zıkr olınan şeyḫüñ evlādları fevtine giryān olmadığını ḫātūnuna (14) ‘özü eylemesin beyān buyurub buyururlar ki

(1802) Beyt

Şeyḫ guft ūrā mepindār ey refīḳ

(15) *Ki nedārem raḫm u mihr ü dil ṣefīḳ*

ol şeyḫ ḫātūnuna ḫitāb idüb didi ki ey (16) refīḳ-i ḫātūn sen ḫann eyleme ki ben raḫm u maḫabbet ü ṣefḳatli göñül tutmam böyle ḫann (17) eyleme zīrā

(1803) Beyt

Berheme küffār mārā raḫmetest

Ger ḫi cān-ı cümle kāfir ni‘metest

(18) dükeli kāfirlere bizüm merḫametimiz vardur gerḫi cümlesinüñ cānı ni‘mete kāfirdür (19) ya'nī cümlesi küfrān-i ni‘met olub ḫaḳ-ı ḫudā ve ḫaḳ Resūl-ı ḫudāndur bilmezler (20) ve vāḫid ü ferd ü ṣamd u aḫad-ı ḫazret-i bīḫün Allāhı inkār idüb putlara ve ateşlere (21) ḫabarlar böyle iken bunlara merḫamet ü ṣefḳatimiz vardur bundan mā'adā

(1804) Beyt

³⁷⁸ “Kalbinde zerre kadar kibir olan kimse cennete giremez.” (www.hadissitesi.com, agis 2019)

(22) *Bersegānem rahmet ü bahşāyişest*

Ki çirā ezsenghā şān mālīşest

(23) köpekler üzerine merhamet ü şefkatüm vardır ki niçün bunlara taşlar ile
urulmak (24) vardır bundan gayrı ey hātün

(1805) *Beyt*

Ān segī ki mīgezed guyem du‘ā

Ki ez‘īn (25) hū vārehāneş ey Hudā

ol köpek ki ısıtır du‘ā eylerüm ki yā Rabb bu hūydan (26) bunu kırtar diyü ya‘nī
ısırgan köpekler ol bed haşletden hālāş (27) olmaşıçün du‘ā iderüm ve dirim ki ilāhī
Subhānum

(1806) *Beyt*

Īn segānrā hem derān [148a] (1) endīşe dār

Ki nebāşed ezhalāyık sengsār

bu köpekleri bile ol fikr içinde (2) tut ki hālāyıkdan sengsār olmayalar ya‘nī yā Rabb
şu kelbleri yavuzluklarından hıfz (3) eyle ki kendü yavuzluklaqları öcünden halkdan
taş yimeyeler diyü du‘ā vü niyāz iderüm (4) zīrā ol cenāb-ı hāzret-i vācibü’l-vücūd
zāt baht-ı ‘azze sulţānihi ve celletü (5) ‘azimetihī hāzretleri

(1807) *Beyt*

Z‘ān biyāverd evliyārā derzemīn

Tā kuned şān rahmeten (6) li’l-‘ālemīn

andan ötüri evliyāyı yāverdine getürdi ki anları ‘ālemde rahmet eylesün içün (7) ki

(1808) *Beyt*

Halkrā h vāned sūy-ı dergāh-ı hāş

Hakkrā h vāned ki vāfir kun hālāş

(8) ol evliyā-yı kirām halkı dergāh-ı hāş-ı Hudāya da‘vet idüb Hāk Te‘ālā
hāzretlerine (9) yā Rabb ‘ibādetiñe cehennemden hālāş ü ihşānı çok eyle diyü du‘ā

vü niyâz ü temennâlar (10) eylerler Hâk Te‘âlâ bu selâfîni bu kâr için ‘arş-ı rahmândan hâk-i süflîye getürdi (11) bu selâfîni-i ‘i‘tâm-ı kirâm dahı

(1809) Beyt

Cehd bunmâyend ez’în sū behr-i pend

(12) Çün neşud gūyed Hudāyā der mebind

(13) sa‘y gösterirler bu tarafından naşîhatden (14) ötüri çünkü olmadı dir ilâhî rahmet kapusun bağlama ya‘nî evliyâ-yı ‘azâm halk-ı (15) ‘âleme Hâzret-i Allâhuñ habîbi Resûl-i ekrem ‘aleyhis-selâm gönderdiği kitâb-ı kerîm (16) mücebince naşîhat ve irşâd eyleyün taraf-ı âhirete ve semt-i ‘ibâdet ü tã‘ata (17) terğîb idüb cehd-i tãm ve tekmîl-i merâm iderler nâmüste‘idd ü nâkabilleri nūr-ı şân- (18) laruñ nuş u pendleriyle ‘âmil olamayub semt-i hilâfa gidüb belki bu ‘azîz ü (18) mükerrerleri kemâl şekâvet ve ‘ibâdetlerinde hezl ü istihzâ dahı itdüklerinden şoñra (19) bu kirâm-ı zevilü’l-ihtirâm-ı ilâhî rahmet ü feyz ü ‘inâyetüñ bābını bu nâkabîl ve nā- (20) müste‘iddler üzerine kapayub sedd eyleme diyü niyâz u temennâ vü du‘â eylerler şu cihetden ki

(1810)(21) Beyt

Rahmet-i cüzvî buved mer ‘amrā

Rahmet-i küllî buved hümāmrā

‘avāmü’n-nāsuñ (22) ve halk-ı ‘alemüñ merhâmetleri cüzvidür birbirlerine ve akrâbâ ve evlâd ü enşâblarına itdükleri (23) rahm u şefkât şey’-i kalîldür evliyâullâh ki ulular ve şâhib-i sa‘âdetlerdür anlaruñ merhâmetleri (24) küllîdür anlar rahmet-i küll şâhibleri zîşânlardur

(1811) Beyt

Rahmet-i cüzveş karîn gešte (25) bekül

Rahmet-i deryâ buved hādî sübül

Allāhu Te‘ālā a‘lem hūrūş-ı zamīr-i Haḫka (26) rāci‘ ola ma‘nā dimek olur ki Haḫkuñ raḫmet-i cüz’isi raḫmet-i küllīsine (27) yaḫın olmuşdur ḫāricde mişāli ehl-i sebīle-yi deryānuñ raḫmeti oldığı gibi ki [148b] (1) ba‘id-i raḫmet deryā-yı karīb idüb izn-i Haḫla hicrān peristānı zamān-ı ḫarībde (2) birbirine vāşıl eyler feizā kāne kezalik imdi ey sālİK

(1812) Beyt

Raḫmet-i cüzvī(3) bekül peyveste şev

Raḫmet-i külrā tu hādī bīn ü rev

sen raḫmetsin (4) raḫmet-i küll olan bir vücūd-ı nāzenīn şeyḫ-i kāmīle ulaşmış ol ve ol raḫmet-i (5) küll olan şeyḫ sen hādī gör de ṭarīḫ-i Ḥazret-i Haḫka sālİK olub git ya‘nī anuñ (6) himmet ü du‘āsın ṭaleb idüb nuşḫ u pendine i‘timād iderek (7) gidüb zinhār kendi bilgiñe dayanub iş etmeyesin zīrā

(1813) Beyt

(8) Tā ki cüzvest ü nedāned rāh-ı baḫr

Her ğadīrīrā kuned z’eşbāh-ı baḫr

tā ki sālİK (9) cüzvdür ol deryā yolun bilmez ve her bir köyi deryāya şübhe-yi zann eyler ya‘nī ṭarīḫ-i Haḫda (10) müfsid çoḫdur şeyḫ şūretin ve mürşid kıyāfetin ṭakinub deryālİK lāfın (11) urur ma‘a hāzā deryādan ḫaberi ve āġāhı yoḫ bir acı azābı yāḫūd bir ḫavz-ı kibir mānendi (12) görünüb ṭālib-i hevā esīri anı baḫr şanub ḫıdmetinde bīmenfa‘at ḫor ve (13) ḫaḫīr olub bībehre ḫalub şundan ötüri o maḫūle kimesne

(1814) Beyt

(14) Çün nedāned rāh-ı yem key reh bered

Sūy-ı deryā ḫalkrā çün āvered

çünkü deryā yolun (15) bilmez nice yol iletüb halkı deryā tarafına nice götürür ya'nî
merd-i kâmilüñ terbiye ve nazar-ı (16) irşâdıyla baħr-ı haķıķate vâşıl olmayan kimse
ķurı lāf ü güzāf ile dürlü t̄aliblerüñ (17) derdlerine mükevvene devā itse gerek

(1815) Beyt

Muttaşıl gereded bebahr ān gāh ü

Reh bered tā (18) baħr hem çün seyl u cū

deryāya muttaşıl olur andan soñra ol kimse yol iletür (19) deryāya seyl ve ırmaķ gibi
yoħsa yalıñuz ķāl u ķıl ve lāf ü güzāf ile

(1816) Beyt

(20) V'er kuned da'vet betaķlıdī buved

N'ze'ayān u naħy u te'yīdī buved

eger öyle kimse halkı (21) taraf-ı Haķķa tarīķ-i Haķ budur diyü da'vāyı irşād ü şalāħ
eyleyüb da'vet eylerse (22) anuñ ol da'veti taķlıdidür 'ayān-ı vaħy te'yīdi degüldür
da'vet taħķıķıye (23) mālİK olan 'ālīķadr cem'ī ifrād āferīdeye raħmet şadrında olduğı
(24) 'indillāh zevi'l-ķadr ü şāħib-i rütbe ve maķām olduğına delīl ü burhāndur her bu
zikri (25) sebaķ iden şeyħ hātūnuna bu gūne kelimāt eyledükde

(1817) Beyt

Guft pes çün (26) raħm dārī berheme

Hemçü çübānī begird-i ĩn reme

hātūn şeyħe hiķāb idüb didi ki (27) pes çünkü sen dükeli maħlūķāta raħm tutarsın bu
sözünüñ eķrafında çoban gibi- [149a] (1) sin ya'nî çünkü senüñ hāl ü şānuñ bu minvāl
üzredür

(1818) Beyt

Çün nedārī nevha (2) berferzend-i ħ^vīş

Çün ki faşşād-ı ecelşān zed benīş

kendi evlāduñ üzerine nite feryād (3) tutmazsın çünkü mevt faşşadı anları nişter ile urdı ya‘nī cümleye raḥmüm var dırsın (4) yā kendi evlādına niçün ağlamazsın çünkü raḥm şāhibisin diyüb

(1819) Beyt

(5) Çün güvāh-ı raḥm eşk-i dīdehāst

Dīde-yi tu bīnem ü girye çirāst

çünkü (6) raḥmüñ şāhidi gözler yāşıdur niçün senüñ gözün yaşsuz ve giryesüzdür diyü nādān (7) u cāhilāne ḥazret-i şeyḥe ta‘arruz güne kelimāt itdükte ḥazret-i şeyḥ kuddise sırrahu

(1820) Beyt

(8) Rū bezen kerd u bügufteş ey ‘acüz

Ḥod nebāşed faşl-ı dey hem çun temüz

yüz ‘avrata (9) eyleyüb aña ey ‘acüz didi kış faşlı yaz [z]amānı gibi olmaz ya‘nī ‘avrata ey ‘acüze sen (10) nefسانیyyet zemistānı giriftārsın rüḥāniyyet bostānınuñ tā bostānī mīve- (11) lerinden ḥaberüñ yokdur

(1821) Beyt

Cümle ger murdend işān ger ḥayend

Ġāib u pinhān (12) ziçeşm-i dil keyend

benüm evlādlarımıñ cümlesi eger öldiler ise ve eger sağ iseler (13) anlar gönül gözünden kaçan ġā’ib ü nihānlardur ya‘nī gönülüm gözünden ġā’ib degüllerdür (14) öyle olsa

(1822) Beyt

Men çü bīnemşān mu‘ayyen piş-i ḥ^viş

Ezçi rü rūrā kunem (15) hem çün tu riş

ben çünkü anları kendü huzūrumda mu‘ayyen görüb nazar itdüğe (16) şāhide eylerüm ne sebebden sencileyin yüzüm yırtub pāreli eyleyüm

(1823) *Beyt*

(17) *Ger çi bîrûnend ezdevr-i zamân*

Bâmenend ü gird-i men bâzîkûnân

gerçi benüm evlâdlarum (18) devr-i zamândan taşradurlar ammâ benümledürler eṭrâfumda oynaşurlar böyle olıcek

(1824) *Beyt*

(19) *Girye ezhicrân buved yâ ezfirāk*

Bâ ‘azîzânem vişâlest u ‘ınāk

ağlamak hicrândan (20) yâḥûd firākdan olur benüm ise ‘azîzlerüm ile vişâl ü ‘ınākum vardır ya‘nî maḥbûblarum olan (21) evlâdlarum ile dâ’imâ muvâşala vü mu‘ânaka üzereyüm pes niçün girye ve zârî eylerüm (22) ey ḥâtûn diyüb

(1825) *Beyt*

Ḥalk ender ḥ^vâb mîbînend şân

Men bebîdârî⁽²³⁾ hemî bînem ‘ayân

ḥalk anları uyku içinde görürler ben uyanıklıkda ‘ayânen müşâhede (24) iderüm ya‘nî ḥalk-ı ‘âlem evlâd-ı akrâbâlarınıñ fevtlerinden soñra rüyâlarında görürler (25) kendülerüñ ‘azîz olan mevtâların ammâ benüm ḥâlüm anlar bencileyin degüldür ben ‘ayânen bîdârlıkda mevtâlarımı (26) müşâhede idüb anlar için zârî vü girye eylemem zîrâ

(1826) *Beyt*

Z’în cihân ḥodrâ demî pinhân kunem

(27) *Berg-i ḥisrâ ezdiraḥt efşân kunem*

bir nefis bu cihândan kendümi nihân idüb [149b] (1) ḥiss ü idrāk yaprakların vücudum dirahṭından silküb şaçarum ya‘nî ḥiss (2) ḥayvânı ‘âlem-i ğa’ib ü ma‘nâya maḥrem olmadığından ol yaprakları dirahṭ vücudumdan (3) izâle eyleyüb andan soñra ‘âlem-i ma‘nâyı müşâhede eylerüm zîrâ

(1827) Beyt

(4) *His esîr-i ‘aql bâşed ey fülân*

‘Aql-ı esîr rûh bâşed hem bidân

his ‘aqluñ (5) esîridür ve fülân kimse ‘aql da rûhuñ esîri olur bu aḥvâli böyle bilüb
i‘tikâd eyle ki

(1828)(6) Beyt

Dest-i beste ‘aklrâ cân bâz kerd

Kârhâ-yı beste râhem sâz kerd

(7) ‘aqluñ baḡlu ellerini cân çözdü baḡlu işleri hemsâz eyledi ya‘nî ‘aql rûhuñ bir kâr
(8) dâneninde ve kârsâzı eli baḡlu bende ve esîri idi cân-ı ‘âlîşân anuñ ellerin (9) bend-i
‘alâyıḡdan ḡalâş idüb kârsâz-ı uḡreviyye oldı zıkr olunan ma‘nâya (10) mişâl-i âḡer
budur ki

(1829) Beyt

Hisshâ v’endîşe berâb-ı şafâ

Hemçü ḡas bigrifte rûy-ı âbrâ

(11) ḡisler ve fikr şâf ü pāk şuyuñ üzerinde şuyuñ üzerin bürü[yü]b ḡutmuş (12) ḡâr u
ḡaşâk mânendidür ya‘nî zât-ı pāk-ı insâniyye vücûdunı âdemde şu menzile- (13)
sinde olub ḡavâs u efkâr u ‘aql-ı ma‘âş anuñ üzerine ḡâr u ḡaşâk ve ḡas (14)
menzilesindedür

(1830) Beyt

Dest-i ‘aql ân ḡas beyek sū mîbered

Âb peydâ mişevd(15) pîş-i ḡired

‘aql-ı ma‘âd eli ol ḡassı bir tarafa iletür şu âşkâre olur ‘aqluñ öñünde

(1831)(16) Beyt

ḡas bes enbuh bûd bercû çun ḡabâb

ḡas çü yek sū reft peydâ geşt âb

(17) meselâ hâr u haşâk ya'nî çörçöp ziyâde çok idi hubâb gibi ırmağ üzerinde (18) çörçöp çünkü bir cânibe gitdi şu âşkâre oldı ya'nî şu üzerine cem' olan (19) hâşâki 'aql-ı ma'âd 'inâyet-i hâlûk-ı 'ibâd ile bir cânibe sürdükde âb nümâyân (20) olur lâkin

(1832) Beyt

Çün ki dest-i 'aql negşâyed Hudâ

Has fezâyed ezhevâ berâb-ı mâ

(21) hâzret-i vâcibü'l-vücüd çünkü 'aql-ı ma'âd eli ma'nâ bendlerinden aılmaz hevâdan bizüm (22) şuyumuz üzre hâşek artar bu kerre

(1833) Beyt

Âbrâ her dem kuned (23) pûşide ü

Ân hevâ handân u giryân 'aql-ı tu

şuyı her nefes ol (24) hâşek ü has örtülmüş eyler ve ol hevâ handân olub ve senüñ 'aql-ı (25) ma'âduñ giryân olur ammâ

(1834) Beyt

Çün ki takvâ best dü dest-i hevâ

(26) Hağ guşâyed her dü dest-i 'aklrâ

hevâ ve ârzünüñ iki elini çünkü takvâ bağladı (27) Hağ Te'âlâ hâzret yed-i qudret ve 'inâyetiyle 'aql-ı ma'âduñ her iki elini çözer bu beyt-i [150a] (1) kerem bünyâduñ ma'nâ-yı irşâd in'âmı bu âyet-i kerîmeden rüşen ü 'ayândur ki (2) hâzret-i feyyâz zü'l-'itâ Qur'ân-ı kerîmde “*Yâ eyyühellezîne âmenü itteköllâhe*”³⁷⁹ buyurub (3) müfessir-i kirâm ma'nâ-yı 'inâyet in'âmında buyurmışlar ki “*Fî evamrihi felâ tehfâfuha* (4) *ve nevahi felâ tertekübühâ*”³⁸⁰ “*Velitenzur nefsun*”³⁸¹ “*Ey liyenzur küllü*

³⁷⁹ “Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının.” (Hadid 57/28), (Ali İmran 3/102), (Haşir 59/18), (Tevbe 9/119), (Maide 5/35)

³⁸⁰ “O'nun emirleri konusunda korkamıyın yasakladıklarını da yapmayın.”

³⁸¹ “Kendine bak.” (Haşir 59/18)

*vāhidün minküm*⁸⁸² “*Mā ḳaddemet*³⁸³ “*Ey min (5) e’l-‘ameli*⁸⁸⁴ “*Linefsihi*⁸⁸⁵
“*Yevmi’l-ḳiyameti vettekullahe*⁸⁸⁶ “*Et-tekrīru lit-te’kīdi ve ḳīle itteḳū en lā tenzurū*
*mā (6) ḳaddemtüm*⁸⁸⁷ “*Ve ḳīle ve’t-teḳüllāhe en ta’temudū a’lā en tetteḳū*⁸⁸⁸ deryā-
yı elṭāf-ı ‘ināyāt-ı (7) Ḥāzret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥāzretleri kitāb-ı
müsteṭābuñ bir maḥallinde daḥı buyurmuşlardır ki

(8) *Her ki terside zihāḳ taḳvā kuzīd*

*Tersid ezvey cinn ü ins ü her ki did*⁸⁸⁹

zīrā taḳvā (9) bir keşr-i ‘izzetdür aña zafer bulan cevāhir-i şerīfe ve ḥaber-i keşire ve
rızk-ı kerīme ve melek-i (10) ‘aẓīme nā’il olub dünyā vü āḥiretde sa‘ādetmend
olması emr-i muḳarrer ü ‘ayān (11) olduḡı maḥall-ı gümān olmayub zihī iḥsān u
kerem-i fer olan Ḥāzret-i Subḥānī (12) ki taḥt-ı ḥaşlet-i vāḥidede ḥayr-ı bīḥadd u
tevāb bī‘adū sa‘ādet lāba‘d bī- (13) pāyān nihān idüb ‘ibādetine iḥsān eylemişdür
Subḥānallāhu lā ilāhe illā hū

(1835)(14) *Beyt*

Pes ḥavās-ı çire maḥḳüm-ı tu şud

Çün ḥired sālār u maḥḳüm-ı tu şud

(15) imdi ey sālīk-i rāh-ı Ḥudā bundan şoñra bahādır ve yigit olan ḥavās senüñ
maḥḳümüñ (16) oldı çünki ‘aḳl-ı ma‘ād senüñ sālār u maḥḳümüñ oldı ya‘nī çünki
hevāllerin (17) taḳvā baḡladı Ḥāzret-i Ḥaḳ ‘aḳluñ elin açub ‘aḳl-ı ma‘ād fermān yirüñ
olduḡda (18) çire olan ḥavās maḥḳümüñ olur lāşübhe fiḥ zīrā ‘aḳl-ı ma‘ād böyle bir
ve illā (19) ḳadr ü kerem-bīnādur ki

³⁸² “Yani sizden her biriniz baksın.”

³⁸³ “Önceden gönderdikleri şey” (Maide 5/80), (Kehf 18/57), (Haşir 59/18), (Nebe 78/40)., İnfitar (82/5)

³⁸⁴ “Yani amel bakımından ölmeden önce ne gönderdi.”

³⁸⁵ “Kendisi için” (Yunus 10/108), (İsra 17/15), (Kehf 18/35), (Neml 27/40), (Neml 27/92), (Ankebut 29/6), (Lokman 31/12), (Fatır 35/18), (Fatır 35/32), (Saffat 37/113)

³⁸⁶ “Yani kıyamet günü Allah’tan sakının.”

³⁸⁷ “Önden gönderdiğine bakmadan sakının.”

³⁸⁸ “Allah’a güvenerek Allah’tan sakının denildi.”

³⁸⁹ “Allahtan korkan herkes kendi nefesine sığındı ve onun gibi insanlardan cin ve ins ve herhangi biri ondan korkar.”

(1836) *Beyt*

Hissrā biḥ^vāb ḥ^vāb ender kuned

Tā ki ḡaybīhā (20) *zicān ser berzened*

uykusuz hissi uykuya kor tā ki ḡaybīler cāndan baş yukaru (21) üzereler ya^{nī} iqlīm-i cāndan nümāyān olub ‘ayān olalar ki feizā kāne kezalik (22) bu füyüzāt-ı ‘ināyāta mālīk olan ‘abd-i ḡāṣ-ı sulṭān-ı memālīk

(1837) *Beyt*

(23) *Hem bebīdārī būbīned ḥ^vābhā*

Hem zigerdūn berguşāyed bābhā

hem uyanıklıkda düşler (24) görür hem eflākdan kapular açar ya^{nī} kulağı ve cānı gözi açılıb işitmediğin (25) işidüb görmediğin görür bu kār u bār taḡkīkan böyledür bunda şekk ü şübhe (26) olmayub bu ḡuşūş bu minvāl üzre zann u ḡümāndan ārī ve berī olmağla

Ḳışsa (27) *ḥ^vānden-i şeyḡ ḡarīr muşḡafṛā derrū ve bīnā şuden-i vaḡt-i ḡırā’at*

ol [150b] (1) sulṭān-ı selāṭīn-i beḡā Ḥāzret-i Mevlānā feyz-i iḡṣān-ı şafā vü ‘iṭā bu sūrḡ (2) a^{mā} māderzāduñ şeyḡüñ ḡıra’at vaḡtinde bīnā olub muşḡaf-ı şerīfūñ yüzünden (3) Ḳur’ān-ı Kerīm ḡıra’at itdigi ḡışsa inşā vü imlā buyurub buyurlar ki

(1838) *Beyt*

(4) *Dīd dereyyām ān şeyḡ-i faḡīr*

Muşḡafī derḡāne-yi pīr-i ḡarīr

ol bir faḡīr şeyḡ eyyāmda görđi (5) bir māderzād-ı a^{mā} pīrūñ ḡānesinde muşḡaf-ı şerīfi ya^{nī} zamān-ı sābıḡda (6) fuḡarādan bir şeyḡ kimesne ḡünlerde bir ḡün bir ḡarīr pīrūñ menziline bir muşḡaf-ı şerīf (7) görüb

(1839) *Beyt*

Pīş-i ū miḡmān şud ū vaḡt-i temūz

Her dü zāhid cem’ geşte çend (8) *rūz*

ol fakîr şeyh anuñ ‘indinde temüz vaqtinde misâfir olub her iki zâhid (9) birkaç gün cem‘ oldılar öyle olıcek

(1840) Beyt

Guft ĩn cā ey ‘aceb muşhaf çirāst

(10) *Çün ki bābĭnst ĩn dervīş-i rāst*

ol şeyh kendü kendüye didi ki ‘acabā (11) bu muşhaf-ı şerîf bunda niçündür çünki bu toğrı dervīş kimesne a‘mādur diyü

(1841) Beyt

(12) *Ender’ĭn endīşe teşvīşeş fuzūd*

Ki cüz ũrā nĭst ĩn cā bāş u būd

bu fikr içinde (13) anuñ teşvīşi artdı ki andan ğayrı bu yirde kimseye olmak ve tırmaq yok diyü ya‘nĭ (14) ol misâfirüñ şeyhüñ fikri ziyāde oldı ki bu menzilde bu dārĭrden ğayrı aşlā bir ferd (15) yok

(1842) Beyt

Ust tenhā muşhafĭ āvĭhte

Men niyem güstāh yā āmĭhte

(16) yalıñuz odur muşhaf-ı şerîf aşlĭmış ben güstāh degülüm yāhūd karışmış da (17) degülüm diyü fikrler idüb ol misâfir şeyh bu efkār ile ħarāb ħāl olub

(1843) Beyt

(18) *Tā bŭpursem nĭ ħamuş şabrĭ kunem*

Tā beşabrĭ bermŭrādĭ berzenem

bu ħālĭ su’āl eylesem (19) mi yoĥsa sŭkŭt idüb şabr eyleyŭm ola ki şabr ile bir murād ũzerine uram diyüb

(1844) (20) Beyt

Şabr kerdĭ’v bŭd çendĭn berħarec

Keşf şud ke’ş-şabru miftāhu’l-ferec

şabr (21) eyledi ve nice zahmet içinde oldu keşf oldu ol aḥvāl ol misāfir şeyḥe zīrā
şabr (22) rahāt miftāhıdur

**Şabr kerden-i Loḡmān çün dīd Dāvūd peygamber ‘alehi’s-selām ḡalkahā mī (23) sāḡt
ezsu’āl kerden-i bān niyyet ki şabr ezsu’āl müceb-i ferec bāşed**

(24) ol sālār-ı evliyā ve burhān-ı etkıyā ve sened-i mesākīn-i fuḡarā cenāb-ı Ḥāzret-i
(25) Mevlānā şebbit aḡdāmenā fī ṡarikatihi's-sena ḡazretleri çünki şabr miftāh-ı
ferecdür (26) buyurdılar ol ḡavl-i ‘ālīlerin te’kīd için bu sūrḡ-i şerīfde Ḥāzret-i
Loḡmān (27) Dāvūd ‘aleyhi’s-selāmı tīmūrdan zerre ḡalka yapduḡların müşāhede
buyurduḡlarında [151a] (1) su’ālden şabr idüb şabr müceb-i ferec olur diyü şabr
eyleyüb ol ḡāl kendülere (2) bilāsu’āl keşf olub Ḥāzret-i Loḡmānuñ şabrı bādī-yi
ferec oldıḡın beyān (3) idüb buyururlar ki

(1845) Beyt

Reft Loḡmān sūy-ı Dāvūd-ı şafā

Dīd k’ü mīkerd z’āhen (4) ḡalkahā

ittifāḡı Loḡmān ḡazretleri bir gün ma‘den-i şafā olan Ḥāzret-i Dāvūd (5) ‘aleyhi’s-
selām ḡazretlerine gitdi görđi ki ol tīmūrdan ḡalkalar işleyüb

(1846) Beyt

(6) Cümlerā bāhem diḡer dermīfikend

Z’āhen-i pülād ān şāh-ı bülend

ol ḡalkaların (7) cümlesin birbirine bıraḡırdı ya‘nī geçürđi pülād tīmūrdan ol ‘ālī
pādişāh (8) ya‘nī Ḥāzret-i Loḡmān Dāvūd ‘aleyhi’s-selāmı bu kārda görüb

(1847) Beyt

Şan‘at-ı (9) zerrād ū kem dīde būd

Der‘aceb mīmānd u vesvāşeş fuzūd

zerreciler şan‘atın (10) Ḥāzret-i Loḡmān görmemiş idi ‘acebde ḡalub vesvesesi
ziyāde oldı

(1848) Beyt

(11) *K'în çi şāyed būd vāpursem ez'ū*

Ki çi mīsāzī zilhalka tubetu

ki bu ne olsa (12) gerekdir su'āl ideyüm bunu andan ki ne düzersin bu at at halkalardan yaradur (13) diyü bu hāıra kendülere huır eyledükde

(1849) Beyt

Bāz bāhōd guft şabr evlāterest

(14) *Şabr tāmāşūd zūter rehberest*

girü kendüye hıāb buyurdu ki bu su'ālden (15) şabr evlārekdür şabr-ı maşūda tīz vāıl olmaa ulauzdur

(1850) Beyt

ün (16) nepürsī zūdter kefet şeved

Mur-ı şabr ezcümlle perrānter buved

ün su'āl (17) itmeyesin tīzrek saa guft olur mur-ı şabr cem'ī murādāt u maşūdāt (18) murānından perrānter olur

(1851) Beyt

V'er büpursi dīrter hāıl şeved

Sehl ezbi' (19) şabriyet müşkil şeved

ve eger su'āl iderse gicrek hāıl olur āsān (20) şey' senü şabrsuzluından müşkil olur diyü

(1852) Beyt

ün ki Lomān ten bized hem (21) derzamān

Şud tamām ezan'at-ı Dāvūd ān

ünkü Lomān hāzretleri epsem (22) olub süküt itdiler hem ol vatde Hāzret-i Dāvūd aleyhi's-selāmu şan'atından (23) ol şey' tamām oldu

(1853) Beyt

Pes zırh sâzîd ü derpüşîd ü

Pîş-i Loqmân-ı (24) kerîm-i şabr hû

öyle olsa zırh düzerdi ve giydi ol Dāvūd nebî-yi ‘aleyhi’s-selām zırhı (25) şabr hūylu kerîmü’ş-şān Loqmân huzūrunda andan soñra Hāzret-i Loqmāna hîṭāb (26) idüb

(1854) Beyt

Guft ĩn nĭkū libāsest ey fetā

Dermeşāf u ceng def‘-i (27) zaḥmrā

didi bu eyü libāsdur ey yigit muşāfda ve cengde zaḥm def‘ine ya‘nĭ maḥall-ı [151b]

(1) ma‘reke olan zaḥmlaruñ def‘ine bu tĭmür kaftān bir güzel libāsdur yā Loqmān (2) buyurduḡda

(1855) Beyt

Guft Loqmān şābr hem nĭkū demĭst

Ki penāh u dāfi‘ her cā (3) ġamĭst

Loqmān ḥāzretleri ol zĭşān ḥāzretine cevāb buyurub didi şabr daḡı (4) hūb u zĭbā demdür ki her ne yirde ġam olsa ol ġamı def‘ idici ve ġamdan şaḡınacaḡ yir (5) şabrdur buyurub

(1856) Beyt

Şabrrā bāḤaḡ ḡārin kerd ey fülān

Āḡir-i Vel‘aşrrā āgeh biḡvān

(6) ḥāzret-i mükevvin-i kevn ü mekān ve mebdē‘-i zemĭn [ü] zamān bāri Te‘ālā ve teḡaddes kerĭm-i (7) Subḡān şabrı Ḥaḡḡa yaḡın eyledi vel‘Aşr sūresinüñ āḡirini aḡāḡlıḡla kıra‘at (8) eyle ya‘nĭ āḡir-i sūre-yi ve’l‘Aşrı ġāfil kıra‘at idüb geḡme ki anda nikāt-ı keşire (9) vardur ezcümle bu sūre-yi kerĭmüñ nüzülü Hāzret-i Ebū Bekir raḡıyallāhu ‘anhuñ İslām (10) u ĭmān şerefyāb olduklarındadır küffār ḥāzret-i şiddiḡa “Ḥasertu Eba Bekrin biterkike (11) ve’bni ābā‘ike”³⁹⁰ didüklerinde ol ‘ālĭ

³⁹⁰ “Ey Ebu Bekir senin ve senin atalarının oğullarını terk etmesi, beni oldukça üzdü.”

hazret anlara hitab idub “*Leyse hazā* (12) *husrāne fī kabūli'l-ḥaḳḳi ve inneme'l-husrāni fī'l-asnāmi*”³⁹¹ buyurmışlar bu sūre-yi şerīfūñ (13) tefsīr-i şerīfde nice aḳvāl-ı pesendīde buyurmışlar bir rivāyetde illelezīne āmenūdan (14) murād Hazret-i Ebū Bekir ve ‘amūlu’ş-şālihātđan murād Hazret-i ‘Ömer ve tevāşav bi’l-ḥaḳḳđan (15) murād Hazret-i Osmān ve tevāşav bi’ş-şabrdan murād hazret-i kerrā bā vaḳār ibn ‘amm hazret-i (16) ḥabīb-i muḥtār-ı deryā kerem vefā vaşşī hazret-i ḥabīb-i ḥudā cenāb-ı hazret-i ‘alā (17) el-murtażā radiyallāhu Te‘ālā ‘anh ve kerremallāh vech hazretleridürler imdi ey sālīk-i (18) rāh-ı ilāhī āḥir-i sūre-yi kerīmi bir hoşca te’emmül kıra’at eyle tā şabruñ fā’ide-yi ‘azīmini (19) bilüb cān u dilden şābirāne maḥabbet ve anlarla şoḥbet ü ülfet idub şabrı (20) kār u şī‘ār itmege mücidd ü sā‘ī olasın gör ki şabr-ı maḥşüş yalıñuz olub (21) Ḥaḳ üzere ‘aṭf olınmışdur Allāh ‘azze vü şān ve maḳbūliyyetine mertebedür ki (22) Qur’ān-ı ‘azīmü’ş-şānda bu minvāl üzere buyurılmışdur fefhem gāfilmebaş ki

(1857) Beyt

(23) *Şad hezārān kīmyā Ḥaḳḳ āferīd*

Kīmyāyī hemçü şabr Ādem nedīd

Ḥaḳ Te‘ālā hazreti yüz (24) biñ kīmyā yaratdı şabr mānendi kīmyāyı benī Ādem görmedi ya‘nī şad hezārān kīmyādan (25) kīmyā-yı şabr-ı lezīzter ü şirīnter ü ra‘nāterdür cem‘ī kīmyālar beyninde şabrdan laṭīf (26) ü zībā kīmyā görilmemişdür

Baḳiyye-yi ḥikāyet-i nābīnā ve muşḥaf

Ol mürşid-i (27) ‘izzetmedār

Ve ol kuṭb-ı sa‘ādet ḳarār

cenāb-ı Hazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu hazretleri [152a] (1) bu sürḥ-i şerīfde muşḥaf ü nābīnānuñ baḳiyye-yi ḥikāyesin ĩrād buyurub buyururlar ki

(1858)(2) Beyt

³⁹¹ “Hakkı kabul etmede zarar yoktur, asıl zarar putları kabul etmektedir.”

Merd-i miḥmān ṣabr kerd ü nāgehān

Keşf geşteş ḥāl-ı müşkil derzamān

(3) misāfir er ṣabr eyledi añsızın aña keşf oldu müşkil ḥāl ol zamān içinde ya'nī (4) a'mā pīre misāfir olan dervīş şeyḥ ṣabr eyleyüb o baḥta olan muşḥaf-ı (5) şerīfden murād nedür diyü yazmanı olan a'mā pīre su'al itmedi ol müşkil aḥvāl (6) ṣabr içinde aña keşf oldu bu vechle ki

(1859) Beyt

Nīm-i şeb āvāz-ı Qurānrā şenīd

(7) Cest ezḥvāb ān 'acāyibrā bidīd

gice yarısında Ḥazret-i Qur'anuñ āvāzın (8) işitdi uyḡudan şıçrayub ol 'acāyibi görđi

(1860) Beyt

Ki zimuşḥaf kūr miḥvāndī dūrüst

(9) Geşt bīṣabr u ez u ān ḥāl cust

ki muşḥafdan a'mā dūrüst oḡur ol şeyḥ (10) ṣabrsuz oldu ol ḥāli andan su'al itdi

(1861) Beyt

Guft āyā ey 'aceb bāçeşm-i kūr

(11) Çun hemī ḥvānī hemī bīnī suṡūr

ol ṣabrda didi ki āyā bu görmez gözile nice kıra'at idersin (12) dükeli satırları görürsün ki

(1862) Beyt

Ān çı miḥvānī berān uftādeī

Destrā berḥarf-ı (13) ān binhādeī

ol nesneyi ki oḡursun anuñ üzerine düşmüşsün eliñi anuñ ḥarfi (14) üzerine ḡomuşsun zīrā bu ḥuşuşda senüñ

(1863) Beyt

Uşbu'et derseyr peydā mīkuned

(15) *Ki naẓar berḥarf dārī müstened*

parmağın seyrde âşkâre ider ki ḥarfe müstened naẓar ẓutar- (16) sîn ya‘nî ḥurûf u kelimât u sûtûrı parmağınla görüb kırâ‘at itdigün senün (17) bînâlığınâ şehâdet ider diyü keyfiyyet ḥâli istifhâm idüb istiḥbâr u niyâz itdükde

(1864) (18) *Beyt*

Guft ey gešte zicehl-i ten cüdâ

În ‘aceb mîdârî ezşun‘-ı Ḥudâ

ol a‘mâ şeyḥ (19) misâfire ḥiṭâb idüb ey ten cehlinden ayrı olmuş şun‘-ı Ḥudâdan bunı ‘aceb mi (20) ẓutarsın didi ya‘nî cehâlet-i nefis-i denîden ḥalâş olan misâfir benüm Qur‘ân-ı Kerîmi (21) ḍarâretüm ile kırâ‘atıma şun‘-ı ḥazret-i perverdigâra ‘aceb mi idersin ki

(1865) *Beyt*

(22) *Men ziḤaḥ derḥ^vâstem k‘ey müste‘ân*

Berḳırâ‘at men ḥarîšem hemçü cân

ben Ḥazret-i (23) Ḥaḥdan ricâ vü niyâz idüb ey müste‘ân bârî Te‘âlâ kırâ‘at üzerine ben cân gibi (24) ḥarîşüm diyü temennâ idüb yâ Rabb

(1866) *Beyt*

Nîstem ḥâfîz merâ nürî bidih

Derdü (25) dîde vaḳt-i ḥ^vânden bîgîrih

ḥâfîz-ı Ḥazret-i Qur‘ân degülüm baña bir nür iḥsân eyle (26) iki gözüm içine kırâ‘at vaḳtinde düğümsüz ya‘nî gözlerime ‘ilelden şâf bir nür iḥsân (27) eyle diyü du‘â idüb ey perverdigârum

(1867) *Beyt*

Bâz dih dü dîdeemrâ ân zamân

[152b] (1) *Ki bigîrem muşḥaf u ḥ^vânem ‘ayân*

iki gözimi baña ihşân idüb girü vir ol zamân ki (2) ben muşhaf-ı şerîf tutub ‘ayân okuyam ya’nî kırâ’at vaqtinde benüm gözlerimüñ (3) nûrın baña ihşân eyle ki Hâzret-i Qur’ânı kırâ’at idem zîrâ ten-i bîcân cânâna ne güne (4) harîş ise dahı tilâvet-i Qur’ân-ı mübîne ancılayın harîşüm diyü du‘â vü niyâz u temennâ eyledükde
(1868) (5) Beyt

Âmed ezHâzret nidâ k’ey merd-i kâr

Ey beher rencî bemâ ümmidvâr

hâzret-i bârî celletü (6) ‘azimetihiden baña nidâ geldi ki ey iş eri ve ey her zahmetde ve miñnetde bizden ümîd tutucu kimse

(1869) (7) Beyt

Hüsn-i zannest ü ümîd-i hoş turâ

Ki turâ güyed beher dem berter â

senüñ hüsn-i zannuñ (8) ve hoş ümîdüñ vardur ki ol hüsn-i zannuñ saña her zamân ilerü gel diyü şadâ-yı ma‘nevî (9) eyler senüñ hâl ü şânuñ bu minvâl üzre olıcek imdi

(1870) Beyt

(10) Her zamân ki kaçd-i h^vânden bâşedet

Yâ zimuşhahâ kırâ’at bâyedet

her ne vaqt ki (11) Qur’ân okumağa kaçduñ yâhûd muşâhifden saña kırâ’at lâzım ola

(1871) Beyt

(12) Men derân dem vâdihem çeşm-i turâ

Tâ fîrû h^vânî mu‘azzam cevherâ

ben ol zamânda gir[ü] virem (13) senüñ gözüñi tâ ki ol cevher-i mu‘azzam olan Qur’ân-ı Kerîmi tilâvet eylesesin diyü (14) baña qabl-i hâzretten vahy ü ilhâm vârid olub

(1872) Beyt

Hem çünan kerd ü her ân gâhî ki men

(15) *Vāguşāyem muşhaf ender h^vānden*

hem ancılayın eyledi ve ben her ne zamān ki tilāvetden ötüri (16) muşhaf-ı şerīfi
güşāde eyleyüm

(1873) *Beyt*

Ān ḥabīrī ki neşud gāfil zikār

Ān kirāmī (17) *pādşāh u kirdgār*

ol ḥabīr Ḥazret-i Ḥudā ki kārđan gāfil olmaz ol kirām-ı (18) sulţān-ı ḥakīkat ulu ve
tevānā vü kādīr ü kıyyüm Ḥazret-i Allāh celle şāne

(1874) *Beyt*

(19) *Bāz baḥşem bīnişem ān şāh-ı ferd*

Derzamāñ hem çun çerāğ-ı şeb neverd

girü (20) iḥsān ü kerem idüb görmemi bağışlar ol ferd ü şamed-i vāḥid olan pādīşāh
baña ne (21) ol vaḳtde gice ile tolanıcı çerāğ gibi gözümüñ nūrı gelüb Qurʾān-ı
Kerīmüñ süṭūr (22) u āyet ü kelimāt u ḥurūfin ‘ayānen görüb tilāvet-i Qurʾān-ı
Kerīm eylerüm feizā kāne kezalik

(1875) (23) *Beyt*

Z’īn sebeb nebved velīrā i’tirāz

Her çı bistaned firisted i’tiyāz

(24) bu sebebden velīye i’tirāz yoḳdur her ne olursa i’tiyāz gönderür Allāhu ṭayyi’l-
mütteḳīn (25) hasbince velīden murād ḥazret-i zāt-ı baḫt ola yāḫūd der “*Ḥakīkat-ı*
dest-i ü (26) dest Hudāst”³⁹² muḳtezāsınca alet-i Ḥak olmuş merd-i kāmīl ola zīrā “*Lā*
yūs’elü (27) ammā yef’alü”³⁹³ ḳavl-i kerīmince Ḥudā ve Resūl-ı Ḥudāya i’tirāz
olmadığı gibi vārişān-ı enbiyā-yı ‘azām [153a] (1) olan evliyā-yı kirāma i’tirāz olmaz
i’tirāz idenler felāḫ bulmayub dünyā ve āḫiretde (2) bir murāda irmez bu taḫḳīk
böyledür ancak ebyāt-ı ātiyeden münfehīm olan velīden murād (3) cenāb-ı feyyāz-ı

³⁹² “Hakikatde onun eli Hakk’ın elidir.”

³⁹³ “Yaptığından sorumlu olmaz.”

muṭlaḳ-ı kâdir ü tevânâ Hâzret-i Hâḳdur i‘tirâz ‘ivaẓdan ifti‘âl bâbına (4) naḳl
olınmış ola Vallâhu Te‘âlâ a‘lem

(1876) Beyt

Ger büsüzed bâġet engüret dihed

(5) *Dermiyân-ı mâtemî sûret dihe*

eger baġını yaḳarsa saña üzüm virir mâtem ortasında (6) saña düġün virir ya‘nî ey
sâlik-i râh-ı Hudâ ṭarîḳ-i Hâḳda zinhâr faḳr [u] fenâ nefsiñe güç (7) gelmesün
“*Dertarîḳat bîş sâlik herçi âyed ber ḥayr-i üst*”³⁹⁴ mefhûmunca ‘âlemüñ ḥavâdis ü
(8) zuhûrâtına muẓtarib olmayub ġam ü şadî yanuñda bir olmaġa sa‘y eyle her
güçlükde (9) bir râhatlık muḳarrerdür öyle olıcek zaḫmet râḫat rehberi olmış olur

(1877) Beyt

(10) *Ān şel-i bîdestrâ destî dihed*

Kân-ı ġamhârâ dil-i mestî dihed

ol elsüz ḳulaġa (11) el virir ġamlarına mestlik gönlün virir taḫḳîḳan bu böyledür bu
aḫvâli bilüb añladuḳdan (12) şoñra

(1878) Beyt

Lânusellemv’i‘tirâz ezmâ bireft

Çün ‘ivaẓ mîâyed ezmeḳûd zeft

(13) lânusellem diyüb i‘tirâz itmek bizden gitdi çünki meḳûddan ḳalın ‘ivaẓ gelür az
(14) meḳûd ‘ivaẓ zeft âyed dimek ola Vallâhu Te‘âlâ a‘lem

(1879) Beyt

Çün ki bîâteş merâ germî resed

(15) *Râziyem ger âteş-i mârâ kuşed*

ol feyyâz-ı muṭlaḳ çünki âteşsüz baña ḫarâret virir (16) ben râziyum eger bizüm
ateşimiz söndürür ise zîrâ ol kerîm-i müte‘al

³⁹⁴ “Allah’ı tanıma yolunda, zahid insanın başına ne gelirse onun hayrına olur.”

(1880) Beyt

Bîçerāgî(17) *çündihed ü rüşenî*

Ger çerāget şud çî efgân mîkuni

çünkü çerāgsuz (18) aydınlık virir çerāguñ eger gitdi ise yine feryād idersin eñ soñ çerāgdan murād rüşenālık (19) olıcek rüşenālık hāşıl olduğdan soñra çerāguñ olmadığına te'essüf ü hayf (20) itmek hamākat olduğı zāhir ü hüveydādur şem'e ihtiyāc u hācet olduğı ziyā-yı āftāb (21) nihān olub 'ālemi zulmāt-ı leyl kapladığından ötüridür şems nümāyān olub (22) bir pertevpāş-ı cihān olduğda şem'e hācet qalmaz feizā kâne el-emr kezalik

Şıfat-ı ba'zı (23) **evliyā ki rāziend beahkām-ı Hāq ve lābe nekunend ki in hükmrā bigerdān**

Ol sırr-ı haqıkat-ı Muhammedî

(24) *Ve ol fevr-i feyz-i Ahmedî*

bu sürh-i şerifde kelām-ı Hāq-ı sābıķı te'kîd için ba'zı evliyā-yı (25) kirāmuñ şıfat-ı 'ālîyelerin beyān idüb ki evliyāullāhuñ ba'zı ahkām-ı hāzret-i Hāqķa rāzî (26) olub bu hükmi döndür diyü du'ā vü temennā u teķāzā eylemedüklerin beyān idüb buyururlar ki

(1881)(27) Beyt

Bişnev eknün kışşa-yı ān rehrevān

Ki nedārend i'tirāzî dercihān

işit [153b] (1) şimdi ol yola gidicilerüñ hikāyesini ki anlar cihānda aşlā bir käre i'tirāz idüb bu (2) yola olsun dimezler zîrā

(1882) Beyt

Z'evliyā ehl-i du'ā hod dîgerend

Ki hemî düzend u gāhî mîderend

(3) evliyāullāhdan du‘ā şāhibi velīler gayrdur ki anlar dükeli gāh dikerler ve gāh yırtarlar ya‘nī aşhāb-ı (4) du‘ā olan ehl-i hevānın bir murāduñ hāşıl olması için du‘ā idüb ol du‘alar müstecāb (5) ü merām hāşıl olur ve gāhī bir ‘aks-i du‘ā idüb ol du‘aları dañı ‘indellāha müstecāb (6) olub kār-ı evvel bir ‘aks olur öyle olsa du‘ā erbābı selāṭin-i evliyāullāhuñ naḳzuñ (7) gayrıdur velīkin

(1883) Beyt

Ḳavm-i dīger mişināsem z’evliyā

Ki dehān şān beste bāşed ezdu‘ā

(8) evliyāullāhdan bir ḳavm-ı āher añlarum ki anlaruñ ağızları du‘ādan bağıludur ya‘nī evliyā-yı kirāmdan (9) bir gürüh-ı pürşüküh dañı vardır ki ol zāt-ı kerīmler aşlā hayren ve şerren du‘ā itmeyüb du‘ādan (10) dehenleri bestedür

(1884) Beyt

Ezrızā ki hest rām-ı ān kirām

Custen-i def‘-i (11) ḳazā şān şud harām

ol kirām-ı pürikrām rızādan rām vardır ḳazā def‘ini ṭaleb (12) itmek anlara ḫarām oldu ya‘nī rām-ı rızā-yı selāṭine ḳazādan ḫalāş ṭalebi ḫarām oldu (13) anlar aşlā ḳazādan ḫalāş istemezler zīrā

(1885) Beyt

Derḳazā zevḳī hemī bīnend ḫāş

(14) *Küfr-i şān āyed ṭaleb kerden ḫalāş*

ḫāşān-ı ilāhī olan evliyā-yı kirām ḳazā (15) içinde dükeli bir zevk görürler ki anlara küfr gelir ḳazādan ḫalāş ṭaleb itmek (16) cenāb-ı ḫazret-i perverdigār olan Allāh ‘azze şāne

(1886) Beyt

Ḥüsn-i zannī berdil-i işān guşūd

(17) *Ki nepüşend ezgamī cāme kebūd*

anlaruñ göñülleri üzre bir hüsn-i zann açdı ki giymezer kör- (18) lükden mā'ī eşvāb
“Şādī mekun ze-rāhat ğamgīn neşū ze-renc yani behr-i maķām ki hestī (19)
şükūrbāş³⁹⁵ mażmūnı üzre bu aşhāb-ı sa'ādet aşlā ğam u endūh u muşībet (20) derd
ü elemden zaħmet çekmeyüb belki feraħnāk ü şādān olub 'andlarında ħalāş (21) u
temennāsı küfrdür

Su'āl-ı kerdn-i Behlül ān dervīşrā

Ol sālār-ı evliya

(22) *Ve ol maķbūl-ı kibriyā*

Cenāb-ı Ĥazret-i Mevlānā

ķaddesallāhu sırrahu 'alā ħazretleri ĩrād (23) buyurduķları kelimāt-ı cānfezāya
muvāfiķ Behlül ħazretlerinüñ bir dervīşe su'āl-i (24) aħvālin bu sürĥ-i şerīfde beyān
idüb buyurdılar ki

(1887) Beyt

Guft Behlül ān yekī devīşrā

(25) *Çünī ey dervīş vāķıf kun merā*

Ĥazret-i Behlül 'aleyhü'-r-rahme ve ķuddise sırrahu bir dervīşe (26) ħiķāb idüb didi
ki ey dervīş nicesin beni vāķıf eyle ya'ni aħvāl u şānuñdan (27) baña söyle diyü
buyurduķda

(1888) Beyt

Guft çün bāşed kesī ki cāvidān

[154a] (1) ***Bermurād-ı ü reved ķār-ı cihān***

ol dervīş Ĥazret-i Behlüle cevāb idüb didi ki nice (2) olur bir kimse ki dā'imā ebedī
cihān anuñ murādı üzre gidüb ħvāhişince devr ü ħareket (3) eyleye ki

(1889) Beyt

Seyl ü cūhā bermurād-ı ü revend

³⁹⁵ “Rahatlığına sevinme ve zorluklarına da üzülme, yani herhangi bir makamda olursan ona şükret.”

Aḥterān z'ān ṣān ki ḥ^vāhed ān ṣevend

(4) ırmaqlar ve seyller anuñ murādı üzre gideler yıldızlar ol istediği gibi öyle olur bundan mā'adā

(1890) (5) Beyt

Zindegī vü merg-i serhengān-ı ū

Bermurād-ı ū revāne ḳubekū

ḥayāt u memāt anuñ (6) çāvuşları olub murādı üzre maḥallebemaḥalle yürüyici olalar da

(1891) Beyt

Her kucā ḥ^vāhed (7) firisted ta'ziyet

Her kucā ḥ^vāhed bübaḥşed tehniyet

her ḳande isterse muşībet ü efgān (8) göndere ve her ḳande isterse feraḥ u şādī vü sürūr bağışlaya ve bunlardan ğayrı

(1892) Beyt

(9) Sālikān-ı rāh hem berkām-ı ū

Māndegān ezrāh hem derdām-ı ū

rāh-ı Ḥudā-yı sālikleri bile (10) anuñ murādı üzre olub yoldan girü ḳalanlar hem anuñ dāmı üzerinde ola ve bunlardan(11) başḳa

(1893) Beyt

Hīç dendānī neḥanded dercihān

Bīrīza vü emr-i ān fermān-revān

(12) aşlā hīç bir diş şırıtmaz dünyāda ol emr idicinüñ rızā vü fermānı olmaduḳça (13) ya'ni ey Behlül-i dānā bu salṭanat u 'izzet ü şevkete mālīk olan şāḥib-i (14) ref'inüñ ḥālī nice olur şu ḥāllerden nice olduğumuz ḳıyās idüb añla diyü cevāb-ı (15) bāşavāb īrād buyurdukda

(1894) Beyt

Guft ey şeh rāst guftī hem çünīn

(16) *Derfer ü sīmā-yı tu peydāst īn*

Hāzret-i Behlül-i dānā ol dervīşe didi ey (17) sulţān ٲođrı s yled n hem ancılayın ya‘n  didig n minvāl  zre “*Simāh m f *(18) *v cuhihim*”³⁹⁶ man t k-ı maşd kunca bu ta r r buyurdıg n a vāl sen n s mān i inde (19) zāhir   h veydā bir h ald r

(1895) *Beyt*

 n   şad çend ni ey şādık vel k

Şerh kun inr  (20) bey n kun n k n k

bu sen ve y z kadarsın ey şādık-ı sulţān-ı derv ş amm  (21) şerh eyle bunı g zel g zel bey n eyle ya‘n  ey ‘al  kadr derv ş sen n ‘al  z tu n (22) bu bey n itdig n minvāl  zre olub bey nu ndan y z ol mi d r ziy desin vel kin (23) a v li ni şerh eyley b h b u z b  bey n eyle

(1896) *Beyt*

 n ç nan ki f z l u merd   fuz l

(24) * n beg ş-ı   resed  red kab l*

ancılayın ki f z l er ve fuz l  dem n k lağına iri e (25) kab l get re ya‘n  bu bey n itdig n a v li bey nu n siy kında fehm itmek merd n-ı H d  k rıdur (26) rum zdan her ş ret-i ins n ile muşavver olan hayv n-ı menk ş ve n d n-ı b h ş ma‘n  (27) iz‘ n id b bir k r   b h ş olmaz

(1897) *Beyt*

 n ç n neş şerh kun ender kel m

[154b] (1) *K  ez n hem behre y bed ‘a l-ı ‘ m*

sen ol bey n itdig n a v li ancılayın şerh eyle (2) kel m i indeki ol şerh   bey ndan ‘av mu n ‘a lı dağı f ’ide bulsun ya‘n  şerh   (3) bey nu ndan her kes hi şsemend olsun z r 

³⁹⁶ “Y zleri ve alımlarında”

(1898) Beyt

Nāṭıq-ı kāmīl çü ḥvān bāşī buved

(4) *Ḥvānş pür her gūne-yi āşī buved*

nāṭıq-ı kāmīl çünki sofrā serici ve açıcı olur anuñ (5) sofrasında her dürlü aş olur

(1899) Beyt

Ki nemāned hīç mihmān bīnevā

(6) *Her kesī yābed ğidā-yı ḥod cüdā*

ki hīç bir misāfir ṭa‘āmsuz qalmaz her kes anuñ (7) sofrasından kendüye münāsib ğidāyı ayru bulur meselā

(1900) Beyt

(8) *Hemçü Qur‘ān ki bema‘nā heft tūst*

Ḥāşrā vü ‘āmrā muṭ‘im der‘üst

Ḥazret-i (9) Qur‘ān celīlü’ş-şān mānendi ki yedi katdur ḥāşşa vü ‘āma anda muṭ‘im vardır ya‘nī (10) her kes andan isti‘dād u kabiliyetine göre ğidā-yı rūḥānī vü eṭ‘ime cānı aḥz eyler (11) ki hazret-i sultān-ı nübüvvet şallallāhu ‘aleyhi vesellem “*İnne’l-Qurāni zahrūn ve batnūn ve libatnīn* (12) *buṭunūn ilā seb‘ati’l-batnī* ³⁹⁷ buyurmuşlardır kezalik nāṭıq-ı kāmīl daḥı her kesüñ (13) fehm ü iz‘ānına göre söz söyleyüb şerḥ-i kelimāt eylemek lāzımdur ki (14) her kes ‘alā ḳadrü’ṭ-ṭāḳate andan sermāye-yi necāt aḥz iderler ey dervīş diyü Behlül-i (15) dānā ol kāmīl-i bīnāya ḥiṭāb buyurduklarında

(1901) Beyt

Guft īn bārī yaḳīn şud (16) *pīş-i ‘ām*

Ki cihān deremr-i Yezdānest [r]ām

³⁹⁷ “Muhakkak Kurān’ın zahrı ve batnı ve yedi batna kadar batnının batnı vardır.” (Konuk, *Mesnevī-i Şerif Şerhi*, C. 5: s. 499)

ol dervîş-i bîteşvîş (17) Һazret-i Behlûle cevâb ٲariķiyle yâ Behlûl bu bārî Һalk-ı
‘âlemüñ ‘inde (18) âşkâre ve ‘ayân oldu ki cihân Һazret-i Allâhuñ emr ü
fermânına muٲî‘ u münkâd (19) ü râmduur

(1902) Beyt

Hiç bergî derneyufted ezdiraht

Bîkazâ vü hükmi-i ân sulţân-ı baht

(20) hiç bir yaprak yir üzerine düşmez ağacdan ol sulţân-ı baht-ı kerîm Subhânuñ
(21) kazâ vü hükmi olmadukça ya‘nî Һazret-i Allâhuñ emri olmadukça ağaçdan bir
yaprak (22) düşmez ve dağı

(1903) Beyt

Ân dehân loğma neşud sūy-ı gelū

Tâ negūyed loğmārâ Һağ k’udhulū

(23) ağızdan loğma boğaz ٲarafına gitmedi tâ ki loğmaya Һağ celle celâle udhulū
hiţâbıyla hiţâb (24) eylemeye ve dağı

(1904) Beyt

Meyl ü rağbet k’ân zimâm-ı Âdemîst

Cünbiş-i ân râm-ı emr-i ân ğanîst

(25) bir şey’e rağbet ü meyl itmek ki ol rağbet ü meyl Âdem oğlanınuñ dizginidür
(26) ol râm olmanuñ cünbişi ol kerîm ü ğanî olan Һazret-i Allâhuñ emridür bundan
ğayrı

(1905)(27) Beyt

Derzeminhâ v’âsmanhâ zerreyî

Per necunbâned negerded perreyî

yirlerde ve göklerde zerrâtdan [155a] (1) bir zerre kanad oynatmaz ve Һareket idici
olmaz

(1906) Beyt

Cüz befermān-ı kadīm-i nāfizeş

(2) *Şerh netvān kerd ü celdī nīst hoş*

Haḳ Te‘ālā ḥazretleriniñ nāfiz olan fermān-ı kadīminden (3) ğayrı cem‘ī mükevvenātda ḥarekāt ü sükünāt emr ü fermān kādī'l-ḥacāt iledür anuñ (4) emr ü fermānı olmaduḳça semāvāt u arzında zerrātdan bir zerre cünbiş ü perre kadir degüldür (5) ehl-i taḥkīk ‘inde bu aḥvāl böyledür bu ḥuşuş kemā yenbaġī şerḥ itmek olmaz (6) zīrā ḥükm-i ḳazā vü ḳader kelimāt ve beyāniyla añlanmaz ‘inād eyü degüldür şü vechle ki

(1907) *Beyt*

(7) *Ki şumurd berg-i dıraḥtanrā tamām*

Bīnihāyet key şeved dernuḥḳ rām

aġaclaruñ (8) yapraġı kim şayar nihāyetsüz nuḥḳa ḳaçan rām olur ya‘nī Haḳ Te‘ālā ḥazretleriniñ (9) ‘azimet ü ḳuvvet [ü] ḳudretinden dem urub şerḥ ü beyān itmek kim kadir olur ‘ālemde (10) olan evrāḳ u eşcārı şaymak ḳābil midür ki ḳudret-i Haḳdan beyān ḳābil ola (11) ancak “*Mālā yüdrükü küllehu lā teberrüke küllehu*”³⁹⁸ mışdāḳınca “*Ve'l-ḳaḫratu tedüllü ‘ale'l-‘azīri*”³⁹⁹ vefḳī üzre (12) yā Behlül-i dānā

(1908) *Beyt*

İn ḳadar bişnev ki çün küllī-yi kār

Mīnegerded cüz beemr-i Kirdġār

(13) bu kadar işit kārūñ küllüsi dönmez Haḳ Te‘ālā ḥazretleriniñ fermānınsuz ya‘nī ‘ālemde (14) cem‘ī kār u bār “*Mine'l-bahri ile'l-ḳaḫreti ve mine'ş-şemsi ile'z-zerreti*”⁴⁰⁰ emr ü fermān-ı Haḳret-i (15) Haḳ celle vü ‘alāya muḥtācdur feizā kāne kezalik

(1909) *Beyt*

³⁹⁸ “Hepsi anlaşılmayan şeyden bereket beklenmez.”

³⁹⁹ “Gözyaşı üzre işaret eder.”

⁴⁰⁰ “Denizden damlaya, güneşten zerreye”

Çün kazā-yı Haqq rızā-yı bende şud

(16) *Hüküm-i ūrā bende-yi h^vāhede şud*

çünkü Haq Te‘ālānuñ kazāsı kavluñ rızāsı (17) oldu anuñ hükümünü bir kul ki isteyici oldu ya‘nī “*Men lem yerda likaḏā’ī velem yaşbir* (18) *‘alā bela’ī velem yeşkür ‘alā nu‘amā’ī felyeṭlub rabben sivāye*”⁴⁰¹ emr ü (19) fermānın duyub ve āgāh olub h^vāb-ı ğafletden bīdār oldu ol bende-yi hās

(1910) (20) *Beyt*

Bītekellūf nī pey-i müzd ü sevāb

Belki ṭab‘-ı ū çünin şud müsteṭāb

(21) ne ‘ibādetine tekellūf ider ve ne ṭā‘at-ı cennet müjdesi için ve ne ‘ubūdetini (22) sevāb ṭalebi niyyetiyle ider belki anuñ ṭab‘ı buncılayın müsteṭāb oldu ya‘nī (23) cān u dil kazāya rızā virüb ve belā-yı Haqqı ni‘met ü ‘ināyet bilüb (24) derūn-ı dilden hālaş u muḥalliş şābirinden olub ni‘met-i Hażret-i Haqqa şükr (25) eyler bu eṭvār-ı pesendideye mālīk olan kān-ı vefā u şafā zāt-ı kerīm

(1911) *Beyt*

(26) *Zindegī ḥod neḥ^vāhed behr-i ḥoz*

Nī pey-i zevk-i ḥayāt-ı müstelez

kendü şihḥatini kendüden (27) ötüri istemez zevk-i ḥayāt-ı müstelezz ardıncada istemez öyle ḥudāvend-i sūtüde [155b] (1) şıfātuñ ṭab‘-ı pākı öyledür ki

(1912) *Beyt*

Her kucā emr-i ḳademrā meslekīst

Zindegī (2) vü mürdegī pīşeş yekīst

her ḳande ki emr-i ḳademe meslek vardur anuñ teveccüh ü ‘azimeti (3) aña olub mevt ve şihḥat ‘indinde müsāvī vü yeksāndur zīrā kerīmü’ş-şān-ı (4) zāt-ı şerīf

(1913) *Beyt*

⁴⁰¹ “Kim benim belalarıma sabretmez, nimetlerime şükretmez, hükümlerime razı olmazsa benden başak bir Rab arasın.”

Behr-i Yezdān mīziyed nī behr-i genc

Behr-i Yezdān mīmüred n'ezhavf-ı (5) renc

Hzret-i Hakkıñ rızā-yı kerīmi için sağ olur hazine den ötüri degül (6) ölmesi dağı rızā-yı Hakk için dır havf u rencden olma degüldür kezalik öyle ahlāk-ı hamīde (7) ile vücūd-ı tehallük ve vücūd-ı hūduñ

(1914) Beyt

Hest ĩmāneş berāy-ı h'vāst-ı ũ

(8) Ne berāy-ı cennet ũ eşcār u cū

ĩmān-ı pākı dağı Hakk Te'ālā hzretleriniñ rızā-yı kerīmi (9) içündür cennet ve ağaclar ve ırmaqlar için degüldür böyle olıcek

(1915) Beyt

(10) Terk-i küfreş hem berāy-ı Hakk buved

Ne zibīm-ı ān ki derāteş reved

küfr ü 'ısyānı terk (11) eylemesi dağı Hakk rızāsı için olur ol korkudan ötüri degül ki āteşe gider (12) ya'nı nārahmıma sūzān oldum havfıyla küfri terk itmeyüb rızā-yı Hzret-i (13) Hakkı taşşıl için terk itmişdür kemā kâlet rābi'atü rađıyallāhu Te'ālā'anhā

(14) "Uhubbike lā ercū bizalike cennetihi

Velā etķī nāran ve ente murādī⁴⁰²

buyurub gevher- (15) pāş cevāhir fūādı olmışlardur şundan ötüri ki

(1916) Beyt

Īn çünin āmed (16) ziaşl ān hūy-ı ũ

Ne riyāzet ne becüst ũ cūy-ı ũ

buncılayın geldi ol (17) merd-i kāmīl pāk hūyı aşlından anuñ riyāzet ve cüst ü cūyınsuz ya'nı ol (18) kirāmuñ aşl-ı ahlāk-ı hüsneleri rızā-yı Hakkā cān u ser fedā

⁴⁰² "Seni sevdiğim için senden cennet istemiyorum, cehenneminden korkmuyorum, benim istediğim sensin."

itmek geldi yoħsa (19) bu aħvāl-i riyāzet ve aleb ile taħşil idüb taklīd vechiyle degül aşl ħūyları böyledür (20) ve bu aħvāl bu minvāl üzre olduğundan merd-i kāmīl-i Ĥudā

(1917) Beyt

Ān gehān ħan[d]lend ki ū bīned(21) rızā

Hemçü ħelvā-yı ŧeker ūrā azā

ol zamān gelir ki kelimedede rızā-yı Ĥazret-i Ĥaħķı (22) görür öyle zāt-ı pāka azā ŧeker ħelvāsı gibi lezīz ü ŧirīndür bu beyt-i ŧerīf (23) ħazret-i Behlül-i dānāya cevāb buyuran ol dervīŧ-i ŧādīķ lisānındandur ki (24) ya'nī ey Behlül-i 'ākıl u dānā

(1918) Beyt

Bendeyī k'eŧ ħūy u ħilķat īn buved

Nī cihān(25) beremr ü fermāneŧ reved

bir avl ki anuñ ħilķatinüñ ħuyı bu ola cihān anuñ (26) emr ü fermānı üzre gitmez mi taħķīķan cihān anuñ emri üzre devrān eyler böyle olıcek

(1919)(27) Beyt

Pes çirā lābe kuned ū yā du'ā

Ki bigerdān ey Ĥudāvend īn azā

[156a] (1) pes niçün yalvarmaķ ider ol ul yā niçün du'ā eyler ki yā Rabbü'l-'ālemīn bu azāyı (2) döndür diyü ki

(1920) Beyt

Merg-i ū vü merg-i ferzendān-ı ū

Behr-i Ĥaħķ piŧeŧ çü ħelvā dergelü

(3) kendi mevti ve evlādlarının mevti Ĥaħķ Te'ālānuñ rızā-yı kerīmi içün 'indinde öyle (4) lezīz ü ŧirīndür ki boğazda olan ħelvā sükkeri gibi

(1921) Beyt

Nez'-i ferzendān berān-ı(5) bāvefā

Çün kaçâyif piş-i şeyh-i bînevā

evlādlarınıñ mevt acısı ile cān (6) çekişmesi ol vefā şāhibi ehl-i rızānuñ öñünde
kudretsüz şeyh öñünde kaçâyif (7) ni‘meti ne guñe lezīz ise öyle lezīzdür öyle kemāl
ü le‘āfet ma‘deni merd-i ilāhī

(1922) Beyt

(8) Pes çirā gūyed du‘ā illā meger

Derdu‘ā bîned rızā-yı dādger

pes niçün du‘ā (9) söyler öyle vücūd-ı behbūd du‘ā eylemez meger ol zamān eyler ki
du‘ā eylemede hāzret-i (10) perverdigār-ı ‘ādil-i ilāhī rızā-yı kerīmini görür rızā-yı
Hākdan ötüri ol zamān (11) du‘ā eyler böyle olıcek

(1923) Beyt

Ān şefā‘at v‘ān du‘ā n‘ezrahm-ı hod

(12) Mīkuned ān bende-yi şāhib reşed

ol şefā‘ati ve ol du‘āyı kendü rahmından (13) itmez ol reşed şāhibi hāş Huḍā ya‘nī ol
mağbūl-ı bārgāh olan merd-i ehl-i (14) rızā lābe vü du‘ā itmez itdigi taqḍirince rızā-
yı Hākkı görüb ider anı dahı rahmet (15) ü şefkatden itmez zīrā

(1924) Beyt

Rahm-ı hodrā ü hemān dem sūhtest

Ki çerāğ-ı (16) ‘ışk-ı Hāq efrūhtest

ol rahmını dahı ol zamānda yakmışdur hi Hāq Te‘ālā (17) hāzretleriniñ ‘aşk u
mağbbeti çerāğını yalınlatmışdur ya‘nī ‘aşk-ı ilāhī şem‘ini vücūdı (18) hücresinde
rūşenletdüdükde ol ān kendi rahmin yandırub mağv idüb cem‘ī (19) evşāf-ı
beşeriyye ve ahlāk-ı reddiye-yi nefsanıyyesin göndermişdür öyle olsa

(1925) Beyt

(20) Dūzah-ı evşāf-ı ü ‘ışkest u ü

Suht mer evşāf-ı hodrā mūbemū

(21) anuñ evşāf-ı beşeriyyesinüñ ceħennemi ‘aşk u maħabbetidür ol ise kendü (22) evşāfın kılbeķil ħarāret-i āteş-i ‘aşkıyla yaķub maħv u fenā eyleyüb kendü (23) varlıģından vücūdunda ser-i mū eser ķomayub dil-i pāk-ı tābnākın ‘aşk u maħabbet (24) ve rızā-yı Ĥazret-i Ĥaķ ile mālāmāl ħāl eylemişdür bu selātinüñ aħvāli bu vech üzre- (25) dür bu aħvāl taħķīķan bu minvāl üzre oldıģından

(1926) Beyt

Her turūķī in (26) ferūķī key şināht

Cüz Deķūķī tā der’in devlet bitāht

her ehl-i (27) tariķe mensüb olan kimse bu fırķaya mensüb olan zāt-ı kerīmü’ş-şānı [156b] (1) kaçan añladı bir fırķa-yı ‘ālīşānı añlamadı Deķūķīden ğayrısı ol daħı bu devlete (2) çapdıķda añladı Deķūķī ħazretleri raħmallāhu ‘aleyh evliyā-yı kirāmdan bir zīşān şāhib (3) ‘ünvān-ı devletlü ve sa‘ādetlü olub nesme-yi şerīfleri Medine-yi Ķonyada derün (4) maħrūsede iç ħişār ķarşusunda medfündür

Ķışsa-yı Deķūķī ve kerāmāteş

(5) ol āftāb-ı evc sa‘ādet ü ikbāl ve ol māhitāb-ı burc-ı velāyet ü kemāl (6) nāzenīn-i ħazret-i ħüdāvend müte‘al celle celāle ve ğam *nevāl cenāb-ı Ĥazret-i Mevlānā* (7) ķuddise sırrahu çünki Deķūķī ħazretlerini yād buyurdılar bu sürĥ-i şerīfde ol sulţān-ı (8) zīşānuñ kerāmātı ķışşasın nazm u irād buyurub buyururlar ki

(1927) Beyt

(9) Ān Deķūķī dāşt ħoş dībāceyī

‘Āşık-ı şāhib kerāmet ħvāceyī

(10) ol Deķūķī bir ħoş dībāce tutardı ve ‘āşık ve şāhib-i kerāmet bir efendi idi (11) ya‘nī bir vech ve laţīfü’l-manzar zāt-ı şerīf idi şöyle ki

(1928) Beyt

(12) Derzemīn mişud çü meh berāsmān

Şeb-revānrā geşte z’ü rüşen revān

(13) yir üzerinde gökdeki ay gibi giderdi gece nūr viricilerün cānları anuñ nūrundan

(14) rüşen olurdu ve ol zāt-ı kerīm

(1929) Beyt

Dermaḳāmī meskenī kem sāḫtī

(15) *Kem dü rüz ender dihi endāḫtī*

bir maḳāmda az mesken düzerdi bir köyde iki (16) günü az atardı ya‘nī çoḳluk bir yirde ṭurub ḳarār itmezdi iki gün bir maḫallde (17) ṭurduğu nādir idi

(1930) Beyt

Guft deryek ḫāne ger bāšem dü rüz

(18) *‘Işḳ-ı ān mesken kuned dermen fürüz*

ol Deḳūḳī ḫazretleri kendü ḫāllerin (19) beyān idüb didi eger ben bir evde iki gün olan ol meskenün ‘aşḳı bende (20) yalınlamak ider fi’l-ḫaḳīḳa meşāyiḫ-i kirāmdan nicesi bidāyet ḫāllerinde sefer ü (21) seyāhat idüb nihāyetlerinde baḫr olub bir yirde ḳarār ḳılmışlar ve nicesi (22) daḫı sefer-i ma‘nevī semtine düşüb ba‘d tekmīlü’s-sülūk nihāyet ḫāllerinde sefer ü (23) seyāhat idüb buyurmışlar ki kemā ḳil *“İctehid en teküne külle leyletin zāifen (24) mescidinā temmet illā beyne menzileteyn”*⁴⁰³

Deḳūḳī ḫazretleri ve İbrāhīm ḫazretleri (25) böyle diyüb ve dā’imā sefer ü seyāhat ḳılıb bāṭını terk-i mesken ü menzilde (26) bulan aḫḫāb-ı sa‘ādāt dandurlar lābe-yi ‘aceb ṣāḫib buña münāsib ḳıṭa-yı (27) dilpezīri laṭīf buyurmışlardur

Ve nāza‘al-es-helu ṣaffin el-kuffu müneffedun

Kesseyfi [157a] (1) ‘ariye senāhu ‘ani’l-ḫaleli

Lev kāne fī ṣerafi’l-avā bulūgun ve senā

*Lem nebraḫa ṣemsü (2) min dairati’l-ḫameli*⁴⁰⁴

⁴⁰³ “Mescidin misafiri olmak için her gece gayret et, iki yer arasında olma.”

⁴⁰⁴ “Berrak bir şekilde kolaylığı talep etti, fakat elde bulunan tükendi, hasar ve kayıptan kurtulmuş yüce bir kılıç gibi, eğer bir yere sığınmakta yücelik ve övgü şerefi olsaydı güneş hala hamel (Koç burcu) dairesindedir.”

bu ahvāle dāir ve münāsib āyet ü aḥādīs ü meşnevīyāt ü eş‘ār (3) ü kelām-ı kibār bîḥadd ü şümārdur lîkin ba‘d tekmîlî’l- sülûk seyr ü sefer ile meşhûr (4) olan zikrleri ‘azîzân-ı sa‘âdet medârdur

(1931) Beyt

Gırretü’l-mesken uḥāzır ene

(5) *Unḳulî yâ nefsü sâfir lilḡinā*

beyt-i şerîfün mışra‘-ı evvelinde taḳdîr-i kelām uḥāzır ene (6) min gırretü’l-mesken dimek ola ya‘nî ben mesken ü mekâna maḡrûr olmadan ḥazır iderüm (7) naḳl ile ey nefis sefer eyle ḡinā için “*Saferu ve teşahḡahu teḡnemu*”⁴⁰⁵ ḥādīs-i şerîfi (8) mücebince ḡinādan murād ḡinā-yı ḳalb olduḡı bu ḥādīs-i şerîfün ma‘nā-yı kerîminden (9) nümāyāndur ḥazret-i sultān-ı enbiyā şallallāhu ‘aleyhi vesellem buyurmuşlardur ki “*Leyse’l-ḡina’e min* (10) *keşireti’l-‘arz inneme’l-ḡinā ḡinā’in-nefsi*”⁴⁰⁶

(1932) Beyt

Lāu‘avved ḡalka ḳalbi bi’l-mekān

(11) *Key yeküne ḡālīşān fi’l-imtiḡān*

ḡüyländirmazum ḳalbimün ḡüyünü mekâna ḡattā ola (12) imtiḡān ile ḡālīş ü muḡlīş ya‘nî Deḳûḳî kendülere bu minvāl üzre ḡiḡāb buyururlardı

(1933)(13) Beyt

Rûz ender seyr bud şeb dernamāz

Çeşm-i ender şāh bāz ü hemçü bāz

gündüz (14) yürümek içinde olub gece namāzda olurlardı gözi pâdişāha açık idi (15) toḡan gibi ya‘nî mübārek ve pāk başar cānları ḡuşāde olub ḡuzûr-ı ḡazret-i (16) Rabbü’l-‘alemîn reh-i Ḥazret-i Ḥaḳḳı müşāhede ile ‘ibādet ü ‘ubūdiye[te] meşḡul olub

⁴⁰⁵ “Sefer ediniz, sıhhat bulunuz ve muḡtenim olunuz.” (Konuk, *Mesnevî-i Şerif Şerhi*, C. 5: s. 155)

⁴⁰⁶ “Sunulan şeyin çok olması zenginlik deḡildir, zenginlik ancak nefis zenginliğidir.”

(1934)(17) *Beyt*

Munḳatı‘ ezḥalk nī ezbed ḥuyī

Münferid ezmerd ü zen nī ezdüvī

(18) ḥalkdan kesilmiş bed ḥūyлуğundan degül erden ‘avratdan münferid olmuş ikilikden (19) degül ya‘nī Deḳūḳī ḥazretleri ‘aleyhü rahmenüñ ḥalkdan inḳıṭā‘-ı ḥāşā-yı riyā ü sum‘a (20) cihetinden yāḥūd nācins ü sīret olub kimesne ile imtizāc idememek ve bir diyārda (21) maḳām ü mevā ittiḥād idememekden ötüri olmayub ve infirādı daḥı ikilikden degül idi (22) ol zāt-ı kerīm

(1935) *Beyt*

Müşfikī berḥalk u nāfi‘ hemçü āb

Hoş şefi‘ī vü du‘ā (23) eş mestecāb

ḥalk üzerine şefḳat idici ve şu gibi müntefi‘lü laṭif şefā‘at (24) idici du‘ası müstecāb bir merd-i ‘ālīşān-ı zāt-ı şerīf-i nāyāb idi ki

(1936) *Beyt*

(25) *Nīk ü bedrā mihribān u müsteḳar*

Bihter ezmāder şehīter ezpeder

eyüye yaramaza (26) maḥabetlü ve müsteḳar olub anadan eyürek ve babadan sultānrek bir ‘ālī (27) ḳadr kerīmü’n-nefs ve ḥub-ı ḥūy zāt-ı pāk nīkū rüy idi bu evşāf ile mevşūf [157b] (1) olmaḳ sünnet-i Resūlallāh sallallāhu ‘aleyhi vesellemdür ki vārişān-ı risālet penāh ‘aleyhi’s- (2) selāma müyesserdür

(1937) *Beyt*

Guft peygamber şümrā ey mihān

Çün peder hestem şefīḳ u mihribān

(3) ḥazret-i Resūl ‘aleyhi’s-selām aşḥāb-ı kirāma buyurdılar ki ey ‘azīmü’ş-şānlar baba (4) gibi size şefḳatlü ve mihribānum

(1938) *Beyt*

Z'ān sebeb ki cümle eczā-yı menīd

(5) *Cüzvrā ezkül çirā bermikenīd*

ol sebebden ki cümleñüz benüm eczāmsuz cüzvi küllden niçün (6) qoparursuz ya'nī sünnet-i seniyyemi terk itmeyüb aḥvāl u aqvālleri benüm aḥvāl u akvālūme (7) muṭābıķ eyleñ tā ki dünyāda ve āḥiretde selāmet bulasuz dimek ola Vallāhu Te'ālā a'lem (8) beyt-i 'ālīniñ ma'na-yı feyz-i iḥsānı “*Ḥalaqallāhu'l-ḥalka fī zulmeti sümme raşe 'aleyhim* (9) *min nūrihi*⁴⁰⁷ maẓmūn-i 'izzet maşḥubundan da hüveydā olur “*El-mu'mminūne min nefsin vāhidi*⁴⁰⁸ (10) qavl-i şerīfinden de 'ayāndur “*Evvelü mā ḥalaqallāhu en-nūrā*⁴⁰⁹ ḥadīs-i şerīfinden daḡı zāhirdür (11) “*Ene min nūrullāhi ve'l-mu'minūne min-nūrī*⁴¹⁰ buyurduqları daḡı bu ma'na'ya daldur

(1939) *Beyt*

(12) *Cüzv ezkül qaṭ' şud bikār şud*

'Uzv ezten qaṭ' şud murdār şud

meşelā cüzv (13) küllden kesildi işsüz oldı 'uzv tenden kesildi murdār oldı imdi izā kāne (14) kezalik

(1940) *Beyt*

Tā nepeyvended bekül bār-ı diger

Mürde bāşed nebvedeş ezcān ḡaber

mādāmki (15) cüzv ba'cü'l-inkıṭā' bir daḡı külle ulaşmaya mürde olub cāndan ḡaberi olmaz

(1941) (16) *Beyt*

V'er bücunbed nīst ānrā ḡod sened

'Uzv-ı tu bubrīde hem cünbiş kuned

⁴⁰⁷ “Allah mahlukatı karanlıkta yarattı, sonra onların üzerine nurunu yaydı.”

⁴⁰⁸ “Müminler tek kişidir.”

⁴⁰⁹ “Allah'ın yarattığı ilk şey nurdur.” (books.google.com.tr, agis, 2019)

⁴¹⁰ “Ben Allah'ın nurundanım, müminler de benim nurumdandır.”(Gültekin, 2006; 144)

(17) ve eger hareket iderse ol hareket aña sened degüldür yeñi kesilmiş ‘uzv dahı cünbiş ü (18) hareket ider velikin kār u ‘amelde mu‘atıl ıalub lağv u lā şey’ olur kezalik (19) ‘urefā şöhetinden bed hūyluğı hasebiyle münkaıı‘olub hevā-yı nefse düşüb de (20) kendüde nūr-ı ma‘arifet vardur kıyās iden bu heves-i t̄alib-i nādır berāber dahı ‘atıl (21) ü bātıl olub dūnyā vü āhıretin harāb ider dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(1942) Beyt

(22) *Cüzv ez’ın kül ger bered yek sū reved*

Īn ne ān küllest k’ū nākış şeved

cüz’ eger (23) bu küllden ayrılıb bir taraıa gide bu ol küll degüldür ki ol nākış ola ya‘nı ey (24) t̄alib-i sālİK bizüm saña beyān idüb cüz’ degül didigimiz murād ve ‘uzv-ı vüçüd (25) mişāl ĩrād itdigimiz maqşūd-ı şüret-i zāhirde olan eşyānuñ külli (26) ve vüçüdü gibi ki ol küllden bir cüz’ yāhūd ol vüçüddan bir ‘uzv cüdā olmaqla (27) külle hālel geldigi gibi ola öyle degüldür bizüm ĩrād eyledigimiz kelimāt-ı haqıķāte dā’irdür [158a] (1) bu taqđirimüz mişāl mevķi‘inde vāķi‘ olmuşdur yoħsa

(1943) Beyt

Kaıı u vaşl-ı ū neyāyed dermaķāl

(2) *ÇĪz-i nākış gufte şud behr-i mişāl*

anuñ kaıı u vaşlı maķāle gelmez bir nākış nesne dinlenmiş oldu (3) mişālden ötüri bunda ehl-i zāhirden bir su‘āl vārid olur nākış şey’ nice mişāl olur (4) ve nākış şey’ mişāl itmeden hāşıl olub nedeni müstelzim olur dinse şerh-i ātinüñ ibtidā-yı (5) beyitle ‘ināyet ü kerem sürerler

Bāz geşten-i beķişsa-yı DekūkĪ

bu sürh (6) şeyh DekūkĪnünñ kışşasına şürü‘ buyurub beyt-i sālİfe cevāb-ı gāyetle (7) buyururlar ki ey t̄alib-i sālİK hażret-i peygamber şallallāhu ‘aleyhi vesellem hażretleri

(1944)(8) *Beyt*

Mer ‘Alīrā dermişāl-i şīr h̄vānd

Şīr mişl-i ū nebāşed ger çi rānd

Ḥazret-i ‘Alī (9) kerremallāh veche ḥazretlerini arslan mişālinde oқudı arslan Ḥazret-i ‘Alī mānendi (10) degüldür egerçi sürdi ya‘nī arslanuñ Ḥazret-i ‘Alī rađıyallāh ‘anha nesi beñzerdi (11) min vech münāsebet ü müşābeheti yoқdur ammā aña arslan buyurduğı gibi biz dağı (12) nāqış mişāl īrād eyledigimiz lāpesdür nesine lāzım gelmez dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(1945)(13) *Beyt*

Ezmişāl ü mişl ü fark-ı ān birān

Cānib-i kışsa Deķūķī ey cūvān

(14) mişāl ü mişl ve anı farkdan sür ve Deķūķī kıssası cānibine ey civān ḥıṭāb- ı (15) kuvvet-ı nāṭıķ-ı pāklerine yā zāt-ı ‘ālīlerine yā sa‘ādetlü Ḥüsāmeddīn Efendi ḥazretleri (16) ola

(1946) *Beyt*

Ān ki derfetvā imām-ı ḥalk būd

Gūy-ı taķvā ezferişte mīrubūd

(17) ol ki fetvāda ḥalkuñ imāmı idi taķvā ṭobunu ferişteden ḳapardı ya‘nī (18) Deķūķī ḥazretleri öyle bir müteşerri‘ ve dīndār ve mütteķī perhīz kār eylediler ki melāikeden (19) ğuy-ı taķvāyı ḳaparlardı

(1947) *Beyt*

Ān ki ender seyr-i mehrā māt kerd

Hem zidīn (20) dārī-yi ū dīn reşk ḥurd

ol ki seyrde ayı māt iderdi hem anuñ dīndār- (21) lığından dīn reşk yirdi o Deķūķī böyle bir kerem kānī sa‘ādetlü idi

(1948) *Beyt*

(22) *Bācūnin taqvā vü evrād u kıyām*

Tālib-i hāşān-ı Hāk būdī müdām

buncılayın (23) taqvā u evrād u kıyām ile dāyimā Hāk Te‘ālā hazretlerinüñ hāş kullarınıñ t̄alibi idi

(1949) (24) *Beyt*

Dersefer mu‘zam murādeş ān budī

Ki demī berbende-yi hāşī zedī

seferde (25) ol ‘ālīşānuñ murādınıñ ‘azīmi ol ebedī ki bir nefesi bir hāş-ı ilāhī (26) ‘abd-ı hālişe uraydı ya‘nī merd-i kāmile irişüb anuñ şöhetiyile şerefyāb olaydı (27) dirdi

(1950) *Beyt*

İn hemī guftī çü mīreftī berāh

Kun qarīn-i hāşagānem ey ilāh

[158b] (1) bunu dükeli dirdi çünkü yola giderdi yā Rabb beni hāş kullarına yakın eyle diyü du‘ā vü (2) temennā eylerdi ve mü‘acāt ü niyāz idüb

(1951) *Beyt*

Yā Rabb anhārā ki bişnāsed dilem

(3) *Bende vü beste miyān-ı mücmilem*

ilāhī anlar ki gönlüm anları añlayub bilür ol ‘ibād-ı hāşuña (4) beli bağlu kul ve şahm-ı müzāb mānendiyüm likin

(1952) *Beyt*

V’ān ki neşnāsem tu ey Yezdān-ı cān

(5) *Bermen-i maḥcūb-ı şān kun mihrbān*

anları ki bilüb añlamam sen ey Yezdān-ı cān olan (6) Subḥān ben maḥcūb üzre ol hāş kullarınıñ mihrībān eyle yā Raḥman veyā Deyyān (7) diyü du‘ā vü temennā itdükde

(1953) *Beyt*

Hazreteş guftī ki ey şadr-ı mihîn

În çi ışkēst (8) u çi istikâsdest îñ

cenâb-ı hazret-i zât-ı baht min cihetihü'l- vahyi ve'l-ilhâmi (9) Değûkî hazretlerine
hiğâb-ı sa'âdet encâm buyurub ey şadr-ı kirâm olan Değûkî (10) bu ne 'aşkdur ve ne
istikâd diyü

(1954) Beyt

Mihr-i men dârî çi mîcüyî diger

Çün (11) Hudâ bātust çün cüyî beşer

benüm miñnetimi tıatarsın gayrı ne istersin Hazret-i Allâh (12) senünledür çünkü
nice taleb idersin Ademîzādî diyü bu güne Değûkî hazretlerinüñ kalb-i (13) pâklerine
ilhâm buyurdu⁴¹¹ buyurılda

(1955) Beyt

Û büguftî yâ Rab ey dānā-yı rāz

Tu guşudî derdilem (14) rāh-ı niyāz

Hazret-i Değûkî tazarru' ü niyāz ile ilāhî ey dānā-yı rāz benüm gönlüme bu tarîk-i
(15) niyāzı pâdişāhum sen ikrām ü in'âm buyurmuşındur ki bu nātuvān u 'âciz
kuluñ

(1956) (16) Beyt

Dermiyān-ı baħr eger binşesteem

Ťam'ı derāb-ı sebū hem besteem

eger (17) deryā ortasında oturmuş isem desti şuyına daħı tama' bağlamışum

(1957) Beyt

(18) Hemçü dāvüdem neved na'ce merāst

Ťam'ı derna'ce ħarîfem hem biğāst

⁴¹¹ Metinde kelime "buyurılda" şeklinde yazılmış ama kelime "buyurdu" şeklinde olmalı.

yā Rabbü'l-‘ibād (19) ben kuluñ meretebe-yi ‘aşk u maḥabbetde Dāvūd peygamber
‘aleyhi’s-selām gibiyim ki tokısan (20) tokuz koyunum variken ṭama‘ yārānuñ
na‘cesine daḥı kalkdı ya‘nī merātib-i maḥabbetüñ merātib-i (21) keşiresine nā’il
olub yārānumda ancak bir meretebe olsa ki ol rütbe bende olmaya (22) aña daḥı
ṭama‘ eylerüm ki olda benüm ola diyü

Şeribne’l-ḥubbe kāsen ba‘de kā’sin

(23) *velā nefzü’ş-şarābi velā ru’yeti*⁴¹²

nağme-i rūḥ efzāsıyla nağamāt idüb şarāb-ı (24) ‘aşk u maḥabbetden baña aşlā yaş
gelmeyüb ānen feānen aña meyl ü rağbetüm ve hırş (25) u ṭama‘m ziyāde
olmadadur zīrā

(1958) Beyt

Hırş ender ‘aşk-ı tu faḥrest u cāh

(26) *Hırş ender ğayr-ı tu neng ü tebāh*

senüñ ‘aşk u maḥabbetüñde hırş u ṭama‘ mansıb u (27) faḥrdur ki *azze min ṭam‘ain*
buyurılan hırş bu hırşdur senüñ ğayr u sivāna olan hırş u [159a] (1) ṭama‘ ‘ār u
ḥüsrāndur ve oñmaduklıkdur şüret-i zāhirde bile bu ḥuşūşa mişāl ü delīl (2)
böyledür ki

(1959) Beyt

Şehvet ü hırş u nerān pīşī buved

V‘ān ḥizān neng ü bed(3) kīşī buved

erlerüñ hırş u şehveti ilerüden olub ḥizān ve muḥanneşānuñ hırşı (4) ‘ār u bed
kārlık olur kezalik ehl-i āḥiretüñ meyl ü maḥabbet ü rağbetleri ilerüye olub (5)
‘ākıbet-i endīş olurlar ehl-i dünyānuñ meyl ü muḥabbetleri girüye bir ‘aks olub
ğaflet (6) ile bednām u bedkār olub taḥşīlleri olur görmez misin şüret-i zāhirde (7)
bile

⁴¹² “Bardak bardak sevgi içtik, şarap ne etkiledi ne de etkisi görüldü.”

(1960) Beyt

Hırş-ı merdān ezreh-i pīşī buved

Dermuħannes hırş sūy-ı pes reved

(8) erlerüñ hırşı öñ yoldan olur muħannese hırş ard ıarafına gider böyle olıcek (9)
hırş didükleri ma‘nā iki nev‘e muħaşşar olmuş olur

(1961) Beyt

Ān yekī hırş ezkemāl-i merdiyest

(10) *V‘ān diger hırş iftizāh u serdiyest*

ol hırşuñ biri erlik kemālindendür (11) ol bir hırş daħı şovıklık ve rüsvāyīlıkdür
kezalik dünyā vü āhretüñ hırşı daħı bu (12) minvāl üzeredür

(1962) Beyt

Āh sırrī hest īn cā bes nihān

Ki sūy-ı Hızrī şeved Mūsā (13) revān

āh bunda bir ğāyet gizlü sırr vardur ki Ĥazret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selām (14) Ĥazret-i
Hızır ‘aleyhisselāmuñ ıarafına gidici olur ya‘nī beyān itdigimüz Deķūķī (15)
ħazretlerinüñ kelimātına muvāfık Ĥazret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selāmuñ Ĥazret-i Hızır
ıarafına gitmesi (15) beyānı bu bir ğāyetü’l-ğāyete sırr-ı nihān u pinhānīdür beyān
olınmaz ve ķābil-i beyān daħı (16) degüldür ancaķ ey ıalib-i sālīk-i rāh-ı ilāhī

(1963) Beyt

Hemçü mesteskī k‘ezābeş sır nīst

(17) *Berher ān çı yāftī billāh meīst*

mesteskī gibi ki ol şudan ıoķ degüldür her ol (18) bir nesneyi ki bulduñ Allāh ‘aşķına
ıurma ya‘nī ey sālīk saña vaşıyyet ki (19) rāh-ı Ĥudāda ħālāt u maķāmāta ħadd u
ğāyet yokdur maķām u ‘aşķ u maħabbetüñ (20) her ķanğı maķām u menziline nāil-i
vāşıl olursañ anda ķarār idüb ıurma zīrā

(1964) Beyt

(21) *Bīnihāyet ḥazrettest īn bārgāh*

Şadrrā büfzār şadr-ı tust rāh

hadd ü ğāyetsüz (22) ḥazretdür bu bārgāh-ı İlähî şadrdan geç senüñ şadruñ yoldur yaʿnî bārgāh-ı Ḥudā bīnihāndur (23) bunda raʿnādan raʿnāya ğāyet yokdur keşf ü kerāmet-i velāyet şadrlarına (24) daḥı nāʿil olur iseñ ol şadrlardan geç ki t̄alibe şadr bulur min baʿd t̄arīk-i maḥabbet (25) ü ʿaşqdan inḥirāf eyleme dimek Vallāhu Teʿālā aʿlem

Sır t̄aleb kerden-i Mūsā Hızır ʿaleyhi's- (26) selām bākemāl-i nübüvvet ve ḳurbet

ol şāh-ı sulṭān-ı şafā ol rehnümā-yı evliyā [159b] (1) sālār ü şāh-ı eşḫ[y]ā ol vāriş-i ḥayrū'l-verā ol sırr-ı pāk-ı kibriyā cenāb-ı Ḥazret-i (2) Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazretleri çünki şadrdan geç şadri terk eyle senüñ şadruñ bulur (3) buyurdılar ol ḳavl-ı kerīmi taşdıḳ için bu sürḥ-i şerīfde ol sırr-ı ʿazīmi ki Ḥazret-i (4) Mūsā ʿaleyhi's-selām ol kemāl-ı nübüvvet ü ḳurbet ile Hızır ʿaleyhi's-selāmuñ t̄alibi (5) olub anuñ cüst ü cū ve t̄alebinde oldukları ḳışsa-yı pürḥişşeyi īrād buyurub buyururlar ki

(1965)(6) *Beyt*

EzKelīm-i Ḥaḳ biyāmūz ey kerīm

Bīn çı mīgūyed zimüştākī Kelīm

ey (7) kerīmü'n-nefs t̄alib-i sālīk-i şālah Ḥaḳ Teʿālā ḥazretlerinüñ Kelīmi olan Mūsā ʿaleyhi's-selām- (8) dan öğren t̄arīk-i sülūk daḳīka-yı rāhı gör ne söyler ḥazret-i zāt-ı baḥt-ı pāküñ (9) müştāḳlığından Ḥazret-i Kelīmallāh Mūsā ʿaleyhi's-selām ḥazretleri

(1966) *Beyt*

Bāçünin (10) cāh u çünin peygamberī

Tālib-i Hızrem zihodbīnī berī

buncılayın manşib ve buncılayın (11) peygamberlik ile Hızrun t̄alibiyüm ve ḥodbīnlikden beriyüm yaʿnî ʿulüvv-i şān (12) ve rütbe-yi ʿālīşān ki ʿindellāh Kelīm

olmak ‘ünvānıyla mu‘anven peygamber olmayub bu devlet (13) ü sâ‘adet ol zāt-ı pāk müyesser iken ben ḥodbīnlikden berī olub Ḥazret-i Hızırūñ (14) ṭālibiyüm diyü buyurdı böyle vücūd-ı mükerrerem ü kerīm ü ekrem zāt-ı ‘ālī şıfat ṭālibiyüm (15) diyü ṭaleb ile faḥr buyurmışlar ṭārik-i Allāh ne mertebe kār-ı daḳıḳ oldıgın idüb (16) ricālen zamānenüñ lāf ü güzāfına aldanub verṭa-yı helāke düşmeden ihtirāz (17) lāzım ve mühim olub “*ḡayretle temāşā ḳıl her gördigün insānı*” mefhūmınca (18) şıdḳ u ḥulūş ile merd-i kāmīl ṭalebinde olub her kese ḥüsn-i zann ile nazār u ḥıdmet (19) ü ‘ubūdiyyet ‘arz itmeden özge olmayub maḳām-ı mehālikden cāy-ı muḳarrer ancak (20) bīnevālīga ilticā idüb çāker olmadan ḡayrı bir yir yoḳdur diyü kümmelin diyü ittifaḳ (21) buyurub kelimāt-ı nuşḥ-ı cān perver iḥsān eylemişlerdür

(1967) Beyt

Mūsiyā tu ḳavm-i ḥodrā (22) hişteyī

Derpey-i nīkū peryī sergeşteyī

Mūsā sen kendü ḳavmüñi biraḡub terk (23) itmişsin bir iyilik ardınca avāre olmuşsun līkin

(1968) Beyt

Keyḳubādī (24) reste ezḥavf u recā

Çend gerdī çend cūyī tā kucā

sen ‘azīmü’ş-şān (25) pādīşāh u sulṭānsın ki ḥavf u recādan ḳurtulmuşsun böyle olıcek (26) nice bir cevriüb nice bir ṭaleb idersin ḳandeye degin gidersin

(1969) Beyt

(27) Ān-ı tu bātust u tu vāḳıf ber’īn

Āsmānā çend peymāyī zemīn

senüñ maḥşūd [160a] (1) u murādımuñ “*Ve huve me‘akum eyne mā kuntum*”⁴¹³ ḳavl-i kerīmince senüñledür ve sen anuñ üzerine vāḳıf- (2) sın ey āsmān-ı ḥaḳīḳat

⁴¹³ “Nerede olsanız, O sizinle beraberdir.” (Hadid 57/4)

nice bir zemīni ölçersin Һazret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selāma (3) bu Һiṭāb-ı müsteṭāb yā kavminüñ dānālarından yāhūd kirām-ı evliyāullāh cānibinden (4) ola bir rivāyetde Yuşa‘ bin Nūn dimiş ola

(1970) Beyt

Guft Mūsā ĩn melāmet kem kunīd

(5) Āftāb u māhrā reh kem zenīd

Һazret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selām redd-i cevāb buyurub (6) bu melāmeti eylemeñ güneşüñ ve ayuñ yolını urmañ ya‘nī bu kelimāt-ı aqṽālīñüzi (7) sem‘ ḳabūliyle istimā‘ itmem sizüñ bu sözleriñüz āftāb u māha rehzen olmaḳ gibidür (8) öyle olsa muḫāl ü ḡayr-i mümkin bir kārdu

(1971) Beyt

Mīrevem tā mecma‘u’l-bahreyn men

(9) Tā şevem maşḫūb-ı sulṭān zemen

ben tā mecma‘u’l-bahreyn giderüm maşḫūb-ı sulṭān (10) zamān olmadan ötüri mecma‘u’l-bahreyn mültekā-yı baḫr Farisdür dinilmiş ve mecma‘u’l-bahreyn- (11) den murad Һızır ve Mūsā ‘aleyhi’s-selāmuñ mülākātıdır dinilmiş

(1972) Beyt

Ec‘alu’l-Һızra (12) liemrī sebebā

Zāke ev emzī ve esrī ḫuḳubā

du‘ā ṭarīki ile olursa ma‘nā-yı (13) mışra‘-ı evvel İlāhī benüm kārüm için Һızırı sebeb ile dimek ola yāhūd ben Һızırı kendi (14) işüm için sebeb ḳıluram ol benüm murādımdur yāhūd ben giderüm daḫı nice yıllar seyr ü (15) seyāḫat iderüm rivāyet olunur ki *ba‘de helāki’l-ḡayzī*⁴¹⁴ Mūsā ‘aleyhi’s-selām (16) ḫalka va‘az u naşīḫat buyurub ḫalḳ ‘ilmlerine ḫayrān olub yā Mūsā zamānuñda (17) senden a‘lem bir kimse daḫı var mıdur diyü eyledüklerinde lā diyü nefy ile cevāb buyurmuşlar (18)

⁴¹⁴ Kızgınlığı geçtikten sonra

Hzret-i Hüdā-yı müte‘āl celle celāl Mūsā ‘aleyhi’s-selāma vahy buyurub “*Bel ‘abdüne’l-* (19) *ḥazri vehüve yecme’l-baḥreyn*”^{#15} buyurmuş bir rivāyetde Hzret-i Mūsā Haḫ Te‘ālādan su‘āl (20) idüb “*Eyyü ‘ibādüke eḥabbü ileyke*”^{#16} dimişler “*Ḳālellezī yezkurinī velā yensānī*”^{#17} (21) ḥiṭāb-ı ‘izzet-i müsteṭābı vārid olmuş Hzret-i Mūsā ‘aleyhi’s-selām “*İnne fī ‘ibādike* (22) *a’lemü minnī fedellenī ‘aleyhi*”^{#18} ḫavl-i dürerbarıyla temenni buyurmuşlar “*Ḳāle a’lem minke’l-ḥazara* (23) *ḫāle İbn Aṭlub ḫāle Sāhil ‘inde’l ṣaḥrati*”^{#19} beyt-i kerīmüñ ma‘nā-yı feyz-i (24) iḥsānı sūre-yi Kehfde “*Ve iz ḫāle mūsā li fetāhu lā ebraḫū ḫattā ebluḡa mecme’a’l-baḥrayni* (25) *ev emḍiye ḫuḫubā*”^{#20} āyet-i kerīmesi tefsīr-i şerīfinden rüşen ü ‘ayāndur

(1973) Beyt

(26) *Sālhā perrem beperr u bālhā*

Sālhā çı bud hezārān sālhā

yıllarca uçarum (27) ḫanad u bālleriyle yıllar nice biñ yıllar āvāre vār gezib maṭlūb-ı ḫaḫikīyi ṭaleb [160b] (1) iderüm

(1974) Beyt

Mīrevem ya‘nī nemīerzed bedān

‘İşk-ı cānān kem medān ez‘İşk-ı nān

(2) giderüm ya‘nī benüm bu gitmelerüm degmez mi aña ḫaḫ budur ki deger daḫı yüz biñ ḫat deger ki taḫrīre (3) ḫādir degülüm cānān ‘aşḫı nān ‘aşḫından eksik bilme

(1975) Beyt

İn suḫan (4) *pāyān nedāred ey ‘amū*

Dāstān-ı Deḫūḫirā büḡü

⁴¹⁵ “Aksine hazır olan kulumuz, iki denizi bir araya getirmiştir.”

⁴¹⁶ “Hangi kulların daha sevimidir?”

⁴¹⁷ “Beni hatırlayan ve unutmayan kimse dedi.”

⁴¹⁸ “Şüphesiz kulların hakkında benden daha iyi bilirsin ve onları bana gösterirsin.”

⁴¹⁹ “Var olanı senden daha iyi bilirim dedi, İbn Atlup ve Sahil de kayanın yanındadır dediler.”

⁴²⁰ “Hani Mūsā, beraberindeki gence şöyle demişti: “İki denizin birleştiği yere varıncaya kadar durmayacağım, ya da uzun zaman gideceğim.” (Kehf 18/60)

ey ‘amu bu söz nihāyet tūtmaz (5) ol Deķūķīnūñ dāstānını söyle ya‘nī suħan-ı dāstān-ı ‘aşķ u maħabbet-i cānān (6) nihāyet tūtmaz hemān Deķūķī ħāzretlerinūñ dāstānını söyleyüb ol aħvāli (7) beyān eyle dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

Bāz geşten-i beķişsa-yı Deķūķī

Ol (8) deryā-yı cevher-i nişār

Ol kuṭb-ı sa‘ādet ķarār

Cenāb-ı ħāzret-i ħudāvendigār

(9) Ĥāzret-i Mevlānā ħuddise sırrahu ħāzretleri bu sūrĥ-i şerīfde Deķūķī ħāzretlerinūñ ħişşalarını (10) beyāna rücū‘ idüb buyururlar ki

(1976) Beyt

Ān Deķūķī rahmetullāhi ‘aleyh

(11) Guft sāfertu medā fiħāfiķeyh

ol Deķūķī rahmetullāhu ‘aleyh didi ben sefer eyledüm (12) nice zamān mağrib u maşriķda

(1977) Beyt

Sāl u meh reftem sefer ez‘işķ-ı māh

(13) Biħaber ezrāh-ı ħayrān derīlāh

yıl ve ay gitdüm ay ‘aşķile seferde yoldan ħabersüz Ĥaķķa (14) ħayrān ya‘nī nice yıllar ve aylar ‘aşķ u maħabbet-i Ĥudā ile seyr-i sefer idüb Ĥāzret-i Ĥaķķuñ (15) şan‘atūñ ħayrānı olub maħabbet ü rızāsı sergerdānı deng ü lāl ķār-ı ĥāl (16) el virmiş idi ki

(1978) Beyt

Pā bürehne mīrevī berħār u seng

Guft men ħayrānem u biħ^{vī}ş (17) u deng

yalın ayak gidersin diken ve taş üzre didi ki ben ħayrānum ve (18) biħūş ve dengüm bu beyt-i şerīfde mışra‘-ı evvel su‘āl-ı sūnīsı cevāb mevķi‘inde vāķi‘ (19) olmuş gūyā

bir sâ'il seferlerin görüb dimiş ola ki yâ İmâm Değūķī bu ħāristān (20) sen[gl]āhlarda böyle pāber de mi revān olursuz didükde ben bīhoş u deng (21) u ħayrānum diyü buyurub ve daĥı beyān-ı ħikmete şürū' idüb buyururlar ki

(1979) Beyt

(22) Tu mübīn īn pāyhārā berzemīn

Z'ān ki berdil mīreved 'āşık yaķīn

sen görme (23) bu ayakları yir üzerinde zīrā göñül üzre yürür 'āşık taĥķīķ ya'nī 'āşıkān-ı (24) Yezdān 'ālem-i kevn ü mekānı dil üzre seyrān eylerler öyle olıcek

(1980) Beyt

(25) Ezreh-i menzil zikütāh u dirāz

Dil ħi dāned k'ust mest-i dīlnüvāz

yoldan ve (26) menzilden ve kışadan ve uzundan göñül ne bilir ki ol dīlnüvāz mestidür yoĥsa

(1981) Beyt

(27) Ān dirāz u kūteh evşāf-ı tenest

Reften-i ervāĥ-ı dīger reftenest

ol uzun [161a] (1) ve kışa ten vaşflarıdur ervāĥuñ gitmesi ħayr gidişdür meselā

(1982) Beyt

Tu sefer kerdī zinuṭfe tā be'aql

(2) Ne behgāmī būd ni menzil ne naql

sen sefer eyledüñ nuṭfeden 'aqla seniñ ol seferüñ ne adım (3) ne menzil ve ne naql eyledi idi ya'nī menī ve nuṭfe ve 'aql iken aql-ı pāk ü insān-ı derrāk (4) olduñ bu keyfiyyetlerüñ heb sefer ile oldı ammā menzil ü naql kāmile olmadıĥından ol (5) sefer-i ma'nādan bīĥabersin feizā kāne kezalik

(1983) Beyt

Seyr-i cān bīĥün buved derdevr (6) ü deyr

Cism-i mā ezcān biyāmūzīd seyr

cānuñ seyri nitesüz olur uzaqda ve (7) geçde bizüm cismimiz seyr ü seferi cāndan öğrendi öyle olıcek

(1984) Beyt

Seyr-i cismāne (8) rehā kerd ū kunūn

Mīreved biçun nihān derşekl-i çūn

cismāne seyri terk eyledi (9) ol şimdi nitesüz gider gizlü nite şeklinde yaʿnī Hazret-i İmām Dekūķī hazretleri (10) ʿaleyhü'r-raħme cismāne seyr ü seferi terk eyleyüb çūn şeklinde dil ü cān seferin (11) iderlerdi ol sefer ü seyāħatden rivāyet buyurub

(1985) Beyt

Guft rūzī (12) mīşedem müştākvār

Tā būbīnem derbeşer envā-ı yār

bir gün müştāk vār giderdüm didi beşerde (13) envār-ı yāri göreyüm diyü bu derd ü hūʿahiş ü ārzū ile revān olub giderdüm ki

(1986) Beyt

(14) Tā būbīnem Ʒalzümī derƷatreyī

Āftābī derc ender zerreyī

tā gideyüm Ʒalzüm deryāsını bir Ʒatrede (15) güneşi bir zerrede derc olmuş müşāhede ideyüm diyü bir ʿaşƷ u şevƷ ü maħabbet ile (16) giderdüñ

(1987) Beyt

Çün resīdem sūy-ı yek sāhīl begām

Būd bīgeh geşte rūz u vaƷt-i (17) şām

çünki bir sāhīl Ʒarafına irişdüm murād ile yāħūd adım ile gün vaƷtsüz olub (18) aħşam vaƷti irişmiş idi

Numūden-i mişāl-ı heft şemʿ sūy-ı sāhīl

ol pîr-i (19) tarîkat ve sultân-ı hakîkat Hâzret-i Mevlânâ kuddise ve sırrahu bu sürh-
i şerîfde (20) imâm Dekûkî hâzretlerine sahil tarafına yedi ‘aded şem’ mişâl
görmesin beyân idüb (21) buyururlar ki Dekûkî hâzretleri ‘aleyhü’-rahme rivâyet
idüb buyururlar ki çünkü vahtsüz (22) ahşam vahtinde bir sâhile irişdüm

(1988) Beyt

Heft şem’ ezdür dîdem nâgehân

(23) Ender ân sâhil şitâbîdem bedân

ansızın uzaqdan yedi şem’ gördüm ol (24) sâhilde uruldum ol yedi şem’ cānibine
ya’nî ol şem’ler tarafına ‘acele ve sür’at ile revāne (25) oldum

(1989) Beyt

Nür-i şu’le-y her yekî şem’î ezân

Berşude hoş tâ ‘anân-ı āsmân

ol (26) şem’lerüñ her birinüñ şu’lesinüñ nür-ı laţîf ü dilkeş tâ ‘anân-ı āsmân (27)
üzre yukarı gitmiş bu ahvâli bu minvâl üzre görüb ‘ayānen müşâhede eyledigimizde

(1990) [161b] (1) Beyt

Hîre geştem hîregî hem hîre geşt

Mevc-i hayret ‘aklrâ ezsergüzeşt

(2) sersem oldum sersemliğüm dağı sersem oldı hayret mevc-i ‘akluñ başı üzerinden
geçdi (3) ya’nî bu hâle şöyle hayrân ü sergerdân oldum ki ‘aklum mevc-i hayret
kapladı ki

(1991) (4) Beyt

În çigüne şem’hâ efrûhtest

K’în dü dîde halk ez’inhâ dühtest

(5) bu ne şekl şem’ler yalınlatdurmuşdur ki bu şemlerden halkuñ iki gözleri
bunlardan (6) bağlamışdur bu eşnâda

(1992) Beyt

Halk cüyân-ı çerâgî geşte bûd

Pîş-i ân şem‘i (7) ki bermeh mîfuzûd

halk bir çerâguñ aranıcısı olmışdur anları ol şem‘üñ (8) ‘indindeki ol şem‘ aya uzanmışidi bu bir ‘acayib ve ğarîb keyfiyyet olmuş (9) idi ki

(1993) Beyt

Çeşm-i bendî bud ‘aceb berdîdehâ

Bend-i şân mîkerd yehdî men yeşâ

(10) göz üzerine ‘aceb göz bağlayıcılığı idi ki anları bağlar idi “*Yehdî men yeşâ*” (11)

âyet-i kerîmesi mazmûn-ı ‘izzet-i muqarrerini üzre yed-i kudret-i ilâhî halkuñ gözlerini bu (12) şem‘lerden bağladı bu hâl ü şânı bu minvâl üzre seyrân eylerken

Şuden-i (13) ân heft şem‘ bermişâl-i yek şem‘

ol pâdişâh-ı hikmet-i beyân ve ol (14) tâcdâr-ı âlişân velî-yi hazret-i Subhân Mevlânâ kudde sırrahu hazretleri bu sürh-i (15) şerîfde Değûkî hazretlerinüñ lisânlarından ol yedi ‘aded şem‘üñ bir şem‘ mişâlinde (16) olduğın beyân idüb hikmet-i ilâhiyi ‘ayân eyleyüb buyururlar ki

(1994) Beyt

(17) Bâz mîdîdem ki mişud heft yek

Mîşikâfed nûr-ı ü ceyb-i felek

(18) girü gördüm ol yedi ‘aded şem‘ bir oldı felegüñ ceybini anuñ nûrı yarardı bu hâli (19) bu hâli⁴²¹ böyle nazâr idüb tûrurken

(1995) Beyt

Bâz ân yek bâr-ı dîger heft şud

(20) Mestî vü hayrâni-yi men zeft şud

⁴²¹ “bu hâli” ifadesini müstensih iki defa yazmıştır.

girü ol bir şem^c bir kez daḥı yedi ^caded şem^c oldı (21) benüm mestliḡum ve ḥayrānliḡum ḡalın oldı ya^cnī baña ḥayret ider ḥayret el virüb mest (22) ü medhüş oldı

(1996) *Beyt*

İttişālātī miyān-ı şem^chā

Ki neyāyed berzebān u güft-i mā

(23) bu şem^clerüñ ortasında bir gūne ittişālāt var ki ta^cbīre gelmez bizüm dilimūze ve sözüümüze (24) ya^cnī bu ittişālātđan ḥayr virmek ḡābil ü mümkin degüldür

(1997) *Beyt*

Ān ki yek dīden (25) kuned idrāk-i ān

Sālḥā netvān numūden ezzebān

ol nesne ki bir görmek (26) anı öyle idrāk eyler ki nice yıllar dilden anı göstermek mümkin degüldür

(1998)(27) *Beyt*

Ān ki yek dem bīnedeş idrāk-ı hüş

Sālḥā netvān şenīden ān begüş

[162a] (1) ol nesne ki anı bir gördüm göre ^caḡl-ı idrāki nice yıllarca anı ḡulaḡ ile işitmek mümkin degüldür (2) ya^cnī bu didiḡüm aḥvāl böyle bir ^caceb ve ḡarīb bir ḥāldür ki anı bir kez gören nice yıllar beyānına (3) ḡādir olmaz ve bir dem idrāk iden ^caḡl yıllarca işitmekle ol idrāke mālīk olmaz böyle (4) bir aḥvāl-ı ^caḡīme ki aḡllar ḥayrān u deng ü sergerdān olur

(1999) *Beyt*

Çün ki pāyānī nedāred (5) rev ileyk

Z'ān ki lāuḡşī senā' mā ^caleyk

çünki nihāyet ḡutmaz yūri kendüñe (6) gel şundan ötüri ki ben a^cdād idemezüm ednā senāyı senüñ üzeriñe ya^cnī Deḡūḡī (7) kendüye ḥiḡāb idüb didi ki çünki bu esrārı i^clān

itmek hadd u gāyet tutmaz (8) ey Deķūķī bu aḥvāli sen ‘ayānen gördüñ bunuñ ta‘bīr
ü ūenāsı mümkün degüldür bu kerre

(2000) Beyt

(9) Pīṣtī refkem devan k‘ān ūem‘hā

Tā çı çizest ezniṣān-ı kibriyā

ilerürek kendüm (10) segirdile ki ol ūem‘ler tā ne ūey‘dür ‘alāmāt-ı ḥāzret-i Ḥaķdan
añlayub bileyüm (11) diyü çapub giderken

(2001) Beyt

Mīṣudem bīḥ‘iṣ u medhūṣ u ḥarāb

Tā büyuftādem (12) zita‘cīl ü ūitāb

bīḥod olub medhūṣ ü ḥarāb oldum ūöyle ki ivedi ve ‘acele (13) den düṣdüm

(2002) Beyt

Sā‘tī bīhūṣ u bī‘aķl ender‘īn

Ūftādem berser-i ḥāk-i zemīn

(14) bir sā‘at bī‘aķl u hūṣ bu ḥāl içinde bir yüzi ṫobrağı üzre düṣüb ḳaldum (15)
bundan ūoñra

(2003) Beyt

Bāz bāhūṣ āmedem berḥāstem

Derreviṣ gūyī ne ser ne pāstem

(16) girü ‘aķla geldüm yuķarı ḳaķdum ve ol ūem‘lere ‘azīmet eyledüm gitmededür
derdiñki ne başum (17) ve ne de ayağum vardur ya‘nī ūöyle bīḥod reviş gitmege ne
başumdan ve ne ayağumdan ḥaberüm (18) var idi çünki bu üslüb üzre revāne oldum

Numūden-i ān ūem‘hā dernazar heft merd

(19) ol sulṫān-ı ḥaķīķat ve ol tācdār-ı bārgāh-ı ḳarīb cenāb-ı Ḥāzret-i Mevlānā
ḳuddise sırrahu (20) ḥāzretleri bu sürḥ-i ūerīfde ol yedi ‘aded ūem‘ Deķūķī

hazretleriniñ nazarlarında yedi adam görünme- (21) sin beyân idüb lisân-ı şerîflerinden buyururlar ki

(2004) Beyt

Heft şem^ç(22) ender nazâr şud heft merd

Nür-ı şân mîşud besakf-ı lâjeverd

yedi şem^ç nazarda (23) yedi âdem oldı anlaruñ yüzi felegüñ saķfına giderdi şöyle ki

(2005) Beyt

(24) Pîş-i ân envâr-ı nür-ı rûz dürd

Ezşalâbet nürhârâ mîsiturd

ol nürларуñ (25) önünde gündüzün nürı ol nürларуñ şalâbetinden püse kazırdı ya^ñ ol envâr (26) ancılayın mü^çşa^çşa vü mücellâ vü pâk envâr itmege anlara nisbet günüñ nürı mağşüş u mükedder (27) idi anlaruñ şalâbetinden nür-ı âfitâb gitdi yüzi başı siyehlerdi dimek ola Vallâhu Te^çâlâ a^çlem

[162b] (1) Bâz şuden-i ân şem^çhâ heft dıraht

ol pîşvâ-yı evliyâ ve ol rehnümâ-yı etkıyâ (2) cenâb-ı Hazret-i Mevlânâ kudde sırrahu hazretleri bu sürh-i şerîfde yine Deķükî hazretleriniñ lisân-ı (3) şerîflerinden ol şem^çlerüñ girü yedi ağac oldukların beyân idüb sırr u hikmet-i Hazret-i (4) Hudâyı ^çayân eyleyüb buyururlar ki

(2006) Beyt

Bâz her yek merd şud şekl-i dıraht

(5) Çeşm ezsebzî-yi îşân nîk baht

girü bir âdem ağac şekli oldı şöyle göz anlaruñ (6) yeşilligından kutlu ve tâl^çilü oldı bir güne laţif ü ra^çnâ vü dilkeş dırahtlar oldılar ki

(2007)(7) Beyt

Z'enbuhî-yi berg peydâ nîst şâh

Berg hem güm geşte ezmîve ferâh

(8) yaprak çokluğundan dal ve budak aşkâre degül yaprak dağı zāyi^ç olmuş laţif ü (9) leziz ü şirîn mivelerüñ ve fert ü kesretten şöyle ki

(2008) Beyt

Her dirahtî şāh (10) bersidre zede

Sidre çı būd ezhalā bīrūn şude

her bir ağac budasını sidre (11) üzerine urmuş sidre ne olur ıssuzlıktan taşra gitmiş mive vireñ ve kıadd u (12) bālaları bu minvāl üzre olduğundan şoñra

(2009) Beyt

Bilḡ-i her yek refte derka^r-ı zemīn

(13) *Zirter ez gāv u māhī bud yaqīn*

her birinüñ köki ka^r-ı zemīne gidüb taḫkīkan öküz (14) ve balıktan dağı aşagırek gitmiş velikin ġarābet bunda

(2010) Beyt

Bilḡ-i şān ezşāḡ (15) ḡandān rūyter

‘Aql ezān eşkāl-i şān zīr ü zeber

anlaruñ kökleri budaklarından (16) güler yüzlürek ‘aql ol eşkâlden ki anlarda nümāyāndur zīr ü zeberdür ya^çnī anlaruñ (17) şekl ü şemâllerin ‘aql-i idrāk ü iz^çānda sergerdāndur ki kökleri şāḡlarından laţif (18) şāḡları yirüñ diyārlarından ra^çnā bir ‘acayib ü ġarīb eşkāl ki hezerān zamān ile (19) taqrīr ü ta^çbīr kıabil degül

(2011) Beyt

Mīveyī ki berşikāfīdī zizūr

Hemçü āb ez mīve cestī (20) berḡ-i nūr

bir yemiş ki ayrıldı zizürdan şu gibi yemişden nūr-ı berḡ urub şıçrardı (21) ya^çnī kemāl lezzet ü leţāfetinden çatlayan yemişlerden şu yerine nūr-ı berḡ ve lem^çān (22) iderdi işte ol dirahtānuñ miveleri dağı böyle laţif ü leziz ü şirîn idi ki kıabil-i (23) beyān degül ammā bu naql olınan aḡvâlden dağı ‘ayayib ü ġarīb aḡvāl bu ki

Maḥfī (24) būden-i ān dıraḥtān ezçeşm-i ḥalk

ol rūḥ-ı baḥş-ı etkıyā ol tācdār-ı aşfiyā (25) ol vāriş-i ḥayrū'l-verā ol eşḫiyādan eşḫiyā maḥbūl-i bāb-ı kibriyā cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā (26) ḫuddise sırahu ḫazretleri bu sūrḥ-i şerīfde evvel müsabıḳu'z-zıkr olan dıraḥtānuñ çeşm-i (27) ḫalāyıkdan maḥfī görünmesün beyān idüb buyururlar ki

(2012) Beyt

Īn 'acebter ki berīşān [163a] (1) mīḡuzeşt

Şad hezārān ḫalk ezşahrā vü deşt

ey ḫālib-i sālik bu zıkr ü (2) beyān eyledigimüz dıraḥtānuñ berk ü bārı ve eşcārı her biri birbirinden 'acayib (3) ü ḡarīb idi ki ta'bīr ü beyān ḫābil degül velīkin daḫı 'acayibūñ bu ki ol dıraḥtānuñ (4) üzerinden ya'nī eṭrāf u eknāfdan nice yüz biñ ḫalk deşt ü şahrādan (5) mürūr u 'ubūr iderlerdi ve bu 'āmm-ı ḫalk-ı ālem

(2013) Beyt

Z'arzū-yı sāye cān mibāhtend

(6) Ezgilīmī sāyebān mīsāhtend

gölge ārzüsüyla cān oynadurlardı ve gilīmden (7) gölgelikler yapub düzerlerdi

(2014) Beyt

Sāye-yi anrā nemīdīdend hīç

Şad tufū ber (8) dīdehā-yı piç piç

anuñ sāyesini görmezlerdi hīç yüz tükürek kıvrak (9) kıvrak gözlere ya'nī ḫalk-ı 'ālem budur ḫitān-ı şafā vü sūrūr iḫsānuñ eṭrāfindan (10) geçüb ḫarr-ı şedīd çeküb ḫarāretten gilīmlerden sāyebānlar düzüb aşlā ve ḫaṭ'ā (11) bu 'ālīşān u sāye-yi iḫsān dıraḥtları görmezlerdi ma'a hāzā ki gözlerinde olub (12) müdeḫḫik ü dānā vü bīnālaruz diyü tefahḫur u tebahḫurda idüb bu derḫitān-ı 'izzet-i iḫsānı (13) aşlā görmezlerdi imdi böyle gözlere yüz tüküreñ olsun ki maḫşüdi ve merāmı (14) görmeye de kördüm ve bīnayum diyü da'vāda reh ola ḫazret-i pīrūñ ḫuddise sırahu

Çünkü (15) *dīd dūst nebūd kur bih*

*Dūst k'ū bākī nebāşed dūr beh*⁴²²

buyurdıkları da bu ma'na-yı feyz-i (16) ihsāna işaret ola velīkin “*Hatemallāhu ‘alā kulūbihim ve ‘alā sem‘ihim, ve ‘alā ebsārihim* (17) *gīşāvetun*”⁴²³ muhteza-yı kerīmi üzre

(2015) *Beyt*

Hatm kerde qahr-ı Haqq berđidehā

(18) *Ki nebīned māhrā bīned Sühā*

Haq Te‘alā hazretlerinün qahrı gözler üzre mühr eylemişdür (19) ki bedr-i tābān olan ayı görmez benānū'n-na‘ş didükleri gāyetü'l-gāye küçük (20) yıldızı görür ki şuret-i bünyān gözlerinün nūrın ol şehā ile taħrīr olurlar imiş (21) anı görür ve māh-ı tābānı görmez tükürük böyle gözün lāyıkıdur ve daħı

(2016) *Beyt*

(22) *Zerreyīrā bīned ü ħurşīd nī*

Līk ezluţf u kerem nevmīd nī

bir zerre (23) görür güneşi görmez velīkin luţf u keremden nevmīd degüldür ya'nī ehl-i rūsüm (24) ve erbāb-ı şuret ‘aql-ı ma‘āş-ı cüz'i ile feţānetleri muhtezasınca daķıķalar fehm (25) idüb zerre bīnlikler izhār iderlerde bir pertevpāş-ı ‘ālem olan ħurşīdi (26) görmezler anuñ reviyetinden keç ve körlerdür velīkin ma‘a hāzāyına luţf u kerem-i ilāhīden (27) nā [ü]mīd de degüllerdür bu ħāl böyle ammā İmām Deķūķī hazretlerinün gördükleri dıraħtān eţrāfından

(2017)[163b] (1) *Beyt*

Kārvānhā bīnevā v'īn mīvehā

Puħte mīrīzed ħi sıħrest ey Ĥudā

⁴²² “Çünkü dostun olmayınca kör olmak daha iyidir, o dost ki yakında olmazsa uzak olması daha iyidir.”

kār- (2) vānlar taqşır ve bu yemişler olmuş ve dökülüyorlar ilāhī bu ne sihrdür diyü İmām Deķūķī ḥāzretleri (3) ḥayrete varub kendü kendüleriyle böyle mukāleme buyurdılar ki

(2018) Beyt

Sīb-i pūsīde* (4) *hemī çīnend ḥalk

Derhem uftāde beyāgmā ḥuşk-ı ḥalk

ḥalk dükeli çürümüş elma (5) devşirlerdi ve ol çürükleri kuru boğaz ile birbirinden yağmalaşurdu ḥāzret-i Deķūķī bu (6) ḥaberīde ‘acebe kalmışlar idi bu kerre

(2019) Beyt

Gufte her berg ü şukūfe ān gūşūn

(7) *Dembedem yā leyte kavmī ya‘lemūn*

ol dıraḥtānuñ budaklarınıñ ve şukūfe- (8) leri yanlarından mürūr iden maḥlūkāt u kārvanīyāna dirdi *yā leyte kavmī ya‘lemūn* ḥiṭāb (9) ile ḥiṭāb iderlerdi sure-yi Yasinde Ḥāzret-i bārī Te‘ālā celletü ‘azīmetihi Ḥabīb-i Neccār (10) lisānından Resūl-i muḥterem ‘aleyhisselām beyān buyurub “[*Ḳāle*] *yā leyte kavmī ya‘lemūn. Bimā* (11) *gafera lī rabbī ve ce‘alenī minel mukremīn*”⁴²⁴ tefsīr-i kerīminde “*Ey bimā vağfirilī ev bimağfiretī ev billezī* (13) *ğafaralī lev ‘alimū mesvā[y]e bi’r-rusulī*”⁴²⁵ diyü taḥrīr buyurmışlar feizākāne kezalik

(2020) Beyt

(13) *Bang miāyed zi sūy-ı her dıraḥt*

Sūy-ı mā āyid ḥalk-ı şūr baḥt

her bir dıraḥtuñ cā- (14) nibinden şadā gelürdi bizüm ṭarafımuza geliñ ey ṭālī‘leri bulanık ḥalk ki bizüm sāyirlerimiz (15) ḥoş ḥāl ü mereffeḥü’l-bāl olub fevākih-i

⁴²⁴ “O da, ‘Keşke kavmim, Rabbimin beni bağısladığını ve beni ikram edilenlerden kıldığımı bilseydi!’ dedi.” (Yasin 36/26, 27)

⁴²⁵ “Yani şu şey ki beni affet veya bağışla veya beni bağısladığım kimselerden eyle eğer peygamberlerden başka sığınacak yer olmadığını bilselerdi.”

lezīze-yi bīnihāye ekkāl oluñ ve bu dırahtāndan (16) şadā geldigini Deķūķī Hāzretleri
gūş idüb velīkin

(2021) Beyt

Bāng miāmed zigayret (17) berşecer

Çeşm-i şān bestīm kellā lāvezer

ğayretullāhdan şecer üzerine şadā gelür ki (18) anlaruñ gözlerini bağladuğ haķķāki
bunlara melce^c ü me^vvā yokdur Deķūķī Hāzretleri ħabl-i ğayret-i (19) Hāđdan bu
şadāyı dağı istimā^c buyurdılar yaⁿnī her evliyā-yı kirāmuñ şecer ü cevz pürcezvden
(20) bu ħalkā bu vech üzre şadā vü nidā gelüb ey şu dırahtān bizüm cānibimize
gelüñ tā ki murādāt-ı (21) dünyeviyye vü uhreviyye nā[’]il olasuz diyü ħabl-ı ‘izzet-i
ğarretden “*Hatemallāhu ‘alā ħulūbihim ve ‘alā* (22) *sem‘ihim, ve ‘alā ebşārihim*
ğışāvetun” nidāsı ol kirām-ı pürikrāma vārid olurdı diyü Hāzret-i (23) İmām Deķūķī
hāzretleri bu sālīfe^z-z-ıkr aĥvālını beyān buyurub naħl buyururlar ki

(2022)(24) Beyt

Ger kesī mīguft şān k’īn sū revīd

Tā ez’īn eşcār müstes‘ad şevīd

(25) eger bir ‘āķıl ü dānā ü bīnā böyle kimesne ol ehl-i sebīle bu ħarafdan gidüñ tā ki
bu (26) ağaclardan fā[’]idemend ü behremend olasuz diyü söyleyüb nuşĥ u pend
eylese

(2023) Beyt

(27) Cümle mīguftend k’īn miskīn-i mest

Ezķazā’ullāh dīvāne şudest

[164a] (1) ol eṭrāf dırahtāndan mürür iden ehl-i sebīlūñ cümlesi dirler idi ki bu
mest-i (2) miskīn derdmend ķazā-yı ilāhīden dīvāne olmuşdur mecnūndur faķīr bu
güne ħalt u ħuṭab (3) eyler ki zīrā

(2024) Beyt

Mağz-ı İN miskīn zisevdā-yı dıraz

V'ezriyāzet geşte fāsīd (4) çün piyāz

bu miskīnün beyni uzun sevdālardan ve riyāzetlerden şoğan gibi (5) fāsīd oldu anuñ içün bu güne kelimāt idüb bu tarafından gidün ki ağaçlardan (6) müstes'ad olasuz dir diyü bāziçe vü teshhur idüb ol bīnāyı temeshhur eylerlerdi (7) bu kerre

(2025) Beyt

Ū 'aceb mīmānd yā Rab hāl çīst

Halkrā İN perde vü idlāl çīst

(8) ol bīnā 'acebde kalurdu İlāhī bu hāl nedür halka bu perde vü idlāl nedür diyü ta'accüb (9) idüb tefekkür eylerdi ki

(2026) Beyt

Halk-ı günāgün-ı bāşad re'y ü 'aql

Yek kadem ān (10) sū nemiārend naql

envā' maḥlūkāt yüz 'aql u re'yile bir kadem-i naqllerini ol tarafa sürmez- (11) lerdı bundan sonra

(2027) Beyt

'Aqılān u zeyrekān [şān] z'ittifāk

Geşte münkir z'İN çünin (12) bāgī vü 'āk

bu dirahṭānuñ etrafından 'ubūr iden envā' maḥlūkāt ki 'Arab u (13) 'Acem ü Türk ü Tatar⁴²⁶ u Rūmī ve sā'ir halkuñ 'akılları ve zeyrekleri ittifāk idüb (14) bu dirahṭāna naql olduğu gibi münkir olub 'āşī ve tağīler olmuştur ya'nī evliyā-yı (15) 'azāmuñ hezerānderhezārān ilā yevmi'l-ḥaşr ve'l-ḫarar keşf ü kerāmetleri zāhir olub zāt-ı (16) pāk vücūd-ı behbūdlarından ṭalibān ü sālīkān fevākīh ü 'irfān ü İḳān tenāvül (17) idüb sāye-yi sa'ādet 'ünvānlarında hoş hāl ve zīşān olurlarken münkir (18) ü mu'ānidān i'tiḳād u i'timād itmeyüb nefis-i emmāre ḫazān-ı zeministān sergerdān

⁴²⁶ Metinde "تاتار" şeklinde yazılmış ama kelime "Tatar" olmalı.

(19) ve nātüvān alub lezzet-i k zibe-yi d ny -yi deni yen n sebep-i p s de m nendi berk-i (20) Şad pes birbirinden yađmalaŐub am-ı end h-ı b p yu n girift r u b iderm nı olmuşlardır (21) dıraht nu n ağv li ise naql olındığı  zre  ay n   n m y n iken Değ k  (22) H zretleri buyururlar ki

(2028) Beyt

Y  menem d v ne v  ayra Şude

D v iz  mer mer  (23) berser zede

bu m nkir n u mu anid nu n uğy nlarından n Ő  kend ne i tab (24) id b dir idi ki y  sersem   mecn n olmuş benim ki Őeyt n benim başuma (25) bir nesne urmuşdur ki bu benim tağk kan ve  ay nen olan r yetimi ink r (26) id b ba a in nmazlar diy 

(2029) Beyt

eŐm m m lem beher lağza ki men

(27) H v b m b nem ay l ender zemen

her bir lağzada g z ovarum ki ben d Ő [164b] (1) g r r m ve ay ld r bu zam n i inde benim g rdiğ m eger bu benim g rdiğ m k r-ı h v b u ay l (2) olmayub tağk k olaydı bu adar y z bi  mağl k tdan nice kimseler dağı g r b ba a (3) ittib c iderlerdi diy b giri  kend  kend ye i tab ile dird m ki b t l u ay l bu (4) itdig n fikrd r

(2030) Beyt

H v b i'bv d berdiraht n m revem

M veh  Ő n (5) m h rem  n negrevem

h v b ne olur ağaclar  zerine gider m anlaru n m vesin yirsin (6) nice in nmayayum ey  m m Değ k  aya bu benim h v b u ay l m mid r didig n bu ne b ma n  ve n - (7) m n sib  tira ne Şekl h v bdur bu ki aŐk re  ay nen dıraht nu n  zerine (8) gid b m velerin ten v l eyley b behremend olduğdan Őo ra yine bu v ki   l (9) u

taḥkīka ḥ^vāb demek ne demekdür diyü kendüme gelüb taḥkīki ‘ayānen müşāhede
(10) eyledükde bilāreyb ve lāşekk taḥkīka bel bağlarum ammā

(2031) Beyt

Bāz çün men bingerem (11) bāmünkerān

Ki hemī gīrend z’īn bustān kerān

girü çünki ben münkirlere nazār (12) eylerüm ki dükeli büstān ḥaḳīkatden kenār
tutarlar ya’nī dıraḥtāna yaklaşma- (13) yub uzaḳdan zaḡān-ı bedbaḥtān gibi
otururlar ve inkār ile āteşlere (14) yanub tüterler şöyle ki

(2032) Beyt

Bākemāl-i iḥtiyāc u iftikār

Z’ārzū-yı (15) nīm güre cān-sipār

kemāl iḥtiyāc ü iftikārıyla yarım ḳoruḳ ārzūsıyla (16) cān virirler daḡı

(2033) Beyt

Z’iştıyāk u ḥırş-ı yek berg-i dıraḥt

(17) Mīzenend īn bīnevāyān āh-ı saḥt

bir ağac yapraḡı ḥırş u iştıyākdan bu dermān (18) u ḳudretsüz taḳşīrler ḳatı āh
ururlar bu kerre

[2034] Beyt

Derhezīmet z’īn dıraḥt (19) [u] z’īn şimār

Īn ḥalāyık şad hezār ender hezār

bu ağacın ve bu şīrīn ve laḥīf (20) yemişlerden niçe yüz biñ ḥalk ḥezīmet içinde ya’nī
bu eşcār u eşmārdan (21) ürküb ḳaçub ağac yemiş yokdur diyü bībehre vü nāçār
ḳaldukların daḡı görüb (22) buyururlar ki

(2035) Beyt

Bāz mīgüyem ‘aceb men biḥodem

Dest derşāḥ-ı ḥayālī (23) derzedem

girü dirüm ki ‘aceb ben bîhodem ki elimi hayâl ağacı içine korum ya‘nî (24) münkir anuñ ol mertebe inkârı baña bu hâtırayı getürüb aya bunuñ aşlı (25) yok da ben bîhod olduğımdan bu hayâl agacına el koyub ağacdan ve (26) yemişden haber virirüm diyü bu zann u şübheye düşüb bu kâre ta‘accüb (27) iderken

[2036] Beyt

Hîn izā mastey’ese’r-rusul bigū

Tā bezannū ennehum kad kuzzibū

şakın [165a] (1) “*İzā [tey’ eser] rusulu ve zannū ennehum kad kuzzibū*”⁴²⁷ ya degin ya‘nî kendüne hitâb (2) idüb ey Dekûkî bu hâle ta‘accüb eyleme süre-yi Yüsufuñ âhirinde olan kelâm-ı Hâzret-yı Hudâyı (3) kıra’at eyle ve anuñ müceb-i sa‘âdet îcâbınca ‘amel eyle ki umum sâlifenuñ ol (4) rütbe-yi devlet ü ‘izzet-i dünyâ ile imhâl olduklarından küfr ü ‘işyân u tuğyâna iştiğâl- (5) leri öyle kemâl buldı ki hattâ Resülleri me‘yyūs oldılar bunlar üzre nuşretten ve bunlaruñ (6) îmân getürmelerinden bu âyet-i kerîmenüñ tefsîrinde müfessirîn-i kirâm nice ma‘ânâ-yı ‘âlî mākām-ı (7) a‘lâm buyurmışlar velîkin “*İnner-rusule zannu ennehüm ahlifu mā va‘dehumullāhu mine’n-naşri*”⁴²⁸ hadîs-i (8) şerîfi mücebince ki rāvîsi eşrefü’n-nās İbn ‘Abbās Hâzretleridür rusül zann eylediler ki (9) kelâm ve da‘vetlerinde kezib eylediler demek ola böyle olıcek

(2037) Beyt

İn kırā’at (10) h’vān ki taḥfif-i kizb

İn buved ki h’vîş bîned muḥtecib

bu kırā’atı oku ki kizb (11) taḥfif ola teşdîd ile olmaya taḥfif ile kırā’at olunca bu ola ki kendüyi (12) taḥfif göre ya‘nî “*izā tey’ eser rusulu*” âtiyeni oku taḥfif fi‘il-i kizb ile (13) “*ve zannū ennehum kad kuzzibū*” ya gelince takdîr-i ma‘nâ bu rusüller zann eylediler ki kelâmlarında kizb eylediler (14) zîrâ Hâk Te‘âlâ Hâzretleri bunlara

⁴²⁷ “Peygamberler ümitlerini kesecek hâle gelip yalanlandıklarını düşündükleri sırada.” (Yusuf 12/110)

⁴²⁸ “Şüphesiz peygamberler Allah’ın verdiği zafer sözünden döndüğünü zannettiler.”

nuşret ve küffāra mağlūbiyyet va‘de itmişdi (15) bu va‘denüñ aňlatmasından bu selāţine bu hāţıra ‘arız olduğı gibi İmām (16) Deķūķī Hāzretlerine dağı böyle hāţıra ‘arız olub bu āyet-i kerīmeyi tilāvet buyuruķlarında (17) mübārek hāţıraları hoş oldu zīrā

(2038) Beyt

Dergümān uftād cān-ı enbiyā

(18) *Z’ittifāk-ı münkirī-yi eşkıyā*

enbiyā-yı ‘azāmuñ ‘aleyhümü’s-selām cān-ı pākları şübheye (19) düşdi eşkıyālaruñ inkārları ittifākından

(2039) Beyt

Ca’ehum ba‘de’t-teşekkük naşrunā

(20) *Terk şān gū berdiraht-ı cān berā*

pes enbiyāya geldi ba‘de’t-teşekkük (21) nezretimüz bunları terk eyle dirāht-ı cāna irtifā eyle ya‘nī İmām Deķūķī Hāzretleri (22) āyet-i kerīmeyi tilāvet ü kırā’atdan soñra ey Deķūķī dirāht-ı cāna yuķarı gel diyü (23) zāt-ı pāklerine hitāb idüb buyurdılar ki

(2040) Beyt

Miħur [u] mīdih bedan k’eş rūziyest

(24) *Her dem ü her laħza siħrāmūziyest*

eķl eyle ve dađı baħş eyle şol kimesneye ki anuñ (25) naşibi vardur her nefes ve her laħza siħr öğreteklik vardur ya‘nī ey İmām Deķūķī sen (26) bu dirāhtān-ı hayāt-ı iħsānuñ fevākih-i nūr-ı efşānın tenāvül idüb naşīb- (27) leri olanlara dađı bu fevākihden iħsān u in‘ām ile Hāzret-i Ĥudā-yı bīçünin şun‘-ı pākinde [165b] (1) tereddüd ü teşekkük eyleme zīrā Ĥudā-yı feyyāzuñ ĥikmet ü ĥudretinüñ nihāyet ü pāyānı yoķdur her (2) laħzada ‘ālem-i ġayb ü ma‘nādan zuhūr iden siħr gūne ĥükmi öğrenmek lāzımdur bu kerre Hāzret-i (3) İmām Deķūķīnüñ bu kār taħķīķüñ

vukū'undan halka a'lām idüb geleñ bu dirah̄tān-ı (4) hayāt-ı efzā cānibine didigiden ki murād halk-ı 'ālemi tarīk-i fakr-ı Muhammedī cānibine mürşid-i muhaqqak-ı (5) kāmil tarafından da'vetdür anlar dañı halkı cānib-i taḥkīke ve sedād-ı tarīke da'vet (6) buyurdıklarından

(2041) Beyt

Halk gūyān ey 'aceb ĩn bāng çĩst

(7) Çün ki şahrā ezdiraḥt u ber tehĩst

halk söyleyici ki 'aceb bu āvāz nedür çünki (8) şahrā agacdan düşmeden boşdur ya'nī şahrāda ne ağac ve ne yemiş vardır bu şadā vü (9) āvāz ne ola diyü ta'accüb idüb birbirlerine 'alā tarīkü'l-mükāleme dirler idi ki

(2042) Beyt

(10) Gĩc geştĩm ezdem-i sevdāyiyān

Ki benezdĩk-i şumā bāgest [u] ḥvān

egri ve sersem (11) olduḡ sevdāyilerũn sözünden ve sadāsından ki sizũn ḡurbuñuzda bāḡ u ni'met (12) vardır diyü şadā vü feryād idüb bizi kendü cāniblerine da'vet iderler biz ise

(2043) Beyt

(13) Çeşm mĩmālĩm ĩn cā bāḡ nĩst

Yā beyābānist yā müşkil rehĩst

yüz (14) ovarız bunda bāḡ yoḡdur bu yā berriyedür yā sa'ab ü müşkil yoldur ya'nī halk ta'accüb (15) idüb dirlerdi ki ya biz bu şahrāya ve bu ova[ya] yazıya gözümüz silüb naḡar eylerüz (16) bunda aşlā bāḡ yok ve bunda ağac degül bir yabraḡ bile bulunmaz bu bir çöl beyābān (17) yāḡūd bir sa'āb-ı tarīkdür diyü kelimāt idüb kezalik taşradan ehl-i fakr (18) u fenāya naḡar olub zāhirbĩn ü şüret perest olan nekebāt-ı (19) aşḡāb-ı fakr ü fenānuñ mālĩk olduḡları ġinā-yı ma'nevĩden ve 'izz ü şān u (20) zevḡ ü şafā-yı 'ulvĩlerden bĩbehre ġāfil ü āḡıllar olub ehl-i fenā ḡaḡkında

(21) nice herzeler yirler ol ise ancak kendü cehâlet ü hamâkat u baṭâletlerin izhâr-

(22) dan ğayrı olmadığı erbâbına nümâyândur

[2044] Beyt

Ey ‘aceb çendîn dırâz İn güft ü gū

(23) ***Çun buved bîhūde v’er ḥod hest kū***

ey ‘aceb yokdur bu sözüñ uzun uzak (24) olması nice bîmā‘nā olur bîma‘nā olmaz cem‘isi ma‘nîdârdur eger ma‘nîdâr degül ise (25) söyle ya‘nî Ḥazret-i İmām Deḳūķî ‘aleyhü’r-rahme ehl-i meşreb ü ṭabî‘at yâdigârlaruñ (26) güft ü gūy-ı dırâzdan mizâcları şallayub ḥaḳḳā ve ma‘nî dârü’l-fâz nefsanîyyetlerine (27) tabi‘yetlerinden nâşî kendü zu‘m-ı ‘atıllarına olub buñuñ yokdur dırâz olmağa vechi [166a] (1) nedür bu sözlerüñ ma‘nîsi yokdur dirler ise ol ḳavl-ı bāṭıldur bu güft ü gūyuñ (2) bu mertebedür oldığı beyhūde degül ma‘nîdârdur zîrā

(2045) Beyt

Men hemî gūyem (3) çü İşān ey ‘aceb

İn çünin mührî çirā zed şun‘-ı Rab

ben daḳı dükeli söylerüm (4) anlar mānendi ey ‘aceb diyü ki buncılayın mühri niçün urdı Ḥazret-i Ḥaḳḳuñ sun‘-ı (5) kerîmi ya‘nî bu bāṭıl ḥalk Ḥazret-i Allāhuñ evliyā ḳullarına olan elṭāf u ‘inā- (6) yāt-ı bîpâyânından ğāfil olub mälların müşāhede itmeden ve işidüb i‘timād (7) ü i‘tiḳād eylemeden kūr u kerlerdür bu ise Ḥazret-i Ḥudānuñ ḳahr u ğazabı sun‘ınuñ mühridür (8) *“E‘āzenallāhu ve aḥavātinā nezzehe min münkeri ahvalina”*⁴²⁹ zîrā bu aḥvāl-i tenāzu‘ bir aḥvâldür ki

(2046)(9) Beyt

Z’în tenāzu‘hâ Muḥammed der‘aceb

Derta‘accüb nîz mānde Bū Leheb

⁴²⁹ “Biz ve kardeşlerimiz Allah’a sığınırız, kötü durumlarımızdan da tenzih oluruz.”

tenāzu'lardan (10) hazret-i sulṭān āḫirü'z-zamān 'aleyhi "Efdālüş-şalavat el meliki'l-mennān"⁴³⁰ peygamber 'ālīşān (11) hazretleri bile hayret ü 'acebde olub bu ḫāl u şānuñ Ebū Leheb daḫı ta'accüb ḫalmışdur (12) velīkin

(2047) Beyt

Z'īn 'aceb tā ān 'aceb farkist jerf

Tā çı ḫ^vāhed kerd sulṭān-ı (13) şigerf

bu 'acebden ol 'acebe varınca 'arīz ü 'amīḫ farkı vardır aya ulu 'azīm (14) hazret-i sulṭān ne işlemek murād idinüz ya'nī Hazret-i Nebī 'alyhisselāmuñ (15) ta'accübi ile Ebū Lehebün ta'accübi beyninde fark-ı 'azīm vardır ki ol mazḫar-ı sırr olan levlāk olan (16) Hazret-i sulṭān-ı ḫaḫīḫat ḫāli görüb ve bilüb ḫikmet-i hazret-i feyyāz-ı pāk ta'accüb eyler (17) Ebū Leheb ise ḫaḫīḫat-ı kārđan bīḫaber olub görüne ta'accüb idüb beyhüde ḫayrān (18) ve āḫir kārı ḫüsrān olur dimek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

(2048) Beyt

Ey Dekūḫī tizter rān (19) ḫīn ḫamüş

Çend güyī çend çün ḫaḫtest güş

Hazret İmām ḫuddise sırrahu (20) kendüye ḫiṭāb idüb ey Dekūḫī cānib-i dirāḫtāna şitābān gidüb epsem (21) ol nice bir söylersün nice bir çünki ḫulaḫ ḫaḫıḫıḫı vardır ya'nī senüñ kelimāt-ı cānfezāñdan (22) ḫalk-ı 'alem ḫur'ān-ı Kerīm nāṭıḫ oldıḫı vech üzre ki çeşm ü sem'lerinde perde-yi ḫaḫīḫat (23) olub kelām-ı ḫaḫḫı istimā'a ḫādir degüldür imdi çünki keyfiyyet bu minvāl üzredür nice biri (24) kelimāt-ı ḫayāt iḫşānuñı bu ḫayvānlara bezl idüb 'izz ü sa'ādete da'vet eylersin hemān (25) dirāḫtān ṭarafına sür'at ile revān ol dimek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

Yek dirāḫt (26) şuden-i ān heft dirāḫt

⁴³⁰ "Duanın en üstünü çok cömert olan o sultanadır."

ol husrev-i ālī şıfat ol şāh-ı ālī menkabet (27) ol behr-i nūr-ı peyk-i menfa‘at cenāb-ı
Hāzret-i Mevlānā kıddesu sırrahu Hāzretleri lisān-ı [166b] (1) şerīf-i Deķūķī
Hāzretlerinden ol yedi ağacuñ bir ağac olduğın beyān idüb buyururlar ki

(2049) Beyt

(2) Guft rāndem pīşter men nīk baht

Bāz şud ān heft cümle yek dıraht

(3) İmām Deķūķī hāzretleri buyurdılar ki ilerürek sürdüm ben t̄ālī‘i güzel girü ol yedi

(4) ağac cümlesi bir ağac oldu bu ahyānda

(2050) Beyt

Heft mişud ferd mişud her demī

(5) Men çi şān mīgeştem ezhayret hemī

bu dırahtān her bir demde yedi olurdu bir (6) olurdu ben ne gūne oldum hayretten
dükeli ya‘nī bu dırahtān ānen feānen nazār eyledükçe (7) gözime gaḥ yedi ve gāh bir
görünüb her nefes gāh yedi gāh bir olurlardı benüm hayretten (8) ne gūne ve ne āle
ḥayrān olub sergerdān olduđımı kıyās eyle ki bu gūne ‘aceyib ü ğarīb (9) aḥvāl “Mā lā
‘aynun rā’et velā üzünün semī‘at”⁴³¹ kabīlinden olub hayretüm ziyādber- (10) ziyād
oldı ki ne bir kimesneye bu ḥālden ḥaber virüb taķrīr ü taḥķīķ itmek mümkin ve ne
(11) ḥaber virsem kimesne i‘timād eyler bu ḥayretde iken

(2051) Beyt

Ba‘d ezān dīdem dırahtān dernamāz

(12) Şaf keşīde çun cemā‘at kerde sāz

andan soñra gördüm ağaclar namāz içinde cemā‘at (13) gibi şaf çeküb düzilmişler
şöyle ki

(2052) Beyt

Yek dıraht ezpīş mānend-i imām

⁴³¹ “Ne göz görür ne kulak işitir.”

(14) *Dīgerān ender pes-i ū derḳiyām*

bir ağac ilerüde İmām gibi olub gayrları anuñ (15) ardında ḳiyām içinde aña iḳtidā eylemişler ve namāza meşğüller şöyle ki erkān-ı maḥşūsa (16) üzre olub her vechle cemā‘ata müşābih olan

(2053) *Beyt*

Ān ḳiyāmet v ‘ān rükū‘(17) v ‘ān sücūd

Ezdıraḥtān bes şigiftem mīnumūd

ol ḳiyām ü rücū‘ u sücūd ağaclardan (18) baña ziyāde ‘acayib göründi ol dıraḥtānuñ cemā‘at var ḳiyāmlarından mā‘adā (19) rükū‘ ü sücūdları olmağla ol ḥāl baña ziyāde ‘acayib ü ğarīb görindi de

(2054) *Beyt*

(20) *Yād kerdem ḳavl-i Ḥakrā ān zamān*

Guft en-necmu şecerrā yescudān

ol zamān (21) Ḥazret-i Ḥaḳḳuñ kelām-ı ḳadīmin yād eyledüm süre-yi Raḥmānda Ḥazret-i Allāh “En-necmū ve’ş- (22) şecere yescūdān”⁴³² buyurdi ḥaḳḳā ki ‘alā’t-taḥḳīḳ āyet-i kerīme mücebince bu aḥvāli müşāhede (23) eyledüm ki

(2055) *Beyt*

Īn dıraḥtānrā ne zānū ne miyān

Īn çī tertīb-i namāzest (24) ān çünān

ilāhī bu ağaclaruñ ne dizleri ne belleri var ekden ve mufaşşallarından (25) ‘ārī ve berīler iken Ḥudā yā bu ne tertīb-i namāzdur ancılayın ya‘nī kemā yenbağī şalavat (26) edā iderler diyü ta‘accübümden ḥayrete varub bu ḥuşūşa daḥi bir dürlü ḥayrān oldığında

(2056) (27) *Beyt*

Āmed ilhām-ı Ḥudā k’ey bāfürüz

⁴³² “Bitkiler ve ağaçlar secde ederler.” (Rahman 55/6)

Mî‘aceb dārī zikār-ı mā henüz

[167a] (1) Hâzret-i Hudâvend tevânâ ve perverdigâr bînâ celletü ‘azîmetihinin baña ilhâmı gelüb (2) ey fûrüz Deķūķī diyü ki daķı sen henüz bizüm işimizden ta‘accübümi idersin ya‘nî yâ Deķūķī (3) sen erbâb-ı evhâm ü hayâlâtdan degülsün maħrem-i râzımız olub bizüm kâr u (4) bārımızdan ħaberdârsın bizden bu güne kârũñ şudür u zühûrına ta‘accübcı eylersin (5) diyü Hâzret-i İmâma vahy ü ilhâm-ı ilâhî vâķi‘ oldıķın daķı beyân buyurub (6) yine ħâzret-i İmâmuñ lisân-ı şerîflerinden takrîr ü ‘ayâna teşmîr-i sâk u sâ‘id (7) buyurub buyururlar ki

Heft merd şuden-i ân heft dıraķt

ol (8) tãcdâr-ı nîk-i baħt ol zîb-i baħş u taħt cenâb-ı Hâzret-i Mevlânâ (9) kaddese sirrahu Hâzretleri bu sürĥ-i şerîfde ol yedi dıraķtuñ yedi adam oldıķından (10) beyân idüb buyururlar ki

(2057) Beyt

Ba‘de-yi dîrî geşt anĥâ heft merd

(11) *Cümle derka‘de pey-i Yezdân-ı ferd*

geç zamândan şoñra ol yedi ağac yedi âdem oldı (12) cümlesi ħa‘dede oturıcı yektâ Hâzret-i bārî Te‘âlâdan ötürî ya‘nî cümlesi rızâ-yı (13) Hâzret-i Ĥaķ için ħa‘dede sâbitler bu kerre

(2058) Beyt

Çeşm mîmâlem ki ân heft arslan

(14) *Tâ kiyânend ü çi dârend ezciĥân*

İmâm Deķūķî ħâzretleri göz ovarum ki ol yedi arslan (15) aya kimlerdür ve ne tutarlar ciĥândan ya‘nî nâm-ı pâkleri nedür ne ‘ünvân ü şânile meşĥûr- (16) lardur diyü gözlerüm silüb anları bilmek murâd eyledüm ve ilerü gitdüm

(2059) Beyt

(17) *Çün benezdîķî resîdem men zirâĥ*

Kerdem İřanrā selām ezintibāh

çünkü (18) yakınlığa irişdüm ben yoldan intibāhdan anlara selām eyledüm ya‘nī selām-ı pāk-ı Hüdāyı (19) bīdārāne “‘alā bilgafleti ve’l-‘umyā ve’l-ḥayret”⁴³³ hemān bā intibāh bir řıḥat selām virüb

(2060) (20) Beyt

Ḳavm guftendem cevāb-ı ān selām

Ey Deḳūḳī mefḥar u tāc-ı kirām

ol cemā‘at (21) baña selāmuñ cevābın virüb ey mefḥar u tāc-ı kirām Deḳūḳī didüklerden ben yine (22) ta‘accüb iderüm

(2061) Beyt

Guftem āḥir çun merā biřnāḥtend

Piş ezīn (23) bermen naẓar nendāḥtend

didüm āḥir beni nice bilüb añladılar bundan evvel baña (24) naẓar bıraḳmadılar ya‘nī muḳaddimā benümle āřnā olub görüşdügümüz olmadı imdi ne (25) güne beni bildiler diyü bu ḥāḫıra ḳalmaya ḥaḫür eyledükde

(2062) Beyt

Ezzamīr-i men bidā- (26) nistend zūd

Yek diğerrā bingerīdend ezfürūd

benüm zamīrden tiziye bildiler (27) birbirilerine ařağıdān naẓar itdiler ya‘nī benüm fikrüm anlara münkeşif olub ol [167b] (1) selāḫin baḳıřdılar

(2063) Beyt

Pāsuḥem dādend ḥandān k‘ey ‘azīz

İn büpüşīdest (2) eknün bertu nīz

⁴³³ “Şaşma, körlük ve gaflet üzere”

baña gülerek cevāb virdiler ey ‘azīz diyü ki bu örtülüdür şimdi senüñ (3) üzeriñe dañı ya‘nī bizüm aḥvālīmüz senden gizli midir gizlü degüldür ve sen her şey’e vāķıf- (4) sın zīrā

(2064) Beyt

Berdilī k’ū dertahayyür bāḤudāst

Key şeved pūşīde rāz-ı çepp ü rāst

(5) bir gönül üzerine ki ol Ḥazret-i Ḥaḳḳuñ ḥayretindedür kaçan örtülmiş olur ol (6) gönle şağuß ve şoluñ rāzı ya‘nī Ḥudā ile taḥayyürde olan ḳalb-i pāküñden (7) aşlā bir rāz andan nihān u pūşīde degüldür senüñ ḥazret-i Ḥudā ile taḥayyürde (8) oldığuß bize nümāyāndur ne güne bizden kendüñi ḥafī idebilürsin dimek ola Vallāhu (9) Te‘ālā a‘lem

(2065) Beyt

Guftem er sūy-ı ḥakāyık bişkefend

Çun ziism-i ḥarf-ı (10) resmī vāķıfend

Ḥazret-i İmām Deķūķī ḳuddise sırrahu ḥazretleri ol ‘azīzāne ben didim ki (11) buyururlar eger murādın Ḥazret-i Ḥudā taḥayyüründe olub ḥakāyık tarafından açılurlar ise (12) nice ḥarf-ı resmīnüñ ismine vāķıf olurlar diyü su‘āl eyledükde

(2066) Beyt

(13) *Guft eger ismī şeved gayb ezvelī*

Ān ziistiğrāk dān n’ezcāhilī

güftünüñ (14) fā‘ili ol ‘azīz anuñ biri ola didi eger velī-yi İlāhīden esmādan bir isim gā‘ib olur ise (15) anuñ gā‘ib oldığın ol velī-yi kāmilüñ istiğrākından bil bilmediginden degül (16) ya‘nī yā İmām Deķūķī sen bu aḥvālī bilüb de bilmezlenür su‘āl idersin evliyāullāh (17) cem‘ī kār u bāra vāķıflardur anlaruñ ḳalb-i pāk u tābnāklarından aşlā bir şey’ gizlü (18) degüldür eger bir şey’ gā‘ib olub pūşīde olursa

ol hāl velī-yi kāmīlūn (19) istiğrākındandır cehlinden degüldür sen evliyā-yı
ilāhī[yi] ne şanursun diyüb

(2067)(20) Beyt

Ba‘d ezān guftend mārā ārzūst

İktidā kerdn betu ey pāk dūst

(21) andan şoñra ol sulţānlar buyurdılar bizüm arzumuz vardur saña iktidā itmege
ey (22) pāk dost İmām Deķūķī didiler

(2068) Beyt

Guftem āri līk yek sā‘at ki men

(23) Müşkilātī dārem ezdevr-i zemen

didüm evet ammā bir sā‘at ki zamānuñ (24) devrinden müşkilleri tıtarum ya‘nī
Ĥazret-i İmām Deķūķī ol beķā pādişāhlarına (25) cevāb buyurub nola ben imāmet
ideyüm līkin bir sā‘at miķdārı (26) te‘hīr buyuruñ ki inķilābāt-ı felekden benüm
müşkillerüm vardur

(2069) Beyt

(27) Tā şevd hāl ān beşoĥbethā-yı pāk

Ki beşoĥbet rüyed engürī ziĥāk

tā hāl ola [168a] (1) ol pāk şoĥbetleriyle zīrā şoĥbet ile bir ārzüm tıbraķdan biter
ya‘nī aşma ağacı tıbraķ (2) ile şoĥbet eylesinden ter ü tāze ve laţif üzümle ĥaşıl
olur bundan mā‘adā

(2070)(3) Beyt

Dāne-yi pür mağz bāĥāk-i dejem

Ĥalvetī vü şoĥbetī kerd ezkerem

lubb ile tılu (4) bir dāne ĝuşşalu tıbraķ ile keremden ĥalvet ü şoĥbet eyledi andan
şoñra

(2071) Beyt

(5) *H^višten derhāk-i külle maḥv kerd*

Tā nemāndeş reng ü bû vü surḥ zerd

kendüyi (6) tobraḳ içinde bi'l-küllüyye maḥv u fenā u muẓmehil eyledi bir mertebe ki andan renk ü rāyiḥa (7) ve kırmızılık ve şaruluk kalmadı böyle idicek

(2072) *Beyt*

Ezpes-i ān maḥv kabz-ı ü nemānd

(8) *Per guşād u başt şud merkeb birānd*

ol maḥvdan şoñra anuñ kabzı kalmadı (9) kanad açdı başt merkebi süvārī olub sürdi bu kerre

(2073) *Beyt*

Piḥ-i aşl-ı (10) h^viş çün bih^viş şud

Reft şūret cilve-yi ma'nāş şud

kendi aşlı (11) öñünde çünki kendüsüz oldı şūret gidüb kendü ma'nāsınuñ cilvesi (12) oldı kendü ma'nāsınuñ cilvesi olmaḳ meşelā buğday veyā arpa dānelerinden bir dāne (13) tobraḳ ile şoḥbet idüb kendü dāneliğın maḥv u fenā kılduḳda nice dāneler şāḥibi (14) cilveger başaḳ olur kezalik merd-i kāmil ḥıdmetinde maḥv-ı hesti iden senüñ bundan (15) geçüb nice cānlar māliki olmaḳ muḳarrer oldığı aşḥāb-ı beşā'ire 'ayāndur dimek ola (16) Vallāhu Te'ālā a'lem

(2074) *Beyt*

Ser çünin kerdend hın fermān turāst

Teff-i dil (17) ezser çünin kerden biḥāst

baş buncılayın eylediler emr ü fermān senüñdür diyü gönül (18) ḥarāreti baş buncılayın itmeden kalkdı ya'nī İmām Deḳūḳī Ḥazretleri ol sultānlardan (19) bir sā'at şoḥbet taleb edüb fevā'id-i şoḥbeti beyān buyurduḳda ol zīşān (20) sultānlar emr senüñ yā İmām Deḳūḳī diyüb mübārek başların hırḳaları yaḳalarına (21) iletüb murāḳabeye vardılar anlaruñ murāḳabelerine Ḥazret-i Deḳūḳī daḥı tebā'iyet

buyurub (22) murākıb olduklarında gönüllerinde olan Һarāret ü iztīrāb def^c oldu
andan sonra (23) hikāyet idüb buyururlar ki

(2075) Beyt

Sā'atī bān gürūh-ı müctebā

Çün (24) murākıb geştem ü ezҺod cüdā

bir sā'at ol bir güzīde gürūh ile çünki murākıb (25) olub kendümden ayru oldum

(2076) Beyt

Hem derān sā'at zisā'at rest cān

(26) Z'ān ki sā'at pīr gerdāned cüvān

hem ol sā'at içinde cān sā'atden (27) kurtuldu zīrā sā'at tāzeyi Һoca eyler öyle olıcek

(2077) Beyt

Cümle telvinhā zisā'at [168b] (1) Һvāstest

Rest eztelvin ki ezsā'at berest

cümle telvīnler sā'atden (2) Һalkar telvīnden kurtuldu her kim ki sā'atden kurtuldu
ya'nī 'ālemde ve ādemde (3) cem'ī telvīnāt ki vardur cümlesi sā'atden 'ayāna gelüb
zühür eyler ammā (4) şunlar ki mevt-i ihtiyārı ile Һablü'l-iztīrār-ı fevt olalar anlar
sā'atden (5) Һalāş olmuş olurlar bu kerre telvīnden daҺı halāş olurlar feizā kāne
kezalik (6) imdi ey tālīb-i sālīk

(2078) Beyt

Çün zisā'at sā'atī bīrūn şevī

(7) Çün nemāned maҺrem-i bīçün şevī

çünki sā'atden bir sā'at taşra olasın (8) nite niçün Һalmaz bīçün-i maҺremi olursun
zīrā

(2079) Beyt

Sā'at ezbisā'atī (9) āgāh nīst

Z'ān ki ān sū cüz taҺayyür rāh nīst

sā'at (10) sā'atsüzlığdan ħaberdār degüldür zīrā ol ħarafa taħayyürden ğayrıya yol
yoğdur (11) böyle olduğından ötüri

(2080) Beyt

Her neferrā bertavīle ħāş-ı ũ

Beste- (12) *end ender cihān-ı cüst ü cū*

her bir neferi anuñ ħāş řavilelerinden bir řavleye (13) bađlamıřlardı bu cihān cüst cū
içinde ya'nī bu 'ālemde ifrād-ı āferīdeden bir (14) ferd ki vardur nev' ü cins ü faşldan
memleket Ĥazret-i Ĥudāvend bīçünde celletü (15) 'azīmetihi her birinüñ bölük
bölük şavile-yi ħāş-ı Ĥudā yirleri olub anları birer kār u (16) bāre bağlamışlardur bu
cihān cüst cūda ve bundan řonra

(2081) Beyt

(17) *Muntaşıb berher řavīle rāyizi*

Cüz bedestürī neyāyed rāfi

her bir şavileye bir çayır (18) çemen 'ivaž nařb olınmış icāzetden ğayrı tefriķa
gelmez ya'nī bir şavile erbāb-ı āħır (19) tavile ařħābınuñ çayır ve ħavzından intifā'
mümkin degül her birinüñ otlaķ ve řulađı (20) mařřūř u mu'ayyen olub bir ferd āħır
tecāvüze ķādir degüldür meger izn ü destür ile ķādir (21) ola ve illā

(2082) Beyt

Ezheves ger ezřavīle bugsiled

Derřavīle dīđerān ser derkuned

hevesden (22) eğer şavilesinden çözilüb āħıruñ řavīlesine baş ķorsa

(2083) Beyt

(23) *Derzamān āħırcıyān-ı cest ü hoş*

Güşe-yi efsār-ı ũ ğirend ü keş

ol vaktde (24) cüst ü laṭīf aḥurcılar anuñ yuları gūşesinde tutub cekerler ya‘nī (25)
anı āḥıruñ ṭavile ve ravzasına girüden men‘ idüb gūşe-yi efsārından āḥz idüb (26)
yerine cezb iderler bu aḥvāl bu minvāl üzre taḥkīk ve bir kârdur ammā

(2084) Beyt

(27) *Ḥāfızanrā ger nebīnī ey ‘ayār*

İḥtiyāretrā bübīn biiḥtiyār

ḥāfızları eger göremez [169a] (1) iseñ ey ‘ayyār kimesne iḥtiyārını iḥtitārsuz gör
ya‘nī ey ḥicāb-ı beşeriyet ile (2) maḥbüb kimesne bu beyān olınan aḥvālden sen
ḥāfızları ‘ayānen göremez (3) görmediğün kendü noḡşānuñdandır kendü aḥvāliñi
tedebbür idüb bāri iḥtiyāruñı (4) iḥtiyārsuz görüb iz‘ān eylemege sa‘y u gūşiş ile
ola ki bu ‘irfānuñ ḥuşūndan (5) ḥāfızları ‘ayānen görmege isti‘dād u ḳābliyyet taḥşīl
idesin zīrā görmez misin ki

(2085) (6) Beyt

İḥtiyārī mīkunī vü dest ü pā

Berguşā destet çirā ḥabsī çirā

(7) sen bir iḥtiyār idersün ve elüñ ayağün daḥı açılmışdur niçün ḥabssin niçün (8)
ya‘nī dest ü pāyüñ gūşāde olub iḥtiyāruñ elde iken bir şey’üñ olmasın (9) murād
idersün de ol şey’ olmak vücūd bulmaḡ senüñ elüñden gelürken zūhūra gelüb (10)
vücūd bulmaz gūyā ki senüñ dest ü pāyüñ bendedür bu ma‘nā taḥkīk böyledür (11)
ve sen iḥtiyārını iḥtiyārsuz görüb her emr ü murādı Ḥāzret-i kerīm çāre- (12) sāzdan
ṭaleb idüb kendü iḥtiyārına mağrūr olub dāyima ve (13) aḡlā kimesnenüñ vaz‘ına
rencīde olub bima‘nā āteş-i ḡāzab u (14) enāniyyete yanma

(2086) Beyt

Rūy derinkār-ı ḥāfız burdeyī

Nām tehdīdāt-ı (15) nefseş kerdeyī

hāfızuñ inkārına yüz iletmişsün nāmını tehdīdāt-ı (16) nefis eylemişsin ya‘nī ey ehl-i taḥkīk ü ĩkāna nāmu‘temed kimse ḳabl-i (17) Ḥazret-i Ḥaḳdan mevzū‘ buyurılan ḥuffāzı inkār idüb kendüñden (18) yāḥūd āḥirden ḥaber ü şirk zuhūrınuñ nāmına tehdīdāt-ı nefis ḳoyub (19) ancak ol i‘tikādda ḳalmışsun aḥvāl öyle degüldür velīkin kār-ı ḥaḳīḳati (20) añlayub bilmem ki ‘ināyet ü hidāyet lāzımdur hemān Ḥazret-i Ḥaḳka (21) ‘ubūdiyyetinden ḥālī olmayub şıdk u ṭalebiyle Ḥaḳkı iste ola ki (22) ḥaḳīḳat-i emrden ḥaberdār olub cān u dil ile ḳulluḳlar eyleyüb bermurād u (23) behremend olasın dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

Pīş reften-i Dekūkī (24) beimāmet

ol ḥaḳka-yı laṭīf ü raḥmet ol pīşvā-yı ümmet Ḥazret-i Mevlānā-yı (25) zü'l-azze ve'l-sa‘adet bu sürḥ-i şerīfde İmām Dekūkī Ḥazretlerinün ilerü gidüb (26) ol gürüh-ı pürşüküha imāmet itmege ‘azīmet buyurduḳların beyān idüb (27) buyururlar ki

(2087) Beyt

İn suḥan pāyān nedāred tīz dev

Hīn namāz āmed Dekūkī pīş rev

[169b] (1) bu söz nihāyet ṭutmaz tīz segirt işte namāz geldi ey Dekūkī ilerü yüri ya‘nī (2) buyuruñ imāmete diyü ḳavmi Dekūkīye işāret buyurub buyurdılar ki

(2088) Beyt

(3) Ey yegāne hīn dü gāne berguzār

Tā müzeyyen gerded eztu rüzgār

ey vaḥīd ü ferīd İmām (4) Dekūkī āgāh ol edā-yı şalavat-ı mefrūza eyle tā ki müzeyyen olsun senden rüzgār (5) ya‘nī kemā yenbaḡī salavatı edā eyle ki ‘abd-ı ḥāşuñ edā-yı şalavat eylemesinden ‘ālem münevver (6) ü rüşen olur sen daḡı yā Dekūkī ‘abd-ı ḥāşsun emr-i Yezdānı geregi gibi edā (7) eyle ki senüñ edāñuñ semeresinden ‘ālem müzeyyen olsun zīrā

(2089) Beyt

(8) *Ey imām-ı çeşm-i rüşen derşalā*

Çeşm-i rüşen bāyed ey der pīşvā

ey cānı gözi (9) imām namāz içinde rüşen göz gerekdür evet öñ gidiciye ya'nī pīşvāya ve delīle (10) çeşm-i rüşen lābūd ü lāzımdur sen ise ey İmām Dekūķī çeşm-i rüşenlerdensin (11) öyle olıcek her vechle iktidāya maħall u müsteħaksun imdi farz-ı Hāķķı edāda imāmet (12) olub ilerüye teşrīf eyleñ zīrā

(2090) *Beyt*

Derşerī'at hest mekrūh ey kiyā

(13) *Derimāmet pīş kerdēn kūrā*

şer'ci muṭahharda mekrūhdur ey ulu imāmetden i'lā (14) ilerü eylemek ya'nī ey 'azīmü'-ş-şān İmām Dekūķī senüñ çeşmüñ rüşen ve dīde-yi (15) Hāķbīnüñ münevver ü pertev efgendedür şüret-i şer' benī mükerrmeden daħı a'mānuñ imāmeti (16) cāiz olmayub fekeyf ki aşhāb-ı başā'ire a'mā dilün imāmeti cāiz ola (17) zīrā şüret-i şeri'atde görmez misin ki a'mā

(2091) *Beyt*

Ger çi hāfız bāşed u cest ü faķīh

(18) *Çeşm-i rüşen bih ü ger bāşed sefih*

egerçi hāfız ve cest ü faķīh olur ammā gözi (19) rüşen eyüdü eger sefih bile olursa köre tercih olunur zīrā

(2092) *Beyt*

Kūrā (20) perhiz nebved ezķazar

Çeşm bāşed aşl-ı perhiz ü hāzer

körüñ necāsātdan perhizi (21) olmaz necāsātdan perhiz ve hāzerüñ aşlı göz olur haķīkat-ı hāl böyle olıcek

(2093) (22) *Beyt*

Ū pelidīrā nebīned der'ubūr

Hiç mü'minrā mebdā çeşm-i kūr

a'mā olan (23) kimse 'ubūrunda necs ve murdārı görmez imdi hīç mü'minūñ gözi kör olmasun (24) lākin ey ṭalib-i haḳīkat bu mefhūm daḫı ma'lūmuñ olsun ki

(2094) Beyt

(25) *Kūr-ı zāhir der necāse zāhirest*

Kūr-ı bāṭın der necāset-i sirest

şüreten kör (26) olan kimesne zāhir necāsetdedür bāṭınen kör ise gizlü necāsetler içindedür (27) böyle olıcek

(2095) Beyt

İn necāse zāhir ezābī reved

Ān necāse-yi bāṭın efzūn mīşevved

[170a] (1) bu zāhir necāseti şudan gider ol necāseti ziyāde olur ya'nī telvīsāt (2) zāhire mā ve ṭāhire ile pāk olmaḫ muḳarrerdür ammā bāṭın necāsātı ki efkār-ı fāsıde ü ṭam'a (3) ve ḫırş u ḫabb-ı şehāvedür hezārān bār-ı pāk şular ile yumak ile zā'il olmayub daḫı ziyāde (4) olur nitekim ülemā-yı kirām ṭahāreti dört kısma münḳasım idüb buyurmuşlardır ki “İnne't- (5) ṭahārete 'alā erbe'ati enva'i necāsetü't-ṭāhir ṭahāratuhā bil-māi' ve necasetün nefsi ṭahāratuhā (6) bit-tevbeti ve'l-ināyeti ve necāsetün aḫlāki ṭahāratuhā bi'l-aḫlāki'l-fazileti ve necāsetüs-sırrı (7) vehiye eş-şirkü ve'l-cehāletü ve'l-ğilletü'l-ma'arifeti ṭahāratuha bit-tevhīdi ve'l-ilmī”⁴³⁴ imdi şuret-i (8) zāhirde bu mertebe-yi tekellüfāt olıcek ṭarīḳata

(2096) Beyt

Cüz beāb-ı çeşm netvān şusten ān

(9) *Çün necāsāt-ı bevāṭın şud 'ayān*

⁴³⁴ “Temizlik dört çeşittir. Görünen pislik, suyla temizlenir; nefis kirliliği, tevbe ve Allah'ın yardımıyla temizlenir; ahlak kirliliği, erdemli ahlakla temizlenir; düşünce kirliliği ki o da şirk, cehalet ve az bilmek, bunun temizliği de tevhit ve ilimle olur.”

göz yaşından gayrı ile anı yumağ kâbil ü mümkün (10) degüldür çünkü bāṭınlar necāsetleri āşkāre oldı yaʿnī necāset derūndan saʿy-ı ser ile (11) ḫalāş mümkün degüldür tarīḫ-i Ḥaḫda ezcān u dil tek [ü] pū idüb çok çok göz (12) yaşları aḫıdub bezl ü sebīl itmek lāzımdur tā ki necāset ḫalb-ı derūndan (13) yunub ārī ola zīrā ey ṭālib-i ḫaḫīḫat görmez misin

(2097) Beyt

Çün neces (14) ḫʿāndest kāfirrā Ḥudā

Ān necāset nīst derzāhir verā

çünkü Ḥazret-i Allāh (15) kāfire necs oḫudı ol necāset anuñ zāhiri üzre yoḫdur yaʿnī Ḥazret-i Allāh (16) Kurʿān-ı Kerīimde kāfire necs diyü emr idüb buyurdu kāfirüñ şüret-i zāhirde necāseti (17) olduğundan degüldür ol necāset ḫüy ve dīn içindedür maʿnā bāṭın necāseti (18) zāhirde degül aḫlāḫ u dīndedür nitekim **İbn ʿAbbās Ḥazretleri** ḫazret-i risālet (19) penāhdan bu ḫadīs-i ʿizzet muḫmeḫüyü rivāyet idüb buyururlar kim ḫāle ʿaleyhisselām (20) “*Aʿyānūhum neceset keʿl-kilābi felā taḫrabuʿl-mescideʿl-ḫarame baʿde ʿāmihim hazā*”⁴³⁵ buyurub (21) küffār-ı ḫāksāruñ necāset-i bāṭın ile murdār u mülevveş oldukların beyān (22) buyurub ḫāllerin ʿayān buyurmuşlardur ve lihāzā ḫazret-i sultānuʿl-ʿaşıḫīn (23) ḫuṭbuʿl-maʿşūḫīn velīʿl-Rabbüʿl-ʿālemīn Ḥazret-i Mevlānā ḫuddise surrahu ḫazretleri buyururlar ki

(2098)(24) Beyt

Īn necāset būyeş āyed bist gām

Ān necāset būyeş ezRey tā beŞām

(25) bu necāset anuñ rāyihası yigirmi adım gelür ol necāset anuñ koḫusu Rey şehri (26) diyārından Şām şehri vilāyetine degin gider yaʿnī büy-ı necāset-i bāṭın iḫlīm iḫlīm (27) gidüb niçe niçe dimāḫları bāṭın u ʿāṭıl eyler

(2099) Beyt

⁴³⁵ “Onların ileri gelenleri köpekler gibi pislerdir, onların hepsi bu andan sonra mescideʿl-harama yaklaşmasınlar.”

Belki bŷyeŷ āsmānhā berreved

[170b] (1) *Berdīmāġ-ı hŷr u Rıdŷvān berŷeved*

belki anuñ ıokosu gŷnŷl ŷzerine ıapıp (2) gidŷb hŷrān u Hāzret-i Rıdŷvānuñ dimāġ-ı pākleri ŷzerine ya‘nī necāset-i (3) bevātın ancaı dŷnyāda gezŷb dimāġları ta‘tīl idŷb giriftār-ı elem ve gazāb-ı āhıret (4) eyleyŷb yalıñuz halkı bīhuzŷr itmek belki feleklere gidŷb dimāġ hŷr u Rıdŷvānı (5) arzda eyler bŷy-ı bed-i bātın bŷyle bir necs ŷ murdārdur imdi feizā kāne kezalik kālebe andan (6) bir mertebe perhīz ŷ ictināb lāzım u mŷhim ve vāri[d]dŷr ki ‘aıārīb ŷ ricāt ŷ ejderhālar- (7) dan ol mertebe ictināb yoııdur ŷyle olıcek tālīb ŷ ŷādııa lāzımdur ki bu (8) mefhŷmı kemā yenbaġı iz‘ān idŷb zenādıı u melāhīd ŷ fıŷıa ŷoııbet ŷ ŷlfetlerinden (9) ictināb u hāzr ŷzre ola zīrā bu zıkr olınan ma‘nā-yı beyt-i kerīm-i hŷrŷīd hāzret-i (10) velī'l-‘ālemīn Hāzret-i Mevlānā ıuddise sırrahu buyururlar ki

(2100) Beyt

Ān ıı mīġŷyem beıadr-i(11) fehm-i tust

Murdem ender hasret-i fehm-i dŷrŷst

ey tālīb-i hāıııat olan (12) sālİK bu beyān olınan aııvāl bŷyledŷr zinhār bu huŷŷŷa bu vech ŷzre i‘timād (13) eyle ve bu beyān daıııı bunı ki sŷylerŷm senŷñ fehmŷñ ıudretincedŷr dŷrŷst fehmŷñ (14) hasretlıġından ŷldŷm ya‘nī saña bŷy-ı bed bātın ŷerı ŷ taıırīr itdŷġŷm ancaı senŷñ (15) fehm ŷ iz‘ānuñ mıııdārıdır yoıısa sende ıābiliyyet-i fehm olaydı saña ne taııııııler (16) beyān ideyŷm līkin isti‘dād u ıābiliyyet-i ‘ināyet ŷ hidāyet Hāzret-i Hāıııa (17) muııtācdur ol ise ol rāh-ı pŷr‘izzetde zaıımet ŷ miıınet ıekenlere luııı u kerem (18) olınur bir devlet ŷ sa‘ādetdŷr ol ecluden fehmi dŷrŷst ve iz‘ān u i‘tikādı (19) nāsŷst tālībŷñ hasret ŷ iŷtiyāıından mertebe-yi helāk-i ıarīn olmıŷum dimek (20) ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem zīrā ey tālīb-i Hāzret-i Hŷdā

(2101) Beyt

Fehm ābest ü vücūd-ı (21) ten sebū

Çün sebū bışkest rīzed āb ez'ū

fehm şudur ve ten vücūdı (22) destīdür çünki desti kırıldı andan şu dökülür ya'nī
kālīb-ı vücūd-ı insān (23) desti mānendi olub fehm ü iz'ān anuñ içinde şu gibidür
böyle olıcek

(2102) (24) Beyt

Īn sebūrā penc sūrāhest jerf

Ender ū ne āb māned hod (25) ne berf

bu destinūñ beş deriñ deligi vardur anda ne şu qalır (26) ve ne qar qalır imdi feizā
kāne kezalik

(2103) Beyt

Emr-i gādđū gādđeten ebşārekum

Hem şenīdī rast ninhādī tu süm

ba'zı nüshada mışra'ı evvel *emr-i gādđū 'an [171a] (1) hevā ebşārakum* vāqi' olmuş
bu taqdırce ma'nā-yı hevādan gözleriñizi yumuñ demek (2) emrini sen işitdün toğrı
komaduñ ayađuñı tarīk-i Haqqā bu emr-i şerīf-i Īlāhīyi (3) işitmiş iken ya'nī havās-ı
hamsenūñ her biri sebū-yı tende lüle mānendidür her ne (4) zamān ol hissūñ birini
mā hālaqa lehinden gayre şarf eyleye sen hemān ol (5) lüleyi açub āb-ı Īmānı 'abes
maħalle aqıdub zāyi' itmiş olursun (6) pes gādđū emrinūñ hikmeti ve fā'idesi āb-ı
Īmānı hıfz u harāset için (7) olduđı süre-yi Nūrda bu āyet-i kerīmenūñ tefsīr-i
şerīfinde rüşen ü hüveydādur (8) qavlühü Te'ālā *"Kul lil mu'minīne yađudđū min
ebşārihim ve yahfezū furūcehum zālike (9) ezkā lehum innallāhe ħabīrun bimā
yaşne'un"*⁴³⁶ el āyete

(2104) Beyt

Ezdehānet nutq-ı fehmet (10) rā bered

⁴³⁶ "Mü'min erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. Bu davranış onlar için daha nezihdir. Şüphe yok ki, Allāh onların yaptıklarından hakkıyla haberdardır." Nur 30.

Güş çün rīgest fehmetrā hured

ağzundan kelām senüñ fehmüñi (11) iletür kulağ kum gibidür fehmüñi yir ya‘nī ey
sālik-i ʔarīkat ü ʔālib-i ḥaḳīkat (12) senün fehm ü iz‘ānuñi kelām u muşāḥabet ü
leʔāif-i nükteşinās geçinenlerüñ (13) iletür ḥaḳḳı nāḥaḳḳı temyize ḳādir olmazsın bu
kerre söze lāḳırdıya ibtilāñdan (14) nice fışḳ u fücūra müte‘allıḳ kelimāt-ı nāsezā
istimā‘ idersin anlar daḫı kum şuyı (15) yiyüb yutduğı gibi fehmüñi yutub bīfehm
ḳalursun imdi şamt ü sükütı (16) şı‘ār idüb lügaviyāt u mālāya‘nī istimā‘atdan ḥazer
eyle tā ki sebū-yı (17) vücūduñdan āb-ı ihlāş u ĩmānuñ dökülüb ‘abeş zāyi‘ olmaya
ḥaḳḳā ki (18) bu beyt-i kerīme muvāfiḳ

Bed meşnev tā neşevī bed kelām

Zişt megū tā neşnevī zişt kelām⁴³⁷

(19) buyurıldığı laṡif ü ra‘nā ĩrād olınmış imdi

(2105) Beyt

Hem çüñin sūrāḥhā-yı (20) dīgeret

Miḳeşāned āb-ı fehm-i müzmeret

buncılayın ğayrı deliklerüñ⁴³⁸daḫı (21) ḳalbüñde gizlü olan fehmüñ şuyını çeker
ya‘nī nuṡḳ u gūşuñ fehmüñ ābını (22) çeküb izā‘at itdiğı gibi lems ü başar u
meşāmmuñ daḫı müzmir olan mā‘-i fehmüñi (23) çeküb zāyi‘ eyleyler imdi çünki bu
ḥāl bu minvāl üzre taḥḳīḳ ve berḳarārdur (24) öyle olıcek

(2106) Beyt

Ger zideryā ābrā bīrün kunī

Bī‘ivaz ān baḥrrā hāmun (25) kunī

eger deryādan şuyı ʔaşra eyleyesin ‘ivazsuz ol deryāyı şaḥrā eylesin (26) ya‘nī bir
şey’üñ izā‘at olmadığı noḳşān bulmaduḳça yirine yine ol şey’den (27) vaz‘

⁴³⁷ “Çirkin söz söyleme ki senin kelimanda kötü olmasın ve çirkin sözler etme ki senin namın kötü olmasın.”

⁴³⁸ Metinde “degliklerüñ” şeklinde ama kelime “deliklerüñ” olmalı.

eylemekledür yoħsa bir nesne bir maħallden alınub ‘ivaż virilmese deryāyı [171b] (1) boşaltmađ kâbil ü mümkindür fekeyfe ki kûze-yi vücūduñda olan āb-ı fehm ü (2) ma‘rifeti bīmā‘nā yirlere şarf idübde yirine tevbe ü istiğfār u niyāz u (3) tã‘at u ‘ibādet ü ħulūş ābın kıomayub da kûze-yi vücūduñı ħāksüz (4) belā ve zehr-i me‘āşī vü tuğyān ile tıoldurub da āb-ı fehm ü ma‘rifet ile (5) tolu zannın idesin işte derd-i cehl-i bīdermān didükleri maraž (6) ol maraž olduđı zāhir ü nümāyāndur öyle olsa

(2107) Beyt

Bīgehest (7) er nī büğüyem ħālra

Medħal-i a‘vāzra v‘abdālrā

vaħtsüzdür yoħsa (8) söylerüm ‘ivażlaruñ medħalini ve ibdālini ya‘nī ey tãlib-i şādık ben saña (9) keyfiyyet ħāl-ı baħri ve medħal-i a‘vāz u ibdāli nađl ü beyān iderdüm līkin vaħt-i (10) teng olub araya kelām kıarışdı ancağ nazār eyle ki

(2108) Beyt

K‘ān ‘ivāzhā v‘ān (11) bedelhā baħrrā

Ezkucā āyed ziba‘de ħarchā

ol ‘avāzlar ve ol bedeller deryāya nerden (12) gelür ħarclardan şoñraki

(2109) Beyt

Şad hezārān cānver z‘ü mīħurend

Ebrhā (13) hem ezbirüneş mīberend

yüz biñ cānverāndan yirler iğerler bulutlar dağı anuñ (14) taşrasından alub iletürler böyle iken

(2110) Beyt

Bāz deryā ān ‘ivāzhā (15) mīkeşed

Ezkucā dānend aşħāb-ı reşed

girü deryā ol ‘avażlar çeker (16) nerden bilürler reşed aşħābı ya‘nī deryādan bu kıadar biñ cānver şulandığ- (17) dan şoñra bulutlar alub taraf taraf anuñ ābını

getürürler girü deryā (18) ol ‘avāzları çeker deryānuñ ol ‘avāzları cezb itdigüni aşhab-ı reşed (19) kandan bilürler ya‘nī muṭlaḳ kendi irādeti olmayub min ḳabli’r-rahman ‘avāzlar (20) in‘ām u iḥsān oldığın aşhab-ı reşed ü başāir ‘ayānen müşāhede buyrurlar (21) bu kerre ḥazret-i sulṭānū’l-maḥbūbın ḡā‘ibden ḥāzıra ḥiṭāb buyurub (22) buyururlar ki

(2111) Beyt

Ḳıṣṣahā āḡāz kerdīm ezṣitāb

Mānd bīmuḥlaṣ derūn-ı (23) ĩn kitāb

ḳıṣṣalar ĩrād eyledük ivediden muḥlaṣsuz ḳaldı bu kitābuñ (24) derūnı ya‘nī biz bir ḥaḳīḳat emri beyān itmek ve murādımızı ‘ayān itmek (25) istedük de ṣitāb idüb maṭlūbımızı dimeyüb āḥir odur diyü miṣāl iderler de (26) her kes kelāmımızı fehm idemeyüb kitābımızı bīmuḥlaṣ añlar yoḥsa

(2112) Beyt

(27) Ey ziyāū’l-Ḥaḳ Ḥüsāmüddīn-i rād

Ki felek v’erkān çü tu ṣāḥī nezād

[172a] (1) ey Ḥazret-i Ḥaḳḳuñ ziyāsı seḥā-yı kān-ı kerem ma‘deni Ḥüsāmeddīn Efendi Ḥazretleri (2) ḳuddise sırrahu ki felek ü erkān felek ü vāriṣān ḥazret-i sulṭān-ı mescūd-ı mülk (3) içinde zāt-ı kerīmüñ mānendi bir sulṭān-ı zülḳadr’ül-iḥsān vücūda (4) getürmedi cem‘ī vāriṣānuñ güzīde ve ḥayrlusı senüñ zāt-ı pāk-ı kerem bünyāduñ- (5) dur demek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(2113) Beyt

Tu benādir āmedī dercān u dil

(6) Ey dil ü cān ezḳudūm-i tu ḥacil

sen Ḥazret-i Ḥüsāmeddīn Efendi pür‘izzet (7) cān ü dil ‘ālemine nādir-i kelām selāṭīn pür‘izzet ṣān-ı beḳādansın (8) sen ol zāt-ı ‘ālīṣān bir vücūd-ı mükerrem ü

muhteremsin ki (9) senüñ kudüm-ı sa'adet-i iqbälünden cân u dil şermnäk u hacil ey
sultân-ı (10) beķā ve ey pâdişāh-ı pişvā

(2114) Beyt

Çend kerdem medḡ kavm-i māmezā

(11) Kaşd-ı men z'inhā tu būdī z'iktizā

niçe niçe māmezāyı medḡ eyledüm benüm (12) kaşdum anlardan sen idüñ iktizādan
ya'ni ey mesnedārā-yı erike-yi iqbāl (13) Ḥazret-i Hüsāmeddīn ve'l-īmān ve'l-kemāl
benüm geçmiş kavmden İmām Dekükī (14) ve Şeyḡ Akṡa' ve sār şeyḡ-i kirām ki bu
kitāb-ı mütenevvire niçe niçe medḡ ü (15) şenāların idüb kışşa u mācerāların ĩrād
itdigümden maķşūd u merāmum ancaķ (16) senüñ zāt-ı pāküñe du'ā vü şenā
itmekdür yoḡsa murādum anlar degül velākin biḡasebi (17) 'l-iktizā anları ĩrād idüb
rivāyet ü ḡikāyet māmezā eyleyüb sen sultān u (18) pâdişāhuñ medḡ ü şenāsın
eylerüm zīrā ḡaķīķat-ı ḡâlde aḡvāl böyledür ki

(2115)(19) Beyt

Ḥāne-yi ḡodrā şināsed ḡod du'ā

Tu benām-ı her ki h^vāhī kun şenā

(20) du'ā kendü maķām u ḡanesin bilürsin her kimüñ nāmı ile isterseñ şenā (21) eyle
ya'ni maṡlūbuñı derūnuñda ḡıfz idüb merām u maķşūduñ ol olduķda (22) āḡirüñ
nāmıyla aña du'ā vü şenā itdigüñ zarar virmez zīrā du'ā kendi maķām (23) u
ķarārgāhın bilür

(2116) Beyt

Behr-i kitmān-ı medīḡ eznāmaḡal

Ḥaķ nihādest ĩn (24) ḡikāyāt u meşel

nāmāḡalden memduḡuñ gizlü olmasından ötüri Ḥaķ Te'ālā (25) ḡazretleri bu
ḡikāyet ü meşelleri ķomışdur ya'ni kışşadan ḡışsedür *elķışşa ġaraz* (26) mışdāķınca

Hzret-i Hudāvend tevānānuñ hikāyāt u metel ¼urduđı memdūh-ı nākabl (27) ü nāmüsteħa¼dan hıfz içündür böyle olsa

(2117) Beyt

Ger çi ān medħ eztu hem [172b] (1) āmed ħacil

Līk büpzīred Ĥudā cehdü'l-mu¼ıl

egerçi ol medħ senüñ cenābuñdan ħacil (2) ü Őermnāk geldi ammā Hzret-i Allāh ¼abül eyler meddāħüñ sa'y u gūŐiŐin ya'ni (3) ey ve ilā Őān u 'ālīcenāb Hzret-i Çelebī Hüsāmeddīn-i kāmyāb senüñ zāt-ı (4) pāküñ medħ ü Őenāsı temŐilāt içre maħfī oldıđından zāt-ı 'ālī (5) Őifātuñdan *ħacālet ü Őermsāri vāki' oldı velīkin Ĥa¼¼ Te'ālā Ĥzretleri ¼abül (6) eyler cehd-i mu¼bili sen daħı "Taħalla¼ū bi aħlā¼allāh"* ile müteħallī¼ bir vücūd-ı kerīmdensin (7) bizüm ta¼Őir itmeze nazar buyurma ki senüñ ve ilā Őān-ı bīniŐān ki lāyık-ı Őarīħe (8) medħ ü Őenā nice ¼abil ü mümkindür senüñ 'ālī ¼adrüñ medħ ü Őenādan münezzehdür (9) ancak

(2118) Beyt

Ĥa¼ pezīred kisreyi' dāred mu'āf

K'ezdü dīde kūr dü ¼atre kefāf

(10) Ĥa¼ Te'ālā Ĥzretleri 'azīmetihi gör ne kerīm-i Subħāndur ki bir etmek ¼ırığı pāresin (11) ¼abül idüb ¼ullarını mu'āf tutar zīrā körüñ iki gözünden iki ¼atre tamlar (12) kifāyet ider böyle olıcek

(2119) Beyt

Murğ u māhī dāned ān ibhāmrā

Ki sutüdem (13) mücmel īn ħoŐ nāmrā

¼uŐ ve balık bilür ol ibhāmı ki ol latīf ü ra'nā (14) nām-ı pāki ben mücmel medħ eyledüm tafşil eyledüm ya'ni ey ziyāü'l-Ĥa¼¼-ı maħbüb-ı Ĥudā (15) Hüsāmeddīn Efendi senüñ evŐāf-ı celīliñi hikāyāt u emŐāl zımnında icmālen (16) na¼l idüb medħ ü Őenā-yı Őerīfüñe mücmel itdigümi ħālu¼ murğ u māhī olan ¼ādir ü (17) kayyüm-ı

İlāhī bilür ki bu kitāb-ı ‘ālīde medḥ ü şenāların itdigüm evliyā-yı kirāmdan (18) murād u maqşūdum ancaḥ senüñ zāt-ı pāküñ medḥ ü şenāsıdur diyü zıkr olınan (19) medḥ ü du‘ā vü şenālar senüñ zāt-ı ‘ālīñe nazār bir medḥ ü şenāyı icmāli olduḡın (20) Ḥazret-i Allāh bilür bu medḥ ü du‘ā vü şenāñı daḡı bu tarz eylemeden maqşūdum (21) budur ki

(2120) Beyt

Tā ber’ü āh-ı ḥasūdān kem vezed

Tā ḥayāleşrā bedendān kem gezed

(22) tā ki anuñ üzerine ḥased idicileruñ āhı rüzgārı esmesün ve tā ki ol pāk nāmuñ (23) ḥayālini diş ile ışırmasun ya‘nī ey vücūd-ı mükerrem ve ey zāt-ı muḥterem nūr-ı Ḥazret-i (24) Ḥüsāmeddīn Efendi senüñ nām-ı pāküñe emşāl-i zımmında olan du‘ā vü şenānuñ (25) icmāli olduḡı daḡı ol pāke ḥasūd anuñ ḥasedleri āhları yili esüb nām-ı pāküñ (26) ḥayālini dişlemesünler içündür yoḡsa egerçi

(2121) Beyt

Ḥod ḥayāleşrā kucā yābed ḥasūd

(27) Derveşāk-ı mūş tūtī key ġunūd

anuñ ḥayālini ḥod ḥasūd kanda bulur şıçan [173a] musandırasında tūtī kaçan ımızganur ey ‘alışān u baḥtver (2) Ḥazret-i Çelebī Ḥüsāmeddīn Efendi senüñ nām-ı sa‘ādet‘ünvānuñ ḥayālini ḥasūd (3) kande bulur ki fī nefsü’l-emr ḥusūduñ ḥasedkārgāhı olan vücūd-ı merdūdı (4) şıçan menzili gibidür senüñ nām-ı pāküñ ḥayāli ise tūtī mānendi bir murğ-ı laḥif (5) ü şīrīn edādur hīç öyle murğ-ı ra‘nā-yı ḥoş nev[ā] vü otāk-ı mūşda ımızganur (6) tā ki mūşān-ı bedsirişt aña zarar kaçdın idebileler bu aḥvāl böyledür (7) ḥasūdān ol nām-ı pāküñ ḥayāline dendān zed olımazlar velīkin oluruz ḥayālin (8) eyleseler

(2122) Beyt

Ān ḥayāl-i ü buved eziḥtiyāl

Mūy-ı ebrū-yı veyest ān ne hilāl

(9) ol hayāli anuñ hīleden olur kendü kaşınıñ kılıdur ol helāl degüldür (10) ya‘nī ey maqbūl-ı bārgāh-ı Rabbū’l-‘ālemīn Ḥazret-i Çelebī Ḥüsameddīn senüñ (11) nām-ı pakiñüñ hayāli felek-i hayālde helāl-ı nūr-ı ihsān mānendi anı müşāhedeye (12) ehlullāhdan ğayrı kimesne kādır olmaz līkin ḥusūduñ nām-ı pāküñ hayālini gördüm (13) didigi hīlesindendür gördigi gitdi kaşınıñ egri kılıdur yoḥsa senüñ (14) nām-ı pāküñ hayāli degüldür öyle olsa ey nūr-ı ilāhī

(2123) Beyt

Medḥ-i tu gūyem birūn (15) ezpenc ü heft

Bernūvīs eknūn Deḳūkī piş reft

ben senüñ (16) medḥ senāñı beşden ve yediden taşra söyledüm şimdilik taḥrīr buyur İmām (17) Deḳūkī ilerü gitdi ya‘nī ey vücūd-ı behbūd-ı seyfullāhı olan kerīmü’ş-şān (18) maqbūl-ı ḥazret-i zāt-ı baḥt Ḥüsameddīn Efendi Ḥazretleri ki sen ey (19) sultān-ı zīşān-ı muḥarrir-i Ḥazret-i Meşnevī-yi şerīfe ḥikmet beyānsın (20) ben senüñ medḥ ü senā-yı ‘ālīşānuñı ḥavās-ı ḥamse vü heft endāmdan ḥāric (21) söyleyüb aşḥāb-ı maḳām-ı ḳurb-ı Ḥazret-i Ḥaḳḳa beyān u ‘ayān eylerüm velīkin (22) şimdiki ḥālde İmām Deḳūkīñüñ ol selāṭīne imām olub ilerüye gitmesi (23) ḳışşa vü aḥvālın kitāb-ı müsteṭāb-ı Meşnevīye taḥrīr eyle ey ‘ālīḳadr ve ālā (24) cenāb-ı ḥazret-i sultān-ı kāmıyān buyurub buyururlar ki

Piş reften-i (25) Deḳūkī beimāmet-i ān ḳavm

ol şāh-ı iḳlīm-i beḳā ol pādişāh-ı cān a‘ṭā (26) ol ma‘den-i cevdet-i seḥā ol ‘āşık-ı seyf-i Ḥudā maqbūl-ı kibriyā (27) cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazretleri bu sürḥ-i şerīfde ol ‘ālī [173b] (1) ḳavme imāmet ile Deḳūkī ilerüye gitmelerin beyān idüb buyururlar ki

(2124) Beyt

(2) Dertahıyyāt-ı selāmu’ş-şāliḥīn

Medh-i cümle enbiyā āmed ‘acīn

şālihlerüñ selām (3) ü taḥiyyātında cem‘ī enbiyā-yı ‘azāmuñ medḥ ü şenāları ḥamīr geldi ya‘nī ḥamīr gibi yoğrulub (4) bir oldı meşelā

(2125) Beyt

Medḥhā şud cümlegī āmīḥte

Kūzehā deryek legen derriḥte

(5) medḥler cümlesi qarışmıñ oldı bardaklar bir legen içine degüldi zīr-i fī nefsü’l-emr

(2126)(6) Beyt

Z’ān ki ḥod memdūḥ cüz yek biş nīst

Kiḥhā z’īn rüy cüz yek kiş nīst

(7) taḥkīkan fī ḥaddizāta memdūḥ olan bizden ğayrı degüldür öyle olıcek mezḥebler bu (8) yüzden bir mezḥebden ğayrı degüldür ya‘nī memdūḥ olan ancak zāt-ı pāk-ı (9) nebī-yi mükerrem şallallāhu ‘aleyhi vesellem ḥazretleridür bu kerre mezāhib-i erba‘ ol sulṭān-ı (10) zīşānuñ aḥvāl u aḳvālī üzre binā olınmıñdur imdi çünki cem‘ī mezāhib-i (11) sünnet-i seniyye-yi Resüllāh üzre mebnīdür anuñ cümlesi birdür dervīş ḳardaş (12) beyt-i feyz-i iḥsānuñ ma‘nā-yı şerīfin bu vech üzre fehm idüb (13) böyle i’tikād u i’timād itmek lāzımdur ki dünyāda maḥcüb ve āḥiretde merdūd u (14) mağḍüb olmayub selāmet ile mü’miñ ü muḥiddīn ve fuḳarā-yı mesākīn (15) ile dercināne ḥirāmānsın zinhār te’vīle sālīk olub fırḳa-yı zınādıḳa (16) revāfız u mülḥidinden ictināb u ḥazer üzre olasın zīrā ḥazret-i sulṭānımız (17) efedimüz peygamberimiz ve dünyā vü āḥiretde dest-i kerīmimiz Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazretleri (18) beyt-i şerīfüñ ma‘nā-yı ḥikmet-i beyānın te’kīd için buyururlar ki

(2127) Beyt

(19) V’ān ki her medḥī benūr-ı Ḥaḳ reved

Berşuver v'eşhâş 'ariyyet buved

belki her bir medh (20) Hâk Te'âlâ hazretleriniñ nūr-ı pākine çapar gider şuver ü eşhâşda görüldüğü 'ariyyet (21) olur zîrâ hâkîkat-ı emre

(2128) Beyt

Medhḥā cüz müsteḥakrā key kunend

Lîk ber- (22) pendaşt gümrēh mîşevend

medhleri müsteḥakdan ğayrıya kaçan iderler ammā zannla (23) azğun olur ya'nî medh ü senâ elbette müsteḥak ü lâyıķına olunur velîkin ḥalk-ı (24) 'âlemüñ ekşeri añlamayub zanna düşdüklerinden gümrāh olub teredüdden ḥülâşa (25) mecâlleri olmaz meşelâ

(2129) Beyt

Hemçü nūrî tāfte berḥāyiṭî

Ḥāyiṭ ān (26) envārrā çun rābiṭî

bir dīvāre çapmışı nūr gibi ki dīvāre ol nūruñ (27) bağı gibi olmuş ya'nî āfitābuñ nūr-ı pertevi dīvārı münevver ü pürziyâ eyleyüb

(2130)[174a] (1) Beyt

Lācerem çün sāye sūy-ı aşl rānd

Ḍāl-i meh güm kerd u z'istāyiş bümānd

(2) lācerem çünki sāye aşlı ṭarafına sürdi ḍāll ayı zāyi' idüb öñümden ḳaldı (3) ya'nî pertev-i māh yāḥūd āfitāb ki dīvāre urub dīvārı pürzib ü fer itmişidi (4) aḥmaḳ ol nūrı ancak dīvāre görüb ve anuñ şifte vü firiftesi olub (5) medh ü senāsında iken ol nūr aşlına rücū' idüb nādānuñ çeşminden (6) ğayb olduḳda nādān medhden ḳaldı dünyā ve āşrāyiş-i dünyāya dildāde olanlaruñ (7) daḥı hālleri bunuñ gibi olub mevt vaķinde ḥā'ib ü ḥāsir olmaları muḳarrer (8) olub bu ḥuşūşa mişāl-i āḥer 'ināyet ü iḥsān idüb buyururlar ki

(2131) Beyt

(9) *Bāz çāhī ‘aks-i māhī vānumūd*

Ser beçeh derkerd ü ānrā mīsutūd

yāhūd (10) bir kuyudan bir māhuñ ‘aksi girü görüdi baş kuyuya içerü eyleyüb
gümrah ol (11) ‘aks-ı māhı ögüb medh ü şenā eyledi böyle olsa

(2132) *Beyt*

Derhākīkat (12) mādih-i māhest-i ū

Ger çi cehl-i ū be‘akseş kerd rŭ

hākīkat-ı emre o (13) dāll olan kimse ayuñ medāhīdür egerçi anuñ cehle ayuñ
‘aksine aña yüz (14) döndertdi ise de

(2133) *Beyt*

Medh-i ū meh rāst ne ān ‘aksrā

Küfr şud (15) ān çün ğalaş şud mācerā

anuñ medh ü şenāsı ayadur ol ‘akse degüldür (16) ol küfr oldı çünki mācerā-yı ğalaş
oldı ya‘nī egerçi hākīkatde medhi aya oldı (17) velīkin zāhiren ve i‘timāden ‘akse
oldığından anuñ medh ü şenāları kārı küfre (18) delālet oldı zīrā

(2134) *Beyt*

K’ez şekāvet geşt gümrah ān dilīr

(19) *Meh bebālā bŭd ü pendaş zīr*

şekāvetinden ötüri ol baħadır gümrah (20) olub hāli tebāh oldı ay yüksekde idi ol ayı
alçaqda zann eyledi (21) ahvāl böyle olduğundan bu sebebden ötüri

(2135) *Beyt*

Z’īn bŭtān (22) halkān perīşān mīşevend

Şehvet-i rānde peşimān mīşevend

bu putlardan (23) halklar perīşān olurlar sürilmiş şehvetden peşimān olurlar ya‘nī
(24) nuķuş-ı dünyānuñ her şey’i bir bŭt mānendi olub ol eşyāya dildāde (25)
olduklarından perīşān hāl ve hātır olub mihr ü maħabbetlerin dahı ol (26) eşyāya

şarf eyledükleri şehvetlerin harām yirlere dökme gibi olduğundan peşimān (27)
olurlar

(2136) Beyt

Z'ān ki şehvet bâhayālī rāndeest

V'ezḥākīkat [174b] (1) dūrter vāmandeest

zīrā şundan ötürî ki şehveti ḥayāle sürüb ḥākīkatden (2) uzakrek gir[ü] kalmışdur ey
ṭālib-i sālîk imdi keyfiyyet-i ahvāl çünki bu minvāl üzredür (3) āgāh ol ki

(2137) Beyt

Bāhayālī meyl-i çun tu per buved

Tā bedān per ber- (4) ḥākīkat berşeved

ḥayāle senüñ meylüñ kanad gibi olur tā ki ol kanad ile (5) ḥākīkat üzerine yukarı
gide ya'ni ey ṭālib-i ḥākīkat esbāb-ı māsivā (6) ḥayāli gibi bir şey'den senüñ aña meyl
ü maḥabbetüñ kanad gibidür pes çünki maḥabbetin (7) kanadını ḥayāl-ı dünyā ve
sevi ṭarafına uçurasın şuña beñzer ki

(2138) (8) Beyt

Çün birāndī şehvetī perret biriḥt

Leng geştī v'ān ḥayāl eztu gurīḥt

(9) çünki şehveti sürdün kanaduñ dökildi ağsağ olduñ ol ḥayāl senden (10) kaçdı
ya'ni meyl ü maḥabbet ü hevāñı bir ḥayāle bu ḥākīkatdür diyü şarf idüb (11) bīḥayāl
ü süst ve bīdermān kaldıguñdan ol ḥayāl ḥākīkat olmadığından (12) senden firār
idüb sen leng ü nātevān kılursun imdi keyfiyyet (13) ü hāl-i 'ālem taḥkīkan çünki bu
vech üzre

(2139) Beyt

Per nigeḥ dār u çünin şehvet merān

(14) Tā per-i meylet bered sūy-ı cinān

kanadıñı şaklayu tut dañı buncılayın (15) şehvet sürme tā senüñ meylüñ kanadı seni cennet tarafına iletsün (16) ya'nī meyl ü maḥabbet ki cenāḥ-ı āhiretdür şugul-ı dünyā vü ḥubb-ı sivā eyleme anı bulub (17) dökme tā ki seni bāğ-ı rāḥat ü gülşen-i beḳāya ilede zīrā

(2140) Beyt

(18) *Ḥalk pindārend 'işret mīkunend*

Berḥayālī per-i ḥod bermīkenend

ḥalk zann eylerler ki (19) 'işret iderler bir ḥayāl üzerine kendi kanadların koparırlar ya'nī ḥalk telziz-i zāt-ı (20) nefsanıyye vü shevātiyyeye meyl ü rağbet idüb 'işret ü zevk ü 'ālem ü şafā (21) 'add eyledükleri lazāiz-i kāzibe-yi dünyeviyye aslā ve kaṭ'ā 'işret olmayub bāğ-ı cināna (22) iletecek kanadı bir ḥayāl üzerine yolub yabana atub leng ü nātevān (23) kalmakdur ey ṭālib-i ḥaḳīkat işte aḥvāl böyledür velīkin

(2141) Beyt

(24) *Vāmdār-ı şerḥ-i ĩn nükte şudem*

Mühletem dih mu'sirem z'ān ten zedem

bu nüktenüñ (25) şerḥinüñ borclusı oldum banā mühlet vir güçlüyüm ol ecluden epsem oldum (26) ya'nī ey ṭālib bu nükteyi kemā yenbağī saña şerḥ ü beyān eylemege bo[r]çluyum (27) ancak bu defa' bana mühlet vir saña vaḳt-i 'āḥerde bu nüktenüñ şerḥini tafşıl [175a] (1) üzre beyāñ ideyüm dimek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

İktidā kerdem-i ḳavm ezpes-i (2) Deḳūḳī

ol pişvā-yı ümmet ol 'ālemīne raḥmet ol ma'den-i mürüvvet (3) ol baḥr-ı luṭf u şefḳat ol māḥ-ı evc-i 'izzet cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu (4) Ḥazretleri bu sürḥ-i şerīfde ol ḳavm-ı sa'adet encāmuñ İmām Deḳūḳīnüñ ardında (5) edā-yı şalavat için iḳtidā eyledüklerin beyān buyururlar ki

(2142) Beyt

(6) *Piş derşud ān Deḳūḳī dernamāz*

Ḳavm hem çün atlas āmed ü ʔarāz

ilerüye ilerü (7) gitdi ol Deḳūḳī namāz içinde ḳavm atlas gibi geldi ol a‘lem ya‘nī İmām Deḳūḳī (8) Ḥazretleri ol ḳavm-i pür‘izzet namāz için imāmete geḳüb ol cemā‘at-ı zīṣān (9) miṣālde sancakuñ atlası gibi olub Deḳūḳī Ḥazretleri altun a‘lem mānendi (10) oldılar bundan ṣoñra

(2143) Beyt

İktidā kerdend ān ṣāhān ḳıṭār

(11) *Derpey-i ān muḳtedā-yı nāmdār*

uydılar ol pādiṣāhlar ḳıṭār olub ol (12) nāmdār imāmuñ ardınca

(2144) Beyt

Çün ki bātekbīrhā maḳrūn ṣudend

(13) *Hemçü ḳurbān ezcihān bīrūn ṣudend*

çünki tekbīrler ile yakın olmış oldılar (14) ḳurbān gibi cihāndan ṡaṣra olmış oldılar ya‘nī cem‘ī māsivā Allāhdan ‘ārī (15) ve berī olub mevt-i ihtiyārī ile ḳuvvet olub tekbīr ile ‘ubūdetiyye-yi miyānbeste (16) oldılar ki ḤVāce Ḥāfiż ḥazretleri buyurmuşlardur ki “*Men ez ān dem ki vuzū (17) sāḥtem ez çeṣme-yi ‘aṣḳ çāz-ı tekbīr zedem yeksere ber herçi ki hest*”⁴³⁹ miṣdāḳınca (18) bu selāṡin-i beḳā daḳı çünki tekbīrāt ile İmām Deḳūḳīye iktidā idüb ḳurb-ı (19) Ḥazret-i Ḥaḳḳa entümā ve tārik-i dār-ı fenā olub tengnā-yı cihāndan rehā buldılar (20) buyurub ḥaḳāyıḳ u deḳāik ṣalavāt beyānına rünümā olub buyururlar ki

(2145)(21) Beyt

Ma‘na-yı tekbīr īnest ey imām

K‘ey Hudā piṣ-i tu mā ḳurbān ṣudīm

(22) tekbīrūñ ma‘nāsı budur ey İmām dimekdür ki yā Rabb senüñ ḥuzūr-ı ‘izzetinde biz (23) ḳurbān olduḳ ya‘nī Allāhu ekber dimenüñ ma‘nā-yı ḥaḳīḳisi böyle dimekdür

⁴³⁹ “Aṣḳ pınarından abdest aldığım zaman tekbir söyledim, her şeyden vazgeçtim.”

İmāmuñ (24) elīfi yāya kalb olinub *imīm* kırā'at olunmaq berā-yı kâfiye *şudīm* cāiz ü
(25) müsteħabdur

(2146) Beyt

Vaqt-i zebh Allāhu ekber mīkunī

Hem çünin derzebh-i (26) nefsi kuštenī

zīrā sen qurbān vaqtinde Allāhu ekber eylersin buncılayın öldür- (27) cek nefsüñ
boğazlamasında ya'ni vaqt-i zebhde Allāhu ekber diyüb [175b] (1) qurbānı zebh
itdigüñ gibi nefsi denī zebhinden böyle ki Allāhu ekber diyüb (2) nefsüñ cem'ī
h^vahiş ü arzularından zebh idüb mevt-i ihtiyārı ile dergāh-ı (3) 'izzet bārīde hazır ol
zīrā

(2147) Beyt

Ten çü İsmā'īl ü cān hem çun Hālī

(4) Kerd cān tekbīr bercism-i nebīl

ten Hāzret-i İsmā'īl 'aleyhisselām gibi cān (5) Hāzret-i Hālīlullāh 'aleyiselām
mānendidür ki cān tekbīr eyledi cism üzerine (6) kaç' itmek için nüşhalarda nūnile
āhir mışra'ı-ı sānī *nebīl* taħrīr (7) olınmış ba'zı nüşhada tā ile *tebīl* işāret olınmış
nebīl kaç' ma'nasına (8) olduğu zāhir velīkin *tebīlün* lügavī manāsı maħalle münāsib
olmadığından (9) taṭvīlden hāzerān terk olinub bu maħalle müṭāla' buyuran ehl-i
kemālden (10) taṣṣih buyurmaları niyāz u temennā olınur hāşıl-ı kelām çünki rūḥ-ı
ḥālīl (11) İsmā'īl nebī rızā-yı ilāhī için zebhe tekbīr eyledi

(2148) Beyt

Geşt küşte (12) ten zısevethā vü āz

Şud bebismillāh bismil dernamāz

ten şehvetlerden ve hırşlardan (13) ulu olub mevtā ḥüküm buldı tīg-ı bismillāh ile
namāzda boğazlandı bundan (14) şoñra

(2149) Beyt

Çun kıyâmet piş-i Haq şafhâ zede

Derhesâb u dermünâcât (15) âmede

kıyâmet gibi Haq Teâlâ hazretleri huzûrunda şaflar urulub hesâb (16) ü münâcâta gelindi ki

(2150) Beyt

İstâde piş-i Yezdân eşk-rîz

(17) Bermisâl-i râst-hîz-i rest-hîz

uru turulub Hazret-i Haq Hazretlerinde (18) göz yaşı dökülmesi olduğu hâlde toğru kalkıcı kıyâmet mişâli üzre ya'nî (19) ey sâlik-i haqîkî şuret-i şalavâtuñ erkân-ı maşuşası ki vardur (20) ol 'aynî ile kıyâmet güninde şebibe vü nazîridür anda aşlâ şübhe yokdur ki (21) Allâhu ekber dinüb şaflar bağlanub uru turıldığı mişâl-ı kıyâmetdür ki hengâm-ı (22) kıyâm-ı kıyâmetde bu minvâl üzre şaflar bağlanub uru turılduğda

(2151) Beyt

(23) Haq hemî güyed çi âverdî merâ

Ender [în] mühlet ki dâdem men turâ

Haq Teâlâ hazretleri (24) dükeli emr idüb buyurur ki baña ne getürdüñ bu mühletüñ içinde ki ben saña (25) ihsân u kerem idüb virdüm

(2152) Beyt

'Ömr-i hodrâ derçi pâyân burdeî

(26) Kût u kuvvet derçi fânî kerdeî

kendü 'ömrüñi ne içinde nihâyete iletmişsin (27) azık ve kuvvetüñi nede fânî eylemişsin

(2153) Beyt

Gevher-i dîde kucâ fersüdeî

[176a] (1) Penc hisrâ derkucâ pâlûdeî

gör cevherini kande ezmişsin beş hissi kande (2) süzmişsin

(2154) Beyt

Çeşm ü gūş u hūş u gevherhā-yı ‘arş

Ḥarc kerdī(3) çī ḥarīdī tū ziferş

göz ve kulağ ve ‘aql ki ‘arş-ı a‘lā cevāhir ü gevherleridürler ḥarc (4) eyledüñ ne şatun aldun sen ferşden ya‘nī bu cevāhir ü gevāhir ‘arşı saña (5) sermāye iḥsān ü a‘tā eyledüm idi ki anları dünyāda mālezemlerine şarf idüb (6) menā‘-ı āḥiret iştirā eyleyüb ḥuzūr-ı ‘izzetime gelesin diyü bunlardan mā‘adā

(2155) Beyt

(7) Dest u pā dādemt çun bīl ü külend

Men bübaḥşādīm zihod ān key şudend

(8) saña bīl ü külend mānendi el ve ayak virdüm diyü eli ayağı saña ben iḥsān eyledüm (9) kendülügünden kaçan oldılar ya‘nī dest ü pā benim ‘ināyet ü iḥsānumdur (10) kendü kendülügünden olma degüldür anları nelere şarf eyledüñ diyü

(2156) Beyt

(11) Hem çünin peygāmhā-yı derdgīn

Şad hezārān āyed ezḤazret çünīn

daḥı (12) buncılayın derdlü ḥaberlerler yüz biñ gelür bu minvāl üzre cenāb-ı ḥazret-i ‘izzetden (13) ki

(2157) Beyt

Derkıyām īn güfhā dāred rücū‘

V’ezhacālet şud dütä ü derrükū‘

(14) kıyām içinde bu sözler rücū‘ tutar ya‘nī ‘abd namāzuñ kıyāmetde iken ki vaqt-ı (15) kıyāmetden nümünedür bu sözler ve ‘itāblar min kabli’l-Ḥağ ‘abde rücū‘ iderde (16) ‘abd hicābından rükū‘ iki kat olub

(2158) Beyt

Ƙuvvet-i istāden ezḫaclet nemānd

(17) *Derrükū‘ ezşerm tesbīḫī beḫvāned*

şerm ḫayāsından tırmaḫ ƙuvveti ƙalmayub (18) ḫicābından rükū‘ içinde tesbīḫ okudu nemānd beḫvāned māzī şayfası üzre (19) ĩrād buyrıldığı taḫḫīk için olub iştibāhı def‘ için ola bu kerre

(2159)(20) Beyt

Bāz fermān mīresed berdār ser

Ezrükā‘ u pāsūḫ-i Ḥaḫ berşimur

girü fermān-ı (21) ilāḫī irişür ki yuḫarı eyle başı rükū‘dan ve Ḥaḫ Te‘ālā Ḥazretlerinüñ cevābın (22) şay ya‘nī başuñı rükū‘dan ƙaldırub cevāb vir diyü emr olınuḫda

(2160) Beyt

(23) *Ser berāred ezrükū‘ ān şermsār*

Bāz ender rü futed ān ḫāmƙār

baş yuḫarı (24) getirür rükū‘dan ol şermsār girü yüzi üstüne düşer ol işi ḫām (25) ‘abd-ı ‘āşī

(2161) Beyt

Bāz fermān āyedeş berdār ser

Ezsücūd u vādih ezkerde (26) ḫaber

girü fermān gelür aña ki yuḫarı tüt secdeden başuñı ve girü işledigüñden (27) ḫaber vir diyü emr olınuḫda

(2162) Beyt

Ser berāred ũ diger reh şermsār

Ender [176b] (1) ufted bāz derrü hemçü mār

baş yukarı getirür ‘abd bir yol dağı maħcüb aşığı (2) düşer girü yüzi üstüne ilan gibi bundan şoñra

(2163) Beyt

Bāz gūyed ser berār u (3) bāz gū

Ki biḥāhem cüst eztu mūbemū

girü söyler baş yukarı getir girü söyler (4) ki senden ƙal u ƙıl ƙaleb itsem gerek ya‘nī “*Fe men ya‘el mişƙāle zerratin ḥayran yerahu. Ve (5) men ya‘mel mişƙāle zerratin şerran yerahu.*”⁴⁴⁰ āyet-i kerīmesi mücebince girü fermān-ı ‘izzet-i vārid (6) olub buyur[ur] ki ey ‘abdine ƙār baş ƙaldırub aḥvālīni beyān eyle ki senden mū- (7) bemū ƙaleb itsem gerek diyü bu ḥiṭāb u ‘itābı ‘abd gūş itdükde

(2164) Beyt

(8) *Kuvvet-i pā istāden nebvedeş*

Ki hitāb-ı heybetī bercān zedeş

ayak üzre (9) ƙuracaƙ ƙuvveti olmaz cānı üzre urañ ḥiṭābuñ heybetden ya‘nī heybet-i (10) ḥiṭāb-ı ‘izzetden ƙurmağa dermān u ƙāƙati ƙalmayub

(2165) Beyt

Pes nişīned ƙa‘de (11) z‘ān bār-ı girān

Ḥazreteş gūyed suḥan gū bābeyān

andan şoñra ol ağır yükden (12) ƙa‘de oturur ḥazrret-i ‘izzet aña yine emr idüb beyān idüb aḥvālūni söz söyle (13) diyü fermān buyurur ki

(2166) Beyt

Ni‘metet dādem bügü şükret çi būd

Dādemet (14) sermāye hīn bünmāy sūd

⁴⁴⁰ “Artık kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse, onun mükâfatını görecektir. Kim de zerre ağırlığınca bir kötülük işlerse, onun cezasını görecektir.” (Zilzal 99/7,8)

saña ni‘met virdüm söyle şükürñ ne oldı saña sermāye (15) virdüm de imdi fā’ideyi göster diyü ‘abde güne hazret-i ‘izzetden hiṭāb-ı (16) heybet vārid olduḡda ol zamān pūrehvāle

(2167) Beyt

Rū bedest-i rāst (17) āred derselām

Sūy-ı cān-ı enbiyā vū ān kirām

yüz saḡ cānibine getirür (18) selāmda peygamberler cān-ı pāki ṭarafına ol kirām pūrikrām yüz döndürüb lisān-ı (19) ḡālele temennā vū niyāz idüb ‘acz ü kuşur nümāyān idüb

(2168) Beyt

(20) *Ya‘nī ey şāhān şefā‘at k’īn le’īm*

Saḡt dergil māndeş pāy u gilīm

(21) ya‘nī ey sultānlar ve pādişāhlar şefā‘at iḡsān eyleñ zīrā bu le’im ü (22) denīnūñ ayaḡı ve gilīmi ‘iṣyān ü cürm ü kabāḡat bataḡında ḡatı ḡaldı (23) ya‘nī saḡına nazār idüb cān-ı pāk-ı enbiyā-ı ‘azāmdan cürm ü ‘iṣyānınuñ (24) ‘afv buyurılmasına şefā‘at ṭaleb eyler

Beyān-ı iṣāret-i selām sūy-ı (25) dest-i rāst derḡiyāmet ezheybet-i muḡāsebe-yi Ḥaḡ Te‘ālā ve ezenbiyā (26) isti‘ānet ü şefā‘at h‘āsten

ol vāriṣ-i şāh-ı hedī (27) ol sırr-ı pāk-ı Muṣṭafā sultān-ı sālār-ı beḡā ol rehnümā vū pīşvā cenāb-ı [177a] (1) Ḥazret-i Mevlānā ḡuddise sırrahu ḡazretleri bu sürḡ-i şerīfde ve bu beyān-ı laṭīfde şalavātuñ (2) neşhed ve ḡa‘idesinde olan saḡ cānibine selām virdiḡi ḡiyāmdan heybet-i muḡāsebe-yi (3) Ḥazret-i Ḥaḡdan enbiyā-yı ‘azāmdan meded ü şefā‘at ṭaleb eylemek oldıḡın beyān (4) idüb buyururlar ki ḡünki hengām-ı ḡiyām-ı ḡiyāmetde heybet-i muḡāsebe-yi Ḥaḡdan ‘uşāt-ı (5) ‘acz ü derd ü belāya giriṭār olalar hezār ‘özr ü kuşur ile saḡ cāniblerine enbiyā-yı (6) kirāmuñ cān-ı pāk

ü tābnāklarına müteveccih olub lisān ḥāliyle meded ü şefā‘at (7) ṭaleb eyledüklerinde

(2169) Beyt

Enbiyā güyend rūz-ı çāre reft

Çāre ān cā (8) būd destefzār-ı zeft

enbiyā dirler çāre günü gitdi çāre anda (9) idi ve çāreye ḳavī el irgürmek daḥı anda idi ya‘nī enbiyā-yı kirām ol ‘abd-ı (10) maḥzūn u ‘āciz ü pürālāma cevāb idüb buyururlar ki çāre ‘ālem-i dünyāda idi (11) çārenüñ günü gitdi

(2170) Beyt

Murğ-ı bihengāmi ey bedbaḥt rev

Terk-i (12) mā gū ḥūn-ı mā ender meşev

vaḳtsüz kuşsun ey ṭālī‘i yaramaz yūri bizüm terkimūzi söyle (13) ḳatımız içine olma ya‘nī ey ‘ālem-i dünyāda cürm ü ‘işyāna mā‘il olub ṭā‘at-ı (14) Ḥazret-i Ḥaḳḳı nisyāna birağan ‘abd-ı ‘āşī bizden şefā‘at ṭaleb idüb (15) ḥilāf-ı rızā-yı ilāhī bizden isti‘ānat ṭaleb eyleme diyü cān-ı pāk-ı enbiyā (16) ‘aleyhimü’s-selām nāümīd olub

(2171) Beyt

Rū bigerdāned besüy-ı dest-i çep

(17) Dertebār u ḥ^viş güyendeş ki ḥap

yüz çevirir anı şol ṭarafına ḥışm u ḳavm ü (18) aḳrabāsına aña dirler ki epsem ol ya‘nī ‘āḳ u ‘āşī kimse hengām-ı ḳıyāmetde (19) heybet-i ḥesāb-ı Ḥaḳdan sağ cānibinde olan peygamberān u enbiyādan (20) meded ṭaleb idüb olmayacak şol ṭarafına olan ḥışm u aḳrabāsından (21) i‘ānet taleb itdükde anlar daḥı epsem ol diyüb

(2172) Beyt

Hīn cevāb-ı (22) ḥ^viş gū bāKirdgār

Mā kiīm ey ḥ^vāce destā ez bidār

şakın kendü (23) cevābuñı söyle Hāzret-i Hāḡḡa biz kimüz ey efendi bizden el ʔut
yaʿnī ʿabd-ı ʿāşīye (24) aḡrabāsı bizden şakın menfaʿat umma biz neyüz ki bizden
iʿānet ʔaleb (25) idersin bizden ʔaḡʿ-ı ümīd idüb Hāzret-i Hāḡḡa cevāb-ı aʿmālūñı
söyle diyüb

(1273) (26) Beyt

Ne ezʿīn sū ne ezān sū çāre şud

Cān-ı ān bīçāre dil şad pāre şud

(27) ne bu ʔarafdan ve ne ol tarafdan çāre oldı ol göñli çāresüz ʿabdüñ cānı [177b] (1)
yüz pāre oldı yaʿnī ʿabd-i ʿāşī yevm-i ʔıyāmetde çāre bulmayub elem ü derd-i gam u
peşīmān (2) ve ızḡrābdan cānı pāre olub

(2174) Beyt

Ezheme nevmīd şud miskīn kiyā

Pes berāred (3) her dü dest ender duʿā

dükeliden ümīdsüz oldı miskīn ʔişi andan şoñra yuḡarı (4) getürür iki elini duʿā
içinde

(2175) Beyt

Kʿezheme nevmīd geştem ey Hūdā

Evvel ü āḡır tu[ʔı] (5) vü müntehā

ki dükeliden nāümīd oldum yā ilāhī evvel ü āḡırsin sen ve müntehāda (6) sensin
diyü tazarruʿ u niyāz u temennāya yapışub zārī vü nāçārī vü peşīmānīden (7) ḡayrı
çāre bulmayub zār zār āh ü enīn ile tevbe vü istiḡfār idüb cān dōken (8) dāḡdār eyler
ey ʔalib-i rāh-ı Hūdā olan sālīk

(2176) Beyt

Dernamāz īn (9) ḡoş işārethā bübīn

Tā bidānī kʿīn biḡvāhed şud yaḡīn

namāz içinde (10) bu hoş ve dilkeş-i laṭīf işāretleri gör ḥattā bile sen ki bu taḥkīk olsa (11) gerekdür ya‘nī bu minvāl üzre bu aḥvāl ey ṭālib-i ḥaḳīḳat ma‘lūmuñ olub (12) şıdḳ u ḥulūş ile ‘ubudiyye-yi miyānbeste olduñ ise

(2177) Beyt

(13) *Beççe bīrūn ār ezbeyza-yı namāz*

Ser mezen çun murğ-ı bītā‘zīm u sāz

(14) yürü taşra çıkar namāz yumurdasından baş urma kuş gibi ta‘zīmsüz (15) düzgüsüz göster ya‘nī namāzı kuş darı devşirir gibi ta‘zīm-i zikrimiz başuñı (16) yire koyub kaldırma kemāl ḥuzū‘ vü ḥuşū‘ ile erkān-ı maḥşūşanuñ tesbihāt (17) u tazkīrātına ri‘āyet eyleyüb ḥuzūr-ı ḳalble edā-yı şalavāt mefrūza eylemege (18) sa‘y ü gūşiş eyle zīrā “*Lā şalate temme illā bi’l-ḥuḍūr*”⁴⁴¹ buyurılmışdur imdi (19) edā-yı ferīzade ziyāde ihtimām ile ola ki inne’l-şalavat “*İnne’s-şalate tenhā ‘ani’l fahşā’i*” (20) *vel münker*” ḳavl-i kerīminden ḥişşemend olub nūr-ı ibādet ile başar-ı başiretūñ (21) gūşāde olub zümre-yi şüleḫā vü etḳiyādan olasın dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(22) **Şeniden-i Deḳūḳī dermiyān-ı namāz efgān-ı ān ehl-i keştī ki ḡarḳ (23) ḥvāst şuden**

Ol ḥusrev-i ‘izzet-i ḳarār

ol pādişāh-ı kāmḳār (24) ol muḳtedā-yı tācdār ol kuṭb-ı gerdūn-ı iştihār ol pīşvā-yı bāveḳār (25) cenāb-ı Ḥāzret-i Mevlānā ḳaddesenallāhu besırrahu’l-a‘lā ve şebbit aḳdāminā (26) fī ṭariḳatıhi’l-esnā Ḥāzretleri bu sūrḫ-i şerīfde İmām Deḳūḳī Ḥāzretlerinüñ (27) namāz ortasında imāmetde iken ol bir ḥalḳdan ḡarḳ olmak [178a] (1) ḥavfindan feryād ü fiḡān eyledüklerin istimā‘ eylediği ḳışşasın beyān idüb (2) buyururlar ki

(2178) Beyt

⁴⁴¹ “Allahın huzuruna gelmeden namaz tamam olmaz.”

Ān Deķūķī derimāmet kerd sāz

Ender ān sāhil derāmed (3) *dernamāz*

ol Deķūķī imāmetde düzeldi ol sāhilde namāz içine geldi

(2179) (4) *Beyt*

V'ān cemā'at derpey-i ū derķiyām

Īnt zībā ķavm bugzīde imām

(5) ol cemā'at anuñ ardında ķiyām içinde işte ra'cnā ķavm üründü- (6) lenmiş imām ya'cnī ol sāhilde Deķūķī Hāzretleri İmām olub ol ķavm-ı 'ālī (7) cemā'at olub imāmuñ ardında şaf bağlayub ķiyām ve salavat ārāste niżām (8) gösterüb ķavm ve imām kemā yenbaġī huzūr-ı ķalīle-yi ārām buyurduķlarında

(2180) Beyt

(9) Nāgehān çeşmeş sūy-ı deryā futād

Çün şenīd ezsūy-ı deryā dād dād

(10) ańsızın gözi deryā tarafına düşdi çünkü deryā cānibinden dād dād işitdi (11) ya'cnī İmām Deķūķī namāz içinde iken deryā cānibinden ġariv ü figān u ġavġā (12) istimā' idüb ol cānibe nazār idüb

(2181) Beyt

Dermiyān-ı mevc dīd (13) *ū keştīyī*

Derķazā vü derbelā vü ziştīyī

mevc ortasında bir gemi gördi (14) ķazā ve belā ve çirkinlik içinde şöyle ki

(2182) Beyt

Hem şeb ü hem ebr ü hem mevc-i 'azīm

(15) Īn se tārīķī vü ezġarķāb-ı bīm

hem gice ve hem bulut ve hem ulu mevc bu üç (16) karañuluk ve şuya boġılmak ķorķusu bunlardan ġayrı

(2183) Beyt

Tünd bādī(17) *hemçü ‘Azrā’īl ḥāst*

Mevchā āşūft ender çep̄p ü rāst

Ḥazret-i (18) ‘Azrā’īl mānendi bir katı keskin rūzgār ḳalkdı mevcler şağdan ve şoldan (19) şiddete geldi ḥāl ü aḥvāl böyle olıcek

(2184) Beyt

Ehl-i keştī ezmeḥābet(20) *kāste*

Na‘ra-yı vāveylhā berḥāste

gemi ḥalkı meḥābetden eksikdi (21) ve vāveylā na‘rası yukarı ḳalkdı ve ol gemide olan Ādemler

(2185) Beyt

(22) Desthā dernevḥa berser mīzedend

Kāfir ü mülḥid heme muḥliş şudend

ellerin (23) garīv ve nevḥada baş üzre ururlardı ol gemide olan kāfir ü mülḥid (24) dükelisi muḥlis oldılar şöyle ki

(2186) Beyt

BāḤudā bāşad tazarru‘ ān zamān

(25) ‘Ahdhā vü nezrhā kerde becān

Ḥaḳ Te‘ālā ḥazretleri ile yüz tazarru‘ ü niyāz ile (26) ol zamān cān ile ve şıdḳ ile ‘ahd u nezrler eylerlerdi

(2187) Beyt

(27) Ser bürehne dersücūd anḥā ki hīç

Rūy-ı şān ḳible nedīd ezhiç hīç

[178b] (1) başı ḳaba secdelerde ol kimseler ki aşlā anlaruñ yüzi tolaşıklıḳdan (2) ḳible görmedi ya‘nī maḥabbet-i dünya gā’ilesi ibtilāsından aşlā ḳibleye (3) teveccüh itmeyenleruñ başları ‘üryān secdeler ile garīv ü feryād u fiğān idüb (4) Ḥazret-i Ḥaḳ ile ‘ubūdiyyete ‘ahd u peymān ü nezr-i firāvān eylediler velākin

(2188) (5) Beyt

Gufte ki bîfâ'idest in bendegî

Ân zamân dîde derân (6) *şad zindegî*

dimişki fâ'idesüzdür bu kulluk ol görmüş anda yüz sağlık (7) ya'nî garķ u helāk maħalinde 'ubūdiyyetüñ fâ'ide 'āidesin müşāhede (8) idüb 'acz ü kuşūr u meskenet ü hużū' u huşū' sekīnet izhār (9) idüb niyāz u temennā vü enīn ile olına[n] da'vet maķbūl degüldür buyurmuş (10) böyle olıcek güftünüñ fā'ili zāmīri yā Ĥazret-i Haķķā celle şāna veyāhūd (11) peygamber 'aleyhisselāma 'āid olmaķ görünir ki "*Ālā'ne ve ķad aşayte*"⁴⁴² āyet-i kerīmesi kavlı-i (12) şerīfi mücebince zamīr-i Haķķa rāci' olmaķ fehmi olinur yāhūd murād kavlı-i Ĥazret-i Resūl- (13) ullāh 'aleyhisselām ola 'alā kelle't-takdīreyn ma'nā-yı beyt-i kerīm taħrīr olındığı (14) üzre ola Vallāhu Te'ālā a'lem

(2189) Beyt

Ezheme ümmīd bubrīde tamām

Dūstān (15) *u hāl u 'amm bābā vü mām*

cem'īsinden tamām kaç'-ı ümīd eylemiş dostlarından (16) ve hāl ü 'amm ve baba ve anadan ya'nî mecmū'asından kaç'-ı ümīd idüb

(2190) Beyt

(17) *Zāhid ü fāsıķ şud ān dem muttaķī*

Hemçü derhengām-ı cān kenden şaķī

(18) ol demde zāhid de fāsıķ da muttaķī oldılar cān çekişmek vaķtinde (19) şaķī muttaķī oldığı gibi ya'nî ol gemi halkı cümlesi hālīş ü muħlis (20) du'a vü niyāz ü münācāt aşhābı oldılar şundan ötüri ki

(2191) Beyt

(21) *Ne ziçep şān çāre būd u ne zirāst*

⁴⁴² "Şimdi mi? Oysa daha önce isyan etmiştin." (Yunus10/ 91)

Hilehā çün murd hengām-ı du‘āst

(22) ne şoldan çāresi oldı anlaruñ ve ne şagdan hīleler helākinden şoñra (23) du‘ānuñ vaqtidür ya‘nī ol ehl-i keştī bu vech ile münācāt ehlinden (24) olub

(2192) Beyt

Derdu‘ā īşān u derzārī vü āh

Berfelek z‘īşān (25) şude dūd-ı siyāh

bunlar du‘āda ve zārī vü āhda bunlardan felek üzre (26) siyāh tüten oldı bunlar bu āh vāh vāveylāda iken

(2193) Beyt

Dīv ān dem (27) der‘adāvet beyn beyn

Bāng zed ey segperestān ‘illeteyn

şeytān [179a] (1) oldem ‘adāvetde beyn beyn oldığı hālde şadā urdı ey kelbe taşcılar ‘illetler (2) ya‘nī dünyā esīri denīler sizi şalāh ü taqvāya getüren rüzgār u deryā (3) ‘illetleridür

(2194) Beyt

Merg ü cesk ey ehl-i inkār u nifāk

‘Ākabet h‘āhed (4) buden īn ittifāk

mevt ü rahmet ey nifāk u inkār şāhibleri ‘ākıbet olsa (5) gerekir bu ittifāk ya‘nī ey aşhāb-ı garīv u figān derd ü muşibet ile oluñ (6) ve girüñ zīrā elbet rahmet ile girersüz

(2195) Beyt

Çeşm-i tāt ter bāşed ezba‘de hālāş

(7) Ki şevīd ezbehr-i şehvet dīv-i hāş

göz göz baş olur hālāşdan şoñraki şehvetden (8) ötüri hāş şeytān olasuz diyü ya‘nī sizüñ bu hülüş-ı izhārīñuz havf u (9) haşyetdendür yoħsa siz hālāş olduğdan şoñra şeytān-ı hāş olmaga (10) çeşmiñüz yaşarur ey hābīşler

(2196) Beyt

Yād-ı t̄ān n'āyed ki rūzī derḥaṭar

(11) *Dest-i t̄ān bigrift Yezdān ezḳāder*

ḥaṭırınıza gelmez ki bir gün helāklik (12) vaḳtinde sizūñ eliñüzi ṭıtdı Ḥaḳ Te'ālā Ḥazretleri ḳudretten ya'ne' ey ehl-i hevā (13) siz bu berzaḥdan ḥalāşdan ōñra ḳudret-i İlāhī ile ḥalāş olduḡıñuz (14) ḥaṭırınıza gelmez diyü

(2197) Beyt

İn hemī āmed nidā ezdīv līk

İn suḥanrā (15) neşneved cüz gūş-ı nīk

bu dükeli nidā şeyṭāndan gelürdi ammā bu sözi (16) işitmez eyü ḳulakdan ḡayrı ya'ne' bu nidāyı her kes istimā' eylemez ancak kāmillerüñ (17) ve merdān-ı Ḥudānuñ pāk sem'leri gūş eyler bu eclden

(2198) Beyt

Rāst (18) fermūdest bāmā Muştafā

Ḳuṭb u şāhenşāh u deryā-yı şafā

ṭoḡru buyur- (19) mışdur bize Ḥazret-i Muştafā 'aleyhisselām ki ol ḳuṭb-ı şāhenşāh ve (20) deryā-yı şafādur buyurdıkları budur ki

(2199) Beyt

K'an çı cāhil dīd ḥ'vāhed 'āḳıbet

(21) *'Āḳılān bīnend z'evvel mertebet*

ol şey' cāhil ōñra görse gerekdür 'āḳıllar (22) evvel mertebeden görürler zīrā

(2200) Beyt

Kārḥā z'āḡāz eger ḡaybest ü sır

(23) *'Āḳıl evvel dīd ü āḥir ān muşır*

işler ibtidādan eger ḡā'ib ve gizli ise de (24) 'āḳıl evvel gördi ve ol mu'āned ōñra gördi zīrā gördi zīrā her kār-i vāḳi'nüñ bu 'ālemde

(2201)(25) *Beyt*

Evveleş pūşīde bāşed v'āhīr ān

‘Ākıl u cāhil būbīned der‘ayān

(26) evveli örtülü oldur anuñ ve āhīri ‘ākıl daħı cāhil görür āşkāre ya‘nī her (27) kār-ı ‘ākıl ve cāhil pūşīde görürler ‘uķalā tarafından pūşīde kārınca görilür [179b] (1) diyü su‘āl olınursa ol su‘āl def‘ idüb buyururlar ki

(2202) *Beyt*

Ger nebīnī(2) vāķı‘a-yı ğayb ey ‘anūd

Ĥazmrā seylāb key ender rubūd

ey ‘inād kār eger vāķı‘a-yı (3) ğayb görmez iseñ ĥazmı seylāb kaçan aşığı kapdı ya‘nī ‘anūdkār (4) ğaybı görmez iseñ ĥazm ile ĥazm eyle her kārūñ perdesi def‘ olunub (5) sırr-ı ĥazm erbābına nümāyān olur başireti mestūr şādıķa ĥazmı kār u (6) şı‘ār ü yār idinmege işāret olub ĥazm ne olduĝın beyān idüb (7) buyururlar ki

(2203) *Beyt*

Ĥazm ĉi būd bed ğümānī bercihān

Dembedem bīned belā-yı nāgehān

(8) ĥazm ne olur ĥazm cihān üzerine yaramaz şübhelü olmaķdur ki dembedem belā-yı (9) nāgehān görür ĥazmuñ ma‘nā-yı işılāhı bu olub ma‘nā-yı lügavīsi bīdār buden (10) derkārĥā dimekle beyān olınmış ĥāşıl-ı kelām ĥazm oldur ki “*Men yekfur bi‘t-tāĝūti* (11) *ve yu‘min billāhi fe ķadistemseke bil ‘urvetil-vuskā*”⁴⁴³ āyet-i kerīmesi mücebince ve daħı (12) “*Ed-dünyā cīfe[t]ün ve tālībuhā küllābun*”⁴⁴⁴ ĥadīs-i şerīfi muķtezāsınca lezzet-i kāzibe-yi (13) dünyā-yı denīyi belā-yı nāgehān görüb meyl ü maĥabbetin ķalbinden iħrāc idüb (14) aşlā aña raĝbet eylemeyin merd-i ĥazm ol

⁴⁴³ “O hālde, kim tāūtu tanımayıp Allāh’a inanırsa, kopmak bilmeyen sapasaĝlam bir kulpa yapışmıştır.” (Bakara 2/256)

⁴⁴⁴ “Dünya leştir ve onun talibi ise köpeklerdir.” (Gültekin, 2006: 407)

kimesne olmuş olur ki kerem ü hāzimüñ (15) taşavvurātın beyān buyurub naşīhat ü irşād ü ihsān buyurub (16) buyururlar ki

Taşavvurāt-ı merd-i hāzim

ey ṭālib-i sālīk merd-i hāzim oldur ki meşelā

(2204) (17) Beyt

Ān çünan ki nāgehān şīrī resīd

Merdrā bürbūd u derbīşe keşīd

(18) ancılayın ki ańsızın bir arslan irişdi ādemi ıapdı ve mīşe içine çekdi (19) ya'nī nāgāh bunuñ gibi böyle bir keyfiyyet zuhūr eylese

(2205) Beyt

(20) Ū çı endīşed derān burden bübīn

Tu hemān endīş ey üstād-ı dīn

(21) ola ne fikr eyler ol iletmeden görsün hemān anı fikr eyle ey dīn üstādı (22) ya'nī ey ṭālib-i haķīkat-ı dīn ü imān olan sālīk bir kimseyi arslan (23) ıapub mīşeye getürdükde ol arslan pençesine giriftār olan kimse (24) ol maħalde cān u baş terkin itmeden ğayrı ne fikr eyler şihhat ü umūr-ı dünyāyı ana (25) kıyās idüb māl ü menāl varlığa aldanmayub dünyāda hāliñi hemān bu minvāl (26) üzre tefekkür ü tedbīr eyle ki şīr-i gelügīr ecl hemān bu minvāl üzredür zīrā

(2206) Beyt

(27) Mīkeşed şīr-i kazā derbīşehā

Cān-ı mā meşğül-i kār u pīşehā

kazā arslanı [180a] (1) çeker mīşelere bizüm cānımız kār u şana'tlara meşğül üslüb-ı haķīm üzre (2) te'sīrü li't-ṭālibīn cān-ı mā buyurub bizüm cānımız işlere ve şana'tlara meşğöldür (3) kazā arslanı ise mīşeye çeker ya'nī haķīkat-ı emre nazar olunduğda kār u bār-ı (4) dünyā bu vech üzredür demek ola yoħsa hażret-i sulṭānuñ

cān-ı pāki daḥı (5) olmaḵ lāzım gelmez zīrā pāye-yi ʿālī vü isnālarınıñ ḥükmi şīr-i
każādan rehāyīdür (6) ol ecluden nuşu u pend ʿināyet idüb buyururlar ki

(2207) Beyt

Ān çünan kʿezfaḵr mī- (7) tersend ḥalk

Zīr-i āb-ı şūr refte tā beḥalk

ancılayın ki ḥalk faḵrdan kor- (8) ḵarlar çoraḵ şu altına gitmişler boğaza degin yaʿnī
faḵr ḥavfindan inkār-ı (9) fāsıdeye acı şuya batar gibi bogazlarına dek batub
gitmişler ol minvāl (10) üzre

(2208) Beyt

Ger bitersendī ezān faḵrāferīn

Gencehā şān keşf-i keştī derzemīn

(11) eger ḵorkalar idi ol faḵr yaradıcı Ḥāzret-i ʿazīmüʿş-şāndan anlara yirde medfūn
(12) ḥazineleri āşkäre ve keşf olub ğınāya müstağriḵ olurlardı ammā

(2209) Beyt

(13) Cümle şān ezḥavf-ı ğam derʿayn-ı ğam

Derpey-i hestī futāde derʿadem

cümle (14) anlar ğam ḵorkusından ğamuñ ʿaynı içindedürler varlık ardına düşmiş
yoḵluḵ (15) içindedürler yaʿnī ḥalk-ı ʿālemüñ maḥabbet-i dünyā ve ḥavf-ı faḵr ile
aḥvālleri bu vech (16) üzredür dimek ola Vallāhu Teʿālā aʿlem

Duʿā ve şefāʿat-i Deḵūḵī derḥalāş-ı (17) ān keştī

ol nur-ı çeşm-i ehl-i dīn ol sürur-ı ehl-i yaḵīn ol pīşvā-yı (18) ʿāşıḵīn ol rehnümā-yı
şādıḵīn ol kāmḵār u kāmḃīn cenāb-ı (19) Ḥāzret-i Mevlānā ḵuddise sırrahu Ḥāzretleri
bu sürḥi şerīfde İmām Deḵūḵī Ḥāzretlerinüñ (20) ol geminüñ ḥalāş için duʿā vü
şefāʿat buyurduḵların beyān idüb (21) buyururlar ki

(2210) Beyt

Çün Deḵūḵī ān kıyāmetrā bidīd

Rahm-i ũ cūšīd u (22) ešk-i ũ devīd

çunki İmām Dekūķī Hāzretleri ol kıyāmeti gördi anuñ rahmı kaynadı (23) ve göz yaşı yildi ya‘nī ol ašhāb-ı keštīnūñ helāke qarīb hāllerin görüb (24) āh [u] vāveylāların istimā‘ itdi anlaruñ hālleri merħamet idüb göz yaşların (25) aķıdub

(2211) Beyt

Guft yā Rab menger ender fi‘l-i šān

Dest-i šān gīr ey (26) şeh-i nīkū nišān

didi yā Rabb bakma anlaruñ işlerine anlaruñ elin tut ey (27) eyü nišānlu pādišāh ya‘nī İmām Dekūķī Hāzretleri tazarru‘ u niyāz idüb ilāhī [180b] (1) bu ehl-i keštīnūñ a‘māl-ı kabīha ve ef‘āl-i seyyi‘lerine nazar buyurmayub ey kerīm ü raħīm (2) pādišāh bunlaruñ elin tutub bu varṭa-yı helākden bunları ħalāş idüb

(2212) Beyt

(3) Hoş selāmet šān besāhil bāz ber

Ey resīde dest-i tu derbaħr u ber

hoşluk (4) ve selāmet ile anları sāhile girü ilet ol kerīm pādišāh ki senüñ yed-i kudretüñ (5) berre vü baħre irişmişdür

(2213) Beyt

Ey kerīm ü ey raħīm-i sermedī

Derguzār ezbed sigālān ĩn bedī

(6) ey kerīm ü raħīm ü sermedī olan perverdigār Allāh geç bu yaramazlaruñ kemliginden ya‘nī (7) şucların ‘afv eyle ilāhī

(2214) Beyt

Ey bidāde rāygān şad çeşm ü gūş

(8) Bīzirüşvet baħş kerde ‘aql u hūş

ey sultān-ı yegāne-yi Mevlā rāygān şad (9) çeşm ü gūş iħsān idüb rüşvetsüz ‘aql u hūş kerem ü ‘ināyet eylemiş- (10) sin ki

(2215) *Beyt*

Pîş ezistihkāk baḥşīde ‘aṭā

Dīde ezmā cümle küfrān u ḥaṭā

(11) ilāhī istihkākdan ol ‘aṭā-yı iḥsān eyleyüb bizden cümle küfrān u ḥaṭā görmüşsün

(2216) (12) *Beyt*

Ey āzīm ezmā günāhān-ı ‘azīm

Tu tuvānī ‘afv kerden derḥarīm⁴⁴⁵

(13) ey ulu pādişāh bizüm kibr [ü] günāhlarımızı ḥarīm-i pākünde ‘afva sen kādirsın
sultānum

(2217) (14) *Beyt*

Mā ziāz u ḥırş ḥodrā sūḥtīm

V’īn du‘ārā hem zitu āmūḥtīm

biz ṭam‘a vü (15) ḥırş-ı dünyādan kendümüzi ihrāk itdüḡ bu du‘āyı daḡı senden
öğrendük ki (16) “*Ud’ūnī estecib lekum*”⁴⁴⁶ buyurulmuşdur ḥālimüz böyle olıcek

(2218) *Beyt*

Ḥürmet-i ān ki (17) du‘ā āmūḥtī

Derçünin zülmet çerāḡ efrūḥtī

ilāhī du‘ā-yı ta‘līm buyurdıḡıñ (18) ḥürmeti haḡkıçün ki buncılayın karañuluḡda
çerāḡ yalınlatduñ ya‘nī zülmet-i vücūdumuzda (19) du‘ā çerāḡın izḥār u nümāyān
buyurduñ ol ‘izzet ü ḥürmet haḡkıçün diyü

(2219) *Beyt*

(20) *Hem çünin mīreft berluṭfeş du‘ā*

Ān zamān çun māderān-ı bāvefā

daḡı (21) buncılayın anuñ lafzı üzre du‘ā giderdi ol zamān vefālu vālideleri gibi

(2220) *Beyt*

⁴⁴⁵ Metinde “deḥasīm” şeklinde ama kelime “derḥarīm” olmalı

⁴⁴⁶ “Bana dua edin, duanıza cevap vereyim.” (Mümin 40/60)

(22) *Eşk mîreft ezdü çeşmeş v'ân du'â*

Bîhod ezvey mîberâmed bersemâ

göz yaşı (23) giderdi iki gözünden ve ol du'â kendülüksüz andan yukarı gök üzre geldi (24) ya'nî İmâm Değūķī Hazretleri zıkr olınan keyfiyyet ü hâlet üzre ol du'âyı (25) eylediler ammâ ol du'âyı itmeden kendülerüñ haberleri yoğidi zîrâ

(2221) *Beyt*

(26) *Ân du'âyî bîhodân hod dîgerest*

Ân du'â z'û nîst güft-i Dâverest

(27) ol bîhodlaruñ du'âsı hod gayr günedür halk-ı 'âlemüñ du'âları gibi geldi ol du'â [181a] (1) merd-i kâmil degüldür o kavlı kerîm Hazret-i Dâverdür ya'nî “*Abdî aḥrece bişifâtî ilâ halkî* (2) *femen re'ake re'anî ve men kaşedeke kaşedenî ve men ekrameke ekramenî ve men ehâneke ehānenî*” (3) hadîş-i qudsî mucib-i sa'âdetihsânınca ol du'ānuñ kâ'ili Hazret-i Hudāvend-i tevānâ (4) ve kâdir-i dānâ olduğunu îzâh idüb buyurlar ki

(2222) *Beyt*

An du'â Ḥaḳ mîkuned çün ü (5) fenâst

Ân du'â vü ân icâbet ezḤudâst

ol bîhodâne olan du'âyı (6) Ḥâḳḳ hazretleri buyurur ol merd-i kâmil olan 'abd-ı 'ālî-yi fenâdur ol du'â ve ol icâbet (7) hazret-i feyyâz-ı bîçündendür şöyle ki

(2223) *Beyt*

Vâsiṭa maḥlûḳ ne ender miyân

(8) *Biḥaber z'ân lâbe kerden cism ü cān*

ortada maḥlûḳ vâsiṭası olmaz ol (9) yalvarmaḳdan cism-i cān habersüzdür ya'nî ol du'âda cism ü cānuñ aṣlâ medḥali (10) yoḳdur feizâ kâne kezalik

(2224) *Beyt*

Bendegân-ı Ḥaḳ Raḥîm ü bürdbār

Hüy-ı Hak dārend* (11) *deriṣlāh-ı kār

Hak Te‘ālā hazretlerinin kulları rahmet idiciler ve yük çekicilerdür (12) Hazret-i Hakkuñ hüyn tutarlar kārūñ iṣlāhında ya‘nī “*taḥallākū biaḥlaḳullāh*” (13) ile müteḥallik ḥavāṣ-ı İlāhī-yi selāṭin-i ‘azīm meṣaḳḳat u zaḫmeti kendü zāt-ı (14) pāklerine taḥmīl idüb rahmet ü rāḫatı ḥalk için taleb buyururlar evliyā-yı kirām (15) böyle bir selāṭin-i ‘azīmdürler

(2225) Beyt

Mihrbān bīrūṣvetān yārī girān

(16) Dermaḳām-ı saḫt u derrüz-ı girān

rüṣvetsüz maḥabbet eyleyüb dostluḳ (17) eyleyicilerdürler ḳatı zaḫmetlü ve güclüklü mahalde ve ağır ṣiddetlü günde bunlar böyle kerem (18) kānları vücūd-ı iḥsān ü ‘aṭā ma‘denleri ṣāḫib-i sa‘ādetlerdür imdi

(2226) Beyt

(19) Hīn bücū īn ḳavmrā ey mübtelā

Hīn ḡanīmet dār ṣān pīṣ ezbelā

zinhār (20) taleb ile bu kavmi ey derdmend zinhār ḡanīmet tut anları belādan evvel hīn ṣaḳın (21) ma‘nāsına harf-ı tenbīh ola ya‘nī ey ḡam-ı endūh āleme mübtelā derdmend ḡayr kār u (22) bār u umūruñı terk idüb maḳbūl-ı bārgāh-ı ḳurb olan ḳavm-ı celīlü’ṣ-ṣānı (23) arayub bul ve anlar ile ṣerefyāb olub ṣoḫbetlerine vāṣıl olmaḡı ḡanīmet ü (24) ‘izzet bil ki anlar rüṣvetsüz ve minnetsüz mihribān-ı Ḥudāvendlerdürler dimek olub tenbīh ü (25) naṣīḫatden ṣoñra yine ṣadr u beyānına ṣürū‘ buyurub buyururlar ki

(2227) Beyt

(26) Rest keṣtī ezdem-i ān pehlevān

V’ehl-i keṣtīrā becehd-i ḫod ḡümān

ol (27) pehlevān-ı bārgāh-ı ҡurb-ı izzet İmām Dekūķī Hāzretleri du‘āsı deminden
gemi ğarķ [181b] (1) olmadan ҡurtıldı gemi ğalkınuñ zann u şübhelere ise kendü
cehdlerine ya‘nī geminüñ (2) yelken ve deminin vaķtıyle ķavillenüb ğarķdan ğalāş
olduķ diyü zann itdiler

(2228) Beyt

(3) Ki meger bāzū-yı eyşān derħazer

Berhedef endaħt tīrī ezhüner

ki meger anlaruñ (4) bāzūları ğafv içinde hedef üzerine bayraķ itdi hünerden ya‘nī
böyle rüzğardan (5) hünerverlik idüb keştiyi ğalāş itdük şandılar ammā ol ehl-i
keştinüñ (6) mişāli şunuñ gibidür ki

(2229) Beyt

Pā rehāned rūbehānrā derşikār

V‘ān zidüm dānend (7) rūbehān ğirār

ayaķ ҡurtarır dilküleri şikārda ol kurtılmaķ ҡuyruķdan bilürler (8) mağrūr dilkülerde

(2230) Beyt

‘Işķhā bādüm-i ğod bāzend k‘īn

Mīrehāned cān-ı mārā derkemīn

(9) kendü ҡuyruķlarına mağabbetler oynadılar ki bu ҡuyruķ bizüm cānımızı pusuda
ķurtarır (10) diyü çünki dilküler bu minvāl üzre ğalāşı ҡuyruķdan bilüb ҡuruğa meyl
ü (11) mahabbet itdüklerinden tenbīh idüb buyururlar ki

(2231) Beyt

Rūbehā pārā nigeħ dār ezkülüh

(12) Pā çü nebved düm çı sūd ey çeşm-i şüh

ey dilkü kesekden ayacı şaklu tut (13) ayacı olmaduķda ҡuyruķdan ne fā‘ide ey
ağmaķ bu mişāl-ı laţif ü dilkeşden (14) murād ne olduğın tefsīr idüb buyururlar ki ey
tālib-i ğaķīķat olan sālīk-i (15) ğaķīķat-ı emrde

(2232) *Beyt*

Mā çü rübāhān u pāy-ı mā kirām

Mīrehāned mān (16) *zişad gün intikām*

biz dilküler gibiyüz bizüm ayağımız makbülān-ı dergāh-ı Hudā-yı (17) kirāmdurlar bizi kırtarırlar yüz dürlü intikāmdan ya'nī bu 'ālem-i keşretde belā vü kazā (18) vü sā'ir meşā'ib-i kevnıyyeden hālāşa bārī evliyaullāhuñ himmet ü hayr du'āları (19) hādī olub 'iştıyān ü küfrāndan olan intikāmātı du'ā-yı kirām def' ü ref' (20) eyler halk-ı 'ālem bu ahvālden bīhaberlerdür ki

(2233) *Beyt*

Hīle-yi bārik-i mā çun dümm-i mās

(21) *İşkḥā bāzīm bādüm çepp ü rās*

bizüm ince hīlelerimiz bizüm kuruğumuz (22) gibidür maḥabbetler oynadınız kuyruk ile şağa ve şola ya'nī 'ulūm-ı resmiyye vü cüz'iyye ve (23) 'aqlıyyemiz düm rübāh mānendi olub meyl ü maḥabbetimizi aña şarf iderüz ve aña (24) mahabbet ü 'āşık olub

(2234) *Beyt*

Düm bücunbānīm z'istidlāl mekr

(25) *Tā ki ḥayrān māned ezmā Zeyd u Bekr*

kuyruk debrendürüz istidlāl ü hīleden tā ki (26) Zeyd ü Bekr ḥayrān qala ya'nī düm mānendi 'ulūm-ı 'aqlıyye ve cühhāl-ı 'āleme nümāyān idüb (27) izhār-ı fazl ü 'ulūm iderüz halk bize taḥsīn ü pesend eyleyüb ḥayrān [182a] (1) olsunlar için

(2235) *Beyt*

Tālib-i hayrāni-yi halkān şudīm

Dest-i ṭam' ender ulūhiyyet (2) *zedīm*

halkuñ bize ḥayranlığı tām'ayı olduk da ṭam'a elini ulūhiyete urduq

(2236) (3) *Beyt*

Tā beefsūn mālik-i dilhā şevīm

Īn nemibīnīm mā k'ender gevīm

ola ki (4) efsūn ile gönüller māliki olalum bunu görmezüz ki biz kıyu içindeyüz *mā çü* (5) *rübāhān u pāy-ı mā kirām* beyt-i şerīfinden bu beş beyt-i şerīf ü 'ālīşān-ı (6) hākīm üzre ĩrāđ buyurulmuş ola ki enāniyyet kıyusuna düşüb düm mānendi (7) olan 'ulūm taqlīdi ile re'is ü 'ulām geçinüb riyā ü sum'a vü taşannu' ile (8) halkı da rāsta da'vet idüb pīşvālīk u rehnümālīk şadrında olan (9) ehl-i lāf u güzāfa tevbiḥ ü taqrī' ola Vallāhu Te'ālā a'lem

(2237) Beyt

(10) Dergevī vü derçehī ey kıtabān

Dest vādār ezşibāl-i digerān

ey murā'ī-yi ḥodnümā (11) ve ḥodfürüş ve daḥāll-ı ehl-i şuret ü zahirīn muḳallidsin çukur içinde ve kıyu (12) içinde sin elüni girü tüt gayrlaruñ bıyığından ya'nī ey mu'āriż ü daḥl murā'īsın (13) enāniyyet çukuruna vücūd ḥodbīnlik kıyusunda ḳalub zulmet-i vücūd giriftārsın (14) illere ta'n ü teşnī' ü daḥl ü ta'arruzdan ferāğat eyle zīrā sen maḥbūsun semen-i ḫabī'at (15) olub kalmışsındur

(2238) Beyt

Çün bebustānī resī zibā vü ḫoş

Ba'd ezān (16) dāmān-ı ḫalkān gīr ü keş

çünki zibā vü ḫoş bir bostāna irişesin andan şoñra (17) halkuñ eteklerin tüt da çek yoḫsa

(2239) Beyt

Ey muḳīm-i ḫabs-i çār u penc ü şeş

(18) Nağz-ı cāyī dīgeranrā hem bikeş

ey dört ve beş ve altı ḫabsinüñ muḳīmi güzel (19) bize gayrların daḫı çek ya'nī ey çār u 'unşur u penc ḫissi ve şeş cihānuñ (20) maḥbūs u muḳīm ü giriftārı leffāf öksüz

derdmend kendi hālūni raʿnā ü dilkeş (21) zann idüb halkı ol tarafa çekersin bu kemāl gâfletündendür kendü hālūni tenebbuʿ eyle ne gūne (22) çirkindür ki mişālünde diyor ki

(2240) Beyt

Ey çü har bende harif-i kün-ı har

(23) Būsegāhī yāftī mārā būber

ey eşek kulu gibi eşek künü müşāhibi öpe- (24) cek nesne bulduñ bizi ilet yaʿnī ey t̄alib-i dünyā olan sālūs u mūrāīʿ (25) yādigār senüñ būsegāhuñ kün-ı hardur eyü güzel öpecek şeyʾ bulduñ (26) bizi de ilet ki senüñ lāf u güzāf ve daʿvāñ böyledür ki

(2241) Beyt

(27) Çün nedāret bendegī-yi düst-ı dest

Meyl-i şāhī ezkucāyet hāstest

[182b] (1) çünkü saña dostuñ kulluğu el virmedi pādişāhlık meyli saña ne yirden kaldı (2) yaʿnī kulluğdan haberüñ yok iken pādişāhlığa hevesüñ neden zuhūra geldi ki (3) ey nādān ü bīmaʿnā şüretperest sālūs

(2242) Beyt

Derhevā-yı ān ki güyendet zihī

(4) Besteīʾ dergerden-i cānet zihī

ol ārzü ile ki halk saña taḥsīn söylesinler (5) cānuñ boynuna kiriş bağlamışsun yaʿnī halka sālūsuluk idüb lāf u güzāf ki (6) zihī dirler ammā ol vażʿ-ı hemvārdan cānuñ helāk olub muḳarribiñi seḳar (7) eylersin riyā vü sumʿa şirk-i ḥafī olub şāhib-i ehl-i cehennem eylesine niçe (8) niçe aḥādīs-i şerīf vārid olmuşdur imdi

(2243) Beyt

Rūbehā īn düm-i ḥīlet- (9) rā bihil

Vakf kun [dil] berḥudāvendān-ı dil

ey dilkü bu mekr [ü] hîle buyruğunu terk eyle (10) gönli gönül efendileri olan vâcibü'l-ikrâma vakf idüb 'ubüdiyyetlerine (11) kemerbeste ü dil şikeste ol anlaruñ sâye-yi 'âlîlerinde sâkin ögle

(2244) Beyt

(12) *Derpenâh-ı şîr kem n'âyed kebâb*

Rûbehâ tu sūy-ı cîfe kem şitâb

arслан (13) penâhında kebâb eksik olmaz ey dilkü sen cîfe tarafına segirtme ya'nî (14) merd-i kâmilüñ dâmen-i pâkine teşebbüs idüb 'ubüdiyyetden ayrılma ve cîfe-yi (15) dünyâyâ meyl itme ki dünyevî merâmuñ dağı ol hıdmetde hâşıl olub (16) 'izzetüñ eksik olmaz zîra

(2245) Beyt

Tu dilâ manzûr-ı Haq ân ki şevî

(17) *Ki çü cüzvî sūy-ı küll-i hod revî*

sen ey gönül Haq Te'âlâ Hazretlerinüñ (18) ol zamân manzûrı olur sen ki cüzv gibi kendi küllüñ tarafına gidesin (19) ya'nî bir merd-i kâмили bulub andan bî'at u inâyet idüb sâlik-i (20) râh-ı müstaķîm olduğda manzûr-ı Hazret-i Huḍâ olursun ki

(2246) Beyt

(21) *Hak hemî güyed nazâr mân berdilest*

Nîst berşüret ki ân âb u gilest

(22) bir müceb-i hadîs *“İnnallâhe lâ yenzıru ilâ şürikum ve lâ ilâ a'mâleküm bilyenzuru (23) ilâ kulübikum ve niyâtikum”*⁴⁴⁷ Haq Te'âlâ hazretleri dükeli buyurur ki bizüm nazarımuz gönül üzre (24) şüret üzre degüldür ki şüret-ı âb ü kildendür anuñ haķîkat-ı emre (25) ittilâ'ı yok 'âlem-i ma'nâdan bîhaberden 'âlem-i emr ü ma'nâdan müteyakķîn ve haberdâr (26) gönüldür bu aḥvâl böyledür lâkin ey şüretbîn ve zâhirperest olan aşḥâb-ı (27) rüsüm aḥmağı

⁴⁴⁷ “Muhakkak Allâh Teala sizin suretlerinize ve mallarınıza bakmaz, belki kalplerinize ve niyetlerinize nazar eder.” (Konuk, *Mesnevî-i Şerif Şerhi*, C. 1: s. 327; C. 9: s. 295)

(2247) Beyt

Tu hemī gūyī merā dil nīz hest

Dil firāz-ı ‘arş bāşed ne bepest

[183a] (1) sen dađı dükeli dirsın ki benüm de göñlüm vardur ben dađı göñül şāhibi insānum (2) dirsın öyle degüldür göñül ‘arş-ı Hāzret-i Rađman üzre olur alçağda olmaz velākin (3) ‘inād idüb elmü’minūñ “*El-mü’minūne ke nefsin vāhidin ve inneme’l-mü’minūne ihvetün*”⁴⁴⁸ maqāline yapışub (4) teslimiyetden rūgerdān olursuñ ađvālūñ bu mişāl mānendidür ki senüñ (5) benüm de göñlüm vardur ben de ehl-i dilüm didükligüñ şöyledür ki

(2248) Beyt

Dergil-i tīre yağın hem (6) āb hest

Līk z’ān ābet neşāyed ābdest

bulanık balçıkda (7) dağı tađkīk su vardur [inkār olunmaz lākin ol siyāh ve bulanık balçık şuyı ile saña ābdest almak gerekmez ya’nī fī nefsu’l emr balçıkda şu vardur]⁴⁴⁹ ammā ne tāhir ve ne muţahhardur

(2249) Beyt

Z’ān ki ger ābest (8) mađlūb-ı gilest

Pes dil-i ĥodrā megū k’in hem dilest

zīrā egerçi şudur velākin (9) balçık mađlūbıdır imdi kendi göñlüne bu dağı göñüldür dime şundan ötüri ki

(2250) Beyt

(10) *Ān dilī k’ezāsmānhā berterest*

Ān dil-i abdāl yā peygamberest

ol bir göñül (11) ki feleklerden yücerekdür ol abdāl göñlidür yāĥūd peygamber göñlidür ki

⁴⁴⁸ “Müminler tek kişi gibidir, müminler ancak kardeşirler.”

⁴⁴⁹ Bu kısım derkenar olarak yazılmıştır.”

(2251) *Beyt*

(12) *Pāk gešte ān zigil šāfi şude*

Derfuzūnī āmede vāfi şude

pāk (13) olmuş ol balçıkdan şāfi olmuş ve ululuğa gelüb vāfi olmuş şöyle ki

(2252) (14) *Beyt*

Terk-i gil kerde sūy-ı baħr āmede

Reste ezzindān-ı gil baħrī şude

(15) balçığı terk idüb deryā tarafına gelmiş balçık zindānından kurtulub deryāya (16) mensüb olmuş işte imdi gönül şāhibi sulţānlar böyle sa‘adetlü zī- (17) şānlardur yoħsa

(2253) *Beyt*

Āb-ı mā maħbūs-ı gil māndest hīn

Baħr-ı rahmet (18) cezb kun mārā ziŧīn

bizü şuyumuz balçık ħabsine kalmışdur şaķın (19) ey rahmet deryāsı çek bizi balçıkdan ūslüb-ı ħakīm ūzre tenbīh ola ki (20) ey ŧālib-i sālīk āb-ı rūħaniyyetüñ beşeriyyet ü ŧabī‘at balçığı maħbūsıdur (21) zinhār erbāb-ı lāf ü güzāfa uymayub gice gündüz niyāz u temennā eyle ey deryā-yı rahmet-i (22) Ĥudā bizi enāniyyet vaşlından cezb eyle diyü zīrā lisān-ı ħaķīkat ü ma‘nā (23) ile

(2254) *Beyt*

Baħr güyed men turā derħod keşem

Līk milāfi ki men āb-ı hoşem

(24) deryā dir ki ben seni kendüme çekerüm ammā sen lāf urursun ki ben laŧif ü (25) hoş şuyım diyü ya‘nī ħodbīnī vü enāniyyet māt‘i-yi cezb-i deryā-yı rahmetden dimek (26) ol Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(2255) *Beyt*

Lāf-ı tu maħrūm mī āred turā

Terk-i ān pindārešt (27) *kun dermen derā*

seni benden senüñ lāfuñ maḥrūm tutar ol zannı terk eyle [183b] (1) baña gel diyü
ḥiṭāb-ı maʿnā idüb bu kerre

(2256) *Beyt*

Āb-ı gil ḥ^vāhed ki derderyā reved

(2) *Gil girifte pāy-ı āb mīkeşed*

balçık şuyı ister ki deryāya balçık suyun ayağın (3) tutmuş çeker yaʿnī beşeriyet
kendüde olan āb-ı rüḥāniyyeti tutub deryā-yı (4) rahmete gitmege şalıvirmeyüb
çeker velīkin

(2257) *Beyt*

Ger rehāned pāy-ı ḥod ezdest-i gil

(5) *Gil bümāned ḥuşk u ū şud mustakıl*

eger kırtarursa kendü ayağın çamurdan çamur (6) kıru kalur ve ol āb-ı rüḥāniyyet
mustakıl olur lā şübhete fiḥ bundan şoñra (7) gilüñ āb-ı maʿnāyı çekmesi ne olduğın
beyān idüb ʿināyet ü pend-i irşād buyururlar ki

(2258) (8) *Beyt*

Ān keşīden çist ezgil ābrā

Cezb-i tu nuql u şarāb-ı nābrā

(9) ey ṭālib ü sālīk saña balçık şuyın etegin tutub çeker didüğümüz çekmek (10) ol
çekmek nedür balçıkdan şuyı dirseñ ol senüñ nuql u şarābını cezb (11) idüb yiyüb
içüb telezzizāt-ı nefsanıyye vü şehvādiyyeye rağbet eylemekdür ki

(2559) (12) *Beyt*

Hem çünin her şehvetī ender cihān

Ḥ^vāh māl u ḥ^vāh cāh u ḥ^vāh nān

(13) hem buncılayındur her biri şehvet cihānda ister māl ister manşib ister etmek
bunlaruñ (14) her birisini senüñ dāmen-i rūḥuñı tutub deryā-yı raḥmetden seni
şöyle maḥrūm (15) eyler ki

(2260) Beyt

Her yekī z'inhā turā mestī kuned

Çün neyābī ān ḥumāret mīzened

(16) bunlaruñ her birisini bir gūne mest eyler çünki bulmayasın ol maḥmūruluk seni
urur (17) şöyle ki

(2261) Beyt

Īn ḥumār-ı ğam delīl-i ān şudest

Ki bedān mefḥūd mestīet budest

(18) bu gam ḥumārı anuñ delīli olmuşdur ki ol zāyi^c olmuşa senüñ serḥoşluğuñ (19)
var imiş imdi çünki aḥvāl böyledür

(2262) Beyt

Cüz beendāze zārūret z'in meġīr

(20) *Tā negerded ğālib u bertu emīr*

zaruret endāzesinden ğayrı bundan tutma (21) tā ol ğālib olub senüñ üzerine ḥākim
olmasun ya^{nī} cāh u māl u nānuñ (22) zārūretinden ziyādesine meyl ü rağbet eyleme
zīrā üzeriñe emīr olub muḥerrebiñi (23) sa'ir eylerler ammā ey ḥodnümā vü
ḥodfürüş ehl-i zāhir-i sālūs

(2263) Beyt

(24) *Ser keşīdī tu ki men şāḥib dilem*

Ḥācet-i ğayrī nedārem vāşilem

sen (25) çekdüñ ki ben gönül şāḥibiyüm ğayre ḥācet tutmam vāşil olmuşum diyü
ammā (26) senüñ baş çeküb enāniyyet eyledigüñ meşelā

(2264) Beyt

Ān çünan ki āb-ı dergil ser keşed

(27) *Ki menem āb u çirā cūyem meded*

ancılayın ki şu balçık içinde baş çeker ve dir ki ben şuyı [184a] (1) niçün imdād taleb iderüm bu kerre

(2265) *Beyt*

Dil tu ĩn ālūderā pendāştī

(2) *Lācerem dil z'ehl-i dil berdāştī*

sen bu bulanığı gönül şānduñ ol ecluden (3) gönül şāhibinden gönli yukarı tutduñ ya'ñī ālūde gil olan ābı āb-ı (4) şāfī kıyās idüb deryā-yı şafvet olan Hudāvendān-ı dilden a'rāz eyledüñ (5) velīkin

(2266) *Beyt*

Ĥod revā dārī ki ān dil bāşed ĩn

K'ū buved der'ışk-ı şīr ü (6) engebīn

sen lāyık şuttar mısın ki ol gönül ol olsun bu ki 'aşk içinde (7) bal ile süd olur ya'ñī ey zāhirbīn ālūde gil olan āba dil diyü baş çeküb (8) ben dañı gönül şāhibiyüm diyü iddi'ā eyler isen līkin inşāf eyle ki hīç (9) 'aşk u maḥabbet-i İlähīde şīr ü engebīn olan merd-i muḥakkak ü kāmilüñ (10) gönli gibi midür senüñ gil-i ālūde olan gönülün aña mānend degüldür ki

(2267) *Beyt*

(11) *Luṭf-ı şīr ü engebīn 'aks-i dilest*

Her ḥoşīrā ān ḥoş ezdil ḥāşilest

(12) şīr ü engebīnün leṭāfeti gönül 'aksidür andan mā'adā 'ālemde her leṭāfet (13) ve ḥoşluk ve rāḥatlık ki vardur cem'īsi gönlünden ḥāşıldur gayrı me'ḥuzı (14) yokdur böyle olduğda

(2268) *Beyt*

Pes buved dil cevher u 'ālem 'araz

Sāye-yi dil çun (15) *buved dilrā ġarāz*

pes imdi gönül cevher ü ‘ālem ‘araz oldı böyle olduğdan sonra (16) gönül sāyesi ne güne gönülün ġarazı olub maṭlūbı olur ya‘nī olmaz

(2269)(17) *Beyt*

An dilī k’ū ‘aşıq-ı mālest u cāh

Yā zebūn-ı ĩn gil ü āb-ı siyāh

(18) ol gönül ki ol māl ü mansıb ‘aşıkıdır yāhūd balçık ile siyāh şu zebūnidur

(2270)(19) *Beyt*

Yā hayālātī ki derzulmāt-ı ũ

Mīperested šān berāy-ı güft u gū

(20) yāhūd hayāller ki anuñ vehm ü zannı zulmātında olub güft ü gūdan öturi (21) ol hayāllere tıpar ol maṭūle gönle ‘inde’l-muḥakkıķın gönül dinmez ve ol gönül degüldür (22) zīrā ‘ale’t-taḥķıķ

(2271) *Beyt*

Dil nebāşed ġayr-ı ān deryā-yı nūr

Dil nazargāh-ı Hudā (23) *v’angāh kūr*

ol deryā-yı nūr olan merd-i kāmil ü muḥakkıķuñ gönlünden ġayrı (24) gönül olmaz gönül ancak vāriş-i ḥazret-i peygamber ‘aleyhisselām olan velī-yi kā- (25) milün gönlidür gönül Ḥazret-i Allāhuñ nazargāhıdır andan sonra kör ola olmaz (26) muḥaldür ki nazargāh-ı ilahī olan kalb-i pāk a‘mā ola olmaz böyle olıcek

(2272)(27) *Beyt*

Ne dil ender şad hezārān ḥāş u ‘ām

Deryekī bāşed kudāmest ān kudām

gönül [184b] (1) gönül ol gönül degül midür ki yüz biñ ḥāş u ‘āmm içinde yerinde olur nerede- (2) dür ol nerededür ya‘nī nice yüz biñ ḥavāş u ‘avāmuñ yirinde olur velīkin (3) oldur muḥakkıķ dānā vü bīnā ġāyetü’l-ġāyet nihāndur ḳandedür ol

vücūd-ı behbūd kandedür (4) ya‘nî velî-yi kāmili bulmak ve görmek ve şöhet-i şerîfine dahil olmak asân vechle (5) hâşıl olur nesne degüldür tâlibe ziyâde sa‘y ü gûşîş lâzımdur şöyle ki (6) “*‘İbretle temâşâ kııl her gördigüñ insânı*” mışdâkıncı ve dağı “*Bir edîb-i (7) kāmili gördükde tıfl-ı mekteb ol*” mazmûnıncı kemâl huzû‘ ile edeb üzre (8) ‘ubūdiyyet idüb aşlâ dāniş ü bînişden dem urmayub huzûr-ı ‘izzet-i (9) merd-i kāmilde bîdeblık izhârından şakınub ve şöyle senüñdür seyrānuñda (10) sedd-i nuṭṭ it pîş-i kāmilde felâṭun-ı ḥaḳıḳat beyne zıkr-i mācerā olmaz (11) ḥasbince gûş olmadan ğayrı kâr gerekmez böyle olıcek imdi ey tâlib-i sâlik

(2273) Beyt

(12) *Rîze-yi dilrâ bihil dilrâ bücû*

Tâ şeved ân rîze çun kühî ezû

göñül (13) ḥurdesini ço göñül taleb eyle tâ ki ol ḥurde andan tağ gibi olsun (14) ya‘nî bizde de göñül vardur diyü ehl-i dil talebinden ğâfil ü kâhil olma (15) bir merd-i ma‘nevî taleb idüb bul tâ ki senüñ rîze mânendi göñlüñ (16) anuñ şöhet-i pâk-i muḳâreneti ile küh mânendi olsun zîrâ

(2274) Beyt

(17) *Dil muḥîtest ender’în ḥıṭṭa-yı vücūd*

Zer hemî eḫşāned eziḫsân u cūd

(18) göñül bu ḥıṭṭa-yı vücūdda muḥîṭdür iḫsân ve vücūddan altun şaçar (19) ya‘nî mevcūdâtı muḥîṭ bir mazhar-ı feyz-i Subḫānî-yi sulṭān-ı zîşāndur ki

(2275) (20) Beyt

Ezselām-ı Ḥaḳ selāmihā nişār

Mikuned berehl-i ‘ālem iḫtiyār

(21) Ḥaḳ Te‘ālā Ḥazretlerinüñ selāmından selāmetler ve kerem ü ‘ināyetler iḫsân (22) etmegi ehl-i ‘ālem üzre iḫtiyār eyler

(2276) Beyt

Her kirā dāmen dūrūstest u mu‘ad

(23) *Ān nişār-ı dil berān kes mīresed*

her kimüñ ki etegi dūrūstdür ve şabkusu (24) ol dil-i pāküñ nişārı ol kimseye irişüb dāmenden murād oldığın (25) beyān idüb buyururlar ki

(2277) *Beyt*

Dāmen-i tu ān niyāzest ü huzūr

(26) *Hīn menih derdāmen ān seng-i fücūr*

senüñ etegüñ huzūr ve kalb ü (27) şafvet ile itdigüñ niyāzdur şaķın koma etegü ki ol fücūr taşı [185a] (1) ya‘nī du‘ā vü niyāzı maħabbet-i dünyāyı terkden soñra şıdķ u hülüş ile eyleyüb (2) aşlā dünyā-yı denī tārāfına irhā-yı ‘inān eylemeyüb sevdāsın derūnuñdan (3) iħrāc eyle tā ki dil-i pāk-ı neşādı olan iħsān saña irişe imdi dāmeñüne (4) şaķın senüñ ma‘şīyet vaz‘ eyleme

(2278) *Beyt*

Tā nederred dāmenet z‘ān senghā

(5) *Tā bidānī naķdrā ezrenghā*

tā ki ol taşlardan etegüñ yırtılmasında naķdı (6) renklerden bilesin ya‘nī haķıķat-ı emri fehm ü iz‘ān idesin ammā ey (7) ehl-i dünyā

(2279) *Beyt*

Seng pür kerdī tu dāmen ezcihān

Hem ziseng-i sīm ü (8) zer çun küdekān

dünyādan etegüñi taş taldurduñ hem gümüş ve hem altun (9) taşlardan oğulcuķlar gibi

(2280) *Beyt*

Ezħayāl-i sīm ü zer çün zer nebūd

(10) *Dāmen-i şıdķet derīd u ğam fuzūd*

gümüş ve altun hayālinden çünkü altun (11) degül idi şıdķuñ etegi yırtıldı ve ğam ziyāde oldu ya‘nī altun hayāliyle dāmen (12) ihlāş ü i‘tikāduñı cihān taşları olan sīm ü zer ile baña hengām-ı mevt (13) ü kıyāmetde fā‘ide ider zannıyla pür idüb bu kerre etegüñ yırtılıb zannuñ (14) üzre haķıķat altunu olmayub taşları olduĝı āşkāre olduķda (15) ğam u ğuşşa [vü] derdüñ ziyāde oldu ammā ne fā‘ide aķvāl ma‘lüm olduķdan şoñra gelen (16) ‘aķl fā‘ide eylemez görmez misin ki

(2281) Beyt

Key numāyed kūzekānrā seng seng

(17) *Tā negīred ‘aķl dāmen şān beçeng*

ķaçan görünür çocuklara taş (18) taş olduĝı mādāmki ‘aķl anlaruñ dāmenin pençe ile tıtmaya imdi aķvāl (19) çünkü bu minvāl üzredür

(2282) Beyt

Pīr ‘aķl āmed ne ān müy-ı sepīd

Mū nemīgunced (20) der‘īn baķt u ümīd

pīr ‘aķl geldi ol beyāz kıl degül bu baķt u ümīde (21) kıl şıĝmaz ya‘nī haķıķat ü taķķıķde pīr ‘aķla dirler ve pīr ‘aķldur yoķsa (22) beyāz şaķallu kimseler gercek pīr degüldür eger yüz yigirmi yaşında daķı (23) olursa mādāmki derünunda altun aķçe ve dünyā maķabbeti aña pīr-i nābāliĝ ve pīr-i (24) tıfl dirler ba‘zılar hār u hāşāk-ı dünyā-yı düzaķdur dimişler “*Eyķazanallāhu (25) min-nevmi‘l-ĝafleti ve eb‘adenā mine‘l-ĝafilīne ve ilħefenallāhu te‘ālā ilā şuħbeti‘ş- (26) şaliħīne ve ce‘ālnā mine‘l-‘abidine‘z-zakirīne biħurmeti nebiyyinā Muhammedin ‘aleyhisselamu (27) ve biħurmeti evliyāi‘l-vāşılīne amīn*”⁴⁵⁰

⁴⁵⁰ “Peygamber Muhammed aleyhisselamın hurmetine ve kendisine ulaşan evliyaların hurmetine Allah bizi gaflet uykusundan uyandırısın, gafillerden uzaklaştırsın, düzgün insanların sohbetine dahil etsin, bizi Allah’ı zikreden ve Allah’a ibadet edenlerden kılsın. Amin.”

İnkâr kerden-i ân cemâ'at berdu'â [185b] (1) ve şefâ'at-ı Değükî ve perîden-i İşân ve nâpeydâ şuden derperde-yi gayb (2) ve hayrân şuden-i Değükî ki berhevâ reftend yâ berzemîn

ol kıble-yi ehl-i mağâm (3) ol rehnümâ-yı hâş u 'amm ol hazret-i şeyh-i benâm ol kâmyâb u yâb-ı kâm (4) ol pîşvâ ve ol imâm cenâb-ı Hazret-i Mevlânâ kâddesenallâh bisırrihi'l-a'lâ (5) hazretleri bu sürh-i şerîfde ol cemâ'atuñ İmâm Değükî'nüñ du'â vü şefâ'atine (6) inkâr eyleyüb anlaruñ uçdıkların ve nâpeydâ olub ve re'y-i perde 'anîde (7) ihtifâ idüb İmâm Değükî'nüñ bu selâtin hevâya mı gitdiler yâhüd (8) yire mi batdılar bilemeyüb hayrân oldukların beyân idüb buyururlar ki

(2283) Beyt

(9) Çün rehîd ân keştî vü âmed bekâm

Şud namâz-ı ân cemâ'at hem tamâm

(10) çünkü ol kırtıldı ve murâd üzre geldi ol camâ'atüñ dağı namâzı tamâm oldu (11) bundan sonra

(2284) Beyt

Fecfeci' uftâd şân bâhem diger

K'în fuzülî kîst (12) ezmâ ey peder

fısıldı düşdi anlaruñ birbirleriyle böyle diyü ki ey peder bu bizden (13) kimüñ fuzülîliğidur diyü

(2285) Beyt

Her yekî bâân diger guftend sır

(14) Ezpes-i peşt-i Değükî müstetir

her biri bir gayrısı ile gizlü söyleşdiler (15) Değükî'nüñ arkası ardında gizleyen

(2286) Beyt

Guf her yek men nekerdestem kunûn

(16) İn du'â nî ezderûn nî ezbirûn

her biri didi ben eylememişüm şimdi bu du‘âyı (17) ne içerüden ve ne taşradan ya‘nî ol selâtinüñ her biri ol gemi (18) hâlâşı için zâhir ü bâtın ben du‘â itmedüm diyü söyledi bu kerre

(2287) Beyt

(19) *Guft m̄nā k’īn imām-ı m̄ ziderd*

Bü’l-fuḍūlāne münacātī bikerd

anlaruñ (20) biri didi beñzer ki bu bizüm imāmımız derdden bü’l-fuḍūlāne bir münacāt eyledi

(2288) Beyt

(21) *Guft ān dīger ki ey yār-i yakīn*

Mer merā hem m̄numāyed īn çünīn

ol biri de didi (22) ey yakın dost baña dañı buncılayın görünür ya‘nî evvelkinüñ kelām-ı pākin (23) taḣdīk buyurub fī‘l-vāki‘ ey ‘azīz baña dañı buyurduñ gibi bu du‘ā vü münacāt (24) imāmımızdan vāki‘ oldı gelür diyüb

(2289) Beyt

Ū fuḣūlī būdeest ezinķibāz

(25) *Kerd bermuḣtār-ı muḣlak i‘tirāz*

ol fuḣūl olmuşdur inķibāzdan ḣazret-i (26) muḣtār-ı muḣlaka i‘tirāz eyledi diyü söyleşüb

(2290) Beyt

Çün nigh kerdem zipes tā bingerem

(27) *Ki çı mīgūyend ān ehl-i kerem*

çünkü nazar eyledüm ardıma tāki gördüm ki ne söylerler [186a] (1) ol kerem aşḣabı ya‘nî imām Deķūķī ol cemā‘atden bu zıkr olınan aķvālī istimā‘ (2) idüb göreyüm ne buyururlar diyü çünkü ardıma nazar itdüm didi

(2291) Beyt

(3) *Yek ezīšanrā nedīdem dermaḳām*

Refte būdend ezmaḳām-ı ḥod tamām

anlardan (4) birisini maḳāmından görmedüm gitmişler idi maḳāmdan ḥodnümā
yaʿnī anlardan (5) hīç eser görmedüm

(2292) *Beyt*

Ne beçep ne rāst ne bālā ne zīr

Çeşm-i (6) tīz-i men neşud berḳavm-i çīr

ne şolda ve ne şağda ve ne yüksekde ve ne (7) alçağda benüm tīz gözüm ol ḳavmi
görmege yigin olmadı yaʿnī bir vechle anları (8) aşlā görmedim şöyle ki

(2293) *Beyt*

Dürrehā būdend gūyī āb geşt

Nī nişān-ı (9) pā vü nī gerdī bedeşt

gūyā anlar zerreler idiler şu oldu ne ayak nişānı (10) ve ne şahrāda toz nişānı zāhir
oldı şöyle nābūd oldılar ki

(2294) *Beyt*

(11) *Derḳıbāb-ı Haḳ şudend ān dem heme*

Derkudāmīn ravza reftend ān reme

(12) Haḳ Teʿālānuñ ʿizeti ḳubbelerine gitdiler ol nefes cümlesi ḳanğı bağçeye gitdiler

(13) ol süri yaʿnī maḳām-ı ravzaları ḳıbāb-ı Hażret-i Haḳḳda olub (14) bārgāh-ı

ḳurbda mesken eylediler anlardan ḥaberdar eyleyüb

(2295) *Beyt*

(15) *Dertaḥayyür māndem kʿīn ḳavmrā*

Çun büpüşānīd Haḳ berçeşm-i mā

hayretde ḳaldum (16) ki bu ḳavmi Haḳ Teʿālā Hażretleri bizüm gözümüzden nice
örtdi diyü

(2296) *Beyt*

(17) *Ān çünan pinhān şudend ezçeşm-i ū*

Miṣl-i ğavṭ-ı māhiyān derāb-ı cū

(18) ancılayın gizlendiler anuñ görenden ırmağa ʔalub gidici balıklar gibi (19) oldılar şöyle ki İmām Dekūķi Ĥazretleri

(2297) *Beyt*

Sālḥā derḥasret-i İṣān bümānd

(20) *‘Ömrhā derşevķ-i İṣān eşk rānd*

niçe yıllar anlaruñ ḥasretinde ʔaldı nice (21) ‘ömrler anlaruñ şevķinde göz yaşları sürdi

(2298) *Beyt*

Tu bügüyī merd-i Ḥaķ(22) ender naṣar

Key derāred bāḤudā zıkr-i beşer

Allāhı Te‘ālā a‘lem bu beyt-i şerīf (23) yā gürūh tīz nehıyyeye veyāḥud “İleyhi yeş‘adu’l-kelimü’ṭ-ṭayyibu ve ‘amelu’ş-şalihi (24) birrifķhi”⁴⁵¹ ʔavl-i kerīmin inkār iden “Ud‘ünī estecib lekum” ʔavl-i şerīfine (25) i‘timād itmeyen ʔavm-i bed girdāra ḥıṭāb buyurılmış ola ki ya‘nī ey nādān (26) ve bedbaḥt sen ḥayā itmeyüb merd-i Ḥaķķuñ ḥuzūrında dirsın ki ʔaçan (27) getir Ḥudā ile zıkr-i beşer ya‘nī zıkr-i Ĥazret-i Ḥaķķı rahmet ü ‘ināyet [186b] (1) iḥsān eylemek maķāmına ne keyfiyyet ile getirür getirmez dirsın ey münkir ü mu‘ānid (2) velīkin

(2299) *Beyt*

Ḥar ez’īn mīḥusbed İn cā ey fülān

Ki beşer dīdī tu İṣānrā ne cān

(3) eşek bundan uyur bunda ey fülān kimse ki sen beşer gördüñ anları cān (4) görmedüñ ya‘nī ey ğāfil ü ‘aṭıl olan ehl-i şuret ü zāhirīn olan (5) nuķuşperestsın

⁴⁵¹ “Güznel ve salih ameller O’nun merhametiyle O’na yükselir.”

nerīmān-ı hāzret-i ilāhī olan evliyā-yı kirāmı ‘āmmın şer (6) menzilesine tenzīl itdigün için ‘aql-ı ma‘āsuñ hūmār-ı dahl-ı cehl-i ğafletde (7) uyuyub qalmışdur

(2300) Beyt

Kār ez’īn vīrān şudest ey merd-i hām

(8) *Ki beşer dīdī mer işānrā çü ‘ām*

işin bundan hārāb olmuşdur ey çig (9) Ādem ki beşer gördün bunları ‘āmm gibi ya’nī ey merd-i hām u nātāmāmsın evliyā-yı (10) kirāmı ki maqbūlān-ı dergāh-ı ilāhīdürler anları ‘āmmıları mānendi gördigünden kendi (11) dīn ü imān kārūñ vīrān eyledün

(2301) Beyt

Tu hemān dīdī ki īblīs-i la’īn

(12) *Guft men ezāteşem Ādem zi’īn*

hemān sende anı gördün ki la’īn (13) şeytān didi ben āteşdenüm Ādem tobraqdan ya’nī ey ahmaq senün (14) evliyā-yı ‘azāmı ‘āmmı nāsa kıyās eylemek hemān aña beñzer ki īblīs-i la’īn (15) Hāzret-i Ādemi tobraqdan görüb secde itmeyüb mel’ün oldığı gibi (16) senün dahı mel’ün u maṭrūd olmañ emr-i muqarrerdür eger tevbe vü istiğfār idüb (17) i’timād-ı fāsīdünden rücū‘ itseñ imdi

(2302) Beyt

Çeşm-i īblisāne-*(18) *rā yek dem bübend

Çend bīnī şüret āḫir çend çend

şeytānlık gözünü bir naqş (19) bağla nice bir görürsün şureti āḫir niçe bir niçe evliyā-yı ‘azāmı inkāruñ (20) sebebiyle muqarrebüñi nār-ı dūzaḫ idersün çünki taḫkīk aḫvāl böyledür

(2303) Beyt

(21) *Ey Deqūķī bādū çeşm-i hemçü cū*

Hīn müber ümmīd-i işānrā bücū

ey Deķūķī (22) iki ırmaķ mānendi göz ile şaķın ümīd iletme anları taleb eyle egerçi
hıtab (23) Deķūķīyedir yāhūd Deķūķī kendi nefsi-pāklerine hıtab idüb dimiş ola (24)
velīkin ey tālīb-i müsta‘id ve ka‘iledür ki ey tālīb-i haķikat gözlerün yaşını (25)
aķıdub zinhār evliyā-yı ‘azāmdan ümīdi kesmeyüb anlarun taleb ü (26) h‘āhişinde ol
(2304) Beyt

Hīn bücū ki rükn-i devlet custenest

(27) *Her güşādī derdil ender bestenest*

şaķın talebde ihmāl itmeyüb [187a] (1) zinhār evliyāullāh talebinde ol ki devletün
rükn-i anlarun talebindedir gönül içinde olan (2) her açlık ya‘nī “*İnne me‘al ‘usri
yusrā*”⁴⁵² muķtezāsınca ferc-i harc ü feraħ u teraħ (3) feyz ü baş insānuñ kalbinde
biribirin te‘āķub itmededür kabz-ı muğber (4) olub güşādden nāümīd olmayub
hemān rüz u şeb kirām talebinde olub

(2305)(5) Beyt

Ezheme kār-ı cihān perdāhte

Kū vü kū migū becān çun fāhte

dünyānuñ (6) cem‘ī qarından düzilmiş üveyik kuşu gibi kū kū kū söyle ya‘nī cem‘ī
māsivāyı (7) kalbünden iħrāc idüb ehlullāha muķārin olmağı gice gündüz du‘ā vü
temennā (8) vü ricā eyle

(2306) Beyt

Nīk binger ender‘in ey muħtecib

Ki du‘ārā best Haķ berestecib

(9) güzel baķ bunuñ içine ey perdelenmiş ki du‘āyı Hāķķ Te‘ālā hazretleri estecib
(10) üzre bağladı ya‘nī maħcüb-ı hicāb-ı beşeriyet-i im‘ān nazār eyle kitāb-ı kerīm-i
(11) hazret-i Hāķķa nazār eyle ki Hazret-i Hudāvend tevānā *ud‘ünī estecib lekum*
buyurmuşdur (12) imdi şıdķ u iħlāş ile du‘ā vü ricāyı elden koma zīrā

⁴⁵² “Gerçekten, güçlülükle beraber bir kolaylık vardır.” (İnşirah 94/6)

(2307) Beyt

Her kirā dil pāk (13) *şud ezi'tilāl*

Ān du'āyeş mīreved tā zū'l-celāl

her kimün ki göñli (14) 'illetlerde pāk oldu anuñ ol du'ası huzūr-ı hāzret-i Rabbü'l-
'ālemīne gider (15) ya'nī hevā-yı hābs-ı nefsanīyye ve igvā-yı şeytāniyyeden pāk ü
şāfī olan kimse- (16) nūñ du'ası Hāzret-i Allāha şu'ud u 'urūc ider ki murād kelime-
yi tevhīd ü tesābīh (17) ü teḳādīs ü ma'ārif-i Hāḳḳānī ve bunlara müşābih ezḳār-
Hāzret-i Hāḳḳa şu'ud ider (18) ki sūre-yi Fātırdā olan bu āyet-i kerīme-i beyt-i
şerīfün ma'nā-yı feyz-i ihsānından (19) burhan-ı ḳatı' oldığı nümāyāndur ḳavluhü
Te'ālā ḳalühü Te'ālā *“Yes'adu'l-kelimu't-tayyibu vel 'amelu's (20) sālihu
yerfe'uhu”*⁴⁵³

Bāz şerḥ kerden-i hikāyet-i ān ḫālib-i rūzī-yi ḫelāl (21) *bīkesb ü renc der'ahd-ı Dāvūd*

'aleyhisselām ve müstecāb şuden-i (22) *du'ā-yı ü*

ol husrev-i ehl-i kemāl ol zinde-yi ehl-i cemāl vaşında 'aḳl u fikr-i lāl (23) ol nāḫıḳ-ı
sihr-i ḫelāl

maḳbūl-ı Hāḳ celle celāl cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu (24) hāzretleri
çünki i'tilālden pāk göñlüñ du'ası cenāb-ı zū'l-celāle gider (25) buyurdı ol ḳavl-i pāki
te'kīd için bu sūrḫ-i şerīfde Hāzret-i Dāvūd 'aleyhi- (26) s-selām zamān-ı şerīfde
kesb ü rencsüz ḫelāl rızḳ ḫāleb iden kimesne- (27) nūñ hikāyesini girü şerḫ idüb ol
kimesnenüñ du'ası müstecāb olduğunu [187b] (1) beyān idüb buyururlar ki

(2308) Beyt

Yādem āmed ān hikāyet k'ān faḳīr

(2) *Rūz u şeb mīkerd efḡān u nefīr*

ḫāḫırıma geldi ol hikāye ki ol faḳīr (3) kimesne ki gice ve gündüz feryād ü fiḡān
eylerdi

⁴⁵³ “Güzel sözler ancak O'na yükselir. Salih ameli de güzel sözler yükseltir.” (Fatır 35/10)

(2309) *Beyt*

V'ezḤudā mih^vāst (4) *rūzī-yi ḥelāl*

Bīşikār u renc ü kesb ü intikāl

ve Ḥaḳ Te'ālā (5) ḥazretlerinden ḥelāl rızḳ taleb iderdi şikār ü [r]enc ü kesb ü intikāl-
(6) süz

(2310) *Beyt*

Piṣ ez'in guftim ba'z-ı ḥāl-i ü

Lik ta'vīk āmed u şud penc tu

(7) bundan evvel söyledün anuñ bāzı ḥālını amā ta'vīk gelüb büklüm ḳatlandı (8)
ya'nī ol evvelini renc ü zaḫmet ḥelāl rızḳ taleb iden faḳirüñ ḳışsasınıñ (9) ba'zın
naḳl eylemiş idük velikin “*El-keḷāmu tecebbürü'l-keḷām*”⁴⁵⁴ ḥasbince tavīḳāt (10)
gelüb münāsebet ḳatı açılmamış idi

(2311) *Beyt*

Hem bügüyimeş kucā ḥ^vāhed guriḫt

(11) *Çün ziebr-i faẓl-ı Ḥaḳ ḫikmet biriḫt*

hem söyleyelüm ḳande ḳaçsa gerek (12) çünki Ḥaḳ Te'ālā ḥazretleri iḥsān
buludundan ḫikmet dökdi işte imdi (13) ol muḳaddimā beyān itdigimiz faḳirüñ
ḳışsasınıñ neticesi bu ki

(2312) *Beyt*

(14) *Şāḫib-i gāveş bidīd guft hīn*

Ey bezulmet gāv-ı men geşte rehīn

(15) ol göz şāḫibi ol faḳiri görüb āgāḥ ol didi ey şol kimesne ki (16) senüñ zulumde
benüm öküzüm rehn olmuşdur

(2313) *Beyt*

Hīn çirā (17) *kuştī bügü gāv-ı merā*

⁴⁵⁴ “Söz sözü zorlar”

Ebleh-i ʔarrār insāf ender ā

dise niçün öldürdüñ (18) benüm öküzimi ey ʔarrār aḥmaḳ inşāf içine gel de beyān eyle didükde

(2314)(19) *Beyt*

Guft men ruzī ziḤaḳ miḥ^vāstem

Ḳiblerā ezlābe miārāstem

(20) ol faḳīr öküz şāḥibine didi ben Ḥaḳ Te‘ālā ḥāzretlerinden rızḳ isterdüm (21) ḳibleyi yalvarımdan ʔonadırdum ya‘nī du‘ā vü niyāz eylemelerle

(2315)(22) *Beyt*

Ān du‘ā-yı köhneem şud müstecāb

Ruzī-yi men būd kuştem nek cevāb

(23) benüm ol eski du‘ām ḳabül oldı öküz benüm naşībüm idi öldürdüm işte (24) cevāb didükde

(2316) *Beyt*

Ū ziḥuşm āmed ginbāneş girift

Çend müştī⁽²⁵⁾ zed berūyeş nāşigift

ol ğazaba geldi yaḳasın ʔıtdı niçe yumruḳ (26) urdı yüzi üzre ‘acebsüz ya‘nī şāḥib-i ğāv zebḥ iden faḳīrūñ (27) yaḳasına yapışub yüzine birḳaç yumruḳ urdı

Reften-i her dü ḥaşm [188a] (1) nezd-i Dāvūd-ı nebī ‘aleyhi’s-selām

ol vāriş-i şadı’l-şudūr ol (2) hem şükūr ol na‘il ü şal ğafūr baḥr-ı kerem-i deryā-yı nūr cenāb-ı Ḥāzret-i (3) Mevlānā-yı Ḥudāvendigār Ḥāzret-i Mevlānā ḳuddise sırrāhu bu sürḥ-i şerīfde ol hem iki ḥaşmuñ (4) Ḥāzret-i Dāvūd ‘aleyhisselām ḥuzūrına gitmelerin beyān idüb buyururlar ki

(2317)(5) *Beyt*

Mikeşideş tā beDāvūd-ı nebī

Ki biyā ey zālīm-i ğīc ü ğabī

anı çekdi (6) tā Dāvūd-ı nebīye degin ki gel ey egri ve aḥmak zālīm diyü yaʿnī öküz
şāhibi (7) ol faķiri Ḥazret-i Dāvūd ʿaleyhisselām ḥazūrına degin süñerek çeküb (8)
getürüb ey egri ve aḥmak ve zālīm

(2318) Beyt

Ḥüccet-i bārīd rehā kuney degā

(9) *ʿAql derten āver ü bāḥviş ā*

şovıķ ḥücceti terk eyle ey azğun ʿaqlı (10) tene getir de kendüñe gel

(2319) Beyt

Ey çı migüyī duʿā çı bud meḥand

(11) *Berser ü riş-i men ü ḥvīş ey levend*

bunı ne söylersin duʿā ne olur gülme (12) benüm şaķalum ucına ve kendiñe ey
levend yaʿnī bu gūne bīmāʿnā kelimātdur duʿādan (13) ne ḥāşıl olur senüñ bu
kelimātuñ beni ve seni temeshura itmekdür bu güftārdan (14) fāriğ ol diyü şāhib-i
gāv ol faķire serzeniş gūne kelimātlar itdükte

(2320)(15) Beyt

Guft men bāḤaķ duʿāhā kerdeem

Enderʿin lābe besī ḥun ḥurdeem

(16) ol faķir didi ben Ḥazret-i Ḥaķķa duʿā eylemişüm bu yolu ırmaķda çok ķan
yimişüm (17) yaʿnī bu niyāz u temennāda bīḥadd ḥün-ı dil nüş eylemişüm

(2321) Beyt

(18) *Men yaķīn dārem duʿā şud müstecāb*

Ser bizen berseng ey münker ḥiṭāb

(19) ben yaķın tatarum duʿām maķbül-ı Ḥazret-i Ḥaķ oldu başuñı taşa ursun (20) ey
inkār ile söz söyleyici kimse diyü ol faķir müddeʿi-yi gāve ḥiṭāb itdükte

(2322)(21) Beyt

Guft gird āyīd hīn ey müslimīn

Jāj bīnīd u feṣār-ı ın mehīn

(22) müdde^{ı̄}-yi gāv feryād idüb yā müslimīn cem^{ı̄} olub gelüñ beyhüde ve ḥuda^{ı̄}a (23) vü ihānetler görüñ ya^{ı̄nı̄} biri hāy idüb baña olan teẓallüme nazār eyleñ görüñ ki

(2323)(24) *Beyt*

Ey müselmānān du^{ı̄}ā māl-i merā

Çun ezān-ı ü kuned behr-i Ḥudā

(25) ey müselmānlar du^{ı̄}ā benüm mālümü nice anuñ mālı eyler Allāh ^{ı̄}aşqına ḥālime nazār idüb (26) bu Ādemüñ beyhüde sözi istimā^{ı̄} eyleñ ki

(2324) *Beyt*

Ger çünin būdī heme (27) ^{ı̄}ālem bedīn

Yek du^{ı̄}ā emlāk burdendī bekīn

eger buncılayın olayd[ı] dükeli [188b] (1) ^{ı̄}ālem bu şīvede bir du^{ı̄}ā ile birbirlerine kīn idüb mülklerin iletürlerdi (2) ve daḥı

(2325) *Beyt*

Ger çünin būdī gedāyān-ı ḍarīr

Muḥteşem geşte budendī vü emīr

(3) eger buncılayın olaydı kör dilenciler muḥteşem olub beg olurlardı ki

(2326) *Beyt*

(4) *Rūz u şeb ender du^{ı̄}āyend u senā*

Lābegūyān ki tu dih mān ey Ḥudā

(5) gice güzdüz du^{ı̄}ā vü senā içindedürler yalvarmaqlar ile sen vir yā Rabb bize (6) diyüb dirler ve yalvarırlar ki

(2327) *Beyt*

Tā tu nedhī hiç kes nedhed yaḳīn

(7) *Ey güşāyende tu büğşā bend-i ın*

İlāhī mādāmki sen virmeysin taḥkīkan hīç (8) kimesne virmez ey açıcı sen aç bu bağı diyüb yā Rabb sen fetḥ eyle (9) diyü çağrışub du‘ā vü niyāz u temennālar iderler zīrā

(2328) Beyt

(10) *Mekseb-i kūrān buved lābe’v du‘ā*

Cüz leb-i nānī neyābend ez‘atā

(11) bu yalvarub du‘ā eylemek körlerüñ şana’tıdur böyle iken bir dilim etmekden

(12) ğayrı bulmazlar ‘a‘tā vü iḥsāndan ya‘nī du‘ādan buldukları ancak bir nān-ı pāre-

(13) dūr diyü öküz şāhibi ḥalk içinde bu güne tekellüm eyledükde

(2329) Beyt

(14) *Ḥalk guftend ĩn müselmān rāst-güst*

V’ĩn fūrūşende-yi du‘āhā zulmcüst

(15) ḥalk didiler ki bu müselmān toĝru ve bilicidür ve bu du‘ālar şatıcı zulm isteyicidür zīrā

(2330) (16) Beyt

ĩn du‘ā key bāşed ezesbāb-ı milk

Key keşīd ĩnrā şerī‘at ḥod besilk

(17) bu du‘ā mülk esbābından kaçan olur bunu şerī‘at kaçan silkine çeker (18) ya‘nī

du‘ā mülke sebep olmaz ve bu kavli şerī‘at kabül itmez bu bir nāşerī‘at (19) sözdür

du‘ā ile bir kesün mülki āḥer mülk olmaz mülk olan

(2331) Beyt

(20) *Bey‘ ü baḥşīş yā vaşıyyet yā a‘tā*

Yā zicins-i in şeved milkī turā

(21) şatmak yā bağışlamak yāḥūd vaşıyyet itmek yāḥūd iḥsān eylemek yā bunuñ (22)

cinsinden olan eşyā saña bir mülk olur yoḥsa du‘ā ile āḥerüñ (23) mülki saña mülk

olmaz

(2332) *Beyt*

Derkudāmīn defterest īn şerʿ-i nev

(24) *Gāvrā tu bāz dih yā ḥabs rev*

bu yeñi şerīʾāt kañğı kitābdadur öküzi (25) girü vir yāḥūd ḥabse yüri diyü ḥalk bu maḳüle niçe güft ü gü eyledüklerinde

(2333)(26) *Beyt*

Ū besūy-i āsmān mīkerd rū

Vāḳıʿa-yı mārā nedāned ḡayr-ı tu

ol (27) ḥvāhende-yi rūzī ve geşte küşende-yi gāv olan faḳīr bīçāre āsmān ṯarafına [189a] (1) ṯutub ilāhī bārī Teʿālā bizüm vāḳıʿamuzı senden ḡayrı kimse bilmez ilāhī yā Rabb

(2334)(2) *Beyt*

Derdil-i men ān duʿā endāḥtī

Şad ümīd ender dilem efrāḥtī

benüm göñlüm (3) imdi ol duʿāyı itdūñ göñlüm içinde yüz ümīd yalınlatduñ ol eçlden

(2335)(4) *Beyt*

Men nemīkerdem güzāfe ān duʿā

Hemçü Yūsuf dīde būdem ḥvābhā

(5) yā Rabb ben ol duʿāyı beyhūde ve bīmaʿnā eylemezdüm Ḥazret-i Yūsuf ʿaleyhisselām (6) gibi düşler görmiş idüm didi bu münāsebetle Ḥazret-i Yūsuf ʿaleyhisselāmuñ rüʿyā- (7) ların beyān idüb ol siyāḳda nuşḥ u pendile aḥvāl-i ṯarīḳ-i ilāhīyi ʿayān (8) idüb buyururlar ki

(2336) *Beyt*

Dīd Yūsuf āftāb u aḥterān

Pīş-i ü secde- (9) kūnān çun çākerān

Hzret-i Yūsuf ‘aleyhisselām rü’yalarında güneş ve yıldızlar (10) gördi anuñ öñünde kullar gibi secde idiciler nitekim süre-yi Yūsufda Hzret-i Yūsuf (11) lisânından cenâb-ı ‘izzet Hzret-i nebiyyi şāhib-i şa‘ādeti “*Naħnu naķuşşu ‘aleyke* (12) *aħene’l-ķssaş*”⁴⁵⁵ emr ü fermânından sonra “*İz ķāle yūsufu li ebīhi yā ebeti* (13) *innī ra’eytu eħade ‘aşera kevkeben ve’ş-şemse vel ķamere rae’ytuhum lī sācidīn*”⁴⁵⁶ (14) buyurub Hzret-i Yūsuf ‘aleyhisselāmuñ vākı‘aların beyân buyurmuşdur (15) böyle olıcek çünki Hzret-i Yūsuf ‘aleyhisselām ol rü’yā-yı şālihi (16) gördi

(2337) Beyt

İ’timādeş būd berħ vāb-ı dürüst

Derçeh ü zindān cüz anrā mīnecust

(17) i’timādı var idi şahih düşe kıyuda ve zindānda andan ğayrısın taleb (18) itmezdi ya‘nī rü’yāsına kemāl i’timād u i’tikāddan kıyuda ve zindānda (19) rü’yānuñ zühürın taleb idüb andan ğayrı maṭlabları olmayub

(2338)(20) Beyt

Z’i’timād-ı ān nebūdeş hīç ğam

Ezğulāmī v’ezmelām u bīş ü kem

(21) ol i’timāddan hīç aşlā ğamı olmazdı kölelikden ve melāmet olunmadan (22) ve az çok zaħmet ve elemden aşlā ķalb-i pāklerine güç gelmezdi

(2339) Beyt

(23) *İ’timādī dāşt ü berħ vāb-ı ħ vīş*

Ki çü şem‘i mīfurūzīdeş zipīş

(24) cenâb-ı Hzret-i Yūsuf ‘aleyhisselām öyle bir i’timād tutardı kendi dü’şi (25) üzeriñe anuñ dü’şi şem‘ gibi öñünde ziyā küster ve nürpāş idi

(2340) Beyt

⁴⁵⁵ “Sana bu Kur’an’ı vahy etmekle kıssaların en güzelini anlatıyoruz.” (Yusuf 12/3)

⁴⁵⁶ “Hani Yūsuf, babasına ‘Babacığım! Gerçekten ben (rüyada) on bir yıldız, güneşi ve ayı gördüm. Gördüm ki onlar bana boyun eğiyorlardı’ demişti.” (Yusuf 12/4)

(26) *Çün derefkendend Yūsufṛā beçāh*

Bāng āmed sem^ᶜ-i ūrā ezilāh

çünkü (27) Hāzret-i Yūsuf ᶜaleyhisselāmı kuyuya bıraktılar mübārek gūşuna Hāzret-i Haqqdan [189b] (1) nidā geldi ki

(2341) *Beyt*

Ki tu rūzī şeh şevī ey pehlevān

Tā bümālī īn cefā (2) *berrūy-i şān*

sen bir gün olur pādişāh olursun ey pehlivān bu (3) cefāyı anlaruñ yüzlerine tā göresin ya^{ᶜnī} ihvān-ı Hāzret-i Yūsuf ᶜaleyhisselāmı (4) cāha atduklarında hāzret-i ᶜizzetden bu beyān olunduğı vech üzre nidā geldi ammā

(2342) *Beyt*

(5) *Kāʼil-i īn bāng nʼāyed dernazar*

Līk dil bişnaht kāil ezeşer

bu zindānuñ (6) kāʼili nazara gelmez velīkin gönül añladı kāʼil eşerden şöyle ki

(2343) *Beyt*

Ḳuvvetī vü rāhatī (7) *vü mesnedī*

Dermiyān-ı cān futādeş zʼān nidī

bir kuvvet ü rāhat u mesned (8) Hāzret-i Yūsufuñ mübārek hayātı ortasına düşdi ol nidādan andan şoñra

(2344) (9) *Beyt*

Çāh şud bervey bedān bāng-i celīl

Gülşen ü bezmī çü āteş berHalīl

(10) ol nidā-yı celīlden Hāzret-i Yūsufa kuyu gülşen ü meclis oldı āteş (11) Hāzret-i Halīlullāh ᶜaleyhisselām gülzār olduğı gibi

(2345) [*Beyt*]

Her cefā ki (12) *ba^ᶜd ezāteş mīresīd*

Ū bedān kuvvet beşādī mīkeşīd

andan (13) şoñra bir miḥnet ü cefā ki Ḥāzret-i Yūsufa irişdi Ḥāzret-i Yūsuf (14)
‘aleyhisselām ol nidā kuvveti ile elem ü zaḥmeti şādī ve sürür ile geçdi (15) meşelā

(2346) [Beyt]

Hem çünan ki zevk-i ān bāng elest

Derdil-i her mü’minī tā ḥaşr(16) hest

hem ancılayın ol *elestü birabbikküm* nidā-yı kerīminüñ zevki tā vaqt-i (17) ḥaşre
degin her mü’min-i müvehḥıduñ kalb-i pākinde vardur

(2347)(18) [Beyt]

Tā nebāşed derbelā şān i’tirāz

Ni ziern u nehy-i Ḥaḫ şān inkıbāz

(19) tā ki belā vü miḥnete ve faḫr u meşakḫate ve sitem ü şiddete anlaruñ i’tirāzları
olmayub (20) şabr u ḥilm ü sükütı şān‘at eyleyüb avām u nevāhī-yi Ḥāzret-i Ḥaḫdan
(21) anlara inkıyāz ḥāşıl olmasun içün ki

(2348) [Beyt]

Loḫma-yı ḥükmi ki telhī(22) mīnihed

Gülşeker anrā güvāriş mīdihed

bir ḥükm loḫması ki bir acılı vaz‘ (23) eyler gülşeker aña siñmeklik virür ya‘nī
Ḥāzret-i Ḥaḫkuñ celletü ‘azīmetihi (24) emr ü fermānı loḫması ki anı ekl itmek
acıdur līkin şabr u taḥammül (25) gülşekeri ol acıyı bedene siñdürüb sāliki
inkıbāzdan ḥıfz (26) ider yāḥūd zevk-i gülşekerler bāng-ı elest merāreti lezzet idüb
(27) mü’minden inkıyāzı vāki‘ ve kalbe zevk ü şevk ü nūr-ı ḫā‘at vāz‘ [190a] (1) olur
ve illā

(2349) Beyt

Gülşeker ānrā ki nebved müstened

Loḫmarā z’inkār ü ḫay mīkuned

(2) gülşeker aña ki müstened olmaz ol kimse inkârından loğma kuşar ya‘nî (3) gönünde zevk-i bāng-ı elest olmayan mu‘ānid merāret-i t̄ā‘ata (4) taḥammül idemeyüb kay ider ki emre imtişāl idüb nevāhīden ictināb (5) itmez ammā

(2350) Beyt

Her ki ḥvābī dīd derrüz-ı elest

Mest bāşed derreh-i (6) t̄ā‘āt mest

her şol kimse ki bir düş gördi elest gününde (7) ol kimse t̄ā‘āt ve kulluğ yolında mest olur mest şöyle ki

(2351)(8) Beyt

Mikeşed çun üştür-i mest in cuvāl

Bifütür u bīgümān u bī- (9) melāl

mest deve gibi bu ‘ibādet yük cuvālını çeker fitür u zann (10) ü melāl[süz] ya‘nî t̄ā‘at-ı Hağdan melāl ü fütürsüz mü‘min-i şādık (11) bārī ‘ibādeti üştür-i mest gibi çeküb elem ü zaḥmet çekmez şöyle ki

(2352)(12) Beyt

Kefk-i taşdıkeş begird-i püz-ı ü

Şud güvāh-i mestī vü dilsüz-ı ü

taşdıķ (13) köpügi anuñ ağızı eṭrāfında anuñ gönli yanub mest olduğınuñ (14) şāhidi oldu bu kerre

(2353) Beyt

Üştür ezkuvvet çü şīr-i ner şude

(15) Zīr-i şeğl-i bār endekḥūr şude

deve kuvvetden arslan gibi olub (16) yük sıķleti altında az yiyici olmış oldu ya‘nî nūr-ı rühāniyyet nefsā- (17) niyyete gālib olub sālīk-i şādık “*Ḳalīlū’-ekli ve kesru’-kuvveti*”⁴⁵⁷ olub

⁴⁵⁷ “Az ye, kuvvetin çoğalsın.”

(2354)(18) *Beyt*

Z'arzū-yı nāka şad fāka ber'ū

Mīnumāyed kūh pīşeş tār-ı mū

nāka-yı (19) haqīkat arzūsiyla yüz meşekkat hamle anuñ üzerinde tağ öñünde (20) şac kılı mānendi görünür işte imdi haqīkat-ı aḥvāl çünki bu minvāl (21) üzeredir lā şübhete fih

(2355) *Beyt*

Derelest ān k'ü çünin ḥ^vābī nedīd

(22) *Ender'in dünyā neşud bende'v mürīd*

‘ālem-i elestde ol kimse ki buncılayın (23) düş görmedi bu dünyāda ol kimse bende vü mürīd olmadı

(2356) *Beyt*

(24) *V'er büşud ender tereddüd şad dile*

Yek zamān şükresteş u sālī gile

ve eger (25) oldı ise tereddüd içinde yüz gönüllü bir zamān şükri olur bir yıl feryādı (26) olur ya‘nī ḥ^vāb-ı elesti görmeyüb ancak erbāb-ı fenā ve ehl-i fakruñ (27) şüret-i naqşına bağlanub şadākat iddi‘asıyla zu‘m-ı fāsīd ile [190b] (1) ve da‘vā-yı kāsīde mübtelā olub ḥidmetin begendirüb ögünmek ve felān tekyede (2) çilem çıkarub tācum tekbīrletdüm diyüb lāf ü güzāf esīri olan her devrān-ı (3) derbederān-ı bīnūr u ferān varduqları tekyenüñ erbābından birkaç gün şükrān (4) üzre olurlar ise bir yıl da şikāyet ü fiğān iderler maḳūleler ḥ^vāb-ı (5) elesti görmeyüb gördüm zann u gümānında olan neket-i ḳaltabāndur ki ne aḥvāl (6) bilüb söz bilür ve ne aḥvāl bilene inḳiyād idüb söz tutar kendi (7) bilgisine gidüb ḳasvet-i kalbile aḥvāli ḥarāb olub

(2357) *Beyt*

(8) *Pāy-ı pīş ü pāy-ı pes derrāh-ı dīn*

Mīnihed pā şad tereddüd bīyakīn

(9) öñ ayağını ve ard ayağını dīn yolunda tüz tereddüd ile yakınsuz qor (10) ya‘nī bir merd-i kāmile kemāl ile teslimiyyet gösterüb i‘tikādun lī yeter i‘tikādun (11) siz[e] yeter kavlince tereddüdden hūlāşa imkân bulmaz feizā kāne kezalik

(2358) (12) Beyt

Vāmdār-ı şerh-i ĩnem nek girev

V’er şitābest zielem neşrah şinev

(13) bunuñ şerhini itmege borcluyum işte rehn ve eger ivedüñ var ise (14) “*Elem neşrah leke şadrak*”⁴⁵⁸ āyet-i kerīmesinden işidüb işit (15) ya‘nī ey t̄alib-i şādık şıdk u hūlūş eyle ve mūrīd olanlaruñ ve taqlīd (16) olanlaruñ aḥvāllerini şerḥ ü ĩzāḥ eylemek saña olsun beyān (17) iderüm ve bu birkaç beyān itdigüm kelimāt-ı kudsıyye ve ebyāt-ı ünsüyye-yi meşneviyye (18) saña rehn olsun eger ‘acele idüb bu aḥvāli fehme şitāb eylerseñ (19) “*elem neşrahdan*” istimā‘ eyle böyle dimek kalbüñi tevsic idüb zīk-ı cehl (20) ü ḡafleti ḳalbüñden hūlūş eyle ‘ibādet idüb izāle ve iḥrāc eyle dimek (21) olduḡı ḳıdvetü’l-‘ārifīn pişvā-yı ehl-i yakīn şāriḥ-i Meşnevī-yi cenāb-ı (22) ḥāzret-i ḥudāvendigār Mevlānā Celāleddīn **Anḳaravī İsmā‘īl Dede Efendī** (23) ḥāzretlerinüñ Cāmi‘ü’l- Ayātnām kitāb-ı müsteḫāblarında meşṫūr u (24) muḳayyeddür felyaṭlub fihi

(2359) Beyt

Çün nedāred şerh-i ĩn ma‘nā kerān

Ḥar besūy-ı (25) müdde‘ī-yi ḡāv rān

çünki bu ma‘nānuñ şerhi nihāyet ṫutmaz eşegi (26) öküz da‘vācısı ṫarafına sür ya‘nī ol faḳīr rüzī ṫaleb eyle müdde‘ī-yi ḡāvuñ (27) ḥāllerine müncer oldu anı beyān eyle yā Mevlānā diyü zāt-ı pāklerine ḥiṫāb [191a] (1) buyurmuş olalar öyle olıcek

(2360) Beyt

⁴⁵⁸ “(Ey Muhammed!) Senin göğsünü açıp genişletmedik mi?” (İnşirah 94/1)

Guft kürem h'vānd z'īn cürm ān degā

(2) *Pes Bilisāne kıyāsest ey Hūdā*

ol fakīr rūzī taleb ve gāvkeş dergāh-ı (3) 'izzete niyāz idüb didi ki baña bu cürmden
ötürü ol yaramaz azğun kör (4) didi anuñ baña kör diyüb kūrāne teşbīh eylemesi
ziyāde īblīs gibi kıyās eylemekdür (5) yā Rabb diyüb

(2361) *Beyt*

Men du'ā kūrāne key mikerdeem

Cüz muhālif gedye key (6) āverdeem

İlāhī ben kaçan körler gibi du'ā eylemişüm Hāzret-i Hāluğdan gayrıya (7) kaçan
minnet ü ricā eylemişüm ya'nī benüm du'ā vü niyāzum Hāzret-i Hāğğa olub ümīd ü
(8) nazārum dahı kemāl-ı kudret-i Hāğğa idi körlerüñ du'āsı ise böyle degüldür ki
körler (9) yā Allāh diyüb hāğğdan ümīd iderler benüm du'ām öyle degül iken ol
yaramaz beni (10) kūrān u sā'ilāne teşbīh idüb kör didi ilāhī yā Rabb

(2362) *Beyt*

(11) *Kūr ezhalkān tama' dāred zicehl*

Men zitu k'eztust her düşvār sehl

kör (12) hāğğdan tama' tutar cehlden ben senden tama' u ümīd tutarum zīrā
sendendür (13) her müşkülüñ āsānlığı ilāhī Hāluğum

(2363) *Beyt*

Ān yekī kürem zikūrān bişmurīd

(14) *Ū niyāz-ı cān u ihlāšem nedīd*

ol bir kör beni körlerden şaydı ol benüm (15) cānımuñ niyāz-ı ihlāsın görmedi yā
Rabb perverdigārum

(2364) *Beyt*

Kūri-yi ışkest (16) Īn kūrī-yi men

Hubbu yu'mī ve yuşimmest ey hasen

benüm körlüğüm ‘aşk (17) körlüğüdür zīrā ey ḥāsen olan kerīm “*Ḥubbi yu‘mī ve yeşumm*”⁴⁵⁹ dur

(2365) Beyt

Kürem ez- (18) *ğayr-ı Ḥudā bīnā bedū*

Muktezā-yı ‘ışk ĩn bāşed bügū

Ḥāzret-i Ḥāḳdan ğayrıdan (19) a‘mā ve anuñla göriciyüm ‘aşk u maḥabbetüñ muktezāsı bu olur söyle ya‘nī ey (20) Ḥālūḳ-ı tevānā baña ‘ināyet ü hidāyet idüb ilāhī

(2366) Beyt

Tu ki bīnāyī zikūrānem (21) *medār*

Dā‘irem bergird-i luṭfet ey medār

sen ki başırsın beni körlerden tutma (22) ey Ḥayy ü Ḳayyum ü Tevānā ben senüñ luṭfuñ ve keremüñ eṭrāfında dönüciyüm

(2367) Beyt

(23) *Ān çünan ki Yūsuf-ı şiddīkrā*

Ḥvāb bünmūdī vü geşteş müttekā

ancılayın ki şiddīḳ (24) olan Ḥāzret-i Yūsuf ‘aleyhisselāma düş gösterdüñ ve ol düşe (25) dayanıcı oldu

(2368) Beyt

Mer merā luṭf-ı tu hem ḥvābī numūd

Ān du‘ā-yı bīḥadem (26) *bāzī nebūd*

baña daḥı senüñ luṭfuñ düş gösterdi benüm ol ḥadsüz du‘ām (27) oyun degül idi ya‘nī ben daḥı ol gördüğüm düşe i‘timād u du‘ā vü niyāz u lābeler [191b] (1) eyledüm ammā ilāhī Ḥudāvendüm

(2369) Beyt

Mīnedāned ḥalk esrār-ı merā

⁴⁵⁹ “Kör ve sağır sevgisidir.”

Jāj midānend güftār-ı merā

(2) halk benüm esrārımı bilmezler beyhüde bilürler benüm sözlerimi böyle olsa halkuñ benüm (3) sözlerimi ve du‘ālarımı bīma‘nā vü beyhüde bildükleri

(2370) Beyt

Ḥakk-ı şānest u (4) key dāned rāz-ı ğayb

Ġayr-ı ‘allām-ı sır u settār-ı ğayb

anlaruñ ḥakkıdır ve kim bilür (5) ğayb rāzını ‘allām-ı sır ve settār-ı ğayb olan Ḥazret-i Allāhdan ğayrı diyüb (6) ol faķır ve niyāz ü ‘arz-ı hācāt birle söylenüb kelimāt iderken

(2371) Beyt

(7) Ḥaşm gufteş rü bemen kun ḥak bügü

Rü çı süy-ı āsmān kerdī ‘amū

ḥaşm ana (8) didi ki yüzüni baña eyle ḥak söyle ‘amüce yüz niçün gök tarafına eyledüñ ya‘nī (9) göge baķub söz söyleme baña yüz tütüb kelām-ı Ḥak söyle bu yoḥsa

(2372) Beyt

(10) Şeyd mīārī ğalaṭ mīefkenī

Lāf-ı ‘ışk u lāf-ı ķurbet mīzenī

(11) delülik getürüb mağlaṭa bırağarsın ‘aşıklık lāfin ve ķurbet lāfin öfersin

(2373)(12) Beyt

Bākudāmīn rüy-ı çün dil murdei’

Rüy-ı süy-ı āsmānhā kerdei’

ey faķır (13) çünki sen ķalbi mürdesin ne yüz ile göklere yüz tütarsun diyü müddei‘-i gāv ol (14) faķır rüzī ḥvāhe ḥitāb ü ‘itāb idüb aña hezl ü istihzā ile nice (15) acı cevāb söyledükde ol derdmend-i pürşavāb

(2374) Beyt

Ġulğulī derşehr uftāde ez’īn

(16) *Ān müselmān mīnihed rū berzemīn*

bundan şehirde gülgüle düşmüşdür ol müselmān (17) yüz yire koyub

(2375) *Beyt*

K'ey Hudā Īn benderā rüsvā mekun

Ger bedem hem sırr-ı (18) men peydā mekun

yā Rabb bu kuli rüsvāyī eyleme eger yaramaz isem daħı benüm sırrımı (19) āşkāre eyleme ilāhī

(2376) *Beyt*

Tu hemī dānī ki ŧebhā-yı dirāz

Ki hemī ħ^vāndem (20) turā bāşad niyāz

sen dükeli bilürsin ki uzun gicelerde dükeli saña yüz (21) niyāz ü ħācet ile duā iderdüm ki yā ilāhī yā Rabb

(2377) *Beyt*

Pīş-i ħalk (22) inrā eger ħod ħadr nīst

Pīş-i tu hem çun çerāğ-ı rüşenīst

ħalk katında (23) buña eger ħod ħadr yoğdur senüñ ħazret-i izzetüñde çerāğ rüşen gibidür ya'nī ol (24) fakīr Hudāya duā vü niyāzuñ ħalk katında egerçi ħadr ü ħürmeti yoğunise de (25) anuñ ħadr ü izzeti senüñ ħazret-i sa'ādetüñde çerāğ gibi rüşendür didi Vallāhu Te'ālā a'lem

(26) *Şenīden-i Dāvūd 'aleyhisselām suħan-ı her dü ħaşm ve su'āl kerdn-i (27) ezmüdde'ī 'aleyh*

ol vāriş-i şāhverā ol sırr-ı pāk evliyā ol nāṭık-ı [192a] (1) vaħy-ı Hudā ol ma'den-i cevher-i seħā mağbül-ı ħurb-ı kibriyā cenāb-ı (2) Ĥazret-i Mevlānā ħuddise sırrahu bu sürħ-i şerīfde Ĥazret-i Dāvūd 'aleyhisselāmuñ her (3) iki ħaşmuñ sözini işidüb müdde'ī 'aleyh su'āl buyurdukları aħvāli (4) beyān idüb buyururlar ki

(2378) *Beyt*

Çün ki Dāvūd-ı nebī āmed birün

(5) *Guft hîn çünest in aḥvāl çün*

Ḥazret-i Dāvūd peygāber ‘aleyhisselām (6) çünki taşra geldi su’āl idüb buyurdı ki ey ḥaşımlar nicedür bu aḥvāl nicedür (7) ya‘nī ‘ibādetḥānelerinde maḥall-i ḥükümete taşraya ḥurūc idüb da‘vānuñ (8) aşl u faşlın su’āl buyurduḡda

(2379) *Beyt*

Müdde’ī guft ey nebiyyullāh dād

(9) *Gāv-ı men derḥāne-yi ū derfutād*

da‘vācı ey nebī-yi Allāh dād u feryād ki benüm öküzüm (10) anuñ avına düşdi ya‘nī bir öküzüm olub bu ādemüñ ḥanesine (11) duḡul itmekle

(2380) *Beyt*

Güşt gāvemrā büpürseş ki çirā

Gāv-ı men kuşt (12) ū beyān kun mācerā

öküzümü öldürdi su’āl eyle aña niçün benüm (13) öküzümü zebḥ idüb helāk itdi yā Dāvūd didükde

(2381) *Beyt*

Guft Dāvūdeş (14) bügū ey bü’l-kerem

Çun telef kerdī tu milk-i muḥterem

Ḥazret-i Dāvūd ‘aleyhisselām (15) ol faḡıre ḥiṡāb idüb ey bü’l-kerem bu mülk-i muḥteremi ne gūne telef itdüñ (16) diyüb

(2382) *Beyt*

Hîn perākende megū ḥüccet biyār

Tā beyek sū gerded in (17) da‘vā vü kār

şakın perākende söyleme ḥüccet getür tā ki bir ṡarafa olsun (18) bu da‘vā vü nizā‘ diyüb keyfiyyet ḥālī su’āl buyurduḡda

(2383) *Beyt*

Guft ey (19) *Dāvūd būdem heft sāl*

Rūz u ŧeb ender du‘ā vū dersu‘āl

ol (20) faķır Hāzret-i Dāvūda cevāb idüb yā Davūd didi ki yedi sene gice ve gündüz

(21) Hāzret-i Hāķķa du‘ā vū su‘ālde olub

(2384) Beyt

Īn hemī custem ziYezdān k’ey Hudā

(22) *Rūziyī ħ^vāhem ħelāl u bī‘anā*

bunı dā‘imā ŧaleb iderdüm Hāzret-i Hāķdan (23) ey Hudā bir ħelāl rızķ isterüm diyü

feryād u fiġān ile du‘ā vū ricā idüb (24) yalvarırdum ŧöyle ki

(2385) Beyt

Merd u zen bernāle-yi men vāķıfend

Kūdekān (25) *Īn mācerārā vāŧıfend*

er ‘avrat benüm nālem üzre vāķıflardur çocuklar mācerāyı (26) vāŧıflardur

(2386) Beyt

Tu büpurs ezher ki ħ^vāhi Īn ħaber

Tā bügūyed bīŧikence (27) *bīzarar*

sen su‘āl eyle her kimden istersün bu ħaberi tā ki söylesün [192b] (1) iŧkencesüz

zararsuz bundan mā‘adā yā Dāvūd

(2387) Beyt

Hem hüveydā purs [u] hem pinhān ziħalk

(2) *Ki çi miġuft Īn gedā-yı jende delķ*

hem āŧķāre su‘āl ħalkdan ve hem maħfī (3) su‘āl eyle ki ne söyledi bu pāre pāre

ħırķayı faķır diyü sırren ve ‘alenen yedi (4) seneden berü olan ġüftārımı ħalkdan

istifsār idüb gör ki benüm (5) ħālüm taķrīrūme muṧābıķdur böyle olduķdan ŧoñra yā

Dāvud

(2388) Beyt

Ba'd-ı ĩn cümle (6) du'ā vü ĩn figān

Gāvī ender hāne dīdem nāgehān

bu cümle du'ā vü lābe (7) vü figāndan ōnra añsızın ev içinde bir öküzüm gördüm
öküzi gördükde

(2389) (8) Beyt

Çeşm-i men tārīk şud ne behr-i kūt

Şādī-yi ān ki kabūl āmed kunūt

(9) benüm gözüm kararđı azıqdan ötürı degül ol bir şādī vü feraħdan gözüm kararđı

(10) ki eyledigüm du'ā 'indillāha kabūl oldı diyü sürürumdan

(2390) Beyt

Kuştem anrā (11) tā dihem derşükr-i ān

Ki du'ā-yı men şunūd ān ğaybdān

anı öldürdüm (12) ki anuñ şükründe vire yimege ol ğaybdān olan kerīm zü'l-celāli

ve'l-ikrām (13) benüm du'āmı istimā' itdi ya'nī bu istimā' şükri içün bezl itmek üzre

(14) öküzi zebħ eyledüm yoħsa kuvvet ü nafaħa itmeden ötürı degül yā Dāvud (15)

diyü faķır-i jende-yi pūş kelimāt-ı pürħoş ehl-i hūş idüb ħilāf-ı tavr-ı (16) erbāb-ı

ma'āş-ı bīhūş nümāyān eyledükde

Ĥükm-i kerdn-i Dāvud 'aleyhi's-selām (17) berküşende-yi ğāv ān şahs

ol sultān-ı selātin-ı beķā ve ol (18) rehber-i bārgāh-ı ķurb-ı beķā cenāb-ı Ĥāzret-i

Mevlānā ķuddise sırrahu bu sürħ-i (19) şerīfde Ĥāzret-i Dāvud 'aleyhisselāmuñ

öküzini helāk iden (20) faķır rüzī talebe ĥükm edā eyledigin beyān idüb buyururlar

ki

(2391) Beyt

(21) Guft Dāvud ĩn suħanhārā büşü

Hüccet-i şer'ī der'ĩn da'vā büğü

(22) H azret-i D avud  aleyhissel am ol fak ire didi bu s zleri yayka bu da vada (23) bir  er i h ccet s yle ya n  ha mu n  ilz ama  er i s z s yle buyurub

(2392)(24) *Beyt*

Tu rev  d r  ki men bih cceti

Binhem ender  ehr-i b t l s nnet 

(25) sen l yik  utar mısın ki ben h ccets z  ehr i inde bir b t l s nnet (26) koyam

(2393) *Beyt*

 n ki bah idet har d  v r s 

Rey r   un m sit n  (27) h r s 

bunu sa na kim ba ı ladı  atun mı aldu  v r s misin [193a] (1) ekini ne vechle alursun h r s misin bu a v l  er  tinde bu minv l  zre olunca

(2394)(2) *Beyt*

Kesbr  hem  un zir  at d n  am 

T  nek r  da l nebved  n-ı tu

kesbi (3) zir  at gibi bil ey  am  m d mki ekin ekmeysin ma  ul sen   olmaz b yle (4) olıcek

(2395) *Beyt*

 n  i k r  bidrev   n  n-ı tust

V'er ne  n b d d bertu  ud (5) d r st

ol nesneyi ki ekesin bi ersin ol sen  nd r yo sa bu zulm (6) sen    zerine  o rı oldu ya n  H azret-i D avud  aleyhissel am  ale'r-rıf  (7) ve't-tem il m dde i-yi g va r z   aleb n bi aseb 'z-z hir  ulmi oldu ın bey n (8) buyurub

(2396) *Beyt*

Rev bidih m l-i m selm n kej meg 

Rev b c  v m u bidih b t l mec 

(9) yüri müselmān mālını vir egri söyleme var ödünc alda vir bāṭıl hūlkm ṭaleb (10)
itme diyü gāvuñ bahāsın ol faķire edāya hūkm idüb tenbīh buyurduķda ol faķir (11)
rūzī ṭaleb ve gāvkeş Hazret-i Dāvud ‘aleyhisselāma ḥiṭāb idüb

(2397) Beyt

(12) *Guft ey şeh tu hemīn mīgūyiyem*

Ki hemī gūyend aşhāb-ı sitem

didi ey (13) pādişāh sen hemān baña anı söylersin ki sitem aşhābı nādān ḥalk
söylerler (14) diyüb yine dergāh-ı ‘izzetine temennāya şürū‘ itdi

Tazarru‘-ı ān şahş ezdāverī-yi Dāvud (15) ‘aleyhi’s-selām

ol ḥusrev-i ḥikmet-i beyān ol kāmbin ü kāmuran ol (16) vāriş-i şāh-ı cihān ol luṭf-ı
vaḥy-ı müste‘ān ol pişvā-yı ins ü vān (17) cenāb-ı Hazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu
ḥazretleri bu sürḥ-i şerīfde ol faķir rūzī (18) ṭalebūñ Hazret-i Dāvud ‘aleyhisselāmuñ
hūkmūñden bārgāh-ı ‘izzetine tazarru‘ eylemesin (19) beyān idüb buyururlar ki

(2398) Beyt

Secde kerd u guft k’ey dānā-yı sūz

Derdil-i Dāvud (20) endāz ān fūrūz

secde eyledi ve didi ey yangü ve ḥarāret bilici Dāvuduñ (21) göñli içine at ol yalından
ya‘nī ol faķir Hazret-i Ḥaķķa secde idüb (22) ilāhī benüm sūz u ḥarāretūmden
Hazret-i Dāvuda bir şerāre bırağub benüm ḥālimi aña (23) nümāyān eyle yā Rabb

(2399) Beyt

Derdileş nih ān çi tu ender dilem

Ender efkendī berāz ey mufzilem

(24) anuñ göñlüne ḳo ol nesneyi ki sen benüm göñlüme rāz ṭarīķiyle biraḳduñ ey
fazllar (25) iḥsān idici Ḥālūķum bārī Te‘ālā diyüb

(2400) Beyt

İn büguft u girye derşud hāy hāy

(26) *Tā dil-i Dāvud bīrūn şud zicāy*

bu söyledi ve ağlamak içine gitdi hāy hāy diyü (27) şöyle ki Dāvud ‘aleyhisselāmuñ göñli yirinden gitdi ya‘nī ol faķīr tazarru‘ idüb [193b] (1) feryād u fiğān ile ağlayub şöyle zārīlık eyledi ki Dāvud ‘aleyhisselāmuñ kalb-i pākine (2) kemāl riķkat gelüb kablü'l-Ḥaķ heybet gelmekle Dāvud ‘alehisselām ḥazretleri

(2401) *Beyt*

(3) *Guft hīn imrūz ey ḥ^vāhān-ı gāv*

Mühletem dih v'in da‘āvīrā mekāv

didi añla (4) ey öküz isteyici bu gün baña mühlet virüb bu da‘vāyı qarışdurma

(2402) *Beyt*

(5) *Tā revem men sūy-ı ḥalvet dernamāz*

Pursem īn aḥvāl ezdānā-yı rāz

tā ben ḥalvet (6) tarafına gidüb namāzda bu aḥvāl dānā-yı rāz olan cenāb-ı Ḥazret-i Ḥaķdan (7) su‘āl ideyüm zīrā ey müdde‘ī-yi gāv

(2403) *Beyt*

Ḥūy dārem dernamāz ān İtifāt

(8) *Ma‘ni-yi ḳurreti ‘aynī fi‘ş-şalavat*

namāzda ol iltifāta ḥuy tatarum ki ol “Ḳurretü ‘aynī (9) fi‘ş-şalātī”⁴⁶⁰ ḥadīs-i şerīfi ma‘nāsıdur ki ol ma‘nānuñ libās-ı zāhirisi

(2404) (10) *Beyt*

Revzen-i cānem guşādest ezşafā

Mīresed bīvāşıta nāme-yi Ḥudā

(11) cānum penceresin açmışdur şafādan nāme-yi Ḥudā vāsıtasuz gelüb irişür (12) ya‘nī aḥyān-ı şalavata bekā-yı ilhāmāt u tecelliyāt-ı İlāhī bīvāşıta gelür dimek (13) ola şöyle ki

⁴⁶⁰ “Namaz da gözümün nurudur.”(siyerinebi.com, agis, 2019)

(2405) Beyt

Nāme vü bārān u nūr ezrevzenem

Mīfuted derḥāneem (14) ezma‘denem

nāme ve yağmur ve nūr benüm revzenümden cānuma düşer ma‘denümden ya‘nī (15) ḥāne-yi ḳalbimüze vaḥy u ilhām mektübü ve raḥmet ve ‘ināyet yağmuru ve tecellīler envārı (16) revzene-yi şafvetümden gelüb vāşıl olur buyurub bu münāsebetle nuşḥ u (17) pende teşmīr-i sāk ‘ināyet idüb buyururlar ki

(2406) Beyt

Dūzaḥest (18) ān ḥāne k’ān bīrevzenest

Aşl-ı dīn ey bende revzen kerdenest

(19) penceresüz olan ev cehennemdür dimek aşlı ey ḳul pencere eylemekde ya‘nī ey ṭālib-i sālīk (20) ‘ibādet göziyle münevver olmayan ḳalb vehm ü gümān zulmātında ḳalub bīrevzen (21) olan ḥāne gibidür böyle olıcek aşl-ı dīn-i ‘ibādetden ḳalbe bir nūr penceresi (22) yapmaḳdur imdi çünki aşl-ı dīn budur

(2407) Beyt

Tīşe berher bīşeyi’ kem zen biyā

(23) Tīşe‘ zen derkerden-i revzen helā

her şana‘tuñ keserini urma gel keser ezer (24) pencere açmağa hele ya‘nī ‘ālemde olan gerek fūnūn-ı resmīyye-yi zāhiriyye gerek (25) şanāī‘-i mütenevvi‘-i ‘örfiyyedür cem‘īsi nuḳūşa mā‘il ve dildāde olub bībehre (26) olmadan ğayrı degüldür ancak behremend ü fā‘idemend olmaḳ derūna revzene binā (27) eylemekdür imdi zühd ü taḳvā tīşesin vücūd zemīnine urub ḳalbe revzen binā eylemege [194a] (1) sa‘y eyle dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(2408) Beyt

Yā nemādānī ki nūr-ı (2) āftāb

‘Aks-i ḥūrşīd bīrūnest ezḥicāb

Allāhu a‘lem ma‘na-yı beyt-i şerīf (3) demek ola ki “*Bā ū ezḫicāb-ı hestī nemīdānī ki nūr-ı āfitāb-ı ‘aks-ı ḫūrşīd berū-* (4) *nīst ammā tu nūrrā ezāfitāb mīdānī ezān sebebest ki nūr deh-i āftābra* (5) *nedanī*^{7#61}

(2409) Beyt

Nūr-ı in dānī ki ḫayvān dīd hem

Pes çı kerremnā buved berĀdemem

(6) nūr bunu bilür sen ki ḫayvānāt daḫı gördi pes ve “*Leḫad kerramnā benī ādeme*^{#62} kavlı-i (7) kerīmi ne oldı ya‘nī āfitābıñ nūrın görüb ḫayvānāt gibi ancak nūr (8) nūr-ı āfitābdur dirseñ “*Kel en‘āmi bel hum eḫall*^{#63} fırkası zümresinden olub (9) Ādemiyetden bībehre olursun velākin

(2410) Beyt

Men çü ḫūrşīdem derūn-ı nūr-ı ğarḫ

(10) *Mī nedānem kerd ḫ vīş eznūr-ı farḫ*

Ḥazret-i Dāvud ‘aleyhisselāmuñ lisān-ı (11) şerīflerinden edā-yı kelimāt-ı cān iḫsān ü ḫayāt resān-ı in‘ām buyurub (12) ben güneş gibi nūra ğarḫ olmuşum şöyle ki nürdan kendümi farḫ itmege (13) bilmem diyüb

(2411) Beyt

Reftenem süy-ı namāz u ān ḫalā

Behr-i ta‘līmest reh mer ḫalḫrā

(14) bu beyt-i feyz-i iḫsān su‘āl-ı muḫaddere cevāb ṭarīḫiyle yine Ḥazret-i (15) Dāvud ‘aleyhisselāmuñ lisān-ı şerīflerinden benüm namāza ve ol ḫalāya gitdigüm (16) ḫalka ṭarīḫ-i ta‘līmden ö[t]üridür Haḫḫ Te‘ālā ḫazretlerinüñ ṭarīḫ-i müstaḫīmi (17) ḫalvet ü şalavat üzredür ğayrı vechle ṭarīḫ-i Haḫḫa ḫadem başılmaz dimekdür (18)

⁴⁶¹ “Sen dünyanın gizli bilgilerinden çok şeyleri bilemezsin, bu ki güneşin ışığından oluşan gölgeyi görüyorsun ama sen güneşi görmüyorsun, o yüzden güneşin ışık verdiğini bilmiyorsun.”

⁴⁶² “Andolsun, biz insanoğlunu şerefli kıldık.” (İsra 17/70)

⁴⁶³ “Hayvanlar gibi, hatta daha da aşağıdadırlar.” (Araf 7/179)

yohsa ben müstagrîk-i nûr-ı ilâhî olub mazhar-ı füyuzât ü tecelliyât olmış (19)
‘âyine-yi Hakkum diyüb

(2412) Beyt

Kej nehem tâ râst gerded in cihân

Harb-i hud‘a (20) in buved ey pehlevân

egri korum bu cihân toğrı olsun için ey (21) pehlivan el-harb-ı hud‘a buyrulduğı
bundan ötürüdür imdi çünkü hâl böyledür

(2413) (22) Beyt

Nîst destürî vü ger ne rîhtî

Gerd ezderyâ-yı râz engîhtî

(23) icâzet yokdur yohsa dökerdi râz deryâsından toz koparırdı ya‘nî (24) Hâzret-i
Dâvud ‘aleyhisselâm müdde‘î-yi gâvuñ aĥvâli mestür degül âşkâre (25) idi ammâ
şer‘-i muṭahhara ri‘âyete birden bire ol müdde‘î redd ü ṭard eylemedi beyân (26)
olındığı vech üzre tekellüm buyurub

(2414) Beyt

Hem çünin mîguft Dâvud in nesak

(27) H‘vâst geşten ‘akl-ı halkân muṭterik

buncılayın söylerdi Hâzret-i Dâvud bu [194b] (1) tarz üzre şöyle ki halkuñ ‘aklı
yanmak istedi ya‘nî Hâzret-i Dâvud sırr- (2) ullâha müteallik kelâmlar söylediler ki
halkuñ ‘uĥûlı muṭterik olmaq mertebesine gelince

(2415) (3) [Beyt]

Pes girîbâneş keşîd ezpes yekî

Ki nedârem deryekîy-yi eş şekî

bundan sonra (4) anuñ yaqasın çekdi ardından yegâne bir kimse ki anuñ bir
birliğinden şekk ü şübhem (5) yokdur ya‘nī “*min kabli’l-ferdi’l-vāhidi*”⁴⁶⁴ Hāzret-i
Dāvud ‘aleyhiselāma şabr u sükūt (6) emr olunub

(2416) Beyt

Bāhōd āmed güftrā kütāh kerd

Leb bübest ü ‘azm-i hālvētghāh (7) kerd

kendi geldi sözi kışa eyledi mübārek tudağın bağlayub hālvētghāha ‘azm (8) eyledi

Derhālvēt refteñ-i Dāvud ‘aleyhiselām tā ān çī hāqkest peydā şevēd

(9) Ol sultān-ı tarīkat

Ve ol pādīşāh-ı hāqīkat

cenāb-ı Hāzret-i (10) Mevlānā kıddise sırrahu hāzretleri bu sürh-i şerīfde hāq olan
şey’ āşkäre olmağ [içün] (11) Hāzret-i Dāvud‘aleyhiselāmuñ hālvēt hanelerine
gitmelerin beyān idüb (12) buyururlar ki

(2417) Beyt

Der fūrū best u bireft ān ki şitāb

Sūy-ı mihrāb u (13) du‘ā-yı müstecāb

kapuyı aşağı bağladı ve ol vaqt gitdi ‘acele ile (14) mihrāb ü du‘ā-yı müstecāb
tarafına ya‘nī Hāzret-i Dāvud ‘aleyhiselām (15) hālvētghāne kapusın muhķem
kapayub namāz u du‘ā vü niyāza teveccüh-i tām eyledi (16) müteveccih olub

(2418) Beyt

Hāq numūdeş ān çī būnmūdeş tamām

Geş vāķıf (17) bersezā-yı intīkām

Hāq Te‘ālā hāzretleri aña gösterdi ol nesneyi ki gösterdi (18) tamāmen vāķıf oldı
intīkāmuñ lāyıkına ya‘nī Hāzret-i Hudā bilānoğşān ol (19) da‘vānuñ aşl u faşlı

⁴⁶⁴ “Bir kişiden önce”

Ḥazret-i Dāvud ‘aleyhisselām a‘lam ve beyān buyurdu ve ol (20) aḥvāl-ı kemāl üzre
Ḥazret-i Dāvuduñ ma‘lūmı olub

(2419) Beyt

Rūz-ı dīger (21) *cümle ḥaşmān āmedend*

Pīş-i Dāvud-ı peyāMBER şaf zedend

ertesı gün cümlesi ḥaşmān (22) geldiler Dāvuda peygamber ‘aleyhisselām ḥuzūrında
şaf urdılar ya‘nī şaf (23) bağlayub ikāmet-i da‘vā ṭurdılar

(2420) Beyt

Hem çünān ān mācerāhā bāz reft

(24) *Zūd zed ān müdde‘ī teşnī‘-i zeft*

hem ancılayın ol mācerālar girü gitdi tiziye urdu (25) da‘vācı ḳalın buğzın ve
‘adāvetler ki bana zūlm ü ḡadr u ḥayf oldu diyü ol beyān (26) olınan da‘vāyı tekrār
söyleyüb ‘adāvet ü buğzlar izhār ü nümāyān oldu

(27) **Hüküm kerden-i Dāvud berşāhib-i gāv ki ezser-i gāv berḥız ü teşnī‘ şāhib-i [195a]**

(1) **gāv berDāvud ‘aleyhisselām**

ol şāhib-i vaḥy ü beyān ol pādişāh u vārişān (2) ol dāver-i ḥikmet-i ‘ayān ol
tercümān-ı ḡaybdān ol şāzrest-i meste‘ān (3) cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise
sırrahu ḥazretleri bu sürḥ-i şerīfde Dāvud peygamber ‘aleyhisselāmuñ (4) öküz
şāhibine öküz da‘vāsından ferāḡat eylemesine hüküm eyleyüb öküz (5) şāhibi hüküm-i
peygambere rāzī olmayub Ḥazret-i Dāvud ‘aleyhisselāma ‘adāvet ü (6) buğz izhār
itdigün beyān idüb buyururlar ki

(2421) Beyt

Guft Dāvudeş ḥamuş (7) *kun rev bihil*

İn müselmānrā zigāvet kun beḥil

Ḥazret-i Dāvud ‘aleyhisselām (8) ol müdde‘ī-yi gāva epsem ol yūri ḳo bu da‘vāyı
diyüb bu müselmāna öküzüñi (9) ḥelāl eyle diyüb didi ki

(2422) Beyt

Çün Hudā pūşīd bertu ey cüvān

Rev hamuŝ (10) kun hakk-ı settārī bidān

ey yigit çünki Hâk Te‘ālā hazreti senüñ üzeriñe (11) örtüdi yürü epsem ol Hâzret-i Allāhuñ settārlik hâkını bil ya‘nī senüñ (12) cürmüñi çünki Hâzret-i Hâk sırr eyledi settārlik hâkın bilüb şu öküzüñ da‘vā- (13) sından ferāgat idüb ol öküzü bu müselmāna helāl eyle da‘vāsından (14) geç diyüb hüküm buyurub vaqfile ilzām buyurdukdā ol öküz da‘vācısı (15) olan yādigār

(2423) Beyt

Guft vāveylā çī hükmet īn çī dād

Ezpey-i men (16) şer‘-i nev h‘vāhī nihād

vāveylā vü feryād idüb didi bu ne hükümdür ve bu ne ‘adāletdür (17) yā Dāvud benüm içün bir yeñi ŝerī‘at koymağı istersin diyü figān idüb

(2424) (18) Beyt

Refteest āvāze-yi ‘adlet çünān

Ki mu‘aṭṭar şud zemīn ü āsmān

(19) yā Dāvud senüñ ‘adāletüñ āvāzesi ancılayın gitmişdür ki yer ve gök senüñ (20) ‘adlūñden mu‘aṭṭar olmuşdur böyle iken

(2425) Beyt

Bersegān-ı kūr īn istem nereft

(21) *Z‘īn ta‘addī seng u kuh biŝkāft teft*

bu sitem ü cefā kör köpeklere gitmedi (22) bu zulmden taş ve taşğ harāretten çatladı ya‘nī baña olan zulm ü sitem (23) ü cevr taşğ taşğ bile olmadı bu ne zulm ü ta‘addīdür diyü

(2426) Beyt

Hem çünin (24) teŝnī‘ mīzed bermelā

K'eş-şalā hengām-ı zulmest eş-şalā

buncılayın aşkäre (25) buğz ü 'adāvetler izhār ü nümāyān idüb eş-şalā zulm vaqtidür eş-şalā yā ümmet-i (26) Dāvut diyü fiğānlar idüb halkı maḥkeme-yi Ḥāzret-i Dāvuda üşürdi ve bu ne olmaz (27) işdür didirdüb halkuñ 'aqların başlarından şaşırđı

Ḥüküm kerd-i [195b] (1) Dāvud peygamber 'aleyhi's-selām berşāhib-i gāv ki cümle māl-i ḥodrā bevey dih

(2) ol sālār-ı evliyā ve ol burhān-ı etkiyā ve ol maḥbül bārgāh-ı kibriyā cenāb-ı Ḥāzret-i (3) Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥāzretleri bu sūrḥ-i şerīfde Ḥāzret-i Dāvud 'aleyhisselāmuñ (4) öküz şāhibine cümle mālunuñ ol faḳīr rüzī talebe vir diyü ḥüküm buyurdukların beyān (5) idüb buyururlar ki

(2427) Beyt

Ba'd ezān Dāvud gufteş k'ey 'anūd

Cümle māl-i ḥ'vīş (6) ūrā baḥş zūd

andan şoñra Ḥāzret-i Dāvud ol müdde'īye ḥiṭāb idüb (7) didi ey 'inād ü muḥālefet idici cümle kendi mālunuñ yine mālunuñ iseñ aña virüb (8) cem'ī mālunuñ anuñ mālī ile bu kārı tīz eyle ihmāl itme

(2428) Beyt

V'er ne kāret (9) [saḥt] gerded guftemet

Tā negerded zāhir ezvey istemet

yohsa işüñ ḳatı olur saña didüm (10) didigüm gibi 'amel eyle tā ki senüñ andan zulm ü sitemüñ andan zāhir ü hüveydā olmasun diyü Ḥāzret-i (11) Dāvud mü'ekkid-i tenbīh buyurduḳda ol nādir berāber yādigār-ı müdde'ī-yi gāv-ı nābekār

(2429) Beyt

(12) Ḥāk berser kerd u cāme berderīd

Ki beher dem mīkuni zulmī mezīd

kendi başı üzre tobrağ (13) saçub esvābın yırtıdı ki her nefes yā Dāvud bir zulm-i ziyāde eylersin diyü feryād u fiğān (14) ü vāveylālar eyleyüb

(2430) Beyt

Yek demī dīger ber'in teşnī' rānd

Bāz Dāvudeş (15) bepīş-i h'vīş h'vānd

biz ğayrı dem dağı buğz u 'adāvetler sürüb Hāzret-i (16) Dāvud 'aleyhisselāmdan şikāyetler eyledükde cenāb-ı Hāzret-i Dāvud 'aleyhisselām (17) yādigārı huzūr-ı pākine da'vet buyurub

(2431) Beyt

Guft çün bahtet nebūd ey baht-ı kūr

(18) Zulmet āmed endek endek derzuhūr

didi çünki t̄ālī'ün olmadı ey t̄ālī'i a'mā (19) senüñ zulmüñ yapça yapça āşkāreye geldi ey ahmağ rüzgār olan bīma'nā yādigār

(2432)(20) [Beyt]

Rīdeī ān gāh şadr u pīşgāh

Ey dirīğ ezçun tu har hāşāk u kāh

sıçmışsın (21) andan şoñra sediredār ortasına hey yazık sencileyin eşekden otluğ (22) ve boğluğ ya'nī “Ey harun lā yūfhemü”⁴⁶⁵ çünki benüm hüküm ü tenbīhüm üzre 'amel itmedüñ

(2433)(23) [Beyt]

Rev ki ferzendān-ı tu bācüft-i tu

Bendegān-ı ü şudend ne efzūn megū

(24) yūri sünüñ evlādlaruñ 'avratuñ ile bile anuñ köleleri oldı ziyāde (25) bu hükme rāzī olub bīma'nā eyleme diyü tekrār tenbīh buyurduklarında Hāzret-i (26) Dāvuduñ yine kelām-ı pāklerin gūş itmeyüb ol öyle nāsārkār

⁴⁶⁵ “Yani eşek anlamaz”

(2434)(27) [Beyt]

Seng bersîne hemî zed bādü dest

Mîdevîd ezcehl-i ħod bālā vü pest

[196a] (1) iki eliyle gögsi üzre dükeli taş ururdu kendi cehlinden aşağı yukarı (2) yilüb nedür bu zulm ü sitem diyü figân ü feryād idüb segirdürdi bunuñ böyle (3) feryād u figânından

(2435) Beyt

Ĥalk hem ender melāmet āmedend

K'ezzamîr-i kār-ı ü gāfil budend

(4) ĥalk daĥı melāmet içine geldiler zîrā anuñ zamîri kārından gāfil eylediler ya'nî (5) daĥı ġafletden nedür bu nāmeşrū' iş diyü ĥuzūr-ı Ĥazret-i Dāvud 'alehisselām[a] (6) geldiler böyle olıcek ma'ārif ü nuşĥ u pende şürū' buyurub buyururlar ki

(2436) Beyt

(7) *Zālîm ezmazlûm key dāned kesî*

K'û buved suĥre hevā hem çun ĥasî

zālîmi mazlûmdan (8) kaçan bilür bir kimse ki ol hevā maşĥarası ola çöb gibi ya'nî çör (9) çöb rüzġaruñ süĥresi olub yil esdükde esdüġi ĥarafa yabraĥ (10) ve çöb gibi ĥıslıdı teseĥĥur idüb iletdüġi gibi hevā-yı nefis ma'lûmı olan (11) kimse kezalîk ĥas gibi olub zālîmi mazlûmdan temyize ĥādir olmaz zîrā

(2437)(12) Beyt

Zālîm ezmazlûm ān kes pey bered

K'û ser-i nefis-i zalûm-ı ĥod bured

(13) zālîmi mazlûmdan ol kimse iz iletür ki ol kendi zulûm-ı nefsi başını (14) iletür ya'nî beynehümāyı fark iden nefsüñ zabt ve ĥahrına ĥādir ehl-i (15) başiretdür yoĥsa öyle zann itme ki bu kār u vazîfe'yi her ādem şüret ü bahāyim-i (16) sîret ola öyle degüldür

(2438) Beyt

V'er ne ān zālīm [ki] nefset ezderūn

(17) *Haşm-ı her mazlūm bāşed ezcünūn*

yohsa ol zālīm ki nefsdür derūn- (18) dar her mazlūmuñ cünūndan hāzmī olur ya'nī
nefs-i denī ki zālīm kendi (19) iken kendi zulmün görmeyüb hāricde olan
mazlūmlara zālīm diyü ifk (20) ü iftirādan hālī olmaz ve vaz'-ı nāpesend hōd kendi
cünūnidur meşelā

(2439) Beyt

(21) *Seg hemāre hāmlē bermiskīn kunēd*

Tā tüvāned zaḥm bermiskīn zened

(22) köpek dā'imā miskīn üzre hāmlē ider ola ki kādīr ola miskīne urmağa (23) diyü
şu eclden ki

(2440) Beyt

Şerm şīrān rāst ne segrā bedān

Ki negīred (24) *şayd ezhemsāyegān*

utanmağ arslanlaruñdur köpege degüldür bil ki tutmaz (25) ço kötülerden şikār
ya'nī 'ār u vaḳār u nāmūs arslana maḥşūşdur (26) ki arslan civārında olan cānverānı
şayd itmez öyle degüldür kezalik (27) şīrān-ı hāḳīkat olan müridān kimesneyi
rencīde itmeyüb ammā 'avām-[196b] (1) ü'n-nāsña mānend kürgān ü sükkāndurlar
'acze ve mesākīne zaḥm urmağla tefāḥür iderler (2) böyle olıcek yine "*Mā naḥnu fīhi*
şūrū'un"⁴⁶⁶ buyurub buyururlar ki

(2441) Beyt

'Āme-yi mazlūm- (3) *küş zālimperest*

Ezkeḡn segşān sūy-ı Dāvūd cest

⁴⁶⁶ "Biz yine bu konuda kurala uyarız."

zâlimperest ü mazlûm (4) u mazlûmküş olan ‘avâm halkuñ köpekleri bu sudan
Hazret-i Dâvud tarafına şıçradı (5) şöyle ki

(2442) Beyt

Rûy-ı derDâvud kerdend ân ferîk

K’ey nebiyy-i müctebâ bermâ şefîk

ol (6) gürûh Hazret-i Dâvud ‘aleyhisselâma yüz eyleyüb ya‘nî kurbı söyleyüb (7) ey
bize şefkat idici güzîde peygamber

(2443) Beyt

În neşâyed eztu k’în zulmist (8) fâş

Ƙahr kerdî bigünâhîrâ belâş

bu gerekmez senden ki bu âşkâre (9) zulmdür hîç için bir günâhsuza Ƙahr eyledün
bu saña lâyıķ iş degüldür yâ Dâvud (10) ol seg ıynetân Hazret-i Dâvûda karşı urub
çağrışdılar nükte (11) nefsanıyyet giriftarı olan sâlik püsetnişîn olan şeyhden (12)
hâtırına yerleşmeyen vaz‘ görse karşı söylememek lâzım olduğına tenbîh (13) ola
Vallâhu Te‘âlâ a‘lem

‘Azm-ı kerden-i Dâvud ‘aleyhi’s-selâm bih‘ânden-i (14) halk bedân şahrâ ki râz âşkâr
kuned ve hüccethârâ heme kaç‘ kuned

(15) ol pîşvâ vü rehnümâ ol vâris-i fahr-ı verâ ol nâtıķ-ı vahy-ı Hudâ ol tercümân-ı
(16) kibriyâ şems-i haķîkatden ziyâ cenâb-ı Hazret-i Mevlânâ Ƙuddise sırrahu
hazretleri (17) bu sürh-i şerîfe Hazret-i Dâvud ‘aleyhisselâmuñ halkı şahrâya da‘vet
idüb (18) ol râzuñ âşkâre olub anlaruñ cemî hücce ve berâhînlerin kaç‘ itmege
‘azîmet (19) buyurdıķların beyân idüb buyurlar ki

(2444) Beyt

Guft ey yârân zamân-ı ân resîd

(20) K’ân sır-ı mektûm-ı ü gereded pedîd

Hâzret-i Dāvud ʿaleyhisselām meclis-i şerʿ-i (21) kirāmlarında olan halka rıfk u müdārā ile hitāb buyurub ey yārān (22) ol zamān gelüb irişdi ki ol gizlü rāz āşkäre ola diyüb

(2445) Beyt

(23) Cümle berhizind tā bîrûn revîm

Tā berān sırr-ı nihān vākıf şevîm

cümleñüz (24) yukarı kalkuñ tā ki taşra gidelüm tā ki ol gizlü sırr üzerine olalum ki

(2446) (25) Beyt

Derfālān şahrā dırahtı hest zeft

Şāhhāyeş enbuh [u] bisyār (26) u çeft

felān şahrāda ʿazîm ü kibîr ve büyük kalın ağac vardur (27) anuñ budakları çok ve ziyāde egilmiş dıraht müntehādur ki

(2447) Beyt

Saht-ı rāsih [197a] (1) haymegāh u miñ-ı ü

Büy-ı hûn miāyedem ezbiñ-ı ü

katı muhkem ve qarār tutmuş (2) çadırılığı ve anuñ kazığı kavî baña anuñ kökünden kan rāyihası gelür şöyle ki

(2448) (3) Beyt

Hûn şudest enderîn ān hoş dıraht

Hvācerā kuştet in menhūs baht

(4) ol hoş ve laţif ağacuñ dibinde kan olmuşdur bu tālîʿi nuhüsetlenmiş (5) efendisin öldürmişdür yaʿnî müddeʿî-yi gāv olan menhūsun baht ol dıraht (6) altında hvācesin katl idüb

(2449) Beyt

Tā kunûn hilm-i Hudā püşid ān

(7) Āhir eznaşükri-yi ān kaltabān

şimdiye degin hazret-i hilmî anı örtdi (8) āhir bu kaltabānuñ şükrsüzliğinden

(2450) Beyt

Ki ʿiyāl-i h̄vācerā rūzī nedīd

(9) Nī benevrūz ne mevsimhā-yı ʿīd

ki h̄vācenün ʿiyālını bir gün görmedi (10) ne nevrūzda ve ne bayrām zamānlarında
yaʿnī bu h̄āin h̄udāvendin katl itdükden şoñra (11) bunca zamān mürür idüb bir
kerre velī-yi niʿam-ı ʿiyālını görüb h̄ātırın tatyīb (12) itmedi bundan māʿadā

(2451) Beyt

Bīnevāyanrā beyek loğma necust

Yād nʿāverd ū (13) zihākhā-yı nuğust

azıksuzları bir loğma ile taleb itmedi evvelki h̄ağlarından (14) h̄ātırına getürmedi
yaʿnī h̄vācesinüñ kendü üzerinde olan h̄uğūğ-ı sālīfe- (15) sini aşlā h̄ātırına
getürmedi

(2452) Beyt

Tā kunūn ezbehr-i yek gāv īn laʿīn

(16) Mīzened ferzend-i ūrā berzemīn

tā şimdiye dek şimdi ise bir öküzden ötürü (17) bu melʿūn anuñ evlādını yire urdı
böyle olunca

(2453) Beyt

Ū beğod berdaşt (18) perde ezgünāh

Vʿer ne mīpūşīd cürmeşrā ilāh

ol günāh perdesi (19) kendüye yukarı kaldırdı yoğsa örtünmiş idi anuñ cürmünü
H̄azret-i Allāh (20) celletü ʿazimetihı yaʿnī ol ʿabd-i k̄atılūñ ki müddeʿī-yi gāvdur
h̄ilm-i ilāhī cürmüne (21) perde olmuş idi ol perdeyi kendi kaldırdı zīrā

(2454) Beyt

Kāfir ü fāsıq (22) derʿīn devr-i gezend

Perde-yi ħodrā beħod bermīderend

kāfir ü fāsık bu zarar devri (23) içinde kendi setr pedelerin kendüler yırtarlar şu vechle ki

(2455) Beyt

Zulm mestūrest (24) *deresrār-ı cān*

Mīnihed zālīm bepīş-i merdümān

zālīm örtülür cān sırrları içinde (25) zālīm ħalk öñüne kor ya‘nī zālīm olan kimesne mestūr u maħfūz olan zulmı (26) ħalka izhār idüb

(2456) Beyt

Ki būbīmdem ki dārem şāħhā

Gāv-ı düzaħ- (27) *rā būbīnīd ezmelā*

beni görüñ boynuzlarum vardur cehennem öküzün āşkäre seyr ü [197b] (1) temāşā eyleñ görüñ ya‘nī zālīmüñ mestūr olan ‘ayān ü zāhir eylemesi hemānā (2) lisān ħāliyle kendünüñ cehennem öküzü olduğın beyān eylemekdür

Güvāh (3) *dāden-i dest ü pā vü zebān-ı bersırr-ı zālīm hem derdünyā*

ol bālānişīn-i (4) bālā nişīnān-ı ‘izzet ve ol erikeārā-yı sa‘ādet ħurbet ve ol zīver-i iħsān-i (5) dibāce-yi kitāb-ı ħikmet cenāb-ı Ĥazret-i Mevlānā ħuddise sırrahu ħazretleri bu sürħ-i (6) şerīfde zebān ü dest ü pāküñ sırr-ı zālīme bu dünyāda şehādet eylemelerin beyān (7) idüb buyururlar ki

(2457) Beyt

Pes hem ĩn cā dest u pāyet dergezend

Berzāmīr-i tu güvāhī (8) *mīdihend*

pes hem bu yirde elüñ ve ayağüñ zarar içinde senüñ zamīrün (9) üzre şehādet virirler ya‘nī bu dünyāda daħı dest ü pānuñ zulm ü ‘adāvetüñe şehādet (10) iderler fehm eylemez misin gāfil ki

(2458) Beyt

Çün müvekkel mîşevd bertu zamîr

Ki bûgû tu (11) i'tikâdet vâmegîr

çünkü mübâşir olur senüñ üzeriñe zamîr didükleri derûnî ma'na (12) ki söyle i'tikâduñı girü tütma ya'ni helecân-ı hâtıra-yı derûnuñda olan ahvâli mükâleme-yi (13) emr idüb üzerüñe hücum ider ve seni söylemek kaçd u murâduñ degül iken (14) söyledür kendüñde bu hâli müşâhede eylemez misin eylersin

(2459) Beyt

Hâşa derhengâm-ı (15) hışm u guft ü gû

Mîkuned zâhirestrâ mübemû

'ale'l-huşûş ğazab u süz (16) gelici vaktinde senüñ sîretüñi kılbeğil âşkâre ve 'ayân eyler böyle olduktan sonra

(2460) (17) Beyt

Çün müvekkel mîşevd zulm ü cefâ

Ki hüveydâ kun merâ ey dest u pâ

çünkü müvekkel (18) olur zulm ü cefâ ki beni âşkâre eyle ey el ve ayak ya'ni zulm ü cefâ zamîr üzerüñe müvekkel (19) olub eliñe ve ayağıña ya'ni izhâr eyle diyü emr ü fermân eyledükde

(2461) Beyt

(20) Çün hemî ğired güvâh-ı sır ligâm

Hâşa vakt-i cüş-ı hışm u intikâm

nicesine sırr şâhidi (21) dizgin çeküb şehâdet itmez huşûşâ cüş-ı ğazab ü intikâm zamânında ya'ni vakt-i (22) ğazabda elbette güvâh derûn şehâdet eyleyüb ketm şehâdet eylemez

(2462) Beyt

(23) Pes hemân kes k'in müvekkel mîkuned

Tâ livâ-yı râz berşahrâ zened

pes imdi ola kimse ki (24) bu müvekkeli ancak ol hāşıl eyler tā ki rāz sancağını āşkār
şahrāsı üzerine (25) ura ya'nī bu 'ālemde senüñ üzerine zamīri müvekkel idüb
esrār-ı derūnuñı (26) izhār itdüren hāluğ kevn ü mekân olan 'anaī sultān-ı haķikat
celletü (27) 'azimetihî hāzretleri

(2463) Beyt

Bes müvekkelhā-yı dīger rüz-ı haşr

Hem tuvāned āferīd ezbehr-i neşr

[198a] (1) pes gayrı müvekkeller haşr gününde hem yaratmağa kâdir neşrden ötürü
ya'nī 'ālem-i dünyāda (2) müvekkel zamīr olan pādişāh-ı hālayıķı neşr için
müvekkeller yaradub ĩcāda (3) kâdirdür ki zālimleri maķhūr u mezlül idüb nāşr-ı
cehenneme ilķā iderler taķķıkan bu aḥvāl (4) böyledür diyü böyle olur böyle olıcek

(2464) Beyt

Ey bedeh dest āmede derzūlm ü kīn

(5) Gevheret peydāst ḥācet nīst ĩn

ey şol zālīm ü mu'ānid ki fuķarāya sitem (6) ü cevr ü kīne on eliyle yapışub sen
gevherüñ āşkāredür bu ḥācet (7) degüldür ki

(2465) Beyt

Nīst ḥācet şöhre geşten dergezend

Berzamīr-i āteşīnet (8) vāķıfend

zamīr irişdürmede meşhūr olasın senüñ āteşin zamīrüne vāķıflardur (9) ya'nī
zālīmüñ zulmiyle kendüyi halka nümāyān idüb görüñ ben cehennem öküzü- (10)
yüm diyü cehennemi oldıgın izhāra ḥācet yok anı nār-ı cehenneme ilķāya
müvekkeller ḥāzır (11) ve āmādedür böyle olunca ve kıss 'alā hāzā ki

(2466) Beyt

Nefs-i tu her dem berāred şad şerār

(12) Ki būbīnīdem menem z'aşhāb-ı nār

senüñ nefsüñ her dem yüz kığılcım yukarı (13) götür ki beni görüñ ben aşhâb-ı âteş
tenüm diyüb

(2467) Beyt

Cüzv-i nârem sūy-ı (14) küll-i ħod revem

Men ne nūrem ki sūy-ı ħazret şevem

âteş cüzviyüm kendi küllüm (15) tarafına giderüm ben nūr degülüm ki ħazret
cānibine gidem yaʿnī ħazret tarafına giden (16) şulehā vü etkıyādurlar ki anlaruñ
hemâre kelimât-ı ülfetleri tesbîh ü tehlîl ü ħamd ü (17) şükr ü rızâ-yı Ĥazret-i Ĥaĥkı
talebdür ki bu vücūdın münselih olduklarında maĥām- (18) ları aʿlâ-yı ilıyyin olur
kezalik ehl-i ʿışyānuñ şöĥbet (19) ü ülfetleri kelimât-ı nemîme vü ğıybet ü kez̄b ü
fuĥş olursa anlar daĥı şerāʿre-yi dūzaĥ (20) olub erbāb u aşhābı ol tarafa meyyāl olur
mevt ile varlıklarından cüdā (21) olduklarında mesken ü meʿvālari nār-ı
cehennemde siccīn oldığı ĥacet (22) tafşîl ü beyān degüldür

(2468) Beyt

Hem çünan kʿîn zālīm-i ĥaĥ-nāşinās

(23) *Behr-i gāvī kerd çendīn iltibās*

hem ancılayın bu ĥaĥ añlamayan zālīm bir öküz- (24) den ötürü bu ĥadar daʿvālar
ĥarışdurdı maʿa hāzā ki

(2469) Beyt

Ū ezʿū şad gāv burd (25) şad şütür

Nefs īnest ey peder ezvey büber

ol andan yüz öküz iletı (26) ve yüz deve nefis budur ey baba andan ayru ol yaʿnī
müddeʿī- yi gāv zābiĥ gāvıñ (27) yüz deve ve yüz öküzün āĥz idüb anuñ māl u menālī
ile ğınā-yı şuverıye [198b] (1) nāʿil olmuş iken olda anuñ bir öküzün zebĥ itmekle bu
mertebe ĥarışıklık muʿānide (2) sürdı bu ğüne aĥlāk u evzāʿ nefis-i denī ĥūylardan

ayrılıb (3) nefis ü ehl-i nefis ile zinhār ülfet ü şöhet eyleme ki bu maḳūle ḥāin ve denī ḳaltabān (4) oldıḡından mā'adā

(2470) Beyt

Niz rūzī bāḤudā zārī nekerd

Yā Rabī n'āmed ez'ū rūzī (5) *bederd*

Ḥazret-i Ḥaḳḳa daḡı bir gün zārīlık eylemedi ve andan derd ile bir yā Rabb (6) ṣadāsı bir gün gelmedi ya'nī müdde'ī-yi gāv-ı yādigār bir kerre Ḥazret-i Ḥaḳḳa du'ā vü niyāz (7) eylemedi

(2471) Beyt

K'ey Ḥudā ḥaşm-ı merā ḥoşnūd kun

Ger meneş kerdem ziyān tu sūd kun

(8) ilāhī benüm ḥaşmımı ḥoşnūd eyle eger ben aña zarar itdüm yā Rabb sen fā'ide iḥsān (9) eyle diyü dergāh-ı bārīde fiḡān u zārī idüb yā Rabb

(2472) Beyt

(10) *Ger ḥaḫā' güştem diyet ber'ākilest*

'Āḳile cānem tu būdī ezelest

eger (11) ben ḥaḫā' öldürdüm ise diyet āḳile üzredür ḥudāvendüm efendüm luḫ u (12) kerem ü 'ināyetiñe nazāran benüm 'ākile-yi cānim senüñ feyz-i iḥsānuñ idi (13) 'ālem-i elestden diyü peşimān olub zārī vü fiḡān itmek degül öyle bir denī-yi (14) bedbaḫt-ı ḳaltabān idi ki

(2473) Beyt

Seng mīnedhed beistiḡfār-ı dūr

Īn buved (15) *iñşāf-ı nefis ey cān-ı ḫūr*

incü istiḡfārlarına ḫaş virmez nefisüñ inşāfı (16) bu olur ey āzād olan cān ya'nī nefis-i serkeş mādāmki emmārelik şıfatundan (17) ḫalāş olmaya incüden bedel ḫaş

virmiyenler şıfatları ile mevşüfdur nefis (18) böyle bir bîinşâf yok olacaqdur hemân
andan ayrı ol dimek ola Vallâhu (19) Te‘âlâ a‘lem

Bîrûn reften-i halk besüy-i ân dıraht

ol şâh-ı (20) iklîm-i beķā ol pâdişâh-ı evliyâ ol sırr-ı pāk Muştafâ ol rehber-i ehl-i (21)
şafâ her dem kerem her dem ‘aţā cenâb-ı Hâzret-i Mevlânâ kıddise sırrahu
hâzretleri (22) bu sûrh-i şerîfde Hâzret-i Dâvud ‘aleyhisselâmuñ mu‘cizesin
görmeden (23) ötüri halkuñ şehrden taşra ol ağac tarafına gitdiklerin beyân idüb
(24) buyururlar ki

(2474) Beyt

Çün bîrûn reftend süy-i ân dıraht

Guft (25) desteşrâ sipes bendîd saht

çünkü taşra gitdiler ol ağac tarafına (26) Dâvud ‘aleyhisselâm emr idüb elin ardına
muhkem bağlan buyurdu

(2475) Beyt

(27) Tâ günâh u cürm-i ü peydâ kunem

Tâ livâ-yı ‘adl berşahrâ zenem

tâ ki anuñ cürm ü günâhın [199a] (1) zâhir ideyüm tâ ki ‘adl sancağını şahrâ üzerine
urayum buyurub ol müdde‘î-yi (2) gāv olan habisüñ ellerin ardına bağlayub andan ol
denîye hitâb (3) buyurub

(2476) Beyt

Guft ey seg cedd-i înrâ kuşteyî

Tu gulâmî ẖvāce z’în (4) rû geşteyî

ey kelb bunuñ ceddin öldürmişsün didi sen bu yüzden (5) ẖvācenüñ gulâmı olmuşsın
ya‘nî rûzî taleb fakîrüñ ceddin helâk (6) eyleyüb gadr itdüñ şöyle ki

(2477) Beyt

H̱vācerâ kuştî vü burdî māl-i ü

(7) *Kerd Yezdān āškārā ḥāl-i ū*

ḥ^vāce öldürdüñ ve anuñ mālını iletdüñ (8) Ḥazret-i Allāh anuñ ḥālını āškāre ve zāhir eyledi bundan ğayrı

(2478) *Beyt*

(9) *Ān zenet ūrā kenīzek būdeest*

Bāhemīn ḥ^vāce cefā būnmūdeest

(10) ol senüñ ‘avratuñ aña cāriye olmuş idi ol ḥ^vāceye cefā göstermiş (11) idi öyle olduğda

(2479) *Beyt*

Her çī z’ū zāyīd māde yā ki ner

Milk-i vāriş (12) *bāşed ānhā serbeser*

her ne ki andan toĝdı gerek erkek ve gerek dişi (13) her ne olursa başdan başa vārişüñ mülki olur anlar cümle bundan şoñra

(2480) *Beyt*

(14) *Tu ğulāmī kesb ü kâret milk-i ūst*

Şer^c custī şer^c bistān rev nikūst

(15) sen kölesin kesb ü kâruñ anuñ mülkidür şerī‘at taleb eyledüñ al şerī‘atı (16) yūri eyüdüñ ya‘nī saña iḥsān vechle kelimāt idüb tenbīh ve te’kīdler (17) eyledüm kabül iletmeyüb muḳtezā-yı şer^c icrāsın feryād ü fiĝān ü ğavgā (18) idüb taleb itdüñ işte imdi sen köle ve ‘avratuñ cāriye olub (19) senüñ ḳār u kesbüñ ve andan toĝan erkek ve dişi cem‘īñüz bir muḳtezā-yı (20) şer^c-i şerīf vāriş-i māl ü mülksüz buyurub ey ḥāñ

(2481) *Beyt*

(21) *Ḥ^vācerā kuştī beistem zār zār*

Hem berīn cā ḥ^vāce ğüyān zīnhār

h^vāce (22) öldürdüñ sitem ile zār zār hem bu maḥalde h^vāce amān itme diyerek anı
(23) helāk itdüñ ol eṣnāda

(2482) Beyt

Kārd eziştāb kerdī zīr-i ḥāk

(24) ***Ezḥayālī ki bidīdī sehmāk***

bıcağı ‘acele ile ṭobrağa gömdüñ ol bir (25) ḳorḳu ḥayālden ki gördüñ ya‘nī h^vāceyi
ḳatlı itdigüñ bıcağı ṭobrağ ile (26) örtdüñ gördigüñ ḥayāl sehmākden

(2483) Beyt

Nek sereş bākārd derzīr-i zemīn

(27) ***Bāz kāvīd īn zemīnrā hem çünīn***

işte başı yir altındadır bu yiri buncılayın [199b] (1) girü ḳazuñ ya‘nī Ḥazret-i Dāvud
‘aleyhisselām ol maḳtülün başı bıcağ ile ma‘ān (2) medfūndur şu maḥali şöyle ḳazuñ
diyü emr idüb

(2484) Beyt

Nām-ı īn seg hem nibište (3) kārd ber

Kerd bāḥ^vāce çünin mekr u zarar

bu köpegün nāmı daḥı bıcağ üzre (4) yazılmışdur h^vāceye buncılayın mekr ü zarar
itdi diyü meştūrdur diyü Ḥazret-i (5) Dāvud ‘aleyhisselām ḥalka ḳarşu müdde‘īnün
muvācehesinde maḥḳūḳ üzre (6) ifşā-yı rāz için taḳrīr-i aḥvāl-i māzī buyurub ol
mahali ḳazmağa emr (7) itdükde

(2485) Beyt

Hem çünan kerdend çün bişkāftend

Derzemīn ān kār- (8) d ü serrā yāftend

hem ancılayın itdiler çünki yardılar yir içinde ol bıcağ ile (9) başı buldılar ya‘nī emr-
i Ḥazret-i Dāvud ile yiri ḳazduḳlarında buyurdıḳları vech üzre (10) bıcağ ile başı
buldıḳlarında

(2486) Beyt

Velvele derhalk uftād ān zamān

(11) ***Her yekī zünnār bubrīd ezmiyān***

halk içinde velvele düşdi ol zamān (12) her biri belinden zünnārın kesdi yaⁿⁱ halk
Hızret-i Dāvud ‘aleyhisselām (13) hakkında hilāf-ı şer‘ hüküm itdi diyü ol elfāz-ı küfri
miyānlarına zünnār vār (14) bend itmişler idi tevbe idüb hāllerinden rücū‘ itdiler

(2487) Beyt

(15) ***Ba‘d ezān gufteş biyā ey dādḥ^{vāh}***

Dād-ı ḥod bistān bedān rüy-ı siyāh

(16) andan sonra didi gel ey dād isteyici kendi dādını al bu kara yüzliden

(17) ***Ḳışāş fermüden-i Dāvud ‘aleyhi’s-selām ḥünirā ba‘d ezilzām-ı ḥüccet ber’ü***

(18) ol sulṭānū’l-‘āşikīn ve burhānū’l-vāşilīn menba‘-ı envār-ı yakīn (19) maẓhar-ı
füyüzāt Rabbū’l-‘ālemīn cenāb-ı Hızret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥızretleri (20) bu
sürḥ-i şerīfde Hızret-i Dāvud ‘aleyhisselāmuñ ḳātili yüzine ḥüccet ile (21) ilzāmdan
sonra ḳışāş buyurdukların beyān idüb buyururlar ki

(2488) Beyt

(22) ***Hem bedān tigeş büfermüd ü ḳışāş***

Key kuned mekreş zi‘ilm-i Ḥaḳ ḥalāş

(23) hem ol kılıc ile aña ḳışāş buyurdı anuñ mekri ‘ilm-i Ḥaḳdan anı ḳaçan ḥalās (24)
eyler yaⁿⁱ Hızret-i Dāvud ol müdde‘ī-yi gāva ḥ^{vā}cesin ḳatlı itdiği bıçaḳ (25) ḳatlı
olunmağa hüküm eyledi zirā anuñ öküz da‘vāsı ḥaḳīḳatde mekr ü ḥile (26) idi mekr ü
ḥile ‘ilm-i ilāhiden anı ḥalāş itmediği gibi aşlā bir ferdi (27) ḥalāş itmez imdi mekr ü
ḥileden ferāḡat idüb rızāya toḡrulığa [200a] (1) ‘azīmet itmek sālīke lāzım ve mühim
oldıgın eş‘ār idüb tafşil buyururlar ki

(2489) (2) Beyt

Ḥilm-i Ḥaḳ ger çı muvāsāhā kuned

Lîk çün ezhad büşud peydâ kuned

Hağk (3) Te‘ālā hazretlerinüñ hilmi egerçi oğşamaklar ve luğflar eyler ammā hadden ziyāde olduğda (4) aşkäre eyler ya‘nî kerem-i hilmi-i ilāhî ‘uşātuñ ‘işyānını setr eyler haddi mütecāviz (5) olursa cezāsı ile mu‘ākabe eyler zîrā görmez misin ki

(2490) Beyt

Hun neğusped (6) derfuted derher dilî

Meyl-i cüst u cüy u keşf-i müşkilî

kan uyumaz anuñ (7) taleb ü keşf-i müşkili her gönle düşer şundan ötürî ki

(2491) Beyt

(8) İktizâ-yı dāveri-yi Rabb-i dîn

Ser berāred ezzamîr-i ān u ĩn

hāluğ-ı kevn (9) ü mekân Hazret-i Rabb dînüñ ‘ufret ü ‘adāleti iktizāsı bunuñ ve anuñ (10) zamîrinden baş yukarı getirür böyle diyü ki

(2492) Beyt

K’ān fülān çun şud (11) çi şud hāleş çi geşt

Hem çünan ki cüşed ezgilzār keşt

ki ol (12) fülān kimse nice oldı ne oldı anuñ hāli niye müncer oldı ancılayın ki (13) gülzārdan ot kaynar ya‘nî iktizâ-yı hükmi-i ilāhî-yi zamāir-i mağlûkâtlardan gülzārda (14) sebzezār nümāyān oldığı gibi tecessüsü ve güft ü gü ızhār idüb halk-ı beninde (15) tefakğud ü tefahğuş vāki‘ oldığı

(2493) Beyt

Cüşiş-i hün bāşed ān vācestehā

(16) Hāriş-i külhā vü bahş u mācerā

kan kaynaması olur ol girü talebler gönüller (17) tırmalanması ve bahş ve mācerālar ya‘nî bir mefkūd yāğūd mağtül kimesneden (18) ötürî halk-ı beninde mu‘tād-ı ‘ālem

üzre olan al u il tebāhiş ü teccessüs (19) ki vardur “Febeşşiri’l-ātile bi’l-atli”⁴⁶⁷
mişdāınca an aynar dimenüñ ma‘nāsı (20) oldur dimek ola elāşıl

(2494) Beyt

ün ki peydā geşt sırr-ı kār-ı ü

Mu‘cize-yi Dāvud (21) şud fāş u dü tu

ünkü zāhir oldu ol müdde‘ī-yi gāvuñ kārınuñ sırrı (22) Hāzret-i Dāvud
‘aleyhisselāmuñ mu‘cizesi āşkäre olub iki at oldu (23) andan şöıra

(2495) Beyt

Halk cümle ser bürehne āmedend

Ser besecde berzemīnhā mīzedend

(24) halk bilcümle başı aba geldiler secde ile baş yirlere urdılar ya‘nī pīş Dāvud (25)
‘aleyhiselām

(2496) Beyt

Mā heme kūrān-ı aşlī būdeīm

Eztu mā şad gūn ‘acāyib (26) dīdeīm

biz cümlemüz aşlī körler imişüz yā Dāvud biz senden yüz dürlü (27) ‘acāyib görmişüz
ki cümleden bizi

(2497) Beyt

Seng bātu dersuan āmed şehīr

[200b] (1) *K’ezberāy-ı gāzv-ı Tālūtem bigīr*

taş senüñle āşkäre söyleşüb beni Tālūtuñ (2) gāzāsı için āhız eyle diyüb

(2498) Beyt

Tu bese seng u felāan āmedī

(3) *Şad hezārān merdrā berhem zedī*

sen üç sabān taş ile geldüñ yüz biñ (4) ādemi birbirine urduñ şöyle ki

⁴⁶⁷ “Öldüreni, ölümle müjdele.”

(2499) Beyt

Senghāyet şad hezārān pāre şud

(5) *Her yekī her haşmrā hūnh^vāre şud*

senüñ taşlaruñ yüz biñ pāre oldı (6) her biri haşmuñ kan içicisi oldı Dāvud ‘aleyhisselām pederinüñ i‘nātın (7) da‘vī idüb yedi nefer birāderler idi Tālūt ‘askeri ile Cānūt cengine (8) gitmişler idi pederleri ve er birāderānuñdan bir haber getir diyü Dāvud ‘aleysisselāmı irsāl (9) idüb eşnā-yı tariķde bir taş yā Dāvud beni āhız eyle ben İbrāhīm ‘aleyh- (10) selāmuñ taşıyum benümle düşmenin helāk itdi didükde āhız idüb tobra- (11) sina koydukda bir taş dağı ben Mūsā ‘aleyhisselāmuñ sengiyüm benümle (12) düşmenin katl itmişdür beni al yā Dāvud diyüb anı dağı āhız ve tobraya kodukdan (13) şoñra bir taş dağı yā Dāvud Cālūtı katl idecek taş benüm beni al diyü (14) söyledükde anı dağı āhız ve tobraya vaz‘ idüb birāderānı huzūrlarına (15) geldükde iki ‘asker mukābele idüb Cālūt meydāna er da‘vet idüb benümle (16) harb u kıtāle gelür kimdür diyü çağırmağın Hāzret-i Dāvud birāderānına hiṭāb (17) buyurub sizden biriñüz şu sünnetsüzüñ üzerine çıkmaz mı didükde anlar (18) Hāzret-i Dāvūda üsküt diyü cevāb itmeleriyle Hāzret-i Dāvud Tālūtuñ (19) ‘indine varub şu aķlef Cālūtı katl idene ne idersün didükde Tālūt (20) kızımı nikāh idüb nışf mülkimi aña virirüm diyüb va‘ad itdükde Hāzret-i (21) Dāvud ‘aleyhisselām meydāna çıkub ve şabanına bir taş vāz‘ idüb remī (22) itdükde Cālūtuñ şadrına urub helāk itdükden şoñra zahrından (23) hurūc idüb hezār pāre olub hezār ādem helāk itdi nitekim süre-yi Baķara evāhirinde (24) olan bu āyet-i kerīm-i tefsīr-i hayāt ihsānından rüşen ü hüveydādur kavlühu Te‘ālā (25) “*Ve lemmā berazū li cālūte ve cunūdihi ḳālū rabbenā efrīg ‘aleynā şabren ve sebbit eḳdāmenā* (26) *venşurnā ‘ale’l-kavmi’l-kāfirīn. Fe hezemūhum biiznillāhi ve ḳatele dāvudu cālūte* (27) *ve ātāhullāhu’l-mulke vel ḳikmete ve ‘allemehu mimmā yeşāu’, ve lev lā def‘ullāhi’n-*

nāse ba‘dahum [201a] (1) biba‘dān le fesedetil arçu ve lākinnallāhe zū fađlin ‘ale’l-‘ālemīn”⁴⁶⁸ bu müferricātdan mā‘adā

(2500)(2) Beyt

Āhen ender dest-i tu çun mūm şud

Çün zirhsāzı turā ma‘lūm şud

(3) tīmūr senūñ dest-i şerīfūñde mum gibi oldu çünki zırh düzmek cenāb-ı ‘izzetiñe

(4) ma‘lūm oldu yā Dāvud bunlardan ğayrı

(2501) Beyt

Kūhhā bātu resā’il şud şekūr

(5) Bā tu mīh^vānend çun mukrī Zebūr

tağlar saña şükr idici risā’iller oldılar (6) senūñle bile okuyıcılar gibi Zebūr okurlar bu zıkr olinandan mā‘adā

(2502) Beyt

(7) Şad hezārān çeşm ü dil büğsāde şud

Ezdem-i tu gaybrā āmāde şud

(8) yüz biñ göñül gözi açık oldu senūñ nefsünden ‘ālem-i ğayba hāzır u āmāde (9) oldu

(2503) Beyt

V’an kavīter z’īn heme k’īn dāyimest

Zindeġi bağşed ki sermed k̄āyimest

(10) ve ol kavīrekdür bu dükeliden ki bu dā’imdür hayāt ihsān eyler ki sermed k̄a’imdür zīrā

(2504)(11) Beyt

Cān-ı cümle mu‘cizāt īnest hod

K’ū bübağşed mürderā cān-ı ebed

⁴⁶⁸ “Tālūt’un askerleri Cālūt ve askerleriyle karşı karşıya gelince şöyle dediler: ‘Ey Rabbimiz! Üzerimize sabır yağdır, ayaklarımızı sağlam bastır ve şu kâfir kavme karşı bize yardım et.’ Derken, Allāh’ın izniyle onları bozguna uğrattılar. Davud, Cālūt’u öldürdü. Allāh, ona (Davud’a) hükümdarlık ve hikmet verdi ve ona dilediğini öğretti. Eğer Allāh’ın; insanların bir kısmıyla diğerlerini savması olmasaydı, yeryüzü bozulurdu. Ancak Allāh, bütün âlemlere karşı lütuf sahibidir.” (Bakara 2/250, 251)

cümle (12) mu‘cizātuñ cānı budur ki ol ölmüş ve ħod u mīşe idi cān baħş u (13) iħsān ider ya‘nī “*Ķul innemā ene beşerun mişlukum yūħā ileyye ennemā ilāhukum ilāhun vāħidun*”⁴⁶⁹ fermān-ı (14) şerīf-i ħayāt iħsān mücebince peygamber-i Ĥudā öldiğün ve ħazret-i (15) vahdet-i (15) vaħy ü ilhāmı mazharı oldığün cem‘ī mu‘cizelerün rūħidür yā Davud ki mürde-yi (16) pūsīdeye ħayāt-ı ebed iħsān eylemek ancaħ ol vāħid ü aħd u şamed ü kâdir (17) ü tevānāya maħşuşdur ki enbiyāları anuñ vaħy ü ilhāmı mazharı olub kerem ü iħsān (18) ü feyz ü in‘āmı mazharlarıdır ki

(2505) Beyt

Kuşte şud zālīm cihānī zinde şud

(19) *Her yekī ez tu Ĥudārā bende şud*

zālīm öldürenleri bir cihān dirildi her biri yeñiden (20) Allāha ħul oldı ya‘nī ol mazlūm-ı şūret ve zālīm-i sīret olan müdde‘ī-yi gāvuñ (21) felāķ-ı ‘ammı şūret-i aħvāline nazār idüb inkār ü ‘adāvet ü zulm-ı zulmānlarında (22) helāk olub mürde vü pejmürde olmışlar iken Ĥazret-i Dāvud ‘aleyhisselāmuñ (23) bu ‘azīmü’ş-şān mu‘cizeleri anlarıñ i‘tikād ü imānların taze idüb (24) ħayy u ebed menzilesine nā‘il oldılar

Beyān-ı ān ki nefsi Ādemī becāy-ı ān ħūnīst (25) ki müdde‘ī-yi gāv kuşte būd ve ān gāv kuşende ‘aķlest ve Dāvud ħaķķest (26) yā şeyħ ki nā‘ib-i ħaķķest ki beķuvvet u yārī-yi ü tuvāned zālīmārā kuşten ve tuvā- (27) nger şuden berūzī-yi bīkesb u bīħesāb
ol pişvā-yı muķtedā ol [201b] (1) dāver-i ħikmet-i nümā ol baħr-ı iħsān ü sehā ol ma‘den-i cūd u ‘aķā ol mübtedā (2) vü müntehā cenāb-ı Ĥazret-i Mevlānā ħuddise sırrahu ħazretleri bu sürħ-i şerīfde ādemīnūñ nefsi (3) müdde‘ī-yi gāv mānendi ve ‘aķlı kuşende-yi gāv mişli ve şeyħi ki nā‘ib-i Ĥazret-i Ĥaķdur Dāvud (4) ‘aleyhisselām mişālī olub şeyħün ħuvvet ibrāmı sebebiyle ve mu‘ayyen ü zuhr (5) olması cihetiyle

⁴⁶⁹ “De ki: Ben de ancak sizin gibi bir insanım. (Ne var ki) bana, Sizin ilāh’ınız ancak bir tek ilāhtır, diye vahyolunuyor.” (Kehf 18/110)

zālîmi helāk idüb bîkesb ü renc helāl rızķ ile ğanî (6) olub şervet ü devlet şāhibi
olmağı beyān idüb buyururlarki

(2506) (7) Beyt

Nefs-i ħodrā kuş cihān zinde kun

Ĥvācerā kuştest ūrā bende kun

(8) kendi nefsüni katl idüb cihānı zinde ile efendiyi öldürmişdür anı ħul eyle (9) yaʿnî
ey tālîb-i sālîk-i rāh-ı ilāhî eger bārgāh-ı ħurb-ı Ĥaķķa irmek murāduñ (10) ise beyān
oldıđı ħikāye-yi laţîfe mücebince “*Mütü ħable ente mütü*” (11) ħadîs-i şerîfi ūzre
ʿamal olub nefs-i ħünĥvār-ı zālîm ü denîyi ħimāyet-i (12) şeyĥ-i kāmîl ile katl eyle tā
ki ħayāt-ı ebediyyeye nāʿil olasın zîrā beyān (13) olınan ħikāye-yi pürĥikmet

(2507) Beyt

Müddeʿî-yi ğāv nefs-i tust ħîn

(14) *Ĥvîştenrā ħāce kerdest u mihîn*

öküz daʿvācısı senüñ nefsündür (15) şaķın kendüyi efendi ve ulu eylemişdür

(2508) Beyt

Ān küşende-yi ğāv ʿaķl-ı tust rev

(16) *Berküşende-yi ğāv-ı ten münkir meşev*

ol ökül öldüren senüñ ʿaķlundur (17) yüri ten ökülün öldüriciye münkir olma zîrā

(2509) Beyt

ʿAķl esîrest (18) ü hemî ĥvāhed ziĤaķ

Rûzî-yi bîrenc ü niʿmet pürtaħ

ʿaķl esîrdür yaʿnî (19) Ĥazret-i Ĥaķdan zaĥmetsüz rızķ ve taħaķ ūzre ħāzır niʿmet
ister yaʿnî (20) niʿām-ı rûĥānî olan tecelliyāt ü ezvāķ cānı rızķların taleb eyler bu
kerre (21) böyle olıcek

(2510) Beyt

Rûzî-yi bîrenc-i ū mevkûf çîst

Ān ki bukşed gāvrā (22) *k'aşl-ı bedest*

anuñ zaḥmetsüz rızķı yine mevķūfdur ya'ñi aña mevķūfdur ki (23) öküzü öldüre ki yaramazlığıñ aşlı oldur ya'ñi ḥayvāñi bedeni riyāzetler (24) tīğı ile zebḥ eyleye ki murād hevā vü heves ü ārzū-yı cismāniyye ve fevā-yı şehvāniyye-yi (25) nefsanıyyedür anları maḥv ve izāle eyleye dimek ola ki

(2511) Beyt

Nefs güyed çun (26) *kuşī tu gāv-ı men*

Z'ān ki gāv-ı nefis bāşed naķş-ı ten

nefs dir ki (27) nite helāk idersin sen benim öküzümü diyü zebḥ-i gāva rāzī olmaz zīrā ten [202a] (1) naķşı ki bu hestī-yi kāzibe-yi fāñiyedür nefsuñ gāvıdur helāk oldığın istemez (2) öyle olunca

(2512) Beyt

Ḥvācezāde 'aql mānde bīnevā

Nefs-i ḥūñi ḥvāce geşt ü pişvā

(3) 'aql ḥvācezādesi dermānsuz ve ķudretsüz ķalub ķā'il-i nefis ḥvāce vü pişvā (4) oldı bundan soñra ey tālib-i maḥlaş

(2513) Beyt

Rūzī-yi bīrenc mīdāñi ki çīst

(5) *Kūt-ı ervāhest u erzāk-ı nebīst*

zaḥmetsüz rızķ bilür misin nedür ķūt-ı ervāḥdur (6) ve nebī rızķıdur renc ü zaḥmetsüz rızķ u naşīb enbiyā vü evliyāya maḥşuş (7) tecelliyāt u füyüzāt ve ezvāk-ı ķalbdür ki anuñ cevābı “*Men lem yezuķ lem ya'rifdür*”⁴⁷⁰ (8) lisāñıyla beyān olunmaz ve taķrīr ü güft ü güy ile 'ayān kılınmaz bir ḥāldür ādemüñ kendi (9) ḥāli olamağā muḥtāc bir emr-i asīr ki erbābına ḡayetü'l-ḡāyete āsān ü sīrdur ancak

(2514) Beyt

⁴⁷⁰ “Tatmayan, bilmez.”

(10) *Lik mevķufest berķurbān-ı gāv*

Genc ender gāv dān ey künckāv

ammā ökü z ķurbānına (11) mevķufdur ey bucaķ ķazıcı ģazīneyi ökü zde bil ya'nī ģazīne-yi ģaķīķate nā'il (12) olayum diyü söz gelici ve lāķırdı bucaķlarını fehm ü iz'ān çapalarıyla ķazub ģazīne-yi (13) ģaķīķat bulurum zann eyleme ki gerç ek ģazīne bu vücūd-ı mevħūmiyi maħv itmek ile naķş-ı (14) tenden meylüni izāle idüb açlıķı ve çıplaķlıķı ķaydından olmayub t'ā'at ü rızā (15) bıçaķı ile zebħe ķādir olursañ ģazīne-yi ģaķīķat tenüñ zebħidür fehem ve lā tağfel (16) zīrā

(2515) *Beyt*

Düş çizi ģurdeem v'er nī tamām

Dādemī derdest-i fehm-i tu zimām

(17) gice bir nesne yidüm yoħsa bu aħvālüñ tamāmen taķrīr idüb senüñ fehmüñ eline (18) dizgin virirdüm velīkin dest-i fehmüñe zimām taħķīķi virmemeye bā'is (19) gice bir ģidā-yı keşīfe ekli oldı ol ģidā-yı keşīfe taķrīr ü taħķīķe māni' oldı (20) buyurub ol kelāmdan rücū' ģaķīķat-ı emr-i beyāna şürū' buyurub (21) buyururlar ki ey tālib-i maħabbetallāh olan 'āşık-ı şādık

(2516) *Beyt*

(22) *Düş-ı çizi ģurdeem efsāneest*

Her çi miāyed zipinhā ģāneest

(23) gice bir şey' yimiş idüm kelāmı efsānedür her ne gelürse bir gizlü evdendür ya'nī taķrīr (24) ü beyānımuñ cem'īisi vāridāt-ı ģayyib-i ilāhiyyedür bende-yi vaħy-i Ĥudādan ģayrı kelām (25) yoķdur ki eklüm kelāmuma māni' ola velīkin 'ālem-i esbābda bulunduğumuzdan böyle bir söz (26) idi tālib-i ģaķīķate ķaţ'-ı sebeb lāzım ve mühim oldıķın üslüb-ı ģakīm (27) üzre bildürdüb beyān buyururlar ki

(2517) *Beyt*

Çeşm beresbāb ezçi düħtīm

[202b] (1) *Ger zihoş çeşmān girişm āmūhtīm*

neden ötürü sebep üzerine göz dikdük eger hoş (2) gözlülerden bakış öğrenmiş
olaydık ya'nī esbāba nazarımız maḥbūbān-ı ilāhī-yi (3) nāzenīnān-ı bārgāh-ı
‘izzetden nazar öğrendiğimizdandır yoḥsa laṭīf-i çeşmāndan (4) kirişme taḥşil itmiş
olsun ašlā sebebe nazar itmege ḥācet kalmazdı zīrā

(2518) (5) *Beyt*

Hest beresbāb esbābī diger

Dersebeb menger derān efken nazar

(6) sebebuñ üzerinde ğayrı bir sebep daḥı vardır sebebe bakma ol birine bırak (7)
nazaruñı ki

(2519) *Beyt*

Enbiyā derkaṭ‘-ı esbāb āmedend

Mu‘cizāt-ı ḥ‘vīş berKeyvān zedend

(8) enbiyā-yı ‘azām-ı şalavātullāh ‘aleyhim ḥāzerāt-ı cem‘isi esbābuñ kaṭ‘ı ile
geldiler (9) ol ecden mu‘cizelerin Keyvān üzre urdılar ya'nī esbāba nazar
buyurmayub (10) esbābı hīç menzilesine kōduklarından mu‘cizeleri Keyvāna irişüb
(11) maḥbūl ü mergūb oldılar meşelā

(2520) *Beyt*

Bīsebeb mer baḥrrā bişkāftend

(12) *Bīzirā‘at çāş-ı gendüm yāftend*

sebebsüz deryāyı yardılar ve zirā‘atsüz (13) buğday yığınını buldılar ki kışşaları
meşhūrdur bunlardan mā‘adā

(2521) (14) *Beyt*

Righā hem ārd şud ezsa‘y-ı şān

Peşm-i büz ebrīšem āmed keş keşān

(15) kumlariyla un oldu anlaruñ sa‘ylarından keçi yünü ibrişim geldi çeke çeke (16) ya‘nî hazret-i enbiyâ-yı ‘azâmuñ rızâ-yı Hazret-i Haqqı taḥşîl itmek (17) için bir mertebe sa‘y u gūşîş idüb cidd u cehd eylediler esbâbdan (18) kat‘ nazar idüb ancak rızâ-yı Hazret-i Haqqa nâzır oldılar şöyle ki (19) nazar-ı iksir te’sîrlerinden beriyye kumlari un olub keçi yünleri ibrişim (20) oldu feizâ kâne kezalik ey rāh-ı Hudāya sâlik-i faẓl u kemâl u dāniş (21) aġrârdan hazr üzre olub

Ġurre-yi ĩn rūşenî-yi reh mebâş

(22) *Nefs-i tu bā tust cüz ageh mebâş*

Bā çenĩn ḥaşmĩ zebĩtġĩ bedest

Key (23) tevāned hiç kes ĩmen neşest⁴⁷¹

vefķınca ‘acz ü kuşūr u zūll ü faķr-ı haķĩķĩye (24) düşüb bĩḥod olmaġı ḥāl u şānuñ eylemege sa‘y u ihtimām eyle ki zĩrā

(2522) *Beyt*

(25) *Cümle Ķur‘ān hest derķaṭ‘-ı sebeb*

‘İzz-i dervġş u helāk-ı Bū Leheb

cümle (26) kerĩm ķaṭ‘-ı esbāb eylemek üzre nāzil olmuşdur faķruñ ‘izzet ü Bū Lehebüñ (27) helāk olmasıdur yañĩ Hazret-i Ķur‘ānuñ cem‘ĩ mezāmin sa‘ādet encāmı [203a] (1) ‘izzet-i faķr-ı haķĩķatı ve helāk vaşf-ı Bū Leheb siyāķında vārid olmuşdur gör- (2) mez misin ey sâlik-i dānā vü bĩnā ki

(2523) *Beyt*

Murġ-ı bābĩlĩ dü se seng efkened

(3) *Leşker-i zeft-i Ḥabeşrā bişkened*

(2524) *[Beyt]*

Pĩlrā sūrāh sūrāḥ efkened

⁴⁷¹ “Bu yolun ışığına çok gururlanma. Senin nefsin, senin bir parçandır ve bunun gibi düşmanla elinde hiç bir kılıç veya başka bir şey olmazsa hiçbir zaman, hiç kimse, bu düşman yüzünden güvende değil.”

Seng-i murğī k 'ū bebā- (4) lā per zened

Bābīle mensüb kuş iki üç taş atar Habeşün yigit ve kavī (5) 'asekerin kırar havāda kanad uran bir kuşuñ taşı fili delik delik (6) eyleyüb birağur ya'nī gāfilmebāş esbābdan kaṭc-ı nazar eylemege mücedd ü (7) sā'ī ol ki Eberehe nām-ı pādşāh ḳal' u ḳam' beyt-i ātiyye-yi nebīyyī ile mektebe (8) gelüb Maḫmūd-nām ḳabl-i muḳaddim ceşş idüb taḫrīr-i beytullāh-ı 'izzet itdükde (9) deryādan siyāh bu rivāyetde yeşil rivāyet-i āḫerde beyāz kuş çıkarlar (10) zuḫūr idüb ḳoca ḳoca Ebrehe 'askeri üzre gelüb her birinüñ ābādı (11) ve minḳārında ḫamuşşadan şaru taşcağızlar olub havādan her biri bir ādem remī (12) itdüklerinde ol seng ṭolğayı delüb yaḳub ve ādemi delüb yakub ve fīl (13) merkebi daḫı delüb yaḳub arza geḫüb giderdi bu keyfiyyet ile ser 'asker (14) Ebrehene helāk olub beyt-i Ḥudāya aşlā gezend irişdürmege ḳādir olmadılar (15) ki bu tafşīl-i tefsīr sūre-yi Fīlden zāhir ü hüveydādur bundan mā'adā

(2525) Beyt

(16) *Dümm-i gāv-i küşte bermaktül zen*

Tāşevēd zinde hemān dem derkefen

(2526) [Beyt]

Ḥalk-ı buvrīde (17) cehed ezcāy-ı ḫ^vīş

Ḥün-ı ḫod cūyed ziḫunpālāy-ı ḫ^vīş

ölmiş öküzüñ kıyru- (18) ğını öldirilmiş ādem ur tā ki ol meyyit hemān dem guft içinde olsun ki (19) boğazı kesilmiş şıçrar kendi yerinden ve kendi ḳanını ṭaleb eyler kendi ḳatlinden (20) ya'nī sālik-i rāh-ı ilāhī āgāh ol ki bu zıkr olınan ma'nā-yı beyt ile olmaḳ (21) mümkün midür ki bir öküz kıyruğı ile meyyite ḫarb olınduḳda ḫayāt bulub ḳatlinden (22) kendi fānī bahāsın ṭaleb eyleye bu ahvāl sebep ile olur ḫāl degüldür bu kār u bār (23) bile sebep 'azīz ü celīl ü Cabbār u tevānā ḫazret-i

perverdigāra maḥşūşdur ki bu ḥāl (24) ḥazret-i Mūsā ‘aleyhisselām zamān-ı şerīflerinde vāқи‘ olmuş bir ‘acayib ü (25) ğarīb minvāldür ki sūre-yi Baqarada “*Ve iz k̄āle mūsā li kavmiḥi innallāhe ye’murukum en tezbeḥū* (26) *baqarah k̄ālū e tetteḥizunā huzuvā k̄āle e’uzu billāhi en ekūne minel cāhilīn*”⁴⁷² āyāt-ı (27) bīnā-yı tefāsīrinden rüşen ü zāhirdür elḥāsıl

(2527) Beyt

Hem çünin z’āğāz-ı [203b] (1) Qur’ān tā tamām

Rafz-ı esbābest ‘illet ve’s-selām

hem ancılayın Qur’ān-ı ‘azīmü’- (2) ş-şānuñ ibtidāsından tā intihāsına deġin esbāb u ‘illeti rafzdur (3) vesselām ya’nī im‘ān-ı naẓar ile naẓar olunsa ‘illet ü esbāba dāyir aşlā (4) bir kelām-ı Haḫḫ yokdur cem‘isi esbābuñ terkidür ancak velīkin bu aḥvāl dāniş-i sehl (5) ile fehmi olınmaz zīrā

(2528) Beyt

Keşf-i ĩn n’ez‘aql-ı kār-efzā şeved

Bendeġi (6) kun tā turā peydā şeved

bu kelām-ı ḥaḫḫīkat-ı encāmuñ keşfi ‘akldan nümāyān olub (7) zāhir olmaz ḫulluḫ ile tā ki āşkār olsun ya’nī ey sālīk Ḥazret-i (8) Qur‘ānuñ rafz-ı esbāb üzre inzāl olunduġın bileyüm dirsüñ velī-yi kāmile (9) ‘ubūdiyyet-i nām ile miyānbeste olub ḫıdmet eyle tā ki bu ḥaḫḫīkat (10) saña keşf olsun yoḫsa

(2529) Beyt

Bend-i ma’ḫūlāt āmed felsefi

Şehsüvār-ı (11) ‘aql-ı ‘aql āmed şafi

⁴⁷² “Hani Mūsā kavmine, ‘Allāh, size bir sığır kesmenizi emrediyor’ demişti. Onlar da, ‘Sen bizimle eğleniyor musun?’ demişlerdi. Mūsā, ‘Kendini bilmez cahillerden olmaktan Allāh’a sığınırım’ demişti.” (Bakara 2/67)

felsefiyye ma'külātuñ bağlanmışı geldi (12) 'aql 'aqlınün şehevâtı şafî şafiden murād velî-yi ilâhîdür ki maşkül âyetihi (13) Hâzret-i Hudâdur böyle olunca âgâh ol ey sâlik-i haqîkat ki

(2530) Beyt

(14) *'Aql-ı 'aqllet mağz u 'aql-ı tust püst*

Mi'de-yi hayvân hemîşe püst-cüst

(15) 'aqluñ aklı mağzdur senüñ 'aqluñ püstür hayvân mi'desi dâyimâ püset (16) taleb idicidür ya'nî 'aqldan olan 'aql-ı ma'âd üstâddur yoḥsa 'aql-ı (17) ma'âş nâşâd püset menzilesine oldığından hemâre erbâbını yiyüb içmek (18) tarafına çeker hayvân lâyefhem gibi bu eclden

(2531) Beyt

Mağzcüy ezpüst dâred şad melâl

(19) *Mağz-ı nağzânırâ helâl âmed helâl*

mağz taleb idici püsetden yüz melâl tutar mağı (20) laṭîflere helâl geldi helâl ya'nî 'aql-ı ma'âd talebinde olan sâlikân ü şadıḳân (21) 'aql-ı mâ'âş aşḫâbı şoḥbet ü ülfeti melâl ü miḥnet ü zaḫmet geldi zîrâ anlar (22) laṭîf ü ra'nâlardur ol bâ'ışden anlara 'aql-ı ma'âd aşḫâb-ı selâṭînüñ şoḥbet (23) ü ülfetleri helâl geldi feizâ kâne kezalik görmez misin ey tâlib-i sâlik ki

(2532)(24) Beyt

Çün ki kışr-ı 'aql şad burhân dihed

'Aql-ı küll key gâm-ı bîḳân nihed

(25) çünki 'aqluñ kışrı olan 'aql-ı ma'âş-ı cüz'iyye kâr u bâr u umûrunda yüz hüccet (26) virir 'aql-ı küll ki 'aql-ı ma'âd anuñ cüz'idür kaçan îḳânsuz adım ḳor ya'nî yaḳınsuz (27) vaz'-ı ḳadem itmez imdi çünki ḫâl böyledür

(2533) Beyt

'Aql defterhâ kuned yek ser siyâh

[204a] (1) *‘Aql-ı ‘aql āfāk dāred pür zimāh*

‘aql-ı ma‘āş ve fātiren a‘māli birağur siyāh (2) eyler ‘aql ‘aqlı iden tolu āfāk tutar ya‘nī ‘aql-ı ma‘āş zann gümānıyla hasenāt (3) şanub eyledügi a‘māl kapıcı defterin karardur velīkin ‘aql-ı ma‘ād her ‘alī (4) ‘adālet üzre yirlü yirinde işledüğünden kalbi āfākda envār-ı ‘ibādetden nemā (5) yäfte mählar toldurmışdur

(2534) *Beyt*

Ezsiyāhī v’ezsepīdī fāriğest

(6) *Nūr-ı māheş berdil ü cān bāziğest*

karalıklıdan ve beyāzlıklıdan fāriğdür (7) anuñ nūrı gönli ve cānı üzre pertev şaçıcıdur şöyle ki

(2535) *Beyt*

(8) *Īn siyāh Īn sepīd erqadr yāft*

Z’an şeb-i qadrest k’ahtervār tāft

(9) bu kara ve bu beyāz eger kadr buldı ise qadr gicesindendür ki yıldız gibi yaldırayub (10) āşkār oldı ya‘nī ‘ālemüñ rüz u şebiniñ qadr buldığı merd-i kāmiliñ (11) envār-ı bātını hürmetinedür lā şübhete fiñ meşelā

(2536) *Beyt*

Qıymet-i hemyān u kīse ezzerest

(12) *Bīzerer hemyān u kīse ebterest*

hemyānuñ ve kīsenüñ kıymeti altundandır (13) altunsuz hemyān ü kīse ebterdür kezalik dünyānuñ qadr ü kıymetini merd-i kāmil (14) iledür yoğsa velī-yi kāmilsüz dünyā boş kīse gibidür ve dağı

(2537) *Beyt*

(15) *Hem çünan ki qadr-i ten ezcān buved*

Qadr-i cān ezpertev-i cānān buved

hem ancılayın ki (16) tenüñ qadri cāndan olur cānuñ qadr u kıymeti dağı pertev-i cānāndan olur (17) feizā kāne kezalik

(2538) Beyt

Ger budī cān zinde bīpertev kunūn

Hīç guftī kāfirānrā (18) meyyitūn

eger cān şimdi pertevsüz zinde olaydı hīç kāfirlere meyyitūn (19) dir mi idi ya'nī min qabli'l-Hağ kāfirlere meyyitler tesmiye olunur mıydı yāḥūd ḥazret-i (20) nebī kāfirlere meyyitler dir mi idi zīrā eger cān-ı bīpertev cānān sağ olmak qābil (21) olaydı velīkin enbiyā vü mü'minīnūñ cānları pertev-i cānān ile zinde (22) olduklarından iḥyā buyurılıb küffār u münāfıķınuñ cānları bilāpertev olduklarından (23) anlara meyyitūn buyurıldı

(2539) Beyt

Hin bügū k'in nātıķa cū mīkened

Tā beqarnī (24) ba'de mā ābī resed

zinhār söyle ki nātıķa ırmağ yapar tā bizden soñra bir qarna (25) şu içirmek içüñdi öyle olsa

(2540) Beyt

Ger çı her qarnī suḥanārī buved

Līk (26) güft-i sālifān yārī buved

egerçi her qarn söz getürici olur ammā geçmişlerüñ sözi (27) yārliğ ve dostluğ idici olur

(2541) Beyt

Nī ki hem Tevrāt u İncil ü Zebūr

[204b] (1) řud güvāh-ı řıdğ-ı Qur'ān ey řekūr

öyle degül midür ki Tevrāt ü İncil ü Zebūr (2) şıdğ-ı ḥazret-i Qur'āna řāhid oldı ey sālīk řābir ü řākir ya'nī taḥqīķan kütb-i (3) selāse şıdğ-ı ḥazret-i Qur'āna ḥüccet ü

burhān oldılar kezalik kelimāt-ı sālīfe (4) karn ātīye erbābı kelimātına yār u yāver
olur pes imdi aḥvāl çünki taḥkīkan böyledür ki (5) ey sālīk-i rāh-ı tārīkat

(2542) Beyt

Rūzi-yi bīrenc cū vü bīḥesīb

K'ezbeḥišt (6) āverd Cebrā'īl sīb

Ḥāzret-i Ḥaḳ celle vü 'alā ḥāzretinden renc ü zaḥmet rızık (7) u naşb talebinde mecd
ü sālī ol ki saña Ḥāzret-i Cebrā'īl cennetden elma getürür (8) ya'nī hemān cem'ī
ḥvāhişüni şıdk u ḥulūş ile Ḥāzret-i Ḥaḳdan taleb eyle (9) zinhār 'avām-ı kelhevām
dünyā-yı denīleri için ve anlardan bir şey' ümīd ile 'arz u (10) iftikār u iḥtiyāc
eyleme ḥalkdan bilkülliye kaç'-ı ümīd ile ve ümīd ü talebi dergāh-ı (11) 'izetinden tut
tā ki evliyā vü etyқыāya olan füyūzāt u iḥsāna nā'il ola- (12) sın ki saña ālem-i ḡayb
ü ma'nādan mīve gele

(2543) Beyt

Belki rızıkī ezḥudāvend-i (13) behišt

Bīşudā'-ı bāḡbān bīrenc-i kişt

belki ḥudāvend behišt olan (14) bārī Te'ālā ḥāzretlerinden saña rızık iḥsān oluna ki
anda şudā'-ı bāḡbān (15) u renc-i kişt olmaya

(2544) Beyt

Z'ān ki nef'-i nān derān nān dād-ı ūst

(16) Bidihet ān nef' bītavsīt-i pūst

zīrā etmegüñ nef'i anuñ ol (17) nef'i virmesindedür saña ol nef'i virir postuñ
tavsītsüz ya'nī nānda (18) olan ve sa'ir eḥ'ime-yi nef'sede olan lezzet ü ḡidā'iyet ol
zāt-ı (19) pāk-ı feyż-i iḥsān-ı bārī Te'ālā celletü ḳudretihi ḥāzretinüñdür ki nān-ı
eḥ'ime post (20) ü kuşūr mānendi olub nef' ü lezzet in'ām-ı ḥudāvend Te'ālādur ol
kuşūra iḥsān (21) olınan nef' ü ikrām anuñ vāsıtasınsuz bilāvāsıta ol nef' ü lezzet

(22) min kabli'l-Ḥaḳ saña ihsān olunub taḥṣīl leb için post u kaṣūr (23) tavassuṭından müstağnī olursun zīrā

(2545) Beyt

Ẓevḳ pinhān naḳṣ-ı nān çun (24) ***sufreīst***

Nān-ı bībehre velīrā behreīst

Ẓevḳ gizlü etmek naḳṣ-ı (25) şofra gibidür fā'idesüz etmek velī-yi ilāhī olan merd-i Ḥaḳbīne fā'idedür (26) ya'nī nānuñ lezzet ü nef' ü Ẓevḳi bir emr-i nīhānīdür ki ol nihānī kāra evliyāullāh (27) muḥarremleridür ve ol feyz-i ikrām-ı maḫhar selāṭīn-ı a'zamlardur yoḫsa nānuñ şuret-i [205a] (1) naḳṣı hemān şuret-i naḳṣ-ı sofra gibidür feizā kāne kezalik imdi

(2546) Beyt

Rızḳ-ı cānī(2) ***key berī bāsa'y u cüst***

Cüz be'adl-i şeyḫ k'ü Dāvūd-ı tust

cāna mansüb rızḳı (3) kaçan iletürsin sa'y eyle ve cüst ü çapüklük ile şeyḫüñ 'adlünden ğayrı ki (4) senüñ Dāvuduñdur ya'nī nān-ı bībehreden behreyāb evliyā-yı ülü'l-elbābdurlar (5) ve andan murād rızḳ-ı cān-ı rūḫānīdür cān Ẓevḳine nāil olmaḳ ise naḫar u himmet şeyḫ-i (6) kābil ile ḫāşıl olur öyle olıcaḳ şeyḫ-i kāmilüñ ḫıdmet ü 'ubūdiyyetin ihtiyār (7) idüb emr ü rızāsına muḫālefet iş işlemeden ḫazır üzre ol tā ki anuñ (8) 'adli sebebiyle cān rızḳına nā'il olasın zīrā

(2547) Beyt

Nefs çün bāşeyḫ (9) ***bīned gām-ı tu***

Ezbün-i dendān şeved ü rām-ı tu

nefs çünki şeyḫ ile görür senüñ (10) murādınıñ diş dibinde saña rām olur ya'nī nefis senüñ şeyḫe kelām-ı i'tikād u (11) i'tikād ile münḳād oldığınıñ gördükde saña ol daḫı kemā yenbāğī muṭi' ü münḳād olur (12) görüb işitmedigimi ki

(2548) Beyt

Şāhib-i ān gāv rām ān gāh şud

K'ezdem-i (13) Dāvud ū āgāh şud

ol öküz şāhibi ol vaqt muṭī' oldı ki Hāzret-i (14) Dāvud 'aleyhisselām hāzretleriniñ
nefs-i pākinden haberdār oldı imdi böyle olunca

(2549) (15) Beyt

'Aql gāhī gālib āyed derşikār

Berseg-i nefset ki bāşed şeyh yār

(16) 'aql şikārda ol zamān gālib olur kelb nefsinüñ üzerine ki şeyh (17) saña yār ola
ya'nī 'aql imdād-ı şeyh-i kāmīl ile seg nefis üzerine gālib olub (18) şahrā-yı
vücūdunda ṭā'āt u ma'ārifallāha ahvānın şayd u şikār eyler ve mişāl-ı (19) āherde
budur ki

(2550) Beyt

Nefs ejderhāst bāşad zūr u fen

Rūy-ı şeyh ūrā (20) zümürürd dīdeken

nefs yüz zūr u fen bālūni bir ejderhādur ki şeyh-i kāmīlūñ mübārek (21) yüzi aña göz
çıkarıcı zümürürdür gūş zed olmışdur Hāzret-i Hāḡ zümürd ṭaşında (22) bir hāşşa
ḡomışdur ki her ef'ī vü hayyenüñ gözi ḡarşusına ḡonsa gözleri (23) kör olub 'ālemi
görmez ola kezalik şeyh-i kāmīlūñ daḡı vücūd-ı behbūdı sālīkūñ (24) ejderhā nefesine
zümürürd mānendidür imdi ey sālīk-i Hūdādur

(2551) Beyt

(25) Ger tu şāhib gāvra h'vāhī zebūn

Çün harān siḡeş kun ān sū ey harūn

(26) eger sen öküz şāhibi zebūn isterseñ eşekler gibi anı ol ṭarafa dürt (27) ey serkeş
ya'nī nefsi zebūn idüb ṭā'at-ı Hāḡı edā itmede muṭī' ü münḡād [205b] (1) olsun
dirseñ ey ḡāfil zinhār ihmāl itmeyüb eşek büzler ve dūrter gibi nefsi (2) bir şeyh-i

‘azîz ve vücūd-ı pāk ve ehl-i temyiz cānibine sūr ve andan bi‘at ü inā’yet idüb (3)

‘ubūdiyyetinde kā’im ol zîrā nefis-i serkeş ü çavsın ma‘ ‘ilme vü fenne vü fazle

(2552) Beyt

(4) Çün benezdîk-i veliyyullāh şeved

Ān zebān-ı şad gezeş kûteh şeved

çünkü veliyyullāh (5) huzūrına vara ol yüz arşun dili kışa olur ya‘nî nefis-i denî

huzūr-ı veliyyullāhda (6) dāniş ve bir āhın ve enāniyyetin icrāya qādir olmayub za‘if

ü nādān u meskīn olur (7) ma‘a hāzā ki

(2553) Beyt

Şad zebān u her zebāneş şad lügat

Zerķ u destāneş neyāyed (8) derşifat

yüz dil ve her dili yüz lügat bilür ki anuñ zerķ u destānı şifata (9) gelmez ya‘nî nefis

bir yādigār u qaltabāndur ki anuñ mekr ü hîle vü hud‘ası vaşf (10) olınmaķ kābil ü

mümkin degül yüz dillü her dilinde yüz lügat mevcūd hodnemā ve hōdfürüş (11)

riyā ve destān şāhibi bir mekkār ü gaddārdur ki meşelā

(2554) Beyt

Müdde‘î-yi gāv nefis (12) āmed faşîh

Şad hezārān hücçet āred nāşahîh

öküz davācısı nefsi geldi faşîh (13) yüz biñ hücçet getür yā gülşen ya‘nî nefis

didükleri habîş qaltabān müdde‘î-yi (14) gāv gibi feyz ü belîg olub da‘vā vü nizā‘da

ve tūmturāķ-ı edāda kāmil velîkin cem‘î (15) hüccec ü burhānını nazar-ı Hāķbīn ile

nazar olınuķda bātıllı u ‘aṭıl oldığı hüveydā (16) olub hācet ve kāl ü kıl degüldür

böyle olunca

(2555) Beyt

Şehrrā büfrîbed illā şāhrā

(17) Reh netāned zed şeh-i āgāhrā

şehrī aldar illā pādīşāhı aldayamaz āgāh (18) olan sulţānuñ yol urıcısı olmağa kâdir olmaz yaʿnī nefs-i serkeş (19) ü denī halk-ı ʿālemi nuķūş-ı kazibe-yi dünyeviyye ile aldamağa kâdir olub velī-yi kāmili (20) iğvāya kâdir olmaz meşelā

(2556) Beyt

Nefsrā tesbīh u Muşhaf deryemīn

(21) *Hañcer u şemşīr ender āstīn*

nefsūñ tesbīh ü muşhaf sağ elinde kılınç (22) ile hañcer etegi içinde yaʿnī nefs bir yādigār-ı nābekār bir añlanub bilmez mūrāī-yi (23) ğaddardur ki şüret-i şalāhdan görünüb muşhaf ü tesbīh āşkār (24) idüb ammā āstinde şemşīr-i ğazab ü hañcer haqd ü hased ü ğarez hıfz (25) ü pinhān idüb maḥallinde cidāl itmege ol hālātı ihzār eylemek için cüst (26) ü çāpūñ bir tarafa nāhemvārdur imdi ey tālīb-i sālīk zinhār

(2557) Beyt

(27) *Muşhaf u sālūs-i ü bāver mekun*

Hvīş bāū hem sır u hem ser mekun

anuñ [206a] (1) muşhaf ve şüret-i Haḳḳan görünüb sālūsluğına inanma ve aslā kendüñ (2) anuñla yārān u dost olub anı kendüñe maḥrem itme yaʿnī ey sālīk zinhār ehl-i (3) nefs ile yārān olub ehl-i nefs ü ehl-i dünyādan min baʿd ülfet ü maḥabbet (4) ümīd eyleme zīrā nefs bu nefs böyledür ki

(2558) Beyt

Süy-ı havzet āvered behr-i vuzū

(5) *V'ender endāzed turā derkaʿ-ı ü*

seni abdest için havz tarafına getirür ve (6) seni havzuñ dibine atar nefs işte böyle bir ızrār idecek yādigārdur (7) andan dāʿimā hazır üzre ol zīrā vücūd-ı benī ādemde

(2559) Beyt

ʿAql nūrānī vü nīkū (8) tālībest

Nefs zulmānī ber'ü çun ğālibest

‘aql nūrānī ve güzel (9) t̄alibdür z̄ulmānī nefis ana ne gūne gālibdür mışra‘-ı şanı
istifhām ola ki (10) ya‘nī t̄alib-i z̄ulmānī nefis nūrānī ‘aqla nice gālib olur dirseñ

(2560) (11) Beyt

Z’ān ki ū derhāne āql-ı tu gārīb

Berder-i hōd seg buved şīr-i mehīb

(12) zīrā ol evdedür senüñ ‘aqluñ gārībdür kendü kapısı üzerinde köpek (13)
mehābetlü arslan olur ya‘nī ten-i hāki nefsuñ menzili ve maqqarı olub (14) ‘aql ten
mülkünde gārībdür nefse tabī‘atı ol cihetdendür yoḥsa ‘aql-ı nūrānī (15) z̄ulmānī-yi
nefis-i denīye tābi‘ olur degüldür velīkin neylesün ki gārībdür böyle (16) olduḡda

(2561) Beyt

Bāş tā şīrān sūy-ı bīşe revend

V’in segān-ı kūr (17) ān cā bigrevend

te’ḥīr eyle ki arslānlar mīşe cānibine gideler diyü bu kör köpekler (18) anda rehn
kalalar zīrā

(2562) Beyt

Mekr-i nefis ū ten nedāned ‘ām-ı şehr

Ū negerded (19) cüz bevaḥyi’l-ḡalbi ḡahr

nefis ū tenüñ mekrini bütün şerhrüñ ‘āmı ḡalḡı bilmez (20) ol vaḡy-ı ḡalbinden ḡayrı
ile ḡahr olmaz ya‘nī nefis-i zālīm ū ḡūnhvāre vaḡy-ı ḡalb ile (21) ḡahr olur yoḥsa anı
zebūn u maḡhūr eylemek kār-ı sehl degüldür şundan ötüri ki

(2563) Beyt

(22) Her ki cins-i ust yār-ı ū şeved

Cüz meger Dāvud k’ān şeyḡet buved

her kimse (23) ki anuñ cinsidür anuñ yāri olur meger Dāvud yāri olmaz ol senüñ
şeyḡüñ (24) ola ya‘nī ḡalḡ-ı ‘ālem nefsuñ cinsidür her cinsi olan kimse aña yār olub
(25) taraḡgiri olur nitekim müdde‘ī-yi ḡāva şehri ḡalḡı şāḡib ḡıḡub bir mertebe ḡaber

h̄vāhı (26) oldılar ki H̄azret-i Dāvud ‘aleyhisselām gibi zāt-ı mükerreme karşı turub
‘inād eylediler (27) ve yā Dāvud nedür bu itdigüñ didiler öyle olsa imdi Dāvud h̄yülyü
bir vücūd-ı mükerremini [206b] (1) bulub şeyh ü pişvā tutmağa muhtācsın ki saña
himmet ü nazār idüb kerem sebebiyle (2) seni nefsāniyyetden rûhāniyyet tarafına
rehber olub keyfiyyet h̄alinden haberdār (3) eyleye zīrā

(2564) Beyt

K’ü mübeddel geşt u cins-i ten nemānd

Her kirā H̄ağ dermağām-ı (4) dil nişānd

H̄azret-i Dāvud meşreb olub şeyh-i kāmīl dağı cān mizāclu (5) olub tebdīl olmuşdur
anda ten cinsi qalmadı her kimi ki H̄azret-i H̄ağ gönül (6) mağāmında oturtdı ya‘nī
dil mağāmına nā’il şāhib-i ‘izzet-i küll mağāmından (7) mübeddel olub ten ile zerre
qadar cisniyeti qalmaz böyle olunca

(2565) Beyt

(8) H̄ağ cümle ‘illetiend ezkemīn

Yār-ı ‘illet mişved ‘illet yaqīn

h̄ağ-ı ‘ālemüñ (9) cümlesi ‘illete mensüblardur kemīninden ‘illet dostı olur ‘illet
bilāşekk ya‘nī bu (10) ecluden meselā

(2566) Beyt

Her hasī da‘vā-yı Dāvudī kuned

Ān ki bītemyīz kef(11) dervey zened

her bir has mağūlesi ehl-i nefs Dāvudlīğ iddi‘āsın eyler ol ki (12) ol ki temyīzsüzdür
elin aña važ‘ ider ya‘nī h̄ağ-ı ‘ālem kemīn-i qazādan (13) ‘illet giriftarı
olduqlarından ‘illet-i ‘illete yār olur bu kerre dāniş ü binīş (14) ‘illeti giriftarı olub
zann u vehm-i zulmātında ferāset iddi‘āsı berzahı (15) dā‘iresinde sergerdān
oldığından hebersüz olub h̄ağīqat şināslīğ (16) zu‘mı çāhına düşüb cins-i tenden

müberrā dāver-i vaqt geçinüb bitemyizler (17) andan bī'at ü ināyet idüb aḥvālleri
şuña mā'ıl olur ki

(2567) Beyt

(18) *Ezşayādī bişneved āvāz-ı tayr*

Murğ-ı ebleh mīkuned ān sūy-ı seyr

kuş o cinsinden (19) kuş avāzı işidüb aḥmak kuş ol ʔarafa revāne olur ya'ñī nāehlūñ

(20) ehliyet iddi'āsı hemān şayyā[d] şafirine beñzer zīrā

(2568) Beyt

Naḳdrā eznaḳl neşnā- (21) *sed ḡavīst*

Hīn ez'ū bugriz egerçi ma'nevīst

naḳdi naḳlden añlamaz (22) azḡundur zinhār andan egerçi ma'nevīdür ya'ñī naḳd

ḡālī naḳl-ı mālden me'alden fark (23) ve temyiz itmeyen aḥmak u nādāndur anuñ

şoḡbet ü ülfettinde karār ile ol maḳbūl (24) kimse egerçi şırf şüretperest olmayub

ma'nīdende ḡaberi var ise (25) elḡāşıl bitemyīzden ba'īd ol zīrā bitemyīz egerçi

ma'ñī-yi fehmdür velīkin

(2569) Beyt

(26) *Rüste vü berbeste piş-i ü yekīst*

Ger yaḳīn da'vā kuned ü derşekīst

(27) bitmiş ile bağlanmış anuñ öñünde birdür eger yaḳın da'vā iderse ol şekk [207a]

(1) içindedür ya'ñī köklü ile köksüzi bir zann idüb temyīz idemez ki “*Çizī heme*

*üst*⁴⁷³ (2) ḡavli i'tibāri ile kār-ı şaḡīḡ kıyās idüb çāhü'l-ḡār ü zanāduḡa giriftārı olub

(3) ol berzaḡdan girībānın ḡalāşa ḡādir olmaz pes imdi çünki aḡvāl böyledür

(2570) (4) Beyt

İn çünin kes ger zekī-yi muḡlaḡest

Çünş İn temyīz nebved aḡmaḡest

⁴⁷³ “Her şey O'nundur.”

(5) buncılayın kimse eger zekī-yi muṭlak ise de çünki anuñ bu temyīzi olmaz aḥmaḳdur ki (6) cebr-i mezmūmı cebr-i memdūḥa kıyās idüb tābi‘ rehzenān ve hevās olmuşdur

(2571) Beyt

(7) *Hīn ez’ū bugrīz çün āhū zişīr*

Sūy-ı ü meştāb ey dānā dilīr

zinhār (8) andan kaç arslandan āhū kaçır gibi anuñ tarafına yilme ey gāfil bahādır ya‘nī (9) ey ṭālib benüm ‘ilm ü dāniş kemālüm vārdur baña ehl-i riyā ve ehl-i da‘vānuñ kelimātı (10) eşer itmez diyü şoḥbet ü ülfetlerine rākin olmayub anların şīrden āhū firār itdiği (11) gibi firār idüb bu naḳl olınacak kışsa-yı pürkışşadan hişşemend ol ki

Gurīḥten-i (12) ‘İsā ‘aleyhis’-selām firāz-ı küh ezahmaḳān

ol sırr-ı firāz-ı ‘aşıḳān (13) ol rehnümā-yı şādıḳān ol dād-ı ḥikmet-i beyān ol pīşvā-yı vāşılān (14) ol āsmān-ı şems-i cān cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazretleri bu sürḥ-i (15) şerīf-i ḥikmet-i Ḳur’ānda Ḥazret-i ‘İsā aleyhisselāmuñ firāz-ı küh ahmaḳlardan kaçduḳların (16) beyān idüb buyururlar ki

(2572) Beyt

‘İsā-yı Meryem bekūhī miḡurīḥt

(17) *Şīr güyī ḥūn-ı ü miḡvāst riḥt*

Ḥazret-i Meryem ‘aleyhisselāmuñ (18) ‘İsāsı ‘İsā peygamber ‘aleyhisselām bir ṭaḡda ṭaḡ depesine ṭoḡrı kaçardı (19) şöyle segirdüb kaçarlardı ki sen dirdüñ ki arslan anuñ ḳanını dökmeḳ (20) ister ya‘nī arslan niçe senden kaçan şaḳş mānendi kaçub giderdi

(2573)(21) Beyt

Ān yekī derpey devīd ü guft ḥayr

Derpeyet kes nīst çı’grīzī çü ṭayr

(22) ol biri ardınca segirdüb hayr olsun yâ 'İsâ ardında kimse bu kadarına kuş (23) gibi uçub kaçarsın didi

(2574) Beyt

Bāşitāb ū ān çünān mītaht cūft

(24) *K'ezsitāb-ı hōd cevāb-ı ū neguft*

ivedi ile ol Hāzret-i 'İsā segirdüb (25) giderdi ki kendi 'acele ile segirdüb gitmesinden ol sâ'il cevāb dimedi (26) ol sâ'il

(2575) Beyt

Yek dü meydān derpey-i 'İsā birānd

Pes becidd-i cidd-i 'İsārā (27) biḥvānd

bir iki meydān yer Hāzret-i 'İsānuñ ardınca sürdi andan sonra 'İsā [207b] (1) 'aleyhisselām Hāzretini cidd ile çağırub āvāz virüb didi ki

(2576) Beyt

(2) *K'ezpey-i merzāt-ı Hāḡ yek laḡza bīst*

Ki merā ender gurīzet müşkilīst

(3) Hāzret-i Allāhuñ rızā-yı şerīfi ḡürmetine bir laḡza te'ḡīr eyleye yâ 'İsā ki senüñ

(4) böyle kaçmañdan benüm müşkilüm vardur saña müşkili su'al ideyüm didükde (5)

Hāzret-i 'İsā teveffuḡ buyurmaḡın ol sâ'il Hāzret-i 'İsā 'aleyhisselām

(2577)(6) Beyt

Ezki ĩn sū mīgurīzī ey kerīm

Ne peyet şīr u ne ḡaşm u ḡavf u bīm

(7) ey keremler idici Hāzret-i 'İsā kimden bu tarafa böyle şitāb ile kaçarsın ne (8)

arduñda arslan var ve ne bir ḡaşm var ašlā ne bir ḡorḡu ve ḡaşyet var (9) didükde

(2578) Beyt

Guft ezahmak gurīzānem birev

Mirehānem ḡvīsrā bendem meşev

(10) H azret-i  Is a  asleyhissel am ol kimesneye a ma dan ka arum y ri ben kend mi

(11) ta l i e sa y ider m ben m ba um olma diy  cev b-ı b  av b buyurdu larında

ol (12) Őa Ő kelim ta m teŐadd  olub

(2579) Beyt

Guft   hir  n Mes h  n  tuy 

(13) *Ki Şeved k r u ker eztu m stevi*

didi y   Is a sen Mes h  deg l misin (14) ki senden a m  ve Őa ır to rı olur ya n  nefis-

i p kinden a m  b n  (15) ve ker Őinev  olur sen ol z t-ı ker m deg l misin did kde

(2580) Beyt

(16) *Guft  r  guft  n Şeh n st *

Ki f s n-ı  aybr  me v st 

(17) H azret-i  Is a  aelyhissel am ol s  ile evet didig n gibiy m buyurub (18) s  il

i ade-yi kelim t id b y   Is a sen ol sult n deg l misin ki (19)  alem-i  ayb ve ma n 

efs n  sa na Ő g nur  aynu  me v s s n y   Is a (20) Ő yle ki

(2581) Beyt

  n bi  v n   n ezf s n berm rdeyi

Bercehed  un Ő r Şayd (21)  verdei

 unki o uyas n ol efs n  bir m rde v  hel kgerde  zeri ne (22) yu arı Ő r r Őik r

get rm Ő arslan gibi ki H azret-i All h sen n z t-ı (23) p k n  bu f y z t u ikr ma

sez  eylemiŐd r did kde H azret-i  Is a  aleyhissel am

(2582) (24) Beyt

Guft  r   n menem guft  ki tu

N  zigil murg n kun ⁷⁴ ey h b r 

(25) didi evet ol ben m ya n  ey s  il ol z t-ı p rba t didig n gibi fil ak ka (26)

ben m z tumdur ve ol Őif t-ı  iliyye ben m z tuma ma s Ődur did kde s  il tekr r

⁴⁷⁴ Metinde “k n ” Şeklinde yaz lm Ő ama kelime “kun ” Şeklinde olmalı.

(27) kelimāta şürū^ç idüb yā ‘İsā didi sen ol degül misin ey güzel yüzlü ki [208a] (1) balçıkdan kuş şüreti düzüb Hâzret-i Allāh ol şürete rûh ihsân idüb (2) hayāt bahş eyler didükde

(2583) Beyt

Guft ārī guft pes ey rûh-ı pāk

(3) *Her çi h^vāhī mīkunī ezkist bāk*

Hâzret-i ‘İsā ‘aleyhisselām evet bu (4) kelāmuñ dahı taḥkīkdür diyü buyurduḡda ol sâ’il ey rûh-ı laṭīf-i pāk (5) ‘İsā her ne murād eylerseñ idersin kimden ḡorḡuñ vardur diyüb

(2584) Beyt

(6) *Bāçüinin burhān ki bāşed dercihān*

Ki nebāşed mer turā ezbendegān

(7) buncılayın burhān ile dünyāda kim olur ki ol kimse senüñ ḡullaruñdan olmaz (8) ya‘nī bu burhān-ı ‘azīm ki cenāb-ı ‘izzetüñdedür cem‘ī ḡalḡ-ı ‘ālem senüñ (9) bendegānuñ mānendidür didükde

(2585) Beyt

Guft ‘İsā ki bezāt-ı pāk-ı Hāḡ

(10) *Mübdi‘-i ten Hālīḡ-ı cān dersebaḡ*

(2586) [Beyt]

Hürmet-i zāt u şifāt-ı pāk-ı ü

(11) *Ki buved gerdün girībānçāk-ı ü*

Hâzret-i ‘İsā ‘aleyhisselām ol sâ’il (12) ḡasem idüb didi ki zāt-ı pāk Hâzret-i Hāḡ için ki zamān-ı māsebaḡda (13) cān ḡalḡ idüb ibdā‘-ı eşbāḡ eyledi ol ḡâzret-i zāt-ı baḡtuñ zāt (14) u şifātı hürmeti ḡaḡḡıçün ki felek-i devvāre ol cabbār ü ‘azizüñ girībān çākidür

(2587)(15) *Beyt*

K'ān fūsūn u ism-i a'zamrā ki men

Berker u berkūr ḥvāndem şud ḥasen

(16) ben bildigüm ol ism-i a'zam efsūnunu ki ben anı sağır ve kör üzerine okuyub (17) şahīḥ ü ḥasen oldu ben ism-i pāki

(2588) *Beyt*

Berkuh-i sengīn biḥvāndem şud şikāf

(28) *Ḥırkarā bedrīd berḥod tā benāf*

ağır taş üzerine okudum yarıldı taş (29) hırkasın yırttı göbeline degin bundan mā'adā ol ism-i pāki

(2589) *Beyt*

(20) *Berten-i mürde biḥvāndem geşt ḥay*

Berser-i lāşey biḥvāndem geşt şey

ölmüş (21) ten üzerine okudum diri oldu lāşeyi başı üzre okudum şey oldu (22) ammā

(2590) *Beyt*

Ḥvāndem anrā berdil-i aḥmaḳ bevüd

Şad hezārān bār dermānī neşud

(23) ol ism-i pāk-i pürikrāmı aḥmaḳuñ göñli üzerine dostluk ile yüz biñ (24) kerre okudum bir dermān olmadı şöyle ki ol aḥmaḳ ḥaşlet-i ḥumḳla

(2591) *Beyt*

(25) *Seng-i ḥārā geşt u z'ān ḥū bernegeşt*

Rīg şud k'ezvey nerūyed ḥiç keşt

(26) katı taş oldu ve ol ḥüydan geçmedi ḳum oldu ki andan ḥaşr-ı zāt ḥāşıl (27) olmadı ya'nī benüm du'am aḥmaḳuñ ḥumḳunu izāle eylemedi diyü buyurduḳda ol sā'il

[208b] (1) tekrār su'āle irḥā-yı 'inān idüb

(2592) *Beyt*

Guft hikmet çīst k'ān cā ism-i Hāk

(2) *Sūd kerd īn cā nebūd ān rā sebak*

(2593) [Beyt]

Ān hemān rencest v'īn rencī çirā

Ū neşud (3) Īnrā vü anrā şud devā

hikmet nedür yā 'İsā ki ism-i Hāzret-i Hāk bu tarafda fā'ide (4) idüb aña sebak olmadı ol da zaḥmetdür bu da zaḥmetdür ne için ism-i Hāk buña (5) olmayub ol birine devā oldı didükde Hāzret-i 'İsā 'aleyhisselam

(2594) Beyt

(6) *Guft renc-i aḥmaķī ḳahr-ı Hudāst*

Renc-i kūrī nīst ḳahr ān ibtilāst

(7) buyurdı ki aḥmaķlık renci ḳahr-ı Hāzret-i Hudādur kör renci ḳahr degüldür ibtilādur (8) öyle olıcek

(2595) Beyt

İbtilā rencist k'ān raḥm āvered

Aḥmaķī rencīst k'ān (9) zaḥm āvered

ibtilā bir rencdür ki ol renc raḥm u şefḳat getürür ammā aḥmaķlık bir renc (10) ü elemdür ki zaḥmet ü ğam getürür ya'nī ibtilā erbābınuñ ülfet ü şoḥbetleri ḳarīnlerine (11) kendülere merḥamet itdirürler velīkin ḥumeķā fırḳası şoḥbeti aşḥablarına zaḥmet (12) ü elem virüb kendülere buğz u 'adāvet itdirürler öyle olsa

(2596) Beyt

(13) *Ān çi dāĝ-ı üst mühr ü kerdeest*

Çāreyī bervey neyāred burd dest

(14) ol nesne ki anuñ dāĝıdur mühri ol eylemişdür bir çāre aña el iletmege ḳādir olmaz (15) ya'nī ḥumeķā ki dāĝ ḳahr-ı ilāhīdür ki anı sulṭān-ı ḥaḳīḳat mühr itmişdür

(16) aña bir gūne çāre vü dermān u ‘ilāc zafer bulmaḵ aṣlā mümkin degüldür imdi
feizā (17) kāne kezalik ey ṭālib-i sālīk

(2597) Beyt

Z’ahmaḵan bugrīz çün ‘İsā gurīḥt

(18) ***Şoḥbet-i aḥmaḵ besī ḥūnhā ki rīḥt***

ahmaḵlardan kaç ‘İsā ḥazreti kaçduḡı (19) gibi zīrā aḥmaḵuñ şoḥbet ü ülfeti ḵatı çok
ḵanlar dökdi aḥmaḵdan murād ehl-i dünyā (20) ola ki sulṭān-ı her dü serā “*Levlā el-
ḥamaḵe liḥarbi’d-dünyā*”⁴⁷⁵ buyurduḡlarından (21) zāhir ü hüveydādur ki meṣelā

(2598) Beyt

Endek endek ābrā duzded hevā

(22) ***Dīn çünin duzded hem aḥmaḵ ezṣumā***

görmez misin ki ey sālīk yapça yapça (23) şuyı hevā uğurlar ve maḥv u nābūd eyler
kezalik dīni ehl-i dīnden aḥmaḵ sirḵa (24) idüb muzmaḥil ü nāpeydā eyler imdi
şoḥbet ü ülfet ehl-i ḡaflet ü ehl-i dünyā vü (25) hevādan elḥazrū’l-ḥazr ki

(2599) Beyt

Germiyetrā duzded u serdī dihed

Hemçü ān (26) k’ū zīr-i kūn sengī nihed

germiyetüni uğurlar şādūḡlūk virir şuncılayın (27) maḵ‘adü’t-tene ṭaş vaz‘ ya‘nī ehl-
i ḡafletüñ şoḥbet ü ülfeti ḡafilen añsuzın [209a] (1) te’sīr idüb dīn germiyyetin
azalma eyler zinhār *ḵurb-ı ehl-i hevādan şaḵın şaḵın* (2) mışdāḵınca

(2600) Beyt

Ān ger’īn ‘İsā n’ezbīm būd

İyminest ü ez pey-i ta‘līm būd

(3) ol Ḥazret-i ‘İsā aleyhisselām ḥazretinüñ kaçdıḡı ḵorḵudan degül idi ol (4) zāt-ı
pāk ve “*Lā ḥavfun ‘aleyhim ve lā hum yaḥzenūn*”⁴⁷⁶ āyet-i kerīmesi maḡharı ola

⁴⁷⁵ Eḡer ahmaḵlar olmasa idi dünya harab olurdu.” (Konuk, *Mesnevī-i Şerif Şerhi*, C. 2: s. 57)

selāṭīnūñ (5) sulṭānı olub ḥavf u ḥaṣyetden emīndür ol vaz‘-ı şerīfi ṭarīḳ-i Ḥaḳḳa (6)
sālik olan eşdikāya ta‘līm için buyurmuşlardur yoḥsa

(2601) Beyt

(7) Zemherīr er pūr kuned āfākṛā

Çi ğam ān ḥūrşīd-i bāiṣṛākrā

bütün dünyāyı (8) zemherī şovuĝı ṭoldursa şāhib-i iṣṛāḳ olan ḥūrşīd-i cihāntāba (9)
aşlā ğam u elem ü ızṭırāb yoḳdur kezalik ḥalk-ı ‘ālem sertāser aḥmaḳ olsa (10)
Ḥazret-i ‘İsā için ğam u ḥavf yoḳdur murād-ı şerīfleri ṭālibāya ta‘līm ü tenbīh- (11)
dür dimek ola Vallāhu Te‘ālā ‘alem bāşavāb

**Ḳıṣṣa-yı ehl-i Sebā (12) ve ḥamāḳat-i İṣān ve eser-i nākerden-i naşīḥat-ı enbiyā-yı
‘aleyhü’-selām (13) derahmaḳān**

ol pādişāh ve aslan ol şehsüvār-ı kāmīlān ol (14) raḥmet-i ehl-i cihān ol melcā’-ı ehl-
i dilān ol dāver-i ḥikmet-i beyān cenāb-ı (15) Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu bu
sürḥ-i şerifde ehl-i Sebāyı ve anlaruñ ḥamāḳatinden (16) enbiyā ‘aleyhimü’-s-selām
ḥāzerātīnuñ naşīḥatleri anlara te’sīr eylemedigin beyān idüb (17) buyururlar ki

(2602) Beyt

Yādem āmed ḳıṣṣa-yı ehl-i Sebā

K’ezdem-i aḥmaḳ şabā şān şud vebā

(18) Sebā memleketi ehlinüñ ḳıṣṣası ḥaṭıruma geldi ki aḥmaḳ nefsinde nesīm-i şabā
(19) ol kavme vebā oldı ya’nī aḥmaḳ sözine uyduklarından bād-ı seḥer ol ḳavme (20)
ṭā‘ün olub anları ḳahr u helāk itdi

(2603) Beyt

Ān Sebā buvedest (21) şehr-i bes kelān

Derfesāne bişnevī ezküdekān

⁴⁷⁶ “Onlar korkuya uğramayacaklar, mahzun da olmayacaklardır.” (Bakara 2/62, 112, 262, 274, 277),
(Yunus 10/62)

ol Sebā (22) ziyāde büyük bir şehir idi hikâyeler içinde işidürsün uşaklardan mışra^ç-ı (23) evvel ekşer nüshada *Ān Sebā māned beşehr-i bes kelān* vāki^ç olmuşdur yine (24) mefhūm-ı laṭif yirdür ḥāşıl-ı kelām

(2604) Beyt

Kūdekān efsānehā mīāverend

(25) *Derc derefsāne şān bes sırr u pend*

çocuklar maşallar götürürler anlarıñ maşallarında (26) ziyāde sırr u naşihat gizli vardır ya^çnī “*Lā tenzur limen kālē unzur mā kālē*”⁴⁷⁷ mefhūmunca (27) ma^çşūmlarıñ irād eyledükleri hikâyāt içlerinde ne nuşḥ u pend ü esrār [209b] (1) münderic ü mestürdur ki ^çuḳalā ḥişsemend olurlar zīrā

(2605) Beyt

Hezlhā güyend der (2) efsānehā

Genc mīcū derheme vīrānehā

hezller söylerler efsāneler içinde her ḥarāb (3) vīrānede ḥazāne ṭaleb eyle ya^çnī ey ṭālib-i rāh-ı rāst sen efsānelerde (4) olan hezlliyāta nazar itmeyüb tahtında münderic olan ḥazān ü defān-i nuşḥ u (5) pende ḳulak ṭut ki meselā

(2606) Beyt

Būd şehri bes ^çazīm ü mih velī

(6) *Ḳadr-i ü ḳadr-i sükürre bīş nī*

ziyāde ^çazīm ve büyük ve geniş bir şehir var idi (7) ammā büyüklüğü ve genişliği bir çanak kadar idi ziyāde degül idi şöyle ki

(2607) Beyt

(8) *Bes ^çazīm u bes ferāḥ u bes dirāz*

Saḥt zeft-i zeft-i endāze-y piyāz

⁴⁷⁷ “Bak diyen kimseye bakma.”

(9) ziyāde ‘azīm ve ziyāde geniş ve ziyāde uzun uzamadı bir şehir idi ki (10) k̄atı kalın ve yoğun ki şoğan boyunca boyı var idi bir merteye ki

(2608) Beyt

(11) *Merdüm-i dih şehir mecmū‘ ender’ū*

Līk cümle se ten-i nāşüste rū

(12) on şehriñ ādemīsi ol şehir içinde cem‘ olmuş idi velīkin ol (13) şehriñ cümle halkı üç nefer yüzi yunmamış kimse idi bundan mā‘adā

(2609)(14) Beyt

Ender’ū halk u halāyık bīşümār

Līk ān cümle se hām-ı puhteḡvār

(15) naql itdigimiz şehriñ içinde şābīsüz ve hesābsuz halk u halāyık var (16) idi ammā bīhadd-ı maḡlūkuñ cümlesi ancak ol üç nefercik pişmiş (17) yiyici idi ya‘nī kendüleri hām yidükleri puhte idi imdi

(2610) Beyt

Cān-ı nākerde (18) becānān tāḡten

Ger hezārānest bāşed nīm ten

cānāna çapmak eyleyen (19) cān eger biñlerle ise de yarım ten olur bu beyt-i şerīf-i feyz-i iḡsān (20) ile ḡaḡīḡat-ı emri beyān idüb cān oldur ki bu‘ālemde mahabbetullāḡ giriftārı (21) olub evḡāt-ı şerīfe sen ḡā‘āt ü rızā-yı ḡazret-i ḡaşa şarf eyleye (22) yoḡsa öyle olmayub nuḡuş-ı dünyāya şifte vü firīfte olduğdan soñra (23) eger şābī ve hesābda biñ cān veyāḡūd yüz biñ cān bile olsa (24) yarım ten menzilesinde olur buyurub yine lisān-ı kūzekāndan mā naḡnu (25) fīhike beyānına şürū‘ idüb buyururlar ki

(2611) Beyt

Ān yekī bes dūrbin (26) u dīde kūr

EzSüleymān kūr u dīde pāy-ı mūr

ol birisi ziyāde (27) uzak görücü gözi kör Süleymāndan a‘mā karıncanuñ ayağın görmüş ya‘nī [210a] (1) zıkr olunan mecmū‘ şehır halkı üç şahşuñ biri dürbīn olub kemāl mertebe (2) körlük giriftarı olub kalmış

(2612) Beyt

V‘ān diger bes tīz gūş u saht ker

(3) *Genc ü dervey nīst yek cev seng zer*

ol biri ziyāde işitgen kulaklı (4) katı sağır sağmağ kâbil degül anuñ içinde arpa miqdârı altun bu da böyle feemmā

(2613)(5) Beyt

V‘ān diger ‘ūr u bürehne lâşe bāz

Līk dāmenhā-yı cāme ü dirāz

(6) ol biri üçinci ‘üryān ve çıplak etleri meydānda velīkin anuñ eşvābınuñ (7) etekleri uzun böyle olduğdan soñra

(2614) Beyt

Guft kūr ĩnek sipāhī (8) mīresend

Men hemī bīnem ki çi kavmend u çend

kör didi ki işte āvāzlarını (9) bir ‘asker gelüb irişür ben dükeli anları bilürüm ne kavmdür ve ne miqdār (10) ‘askerdür didükde

(2615) Beyt

Guft ker ārī şunüdem bāng-i şān

Ki çi mī- (11) gūyend peydā vü nihān

sağır didi ki evet işitdüm anlaruñ āvāzlarını (12) ki ne söylerler āşkārede ve maḥfīde diyüb köri taşdıķ eyledi

(2616) Beyt

(13) *Ān bürehne guft tersān z‘īn menem*

Ki büberred ezderāzī dāmenem

ol (14) çıplak didi ki bu tekellüm itdigiñüz aḥvâlden ḥavfnâk benüm ki etegümi kesüb (15) iletürler uzunluğundan didükde

(2617) Beyt

Kür guft ĩnek benezdik āmedend

(16) *Ḥiz bugrizim piş ezzaḥm u bend*

kör i‘āde-yi kelām idüb işte yakın (17) geldiler kalk kaçalum zaḥm u bendden mukaddem didükde

(2618) Beyt

Ker hemī güyed ki āri(18) meşgale

Mişevend nezdikter yārān hele

şadır söyler ki evet meşgale ve (19) galebe ziyāde qarīb gelüb yaklaştı ey yārān gāfil olmañ didükde

(2619) (20) Beyt

Ān bürehne guft āveh dāmenem

Ezḫama^c berrend u men nāeymenem

ol (21) hāy meded benüm etegümi tama^cdan iletürler ben anlardan emīn degülüm diyüb (22) üç nefer-ı yādigār-ı bīma^cnā

(2620) Beyt

Şehrrā hiştend u bīrūn āmedend

(23) *Derhezimet derdihī ender şudend*

şehri terk idüb taşra geldiler (24) kaçarak bir köy içine girdiler

(2621) Beyt

Ender ān dih murğ-ı ferbih yāftend

Lik(25) zerre-yi guşt dervey nī nejend

ol köyde bir semiz kuş buldılar ammā ol (26) kuşuñ üzerinde zerre kadar et yok etden ḥālī ve müteğayyir olub şolmuş (27) bir kuş ki

(2622) *Beyt*

Murğ mürde-yi huşk u ezzaḥm-ı külāğ

Üstüh^vānhā zār geşte [210b] (1) çun penāğ

kurumuş da ölmüş kuş kargaların minķārları zaḥmından (2) kuşuñ kemikleri iplik ucu gibi zār u za^cif kalmış bu bulduklarını kuş (3) bundan sonra bu üç yādigārlar

(2623) *Beyt*

Z'ān hemī ḥurdend çun ezşayd şīr

(4) *Her yekī ezḥurdenes çun pīl-i sīr*

ol kuşdan dükeli yidiler arslan şikār- (5) dan yidüğü gibi her biri yimesinden fil gibi semirüb tok oldu velḥāşıl

(2624) (6) *Beyt*

Her se z'ān ḥurdend u bes ferbih şudend

Çun se pīl bes büzürg ü mih şudend

(2625) (7) [*Beyt*]

Ān çünan k'ezferbihī her yek cüvān

Derneḡuncīdī zizeftī dercihān

(2626) (8) [*Beyt*]

Bāçünin gebzī vü heft endām-ı zeft

Ezşikāf-ı der birün cestend u reft

(9) her üç ten ol kuşdan yidiler ve ziyāde semiz oldılar üç ^caded filler gibi ^caẓīm (10) ve büzürg oldılar şöyle her biri ol yigitlerüñ semizlikdan ve irilikdan cihāna (11) şıgmaz oldılar idi buncılayın semizlik ve iri endām yoğunluğu ve iriliğı ile (12) kapu yarığından taşra şıçrayub çıkub gidüb nābūd oldılar (13) imdi murād çünki kışşadan hişşe oldu ba^cd-ı beyānü'l-fesāne zımn-ı fesānede (14) munderic olan mefhūm u hişşe

ü nekāt beyānına şürū^c idüb buyururlar ki (15) izā kāne el-emr kezalik ey t̄alib-i s̄alik
dünyā bir cāy-ı mehālikdür ki

(2627) (16) Beyt

Rah-ı merg-i halk nāpeydā rehīst

Dernazar n'āyed ki ān bīcā rehīst

(17) halkuñ mevti yolu gizlü görünmez bir yoldur nazara gelmez ol yol bir yirsüz
yoldur ki

(2628) (18) Beyt

Nek peyāpey kārvanhā muḥtefī

Z'īn şikāf-ı der ki hest ān muḥtefī

(19) işte biri biri ardınca kārvanlar muḥtārlanmışlar bu kapunuñ gizlü yarığundan
(20) ānenfeānen gitmededir lā şübhetē fīh bu bir emr-i mu'ayyendür ki elbette bu
dünyāda kān (21) gidicidir bu her kesüñ ma'lūmı āşkāre bir kār velīkin

(2629) Beyt

(22) *Berder er cūyī neyābī ān şikāf*

Saḥt nāpeydā vü z'ü çendīn zifāf

(23) eger kapu üzerinde ol şikāfı taleb iderseñ bulmazsın katı gizlüdür (24) ve andan
kadar maşş ü cezbelere vardur ki ḥalāyıkı şorub bütün nābūd eyler (25) şikāfı
nāpeydā zifāfı peydā demek ola yāḥūd zifāfdan murād zifāf-ı mekābir (26) ola ki
eşvāb-ı emvāt anda ḥıfz olunur Vallāhu Te'ālā a'lem biḥaḳīḳate

(27) *Şerḥ-i ān kūr-ı dūrbīn ve ān ker-i tīzşinev ve ān bürehne-yi dirāz dāmen*

[211a] (1) ol şehsüvār-ı evliyā ol kudve-yi ehl-i şafā ol rehnümā-yı etḳiyā (2) ve
dānende-yi rāz-ı Ḥudā maḳbūl-ı ḳurb-ı kibriyā Cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise
sırrahu (3) ḥazretleri bu sürḥ-i şerīfde ol kör dūrbīn ve ker tīzşinev ve bürehne dirāz
(4) dāmenüñ şerḥ ü beyānın buyurub buyururlar ki

(2630) Beyt

Ger emelrā dān ki merg-i (5) mā šenīd

Merg-i ḥod nešnīd u naql-i ḥod nedīd

şağır emeli bil ki bizüm mevtimüzi (6) işitdi kendi mevtin işitmedi ve kendi görmedi bundan sonra

(2631) Beyt

(7) Hırş nābīnāst bīned mūbemū

‘Ayb-ı ḥalkān u būgūyed kūbekū

hırş kördür k (8) kılbeķıl görür ḥalkūñ ‘aybını ve maḥallebemaḥalle söyler göz lākin

(2632) Beyt

‘Ayb-ı ḥod (9) yek zerre çeşm-i kūr-ı ū

Mīnebīned ger çī hest ū ‘aybcū

kendi ‘aybını (10) zerre kadar görmez ḥarīşūñ kör gözi egerçi ki ‘ayb arayub görücidür (11) işte imdi hırş ve emel bu maķūle ḥalkān-ı ḥayyāndur anlardan ḥazr u ictināb (12) lāzım ve mühimdür fefehm

(2633) Beyt

‘Ūr mītersed ki dāmāneş bürend

Dāmen-i merd-i (13) bürehne key derend

çıplak kōrķar ki etegin eyleyeler çıplak ādemūñ etegin kaçan (14) yırtarlar bu olmadığı gibi

(2634) Beyt

Merd-i dūnyā müflisest ü tersnāk

Hīç (15) ūrā nīst ezdüzdānş bāk

dūnyā eri müflisdür ve ḥavfnākdur ḥaķīķat-ı (16) emrde ise hīç aña hırsızlardan kōrķu yokdur zīrā cevāhir-i īmān ve bu āfiyet (17) şıdķ ve ḥulūş aşḥābı ki tüccārān-ı beķādurlar düzdān-ı şeyāṭinden (18) anlar için ḥavf olub müflisān-ı dūnyā-yı deniyye için ḥavf u ḥaşyet (19) yokdur zīrā

(2635) Beyt

Ū bürehne āmed u ‘üryan reved

V'ezgām-ı düzdeş ciger hūn mişevēd

(20) ol bu ‘āleme çıplak geldi ve ‘üryān gider ma‘a hāzā uğrı ğamından cigeri kañ olur (21) velīkin

(2636) Beyt

Vakt-i mergeş ki buved şad nevhā pīş

Hande āyed canş- (22) rā z’īn ters-i h’vīş

mevte vaktindeki yüz feryād u fiġān ilerü olur (23) cānına gülmek gelür kendünün bu korkusundan vehm

(2637) Beyt

Ān zamān (24) dāned ganī ki’ş nīst zer

Hem zekī dāned ki ū bud bihūner

ol zamān dünyā (25) ganīsi anuñ altunı olmadıġını ve ehl-i hūner ehl-i ma‘rifet geçinen zekīler daġı (26) bihūner ve bīfā’ide oldukların ol zamān bilürler meşelā

(2638) Beyt

Çun (27) kenār-ı küdekī pür ezşüfāl

K’ü berān lerzān buved çun rabb-i māl

çün ehl-i dünyā [211b] (1) hāl ü şānları şunuñ gibidür bir oġlancıkuñ koltuġı saġsı pāreleri ile tolu (2) olub ol oġlancık altun ve aqçe aşhābı gibi ol saġsı kırıkları üzerine (3) ditrer bu kerre

(2639) Beyt

Ger sitānī pāreyi’ giryān şevēd

Pāre ger bāzeş dihī’ (4) handān şevēd

eger andan bir saġsı pāresin alursañ ağlayıcı olur (5) pāre girü virürseñ gülici olur feizā kāne kezalik imdi

(2640) Beyt

(6) *Çün nebāşed tıflrā dāniş dişār*

Giryē vü hāndeş nedāred i‘tibār

(7) çünkü ma‘şūmuñ ‘aqlı belleği örtünüb bürünmesi olmaz ağlayub gülmesi (8) i‘tibār tutmaz ya‘nī ‘indü’l-‘uḳalā-yı eṭfālūñ giryē vü hāndeleri bī‘tibār (9) olduğu gibi ‘indü’l-taḫḳīḳin ehl-i dūnyānuñ giryān u hāndān oldukları (10) mu‘teber degüldür zīrā

(2641) Beyt

Muḥteşem çün ‘āriyetrā mülk dīd

(11) *Pes berān māl-i dūrūğın mīṭapīd*

iḥtişām şāḫibi kimse çünkü (12) bu egreti metā‘-ı dūnyāsi mülk gördi pes ol yalancı māl üzerine debindi (13) ya‘nī ehl-i dūnyā māl u menāl ü akmişe vü eşvāb u ḫabli mülk görüb (14) zann ü gümān vehm firīftesi olduklarından metā‘ dūrugin dūnyāya meyl ü (15) rağbet idüb eşyāsına lertzān u hirāsān u ṭapān olurlar (16) velīkin ḫāl u aḫvālleri şöyledür ki meşelā

(2642) Beyt

Ḥvāb mībīned ki ūrā hest māl

(17) *Tersed ezdüzdī ki berbāyed cuvāl*

bir kimse düşünde kendünüñ mālı vardır (18) diyü düş görüb ḳorḳar ki bir sārīḳ andan bir cuvāl māl iletmesün (19) diyü ḫavf u ḫaşyete düşer

(2643) Beyt

Çün zih‘ābeş bercehāzned gūşkeş

(20) *Pes zitters-i ḫ‘Vīş teşḫar āyedeş*

çünkü anı uykusundan ḳalguda (21) ḳulaḳ çekici andan soñra aña kendü ḫavfindan maşḫaralīḳ gelür kār ü bār (22) ve aḫvāl bu minvāl üzre oliceḳ

(2644) Beyt

Hem çünan lertzānī-yi īn ‘ālimān

(23) *Ki buved şān ‘aql u ‘ilm-i īn cihān*

hem ancılayındur bu ‘ālemüñ ditremesi (24) ki anlaruñ bu cihān ‘ilm ü ‘aqlı olur ya‘nī ‘ulūm-ı resmiyye vü kışriyye erbābınuñ (25) dağı havf u haşyet ü lertzāşī ehl-i rüyā havfı mānendidür ki

(2645) *Beyt*

(26) *Ezpey-i īn ‘āqlān-ı zūfünün*

Guft İzed dernübī lāya‘lemūn

(27) bu zūfünün ‘ākıllar ardınca ya‘nī bu fūnūn-ı zahire aşhābından ötüri Hāzret-i [212a] (1) Allāh Kur‘ān-ı Kerīmde “*Lā ya‘lemune*”⁴⁷⁸ buyurub emr ü fermān eyledi ki sure-yi Rūmda (2) olan bu āyet-i kerīmeye işāret buyurulmuş ola ki kavlıhü Te‘ālā “*Ya‘lemūne zāhıran* (3) *mine’l-ḥayāti’d-dünyā ve hum ‘ani’l-āḥırati hum gāfilūn*”⁴⁷⁹ (4) bedel olub ‘adem-i ‘ilm olan cehl ile umūr-ı dünyāyı tecāvüz itmeyen vücūd-ı ‘ilmüñ (5) beynlerinde fark olmadığın andan eyler abdāldan olduğı şuḥuf ārā-yı (6) kütb-i tefāsirdür

(2646) *Beyt*

Her yekī tersān zidüzdī-yi kesī

ḤVİştēnrā (7) *‘ilm pindāred besī*

bu ‘ālimān-ı dünyānuñ her biri āḥırüñ seriķa eylesinden (8) havf idici kendüde bir vāfir ‘ilm ü dāniş vardur zann ile havfnāk oldığından (9) mā‘adā

(2647) *Beyt*

Gūyed ū ki rüzgārem mīberend

Ḥod nedārend rüzgār-ı sūdmend

⁴⁷⁸ “Bilmezler.”

⁴⁷⁹ “Onlar dünya hayatının ancak dış yönünü bilirler. Ahiret konusunda ise tamamen gaflettedirler.” (Rum 30/7)

(10) söyler ol ki rüzgārumı iletürler dir ma‘a hāzā fā’ideli rüzgār tutmaz ammā (11) yine esnā-yı muşāḥabat ü hengām-ı tekellümde

(2648) Beyt

Gūyed ezkārem berāverdend ḥalk

(12) *Ġark-ı bikārist cāneş tā beḥalk*

guft ü gū idüb dir ki ḥalk beni işümden (13) yukaru getürdiler ya‘nī baña müzāḥim ü sıḳlet idüb kārımdan āvāre itdiler (14) ḥaberi yoḳ ki cānı boğazına degin işsüzlığa yatub ḳalmış meşelā

(2649)(15) Beyt

‘Ūr tersān ki menem dāmen keşān

Çun rehānem dāmen ezçengāl-i şān

(16) çıplaḳ ḳorkucı ki ben anuñ çekiciyüm diyü ki nite ḳurtarırum etegümi anlaruñ (17) çengālinden kezalik ‘ālemān-ı dünyānuñ ḥalk baña tażyī‘-i evḳāt itdirirler (18) dimesi böyledür ki zīrā

(2650) Beyt

Şad hezārān fażl dāned ez‘ulüm

Cān-ı (19) ḥodrä mīnedāned ān ḳalüm

yüz biñ fażl bilür ‘ulümdan kendi cānını bilmez (20) ol zülüm bundan soñra şöyle ki

(2651) Beyt

Dāned ü ḥāşşiyet-i her cevherī

(21) *Derbeyān-ı cevher-i ḥod çun ḥarī*

her biri cevherüñ ḥāşşiyetini bilür kendi cevheri (22) beyānında eşek gibi nādān ve lā yefhemü olub ma‘a hāzā tefāḥḥur ü tebaḥḥur idüb (23) dir ki

(2652) Beyt

Ki hemī dānem yecūz u lāyecūz

Ḥod nedānī tu yecūzī yā ‘acūz

(24) ki ben dükeli yecüz ve lāyecüzü bilürüm dir mışra^c-ı s̄anī evvele cevāb ʔarīkiyle beyt-i (25) evvel gibi vāki^c olub ni^cam yecüz u lāyecüzü bilürsin velīkin kendüñ (26) yecüz mısın yoḥsa ^cacüz mısın anı bilmezsin bilecek ise insān ne (27) oldıgın bilüb aña göre ^camele sa^y itmekdür ancak ki “*Aḥvāl men ^carefe nefsehu* [212b] (1) *faḳad ^carefe rabbehu*”⁴⁸⁰ kavlı-ı kerīmi üzre mebnīdür ki bu mefhümü kemā yenbaḡī tefehhüm için nuṣḥ (2) u pend īrād idüb buyururlar ki

(2653) Beyt

Īn revā v’ān nārevā dānī vü līk

(3) *Tu revā yā nārevāyī bīn tu nīk*

bu lāyık ve o lāyık degül bilürsin ammā sen lāyık mı- (4) sın nālāyık mısın güzel nazār ile gör ki

(2654) Beyt

Ḳıymet-i her kāle mīdānī ki çīst

(5) *Ḳıymet-i ḥodrā nedānī aḥmaḳīst*

her metā^c ü ḳumāṣuñ ḳıymetin bilürsin ki nedür (6) kendü ḳıymetüñi bilmezsin aḥmaḳlıḳdur ya^cnī ^cākıl oldur ki kendü ḳıymetin bile ḳıymetin (7) bilmeyen aḥmaḳ u cāhildür eger fūnūn şey^{’i} bilürse de ki

(2655) Beyt

Sa^cdhā vü (8) naḥshā dānieyī

Nengerī sa^cdī tu yā nāṣusteyēī

sa^cdları bilmişsin (9) nazār eylemezsin sen sa^cd mısın yoḥsa naḥs mısın bundan ḥaberüñ yoḳ bilmek (10) ise bunu bilmek içündür zīrā

(2656) Beyt

Cān-ı cümle ‘ilmhā inest īn

(11) *Ki bidānī men kiyem deryevm-i dīn*

⁴⁸⁰ “Kim kendini bilirse Rabbini bilir.”

‘alā ʔarīkū’t-te’kīd ifhām buyurub cümle ‘imlerüñ (12) cānı budur bu ki bilesin ben kimüm dīn günü içinde ya’nī ey ʔalib-i sālīk cem‘ī (13) ‘ulūmuñ cānı ve rūhı kendüñüñ yevm-i dīnde ne oldıgıñı bilmekdür pes imdi (14) taḥṣīl-i ‘ilme cidd ü cehd iderseñ bu ‘ilm-i şerīfi taḥṣīl itmege sa‘y u gūṣıṣ (15) eyle yoḥsa

(2657) Beyt

Ān uṣūl-i dīn bidānistī tu līk

Binger ender aṣl-ı ḥod ger (16) *hest nīk*

ol dīn uṣūli olan kitābı oḡuyub bildüñ ne güzel (17) velīkin kendü aṣluña nazār eyle ki bu eyüdü ba‘zı nüṣhada *ey merd-i nīk dīnün vāki‘* (18) olmiṣ öyle[y]se

(2658) Beyt

Ezuṣūleyyet uṣūl-i ḥ^vīṣ bih

Ki bidānī aṣl-ı ḥod (19) *ey merd-i mih*

uṣūliyyetden kendü uṣūluñ eyüdü ki kendi aṣluñ bilesin ey merd-i (20) kibr ya’nī kāl u kīl ü guft u gū teṣḥīṣ-ı uṣūl-i cevāhir ü sa‘d u naḥsdan geḡub (21) ve cümleyi terk idüb kendü aṣluñı bilüb der rāh-ı bekā rā ḥīlesi ḡaydında olmaḡ (22) cümleden muḡkaddemdür dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem ü aḡkam

Şıfat-ı ḡurremī-yi şehristān (23) *ehl-i Sebe’ ve nāṣūkrī-yi īṣān*

ol ḡuṡb-ı gerdün-ı iṣtihar (24) ol şāye-yi perverdigār ol şāhbāz-ı şeh-i şikār ol pādīşāh-ı nāmdār (25) ol ḡull-i Yezdān-ı āṣkār cenāb-ı Ḥāzret-i Mevlānā kaddese sırahu ḡāzretleri (26) bu sürḡ-i şerīfde Sebā ehl-i şehristānuñ ḡurremligi şıfatın ve ol ḡavm-i (27) nāsāmānuñ şūkrşüzlüklerin beyān idüb buyururlar ki

(2659) Beyt

[213a] (1) *Aṣl-ı şan bed būd ān ehl-i Sebā*

Mīremīdendī ziesbāb-ı liḡā

ol muḡaddimā (2) didigimüz Sebā ehlinüñ aṣlları yaramaz idi esbāb-ı liḡādan ürkerlerdi öyle (3) olıcek

(2660) Beyt

Dād-ı şān çendān ziyā^c u bāğ u rāğ

Ezçep u ezrāst⁽⁴⁾ ezbehr-i ferāğ

Hzret-i Allāh anlara ol mertebe ziyā^c u bāğ u rāğ virdi şağirdan (5) vuşūldan rāhat eylemeleri için ki

(2661) Beyt

Bes ki mīufād ezpürri⁵ şimār

(6) *Teng mīşud ma^cber-i reh bergüzār*

şöyle ziyāde düşerdi çoğlugundan yemiş (7) şoğaklara ki geçenler dar olurdu mīve çoğlugundan bir mertebe ki

(2662) Beyt

(8) *Ān nişār-ı mīve rehrā mīgirift*

Ezpürī-yi mīve rehrev derşigift

(9) ol şaçılan yemiş yolu tutardı yemiş çoğlugundan yolcu ta^caccüb ü hayretde (10) olurdu şöyle ki

(2663) Beyt

Selle berser derdırahtistān-ı şān

Pür şudī⁽¹¹⁾ nāh^vāst ezmīvefeşān

anlaruñ ağaçlıklarında baş üzre vaz^c olan (12) sebet düşen yemişden tılardı talebsüz ki

(2664) Beyt

Bād ān mīve- (13) feşāndī nī kesī

Pür şudī z¹⁴ān mīve dāmenhā besī

rüzgār ol mīveyi (14) silkerdi kimsesüz çok etekler tılardı ol mīvelerüñ çok çok dökülme- (15) lerinden bundan gayrı

(2665) Beyt

Hüŧehā-yı zeft tā zîr āmede

Berser u (16) rûy-ı revende mîzede

kalın ŧalkımlarcık aŧağı gelüb yolcu- (17) laruñ başlarına ve yüzlerine ururlardı bunlardan mâ‘adā

(2666) Beyt

(18) Merd-i gülhantāb ezpürri-yi zer

Beste bûdî dermiyān zerrin kemer

(19) altun çokluğundan gülhancı ādem beline altun kuŧağ bađlamıŧ idi (20) ve dağı

(2667) Beyt

Seg küliçe küftî derzîr-i pā

Tuħme bûdî gürg-i ŧahrā eznevā

(21) köpek ŧomun deperdi ayak altında ova yazı kurdı tođ idi ni‘metden bu (22) in‘ām ü iħsānlardan ŧoñra

(2668) Beyt

Geŧte iymin ŧehr u dih ezdüzd ü gürg

(23) Büz netersîdî hem ezgürg-i sûtürg

Ėazret-i Allāh ol ehl-i Sebāya (24) emn-i ni‘metin dađı iħsān idüb ŧehr ve ħara ħırsuzdan ve ħurtdan bir mertebe (25) emn üzere idiler ki keçi ‘azîm ü kibîr ħurtdan ħavf eylemezdi nitekim sūre-yi (26) Sebāda “*Ve ħaddernā fiħe’s-seyr sîrū fiħā leyāliye ve eyyāmen āminîn*”⁴⁸¹ buyurulmuşdur

(2669) (27) Beyt

Ger bügüyem ŧerħ-i ni‘methā-yı ħavm

Ki ziyādet miŧsud ān yevmen feyevm

(2670) [Beyt]

⁴⁸¹ “Oralarda gidiŧ geliŧi belirledik (seyahati kolaylaŧtırdık) ve onlara da ŧöyle dedik: Oralarda gece gündüz güvenlik içinde dolaŧın.” (Sebe 34/18)

Māni'[213b] (1) *āyed ezsuḥanhā-yı mühim*

Enbiyā burdend emr-i festakim

eger söylersem ḳavmüñ ni‘metlerin (2) şerhini ki yevmenbeyevmen olurdı anlaruñ ni‘metleri ya‘nī ni‘metleri ziyāde olduḡuñ (3) şerḫ ü beyān idecek olursam ol şerḫ ü beyān lazım u mühim olan (4) ṭālibān ü sālīkāna gerekli sözlerden māni‘ olur zīrā enbiyā-yı kirām emr-i festakim (5) iletdiler ya‘nī Ḥāzret-i enbiyā “*Festeḳım kemā umirte*”⁴⁸² maẓmūnı üzre ‘amel buyurmışlardur (6) kezalik bir daḡı kitāb-ı müsteṭāb-ı Meşnevī-yi kerīmi ‘ālem-i ḡayb-ı ma‘nādan emr olunduḡı (7) üzre beyān idüb taṭvīl-i kelīmāt eylemez dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(8) *Āmeden-i peygamberān-ı Hak benaṣīḫat-ı ehl-i Sebā*

ol ḡusrev-i ḳuddūsiyān (9) ol sürūr-ı kerrūbiyānziya ol şāh-ı şehristān-ı cān hem pādişāh-ı ḡusrevān-ı (10) mescūd ve hem ‘alībūnyān cenāb-ı Ḥāzret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḡāzretleri bu sürḫ [şerīfde] (11) ol ehl-i Sebāya Ḥāḳ Te‘ālā ḡāzretleriniñ peygamberleri naṣīḫat itmek için (12) geldüklerin beyān idüb buyururlar ki

(2671) *Beyt*

Sīzdeh peygamber ān cā āmedend

Gümrehānrā (13) *cümle rehber mişudend*

ol yire on üç peygamber geldiler ol yolların zāyi‘ (14) idenlere ḳulaḡuz oldılar ki nitekim naşş-ı kerīimde ḳavluḡu Te‘ālā “*Leḳad kāne fi sebe’in* (15) *fī meskenihim āyetun cennetān ‘an yemīnin ve şimālin kulū min rızḳı rabbikum* (16) *veşkurū lehu beldetun ṭayyibetun ve rabbun ḡafūr*”⁴⁸³ naşş-ı ‘ināyet maşḡūbınca peygamberān (17) ol tenbīhkārene naṣīḫat idüb

(2672) *Beyt*

⁴⁸² “Öyle ise emrolunduḡun gibi dosdoḡru ol.” (Hud 11/112)

⁴⁸³ “Andolsun ki Sebe halkı için meskūn oldukları yerlerde, saḡda ve soldaki iki bahḡe āyettir (ibrettir). Rabbinizin rızḳından yeyin ve O’na şükredin! O, güzel bir belde. Ve Allāh, maḡfıret eden bir Rab.” (Sebe 34/15)

[Ki] hele ni‘met füzün şud şükr kü

(18) *Merkeb-i şükr er bühüşbed ħarrekü*

ki āgāh oluñ ey kavm ni‘met ziyāde oldı (19) kıanı şükrüñüz şükriñüz merkebi eger uyudı ise ħareket itdirüñ zırā

(2673) *Beyt*

(20) *Şükr-i mün‘im vācib āyed derħired*

V‘er ne buğşāyed der-i ħıřm-ı ebed

iĥsān (21) idicinüñ şükri ‘uķalā vācib gelür yoĥsa ebedī ħıřmuñ kıapusın (22) açar ya‘nī ni‘met-i Ħaķķa şükr itmezseñüz ġazab-ı Ħudāya müsteĥaķ (23) olursuz diyü naşihatler eyleyüb

(2674) *Beyt*

Hīn kerem bīnīd v‘in ħod kes kuned

(24) *K‘ezcünin ni‘met beşükrī bes kuned*

āgāh oluñ ehl-i Sebā kerem görüñ (25) bunu kimse eyler mi ki buncılayın firāvān-ı ni‘metden bir şükr ile kifāyet eyleye (26) ya‘nī ħiç bu olur mı diyü vaz‘ı ider var mıdur diyüb

(2675) *Beyt*

(27) *Ser bübaĥşed şükr ħvāhed secdeyī*

Pā bübaĥşed şükr ħvāhed kıa‘deyī

Ħazret-i Allāh [214a] (1) ‘ibādetine baş iĥsān eyler secde eylemek şükriñ ister ayak iĥsān eyler kıa‘de (2) itmek şükriñ ister ey kıavmsüz Ħazret-i Allāhuñ envā‘ ve ni‘met-i iĥsānlarına müstaġrıķ- (3) suz Ħazret-i Rabbü‘l-ālemīne envā‘ şükr ü ħamd ü senālar itmek gerekdür diyü pend ü (4) naşihatler eyleyüb rıķķ ve luĥflar ile söyledüklerinde

(2676) *Beyt*

Ħavm ġufte şükr-i mārā (5) burde ġül

Mā şudīm ezşükr ü ezni‘met melül

ol kavm-i şüm enbiyā-yı kirām (6) ‘aleyhimü’s-selāma karşı koyub düşmişler bizüm şükrimizi cîn aldı gitdi biz şükrden (7) de ni‘metden de melül olduk ya‘nī ne ni‘met ü ihsān isterüz ve ne şükr itmek (8) isterüz ikisin dağı istemezüz diyüb

(2677) Beyt

Mā çünan pejmürde geştīm ez‘atā

(9) Ki ne tā‘at mān hoş āyed nī haṭā

biz ancılayın şolmuş uluk ihsān u keremden (10) ki ne tā‘at bize eyü gelür ve ne haṭā eyü gelür her birinden uşanmışuz şöyle ki

(2678) (11) Beyt

Mā nemih vāhīm ni‘methā vü bāğ

Mā nemih vāhīm esbāb-ı ferāğ

biz istemezüz (12) ni‘metler ve bāğ ve biz ferāğ ve rāḥat sebepleri olan ni‘metleri ve ihsānları itmezüz (13) diyü enbiyā-yı kirāma ḥiṭāb u ‘iṭāb kelimāt-ı ‘işyān u ṭuğyān ile cevāblar (14) söyledüklerinde

(2679) Beyt

Enbiyā guftend derdil ‘illetīst

Ki ezān derḤaḳşināsī (15) āfetīst

enbiyā-yı ‘aḫām ‘aleyhimü’s-selām ḥazreti didiler ki gönül içinde (16) ‘illet vardur ki ol ‘illetden Haḳḳ kelām añlamakda belā vü āfet vardur (17) öyle olunca bu kerre

(2680) Beyt

Ni‘met ezvey cümlegī ‘illet şeved

Tu‘me derbīmār (18) key kuvvet şeved

ol ‘illetden cümlesi ‘illet olur loḳma ḥastada kaçan (19) kuvvet olur ya‘nī kuvvet olmaz ya‘nī ṭama‘ bīmāra kuvvet olmayub zahmet olduğı (20) gibi gönü ‘illetlüye

ni‘met-i ‘illet olur feizā kāne kezalik ey hevā-yı nefis-i müştehāt (21) cānibine şalik
‘inādkār

(2681) *Beyt*

Çend hoş pîş-i tu āmed ey muşır

(22) *Cümle nāhoş geşt ü şāf-ı ü kedir*

nice hoşlar seniñ ‘indiñe ey ‘inādgede (23) kavī ol hoşlaruñ cümlesi nāhoş oldu ve
şāflığı keder virici oldu şu (24) bā‘ışden ki

(2682) *Beyt*

Tu ‘adüvvī ĩn hoşihā āmedī

Geşt nāhoş her çi bervey kef(25) zedī

sen bu hoşlaruñ ve eyülikleruñ düşmeni geldüñ pes ol eclden (26) her neye el koduñ
ise nāhoş ve çirkin oldu şöyle ki

(2683) *Beyt*

(27) *Her ki ü şud āšnā vü yār-i tu*

Şud haķır u ħvār derdīdār-ı tu

her şol [214b] (1) kimesne ki seniñ āšnā ve dostuñ oldu ħor u haķır oldu seniñ
dīdāruñda (2) ya‘nī ğaflet ü enāniyyetüñden dostlaruñı haķır görüb

(2684) *Beyt*

Her ki ü bīgāne (3) bāşed bātu hem

Pîş-i tu ü bes mihest ü muħterem

ve her ol kimesne ki (4) ecnebī ve ğayr olur saña ol kimesne seniñ ħuzūruñda
ħürmetlü ve muħteremdür (5) böyle olduķda

(2685) *Beyt*

ĩn hem ezte’sīr-i ān bimāriyest

Zehr-i ü der(6) cümle cüftān sārīyest

bu dağı ol ģastalıđuđ te'sirindendir anuğ zehri (7) cümle cüftlere sirāyet idicidir
ya'ni bu vaz'-ı nāpendüđ dağı ol göñül (8) 'illeti ģastalıđındandır ađvāl böyle olunca

(2686) Beyt

Def'-i ān 'illet bübāyed kerd u zūd

(9) Ki Őeker bāan ģades ģvāhed numūd

ol 'illetüğ def'in itmek gerek 'amel eyle (10) ki ol 'illet mādāmki yirindedür Şeker ol
'illette bile ģades görünse gerek ya'ni (11) ģadesden Şekeri farģa temyiz ve mecālüđ
olmayub Şekere ģades dirsın (12) zira mādāmki 'illet-i derüna mübtelāsın

(2687) Beyt

Her ģoŐi k'ayed betu nāģaŐ Şeved

(13) Āb-ı hayvān ger resed āteŐ Şeved

her leģāfet ve iyilik ki saña gele nāģoŐ (14) ve ģirkin olur cenāb gelüb irişe sende
āteŐ olur bu kerre ađvālüđ (15) böyle olunca

(2688) Beyt

Kimyā-yı merg u ceskest ān Şıfat

Merg gerded z'ān (16) hayātet 'āķıbet

mevt ü nez' kimyāsı ol naķl olınan Şıfat-ı ķabihē (17) eger andan ģalāŐ olmaz iseñ
andan ģayātuđ 'āķıbet helāk olur gāfil- (18) mebāŐ zira nażar idüb āgāh olmaz mısın
ey ķabihē ki

(2689) Beyt

Pes ģıdāyī (19) ki z'üy dil zinde Şud

Ķün biyāmed derten-i tu gende Şud

ģoķ laģif ü (20) zibā ģıdā ki andan göñül Őıģģat bulub Őād u ģürrem olur ģünkü senüğ
tenüne (21) geldi ve tenüñle hem Őoģbet olub yārān oldu ķabihē rāyiģalu bir murdār
Şey' (22) oldu miŐāl-ı āģer

(2690) Beyt

Bes ‘azīzī ki benāz iškār şud

Çün şikāret (23) şude bertu h̄vār şud

çok ‘azīz vücūd-ı mükerrerler ki ‘ālemde nāz ile peydā oldı (24) çünki senüñ şikāruñ oldı senüñ ‘indüñde ħor u zelīl ü ħaķır oldı (25) ya‘nī ey ehl-i nefis ‘ālemüñ iķbāl itdiği bir vücūd-ı mükerrrem daħı senüñ (26) şikāruñ olub şeref-i şoĥbetini kıymet bilmezliġuñdan ġayrı anuñ ħaķķānī (27) olan kelimāt u naşīhatinden şıķılab iştīġāl itmekle nazār ü semtinden [215a] (1) ve feyz ü rüĥāniyyetinden maĥrüm ķalub ‘illet-i derūnuña bir ‘illet daħı oldı (2) zīrā

(2691) Beyt

Āşnāyī ‘aķl bā‘aķl ezşafā

Çün şeved her dem füzūn bāşed velā

(3) ‘aķluñ āşnālīġı bir ‘aķl-ı āĥer şafvet tarafından çünki olur dāyimā maĥabbet ve dostluķ (4) ziyāde olub ānenfeānen meveddetleri ziyāde olmadadır ammā

(2692) Beyt

Āşnāyī (5) nefis bāher nefis-i pest

Tu yaķīn mīdān ki dem dem kemterest

nefsüñ (6) āşnālīġı her alçaķ nefis ile sen taĥķīķ bil ki nefes nefes dostluķ (7) ve āşnālīķları eksilür

(2693) Beyt

Z’an ki nefseş gird-i ‘illet mītened

(8) Ma‘rifetrā zūd fāsīd mīkuned

zīrā ehl-i nefsüñ nefsi ‘illet cānibine (9) çözinür bu kerre ma‘rifet ve āşnālīġı tiziye fāsīd ü bīma‘nā eyler ķār u bār (10) böyle olıcek

(2694) Beyt

Ger neĥvāhī dūstrā ferdā nefīr

Dustī bā‘aķıl (11) u bā‘aķl ġīr

eger istemez iseñ yārın dostuñ senden nefret eylesin (12) bu gün dünyāda ‘āqıl ve ‘aql ile dostluq tut tā ki ‘aql u ‘āqıl sebebiyle (13) rızā-yı Hakkı ele götürüb yarın maḫhūr u mezlül olmadan ḥalāş olub (14) necāt bulasın velīkin

(2695) Beyt

Ezsemūm-ı nefis çün bā‘illetī

Her çi gīrī (15) tu marazrā āletī

nefis zehrlерinden çünki ‘illetlūsün her ne tutarsañ (16) maraza ālet olursun meşelā

(2696) Beyt

Ger bigīrī gevherī sengī şeved

(17) V’er bigīrī mihr-i dil cengī şeved

eger la‘l ü yāqūt mānendi bir cevher tutarsañ taş (18) olur ve eger bir gönül maḥabbeti tutarsañ cenk ü ‘adāvet olur mişāl-i āḥer

(2697) (19) Beyt

V’er bigīrī nükte-yi bikrī laṭīf

Ba‘de derket geşt bīzevḫ ü keşīf

(20) ve eger tutarsañ bir laṭīf ü bikr nükte didükden soñra zevḫsüz ve keşīf oldı (21) ya‘nī ey nefis ü hevā ‘illeti mübtelāsı olan ehl-i hırş u ṭama‘ qarzı bir nükte-yi (22) bikr-i laṭīf añlamışsın o laṭīfi ma‘lūm idündükde ol daḥı senüñ ‘indüñde (23) keşīf olub dirsın

(2698) Beyt

Ki men ĩnrā bes şenīdem köhne şud

(24) Çiz-i dīger gū becüz ān ey ‘azud

ki ben bunu çok işıtdüm bu nükte eski (25) oldı bir gayrı nesne söyle andan gayrı ey mu‘īn ü nāşır olan yār dirsın (26) bu kerre böyle olduḫda

(2699) Beyt

Çiz-i dīger tāze vü nev gufte gīr

Bāz ferdā z'ān şevī(27) *sīr ü nefīr*

bir gayrı nesne dağı taze ve yeği söylenmiş tüt girü yarın andan [215b] (1) tok ve nefret idici olursun ahvāl böyle olunca bunuğ çāresi budur ki

(2700)(2) *Beyt*

Def'-i 'illet kun çü 'illet hav şeved

Her hadīs-i köhne pīşet nev şeved

(3) 'illeti def' eyle çünkü 'illet kırılır her eski söz senüğ 'indüñde yeđi olur (4) meşelā

(2701) *Beyt*

Tā ki ezköhne berāred berg-i nev

Bişkefāned köhne şad hūşe zigeν

(5) tā ki köhnedden yukāru getüre yeği yaprak açar köhne yüz şalkım çukurdan ya'nī

(6) nefsi yaramaz hūyından geçürmege köhne ağacuđ budađların kırmađ gibidür

kezalik (7) naqş-ı denīñüñ faqr u riyāzet balta ve tahrası ile ekül ü şürüb ve bī- (8)

hayālık budağların kırduğda şalāh yaprağı hāşıl olub 'ibādet ü (9) tāt bahārından

zevk ü ma'rifet şalkımları zuhūr ider demek ola (10) Vallāhu Te'ālā a'lem

(2702) *Beyt*

Mā tabībānīm şākirdān-ı Hağ

Bahr-ı Kulzüm dīd mārā(11) *fānfelađ*

bu beyt-i şerīf ve mā ba'dī sürh-i şerife gelince tokuz beyt-i (12) şerīf dağı 'üñvān-ı

sa'ādet nişān ehl-i Sebāya min kabli'r-rađman (13) meb'ūs buyurılan peygamberān-ı

zīşān-ı hazret-i lisānından beyāndur ki (14) ol ehl-i tuđyāna hiťāb buyurub ey merd-ı

mān-ı bīiz'an biz tabībān-ı (15) mađlūk-ı insān ü şākirdān hazret-i zülcelāl ve'likrām

kirām-ı kerīm ve rađīm-i hazret-i (16) feyyāz-ı Subhān-ı Yezdān ki Kulzüm deryāsı

bizi görüb yaratılmışdur ki zīrā

(2703)(17) *Beyt*

An tabībān-ı tabī'at dīgerend

Ki bedil ezrāh-ı nabzī bingered

ol (18) tabī'at hākīmleri ğayrdur anlar gönle nabz yolundan nazār iderler ammā

(2704) Beyt

(19) Mā bedil bīvāşıta hoş bingerīm

K'ezferāset mā be'ālī manzarīm

biz gönle (20) vāsıtasuz laṭīf ü ra'nā nazār iderüz zīrā ferāsetden biz 'ālī manzarda-

(21) yüz ki biz nūr-ı ilāhī ile nazār eylerüz yoḡsa

(2705) Beyt

Ān ṭabībān-ı ğızāyend u şimār

(22) Cān-ı ḡayvānī bedīşān üstüvār

zāhir ṭabībleri eyler ğıdā vü mīveler tabībleridür ki (23) rūḡ ḡayvānı anlaruñ tedbīr

ü 'ilācları ile muḡkem olur velīkin ey ğāfil tebāh- (24) ğār ḡavm

(2706) Beyt

Mā ṭabībān-ı fi'ālīm u maḡāl

Mülhim-i mā pertev-i nūr-ı celāl

(25) biz fi'āl ü maḡāl ṭabībleriyüz bizüm ilhām idicimüz pertev-i nūr-ı celāl-i

İlahīdür ki

(2707) (26) Beyt

K'in çünin fi'lī turā nāfi' buved

V'ān çünan fi'li zireh ḡāṭı' buved

(27) ki buncılayın iş işlemek saña fā'idelüdür ve ancılayın işlemek yoldan [216a] (1)

idicidür

(2708) Beyt

İn çünin ḡavlı turā pīş āvered

V'ān çünan ḡavlı turā nīş āvered

(2) buncılayın söz seni ilerü götürür ancılayın söz saña neşter ü zaḥmet ü elem
götürür diyü (3) benî Ādemi terbiye ve irşād eylemek tıbbı bize maḥşüşdur ey ehl-i
Sebā ki

(2709)(4) *Beyt*

Ān ṭabībanrā buved bevlī delīl

V'in delīl-i mā buved vaḥy-i celīl

ol şüret-i (5) eṭıbbā senüñ delīli bevl olur bizüm delīlümüz ise vaḥy-ı ilhām-ı
perverdigār-ı tevānādur (6) bundan soñra ey ḳavm-ı ğāfil

(2710) *Beyt*

Destmüzdī mī neḥ^vāhīm ezkesī

(7) *Destmüzd-i mā resed ezḤaḳ besī*

biz aşlā bir kimesneden el ücreti istemezüz (8) bizüm el ücretimiz Ḥazret-i Ḥudāyī
maḳālden ziyādesiyle gelür yetişür hemān

(2711)(9) *Beyt*

Hīn şalā bīmāri-yi nāsürrā

Dārū-yı mā yekbeyek rencürrā

(10) āġāh oluñ şalādur nāsür olmuş ḥastalıklara ki bizüm otumuz yaradır (11)
ḥastaya ya'ñ devāmuz bīmāra irişincedür emr-i Ḥaḳla elbette şıḥḥat bulur (12)
anuñ ḥastalığı ne ğüne ḥastalığı olursa olsun demek ola (13) Vallāhu Te'ālā a'lem

Mu'cizāt ḥ^vāsten-i ḳavm ezpeyġamberān 'aleyhi's-selām

(14) ol maṭlub-ı āvāregān ol maḳşad-ı bīçāregān ol çāre-yi ḥasta (15) dilān ol pişvā-yı
vāşılān kām-ı dil-i āzādġān cenāb-ı Ḥazret-i (16) Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazretleri
bu sürḥ-i şerīfde Sebā ḳavminüñ enbiyā 'aleyhis- (17) selāmdan mu'cizāt ṭaleb
eyledüklerin beyān idüb buyururlar ki

(2712) *Beyt*

(18) *Ḳavm guftend ey ġürūh-ı müdde'ī*

Kū güvāh-ı ‘ilm-i tıbb u nāfi‘ī

ol bütperest (19) Sebā kavmi enbiyā-yı a‘zām ‘aleyhisselāma hitāb-ı hitā idüb ey (20)
gürüh kanı sizün nāfi‘ tıbb ‘ilmi şahidiñüz diyüb

(2713)(21) *Beyt*

Çün şumā beste-yi hemīn h^vāb u hūrīd

Hem çü mā bāşīd u derdih miçerīd

(22) çünkü siz bu yiyüb içmek bağıslı olub köyde otlayıcılardansuz (23) siz de bizüm
gibisüz lāfarq bīnā diyüb

(2714) *Beyt*

Çün şumā derdām-ı in āb u gilīd

(24) *Key şumā şayyād-ı sīmurğ-ı dilīd*

çünkü siz bu şu ve çamur tuzağında (25) ya‘nī biz buncılayın ‘anāşır-ı erba‘
giriftārsız kaçan siz gönül sīmurğ şayyadı (26) olabilürsüz velīkin

(2715) *Beyt*

Hubb-ı cāh u serverī dāred berān

Ki şumāred (27) h^vīş ezpeygamberān

manşib u serverlik maḥabbeti anı muḳtezādur ki [216b] (1) kendüyi
peygamberlerden ‘add eyleyüb “Pāye-yi keç keç efgend sāye”⁴⁸⁴ kavlince nice
nāmaḳül (2) sözler söyleyüb ey müdde‘iyān

(2716) *Beyt*

Mā neḥ^vāhīm ān çünin lāf u dūrūğ

Kerden (3) ender gūş u uftāden bedūğ

biz istemezüz buncılayın lāf yalan lafları ḳulağımuza ḳoyu- (4) p da ayran içine
düşmegi ya‘nī biz sizün kelimāt-ı kāzibeñüzi istimā‘ itmek (5) istemezüz zīrā sizün
bu sözleriñizün aşlı yoḳdur murādīñuz ancaḳ teşaddürdür didüklerinde

⁴⁸⁴ “Eğri sütun gölgeyi de eğri gösterir.”

(2717)(6) *Beyt*

Enbiyā guftend k'īn z'ān 'illetest

Māye-yi kūrī hicāb rū'yetest

(7) hāzerāt-ı enbiyā 'aleyhisselām didiler ki bu ol 'illettendir zīrā körlük (8) sermāyesi görmek perdesidir ya'nī ey kavm sizūn bu kelām-ı mühmiliñüz 'illet-i (9) derūnuñuzdandır ki anuñ māyası hicāb rū'yetdür öyle olsa

(2718) *Beyt*

(10) *Da'vi-yi mārā ŧenīdīt u ŧumā*

Mīnebīned īn güher derdest-i mā

bizüm davāmuzy (11) işitdiñüz ve siz görmezsin bu gevheri bizüm elimüzde öyle olunca

(2719) *Beyt*

(12) *İmtihānest īn güher der dest mā*

Māŧ gerdānīm gird-i ŧeŧmhā

bu gevheri (13) peygamberi bizüm elimüzde imtiḫān-ı Ḥāzret-i Ḥudādur ki biz ol güheri gözler (14) eṭrāfında ṭolandıruruz bu kerre

(2720) *Beyt*

Her ki güyed kū güvā gufteŧ güvāst

(15) *K'ū nemībīned güher ḫabs-i 'amāst*

her ŧol kimse ki ḫanı ŧāhid dir anuñ (16) ḫanı ŧāhid dimesi ŧāhiddür ki ol kimse görmez gevheri körlük (17) ḫabsindedür ya'nī enbiyā-yı 'azām 'aleyhisselāmuñ gevher-i nebevviyetlerin görmeyüb (18) işbāt isteyen yādigār kendü a'mālının izḫār idüb kendünüñ (19) kör oldığın işbāt itmekdür meṣelā

(2721) *Beyt*

Āftābī dersuḫan āmed ki ḫīz

(20) *Ki berāmed rüz bercih kem sitīz*

bir güneş kelimāta geldi ve saña kalk yukarı (21) ki gündüz yukarı geldi ‘inād itme didi

(2722) Beyt

Tu bŷgŷyī āftābā kŷ gŷvāh

(22) *Gŷyedet ey kŷr ezħak dīdeħvāh*

sen dirsın ki ey güneş ıanı gŷndŷz (23) geldiğina isbātuñ var mı diyŷ sŷylersin ol da saña dir ki ey kŷr Ĥak Te‘ālā (24) ĥazretinden gŷz iste dir zīrā

(2723) Beyt

Rŷz-ı rŷšen her ki ŷ cŷyed ħerāđ

(25) *‘Ayn-ı custen kŷriyeş dāred belāđ*

aydınlık gŷnde her kimse ki ħerāđ ħaleb (26) eyler anuñ ħerāđ ħaleb eylesesiniñ ‘aynı kŷrlıđını hezle ħutar imdi feizā (27) kāne kezalik

(2724) Beyt

V’er nemibīnī gŷmānī burdei’

Ki şabāħest u tu ender perdeyi’

[217a] (1) eger sen şabāħ olduğın perdede olduđuñden gŷrmez iseñ şabāħ olduğına (2) gŷmān iletmişsındŷr ŷyle olınca

(2725) Beyt

Kŷri-yi ĥodrā mekun z’īn guft fāş

(3) *Ĥāmuş u derintizār-ı fazl bāş*

kendi kŷrlıđını bu sŷzle āşkāre eyleme epsem (4) olub fazl u ‘ināyet intizārında zīrā

(2726) Beyt

Dermiyān-ı rŷz (5) guften rŷz kŷ

Ĥvīş rŷsvā kerdeneş ey rŷz-cŷ

gŷndŷz ortasında (6) ıanı gŷndŷz demek kişi kendŷzin rŷsvāyī eylemekdŷr ey gŷndŷz ħaleb idici kimse (7) velīkin

(2727) Beyt

Şabr u hāmūşī cezūb-ı rahmetest

V'īn nişān custen (8) nişān-ı 'illetest

şabr u hāmūşlık rahmet-i hakkı cezb idicidür bu nişān (9) taleb eylemek ise derūn
'illetinüñ nişān u 'alāmetidür pes imdi

(2728)(10) Beyt

Enşitū bupzīr tā bercān-ı tu

Āyed ezcānān cezā-yı enşitū

(11) şabr u sükütü kabül eyle tā ki senüñ cānuñ üzre kabli sulţān-ı (12) haķīkatden
enşitū fermānı cezāsı gelüb vāşıl ola

(2729) Beyt

(13) *Ger neḥ^{vāhī} nüks piş-i īn ṭabīb*

Berzemīn zen zerr ü serrā ey lebīb

(14) eger bu ṭabīb-i haķīkat 'indinde sürçüb ve depeñ üzre düşmegi (15) istemez iseñ
yir üzerine ur altunı ve başuñı ey laṭīf ü hūb (16) ya'nī maḥhūr-ı kirām olmaḥdan
ḥazr eylerseñ meskenet ü tevāzu'ñı şı'ār (17) idin ey ra'nā andan soñra

(2730) Beyt

Guft eفزūnrā tu büfrūş u biḥar

(18) *Bezli-i cān u bezli-i cāh u bezli-i zer*

ziyāde artıķ sözi şat ve şatun (19) al cān bezlini ve manşıb bezlini ve altun bezlini
ya'nī māl ü cān ve cāh bezlinden (20) soñra terk-i güft u gü idüb ḳāl u ḳılı terk
eyleyüb ṭarīķ-i Ḥazret-i (21) Ḥaḳḳa şamet ü süküt u şıdḳ-ı vaḳār eyle ve sāye-yi
yārgār ile luṭf (22) u 'ināyet-i perverdigār ile sālīk ol

(2731) Beyt

Tā şenā-yı tu bügūyed fażl-ı Hū

(23) *Ki ḥased āred felek bercāh-ı tu*

tā ki seniñ şenānı söylesün Hâzret-i Allāhuñ (24) fazl u ihsānı ki seniñ manşıb-ı
haķıķatüñ üzre felek hased (25) getürsin ya'nī naşihat u tenbîh oldığı üzre 'amel
idüb ol vechle (26) hareket iderseñ bir mertebe Hâzret-i Haķķuñ fazl u kerem ü
ihsānına nā'il (27) olursun ki felek seniñ 'izzet ü cāhuña hased eyler

(2732) Beyt

[217b] (1) *Çün şabībānrā nigeħ dārīd dil*

Hod bübīnīd u şevīd ezħod ħacil

çünki şābīlerüñ (2) mübārek göñüllerin şaķlayu tutasuz kendüñüz görüsüz ve
kendüñüzden ħicāb (3) idüb şermsār olursuz ya'nī şabīyān-ı İlāhīnüñ ħulüb-ı
pāķlerin ele getirüb (4) ħürmetlerinde ħuşūr itmez iseñüz başıretiñüz gözi küşāde
olub keyfiyyet (5) ħālleri manşūruñuz olduķda kendü vaz'-ı nāpend ve kār-ı
küstāhīñuzdan maħcüb (6) olursuz zīrā

(2733) Beyt

Def'-i ĩn kūrī bedest-i ħalk nīst

Līk ikrām-ı (7) şabībān ezħudāst

bu körlük ref' ħalkuñ elinde degüldür ammā (8) şabīlerüñ ikrāmı ħudāydandur ya'nī
derün 'illeti a'c mālīgın ref'e ħalk kādır (9) degüldür anuñ ref'i 'ilācı şabīyān-ı İlāhīye
maħşūşdur şabībān-ı ħudāya ise (10) ħulūş ile ikrām vācibdür anlara ħulūş ile
'übüdiyyet ü ikrām eylemek ise (11) hidāyet-i feyyāz-ı muṭlaķa muḫtācdur öyle
olinca pes imdi ey ṭālibān u sālīkān

(2734) (12) Beyt

ĩn şabībānrā becān bende şevīd

Tā bemüşķ ü 'anber āgende şevīd

(13) bu şabībānlere cānla ħul oluñ tā ki misk ü 'anber ile ṭolu olasuz ya'nī (14) misk ü
'anber ile pür olmaķ bendüñi şabībāne menūṭ u merbūṭdur egerçi lisān-ı (15)
peygamberān ehl-i Sebāya ħiṭābdur velīkin vārīşān-ı peygamberān olan evliyā-yı

(16) kirāmdan halk-ı ‘aleme pend ü nuş u irşād oldığı ‘ayān u nümāyāndur Vallāhu
Te‘lā a‘lem

(17) **Müttehem dāşten-i kavm ‘aleyhi’s-selām**

ol husrev-i feyz-i intisāb (18) ol dāver-i ‘ālī-cenāb ol kām̄bīn ü kām̄yāb cenāb-ı
Ḥazret-i Mevlānā (19) quddise sırrahu ḥazretleri bu sūrḥ-i şerīfde Sebā kavminüñ
enbiyā-yı ‘azām ‘aleyhimü’s- (20) selām ḥazretini müttehem tutdukların beyān idüb
buyururlar ki

(2735) Beyt

(21) ***Ḳavm guftend ĩn heme zerķest ü mekr***

Key Ḥudā nā’ib kuned ezZeyd u Bekr

ol ehl-i (22) Sebā kavmi didiler ki bu dükeli riyā vü ḥīledür kaçan Ḥazret-i Ḥaḳ Zeyd
ü Bekrden kendüye (23) nā’ib eyler ya‘nī Ḥazret-i Ḥudā Zeyd ü Bekri kendüye nā’ib ü
ḥalīfe eylemez diyüb

(2736)(24) Beyt

Her resūl-i şāh bāyed cins-i ũ

Āb u gil kũ Ḥalīķ-i eflāk kũ

(25) pādişāhuñ her bir resūli kendü cinsinden gerek ş u ile balçık ķande ve (26)
eflākuñ Ḥālīķi ķande ya‘nī beynehümāda min vechi münāsebet yoķ bu aḥvāl-ı (27)
münāsebet lāzımdur didüklerinden mā‘adā

(2737) Beyt

Mağz-ı ḥar ḥurdīm tā mā çun şumā

[218a] (1) ***Peşşerā dārīm hemrāz-ı hümā***

eşek beyni mi yidük biz tā kim sizcileyin sivri- (2) sinegi hümā hemrāzı tũtulum
ya‘nī biz eşek beynisi yimemişüz siz yimüşsüz diyü zu‘m-ı (3) fāsıd idüb saḥn-ı
nāhemvār u kāsıd söyleyüb

(2738) Beyt

Kū hümā kū peşşe (4) kū gil kū Hudā

Z'āftāb-ı çarḫ çı buved zerrērā

kanı hümā kânı sivri sinek (5) kanı balçık kanı Subḥān-ı bīçün felegüñ güneşinden
zerrenüñ nesi olur (6) diyü türrehāt u lügaviyyāt kelimāt idüb

(2739) Beyt

Īn çı nisbet in çı (7) peyvendī buved

Tā ki der'āql u dimāgī derreved

bu ne münāsebet ve ne ulaşıq- (8) lıkdur tā ki 'aql u dimāg içine içerü gide ya'nī ol
ḳavm-ı şūm u mezmūm Ḥazret-i (9) enbiyā 'aleyhisselām bu güne küstāhlıqlar
gösterüb bīma'nā sözler (10) söylediler

**Ḥikāyet-i ḥargūşān ki ḥargūşīrā ber risālet pīş-i pīl (11) firistānd ki bögü ki men resül-
i māh-ı āsmānem pīş-i tu ki ez'īn çeşme-yi āb (12) ḥazer kun çünān ki derkitāb-ı Kelīle
tamam gufte şüdest**

ol āfitāb-ı (13) evc-i ḥaḳīḳat ve ol maḥtāb-ı burc-ı sa'ādet ve ol pādişāh-ı iḳlīm-i
ṭarīḳat (14) cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazretleri bu sürḥ-i ḥikmet-i
beyānda tefehhüme's- (15) sālīkīn ve ta'līme't-ṭālibīn ol ḳavm-ı pürtebāhuñ
lisānlarından ḥargū- (16) şlar ḥikāyesin beyān idüb ki bir ḥargūşı fil ḥuzūrına risālet
ile (17) irsāl idüb ki fīle ben māh-ı āsmānuñ resüliyüm di senüñ 'indüñe geldüm (18)
ki bu çeşmenüñ şuyından ḥazr eyle diyü taḥzīr itdürdiler ancılayın ki ḥikāye-yi (19)
mufaşşal üzre Dimne vü Kelīlenām kitābda meşūr u muḳayyeddür ol ḳavm-ı (20)
bīhidāyet peygamberān 'aleyhisselām ḥazarātına iḳtidā eylemedüklerinden gayrı
(21) bu güne ḥikāyet ü maşāllar Īrād eyleyüb kendülerin 'ināyet ü raḥmet-i (22)
Ḥazret-i Ḥaḳdan dūr u mehcūr olmağa yine kendüleri bā'is oldukların 'ayān (23)
idüb buyururlar ki

(2740) Beyt

Īn bedān māned ki ḥargūşī böguf

(24) *Men resül-i mâhem u bāmāh cüft*

bu aña beñzer ki bir tavşan didi ben (25) ayuñ resüliyüm ve ayuñ refîk ü nedîmiyüm ya‘nî ol gürüh-ı kavm-ı bî‘ināyet (26) peygamberān-ı aşḥāb-ı sa‘ādet ‘aleyhimü’s-selāma ḥiṭāb idüb ey peygamberān (27) sizüñ min ḳabli’r-raḥman risāletüñüz hemān şuna beñzer ki bir tavşan ben ayuñ [218b] (1) resüliyüm diyü da‘vā itdi idi sizüñ de risāletüñüz ol ḥargüşuñ risāletine (2) müşābihdür ki

(2741) *Beyt*

K’ezreme-yi pīlān berān çeşme-yi zülāl

Cümle naḥcīrān (3) budend ender vebāl

bir laṭîf ve ṭatlu çeşme üzerinde filler sürüsünden (4) cümle şikār ḥayvānları zaḥmet ü meşakḳat içre idiler şöyle ki

(2742) *Beyt*

(5) *Cümle maḥrūm u zihavf ezçeşme dūr*

Ḥīleyī kerdend çün kem būd zūr

(6) ol naḥcīr ānuñ cümlesi āb-ı şīrīnden maḥrūm ve ḥavfdan çeşmeden bā‘īd (7) idiler bu kerre güçleri irişmediğundan bir ḥīle eylediler bu minval üzre ki

(2743) *Beyt*

(8) *Ezser-i kuh bāng zed ḥargüş-ı zāl*

Süy-ı pīlān derşeb-i gurre-yi hilāl

(9) ṭağ yanından āvāz urdı zāl tavşan filler canibine hilāl gurreyi (10) gicesinde ya‘nî tülek ve ‘ayyar tavşan nidā idüb çağırdı (11) böyle diyü ki

(2744) *Beyt*

Ki biyā rābi‘ ‘aşere ey şāh-ı pīl

Tā derūn-ı çeşme (12) yābī ‘īn delīl

ayuñ on dördüncü gicesi gel ey filler pādişāhı (13) ki benüm saña ifāde idecegüm kelāmuñ delīl ü burhānın bulasın ki

(2745) *Beyt*

(14) *Şāh-ı pīlā men resūlem pīş bīst*

Berresūlān bend ü zecr ü hışm nīst

(15) ey filler pādīşāhı ilerü ʔur ki ben resūl-ı resullere zaḥm u ğazab (16) u bend yokdur yaʿnī elçiye zevāl olmaz filler sulṭānı ilerü gelüb (17) benüm kelāmumu istimāc u ışğā eyle diyüb

(2746) *Beyt*

Māh mīğūyed ki ey pīlān revīd

(18) *Çeşme ān-ı māst zʿīn yek sū şevīd*

ay dir ki filler (19) gidüñ çeşme bizümdür bundan bir cānibe olun yaʿnī çeşmeyi birağub (20) gidüñ dir

(2747) *Beyt*

V'er ne men tān kūr gerdānem sitem

Guftem ezgerden (21) bīrūn endāḥtem

yohsa ben sizi kör iderüm bu aḥvāli size söyledüm günahı (22) boynumdan atdum yaʿnī sizi ğāfilān kör idüb günahkār olmam benden (23) şuc gitdi hemān

(2748) *Beyt*

Terk-i īn çeşme būğūyīd u revīd

Tā zizaḥm-ı (24) tīğ-ı men iymin şevīd

bu çeşmenüñ terkin söyleyüb varuñ āḥer (25) yire gidüñ tā ki benüm kılıcum yaresinden emīn olasuz eger bu kavle delīl (26) ü burhān ʔaleb iderseñüz

(2749) *Beyt*

Nek nişān ānest k'ender çeşme māh

(27) *Mużṭarib gerded zipīl-i ābh^vāh*

işte delīl olur ki çeşmede [219a] (1) ay mużṭarib olur şu isteyici fīlden

(2750) *Beyt*

Ān falān ŧeb ħāzır ā (2) ey ŧāh-ı pīl

Tā derūn-ı çeŧme yābī z'īn delīl

ol felān gıce ħāzır (3) gel ey fıl pādīŧāhı tā ki çeŧmenüñ içinde bulasın bundan delīl (4) ya'ñı ħargūŧ ey ŧāh fıl benüm risāletüm kelāmına niŧān isterseñ (5) ayuñ on dördinci gıcesi çeŧmeye gelüb çeŧmenüñ içinde ayuñ (6) ħareket ve ıztırābına nazır eyle tā ki benüm ŧıdķ u kizbüm senüñ ħuzūruñda (7) 'ayān u zāhir ola didi bu kerre

(2751) Beyt

Çün ki heft u heŧ ezmeh bugzerīd

(8) ŧāh-ı pīl āmed ziçeŧme miçerīd

çünki ayuñ yedisi sekizi geçdi fıl pādīŧā- (9) hı gelüb çeŧmeden otladı andan ŧoñra

(2752) Beyt

Çün ki zed ħortūm pīl (10) ān ŧeb derāb

Muztarib ŧud āb u meh kerd ıztırāb

çünki ol (11) gıce fıl ŧuya ħortūm urdı ŧu muztarib olub ay daķı ıztırāb (12) eyledi bu kez fıl bu vāķi' ħāli ayānen görünce

(2753) Beyt

Pīl bāver kerd ezvey ān ħiṭāb

(13) Çün derūn-ı çeŧme meh kerd ıztırāb

fıl i'timād eyledi ṭavŧanuñ (14) ol ħiṭābına çünki çeŧme içinde ay ıztırāb eyledi bu ħikāye çünki böyle naķl (15) oldu

(2754) Beyt

Mā ne z'ān pīlān-i gülīm ey gürūh

K'ıztırāb-ı māh āred māt ŧükūh

(16) biz ol aħmak fillerden degülüz ey gürūh ki ayuñ ıztırābı bize heybet getüre (17) ya'ñı Sebā ehli olan kavm-i meŧ'üm [u] nāsāz peygamberān vel-aŧāma bu ħikāye- (18) yi miŧāl vechi üzre beyān idüb ħāzerāt-ı enbiya 'alehimü's-selāma (19) ħiṭāben

ey gürüh-ı peygamberân biz ol ahmak filler manendi degülüz ki sizüñ (20) kelim u da‘vetiñüzüñ firîftesi olavüz diyüb küstâhlıklar (21) izhâr eylediler

Cevâb guften-i enbiyâ ‘aleyhi’s-selâm ta‘n-ı İşânırâ (22) ve meşel zeden-i İşânırâ

ol derderyâ-yı rızâ ol vâris-i hayrûl-verâ (23) ol şehsüvâr-ı evliya ol rehnümâ-yı etkiyâ maķbûl u mergüb-ı Hudâ cenâb-ı (24) Hâzret-i Mevlânâ kudde sırâhu hâzretleri bu sürh-i şerîfde enbiya ‘aleyhisselâmuñ (25) ol ehl-i Sebânuñ meşel ĩrâd idüb ta‘an u teşnî‘ eylemelerine cevâb-ı (26) bâşavâb buyurdıkların beyan idüb buyururlar ki

(2755) Beyt

Enbiyâ guftend âveh (27) pend-i cân

Şahtter kerd ey sefhân bend-i tân

hâzerât-i enbiya [219b] (1) ‘aleyhimü’s-selâm buyurdılar eyvâh cân naşîhati kıtırâķ eyledi ey sefhler sizüñ (2) göñlüñüz bağını ki

(2756) Beyt

Ey dirîğâ ki devâ derrenc-i tân

Geşt zehr-i (3) kahr-ı cân âhenc-i tân

ey yazık ve hayf ki ‘ilâc sizüñ hastalıđıñuza kahr-ı (4) zehrinden cân cenberi oldu şöyle ki

(2757) Beyt

Zulmet efrüz ĩn çerâğ ân çeşmrâ

(5) Çün Hudâ bugmâşt perde-yi hışmrâ

zulmet artardı bu çerâğ ol göze (6) çünkü Hâzret-i Hâķ ğazab perdesin aşdı ya‘nĩ enbiyâ ‘aleyhim’s-selâm (7) bizüm naşîhat ü pendimüz çerâğı bu kavmuñ karañulıđın artırub zulmetlerin ziyade (8) eyledi perde-yi ğazab Hâķla püşide oldukların buyurub

(2758) Beyt

(9) *Çi re'isî cust h'vâhîm ezşumâ*

Ki riyâset mân füzünest ezsemâ

(10) biz sizden ne benlik talep itsek gerek ki bizüm rei'isligumuz felekden (11) artıkdur buyurdılar meselâ

(2759) *Beyt*

Çi şeref yâbed zikeştî baħr-ı dūr

(12) *Hâşa keştîyî zisergîn geşte pūr*

ne şeref bulur derya ve incü gemiden (13) 'ale'l-ħuşûş necaset ile tolu gemiden deryānuñ 'izzet ü rif'atı (14) ne olsa gerek ey kavm-i nādān diyüb

(2760) *Beyt*

Ey dirîġ ān dīde-yi kūr (15) *u kebūd*

Āftābī ender'ū zerre numūd

ey yazık ol a'c'mâ ve gök göze (16) ki güneş anda zerre görüdü buyurub mişâl-i âherde buyururlar ki

(2761) (17) *Beyt*

Z'âdemî k'û būd bîmişl ü nedīd

Dīde-yi iblīs cüz tînî nedīd

Ĥazret-i (18) Ādem 'aleyhisselâmdan ki görülmemiş ve bîmişl idi şeytānuñ gözi (19) balçıkdan ġayrı görmedi

(2762) *Beyt*

Çeşm-i dīvâne bahāreş dey numūd

Z'ân taraf (20) *cunbīd k'ūrâ ħâne būd*

şeytāna mensüb göz anuñ bahārını kış gösterdi (21) ol tarafdan ħareket itdi ki anuñ menzili idi ya'c'nî şeytān bahār zāt-ı (22) pāk Ĥazret-i Ādem 'aleyhisselâm kendi zātı zemistānından nazār itdi (23) öyle olunca ħāl böyledür ki

(2763) *Beyt*

Ey besā devlet ki āyed gāh gāh

(24) *Pīş-i bīdevlet bigerded ü zirāh*

katı çok devlet gelür gāh gāh devletsüz (25) öñine de ol yoldan döner ve dağı

(2764) *Beyt*

Ey besā ma‘şūk k’āyed nāşināht

(26) *Pīş-i bedbahtī nedāned ‘ışk bāht*

katı çok maḥbūb u zībā gelür añlamak- (27) sızın bir bedbahtuñ öñine ki ol ‘aşk u mahabbet oynamak bilmez ya‘nī ṭarīk-i [220a] (1) ‘aşk u maḥabbet-i Hudāda çok ‘azīz ü muḥterem ve mürşid-i mükerrem bedbaht ṭalibūñ eline (2) girüb ol vücūd-ı nāzenīnūñ ḳadr ü ḳıymetin bilmeyüb anı ta‘accüb ve münkirü’l-bāb itmekle (3) ḥidmetden behremend olmayub ḥor u maḥrūm ḳalur dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(2765)(4) *Beyt*

Īn ḡalaṭdih dīderā ḥirmān-ı māst

V’ın muḳallib ḳalbrā sū’ü’l-ḳazāst

(5) bu göze ḡalaṭ virici bizüm ḥirmānımızdur bu ḳalbi döndürici sū’-i ḳazādur

(2766) *Beyt*

(6) *Çün büt-i sengin şumārā ḳible şud*

La‘net u kūrī şumārā zulle şud

(7) çünkü ṭaşdan düzilmiş büt size ḳible oldu la‘net ve körlük size (8) gölgelik oldu enbiya-yı kiram ḳavm-ı Sebāya ḥiṭāb idüb didükden şoñra (9) buyurdılar ey gürūh-ı bīiz‘ān

(2767) *Beyt*

Çün bişāyed seng-i tān enbāz-ı Ḥaḳ

(10) *Çün neşāyed ‘aḳl u cān hemrāz-ı Ḥaḳ*

ey aḥmakān çünki sizüñ ṯaşdan tırāşīde (11) bütleriñüz Ḥaḳ Te‘ālānuñ ortaklığına
sizüñ zu‘m-ı fāsīdüñüzce lāyıkdur yā ‘aql u cān (12) Ḥazret-i Ḥaḳḳa hemrāz olmağa
nite gerekmez sizüñ nākış re‘yiñüz üzre meşelā

(2768)(13) Beyt

Peşşe-yi mürde hümārā şud şerīk

Çun neşāyed zinde hemrāz-ı melīk

(14) ölmüş sivri sinegüñ hümāya ortak oldı nite gerekmez sağ pādişāha (15) hemrāz
ya‘nī mürde şerīk ittiḥād idüb zindenüñ hemrāz olmasına ḳā‘il (16) olmazsuz ey
ḳavm diyüb

(2769) Beyt

Yā meger mürde tırāşīde-yi şumāst

(17) Peşşe-yi zinde-yi tırāşīde-yi Ḥudāst

yāḥūd ey ḳavm mürde sizüñ yonduğuñuz (18) olub peşşe-yi zinde-yi tırāşīde Ḥazret-
i Ḥaḳ olduğındımız meger i‘timād itmez- (19) siz bize kendi a‘māl-ı ḳabīḥe ve ef‘āl-ı
bāṯıla göz kendüñüze ḥüb u zībā görünüb (20) ḥaḳīḳatde ḥüb u zībā olan nuşḥ u
pend-i enbiya size mekrūh ve şaḳīl gelürse de (21) ḳabül idüb i‘timād ü inḳiyād
eylemezsüz zīrā

(2770) Beyt

‘Āşık-ı ḥ‘vāşīd u (22) şan‘at kerd-i ḥ‘vīş

Dümm-i mārānrā ser-i mārest kīş

kendüñüzüñ ‘āşıkı (23) siz ve kendü işledüğüñüz şan‘ātuñ ‘āşıkısuz öyle olunca
ilanlaruñ (24) ḳuyruğuna ilan başı dīn ü mezhebdir şöyle ki

(2771) Beyt

Ni derān (25) düm devletī vü ni‘metī

Ni derān ser rāḥatī vü lezzetī

ne ol kuyruk içinde devlet (26) ü ni‘met vardır ve ne ašlā ol başda rāhat ve lezzet vardır ki dā‘imā

(2772) (27) *Beyt*

Gird-i ser gerdān buved ān dümm-i mār

Lāyıkend ü derhurend ān her dü yār

[220b] (1) ol ilanun kuyruğı etrafın tolaşıcı başı çözünmüştür münāsib ve birbirine

(2) lāyıklardur ol iki yārün her biri ki dümm-i mār ve ser-i mārdir imdi feizā kāne

kezalik ey (3) ‘āşık-ı salik

(2773) *Beyt*

Ān çünan güyed Hākīm-i Ğaznevī

Derīlāhīnāme ger hoş bişnevī

(4) Hākīm-i Ğaznevī ‘aleyhü’r-raħme ve quddise sırrahu ħazretleri *ilāhīnāmenām*

kitāb mesteṭāblarında (5) ancılayın buyurmışlardır eger sem‘i taleb ve i‘tikād ile

diñlerseñ āgāh olub mütenebbih (6) olursun ki buyurdıkları işbu beyt-i şerīfün

mazmün-ı şerīf ü ‘izzet-i (7) ihsānidur ki buyururlar

(2774) *Beyt*

Kem fuzūlī kun tu derhükmi-kader

Derhur āmed şaḥş-ı ħar bā- (8) gūş-ı ħar

hükmi-kazā ve kader-i fuzüllük eyleme lāyık geldi eşek cismine eşek (9) kulağı ya‘nī

ey ṭālib-i rāh-ı Ĥudā hemān *seyrāncı sen seyrānuñ eyle* mefhūmı üzre (10) ‘āmil

olub şununçün şöyle bununçün böyle diyü evkāt-ı ‘azīzi türrāhāta şarf (11) eyleme

ki bu ‘ālemde nāmünāsib ve nālāyık nesne yokdur hemān sen çeşm-i başiret (12) ve

dīde-yi ‘ibret ile nazār idegör ki

(2775) *Beyt*

Şud münāsib ‘uzvhā v’ebdānhā

(13) *Şud münāsib vaşfhā bācānhā*

‘uzvlar ve bedenler münāsib olub cānlar ile (14) vaşflar münāsib oldı zīrā

(2776) Beyt

Vaşf-ı her cānī münāsib bāşedeş

(15) *Bīgümān bācān ki Haḫ bitrāşedeş*

Her bir cānuñ vaşfı münāsib olur (16) aña şübhesüz cān ile vaşf münāsibdür ki anı
Hażret-i Haḫ celle zikre ĩcād (17) eyleye zīrā ey ṭālib-i Haḫ

(2777) Beyt

Çün şıfat bācān ḫarīn kerdest ū

(18) *Pes münāsib dānīş hem çun çeşm u rŭ*

çünkü ol zāt-ı pāk-ı bīçŭn (19) şıfatı cāna yaḫın eyledi sen anı ziyāde münāsib bil ve
añla göz ile (20) yüz gibi ya‘nī ‘alemde bir yüz yoḫdur ki ol yüzŭn gözi kendüye
münāsib olmaya (21) keزالik bir göz daḫı yoḫdur ki ol yüze münāsib olmaya imdi
emr böyle olunca (22) āgāh ol ey ṭālib-i Ḥudā ki bir cān yoḫdur ki ol cānuñ vaşfı
kendüye münāsib (23) olmaya elbette her cānuñ şıfatı daḫı kendŭnŭñ münāsib ve
layıķı olan şıfatdur (24) görmez misin ey ṭālib ki

(2778) Beyt

Şud münāsib vaşfhā derḫŭb u zişt

(25) *Şud münāsib ḫarfhā ki Haḫ nibişt*

güzelde ve çirkinde olan vaşflar (26) münāsib oldı Haḫ Te‘ālā ḫażretlerinŭñ yed
ḫudretiyle yazdıḫı ḫarfler münāsib (27) oldı aşlā kevn ū mekānda zerre mine‘z-
zerrāt nāmünāsib nesne yoḫdur [221a] (1) böyle olunca

(2779) Beyt

Dīde vŭ dil hest beyn-i uşbu‘eyn

Çun ḫalem derdest-i (2) kātib ey Ḥŭseyn

göz ve gönŭl uşbu‘eyn ḫudret-i ĩlāhī beynindedŭr ḫalem-i kātibŭñ (3) yedinde olduḫı
ey Ḥŭseyin Ḥasan dimek ola yāḫŭd uşbu‘eyne ḫāfiye (4) içŭn ĩrād buyurulmuş ola

yāhūd ol vaqtdə həzretüñ huzūrunda Hüseyn nāmında (5) bir təlib-i şadık bulunmuş
ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(2780) Beyt

Uşbu‘ı luḡfest (6) u ḡahr u dermiyān

Kilk-i dil bāḡabz u bastı z’ın benān

luḡf u ḡahr uşbu‘nı (7) ortasında gönül kalemi bu benāndan ḡabz u bast iledür ya‘nı
“Men befermān-ı (8) dilem ney dil befermān-ı menest”⁴⁸⁵ mefhūmunca gönül ḡalem
manendi uşbu‘ın luḡf u (9) ḡahruñ miyānında vāḡi‘ olub ḡāh münbast ve ḡāh
münḡabz olur ve ḡāh (10) şādān ve ḡāh pürḡam ḡāh pürferah ve ḡāh pürelem ki
pürsürür ki dijem olmaḡdadur imdi (11) feizā kāne el-emr kezalik ḡāfil olma ey sālİK
ki

Hāḡḡdān özge nesne yoḡdur (12) cümleden ümīdi kes

Ac gözün merdāne baḡ Allāh besı bāḡı heves

ḡavl-i durer (13) bārince

(2781) Beyt

Ey ḡalem binger ger iclālīstı

Der miyān-ı uşbu‘eyn-i kīstı

(14) ey ḡalem nazar eyle eger sen iclālī iseñ ḡör ki kimüñ uşbu‘eyni ortasında- (15)
sın ya‘nı eger mazhar-ı ‘ināyāt-ı Hāzret-i Hudā olub iclālī oldun ise ‘aḡl-ı (16) ma‘ād
ile nazar idüb ne ḡüne sultān-ı ‘azīmü’ş-şānuñ uşbu‘eyni miyānında (17) olduḡuñı
fehm ü iz‘ān eyle ki

(2782) Beyt

Cümle ḡaşd u cünbişet z’ın uşbu‘est

(18) Farḡ-ı tu berḡār rāh-ı mecma‘est

⁴⁸⁵ “Ben gönül emrimdeyim, gönül benim emrimde deḡil.”

cümle kaçd u cünbişüñ bu uşbu‘dendür senüñ farķuñ (19) cemi‘ olmış dört yol
üzerindedür ya‘nī kendüñi uşbu‘dan mefrūķ zann u (20) gümān itdigüñ ‘anāşır-ı
erba‘ giriftarı oldıgüñdandır dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(2783)(21) Beyt

İn hüruf-ı hālhat ezneş-i üst

‘Azm [u] feshet hem zi‘azm ü fesh-i üst

(22) bu hāllerüñ hürufı anuñ neshdendür ‘azm u feshüñ hem anuñ ‘azm [u]
feshindendür (23) feizā kāne el-emr kezalik bu umūr-ı keşīre lāyefhemi añlayub
bilmenüñ tariķ ü vechi (24) ne keyfiyyet iledür dirseñ bu käre muħarrem olmağa

(2784) Beyt

Cüz niyāz u cüz tazarru‘(25) rāh nīst

Z’in taķallüb her ķalem āgāh nīst

ey tālīb-i şādık (26) bu kārı kemā yenbağī bilüb añlayub semt-i dālālet cebr ü ķadr u
hulülden (27) hālāş olub tariķ-i müstakīme vuşul bulmaķ dergāh-ı ‘izzet bārīde gice
ve gündüz [221b] (1) niyāz u tazarru‘ itmeden ğayrı yol yoķdur taķallübden ise her
ķalem āgāh degüldür

(2785) Beyt

(2) *İn ķalem dāned velī berķadr-i ħod*

Ķadr-i ħod peydā kuned bernīk u bed

bu ķalem bilür ammā (3) kendi kadri üzre bilüb kendü ķadrin eyüde ve kemde zāhir
eyler ya‘nī bu zıkr (4) olınan aķvāl ü aħvāl-ı pesendīdeyi ķalem bilüb kendü şıfatın
‘ayān eyler (5) hālden ħaberdār olmaķ ķalem-i iclālīye maħşūş olub her ķalemüñ
kārı degüldür şöyle ki

(2786)(6) Beyt

Ān çi derħargūş u pīl āviħtend

Tā ezelrā bāħiyel āmiħtend

ol nesne- (7) yi ki ħargūş ü pīle aşdılar şöyle ki ezeli ħīle ile ħarışdurdılar lisān-ı peygamberān ħavm-ı (8) Sebādan cem'ī ṭālibān u 'ālemiyāna irşād u nuşḥ u penddür ki ya'ni ol ehl-i Sebā (9) ħavm-i mezmūn u meş'um pīl ü ħargūş ħikāyesin meşel īrād idüb peygamberān 'alehimü's- (10) selāma cevāb virmek zu'm-ı fāsidine oldukları aḥvāl ezele ħīle ħurmak gibi nā- (11) münāsib kelimāt idi ki kendülerüñ ħabāset ü füzüllüklerine ve nefis küllerinüñ (12) ħırāmānlıklarına mişāl vāki' olsa gerekdür

Beyān-ı ān ki her kesīrā neresed meşel āverden (13) ħāşşa derkār-ı ilāhī

ol bahr-ı 'ummān-ı 'aṭā ol maḥzar-ı feyz ü likā ol ma'den-i (14) cūd ü seḥā ol sırr-ı 'in'ām-ı Ḥudā ol pādişāh-ı evliyā cenāb-ı Ḥāzret-i Mevlānā (15) ḳuddise sırrahu ḥāzretleri bu sūrḥ-i şerīfde her kes meşel getürmek irişmez ħuşūşen kār-ı Ḥāzret-i (16) Ḥudāya meşel getürüb īrād eylemek 'aql-ı bāṭıl u fehm-i 'aṭıl kārı oldıḡın (17) [beyān] idüb buyururlar ki

(2787) Beyt

Key resed tān īn meşel hā sāḥten

Sūy-ı ān dergāh-ı (18) pāk endāḥten

ḳaçan irişür size meşeller düzmek andan şoñra ol (19) dergāh-ı pāk cānibine atmak ya'ni peygamberān ehl-i Sebā lisānından ehl-i Sebāya (20) ħiṭābdur līkin her meşel īrādına sa'y iden mülḥid [ü] zındıḳ ṭıynete tevbīḥ ü tefrīḳdür ki

(2788)(21) Beyt

Ān meşel āverden-i ān ḥāzrettest

Ki be'ilm-i sırr u cehr ü āyettest

ol (22) meşel getürmek ve mişāl īrād eylemek ol cenāb-ı ḥāzret-i 'izzete maḥşūşdur ki 'ilm-i (23) sırr u cehr ol mişāl yāḥūd ol ḥāzret-i āyetdür yoḥsa

(2789) Beyt

Tu çı dānī (24) sırr u cehrī tā tu kel

Yā bezülfī yā berūḥ ārī meşel

sen ne bilürsün bir nesnenüñ (25) sırr u haķıķatını tā ki sen kel yā zülf ile yāhūd
‘azār ile meşel getirüb kışşa ĩrād (26) eylesin ey şüretperest-i ifrāğ

(2790) Beyt

Mūsī-yi anrā ‘aşā dīd ü nebūd

(27) *Ejdehā bud sırr-ı ü leb mīguşūd*

Ĥazret-i Mūsā ‘aleyhisselām gibi bir şāhib-i [222a] (1) sa‘ādet peygamber ol çöpi ‘aşā
gördi velīkin ol çöb ‘aşā degül idi anuñ (2) sırrı ezderhā idi ejder gibi dudak açdı kār
u bār böyle olunca

(2791) Beyt

(3) *Çün çünan şāhī nedāned sırr-ı çüb*

Tu çı dānī sırr-ı ĩn dām u ĥubüb

(4) çünki ancılayın bir ‘azīmü’ş-şān pādişāh bir dinegüñ sırrını bilmez sen ne
bilürsün (5) sen bu dām u ĥubūbuñ sırrını ey aĥmak ki

(2792) Beyt

Çün galağ şud çeşm-i Mūsā dermeşel

(6) *Çun kuned mūsī fuzūlī müddeĥal*

çünkü meşel fehminde Ĥazret-i Mūsā ‘aleyhisselām (7) ĥazretleri gibi vücūd-ı
behbūduñ çeşm-i pāki mağlūt oldu ya‘nī ‘aşānuñ haķıķatın (8) bilmedi nicesi bir
fuzülluğa mensüb şıçan daĥl u ta‘riz idici olur ya‘nī (9) kör şıçan mānendi olan
şüretbīn ehlullāhuñ aĥvāllerine ne gūne iţţilā‘ (10) taĥşīl idüb vāķi‘ olurlar da mişāl
ĩrād etmege kādır olurlar taĥķīkan (11) anlar mişāl ĩrādına kādır olmazlar ve illā
mişāl ĩrādına heves iden aĥmak yādigār (12) Ĥazret-i ĥahhār u cabbār olan
Ĥudāvend tevānā bārī Te‘ālā celletü ‘azimetihı

(2793) Beyt

(13) *Ān mişāletrā çu ejderhā kuned*

Tā bepāsuĥ cüzv cüzvet berkened

senüñ ol (14) mişālünü ejderhā gibi eyler tā ki saña cevāb virmege eczā-yı vücūduñı
eyü eyü kıparur (15) zīrā senden evvel

(2794) Beyt

İn mişāl āverd İblīs-i la‘īn

Tā ki şud mel‘ūn-ı (16) Hāķ deryevm-i dīn

bu mişālī getürdi la‘īn şeytān tā ki Hāķ Te‘ālā hāzretiniñ (17) mel‘ūnı oldı dīn günü
içinde andan mā‘adā

(2795) Beyt

İn mişāl āverd Kārūn ezlecāc

(18) Tā fūrū şud derzemīn bātaht u tāc

bu mişālī getürdi Kārūn ‘inādda tā ki (19) aşığı gitdi taht u tāc ile yire batub helāk
gitdi lisān-ı peygamberāndan kavme (20) hiṭābdur ki ya‘nī ey mu‘ānidān İblīs ve
Kārūn-ı kej bīnān bu sizüñ getürdü- (21) güñüz mişāl mānendi mişāller
getürdüklerinden Hāzret-i Allāhuñ kahr u gāzabına mażhar (22) oldılar siz de bu
inkārı ‘inādiñuzdan rücū‘ itmezseñüz kahr-ı Hāķķa mażhar olursuz (23) zīrā ey
münkir-i felāh

(2796) Beyt

İn mişāletrā çü zāğ u büm dān

Ki ezīşān (24) pest şud şad hānedān

sen bu mişālünü kargā ve bayķuş gibi bil ki anlardan yüz hānedān (25) alçak olub
hārāb olmuşdur

Meşelhā zeden-i kavm-i Nūh ‘aleyhi’s-selām [beistihza] derzamān-ı (26) keştī sahten

ol sultān-ı evliyā ve burhān-ı etkīyā cenāb-ı Hāzret-i (27) Mevlānā kıddise sırrahu
bu sürh-i şerīfde Hāzret-i Nūh ‘aleyhisselām gemi düzdüğü zamānda [222b] (1)
kavminüñ meşeller İrād idüb hezl ü istiḥzā ile ol ‘alışān hāzrete zaḥmet (2) ü şıķlet
virdüklerin beyān idüb buyururlar ki

(2797) Beyt

Nūh ender bādiye keştī(3) bisāht

Şad meşelgū ezpey-i teşhar bitāht

Ḥazret-i Nūh peygamber ʿaleyhis- (4) selām emr ü ilhām-ı Ḥazret-i Ḥudāvend Teʿālā ile ova içinde gemi düzdi yüz meşel (5) söyleyici müstehzi maşharalık için ol ovaya segirdüb gitdiler bu kerre bu nādān-ı (6) münāfıklar ol ʿālişān Ḥazret-i Nūh ʿaleyhisselāmı zemm idüb didiler ki

(2798)(7) Beyt

Derbeyābānī ki çāh-ı āb nīst

Mikuned keştī çī nādān eblehīst

(8) bir beriyede ki şu kuyusu bile yokdur gemi düzer ne bilmez ahmağdur diyüb ol bīdīn (9) ü imān ahmağ hezllerüñ hezllerinden baʿzıdur ki

(2799) Beyt

Ān yekī mīguft ey(10) keştī bitāz

Vʿān yekī mīguft perreş hem bisāz

ol birisi dir ki ey gemi segirt (11) ve ol bir ğayrısı dirdiki bu gemiye çanadlar dağı düz diyüb ḥazret-i keremgān Nūh (12) ʿaleyhisselāmı hezl ü istihzā eyledüklerinde

(2800) Beyt

Ū hemī guft(13) Īn befermān-ı Ḥudāst

Īn beçurbekhā neḥVāhed geşt kāst

ol dükeli (14) dirdi bu Allāh emriyledür bu ḥuşuş istihzālarla alçağ ve eksik olmaz yaʿnī (15) Nūh nebī ʿalehisselām ol “Müstehzi’in ve hezeliyyeti rıfk ve ḥumūli⁴⁸⁶ ile cevāb-ı (16) bāşavāb buyurub ey gürüh-ı ğāfil bu benüm kārüm fermān-ı Ḥudā-yı celīl iledür (17) sizüñ hezliñüz bu kārüñ revāc u revnağını ḥağkır ü zelīl itmez buyururlar idi

⁴⁸⁶ “Dalga geçenlere ve komik davrananlara nazik bir şekilde katlanarak cevap verdi.”

(18) Hikāyet-i ān düzd ki pursīdend çi mīkunī nīm şeb derbün dīvār guft (19) dühül mīzenem

ol sultān-ı iklīm-i bekā ve ol pādişāh-ı ħurb-ı vaşl-ı liķā (20) cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā ħuddise sırrahu ħāzretleri lisān-ı peygamberāndan aķvām ü gāye-yi (21) cevāb olmaķ siyāķında bu sūrĥ-i şerīfde ol ħırsuzuñ ħikāyesin (22) beyān buyururlar ki ħırsuza suʿāl itdüler ki gice yarusında bu dīvāruñ (23) dibinde ne işlersin yāĥūd ne ħazarsın didüklerinde ol ħırsuz davul çalarum (24) diyü cevāb virdigi ħışşayı meşel buyurub buyururlar ki

(2801) Beyt

(25) *Īn meşel bişnev ki şeb düzd ʿanīd*

Derīn-i dīvār ĥufre mīburīd

bu meşeli işit (26) ki gice ʿanīd düz[d] bir dīvār dibinde ħapu ħazardı yaʿnī ey münkir ü muʿānid senüñ meşel (27) söylemekden meşel diñlemeñ saña ĥayırludur bu meşeli diñle ki gicelerde bir gice bir sārīķ [223a] (1) bir dīvāruñ dibinde delik kazardı

(2802) Beyt

Nīm bīdārī ki ū rencūr būd

Ťak Ťak-ı (2) āhesteşrā mīşunūd

bir yarım uyanıķ ki ol ĥasta idi bu sārīķüñ (3) āheste Ťak Ťaķın işitdi de bu kerre

(2803) Beyt

Reft berbām u fūrū āviĥt ser

(4) *Guft ūrā derçi kārī ey peder*

dam üzerine gidüb başın aşağı şar- (5) ħıdub aña didi ki ne işdesin ey peder diyüb

(2804) Beyt

Ĥayr bāşed nīm şeb (6) çi mīkunī

Tu kī guftā dühülzen ey senī

ḥayr olsun gice yarısında (7) ne işersin yāḥūd ne ḫazarsın sen kimsün diyü su‘āl itdükde ol düzd (8) ben davul dögüciyüm ey kimse diyü cevāb virdükde tekrār su‘āl müteşaddī (9) olub

(2805) Beyt

Derçi kārī guft mīkūbem dūhül

Guft kū bāng-i dūhül ey bū sūbül

(10) ne iş içindesün diyü su‘āl itdükde ol düzd davul calarum didi bu kerre (11) ol sā‘il çaldugūñ davuluñ ḫanı şadāsı ey bū babası didükde

(2806) Beyt

(12) Guft ferdā bişnevī īn bangrā

Na‘ra yā ḥasretā vāveylatā

düzd yine (13) cevāb virüb didi ki ey perest[ī]de yarın işidirsın bu ḫavuluñ (14) şadāsını ki bunuñ sadāsı yā ḥasretā ve vāveylatā na‘rasıdur böyle olunca

(2807)(15) Beyt

Ān dūrūgest u kej u bersāḥte

Sırr-ı ān kejrā tu hem neşnāḥte

(16) ol yalandur ve egridür ve düzmedür ol egrinüñ sırrını sen daḫı añlamamışsındur

(17) Cevāb-ı ān meşel ki münkirān guftend ezrisālet-i ḥargūş peygām bepīl (18) ezmāh-ı āsmān

ol sālār-ı evliyā ve ol güzīde-yi etkīyā ve ol ‘āşık-ı (19) liḫā-yı kibriyā cenāb-ı Ḥazret-i Mevlenā ḫuddise sırrahu’l-a‘lā ḫazretleri bu sürḥ-i (20) şerīfde ol münkirlerüñ peygamberāne söyledüklerüñ meşel ki risālet-i ḥargūş u māh-ı (21) āsmāndan file peygāmdur ol mişāle cevāb-ı bāşavāb buyurub buyururlar ki

(2808)(22) Beyt

Sırr-ı ān ḥargūş dān dīv-i fuzül

Ki bepîş-i nefis-i tu âmed resûl

(23) ol ħargûşuñ sırrını dīv-i fuzûli bil ki senüñ nefsüñ öñüne resûl (24) geldi

(2809) Beyt

Tâ ki nefis-i gûlrâ maħrûm kerd

Z'âb-ı ħayvânî ki ezvey Hızr ħürd

(25) tâ ki aħmak nefsi maħrûm eyledi ol âb-ı ħayât-ı ma'nevîden ki andan Ĥazret-i

(26) Hızır 'aleyhisselâm içdi ya'nî lisân-ı enbiyâdan kavme ve lisân-ı evliyâdan (27)

münkirân ü mu'anîdâne cevâbdur ey gürûh-ı meş'ûm sizüñ risâlet-i ħargûş [223b]

(1) ez mâh yâ şâh-ı pîlân diyü îrâd itdigiñüz meşelüñ ħaķîķati budur ki dīv fuzûl (2)

ħargûş şâh pîli taķlîţ itdigi gibi sizüñ gül nefsiñüzi taġlîţ idüb (3) âb-ı ħayât-ı ma'den

sizi maħrûm u mezlül itdigüñden siz kendü mişâliñizüñ (4) ma'nîin fehm ü iz'an

itmeyüb

(2810) Beyt

Bâzgüne kerdeî ma'nîşrâ

(5) Küfr guftî müsta'id şev nişrâ

tersine eyledüñ mişâlüñ ma'nâsı ki şaĥîĥ (6) ma'nâsınuñ 'aksin söyledüñ öyle olunca

küfr söylemedüñ imdi fehm ü ġazab (7) neşterine âmâde ol ki

(2811) Beyt

İzţırâb-ı mâh guftî derzülâl

(8) Ki bitersânîd pîlân râ şaġâl

izţırâb-ı mâh didüñ zülâldeki ħor- (9) ħutdı filleri çaķal diyü söyledüñ bu kerre hezl

ġüne bizüm sizi ħaraf-ı (10) Ĥaķķa da'vetimüz înanmamdan ġayrı mişâl îrâd eyleyüb

(2812) Beyt

(11) Kışsa-yı ħargûş u pîl ârî vü âb

Ĥaşyet-i pîlân zimeh derizţırâb

(12) tavşan ve filler ve şu kışşasın söyleyüb fillerüñ şuda ayuñ (13) iztırâbdan
korçdukların mişâl ü hikâye eylediñüzde söylediñüz ammâ

(2813)(14) Beyt

În çi mâned âhir ey kūrân-ı hām

Bāmehî ki şud zebūneş hāş u ‘ām

(15) buna beñzer âhir ey hām körler ol aya ki hās ve ‘āmm aña zebūn oldı (16) ya‘nî
ey nāfehm ü nāķābil gürüh-ı cem‘ān havāş u ‘avām mağlūb u zebūnı (17) olan āfitāb-
ı haķıķati māha teşbîh idüb küfr ü türrehāt söylediñüz (18) ve günāhkārılık idüb haķā
eylediñüz ki sulţān-ı haķıķat cem‘î eşyādan (19) münezzehdür

(2814) Beyt

Çi meh u çi āfitāb u çi felek

Çi ‘uķūl u çi nüfūs u çi melek

(20) ay ne ve güneş ne felek ne ‘uķūl ne nüfūs ve melek ne ya‘nî bu ne hamāķatdür
ki (21) sulţān-ı haķıķati māha teşbîh idüb kāfir olduñuz şöyle ki meh ü āfitāb (22) u
felek ve ‘uķūl u nüfūs u melek ve cem‘î mākān ü yekūn aña memlūk (23) ü muhtāc u
zebūn olub ol pādişāh-ı bîhempā hālūķ cem‘î mükevvenāt (24) ü eşyā olub

(2815) Beyt

Āfitāb-i āfitāb-i āfitāb

În çi mî- (25) gūyem meger hem beḡvāb

ya‘nî ol sulţān-ı bîçünî ve şaf murād idüb (26) āfitāb-i āfitāb-i āfitāb dimegi bile şān-ı
‘ālīsine pest ‘add (27) idüb böyle tavşif itmek bile ḡvābzedeler vaşfidur buyurub
[224a] (1) buyururlar ki

(2816) Beyt

Şad hezārān şehrrā ḡşm-ı şehān

Sernigūn kerdest ey bed gūmrehān

(2) pādīşāhlaruñ ğazabı yüz biñ şehr ü vilāyeti başı aşağı eylemişdür ey yaramaz (3)
yol zāyi⁶ idenler şöyle ki ğaza-yı selāṭinden

(2817) Beyt

Kūh berḥod mişikāfed (4) *şād şikāf*

Āftābī çün ḥārāsī derṭavāf

tağ kendü üzerinde yüz yarığ (5) yarub āfitāb şurı mānendi ḥārāsyāb emr ü fermānı
ile ṭavāf ü hareket (6) içredür zīrā

(2818) Beyt

Çeşm-i merdān ḥuşk gerdāned seḥāb

Çeşm-i dilhā kerd ‘ālehmā (7) *ḥarāb*

erleruñ ğazabı bulutları kırı eyler gönülleruñ ğazabı ‘ālemleri ḥarāb (8) eylemişdür
ey münkirān bu aqvāl-ı şādıkiye burhān ṭaleb idersiñüz

(2819) Beyt

(9) *Bingerīd ey mürdegān-ı bīḥanūt*

Dersiyāsetgāh-ı şehristān-ı Lūt

ey bīḥanūt⁴⁸⁷ (10) ölüler nazār eyleñ Lūt peygamber ‘aleyhisselām şehristānınuñ
siyāset ü muşibetlerine (11) bundan soñra

(2820) Beyt

Pīl ḥod çı’bved ki se murğ-ı perān

Kūftend ān pīlekan- (12) *rā üstüh^{vān}*

fīl ḥod ne olur ki üç ‘aded uçucı kuşlar kaçub ezdiler ol (13) filleruñ kemiklerin şöyle
ki

(2821) Beyt

Ez’af-ı murğān ebābilest u ü

(14) *Pīlrā bidrīd ü nepzīred refū*

⁴⁸⁷ Metinde “bīḥodsuz” şeklinde yazılmış ama kelime “bīḥanūt” olmalı.

kuşlarıñ ziyāde za‘ifi ebābildür ki ol za‘if (15) ebābil fili yırttı ki ol yırtmak yama
kabül itmez ma‘nā-yı beyt-i şerīf tefsīr-i sūre-yi (16) Fīlden hüveydādur böyle olunca

(2822) Beyt

Kist kū neşnīd ān tūfān-ı Nūh

(17) *Yā meşāf-ı leşker-i Fir‘avn u rūh*

kimden ol kimse ki tūfān-ı Hāzret-i Nūhı (18) işitmedi veyāhūd ol kimse kimdür ki
Fir‘avn ‘askerleriniñ meşāffin ve Hāzret-i (19) Rūhuñ anları ğarķ eyledigin işitmedi
ya‘nī tūfān- ı Nūh ve meşāf⁴⁸⁸-ı leşker-i Fir‘avn (20) yā Rūh vāķi‘ olub ol bedergān u
mu‘ānidān mezlül ü maķhūr ve ol sürürān (21) u peygamberān ğālib ü mesrūr
oldukları cem‘ī halk-ı ‘ālemüñ mesmū‘ u ma‘lūmıdur ki

(2823)(22) Beyt

Rūh şān bişkest ü ender āb riht

Zerre zerre āb-ı şān bermī- (23) gusīht

Hāzret-i Rūh anları kırdı ve şu içine atdı zerre zerre şu anları (24) bozdı Rūhdān
murād Hāzret-i Cebri‘il emīn ola ki min қabli‘l-ħaķ ‘āşī itmişleri (25) emr-i Hūdā ile
қırub şuya bıraқdı ve şu dağı fermān-ı Yezdān ile anları zerrebezerre (26) üzdi
bunlardan mā‘adā

(2824) Beyt

Kīst k’ü neşnīd aħvāl-i Şemūd

V’ān ki şarşar (27) ‘Ādiyanrā mīrubūd

kimdür ol kimse ki Şemūd kavmi aħvālını işitmedi ve dağı yād-ı [224b] (1) şarşaruñ
‘Ād kavmini қapup pāre pāre eyledigin işitmedi ya‘nī kütb-i tefāsīr ü (2) tevāriħde
anlarıñ aħvālleri meşūr u muқayyed olub her kesüñ ma‘lūmıdur böyle olunca

(2825) Beyt

(3) *Çeşm bārī derçünan pīlān guşā*

⁴⁸⁸ Metinde “muzāf” şeklinde ama kelime “meşāf” olmalı.

Ki budendī pīlküş ender vegā

ey münkir ü mu‘ānid gözi (4) bir kerre ancılayın fillere ac ki fīl öldürücü idiler
cengler içinde yāhūd cenglere (5) fīller çekerlerdi filtenler ve güçlü bedenler idiler
ki mişl-i Fir‘avn u Nemrūd Qārūn ve kavm-i (6) ‘Ād ve kavm-i Semūd ki teşcī‘ ü
bahādır pīltenler idiler

(2826) Beyt

Ān çūnan pīlān u šāhān-ı (7) zalūm

Zīr-i hıšm-ı dil hemīşe derrūcūm

ancılayın filler ziyāde zulm idici zālīm (8) pādişāhlar gönül hıšmı altında dā’imā
rahm olunub tırd olunmada dirler şöyle ki

(2827)(9) Beyt

Tā ebed ezzulmetī derzulmetī

Mīrevend ü nīst gavşī rahmetī

ebede degin (10) zulmetden zulme giderler anlar için bir dem rahmet yokdur ya‘nī
ol ‘uşāt (11) ebede’l-ebedīn maḫhūr ve mağzūb olub hūsrān ü sergerdān
qalmışlardur ki (12) anlar için aşlā bir gavş ü pürrahmet yokdur böyle olunca ey
gürūh-ı münkirān (13) u mu‘ānidān siz bu ‘ālemde

(2828) Beyt

Nām-ı nīk ü bed meger neşnīdeīd

(14) Cümle dīdend ü şumā nādīdeīd

eyü ve kötü nāmı meger işitmemiş misiz cümle gördiler (15) ve siz görmemişsizdür
ya‘nī zıkr olınan aḫvālleri ve nīk ü bed ḫālleri (16) cümle görüb işitegeldi gibi sizler
daḫı ey mu‘ānidān görüb işitmiş- (17) sizdür nihāyet-i ālām

(2829) Beyt

Dīderā nādīde miārīd līk

(18) Çeşm-i tanrā vagşāyedd merg nīk

görmüşi görilmemiş götürürsüz (19) ammā sizūñ göziñüzi mevt açub güşāde eyler ey
aḥmaqlar zīrā

(2830) Beyt

(20) *Gīr ʿālem pūr buved ḥurşīd u nūr*
Çün revī derzulmetī mānend-i kūr

(2831) [Beyt]

Bīnaşīb (21) āyī ezān nūr-ı ʿazīm
Beste revzen bāşī ezmāh-ı kerīm

ṭut ki ʿālem gūş (22) eyle ve nūr ile ṭolu olur çünki sen aʿmā gibi zulmet içine
gidersin ol yüz (23) ʿazīmden naşībsüz gelürsin māh-ı kerīmden penceren baḡlu
olursın böyle olunca (24) ey aḥmaḡ-ı bītemyīz

(2832) Beyt

Tu derūn-ı çāh refteşī zikāḥ
Çi güneh dāred (25) cihānhā-yı ferāḥ

sen köşkten ḡuyu dibine gitmişsin ne şuc ṭutar (26) geñiş cihānlar zīrā

(2833) Beyt

Cān ki ender vaşf-ı gürgī mand ū
Çun (27) bübīned rüy-ı Yūsuf-rā bügū

bir cān ki ol cān ḡurtluḡ vaşfında ḡaldı nice [225a] (1) görür Ḥazret-i Yūsufuñ yüzini
söyle yaʿnī mādāmki tebdīl-i aḥmaḡ eylemeyüb aḡlāḡ-ı (2) zemīme giriftārı olub
ḡurtluḡ şıfatıyla mevşūf ola Yūsuf ḡaḡīḡatūñ cemālini (3) göremez böyle olunca

(2834) Beyt

Laḡn-ı Davūdī beseng ū kuh resīd
Gūş-ı ān sengīn (4) dilāneş kem şenīd

Ḥazret-i Dāvud ‘aleyhisselām mensüb-ı lahn ıtaşa ve ıtağa (5) irişdi ol ıtaş
göñüllülerüñ kulağı işitmedi imdi hemān

(2835) Beyt

(6) *Āferin ber‘aql u berinřāf bād*

Her zamān Vallāhu a‘lem bi‘r-reřād

taḥsīn (7) ü sāpāř ‘aql inřāfa olsun her zamān Vallāhu Te‘ālā a‘lem bi‘r-reřād ki (8)
enbiyā-yı ‘azām ‘aleyhimü’s-selāmuñ kađr ü ħürmetlerin iz‘ān idüb emr-i ‘ālīlerine
(9) itā‘at ü inkıyād iden ‘aql u insāfdur zīrā bi‘aql u biinřāfuñ kārı (10) dā‘imā ‘inād u
muḥālefet idüb keřtzār-ı inkār u tuğyāndan maḥşül-ı cürm (11) ü ħızlān taḥşīl
itmekdür böyle olunca

(2836) Beyt

řaddakū ruslen kirāmen ey Sebā

(12) *řaddakū rūḥān sebāhā men sebā*

rüsül-i kirāmı tařdıķ eyleñ yā ehl-i Sebā (13) tařdıķ eyleñ ol rūḥ-ı pāki ki anı gāret
itdi gāret iden ya‘nī enbiyā-yı (14) kirām ‘aleyhisselām ḥazerātınuñ kendülerde
medḥal u ve ‘alākası olmayub anlaruñ (15) zātlarında mutaşarrıf Ḥađdur öyle olunca
anlara itā‘at ü inkıyād Ḥazret-i Allāha itā‘atdür (16) ve anlara ‘āřī olmaķ Ḥudāya ‘āřī
olmaķdur öyle olduķda ey kavm ve ehl-i Sebā

(2837)(17) Beyt

řaddakūhum hum řumūsun řālī‘a

Yu‘minūkum minmeḥāzi‘l-ķāri‘a

(18) şu resüllerini tařdıķ eyleñ anlar āfitāb ziyāñuz ve māhtāb-ı envārdurlar (19) anlar
sizi kıyāmet günü rüsvāyılığdan emīn iderler ve daḥı

(2838) Beyt

(20) *řaddeķūhum hum budūrun zāhire*

ķable en yelķavkumu bi’s-sāhire

taşdıķ eyleñ (21) bu resüllerini ki bunlaruñ her biri nūr şaçıcı bedr aylardur şol beyāz yire mülākī (22) olmazdan evvelki ol kıyāmet yiri ve kıyāmet günidür

(2839) Beyt

(23) *Şaddakūhum hum meşābīhu'd-ducā*

Ekrimūhum hum mefātīhu'r-recā

siz bunları taşdıķ (24) eyleñ bunlar günāhlar ķarañulıgın rüşen idici çerāğlardur bunlara ikrām eyleñ (25) bunlar cānuñ miftāhlarıdur

(2840) Beyt

Şaddakū men leyse yercū hayrekum

(26) *Lātuđillū lāteşaddū gayrekum*

taşdıķ eyleñ şol kimseleri ki sizden haber ricā (27) itmezler gümrāh u đāll olmañ ittibā'dan gayrıñuzda men' eylemeñ enbiyāya tābi' [225b] (1) olmağa şādān u handān perr ü bāl açub gayrları da terğīb eyleñ

(2841) Beyt

(2) *Pārsī güyīm hīn Tāzī bihil*

Hinduvī ān Türk bāş ey āb u gil

Fārisī söyleye- (3) lüm āgāh ol 'Arabīyi ķo ol maħbūb-ı zīşānuñ Hindū ķakeri ol ey āb u (4) [gil] ya'nī ey vücūd hāki

(2842) Beyt

Hīn güvāhīhā-yı şāhān bişnevīd

Bigrivīdend(5) āsmanhā bigrivīd

āgāh olub pādişāhlaruñ şahidlıkların işidüñ felekler (6) anlara ĩmān getürdiler ĩmān getürüb i'tikād eyleñ

Ma'nā-yı hāzım ve mişāl-i merd-i hāzım

(7) *Ol āfitāb-ı āsmān-ı velāyet*

Ve ol māhtāb-ı behr-i hidāyet

cenāb-ı (8) Hāzret-i Mevlānā kıddise sırrahu hāzretleri bu sürh-i şerīfde ve beyān-ı laṭīfde hāzmüñ (9) ma‘nāsın ve merd-i hāzimüñ mişālin īrād idüb buyururlar ki

(2843) Beyt

(10) *Yā beḥāl-i evvelīnān bingerīd*

Yā sūy-ı āḥir beḥazmī derperīd

yā evvelkilerüñ ḥāline (11) naẓar eyleñ yāḥūd āḥer cānibine hāzmile uçuñ ya‘nī yā aḳvām-ı sālifenüñ aḥvāllerine (12) ve dünyāda gördükleri cezālarına naẓar idüb mütenebbih oluñ veyāḥūd hāzm didükleri (13) ma‘nāyı kendüñüze perr ü bāl idüb hāzmile yilüñ ki

(2844) Beyt

Hāzm çı‘bved derdū (14) tedbīr ihtiyāt

Ezdū ān gīrī ki dūrest ezḥubāt

hāzm ne olur iki (15) işüñ içinde şaḳınmaḳ şöyle ki ikiden anı aḥz idesin ki ṭamḡadan (16) uzaḳdur ya‘nī hāzmuñ ma‘nāsı oldur ki bir umūrda iki tedbīr idüb ol iki tedbīrüñ (17) ‘iṣyān u ṭuḡyān nişānından uzaḳ olanını ihtiyār idüb anı ṭutasın (18) meşelā

(2845) Beyt

Ān yekī güyed der‘īn reh heft rüz

Nīst āb u hest (19) rīg-i pāysüz

bir yola ‘azīmet itmiş olsañ bir kimse dise ki bu yolda (20) yedi gün şu yoḳdur ayak yaḳıcı ḳum vardur dise

(2846) Beyt

V’ān yekī güyed (21) dūrūgest īn bīrān

Ki beher şeb çeşmei’ bīnī revān

ve ol birisi dir ki (22) yalandur bu söz ki her gice bir aḳıcı çeşme görürsün dise böyle olunca

(2847) Beyt

(23) *Ḥazm ān bāşed ki bergîrî tu āb*

Tā rehî ezters u bāşî berşavāb

(24) ḥazm ol olur ki sen şü alub gidesin tā ki şusuzluk ḥavfindan ḥalāş (25) olub
toğruda olasin zîrā

(2848) Beyt

Ger buved derrāh-ı āb ĩnrā birîz

(26) *V'er nebāşed vāy bermerd-i sitîz*

eger yolda şü olursa bunu dök ve eger (27) olmazsa vāy 'inād idici er üzerine ya'nî
zahmet ü miḥnet-i 'aşaş muḳarrer [226a] (1) olur imdi feizā kāne el-emr kezalik

(2849) Beyt

Ey ḥalîfezādegān dādî kunîd

(2) *Ḥazm behr-i rûz mi'ādî kunîd*

ey ḥalîfezādeler 'adālet idinüz āḥiretinüz günü (3) için bu dünyāda ḥazmı ḳar u şî'ar
eyleñ zîrā

(2850) Beyt

Ān 'adüvvî k'ezpeder⁽⁴⁾ tān kîn keşîd

Sūy-ı zindāneş zi'illiyyin keşîd

ol bir düşmen ki (5) sizün babanüzdan kîn çekdi anı maḳām-ı 'iliyyinden zindān
ṭarafına çekdi ya'nî (6) la'in Ḥazret-i Ādem 'aleyhisselāmı igvā u vesvese ile
cennetden çeküb çıkardı (7) şöyle ki

(2851) Beyt

Ān şeh-i şaṭranc-ı dilrā māt kerd

Ezbeḥşteş suḥre-yi āfāt kerd

(8) ol gönül şaṭrancı pādişāhı māt eyledi cennetden belālar maşḥarası eyledi ya‘nī
(9) mescūd-ı melālūñ olub dār-ı emn ü qarārda āsāyiş üzre iken anı belā u (10)
miḥnet ü dağdağa-yı dünyāya giriftār eyledi ki

(2852) Beyt

Çend cā bendeş girift ender neberd

(11) *Tā būkuştī derfigendeş rüy-ı zerd*

nice perde aña bağ tıtdı cenk içinde tā güreşde (12) anı yire bıraḗdı yüzü şaru
nitekim ebyāṭ-ı şerīfenūñ ma‘nā-yı feyż-i iḥsānı süre-yi (13) A‘rāfda olan bu ‘ayet-i
kerīmenūñ tefsīr-i kerīminden rüßen ü ‘ayāndur ki ḗavlühü Te‘ālā (14) el ayetihi “*Ve
ḗāsemehumā innī lekumā le mine’n-nāşihīn. Fedellāhumā bigurūr*”⁴⁸⁹

(2853) Beyt

(15) *Īn çünin kerdest bāan pehlevān*

Süst süsteş mengerīd ey dīgerān

buncılayın (16) mekr ü ḥīle eylemişdür ol ‘ālīşān-ı bahādır pehlivāne gevşek gevşek
bakmañ aña (17) ey ḡayrılar ya‘nī maşḥar-ı ‘ilmü’l-esmā olan Ḥazret-i Ādem
‘aleyhisselām gibi zāt-ı mükerreme (18) böyle mekr [ü] ḥud‘alar idüb ‘iliyyin
irmişdür ey Ādemün ḡayrı olan evlādını (19) Ādem şeyṭānuñ mekr ü ḥīlesine süst
süst nazār idüb anuñ ḥud‘a ve (20) alından ḡāfil olmayub ḥazr üzre oluñ ki zīrā

(2854) Beyt

Māder u bābā-yı mārā ān* (21) *ḥasūd

Tāc pirāye beçālākī rubūd

bizüm anamuzuñ ve babamuzuñ ṭāc u düzenini (22) ol ḥased idici la‘īn iblīs cüst ü
çāpüklük ile ḗapdı andan şoñra

(2855) Beyt

(23) *Kerd şān ān cā bürehne’v zār u ḗor*

⁴⁸⁹ “Şüphesiz ben size öğüt verenlerdenim, diye de onlara yemin etti. Bu suretle onları kandırarak yasağa sürükledi.” (Araf 7/21, 22)

Sālhā bigrīst Ādem zār zār

anları anda (24) çıplak ve zār ve ḥor idüb yıllarca Ādem ‘aleyhisselām zār zār ağladı
Ḥazret-i Ādem (25) şöyle ağlayışlar ağladı ki

(2856) Beyt

Ki zieşk-i çeşm-i ū rüyīd nebt

(26) Ki çirā ender cerīde lāst sebt

ki anuñ gözi yaşından ot bitdi ki çün (27) lā defterinde sebt vāki^c oldu diyü ya‘nī “*Ve lā taḫrabā hāzihī’ş-şecerate*”⁴⁹⁰ defter-i lāsında [226b] (1) taḫarrüb-i kütb olındı diyü cürmüne ağladuğundan nebt bitdi demek ola zīrā mışra^c-ı şāniye (2) ki otlak yokluk cerīdesinde muḥarrirdür ma‘nā-yı taḫrīri kılet-i fehmümden bārid görindi (3) beyt-i şerīfūñ kemā yenbağī ma‘nīsın fehm iden ‘azīzden naşih-i sūtūr mütevekkī^cdür

(2857) Beyt

(4) Tu kıyāsī gīr ṭarrārīşrā

Ki çünan server kened z’ū rişrā

sen ol dīv-i la‘inüñ (5) ṭarrālīgını kıyās eyle ki ancılayın sürür aña rüz itdi yāḥūd ancılayın sürür anuñ ṭarrā- (6) lıgından yarelendi demek ola imdi böyle olunca

(2858) Beyt

El-ḥazer ey gilperestān ezşereş

(7) Tīg-i lāḥavli zenīd ender sereş

el-ḥazer ey balçık ṭapıcılar anuñ şerrinden lā ḥavli kılıcın (8) uruñ anuñ başına ya‘nī vesvesesin *lāḥavle velā kuvveteve ille billā* zikrini (9) tekrār eylemek ile def^c idegörüñ zīrā

(2859) Beyt

K’ū hemī bīned şumārā ezkemīn

(10) Ki şumā ūrā nemibinīd hīn

⁴⁹⁰ “Fakat şu ağaca yaklaşmayın.” (Araf 7/19), (Bakara 2/35)

ki ol dükeli görür sizi puşudan ki siz anı görmezsiniz (11) āgāh oluñ zinhār ğāfil olmañ beyt-i hümā bunuñ ma‘nā-yı feyz-i ihsānı süre-yi (12) A‘rāfda olan bu āyet-i kerīmenüñ tefsīr-i kerīminden bāhirdür kavluhü Te‘ālā “*Yā benī ādeme* (13) *lā yeftinnenekumuş şeytānu kemā aḥrace ebeveykum minel cenneti yenzi‘u ‘anhumā libāsehumā* (14) *li yuriyehumā sev‘ātihimā innehu yerakum huve ve kabīluhu min hayṣu lā terevnehum innā ce‘alnā’ş-şeyātīne* (15) *evliyāe’ lillezīne lā yu‘minān*”⁴⁹¹ zīrā kār u bār meşelā böyledür ki

(2860) Beyt

(16) *Dāyimā şayyād rīzed dānehā*

Dāne peydā bāşed u pinhān deġā

şayyād dā‘imā dāne- (17) ler döker dökdigi dāneler āşkäre ve ḥīlesi gizlü ya‘nī telezzāt-ı kâzibe-yi dünyā (18) şeyātīnuñ dāneleri olub āşkäre nümāyāndur velīkin mekr ü ḥud‘a-yı şeytāniyye (19) maḥfī ü nihāndur aḥvāl böyle olduġda imdi ey sālīk-i rāh-ı Ḥudā

(2861) Beyt

Her kucā dāne bidīdī (20) *el-hazer*

Tā nebended dām bertu bāl u per

her ḳanda dāne görürseñ şaḳın tā baġlamasın (21) tuzak kanad ve ḳuyruġı ya‘nī her ḳande ni‘met ü lezzet-i dünyeviyye görürseñ andan ḥazr (22) eyle ki ol ni‘met-i dāne-yi maḳūlesi āşkāredür velīkin anuñ dāmı maḥfīdür

(2862) Beyt

(23) *Z‘ān ki murġī k‘ū beterk-i dāne kerd*

Dāne ezşahrā-yı bītezvīr ḥurd

zīrā bir ḳuş ki ol dāneyi (24) terk eyledi ḥīlesüz şahrādan dāne yidi andan şoñra

⁴⁹¹ “Ey Âdemoğulları! Avret yerlerini kendilerine açmak için, elbiselerini soyarak ana babanızı cennetten çıkardığı gibi, şeytan sizi de saptırmasın. Çünkü o ve kabilesi, onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Şüphesiz biz, şeytanları, iman etmeyenlerin dostları kılmışızdır.” (Araf 7/27)

(2863) Beyt

Hem bedān k̄ānī⁴⁹² (25) şud u ezdām cest

Hiç dāmī perr ü bāleşrā nebest

hem anuñla k̄anā⁴⁹² at idici (26) olub dāmın şıçradı ve hem hıçbir dām anuñ k̄anad ve kuyruğın bağlamadı ya⁴⁹²nī terk-i (27) māsivā idüb ferāgat şahrāsında k̄anā⁴⁹² at üzre cevelān iden şālih⁴⁹² -i şādık [227a] (1) hem ‘ālemde şafāyile nakīş eyler ve hem giriftār-ı dām tezvīr-i dünyā olmayub īmān-ı (2) hālīş ü itikād-ı şahīh ile dār-ı bekāya gidüb hayāt-ı ebediyyeye nā’il olur dimek ola (3) Vallāhu Te‘ālā a‘lem biş-şavāb

Veḥāmet-i kār-ı ān murğ ki terk-i ḥazm kerd ezḥırş (4) u hevā

ol pādīşāh-ı iklīm-i vilāyet ve ol tācdār-ı mālīk-i keşf ü kerāmet (5) cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazretleri bu sūrḥ-i şerīfde ḥırş u hevādan (6) öturi ḥazmı terk iden ḳuşuñ ḳārınuñ seḳālet ü nāmuvāfiḳ geldügin beyān (7) idüb buyururlar

(2864) Beyt

Bāz murğī fevk-i dīvārī nişest

Dīde sūy-ı dāne-yi dāmī bübest

(8) girü bir ḳuş bir dīvār üzerinde oturub gözi bir ḫızağıñ dānesi ḫarafına bağladı (9) ya⁴⁹²nī ey ḫālib-i ḫarīḳ-i Ḥudā emşāl-ı nuḳūş-ı tu‘alluḳātdan ḫalāş olmayub bilāḫazm (10) olan şaḫş hemān şol ḳuş gibidür ki bir dīvār üzerinde olub bir ḫızaḳ dāne- (11) sine diküb ḫurda

(2865) Beyt

Yek nazar ü sūy-ı şahrā mīkuned

Yek nazar ḫırşeş bedāne (12) mīkeşed

ol ḳuş bir nazar şahrā cānibine eyler bir nazar ḫırşı anı dāneye çeker bu kerre

(2866) Beyt

⁴⁹² Metinde “şālib” şeklinde ama kelime “şālih” olmalı.

(13) *Īn naẓar bān naẓar ālīř kerd*

Nāgehānī ezĥired ĥālīř kerd

bu naẓar ol naẓar (14) ile cidāl eyledi añsızın anı ‘aqlardan ĥālī eyledi ya‘nī āzā[d]lık
řaĥrāsına bilāĥazm (15) naẓar eylemesini dāneye naẓarı ġālib ġelüb anı bīĥired
eyledükde giriftār-ı dām-ı dünyā (16) oldu ammā

(2867) *Beyt*

Bāz murġī k‘ān tereddüdrā guzāřt

Z‘ān naẓar berkend ü berřaĥrā (17) ġumāřt

girü bir kuş ki ol tereddüdi ġeçdi andan naẓar ĥopardı ve řaĥrā (18) üzerine
ıřmarlādı ya‘nī ol merd-i řārīķ-i Ĥudā ki dām-ı dünyā dānesinden (19) naẓarın
ĥoparub bilkülliye naẓarını āzādeliķ řaĥrāsına şalub ařlā (20) dām-ı dünyā dānesine
naẓar itmedi

(2868) *Beyt*

řād perr ü bāl-i ü baĥĥā Iehū

Tā imām-ı (21) cümle āzādān şud ü

řād uçar anuñ kanadı taĥsīn aña şöyle ki (22) cümle āzādelerüñ imāmı ve pişrevi oldu
ol ki

(2869) *Beyt*

Her ki ūrā muĥtedā (23) sāzed berest

Dermaķām-ı emr ü āzādī nişest

her kimse ki anı muĥtedā (24) düzer ĥurtıldı ol kimse emn ü āzādeliķ maķāmında
oturdu

(2870) *Beyt*

(25) *Z‘ān ki řāĥ-ı ĥāzimān āmed dileş*

Tā ġülistān u çemen şud menzileş

(26) zīrā anuñ göñli ḥāzmlar sulṭānı geldi tā ki gülistān ü çemen anuñ menzili (27) oldu ya'nī tereddüdden ḥalāş olan murğ-ı ma'nevīye gülzār-ı ma'nā karārgāh [227b]

(1) oldu öyle olduḡda

(2871) Beyt

Ḥazm ez'ū rāzī vü ü rāzī zihazm

İn çünin kun (2) ger kunī tebdīr ü 'azm

ḥazm andan rāzī ve ol ḥazmdan rāzī oldu imdi buncılayın (3) ile eger tebdīr ü 'azm eylerseñ ya'nī ey sālīk-i rāh-ı Ḥudā gülzār-ı ma'nā vü çemenzār u vefāda (4) serīr ü emān üzre mesnednişin olmanuñ şartı ibtidā-yı tereddüd berzaḡından (5) ḥalāş olub ḥazmı kendüñden rāzī itmekdür āgāh olmaz mı sen ki

(2872) Beyt

(6) *Bārḥā derdām-ı ḥırş uftādei'*

Ḥalk-ı ḥodrā derburīden dādei'

niçe kerre ḥırş (7) ṭuzāḡına düşüb kendü boḡazıñı kesdirmege virmişsindür böyle iken

(2873)(8) Beyt

Bāz[et] ān Tevvāb luṭf āzād kerd

Tevbe pezruft u şumārā şād kerd

(9) girü ol luṭf u kerem Tevvābı azād eyledi tevbe ḡabül eyleyüb sizi şādān (10) u feraḡnāk itdi ve Ḳur'ān-ı Kerīmde beyān buyurub buyurdı ki

(2874) Beyt

(11) *Guft İñ 'udtum kezā 'udnā kezā*

Naḡnu zevvecne'l-fi'āle bi'l-cezā

Haḡḡ Te'ālā ḡazretleri (12) celletü kudretihi didi eger siz 'avdet iderseñüz biz de 'avdet iderüz sizüñ (13) 'avdet itdügüñüz gibi biz cüft eyledük 'amelleri cezāya nitekim ḡazret-i sulṭān (14) her dü serā 'aleyhisselām ḡazretleri buyurdılar ki

“*Ennāsu mucezu-yüne bia‘mālihim enne* (15) *ḥayren fe ḥayren ve enne şerren feşerren*”⁴⁹³ beyt-i feyz-i iḥsānuñ ma‘nā-yı kerīmi sūre-yi (16) benī İsrā’īlde olan bu āyet-i kerīmenüñ tefsīr-i sa‘ādet iḥsānından (17) rüşen ü hüveydādur ḳavlühü Te‘ālā “*Asā rabbukum ey yerḥamekum, ve in ‘udtum ‘udnā*”⁴⁹⁴ (18) ya‘nī ey benī İsrā’īl karīb-i ricā olınur ki Rabbiñüz size raḥmet ide (19) ba‘de’t-tevbeti’s-şāniye eger tevbe-yi ahiri iderseñüz ve eger ‘avdet iderseñüz (20) mertebe-yi şalıde biz ‘avdet iderüz ‘uḳūbetüñüze ‘avdet idüb (21) Ḥazret-i peygamber ve ālā şanı tekzīb itdüklerinden ḥazret-i feyyāz-ı bīhemtā (22) bunlara ‘uḳūbet ḥarāc teslīt idüb ilān-ı cezbe virmege mübtelādur pes (23) imdi feizā kāne kezalik

(2875) Beyt

Çün ki cüftirā ber-i ḥod āverem

Āyed ān* (24) *cüfteş revāne lācerem

çünkü bir çifti kendi huzūrıma getürüm gelür (25) ol bir çifti yilerek ol eclden ya‘nī çünkü bir cüft maḥlūkuñ tekini (26) ‘indimüze getüre zātuñ cüfti yilerek gelür zīrā

(2876) Beyt

(27) *Cüft kerdīm ĩn ‘amelrā dereşer*

Çün resed cüfti resed cüfti diger

[228a] (1) bu beyt-i ‘ālī daḥı lisān-ı vaḥy-i ḥazretten biz ‘ameli eşer ile cüft eyledük çünkü (2) bir cüft irişe bir cüft daḥı gelür irişür ya‘nī ‘amelüñ eşeri ki “*İnne ḥayran* (3) *feḥayran ve inne şerren feşerren*”⁴⁹⁵ her ‘amelüñ cüfti olan eşeri gelüb irişür meşelā

(2877) Beyt

(4) *Çün rubāyed gāretī ezcüft şüy*

⁴⁹³ “Nas amelleriyle mücazat olunurlar, eğer haryırsa hayırdır, şerse şerdir.” (Konuk, *Mesnevî-i Şerif Şerhi*, C. 1. s. 496)

⁴⁹⁴ “Umulur ki Rabbiniz size merhamet eder. Eğer yine eski duruma dönerseniz, biz de (cezaya) döneriz.” (İsra 17/8)

⁴⁹⁵ “Hayırdan hayır doğar, şerden şer doğar.”

Cüft miāyed pey-i ũ şüy-cūy

(5) çünkü bir gāret ve yağma idici bir cüftüñ erin kıparur anuñ cüfti ardınca (6) gelir erin taleb idici olduğı hālde imdi feizā kāne kezalik

(2878) Beyt

(7) Bār dīger sūy-ı ĩn dām āmedīt

Hāk ender dīde-yi tevbe zedīt

(8) bir kerre dağı bu tuzak kırafına geldiñüz tevbe gözine tobrağ urdñuz ya'nī ey (9) münkirān u mu'ānidān siz mu'ākıb olunub tevbe ve şalā geldükden (10) sonra yine nefsiñüz şe'metden 'ısyān dāmına giriftār olub tevbe (11) ve istigfārñuzu ferāmüş idüb hazm u 'ısyān mübāşeret itdiñüz

(2879) Beyt

(12) Bāz tān Tevvāb bugşād ez girih

Guft hñn bugrız ü rüy ĩn sū menih

(13) girü ol Tevvāballāh celletü 'azımetihi bu düğümü açdı ve emr ü fermān idüb (14) şakın kaç bu kırafaya yüz kıoma didi ya'nī Hāzret-i Allāh yine tevbeñuzi kıabül (15) idüb sizi tehī itdi velākin ey mu'ānidān

(2880)(16) Beyt

Bāz çün pervāne-yi nisyān resīd

Cān-ı tanrā cānib-i āteş keşīd

(17) girü çünkü nisyān pervānesi irişdi sizüñ cānuñuzu āteş kırafına çekdi böyle (18) olunca

(2881) Beyt

Kem kun ey pervāne nisyān u şekī

Derper-i sūzīde binger tu yekī

(18) az eyle ey pervāne unutkanlığı ve şübheyi yanmış kanada bir mıkđār nazar eyle (19) ya'nī ey cürm ü 'ısyān āteşine pürtaşat u 'ibādeti yanmış derdmend (20) 'amelin

cezāya muḳārin oldıgın ferāmūş itmeyüb kendi yanık ḳanadıña nazār (21) idüb
tuġyān āteşine cañuñı yaḳma ki

(2882) Beyt

Çün rehđidī (22) şükr ān bāşed ki hiç

Sūy-ı ān dāne nedārī piç piç

çünki ḳurtılmaduñ (23) şükr ol olur ki ol dāne ḫarafına ḫolanmayasın ya‘nī çünki bir
cürm ü günāhuñ (24) şaḫibi olub kendi cürmüñi bilüb tevbe vü istiġfār eyleyesin
şükr (25) olur ki bir dahı ol ma‘şīyet tarafına nazār eylemeyesin tā ki tābī‘in
zümresine (26) ilḫāḳ olınasın da

(2883) Beyt

Tā turā çün şükr ġüyī baḫşed ü

[228b] (1) **Rūzi-yi bīdām u bīḫavf-ı ‘adū**

tā saña çünki şākirlik iḫsān eyler ol ḫuzāḳ- (2) suz rızḳ ve ḳorḳusuz ve düşmensüz
rızḳ baġışlar ya‘nī şükr rızḳı iḫsān (3) olınuḳda bīdām ü bīḫavf-ı ‘adū rızḳ-ı in‘ām
muḳarrerdür böyle olınca

(2884) Beyt

(4) Şükr-i ān ni‘met ki tān āzād kerd

Ni‘met-i Ḥaḳrā bübāyed yād kerd

ol ni‘metüñ (5) şükri tā āzād eyledi Ḥaḳ Te‘ālā ḫazretlerinüñ ni‘metin yād itmek
gerekdür (6) ya‘nī “*Ve le’in şekertum leezīdennekum*”⁴⁹⁶ kavlı dürerbārınca
Ḥazret-i Ḥaḳḳuñ dām-ı dünyā-yı (7) denīye giriftārlıḳdan āzād eylemesi ni‘met ü
iḫsānına şükr ü ḫamd u şenā (8) eylemek lāzımdur tā ki ol şükriñ şemeresiyle
temre-yi rūzī-yi bīḫavf (9) ü bī‘adūya nā‘il olına dimek ola zīrā

(2885) Beyt

Çend ender rençā vü derbelā

⁴⁹⁶ “Eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım.” (İbrahim 14/7)

(10) *Guftī ezdāmeh rehā dih ey Hudā*

nice kerre zaḥmet ü derd ü belā içinde dimiş- (11) sindür ki yā Rabb beni bu miḥnet
ü derd ü elemden kırtar

(2886) *Beyt*

(12) *Tā çünin ḥıdmet kunem iḥsān kunem*

Ḥāk ender dīde-yi (13) *şeytān zenem*⁴⁹⁷

tā buncılayın ḥıdmet eyleyeyüm iḥsān ideyüm şeytān (14) gözi içine toprak vaż^c
ideyüm ya‘nī muşibet ü derd ü miḥnet ḥālinde (15) şu belādan ḥalāş olursam iḥsān
vechi üzre kemā yenbağī ‘ibādet (16) ü t̄ā‘ata bezl-i maḳdūr ideyüm diyü ‘ahd u
neẓrler itdügüñi ferāmūş itmeyüb (17) ḥalāşuñ vaḳtinde icrā-yı merāsım-i
‘ubūdiyyet eylemege sa‘y eyle tā ki zümre-yi (18) şākirīn ü şābirīnden olub rızq-ı
bīḥavf u bī‘adūya müsteḥaḳ ve lāyık (19) olasın ve illā eger neẓrüne vefā eylemez
iseñ mühre-yi bāzīçe-yi vesāves-i (20) şeytānına uyub kāzībīn zümresine ilḥāḳ
olinursun gāfilmebaş (21) dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

**Ḥikāyet-i neẓr kerden-i segān her zemistān (22) ki ĩn tābistān çün biyāyed ḥāne sāzīm
ezbehr-i zemistān**

(23) ol şāh-ı sulṫān-ı beḳā ol maẓhar-ı vaşl-ı liḳā ol çāresāz-ı etkıyā (24) ol pīşvā-yı
evliyā ol muḥbir-i vaḫy-ı Hudā cenāb-ı Ḥāẓret-i Mevlānā (25) ḳuddise sırrahu
ḥāẓretleri bu sürḫ-i şerīfde vaḳt-i belāda neẓr idüb neẓrine (26) vefā itmeyenüñ
aḫvāli hemān şol kelblerüñ her kış zamānında çünki bu yaz (27) gelür kış için bir
ḥāne düzeyüm diyü neẓr eylemelerin ḫikāyesine müşābih [229a] (1) mişāl oldıgın
beyān idüb buyururlar ki

(2887) *Beyt*

Seg zemistān cem‘ gerded (2) *üstühvānş*

Zaḫm-ı sermā ḫurd gerdāned çünānş

⁴⁹⁷ Metinde “kunem” şekline ama kelime “zenem” şeklinde olmalı.

köpeğün kışın kemikleri bir araya (3) cem^ç olur kış semti anı ancılavin sağır ve haķır eyler ki

(2888) Beyt

Kū begūyed kīn (4) kadar ten ki menem

Hāneyī ez seng bāyed kerdem

ki ol dir ki bu miķdār küçük (5) vücūd ki benüm vücūmdumdur taşdan bir ev gerekdür eyleyüm ya^{çnī} benüm bu sağır ve haķır (6) vücūdımı şiddet-i sermādan hıfz için bir hane düzmek lāzım ve mühimdür (7) diyü tefekkür idüb dir ki

(2889) Beyt

Çün ki tābistāšn biyāyed men beçeng

(8) Behr-i sermā hāneyī sāzem ziseng

çünki yaz gelür ben nice ile kışdan (9) öturi taşdan bir ev düzerüm ya^{çnī} yaz vaķtı geldükde neylessem eyleyüb (10) taşdan bir kış evi düzeyüm dir bu kerre

(2890) Beyt

Çün ki tābistān biyāyed ezgüşād

(11) Ūstüh^{vānhā} pehn gerded pust sād

çünki yaz gelüb irişür açlıķdan (12) kemikler yaşşı ve yoğun olub deri hürrem olur ya^{çnī} kelbün kemikleri (13) yaşşılıb derisi hoş olduķda

(2891) Beyt

Gūyed ū çün zeft bīned h^{vī}şrā

(14) Derkudāmin hāne guncem ey kiyā

çünki kendüzin semiz görür dir ki ben tenün gibi eve (15) şıgarum ey ulu ya^{çnī} kendüzin hoş u hürrem görüb ferbih ve şirīn müşāhede (16) eyledükde ben teşkil-i menzile şıgarum diyü hemān ki

(2892) Beyt

Zeft gerded pā keşed der- (17) sāyei^ç

Kāhilī sīrī girī hod rāyei'

semiz olur bir gölgede ayak çeker tenbel- (18) lik ve tokluk ve kaḥpelik ve kendi bilicilik ya'nī ayak çekdüren zıkr olınan (19) aḥlāk-ı kabīhedür dimek ola Vallāhu Te'ālā a'lem bundan soñra

(2893) Beyt

Güyedeş (20) *dil ḥāneyī sāz ey 'amū*

Güyed ü derḥāne key guncem bügü

göñli aña dir ki bir ev düz (21) 'amüce ol dir ki ev içine kaçan şıgarum söyle ya'nī kelbe ḳalbi dir yaz gelsün (22) de kendüme münāsib ḫaşdan bir ev düzeyüm diyü 'ahd ü peymān eylemiş idüñ işte (23) yaz geldi gölgede uzanub yatacağıña kendü rāḫatuñ için bir ev düz imdi (24) ey 'amiyy didükde ben ḫāneye kaçan şıgarum diyü kelb ḳalbe cevāb söyler (25) böyle olınca ḳışşadan ḫişşe beyānına teveccüh buyurub imdi ey sālīk-i rāh-ı dīn

(2894) Beyt

(26) *Üstühvān-ı ḫırş-ı tu dervākt-i derd*

Derhem āyed ḫurd gerded derneverd

senüñ (27) ḫırşuñ kemügi derd ü belā vü muşībet ü ḳazā vāktinde bir yire gelüb bu ḳışşa vāz'ıyla [229b] (1) dürilüb 'acz ü ḳuşur dāmları giriftārı oldukda tevāzu' ve za'if ü meskenet ile

(2895) Beyt

(2) *Güyī eztevbe bisāzem ḥāneyi'*

Derzemistān bāşedem estāneyi'

sen dirsın ki (3) tevbeden bir ḫāne bīnā eyleyüm ḳış içinde baña şıgınacaḳ bir āstāne olsun diyü 'ahd u (4) peymān eylersın ya'nī derd ü belā vü miḫnet zamānlarında

tevbe vü istiğfârlar idüb (5) “*min ba‘di me‘âsi*”⁴⁹⁸ etrâfına varmamağa ‘ahdler idersin
bu kerre

(2896) Beyt

Çün büşud(6) ***derd ü şudet ân hırş zeft***

Hemçü seg sevdâ-yı hâne eztu reft

(7) çünkü derd gitdi ve senüñ ol hırş u tãma‘nuñ kalın ve yoğun oldu köpek (8) gibi
hâne sevdâsı senden gitdi ya‘nî hemân dünyâlıguñ olub vüs‘atün (9) olduğı gibi
âhîret tedârikin ferâmüş idüb dünyâ tãma‘ına düşersin (10) velîkin

(2897) Beyt

Şükr-i ni‘met hoşter ezni‘met buved

Şükr bâre key sūy-ı ni‘met reved

(11) ni‘met şükri ni‘metden laţîfüñdür tarîk-i şükr ü rızâda olan şâhib-i (12) ‘izzet-i
ni‘met tarafına kaçan gider ya‘nî Hazret-i Allâhuñ şükri ni‘metine mâlik (13) şâhib-i
sa‘âdet ni‘met arzusundan ferâğat idüb “*Ed-dünyâ harâmun* (14) *‘alâ ehli’l-âhîret*
ve’l-âhîretü harâmun ‘alâ ehli’d-dünyâ ve hümâ harâmâni ‘alâ ehli’l-âhî”⁴⁹⁹ (15)
hadîs-i şerîfi mücebince ‘âmil olub aşlâ ne dünyâ ve ne ‘uqbâ ni‘metlerine rağbet
(16) eyleyüb hemân h‘vâhiş-i şükr ü şabr u rızâ-yı Hudâ olur zîrâ ekşer (17) kirâm
şabrı şükrden ve şükr şabrdan fark buyurmamışlardur öyle olunca

(2898) Beyt

(18) *Şükr-i cãn-ı ni‘met ü ni‘met çü püst*

Z’ân ki şükr âred turâ derküy-ı düst

(19) şükr ni‘metüñ cãnıdır ve ni‘met cism gibidür zîrâ seni dost maħallesine degin
(20) şükr getürür ya‘nî köy yâre şükrden gayrı delîl olmaz ve merd-i gayr-ı şâkir (21)
küy-ı cãnâna yol bulmaz imdi feizâ kâne kezalik

⁴⁹⁸ “Günahlardan sonra”

⁴⁹⁹ “Dünya ahiret ehline ahirette dünya ehline haramdur. Her ikisi de Allah ehline haramdır.” (Gültekin, 2006: 455)

(2899) Beyt

Ni‘met āred (22) *ġaflet ü şükr intibāh*

Şayd-ı ni‘met kun bedām-ı şükr-i şāh

ni‘met ġaflet (23) getirüb şükr agāhlık getirür imdi ey t̄alib pādīşahuñ şükri (24)
dāmı ile ni‘meti şayd eyle ya‘nī dām şükrüñ ġayrıla itme dimek ola zīrā

(2900) (25) Beyt

Ni‘met-i şükret kuned pürçeşm ü mīr

Tā kunī şad ni‘met İ̄sār faķīr

(26) seni şükrüñ ni‘meti gözi toķ beg eyler tā ki faķīre yüz ni‘met İ̄sār (27) idersin
bundan soñra

(2901) Beyt

Sīr nūşī ez̄t‘a‘ām u nuķl-i Hāķ

[230a] (1) *Tā reved ez̄tu şikemġ vārī vü daķ*

toķ içersin Hāķ Te‘ālā Hazretleriniñ nuķl (2) u ta‘āmundan şöyle ki senden şikem
ġvārlik ve daķķ marazı gibidür ya‘nī rām-ı şükr-i (3) şāh ile şabr-ı ni‘met-i ġazret ele
eylersen ġırş u t̄ama‘ ve ac gözlülükden ġalāş (4) olub ġınā-yı ġalbe mālīk olursan da
fuķarāya rızā-yı Hāķ içün yüz (5) ni‘met İ̄sār eylersin ve illā serāpā-ı salţanat-ı
dünyāya mālīk olursan da (6) faķr-ı ıztırārīdan ġalāş olımayub zerre miķdārı cūd u
kereme ķādir olmaz- (7) sın dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

Men‘ kerden-i münkirān enbiyārā eznaşġhat (8) **kerden ve ġüccet āverden-i cebriyāne**
ol bīnevāyāne penāh bīġāregāne-yi (9) destġāh ol vārīş-i bīiştiyāh ol sürür-ı sālār-ı
rāh (10) maķbül dergāh-ı āle cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā ķuddise sırrahu ġazretleri bu
sürġ-i (11) şerīfde münkirānuñ enbiyā ‘aleyhimü’s-selāmı naşġhatden men‘ idüb
cebriyāne ġüccet (12) getürdüklerin beyān idüb buyururlar ki

(2902) Beyt

Ķavm ġuftend ey naşūġhān (13) *bes buved*

Ān çî guftîd er der'în dih kes buved

qavm didiler ey mübālağa ile (14) naşîhat idiciler yetişür bunı ki söylediñüz eger bu köyde kimesne varise (15) ya'ni Sebā qavmi kendülere ba'is olınan peygamberlerine min cānibi'l-cebri cevāb (16) virüb ey naşîhatler yetişür naşîhat itdigiñüz eger size uyar ve peyrev olur (17) kimse varise itdigiñüz nuş u pend kifāyet eyler zīrā

(2903) Beyt

(18) Qıfl berdilhā-yı mā binhād Haq

Kes nedāned burd berHālık sebak

Haq Te'ālā (19) bizüm gönüllerimiz üzerine kilid koyub kilidleri kimse bilmez Hālık üzerine (20) sebak iletmege ya'ni bizüm qalbimiz min qabli'l-Haq maqbül olub

(2904) Beyt

(21) Nakş-ı mā ĩn kerd ān taşvırger

Īn neḥ vāhed şud begüft ü gū diger

bizüm (22) nakşimizi ol taşvır idici bunı itdi bu söz ile gelici ile gayrı güne olmak (23) mümkün degüldür ya'ni muşavver-i haqıki bizi böyle münkir ü mu'anid ü bed halk halk eylemişdür (24) sizün kelimātıñuz ile gayrı güne olub işlah olmak olmaz ey enbiyā (25) sizün nuş u pendiñüz hemān bīma'nā ü beyhüdedür meselā diyüb

(2905) Beyt

(26) Sengrā şad sāl gūyī la'l şev

Köhnerā şad sāl gūyī bāş nev

(27) taşā yüz yıl la'l ol diyü söyleyüb eskiye yüz yıl yeñi ol diyü [230b] (1) söyleseñ ve dahı

(2906) Beyt

Hākrā gūyī şifāt-ı āb gır

Ābrā (2) gūyī 'asel şev yā ki şır

tohrağa diyesin şu şıfâtını tut şuya diyesin (3) bal ol yâhūd ol ya^{‘nî} şu zıkr olınan eşyâya tebdîl olub (4) şüret-i âher ile muşavver ol diseñ kâbil midür kâbil degüldür kezalik ey (5) enbiyâ sizüñ bizi dîne da^{‘vet} eylemeñüz dañı bu minvâl bu üzredür yine (6) zaħmet çekersüz diyüb

(2907) Beyt

Ĥâlîk-ı eflâk-i ü v’eflâkiyân

Ĥâlîk-ı (7) âb u türâb u ĥâkiyân

(2908) [Beyt]

Âsmanrâ dâd devrân u şafâ

Âb u gilrâ (8) tîre rüyî vü nemâ

eflâk ü eflâkiyânüñ ĥâlîkı ol kerîm ü tevânâ Ĥâzret-i (9) Ĥağdur ve âb u türâb ĥâkiyânüñ ĥâlîkı hem ol cevâd-ı muṭlağdur âsmâna (10) devrân u şafâ virüb âb gile bulanıñ yüzlülük ve nemlük virdi (11) pes imdi izâ kâne el-emr kezalik

(2909) Beyt

Key tuvâned âsmân dürdî guzîd

(12) Key tuvâned âb u gil şafvet ĥarîd

kaçan kâdir olur felek püselik (13) ihtiyâr itmegi ve âb ü gil dañı şafvet kabül eylemege kaçan mâlik olur (14) böyle olunca ol perverdigâr ü tevânâ bârî Te^{‘âlâ} ve tağaddüs ĥazreti

(2910) Beyt

(15) Kısmetî kerdest her yekrâ rehî

Key kuhî gerded becehdî çun kehî

her birine (16) bir yol kısmet eylemişdür kaçan bir tağ cidd ü cehd ile şaman olmağ kabildür (17) bu ĥor ‘ayândur ki kâbil degüldür kavm-i Sebâ cebr şarf tarafından peygamberân (18) ‘aleyhimü’s-selâm cevâb olmağ şadrında söylediler

Cevāb-ı enbiyā (19) ‘aleyhimü’s-selām mer cebriyānrā

Ol sālār-ı evliyā

Ve şehsüvār-ı etķiyā

(20) *Cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā*

ķuddise sırrahu hāzretleri bu sūrķ-i şerīfde enbiyā (21) ‘aleyhimü’s-selāmuñ cebrī
ķavme cevāb-ı bāşavāb buyurduķların beyān (22) idüb buyurlar ki

(2911) Beyt

Enbiyā guftend kārī āferīd

Vaşfhāyī ki netān (23) z’ān ser keşīd

enbiyā ‘aleyhimü’s-selām münkirāna cevāb buyurub (24) didiler ki evet hāzret-i
perverdigār Allāh celletü ‘āzimetihı vaşflar yarat- (25) mışdur ki andan baş çelmek
mümkin degüldür velīkin ol perverdigār Allāhu (26) ‘anā Subhān

(2912) Beyt

V’āferīd ü vaşfhā-yı ‘ārizi

Ki kesī mebgūz mīgerded (27) razī

girü ol ‘ārzi vaşflar hāķ eyledi ki ‘adāvet olınmuş kimse gibi [231a] (1) ki ‘adāvet
olınmış kimse gibi ki ol rāzī olur meşelā

(2913) Beyt

(2) *Sengrā gūyī ki zer şev bīhudest*

Missrā gūyī ki zer şev rāh hest

(3) taşā altun ol dise bīma‘nādür baķıra altun ol diyesin yol vardur ya‘nī (4) taşı
altun itmege sa‘y itmek lağv ü bīma‘nā olub ammā baķıra altun timege (5) gūşiş ü
sa‘y cā’iz ü münāsib kārdur mişāl-ı ‘āķer

(2914) Beyt

Rigrā gūyī (6) ki gil şev ‘ācizest

Hākra gūyī ki gil şev cā’izest

ķuma (7) balķık ol diyü söyleyesin ‘acizdür toprağa balķık ol diyesin cā’izdür (8) ya‘nī ķumdan balķık olmak olmaz velīkin tobraķdan balķık olur egerçi (9) ķum dağı tobrağa nev‘ tā müşābehettür ģāli degül ammā tobraķ olmaz böyle olunca (10) ol tevānā bārī Te‘ālā

(2915) Beyt

Renchā dādest k’anrā çāre nīst

(11) *Ān bemīsl-i lengi vü faṣs u ‘amīst*

insāna derdler virmīşdür ki ol derdlere (12) çāre yoķdur ol çāre olmayan ālām toballık ve yaşşu çökük burunluķ (13) ve a‘mālik mānendidür ki bunlara çāre olmaz velīkin

(2916) Beyt

Renchā dādest⁽¹⁴⁾ k’anrā çāre hest

Ān bemīsl-i laķve vü derd-i serest

derdler virmīşdür ki (15) anlara ‘ilāc ü dermān vardur anlar laķve marazı ve baş ağrsı gibidür ki ‘ilāc (16) pezīr dirler zīrā Ĥazret-i Ĥayy u Kayyum ü Tevānā

(2917) Beyt

Īn devāhā sāht behr-i itilāf

(17) *Nīst Īn derd-i devāhā ezgüzāf*

bu devāları düzdi itilāfdan ötürü (18) bu derd ü devālar bi‘ma‘nī yire degüldür

(2918) Beyt

Belki aģleb renchārā çāre hest

(19) *Çün becidd cüyī biyāyed ān bedest*

belki ekşer derdlere ‘ilāc ü dermān vardur (20) çünki taleb ve istek ile arayasın ele gelir diyü enbiyā-yı ‘azām ‘aleyhimü’s-selām (21) ģazarātı ol münkirāne cevāb-ı bāşavāb buyurub nuşḩ u pendlerin te’kīd (22) buyurdılar

Mükerrer kerdēn-i kāfirān ģuccethā-yı cebriyānerā

ol sultān-ı evliyā (23) ve ol şehsüvār-ı etkiyā senedü'lfuḡarā cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḡuddise sırrahu (24) ḡazretleri bu sūrḡ-i şerīfde kāfirānuñ cebriyāne ḡüccetlerin eyledüklerin beyān idüb (25) buyururlar ki

(2919) Beyt

Ḳavm guftend ey ḡürūḡ ĩn renc-i mā

Nĭst z'ān rencĭ(26) ki buḡzĭred devā

ol ḡavm didiler ki ey enbiyā ḡürūḡı bizüm bu derdimüz ol devā (27) ḡabül eyleyen derdden degüldür ya'ñi bizüm inkārımız şıfat-ı derdi ĩlāc pezĭr [231b] (1) derdlerden degüldür şöyle ki ey enbiyā

(2920) Beyt

Sālhā guftĭd u z'ĭn efsūn u pend

(2) Saḡtter mĭḡeşt z'ān her laḡza bend

nice yıllar söylediñüz bu naşĭḡat ve efsūndan (3) ḡatıraḡ oldı andan herdem baḡ ya'ñi siz bize naşĭḡat eyledükçe bizüm küfr ü (4) ĩşyān u ḡuḡyānımız muḡkem oluyor öyle olsa

(2921) Beyt

Ger devārā ĩn marāz(5) ḡābil budĭ

Āḡir ezvey zereyĭ zā'il şudĭ

eger bu marāz devāya ḡābil olaydı (6) elbet andan bir zerre miḡdārı eksilüb giderdi velĭkin bizüm küfrümüz (7) marāzı ĩlāc ḡabül ider derd ü marāz degüldür ey enbiyā diyüb meşelā

(2922) Beyt

(8) Sudde ḡün āb şud āb n'āyed derciger

Ger ḡured deryā reved cāyĭ [dĭḡer]

ḡükemā iştĭlāḡında (9) südde didükleri marāz ḡünki bir şaḡşuñ vücūdunda peydā olsa ol cigere şü gelmez (10) gerekse ol kimse deryā içsün ol deryā āḡer yire gider de

(2923) Beyt

(11) *Lācerem āmās gīred dest u pā*

Teşnegîrâ neşkened ân istikā

ol ecluden (12) el ve ayak şişer ol şulamak teşneligi gidermez didiler ya'ni ey enbiyā sizūñ (13) bize nuşh u pendinüz hemān südde olmuş kimesneye şu içürmegi giderür (14) ol şudan aña miqdār-ı zerre aşlā fā'ide olmadığı gibi sizūñ nuşh u pendinüzden (15) dağı zerre kadar bize te'sir itmeyüb yok yire yine zahmet çeküb söz harc idersüz (16) diyü söylediler

Bāz cevāb-ı enbiyā 'aleyhimü's-selām İşānrā

ol sultān-ı (17) selātin ve ol güzide-yi evliyā-yı vāşılın ve ol nūr-ı çeşm-i ehl-i yakīn (18) cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā kuddise sırrahu hāzretleri bu sürh-i şerīfde enbiyā (19) 'aleyhimü's-selām ol kavm-i bīiz'āna girü cevāb-ı bāşavāb (20) buyurdukların beyān idüb buyururlar ki

(2924) Beyt

Enbiyā guftend nevmīdī (21) bedest

Fazl u rahmethā-yı Bārī bihadest

enbiyā-yı a'zām 'aleyhimü's-selām (22) hāzerātı kelām şefkatlerinden ol kavm-i nādāna cevāb buyurub buyurdılar ki (23) ey kavm nāümīdlik yaramazlıkdur Hāzret-i Allāhuñ fazl u rahmetleri hāddsüz (24) ve nihayetsüzdür

(2925) Beyt

Ezçünin muhsin neşāyed nāümīd

Dest (25) derfitrāk in rahmet zenīd

buncılayın ihsān idici cevād pādişāhdan (26) ümīdsüz olmağ lāyık degüldür Hāzret-i Hākkuñ rahmet ü ināyeti terkisine (27) el koyuñ ya'ni imān getürüb itimād idüñ ki bu 'ālemde

(2926) Beyt

[232a] (1) *Ey besā kārā ki evvel şa'b geşt*

Ba'd ezān buğşāde şud şahitī guzeşt

(2) ey katı çok işler evveli müşkil ü zahmetlü oldu andan sonra açıldı katılık (3) geçdi
ya'nī āsān oldu zīrā aḥvāl ü kār ü bār-ı ʿālem böyledür ki

(2927) *Beyt*

(4) *Ba'de nevmīdī besī ümmīdhāst*

Ezpes-i zulmet besī ḥurşīdhāst

(5) ümīdsüzlükdan sonra çok ümīdler vardır karañuluk ardından çok güneşler (6)
vardur ya'nī her ḥuşūşda karañulukdan sonra bir aydınlık olduḡı emr-i muḳarrerdür
(7) ki “*İnne me'al-usri yusrā*”⁵⁰⁰ buyurulmuşdur bu aḥvāl böyledür lā şübhetē fihā
velīkin (8) ey ḳavm-i Sebā

(2928) *Beyt*

Ḥod giriftem ki şumā sengīn şudīd

(9) *Ḳuflhā bergūş u berdil berzedīd*

ṭotalum kim siz ağır olduñuz ḳulaḳ ve (10) göñül üzre kilīdler urduñuz ya'nī
peygamberān ḳavme ḥiṭāb idüb buyurdılar ki (11) ey ḳavm ṭotalum siz ağırlaşub
bizüm kelāmumuzu işitmek için ḳalub gūş- (12) larıñuz kilīdlediñüz velīkin

(2929) *Beyt*

Hīç mārā bāḳabūlī kār nīst

(13) *Kār-ı mā teslīm ü fermān kerdēnīst*

hīç bize bir ḳabūl ile iş yokdur (14) bizüm işimiz teslīm ü fermān eylemekdür ya'nī
ey ḳavm sizüñ ʿadem-i ḳabūlüñüz bizüm aşlā (15) ḥācetimüz degüldür biz emr-i
Ḥāzret-i Ḥaḳḳa teslīm olub fermān-ı Ḥāzret-i Ḥaḳḳı teblīḡe (16) me'muruz zīrā

(2930) *Beyt*

Ū büfermūdest mān īn bendegī

⁵⁰⁰ “Zorlukla beraber kolaylık vardır.”

Nîst mārā ezḥod (17) *în gūyendegī*

ey kavm ol kerīm ü tevānā bize ƙullıǵı emr eylemişdür bu söyleyicilik (18) bizüm kendümüzden degüldür şöyle ki

(2931) Beyt

Cān berāy-ı emr-i ü dārīm mā

Ger berīgī (19) *gūyed ü kārīm mā*

biz cānı ol kerīm bārī Te‘ālānuñ emr ü fermānı için tutaruz (20) eger ƙum emr iderse biz ekeriz ya‘nī pezīr-i nuş u pend ü irşadı biz Ḥazret-i (21) Ḥudānuñ emriyle ārāzī-yi şudūra ekerüz ve eger çoraƙ ve ƙumlu mevzi‘ daḡı ekmek (22) emr olursa ekerüz buyurub

(2932) Beyt

Ġayr-ı Ḥaƙ cān-ı nebīrā yār nîst

(23) *Bāƙabūl u redd-i ḡalƙeş kār nîst*

Ḥaƙ Te‘ālā ḡazretinden ġayrı nebīnūñ (24) yārı ve dostı yoƙdur anuñ kelām-ı feyz-i iḡsānuñ ḡalƙuñ redd ü ƙabūli işi (25) yoƙdur ya‘nī enbiyā-yı kirāmuñ risāletlerin yā redd idüb yāḡūd ƙabūl eylemelerinden (26) anlara aşlā feraḡ ve ıztırāb gelmez zīrā aşdāƙ-ı dehānlarından bu kevne cevāhir-i (27) ma‘nā īşār idüb buyururlar ki

(2933) Beyt

Müzd-i teblīġ-i risālāteş ezüst

[232b] (1) *Zişt u düşmen rū şudīm ezbehr-i düst*

ol Ḥazret-i Ḥaƙƙuñ risāleti (2) teblīġatūñ ücreti andandur çirkin ve düşmen yüzlü olduƙ dostdan ötüri (3) ya‘nī bizüm müzdimüz ol feyyāz-ı cevād-ı muḡlaƙdandur ve bizüm acı söz söyleyüb (4) ḡalƙa ‘abūsü’l-vech görindüğümüz ancaƙ ol kerīm perverdigāruñ rızā-yı (5) kerīmi içündür yoḡsa kendi ḡvāhişimüz için degüldür

(2934) Beyt

Mā ber’în (6) *dergeh melūlān nîstīm*

Tā zibu‘d-ı rāh her cā bīstīm

biz bu dergāhda (7) mülül u maḥzūnlardan degülüz ki tā yoluñ uzaklığından her bir yirde oturavüz (8) ya‘nī ey ḳavm siz bizi ‘acze fırḳasından ḳıyās eylemeñ ki biz bir kimseden dünyevī (9) ümīd ile ḥācetimüz olub el-maṣlaḥatu aña söz söyleyüb andan fā‘ide- (10) lenmek şadrında olavuz öyle degüldür biz Ḥāzret-i Ḥaḳḳuñ vāṣilānından olub (11) “[Ve]lā ḥavfun ‘aleyhim ve lā hum yaḥzenūn”⁵⁰¹ kavlı kerīmi bizüm şān ü ‘üvānımızdadur (12) yoḥsa

(2935) Beyt

Dil fürü beste‘v melül ān kes buved

K‘ezfirāk-ı yār dermaḥbes buved

(13) gönlün aṣaḡı bağlayun melül olan ol kimsedür ki firāk-ı yārdan ḥabs (14) içinde olurlar ise ḥabs-i şerīfinden necāt u ḥalāş bulmuşuz şöyle ki

(2936) (15) Beyt

Dilber ü maṭlūb-ı bāmā ḥīzrest

Dernişār-ı rahmeteş cān şākırest

(16) dilber ü maṭlūb bizümle ḥāzırdur anuñ rahmeti nişārından cān şākırdür bundan (17) ḡayrı ey münkirīn ü mu‘ānidīn ü ḡāfilīn

(2937) Beyt

Derdil-i mā lālezār [u] gülşenest

(18) Pīri vü pejmürdegīrā rāh nīst

bizüm gönlümüzde lālezār ve bir gülşen vardur ki (19) kocalıḡuñ ve şolmuşlıḡuñ aña yolu yoḡdur ya‘nī o gülzāra dāḥil olmaḡa (20) pīrlıḡa ṭarīḳ yoḡdur şöyle ki

(2938) Beyt

Dāyimā terr u cüvānīm u laṭīf

Tāze vü (21) şīrīn ü ḥandān u zarīf

⁵⁰¹ “Onlara korku yoktur. Onlar mahzun da olmayacaklardır.” (Bakara 2/38, 62, 112, 262, 274, 277), (Ali İmran 3/170), (Maide 5/69), (Enam 6/48), (Araf 7/35, 49), (Yunus 10/62), (Ahkaf 46/13)

biz dā'imā ter ü tāze vü cüvān ü laṭīf ü şīrīn (22) ü ḥandān ü zarīfüz ve bunlardan mā'adā

(2939) Beyt

Pīş-i mā şad sāl u yek sā'at (23) yekīst

Ki dirāz u kūteh ezmā münfekīst

bizüm 'indimüzde yüz yıl ve bir (24) sā'at birdür şu vechle ki uzun ve kışa bizden ayrılmışdur zīrā

(2940) (25) Beyt

Ān dirāz u kūtehī dercismhāst

Ān dirāz u kūteh ender cān (26) kucāst

ol uzun ve kışalık cismlerdedür ol uzun (27) ve kışa cānda kaçandur ya'nī meh ü sāl u dirāz u gūne ve guşşa vü şādī [233a] (1) ecsāma maḥşūş şeylerdür anlardan cān 'āleminden müttefikdür bizler ise cān-ı (2) cihānı aşḥābından tīz ey ḳavm diyüb lisān-ı peygamberāndan mişāl īrād (3) buyururlar ki

(2941) Beyt

Sīşad u nüḥ sāl-i ān Aşḥāb-ı Kehf

Pīş-i şān (4) yek rüz-ı biendūh u lehf

üçyüz tokuz yıl ol mağara aşḥābı (5) 'indinde ḡam u guşşasuz bir gün gibi olub

(2942) Beyt

V'ān gehī būnmūd (6) şān yek rüz hem

Ki beten bāz āmed ervāḥ ez'adem

andan şoñra (7) kendi ol Aşḥāb-ı Kehfe bir gün yıla ervaḥuñ 'ademden nite gelmeleri (8) gibi ya'nī ol uzun uzak yıllar anlara şafā u sürür uyḳusından (9) uyanmaḳ gibi geldi imdi taḥḳīḳan aḥvāl bu minvāl olduḳda

(2943) Beyt

(10) Çün nebāşed rüz u şeb yā māh u sāl

Key buved seyrī vü pīrī vü melāl

(11) çünkü gündüz ve gece veyāhūd ay ve yıl olmaz anda uşanmağ ve pīrlik ve melāl

(12) kaçan olur ya‘nī ‘ālem-i ma‘nāda ğam u endūh u dijem olmayub hemāre ferağ u şādī (13) vü sürūr vardur ki

(2944) Beyt

Dergülistān-ı ‘adem çün bīhadīst

(14) Mestī ezsağrāk-ı luğf-ı İzedīst

‘adem gülistānında çünkü bīhodluğdur (15) mestlik sağrāk-ı luğf-ı Hudādandur ya‘nī anuñ mestliğı gūş-ı elṭāf-ı İlāhīden (16) şarāb-ı maḥabbet-i Ḥağ mestliğıdur ki ol keyfiyyetden herkes ḥaberdār olmaz (17) zīrā

(2945) Beyt

Lem yezuk lem yedri her kes k’ū neḥurd

Key bevehm āred cu‘al enfās-ı verd

(18) “*men lem yezuk lem yedri*” kavlı-i dürebārınca ol lezzet-i ‘uzmādan datmayan ḥaberdār (19) olmaz alūde-yi cīfe-yi dünyā-yı denī olan kimseler bu lezzetden bībehre dirler (20) meşelā enfās derdi niçe tevehhüm eyler eyleyemez eger cu‘al būy-ı güli iştīmām (21) eylese helāk olurdu didükleri gerçektür ki

(2946) Beyt

Nīst mevhūm er budī (22) mevhūm ān

Hemçü mevhūmān şudī ma‘dūm ān

mevhūm degüldür ol (23) ve eger mevhūm olaydı mevhūmlar gibi ol da ma‘dūm olurdu ya‘nī sağrāk-ı İlāhīden (24) ‘āşıkān-ı Ḥazret-i Ḥağka olan elṭāf u ‘ināyāt-ı bīğāyāt mevhūm (25) degüldür dāire-yi vehm ü imkāna sağār ma‘nā dağı degüldür ki ‘āşıkān-ı ‘adem (26) gülistānı bīhodānī olub cām-ı maḥabbet-i ḥağīkatden mestān-ı cemāl-i (27) Yezdānī olub fenāfillāh u beğābillāh ile fānī vü bākī olmuşlardur ki

[233b] (1) aḥvālleri vehm ü iz‘ān ü ‘akıla idrāk olunmaq mümkin olmayub ḥāllerin (2) ḥāl idinmege muḥtācdur zīrā

(2947) Beyt

Dūzaḥ ender vehm çün āred behišt

(3) *Hīç tābed rūy-ı hūb ezrūy-ı zīšt*

cehennem ne gūne cenneti vehm ü (4) ḥayāline getirür getüremez bu ḳābil degüldür meşelā hīç çirkin ve ḳabīḥ ḥīz-ı berk (5) yüzinden ḥūbluḳ ve maḥbūbluḳ nümāyān olur mı olmaz kezalik (6) erbāb-ı vaḥy u ilhāmuñ ḥal ü şānlarından zāhir-i beyān u şüret (7) perestān ḥaberdār ve āgāḥ olmaq olmaz feizā kāne el-emr kezalik imdi

(2948) Beyt

(8) *Hīn gelū-yı ḥod mebürhān ey mihān*

Īn çünin loḳma resīde tā dehān

(9) zinhār kendi boğaziñuzı iletmeñ ey derdmend ü ‘ācizler buncılayın loḳma ki tā ağıza (10) irişdi ya‘nī ey ḳavm-i münkirün itā‘at u inḳıyād boğaziñuzı (11) sizi dīn ü ĩmān u ĩḳān ḫarafına da‘vetimüz loḳmasından ayırub (12) kesüb kendü zātıñuzı fazl u rahmet-i Ḥazret-i Ḥaḳdan maḥrūm u dūr u mehcūr (13) eylemeñ ki

(2949) Beyt

Rāhhā-yı şa‘b pāyān burdeīm

Reh berehl-i ḥvīṣ (14) āsān kerdeīm

düşvār ve katı yollar nihayete iletmişüz yol kendi ehlimüz (15) üzre āsān eylemişüz lisān-ı peygamberān ḳavme ĩrād buyurulmuş ola (16) yāḥūd cenāb-ı ḫazret irşād-ı iḥsān kendülerüñ fuḳarālarına ḥiṭāb (17) buyurmuş olalar ki nice müşkil ḫariḳler nihāyete ḳaṭ‘-ı ḫariḳ eyledük tā ki (18) kendü ehl ü ‘ıyālimüz olan fuḳarā-yı bāb-ı Allāha ḫariḳ-i Ḥaḳḳı āsān eyleyüb (19) ḫazret-i kitāb-ı hidāyet-i Meşnevī iḥsānı ‘ayān

idüb t̄alibān-ı (20) H̄azret-i H̄akka anuñla t̄arīk-i müstaķīmi nümāyān eyledük dimek
ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(21) **Mükerrer kerd-en-i kavm i‘tirāz-ı terciye berenbiyā ‘aleyhimü’s-selām**

ol h̄azret-i sulṭān-ı (22) sa‘adet penāh ve ‘izzet ü sünnetgāh cenāb-ı H̄azret-i
Mevlānā ḳuddise sırrahu (23) h̄azretleri bu sürh-i şerīfde ol kavm-ı mu‘ānidinüñ
i‘tirāz mükerrerlerin enbiyā (24) ‘aleyhimü’s-selāmuñ cevāb-ı bāşavāblarına terciye
eyledüklerin beyān idüb buyururlar ki

(2950) (25) *Beyt*

Ḳavm guftend er şumā sa‘d ḳodīd

Naḳs-ı māyīd ü zıdīd ü mürtedīd

(26) ol kavm şu h̄azerāt-ı enbiyā ‘aleyhimü’s-selāma tekrār bīḳayālīklar izhār idüb
(27) didiler ki ey güruḫ-ı enbiyā eger siz kendiñizüñ sa‘d ü mes‘ūdı iseñüz bizüm
naḳsımız ve [234a] (1) zıddımız ve mürtedimizsüz ki

(2951) *Beyt*

Cān-ı mā fāriḳ bud ezendişhā

Derḳam efkendīd (2) mārā vü ‘anā

bizüm cānımız fikirlerden fāriḳ ü āsūde idi siz bizi naşīḳatleriñüz ile ḳamlar (3) ve
ḳuşşā vü elem ü zaḳmetler içine bıraḳub itdiñüz şöyle ki

(2952) *Beyt*

Zevḳ-i cem‘iyyet ki būd (4) [u] ittifāk

Şud zifāl-i zişt-i tān şad iftirāk

bizüm ittifāk u cem‘iyyetimüz zevḳi- (5) ñe var idi sizüñ çirkin fālñuzdan yüz iftirāk
oldı ya‘nī bizüm zevḳ ü (6) şafā-yı ḳatırımız sizüñ pend ü naşīḳatiñüzden ḳam u
ḳaşşaya tebdīl eyledi şöyle ki

(2953) *Beyt*

(7) *Tūtī-yi nuḳl-i şeker būdīm mā*

Murğ-ı mergendîş geştîm ezşumâ

biz şeker mezesin (8) yiyici tütî idük sizden mevt fikri nez'î olduk ya'nî sizün da'vetiñüzden (9) berü cān çekişmek belāsına mübtelâ olduk ey enbiyâ diyüb

(2954) Beyt

(10) *Her kucā efsāne-yi ğam-güsterîst*

Her kucā āvāze-yi müstenkerîst

(2955) [Beyt]

Her kucā (11) ender cihān fāl-i bedîst

Her kucā meshî nekālî me'ħazîst

her kande ğam döşeyici (12) bir mişāl her kande ikrāh u ħavf idecek bir āvāze her kande cihān içinde (13) her kande yaramaz fāl her kande bir meshî ve 'azāb me'ħazî var ise

(2956) Beyt

(14) *Dermişāl kışsa vü fāl-i şumāst*

Dergamengîzî şumārā müştehāst

sizün (15) mişāl ü kışsa vü ħikāyeñüzdedür ğam karışturıcılığda sizlere iştiḥā vardur ya'nî (16) yā enbiyâ her kandedeki bir ğam ü elem ü iztîrāb ḥāşıl olur söz ve ħikāye var ise (17) bilcümle sizün nuşḥ u pendîñüz kışşalarında münderic ü mündemicdür dirler

Bāz cevāb-ı enbiyâ (18) 'alehimü's-selām

Ol āfitāb-ı burc-ı 'izzet

Ve ol māh-ı tāb-ı evc-ı sa'ādet

cenāb-ı (19) Ḥāzret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥāzretleri bu sürḥ-i şerîfde enbiyâ-yı 'azāmuñ kemāl (20) merḥamet ü şefḳat buyurduklarından girü ol kavm-ı pürtebāha cevāb buyurdukların (21) beyān idüb buyururlar ki

(2957) *Beyt*

Enbiyā guftend fāl-i zişt u bed

Ezmiyān-ı cān-ı (22) tān dāred meded

enbiyā-yı ‘azām ‘aleyhimü’s-sleām didiler ki ey münkir ü mu‘ānidler (23) yaramaz
fāl sizüñ cāniñuz ortasından imdād tatar bizüm size naşîhat ü pend-i (24)
dilbendimüz şöyledür ki meşelā

(2958) *Beyt*

Ger tu cāyī ħufte bāşī bāĥatar

(25) *Ejdehā derkaşd-ı tu ezsūy-ı ser*

eger sen bir kōrkulu ĥatarlu yirde uyumuş olsañ (26) başuñ tarafından seni helāk
itmege bir ejderhā ya‘nī sen ħ^vābda iken seni (27) yutmağa bir ejder nümāyān olub
üzeriñe müteveccih olub kaşd eyledükde

(2959) *Beyt*

[234b] (1) *Mihrbānī mer tura āgāh kerd*

Ki biceh v’er ne ejderhāt ĥurd

bir maĥabetlü (2) dost seni āgāh eyledi ki tīz şıçrayub kāk yohsa seni ejderhā yidi
diyü ĥaberdār (3) eylese

(2960) *Beyt*

Tu bügüyī fāl-i bed çun mīzenī

Fāl çı bercih bübīn derrüşenī

(4) sen dirsın ki yaramaz fāl nice olur sen yaramaz fāl ne yuĥaru şıçra gör rüşenliĥda
(5) ya‘nī āgāh olda nażar eyle ki

(2961) *Beyt*

Ezmiyān-ı fāl-i bed men ĥod turā

(6) *Mīrehānem mīberem sūy-ı serā*

bed fāl ortasından ben ıod seni ıurtarırum (7) ıāne ü menzil cānibine iletirüm imdi
ıaııkat-i ıāl böyle olunca

(2962) Beyt

(8) ıun nebī āgehkünendest eznihān

K'ū būdīd ān ıı nedīd ehl-i cihān

ıunki (9) beni āgāh idicidür gizlüden ol görđi ol nesneyi ki cihān ehli görmedi (10)
ya'nī ıalkı-ı cihānuñ görmediğın peygamber görüb ıalkı āgāh idicidür ıalka (11)
lāzım ve mühim olan olur ki peygamberüñ kelāmına cān u dil ile i'timād u i'tikād
(12) idüb emr-i şerīfine inkıyād eyleyeler mişāl-ı āıer budur ki

(2963) Beyt

(13) Ger ıabībī güyedet güre meıūr

Ki ıünin renci berāred şūr u şer

eger ıabīb (14) saña dirse ki ıoruı yime zīrā buncılayın ıabīb ve ıirkin elem ü iztırāb
getürür (15) dise

(2964) Beyt

Tu bügüyī fāl-i bed ıun mīzenī

Pes tu nāşıhrā mü'essem mīkunī

(16) sen dirsın ki bed fālı nite urursun ya'nī ıabıbe niıün beni ıorıudacaı (17) söz
söylersın dirsın pes sen naşıhat idiciyi şıclı eylersın ve bu (18) ıuşuşlarda böyle
ıınād u lec idersın veliın

(2965) Beyt

V'er müneccim güyedet (19) k'imrüz hiı

Ān ıünan kārī mekun ender besıı

ve eger müneccim saña dirse (20) ki bu gün hiı ancılayın bir iş işleme bıraı da ya'nī
müneccim bu gün yaraılanub (21) sefere gitme ve yevm-i naısdur şöyle bir iş
işleme dise

(2966) *Beyt*

Şad reh er (22) *bīnī dūrūg-ı aḥterī*

Yek dü bāre rāst āyed mīharī

yüz kere eger (23) yıldızuñ yalayın görseñ bir iki kere ƣođrı gelürse olursun ya‘nī (24) müneccimüñ şad bār kelimātında yalan görüb kızbi nümāyān olduğdan soñra (25) bir iki def‘a sözi ƣıķduđından her ne dise i‘timād idüb aşlā (26) muḥālefet eylemezsin

(2967) *Beyt*

Īn nücüm-ı mā neşud hergiz ḥilāf

(27) *Şiḥḥateş ƣun mānd eztu derġilāf*

bu bizüm nücümümüz aşlā ḥilāf [235a] (1) olmadı şiḥḥati nite ƣaldı senden ġilāfda ya‘nī enbiyā-yı ‘aleyhimü’s-selām (2) ƣavme ḥiṭāb buyurub ey ƣavm-i ḥilāf-ı reviş bizüm nücümümüz aşlā ḥilāf (3) olmadı ki aḳvāl-ı peygamberān ‘aleyhi’s-selāmdur “*Mine’l-ebu’l-beşer ilā seyyedinā* (4) *ḥayru’l-beşeri ‘aleyhi salavātü’l-ekber*”⁵⁰² dā‘imā kelāmı rāst u dūrüst ve ƣavlleri (5) şaḥiḥ ü sālimdür ne anuñ şiḥḥatin nisyān-ı ġilāfında ƣoyub (6) müneccimüñ elfāz u dūrūđına i‘timād idersüz ki

(2968) *Beyt*

Ān ṭabīb ü ān müneccim (7) *ezġümān*

Mīkunend āgāh u mā ḥod ez‘ayān

ol ṭabīb ve ol müneccim (8) zann ü şübheden sen āgāh iderler biz ḥod ‘ayāndan ya‘nī anlaruñ seni (9) āgāh itmeleri zann ü şübhe ile kendileri kemā yenbağı āgāh olub da āgāh eyleme (10) degüldür ammā bizüm āgāh itmemüz ‘ayāndandur ki kemāl mertebe aḥvālden ḥaberdār olub (11) sizi āgāh u ĩḳāz ider meşelā

(2969) *Beyt*

Dūd mibīnem u āteş ezkerān

⁵⁰² “İnsanlığın babasından insanlığın en hayırlısı efendimize en büyük salavattır.”

(12) *Ḥamle miāred besūy-ı münkirān*

tüten görürüz ve āteş kenārdan ḥamle (13) getürür münkirler tarafına ya‘nī ey mu‘ānidīn ve derd-i āteşüñ kenārdan münkirler (14) üzerlerine ‘ayānen müşāhede idüb ḥaḳīḳat-ı emrden ḥaberdār eylerüz

(2970) (15) *Beyt*

Tu hemī güyī ḥamuş kun z’in maḳāl

Ki zebān-ı mast ḳāl-i şüm fāl

(16) sen dükeli söylersin ki bu sözden süküt eyle zīrā bizüm ḍarīrimüz fenā söz (17) söylemek dırsin öyle olunca

(2971) *Beyt*

Ey ki nuşḥ-ı nāşihānrā neşnevi

(18) *Fāl-i bed bātust her cā mīrevī*

ey şol kimse ki naşihāt idicilerüñ (19) naşihātin işitmezsin yaramaz fāl senüñledür her ne yire giderseñ ya‘nī (20) kâ’inen men kâne edeb ü ḥayā kelimātın diñleyüb işitmeyen sefih ve nādān (21) her ne mahalle gitse kendi sefāheti bedlğı kendüye irişür bed ḥüylük ve ‘inādcı (22) sefih olmaḳlık bir ḥalk-ı nāpesendīdedür ki meşelā

(2972) *Beyt*

Ef’iyī berpeşt-i (23) tu bermīreved

Ū zibāmī bīnedeş āgeh kuned

bir yılan senüñ arḳañda (24) ferāceñden yuḳaru gider ol kimse ṭāmdan anı görüb āgāh ider ya‘nī (25) ferācesinden eñsesine ṭoḒrı giden ef’iyi satıḥ üzerinden gören (26) kimse yā hū üzerüñde yılan var diyü āgāh eyledükde

(2973) *Beyt*

Güyiyiş ḥāmūş (27) ḡamḡīnem mekun

Güyed ū ḥoş bāş ḥod reft ān suḥan

sen aña dirsın ki [235b] (1) epsem ol beni ğamlı eyleme ol da saña dir ki hoş ola bir
ھاڭڭات söz idi söyledük (2) ve ol söz geldi ve geçdi ya'nı çünkü i'tmād itmezsen
bilürsin dir ammā ey ğāfil

(2974) Beyt

(3) *Çün zened ef'ī dehān bergerdenet*

Telḡ gerded cümle şādī cüstenet

çünkü yılan (4) senüñ boynuñ üzre ağız urur acı olur senüñ cem'ī şādīlık ve feraḡ (5)
araduklarıñ şöyle ki

(2975) Beyt

Pes bedū gūyī hemin būd ey fülān

(6) *Çun benedrīdī girībān derfiġān*

andan şoñra aña dirsın ki ey fülān kimse senüñ (7) sözüñ taḡkīk ve gerçek imiş niçün
bir yırtmaduk fiġānda yağa ya'nı yakañı (8) yire biri hāy diyü fiġān u vāveylālar
eylemedüñ

(2976) Beyt

Yā zibālāyem tu sengī(9) mīzedī

Tā merā ān cid numūdī vü bedī

veyāḡūd yukardan ne olaydı beni taş ile (10) urayduñ tā ki taḡkīk dögmek görineydi
bu belā vü şiddete giriftār u (11) mübtelā olmaydum dirsın

(2977) Beyt

Ū bŷgūyed z'ān ki mīāzurdeyī

Tu bŷgūyī(12) nīk şādem kerdeyī

ol dir ki saña didigüñ minvāl üzre itdüm (13) incinür ve elem çekerdüñ sen dirsın ki
güzel şād eylemiş olduñ (14) ya'nı ey denī beni kemā yenbaġı ḡaberdār itmedüñ bu
iş böyle olmazdı ve ben bu belāya (15) düşmezdüm diyü nāşihüñ ile cidāl idüb aña
buġz ü 'adāvet izhār eyledükde

(2978)(16) *Beyt*

Guft men kerdem cüvānmerdī bepend

Tā rehānem men turā z'in huşķ bend

(17) ol da saña cevāb virüb didi ben naşihatle cüvānmerdliğı eyledüm tā ki seni bu bend ü (18) belādan hālāş ideyüm diyü ammā sen

(2979) *Beyt*

Ezle'imī haķķ-ı ān neşnāhtī

(19) *Māye-yi İzā vü tuġyān sāhtī*

le'imlikdan ol nuşh u pendüñ haķķını añlamaduñ (20) ol nuşhı ve pendi tuġyān u cefā māyesi düzdüñ ya'nī benüm saña kelimāt-ı (21) Hakk pesendīdem nāpesend görinüb baña cevr ü cefālar eyledüñ şundan ötüri ki

(2980) *Beyt*

(22) *İn buved hūy-ı le'imān-ı denī*

Bed kuned bātu çü nıkūyī kunī

denī (23) le'imlerüñ haşletleri bu olur kemlik eyler sana çünki sen aña iyilik eylesin (24) ya'nī eyülük itmek alçaķ fürümāye denīlerüñ hūyları bir haşlet-i kabīhdür böyle (25) olunca

(2981) *Beyt*

Nefsrā z'in şabr mīkun münhanīş

Ki le'imest u nesāzed nıkūyīş

(26) nefsi bu ecluden şabr ü riyāzet ile iki kat idüb za'if u zebün (27) eyle ki zīrā nef-i pelīd le'imdür eyülük anı eyü eylemez nefsüñ eyü olmasıçün [236a] (1) aña kemlik eylemek lāzım ve mühimdür zīrā nef-i denīye her ne kadar iyilik ve ihsān (2) eylesen habīs nef ni'met ü ihsān qādrin bilmez velīkin

(2982) *Beyt*

(3) *Bākerīmī ger kunī ihsān sezed*

Mer yekîrâ ü 'ivâz hefşad dihed

bir kerîme eger ihsân (4) ü kerem eylerseñ ve ger şöyle ki bir eyülügüñe yedi yüz iyilük 'ivâz virüb (5) ihsân ü kerem eyler ammâ

(2983) *Beyt*

Bâle'îmî çün kunî kahr u cefâ

Bendeyî gereded (6) turâ bes bâvefâ

bir denî le'îme çünki cefâ idüb aña kahr u gazab eylesin (7) saña ziyâde mihr ü vefâ ile bir kavlı olur meşelâ

(2984) *Beyt*

Kâfirân kârend dorni'net cefâ

(8) *Bâz derdûzah nidâ şân Rabbenâ*

kâfirler Hâzret-i Allâhuñ ni'met ü kerem ü (9) elţâf-ı ihsânın bilmeyüb ni'met-i Hâzret-i Hâkka küfrân üzre (10) olub 'işyân u tuğyân izhâr idüb emr ü fermân-ı Hâlık-ı kevn (11) ü mekâna itâ'at ü inkıyâd eylemezler girü cehennem içine anlarıñ nidâları Rabbenâ (12) yâ Rabbenâ şadâsı olur beyt-i hidâyet ihsânıñ mâ'î sûre-yi Kâdeflehadâ (13) "*Rabbenâ ahricnâ minhâ fein 'udnâ feinnâ zâlimün.*"⁵⁰³ âyet-i kerîmesi tefsîr-i şerîfinden (14) nümâyândur

Hikmet âferîden-i dūzah-ı ân cihân ve zindân-ı in cihân tâ ma'bed-i (15)

mutekebbirân bâşed ki i'tiyâ tav'an ev kerhen

ol dilrübâ-yı enbiyâ (16) ol nūr-ı çeşm-i evliyâ ol pişvâ-yı etkîyâ ol rehnümâ-yı bâvefâ maqbûl-ı (17) dergâh-ı Hudâ cenâb-ı Hâzret-i Mevlânâ kudde sırrahu hâzretleri bu sürh-i şerîfde (18) hâzret-i feyyâz zül-'aţânuñ ol cihânda cehennem ve bu cihânda zindân (19) halk eylesinüñ hükümünü "*'İtiyâ tav'an [e]v kerhen*"⁵⁰⁴

⁵⁰³ "Ey Rabbimiz! Bizi buradan çıkar. Eğer (tekrar günaha) dönersek şüphesiz kendimize zulmetmiş oluruz." Muminun (23/107)

⁵⁰⁴ "İsteyerek veya istemeyerek gelin." (Fussilet 41/11)

muḳtezāsınca cebbārān (20) ü mütekebbirāne mescid ü ‘ibādetḥāne olmak için olduğunu beyān idüb (21) buyururlar ki

(2985) Beyt

Ki le’imān dercefā şafī şevend

Çün vefā bīnend (22) ḥod cāfī şevend

le’imler cefāda şafī olurlar vefā gördükleri ḥinde (23) cefā idici olurlar ya’nī le’imān ve dūnān hemāre cevr ü eziyet şūreti (24) enfa^c ve evlādur ki şāfī olub aḥlāk-ı rezīleden miḥnet sebebiyle (25) ḥalāş olurlar anlara lābūd olduğu eclden

(2986) Beyt

Mescid-i tāt-ı şān (26) pes dūzaḥest

Pāybend-i murġ-ı bīgāne faḥest

anlaruñ ‘ibādet (27) ü tāt mescidleri pes cehennemdür beyānı kuvvetinüñ ayaġınıñ baġı faḥ didükleri [236b] (1) tūzaḳdur pes imdi bu cihetden

(2987) Beyt

Hest zindān şavma‘a düzd ü le’īm

(2) K’ender’ü zākīr şevend Ḥaḳrā muḳīm

düzd [ü] le’imūñ şavma‘ası zindāndur anuñ içinde (3) muḳīm olub Ḥazret-i Ḥaḳḳı zākīr olur zīrā

(2988) Beyt

Çün ‘ibādet būd maḳşūd ez- (4) beşer

Şud ‘ibādetgāh gerdenkeş saḳar

çünkü insāndan murād u maḳşūd (5) ancak ‘ibādet idi boyn çekmiyenüñ ‘ibādetgāhı saḳar odlu cehennem oldı (6) ya’nī Ḥazret-i Ḥālīḳ-ı bīçün nev^c-i insānı ‘ibādetden ötüri ḥalḳ eyledi (7) çünkü düyāda tav‘ān u muḳī‘ā Ḥazret-i Rabbü’l-‘izzete ‘ibādet eylemedi (8) āḫiretde kerhen ibādetgāhı sefer oldı zīrā

(2989) Beyt

Ādemīrā hest der- (9) *her kār dest*

Līk ez'ū maḳṣūd-ı ĩn ḥıdmet budest

ādemīnūñ (10) her işde eli vardur ammā andan murād bu ḥıdmet olmış idi ya'ñī (11) benī ādemden her bir kevne kār u şıfat zuhūra gelür velīkin andan maḳṣūd (12) 'ibādet ü tã'at ḥıdmeti idi ki naşş-ı kãti' eyle beyān buyurılıb (13) 'ayān kılınmışdur ki

(2990) Beyt

Mā ḥalaḳtu'l-cinne ve'l-ins [in] biḥvān

(14) *Cüz 'ibādet nīst maḳṣūd ezcihān*

ey tãlib-i sãlik Ḥazret-i (15) Qur'ān-ı celīü's-şānda “*Ve mā ḥalaḳtu'l-cinne ve'l-inse illā li ya'budūni*”⁵⁰⁵ āyet-i (16) kerīmesin tilāvet idüb cenāb-ı Ḥazret-i Ḥaḳḳa mücebince tã'at ü (17) 'ibādet eyle kārḥane-yi 'ālemūñ icādından 'ibādetden ğayrı maḳṣūd yokdur pes imdi (18) 'ibādetden ğayrıya iştiġāl-ı la'b ü lehv ü ḍalāl oldığı ma'lūm ehl-i kemāl (19) olduğından Ḥazret-i Ḥaḳḳa tã'atdan mā'adāyı ḥayāl itmeyüb taḥşīl-i (20) māsivāda bīmecāl oduḳları bu bā'isdendür ki meşelā

(2991) Beyt

Ger çi maḳṣūd ezkitāb (21) ān fen buved

Ger tueş bālīş kunī hem mīşved

egerçi kitābdan maḳṣūd u murād (22) ol kitābuñ içinde münderic olan fenn ü müferraḳın taḥşīl eylemekdür ammā (23) eger sen ol kitābı yaşduḳ idinüb başuñ altına ḳosañ olur (24) ki kitābdan mā'adā yaşduḳluḳ daḥı eyler

(2992) Beyt

Līk ez'ū maḳṣūd ĩn bālīş (25) nebūd

'İlm būd u dāniş ü irşād sūd

⁵⁰⁵ “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zariyat 51/56)

lîkin ol kitâbdan murâd yaşduğ (26) olmağ degül idi murâd u maqşûd ‘ilm ve bilmeği öğrenüb irşâd olub fâ’ide (27) eylemek idi kezalik bu ‘âlemde Âdemden murâd ‘ibâdetdür Hâzret-i Hâkka ‘ibâdet itmeyüb [237a] (1) ‘ömr-i nâzenîn ve hevâ u heves ü müştehiyyâta şarf eylemek ‘ömr kitâbını yaşduğ idünüb (2) andan yaşduğluğdan ğayrı menfa‘at bulmağ gibidür mişâl-ı âher

(2993) Beyt

(3) *Ger tu mîhî sâhtî şemşîrrâ*

Berguzîdî berzafer idbârrâ

eger sen kılıcı (4) egri düzdüñ ise zafer üzerine idbârı ihtiyâr eyledüñ imdi kezalik (5) ‘ömr ü sıhhati tâ‘atdan ğayra şarf eylemek tîğ-ı hindûdan egriler düzüb (6) zaferden maħrûm u idbâra esîr-i meş’um olmağ gibidür bu aħvâl bu minvâl üzre (7) oldığından

(2994) Beyt

Ger çi maqşûd ezbeşer ‘ilm u hüdîst

Lîk her yek (8) Âdemîrâ ma‘bedîst

gerçi beşerden maqşûd ‘ilm ü hidâyetdür ammâ her bir Âdemînüñ (9) bir maħşûş-i ‘ibâdet nikâhı vardur ki

(2995) Beyt

Ma‘bed-i merd-i kerîm ekremtehü

Ma‘bed-i (10) merd-i le’îm eşkamtehü

kerîm Âdemüñ ma‘bedi Hâzret-i Allâhuñ ikrâm u ihsânı (11) meskenidür le’îm Âdemüñ ma‘bedi Hâzret-i Hâkkuñ derd ü belâ-yı miħnet maħallidür hâl (12) böyle olunca imdi ‘âkıl ü serkarâr u mürtâz

(2996) Beyt

Mer le’imanrâ bizen tâ ser nihend

(13) *Mer kerîmanrâ bidih tâ ber dihend*

le'imleri ur ve arb eyle t ki baş koyalar kerimlere (14) ihsn eyle t ki ihsn eyleyeler ya'n edn v esfile zecr  kaħrile (15) mu'amele eyle t ki inkıķd  it'at eyleyeler ve mu'ti'ye ihsn  in'm eyle (16) ki anlar daħı 'cizne lu't u ihsn eyleyeler imdi kr  br 'lem taħķikn bu karr (17) zre olduğından

(2997) Beyt

Lcerem Hk her d mescid ferid

Dzaħ (18) anhar v inhr mezid

ol eelden Hk Te'l hzreti iki yıla mescidi yr itdi (19) cehennemi anlara ve bunlara cenneti halk eyledi ya'n ehl-i 'işyn  tuğyn iun (20) nr ve ehl-i imn iun nr icd  peyd eyledi ki ana mişl

(2998) (21) Beyt

Saħt Ms Kuds derbb-ı sağir

T frd rend ser kavm-i zaħir

(22) Hzret-i Ms 'aleyhisselm Kuds diyrında dzdi bb-ı sağir t aşağı (23) getrsnler baş istiqlk ba'tın iden serkeş  şedt't-ıtab'ı kavm (24) ya'n Hzret-i Ms 'aleyhisselm ba'de hlş elbette beyt'l-Kuds'e bb-ı (25) sağir bn eyledi ki cebbrn u mu'nidn secde eylesnler iun ba'zıları krye-yi (26) ilbada ve ba'zıları krye-yi Erhda bn olınmışdur diy buyurmışlar beyt-i inayet (27) ihsnu taħķik sre-yi Baķarada *“Ve iz kulndħul hazihil kryete fe kul [237b] (1) minh haysu şi'tum [ragaden] vedħul'l-bbe succeden ve kul hıttatun”*⁵⁰⁶ yet-i kermesinn (2) tefsr-i hidyet-i in'mından rşen  hveyddur feiz kne el-emr keزالik

(2999) Beyt

(3) Z'n ki cebbrn budend u serfirz

Dzaħ n bb-ı sağirest  niyz

⁵⁰⁶ “Hani, “şu memlekete girin. Orada dilediğiniz gibi, bol bol yiyein. Kapısından eğilerek tevazu ile girin ve hitta!” (Ya Rabbi, bizi affet) deyin ki, biz de sizin hatalarımızı bağışlayalım.” (Bakara 2/58)

zîrâ (4) ol kavm-i cebbârlar ve münekker ü serfirâzlar idiler ol bâb-ı şağîr ve niyâz dūzahdur

(5) Beyân-ı ân ki Hâk Te‘âlâ şüret-i mülûkrâ sebeb-i musahhar kerden-i cebbârân râ

(6) kimusahhar-ı Hâk nebâşend sâhteest çünân ki Mūsâ ‘aleyhi’s-selâm (7) bâb-ı şağîr sâht berrabâz-ı Kuds cihet-i rükû‘-yı cebbârân benî (8) İsrâ‘îl vaqt-i derâmeden ki vedhulu’lbâbe succeden ve kulû hıttatun

ol (9) husrev ü ‘âlîcenâb ol nūr-ı çeşm-i şeyh ü şâb ol kâmbîn ü kâmyâb (10) cenâb-ı Hâzret-i Mevlânâ kudise sırrahu hâzretleri bu sūrî-i şerîfde Hâk Te‘âlâ (11) hâzret-i celletü ‘azimetihî mülûk-ı cihânuñ şüreti emr-i Hâzret-i Hâkka musahhar olmayan (12) cebbârlaruñ musahhar olmasından ötüri sebeb halk idüb ancılayın (13) Mūsâ ‘aleyhisselâm Kudsî ortasında bâb-ı şağîr düzdi kavm-ı benî (14) İsrâ‘îlün cebbârlaruñ rükû‘ eylemeleri için dühülları vaqtindeki naşş-ı kâ‘i (15) ile ‘ayân buyurulmuşdur ki *vedhulu’lbâbe succeden ve kulû hıttatun* nazm-ı kerîminün (16) hâkîkatin beyân idüb buyururlar ki

(3000) Beyt

Ân çünân ki Hâk zigüştu üstühvân

(17) ***Ezşehân bâb-ı şağîrî saht hân***

ancılayın ki Hâzret-i Hâk etden ve kemikden (18) pâdişâhlardan bâb-ı şağîr düzdi şağın ya‘nî âgâh ol gâfil olma ki (19) şüret-i mülûk-ı cihân bâb-ı şağîr Hâzret-i Hudâvend tevânâ-yı bîçün ve çigün (20) Yezdândur ki

(3001) Beyt

Ehl-i dünyâ secde-yi îşân kunend

Çün ki secde Kibriyârâ (21) düşmenend

ehl-i dünyâ anlara secde eylerler secde-yi kibriyâya ‘adü oldukları cihetden (22) ya‘nî secde-yi kibriyâya nâlâyık ve ‘adem isti‘dâdlarından mülûk-ı cihâna secde (23) ü ‘ubūdiyet idüb adına yer öpme dirler böyle olduğu eelden

(3002) *Beyt*

(24) *Sāht sergīndānekī mihrāb-ı şān*

Nām-ı ān mihrāb mīr ü pehlevān

(25) sergīndānekden eyler mihrāb düzdi ve ol mihrābuñ nāmını mīr ü pehlevān (26) diyü tesmiye eyledi ki esāfil ü eclāf eyledi zīrā dimekdür ki

(3003) *Beyt*

(27) *Lāyık-ı ĩn hazret-i pākī neyīd*

Ney şeker bākan şumā hālī neyīd

siz bu [238a] (1) pāklik hazretinüñ lāyıkı degülsüz pākler şeker şamışı olub şekersüz hālī şamışlar- (2) suz pes bu ecluden

(3004) *Beyt*

Ān segānrā ĩn hasān hāzī' şevend

(3) *Şīrrā 'ārest k'ūrā bigrevend*

ol kelblere bu denīler tevāzu' u inqiyād eyler arslana (4) 'ārdur ki aña inqiyād u i'timād ideler ya'nī kelbler arslanı penāhgāh idinüb (5) anā hāzī' olmalarından arslan 'ār eyler zīrā

(3005) *Beyt*

Gürbe bāşed şahne-yi (6) her mūş hū

Mūş ki'bved tā zişīrān tersed ū

her sıçan hūylunuñ (7) şahnesi kedi olur sıçan kimdür ki tā ol arslandan qor[k]sun arslandan (8) mūş aşlā hazır itmez

(3006) *Beyt*

Havf-ı ĩşān ezkilāb-ı Haq buved

(9) *Havf-ı şān key z'āftāb-ı Haq buved*

anlaruñ havfı Haq Te'ālānuñ kilābındandur (10) yoħsa āfitāb-ı hazret olan merdān-ı Hudādan müştıynetān dünyā (11) qaçan havf u haşyet ider ki

(3007) Beyt

Rabbiye'l-a'last vird-i ān mihān

(12) *Rabb-i ednā derhūr-i ĩn eblehān*

ol t̄alib-i Ĥudā olan ūadıkān-ı ‘azīmü’ū- (13) ūānuñ virdleri Rabbiye'l-a'lādur bu aĥmaĥān-ı edānī ehl-i dūnyā vü t̄alibān-ı (14) hevādan lāyıkı Rabb-i ednā virdidir ki perestīūleri kendūler gibi maĥlūkadur ĥadd-i (15) zātında bu beyt-i kerīme mūnāsib ūā'ib Tebrīzī ‘aleyhū’r-raĥme bu beyt-i ĥūb (16) bu zībā edā eylemişlerdür ki

Ferdā zipuūt-ı dūst nedāmet ĥurend rızĥ

(17) *Cem'ī ki piū-i ĥalĥ dehen bāz gerdeyend⁵⁰⁷*

imdi feizā kāne kezalik

(3008) Beyt

(18) *Mūū key tersed ziūirān-ı meūāf*

Belki ān āhūyekān-ı mūūk nāf

(19) ūıĥan ĥaĥan ĥorĥar meūāf arslanlarından meūāf arslanlarından ĥavf (20) köpegi mūūk ile memlū olan āhūlardur söyle olunca

(3009) Beyt

Rev bepīū-i (21) kāselīs ey dīglīs

Tuū ĥudāvend u veli-yi ni‘met nuvīs

yūri kāse (22) yalayıcınun önüne ey ĥömlek yalayıcısın anı ĥudāvend ü velī-yi ni‘met yaz

(3010) (23) Beyt

Bes kun er ūerĥī būgūyem dūr dest

Ĥiūm gīred mīr u hem dāned ki hest

(24) bu ĥiĥāb zāt-ı ‘ālīlerine ola ki tīz eyle yā Mevlānā eger bu aĥvālī uzun uzak (25) bir ūerĥ ü beyān eylesem pek darılır ve elem ĥeker vehm bilür ki vārdur ya‘nī (26)

⁵⁰⁷ “O topluluk ki halk arasında dilencilikler yapmışlar, sonraki günler rızklarını piūmanlıkla elde ederler.”

bu ahvāl u kaızıye bu minvāl üzre oldığına yegdür dağı ma‘lūmıdur ma‘lumıdur
ma‘a ‘ilme (27) yine āzürdehātır olur öyle olinca

(3011) Beyt

Hāşıl ĩn āmed ki bed kun ey kerīm

[238b] (1) *Bāle’īmān tā nihed gerden le’im*

hāşıl bu geldiği yaramaz ile ey kerīm le’imlere tā ki (2) merd-i le’im boyun koşun
ya‘nī netice-yi kelām ey keremgār le’imler luṭf u kereme sezā degüllerdür (3) anlara
kemlik eyle tā ki itā‘at u inkıyād itsünler zīrā her keremgān ki

(3012) Beyt

(4) *Bāle’īmān nefis çün ihsān kuned*

Çun le’īmān nefis-i bed küfrān kuned

nefis-i (5) le’im çünki ihsān eyler le’imler gibi denī ve bed nefis-i küfrān eyler ya‘nī
ihsānuñ kadr (6) u hürmetin bilmeyüb küfrān-ı ni‘met ü ihsān olur

(3013) Beyt

Z’ın sebab bud k’ehl-i (7) miḥnet şākirend

Ehl-i ni‘met ṭāğiyend ü mākirend

bu sebebden oldı ki (8) ehl-i miḥnet şükr idiciler oldılar ehl-i ni‘met ṭāğī dirler ve
mākirdür ya‘nī (9) aşḥāb-ı miḥnetüñ şabr u şükr ü meskenet ṭarafına zāhib olub
erbāb-ı ni‘metüñ (10) ‘işıyān u ṭuğyān u mekr [ü] ḥīle cānibine yilmeleri bu
eclendür ki

(3014) Beyt

(11) *Hest ṭāğī beglerī zerrīn kabā*

Hest şākir ḥaste-yi şāhib ‘abā

(12) zerrīn kabā olan begler ṭāğīdür ve şāhib-i ‘abā olan fakīr ḥaste (13) şākirdür zīrā

(3015) Beyt

Şükr key rüyed ziendlāk u ni‘am

Şükr mîrüyed zibelvā vü saķam

(14) şükr emlāk ü ni‘metden kaçan tîz şükr belvā vü saķamdan tîz ya‘nî şükr ü sipās u ħamd-ı (15) Ĥudā miĥnet-i faķr u fenādan ħāşıl olub devlet ü cāh ü celāl-ı ğınādan ħāşıl (16) olmaz

Ƙışşā-yı ‘ışķ-ı şüfî bersofra-yı teĥî

ol māh-ı sipehr-i vilāyet (17) ve ol ĥurşîd-i vilāyet-i hidāyet ve ol deryā-yı bînihāyet ĥür u ‘ināyet (18) cenāb-ı Ĥazret-i Mevlānā ĥuddise sırrahu ĥazretleri çünki şükr ü ħamd u senā miĥnet-i derd (19) faķr u fenādan ħāşıl olur ‘izzet-i cāh u celālden ħāşıl olmaz buyurdılar ol ħavl-i (20) feyz-i iĥsān u in‘āmların taşdıķ ü te’kîd için bu sürĥ-i şerîfde şüfî ehl-i (21) şafānuñ sofrā-yı teĥiye ‘aşķ u maĥabbet ħışşasın beyān idüb buyurdılar ki

(3016)(22) Beyt

Şüfiyî bermîĥ rûzî sofrā dîd

Çarĥ mîzed cāmeĥārā mîderîd

bir şüfî (23) bir gün bir eñse yire aşılımış sofrā gördi çarĥ urdı ve eşvābın yırttı (24) ya‘nî mîĥ üzre āvîĥte gördiği sofrānuñ maĥabbetinden ĥareket-i devriyeye gelüb (25) cāmelerin çāk idüb

(3017) Beyt

Bāng mîzed nek nevā-yi bînevā

(26) Ķaĥthā vü derdhārā nek devā

şadā ururdu işte ĥudretsüzlerüñ (27) ĥudreti ħaĥtlara ve derdlere işte devā diyü çağırub rakş u çarĥ ü ĥareket [239a] (1) feryād ü vāveylālar izĥār eyleyüb

(3018) Beyt

Çün ki derd u şür-ı ü bisyār şud

(2) Her ki şüfî bûd bāū yār şud

çünkü ol şūfīnūñ harāreti tütünü çok (3) oldu her şol kimse ki şūfī idi ana yār oldu
ya‘nī aña nābi‘ olub ancılayın (4) raqş u çerağ u hareket ü devr izhār eyleyüb

(3019) Beyt

Kiğ kiğī vü hāy u hūyī mīzedend

(5) *Tāy-i çendin mest ü biñhod mīşudend*

vecd ü hālāt ile bir hāy u hūy urdılar (6) bir mertebeye degin kendüligünden geçüb
mest ü müstağriğ oldılar (7) ol hīnde

(3020) Beyt

Bü'l-fuđulī guft şūfirā ki çīst

(8) *Sofre-yi āvihte v’eznān-ı tehīst*

bü'l-fuğul şūfiye hiṭāb (9) idüb didi ki nedür aşılış bir sofrā dağı ekmekden boş
ya‘nī ey şūfī (10) bir boş sofrā görmekle bu kadar hāy u hūy ile izhār-ı hālāt itmenüñ
ma‘nāsı (11) nedür didükde şūfī rüşen-i dil

(3021) Beyt

Guft rev rev naqş bīmā‘nīstī

(12) *Tu bücū hestī ki ‘āşīk nīstī*

ol aḥmağ-ı pādergile hiṭāb idüb didi ki (13) yūri yūri ki sen ma‘nāsuz bir naqşsın sen
varlık ṭaleb eyle ki (14) sen ‘āşīk degülsin zīrā

(3022) Beyt

İşğ-ı nān bīnān gīdā-yı āşīkest

(15) *Bend hestī nīst her k’ū şādīkest*

etmeksüz etmek ‘aşkı ‘āşık (16) gīdāsıdur varlık bağında degüldür her ol kimse ki
şādıkdur zīrā

(3023) Beyt

(17) *‘Āşīkanrā kār nebved bāvücūd*

‘Āşīkārā hest bīsermāye sūd

(18) ‘āşıkıların vücūd ile işi olmaz ‘āşıkıların sermāyesüz fā’idesi (19) vardur ya’nī ‘āşıkān-ı Hāḫkuñ varlık u benlik ile aşlā işleri (20) yoḫdur anlara min ḫabli’l-Hāḫ belā-yı sermāye fā’ide ve māye ānen feānen gelüb irişmedür (21) şöyle ki

(3024) Beyt

Bāl nī vü gird-i ‘ālem mīperend

Dest nī vü gū zimeydān mīberend

(22) ḫanad yoḫ ve ‘ālemüñ eṫrāfına uçarlar el yoḫ ve meydāndan ṫob iletürler (23) ya’nī ‘āşıkān-ı ilāhī bir ‘ināyet ü kerem-i Hāḫkuñ mazḫarlarıdır ki ḫanadsuz (24) cevelān idüb elsüz ṫob ḫaparlar meşelā

(3025) Beyt

Ān faḫīrī k’ū zimā’nā būy yāft

(25) Dest bubrīde hemī zenbīl bāft

ol bir faḫīr ki ol ma’nādan rāyiḫa buldı (26) eli kesilmiş dükeli zenbīl örerdi murād Şeyḫ Akṫaḫ ḫazretleri ola (27) Allāhu Te‘ālā-yı a‘lem bundan mā’adā

(3026) Beyt

‘Āşıkān ender ‘adem ḫayme zedend

[239b] (1) *Çun ‘adem yek reng ü nefis-i vāhidend*

‘āşıklar yokluḫda çadır ḫurmuşlar (2) ki anlar ‘adem mānendi bir renklü ve nefis-i vāhid dirler “*El-mu‘minūne kenefsin vāhidin*”⁵⁰⁸ (3) mażmūnı bunların şān-ı ālīlerine edā buyurulmuşdur velākin bu kelām-ı sa‘ādet (4) encāmından ḡāfilān ü hevāperestāna behre yoḫdur ki

(3027) Beyt

Şīr-ḫvāre (5) key şināsed zevḫ-i lūt

Mer perīrā būy bāşed lūt u pūt

⁵⁰⁸ “Münimler tek kişi gibidir.”

süd emici (6) kaçan añlar eṭime zevkini perīye yimek ve içmek rāyiḥa olur ya'nī
‘ademde ḥayme (7) urub nefs-i vāḥid olan ‘aşıḳān-ı Hudānuñ zevḳ ü şevḳ ü
keyfiyātından (8) dilbestegān-ı lezāiz-i kāzībe-yi dünyā olan gāfilin ve ehl-i hevā ne
ṭuyub (9) bilüb añlarlar anlar ‘aşıḳān-ı Hudāya nazaran şīr-i ḥvāregān ve perī-yi
yegāne nazaran (10) lūt-ı ḥvārān maḳūleleridür ki

(3028) Beyt

Ādemī key bū bered ezbūy-ı ū

(11) **Çün ki ḥūy-ı ūst zıdd-ı ḥūy-ı ū**

Ādem oğlanı kaçan rāyiḥa iletüb anuñ rāyiḥa- (12) sından çünki anuñ ḥūyı anuñ
ḥūyınıñ zıddıdır ya'nī ḥalk-ı insānı (13) perīler ḥūylarınıñ zıddıdır ki anlaruñ
rızkıları kifāyetdür yimek içmek erbābı (14) kifāyet aṣḥābı ḥālinden nice ḥaberdār
olur ki

(3029) Beyt

Yābed ezbū ān perī-yi (15) būy-keş

Tu neyābī ān zıṣad men lūt-ı ḥoş

ol rāyiḥa çekici perī (16) rāyiḥadan bulduğunu sen yüz eṭime vü eşrebe-yi nefiseden
bulmazsın

(17) **Hikāyet**

mervīdür ki Ḥazret-i bārī celletü ḳudretihi ‘iffet ü kifāyet (18) ü ḥiyelini ḥalk idüb
melek ü cinn ü insāna her biri birin almağa emr (19) olınuḳda melāike ‘iffeti ecinne
kifāyeti āḥz idüb insāna ḥiyelinden (20) ḡayrı nesne ḳalmadığından her insānuñ
cibilletinde ḥile olub (21) lākin zıdd olan maḥlūkuñ keyfiyyetinden ḥaberdār olmaḳ
mümkin olmadığı (22) gibi her şūret-i insān ile muşavver olan eşḥāş keyfiyyet
merdān-ı Hudā (23) olan ‘aşıḳān bārī Te‘ālādan ne vechle ḥaberdār olurlar ki anlar
ḳubāb-ı (24) ‘izzetde ve nişīnān-ı serāperde ḳurbet olub çeşm-i cihān-ı bīnāndan
(25) mestūr ü maḥfūzlardur ki şān-ı ‘ālīlerinde “*Evliyāyī taḥte ḳubābī* (26) *lā*

*ya‘rifūhum ğayri”*⁵⁰⁹ ‘ünvān-ı ikrām buyurıldığı şuhfārā-yı kütb-i aḥādīs (27) olduğu
‘ayāndur feizā kāne kezalik bilmez misin ey ṭālib-i sālik

(3030) Beyt

[240a] (1) *Piṣ-i Kıbtī ḥūn buved ān āb-ı Nīl*

Āb bāṣed piṣ-i Sıbtī-yi cemīl

(2) ol Nīl mübārek şuyı Kıbtī öñünde kan olur ammā Sıbtī-yi cemīl öñünde (3) şu olur
bundan mā‘adā

(3031) Beyt

Cāde bāṣed baḥr z’İsrā’iliyān

Ġarḳageh (4) *bāṣed ziFır‘avn-ı ‘avān*

deryā-yı İsrā’īliyāndan cāde olur Fır‘avn-ı ‘avāndan (5) ğarḳgāh olur ya‘nī baḥr-ı
bīnihāyet mürūr kavm-i benī İsrā’īl için şāhrāh-ı (6) ‘azīm olub helāk-ı kavm
Fır‘avn için ğarḳgāh olur ki kışşaları (7) şuhf-ı pīraye-yi kütb-i tefāsīr olub bu
muhtaşarda tafşile ḥacet olmayub (8) “*El‘ārif yefīhi’l-işāretü*”⁵¹⁰ kılınmışdur

Maḥşuş būden-i Ya‘kūb ‘aleyhi’s- (9) **selām çeşiden-i cām-ı Haḳ ezrūy-ı Yūsuf**
‘aleyhi’s- selām ve keşiden-i (10) **būy-ı Haḳ ezbüy-ı Yūsuf ‘aleyhi’s- selām ve ḥırmān-ı**
birāderān veğayruhum (11) **ez’īn her dü**

ol pādīşāh-ı ‘āşıkān ol serfirāz u aşlan (12) ol husrev-i ḥikmet-i beyān ol kām-kār-ı
kām-rān ol çāre-yi ḥāşılān (13) cenāb-ı Ḥāzret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥāzretleri
bu sürḥ-i şerīfde Ḥāzret-i (14) Ya‘kūb ‘aleyhisselāmuñ cām-ı maḥabbet-i Haḳḳı
Ḥāzret-i Yūsuf ‘aleyhisselāmuñ (15) vech-i pākinden datub ve būy-ı Ḥāzret-i Ḥudāyı
Yūsuf ‘aleyhisselāmuñ (16) būy-ı laṭīfinden çeküb anlaruñ ḥālleriden birāderānınuñ
ve ğayruñ ḥırmān- (17) ların beyān idüb buyururlar ki

(3032) Beyt

⁵⁰⁹ “Benim kubbelerim altındadır onları benden başkası bilemez.” (Konuk, *Mesnevî-i Şerif Şerhi*, C. 6: s. 33, s. 190 ; C. 8: s. 105; C. 10: s. 504, C. 12: s. 223)

⁵¹⁰ “Arife işaret yeterlidir.”

Ān çî Ya'kûb ezruḥ-ı Yūsuf bidīd

(18) *Ḥāş-ı ũ bud ān beihvān key resīd*

ol nesne yi ki Ḥāzret-i Ya'kûb (19) 'aleyhisselām Ḥāzret-i Yūsuf 'aleyhisselāmuñ mübārek vech-i pākinde (20) gördi ol görmek aña maḥşūş idi Ḥāzret-i Yūsufuñ karındaşlarına (21) kaçan irişdi ya'nī ihvān Yūsufa maḥşūş degül ancak Ya'kûb 'aleyhisselāma- (22) dur ki

(3033) *Beyt*

Īn zi'ışkeş ḡ^vīş derçeh mīkuned

V'ān bekīn ezbehr-i ü çeh (23) mīkened

meşelā bu anuñ 'aşkından kendüyi kuyuya ḡor ve ol biri kīn (24) ile anuñ için kuyu düzer şöyle ki

(3034) *Beyt*

Sofre-yi ũ pīş-i Īn eznān tehīst

(25) *Pīş-i Ya'kūbest pūr k'ū müştehīst*

anuñ sofrası bunuñ önünde (26) ekmekten boşdur Ḥāzret-i Ya'kûb önünde ṭoludur ki ol iştihā (27) şāhibdür ya'nī Ḥāzret-i Yūsufuñ cemāl-i bākemālī ḡ^vānından ihvānına behre [240b] (1) olmayub Ḥāzret-i Ya'kūba maḥşūş ni'am-ı celīle idi şu bā'ışden ki

(3035) *Beyt*

(2) *Rūy-ı nāşüste nebīned rūy-ı ḡūr*

Lā şalāte guft illā bi't-ṭahūr

yüz yumamış (3) görmez ḡūrı yüzün namāz olmaz buyurdu ancak pāklik ile ya'nī ḡāzret-i (4) sultān-ı enbiyā 'aleyhü'ş-şalata vesselām ḡāzretleri "Lā şalata illā bi't-ṭahūr" buyurdu (5) öyle olunca yüzü yummuş ḡūr yüzün görmezdi ḡalbini sūy-ı encāsından (6) mā'a tevbe ü istiḡfār ile ṭahīr eyledükden soñra eşk-i çeşmiyle ṭahīr (7) eylemedükça rūy-ı ḡūrān-ı ḡaḡīḡat görmege lāyık olmaz zīrā

(3036) Beyt

İşk (8) bâşed lût u pût-i cānhā

Cū‘ ez’în rüyest kût-i cānhā

cān- (9) laruñ lût u pûti ‘aşk olur bu yüzdendir açlık cānlaruñ azığı ya‘nī (10) “*El-cū‘u ta‘āmullāh*”⁵¹¹ buyurilub cānlar kütü cū‘ olması ‘aşk u maḥabbet-i ilāhī (11) gıdā-yı rūḥānī olub cānları anuñla tāze ve ferḥunde olduklarından açlık rūḥ- (12) laruñ nafaḫa ve kütüdur dimek bu vechledür ki zīrā

(3037) Beyt

Cū‘-i Yūsuf (13) būd ān Ya‘kūbrā

Büy-i nāneş mīresīd ezdūr cā

Ḥāzret-i Yūsuf (14) açlığı var idi ol Ya‘kūb peygamber ‘aleyhisselām aña ekmek kokusu irişdi (15) uzak yirden ya‘nī cemāl-i Ḥāzret-i Yūsufuñ cā‘iyi olduklarından ol (16) ni‘metüñ rāyiḫa-yı tayyibesi aña ba‘īd yirden irişdi şöyle ki

(3038) Beyt

(17) Ān ki bisted pīreherrā mişitāft

Büy-i pīrāhān-ī Yūsuf rā neyāft

(18) ol ki aldı gömlegi ivdileri Ḥāzret-i Yūsufuñ gömlegi rāyiḫasın bulmadı ya‘nī (19) pīrāhānı āḫz ašlā ol pīrāhāndan büy-ı Yūsuf bulmadı velākin

(3039) Beyt

(20) V’ān ki şad ferseng z’ān sū būd ū

Çün ki bud Ya‘kūb mībūyīd bū

(21) şol kimesne ki yüz ferseng ol cānibden idi ol kimse çünki Ya‘kūb (22) idi koḫu koḫdı ya‘nī

Ger girān u ger şitābende buved

*Ākıbet cūyende (23) yābende buved*⁵¹²

⁵¹¹ “Açlık Allah’ın yiyeceğidir.”

⁵¹² “İster ağır olsun ister hızlı olsun sonunda arayan bulur.”

vakfınca ve dahı

“İştıyāk-ı Hak būd zıkr-i dilet kūş tā ān zıkr gerdet hāşlet”⁵¹³ mişdākınca ve men taleb ü cedd ü cidd mücebince (25) iş hemān şüret degül sīrettedür ki zīrā

(3040) Beyt

Ey besā ‘ālim (26) zidāniş bīnāşīb

Hāfız-ı ‘ilmest ān kes ne habīb

ey bu (27) ‘alemde katı çok ‘ālem vardur ki bilgiden naşībı yoğdur öyle ‘alim ‘ilmüñ [241a] (1) hāfızıdur maħbūb degüldür ya‘nī ‘amelsüz ‘alim hāfız-ı ‘ilmdür yoğsa maħbūb-ı Hudā (2) degüldür ki

(3041) Beyt

Müstemi‘ ezvey hemī yābed meşām

Ger çi bāşed müstemi‘ ezcins-i ‘ām

(3) diñleyici andan degül dimāğına rāyiħa bulur egerçi diñleyici ‘āmīler cinsinden ise de (4) şu bā‘ısdan ki

(3042) Beyt

Z’ān ki pīrāhen bedesteş ‘āriyest

(5) Çun bedest-i ān naħāsī cāriyest

zīrā gömlek anuñ elinde igretidür (6) esīrci elinde olan cāriye gibi ya‘nī ‘ilm ile ‘āmil olmayan ‘ālemüñ ‘ilmi (7) meşela Hāzret-i Yūsuf ‘aleyhisselāmuñ gömlegini Ya‘kūb ‘aleyhisselāma (8) ileten kimesne elinde ol gömlek nice fā’idesüz olub ki ol (9) kes ol gömlekden menfe‘at bulmadı ammā Hāzret-i Ya‘kūb ‘aleyhisselām (10) göz nūrı buldı mişāl-ı āħer ‘āmil olmayan ‘ālemüñ ‘ilmi esīrci elinde olan (11) cāriye gibidür ki

(3043) Beyt

Cāriye pīş-i naħāsī serserīst

⁵¹³ “Allah isteği her zaman yüreğinde olsun, çalış ki bu zikir, her zaman hasıl olsun.”

(12) *Derkef-i ũ ezberāy-ı müşterīst*

cāriye esīrci öñünde serserīdür anuñ (13) elinde müşterīden ötüridür ya‘nī cāriye kendi hevā vü nesfi murādınca ādāb (14) gösterüb istediği miq̄dār işler ve istemeduq̄ca işlemez esīrci dağı (15) anuñ evzā‘-ı nāpesendīden mukayyid olmayub müte‘ellim olmaz ki anı bey‘ idüb (16) andan fā‘ide itmek hırşı anuñ serserī oldığı vaz‘-ı ‘uyūbın aña nümāyān (17) itmez bu güftār-ı haq̄īkat gerdār bu karār üzredür velīkin taḥkīk-i maṭlub (18) u ma‘il budur ki

(3044) *Beyt*

Qısmet-i Haq̄kest ruzī dādenī

Her yekīrā sūy-ı dīger rāh nī

(19) naşīb virmeklik ḥazret-i vācibū‘l-vücūd bārī Te‘ālā gānīllāhuñ kısmetidür ki (20) her birine ol bir ğayrınıñ cānibine yol yoq̄dur ya‘nī ḥilāf-ı ezel-i ‘āleme q̄alduq̄da tecellī (21) her şahşı birer ḥāl ile q̄almış mütesellī q̄avl-i dūrerbārince ki

(3045) *Beyt*

(22) *Yek ḥayāl-i nīk bāğ-ı ān şude*

Yek ḥayāl-i zişt rāh-ı ĩn zede

meşelā (23) bir güzel ḥayāl ol birinüñ bāğ denī olub bir āḥer çirkin ḥayāl bu bir ğayrınıñ (24) yolın urmuşdur pes imdi feizā kāne el-emr kezalik

(3046) *Beyt*

An Ḥudāyā k’ezḥayāl-i (25) bāğ sāht

V’ezḥayālī düzaḥ u cāy-ı güdāht

ol vācibū‘l-vücūd-ı ḥazret-i (26) Ḥalıq-ı müte‘āl ki bir ḥayālden bāğ-ı pür-laṭāfet düzdi ve yine bir ḥayāl-ı āḥerden (27) cehennem varıcek yir düzdi ki ḥāl bu minvāl üzredür böyle olunca

(3047) *Beyt*

[241b] (1) *Pes ki dāned rāh-ı gülşenhā-yı ũ*

Pes ki dāned cāy-ı gülhanhā-yı ũ

pes (2) imdi kim bilür anuñ gülşenleri yolını pes kim bilür anuñ gülhanları yolını (3) ya'nī ol cenāb-ı 'izzetüñ gülşenleri ve gülhanları turūqın kimesne bilmez (4) ve bilenler anuñ 'ināyet ü hidāyet ve raḥmeti delīlleri ile bilüb bulmuşlardur (5) yoḥsa

(3048) Beyt

Dīdebān-i dil nebīned dermecāl

K'ezkudāmīn rükn-i cān āyed ḥayāl

(6) gönül gözcisi görmez mecāl içindeki ḥayāl didükleri ma'nā-yı cānuñ kanğı renginden (7) gelür ya'nī bu aḥvāl keyfiyyeti görüb bilmege dīdebān-ı dilüñ kuvvet ü kudreti (8) yoḥdur 'ināyet ü hidāyet Ḥazret-i Haḳḳa kemāl iftikāriyla müfteḳirdür yoḥsa

(3049)(9) Beyt

Ger bidīdī maṭla'eşrā z'iḥtiyāl

Bend kerdī rāh-ı her nāḥoş ḥayāl

(10) eger iḥtiyālden anuñ maṭla'nı gördi her bir nāḥoş ve çirkin ḥayālüñ (11) yolını bağlardı ya'nī eger dīdebān-ı dil bir ḥīle idüb rükn-i cāndan (12) ḥayālüñ ṭarīkine iṭṭilā' ḥāşıl idüb maṭla'nın gördi ḥayāl-ı kabīḥenüñ (13) rāhına sedd-i sedīd bīnā idüb öñüne ḥāil-i bend düzerdi velīkin ol vādī (14) bir vādīdür ki

(3050) Beyt

Key resed cāsūsā ān cā ḳadem

Ki buved mirşād u derbend-i 'adem

(15) cāsūsüñ ḳademi ol yire ḳaçan irişür ki ol 'adem derbendinde vāḳi'-i ṭarīḳ-i vāsi'dür (16) ya'nī 'adem derbendi ṭarāt u vāsi'ine dīdebān-ı dilüñ men' ḳadem itmege liyāḳatı yoḥdur (17) meger 'avn u 'ināyet-i Ḥudā rehberi ola ki vāz'-i ḳadem idebile öyle olunca beyt-i ātī (18) su'āl-ı mukaddere cevāb ṭarīḳiyle irād buyurulmuş ola ki imdi ey ṭālib-i (19) ṭarīḳ-i sedād

(3051) *Beyt*

Dāmen-i fazleṣ bekef kun kūrvar

Ḳabz-ı a‘mā ĩn buved (20) ey ŧehryār

anuñ fazlı etegini kör gibi ḳabzuña al ḳabz-ı a‘mā bu olur ey (21) ŧehryār-ı rāh-ı ṭaleb ve ey sālik-i ŧādık bite‘ab Ḥazret-i Haḳḳuñ fazl u (22) keremi zeyline teṣebbüs eyle a‘mā mānendi ki ehl-i ṭarīḳ beyninde müsta‘mel-i ḳabz-ı a‘mā (23) dirler bir lafz-ı ecmel vārdur zeyl-i fazl ḥazret-i Ḥudāya teṣebbüs eyle dimeden (24) kināye olduğını tafsıl idüb buyururlar ki

(3052) *Beyt*

Dāmen-i ü emr ü fermān-ı veyest

(25) *Nīk baḥtī ki taḳā cān-ı veyest*

anuñ dāmeni anuñ emr ü fermānıdur eyü ṭālilü ol (26) bir kimesne ki taḳvā anuñ cānıdur ya‘nī cenāb-ı ‘izzet dāmenden münezzeh olub (27) dāmenden murād emr ü fermān-ı Ḥazret-i ḥudāya i‘timād u inḳıyāddur ammā ‘alā vecchi'l-ḥulūṣi [242a] (1) en-naḳala ‘alā sebili's-sum‘a ve'r-riyā ki nīk baḥt ḥaḳīḳī ol kimsedir bi'ŧ-ŧıdḳi (2) ve'l-ihlas emr ü fermān-ı Ḥudāya iṭā‘at idüb taḳvā-yı cānından ‘azīz ü ŧerīf (3) bile ve göre buyurub bu aḥvāle ḥāricde miṣāl iḥsān ü ‘ināyet idüb (4) buyururlar ki meṣelā

(3053) *Beyt*

Ān yekī dermurğzār u cāy-ı āb

V’an yekī pehlū-yı ü ender ‘azāb

(5) ol biri murğzārda ve ırmaḳ kenārında olub biri dağı anuñ yanında zaḥmet (6) ve ‘azāb içinde ya‘nī bir gül‘izār ü teferrucgāhda iki kimse bile olub biri zevḳ (7) ü ŧafā u sürürı biri miḥnet-i derd ü fütürda olub

(3054) *Beyt*

Ū ‘aceb mānde (8) ki zevḳ-i ĩn ziçīst

V'ān 'aceb mānde [ki] in derḥabs-i kīst

ol ta'accübde (9) kalmış ki bunun zevki nedendir ol biri dahı 'acebde kalmış ki bu kimün ḥabsindedür (10) ya'nī ol anuñ şādān olduğına 'aceb idüb ol da anuñ ğamnāk (11) olduğına ḥayrān olub dir ki

(3055) Beyt

Hīn çirā ḥuṣkī ki īn cā çeşmeḥāst

(12) Hīn çirā zerdī ki īn cā şad devāst

şakın niçün korusun ki yüzünde çeşmeler (13) vardır şakın niçün şarusun ki bu yirde yüz dürlü 'ilāc vardır diyüb

(3056) (14) Beyt

Hemnişīnān hīn derā ender çemen

Gūyed ey cān men neyārem āmeden

ey hemnişīn (15) āgāh ol çemene gel dir ki ey ben gelmege kâdir degülüm ya'nī ol elemnākūñ (16) aḥvāline ta'accüb iden ey hemnişīn bu ğam u endūhuñ nedür gel çemen laḫāfetin (17) seyr idüb sürür üzre ol diyü ḥiṭāb ideñde aña cevāb virüb (18) ben çemene gelüb sürür üzre olmağa kâdir degülüm dir

Ḥikāyet-i emīr ve ğulāmeş (19) ki namāz bāre būd ve üns dāšet būd dernamāz [u] münācāt-ı 'azīm

(20) ol sultānū'l-vāşılīn ve ol vāriş-i maḥbūb-ı Rabbū'l-'alemīn cenāb-ı (21) Ḥāzret-i Mevlānā ḫuddise sırrahu ḥāzretleri çünki bir kimesne hemnişīn çemene da'vet (22) idüb ol dahı varmağa kâdir degülüm diyü cevāb ider ol kelām-ı cānfezāyı tavzīḥ (23) buyurub aña münāsib bu ḥikāye-yi dilpesendi īrād idüb buyururlar ki

(3057) Beyt

(24) Mīr şud muḫtāc-ı germābe seḫer

Bāng zed Sunḫur helā berdār ser

beg seher vaktinde (25) hamāma muhtāc oldu sadā iderdi Sunḡur hele baş aldur
ya‘nī ittifa-ı mīrān (26) bir emīre vaqt-i seherde hammāma gitmek lāzım gelmekle
Sunḡur nāmında bir gūlāmına nidā idüb (27) ey Sunḡur başuñı yatadan aldur da

(3058) Beyt

ās u mendīl ü gil ezAltun bigīr

[242b] (1) *Tā begermābe revīm ey nāgüzīr*

altun ās ile mendīl ü gūlāb al tā ki hamāma gidelüm ey emīre (2) muı‘ Sunḡur
didükde

(3059) Beyt

Sunḡur ān dem ās u mendīlī nikū

Bergirift u reft bāū dübedü

(3) Sunḡur hemān ol dem bir eyü mendīl ü ās yukarı ıtdı ve anuñla dübedü gitdi

(4) ya‘nī Sunḡur hudāvendinüñ emrine itā‘at idüb hamām esvābın mālezimesiyle (5)

alub emīre ma‘ā hemān ikisi arı-ı hammāma düşüb girdüklerinde ittifaı

(3060) Beyt

(6) *Mescidī berreh bud u bāng-ı şalā*

Āmed ender gūş-ı Sunḡur dermelā

yol üzerinde (7) bir mescid var idi şalā şadāsı Sunḡuruñ ulağına āşkäre geldi ya‘nī

Sunḡur (8) ol mescidden ezān ü ikāmet şalāların istimā‘ eyledi

(3061) Beyt

(9) *Būd Sunḡur saht mūli‘ dernamāz*

Guft ey mīr-i men ey bendenüvāz

(10) Sunḡur namāza gāyet harīş idi hudāvendine hiāb idüb didi ki ey benüm (11)

begüm ve ul oşāyıcı efendüm sulānum

(3062) Beyt

Tu berin dükkān zamānī şabr kun

(12) *Tā guzārem farz u h^vānem lem yekun*

sen bu dükkān üzre bir zamān şabr eyle tā ki (13) ben farz edā idüb *lem yekun* sūresin tilāvet ideyüm h^vānem *lem yekun* tahtında (14) olan nekkātuñ idrāk ü takrīrine meşnevīdānlar bile kemā yenbağī iṭṭilā^c taḥşīl ide- (15) memiş kande qaldı ki bu pādergil şerḥ ü beyān eylemek ḥadedinde ola lākin “*Mā lā yüdrükü* (16) *küllehu lā yedrūke küllehu*”⁵¹⁴ mefhüm-ı laṭīfince Sunḫuruñ emīri “*Lā şalāta illa bi’ṭ-ṭahavvur*”⁵¹⁵ mücebince (17) dükkānda qalması ‘adem neẓāfetinden ola

Beyt

Mīr ezbehr-i dil ān zinde cān

(18) *Kerd yek sā^cat tevaḫḫuf*⁵¹⁶

bu beyt-i şerīf liecli’l-irtibāt (19) **Ḥāzret-i Sultān Veled Efendi** ḥāzretleriniñ olmak üzere işāret olunmuş (20) ya^cnī ol zinde cān Sunḫur nām gulāmuñ ḥāṭırı için velīsi olan mīr (21) dükkānda bir sā^cat tevḫīf idüb

(3063) **Beyt**

Çün imām u kavm bīrūn āmedend

(22) *Eznamāz u virdhā fāriğ şudend*

çünki imām ve cemā^cat namāzdan ve itmām-ı evrād (23) idüb ṭaşra geldiler

(3064) **Beyt**

Sunḫur ān cā mānd tā nezdīk-i çāşt

Mīr Sunḫurrā (24) *zamānī çeşm dāşt*

Sunḫur anda qaldı tā kuşluk vaktine degin beg Suḫura (25) bir zamān ṭutdı ya^cnī katlandı ṭurdı andan soñra

(3065) **Beyt**

Guft ey Sunḫur (26) *çirā n^cāyī bīrūn*

⁵¹⁴ “Hepsi anlaşılmayan şeyin, hepsi terk edilmez.”

⁵¹⁵ “Temizlik olmadan, namaz olmaz.”

⁵¹⁶ “Ağa, o cana yakın kişi için dükkanda bir saat bekledi.”

Guft minegzāredem īn zūfūnūn

emīr ey Sunḡur niḡūn (27) ṡaṡra gelmezsın diyū Sunḡura ḡiṡāb itdūkte Sunḡur cevāb virūb didi ki [243a] (1) bu fenler ṡāḡibi beni ṡalıvirmez diyūb

(3066) Beyt

ṡabr kun nek āmedem ey rūṡenī

(2) *Nīstem ḡāfil ki dergūṡ-ı menī*

ṡabr eyle iṡte geldūm ey rūṡenlige mensūb (3) emīrūm senden ḡāfil degūlūm ḡulaḡumdasın yaʿnī ḡulaḡum sendedūr didi (4) velīkin emīr

(3067) Beyt

Heft nevbet ṡabr kerd u bāng kerd

Tā ki ʿāciz geṡt (5) ezṡibāṡ-ı merd

yedi defaʿ ṡabr eyledi ḡaykırub ḡaḡırdı bir mertebeye dek ki (6) emīr boṡ ṡurmadı ʿāciz oldı

(3068) Beyt

Pāsuḡeṡ īn būd mībugzāredem

(7) *Tā birūn āyem henūz ey muḡterem*

cevābı idi ki beni ṡalıvirmez tā ki ṡaṡraya (8) gelem ey muḡterem emīr virdi yaʿnī emīr herbār Sunḡurı daʿvet itdi ṡalıvirmez (9) nidāısıyla cevāb virdūkte

(3069) Beyt

Guft āḡir mescid ender kes nemānd

(10) *Kīt vāmīdāred ān cā kiʿt niṡānd*

emīr didi ki āḡir mescidde kimse ḡalmadı (11) kimdūr seni anda girū ṡutan ve ol yirde oṡurdan yaʿnī beyhūde söyleme (12) gel ṡaṡraya kimdūr seni āḡz iden didūkte Sunḡur emīre iʿāde-yi kelām ü ifāde (13) ʿanʿil-merām idūb

(3070) Beyt

Guft ān ki besteestet ezbirūn

(14) *Besteest ū hem merā derenderūn*

didi ol kimse ki seni taşrada (15) bağlamşılardur ol kimse beni içerüde bağlamışdur emîrüm diyüb

(3071) *Beyt*

(16) *Ān ki negzāred turā k'āyī derūn*

Mīnebugzāred merā k'āyim birūn

ol ki seni (17) içerüye gelmege şalıvırmaz beni taşraya şalıvırmayan oldur diyüb lisān-ı (18) Sunğurdan haķāyık beyānına teveccüh buyurub buyururlar ki

(3072) *Beyt*

(19) *Ān ki negzāred k'ez'īn sū pā nihī*

Ū bedīn sū best pāy-ı īn rehī

ol ki (20) sana bu tarafa ayak komağa māni^c olur ol bu tarafda benüm ayağımı bağladı beni şalıvırmaz- (21) mayan ol sulţān-ı haķīķat ü pādişāh-ı muţlaķdur ey emîr meşelā diyüb

(3073) (22) *Beyt*

Māhiyānrā baħr negzāred birūn

Ĥākiyānrā baħr negzāred derūn

balıķları (23) taşraya deryā şalıvirmez kezalik ĥākīleri içerüye deryā şalıvırmaz (24) ya^cnī berrileri baħre ve baħrīleri berre şalıvırmeyen baħrdür böyle olduķda

(3074) *Beyt*

(25) *Aşl-ı māhī āb u ĥayvān ezgilest*

Ĥīle vü tedbīr īncā bāṭlest

balıģuñ (26) aşlı şu ve ĥayvānuñ toprakdur ĥīle ve tedbīr bunda yañıldur ya^cnī her aşluñ kendi (27) fer^cī üzre ĥükmi cārīdür āḥer ĥükmi geçmez dimek veyāḥūd bir tedbīr ü ĥīle itmek [243b] (1) lağv ü bīma^cnādür ki bu ĥikmet balıģa

(3075) *Beyt*

Ḳufl zeffest u güşâyende Ḥudā

(2) *Dest derteslīm zen v'ān derrızā*

bu kalın ve yoğun kilīddür ve anuñ açıcısı (3) Ḥudā-yı tevānādur teslīm ü rızāya el ur ya'ñi zıkr olınan keyfiyātdan (4) hīle ve tedbīr ile dāniş ü binīş taḥşili muḥāldür aña teslīm ü rızādan (5) ğayrı çāre yoḡdur zīrā

(3076) *Beyt*

Zerre zerre ger şeved miftāhhā

Īn güşāyiş (6) nīst cüz ezkibriyā

zerreler anāhtārlar olsalar bunuñ açmaḡlığı yoḡdur (7) ḥazret-i kibriyādan ğayrıdan ya'ñi bu sırr-ı meknūndur ki eger mükevvenāt-ı kevniiye bu (8) esrāruñ ḡuflin küşād itmek için zerre miftāḡlar olsa (9) bunuñ küşād olması olmaz ancak 'ināyet ü hidāyet-i Ḥaḡla (10) küşāde olur ve küşādelik ṡarīḡi daḡı budur ki

(3077) *Beyt*

(11) *Çün ferāmūşet şeved tedbīr-i ḡvīş*

Yābī ānbaḡt-ı cüvān ezpīr-i ḡvīş

(12) çünkü kendü tedbīrūñ senüñ oturdulmuşuñ olur kendi pīrūñden ol (13) cüvān baḡtı bulursun

(3078) *Beyt*

Çün ferāmūş-i ḡodī yādet kunend

(14) *Bende geştī ān ḡāh āzādet kunend*

çünkü kendü unutduḡını ḡātırıña getirürler (15) ḡul olduñ andan şoñrasını āzād iderler ya'ñi cem'ī efkār māsivāyı ve tedbīr (16) ü tedārik dāniş ü binīşi ferāmūş itmedükçe ṡarīḡ-i 'ubudiyete yol yoḡdur (17) bu kerre cümleyi ferāmūş eyledükde bendelik lāyık olub andan şoñra aḡrār (18) sengine münselik iden dimek ola evliyā-yı kirāmuñ bu siyāḡda ḡatı (19) çok güftār-ı girdār-ı medārları vardur cümleden

Kaygusuz Baba Sultān (20) bu türki-yi elfāzı gāyet hūb u zībā ü laṭīf īrād buyurmuşlardır

Şi‘ir

(21) *Cümle bildiğin unuda*

Zehirler virseler yuda

Erlük oldur nefsin güde

(22) *Benden öğüt alan kişi*

egerçi bir sâdece kelimât görünür (23) velâkin nikât-ı keşîre-yi cāmi‘dür

Nevmîd şuden-i enbiyâ ‘aleyhimüs-(24) selām ezḳabül ve pezîrây-ı münkirân ḳavluhu

Te‘ālā ḥattâ iza’s-tey’ese’r-rusulu

(25) ol melce’ü’l-zâ‘ifâ ve ol mesnedü’l-fuḳarâ ve ol bînâgâh-ı ‘azimâ (26) sultān’l-evliyâ Cenâb-ı Ḥazret-i Mevlânâ ḳuddise sırrahu ḥazretleri (27) bu sürḥ-i şerîfde enbiyâ ‘aleyhüsselâmuñ münkirānuñ naşîḥat ḳabül [244a] (1) eylemelerinden nevmîd oldukların ḥattâ iza’s-tey’ese’r-rusulunaşş-ı sa‘âdet (2) faşşı ile beyāñ idüb buyururlar ki

(3079) *Beyt*

Enbiyâ guftend bâḥâṭır ki çend

(3) *Mîdîhîm înrâ vü anrâ va‘z u pend*

enbiyâ-yı ‘azām ‘aleyhüsselām ḥazerâtı ḥavâṭır-ı (4) pākleriyle didiler ki niçeye degin buña ve aña va‘z u naşîḥat kelâmların virürüz (5) ya‘nî bu münkirāna nice bir va‘z u naşîḥat iderüz diyüb

(3080) *Beyt*

(6) *Çend güyîm âhen-i serdî zigay*

Derdemîden derḳafeş hîn tâ bekey

(7) nice bir dögerüz şovıx temûri bilmezlıkdan kafeşe üfürmeklik āgāh (8) ol kaçana degin didiler bundan şoñra lisān-ı enbiyā ‘aleyhimüsselām- (9) dan haķāyık ve hüküm beyānına şürü‘ idüb buyurlar ki feizā kāne kezalik

(3081) Beyt

(10) *Cünbîş-i halk ezķazā vü va‘deest*

Tîzi-yi dendān zisüz-ı mi‘deest

(11) halkuñ hareket ü sükûneti ķazā ve va‘dedendür meşelā dişüñ keskinlığı (12) mi‘de harāretinden olduğı gibi ya‘nî levh-i maħfûzunda münteķiş olan ehvāl ki (13) muķadderātdur ‘alem-i keşretde nümāyān olan zuhūrāt ol muķadderātdandır ki

(3082) Beyt

(14) *Nefs-i evvel rānd bernefs-i düvüm*

Māhî ezser gende bāşed ne zidüm

nefs-i (15) evvel sürdi ikinci nefis üzre balık başından koķar kıuyruķdan degül (16) ya‘nî ‘aql-ı küll yāhūd nefis-i küll ki mü‘essir-i naķuş-ı hāzîne-yi insāniyyedür gelüb (17) anda te’sîr eyledükde “Eş-şakî şakîyyün fî baṭnı ummihi ve’s-sa‘idü sa‘idün fî baṭnı ummihi”⁵¹⁷ (18) ķavl-i sa‘adet encāmı üzre her kesüñ şakāvet ü ‘işyānı levhde münteķiş (19) olan āşārdur ki te’sîri yine ol cānibinden gelür öyle olunca

(3083) Beyt

(20) *Lîk hem mîdān u har mîrān çü tîr*

Çün ki bellig guft Haķ şud nāgüzîr

(21) amā hem bil ve hem asā gibi eşek sür çünki Haķ Te‘ālā hāzretleri celle şān (22) bellig diyü emr ü fermān buyurdı ol emre itā‘at u inķiyād lābüd oldu (23) ya‘nî ey ṭālib-i rāh-ı ilāhî egerçi kār u bār “Derezel berser herkes ķalemî riķķat”⁵¹⁸ (24) hamüş muķtezāsıncadır lākin bu aḫvālî böyle bildükden şoñra

Şi‘ir

⁵¹⁷ “Kötü talihli olan annesinin karnında da kötüdür, mutlu olan annesinin karnında da mutludur.”

⁵¹⁸ “Ezelden herkesin kaderi yazılmıştır.”

Bîrûn (25) zi-şer' her çi buved renc ü illetest

Ķānûn hıfz-ı şihhat-ı 'ālem şeri'atest⁵¹⁹

(26) mefhūmunca 'āmil olub hilāf-ı şer'-i muṭahhar olan rāh-ı ḍalālete gitmeyüb (27) muḳtezāsın şer'-i ḳavīm ile a'māl-ı ḥālīşeye cidd ü cehd ü sa'y eylemek ṭālib-i [244b]

(1) rāh-ı Hāḳḳa lāzım olduğını beyān idüb buyururlar ki

(3084) Beyt

(2) Tu nemîdānî k'ez'in dü kîstî

Cehd kun çendān ki bînî çîstî

sen bilmezsin (3) ki bu ikiden kimsin ol ḳadar çalış ki göresin nesin ya'nî ey sālîk (4) senüñ encāmuñ sa'ādetü mi yāḥūd şekāvet midür her ikisinden biḥabersin imdi (5) cidd ü cehd ile sa'y u gūşîş eyle tā ki ne idügüñi göresin zîrā görmez mi- (6) sin ey ṭālib-i rāh-ı Hāḳ ki

(3085) Beyt

Çün nihî berpüşt-i keştî bârrā

(7) Bertevekkül mîkunî ān kârrā

çünki geminüñ arḳasına yük ḳoyasın (8) ol işi tevekkül üzerine eylersin zîrā

(3086) Beyt

Tu nemîdānî ki ezher dü kiyî

(9) Ğarḳaî ender sefer yā nāciyî

sen bilmezsin ki her ikisinden ḳangısın seferde (10) ğarḳ olanlardan mısın yoḥsa necāt bulıcılardan mısın ya'nî keştî süvār (11) olduğda tevekkül ile süvār olub ğarḳ olub necāt bulacağundān biḥabersin (12) bu kerre

(3087) Beyt

Ger bügüyî tā nedānem men kiyem

Ber neḥvāhem taḥt berkeştî vü yem

⁵¹⁹ “Şeriatin dışında her ne varsa illet ve sıkıntı kaynağıdır, alemin sağlığının korunması kanunu şeriattir.)

(13) eger sen dirseñ mādāmki ben ne olduğımı bilmezim çapmak eylemezüm gemi ve deryā (14) üzerinde şöyle ki

(3088) Beyt

Men der'în reh nāciyem yā ğarğaem

Keşf gerdān (15) k'ezkudāmin firğaem

(3089) [Beyt]

Men neḥ^vāhem reft īn reh bāgümān

Berümīd-i ḥuşk (16) hem çun dīgerān

ben bu yolda necāt bulur mıyım yāḥūd ğarḡ u helāk (17) olur mıyım bu iki firḡanuñ ḡaḡısındanum ğüft eyle ben şübhe ile yola (18) ğitmek istemem ḡara ümīdiyle ğayrılar ğibi ya'ñī şol kimse ki ben zıkr olınan (19) firḡateynüñ ḡaḡısından olduğımı bilmeduḡça keştī süvār olub iller ğibi (20) bu gemi beni ḡaraya düşürüb bey^c-i menfa^cat ü necāt idüb (21) muḡtenim olurum ümīdiyle tevekküli iş işlemem dirseñ

(3090) Beyt

Hīç bāzergāniyī (22) n'āyed zitu

Z'ān ki derḡaybest sırr-ı īn dü rü

aşlā bir kendine bāzergānlık (23) gelmez senden zīrā bu iki yüzüñ sırrı ğaybdedür öyle olduḡda

(3091) Beyt

(24) Tācir-i tersende ṭab^c şīşe-yi cān

Derṭaleb ni sūd dāred ni ziyān

(25) ṭabī^catı ḡorḡak şīşe cānlı tācir ṭalebde ne fāⁱide ṭutar ve ne ziyān ya'ñī (26) ḡorḡak bāzergān fāⁱide itmez dirler meşhūr bir meşeldür velākin

(3092) Beyt

(27) Bel ziyān dāred ki maḡrūmest u ḡ^vār

Nūr ü yābed ki bāşed şu'leḡvār

[245a] (1) belki zarar tatar fā'ideden maḡrūm ve ḡor olur nūr ol kimesne bulur ki şu'le (2) ḡvār olur ya'ni nūrdan müstefid olan ehl-i başiretdür bībaşara nūr fā'ide (3) itmediği gibi tācir-i tersendeye daḡı ticāret fā'ide itmez zīrā

(3093) Beyt

(4) Çün ki berbūkest cümle kārḡā

Kār-ı dīn evlā k'ez'īn yābī rehā

çünkü 'ālemde (5) cem'ī işler bolay ki olaydı iledür dīn işi ol ihtiyār ile necāt bulasın (6) ya'ni işte imdi ey ḡālib cem'ī kār ü bār 'ālem çünki temennī vü terecci ve ümīd iledür (7) 'ālemde temennā vü ricā vü ümīd idecek iş dīn işidür bolay ki dirsiñ (8) dīn işinde 'ibādet ü ḡā'at yolundadır necāt ü rehā bulayum dirseñ (9) pes imdi feizā kāne kezalik

(3094) Beyt

Nīst destūrī bedīn cā ḡar'ı bāb

(10) Cüz ümīd Allāhu a'lem bi's-şavāb

icāzet yokdur bu yirde ḡapu ḡaḡmaḡa ümīdden (11) ḡayrı Vallāhu Te'ālā a'lem bi's-şavāb ya'ni ḡārīḡ-i ḡalebde ḡulūş ile 'ibādet (12) idüb ümīd-i maḡfiretde olmadan ḡayrıya destūr u icāzet yokdur dimek ola (13) Vallāhu Te'ālā a'lem

Beyān-ı ān ki ĩmān-ı muḡallid ḡavfest u recāest

(14) ol sulḡānū'l-vāşilīn ve ol burḡānū'l-ḡaḡīḡīn celālū'l-millete (15) ve'd-dīn cenāb-ı ḡāzret-i Mevlānā ḡuddise sırrahu ḡāzretleri bu sūrḡ-i şerīfde (16) muḡallidüñ ĩmānı ḡavf ile ricā oldıḡını beyān idüb buyururlar ki

(3095) Beyt

(17) Dāī-yi her pīşe ümmīdest u bük

Ger çı gerden şān zigūşiş şud çü dük

(18) her şan'atuñ dā'isi ümīd ile bolay ki dir egerçi anlaruñ boyınları çalışmadan (19) ig gibi incelmışdür ya'nī ey t̄alib-i rāh-ı Hudā ma'lūmuñ olsun ki (20) 'ālemde her miqdār şan'at ü ticāret ü menfa'at varise cem'isi ümīd (21) ü temennī iledür egerçi sa'y u gūşış ile za'if ü nāhif dağı olurlar ise (22) yine gūşışleri ümīd iledür ki

(3096) Beyt

Bāmdādān çün sūy-ı dükkān reved

(23) *Berümīd ü bük-ı rüzī mīdeved*

'ale's-seher çünki dükkān tarafına gider ümīd (24) üzerine ve bolay ki naşīb olaydı diyüyle ya'nī her tācir ü ehl-i şarf ü bāzergān (25) kā'inan men kāne dükkān ü tezgāh aşhabından her kimse ki 'ale's-seher dükkānına toğrı (26) 'azīmet ider elbette bolay ki şu naşīb olaydı diyü bir ümīd ü temennī ile gider böyle (27) olunca ittifākı

(3097) Beyt

Bük rüzī rebvedet çun mīrevī

Ĥavf-i ĥirmān [245b] (1) hest tu çünī kavī

(3098) [Beyt]

Ĥavf-i ĥirmān-i ezel derkesb-i lūt

Çun nekerded(2) süst ender cüst u cüt

ol ki naşībüñ olmaya nite gidersin maħrūmlık (3) korkusu vardur sen nice kavī olursun nafaķa taşşilinde ezel ĥirmānı seni (4) niçün taleb ü sa'yuñda süst ü mühmel eylemedi yanī dünyā ve rızķ-ı kesb ü ticāre- (5) tūñ ĥuşūşunda saña bir kimesne ĥirmān-ı ezelden ĥavfuñ yok midur naşībüñ (6) olmaduđdan şoñra biñ çalışsañ fā'ide itmez sen bīmā'nā ne bilüb buyurur- (7) sañ dise

(3099) Beyt

Güyī gerçi ĥavf-i fermān hest piş

Hest ender(8) kāhil-i ĩn ĥavf-i biş

(3100) [Beyt]

Hest dergūşış ümīdem bīşter

Dārem ender kāhilī⁽⁹⁾ efzūn ḥaṭar

sen dirsın ki eger ḥırmān ḥavfı ilerüde vardur kāhillıķda (10) bu ḥavf daḥı ilerüraqdur ümīdüm çalışmada daḥı ziyāderekdür kāhillıķde ziyāde (11) ḥavf u ḥaşyet ü ḥaṭar ṭutarum dirsın yaʿnī muḥāṭıbuña cevāb virüb gerçi (12) ḥırmān-ı ezel ḥavfıda muḥarrerdür velākin çünki ṭaleb şart u rükn kifāyetdür süst [ü] (13) kāhillıķda daḥı ziyāde ḥavf u ḥaṭar vardur ki anda şübhe yoķdur dirsın (14) feizā kāne kezalik

(3101) Beyt

Pes çirā derkār-ı dīn ey bed gümān

Dāmenet⁽¹⁵⁾ mīgīred īn ḥavf-i ziyān

pes niçün dīn işi içinde ey yaramaz zannlı (16) senüñ eteguñı ṭutar zarar ḳorķusı yaʿnī çünki süst ü kāhillıķda ḥaṭar (17) ziyādedür emr-i dīnüñ ḥuşuşunda niçün ihmāl ü kesel izḥār idüb aḥvāli (18) mukarrere ḥavāle idüb baṭṭāllıķ dāʿiresinde ḳalursun

(3102) Beyt

(19) *Yā nedīdī k'ehl-i īn bāzār-ı mā*

Derçi sūdend enbiyā vü evliyā

yāḥūd görmedik mi ki (20) bizüm bu bāzārımız ehli ne fāʿide içindedürler enbiyā vü evliyā yaʿnī bu bāzār-ı dünyāda (21) enbiyā vü evliyā vü mürselīnüñ aḥvālleri senüñ maʿlümüñ olmadı mı ki

(3103) Beyt

(22) *Z'in dükān reften çı kān şān rü numūd*

Ender'īn bāzār çun bestend sūd

(23) bu dükkāndan gitmeklik ile ne ma‘den anlara yüz gösterdi bu nāzār içinde ne (24) güne fā‘ide aldılar ya‘nī ey tālib-i sālīk āyāt ü beyānāt ü aḥbār ile (25) senüñ ‘indüñde s̄abit ü muḥakḳīḳ olmadı mı ki enbiyā-yı ‘izām ü evliyā-yı kirām (26) kendi vücūdları dükkānından gitmekle ya‘nī cem‘ī-i māsivādan ve varlıqdan geçüb ne ma‘den-i (27) ḥaḳīkat anlara yüz gösterdi ki murād elṭāf ü ‘ināyāt ü tecelliyāt-ı ḥazret-i [246a] (1) vāhibü’l- a‘ṭiyāt dur bu bāzār-ı dünyāda fā‘idesi nice aldılar ya‘nī terk-i māsivā itmek (2) ile aldılar

(3104) Beyt

Āteş anrā rām çun ḥalḥāl şud

Baḥr anrā rām şud ḥammāl şud

(3) āteş aña muṭī‘ ü münḳād olub zerrīn ḥalḥāl mānendi oldı deryā aña muṭī‘ olub (4) ḥamāl oldı

(3105) Beyt

Āhen anrā rām şud çun mūm şud

Bād anrā bende vü maḥkūm şud

(5) demir ana rām oldı mum gibi oldı rüzgār ana bende vü maḥkūm oldı ya‘nī enbiyā-yı (6) ‘azām ‘aleyhisselām hazerātı maḥabetullāhuñ ğayrı zerre miḳdārı şey’e dildāde (7) olmayub terk-i māsivā-yı Allāh buyurdıklarından āteş Ḥazret-i İbrāhīme (8) deryā Ḥazret-i Mūsāya demir Ḥazret-i Dāvuda rüzgār Ḥazret-i Süleymāna (9) ‘aleyhimü’ş-şalavatu vesselāma maḥkūm u fermān berdārı oldı kışşaları meşhūr (10) ü mütevātir olub ḥacet-i beyān olmadı ğı ‘ayāndur

Beyān-ı ān ki (11) Resul ‘aleyhi’s-selām fermūd *inne lillāhi Te‘ālā evliyā’e aḥfiyā*

(12) *Ol nūr-ı çeşm-i ehl-i yaḳīn*

Ol keremkār u kerem-i emīn

cenāb-ı Ḥazret-i (13) Mevlānā ḳuddise sirrahu ḥazretleri cenāb-ı ḥazret-i sulṭānuñ şallallāhu ‘aleyhi vesellem (14) ḥazretlerinüñ “*İnne lillāhi Te‘ālā evliyā’e aḥfiyā*”

buyurdıkları hadīs-i şerīf-i ʿizzet (15) ihsānı beyān idüb ki zeyl-i hadīs-i mükerrem bu ʿibāret ü muʿciz-i beyān (16) ile lisān-ı pāk hazretten zühür idüb şudūrārā-yı ehl-i temkīn olmuşdur ki (17) “Eş-şaʿaneti ruʿusühüm el-mağbarati vücūhuhüm izesteʿzenu aleʿl-umaraʿi lem (18) yüʿzen lehum ve izā ğābū lem yefkīdū ve izā hađarū lem yedʿu ve innehu marađū lem yaʿādū (19) ve in mātū lem yüşhadu ve hum mechūlune fıʿl-arđı ve meşhūrun fıʿs-semaʿi”⁵²⁰

(3106) (20) Beyt

Ƙavm-i dīger saht pinhān mīrevend

Şöhre-yi halkān-ı zāhir key şevend

(21) bir ğayrı Ƙavm ğāyet gizlü giderler zāhir halkuñ bilinmiş kaçan olurlar yaʿnī (22) evliyā-yı kirāmdan bir gürūh-ı zīşān vardur ki anlaruñ revişleri ğāyet (23) maħfīdür halk-ı ʿalem anlardan bīħaberlerdür şöyle ki

(3107) Beyt

Īn heme dārend u çeşm-i hīç kes

(24) Berneyufted berkiyā şān yek nefes

bunu dükeli tutarlar ve hīç bir kimesnenüñ (25) gözi anlaruñ ululuğlarına bir nefes düşmez yanī bu aşhāb-ı saʿādet peygamberāna (26) muṭīʿ ü münkād olan āteş ü āb u āhen ü bād ü sāʿir eşyā u ʿibād-ı (27) münkādıdır velākin bunlaruñ ʿazm-ı şānını görüb ʿuluvv merātiblerin müşāhede [246b] (1) kimesnenüñ istiʿdādı olmadığından maħfīdirler şöyle ki

(3108) Beyt

Hem kerāmet şān (2) hem ĩşān derħarem

Nām-ı şānrā neşnevend abdāl hem

⁵²⁰ “Muhakkak Allāhu Teālāʿnın gizli velīleri vardır ki, başları saçları perişan, yüzleri tozludur. Emrin yanına girmek için izin istedikleri vakit izin verilmez, kayboldukları vakit aranmazlar ve eğer hazır olsalar daʿvet olunmazlar ve hasta olsalar iyādet olunmazlar ve ölseler cenāzesine kimse hazır olmaz ve bunlar yeryüzünde bilinmezler, gökte meşhurdurlar.”

hem kerāmetleri hem anlar harem-i hāş-ı (3) ilāhīde maḥfūzdırlar anlaruñ nām-ı pāklerin abdāl-ı Hudā bile istimāc itmez (4) kande kaldı ki halk-ı ‘alem anlaruñ rütbe-yi isnāsından haberdār ola imdi (5) feizā kāne kezalik ey t̄alib-i sālīk

(3109) Beyt

Yā nemīdānī keremhā-yı Hudā

(6) *K’ū turā mīh^vāned ān sū ki biyā*

yāḥūd sen Hāzret-i Allāhuñ keremlerin bilmezsin (7) ki ol cenāb-ı ‘izzet celletü ‘azīmetihi seni ol ṭarafa da‘vet itdi gel diyü (8) ma‘nā-yı şerīfī “*Ḳul te‘ālū guft mārā Muştafā*”⁵²¹ mefhūm-ı şerīfinden nümāyāndur (9) bu zīkr olıncadan mā‘adā

(3110) Beyt

Şeş cihet ‘ālem heme ikrām-ı ūst

(10) *Her ṭaraf ki bingerī i‘lām-ı ūst*

‘ālemüñ şeş ciheti cem‘īan ol sultān-ı (11) ḥaḳīḳatüñ ikrām ü iḥsān ü fazl-ı keremidür her ne cānibe ki nazar eylesin (12) anuñ ‘alāmet ü ‘ünvānidur lāşübhe fiḥ pes imdi ey t̄alib-i şırāṭ-ı hedī

(3111)(13) Beyt

Çün kerīmī güyedet āteş derā

Ender ā zūd u megū sūzed merā

(14) çünki sana bir kerīm dise ki āteş içine gel hemān tiziye içerü gel ve beni āteş (15) yaḳar dime ya‘nī bir merd-i ilāhīnün ḥıdmetinde olub yāḥūd bir vücūd-ı kerīme (16) mülākī oldıḡuñda eger saña āteşe gir diyü emr ü fermān iderlerse (17) hemān dem nefsi pāklerine ve nuṭḳ-ı tābnāklarına iṭā‘at idüb āteş beni (18) yaḳar diyü ḥüccet ü bahāne ü ‘inād ṭarafına sālīk olmayub muṭīc ü münḳād (19) ol

Hikāyet-i mendīl dertennūr-ı pürāteş endāḡten-i Enes İbn-i Mālīk (20) raḍiyallāhu

Te‘ālā ‘anh ve nāsūḡten

⁵²¹ “De ki: Gelin bize Mustafa sözünü söyleyin.”

ol vāriş-i sulţān her dü serā (21) ve ol şehsüvār-ı iklīm-i beķā ve ol tācdār-ı dergāh-ı
ķurb u velā

ve ol (22) nāzenīn bārgāh-ı kibriyā cenāb-ı Ḥāzret-i Mevlānā ķuddise sırrahu
ḥāzretleri (23) ķunki kerīmлерüñ nefsi pāklerin aşlā redd itmeyüb ve emlerine
tereddüd göstermeyüb (24) muţīf ü münķād olmaķ ehemmm [ü] mühimmāt u şart-ı
tarīķ-i ilāhī olduğını (25) nümāyān buyurdılar idi ol kelimāt-ı şafā şifātların teķīd
iķün bu sürḥ-i (26) şerīfde aşḥāb-ı Resūlallāhdan Enes İbn Malīk ḥāzretleriniñ
rađiyallāhu (27) te‘ālā ‘anh āteş ile tolu tennūra lisān-ı terkībde pīşķir didükleri
mendīli [247a] (1) atub ol mendīlüñ āteşde yanmaduğı ḥikāye-yi pür-laţīfeyi ĩrađ idüb
(2) buyururlar ki

(3112) Beyt

EzEnes ferzend-i Mālik āmedest

Ki bemihmānī-yi ü şahşī şudest

(3) Mālik oğlı Enesden gelmişdür anuñ misāfirliğinde bir kimesne olmuşdur (4) ya‘nī
Enes İbn-i Mālik ḥāzretleriniñ bir kimesne misāfiri olub bu vech üzre (5) rivāyet
eylemişdür ki

(3113) Beyt

Ū hikāyet kerd k‘ezba‘d-ı ta‘ām

(6) Dīd Enes destār-ı ḥ‘ānrā zerd fām

ol misāfir ḥikāyet eyledi ki ta‘ām- (7) dan soñra Enes ḥāzretleri sofrā pīşķirini
şararmış gördi ya‘nī yimek (8) yidükden soñra Ḥāzret-i Enes rađiyallāhu ‘anh
destārḥ‘ānı şararmış (9) ve kirlenmiş görüb

(3114) Beyt

Çirkin ü ālüde guft ey ḥādime

Ender efgen (10) dertenüreş yek deme

çirkin ve bulaşık gördükde hādimeye hitāb idüb (11) ey hādime didi āteş içine bırak
şu şey’i bir nefes diyü buyurdi ya’nī şu pīşkīri (12) āteşe at diyü emr itdi

(3115) Beyt

Dertenūr-ı pür ziāteş derfigend

Ān zamān (13) destār-ı h^vānrā hūšmend

āteş tolu tennūruñ içine atdı ol vaqt sofrā (14) peşkirini ‘aqlu ya’nī ol hādime
hemāndem ‘āqılāne ol peşkiri ‘alevnāk (15) firuna ilkā itdükde

(3116) Beyt

Cümle mihmān derān hayrān şudend

İntizār dūd-ı (16) kendūrī budend

cem’ī misāfirler bu kāra hayrān oldılar ve ol kendine mensüb (17) peşkirüñ
tütününe intizārda oldılar velīkin

(3117) Beyt

Ba‘d-ı yek sā‘at (18) berāverd eztenūr

Pāk u espīd u ezān evsāh-ı dūr

bir sā‘atden (19) şoñra tennūrdan yuğarı getürdi pāk ü beyāz ve ol çirkinlikden (20)
uzağ ya’nī destār-ı pāk ü pākīze firundan taşra çıkardukda

(3118) Beyt

(21) Kavm guftend ey şahābī-yi ‘azīz

Çun nesūzīd u münekkā geşt nīz

ol misāfirin (22) Hāzret-i Enese didiler ki ey ‘azīz şahābe nice yanmadı ve dağı pāk
oldı ya’nī (23) Hāzret-i Enese ol destāruñ yanmayub pāk olduğından su’āl (24)
eyledüklerinde

(3119) Beyt

Guft z’ān ki Muştafā dest u dehān

Bes bümālīd (25) ender’in destār-ı h^vān

Ḥazret-i Enes raḍiyallāhu ‘anh cevāb buyurdu- (26) lar ki ḥazret-i peygamber şallallāhu ‘aleyhi vesellem bu sofrā peşkirine mübārek ellerin (27) çok sürdiler ol sebebden yanmayub müttekâ oldı diyü cevāhir-i kelimāt [247b] (1) ĩsār idüb nuş u pende ‘azîmet buyurub buyururlar ki

(3120) Beyt

Ey dil-i tersende (2) eznār u ‘azāb

Bācūnan dest-i velī kun iktirāb

ey āteşden ve ‘azābdan (3) kōrkıcı gönül ancılayın ele ve tudağa yakınlık ile egerçi ḥarf-ı nidā ile kalb-i (4) pāklerine ḥiṭāb buyurmuşlar velākin her ṭālib-i rāh-ı Ḥudā ve rāğīb bezm-i bekā (5) olan şādıkāna merd-i Ḥaḳḳa karīb olmaları için işāret ü tenbīh buyurılmış (6) ola ki nuş u pend ü ‘ināyet idüb buyururlar ki

(3121) Beyt

Çün cemādīrā (7) çüinin teşrīf dād

Cān-ı ‘aşıkrā çihā ḥvāhed guşād

çünkü bir cemāde (8) buncılayın teşrīf virdi ‘aşıkuñ cānına neler açmak ister ya’nī ḥazret-i (9) sultān-ı nübüvvetüñ mübārek dest-i velīleri muḳārinini peşkīriñe kināndan (10) tokunma ola bir cemād şey‘ iken aña āteş yanmaqlık teşrīfin ihsān (11) idince ol sultān-ı selāṭīnūñ vārişleri olan kirāma şıdḳ u ḥulūş (12) ile ḥıdmet iden ‘aşıqlaruñ gönüllerine ne füyüzāt u kerem eyvānı meftūh (13) olur ki ol ‘ināyetüñ kudretini yine erbāb-ı merātib-i ‘ālemdür bundan mā‘adā (14) gör ey sālīk-i rāh-ı ḥaḳīkāt ki

(3122) Beyt

Mer kulūḥ-ı Ka‘berā çün kıble kerd

(15) Ḥāk-ı merdān bāş ey cān derneberd

Ka‘benüñ kerpiçini nite kıble eyledi (16) imdi merdān-ı Ḥaḳḳuñ tōbrağı ol ey cān-ı ma‘rekede ya’nī ma‘aregāh-ı dünyāda (17) merdān-ı Ḥudānuñ şıdḳ u iḥlāş ile ḥāk

rāhı olmağa sa‘y eyle sa‘adet-i (18) beķā bulayum dirseñ bundan Őoñra yine Şuret-i hikāye beyānına teveccüh (19) buyurub buyurlar ki

(3123) Beyt

Ba‘d ezān guftend bāān hādime

Tu negūyī hāl-i (20) hōd bāān heme

andan Őoñra ol hādimeye didiler sen söylemezsin (21) kendü hālūni bu dükeli ile ya‘nī bu keŐ ü kerāmet zāhir olduķdan Őoñra (22) misāfirin ol hādimeye didiler ki

(3124) Beyt

Çun figendī zūd ān ezgūft-i vey

(23) Gīrem ū burdest deresrār pey

nite bıraķduñ tiziye anuñ dimesiyle (24) ol peŐkiri āteŐe tütalum ol esrāra iz iletmiŐ ola ya‘nī yā hādime (25) saña Hāzret-i Enesūñ emri üzre tiziye inķiyād göstermek neden (26) lāzım oldu tütalum ki Hāzret-i Enes esrār-ı Hāķ iz iletmiŐ ve anuñ yanmaya- (27) caĝın bilüb saña emr itmiŐ olsun ammā saña tiziye iķā‘at neden [248a] (1) hāsıl oldu diyüb

(3125) Beyt

Īn çūnin destār-ı h‘vān-ı kıymetī

Çūn figendī(2) ender āteŐ ey sitī

buncılayın kıymetlü sofra peŐkīrini nite bıraķduñ āteŐ (3) içine ey hātūn diyü su‘āl itdüklerinde

(3126) Beyt

Guft dārem berkerīmān (4) i‘timīd

Nīstem z‘ikrām-ı ĪŐān nāūmīd

ol hādime cevāb virüb (5) didi ki ben kerīmle i‘timād tütarum anlaruñ ikrāmından ümīdsüz degülüm (6) mışra‘-ı evvel *i‘timīd* oķunmaķ cāizdür diyü Őerhlerde beyān itmişlerdür

(3127) *Beyt*

(7) *Mīzerī çī būd eger ū gūyedem*

Derrev ender ‘ayn-ı âteş bīnedem

bir bez ne (8) nesnedür eger ol baña didi ki ‘ayn-ı âteşüñ içine gir üşenme dise

(3128) (9) *Beyt*

Ender ufted ezkemāl-i i‘timīd

Ez‘ibādullāh dārem pes ümīd

(10) kemāl i‘timādumdan âteşe düşerüm ‘ibādullāhdan ben çok ümīd tutarum (11)

ya‘nī hādime sâ’ilāne cevāb virüb ey sâ’ilān benüm ‘ibādullāha (12) bir mertebe

i‘timād u i‘tikādum vardur ki eger Enes hazretleri baña âteşe gir diyü (13) emr idüb

buyursalar

(3129) *Beyt*

Ser derendāzem ne ĩn destār-ı h^vān

(14) *Z’i‘timād-ı her kerīm-i rāzdān*

baş içerü atarum degül bu sofrā peşkirin (15) rāzdān olan her kerīme i‘timādumdan

diyü cevāb virmekle mäh-ı sipihr-i (16) ‘ināyet cenāb-ı Hazret-i Mevlānā fuqarā ve

aḥbāblarına irşād u (17) naşīhat idüb buyururlar ki

(3130) *Beyt*

Ey birāder ḥod ber’ĩn iksīr zen

(18) *Kem nebāyed şıdķ-ı merd ezşıdķ-ı zen*

ey birāder kendiñi bu kīmyāya ur (19) eksik gerekmez erüñ şıdķı ‘avrat şıdķından

zīrā

(3131) *Beyt*

(20) *Ān dil-i merdī ki ezzen kem buved*

Ān dilī bāşed ki kem z’işkem buved

(21) ol bir erüñ gönli ki ‘avrat gönlünden eksik ve alçaq ola ol (22) bir gönül olur ki
çarından alçaq ve eksik olur ya‘nī bir gönül ki vārīṣān-ı (23) enbiyā olan evliyā-yı
kirāma şıdık u hülüş ile bende vü efgende olmaya (24) ol gönül degül çarından kötü
bir cīfe enbārıdur

**Qışsa-yı feryād resīden-i (25) Resül ‘aleyhi’s-selām kārṽān-ı‘Arabrā ki ezteşnegī vü
bīābī der mānde (26) būdend ve dil bermerg nihāde ve şütürān u halk zebān birün
endāhte**

(27) *Ol neyyir-i nābende-yi ebed-i iḳbāl*

Ve ol hūrşīd-i āsmān-ı ehl-i kemāl

Ve ol [248b] (1) mazhar-ı füyūzāt-ı celāl ü cemāl

cenāb-ı Hāzret- Mevlānā ḳuddise sırrahu ḳāzretleri (2) bu sürḫ-i şerīfde ḳāzret-i
ḳābīb-i girdgār-ı maḳāluñ beriyyesi ‘aṫşān (3) u bīme’al ḳalub ‘āciz ü lebteşne-yi
helāk müteheyyi’ ü dilbeste olan ‘Arab (4) kārḳānınuñ imdādlarına yetişüb ol
kārḳānuñ kendüleri ve develeri (5) şusuzluḳdan dillerin çıkarub dermānda
ḳaldıḳları maḳāde anları şulayub (6) ‘aṫaşların ref’ buyurduḳları qışsa-yı pürḳışşeyi
beyān idüb buyururlar ki

(3132)(7) *Beyt*

Ender ān vādī gürūhī ez‘Arab

Huşk şud ezḳaḫt-ı bārāneş ḳireb

(3133)(8) *[Beyt]*

Dermīyān-ı ān beyābān mānde

Kārṽānī merg-i ḳod berḳvānde

ol vādī (9) içinde ‘Arabdan bir gürūhuñ yağmur ḳıtlığından ḳırbaları ḳururdu ol
beyābānuñ (10) ortasında ḳaldı bir kārḳān kendü ölümlerin yukāru oḳudılar (11)

ya‘nī beriyvede bir kārban gürūhı teşne vü ‘āciz ü serāsīme alub Ősusuz- (12) luđdan
helāke arīb olduklarında

(3134) Beyt

Nāgehānī ān muđıŐ-i her dü kevn

(13) *MuŐtafā peydā Şud ezreh behr-i ‘avn*

añsızın ol iki cihān yardımcısı (14) Hāzret-i MuŐtafā ‘aleyhisselām yoldan zāhir oldı
yardımdan ötüri

(3135)(15) Beyt

Dīd ān cā kārvanī pes büzürĝ

Bertef-i rīĝ u reh-i Őa‘b u sūtürĝ

(16) görđi ol mevzi‘de ĝāyet büyük ve ‘azīm kārban kum hāre‘ti (17) üzerinde ve
müşkil ulu yol üzerinde Şöyle ki

(3136) Beyt

ÜŐtūrān Őān- (18) rā zebān āvīĝte

Halk ender rīĝ her sū rīĝte

anlaruñ develeriniñ (19) dilleri taşra ŐarkmıŐ halk ise her arafda um üzerine
dökülmüŐ (20) bunları bu keyfiyyet ü hāletde müŐāhede buyurduğda

(3137) Beyt

(21) *RaĝmeŐ āmed guft hīn züter revīd*

end yārī sūy-ı ān küŐbān devīd

(22) bunlara merĝametleri gelüb buyurdı ki āĝāh olub tiziye yüriyüñ bira (23)
yoldaş ol um deposı arafına segirdüb⁵²²giderek

(3138) Beyt

(24) *Ger siyāhī berŐütür meŐĝ āvered*

Sūy-ı mīr-i ĝod bezūdī mībered

⁵²² Metinde “sergerdüb” Şeklinde yazılmış ama kelime “segirdüb” olmalı.

(3139)(25) [Beyt]

Ān şütürbān-ı siyehrā bāşütür

Süy-ı men ārīd bāfermān-ı mür

(26) siyāh deve üzerinde meşg getirürse kendüsünü ve māliki tarafına ‘acele (27) üzre iletürse ol siyāh deveci devesiyle benüm tarafıma getirün acı buyruk [249a] (1) ile ya‘nī hazret-i sultān ‘aleyhisselām varuñ şu görinen kum depesi (2) yanında ‘acele ile gitdi māliline bir de[ve] meşg tulumları ile yüklü şu getirür siyāh (3) ‘Arab deveci görürsüz anı benüm huzurıma diler dilemez sürün getirün (4) diyü buyurduklarında

(3140) Beyt

Süy-ı küşbān āmedend ān t̄alibān

Ba‘de yek s̄a‘at (5) bidīdend ān çünān

küşbān cānibine geldiler ol t̄alibler bir s̄a‘atden şoñra (6) gördiler ancılayın ya‘nī hazret-i sultānuñ irsāl buyurduğı kimesneler (7) kum yığını depeleri tarafına gelüb bir s̄a‘ateden şoñra gördiler ki

(3141) Beyt

(8) *Bendeyī mişud siyeh bāüştüri*

Rāviye pürāb çun hediyeberi

bir siyāh (9) köle bir deve ile meşgleri tolu hediye getirür gibi ‘ayānen gördüklerinden (10) şoñra

(3142) Beyt

Pes bedū guftend miḥ^vāned turā

Īn taraf faḥru’l-beşer ḥayru’l-verā

(11) pes aña didiler seni da‘vet ider bu tarafa beşerün faḥrı ve maḥlūqātuñ (12) ḥayırlusı diyü siyāhī içlerinden biri cānib-i faḥr-ı verāya da‘vet itdükde

(3143)(13) *Beyt*

Guft men neşnāsem ūrā kist ū

Guft ū ān māh rūy-ı (14) *ķand hū*

didi ben anlamam onu kimdür ol dā'ī didi ki ol ay (15) yüzlü nebāt hūylu şāhib-i sa'adet-i devletlü ve 'izzetlüdür diyüb

(3144)(16) *Beyt*

Nev'hā ta'rīf kerdendeş ki hest

Guft mānā ū meger ān şā'irest

(17) dürlü dürlü ta'rīfler eylediler ki vardur ya'nī hazret-i sulţānuñ (18) ahlāk u aḥvāl ü evşāf-ı pesendīdelerinde ol siyāha naql ü (19) beyān idüb zāt-ı pāk Resūlallāha şallallāhu 'aleyhi vesellemi ta'rīf (20) itdüklerinde ol siyāh didi ki bu didigiñüz beñzer ki ol şā'irdür ki

(3145) *Beyt*

(21) *Ki gürühirā zebūn kerd ū besihr*

Men neyāyem cānib-i ū nīm-i şibr

(22) ol bir gürühü sihr ile zebūn itdi ben anuñ tarafına yarım şibr gelmem (23) ya'nī siyāh şütürbān ol da'vet idüb aña gel seni sulţān-ı (24) enbiyā taleb ider diyenlere cevāb idüb siz beni o bir bölük (25) ḥalkı sihr ile zebūn iden şā'ir cānibine da'vet ider şirbin (26) anuñ tarafına yarım adım atmazum didükde

(3146) *Beyt*

Keş keşāneş āverīdend (27) *ān taraf*

Ū fiğān berdāşt u derteşnī' u tef

anı çeke çeke [249b] (1) ol tarafa getürdiler ol ise fiğān yukarı tutdı harāretli sögmekler ile

(3147)(2) *Beyt*

Çün keşīdendeş bepīş-i ān 'azīz

Guft nūšīd āb u berdārīd nīz

(3) çünkü ol siyāhī ol ‘azīziūñ hūzūrına çeküb getürdiler ol sulṭān (4) buyurdı ki içüñ şu ve daḥı aluñ getürüñ diyü emr idüb

(3148) Beyt

(5) *Cümlerā z’ān meşg ü sīr āb kerd*

Üştürān u her kesī z’ān āb ḥurd

(6) cümleyi ol meşgden ol şuya toyurdı develer ve herkes ol şudan (7) içdi andan soñra

(3149) Beyt

Rāviye pür kerd ü meşg ezmeşg-i ü

(8) *Ebr-i gerdün ḥīre mānda ezreşk-i ü*

rāviyeyi ṭolu eyledi ve meşgi (9) meşgiden ṭoldurdı şöyle ki felegüñ buludı anuñ reşkinden ḥayrān (10) oldı ḥazret-i sulṭān şallallāhu ‘aleyhi vesellem şöyle bir ‘acayib ü garīb (11) kār nümāyān eylediler ki

(3150) Beyt

Īn kesī dīdest k’ezyek rāviye

(12) *Serd gerded sūz-ı çendīn hāviye*

bu kimse gördi mi ki şuşuzluḡdan (13) bu ḡadar hāviyenüñ ḥarāret ü yangusı şovıḡ ola veyāḡūd

(3151) Beyt

(14) *Īn kesī dīdest k’ezyek meşg-i āb*

Geşt çendīn meşg pür bīzṭırāb

(15) bunu bir kimse görmışdür midür ki bir meşg şudan yoḡdur meşgler zaḡmetsüz (16) ṭolu oldılar ya‘nī ḥazret-i sulṭān siyāhuñ bir meşginden (17) cem‘ī ehl-i kārbanuñ meşglerin ṭoldurdı velīkin bu ortada

(3152)(18) Beyt

Meşg-i ḥod rūpūş būd u mevc-i fazl

Mīresīd ezemr-i ū⁽¹⁹⁾ ezbaḥr-ı aşl

meşg-i ḥod yüz örtücü idi fazl-ı ilāhī mevc-i irişürdi (20) o sultānuñ emri ile ḥaḳīkat deryāsı aşlından ya‘nī ervā-yı (21) kārđān iden aşl-ı baḥr-ı ḥikmetden mevc-i fazl-ı Yezdānī idi yoḥsa (22) siyāhuñ meşgi ancak pürürpūş idi böyle olunca āgāḥ ol (23) ey ṭālib-i Ḥaḳ ki

(3153) Beyt

Āb ezcüşiş hemī gereded hevā

(24) V‘ān hevā gereded ziserdī ābhā

şu kaynamadan dükeli hevā olur ve ol hevāda (25) şovıqlıktan şular olur bu aḥvāl böyledür lā şübhete fihā velākin bu daḥı (26) ma‘lūmuñ olsun ki

(3154) Beyt

Belki bī‘illet ü bīrūn z’in ḥikem

Āb rū- (27) yānīd tekvīn ez‘adem

belki ‘illetsüz ve bu beyān olunan ḥikemüñ ṭaşra- [250a] (1) sindan şu bitürdi tekvīn-i ilāhī yokluğdan ya‘nī mükevven-i kevn ü mekān (2) ḥazret-i bārī celletü ḳudretihi zıkr olunan aḥkāmuñ ḥāricinden ḳudret (3) ve ḳuvvetiyle ‘ademden şu ĩcād ü peydā eyler velākin ey ṭālib

(3155) Beyt

(4) Tu zıṭflī çün sebebhā dīdei’

Dersebeb ezcehl-i berçefsīdei’

sen u- (5) şaklığdan beri çünki sebebi görmışsün sebebe cehlden yukarı (6) yapışmışsın bu kerre

(3156) Beyt

Bāsebebhā ezmüsebbib gāfilī

(7) Sūy-i ĩn rūpūşhā z‘ān māyilī

sebebler ile müsebbibden gâfilsin (8) bu yüz örtüleri tarafına ol eelden mâ'ilsin velîkin

(3157) Beyt

(9) *Çün sebebhâ reft berser mîzenî*

Rabbenâ vü Rabbenâhâ mîkunî

çün sebebler (10) gitdi baş üzerine urursun Rabbenâ ve Rabbenâlar eylersin ya'nî ey esbâb-ı (11) dünyâya dildâde olan derdmend sebebler münkaṭı' olduğda başıña (12) döğünüb Rabbenâ yâ Rabbenâ diyü feryâd u enînler eylersin ammâ

(3158) Beyt

(13) *Rabb mîgüyed bîrev sūy-ı sebeb*

Çun zîşun' em yâd kerdî ey 'aceb

Ḥazret-i (14) Rabb buyurur yüri sebeb tarafına nite benüm şun'umdan ḥâṭır eyledüñ ey 'aceb (15) ya'nî enînüñ maḥallinde saña 'âlem-i ma'nâdan “*Âl'âne ve kad 'asayte*”⁵²³ kavı-i (16) kerîmi muḳtezâsınca bizüm şun'-ı bâkemâlimüzden şimdi mi ḥaberdâr olursun (17) ey kec reftâr var yüri sebebleriñe yalvar nidâsı sâmi'a cânibine aḥker-i (18) âteş bâr mânendi irişince

(3159) Beyt

Guft z'în pes men turâ bînem heme

(19) *Nengerem sūy-ı sebeb v'ân demdeme*

didi bundan şonra ben dükeli sana (20) naḫar iderüm sebeb tarafına ve ol âvâzeye naḫar eylemem mâzî şıgasıyla ĩrâd (21) buyurıldığı ifade taḥḫîk için ola nitekim “*Fe ḳâlū yâ leytenâ nureddu ve lâ nukezzibe* (22) *bi âyâti rabbînâ ve neküne minel mu'minîn. Bel bedâ lehum mâ kânū yuḥfûne min kabı*”⁵²⁴ (23) mefhüm-ı hidâyet iḥsânınuñ tefsîr-i kerîminden rüşen ü hüveydâdur feizâ (24) kâne kezalik

⁵²³“ Şimdi mi? Oysa sen daha önce isyan etmiştin.” (Yunus 10/91)

⁵²⁴ “Ateşin karşısında durdurulup da, ‘Ah, keşke dünyaya geri döndürülsek de Rabbimizin âyetlerini yalanlamasak ve mü'minlerden olsak’ dedikleri vakit (hâllerini) bir görsen! Hayır, (bu yakınmaları) daha önce gizlemekte oldukları şeyler onlara göründü (de ondan)” (Enam 6/27, 28)

(3160) *Beyt*

Gūyedeş ruddū le‘adū kār-ı tust

Ey tu ender (25) *tevbe vü mīšāk süst*

aña emr idüb buyurur ki senüñ işüñ ruddū (26) le‘adūdur ey sen ‘ahd ü tevbesinde süst ü za‘if kimesne ya‘nī (27) ey kabāyiḡ-i a‘mālūñ isāri zāhir olduğından ötüri tevbe ü temennāya rücu‘ [250b] (1) eyleyen kimse senüñ ḡāluñ “*Ve lev ruddū le ‘adū li mā nuhū ‘anhu ve innehum le kāzibūn*”⁵²⁵ (2) emr-i celīlü’l-ḡadri üzredür ki imānuñ ancak belā zamānında olub selāmet (3) vaḡti ‘iṡyāna ṡuḡl idersin

(3161) *Beyt*

Līk men ān nengerem raḡmet kunem

(4) *Raḡmetem pūrrest berraḡmet tenem*

(3162) [*Beyt*]

Nengerem ‘ahd-ı bedet bidhem ‘aḡā

Ezkerem īn dem (5) *ḡü mīḡvānī merā*

velākin ben aña nazār itmeyüb rahmet iderüm benüm raḡmetüm (6) ḡokḡdur raḡmet üzre ḡolanur senüñ bed ‘ahdiñe nazār itmem iḡsān (7) ü kerem eylerüm keremden ḡünkü bu nefes beni oḡıyasın ya‘nī cenāb-ı ‘izzet-i (8) lisānından ‘uṡāta bīnihāyet-i kerem-i ḡaḡkı beyān idüb “*Innellāhe ya‘firu ez-zunūbe* (9) *cem‘ā, innehu huvel tevvābu’r- raḡīm*”⁵²⁶ muḡtezāsınca kerem ü ‘ināyet ḡazret-i ḡaḡkı (10) beyān idüb yine ṡadr-ı sebāka rücu‘ eyleyüb buyururlar ki

(3163) *Beyt*

(11) *Ḳāfile ḡayrān ṡud ender kār-ı ū*

Yā Muḡammed ḡist īn ey baḡr ḡū

⁵²⁵ “Eḡer çevrilselerdi, elbette kendilerine yasaklanan ṡeylere yine döneceklerdi. ṡüphesiz onlar yalancdırlar.” (Enam 6/28)

⁵²⁶ “ṡüphesiz ki Allah ḡünahların hepsini baḡışlar, ṡüphesiz ki o tevbeleri kabul eden ve esirgeyendir”.

çünkü hazret-i (12) sultān ‘aleyhisselām ol kâfileyi ol siyāhuñ bir deve yüki şu ile (13) irvā buyurub cümleñüñ ‘aşaşın defc ü izāle buyurdı kâfile halkı ol (14) sultān-ı ‘azīmü’ş-şānuñ kārına hayrān ü sergerdān oldı nidā-yı (15) taḥsīn ü sābāş ile nidā idüb Muḥammed ‘aleyhişşalavat vesellem nedür (16) bu ey deryā ḥūylu Ḥazret-i peygamber diyüb

(3164) Beyt

Kerdeī rūpūş meşk-i ḥurdrā

(17) *Ġarḳka kerdī hem ‘Arab hem Kürdrā*

yüz örtüsü eylemişsin bir küçük (18) meşgi ki anuñla ğarḳ eyledüñ hem ‘Arab ü ekrād ṭāīfesin ya‘nī ey sultān-ı (19) selāṭīn ü maḥbūb-ı Rabbü’l-‘alemīn siyāhuñ meşg ḥurdın (20) perde idüb ‘ināyet ü kerīmüñ baḥrından ‘Arab ü kürd ṭāīfelerin şu (21) varduñ diyü hayrān ḳalub taḥsīn itdiler

Meşg-i ān ğulām ez (22) ğayb pür āb kerden peygamber ‘aleysi’s-selām bemu‘cize ve ān ğulām-ı (23) siyāha sepīd rū kerden biiznillāhi Te‘ālā

ol vāriş-i mu‘cizbeyān (24) ol kāmīl-i ḥikmet-i ‘ayān ol müfettiḥ-i bāb-ı cinān ol hemrikāb hemi‘nān (25) ol tercümān-ı ğaybdān cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā kaddese sırrahu ḥazretleri (26) bu sürḥ-i şerīfde ḥazret-i risālet penāhuñ ‘aleyhişşalavatü vesellem (27) ‘alem-i ğaybdan ol ğulāmuñ meşgini şu ile ṭoldurub mu‘cize izhār [251a] (1) buyurub ve ol siyāh köle bīizn-i Haḳḳ ile beyāz idüb yüzlü eyledüleri (2) mu‘cizelerin beyān idüb buyururlar ki

(3165) Beyt

Ey ğulām eknūn tu pür bīn meşg-i ḥad

(3) *Tā negūyī derşikāyet nīk ü bed*

ḥazret-i sultān ‘aleyhis-selām siyāhuñ (4) meşginden ehl-i kārwanı şuladuḳdan soñra siyāha ḥiṭāb buyurub ey ğulām (5) şimdi sen kendü meşgüñi ṭolu gör söylemeyesin

şikâyetde eyü ve kötü ya‘nî yâ (6) gulâm bizden şikâyet eyleme işte senüñ meşgüñ
tolu şudur diyü (7) meşgini pürâb nümâyân buyurdukdâ

(3166) Beyt

Ân siyeh hayrân şud ezburhân-ı ü

(8) *Mîdemîd ezlâmekân îmân-ı ü*

ol siyâh hayrân oldu anuñ isbâtından (9) lâmekândan anuñ îmânı bitdi ya‘nî siyâhuñ
aḥvâli dîger kevn olub (10) mazhar-ı ‘inâyât-ı raḥmânî oldu ve çeşm-i şehüdî açılıb

(3167) Beyt

(11) *Çeşme-yi dîd ezhevâ rîzân şude*

Meşg-i ü rû-püş feyz-i ân şude

(12) bir çeşme gördi hevâdan döküyücü olmuş anuñ meşgi anuñ feyzinüñ yüz (13)
örtüsü olmuş ya‘nî siyâh gulâm kendinüñ meşgi perde-yi feyz-i iḥsân-ı Hudâ (14)
olduğın görüb kendüye bir ḥâlet el virdi ki

(3168) Beyt

Z’ân nazâr rû- (15) püşhâ hem berderîd

Ta mu‘ayyen çeşme-yi ğaybî bidîd

ol nazardan rûpüşları (16) daḥı yırttı tâ ‘âlem-i ğaybdan mu‘ayyen çeşme gördi
ya‘nî ḥazret-i sulṭânuñ (17) nazâr-ı sa‘âdet iḥsânından gulâm-ı siyâh mahrem-i râz
olub

(3169) Beyt

(18) *Çeşmhâ pürâb kerd ân dem gulâm*

Şud ferâmüşeş zihvâce’v ezmaḳâm

(19) gözlerin şu ile taldurdu ol nefes gulâm anuñ unutulmuşı oldu (20)
efendisinden ve maḳâmından ya‘nî gulâmuñ gözleri yaş tölub efendîsin (21) ve
maḳâmın ferâmüş idüb

(3170) Beyt

Dest u pāyeş mând ezreften berāh

(22) *Zelzele efkend dercāneş ĩlāh*

eli ve başı yola gitmeden kaldı Hāzret-i Allāh anuñ (23) cānibine zelzele bırağdı ya‘nĩ siyāhĩ bu hāllere deng ü medhüş u sergerdān (24) şalub yola düzülmeden şaldı velākin

(3171) *Beyt*

Bāz behr-i maşlaşat bāzeş keşĩd

(25) *Ki beh^{vĩş} ā bāz rev ey müstefĩd*

girü maşlaşatdan ötüri anı girüye çekdi (26) ki kendüñe girü gel ey fā’idelenmiş diyü ya‘nĩ hāzret-i sultān ‘aleyhisselām (27) ğulām-ı siyāhı ‘ālem-i mā‘nā ü hayretten yine ‘ālem-i şaşve çeküb

(3172) *Beyt*

[251b] (1) *Vaşt-i hayret nĩst hayret piş-i tust*

Īn zamān derreh derā řālāk u çüst

(2) hayret vaştı degüldür hayret senüñ öñüñdedür bu zamān cüst ü çapük (3) yola gel ya‘nĩ hāzret-i sultān siyāha böyle buyurmuş olalar andan şoñra (4) ol ğulām-ı siyāh

(3173) *Beyt*

Desthā-yı Muştafā berrü nihād

Büsehā-yı (5) ‘āşıkāne bes bidād

Hāzret-i Maştafā şallallāhu ‘aleyhi vesellem (6) hāzretlerinüñ mübārek ellerin yüzi üzre koyub ‘āşıkāne şatı çok büseler (7) virdi andan şoñra

(3174) *Beyt*

Muştafā dest-i mübārek berruşeş

Ān zamān (8) mālĩd ü kerd ü ferruşeş

Ḥazret-i Maṣṭafā ‘aleyhisselām mübārek eli anuñ yūzi (9) üzre sürüb ol vaqt anı kutlu ve hürrem eyledi şöyle ki

(3175) Beyt

(10) *Şud sepīd ān zengi zāde-yi Ḥabeş*

Hemçü bedr ü rüz-ı rüşen şud şebeş

ol (11) Ḥabeşden toğma siyāh gūlām beyāz oldı gündüz aydınlığı gibi oldı anuñ (12) gice karañulığı şöyle ki

(3176) Beyt

Yūsufī şud dercemāl ü derdelāl

Gufteş (13) eknūn rev bedīh vāgūy hāl

ol gūlām-ı siyāh cemāl ve leṭāfet ü delālde (14) bir Ḥazret-i Yūsuf mānendi maḥbūb u dilber-i bīmīsāl oldı ḥazret-i sulṭān (15) aña şimdi köye git diyü aḥvāli söyle diyü buyurub emr itdükde

(3177) Beyt

(16) *Ū hemī şud biser ü bīpāy-ı mest*

Pāy mīneşnaht derreften zidest

(17) ol dükeli giderdi başsuz ayakşuz serhoş gitmekde ayağı elden añlamazdı (18) ya‘nī mest ü bīḥod sergerdān ü müstağriḳ oldığı ḥālde

(3178) Beyt

(19) *Pes biyāmed bādū meşg-i pür revān*

Sūy-ı ḥ^vāce eznevāhī kārṽān

(20) pes iki meşg ṭolu şu ile yilerek kārṽān semtinden efendisi ve seyyidi (21) ṭarafına geldi

Dīden-i ḥ^vāce gūlām-ı ḥodrā sepīd ve nāşīnāḥten ki (22) ūset ve guften ki gūlām merā tu kuşte-yi ḥūnet girift ve Ḥudā (23) turā bedest-i men endāḥt

ol sipihşālār-ı evliyā-yı güzīn ve ol (24) vāriş-i seyyidü'l-mürselīn ve ol sened ü burhān-ı muḥaḳḳaḳīn ve ol melce⁵²⁷-i (25) ü mülāzemet⁵²⁷ feḡīn ve ol güzīde-yi muḳarrabīn cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā (26) kaddese sırrahu ḥazretleri bu sürḥ-i şerīfde siyāhuñ efendisi kendi kölesini beyāz (27) görüb ve ol oldıḡını anlamayub sen benüm kölemi öldürmişsündür seni [252a] (1) kan tutub Allāh seni benüm elime atdı didiḡı kışşa-yı pürhişşeyi beyān idüb (2) buyururlar ki

(3179) Beyt

Ḥvāce ezdüreş bidīd ü ḥīre mānd

Eztaḥayyür ehl-i ān dihrā biḡvānd

(3) siyāhuñ ḥvācesi anı uzaḳdan görüb ḥayrān kaldı ḥayretten ol ḳaryenün (4) ehlin oḳuyub da‘vet itdi ya‘nī köylüyü çağırub ve ehl-i ḳaryeye ḥiṭāb idüb (5) didi ki

(3180) Beyt

Rāviye mā üştür-i mā hest īn

Pes kucā şud bende-yi zengī cebīn

(3181) (6) [Beyt]

Īn yekī bedrist miāyed zidür

Mīzened bernür-ı rüz ezrüş nür

(3182) [Beyt]

Kū ḡulām-ı mā meger (7) sergeşte şud

Yā bedū gürgī resīd ü kuşte şud

bu nümāyān olan rāviye [de] (8) bizüm deve de bizümdür yā zengī cebīn olan köye ḳande gitdi bu gelen bir bedr ay mānendi- (9) dür ki uzakdan gelür şöyle ki anuñ

⁵²⁷ Metinde “mülāzimed” şeklinde yazılmış ama kelime “mülāzemet” olmalı.

yüzinde nūr-ı kevn yüzine urduğunu bizüm (10) kölenüz meger āvāre mi oldu
vayāḥūd aña bir kurd irişdi de helāk mı oldu diyü (11) ehl-i çarye ile mükāleme idüb

(3183) Beyt

Çün biyāmed piş gufteş kistī

(12) *EzYemen zādī vü yā Türkistī*

çünkü ol gūlām anuñ öñüne geldi ana sen kimsin (13) diyü su'āl idüb Yemen
diyārından mısın yoḥsa Türkistān semtinden misin (14) diyüb

(3184) Beyt

Kū gūlāmemrā çı kerdī rāst gū

Ger büküşti vānumā ḥilet mecū

(15) kanı benüm kölemi neyledüñ toḡru söyle eger öldürdüñ ise girü göster ḥīle
ṭaleb (16) eyledükde

(3185) Beyt

Guft eger kuştem betu çün āmedem

Çun bepāy-ı ḥod der'īn ḥūn āmedem

(17) didi eger öldüreydüm saña nite gelürdüm ne gūne gitdi ayaḡum ile bu kanuñ
içine (18) gelürdüm diyü gūlām ḥudāvendine cevāb eyledükde

(3186) Beyt

Kū gūlām-ı men büguft īnek menem

(19) *Kerd dest-i fazl-i Yezdān rüşenem*

kanı benüm kölem diyü istifsār idüb (20) oldaḡı işte benüm diyü cevāb idüb Ḥazret-i
Ḥaḡḡuñ fazl ü iḥsānı eli (21) beni beyāz ü rüşen eyledi didükde

(3187) Beyt

Hey çı miḡüyī gūlām-ı men kucāst

(22) *Hīn neḡvāhī rest ezmen cüz berāst*

yine h^vāce gūlāma hīṭāb idüb hey ne (23) söylersin benüm kölem kandedür gāfil
olma benden togrulukdan gayrıyla kurtılamaz- (24) sın didükde

(3188) Beyt

Guft esrār-ı turā bāan gūlām

Cümle vāgüyem yekāyek men tamām

(3189) [Beyt]

(25) Z'ān zamānī ki hārīdī tu merā

Tā beeknūn bāz gūyem mācerā

(3190) [Beyt]

Tā bidānī ki hemānem dervücūd

(26) Ger çı ezşebdīz-i men şubhī guşūd

gūlām cevāb virüb didi senüñ esrārını (27) ol gūlām ile cümlesini bir bir sana
tamāmen girü söylerüm ol vaḳtten berü ki sen beni [252b] (1) şatun alduñ şimdiye
degin beynimizden geçeni tā ki bilesin ben vücūd ile ol gūlāmum (2) egerçi benüm
karañulıgımdan bir şabāḥ aydınlığı açıldı ya'nī gūlām ey hūdāvend benüm beyāz (3)
oldıgımı nazar itme benüm vücūdum ol sen şatun aldıguñ vücüddur saña bu ana (4)
degin vāqı' olan macerāmızı beyān ideyüm tā ki ben olduğıma şüpheñ mündefi' (5)
olub i'timād idesin diyüb lisān-ı gūlāmdan ḥaḳāyık-ı esrār-ı ilāhī-yi (6) bünyānına
şürü' idüb buyururlar ki

(3191) Beyt

Reng-i dīger şud velīkin cān-ı pāk

(7) Fāriğ ezrengest u ezerkān u ḥāk

renk gayrı oldu ammā pāk cān renk ü (8) ḥākden fāriğdür ol eclden

(3192) Beyt

Tenşināsān zūd mārā güm kunend

(9) *Āb-nūşān terk-i meşg ü ħum kunend*

ten añlayıcılarınız bizi zāyi^ç eylediler (10) şu içiciler meşgi ve kübi terk iderler ya^çnī ma^çnāyı kālībdan fark idenler (11) kālīb görmedükçe ma^çnāyı iz^çān idemezler meşelā şuyı ancak maḥaradan (12) fehm iden maḥara zāyi^ç olsa bardağ ve kāse ve destiye i^çtimād itmediğı şuyı (13) teşhīş itmediğindandır velīkin

(3193) *Beyt*

Cānşināsān ez^çadedhā fāriğend

(14) *Ġarķai^ç deryā-yı bīçünend u çend*

cān añlayıcılar a^çdāddan fāriğler olub bīçün (15) ü çigüne ve çend baħrine müstağriklerdür feizā kāne kezalik pes imdi

(3194) *Beyt*

(16) *Cān şev u ezrāḥ-ı cān canrā şinās*

Yār-i bīniş şev ne ferzend-i kıyās

cān (17) olub ṭārīķ-i cāndan cān añla görmek dostı ol zann ve kıyās oğlanı (18) olma zīrā

(3195) *Beyt*

Çün melek bā^çaql yek serrişteend

Behr-i ħikmetrā dü şüret (19) geşteend

çünkü melek ^çaql ile bir iplik ucıdırlar ħikmet-i ilāhīden ötüri (20) iki şüret olmuşlardır ki meleki min ḥaysü zātitihi ve şifātihi başka ve ^çaql (21) daħı zāt ü şifātı ayrı görünür ki

(3196) *Beyt*

Ān melek çun murğ bāl u per girift

(22) *V^çin ħired bugzaşt perr ü fer girift*

ol melek kuş gibi kanad ve kuyruk tutdı (23) ve bu ‘aql kanaddan geçdi ve ‘azamet ü şān tutdı ki melāike tayrān ü seyrān ile (24) ‘ubdiyyet idüb ‘aql-ı meskenet-i vaḳār ile tāt eyler

(3197) Beyt

(25) Lācerem her dü munāşır āmedend

Her dü hoş rev püşt-i hem dīger şudend

ol ecluden (26) her ikisi birbirlerine yardım vāşıl idici geldiler her iki güzel yüzlü birbirlerine (27) arḳa oldılar ya‘nī aḫad-ı hümā āḫere mu‘īn ü çāresāz oldukları ittiḫād-ı ezelīlerden [253a] (1) ötürüdür ki

(3198) Beyt

Hem melek hem ‘aql-ı Ḥaḳrā vācidī

Her dü Ādemrā mu‘īn u sācidī

(2) hem melek ve hem ‘aql Ḥaḳ Te‘ālā ḫazretlerinüñ dergāh-ı ḳurb-ı ‘izzetini bulucılar olub (3) her ikisi Ḥazret-i Ādem ‘aleyhisselāma yardımcı ve secde idici oldılar feizā kāne (4) hümā keزالik ma‘lūmuñ olsun ey sālīk ki

(3199) Beyt

Nefs u şeyṭān būde z’evvel(5) vāḫidī

Būde Ādemrā ‘adüvv ü ḫāsīdī

nefs daḫı şeyṭān evvelden bir aşldan (6) idiler Ādeme düşmen ve ḫasūd oldılar ya‘nī nefis ile şeyṭān şey’ ü aḫaddan maḫlūḳ (7) oldukları bā’işden Ḥazret-i Ādeme ḫased idiciler olub ‘adū oldılar pes imdi (8) çünki āhvāl böyle oldı

(3200) Beyt

Ān ki Ādemrā beden dīd ü remīd

V’ān ki nūr-ı mü’temen (9) dīdū ḫamīd

ol ki Ādem ‘aleyhisselāmı beden gördi ol ürkdı ve ol ki nūr-ı mü’temen (10) gördi añlayub secde eyledi öyle olunca

(3201) Beyt

Ān dü dīde rūšenān būdend ez'īn

(11) *V'īn dūrā dīde nedīde ğayr-ı tīn*

ol ikisi gözleri aydın idi bundan (12) diyü ikisinin gözi balçıkdan ğayrı görmedi ya'nī
‘aql u melek Hāzret-i Ādem (13) ‘aleyhisselāmuñ maẓhar-ı tecelliyāt-ı Yezdānī olub
maḳbūl-ı bārgāh-ı Subḫānī oldıgın (14) nūr-ı başiret ü ĩkān ile müşāhede idüb ana
mu'īn ü sācid oldılar nefis ile (15) şeytānuñ çeşm-i zāhirbīnleri Hāzret-i Ādem
‘aleyhisselāmdan tīnden ğayrı nesne (16) göremediklerinden ḫāsīd ü ‘adū oldılar bu
takrīrden semt-i āḫire rücū‘ buyurub (17) baş-ı maḳāl buyurdılar ki

(3202) Beyt

Īn beyān eknūn çü ḫar beryaḫ bümānd

(18) *Çün neşāyed bercehūd Īncīl ḫ'vānd*

bu beyān şimdi eşek gibi buz üzerinde (19) ḫaldı çünkü gerekmez cehūd üzerine Īncīl
oḫumaḫ ya'nī bu taḫkīkāt ü tedkīkāt-ı (20) zāhirbīn ü şüretperest olan geç fehmāne
kemā yenbaġī taḫrīr itmek yehūd (21) fırḫasına Īncīl ḫırā'at itmek gibidür ki anlara
Īncīl ḫırā'atı fā'ide itmediġi (22) gibi bunlara daḫı ma'nā taḫrīri fā'ide eylemez zīrā
ma'nāyı bilmeden murād ḫāl idmekdür (23) ḫāl idinmedükce her ne ḫadar bildüm
añladum dise yine firīfte ve maḳāl olmaḫdur (24) zīrā güft ü gü bendi ġāyetü'l-
ġāyetihi şaḫīl bend olub andan ḫalāş düşvārdur luḫf-ı (25) Haḫḫla menāş bulunduġı
eclden buyururlar ki

(3203) Beyt

Key tuvān bāşī'a guften ez'Ömer

(26) *Key tuvān barbuḫ zeder derpīş-i ker*

şī'aya Hāzret-i 'Ömer raḫiyallāhu 'anhden (27) söylemek ḫaçan mümkindür şaġır
öñünde ḫopuz çalmaḫ ḫaçan ḫābil olur ya'nī ehl-i [253b] (1) şī'aya Hāzret-i 'Ömerüñ

hılāfet ü ‘adāletinden söz söylemek hemān şağır opuz (2) alıvirmek gibi bilāfā’ide
iřdūr

(3204) Beyt

Līk ger derdih begūşe yek kesest

(3) Hāy hūy ki berāverdem besest

lākin eger köyde bir köşede bir kimse var ise (4) yuğarı getürdüğüm hūy u hāyı aña
kifāyet eyler bu beyt-i kerīm su’āl-ı muğaddere (5) cevāb ola unki hālğ-ı ‘ālem
rahīğ-i ‘irfān ü īğān nūşına nāmūsta‘idlerdür (6) bemuğaddimā beyān buyurılan
tahğīğannuñ fā’idesi nedūr dinilürse kelāmda (7) hūğm-i küll olmayub hezārān
nāmūsta‘id beyninde bir ħābil ü müsta‘id bulunursa tağrīr (8) olınan kelimāt-ı
cānfezā ana kifāyet ider zīrā

(3205) Beyt

Müsteħağğ-ı şerħrā (9) seng ü külūğ

Nāğığı ğerded müşerreh bārūsūğ

şerħe müsteħağğ olan zāt-ı (10) müsta‘ide taş u kerpiç rāsīğ ü suğāndān şerħ idici
nāğığ olur

(11) Ezhār-ı dehr her varağı bir kitābdur

İz‘ānı olmayana cihān bir varağ degül

müsteħağğ (12) şerħ edilene ħicr ü medr nāğığ u müşerriğ olur kezalık nāğābil ü
nāmüsteħağğda (13) hezārān mürşid-i kāmیلüñ nuşğ u pend-i dilpezīri te’sīr itmeyüb
nağş-ı perde gibi (14) şūret fīriftesi olub ħalur

Eyleseñ ħutiye ta’līm-i edā-yı kelimāt

(15) Sözi insān olur ammā özi insān olmaz

Beyān-ı ān ki Ħağğ Te‘ālā her i dād u (16) āferīd ezsemvāt u arz ve a’yan u a’rāz heme
beistid‘ā-yı hacet (17) āferīd ħodrā muğtāc-ı izi bebāyed kerden tā bidihed ki
emmen yucību’l-muğtarre izā (18) de‘āhu ıztırār güvāh-ı istiğğāğest

ol şāhbāz-ı lāmekān (19) ol zārdān-ı müste‘ān ol kāşif-i sırr-ı nihān ol kıble-yi aşhāb-ı cān (20) ol dest-gīr-i sālīkān cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā kıddise sırrahu hāzretleri bu sürh-i şerīfde (21) Hāḡ Te‘alā hāzreti semāvāt ü arzında ve a‘yān u a‘rāzda her ne ihsān itdi (22) ve yaratdı istid‘ā-yı hacet ile yaratdı kişi kendüyi bir şey‘e muhtāc itmek gerek (23) tā ki Hāzret-i Hāḡ ol şey’ aña i‘tā eyleye ki “*Emmen yucību’l-muḡtarre izā de‘āhu*” buyurulmuşdur (24) ve ıztırār istiḡkākūñ şāhidi olduğın beyān idüb buyururlar ki

(3206) Beyt

(25) *Ān niyāz-ı Meryemī būdest u derd*

Ki çünan tıflī suḡan āḡāz kerd

(26) ol Hāzret-i Meryem ‘aleyhisselām niyāz u derdi olmuş idi ki ancılayın bir ma‘şūm (27) söz söylemege āḡāz itdi ya‘nī Hāzret-i ‘İsā ‘aleyhisselāmuñ mihrde tekellüm buyur- [254a] (1) duḡları Hāzret Meryemüñ derd ve söz ve niyāzından idi ki

(3207) Beyt

(2) *Cüzv-i ū bīū berāy-ı ū būḡuf*

Cüz’-i cüz’et guft dāred dernühüft

anuñ cüz’i (3) ansuz andan ötüri söyledi cüz’iñüñ cüz’i söz tutar gizlüde ya‘nī ol (4) aḡvāl-ı sālīfe olduğı gibi ey ḡalīb-i Hāḡ senüñ cüz’üñ cüz’i (5) maḡfī kelāma mālīkdür ki

(3208) Beyt

Dest u pā şāhid şevendet ey rehī

(6) *Münkerirā çend dest ü pā nehī*

el ve ayak saña şāhid oldılar ey ḡavl-ı (7) münkire niçe bir el ve ayak ḡorsun ya‘nī ey ‘abd-i Ḥudā saña dest ü pā (8) şehādet ider minheyyāta el ve ayak vāz‘uñdan ötüri

imdi zinhār münkire (9) el koma dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem bu daḡı ma‘lūmuñ
olsun ey sālik ki

(3209)(10) Beyt

V'er ne bāṣī müsteḡakk-ı şerḡ u güft

Nāṭıka-yı nāṭık turā dīd ü bühuft

(11) eger sen şerḡ ü güfte müsteḡak degül iseñ nāṭıkuñ nāṭıkası seni (12) gördi ve
uyudi ya‘nī va‘z u pend ü naṣīḡati daḡı ṭālib-i teşne dile (13) iderler yoḡsa her ḡar
ṭabī‘at ü ten perver endām güle itmezler nitekim ḡazret-i (14) sultān ḡuddise
sırrahu ḡazretleri buyurmuşlardur ki

Müstemi‘ çün teşne vü (15) cū bende şud

Vaiz er mürde buved gūyende şud^{f28}

pes imdi feizā kāne kezalik

(3210)(16) Beyt

Her çı rüyīd ezpey-i muḡtāc rust

Tā biyābed ṭālibī çizi ki cust

(17) her ne ‘ālemde bitdi muḡtācdan ötüri bitdi tā ki bulsun bir ṭālib (18) ṭaleb itdügi
nesneyi ya‘nī ‘ālemde bu mevcūdāt ki vardur her biri āḡerüñ (19) isteginden
ötüridür ki

(3211) Beyt

ḡaḡ Te‘ālā ger semāvāt āferīd

(20) *Ezberāy-ı def-i ḡacāt āferīd*

ḡazret-i Allāḡ celletü ‘azimetihı semāvātı ḡaḡ u īcād (21) buyurdıḡı ‘ibāduñ
ḡacātınuñ definden ötüridür ki

(3212) Beyt

(22) *Her kuçā derdi devā ān cā reved*

⁵²⁸ “Dinleyen eger dinleyiciye susamışsa, vaiz ölü de olsa konuşan hatip olur.”

Her kucā fakrī nevā ān cā reved

her ande bir derd var ise (23) dermān ol yire gider ve her ande bir fakr var ise inā ol yire gider ve dağı

(3213)(24) *Beyt*

Her kucā müşkil cevāb ān cā reved

Her kucā kiřīst ān cā reved

(25) her ande müşkil ola cevāb ol müşkile gider her ande alalığ ola řu (26) ol arafa gider ba‘zı nüşhada *kiřīst vāķi*^c olmuş ol tağdırce (27) her ande ekinlik var ise řu ol yire gider demek olur byle olunca [254b] (1) imdi ey ālib-i Hūdā

(3214) *Beyt*

Āb kem cū teřnegī āver bedest

Tā bcşed āb (2) *ezbālā v pest*

şu az aleb iste teşnelik ele getr tā ki aynasun şu (3) yksekden ve aladan bu ađvālden fehm itmez misn meřelā

(3215) *Beyt*

(4) *Tā nezāyed ıflek-i nāzik gel*

Key revān gerded zipistān řīr-i 

mādāmki (5) nāzik boğazlu oğlancuğ oğmaya açan akar memeden anuğ sdi imdi feizā (6) kāne el-emr kezalik

(3216) *Beyt*

Rev bedīn bālā v pestihā bidev

Tā řevī teşne (7) *řarāretrā girev*

yri bu yksekde ve alalarda yil tā teşne olasın (8) řarārete rehn ol ya‘nī ārīđ-i Hāđđdan tek  pdan hālī olma ola ki (9) ele bir sz aleb getresin

(3217) *Beyt*

Ba‘d ezān ezbāng u zenbr-i hevā

(10) *Bāng-ı āb-ı cū būnūşī ey kiyā*

andan şoñra hevā zembūri şadāsından (11) şu ırmağı şadāsını işidürsin ey ulu ya'nī
söz derd ü taleb (12) taḥşilinden şoñra saña bir ḥālet iḥsān buyurulur ki şada-yı
zembūr (13) hevādan āb-ı ḥayāt-ı şafā istimāc idersin zīrā

(3218) *Beyt*

(14) *Ḥācet-i tu kem nebāşed ezḥāşīş*

Ābrā gīrī sūy-ı ū mīkeşīş

(15) senüñ ḥācetüñ otluḡ ḥācetinden eksik olmaz şuyı tütüb (16) anuñ ṭarafına
çekersin ya'nī bu 'ālem-i dünyā ki ḥācetler revā olacaḡ yirdür (17) bir otluḡuñ
ḥācetinden ötüri

(3219) *Beyt*

Gūş gīrī ābrā tu mīkeşī

(18) *Sūy-ı zer^c-i ḥuşk tā yābed ḥūşī*

ḡulaḡın tütüb şuyüñ ve sen çekersin (19) ḡurı ekin cānibine tā ḡoşluḡ bulsun içün
ya'nī ḡuruyan ekinüñ şuya (20) iḡtiyācdan nāşī-yi terāvet bulması içün şu arasın
öyle olunca

(3220) *Beyt*

(21) *Zer^c-i canrā k'eş cevāhir muzmerest*

Ebr-i raḡmet pür ziāb-ı kevşerest

(3221) (22) [*Beyt*]

Ta seḡāhum Rabbuhum āyed ḡiṭāb

Teşne bāş Allāhu a'lem bi'ş-şavāb

cān (23) ekini ki anuñ maḡşūl şuyı cevāhirdür raḡmet buludı kevşer ırmağı şuyı ile
(24) tolidur *seḡahum Rabbuhum* ḡiṭāb-ı sa'ādetine nā'il olayum dirseñ teşne ol (25)
Allāhu Te'ālā ḡazret-i şavāba a'lemdür ya'nī ey ṭālib-i rāh-ı Ḥaḡ *“Ve cealnā minel*

mā'i kulle şey'in hayy"⁵²⁹ (26) muhtezaşınca şüret-i zāhirde olan zürü' şudan neşv ü nemā bulub (27) ğidā-yı cüvānı olan ħubüb-ı i'tā itdigi gibi cān zer'inüñ toĥmı ki 'ibādāt [255a] (1) ü tã'āt ü şalāĥ ü taĥvādur anuñ ħubübı ki cevāhir-i ĩmān ü ĩĳāndur kevşer ile (2) tıolu ebr-i raĥmet anı işĳāya müheyyādur velākin perĥız ü riyāzet ile teşne olmaĳa (3) muĥtācdur tã ki ve "Seĳāhum rabbuhum şerāben taĥūrā"⁵³⁰ āyet-i kerīme-yi şerīfinüñ mażharı olına dimek (4) ola Vallāhu Te'āl a'lem

Āmeden-i ān zen-i kāfire bātıfl-ı şırĥvāre benezdīk-i (5) Muştafā 'aleyhi's-selām ve nātık şuden-i 'İsāvār bemu'cizāt-ı Resülullāh (6) şallallāhu Te'ālā 'aleyhi vesellem

ol hādī-yi dīn ü sebīl ol vāriş-i (7) şāh-ı rusül ol rāzdān-ı sırr-ı küll sākī-yi haĳānī-yi mül feryādres (8) dervaĳt-i pul cenāb-ı Ĥazret-i Mevlānā ĳuddise sırrahu ĳazretleri bu sürĥ-i şerīfde (9) ol kāfire 'avratıñ süd emer ma'şumı Ĥazret-i Muĥammed Muştafā 'alehisselāmuñ (10) ĳuzūrına gelüb ol ma'şüm Ĥazret-i Resül şallallāhu te'ālā 'aleyhi vesellem (11) mu'cizātların beyān itmede 'İsāvār 'aleyhisselām gibi nātık olduĳı kışsa-yı (12) pürĥişşeyi beyān idüb buyururlar ki

(3222) Beyt

Hem ezān dih yek zenī ezkāfirān

(13) *Süy-i peygāmbere devān şud z'ımtihān*

hem ol köyden kāfirlerden bir 'avrat (14) peygāmbere tıarafına yilerek oldu imtiĥāndan ya'nī mu'cizāt-ı Resülullāh ile (15) beyāz olan ĳulām-ı siyāhuñ efendisi ĳaryesinden küffār 'avratlarından bir (16) 'avrat liecli'l-imtiĥān cānib-i faĥr-ı cihāna girüb

(3223) Beyt

Piş-i peygāmbere (17) derāmed bāĥumār

Kūzekī dü māhe zenrā berkenār

⁵²⁹ "Her şeyi şudan meydana getirdik." (Enbiya 21/30)

⁵³⁰ "Rableri onlara tertemiz bir iĳecek iĳirecektir." (İnsan 76/21)

peygāmb̄er hāzretleriniñ (18) hūzūr-ı ʿizzetine iĉerü geldi hūmār ile iki aylık maʿşūm ʿavratuñ kūcağında (19) yaʿnī kūcağında iki aylık maʿşūm ile hūzūr-ı faħr-ı verāya geldük de

(3224) Beyt

(20) *Guft kūzek sellemallāhu ʿaleyk*

Yā Resūlallāhi ĩad ciʿnā ileyk

(21) ol maʿşūm *sellemallāhu ʿaleyk yā Resūlullāh* taħķīķan biz saña geldük (22) didükde

(3225) Beyt

Mādereş ezħıřm gufteş hey ĩamūř

Kīʿt efkend (23) *īn şehādetrā begūř*

(3226) [Beyt]

īn kiyet āmuħt ey ĩıfl-ı řağīr

Ki zebānet (24) *geşt derĩıflī cerīr*

maʿşūmuñ vālidesi aña ģazab ile řaķın (25) sūkūt ile bu şehādeti senüñ ĩulağıña kim bıraķdı bunu sana kim (26) öğretti ey küçük maʿşūm ki senüñ dilüñ ĉocuklukda böyle akıcı oldu (27) diyü maʿşūma ʿitāb eyledükde

(3227) Beyt

Guft ĩaķ āmuħt ān ki Cebreʿīl

[255b] (1) *Derbeyān bāCebreʿīlem men resīl*

ol maʿşūm cevāb idüb didi ki ĩaķ (2) öğretti andan řoñra Cibrīl taʿlīm itdi beyānda ben Cibrīl ile resīlüm didükde

(3228) (3) Beyt

Guft kū guftā ki bālā-yı seret

Mīnebīnī kun bebālā manżaret

(3229)(4) [Beyt]

İstāde berser-i tu Cebre'il

Mer merā geşte beşad gūne delīl

vālidesi xanı Cibrīl (5) diyü su'āl idüb yine cevāb virüb didi ki başuñ üzerinde görmez (6) misin nazarıñı yukarı eyle senüñ başuñ üzre Cibrīl 'aleyhisselām (7) tırub baña yüz dürlü delīl oldı didükde tekrār vālidesi su'āl idüb

(3230)(8) *Beyt*

Guft mībīnī tu guftā ki belī

Berseret tābān çü bedr-i kāmīlī

(3231)(9) *Beyt*

Mībiyāmūzed merā vaşf-ı Resūl

Z'ān 'ulüvvem mīrehāned z'īn süfūl

(10) ey tıfl sen görür misin didi ma'şum belī görürüm didi başuñ üzre (11) yaldarıcı bir kāmīl-i bedr ay gibi baña Hāzret-i Resūlallāhuñ vaşf-ı pākin (12) öğredüb ululuk ve āzimet ile beni bu alçaklıktan kırtarır ya'nī beni (13) esfelden hālāş idüb 'uluvva nā'il iden ta'līm-i Hāzret-i Cibrīldür (14) diyü edā-yı kelīmāt-ı faşihā eyledükde

(3232) *Beyt*

Pes Resūleş guft ey tıfl-ı razī'

(15) *Çist nāmet bāz gū vü şev muṭī'*

Hāzret-i Resūlallāh 'alehisselām (16) aña hıṭāb buyurub ey süd emen ma'şum senüñ aduñ nedür beyān (17) idüb bize muṭī' ol diyü buyurdukdā

(3233) *Beyt*

Guft nāmem Hāq pīş 'Abdul'azīz

(18) *'Abd-i 'Uzzā pīş-i īn yek müşt hīz*

yā Resūllāh benüm ‘indullāh (19) ‘Abdul‘azīzdür bu bir avuc nesne ‘indinde ‘Abd-i ‘Uzzādur ya‘nī bir avuc (20) tobraḳ ve ḥas u ḥāṣāk maḳūlesi kāfirlerüñ ‘indinde egerçi nāmum ‘Uzzādur (21) velīkin

(3234) Beyt

Men zi‘Uzzā pāk u bīzār u berī

Ḥaḳḳ-i ān ki dādet īn peygamberī

(22) ben ‘Uzzā didükleri şanemden pāk u bīzār u berīyüm yā Resūl-ı güzīn saña (23) bu peğamberluḡı viren zāt-ı pāk-i bīçün haḳḳıçün diyüb

(3235) Beyt

(24) Kūzekī dü māhe hem çun mäh-ı bedr

Ders-i bāliḡ gufte çün aṣḥāb-ı şadr

(25) iki aylıḳ ma‘şüm bedr ay gibi bāliḡ dersin söyledi şadr şāhibleri gibi

(3236) Beyt

(26) Pes ḥanūṭ ān dem zicennet derresīd

Tā dimāḡ-ı tıfl u māder bū keşīd

(27) pes ol demde cennetden bir rāyiḥa-yı ṭayyibe iriṣdi şöyle ki ma‘şüm ve vālidesinüñ [256a] (1) dimāḡı rāyiḥa çekdi andan soñra

(3237) Beyt

Her dü mīḡuftend k’ezḥavf-ı sukūṭ

(2) Cān sipurden biḥ ber’īn būy-ı ḥanūṭ

her ikisi söyledi sukūṭ ḥavfindan cān teslīm (3) yegdür bu ‘ıṭr-ı laṭīf rāyiḥası ile diyü tıfl-ı māder tekellüm iderlerdi zīrā

(3238) Beyt

(4) Ān kesīrā k’eş mu‘arref Ḥaḳ buved

Cāmīd u nāmīş şad şaddaḳ zened

ol kimesneye (5) ki anuñ mavfı Hax Te‘alā hazretleri olur cāmid ü nāmī aña yüz
saddağ urur ve dağı

(3239) (6) Beyt

Ān kesirā k’eş Hudā hāfız buved

Murğ u mähī mer verā hāris şevēd

(7) bir kimesneniñ Hazret-i Allāha hıfz idicisi olur kuş ve balık aña (8) bekcisi olur
ya‘nī hıfz-ı ilāhīde olan zāt-ı kerīmüñ kuşlar ve balıklar (9) pāsbān u hārisi olurlar

**Rubūden-i ‘uqāb müze-yi Resūlrā ‘aleyh (10) ve burden derhevā ve nigūn kerdn ve
ezmūze mār-ı siyāh fūrū uftāden**

(11) ol şehsüvār-ı vāşilīn ol pīşvā-yı kāmīlīn ol rehber-i nūr-ı yaqīn (12) ol çāresāz-ı
‘āşikīn ol kāmīkār u kāmīn cenāb- Hazret-i (13) Mevlānā kaddese sırahu hazretleri
bu sürh-i şerīfde Hazret-i Resūlullāhuñ (14) şallāhu ‘aleyhi vesellem mübārek
idüklerin ‘uqāb kapup ve hevāya (15) iletüb hevādan edigi tersine döndürdükde
içinden siyāh (16) yılan düşdigi kışsa-yı pürhişseyi beyān idüb buyururlar ki

(3240) Beyt

(17) Ender’īn būdend k’āvāz-ı şalā

Muştafā bişnīd ezsüy-ı ‘ulā

(3241) [Beyt]

Hvāst ābī (18) vü vuzūrā tāze kerd

Dest ü rūrā şust ü z’ān āb-ı serd

(3242) [Beyt]

Her dü pā (19) şust u bemūze kerd rāy

Mūzerā bürbūd yek müze-rübāy

bunuñ içinde (20) idiler ya‘nī sürh-i sālifede zıkr olınan ıtıfl-ı rağı‘ün kendüye ve vālide- (21) sine ihsān u ikrām olınan feyz ü ‘ināyet ahyānında ‘ālem-i bālādan (22) Hāzret-i Muştafā ‘aleyhisselām salā āvāzın istimā‘ idüb bir şu taleb (23) buyurub vüzüların tāze eylediler ve mübārek ellerin ve münevver yüzlerin ol (24) şovıķ şu ile yuyub mübārek iki ayaķların yudılar ve edik giymek mülāhaza (25) buyurduķlarında mübārek ediklerin bir edik ķapıcısı ķapdı ya‘nī

(3243) Beyt

(26) *Dest sūyī mūze burd ān hoş hıṭāb*

Mūzerā bürbūd ezdesteş ‘uķāb

(27) ol hoş hıṭāb olan Resül-ı güzīn ‘aleyhisselām mübārek ellerin edik [256b] (1) tarafına iletdiler edigi mübārek ellerinden ‘uķāb ķapdı ‘uķāb şikārın añsızın (2) alan toĝana dirlermiş ya‘nī hāzret-i sulṭān ediklerin giymeleri için (3) edige el uzatduķlarında edigi ‘uķāb ķapub

(3244) Beyt

Mūzerā erder hevā (4) burd ū çü bād

Pes nigūn kerd u ezān mārī futād

edigi hevāya iletdi yil gibi (5) andan şoñra baş aşıĝı dönderdüķde andan bir yılan düşdi şöyle ki

(3245) Beyt

(6) *Derfutād ezmūze yek mār-ı siyāh*

Z’ān ‘ināyet şud ‘ukābeş (7) nıķḫ vāh

aşıĝı düşdi edikden bir siyāh yılan ol ‘ināyetden (8) ‘uķāb ol kāmīnūñ nıķḫ vāhı oldu

(3246) Beyt

Pes ‘uķāb ān (9) mūzerā āverd bāz

Guft hīn bistān u rev sūy-ı namāz

pes ‘uḳāb (10) o edigi girü getürdi didi işte⁵³¹ al ve yürü namāz cānibine diyüb

(3247) Beyt

(11) *Ezzarüret kerdem ĩn güstāḫiyi’*

Men z’edeb dārem űikeste űāḫiyi’

(12) bu küstāḫlığı zarüret itdüm ben edebden űikeűte űāḫlık tutarum (13) ey Resül-ı güzĭn velĭkin

(3248) Beyt

Vāy k’ü güstāḫ pāyĭ mĭnihed

(14) *Bĭzarüret k’eű hevā fetvā dihed*

vāy ol kimseye ki küstāḫ ayak ḳor (15) zarüretsüz ki aña hevā-yı nefsi fetvā virir ya‘nĭ güzĭde-yi maḫlūkāt ben bu küstāḫlığı (16) zarüretten itdüm benüm cürmümi ‘afv buyurursun vāy ol küstāḫa ki bu maḳule (17) vaż‘-ı belā-yı zarüret hevā-yı nefsiyle ide didükde

(3249) Beyt

Pes Resüleű (18) űükr kerd ü guft mā

ĩn cefā dĭdĭm u bĭd ĩn ḫod vefā

pes ḫazret-i Resül (19) ‘aleyhisselām űükr idüb buyurdılar ki biz bunı gördük bu ise ḫaḳĭkatde (20) vefā oldı zĭrā yā ‘uḳāb

(3250) Beyt

Mūze bürbüdü vü men derhem űudem

(21) *Tu ğamem burdü vü men derğam űudem*

edigi iletdüñ ve ben elemnāk oldum sen (22) ğamımı iletdüñ ve ben ğamda oldum űu cihetden ki

(3251) Beyt

Ger çı her ğaybĭ ḫudā mārā numūd

⁵³¹ Metinde “ ĩniűte” űeklinde yazılmıű ama kelime “iűte” olmalı.

(23) *Dil derān laḥza beḥod meşgūl būd*

egerçi Hāzret-i Allāh her gaybı bize gösterdi (24) gönül ol laḥzada kendüye meşgūl
idi yā ‘uḳāb buyurduklarında ‘uḳāb

(3252) (25) *Beyt*

Guft dūr eztu ki ğaflet dertu rust

Dīdenem ān ğaybrā hem ‘aks-i tust

(26) didi uzak senden ki ğaflet sende bitdi benüm görmem ol ğaybı hem senüñ (27)
‘aks-i pāküñdendür

(3253) *Beyt*

Mār dermūze bübīnem derhevā

[257a] (1) *Nīst ezmen ‘aks-i tust ey Muştafā*

edik içinde yıla[n] gördüm hevā (2) üzerinde degül senüñ ‘aksüñdür yā Muştafā
ya‘nī ‘uḳāb Resūl-ı (3) kā’ināta ‘aleyhisselām yā ḥabīb-i Ḥudā ḥāşā ki senüñ zāt-ı
pāküñe (4) ğaflet gele benüm ol ğayrı gördüğüm senüñ ‘aks-i pāküñdür yoḥsa
benüm (5) hevā üzre edik içinde yılan görmek şanımdan degül senüñ ‘aks-i (6)
münevveriñdendür yā Muştafā diyüb beyān-ı taḥkīke ‘azīmet idüb (7) buyururlar ki

(3254) *Beyt*

‘Aks-i nūrānī heme rüşen buved

‘Aks-i zulmānī (8) heme gülḥen buved

nūrānī ‘aks dükeli aydınlık olur zulmānī ‘aks (9) degül gülḥen olur ğāfilmebāş

(3255) *Beyt*

‘Aks-i ‘abdullāh heme nūrī buved

(10) *‘Aks-i bīġāne heme kūrī buved*

‘abdullāhuñ ‘aksi dükeli nūra mensüb (11) olur bīġānenüñ ‘aksi dükeli körlüğe
mensüb olur ya‘nī mü‘min-i (12) muvaḥḥid şoḥbetinden ḳalbde nūr u sürür ḥāşil

olur kâfir-i mu‘ânid şöhetinden (13) körlük ve dürlük hicâbı hâşıl olur dimek ola
Vallâhu Te‘âlâ a‘lem

(3256) (14) *Beyt*

‘Aks-i her kesrâ bidân ey cân bübîn

Pehlû-yı cinsî ki (15) h‘vâhî mînişîn

her kesûñ ‘aksini bil ey cân gör istedigüñ (16) cinsûñ yanında otur

Vech-i ‘ibret giriften ez’în hikâyet (17) ve yaqîn dânisten ki inne ma‘a’l-‘usri yusran

ol mübeyn-i tārîk-i (18) hedâ ve ol rehnümâ-yı rāh-ı şafâ ve ol baħr-ı ‘inâyet ü vefâ

ve ol (19) şems-i âsmân cûd u sehâ cenâb-ı Ğazret-i Mevlânâ kudde surrahu (20)

ħazretleri bu sürh-i şerîfde bu hikâyeden ‘ibret vechin tutub (21) ve yaqîn bilmek ki

taħkîkan ‘usr u yusr ile oldıĝın beyân idüb (22) buyurlar ki

(3257) *Beyt*

‘İbrestest in kışşâ ey cân mer turâ

(23) *Tâ ki râzî bâşî derħükm-i Ğudâ*

ey cân bu kışşâ saña ‘ibrestdür tâ ki Ğükm-i (24) kaçâ-yı Ğaħka râzî olasın ya‘nî ‘uqâb

ve müze kışşası Ğükm-i kaçâyâ (25) râzî olmak için saña ‘ibrestdür

(3258) *Beyt*

Tâ ki zeyrek bâşî vü nîkû gümân

(26) *Çün bübînî vâkı‘a-yı bed nâgehân*

tâ ki zeyrek olasın olasın ve zannuñ eyü ola (27) nâgehân bir yaramaz vâkı‘ gördigüñ

ħinde ya‘nî bir miħnet ü zaħmete giriftâr [257b] (1) oldıĝında anı eyü zann itmege

zeyrek olursun ve elem ü ıztırâb çekmeyüb (2) şöñi Ğayrdur dirdin şöyle ki

(3259) *Beyt*

Dîĝerân gerdend zerd ezbîm-i ân

(3) *Tu çü gül Ğandân geh-i sūd u ziyân*

ğayrlar şaru oldılar anuñ kórkusundan (4) sen gül gibi gülici olduñ fā'ide ü zarar
vaqtinde ya'nī ey sālīk-i rāh-ı (5) Hudā sen bu kışsa-yı pürhişşeden 'ibret alub
zeyreklik taşşıl idüb (6) nīkū zann olmağ ele getirürsün ğayruñ zarar zamānında
ğam u endūhdan (7) beñzi şaru renk fā'ide ü zarar 'inde berāber olub gül gibi
hemāre (8) ħandān olursun

(3260) Beyt

Z'ān ki gül ger berg bergeş mīkenī

(9) Ħande negzāred negerded münseñī

zīrā güli eger yaprağ yaprağ kóparırsañ gülmeden (10) geçmez ve münħanī olmaz
ya'nī me'a şiddeti ve'l-zaħmeti țarave ü ħandeden (11) fāriğ olmayub

(3261) Beyt

Gūyed ezħārī ħīrā ufem beğam

Ħanderā men ħod zihār (12) āverdeem

dir ki dikenden ötüri niçün ğama düşerüm ben ħod gülmegi (13) dikenden
getürmişüm ya'nī baña bu leťāfet ħāre mükārenetümden ħāşıldur (14) dir imdi
ğāfilmebaş ki

(3262) Beyt

Her ħi eztu yāve gerded ezķazā

(15) Tu yaķīñ dān ki ħarīdet ezbelā

her ne ki senden zāyi' olur ķazādan (16) sen yakın bil ki seni belādan şatun aldı ya'nī
ķazādan her ne zarar ki (17) saña işābet eyleye ol zarar seni belādan ħıfz idüb perde
olur (18) zinhār ol țarara elem çekmeyüb belki ħıfz idüb sürür eyle ki zīrā

(3263) Beyt

(19) Me't-taşavvuf ķāle vicdānu'l-ferāħ⁵³²

Fi'l-fu'ādi 'inde ityāni't-terāħ

⁵³² Metinde "ferāğ" şeklinde yazılmış ama kelime "ferāħ" olmalı

(20) taşavvuf nedür didi albde fera bulmadur am u ua geldii vat (21) yanı ehl-i sülükdan bir salik Şeyhine taşavvuf nedür diyü sual (22) ol aziz zamet ü minet vatinde albde fera bulmadur diyü cevab (23) buyurmuşlar imdi izā kane keزالik

(3264) Beyt

n kabeŐrā uabi(24) dn ki ü

Derrubüd n müzerā z'n nı hū

ol uabi yanı (25) azā-yı ilhınun derd ü minet ü azabımı uab bil ki ol (26) apdı edigi ol güzel hūyludan ey salik minet ü zameti hemn (27) ol uab mnendi bil ki ol zıŐanun edigin apdı

(3265) Beyt

[258a] (1) T rehned pŐr ezzahm-ı mr

Ey hūnuk alı ki bŐed bıgubr

t ol (2) zt-ı kerimūn mbrek ayaın yılan zamından urtarsun iun (3) ey saadetli al ki ol ubarsuz ola yanı zihı sab ol al ki (4) bu manyı byle fehm idüb alyık-ı ubrile mūŐ omaya zır

(3266) Beyt

(5) Guft lte'sev al m ftekum

n ete's-sirnu ve'rd Őtekum

(6) H Teal hzreti emr idüb buyurdı ki mazūn olma sizden fevt olan (7) Őeylerūn üzerine eger gelürse de urd ve ihlak iderse de sizūn (8) oyunlarıuzu ki urn-ı Kerimde "Likeyl te'sev al m ftekum"⁵³³ buyurulmuşdur zır (9) emrūn byle olduı

(3267) Beyt

K'n bel def'-i belh-yı bzür

⁵³³ "Elinizden ıkana üzölmeysiniz." (Hadid 57/23)

(10) *V'ān ziyān def'-i ziyānhā-yı sūtürğ*

ol belā 'azīm belālaruñ def'idür (11) ve ol ziyān kebīr ziyānlaruñ men'idür ya'nī her belā vü miḥnet ü elem ki 'abde (12) işābet ider nice belā vü ziyānlaruñ def' ü men'ine bā'ışdür aña elemnāk (13) olmayub belki sālīke şükr idüb feraḥnāk olmağ lāzımdur

İstid'ā-yı (14) ān merd ezMūsā 'alehi's-selām zebān-ı behāyim bā ṭuyūr

ol şehsüvār-ı evliyā (15) ol sürür-ı ehl-i 'ilā ol dāver-i fermān-ı revā ol raḥmān-ı kibriyā (16) ol vāriş-i fahr-ı verā cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazretleri bu sürḥ-i şerīfde (17) ol merdüñ Ḥazret-i Mūsā 'aleyhisselāmdan ḥayvānāt yāḥūd ṭuyūruñ lisān- (18) ların öğrenmek için istid'ā eylediği ḳışşa-yı pürḥişşeyi beyān idüb (19) buyurlar ki

(3268) Beyt

Guft Mūsārā yekī merd-i cüvān

Ki biyāmüzem zebān-ı cānverān

(3269) [Beyt]

(20) Tā buved k'ezbāng-ı ḥayvānāt u ded

'İbretī ḥāşıl kunem derdīn-i ḥod

(3270) [Beyt]

Çün (21) zebānhā-yı benī Ādem heme

Derpey-i ābest ü nān u demdeme

(3271) [Beyt]

Bū ki ḥayvānātrā (22) derdī diger

Bāşed eztedbīr-i hengām-ı güzer

bir cüvân yigit Hâzret-i Mūsâ ‘aleyhis- (23) selâma baña cânverler lisânın öğret ola ki hayvânlar ve yırtıcılar sadâsından (24) kendi dînümde bir ‘ibret hâşıl ideydüm çünkü dükeli Âdem oğlanınıñ dilleri (25) şu ve etmek ve nizâ‘ ardındadır ola ki hayvânâtda bir gayrı derd ola da (26) geçit vaqti tedbîrinde ola ya‘nî anı öğrenmekle dîn ü dünyâma fâ‘ide (27) hâşıl ola didükde

(3272) Beyt

Guft Mūsâ rev güzer kun z’în heves

[258b] (1) *K’în haţar dâred besî derpiş ü pes*

(3273) [Beyt]

‘ibret ü bîdâri ezYezdân taleb

(2) *Ne kitâb v’ezmağâl u harf u leb*

Hâzret-i Mūsâ ‘aleyhisselâm (3) ol cevâb-ı hitâb buyurub geç bu hevesden zîrâ bu hevesüñ önünde ve (4) ardında çok korku vardır ‘ibreti ve uyanıklığı Hâzret-i Allâhdan taleb eyle (5) yoğsa kitâb u mağâl u harf u lebden taleb eyleme diyü naşîhat (6) ü pend dilpezîr buyurdıklarında

(3274) Beyt

Germter şud merd z’ân men‘eş ki kerd

(7) *Germter gerded hemî ezmen‘ merd*

harâretlürek oldı men‘ kelîmullâhdan ol (8) yigit men‘den Âdem germter olur ya‘nî “Elmer^u harişun limâ men^{‘534} kavlı-i şerîfince (9) hevâsı gâlib olub

(3275) Beyt

Guft ey Mūsâ çü nûr-ı tu bitâft

(10) *Her çi çîzî bûd çîzî eztu yâft*

⁵³⁴ “Kişi yasaklanan şeyi çok ister.”

(3276) [Beyt]

Mer merā maḥrūm kerden z'īn murād

[Lāyık-ı luḫfet nebāşed ey cevād]⁵³⁵

(3277) [Beyt]

(11) *İn zamān kâ'im maḳām-ı Hâḳ tuyî*

Ye's bâşed ger merā māni' şevî

(12) didi yâ Mūsâ senüñ nur-ı pāküñ pertevendâz olaldan her şey' ḫaḳîr senden (13)

bir göz menfa'at buldı beni bu murâddan maḥrūm eylemek senüñ luḫf u (14)

keremüne lâyık olmaz ki bu zamān Hâḳ Te'ālâ ḫazretinüñ kâ'im maḳāmı senüñ zat-ı

(15) şerîfündür benüm murāduma eger māni' olursañ baña ğam u endüh ḫâşıl olur

(16) didükde

(3278) Beyt

Guft Mūsâ yâ Rab İN merd-i selīm

Suḫre kerdesteş (17) meġer div-i racīm

(3279) [Beyt]

Ger biyāmūzem ziyānkāreş buved

V'er neyāmūzem dileş bed mîşeved

(18) Ḥazret-i Mūsâ 'aleyhisselām dergāh-ı 'izzet bārīde münâcât idüb (19) İlähî bu

selīm Ādemi 'acābâ şeyṭān mı temeşḫur eyledi ki eger ṭaleb itdigi (20) lisānı

öğredirsem işi ziyān olur ve eger öğretmez isem gönli maḫzūn (21) u melül olur diyü

Ḥazret-i Hâḳḳa tazarru' eşnāsında vaḫy-ı İlähî vārid olub

(3280)(22) Beyt

Guft ey Mūsâ biyāmūzeş ki mā

⁵³⁵ Bu dize müstensih tarafınan unutulmuştur.Eksik dize, Adnan Karaismailoğlu ve Derya Örs'ün hazırladığı "Mesnevî-i Ma'nevî" isimli eserden tamamlanmıştır.

Red nekerdīm ezkerem hergiz du‘ā

(23) yā Mūsā öğret diyü fermān buyurub ki bizüm cenāb-ı ‘izzet ü ‘azimetimiz (24) keremden du‘āyı ašlā redd eylememişüz diyü şerefyāb-ı kıbāb-ı hiṭāb-ı müsteṭāb (25) buyurduklarında Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhisselām güftār bāgirdāra rünümā buyurub
(3281) (26) *Beyt*

Guft yā Rab ū peşīmānī ḥured

Dest ḥāyed cāmeḥārā berdered

(3282) (27) [*Beyt*]

Nīst ḳudret her kesīrā sāzvār

‘Acz bihter māye-yi perhīzkār

[259a] (1) ilāhī bu za‘ifümüz peşīmānlık yir elin çenber yırtar düzüb getürmege (2) her kesüñ ḳudreti yoḳdur perhīz-i kārūñ sermāyesi ‘acz olmaḳ eyürek (3) diyü münācāt u niyāz eyledi pes bu eclden cenāb-ı Ḥazret-i Ḥudāvendi- (4) gār ‘acz ü fakruñ leṭāfet ü şānı ḥaḳīḳatin beyān idüb buyururlar ki

(3283) (5) *Beyt*

Faḳr ez’īn rū faḥr āmed cāvidān

Ki betaḳvā mānd dest-i nāresān

(3284) (6) [*Beyt*]

Z’ān ğinā vü z’ān ğānī merdūd şud

Ki ziḳudret şabrhā pedrūd şud

(3285) (7) [*Beyt*]

Ādemīrā ‘acz u faḳr āmed emān

Ezbelā-yı nefis-i pürḥurş u ğamān

(3286) [Beyt]

Ān ğam (8) *āmed z'ārzūhā-yı fazūl*

Ki bedān hū kerdeest ān şayd-ı ğūl

(3287) [Beyt]

Ārzū-yı (9) *gil buved gilḥ vārerā*

Gülşeker negvāred ān biçārerā

ey sālîk-i rāh-ı (10) dīn işte imdi faḫr bu yüz[den] ebedi faḫr geldi ki taḫvāda ḫaldı irişmeyen (11) el andan ötüri ğinā u ğanī merdūd oldı ki ḫudret olduğından (12) şabrlar vedā' oldı Ādem oğlana 'aciz ü faḫr emān geldi hırş u ğamlar (13) ile tolu bu nefsi denī belāsından zīrā insāna ğam-ı bīma'nā ārzūlardan (14) geldi ki ğūl şaydı olan nefsi ḫabīs anlara mu'tād itmişdi (15) ya'nī nefsi denīnūñ mu'tādı zuḫur itmediğinden ğamnāk u elemnāk olur (16) şu vechle ki tobraḫ yiyicide tobraḫ ārzusı olur ol biçāreye gülşeker (17) siñmez ya'nī tenūñ ārzūları ki ḫāke mensüb müştebihātdur müştebihāta (18) mu'tād olub ezvāḫ-ı rūḫānīden bīḫaber olduğundan mu'tādı noḫşān (19) pezīr olduğundan şabr itmeyüb ğamnāk olur ammā derūnı nūr-ı īmān u īḫān (20) ile pürenvār olan aşḫāb-ı sa'ādet

Ezberā-yı kām-ı dünyā hişrā ğamġin (21) *mekun*

Puşṫ pā zen ber dü 'ālem destrā bālīn mekun

Naḫl-ı tu ḫayr-ı tu (22) *behr-i bostān-ı dīgerest*

*Rişe muḫkem derzemīn-i 'āriyet çenīn mekun*⁵³⁶

(23) buyurub belki dünyālîḫları noḫşān olduğundan şafā u sürür üzre (24) olurlar

Vaḫy āmeden ezḤaḫ Te'ālā beMūsā 'aleyhi's-selām ki biyāmūzeş (25) çīzī ki istid'ā mīkuned yā ba'zī ezān

⁵³⁶ “Dünya malı için kendini üzme; ayağınla alemini it, kolu baĝlı durma; senin hayrın, senin kökün başka bostanadır; kökünü başkasının yerine sabitleme.”

ol mürşid-i vaḥy-i eفزān (26) ol pādīşāh-ı rāhdān ol ḳambān-i kāmran ol sākī-yi dil teşnegān (27) ol dest-gīr-i ‘āşīḳān cenāb-ı Ḥāzret-i Mevlānā bu sūrḥ-i şerīfde [259b] (1) Ḥāzret-i Mūsā ‘aleyhisselāma ḳabl-i ḥāzretten istid‘ā eylediḡi nesneyi (2) aña ögret yāḥūd ṭaleb itdiḡınıñ ba‘zın ögret diyü vaḥy-i ilāhī (3) geldiḡın beyān idüb buyururlar ki

(3288) Beyt

Guft Yezdān tu bidih bāyest-i ū

(4) Berguşā deriḥtiyār ān dest-i ū

Ḥāzret-i Allāh emr ü fermān idüb (5) Mūsā ‘aleyhisselāma buyurdı ki sen i‘ṭā ile aña geregini iḥtiyār içinde (6) aç anuñ ol elini ya‘nī yā Mūsā çünki kendi ṭālibdür ṭaleb itdiḡi nesne- (7) yi iḥtiyār-ı cüz‘iyesi mücebince aña ta‘līm eyle zīrā

(3289) Beyt

İḥtiyār āmed (8) ‘ibādeṭrā nemek

V’er ne mīgerded benāḥ^vāh īn felek

iḥtiyār (9) ‘ibādeṭüñ ṭuzı yoḥsa bu felek istemeksizin döner ya‘nī (10) felegüñ devrānında iḥtiyārı yoḡdur ḥikmet-i bālīḡe Ḥāzret-i Haḳḳ ile (11) devr ider kendünüñ iḥtiyārsuz pes ol eçlden

(3290) Beyt

(12) Gerdiş-i ūrā ne ecr ne ‘iḳāb

K’iḥtiyār āmed hüner vaḳt-ı ḥesāb

(13) anuñ devrānına ne ecr ü şevāb ve ne ‘azāb u ‘iḳāb vardur zīrā ḥesāb vaḳtinde iḥtiyār hüner geldi ya‘nī benī Ādemüñ fażīleti (15) iḥtiyār-ı cüz‘iyesin ‘ibādāt u ṭā‘āta şarf itdiḡünden vaḳt-ı (16) ḥesābda hünermend olub cennāt-ı ‘ālīyāne lāyīḳ oldu ammā iḥtiyār-ı (17) cüz’lerin zıddına şarf idenler ‘azāb u ḳahr-ı Ḥudāya müsteḥaḳ oldılar (18) feizā kāne kezalik

(3291) Beyt

Cümle ‘âlem hod müsebbih âmedend

(19) *Nîst ân tesbîh-i çîzî müzdmend*

cümle ‘âlem hod müsebbih geldiler lîk (20) cebrî halk maḥrûm ḳaldılar ya‘nî
“Yusebbihu lillâhi mâ ff’s-semâvâti ve mâ ff’l- (21) arḍ⁵³⁷ muḳteżâ-yı ḥikmet
ḳırânınca tesbîh ü taḳdîs bārîden aṣlâ (22) bir mevcûd ḥâli olmayub ehl-i cebrüñ
tesbîhleri kendülere fâ’idelü (23) degüldür şü eclden ki meşelâ

(3292) *Beyt*

Tîġ derdesteş nih ez‘aczeş biken

(24) *Tâ ki ġâzî gerded ü yâ rāhzen*

eline kılıç vir anı ‘aczen ḥalâş eyle (25) tâ ki ol kimesne ġâzî olsun yâḥûd yol urucı
olsun ya‘nî bir kimesne- (26) de âlet olmaduḳça bu iki keyfiyyetden ‘aczi mukarrer
âleti olduḳda behr-i ḥâl (27) yirinde müstaḳir olur

(3293) *Beyt*

Z’ân ki kerremnâ şud Âdem z’ihtiyâr

[260a] (1) *Nîm zerbûr-ı ‘asel şud nîm mâr*

zîrâ benî Âdemüñ “Ve leḳad kerremnâ⁵³⁸ ḥiṭâbına müsteḥaḳ (2) olduġı ihtiyârdandur
öyle olunca nıṣfı bal arısı olub nıṣfı yılan oldu ki

(3294) (3) *Beyt*

Mü’minân kân-ı ‘asel zenbûrvâr

Kâfirân hod kân-ı zehrî hemçü mâr

(4) mü’minler naḥl mânendi ‘asel ma‘deni oldılar kâfirler ise zehr kânı oldılar
ḥayyât (5) mânendi

(3295) *Beyt*

Z’ân ki mü’min ḥurd bugzîde nebât

Tâ çü naḥlî geşt rîḳ-i (6) ü ḥayât

⁵³⁷ “Göklerdeki ve yerdeki her şey Allah’ı tesbih eder.” (Cuma 62/1), (Tegabun 64/1)

⁵³⁸ “Andolsun, biz insanoğlunu şerefli kıldık.” (İsra 17/70)

zîrâ mü'min güzîde nebâtât ekl idüb anuñ lü'abı naḥl (7) mānendi ḥayāt oldı

(3296) Beyt

Bāz kāfir ḥurd şerbet ezşadīd

Hem zikūteş (8) zehr şud dervey pedīd

girü kāfir şadīdden şerbet yiyüb hem kendi (9) azıgından zehr āşkār oldı bu ebyāt-ı erba'nuñ ma'nā-yı (10) taḥkīkleri sūre-yi Tegābūn olan bu āyet-i kerīmenüñ tefşīr-i 'ināyet-i (11) iḥsānından hüveydādur kāvlühü Te'ālā *"Huvellezī ḥalaḳakum fe minkum kāfirū ve minkum mu'min (12) Vallāhu bimā ta'melūne başīr"*⁵³⁹ elāyetihi

(3297) Beyt

Ehl-i ilhām-ı Ḥudā 'aynu'l-ḥayāt

(13) *Ehl-i tesvīl-i hevā semmü'l-memāt*

Ḥāzret-i Allahuñ vaḥy ü ilhāmı aşḥābı (14) 'ayn-ı ḥayāt-ı ebedīdürler hevāyı tezyīn iden erbāb-ı zehr-i kātildürler pes (15) imdi ey sālīk-i rāh-ı Ḥaḳ

(3298) Beyt

Dercihān in medḥ u sabbāş u zihī

(16) *Z'ih̄tiyārest u ḥifāz-ı āgehi*

cihānda bu medḥ ü şenā u taḥsīnler ih̄tiyār- (17) dandur ve āgāhlık ve ḥifzlar cümlesi ih̄tiyārdandur ki meşelā

(3299) Beyt

(18) *Cümle rindān çün ki derzindān tevend*

Muttaḳī vü zāhid ü ḥaḳḳ vān şevend

(19) cümle rindler çünki zindānda birikmişlerdür muttaḳī ve zāhid ü zākirdür ammā ol zühd ü (20) taḳvā anlara fā'ide eylemez elbette 'amellerine göre biḥasbi'ş-şer'i'l-mutaḥḥari cezāların (21) görürler böyle olunca gāfilmebaş ki

(3300) Beyt

⁵³⁹ "O, sizi yaratandır. Böyle iken kiminiz kāfir, kiminiz mü'mindir. Allāh, yaptıklarımızı hakkıyla görendir." (Tegabun 64/2)

Çün ki kudret reft kāsîd şud ‘amel

(22) *Hîn ki tâ sermāye nestāned ecel*

(3301) [Beyt]

Ƙudretet sermāye-yi sūdest hîn

(23) *Vaqt-i kudretrā nîgeh dār u bübîn*

çünkü kudret gitdi ‘amel kāsîd oldı (24) ecel sermāyeñi almadın şaķın zîrā kudretüñ fā’ideñ sermāyesidür (25) ğāfil olma kudret vaqtini hıfz idüb nazār eyle ya’nî ‘ömrüñi Ƙazret-i Allāh (26) ķullığına şarf eylede fā’ide ve iyilüği görür zîrā

(3302) Beyt

Ādemî berħing-ı kerremnā sūvār

(27) *Derkef-i derkeş ‘inān-ı ihtiyār*

benî Ādem keremnā keħîline sūvār olub [260b] (1) idrāki ayasında ihtiyār dizgini vardur ya’nî esb-i sūvār kimesne nitelim (2) esbini ‘ināyetle taşarruf iderse kezalik benî Ādem daħı vücüd esbini ‘inān-ı (3) ihtiyārile mutaşarrıfdur pes aħvāl böyle olduğı ecluden

(3303) Beyt

(4) *Bāz Mūsā dād pend ūrā bemihir*

Ki murādet zerd ħvāhed kerd çihir

(3304) (5) [Beyt]

Terk-i ĩn sevdā büğü v’ezĦaķ biters

Dīv dādest berāy-ı mekr ders

(6) ğirü Ƙazret-i Mūsā ‘aleyhisselām maħabbetle aña naşîhat virüb senüñ (7) murāduñ yüzüñi şaru itmek ister Ħaķ Te‘ālā ğazretlerinden ğavf idüb bu söz anuñ (8) terkin söyle saña mekr itmek için şeytān ders virmiş ya’nî senüñ (9) bu talebüñ

ve ārzūñ ḥaḳḳānī degül şeyṭānīdür bu hevesden ferāgat eyle (10) diyü aña nuş u
pend-i dilpezīr buyurdılar

Ḳāni‘ şuden-i ān ṭālib beta‘lim-i zebān-ı (11) murğ-ı ḥānegī vü seg ve icābet-i Mūsā
‘aleyhi’s-selam

(12) ol sulṭān-ı iḳlīm-i beḳā ve ol na‘īm-i bāḳīde pādişāhā ve ol (13) vāriş-i güzīde-yi
her dü serā ve ol şehsüvār-ı evliyā Cenāb-ı Ḥāzret-i (14) Mevlānā ḳuddise sırrahu bu
sürḥ-i şerīfde o ṭāliben ev ḳuşı diliyle köpek dili (15) ta‘līmine ḳanā‘at idüb Ḥāzret-i
Mūsā ‘aleyhisselāmuñ icābet buyurduḳlarını (16) beyān idüb buyururlar ki

(3305) Beyt

Guft bārī nuṭḳ-ı seg k’ū berderest

(17) *Nuṭḳ-ı murğ-ı ḥānegī k’ehl-i perest*

ol ṭālib-i zebān-ı hayvānāt olan (18) kimse Mūsā ‘aleyhisselāma bārī köpek nuṭḳı
köpek nuṭḳı ki ḳapudadır ve ev ḳuşı lisānı ki (19) ḳanad ehlidür bu iki nev‘
ḥayvānātuñ lisānların baña ta‘līm eyle didi

(3306) Beyt

(20) *Guft Mūsā hīn tu dānī rev resīd*

Nuṭḳ-ı ĩn her dü şeved bertu pedīd

(21) Ḥāzret-i Mūsā ‘aleyhisselām gāfil olma sen bilirsin yūri irişdi bu ikinüñ (22)
nuṭḳı saña āşḳāre olur diyü buyurduḳda ḥerīf gidüb ertesi gün

(3307)(23) Beyt

Bāmdād ān ezberāy-ı imtiḥān

Īstād ū muntazır berāstān

(24) ‘ale’s-seḥr imtiḥāndan ötüri kendi eşiki üzerinde muntazır ṭurdı

(3308) Beyt

(25) *Ḥādime sofrā beyefşānd u futād*

Pāre-yi nān-ı beyāt āsar-ı zād

hādime sofra (26) silkti ve düşdi bir kırı etmek pāresi zād eserlerinden ya'nī
mezbūruñ (27) hādimesi sofra silküb sofradan bir etmek pāresi düşdükde

(3309) Beyt

[261a] (1) *Derrubūd ānrā ḥorūsī çun girev*

Guft seg kerdī tu bermā zulm rev

anı bir ḥorūs (2) rehn kapdı bu kerre köpek ḥorūsa 'itāb idüb sen bize zulm (3) itdün
yüri ey sitemger zālīm ḥorūs diyüb

(33410) Beyt

Dāne-yi gendüm tuvānī⁽⁴⁾ ḥurd u men

'Ācizem ezdāne ḥurden dervaṭan

(3311) [Beyt]

Gendüm ü cevra vü bākī-yi ḥubüb

(5) Mītuvānī ḥurd u men ne ey ṭarüb

(3312) [Beyt]

Īn leb-i nānī ki kısm-ı mās̄t nān

(6) Mīrubāyī Īn ḳadarrā ezsegān

sen buğday dānesi yimege ḳādırsın (7) ben mekāminde dāne yimeden 'ācizüm
buğday dariya vesā'ir dāneleri sen (8) yimege ḳādir olub ben degülüm ey ṭarabnāk
ḥorūs bu bir dilim etmek ki bizüm (9) ḳısmetimüzdür bu miḳdārı köpeklerden
ḳaparsın ey yazık senüñ şān (10) u şöhretine diyü köpek ḥorūsa ḥiṭāb-ı bā'itāb
eyledükde

Cevāb-ı (11) guften-ı ḥorūs sengrā

ol şehsüvār-ı imdād-ı ʿirfān ve ol pādişāh-ı (12) iklīm-i cān ve ol erikeārā-yı mülk
beķā-yı sultān Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu (13) ḫazretleri bu sūrḫ-i şerīfde
ḫorūsūñ kelbe cevāb söylemesin beyān idüb (14) buyururlar ki

(3313) Beyt

Pes ḫorūseş guft ten zen ğam meḫūr

Ki Ḥudā bidhed(15) *ʿivāz zʿīnet diĝer*

pes ḫorūs kelbe didi epsem ol ğam yime ki Ḥazret-i (16) Allāh saña bundan ğayrı
ʿivāz virür

(3314) Beyt

Esb-i ĩn ḫ^vāce seķaṭ ḫ^vāhed şuden

(17) *Rūz-ı ferdā sīr ḫūr kem kun ḫazen*

bu efendiniñ atı helāk olsa gerek yarınki ğün (18) ṭoķ bīmaḫzūnluk eyleme zīrā

(3315) Beyt

Mer segānrā ʿıyd bāşed merg-i esb

(19) *Rūzi-yi vāfir buved bīcehd ü kesb*

köpeklere at ölüsi bayrām olur ziyāde (20) rızķ ḫāşıl olur cehd ü kesbsüz ey seg
didükde

(3316) Beyt

Esbrā büfruḫt(21) *çün bişnīd merd*

Piş-i seg şud ān ḫorūseş rūy-ı zerd

atı şatdı (22) çünki işitdi ol yigit köpek öñünde ol ḫorūs yüzi şaru oldı yaʿnī (23)
ḫorūs ol kelām-ı ḫorūsı istimāʿ itmekle atın şatub ḫorūs kelbden (24) ḫicāb itdi
ammā

(3317) Beyt

Rūz-ı diĝer hem çünan nānrā rubūd

Ān ḫorūs(25) *u seg berʿü leb berguşūd*

irtesi gün ancılayın etmegi ħorūs kapub köpek (26) anuñ üzerine tudağ açdı böyle diyü ki

(3318) *Beyt*

K'ey ħorūs-ı 'işvedih çendin dürüg

(27) *Ẓālīmī vü kâzibī vü bîfürüg*

(3319) [*Beyt*]

Esb k'eş guftī sekaṭ gerded kucāst

[261b] (1) *Kūr-ı aḫter-gūy maḫrūmī zirāst*

ey 'işve virici ħorūs niçeye biri bu (2) yalan zālīm ve kâzib ve nürsuzsun helāk olur didükde at kandedür toğrudan (3) maḫrūm bir kör müneccimsin diyü köpek ħorūsa ḫiṭāb-ı bā'itāb itdükde

(3320) (4) *Beyt*

Guft ūrā ān ħorūs-ı bāḫaber

Ki sekaṭ şud esb-i ū cāy-ı diger

(3321) (5) [*Beyt*]

Esbrā büfruḫt u cest ū ezziyān

Ān ziyān endaḫt ū berdīgerān

(3322) (6) [*Beyt*]

Līk ferdā estereş gerded sekaṭ

Mer segānrā bāşed ān ni'met faḫaṭ

(7) ħorūs kelbe cevāb-ı bāşavāb idüb aña didi ki ey seg anuñ atı (8) ğayrı yirde helāk oldu zirā atı şatub ziyāndan şıçradı egerçi ol (9) ziyānı ğayrılar üzerine atdı velīkin

yarın atırđ helak olur ol ni‘met (10) ancak keklere olur diy hors kelbe haber virdkde

(3323) Beyt

(11) *Zd esterr fursd n ars*

Yft ezgm ve ‘z-ziyn n dem mais

(12) tiziye atırđ ol ars bey‘ idb gmdan ve ziyndan als olmak (13) buldđ ol vaqt ya‘n bir n als olub als oldu bu kerre

(3324) Beyt

(14) *Rz-ı salis guft seg bn ors*

Ey emr-i kzibn babl u ks

(15) uinci gn kpek ol orsa ta‘n u ten‘ idb ey avullu kslu (16) kezblarunđ didkde ors cevb virb

(3325) Beyt

Guft  bfruht (17) *esterr sitb*

Guft ferdye glm yed mub

didi ki ol (18) atırđ ‘acele ile satdı velkin ol zarar klesine ibet itdi yarın (19) klesi fevt olur

(3326) Beyt

n glm-i  bemred nn

Berseg u (20) *vhende rzend krb*

n anu glm lr krbs kpek ve dilenciler (21) zre ekmekler dkerler didkde

(3327) Beyt

n send  n glmer furht

(22) *Rest ezsrn u rur berfurht*

herif horüsdan bu kelâmi işitdükde (23) kölesini şatdı hüsrandan kurtulub yüzün
yalınlatdı ya'nî beşüş (24) u handân u ferahnâk olub

(3328) Beyt

Şükrihâ mikerd u şādihâ ki men

(25) *Restem ezse vâkı'a ender zemen*

(3329) [Beyt]

Tâ zebân-ı murğ u seg âmühtem

Dide-yi sū' (26) ü'l-kažarâ dühtem

şükrler idüb şādılıklar eylerdi ki ben zamānda (27) üç vâkı'adan halâş oldum kuş ile
köpek dilin öğrendin sū'ü'l-kažānuñ [262a] (1) gözin dikdüm ya'nî ben şu lisānları
öğretmekle kažānuñ gözin bağladum (2) baña kažā işābet idemez oldu diyü şādān u
tarabnâk oldu

(3) *Ḥacil gešten-i horüs piş-i seg besebeb-i dürüg şuden derān (4) se va'de*

ol āfitāb-ı izzet ve ol māhtāb-ı sādādet (5) ve ol deryā-yı bīpāyān-ı hikmet ve ol
neyyir-i iqbāl-ı bahş-ı keş ü kerāmet (6) cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā kudde sırrahu
ḥazretleri bu sürh-i şerīfde horüsuñ köpek (7) önünde üç kızını zāhir olduğundan
ḥacil olduğü kışşayı beyān (8) idüb buyururlar ki

(3330) Beyt

Rüz dıger seg maḥrūm guft

(9) *K'ey horüs-ı jājhā kü tāk u cüft*

(3331) Beyt

Çend çend āḥir dürüg u mekr-i tu

(10) *Ḥod neperred cüz dürüg ezvekr-i tu*

ertesi gün ol maḥrūm köpek ḥorūsa (11) ḥiṭāb idüb ey bīma'nā söz söyleyici ḥorūs
tek ve cüft kanı nice bir nice (12) bir āḥer senüñ ḥīle ile kızbüñ ki senüñ yalanından
kızbinden ğayrı nesne uçmaz (13) didükde

(3332) Beyt

Guft ḥāṣā ezmen ü ezcins-i men

Ki bigerdīm ezdürüg (14) mümteḥan

(3333) [Beyt]

Mā ḥorāsān çun mü'ezzin rāstgüy

Hem raḳīb-i āftāb u vaḳtcüy

(3334) (15) [Beyt]

Pāsbān-ı āftābīm ezderün

Ger kunī bālā-yı mā ṭaṣṭī nigün

ḥorūs cevāba (16) müteṣaddī olub ḥāṣā benden ve benüm cismümden ki biz kızb ile
imtiḥān olunavüz (17) biz ṭoĝrı söyleyici mü'ezzinler mānendi ḥorūslaruz ve hem
güneş gözcisi vaḳt (18) arayıcısıyuz derūndan biz āfitābuñ şöyle ki biz pāsbāniyuz
eger bizüm (19) üzerimizden tersine legen ile bizi örtüb āfitābdan maḥcüb eyleseñ
(20) yine biz derūnumuzdan āfitābuñ raḳībi olub vaḳt u zamān ile ötüb (21) āfitābuñ
ne maḥalldede olduğından ḥaberdāruz diyüb ol ma'den-i ḥaḳīḳat (22) olan sulṭānü's-
selāṭīn ve nūr-ı çeşm-i muḳarrabīn Ḥazret-i Mevlānā (23) kıṣṣadan ḥiṣṣ beyānına
teveccüh idüb buyururlar ki

(3335) Beyt

Pāsbān-ı (24) āftābend evliyā

Derbeşer vāḳıf ziesrār-ı Ḥudā

evliyāullāh ḳaddesallāhu (25) esrār hem ḫazarāt-ı āfitāb-ı ḫāḳīḳatūñ pāsbanıdurlar beşerde olan (26) esrār-ı ilāhīyyeye vāḳıflardur buyurub yine ḳavl-i ḫorūsa rüçü idüb buyururlar ki

(3336) (27) Beyt

Aşl-ı mārā Ḥaḳ pey-i bāng-ı namāz

Dād hediye Ādemīrā dercehāz

[262b] (1) ḫorūs esnā-yı kelimāt-ı cevābda bizüm aşılmuz Ḥaḳ Te‘ālā ḫazretleri bāng-ı namāzınca (2) Ādemzāde hediye iḫsān buyurub cehāz in‘ām eylemişdür ki

(3337) Beyt

(3) Ger benāhengām sehvī mān reved

Derezān ān maḳtel-i mā mişved

eger ezānda vaḳt- (4) süz sehv bizden giderse ol bizüm maḳtelimüz olur ya‘nī ezān ḫuşuşunda (5) bizden bir sehv zuhūr iderse ḳatlimüz bā‘is olur ḳande ḳaldı ki biz aşldan (6) ‘amd-ı ekzib zāhir ola ey seg diyüb

(3338) Beyt

Guft-ı nāhengām ḫayy ‘ale’l-felaḫ

(7) Ḥün-ı mārā mīkuned ḫ^vār u mübāḫ

vaḳtsüz ḫayye ‘ale’l-felaḫ demek bizüm (8) ḳanımızu ḫ^vār ü zelīl ü mübāḫ eyler didi yine ḫişşe vü tenbīḫ buyurub

(3339) Beyt

(9) Ān ki ma‘şüm āmed u pāk ezḡalaḫ

Ān ḫorūs-ı cān-ı vaḫy āmed faḳaḫ

(10) ol ki ‘ālemde ma‘şüm ve ḡalaḫdan pāk u pākīze gelüb her dem şaḫīḫ gelen (11) ol vaḫyüñ cānı olan ḫorūs geldi ancaḫ andan mā‘adāsı sehv ü ḡalaḫ (12) u ḡafletden ma‘şüm olmayub ancaḫ cān-ı vaḫy-i ilāhī-yi pāk u tāhir gelmişdür (13) buyurub yine

şadr-ı sālīfe beyānına irhā-yı ‘inān idüb ḥorūs (14) lisānından sege ihbār-ı ḥāl beyān
idüb ḥorūs sege ḥiṭāben ey seg (15) ben sözümde şādıkum

(3340) Beyt

Ān ḡulāmeş murd piş-i müşterī

(16) **Şud ziyān-ı müşterī ān yek serī**

ḥ^vācenüñ ḡulāmı müşterī öñünde (17) helāk oldı ve müşterīnüñ bir uğurdan bütün
zarar vāki^c oldı

(3341) Beyt

(18) **Ū gurizānīd māleşrā vü līk**

Ḥün-ı ḥodrá riht ender yāb nīk

(19) ol ḥ^vāvce kendi mālını kaçırđı ammā kendi kanını dökdi güzel añla (20) ya‘nī ey
seg ḡafletden bize kezzāb diyüb bīma‘nā ḥalṭ eyleme (21) ḥerīf egerçi kaçādan mālın
kaçırđı velīkin kendi ḡanın dökdi zīrā

(3342) Beyt

(22) **Yek ziyān def^c-i ziyānhā mişudī**

Cism ü māl-i māst cānhārā fedī

(23) bir zararınca mazarratüñ def^ci olurđı ki bizüm cism ü mālımız cānlaruñ
fedāsıdur (24) ya‘nī cism ü mālı terk ü fedā itmek lāzımdur tā ki cān pāyende ve (25)
bāķī ḡala şuret-i zāhirde görmez misin meşelā

(3343) Beyt

(26) **Piş-i şāhan dersiyāset-güsterī**

Mīdihī tu mal u serrā miḡarī

(27) pādişāhlar ḥuzūrunda siyāset ü döşenmeklikdesin māl virüb [263a] (1) başı
şatun alursun bu aḡvāli zāhirde böyle bilür kes

(3344) Beyt

(2) **A ‘cemī çun geşteī ender ḡazā**

Mīgurizānī zidāver mālā

nite a‘cemī (3) olmuş każā içinde kaçarsın pādişāh-ı muṭlaqdan mālī ya‘nī (4) ey sālīk każāya teslīmden ğayrı ve niyāz u temennādan mā‘adā çāre ve ḥīle (5) ve ḥud‘a yokdur zinhār zinhār çāre ve ḥīle ṭarafına tek ü pū itmeyüb teslīm (6) ü rızā cānibine revān u şitābān ol zīrā ḥazret-i sulṭān cild-i (7) sādīse bu maḥalle münāsib

Cüz ki teslīm ü rızā kū çāreī

Derkef-i (8) şīr-i ner-i ḥūn-ḥ^{vāreī} 540

teslīm ü rızā buyurmuşlardur ve bir maḥalde daḥı

Cüz niyāz u bendegī vü ızırār

(9) *Ender ḥazret nedāred i‘tibār* 541

buyurmuşlardur imdi izā kāne kezalik ey sālīk-i (10) rāh-ı Ḥudā zinhār każādan rūgerdān olmayub belki feraḥnāk u şādān (11) olmağa sa‘y u gūşiş ideğör nitekim

Şā‘ib Tebrīzī ‘aleyhü’r-rahme bu beyt-i laṭīf-i (12) zībāyı īrād buyurmuşlardur

Gūşe-yi ger bekef āverde-yi z’iklīm-i Rızā

Bāş āsūde (13) ki şāyeste maḥāmī dāri 542

ḥaḳḳāki **Muḥammed Ca‘ferī** ḥazretleri bu siyāḳda bu beyt-i (14) dilFarīsi ḳatı ḥūb ṭarḥ buyurmuşlar

Şādī mekun zirāhat u ğamgīn meşū zirenc

(15) *Ya‘nī beher maḥām ki hestī şekūr bāş* 543

Ḥaber kerdn-i ḥorūs ezmerg-i ḥ^{vāce}

(16) ol nūr cānuñ envārı ol vāriş-i peygamberi ol baḥr-ı raḥmet-i gevheri (17) kān-ı ‘ināyet cevheri sulṭānlar serdefteri cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā (18) ḳuddise sırrahu ḥazretleri bu sūrḥ-i şerīfde ḥorūsüñ ḥ^{vācenüñ} fevtinden ḥaber virmesi (19) ḳışşasın beyān idüb buyururlar ki

540 “Hunkar, kan dökücü erkek aslanın elinde teslimiyet ve rızadan başka çare yok.”

541 “Kölelik ve kulluktan başka hazretin yanında bir değeri yok.”

542 “Eğer İmam Rıza’nın mülkünden bir köşe elde ettiysen rahat ol ki sana layık bir makamın vardır.”

543 “Sevinme ve kederlerden incinme, herhangi bir makamda olursan şükürünü et.”

(3345) Beyt

Lîk ferdâ h^vâhed ü murden yakîn

(20) *Gāv h^vâhed kuşt vāris derhanîn*

hürüs kelbe haber virüb ammā ey seg yarın (21) taḥkīkan ol kendisi olsa gerek vāris
fiğāniyla öküz kurbān itse (22) gerek zīrā

(3346) Beyt

Şāhib-i ḥāne biḥ^vâhed murd u reft

Rūz-ı ferdā nek resīdet (23) lūt-ı zeft

ev şāhibi olsa fevt olub gitse gerek yarınki gün (24) işte saña lezīz ü şirīn loğma irişdi
ki

(3347) Beyt

Pārehā-yı nān u lāleng (25) ü ṭa‘ām

Dermiyān-ı kūy yābed ḥāş u ‘ām

(3348) [Beyt]

Gāv-ı kurbānī vü nānhā-yı tünük

(26) *Bersegān u sārīlān rīzed sebük*

etmek pāreleri ve bīşī vü ṭa‘ām maḥalle (27) ortasında ḥāş u ‘āmm bulur kurbān
öküzi etleri ve laṭīf etmekler [263b] (1) köpeklere ve dilencilere hafīf dökülür ya‘nī
vāfir olur hemān tek ekl (2) eyle ey seg diyüb

(3349) Beyt

Merg-i esb ü ester ü merg-i gulām

Bud ḳazā (3) gerdān-ı ey mağrūr-ı ḥām

(3350) Beyt

Ezziyān-ı māl u derd-i ān gurīḥt

Māl efzūn kerd ü (4) ḥūn-ı ḥ^vīṣ rīḥt

atuñ ve kaçıruñ ve kölenüñ ölümleri bu mağrūr (5) ḥāmuñ kazāsınuñ döndüricisi idi
mālik ziyānı derd ü eleminden kaçdı māl (6) ziyāde eyledi ve kendi ıanını dökdi
aḥvāl böyle olduğundan nazar idüb (7) görmez misin ki

(3351) Beyt

Īn riyāzethā-yı dervīṣān çirāst

(8) K'ān belā berten bekā-yı cānhāst

dervīşlerüñ bu riyāzetleri (9) niçündür zīrā ki ol belā ten üzerine cānlarınıñ
beķāsıdur taḥkīk öyle (10) olduğundan

(3352) Beyt

Ta bekā-yı ḥod neyābed sālikī

Çun kuned tenrā (11) saķīm ü hālikī

tā kendi beķāsını bulmaya bir sālik nite ider kendi tenini (12) ḥasta ve helāke
müteheyyi' ya'ñī sālik halvet çeküb celle çağırub (13) za'īf ü taḥfīf olub helāke
muķārın ve mevte āmāde olduğu cānuñ (14) beķāsını bilüb añlayub def-i iştibāh
itdigindendür yoḥsa

(3353) Beyt

(15) Dest key cunbed beīṣār u 'amel

Ta nebīned dāderā cāneş bedel

(16) el kaçan ḥareket ider īṣār bedel māla ve sa'y eyle 'amele mādāmki cānı (17)
virdigine aṣfāf-ı muzā'af bedel görmeye ya'ñī aḥvāl böyle (18) olduğundan sālikān-ı
rāh-ı Ḥudā bezl-i māl u menāl idüb bāzil-i (19) esvāb u eşyā ve tārek-i esbāb u māsivā
olurlar yoḥsa

(3354) (20) Beyt

Ān ki bīdhed bīūmīd sūdhā

Ān Ḥudāyest ān Ḥudāyest ān Ḥudā

(21) ol ki fā'ideler ümīdinsüz vir[ir] ol Hāzret-i Allāhdur ol Allāhdur ol (22) Allāhdur ya'ni bīümīd ve bīmenfe'at in'ām u ihsān u ikrām (23) eylemek ancak cenāb-ı Hāzret-i Hālik kevn ü mekān ğanī bārī (24) Te'ālā Subhān Hāzret-i Allāha maḥşūşdur
(3355) Beyt

(25) *Yā veliyy-i Hāk ki hūy-ı Hāk girift*

Nūr geşt ü tābiş-i muṭlak girift

(26) veyāḥūd “*Teḥallakū biaḥlākillāhi*” gevheri ile ārāste vü pīrāste veliyy-i (27) Hāzret-i Hāk daḥı bīümīd ihsān eyler Hāzret-i Hākuñ hūyın tıttı- [264a] (1) ğından nūr olub tābiş-i muṭlak tıttı ya'ni mübārek cismlerin cān (2) u cān-ı pāklerin nūr-ı Yezdān idüb yed-i kudret-i Hākda ālet-i dest-i sulṭān (3) olan evliyā-yı kirām kaddesallāh ervāḥahüm ḥazerātı daḥı bīümīd [ü] menfa'at (4) ihsān buyururlar zīrā Hāzret-i Hūdā celletü 'azimetihı

(3356) Beyt

K'ü ğaniyyest [ü](5) cüz ü cümle faķır

Key faķiri bī'ivaż ğūyed ki ğır

“*Vallāhu'l-ğaniyyu ve entümü'l-fuķarā'u*”⁵⁴⁴(6) mazmūn-ı 'izzet maḥşūbınca ol ğanīdür ve andan ğayrısı cümle faķirdür kaçan (7) bir faķır 'ivażsuz ve bedelsüz al şunu senüñ olsun dir dimez elbette faķır dirdi ki (8) nesne bir bedel ve 'ivaż taleb ider meselā

(3357) Beyt

Tā nebīned kūzekī ki sīb hest

(9) *Ū piyāz-ı genderā nedhed zidest*

mādāmki bir oğlancık elma olduĝın görmeye (10) ol ma'sūm koķmuş şoĝan elden virmez imdi kışşa böyle olunca serāpā (11) aḥvāl-i 'ālem bu minvāl üzredür ki

(3358) Beyt

⁵⁴⁴ “Allah, her bakımdan sınırsız zengindir, siz ise fakirsiniz.” (Muhammed 47/38)

Īn heme bāzār behr-i Īn ġarāz

(12) *Berdükānhā ŧeste berbūy-ı ĩvaż*

be dükeli bāzār bu ġarāzdan ötüri dükkānlar (13) üzerinde oturmuşlar ĩvaż rāyiḡası
üzre yaʿnī ḡalk-ı ʿālemüñ dükkānniŧin (14) oldukları ĩvaż u bedel ü menfaʿat ü
fāʿideden ötüridür lāġayr ŧöyle ki

(3359) *Beyt*

(15) *ŧad metāʿ-ı ḡüb ʿarza mīkunend*

Vʿenderün-ı dil ĩvażhā mītenend

yüz (16) güzel metāʿ ʿarz iderler ve göñül içinde ĩvażlar ḡolanurlar yaʿnī ḡvāceġān-ı
(17) ʿālem ŧad kevine emtiaʿ ü aḡmiŧe nümāyān idüb aluñ ŧu nev ŧu olmazsa bu nev
(18) aluñ diyü ĩvaż u ilḡāḡ u dilnüvāzlıḡlar nümāyān iderler ammā derünlerinde
ĩvaż u (19) bedel ü menfaʿat rakŧ u cevelān itdiginden ġüŧāde rüḡandan dirler yoḡsa
(20) mā zikrinüñ zıddın müŧāhede eyleseler türŧrü vü telḡü vü giryān ü nālān (21)
olmaları ʿayān idi ki

(3360) *Beyt*

Yek selāmī neŧnevī ey merd-i dīn

(22) *Ki negīred āḡiret ān āstīn*

ey dīn eri bir selām iŧitmezsin ki ŧoñra- (23) dan ol senüñ eteġini ḡutmaya yaʿnī ehl-i
dünyānuñ selāmların bile (24) bīmenfaʿat istimāʿ eylemezsin istimāʿ itdigüñ taḡdīrce
isteyin gerek (25) olduġını ehl-i dünyādan beġāyet ḡazr eyle ki selāmları daḡı bir
ümīd iledür hīḡ olmazsa (26) duʿādan unutmaya diyü saña kār sipāriŧ eyler zīrā

(3361) *Beyt*

Bīḡamaʿ neŧnīdeem (27) ezḡāŧ u ʿām

Men selāmī ey birāder veʿs-selām

ḡamaʿsuz iŧitmemiŧüm [264b] (1) ḡāŧ u ʿāmmıdan bir selām ey birāder veʿs-selām
ḡāŧıl-ı kelām ehl-i dünyā ve aŧḡābı (2) ārzü vü hevānuñ Allāḡ kārları olmayub selām

alub virmeleri dağı elbette bir ama^c (3) ü ‘arz ile meşübdur ande aldı ki ā‘atleri
levhullāh ola

Nekunī ā‘at (4) ü *zi-bes bekubī süst ü a‘īf*

*Rāst gūyī ki hemī suḥre vü şākār kunī*⁵⁴⁵

(5) mışdāķınca ve dağı

Dermeşreb-i men ḫalvet eger ḫāne-yi gūrest

Bisyār bih (6) *ezşoḫbet ebnā-yı zamānest*⁵⁴⁶

mefhūmı üzre sālīk-i ālībe şoḫbet (7) ü ülfet ḫalkdan ictinābdan özge sermāye-yi
ā‘at olmayub sözlerinden (8) ḫazr üzre olmaķ elzem-i levāzım-ı arıķatden olduğına
işāret ü tenbīh ola (9) Vallāhu Te‘ālā a‘lem ki

(3362) Beyt

Cüz selām-ı Ḥaḫḫ ḫīn anrā bücū

(10) *Ḥāne ḫāne cābecā vü kūbekū*

Ḥazret-i Ḥaḫḫuñ selāmından ğayrı āġāh (11) ol anı aleb eyle evbeev ve yerbeyer ve
maḫallebemaḫalle ālīb olub bul ki (12) ālīb bulııcıdur zīrā

(3363) Beyt

Ezdehān-ı Ādemī-yi ḫoş meşām

(13) *Hem peyām-ı Ḥaḫ şunūdem hem selām*

ḫoş meşām olan Ādemzāduñ (14) dehānından hem Ḥaḫ Te‘ālā ḫazretleriniñ
ḫaberini ve hem selāmını istimā‘ itmişüm (15) ol eclden

(3364) Beyt

V‘īn selām-ı bāķiyān berbūy-ı ān

Men hemī nūşem (16) *bedil ḫoşter zicān*

⁵⁴⁵ “Allah’a ibadet etmezsen ve tembellik edersen ve onu doğru söylersen büyük kar edersin.”

⁵⁴⁶ “Benim meşrebimde, benim yaratılışında mezarın yalnızlığı, bu insanların sohbetinden daha yeğdir.”

bu bākīleriñ selāmını ol rāyiḥa-yı ṭayyibeden ötürü (17) ben dükeli istimāc idüb cāndan ilerü göñlüme ḳabül itdürürüm (18) imdi āgāh ol ey ṭālib-i Ḥaḳ ki

(3365) Beyt

Z'ān selām-ı ū selām-ı Ḥaḳ ṣudest

(19) *K'āteş ender dūdmān-ı ḥod zedest*

ol bā'isden veliyy-i kāmiliñ selāmı (20) hemān 'ayn-ı selām-ı Ḥaḳ Te'ālā ḥazreti olmışdur ki ol Ādemizād-ı zīşān (21) veliyy-i 'ālīşān kendi vücūdı varlığına āteş urub yaḳmışlardur ya'ni (22) ifnā-yı vücūd-ı mevhüm eyleyüb beḳā-yı Ḥaḳla bākī olmışdur şöyle ki

(3366) Beyt

(23) *Murdeest ezḥod ṣude zinde beRab*

Z'ān buved esrār-ı Ḥaḳkeş derdü leb

(24) kendiden ölmüşdür Ḥaḳla diri olmışdur andan ötürü esrār-ı Ḥazret-i Ḥaḳ iki (25) ṭudağı içindedür öyle olsa gāfilmebaş ṭālib-i rāh-ı Ḥaḳ ki

(3367) Beyt

(26) *Murden-i ten derryāzet zindegīst*

Renc-i ĩn ten rūḥrā pāyendegīst

(27) riyāzet ü miḥnet içinde tenüñ ölüb helāk olması şıḥḥat ü selāmetdür [265a] (1) bunuñ renc ü zaḥmeti rūḥuñ ebed ḳalmasıdur fefhem ve lā taḡfel bu kelimāt-ı ḥayāt (2) iḥsānı ḥorūs lisānından naḳl buyurmalarıyla yine mācerā-yı sālīfe beyānına teşmīr-i (3) sāk-ı 'izzet idüb buyururlar ki

(3368) Beyt

Gūş binhāde bud ān merd-i ḥabīs

(4) *Mīşunūd ū ezḥorūşeş ān ḥadīs*

ol lisān-ı murğ u seg öküzin (5) merd-i ḥabīs kulaḫ ḫomış idi kendi ḫorūsundan ol ol sözi işitdi (6) ya‘nī ḫorūs bu def‘a ne söyler diyü sühenān ḫorūsı diñledükde kendinüñ mevt ü (7) helāki kelimātın istimā‘ itdi

Devīden-i ān şahş besūy-ı Mūsā ‘alehi’s-selām (8) bezinhār çün ezḫorūs ḫaber-i merg-i ḫod şenīd

ol bülbül-i gülzār-ı İlāhī (9) ve ol tūṭī-yi ḫayāt-ı güftār pādişāhı cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḫuddise sırrahu (10) ḫazretleri bu sürḫ-i şerīfde ol şahşuñ ḫorūsdan kendi mevti ḫaberin işitmekle (11) perīşān ḫāl olub Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhisselām cānibine segirdüb meded ṭaleb (12) idüb emān dilediḡi aḫvāli beyān idüb buyururlar ki

(3369) Beyt

Çün şenīd (13) inhā devān şud tīz u teft

Berder-i Mūsā kelīmullāh reft

(3370) [Beyt]

Rū hemī mālīd derḫāk (14) ü zibīm

Ki merā feryād res z’īn ey kelīm

çünki bunları işitdi bilici oldı (15) tīz ve ḫarāretlü Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhisselām ḫapusu üzerine gitdi ḫorḫudan dükeli (16) yüz ṭobraḡa sürüb baña āmān yetiş yā kāīm Allāh bu helākden diyü feryād u enīn (17) itdükde ḫazret-i kelīmullāh ‘aleyhisselām

(3371) Beyt

Guft rev büfrüş ḫodrā vü bireh

(18) Çün ki ustā geşte-yi berceh zıçeh

ol ḫerīf ḫiṭāb idüb buyurdılar ki yüri (19) şat kendüñi ve ḫurtul çünki üstād olmışsın ḫuyudan şıçra ya‘nī ey (20) aḫmaḫ senge dīde-yi sū’iḫazāyı baḡladum diyü şādān olduñ idi işte (21) bu ḫāl ḫazā ḫuyusıdur şıçra imdi buyurub

(3372) *Beyt*

Bermüselmānān ziyān (22) *endāz tu*

Kīse vü hemyānhārā kun dü tu

müselmānlar üzerine sen ziyān (23) atıcı idüñ kīse vü kemerleri iki kat eyle ya'nī zarar itmeyüb māl artırmak (24) hevāsından olduñ idi artır imdi buyurub ey aḥmak

(3373) *Beyt*

(25) *Men derūn-ı ḥıṣṭ dīdem īn każā*

Ki derāyīne āyān ṣud mer turā

(26) ben bu każāyı kerpiç içinde gördüm ki saña āyīne içinde āṣkār oldu (27) zīrā

(3374) *Beyt*

‘Āqıl evvel bīned āḥirrā bedil

Ender āḥir bīned ezdāniṣ muḳil

[265b] (1) ‘āqıl u dānā āḥiri evvel görür gönül ile bilgiden söz söyleyici āḥirinde görür kārı (2) ya'nī işüñ āḥiri bize evvelden ma'lūm olduğundan seni men' eyledük līkin (3) sen söz kabül eylemedüñ diyü buyurduklarında

(3375) *Beyt*

Bāz zārī gerd k'ey nīkū ḥıṣāl

(4) *Mer merā berser mezen derrū memāl*

(3376) [*Beyt*]

Ezmen ān āmed ki būdem nāsezā

Nāsezāyemrā tu dih (5) *ḥüsnü'l-cezā*

ol ḥerīf girü zārī vü fiğān idüb ey güzel ḥüylü Ḥazret-i (6) Mūsā benüm başuma urma ve küstāhlığımy yüzime sürme lāyık olmadıgum kār- (7) indan zāhir oldu benüm nālāyıklığıma sen ḥüsn-i cezā iḥsān eyle ey ma'den-i kerem (8) peygamber-i ‘ālīṣān diyü lābe vü zārī eyledükde Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhisselām

(3377) *Beyt*

(9) *Guft tirī cest ezsest ey püser*

Nīst sünnet k'āyed ān vāpes beser

(3378)(10) [*Beyt*]

Līk derḥ^vāhem zinīkū dāverī

Tā ki īmān ān zamān bāḥod berī

(3379)(11) [*Beyt*]

Çün ki īmān burde bāšī zindei'

Çün ki bāīmān revī pāyendei'

(12) buyurdu ki ey oğul bir oğ yaydan çıkdı sünnet degüldür girü maḳām maḥalline

(13) dönüb gele līk du'ā vü temennā ideyüm ḥüb-ı sulṭānlıḳdan tā ki ol (14) zamān

īmān ile iletessin çünki āḫirete īmān getürmiş olasın sağ- (15) sın çünki īmān ile

gidesin ebedisin diyü Ḥazret-i Mūsā 'aleyhisselām (16) pend ü naşīḥat

buyurduklarında

(3380) *Beyt*

Hem derān dem ḥāl berḥ^vāce bigeşt

(17) *Tā dileş şürīd ü āverdend taşt*

(3381) [*Beyt*]

Şürīş-i mengest ne heyza-yı ta'ām

(18) *Ḳay çı sūdet dāred ey bedbaḥt-ı ḥām*

hem ol vaktde ḥ^vācenüñ aḥvāli döndi (19) tā ki göñli bulandı legen getürdiler legen

mevt bulanmasıdur ta'ām imtilāsı (20) degül ḳusmaḳ ne fā'ide ider ey baḥtı bulanıḳ

pişmemiş kimse öyle olunca ḥerīfi

(3382)(21) *Beyt*

Çār kes burdend tā sūy-ı vüsāk

Sāk mīmālīd ü berpüşt-i sāk

(22) dört kimesne iletdiler anı mekânı tarafına incik ovardı incik arkasına (23) ya'nî el ayak kesüklüğinden herîfi dört kimesne ortalanub menziline (24) getürdiler imdi ahvâl çünki böyledür nuş u pend ü 'ināyet idüb buyururlar ki

(3383)(25) *Beyt*

Pend-i Mūsā neşnevi şūhî kunî

Hvîšten bertig-i pülādî zenî

(26) Mūsā 'aleyhisselāmuñ naşihatın işitmezsın yaramazlık ve küstâhlık (27) eylersin kendiñi pulâddan düzilmiş kılıcı urursun ya'nî ey tälîb-i rāh-ı Hâk [266a] (1) geçinen kendi varlığı giriftār-ı sefîh-i bedbaht mūsāy-ı vaqt olan vāris-i (2) peyamber-i Hudā şeyh-i kāmîlūñ naşihat ü pendine kulak tatmayub ve rızāsın (3) gözetmedügün haberün yok kendüñi pulâddan bir keskin kılıca urub endāmuñı (4) helāk ve dünyā vü āhîretüñi berbād idersin ki

(3384) *Beyt*

Şerm n'āyed tigrā ezcān-ı tu

(5) *Ān-ı tust [în] ey birāder ān-ı tu*

senüñ cānuñdan nāpāk kılıca utanma gelmez (6) senün kendü nesneñdür ey birāder kendi nesneñ ya'nî tarîk-i rızāda geçinüb (7) muktezā-yı tarîkat üzre hareket eylemeyüb derd ü belā vü şiddet giriftārı (8) olduğda feryād u figān idüb 'acz izhār eyleyüb ahmaq bedbahta teraḥḥum cāiz (9) olmadığından şādıkān u şālîhān fuqarā-yı bāb-ı Hudā ey birāder kendü (10) eksigüñdür diyü pend ü naşihat itdükleri bu sebbākda irşād u tenbîh- (11) leri buyurıldığından ola Vallāh Te'ālā-yı a'lem haqqāki bu beyt-i sa'adet ihsāna (12) muvāfık **Sā'ib Tebrîzî** 'aleyhü'r-rahme bu beyt-i zibā ĩrād eylemişlerdür

(13) *Ḳazā netīce-yi kirdārḥā-yı bāṭıl tust*

Tu sāde levḥ kunī şikveh ezḳazā keç⁵⁴⁷

(14) *Du‘ā kerd-en-i Mūsā ‘alehi’s-selām ān şāḥşrā tā beīmān reved ezdünyā*

(15) ol kām-ı bahş-ı bīkāmān ve ol devā-yı ḥasta-yı dilān cenāb-ı Ḥazret-i (16) Mevlānā ḳuddise sırrahu bu sürḥ-i şerīfde ol şaḥşuñ ĩmān ile gitmesi (17) için Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhisselāmuñ du‘ā eyledüklerin beyān idüb (18) buyururlar ki

(3385) Beyt

Mūsā āmed dermünācāt ān seḥer

K‘ey Ḥudā (19) ĩmān ez‘ū mestān meber

ol seḥer Ḥazret-i Mūsā ‘aleyhisselām münācāta (20) geldi ilāhī andan ĩmān alma iletme diyüb

(3386) Beyt

Pādşāḥī kun ber‘ū bahşā ki ũ

(21) *Sehv kerd ũ ḥīre rüyī vü ḡulū*

pādişāḥlık eyle anuñ üzerine iḥsān (22) eyle ki ol yañlışlık eyledi ve ḥīre rülük eyleyüb ḡulū itdi ilāhī yā Rabbi

(3387)(23) Beyt

Guftemeş ĩn ‘ilm ne derḥurd tust

Def‘ pindārīd guftemrā vü süst

(24) aña ben didüm bu ‘ilm senüñ ḥavşalañ lāyıḳı degüldür diyü söyledüm benüm

(25) sözümi def‘ zann idüb süst añladı bilmezdi ki

(3388) Beyt

(26) *Destrā berejdeḥā ān kes zened*

Ki ‘aşārā desteş ejderḥā kuned

⁵⁴⁷ “Kötü olayların başına gelmesi senin kötü işlerinden dolayıdır , senin gibi sade düşünen biri de rast gitmeyen kaderinden şikayet ediyor.”

(27) elini ejderhāya ol kimesne urur ki anuñ eli ‘aşāyı ejderhā eyler öyle olduğundan
[266b] (1) ötüri

(3389) Beyt

Sırr-ı ğayb anrā sezed āmūhten

Ki zıguften leb tuvāned dūhten

(2) sırr-ı ğaybı ol bir kimesneye ta‘līm itmek yaraşur ki söylemeden tudağ dikmege

(3) kâdir olur ya‘nî guft u gū firīftesi keç nāfehmi-i bīidrāki esrārdan (4) söylememek
lāzım idüğine tenbīh ola zīrā

(3390) Beyt

Derhūr-ı deryā neşud cüz murğ-ı āb

(5) *Fehm kun Vallāhu a‘lem bi’ş-şavāb*

deryānuñ lāyıkı olmadı şu kuşdan (6) ğayrı fehm eyle Vallāhu a‘lem bi’ş-şavāb ya‘nî
ey sālīk-i esrār-ı ma‘nevī ve sırr-ı ğayb-ı (7) yi añlamaya tālīb-i şādīk-ı müsta‘id
lāzımdur zīrā esrār-ı ilāhī deryā olub (8) nāmüsta‘id-i murğ-ı hūki gibi anda ğarķ
olur ki ben aḥvāl-ı tārīkat-ı ders-i ḥaķīkatı (9) kāl u maķāl ile añladum bildüm diyü
yā enāniyyet taḥşīl idüb mülḥid ü zındīk (10) ve bīmezheb olur yāḥūd ehl-i ilāhī
inkāra düşüb münkirīn ü mu‘ānidīne (11) mülḥık olub ‘āķıbet-i kārı ḥızlān u ḥüsrān
olur ki

(3391) Beyt

(12) *Ū bederyā reft u murğ ābī nebūd*

Geşt ğarķa dest ğīreş ey vedūd

(13) bu beyt-i şerīf münācāt-ı Ḥāzret-i Mūsā ‘aleyhisselāmdan ola ki ol (14) deryāya
gıtdı ve şu kuşu degül idi ğarķ oldı anuñ elin tüt yā vedūd (15) Rabbü'l-‘ālemīn diyü
ol ḥerīfüñ imānı iḥsan olunmaķ için Ḥāzret-i (16) Mūsā münācāt buyurdılar

İcābet kerdn-i Ḥaķ Te‘ālā du‘ā-yı Mūsā- (17) rā ‘aleyhi’s-selām

ol hāşıl bîhāşılān ol dest-gîr-i kâşırān (18) OL nūr-ı çeşm-i vāşılan ol dāver-i hîkmet-i beyān ol kavlı-i vaḥy ü ‘ayān (19) cenāb-ı Ḥāzret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥāzretleri bu sūrḥ-i şerîfde Ḥaḳ Te‘ālā (20) ḥāzretinüñ du‘ā-yı Ḥāzret-i Mūsā ‘aleyhisselāmı ḳabûl buyurdığın beyān idüb (21) buyururlar ki

(3392) Beyt

Guft baḥşîdem bedū ĩmān ne‘am

V‘er tu ḥ‘āhî ĩn zamān zindeş kunem

(22) Ḥāzret-i Mūsā ‘aleyhisselāma min ḳabli‘r-raḥman vaḥy-ı Ḥāzret-i Yezdān var olub (23) buyurdı iḥsān eyledüm ĩmān aña evet eger sen isterseñ bu zamān anı iḥyā (24) eyleyüm buyurub

(3393) Beyt

Belki cümle mürdegān-ı ḥākrā

ĩn zamān zinde (25) kunem behr-i turā

belki cem‘î ṭobraḡuñ ölülerin bu vaḳt iḥyā ideyüm senden (26) ötürü ya‘nî ey maḳbûl u güzîde peygamberüm senüñ du‘ā vü münācātuñ (27) ḥürmetine anuñ ĩmānuñ iḥsān idüb du‘āñı ḳabûl itdüm ammā senüñ du‘āñ [267a] (1) benüm cenāb-ı ‘izzetümde öyle maḳbûl ve şerîfdür ki isterseñ cem‘î mevtāyı senüñ (2) ḳalb-i pürenvāruñ iḳün iḥyā eyleyüm ḥiṭāb-ı ‘izzet-i müsteṭābı Ḥāzret-i Allāh (3) vārid buyurdukda

(3394) Beyt

Guft Mūsā ĩn cihān-ı murdenest

Ān cihān engîz (4) k‘ān cā rüşenest

(3395) [Beyt]

ĩn fenā cā çün cihān-ı bûd nîst

Bāz geşt-i ‘āriyet (5) pes sūd nîst

(3396) [Beyt]

Raḥmetī efṣān berīṣān hem kunūn

Dernihānḥāne ledeynā (6) muḥḍarūn

Ḥazreti Mūsā ‘aleyhisselām ol ikrāmdan soñra niye münacāt (7) buyurub ilāhī yā Rabbü’l-‘ibād bu cihān fevt ü helāk mahallidür ol cihānda (8) iḥyā buyur ki ol ‘ālem rüſenāyidür bu fenā yirüñe olmaḵ cihānidür ‘ariyete (9) girü dönmeḵ ziyāde fā’ide degüldür raḥmet ſac anlar üzerine hem ſimdi (10) ledeynā muḥḍarūn nihānḥānesinde ya‘nī ey kerīmallāh merdgānı dünyāda (11) ihyānuñ anlara fā’idesi yoḵdur ol buyurduḡuñ faẓl u iḥsānı bu vaḳt (12) anlara nihānḥāne-yi ‘ālem-i ma‘nāda luṭf u iḥsān eyleye diyü münacāt u temennā (13) eyledi pes imdi izā kāne el-emr kezalik āgāh ol ey sālik

(3397) Beyt

(14) *Tā bidānī ki ziyān-ı cism ü māl*

Sūd-ı cān bāṣed rehāned ezvebāl

(15) tā bilesin ki cismüñ ve māluñ zarar u ziyānı cānuñ fā’idesi olur vebālden (16) ḳurtarur böyle olunca imdi ey ṭālib māluña ziyān ve cismüñe süḳḳam (17) u marāz u ‘illet iſābetden aſlā melül olma ki her ne ḳadr-i ſiddete (18) giriftār olursañ cānuñ zinde ve ferḥunde ve ferruḥ olur

(3398) Beyt

(19) *Pes riyāzetṛā becān ſev müſterī*

Çün sipurdī ten beḥidmet cān berī

(20) pes riyāzete cān ile müſterī ol çünki teni ḥidmete iſmarladuñ (21) cān iletürsün ya‘nī “*Ten ḥidmete virmezseñ eger cān ele girmez*” (22) ḳavlince cān virmeyecek yolına cānān ele girmez yoḡsa bende-yi ferc ü gelü (23) olub ‘abdu’l-

bağın u ten dost olmanuñ şoñı nedāmet ü helāklü (24) olduğı emr-i muğarrerdür ve erbābına keşşemsü'l-ħar olduğı maħağğakğdur ki ey t̄alib-i (25) şādık

(3399) Beyt

V'er riyāzet āyedet biiħtiyār

Ser binih şükrāne dih ey kām yār

(26) eger saña riyāzet iħtiyārınsuz gelürse teslīm olub şükrāna vir (27) ey t̄alib-i dost ya'nī kişi riyāzete t̄alib olmağ gerek ħuşūsen [267b] (1) belā taleb zuħur iden riyāzet ü fağr u felāğine şabr ile teslīm olub (2) şükrāna virmek lāzım iken feryād ü şikāyet itmek ne mertebe kabīħ ü (3) ħubħ olduğın kıyās eyle zīrā

(3400) Beyt

Çün Ĥağet dād ān riyāzet şükr kun

(4) Tu nekerdī ü keşīdet z'emr-i kün

çünki Ĥağ Te'ālā ĥazreti saña ol riyāzeti (5) virdi şükr eyle sen eylemedüñ ol seni çekdi kün emrinden ya'nī riyāzet (6) bir t̄alib olıcağ cevher idi sen kemāl denā'et nefsāniyetüñden (7) t̄alib olmaduñ Ĥazret-i Ĥağğıñ iħsānı seni riyāzetine çekdi (8) imdi ol ĥāle şükr eyle riyāzete şükrüñ ma'nāsı şabr itmek ola (9) Vallāhu Te'ālā a'lem

Ĥikāyet-i ān zenī ki ferzendeş nemizīst (10) binālīd cevāb āmed ki ĩn 'ıvaz-ı riyāzet-i tust ve becāy-ı (11) cihād-ı mücāhede ānest turā

Ol sulṭān-ı kirām

Ve ol pişvā-yı evliyā-yı (12) 'azām

cenāb-ı Ĥazret-i Mevlānā ĥuddise sırrahu ĥazreti bu sürħ-i şerīfde (13) evlādı yaşamadığınan iñleyen 'avrata bu saña riyāzet bedelidür (14) ve mücāhidler mertebelerinden diyü cevāb geldiği ĥikāye-yi laṭīfeyi (15) ĩrād idüb buyururlar ki

(3401) Beyt

Ān zenī her sāl zāyīdī püser

(16) *Pîş ezşeş meh nebūdī ‘ömrver*

(3402) [Beyt]

Yā se meh yā çār meh geştī tebāh

(17) *Nāle kerd ān zen ki efgān ey İlah*

ol bir ‘avrat her yıl oğlan (18) toğurur idi altı aydan ziyāde yaşamaz idi yā üç yāhūd dört (19) ayda fevt olub ‘avrat fiğān eyledi İlāhī yā Rabbi diyü ki

(3403) Beyt

(20) *Nūh mehem bārest ü se māhem feraḥ*

Ni‘metem zūterrev ezḳavs-i ḳuzah

(21) toḳuz ay yüküm vardur ve üç ay sürürüm benüm ni‘metüm ḳavs-ı ḳūzahdan

(22) tīzrek gidicidür diyü

(3404) Beyt

Pîş-i merdān-ı Hudā kerdī nefir

(23) *Z’in şikāyet ān zen ezderd-i nezīr*

merdān-ı Haḳ ‘inde fiğān (24) eylerdi ol ‘avrat bu şikāyetden nezīr derdinden ya‘nī bu evlād- (25) ları fevti ḳışşasından müşābihe gidüb feryād ü enīnler eylerdi (26) elḥāşıl

(3405) Beyt

Bist ferzend īn çünin dergür reft

(27) *Āteşī dercān-ı ū uftād teft*

yigirmi evlād buncılayın mezāra gitdi [268a] (1) anuñ cānına bir ḥarāretlü āteş düşdi

(3406) Beyt

Tā şebī būnmūd ūrā cennetī

(2) *Bāḳī-yi sebzī ḥoşī bīzınnetī⁵⁴⁸*

⁵⁴⁸ Metinde “bīḥınnetī” şeklinde yazılmış ama kelime “bīzınnetī” olmalı.

tā ki bir gice gösterdi bir cennet-i bākīlik (3) yeşillik hoşluk buhlsüzlük ya'nī sebz ü
terāvet ü leṭāfeti bākī (4) ü dāīm bir bağçe gördi ki

(3407) Beyt

Bāg guftem ni'met-i bīkeyfrā

(5) *K'aşl-ı ni'methāst u mecma' bāghā*

bāg ü bağçe didüm ni'met-i bīkeyfe ki (6) ni'metlerüñ aşlı ve bāglaruñ mecma'ı idi
ya'nī gördüğü bāg mecma'-ı mecmūa' (7) gāyāt bīkeyf-i keyfiyyāt idi ki

(3408) Beyt

V'er ne lā'aynun ra'et çi cāy-ı bāg

(8) *Guft nūr-ı gaybrā Yezdān çerāg*

bāg yirine gözler görmedük ve (9) kulaqlar işitmedük bir ma'nā idi anuñ gördüğü biz
aña bāg diyü ta'bīr itdük (10) bizüm ana cennet ü bāg dimemüz Hāzret-i bārī
Te'ālānuñ “*Liecli tefhīmü'l- 'ibādi* (11) *nūr-ı gayb-i çerāg*”⁵⁴⁹ buyurması
mānendidü[r]ki

(3409) Beyt

Mişl nebved ān mişāl-i ān buved

(12) *Tā bered būy ān ki ü hayrān buved*

mişl olmaz ol şey'üñ mişāl-i olur ki (13) tā ki hayrān olan kimesne andan bir rāyiḥa
ilete ya'nī bu zikr olınan aḥvāl-ı (14) hayrān-ı maḥabbet-i İlāhī bir būy almağa
mişaldür yoḥsa ol kār mişl kabūl eylemez

(3410) Beyt

(15) *Hāşıl ān zen dīd ānrā mest şud*

Z'ān tecellā ān za'if ezdest şud

(16) hāşıl-ı kelām ol 'avrat anı görüb mest oldu ol tecellīden ol (17) za'if elden gitdi
şöyle ki ol seyrānda

⁵⁴⁹ “Kulların anlaması için bilinmeyeni aydınlatan ışığı.”

(3411) Beyt

Dīd derkaşrī nībişte nām-ı h^viş

(18) *Ān hod dānisteş ān maḥbūb-ı kīş*

bir köşk üzerine kendi nāmını (19) yazılmış gördi kendünün şey' idüğünü bildi ol dīn-i maḥbūbı

(3412)(20) Beyt

Ba'd ezān guftend k'in ni'met verāst

K'ū becānbāzī becüz şādık neḥāst

(21) anda sonra didiler ki bu nimet ol kimesnenüdüdür ki ol kimesne cān (22) oynatmada şādıklıktan gayrıyla kalkmadı ya'nī cān bezlinde hemāre şādık (23) oldu dinüb

(3413) Beyt

Ḥıdmet-i bisyār mībāyest kerd

Mer turā tā berḥurī⁽²⁴⁾ z'in çaşt ḥurd

çok hıdmet ü 'ubūdiyyet itmek saña gerek idi (25) tā ki sen yemiş yiyessin bu kuşluk ta'amından ya'nī bu lezzetden behremend (26) olmağa sana gāyet çok 'ibādet itmek lāzım idi ammā

(3414) Beyt

(27) *Çün tu kāhil būdi ender ilticā*

Ān muşībethā 'ivāz dādet Ḥudā

çün sen [268b] (1) şıgınmada kāhil idüñ ol muşībetleri senüñ tã'atuña 'ivāz virdi Ḥak Te'ālā (2) ḥazreti didüklerinde

(3415) Beyt

Guft yā Rab tā besād sāl ü füzūn

(3) *Īn çüninem dih biriz ezmen tu ḥūn*

ol za‘if ilāhī yā Rabb yüz yıla degin (4) daḥı ziyāde baña buncılayın vir benden ƙan dök ya‘nī benden evlād fevti (5) muşibetin eksik eyleme diyüb

(3416) Beyt

Ender ān bāğ ü çü āmed pīş pīş

(6) *Dīd dervey cümle ferzendān-ı ḥvīş*

ol bāğ içine çünki ol ḥātūn (7) ilerü ilerü geldi anuñ içinde kendünüñ cümle evlādların gördi hayrān (8) ƙalub

(3417) Beyt

Guft ezmen güm şud eztu güm neşud

Bīdū çeşm-i ğayb (9) kes merdüm neşud

didi ilāhī yā Rabb benden zāyi‘ oldı senden (10) zāyi‘ olmadı ḥaƙƙāki iki ğayb gözsüz kimse Ādem olmadı ya‘nī (11) ḥaƙīƙat-i emri görmege dīde-yi ğaybbīn lāzımdur kār böyle olunca aḥvāl (12) böyledür ki

(3418) Beyt

Tu nekerdī faşd ezbinī devīd

Ḥūn-ı efzūn tā ziteb (13) cānet rehīd

meşalā sen faşd itmedüñ burnundan ziyāde ƙan yildi (14) tā ki ısıtmadan cānuñ ƙurtuldı imdi ḥāl böyle olunca

(3419) Beyt

(15) *Mağz-ı her mīve bihest ezpūsteş*

Pūst dān tenrā vü mağz ān düsteş

(16) her yemişüñ içi ƙabından eyüdüñ teni ƙab bil ve lübb ü mağz anuñ dostunı (17) bil ya‘nī insānuñ bedeni cevz ü bādāmuñ ƙaşrī mānendi olub (18) cānı lübbi gibidür mişāl-i ḥāricisi öyle olunca āğāh ey ṭālib ki

(3420) Beyt

(19) *Mağz-ı nağzī dāred āḥir Ādemī*

Yek demī ānrā taleb ger z'ān demī

Ādemīzād (20) gāyet laṭīf mağz tatar bir dem ol mağz-ı laṭīfi taleb eyle eger ol demden (21) iseñ ya'ni “*Ve nefahtu fīhi min rūḥi*”⁵⁵⁰ kavlı-i kerīminden haberdār (22) iseñ ol naşş sa'adet faşsuñ sırr-ı pākini ḥāl idinüb mevt-i (23) ihtiyārı ile fevt olub ālet-i dest-i kudret-i Ḥaḳ olan bir zāt-ı (24) kerīmi taleb idüb anuñ nefsi sa'adet ihsānından izzetmend ol dimek ola (25) Vallāhu Te'ālā-yı a'lem

Derāmeden-i Ḥamza raḍiyallālu 'anhü derḥarb bīzırh

(26) ol nūr-ı dīde-yi ādemiyān ve ol sürūr-ı ḳalb-i ehl-i ʿirfān ve ol sultān-ı (27) haḳīḳat-ı beyān cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā kaddese sırrahu ḥazreti [269a] (1) bu sürḥ-i şerīfde Ḥamza raḍiyallāhu 'anhuñ maḥall-i ḥarb ü ma'rekeye zırhsuz geldü- (2) klerin beyān idüb buyururlar ki

(3421) Beyt

Ender āḥir Ḥamza çun derşaf şudī

(3) Bīzırh sermest derğazv āmedī

(3422) [Beyt]

Sīne bāz u ten bürehne pīş pīş

(4) Derfigendī derşaf-ı şemşīr ḥVīş

āḥirinde ya'ni pīrlikleri vaḳtinde Ḥazret-i (5) Ḥamza raḍiyallāhu 'anh çünki şaf-ı a'dāya müteveccih olurlardı zırhsuz sermest (6) ğazā içine gelürlerdi şöyle ki mübārek sīneleri ʿüryān ve ten-i pākleri (7) açık ilerü ilerü gidüb ḳılıc alāyına kendülerin birağırlardı ol cihetden

(3423) (8) [Beyt]

Ḥaḳ pürsīdend k'ey 'amm-ı Resūl

Ey hizebr-i şafşiken şāh-ı fuḥūl

⁵⁵⁰ “Ve ona ruhumdan üfledim” Hier (15/29)

(9) halk su'âl iderlerdi böyle diyü ki ey Hâzret-i Resûluñ pāk 'ammîsi (10) ey âlây şayıcı bahâdır sultân

(3424) Beyt

Ne tu lâtulķū bieydīkum ilā

(11) ***Tehluke h̄vāndī zipeygām-ı Hudā***

sen degül misin Hâzret-i Hâkķuñ beyânından (12) “*Ve lâtulķū bieydīkum ile't-tehluke*”⁵⁵¹ âyet-i kerîmesin tilâvet idüb kendüyi (13) maħall-i helâke ilķâdan nehy itdüren

(3425) Beyt

Pes çirā tu h̄vīsrā dertehlike

(14) ***Mīderendāzī çünin derma'reke***

pes niçün sen kendüni tehlikeye (15) atub ma'rekeye buncılayın ilķā idersin ki

(3426) Beyt

Çün cüvān būdī vü zeft (16) ü saħt zih

Tu nemīreftī sūy-ı şaf bīzırıh

çünkü tâze ve semz (17) vaķtı ķutlu idüñ sen düşmen şafına zırhsuz gitmez idüñ

(3427) Beyt

(18) ***Çün şudī pīr ü za'if ü münħanī***

Perdehā-yı lâubālī mīzenī

(19) bu kerre çünkü pīr ü za'if münħanī olduñ bīpervālik perdelerin urursuñ ki

(3428) (20) Beyt

Lāubālīvār bātīğ u sinān

Mīnumāyī dār u gīr ü imtiħān

(21) bīpervālar mānendi ķılıc u mızrāk ile al ve tüt diyü imtiħān gösterürsin (22) velīkin yā Hāmza

⁵⁵¹ “Kendinizi elleriniz ile tehlikeye atmayınız.” (Bakara 2/195)

(3429) Beyt

Tiğ hürmet mînedâred pîrrâ

Key buved temyîz tiğ u tîrrâ

(23) kılıc pîre merhemat çutmaz çarb u katl itmede kılıcuñ ve oquñ temyîzi (24) yokdur diyü

(3430) Beyt

Z'in nesak gamh vâregân-ı bihaber

Pend mîdâdend ürâ ezgiyer

(25) bu üslûbdan habersiz gam yiyiciler aña gayretten naşîhat virürlerdi

(26) Cevâb-ı dâden Hamza rağiyallâhu ‘anh mer halkrâ

ol dâver-i (27) hikmet-i beyân ol sırr-ı pāk-ı müste‘ân ol husrev-i vahy-ı efzân [269b]

(1) Ol pâdişâh-ı kâmrân sâlâr-i iklîm-i cinân cenâb-ı Hâzret-i (2) Mevlânâ quddise sırrahu hâzreti bu sürhi şerîfde Hâzret-i Hamza rağiyallâhu ‘anhuñ (3) halka cevâb buyurdukların beyân idüb buyururlar ki

(3431) Beyt

(4) *Guft Hamza çün ki bûdem men cüvân*

Merg mîdîdem vedâ‘-ı in cihân

(3432) (5) [Beyt]

Süy-ı murden kes berâğbet key reved

Pîş-i ejderhâ bürehne key şevd

(6) Hâzret-i Hamza rağiyallâhu ‘anh ol nâşîhâna cevâb-ı bâşavâb buyurub (7) buyururlar ki ey nâşîhler benüm tâze vü cüvânluğum avânında bu cihânı vedâ‘ itmege (8) mevt görürdüm bu kerre bir kimse fevt olmağ cānibine rağbet idüb (9) kaçan gider ejderhâ öñünde ‘üryân kaçan olur ya‘nî olmaz

(3433) Beyt

(10) *Lîk ez-nûr-ı Muḥammed men kunûn*

Nîstem îñ şehri-fânîrâ zebûn

ammâ Ḥazret-i (11) Muḥammed şâllallâhu ‘aleyhi vesellem nûr-ı pâkından ben şimdi
fânî şehre zebûn degülüm (12) ya‘nî cüvânluğum dünyâdan gitmeği mevt-i i‘tikâd
idüb şaf-ı ḥarbe zırh ile giderdüm (13) ammâ şimdi pîrlîğümde Ḥazret-i
Muḥammedüñ nûr-ı pâki baña eser itmekle dünyâya aşlâ (14) rağbetüm olmayub

(3434) *Beyt*

Ezbirdün-ı ḥiss-i leşkerğâh-ı şâh

Pür hemî bînem zîñür-ı (15) Ḥaḫ sipâh

pâdişâhuñ ḥiss ‘askeri taşrasında Ḥaḫ Te‘âlâ ḥazreti (16) nûrundan tolu ‘askerler
görürüm şöyle ki

(3435) *Beyt*

Ḥayme derḥayme tîñâb ender tîñâb

(17) *Şükr-i ân ki kerd bîdârem zihvâb*

çâdır çâdır tenef tenef nûrânı (18) ve Subḥânı müşâhede eylerüm beni ḥvâb-ı ğaflet-
i dünyâdan bîdâr iden (19) ḥudâvende şükr ü ḥamd olsun ki ben bu dünyâdan
gitmeği aşlâ mevt görmeyüb (20) ḥayât u sa‘âdet ü ‘izzet görürüm öyle olduḫda

(3436) *Beyt*

(21) *Ân ki murden pîş-i çeşmeş tehlikest*

Nehy-i lâtulḫû bigîred ü bedest

(22) ol kimesne ki ölmek anuñ gözi önünde helâklikdür *lâtulḫû* emrini ol elinde (23)
tutar velîkin

(3437) *Beyt*

V‘ân ki murden pîş-i ü şud feth-i bâb

Sârî‘û (24) âyed mer urâ derḫitâb

ve ol kimesne ki ölmek anuñ öñünde fetḥ-i bāb oldı (25) *sāri‘ū* gelür aña ḥiṭābda ya‘nī “[Ve] *sāri‘ū ilā mağfiretin min rabbikum ve cennetin arḍuhā’s-* (26) *semāvātu vel arḍu ‘uiddet lil mutteḳīn*”⁵⁵² āyet-i kerīmesi mücebince (27) aña *lā‘tulḳū* emri gelüb *sāri‘ū* ḥiṭābıyla olur imdi feizā kāne [270a] (1) el-emr kezalik

(3438) Beyt

El-ḥazer ey mergbīnan bāri‘ū

El-‘acel ey ḥaṣrbīnan sāri‘ū

(2) hazer eyleñ ey merg görenler ırak oluñ ‘acele eyleñ ey ḥaṣre gidenler müsāra‘a eyleñ

(3439) Beyt

(3) *Eṣ-ṣalā ey luṭf-bīnān ufruḥū*

El-belā ey ḳahr-bīnān utruḥū

ṣalādur (4) ey luṭf görüciler feraḥ oluñ belādur ey ḳahr görüciler tarahḥḥūm ve ḡamnāk oluñ ki

(3440) (5) Beyt

Her ki Yūsuf dīd cān kerdeṣ fedā

Her ki gürgeṣ dīd bergeṣt ezhüdā

(6) her kimse ki Yūsuf gördi mevte ana cān fedā eyledi her kimse ki anı ḳurd gördi (7) hidāyetden döndi “*İste‘idde’l-mevte ḳable nüzüli’l-mevti*”⁵⁵³ buyurdığı üzre (8) mevte kerīh gören küffār u füccār-ı münāfıḳındür zīrā mü’minin ü muvaḥḥadīn mevte (9) aṣlā kerīh görmeyüb belki beḳāya iṣtiyāklarından mevte ṭālib ü rāḡbetlerdür (10) zīrā Hazret-i Risālet penāh ‘aleyhisselām ḥazretlerinüñ “*Taḥfetü’l-mü’mini’l-mevtü*” (11) ḥadīṣ-i şerīfin ümmet-i merḥūmelerine ihdā buyurdıklarından şoñra “*Elmevtü* (12) *rāḥatü mü’mini*”⁵⁵⁴ buyurdılar ve ol gülzār-ı

⁵⁵² “Rabbimizin başışına, genişliği göklerle yer arası kadar olan ve Allāh’a karşı gelmekten sakınanlar için hazırlanmış bulunan cennete koşun.” (Ali İmran 3/133)

⁵⁵³ “Ölüm gelmeden ölüme hazırlık yap.”

⁵⁵⁴ “Ölüm mü’minlerin rahatlığıdır.”

bāğ-ı Risālet şallallāhu ‘aleyhi vesellem (13) ḥazretlerinüñ ol rebī‘ü’l-evvel ol mülākātı olub şüküfe tenlerin bırağub (14) mīve-yi cāna vuşulları āvānı olduğundan “*Men beşşerani biḥurücü’l-şoferü beşşertuhu* (15) *bil-cennetiduḥūli’l-cenneti*”⁵⁵⁵ **Ḥüseyn Manşūr** ḥazretleri ḥarman sa‘ādet hoş hūşecibīnlerinüñ (16) biri olmalarıyla “*Eftelūni bieşkāti inne fī mevti ḥayāti*”⁵⁵⁶ diyü nağmesezā-yı maḥfil-i (17) ‘āşıkān olmışlardur imdi mevte ü ḥayāt dūnyānuñ aḥvāli aḥvāl (18) nuḳlbārīñuz olduğundan irşādü’ṭ-ṭālibīn ve tefhīmen li’s-sālikīn īsār-ı (19) cevāhir-i nazm-ı Meşnevī buyurub buyurlar ki

(3441) Beyt

Merg her yek ey püser hemreng-i üs

(20) *Piş-i düşmen düşmen ü berdust düst*

ey oğul her birinüñ ölüsi (21) anuñ hemrengidür düşmen önünde düşmen ve dosta dostdur ya‘nī mevte (22) her kesüñ kendi cinsidür eger ehl-i perhīz ü taḳvādan ise mevte aña aḥsen şüret (23) ile nümāyān olur ve eger ehl-i ‘işyāndan ise mevte ḳubḥ şüret ile (2243) kendüye görünüb ana ‘azāb ü ‘iḳāb virür meşelā

(3442) Beyt

(25) *Piş-i Türk āyīnerā hoş rengiyest*

Piş-i zengī āyīne hem zengiyest

maḥbūbuñ (26) önünde āyīne hoş renglü ve leṭāfetlüdür siyāḥ ‘Arab önünde āyīne daḥı (27) siyāḥ ve çirkindür imdi āgāḥ ol ki

(3443) Beyt

Ān ki mītersī zimerg ender firār

[270b] (1) ***Ān ziḥod tersāni ey cān hūş dār***

⁵⁵⁵ “Safer ayının çıktığını bana müjdeleyen kimseyi cennet ile müzdelerim.” (Konuk, *Mesnevī-i Şerif Şerhi*, C. 11: s. 456)

⁵⁵⁶ “Beni güvenlerinizle sarmalayın, benim ölümüm hayatımdır.”

ol ki ölümden korkub kaçmak- (2) lık idersin ol kendüñden korkaklıkdur ey cān ‘aql
tut ya‘nī (3) ‘aqlı başa götürüb ‘aqlını izāle mevtden havfuñ kendüñden havfuñdur ki
(4) ol korkub kaçduguñ

(3444) Beyt

Rūy-i zıšt-i tust ne ruhsār-ı merg

(5) *Cān-i tu hem çun dırāht u merg berg*

senüñ ve kubh ve çirkin yüzüñden (6) mevt ruhsārı degüldür ki mişāl-i hāricisi
senüñ cānuñ agac gibidür (7) ölüm anuñ yaprağı gibidür ki

(3445) Beyt

Eztu rustest er nīkūyest er bedest

(8) *Nāhoş u hoş her zamīret ezhodest*

senden bitmişdür eger eyüdü (9) ve eger yaramazdur hoş ve nāhoş senüñ her
zamīrūñ kendüñdür ki

(3446) Beyt

(10) *Ger bihārī haste hod kiştei’*

V’er harīr u kaz derī hod riştei’

(11) eger bir dikene şancıduñ ise kendü ekdüğüñdür ve eger harīr ve ibrişimin (12)
içinde iseñ kendü iyiligüñdür ki aḥval “*İnne ḥayran feḥayran ve inne şerren* (13)
feşerren”⁵⁵⁷ mışdākıncadur

(3447) Beyt

Līk nebved fi’l hemreng-i cezā

(14) *Hīç ḥidmet nīst hemreng-i ‘aṭā*

velīkin tālib-i şādık (15) fi’l cezānuñ hemrengi degüldür meşelā hīç ḥidmet iḥsānuñ
hemrengi degüldür (16) ya‘nī ‘ubūdiyyet ü ḥidmet ve anuñ keyfiyyet ü aḥvāli başka

⁵⁵⁷ “Hayırdan hayır, doğar şerden şer doğar.”

güne luḡf (17) ve iḡsān u kereme mazḡhar omaḡ başka güne ki aḡad-ı hümā-yı āḡherüñ
hemrengi (18) degüldür

(3448) Beyt

Müzd-i müzdverān nemīmāned bekār

K'ān 'araz v'in cevherest (19) ü pāydār

ücretlülerüñ ücreti işe beñzemez ol 'arazdur diyü pāyidār (20) cevherdür

(3449) Beyt

Ān heme saḡtī vü zūrest u 'arāḡ

V'īn heme sīmest (21) ü zerest ü ṡabāḡ

ol dükeli katılık zor derddür bu ise dükeli altun (22) ve gümüş ve tabaḡdur ya'ñī
beynehümāda min vech aḡlā münāsebet ü cinsiyyet (23) olmadığı zāḡhir ü bāḡhirdür
miḡāl budur ki

(3450) Beyt

Ger turā āyed zicāyī töḡmetī

Kerd maḡlūmet (24) du'ā dermiḡnetī

eger saña bir yirden bir töḡmet gelürse saña maḡlūm bed du'ā (25) eyledi bir miḡnet
içinde ya'ñī töḡmete giriftārılıḡuñ daḡı kendi cezā-yı 'amelüñdür (26) rāḡ-ı rāḡt
budur ḡāfil olma velīkin töḡmete giriftār olsañ

(3451) Beyt

(27) Tu hemī ḡüyī ki men āzādeem

Berkesī men töḡmetī nenḡādeem

sen dükeli dirsın [271a] (1) ki ben āzādeyüm bir kimesneye ben töḡmet ḡomamışım
bu töḡmet baña ne yirden geldi (2) diyü nāmünāsib feryād u fiḡān eylersin ammā

(3452) Beyt

Tu ḡünāḡī kerdei' ḡekl-i diḡer

(3) Dāne ḡiḡtī dāne key māned beber

sen bir günāh eylemişindir gayr dürlü meşelā (4) çekirdek ekdüñ yemiş oldu hiç
yemiş çekirdegi beñzer mi beñzemez imdi (5) kezalik a‘mālūñ daḥı cezāsı a‘māl
mānendi degüldür mişāl-i āḥer budur ki meşālā

(3453)(6) *Beyt*

Ū zinā kerd ü cezā şad çüb būd

Güyed ū men key zedem kesrā be‘ūd

(7) ol kimesne zinā eyledi anuñ cezāsı yüz degnek idi ol didi ki ben kaçan (8) bir
kimseyi ‘avdile urdum ya‘nī zinā cezāsı olan şad çüb zānīye darb (9) olduğda ben
kimesneye bir çüb urmamışum nedür baña bu darb diyü (10) feryād u figānlıḡu ve
bīma‘nā olduğı āşkāre ve nümāyāndur ki

(3454) *Beyt*

(11) *Ne cezā-yı ān zinā būd ĩn belā*

Çüb key māned zinārā derḡalā

aña bu belā (12) ol zinānuñ belāsı degül midür ki belī anuñ belāsıdur ammā ḡalvetde
zinā (13) itmege āşkāredür degnek yimek kaçan beñzer beñzemez aḡvāl böyle olduğı
eclden

(3455)(14) *Beyt*

Mār key māned ‘aşārā ey kelīm

Derd key māned devārā ey ḡekīm

ey (15) vāriş-i kelīmullāh olan merd-i ilāhī yılan ‘aşāya kaçan beñzer ve ey merd-i
(16) ma‘nevī olan ḡekīm ü devā derd devāya kaçan beñzer ya‘nī mār ‘aşāya derd (17)
devāya zāhiren beñzemez ve vech-i nāmünāsebetleri daḥı yokdur velīkin

(3456) *Beyt*

(18) *Tu becāy-ı ān ‘aşā āb-ı menī*

Çün beyefkendī şud ān şaḡş-ı senī

seni ol (19) ‘aşānuñ yirine menī şuyını çünki birağduñ ol şü laţif şağş oldu ya‘nī (20)
ol müşağğaş olub mevcūd geldi bu kerre

(3457) Beyt

Yār şud yā mār şud ān āb-i tu

(21) *Z'ān ‘aşā çünest īn i‘cāb-i tu*

senüñ ol menī şuyunñ yār oldu (22) yāhūd mār oldu ol ‘aşādan nedür senüñ ‘aceblerüñ
ya‘nī hazret-i kelīm (23) mübārek ‘aşāların ilkā buyurub emr-i Hağ ile ejder olurdu
yine āğz itdüklerinde (24) ‘aşā olurdu emr-i Hağ ile ve fermān-ı Hudā ile ilkā
itdüklerinden ötüri (25) eger sen dağı if‘āl girdāruñı muvāfıq-ı emr-i İlähī iderse
hazret-i kelīm vār cimā- (26) dāt sana fermānberdār u yār olur ve illā hāric-i emr-i
Hudā kār iderseñ ol (27) ‘amelüñ mār olub seni belā vü miğnete giriftār eyler zīrā
‘amel ile cezā mābeyninde şüretde [271b] (1) farğ-ı ‘azīm vardur ki

(3458) Beyt

Hıç māned āb ān ferzendrā

Hıç māned neyşeker mer kandrā

(2) meselā hıç şü evlāda beñzer mi ma‘a hāzā ol evlād şudandur ve hıç şeker kamışı
(3) nebāta beñzer mi ki nebāt şeker kamışındandur imdi izā kane el-emr kezalik

(3459) Beyt

(4) *Çün sücūdī yā rükū‘ī merd kişt*

Şud derān ‘ālem sücūd-i ū behişt

(5) çünki bu ‘ālemde bir Ādem bir sücūd yā bir rükū‘ ekdi ya‘nī kemā yenbağī ārā-yı
farz-ı şalavat (6) eyledi ol ‘ālemde ol sücūdı anuñ cennet oldu andan şoñra

(3460) Beyt

(7) *Çün ki perrīd ezdehāneş hamd-i Hağ*

Murğ-ı cennet sāhteş Rabbu’l-felağ

(8) çünki ağzından Hax Te'ālā hazretleriniñ hamdı uçdı Rabbü'l-felağ olan Hazret-i

(9) Allāh ol hamdı cennet kuşu düzdi egerçi

(3461) Beyt

Hamd u tesbīhet nemāned murgrā

(10) **Ger çi nuṭfe-yi murğ bādest u hevā**

senüñ hamd ü tesbīhüñ kuşa beñzemez egerçi (11) kuşuñ nuṭfesi bād [u] hevādur

ammā kuş aña beñzemez kudret-i İlāhī hamd u tesbīhi (12) cennet kuşu düzer ve dağı

(3462) Beyt

Çün zidestet rust iṣār u zekāt

(13) **Geşt İn dest ān taraf naḥl u nebāt**

çünki elüñden bu dünyāda şadağa (14) vü zekāt bitdi bu el ol tarafda dirahṭ-ı

mīvevār nebātvār oldı bu kār böyle (15) olınca imdi ey ṭālib-i şādık

(3463) Beyt

Āb-ı şabret cūy-ı āb-ı ḥuld şud

(16) **Cūy-ı şīr-ı ḥuld mihr-i tust u vüd**

sabruñ şuyı cennetüñ ebed ırmağı şuyı oldı (17) ve ebedī cennetde olan süd ırmağı

senüñ Hazret-i Allāha olan dostluğüñ (18) ve maḥabetüñ oldı andan şoñra

(3464) Beyt

Ṣevḳ-ı ṭā'at geşt cūy-ı engebīn

(19) **Mestī vü şevḳ-i tu cūy-ı ḥamrbīn**

bal ırmağı olan ırmağ ıbādet (20) ü ṭā'at zevki oldı ve ḥamr ırmağı senüñ

maḥabbetallāhda şevḳ ü mestlığüñ (21) oldı işte imdi ebedī cennetde cārī olub dār-ı

ni'metde ıbādetüñ murādınca (22) ceryān eyleyen dört ırmağ ki biri şu ve biri süd

ve biri 'asel ve biri ḥamr (23) ırmaqlarıdur anlara nā'il olub anda anları ķendüñe

fermānber eylemek bu vechle ḥāşıl (24) olur ki

(3465) Beyt

Īn sebebhā ān eṣerhārā nemānd

Kes nedāned çūnṣ cāy-ı ān niṣānd

(25) bu sebebler ol eṣerlere beñzemez kimse bilmez ne keyfiyyet ile anı anuñ yirine oṭurdub (26) ṣābit ve dāyim itdi imdi hemān bu nükteden fehm eyle ey ṭālib ki

(3466) Beyt

(27) Īn sebebhā çün befermān-ı tu būd

Çār cū hem mer turā fermān numūd

bu sebebler [272a] (1) çünki senüñ fermānuñ üzre idi dört ırmağ dağı sana fermānuñı ṭutmağ (2) gösterdi ya'ñi çünki sen bu 'alemde ṣābr u mahabbet ü ṣevk-i ilāhī ṣıfatlarıyla mevṣūf (3) olduñ cüstde cārī olan ol dört ırmağ dağı senüñ murāduñca emrine (4) itā'at idüb

(3467) Beyt

Her taraf h^vāhī revāneṣ mīkunī

Ān ṣıfat (5) çun bud çünāneṣ mīkunī

her ne cānibe ki isteyesin anı revān eylersin (6) ol ṣıfat çünki idi ancılayın idersin ya'ñi ṣabr u mahabbet ü ṭā'at u ṣevk (7) ne gūne bu ālemde ḳullanur idüñ ise kezalik ol çer çöbe öyle hükm ü fermān (8) idüb zīr taṣarrufuñda olur meṣelā

(3468) Beyt

Çün menī-yi tu ki derfermān-ı tust

(9) Nesl-i ān deremr-i tu āyend çüst

senüñ menī şuyuñ gibi fermānuñdadur anuñ (10) nesli senüñ emriñe cüst ü çāpük gelürler meṣelā

(3469) Beyt

Mīreved beremr-i tu ferzend-i tu

(11) Ki menem cüzvet ki kerdīeṣ girū

senüñ emrüñ üzre yiler bir kimi oğlancuğ (12) ki ben senüñ cüzviñüm ki anı emānet ü rehn važ^c itmiş idüñ diyü (13) ya^cnī tıfl-ı nev resīde olan evlāduñ kemāl mertebe saña inkıyād u i^ctimādı (14) lisān hāliyle ben senüñ cüz^uñ oldıgum içündür bu inkıyādum dimekdür ki

(3470) (15) Beyt

Ān şıfat deremr-i tu būd ĩn cihān

Hem deremr-i tust ĩn cūhā revān

(16) ol şıfat senüñ emründe idi bu cihānda hem senüñ emründeür ol (17) ırmağlar akıcı ya^cnī ey merd-i dānā ferzendüñ saña muṭī^c oldığı gibi dünyāda (18) ol ırmağlar dağı ahrāra münkād olur kendü şıfātuñdan oldığı eclden ve dağı

(3471) (19) Beyt

Ān dırahtan mer turā fermān berend

K'ān dırahtān ezşifātet yā berend

(20) ol ağaclar saña fermān iletürler zīrā anlar senüñ şıfātuñdan yemişlülerdür (21) öyle olunca

(3472) Beyt

Çün beemr-i tust ĩn cā ĩn şıfāt

Pes deremr-i tust ān cā ān cezāt

(22) çünkü senüñ emründeür bunda şıfāt pes senüñ emründeür ol cezāñ (23) ya^cnī bu dünyāda şıfāt-ı hamīdeyi kendüne berdār iderseñ anuñ cezāsı (24) āhiretde senüñ fermānberdāruñ olur lā şübhetē fih ammā

(3473) Beyt

(25) Çün zidestet zaḥm bermazlūm rust

An dırahtī geşt ez'ū zaḥkūm rust

(26) çünkü bu  alemdē senüñ elüñden bir mazlūm üzre yara bitdi ol yara bitdi ol yara bir ağac oldı (27) andan zaḥkūm bitdi andan şöñra

(3474) Beyt

Çün zihişm âteş tu derdilhâ zedî

[272b] (1) *Māye-yi nār-ı cehennem âmedî*

çünkü gâzabdan göklere bu ‘âlemde âteş urduñ cehennem âteşinüñ (2) māyesi
geldüñ ki zîrâ

(3475) Beyt

Âteşet İn cā çü âdem sūz būd

Ān çî ezvey zād (3) merd efrūz būd

senüñ âteşüñ çünkü bu dünyâda âdem yakıcı idi ol nesne ki (4) andan çoğdı âdem
yalınlandurıcı oldu pes imdi çünkü

(3476) Beyt

(5) *Âteş-i tu kaşd merdüm mîkuned*

Nār k’ezvey zād bermerdüm zened

senüñ âteşüñ âdeme (6) kaşd eyler bu kerre andan çoğan âteş Ādeme urur bundan
mā‘adâ

(3477) Beyt

(7) *Ān suḥanhāy çü mār u kejdümet*

Mār u kejdüm geşt ü mîgîred dümet

senüñ (8) ol yılan ve ‘akreb gibi sözlerüñ yılan ve ‘akreb oldu kıyruğu gibi (9) tutar
ya‘nî bu ‘âlemde hevâ-yı nefsüñ ile hūatırlar şikest idüb (10) şütümlar itdigüñ elfāz u
kelimât nārevâlaruñ ḥayyāt u ‘akāribler (11) olub endāmuña ve boğazına şarılub
saña azāb u ‘ikāb eylerler (12) ki kendi taḥşîlüñ yādigārlardur ki dünyâda anları
ekmiş idüñ zîrâ dünyâ (13) dār-ı t̄ā‘at olub evliyâ-yı kirām ḳaddesallāhu ervāḥahüm
‘âlemde delîlân-ı (14) t̄arîk-i Ḥudādurlar ammâ sen anlaruñ peyrevi olmayub kendi
hevâ vü hevesiñe (15) tâbi‘ olub

(3478) Beyt

Evliyārā dāštī derintizār

İntizār-ı resthîzet (16) *geşt yār*

benî Âdemüñ mürebbîleri olan evliyā-yı kirāmı intizārda (17) tıtdı kıyāmet intizārı
senüñ yārüñ oldı ya‘nî dünyāda (18) şālîhlere ve müttekîlere tâbi‘ olmayub taşşîl-i
māl ü menāl cānibine yilüb (19) her kaçan olursa kulluğ iderüm diyüb

(3479) Beyt

Va‘de-yi ferdā (20) *vü pes ferdā-yı tu*

İntizār-ı haşret āmed vāy tu

yarın yarın (21) olmazsa ol bir gün ‘ibādet idüb şālîhe teveccüh iderüm (22) yarın ol
bir gün va‘delerüñ haşre intizārı geldi yazık saña ki “*Heleke’l-* (23) *müsevvifüne*⁵⁵⁸
kelāmından hişsemend olub

(3480) Beyt

Muntazır mānī (24) *derān rüz-ı dirāz*

Derhesāb u āftāb-ı cāngüdāz

muntazır (25) kalursun ol uzun günüñ içinde hesāb içre cān eridicisi (26) güneşe
karşu ya‘nî dünyāda çünki intizār tohumın alduñ rüz-ı haşr (27) uzun gününde
intizārda kalursun ki bu ‘ālem-i dünyāda kuvvet ü kudret [273a] (1) ü fırsatüñ
mağallinde

(3481) Beyt

K’āsmān rā muntazır mīdāštī

Tohum-ı ferdā reh revem mīkāštī

(2) āsmān felegi muntazır tıtarduñ yarın böyle giderüm tohumın ekerdüñ **Ĥāzret-i** (3)

Şeyh Sa‘idüñ

Ebr ü bād u meh ü hürşīd ü felek derkārend

Tā tu nānī (4) *bekef ārī vü begaflet nehorī*

⁵⁵⁸ “Erteleyenler, helak oldular.”

Heme ezbehr-i tu sergeşte vü fermān berdār

(5) *Şart-ı inşāf nebāşer ki tu fermān neberī*⁵⁵⁹

buyurdıkları bu ma'nā-yı izzet-i (6) ihsāna daldur 'ale'l-huşuş serḥabl-i 'āşıkān-ı
Ḥudā **Ḥāzret-i 'Ömer bin Fārız** (7) ḳuddise sırrahu ḥāzretlerinüñ

Ve 'ud min ḳarīb vestecib vectenib ḡıdan

(8) *Üşemmeru 'an sāḳı ictihādın binehẓaten*⁵⁶⁰ buyurdıkları ve daḡı

Ve kün şārımen (9) *kelvaḳti fe'l-maḳtu fī 'asā*

*Ve iyyāke 'aleyye fehī aḡteru 'illetin*⁵⁶¹

buyurdıkları (10) ve bilcümle tesvıfden taḡdİR ü ḫaraf-ı 'ubüdiyyete terḡİb olduḡı
'ayān (11) u nümāyāndur zİRā ey ĀdemİZād

(3482) Beyt

Ḥışm-ı tu toḡm-ı sa'İR-i dūzaḡest

(12) ***HİN būḳuş İN dūzaḡestrā k'İN faḡest***

senüñ bu dünyāda ḡāzabuñ (13) sa'İR odlu cehennemüñ toḡmıdur şaḳın öldür bu
cehennemiñi ki bu ḫuzāḳdur ya'nİ eḡer (14) bu dünyāda kendi ḫışm u ḡāzabuñı
ihlāke sa'y u ḡūşış eyle ki anı (15) helāk itdükden şoñra ḡayrı dām ḳalmayub
ḫuzāḳdan necāt bulursun (16) buyurub anuñ helāki ne keyfiyyet ile olduḡın beyān
idüb buyururlar ki

(3483) Beyt

(17) ***Kuşten-i İN nār nebved cüz benür***

Nūruḳeḫfā nārenā naḡnu'ş-şekür

⁵⁵⁹ “Güneş, ay, bulut ve rüzgar hepsi senin için vardır, sen bir ekmek elde edesin diye varlar. Hepsi senin emrinde, insafsız ki sen söz dinlemeyesin.”

⁵⁶⁰ “Ey Allah'ın isteklisi, dünya bir köprüdür, oradan geçiniz ifadesi bir gerçeḡi ifade ettiḡine göre sen bu dünya hayatından ve Allah'a asi olmaktan, alel acele Rabbinden tarafa dön.” (Demirci, 2007: 174-175)

⁵⁶¹ (Ey hakiki salık, her vakitte nefsin üzere ilahi ahkamı ve emirleri yerine getirmede kestirip atan kılıç gibi ol. Zira “ne olurdu ...” demede büyük buḡuz vardır.) (Demirci, 2007: 175)

(18) “Cüz yā mu’min feinne nūreke iḥfā’i nārī”⁵⁶² ḥadīs-i şerīf ‘izzet maşḥūbına (19) iṣāret buyurub bu nār-ı ğāzabı ihlāk-ı nūrdan ğayr ile mümkin olmaz ki cehennem (20) hengām-ı kıyāmetde diye ki ey mü’min senüñ bizüm nārımızı söndürdi diye (21) düzaḥ böyle didüğine biz şükr idicilerüz pes imdi emr böyle olunca

(3484) Beyt

(22) *Ger tu bīnūrī kunī ḥilmī bedest*

Āteşet zindest [ü]derḥākisterest

(23) ba’zı nüshada mışra’-ı evvelūñ āḥiri *ḥükmi bedest* taḥrīr olunmuş ba’id fehm olunur (24) līkin taḥrīr olındığına göre ma’nā-yı beyt-i şerīf eger sen nūrsuz ḥilmlik (25) iderseñ beddūr senüñ āteşüñ kül içinde diri tutar ya’nī eger kemā yenbaġī ‘ibādet (26) ü ‘ubūdet idüb taḥşīl-i nūr u īmān eyledükden şoñra ol nūr ile şehvet (27) ü ğāzab āteşi söndürilür ol zībā u i’lādur ve illā nūr-ı ṭā’āt ile pīrāste [273b] (1) olmaqsuz ben ḥilm-i ḥimār u ḥilm-i riyā seni şī’ār idinüb şūret-i zāhirde ḥilm (2) ü selīm ve pūrtevāzu’ u meskenet görünür iseñ ol beddūr āteş-i ğāzabuñ kül içinde (3) mestūr olmuş olur zīrā

(3485) Beyt

Ān tekellūf bāşed u rūpūş hīn

(4) *Nārrā nekşud beġayr-ı nūr-ı dīn*

ol ğüne ḥilm tekellūf olub yüz örtüsü (5) olur andan şaḳın āteşi öldürüb helāk itmez dīn nūrundan ğayrı nesne (6) ancak dīn nūrı anı helāk eyler āġāh ol da

(3486) Beyt

Tā nebīnī nūr-ı dīn iymin mebāş

(7) *K’āteş-i pinhān şeved yek rüz fāş*

mādāmki dīn nūrın görmeyesin emīn (8) olma zīrā gizlü āteş bir ğün āşkāre olur imdi fī’l-meşel

⁵⁶² “Ey Mü’min! Çabuk geç. Zīrā nūrın ateşimi söndürecek.” (Tanyıldız, 2010: 1283)

(3487) Beyt

(9) Nūr ābī dān u hem berāb çefs

Çün ki dārī āb ezāteş meters

(10) ey sālîk-i rāh-ı dīn sen hemān nūr didüğimiz maʿnāyı şu bil ve dağı şuya (11) yapış da şu taḥşîl eyle andan şoñra çünki şu tutarsın āteşden kórķma (12) ki mişāl-i ḥāricisi böyledür ki

(3488) Beyt

Āb āteşrā kuşed k'āteş beḥū

(13) Mîbüsüzed nesl ü ferzendān-ı ū

şu āteşi helāk eyler ki zîrā āteş ḥūyı ile (14) yaķar şuyuñ oğullarını neslini imdi çünki keyfiyyet böyledür ey ṭālib

(3489)(15) Beyt

Sūy-ı ān murğ ābiyān rev rüz-ı çend

Tā turā derāb-ı ḥayvānī keşend

(16) ol şu kuşları cānibine yūri bir kaç gün tā ki seni hayāt-ı ebed şuyına çeksünler (17) zîrā egerçi ki

(3490) Beyt

Murğ-ı ḥākī murğ-ı ābī hemtenend

Lîk zıddānend āb u revġanend

(18) ḥākī kuş ile ābī kuş hemtenler olub cesūmet u kıyāfet cihetden (19) müsāvîlerdür lîk zıdlardur şu ile bāġ mānendidürler şöyle

(3491)(20) Beyt

Her yekī mer aşl-ı ḥodrā bendeend

İḥtiyāṭī kun behem mānendeend

her biri kendi (21) aşlına alurlar ihtiya ile birbirine bezeyicidürler yanı ehlullāh ile ziyy-i ehl-i (22) fenāda mestür Şüret ugrısı altabān yādigār çodur birbirinden (23) fark u temyīze say eyle avāllerinden haberdār olmak düşvārdur meelā

(3492) Beyt

(24) *Hem ūnan ki vesvese vay-i elest*

Her dü makūlend līkin fark hest

(25) ancılayın ki vesvese ve daı elest her ikisi makūllerdür līkin fark vardır (26) Őöyle ki

(3493) Beyt

Her dü dellālān-ı bāzār-ı zamīr

Rethārā misitāyend ey emīr

(27) daı vesvese her ikisi zamīr bāzārı delāleridürler eşvābları ögerler ey emīr ammā

(3494) Beyt

[274a] (1) *Ger tu Őarrāf-ı dilī fikretŐinās*

Far kun sırr-ı dü fikr un naās

eger (2) sen gönül sarrāfı fikret anlایıcı iseñ fark eyle baır gibi iki fikrūñ sırrını (3) yāūd esīr alub Őatan kimse esīrūñ eyüsün ve kötüsün fark u temyīz (4) itdigi gibi sen daı Őarrāf u dāniŐver dil iseñ bu iki fikri fark eyle demek ola

(3495) (5) Beyt

V'er nedānı in dü fikret ezgümān

Lāılābe gūy u metāb u merān

(6) ve eger ālib sen bu iki fikri ann u gümān giriftārı olduından bilmeyüb (7) fara ādir degül iseñ lāılābedi ivedı idüb sürme yanı avālūñı (8) murāabe arıı vechi üzre tetebb'ı idüb emrūñde 'acele itmeyüb her uŐūŐda (9) te'ātıyı Ői'ār eyleyüb anuñ ile kār eyle demek ola Vallāhu Te'ālā alem

(10) *Hîle-yi defc-i mağbûn şuden-i derbeyc u şirā*

ol sultān-ı hākīkat-ı beyān (11) ve ol dāver-i sa‘adet efzān

cenāb-ı Hazret-i Mevlānā kıddise sırrahu hāzretleri (12) bu sūrḥ-i şerīfde beyc ü şirāda mağbûn olmamağ ne hîle defc kâbil olduğın (13) beyān idüb buyururlar ki

(3496) Beyt

Ān yekī yārī peyamberrā buguft

(14) *Ki menem derbeyc hā bāğabn cüft*

(3497) [Beyt]

Mekr-i her kes k’ü furūşed yā hared

(15) *Hemçü siḥrest ü zīrahem mībered*

ol berāber hāzret-i peygamber ‘aleyhisselām (16) hāzretlerine yā Resūl-i kerīm ben beyc’lerde ğabnla cüftüm diyüb her kesüñ mekri (17) ki satar veyāḥūd satun alub siḥr gibidür kim beni yoldan iletür ya’nī (18) yā ḥabīb-i Hudā beyc ü şirāda bir mertebe mağbûnum ki kimesneden bir şey şirāda (19) itsem aldanurum beyc’de itsem aldanurum didükde hāzret-i sultān (20) ‘aleyhi’s-salavat ve’s-selām

(3498) Beyt

Guft derbeyc’i ki tersī ezğērār

(21) *Şarḥ kun se rüz ḥodrā iḥtiyār*

(3499) [Beyt]

Ki te’ennī hest ezRaḥmān yakīn

(22) *Hest ta‘cilet zişeytān-ı la‘īn*

buyurdılar ki bir beyc’deki noğşān- (23) dan qorqasın üç gün iḥtiyār şarḥ eyle kendüñe ki te’ennī taḥkīk (24) Hāzret-i Raḥmāndur ‘acele itdigüñ şeytān-ı

la'indendür ki “Ett'ennī (25) ‘ani’r-raḥmāni vel‘acele mine’ş-şeyṭānidür⁵⁶³ böyle
olduḡda gör imdi (26) ey ṭālib-i şādık ki

(3500) Beyt

Piṣ-i seg çün loḡmayi’ nān efgenī

(27) *Bū kuned v’ān geh ḡured ey mu’tenī*

kelbūn öñünde çünki bir loḡma ekmek atasın [274b] (1) ḡoḡular andan şoñra yir ey
mu’tenī imdi

(3501) Beyt

Ū bebīnī bū kuned mā bāḡired

(2) *Hem būbüyīmeş be’aḡl-ı münṭeḡad*

ol burn ile ḡoḡ[l]ar biz ‘aḡl ile ve hem ‘aḡl-ı münṭeḡad ile (3) istişmām eylerüz kār u
bār böyle olduḡından ötüri görmez misün ey ṭālib ki

(3502) (4) Beyt

Bāte’ennī geşt mevcūd ezḡudā

Tā beşeş rüz īn zemīn ü çarḡhā

(5) te’ennī ile mevcūd oldı min ḡabli’l-ḡaḡ celle ve ‘alā altı güne deḡin pürnürü ve
felekler

(3503) (6) Beyt

V’er ne ḡādir būd k’ū kun feyekūn

Şad zemīn ü çarḡ āverdi’ birūn

(7) yoḡsa ol kerīm ü ḡādir cenāb-ı bīçün ḡazret-i bārī Te‘alā ḡādir idi *kūn feyekūn* (8)
emr-i şerīfiyle yüz yeryüzi ve felekler ṭaşra getürdi ki bir ānda velīkin ḡudret-i
bāligasıyla (9) te’ennī ile olduḡından

(3504) Beyt

Ādemīrā endek endek ān hümām

⁵⁶³ “Rahmandan acele etme, şeytandan acele et.”

Tā çihil sāleş kuned merd-i tamām

(10) Ādem oğlanını yapça yapça ol ‘ālī ‘azīmü’ş-şān Ḥāzret-i Ḥaḡ tā kırk yılda tamām

(11) Ādem eyler

(3505) Beyt

Ger çī kâdir bûd k’ender yek nefes

Ez’adem perrân kuned pencâh kes

(12) egerçi kâdir idi ol kâdir tevânâ bārī ki bir nefesde yoḡluḡdan elli kimesne uçurulmuş (13) eylesün ya’nī Ḥaḡ Te’ālā ḡāzreti celletü ‘azimetihī bir Ādemi kırk yılda Ādem ider perrānda (14) elli Ādem ĩcādına kâdir iken böyle te’ennī ĩcād eyler ḡuşūşa mişāl ve delīl (15) ṡaleb eyleserñ te’emmül eyle ey ṡālib ki

(3506) Beyt

‘İsā kâdir bûd k’û ezyek du’ā

(16) *Bitevaḡḡûf bercehāned mürderā*

Ḥāzret ‘İsā ‘aleyhisselām kâdir idi bir du’ā itmek (17) ile teveḡḡûfsuz ölüyü ḡaldırmaḡa yā böyle olunca

(3507) Beyt

Ḥālīḡ-ı ‘İsā nebetvāned ki ũ

(18) *Bĭtevaḡḡuf merdüm āred tubetu*

Ḥāzret-i ‘İsā ‘aleyhisselāmuñ ḡālīḡı olan (19) ḡāzret-i bĭçün Allāḡ kâdir degül midür ki tevaḡḡûfsuz ḡat ḡat Ādem getürsün ‘ademdem (20) āmennā ki kâdirdür velĭkin

(3508) Beyt

Īn te’ennī ezpey-i ta’lĭm-i tust

Ki ṡaleb āheste (21) bāyed bĭsukust

bu te’ennī senŭñ ta’lĭmŭñden ötüridür ki ṡaleb āheste (22) gerekür ivedi eylemeksizŭñ zĭrā görmez misün ey ṡālib ki

(3509) Beyt

(23) *Cūyek cūyek ki dāyim mīreved*

Ni necis gerded ne gende mişevēd

küçük (24) ırmacuk ki her zamān aḡar ne murdār olur ve ne ḡoḡmış olur ṡālib-i

Haḡḡa (25) ṡaleb ü sülük daḡı buncılayın gerekür zīrā

(3510) *Beyt*

Z'īn te'ennī zāyed iḡbāl ü sūrūr

(26) *Īn te'ennī beyzā devlet ḡun ṡuyūr*

bu te'ennīden sūrūr u iḡbāl ṡoḡar zīrā (27) bu te'ennī yumurda mānendi olub devlet

ḡuşı mānendidür öyle olduḡda

(3511) *Beyt*

[275a] (1) *Murḡ key māned bebeyzā ey 'anīd*

Ger ḡi ezbeyzā hemī āyed pedīd

ḡuş ḡaçan (2) beñzer yumurdaya ey 'inād idici egerḡi dükeli zuhūra gelür ya'nī

egerḡi (3) 'izzet ü devlet te'ennīye müşābih degüldür ammā te'ennīden ḡāşıldur

kezalik (4) cezā daḡı 'amele müşābih degüldür līkin 'amelden ḡāşıldur imdi

(3512) *Beyt*

(5) *Bāş tā eczā-yı tu ḡun beyzahā*

Murḡhā zāyend ender intihā

ḡalış tā ki seniñ (6) cüz'leriñ yumurdalar gibi ḡuşlar ṡoḡursunlar nihāyetde ya'nī

cem'ī eczā-yı endāmıñı (7) 'alā merrātibihim ṡā'at u 'ibādet ü zikre şarf eyle tā ki

saña devlet ü iḡbāl-i (8) ebed ḡuşların ṡoḡursunlar 'işyān u fişḡ u fücūra şarf itme

zīrā

(3513) (9) *Beyt*

Beyza-yı mār er ḡi māned derşebēh

Beyza-yı güncişkrā dürest reh

(10) yılan yumurdası egerçi beñzer beñzemedede serçe yumurdasına velîkin yol (11) uzağdur ya‘nî beynehümâda fark u tefāvüt çokdur görmez misün

(3514) Beyt

(12) *Dāne-yi ābî bedāne-yi sîb nîz*

Ger çi māned farkahā dān ey ‘azîz

ayva (13) çekirdegi dağı elma çekirdeğine egerçi beñzer ammā farklar bil ey ‘azîz kimesne ki

(3515)(14) Beyt

Berghā hemreng bâşed dernazar

Mîvehā her yek buved nev‘î diger

(15) yapraklar nazarda hemrenkdürler ammā her yapağun mîvesi bir gayr dürlüdür ol tağdırce

(3516)(16) Beyt

Berghā-yı cismhā mānendeend

Lîk her cānî berey‘î zindeend

(17) cismler yaprakları birbirlerine beñzeyicilerdür ammā her bir cān bir güne otlağdan (18) virür ya‘nî şālih şālihlerden t̄alih t̄alihlerden ‘alā mālā nihāye cānları (19) mezra‘larında tefāvüt-i bisyār vardur ki mişāl-ı āheridür meselā

(3517) Beyt

(20) *Ḥalk derbāzār yeksān mîrevend*

Ān yekî derzevğ ü dîger derdmend

halk-ı ‘ālem (21) bāzārda yeksān giderler ol birisi zevğ içinde bir ğayrısı derd ü miğnet (22) içre gider ammā yürümede ve gitmede ve endāmda berāberdürler öyle olinca kezalik

(3518) Beyt

(23) *Hem çünan dermerg-i yeksān mîrevîm*

Nīm derhūs-rān u nīmī husrevīm

(24) hem ancılayın mevte berāber giderüz yarımız hūs-rānda yarımız pādīşāhāne
‘izzet-i (25) sa‘ādet ki “*Yevme tebyaḍḍu vucūhu ve tesveddu vucūh*”⁵⁶⁴ muḳarrer
olub “*Ferīḳun fil cenneti* (26) ve *ferīḳun fī’s-se‘īr*”⁵⁶⁵ āşkāre olduḳda “*Vemtāzu’l-*
yevme eyyuhel mucrimūn”⁵⁶⁶ (27) ḳavl-i kerīmi maẓmūnı ‘ayān u hüveydā olur

Vefāt yāftēn-i Bilāl [275b] (1) raḍiyallāhu Te‘ālā ‘anhu bāşādī

ol māh-ı evc-i lāmekān maḳbūl-ı ḳurb- (2) ken-i mekāñ ol tācir-i dāveristān ol
husrev-i şāh u şāhān ol (3) tercümān-ı müsta‘ān cenāb-ı Ḥāzret-i Mevlānā kaddese
sırrahu ḥāzretleri (4) bu sürḥ-i şerīfde Ḥāzret-i Bilāl raḍiyallāhu ‘anh ḥāzretinūñ
vefāt (5) bulduḳların beyān idüb buyururlar ki

(3519) Beyt

Çün Bilāl ezza‘if şud hem çun hilāl

(6) Reng-i merg uftāde berrūy-ı Bilāl

çünki Bilāl raḍiyallāhu ‘anh ḥāzret (7) za‘ifden hilāl gibi olub mevt rengi mübārek
yüzi üzre (8) zāhir oldı

(3520) Beyt

Cüft-i ü dīdeş büguftā vāḥareb

Pes Bilāleş*(9) *guft nī nī vāḥareb

anuñ cüfti görüb vā ḥarab didi Ḥāzret-i (10) Bilāl aña yoḳ yoḳ dime vā ḫarab didi
ya‘nī beḳāya rıḫleti ḫālinde ehli (11) Ḥāzret-i Bilāl zā‘if ü taḫfīf görüb ve “*Aḫrabe*
ḫayfen ve diryekan”⁵⁶⁷ (12) didükde Ḥāzret-i Bilāl raḍiyallāhu ‘anh yoḳ yoḳ vā ḫarab
dime hemān (13) zihī ‘ayş u sürūr u şafā diyüb vāḫarab didi ki

(3521) Beyt

(14) Tā kūnūn ender ḫareb būdem zizīst

⁵⁶⁴ “O gün bazı yüzler ağarır, bazı yüzler kararır.” (Ali İmran 3/106)

⁵⁶⁵ “Bir grup cennette, bir grup ise cehennemdedir.” (Şura 42/7)

⁵⁶⁶ “(Allah, şöyle der:) Ey suçlular! Ayrılın bu gün!” (Yasin 36/59)

⁵⁶⁷ “Bir zararı ve panzehiri harap etti.”

Tu çi dānī merg çün ‘ayşest u çīst

(15) şimdiye degin harab içinde idüm sağ olmakdan sen ne bilürsün (16) ölümdede nite ‘ayş u sürür oldığın ve ne idigin ya‘nī sen fevtde (17) olan lezzet-i ‘ayşdan bīḥabersün buyurub

(3522) Beyt

Īn hemī guft (18) u ruḥeş der‘ayn-ı güft

Nergis ü gülberg ü lāle mişikuft

(19) bunu dükeli söylerdi ve söz içinde iken mübārek yañağı nergis (20) [ü] gülberg ü lāleler açardı şöyle ki

(3523) Beyt

Tāb-i rū vü çeşm-i pürenvār-i ü

(21) *Mī güvāhī dād bergüftār-i ü*

mübārek yüzi ḥarāreti ve nurıyla ṭolı (22) mübārek gözleri şāhidlik virürdi anuñ ḳavl-ı şavāb girdārına (23) velīkin

(3524) Beyt

Her siyeh dil mī siyeh dīdī verā

Merdüm-i dīde siyāh āmed çirā

(24) her bir gönli ḳara ol sulṭānı siyāh görürdi göz bebegi siyāh (25) olmaḳ niçündür ya‘nī ol sulṭānuñ siyeh çerde oldukları ḥadaḳa-yı (26) çeşm-i siyāh oldığı gibi olub

(3525) Beyt

Merdüm-i nādīde bāşed rū siyāh

(27) *Merdüm-i dīde buved mir‘āt-ı māh*

görmeyen ādem yüzi kara olur yoḥsa [276a] (1) göz merdümi āyine-yi māh olur ki

(3526) Beyt

Ḥod ki bīned merdüm-i dīde turā

(2) *Dercihān cüz merdüm-i dīdefezā*

ḥod kimlerdür senüñ merdüm-i dīdeñi cihānda (3) görmek artırıcı siyāh bebekden
ğayrı ya‘nī ol görür böyle olunca

(3527) Beyt

(4) *Çün beğayr-ı merdüm-i dīdeş nedīd*

Pes beğayr-ı ü ki derrengeş resīd

(5) çünkü anı merdüm-i dīdeden ğayrı görmedi pes onuñ ğayrıyla anuñ rengine (6)
kim irişdi ya‘nī andan ğayrısı irişmedi

(3528) Beyt

Pes cüz ü cümle muḳallid āmedend

(7) *Derşifāt-ı merdüm-i dīde-yi bülend*

pes andan ğayrı cümlesi muḳallid geldiler (8) merdüm-i dīde-yi bülendüñ şifātı
içinde ya‘nī merdüm-i dīde şifātıyla mevşūf (9) olmağa lāyık u şāyeste Ḥazret-i Bilāl
raḍiyallāhu ‘anh ḥazretleridür (10) anuñ ğayrı muḳalliddür demek ola Vallāhu Te‘ālā
a‘lem ki

(3529) Beyt

(11) *Guft cüfteş el-firāk ey hoş hışāl*

Guft ne el-vişālest in vişāl

(12) Ḥazret-i Bilālün ehli ey hoş hūylu el-firāk didi Ḥazret-i Bilāl (13) yok yok el-
vişāldür bu vişāl ey ḥātün diyü cevāb buyurduḳda ḥātün (14) i‘āde-yi kelām idüb

(3530) Beyt

Guft cüft imşeb ğarībī mīrevī

(15) *Eztebār u ḥvīş ğā’ib mīşevī*

yā Bilāl bu gice ğarībliğa gidüb (16) aḳrabā ve ta‘alluḳātuñdan ğā’ib olursun didükde
Ḥazret-i Bilāl (17) cevāb virüb

(3531) Beyt

Guft ne ne belki imşeb cān-ı men

(18) *Mîresed ĥod ezġarîbî dervaġan*

didi yoġ yoġ belki bu gice benüm cānum (19) ġarîbliġdan vaġana irişüb didükde ĥātün su'āl idüb

(3532) (20) *Beyt*

Guft ru'yetrā kucā bîñîm mā

Guft ender ĥalka-yı ĥāř-ı Ĥudā

(21) didi yā Bilāl senüñ yüziñi biz ġande görürüz diyü su'āl itdükde (22) Bilāl Ĥazret-i Allāhuñ ĥalkā-yı ĥāřında diyü cevāb virüb tefehhümen (23) lilsālikîñ nuřġ u pende teveccüh idüb buyururlar ki

(3533) *Beyt*

(24) *Ĥalka-yı ĥāřeř betu peyvesteest*

Ger nazar bālā kunî ne sūy-ı pest

(25) ĥazret-i zāt baĥt-ı aĥadiyyetüñ ĥalka-yı ĥāřı saña muttaşıldur eger (26) sen 'ulvîye nazar idüb nuġuř-ı kâzibe-yi süflîyye nazar itmezseñ (27) ĥaberdār olursun ey sālîk-i rāh-ı Ĥaġ ki

(3534) *Beyt*

Ender ān ĥalka ziRabbü'l-'ālemîn

[276b] (1) *Nūr mîġābed ġü derĥalka-yı nigîn*

ol ĥalkada Rabbü'l-'ālemîn olan zü'l (2) Bilāl ve'l-ikrām Ĥazret-i Ĥudādan nūr-ı feyz ü iĥsān-ı raĥřān olur (3) ĥalkada nigîn pertevi gibi aĥvāl bu minvāl üzre oldıġın Bilālden (4) iĥtiyār buyurduġlarıdan řoñra yine şadede rücü' idüb buyururlar ki

(3535) *Beyt*

(5) *Guft vîrān řed îñ ĥāne dirîġ*

Guft ender meh niger menger bemîġ

Bilālün (6) cüfti dirîġa bu ĥāne-yi vücüdîñuz vîrān oldı diyü taĥassur ü teĥayyüf (7) eyledükde Bilāl buyurdu ki ey ĥātün aya nazar eyle buluda baġma ya'nî bulut (8)

vīrān olursa anuñ şānı vīrān olmağdur aña nazār eyleme māha (9) ve pertev-i māha nazār eyle ki bu vīrānlık ma‘mūrluğa delālet eyler buyurub

(3536) Beyt

(10) *Kerd vīrān tā kuned ma‘mūrter*

Ḳavmem enbuh būd u ḥāne muḥtaşar

vīrān eyledi (11) ma‘mūr eylemekden ötüri ḳavmi ziyāde idi ve menzili dar idi ya‘nī bizüm (12) mevtimüzüñ mişāl-i ḥāricisi hemān böyledür ki bir kimesnenüñ ḳavm ü ittibā‘ı (13) ziyāde olub bir taracuğ ḥānesi olsa anı ḥarāb idüb ma‘mur (14) itdigi gibi hemān bizüm dağı fevtimüz ol minvāl üzre olub ḥarāblık (15) ve vīrānlık degüldür buyurdılar

Ḥikmet-i vīrān şuden-i ten bemerg

(16) *Ol sultānū’l-‘āşıkīn*

Ve ol nūr-ı çeşm ehl-i yaḳīn

cenāb-ı Ḥazret-i (17) Mevlānā ḳuddise sirrahu ḥazretleri bu sürḥ-i şerīfde tenüñ mevtiyle vīrān oldıgınuñ (18) ḥikmetin beyān idüb buyururlar ki

(3537) Beyt

Men çü Ādem būdem evvel ḥabs-i kerb

(19) *Pür şud eknūn nesl-i cānem şarḳ u ğarb*

ben Ḥazret-i Ādem gibi zaḥmet (20) ü miḥnet ü elem ḥabsinde idüm evvel şimdi cānum nesli ile şarḳ u ğarb (21) ṭolu oldı meşelā

(3538) Beyt

Men gedā būdem der’īn ḥāne çü çāh

Şāh (22) geştem ḳaşr bāyed behr-i şāh

ben gedā idüm bu ḳuyu gibi çuḳur evüñ içinde (23) pādişāh oldun pādişāh için köşḳ ü sarāy lāzımdur öyle olunca

(3539) (24) Beyt

Kaşırhā ḥod mer şehānrā me'nisest

Mürderā ḥāne'v mekân gūrī besest

(25) köşkler ḥod pâdişāhlaruñ üns tutub zevk ü sürür idecekleridür (26) ölüye ise ev ve mekân u menzil bir mezār kifāyet eyler ol ecluden

(3540) Beyt

(27) Enbiyārā teng āmed īn cihān

Çun şehān reftend ender lāmekān

enibiyā [277a] (1) 'aleyhisselāma bu cihān dar gedi sulṭānlar gibi lāmekāna revāne oldılar öyle (2) olduğundan

(3541) Beyt

Mürdeganrā īn cihān būnmūd fer

Zāhireş zeft ü (3) bema'nā teng ber

ölülelere bu cihān gülşen geldi görüncü şüret-i zāhiri (4) eñli ve yaşşı ma'nā ile ziyāde ṭar mevzi' geldi zīrā

(3542) Beyt

Ger nebūdī (5) teng īn efgān ziçīst

Çün dü tā şud her ki dervey bīş zīst

(6) eger dünyā bir maḥall-i zīk olmadı bu figāndan zāhir olurdu ki nite iki kat (7) oldu her kimse anuñ içinde çok şağ oldu ya'nī her kimse ki dünyāda (8) çok yaşadı beli iki kat olur ammā

(3543) Beyt

Derzamān-ı ḥvāb çün āzād şud

(9) Z'ān mekân binger ki cān çun şād şud

uyku vaḳtinde çünki ḥvāba varub (10) cihāndan āzād oldu ol mekāndan gör ki cān nite şād oldu şöyle ki

(3544) (11) Beyt

Zālim ezzulm-i ṭabīʿat bāz rest

Merd-i zindānī zifīkr-i ḥabs cest

(12) ʿālem ḥ^vāba varmağla zālim ṭabīʿatı zulmetden ḥalāş olub zindānda maḥbūs (13) olan kimse daḥı ḥabslık fikrinden ḥalāş oldı ḥāl bu vech üzre oldığundan

(3545) (14) Beyt

Īn zemīn ü āsmān-ı bes ferāḥ

Saḥt teng āmed behengām-ı menāḥ

(15) bu ziyāde geñiş yir yüzi ve gök yüzi ḳatı ṭar geldi çökmek vaḳtinde (16) yaʿnī vaḳt-i rıḥletde ziyāde teng oldı meşelā

(3546) Beyt

(17) Çeşm-i teng⁵⁶⁸ āmed ferāḥ u saḥt teng

Ḥande-yi ü girye faḥreş cümle neng

(18) ṭar göz geñiş geldi ve ḳatı ṭar anuñ gülmesi ağlamak faḥrı bilcümle ʿār geldi

(19) Teşbīh-i dünyā ki bezāhir ferāḥest ve bemaʿnā teng ve teşbīh-i ḥ^vāb (20) ki ḥalāşest ezʿīn tengī

ol sultān-ı evliyā ve ol burhān-ı etḳiyā (21) ve ol maḳbūl-ı bārgāh-ı kibriyā cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳaddesunāllāhu besirrahuʿl- (22) aʿlā ʿalā ḥazretleri ebyāt-ı

sālefeyi teʿkīden bu sürḥ-i şerīfde şüret-i (23) zāhirde dünyānuñ geñiş olub maʿnā

teng oldığın teşbīh (24) buyurub ve ḥālet-i nevmde bu tenglükden ḥalāş olmasını

daḥı (25) teşbīh buyurub ol teşbīhler beyānında buyururlar ki

(3547) Beyt

(26) Hemçü germābe ki tefsīde buved

Teng āyī cānt puḥīde şeved

(27) hamām gibi ki ṭuncınmaḳlık olur ṭar gelürsün cānuñ ṭarılığınmaḳ olur

(3548) [277b] (1) Beyt

⁵⁶⁸ Metinde “bend” olarak yazılmış ama kelime “teng” olmalı

Ger çi germābe ‘arīzest ü tavīl

Z’ān tebeş teng āyedet cān u kelīl

(2) egerçi hammām yaşşı ve uzundur anuñ harāretinden cānuñ ʔar gelüb bu olur (3) ve za‘if ve bīmecāl olursun şöyle ki

(3549) Beyt

Tā birūn n’āyī nebugşāyed dilet

(4) Pes çi sūd āmed ferāhī menzilet

tā ʔaşra gelmeysin göñlüñ açılmaz (5) öyle olduğdan şoñra pes ne fā’ide olur yirigüñ bolluğı ya‘nī bu (6) dünyānuñ mişāli hemān hammām gibidür ki ziyādece añlansuñ saña bir harāret (7) baygınlık şöyle işābet eyler ki ʔaşra çıkmaduğça göñlüñ açılmayub (8) hāṭıruñ küşād olmaz ma‘a hāzā hammām ki hammām geñiş ve ve bol ve laṭif olub (9) maḥall-ı teng ve ʔar degüldür ammā anuñ geñişliğı saña fā’ide eylemez keزالik āsmān (10) u zemīnūñ ferāhı olduğından āḥiret misāfirine ne fā’ide olur bu ki (11) beñzer teşbīh-i āḥer budur ki

(3550) Beyt

Yā ki keş-i teng pūşī ey gavī

(12) Derbeyābān-ı ferāhī mīrevī

yāḥud bir ʔar pabuç giyüb ey gavī kimse (13) bir ‘arīz ü ‘amīk geñiş ovada gidersin bu kerre

(3551) Beyt

(14) Ān ferāhī-yi beyāban teng geşt

Bertu zindān āmed ān şahrā vü deşt

(15) ol beyābānuñ geñişliğı ʔar oldı senüñ üzeriñe ol ova ve şahrā (16) zindān geldi velīkin

(3552) Beyt

Her ki dīd ü mer turā ezdūr guft

(17) *K'ū derān şahrā çü lāle-yi ter şikuft*

her kimse ki seni uzaqdan gördi (18) didi ki ol şahrāda görinen şaşş hemān bir ter lāle gibi şahrāda açılmışdur (19) zann u gümān idüb

(3553) *Beyt*

Ū nedāned ki tu hem çun zālimān

(20) *Ezbirūn dergülşenī cān derfiğān*

ol seni lāle gibi açılmış kıyās (21) iden bilmez ki sen zālimler gibi taşradan gelmiş içindesün cānuñ fiğān (22) içindedür ya'ni şahrāda teng keşşüñ ayağıña virdigi zahmet ü miñnet (23) ü meşekkatden haberi olmayub ancak seni geniş ovada gördüğünden (24) rāhat u sürürda şanur haberi yok ki sen cān çekişmek mertebesinde- (25) sin çünkü emr-i dünyā bu vech üzredür

(3554) *Beyt*

Ĥvāb-ı tu ān keşş birūn kerdeneş

(26) *Ki zamānī cānt āzād-ı tenest*

senüñ uyquñ ol pābūcı taşra (27) itmekdür⁵⁶⁹ ki bir zamān cānuñ tenden āzād olur ya'ni dünyānuñ Ĥvāb u rāhatı [278a] (1) hemān ayakdan bir tar pābūcı çıkarub bir miqdār diñlenmek gibidür ve ammā

(3555) *Beyt*

(2) *Evliyārā Ĥvāb mülkest ey fülān*

Hemçü ān Aşşāb-ı Kehf ender cihān

(3) ey fülān kimse evliyāullāh kıddise esrārihüm hāzerātınuñ uyumaları mülkdür (4) anlaruñ Ĥvābı sā'ir nāsuñ Ĥvābına beñzemez anlar cihānda Aşşāb-ı Kehf (5) mānendi sāye-yi ilāhīde öyle bir Ĥvāb-ı lañif içindedürler kim ol uyquñ

(3556)(6) *Beyt*

Ĥvāb mibīnende vü ān cā Ĥvāb nī

⁵⁶⁹ Metinde “” şeklinde yazılmış ama kelime “itmekdür” olmalı.

Der‘adem der mīrevend ü bāb nī

(7) düş görürler ve ol yirde düş yokdur ‘adem içerü giderler ve dahı anuñ (8) kapısı yokdur anlar öyle aşhāb-ı sa‘adetlerdür kim

(3557) Beyt

Hāne-yi teng ü (9) derün cān çenglük

Kerd vīrān tā kuned qaşr-ı mülük

(10) o t̄aracuk ve anuñ içinde cān zahmet ü miñnetde iki kat olmış (11) anı vīrān eyledi sultānlar köşke binā itmeden öturi zīrā ten hānesi (12) harāb olmadukça sultān cāna mülük-ı qaşr bināsı k̄abil olmadıġından (13) hāne-yi zīk-ı bedeni tahrīb eylediler qaşr-ı sultānī binā itmek için meselā böyle (14) diyü ki

(3558) Beyt

Çenglükem çun cenīn ender raħim

Nüh mehe geştem şud īn naqlān mūhim

(15) eger bügri za‘īf ü nahīf cenīn gibi raħm içinde tokuz ayluk oldum bu toġmak (16) ayum oldu öyle olunca

(3559) Beyt

Ger nebāşed derd-i zeh bermāderem

(17) Men der‘īn zindān miyān-ı āzerem

eger vālideme oġlan toġurmak zahmet (18) olmaz ise ben zindān içinde āteş ortasındaum şöyle ki

(3560) Beyt

(19) Māder-i tab‘em ziderd-i merg-i h̄vīş

Mikūned zih tā rehed berre zimīş

benüm tabī‘atüm (20) māderi kendi fevti derūndan zahmetde olur tā kuzu koyundan kurtulsun (21) diyüde

(3561) Beyt

Tā çered ān berre derşahrā-yı sebz

Hîn raḥim bugşā ki (22) geşt īn berre gebz

tā otlasun ol uzı yeşil şahrā içinde gāfil (23) olma raḥmi aç ki bu uzı büyük oldu
ya‘nī cān uzusu ten uzusundan (24) mufāraat idüb sebzār-ı ‘ālem-i ma‘nāda
mu‘ārif-i ilāhī gūlzārında (25) şafā itsün zīrā

(3562) Beyt

Derd-i zih ger renc-i ābistān buved

Bercenīn (26) işkesten-i zindān buved

bu zih derdi gebeye egerçi zaḥmet ü miḥnetdür (27) ammā ol cenīne zindān
urmakdur ki

(3563) Beyt

Hāmile giryān zizeh k’in el-menāş

[278b] (1) *V’an cenīn ḥandān ki pīş āmed ḥalāş*

ḥāmile aḡlayıcı ki anı necāt diyü ve ol (2) cenīn gūlici ki ḥalāş eyler degüldi diyü
ya‘nī mü‘min-i müveḥḥid mevt vaktinde (3) cenīn mānendi ḥandān u şādān olub
ḥalāş geldi diyü şükr ü sipās (4) eyler bu keyfiyyet ‘ālemde serāpā böyledür ki

(3564) Beyt

Her çi zīr-i çarḥ hestend ümmehāt

(5) *Ezcemād u ezbehīme v’eznebāt*

çarḥuñ altında mevālīd-i selāşeden her ne nesne (6) ki vardur cemād u behīme vü
nebātndan ve bilcümle

(3565) Beyt

Her yekī ezderd-i gayrī gāfilend

(7) *Cüz kesānī ki nebīh ü kāmīlend*

her biri ol bir gayruñ derdinden gāfillerdür (8) şol kimselerden gayrı ki nebī ve
kāmīllerdür ya‘nī enbiyā vü kāmīlīnden mā‘adā cem‘ī (9) eşyā birbirlerinüñ derd ü

miḥnetlerinden āgāh degüllerdür āgāh u ḥaberdār olanlar (10) nebīler ve velīlerdür
ki meşelā

(3566) Beyt

Ān çī kūse dāned ezḥāne-yi kesān

(11) *Belme ezḥāne-yi ḥodeş key dāned ān*

ol nesneyi ki illerüñ ondan köse (12) bilür ḳaba şaḳallu kendi ondan anı kaçan bilür
ya‘nī ‘ārif-i kāmīl ki aḥvāl-i (13) ‘ālemden ḥaberdār cihānuñ cem‘ī kār u bārın bilür
aḥmaḳ olan kendi (14) vücūdundan zāhir olanı iz‘ān idüb añlamaz zīrā ey ṭālib-i
şādıḳ (15) ḥāl böyledür ki

(3567) Beyt

Ān çī şāḥib dil bidāned ḥāl-i tu

Tu ziḥāl-i ḥod(16) nedānī ey ‘amū

göñül şāḥibi sultānuñ senüñ ḥālünden bildiği nesneyi (17) sen kendi ḥālünden
bilmezsün ey ‘amū

Beyān-ı ān ki her çī ḡaflet u ḡam u (18) kāhilī ve tārīkīst heme eztenest ki arzīst ü süflī

(19) ol sultānū’l-kāmīlīn ve ol ḳuṭbu’l-muḥaḳḳaḳīn cenāb-ı Ḥazret-i (20) Mevlānā
ḳuddise sırrahu ḥazreti bu sürḥ-i şerīfde her ne ki ḡaflet ü ḡam ü kāhillik (21) ve
ḳarañuluk ve elemdür cümlesi tendendür ki ten arzī vü süflī oldıḡın beyān idüb (22)
buyururlar ki

(3568) Beyt

Ġaflet ezten būd çün ten rūḥ şud

(23) *Bīned ü esrārā biḥiç bud*

ḡaflet tenden idi çünki ten rūḥ oldı (24) görür ol esrārı aşlā şekk ü şübhesüz ki
meşelā

(3569) Beyt

(25) *Çün zemīn berḥast ezcevv-i felek*

Ne ŧeb u ne sāye bāŧed lī velek

(26) unki bir cevvi-felekden yukarı kalkdı ne gice ve ne gölge olur senün ve benüm için ki

(3570) (27) *Beyt*

Her kucā sāyest u ŧeb yā sāyegeh

Ezzemīn bāŧed ne ezeflāk u meh

[279a] (1) her kande gölge ve gölgelik vardur yirden hāŧıl olur yoħsa eflāk u mehden

(2) hāŧıl olmaz meŧelā

(3571) *Beyt*

Dūd peyveste hem ezheyzüm buved

Ne zīāteŧhā-yı (3) müstencem buved

tüten muttaŧıl hem odundan olur yoħsa kıgılcılı āteŧlerden (4) tüten daħı hāŧıl olmaz öyle olunca veķıs ‘alā hāzā

(3572) *Beyt*

Vehm ufted (5) derħatā vü derġalaŧ

‘Aql bāŧed deriŧābethā faķaŧ

ħatā vü ġalaŧa dūŧen (6) vehmdür ‘aql ancak iŧābetlere dūŧer zīrā

(3573) *Beyt*

Her ġirānī vü keŧel (7) ħod eztenest

Cān zihiffet cümle derperrīdenest

her bir aġırlık (8) ve keŧel ki zāhir olur tendendür cān haķīķatden dā’imā uçmak üzeredür (9) ki hāricde miŧāl

(3574) *Beyt*

Rüy-ı surħ ezġulbe-yi ħunhā buved

Rüy-ı zerd (10) ezcünbiŧ-i ŧafrā buved

kırmızı yüz kanlar galebesinden hâsıl olur (11) yüzüñ şāru olduğı şāfrā hareketinden olur ki

(3575) Beyt

(12) *Rū sepīd ezķuvvet-i balğam buved*

Bāşed ezsevdā ki rū edhem buved

(13) yüzüñ beyāz olması balğam ķuvvetinden olub siyāh olduğı (14) sevdā gālib olduğından olur velīkin

(3576) Beyt

Derħakīkat (15) *Ĥalıķ-ı āşār-ı ūst*

Līk cüz ‘illet nebīned ehl-i pūst

ħakīkatde (16) mārri’z-zıkr āşārlaruñ ĥalıķı ĥazret-i perverdigār-ı Allāhdur ammā giriftār-ı ta‘allukāt-ı (17) kevniyye olan ten aşĥābı ‘illetden ġayrı nesne görmez şu bā‘ışden ki

(3577)(18) Beyt

Mağz k’ū ezpusthā āvāre nīst

Eztabīb ü ‘illet ūrā çāre nīst

(19) bir mağz ki ol mağz pūstlardan cüdā degüldür ana tabīb ü ‘illetden ġayrı (20) çāre yokdur ya‘nī bir cān-ı şerīf mādāmki beşeriyetden ĥalāş olmaya (21) ‘ilāc u devā vü tabīb kayd-ı miĥnetlerden ĥalāş olmaz ammā

(3578) Beyt

(22) *Çün düvüm bār Ādemīzāde bizād*

Pāy-i ĥod berfarķ-i ‘illethā nihād

çünki (23) Ādemīzāde ikinci kerrede toğdı ayağı ‘illetler başı üzerine ķodı (24) ya‘nī mevt-i iĥtiyārı ile ölmezden evvel ölen ‘illetler başı üzre (25) ayak ķor illā ķāl [u] ķıl ve çün ve çerā giriftārı olan bīnevā ol (26) sa‘adetden ĥaberdār olmaķ muĥāldür ki ol ikinci kerre toğan ‘azīz ü (27) kerīmüñ

(3579) Beyt

‘illet-i ūlā nebāşed dīn-i ū

‘illet-i cüzvī nedāred kīn-i ū

[279b] (1)‘illet-i ūlā olmaz anuñ dīni ve ‘illet-i cüzvī  utmaz anuñ kīni (2) Őyle ki ol zāt-ı kerīm

(3580) Beyt

Mīpered  un āftāb ender ufuk

(3) *Bā‘arūs şıdk u şūret  un tutuk*

āfitāb gibi ufukda perrān (4) olub seyrān eyler ‘arūs şıdk ile me‘an şūreti duva  (5) mānendi ancak  yle deg l

(3581) Beyt

Belki bir n ezufuk v’ez ahhā

(6) *Bīmekān bāşed  u ervāh u n hā*

belki ol nāzenīn-i bārgāh-ı ‘izzet (7) ufukdan ve  ar lardan  aŗra bīmekān olub ‘ālem-i lāmekānda ‘u ul (8) u ervāh mānendi seyrān u  ayerān eyler Öyle ki

(3582) Beyt

Bel ‘u ul-i (9) mast sāyehā-yı ū

Mifuted  un sāyehā derpāy-ı ū

belki ‘u ulumuz (10) anuñ g lgesid r ki g lgeler gibi anuñ m bārek ayağına d şer velīkin (11) bu a vāl kāl u ma āla Őıgmayub

Guft u g  perdelerin  āk eyler

(12) *Bunı fehm-i hāl lāzımdur ger*

(3583) Beyt

M ctehid her geh ki bāşed naşşinās

(13) *Ender ān şūret neyendīşed kıyās*

müctehid olan kimesne her vaktüñe (14) naş añlayıcı ola ol şüret içinde kıyās-ı fikr eylemez yāhūd böyle (15) dimek ola ki müctehid her gāh ki naşsinās olur ol naş içinde (16) şüret kıyās fikr itmez ki

(3584) Beyt

Çün neyābed naşş ender şüreti

(17) *Ezkiyās ān cā numāyed ‘ibreti*

çünkü naş şüret içine gelmez yāhūd (18) naşşı şüretde bulmaz kıyāsdan ol yirde bir ‘ibret göster

Teşbīh-i (19) naşş bākīyās

ol sultān-ı haqīkat-ı beyān ve ol mürşid-i ehl-i ikān (20) cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā kuddise sırrahu hāzreti bu sūrḥ-i şerīfde naşsuñ (21) kıyās ile teşbīh olunmasın beyān idüb buyururlar ki

(3585) Beyt

(22) *Naşş vaḥy-i Rūḥ-ı Kudsi dān yaḳīn*

V’ān kıyās-ı ‘aql-ı cüzvī taḥt-ı ĩn

(23) ey tālīb-i rāh-ı Hāḳ naşş dinilen taḥkīkan bilāşübhe ve lākemāl ol (24) vaḥy-ı Rūḥ-ı Kudsi dūr anı öyle bil ve ol kıyās dinilen şey’ ‘aql-ı (25) cüzvinüñdür naşsuñ altında zīrā

(3586) Beyt

‘Aql ezcān geşt bāidrāk u fer

(26) *Rūḥ ūrā key şeved zīr-i nazār*

‘aql cāndur idrāk u fer şāḥibi oldı (27) öyle olunca rūḥ ‘aqluñ zīr-i nazārında kaçan olur olmaz

(3587) Beyt

[280a] (1) *Līk cān der‘aql tedbīrī kuned*

Z’ān eşer ān ‘aql tedbīrī kuned

(2) lîk cān ‘aqluñ içine eṣer eyler ol eṣer sebebiyle ‘aqlda umūruna tedbīr (3) eyler bunuñ taḥḳīki budur diyü kār böyledür ammā

(3588) Beyt

Nūhvār er şiddīkī zed dertu rūḥ

(4) *Kū yem ü keştī vü kū tūfān-ı Nūḥ*

Nūḥ gibi eger şıdklık urdı ise sende (5) rūḥ ıanı deryā ve gemi ıanı Nūḥuñ tūfānı ya‘nī ey tālīb bizüm bu kelimāt-ı (6) cānfezāmuzı istimā‘ idüb mücebince ‘amel ü ḥareket itmege sür ve ḥarāret (7) ü derd ü taleb lāzımdur eger sen bu ıavl-i pāke şıdk diyü i‘timād gösterürseñ (8) i‘timādına zıkr olınan berāhin lābüd ü lāzımdur ki bu aḥvāl-i tarīkat (9) yalñuz guft u gūy ile fā‘ide eylemez ıāl u maḳāl ile şūfī ü sālīk (10) olmazsın hezār tāc u hırka altına daḥı girerseñ yine vāḥidümüz el ḥalāyık (11) olmañ muḳarrerdür öyle olicek

(3589) Beyt

‘Aql eṣerrā rūḥ pindāred velīk

(12) *Nūr-ı ḥūr ezḳurş-ı ḥūr dürest nīk*

‘aql eṣeri rūḥ zann ider ammā (13) güneşüñ nurı güneş çevrekünden güzel uzaḳdur öyle olmaḳla

(3590) Beyt

(14) *Z’ān beḳurşī sālīkī ḥursend şud*

Tā zinūreş sūy-ı ḳurş efkend şud

(15) andan ötüri bir sālīk bir ḳuru ekmek ile ıanā‘at itdi tā anuñ (16) nūrından ḳurş cānibine bırağıldı ya‘nī sālīk-i rāḥ-ı Ḥaḳḳuñ bir ḳurı (17) nān pāreye ıanā‘at eylemesi nūr-ı ḥūr ḳurş-ı ḥürdan ba‘īd oldıḳını (18) fehminden ötüridür ki nūr-ı riyażet taḥşīl idüb anuñla ḳurş-ı (19) ḥaḳīḳat cānibine ilette öyle olsa

(3591) Beyt

Z’ān ki ĩn nūrī ki ender sāfilest

(20) *Nīst dāyim rūz şeb ũ āfilest*

zīrā bu nūr ki alçaq içindedür (21) dā'im degüldür gice ve gündüz āfilest ammā

(3592) *Beyt*

V'ān ki ender kurş dāred bāş u cā

(22) *Ġarķa-yı ān nūr bāşed dā'imā*

ol nūr-ı ki kurş içinde olmak ve yir tutar (23) ol dā'imā kurşuñ nūrı megrūkıdur ki aşlā sāye ve şeb görmez (24) şöyle ki

(3593) *Beyt*

Ne seḫābeş reh zened nī ḫod gurūb

Vārehīd ũ ezfirāk-ı (25) *sīnekūb*

ne bulut anuñ yolını urur ve ne gurūb kurtıldı (26) ol sīne dögdürücü firākdan öyle olinca

(3594) *Beyt*

Īn çünin (27) *kes aşleş ezeflāk būd*

Yā mübeddel geşt ger ezḫāk būd

[280b] (1) buncılayın kimse anuñ aşlı eflākden idi yāḫūd aşlı türābī ise de mübeddel

(2) oldu ki kurş-ı nūr ḫaķıķatde vāşıl olmak bu zıkr olınan vechledür

(3595) (3) *Beyt*

Z'ān ki ḫākīrā nebāşed tāb-ı ān

Ki zened bervey şu'ā'eş cāvidān

(4) zīrā ḫāke mensüb kimesnenüñ aña ṭāķat u kuvveti olmaz ki āfitāb-ı (5) ḫaķıķatüñ şu'ā'ci aña ebedī üzre ķābil degüldür ki görmez misün ey ṭālib ki

(3596) (6) *Beyt*

Ger zened berḫāk dāyim tāb-ı ḫūr

Ān çünan sūzed ki n'āyed z'ū şemer

(7) meşelā eger ʔobrak ʔzre güneşüñ ʔarāreti dāyimā urursa ancılayın yakar ki (8)
andan yemiş ʔāşıl olmaz öyle olunca mişāl-ı āʔer

(3597) Beyt

Dāyim ender āb (9) kār-ı māhiyest

Mārrā bā [ū] kucā hemrāliyest

şu içinde dā'im olmak (10) balık işidür yılanuñ balığa yoldaşlığı ʔande olurlığı olmaz

(3598) Beyt

(11) *Līk derküh mārḥā-yı pürfenend*

Ender'īn yem māhiḥāyī mīkunend

līkin (12) ʔağda fūnūn ile yılanlar vardır ki bu deryā-yı ḥaḳīkatde balıklıklar iderler

(3599) (13) Beyt

Mekr-i şān ger ḥalkrā şeydā kuned

Hem zideryā tāse şān rüsvā kuned

(14) anlaruñ mekri eger ḥalkı şeydā eylerse hem deryādan tāse anları rüsvāyi eyler

(15) ammā bu zıkr olınandan mā'adā

(3600) Beyt

V'ender'īn yem māhiyān-ı pürfenend

(16) *Mārrā ezsiḥr māhī mīkunend*

bu deryā-yı ḥaḳīkatde fennle ʔolu balıklar daḥı var- (17) dur ki yılanı siḥr ile balık
eylerler

(3601) Beyt

Māhiyān-ı ʔa'r-ı deryā-yı celāl

(18) *Baḥr şān āmūḥte siḥr-i ḥelāl*

anlar māhiyān-ı ʔa'r-ı baḥr-ı celāl-i ilāhī dururlar ki (19) deryā-yı ḥaḳīkat anlara
siḥr-i ḥelāl öğreymişdür öyle olunca

(3602) Beyt

(20) *Pes muḥāl eztāb-ı İṣān ḥāl şud*

Naḥs ān cā reft ü nîkū fāl şud

(21) çok muḥāl anlaruñ bu kim senden ḥāl oldu naḥs ol yire gidüb (22) nîkū fāl oldu ya‘nî māhiyān-ı baḥr-i ḥaḳīḳat olan aṣḥāb-ı sa‘ādetün (23) aḥvālleri böyledür ki muḥāli ḥāl ü naḥs nîkî fāl eylerler

(3603) *Beyt*

Tā kıyāmet (24) ger bügüyem z’in kelām

Şad kıyāmet bugzered v’in nātamām

bu yüzden (25) kıyāmete degin eger söylersem yüz kıyāmet geçer ve bu söz noḳşān kalur (26) ya‘nî yüz kıyāmet geçüb gider evliyā-yı ‘azām u ḥāşān-ı Ḥudānuñ (27) medḥ ü şenāları nihāyet bulmaz

Ādābu’l-mustemi‘in ve’l-murīdīn [281a] (1) ‘inde feyzi’l-ḥikmeti minlisāni’ş-şeyḥ

ol mürşid-i ḥikmet-i nişār ol (2) ḳuṭb-ı gerdün-ı iştihār ol ḥusrev-i ‘azimetdār ol pādişāh-ı baḥt-ı yār (3) ol kām̄bīn ü kām̄kār cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise surrahu ḥazreti (4) bu sürḥ-i şerīfde şeyḥ-i kām̄ilūñ lisān-ı ḥikmet-i beyānından feyzi ḥük̄m-i (5) İlāhī ceryān olduğı vaḳtde müstemi‘in ü murīdīnūñ ādābların (6) beyān idüb buyururlar ki

(3604) *Beyt*

Bermelūlān ĩn mükerrer kerdenest

(7) *Nezd-i men ‘ömr-i mükerrer burdenest*

melūllar üzerine bu mükerrer eylemekdür benüm ḳatumda (8) mükerrer ‘ömr iletmekdür ya‘nî bu pend ü neşāyiḥ ḳitāb-ı Meşnevī-yi İlāhīde vāḳi‘ (9) olan nuşḥ u pend ü irşād-ı gevāhir ü cevāhirleri ṭabī‘at peristān (10) u nefsi-ı ṭiyetāna nazaran mükerrer eylemekdür līkin benüm ‘indümde naşīḥati mükerrer (11) istimā‘ idüb ḳabūl eylemek mükerrer-i ‘ömr eylemekdür zīrā

(3605) *Beyt*

(12) *Şem^ç ezberķ-i mükerrer berşevd*

Hāk eztāb-ı mükerrer zer şevd

şem^ç berķ-i (13) mükerrerden yukarı olub hāk táb-ı mükerrerden altun olur kezalik

(14) t̄alib-i şādık nuş u pend mükerrer kabūlundan merd-i mükerrer olur velīkin

(3606) *Beyt*

(15) *Ger hezārān t̄alibend ü yek melūl*

Ezrisālet bāz mīmāned resūl

(16) egerçi biñ t̄alibler olub içlerinden bir ehl-i nef-s-i hevā vü dünyā perest (17)

olursa risāletden Resūl girü qalır ol eçden

(3607) *Beyt*

(18) *Īn resūlān-ı zamīr-i rāzgū*

Müstemi^ç h^vāhend İsrāfīl hū

bu rāz (19) söyleyici zamīr resūlleri İsrāfīl hūylu diñleyici isterler zīrā anlar

(3608) *Beyt*

(20) *Naḥveti dārend ü kübrā çun şehān*

Çākerī h^vāhend ezehl-i cihān

(21) pādişāhlar gibi ‘azmet ü naḥvet ü şān t̄utarlar ehl-i cihāndan (22) kulluķ u

çākerlik isterler mażhar-ı füyūzāt-ı İlāhī olan merdān-ı rāz- (23) gū ehl-i dünyādan

İsrāfīl hū muṭī^ç ü münkād t̄alib ü şālih ü şādık (24) isterler zīrā ey sālīk

(3609) *Beyt*

Tā edebhā şān becāgeh n’āverī

(25) *Ezrisālet şān çigūne ber ḥurī*

mādāmki anlaruñ edeblerini yirine (26) getürmege sen anlaruñ risāletlerinden ne

gūne yemiş yirsün ki

(3610) *Beyt*

(27) *Key resānend ān emānetrā betu*

Tā nebāšī piş-i şān rāki' dü tu

[281b] (1) saña ol emāneti kaçan irişdirürler⁵⁷⁰ mādāmki sen anlaruñ öñünde rükū' da (2) iki kat olmayasun ya'nī kemā yenbağī ādāb üzre anlara 'ubūdiyyeti (3) kemāince eylemedukça saña ol emānet-i haqīkatī teslīm eylemezler andan şoñra

(3611)(4) Beyt

Her edeb şān key hemī āyed pesend

K'āmedend işān zieyvān-ı bülend

(5) anlara her bir edeb kaçan pesend gelür ki anlar eyvān-ı bülendden geldiler (6) ya'nī evliyā-yı kirāma hīle vü hud'a ile 'ubūdiyyet gösterüb anlaruñ pesendīdesi (7) olayum diyen nāpesend hemān tezyī' i evkāt idüb kendüye zarar (8) eyler zīrā

(3612) Beyt

Nī gedāyānend k'ezher hıdmetī

Eztu dārend ey müzevvir minnetī

(9) ol selāṭin-i beḳā gedā degüllerdür ki senüñ her bir hıdmetiñe minnet tütalar (10) ey müzevvir kimse ya'nī kirām-ı meşāyihince kemāl şıdḳ u hülüş ile bīkesel (11) ü bīminnet hıdmet idüb imtinān ile hıdmet itmemek gerek zīrā (12) anlar kimesnenüñ hıdmeti minnetdārı olmaduklarından riyā vü sum'a vü imtinān ile (13) olan hıdmetünden ḥayr itmeyüb hıdmetüñi lağv u ifnā itmiş olursun

(3613)(14) Beyt

Līk bābīrağbetihā ey zamīr

Şadḳa-yı sulṭān biyefşān vāmegīr

(15) ḥazret-i sulṭān yine zamīr-i pāklerine teveccüh buyurub esrār-ı ilāhīye (16) istimā'na 'ālemde ṭālib ü rağbet egerçi nādir velīkin ey Resül-ı (17) ilāhī olan zamīr- i münīr rağbetsüzleruñ rağbet itmedüklerine nazār itmeyüb (18) ḥazret-i sulṭān-ı haqīkatüñ şadaḳasını şaç girü tütma ya'nī egerçi (19) cevāhir-i nuşḥ u pendi ḳabüle

⁵⁷⁰ Metinde "البردر" şeklinde yazılmış ama kelime "irişdirürler" olmalı.

ṭalib ü rāgbet müstaʿid lāzımdur velīkin (20) ey zamīr-i pāk şadaqa-yı sulṭānī olan vaḥy-i ʿālīşānı bu rağbetsüz (21) efsەرlerden daḥı dırıĝ itme dimek ola Vallāhu Teʿālā aʿlem ki ḥiṭābātı (22) daḥı zamīr-i tābnāk ola

(3614) Beyt

Esb-i ḥodrā ey resūl-i āsmān

(23) ***Dermelūlān menger ü ender cehān***

kendü atuñı ey āsmān Resūli olan (24) merd-i Ḥudā melūllere nazār itmeyüb şıçrat atdan murād cism-i pāk velī-yi (25) Rabbānī ola Vallāhu Teʿālā aʿlem ki

(3615) Beyt

Ferruḥ ān Türki ki istīze nihed

(26) ***Esbeş ender ḥandeḳ-i āteş cehed***

ne saʿadetli ol dilāver ki istīze (27) ḳorda anuñ atı āteş ḥandeḳe şıçrar yaʿnī perhīz ü riyāzāt u ṭāʿāt [282a] (1) vücūdı atın yarandırub

(3616) Beyt

Germ gerdāned feresrā ān çünān

(2) ***Ki kuned āheng-i evc-i āsmān***

yarandırılmış eyler atı ancılayın ki zemīnden evc-i (3) āsmāna ʿurūc itmege mübāşeret eyler şü bāʿisden ki

(3617) Beyt

Çeşmrā ezĝayr u (4) ĝayret düḥte

Hemçü āteş ḥuşk u terrā sūḥte

gözi māsivādan (5) ve ĝayret-i maḥabbetden diküb āteş gibi yaş u ḳuruyı yaḳmışdur yaʿnī (6) “*Mā zāgaʿl-başaru*”⁵⁷¹ sırrınuñ mazḥarı olub maḥabbetallāhda ifnā-yı vücūd eyleyüb (7) beḳābillāh rütbe-yi isnāsına mālīk olmışdur ki

(3618) Beyt

⁵⁷¹ “Göz (gördüğünden) şaşmadı.” (Necm 53/17)

Ger peşimānī ber'ū 'aybī kuned

(8) *Āteş evvel derpeşimām zened*

eger peşimānlık anuñ üzerine bir 'ayb eyleser (9) evvel peşimānlığa āteş urur ya'nī rütbe-yi a'lāya varan şāhib-i (10) sa'ādet ü 'izzete peşimānlık gelmez demek ola zīrā

(3619) *Beyt*

Ĥod peşimānī (11) *nerūyed ez'adem*

Çün bübīned germi şāhib-i kadem

'ademden ĥod peşimānlık (12) bitmez çünki şāhib-i kademüñ germiyet ü harāretin görür ya'nī t̄alib-i (13) şādık āteş harāreti peşimānlığı evvel ihrāk idüb maḥv u fenā eyler öyle olunca (14) 'ademden peşimānlık ḥāsıl olmaz demek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

Şināhten-i (15) *her ḥayvānī būy-ı 'adū ḥ'īşrā ve ḥazer kerdn ü beṭālet ü ḥasāret-i ān kes ki 'adū* (16) *kesī buved ki ez'ü ḥazer mümkin nīst ve firār mümkin ne ve muḳābele mümkin ne*

(17) ol meḥar-ı evliyā ve ol pişvā-yı ezkiyā ve ol rehnümā-yı etkīyā cenāb-ı Ḥazret-i (18) Mevlānā ḳuddise sırahu ḥazreti bu sürḥ-i şerīfde her ḥayvānuñ kendi düşmenin (19) añlayub andan ḥazer eylemiş ve ḥazer ü firār u muḳābele ḳābil ü mümkin olmayanı (20) 'adū ittiḥāz iden nādānuñ beṭālet ü ḥasāretin beyān idüb buyururlar ki

(3620) (21) *Beyt*

Esb dāned bāng u būy-ı şīrrā

Ger çī ḥayvānest illā nādirā

(22) at arslanuñ ḳoḳusın ve şadāsın bilür egerçi hayvāndur ammā bilüb (23) düşmen oldığın añlar hayvānāt içinde düşmen bilmez hayvān (24) nādirdür ki

(3621) *Beyt*

Bel 'adüv-i ḥ'īşrā her cānver

Ḥod bidāned eznişān u ezeşer

(25) belki her bir cānver kendü düşmenini nişānından ve eşerinden bilüb idrāk (26) eyler görmez misün ki

(3622) Beyt

Rūz ḥuffāşek neyāred berperīd

Şeb birūn (27) āmed çü düzdān u çerīd

yarasa gündüzün uçmağa kâdir degüldür gice [282b] (1) taşraya gelüb hırsuz gibi otlar ol eçden

(3623) Beyt

Ezheme (2) maḥrūmter ḥuffāş būd

Ki ‘adüvv-i āftāb-ı fāş būd

dükeli maḥlūk u ḥayvā- (3) ndan maḥrūmrek yarasa oldı ki āşkäre güneşüñ düşmeni oldı (4) ya‘nī ‘ālemde cümleden maḥrūmrek enbiyā vü evliyānuñ münkiri olan ḥuffāş-ı (5) ṭabi‘ān oldılar ki evliyāya ‘adāvet itmek enbiyāya düşmen olmaçdur (6) enbiyāya düşmen olan ḥor dünyā ve āḥiretde ‘adüvvallāh oldığı ‘ayān (7) olub ḥācet ü tafşıl ü beyān degüldür ki yarasa didükleri ḥayvān (8) şemsüñ düşmeni olub

(3624) Beyt

Nī tuvāned dermeşāfeş zaḥm-ı ḥurd

(9) Nī benefrīn tānedeş mehcūr kerd

ne añun şifatında zaḥm yimege kâdir olur (10) ve ne añā nefrīn itmekle günüñ toğmasına kâdir olur kezalik ḥuffāş (11) sīretān daḥı ne evliyā-yı kirām muḳābeleye kâdir olur ve ne āyīn-i pāklerin (12) men‘ ü def‘e kâdir olurlar ol bā‘ışden āteş ḥaḳd u hased kendüleri (13) iḥrāk idüb tenhālarda ve gizlülerde evliyā-yı kirāmı ḥıdmet idüb (14) ancak kendülerin ĩmān u ĩḳān nūrından bībehre eyleyüb rüberü (15) söz söylemege daḥı kâdir olmazlar aḥvāl böyle olduğından

(3625) Beyt

(16) *Ān ki ān hūrşīd ez ihsān-ı vüçüd*

*Ber nedarend ender kahreş tār-ı pūd*⁵⁷²

(17) bu beyt-i şerīf ba‘zı nüshada bulunub ekser nüshalarda yokdur (18) līkin irtibāt-ı elyākıdur

(3626) *Beyt*

Āftābī ki bigerdāned kafāş

Ezberāy-ı (19) guşşā vü kahr-ı huffāş

ol güneş ki eñsesin çevirir yarasanıñ (20) kahır u guşşasından ötüri ya‘nī āfitābuñ üfülü ile yarasa ki tāb (21) u tavān taşşıl eyler kezalik huffāş tabi‘āta kirāmuñ sükütiyla mu‘āmele (22) buyurmaları anları ferahnāk eylemesinüñ vechi

(3627) *Beyt*

Ġayet-i luţf u kemāl-i ū buved

(23) *Ger ne huffāşeş kucā māni‘ şeved*

Ġayet-i luţf u kemāl āfitābdandır ki üfül (24) idüb yarasa rāhat olur yoĥsa āfitābuñ ziyā küster ü nūr-ı baĥş (25) ‘ālem ü ‘ālemiyān olmasına yarasa kande kādır olur ve yarasa elinden (26) gelür iş degüldür imdi izā kāne el-emr kezalik ey merd cihān-ı pürmehālik

(3628) (27) *Beyt*

Düşmenī ġirī beĥadd-i ħvīş ġir

Tā buved mümkin ki gerdānī esīr

[283a] (1) eger bir düşmen tatarsañ kendü ĥaddiñe göre düşmen tütki mümkin olsun

(2) ki sen anı esīr eylesün yoĥsa kendüñden ilerü kimseyi düşmen ittiĥāz eyleme

(3) ki

(3629) *Beyt*

Ķatre bāĥulzüm çü istīze kuned

⁵⁷² “O ki güneş, onun iyiliğinden oluşmuştur, kahrını kimse çekemez.”

Eblehest ü rîş-i hod bermikened

(4) kaçre Kızüm deryāsına ne hezl ü istihzā itse gerek aḥmaçdur ki kendü (5) şakalın yolar yaʿnī esāfil ü edānīnūñ baḥtiyārāne ve eʿālīye irdükleri (6) hezl ü istihzā kendülerin bednām u rüsvā eylemekdür ki

(3630) Beyt

Hîlet-i (7) ü ezsi bāleş negzered

Çenbere hücre kamer çun berdered

anuñ hîlesi (8) bıyığından geçmez kamer hücresi nite yırtar yaʿnī o maḳūle-yi süfehā-yı edānī (9) vü esāfilūñ hezl ve taʿnları yine kendi bıyıkların geçmez kaçde kaçaldı ki āfitāb (10) mānendi kirāma teʿsīr idede andan anlara bir elem-i ıştırāb ḥāşıl ola ki evliyā-yı (11) ʿazām bu ʿālemde şemʿ-i ilāhī olub ʿālem ü ʿālimāna raḥmet ü fażl iḥsān (12) Ḥazret-i Ḥudādırlar öyle olınca

Çerāğī rā ki İzed berfürüzed

(13) *Her ān kes büf kuned seblet besüzed*⁵⁷³ mefhūmı üzre

(3631) Beyt

Bāʿadüvv-i āftāb (14) İñ bud ʿitāb

Ey ʿadüvv-i āftāb-ı āftāb

(3632) [Beyt]

Ey ʿadüvv-i āftābī kʿezfereş

(15) *Mībilerzed āftāb u aḥtereş*

(3633) [Beyt]

Tu ʿadüvv-i ü neiʿ ḥaşm-ı ḥodī

Çi gam āteşrā ki (16) tu heyzüm şudī

⁵⁷³ “Allah’ın yaktığı çerağı kim üflerse bıyığı yanar.”

‘adüvv āfitābuñ ‘itābı bu oldı ki ey āfitāb-ı haķıķat (17) āfitābı olan evliyā-yı kirāma düşmensin bir āfitāb-ı haķıķate düşmen olmışsun (18) sen ki anuñ fer ü şevket ü şanından āfitāb u aķteri ditrersin anuñ (19) ‘adüvvisi degülsin kendi zātuña haşm u düşmensin öyle olunca āteşüñ (20) ne ğam ve elem vardur seni iħrāk itmede çünki sen odun olduñ

(3634) Beyt

(21) *Ey ‘aceb ezsüzışet ü kem şeved*

Yā zider-i sūzişet pürğam şeved

(22) ‘aceb ol senüñ yanmañdan eksik mi olur yāhūd senüñ yanmañ (23) deründan ğam ile mi tolar ya‘nı ğazab-ı nār-ı İlähı münkirān u mu‘ānidānı (24) iħrāk itmekle nokşān pezır olub yanmalarından mażmün daħı olmaz

(3635) Beyt

(25) *Raħmeteş nı raħmet-i Ādem buved*

Ki mizāc-ı raħm-ı Ādem ğam buved

Ĥazret-i Ĥaķ celle (26) vü ‘alānuñ raħmeti benı Ādem raħmeti olmaz ki benı Ādemüñ mizācınıñ raħmi (27) ğam olur ya‘nı nār-ı ğazab-ı Ĥudā fehmi olmadıĝı gibi raħmeti daħı olinmaz [283b] (1) ki

(3636) Beyt

Raħmet-i maħlūk bāşed ğuşşanāk

Raħmet-i Ĥaķ ezğam u ğuşşast pāk

(2) maħlūkuñ raħmeti ğuşşalu olur Ĥazret-i Ĥaķ celle ü ‘alānuñ raħmeti ğam u ğuşşadan (3) pāk ü münezzeħ şöyle ki

(3637) Beyt

Raħmet-i bıçun çünin dān ey peder

(4) *N’āyed ender vehm ezvey cüz eser*

ey peder hazret-i kerim ve bicun Allahuñ rahmetini (5) buncılayın bil ki vehme gelmez andan eserden gayrı ya'ni rahmet-i Hakkuñ ancak eseri (6) vehme gelir böyle bilub aña ey talib-i Hak ki

Fark-ı miyan-ı danisten (7) çizi bemisal u taklid ve miyan-ı danisten-i mahiyet-i an çiz

ol (8) kıdvetü'l-vasilin ve ol nur-ı çeşm-i muhakkağın Hazret-i Mevlana kudise sirrahu hazreti (9) bu surh-i serifde bir nesneyi misal u taklid ile bilmenun ve ol nesneyi (10) mahiyet ile bilmenun miyanını fark u temyiz ne vechle oldigin beyan idub (11) buyurlar ki

(3638) Beyt

Zahirest asar u mive-yi rahmeteş

Lik key dāned cüz ü mahiyyeteş

(12) Hazret-i Hakkuñ rahmeti mivesinun asarı zahirdur ammā anun mahiyetin ol

(13) kerim ü tevanadan gayrı kim bilur ya'ni Hakdan gayrı kimesne bilmez zira

(3639) Beyt

(14) Hiç mahiyyat-ı evşaf-ı kemāl

Kes nedāned cüz beasār u misāl

(15) evşaf-ı kemāl mahiyyatın aşıla hiç bir vechle kimse bilmez asar u misalden (16)

gayrı ya'ni bilinen asardur ve misaldur yoğsa mahiyyat-ı evşaf-ı kemāl (17) bilinmez

ve aňlanmaz meşelā

(3640) Beyt

Ŧıfl mahiyyet nedāned tamsrā

(18) Cüz ki güyī hest çun helvā turā

Ŧıfl mahiyet tams ne oldigin bilmez (19) şundan gayrı ki aña diyesin helvā gibi

lezzetlü tatlıdur saña didükde ol (20) nesneyi Ŧıfl fehm idub aňladum şanur ammā

(3641) Beyt

Key buved māhiyyet-i (21) zevk-i cimā'

Misl-i māhiyyāt-ı helvā ey muṭā'

cimā' zevki māhiyeti kaçan (22) olur helvā māhiyyatı gibi ey muṭā' ki beynehümāda olan fark şerādan şüreyyāya (23) irişür

(3642) Beyt

Lik nisbet kerd ezrüy-ı hoşī

Bātu ān 'āqıl çü tu (24) küdekveşī

velikin luṭf u kerem yüzinden nisbet itdi fehm idesin (25) diyü sana ol 'āqıl çünki sen ma'şüm gibisin

(3643) Beyt

Tā bidāned küdek (26) anrā ezmişāl

Ger nedāned māhiyyet yā 'ayn-ı hāl

tā ki ma'şum ol nesneyi (27) mişālden bilsün māhiyyeti yāḥūd keyfiyyet 'ayn-ı hāl bilmez bārī mişālden [284a] (1) bilsün māhiyyeti yāḥūd keyfiyyet 'ayn-ı hāl bilmez bārī mişālden bilsün diyü (2) 'āqıllar bir şey'i bir şey'e nisbet eyledüklerinüñ hikmeti olur ki andan şoñra

(3644) Beyt

(3) Pes eger güyī bidānem dūr nīst

V'er begüyī ki nedānem zūr nīst

pes (4) eger bilürüm dirseñ 'aceb degüldür ve eger bilmem dirseñ zor degüldür ya'nī (5) nisbet ile bildigüñ nesneyi bilürüm diseñ 'aceb olmaz bilmemde (6) diseñ niçün bilmezsün diyü sitem daḥı olmaz meşelā

(3645) Beyt

(7) Ger kesī güyed ki dānī Nūhrā

Ān resül-i Haqq u nūr-ı rührā

eger bir kimse (8) dise ki Nūḥ ‘aleyhisselāmı bilür misün ol Ḥaḳḳuñ Resūli ve (9) rūḥuñ nūrı olan Nūḥ peygamberi ‘aleyhisselām bilür misin dise

(3646) Beyt

(10) *Ger bŷgŷyĭ ĉun nedānem k’ān kamer*

Hest ezḥurşĭd u meh meşhŷrter

(11) eger dirseñ nite bilmem ol ay aydan ve gŷneşden meşhŷrdur ki

(3647) Beyt

(12) *Ḳŷzekān-ı ḥurd derkŷttābhā*

V’ān imāmān cŷmle dermiḥrābhā

(3648) [Beyt]

Nām-ı ŷ ḥvānend derḲur’an (13) şariḥ

Ḳışşaeş gŷyend ezmāzĭ faşĭḥ

kŷçŷk ma’şŷmlar mekteblerde ve cem’ĭ (14) imāmlar miḥrāblarda anuñ nām-ı pākini Ḥāzret-i Ḳur’an şāriḥ kırā’at eyleyŷb (15) anuñ ḳışşasını māzĭden faşĭḥ beyān idŷb sŷylerler yā ben Ḥāzret Nūḥ (16) ‘aleyhisellāmı niçŷn bilmem diseñ

(3649) Beyt

Rāst-gŷ dāniş tu ezrŷy-ı vaşf

(17) *Ger ĉi māhiyyet neşud ezNŷḥ keşf*

ṭoĝru sŷzli bilŷrsŷn sen anı vaşf (18) yŷzinden egerĉi ki māhiyyet Ḥāzret-i Nŷḥ ‘aleyhisselāmdan keşf olmadı (19) ya’nĭ ey ṭālib sŷzŷñ gerĉek evşāf cihetinden bilŷrsŷn lĭkin (20) māhiyyet cihetinden bilmezsŷn ammā

(3650) Beyt

V’er bŷgŷyĭ men ĉi dānem Nŷhrā

(21) *Hemĉŷ ŷyĭ dāned ŷrā ey fetā*

eger sen dirseñ ben Һazret-i Nūhı (22) ne bilürüm anı yine ancılayın vücūd-ı kerīm
bilür ey sâ'il diseñ (23) ki benüm anı bilmege istiḥkāk u isti'dādum yoḡdur

(3651) Beyt

(24) *Mūr-ı lengem men çi dānem filrā*

Peşseyī key dāned isrāfilrā

ben aḡsaḡ (25) Һarıncayum fili ne bilürüm bir sivrisiñek Һazret-i İsrāfilı Һaçan bilür
diyü (26) sâ'ile cevāb eyleseñ

(3652) Beyt

İn suḡan hem rāstest ezrūy-ı ān

(27) *Ki bemāhiyyet nedāniş ey fülān*

bu söz daḡı Һoḡrudur ol yüzden ki [284b] (1) māhiyyet ile bilmezsin anı ey fülān
kimse ammā

(3653) Beyt

‘Acz ezidrāk-i (2) māhiyyet ‘amū

Ḥālet-i ‘āme buved muṡlaḡ megū

māhiyyetüñ idrākinden (3) ‘acz ey ‘amū ‘āme ḡalidür muṡlaḡ dime ya‘nī māhiyyeti
bilüb (4) añlamamaḡ ‘avām’ün-nāsuñ ḡalidür muṡlaḡā ‘avām u ḡavāş māhiyyet
idrākinden (5) ‘ācizdür diyü ḡilāf semte gitme

(3654) Beyt

Z’ān ki māhiyyāt u sırr-ı sırr-ı ān

(6) *Piş-i çeşm-i kāmilān bāşed ‘ayān*

zīrā ki māhiyyāt ve māhiyyātuñ (7) sırrınuñ sırrı kāmillerüñ gözi öñünde āşkāredür
anlara ‘acz yoḡdur ki (8) anlar erikeārā-yı memleket-i emn olmış ‘azīmü’ş-şānlar ve
mükerremlerdür ki

(3655) Beyt

(9) *Dervücūd ezsırr-ı Ḥaḡḡ u zāt-ı ū*

Dürter ezfehm ü istibşār kū

vücüdda (10) sırr-ı Hâk ve zât-ı Hâkķı fehm ü istibşārdan baʿīdrek kanı yaʿnī andan (11) baʿīd ü dūr bir nesne daķı yokdur ki haķīkat-ı emr “*Lā tudrikuhu’l-ebşāru* (12) ve huve yudriku’l ebşār⁵⁷⁴ maʿa hāzā

(3656) Beyt

Çün ki ān maķfī nemāned(13) *ezmaķremān*

Zāt u vaşfī çist k’ān māned nihān

çünki ol (14) maķremlerden maķfī kalmadı zāt vaşfı nedür ki maķremān-ı ķurb-ı ilāhī olan (15) hażerāt-ı kirāmdan pūşīde vü pinhān ola velīkin bu kelimāt-ı cānfezāya

(3657)(16) Beyt

‘Aķl baķşī gūyed īn dūrest u kev

Bīzite’vīlī muķālī kem şinev

(17) ‘aķl baķşı bu baķş ‘arīz u ‘amīķdür ve muķāl cinsinden te’vīlsüz bu gūne (18) aķvāli istimā’ eyleme dir ammā

(3658) Beyt

ķuţb gūyed mer turā ey süst ķāl

(19) Ān çı fevķ-i ķāl-i tust āyed muķāl

ķuţb-ı zīr ey ķālī süst olan (20) ‘aķl baķşı ol nesne ki senüñ ķālüñ fevķindedür ol sana muķāl (21) gelür velākin

(3659) Beyt

Vāķi ‘ātī ki kūnūnet berguşūd

Nī ki evvel hem (22) *muķālet mīnumūd*

bir vāķi‘āt ki şimdi yukarı açıldı öyle degül mi ki (23) evvelden saña muķāl görüñdi idi öyledür yaʿnī şimdiki ķālüñ muğga (24) vü ‘alef ķālinde bu mizāc-ı ‘unşuriyye

⁵⁷⁴ “Gözler O’nu idrak edemez ama O, gözleri idrak eder. O, en gizli şeyleri bilendir.” (Enam 6/103)

saña muḥāl gelürdi ammā ḥālūñ olduḡda (25) bu aḥvāli fehmi itdūñ yoḡsa daḡı mukaddim kendi ḥālīñūñ münkiri olub (26) muḥāldür dirdūñ öyle olınca

(3660) Beyt

Çün rehāniden zideh zindān kerem

(27) Tihrā berḡod mekun ḡabs-i sitem

çünkü kerem ü raḡmet-i Yezdānī seni on [zindāndan] [285a] (1) ḡurtarub ṡāḡrā-yı dünyāya bitürdi ṡāḡrāyı kendü üzeriñe sitem maḡbes- (2) ḡānesi eyleme yañı iḡtiyār-ı cüz'iyyeñi fıṡḡ u fücür u 'iṡyāna ṡarf itmekle (3) yine serdünyāyı kendü sitem ḡabsḡānesi eyleyüb sırr-ı kārđan ḡāfil ü 'āḡıl (4) ḡalursun ve illā sıdḡ u ḡulūṡ ile ṡā'ata ḡūṡiṡ iderseñ ḡabs-ı (5) sitemden ḡalāṡ olub 'ālem-i rüṡenāda maḡām idinürsün dimek (6) olur Vallāhu Te'ālā a'lem ve aḡkem

Cem' u tevfiḡ miyān-ı nefy ü iṡbāt-ı (7) yek çiz ezrüy-ı nisbet ve iḡtilāf-ı cihet

Ol menba'-yı bīnā-yı bey'-i ḡikmet

(8) Ve ol zāt-ı pür feyz ü iḡsān-ı 'ālemīn-i raḡmet

cenāb-ı ḡāzret-i (9) Mevlānā ḡuddise sırrahu ḡāzreti bu sürḡ-i ṡerīfde ṡey' ve ahadıñ nisbet (10) yüzinden ve iḡlāf cihetinden nefy ü iṡbāt vechiyle miyānını cem' ü (11) tevfiḡ olınmaḡı beyān idüb buyururlar ki

(3661) Beyt

Nefy -i ān yek (12) çiz ü iṡbāteṡ revāst

Çün cihet ṡud muḡtelif nisbet dü tāst

(13) ol bir nesnenüñ nefy ü iṡbātı lāyık ü revādur çünkü cihet-i muḡtelif (14) oldu nisbet iki ḡatdur ṡu vech üzre ki

(3662) Beyt

Mā rameyte iṡ rameyte (15) nisbetest

Nefy ü iṡbātest ü her dü müṡbetest

hazret-i risalet (16) penāh cenāb-ı ‘izzet buyurur ki yā Muḥammed *mā rameytesin* atmaduñ nefy (17) oldı *iz rameyte* şol vaqtüñe atduñ bu işbāt oldı qavl u aḥadı (18) nefy ü işbāt bulunub her ikisi ḥaḫda müsbeddür nitekim beyt-i kerīmi (19) yine tefşir idün buyururlar

(3663) Beyt

Ān tu efkendī ki derdest-i tu būd

(20) *Tu ne efkendī ki kuvvet Ḥaḫ numūd*

anı sen atduñ ki senüñ elüñde (21) idi sen atmaduñ ki kuvvet-i Ḥaḫ Te‘ālā hazreti gösterdi ki murād bir evc-i (22) hazret-i sulṭānuñ küffār üzerine atdukları topraḫdur ki kışşası (23) müşhūr ve şuḫfārā-yı tefāşir olub “*Mā rameyte iz rāmeyte ve lākinnallāhe* (24) *ramā*⁵⁷⁵ āyet-i kerīmesi tefşir-i ‘ināyet-i iḫsānından rüşen ü hüveydādur ki

(3664) (25) Beyt

Zūr-ı Ādemzāderā ḥaddī buved

Müş-i ḥaḫ işkest-i leşker key şeved

(26) Ādemzādenüñ zürüñ ḥaddi vardur bir avuc topraḫ bir ‘askeri şaymak (27) kaçan olur ammā

(3665) Beyt

Müş müşt-i tust u efkenden zimāst

[285b] (1) *Z’īn dü nisbet nefy ü işbāteş revāst*

avuc senüñ avucundur (2) atmak bizdendür bu iki nisbetden nefy ü işābet lāyıḫdur ya‘nī bu vechle (3) şey‘ ü aḥaduñ nefy ü işābeti revādur pes imdi emr böyle olinca

(3666) Beyt

(4) *Ya ‘rifüne’l-enbiyā ezdāduhum*

Mişl-i mā lāyeştebih evlāduhum

⁵⁷⁵ “Attiğin zaman da sen atmadın, fakat Allah attı.” (Enfal 8/17)

ya'rifūnuñ (5) *enbiyā* muḳaddem mef'ūli *ezdāduhum* mu'aḥḥir fā'ili olunca dimek ol nūr ki (6) kāfirler enbiyāyı bilürlerdi şol şey' gibi ki evlādlarına beñzemeya ya'nī (7) küffār-ı bed girdār evlādlarına müştebih olmayanı nice bilürlerdi ise (8) enbiyā-yı 'azām 'aleyhisselāmı daḥı öyle taḥḳīḳ bilürlerdi nitekim süre-yi (9) Baḳarada olan bu āyet-i kerīmenüñ tefşirinden ma'lūm olur (10) "*Ellezīne āteynāhumu'l-kitābe ya'rifūne kemā ya'rifūne ebna'ehum*"⁵⁷⁶ el āyetihi

(3667)(11) Beyt

Hemçü ferzendān-ı ḥod dānend şān

Münkirān bāşad delīl ü şad nişān

(12) kendü oğulları gibi bilülerler anları yüz münkirler yüz delīl ve yüz nişān ile (13) ya'nī küffār-ı bedgirdār enbiyā-yı 'aleyhisselām ḥazerātın kendü evlādlarına (14) müşābih olmayan kimseyi ne gūne bilürlerdi ise anları öyle bilüb (15) anlarlardı

(3668) Beyt

Līk ezreşk ü ḥased pinhān kunend

Ḥviştenrā* (16) *bernedānem mīzenend

līkin gıbṭa vü ḥasedden gizlü eyleyüb kendülerin bilmezüm (17) üzerine ururlar ya'nī bilüb bilmezlenürler

(3669) Beyt

Pes çü ya'rif* (18) *guft çün cāy-ı diger

Guft lāya'rifumu gayri fezer

pes bir maḥallde (19) daḥı *ya'rifu* buyurub bilinür diyü emr eyledi ve ḥadīs-i ḳuddisiyede (20) bu velī ḳullarımı benden gayrı kimse bilmez bilmeyi terk eyle diyü emr ü (21) fermān eyledi şöyle kim

(3670) Beyt

İnnehum taḥte ḳibābī kāminūn

⁵⁷⁶ "Kendilerine kitap verdiklerimiz onu (Peygamberi) oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar." (Bakara 2/146)

(22) *Cüz ki Yezdān şān nedāned āzmūn*

yaⁿⁱ “Evliyā^{’i} tahta kıbābī (23) *lā ya[’]rifuhum ğayrī*⁵⁷⁷ mücebince kıbābdan murād eflākdür buyurulmuş ba[’]zı (24) kibār-ı umūr münkire ve ahlāk-ı müstenkireden isti[’]āredür dimişler (25) ki istitār-ı esrār için bedgerdār gūnelik izhār idüb çeşm-i (26) hālāyıkdan mestür olurlar hāllerine Haqqdan ğayrı kimesne muṭṭali[’] (27) olmaz imdi bu ecluden

(3671) *Beyt*

Hem benisbet ğīr īn meftūhrā

[286a] (1) *Ki bidānī vü nedānī Nūhrā*

hem nisbet ile tut bu meftūhı ki (2) bilüb bimeyesin sen Nūhı

Mes[’]ele-yi fenā ve beķā-yı dervīş

(3) ol menba[’]-ı füyūzāt-ı ilāhī olan cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu (4) hāzreti bu sūrḥ-i şerīfde dervīşüñ fenā vü beķāsı mes[’]elesin īrād (5) eyleyüb buyuyrurlar ki

(3672) *Beyt*

Guft kâ’il dercihān dervīş nīst

(6) *V[’]er buved dervīş ān dervīş nīst*

kā[’]il cihānda dervīş yoḳdur (7) didi ve eger varsa da dervīş degüldür didi ki

(3673) *Beyt*

Hest ezrūy-i (8) beķā-yı zāt ū

Nīst geşte vaşf-ı ū dervaşf-ı Hū

anuñ beķā-yı (9) zātı yüzinden vardur ki anuñ vaşf-ı Hū vaşfında muzmeḥıl ü fenā bulmuşdur (10) meselā

(3674) *Beyt*

Çün zebāne-yi şem[’]-i piş-i āftāb

⁵⁷⁷ “Evliyaların benim kubbemin altındadır, benden başka kimse bilemez.”

Nîst bâşed hest bâşed derhesâb

(11) güneş öñünde şem‘uñ zebānesi gibi yok olur ammā hesâbda var olur (12) şöyle ki

(3675) Beyt

Hest bâşed zât-ı ũ tâ tu eger

Bernihî penbe büsüzed z‘ân şerer

(13) anuñ zâtı var olur eger sen anuñ üzerine penbe kor iseñ yanar (14) ol şererden velîkin bir hesâbda

(3676) Beyt

Nîst bâşed rüşeni⁽¹⁵⁾ nedhed turâ

Kerde bâşed âftâb ũrâ fenâ

yok olur meselâ şöyle saña ziyâ (16) vü rüşenlik virmez âfitâb anı fenâ eylemiş olur mişâl-ı âher budur ki

(3677)⁽¹⁷⁾ Beyt

Derdü şad men şehd yek evkıyye ħal

Çün derefkendî vü dervey⁽¹⁸⁾ geşt ħal

iki yüz batman bal içine bir vukıyye sirke çünki bırakduñ (19) anuñ içine maĥv u fenâ bulub ħal oldu öyle olunca

(3678) Beyt

(20) Nîst bâşed ta‘m-ı ħal çün miçesi

Hest evkıyye füzün çün berkesi

(21) ser ki ta‘amı yokdur çünki tadasun ammā çekdüğüñ zamân vukıyye ziyâde- (22) lıgı vardur ve bir mişâl dahı budur ki meselâ

(3679) Beyt

Piş-i şiri āhüyî⁽²³⁾ bihüş şud

Hestiyeş derhest-i ũ rūpüş şud

bir arslanuñ (24) öñünde bir āhū ‘aqlsuz oldı anuñ varlığı anuñ varlığına yüz (25) örtüsü olub perde oldı kār u aḥvāl böyle olduḡda

(3680) Beyt

(26) *Īn kıyās-ı nākışān berkār-ı Rab*

Cūşış-i ‘ışķest n’ezterk-i edeb

(27) bu maķāl-ı kār Ḥazret-i Rabbü’r-erbābda nākışlaruñ kıyāsıdur diyü [286b] (1) maķāl ‘aşķ-ı Ḥudā cışışıdır yoḡsa terk-i edeb itmeden degüldür zırā

(3681)(2) Beyt

Nabz-ı ‘āşık bīedeb bermīcehed

Ḥvīşrā derküffe-yi şeh mīnihed

(3) ‘āşıkuñ nabzı bīedeb ḡareket eyleyüb kendüyi sultān küffesine (4) vaz‘ eyledüğüne bā‘is

(3682) Beyt

Bīedebter nīst kes z’ü dercihān

(5) *Bāedebter nīst kes z’ü dernihān*

cihānda andan bīedebrek (6) yoḡdur ammā nihānda andan bāedebrek hem yoḡdur ki

(3683) Beyt

(7) *Hem benisbet dān vifāķ ey münteceb*

Īn dü zıdd-ı bāedeb bābīedeb

(8) ey ḡorķaķlıķda muḡtāc kimesne yüz iki zıdduñ vifāķını daḡı ki bīedeb (9) ve bāedebdür nisbet ile bil ki Ḥazret-i Nūḡ ‘aleyhiselāımı bilüb bilmedüğüñ (10) gibi ve ziyāna şem‘üñ olub olmaduğı gibi ve sirkenün bal içinde (11) ta‘amı olmayub çeküye geldigi gibi bu bīedeb ü bāedeb olan zıddını anlara (12) kıyās idüb nisbet ile fehm ü iz‘ān eyle ki

(3684) Beyt

(13) *Bīedeb bāşed çü zāhir bingerī*

Ki buved da‘vā-yı ‘ışkeş hemserī

(14) bīedeb olur çünki zāhirine nazār eylesün ki anuñ ‘aşkı da‘vāsı (15) hem serlik olur bu cihetden bīedeb olmuş olur ammā

(3685) Beyt

(16) Çün bebātın bingerī da‘vā kucāst

Ū vü da‘vā pīş-i ān sulţān fenāst

(17) çünki bātına nazār idesün da‘vā kandedür kendi da‘vāsı sulţān (18) ‘indinde maḥv u muzmeḥıl olmuş görürsün meṣelā

(3686) Beyt

(19) Māte Zeydun Zeyd eger fā‘il buved

Līk fā‘il nīst k’ū ‘āṭıl buved

(20) māte Zeydun Zeyd eger fā‘il olursa ammā fā‘il degüldür ol ki ‘āṭıl (21) olur fā‘il olmağa ‘āṭıl olmamağ lāzımdur ki

(3687) Beyt

Ū zirūy-ı (22) lafz-ı naḥvī fā‘ilest

V’er ne ū mef‘ül u mevteş kātilest

(23) anuñ fā‘il oldığı naḥvīnün şūret-i lafz yüzinden fā‘il olmağdur (24) yoḥsa ol mef‘üldur ve mevtānı kātildür ölmüş ve helāk olmuş (25) Ādemden ḥaḳīkatde fā‘iliyyet mütesavvir degüldür şöyle ki

(3688) Beyt

(26) Fā‘il-i çı k’ū çünan maḥḥūr şud

Fā‘ilīhā cümle ezvey dūr şud

(27) fā‘illik ne ol ancılayın maḥḥūr oldı ki fā‘illikler bilkülliye andan [287a] (1) ba‘īd oldı ya‘nī mevtilē şöyle maḥḥūr oldı ki cem‘ī fā‘iliyyetden (2) dūr u maḥḥūr oldı

Ḳışsa-yı vekīl-i Şadr-ı Cihān ki müttehem şud ve (3) ezBuḥārā guriḥt ezḃīm-i cān bāz ‘ışkeş keşīd dü keşān (4) ki kār-ı cihān sehl bāşed ‘āşıkānrā

ol nūr-ı çeşm-i ‘āşıkān (5) ol muḳtedā-yı vāşılān ol hādī-yi āḫir-i zamān ol pīşvā-yı kāhilān (6) ol dāver-i ḫikmet-i beyān cenāb-ı Ḥāzret-i Mevlānā kaddese sırrahu ḫāzreti (7) bu sūrḫ-i şerīfde Şadr-ı Cihānuñ vekīli müttehem olmaḫla cān ḫorḫusıyla (8) Buḫārādan ḫaçub girü Şadr-ı Cihānuñ ‘aşḫ u maḫabbeti anı girüye (9) çeküb cihān umūri ‘āşıklara āsān oldığı ḫışşa-yı pürḫişşeyi (10) beyān idüb buyururlar ki

(3689) Beyt

DerBuḫārā bende-yi Şadr-ı Cihān

(11) *Müttehem şud geşt ezşadreş nihān*

Buḫārāda Şadr-ı Cihānuñ ḫulı (12) müttehem olub şadrdan gizlü oldı ya‘nī liecli’l-
tehemme Şadr-ı Cihāndan (13) nihān olub

(3690) Beyt

Müddet-i deh sāl sergerdān bigeşt

(14) *Geh Ḥorāsān geh Kūhistān gāh deşt*

on sene miḫdārı (15) sergerdān ṭolandı gāh Ḥorāsān ve gāh Kūhistān ve gāh deşti

(3691) (16) Beyt

Ezpes-i deh sāl ū eziştıyāk

Geşt bīṭākat zieyyām-ı firāk

(17) on seneden şoñra ol bende iştiyākdan ve firāk eyyāmından (18) bīṭākat oldı

(3692) Beyt

Guft tāb-ı fūrkatem z’īn pes nemānd

(19) *Şabr key dāred ḫalā‘atrā nişānd*

bundan şoñra firḫate ṭākatüm (20) ḫalmadı diyüb şabr ḫalā‘atı oturtmaḫa ḫaçan bilür didi ya‘nī (21) müfsidliğından cemā‘ati kendüden ayrılan kimesneye cemā‘at ayruluḫına (22) şabr eylemesi aña ne çāre vü dermān itse gerek diyüb

(3693) Beyt

(23) *Ezfirāk īn ḫākhā şüre şeved*

Āb zerd ü gende vü tîre şevēd

firākden (24) bu ʔarīkatler ʔoraḫ olub Şu Şaru ve ʔoḫar ve bulanıḫ oldıḫı daḫı (25) firākendür ve daḫı

(3694) Beyt

Bād-ı cānefzā vaḫim gerded vebā

Āteŝī (26) *ḫakisterī gerded hebā*

cān artırucu bād-ı Őabā Őaḫıl ü zarar-ı vebā olur (27) kül āteŝi maḫv u hebā eyler bundan Őoñra ızḫırāb-ı firākdan

(3695) Beyt

[287b] (1) *Bāḡ-ı ʔun cennet Őevēd dārü'l-marāz*

*Zerd ü rīzan berg-i ü ender ḫarāz*⁵⁷⁸

(2) cennet mānendi olan bāḡ marāz evi olur ḡam u ḡuŝŝadan zaʕif ve zebūn (3) ve Őararub ve yapraḫ döküb helāke müŝerref olur andan māʕadā

(3696) Beyt

(4) *ʕAql-ı derrāk ezfirāk-ı düŝtān*

Hemçü tîr-endāz-ı iŝkeŝte kemān

(5) dostlaruñ firākdan ʕaql-ı derrāk yayı kırılımış atıcı gibi ḫalmıŝdur (6) firāk derdi bir marāzdur ki

(3697) Beyt

Düzāḫ ezfirkat ʔünan sūzān Őudeŝt

(7) *Pîr ezfirkat ʔünan lerzān Őudeŝt*

cehennem ancılayın yaḫıcı firkatinden (8) olmuşdur ve mürteʕiŝ pîrüñ ditremesi daḫı firkatden ile ditreyici (9) olmuşdur elḫāŝıl firāk bir derd-i cāngüdāzdur ki

(3698) Beyt

Ger büḡüyem ez- (10) *firāk-ı ʔun Őerār*

⁵⁷⁸ Metinde “‘arāz” Şeklinde yazılmış ama kelime “ḫarāz” olmalı.

Tā kıyāmet yek buved ezşad hezār

şerār mānend firākdan (11) eger kıyāmete degin söyleyüm yüz biñde bir derd ü belā
beyān itmiş olurum (12) öyle olunca

(3699) Beyt

Pes zişerh-i sūz-ı ü kem zen nefes

Rabbe sellem Rabbe sellem (13) *gūy u bes*

pes imdi anuñ yaqıcılığı şerhden nefes urma ya'nī (14) derd ü belā-yı firāk pāyān
tutmaz ve kâbilü'l-beyānda öyle olsa hemān (15) “*Rabbe sellem Rabbe sellem*”⁵⁷⁹
diyü du'ā eyle ancak ve ey t̄alib-i s̄alik (16) bu aḥvāli daḥı böyle bil ki

(3700) Beyt

Her çi ezvey şād gerdī dercihān

(17) *Ezfirāk-ı ü biyendīş ān zamān*

her ne şey' ki cihānda andan şād (18) olduñ ol vaḫt anuñ firākından fikr eyle ya'nī
her ne nesnenüñ (19) ki vişālinden şādān olasun firākini mulāḫazatı ile şādān ol (20)
ki z̄irā

(3701) Beyt

Z'ān çi geştī şād bes kes şād şud

Āḫir ezvey cest (21) *[ü] hem çun bād şud*

ol nesne dengisün şād olduñ çok kimse (22) şād oldı āḫir andan şıçradı yıl gibi oldı
öyle olunca

(3702) Beyt

(23) *Eztu hem biched tu dil bervey menih*

Pīş [ezān] k'ü biched ezvey tu biceh

⁵⁷⁹ “Ya Rabb, selamet ver.”

senden (24) dağı Őıçrarsın anuñ üzerine gönül koma kalgıcınıñ öñünde sende (25) andan ıalğı gerek çāh u ‘izzet ü vaķār gerek māl u menāl vakārdur (26) nuķūŐ-ı kāzibe-yi dūnyā serāser hercā’ı ve bīvefā vü nāpāyidārdur ki

(27) *Yār-ı pāyidār dūst medār*

*Dūstī rā neŐāyed bedīn ğaddār*⁵⁸⁰

mefhūmunca saña [288a] (1) bāvefā vü bākī ve yārgār olmayanı sen dađı dostdār olma dimek ola (2) Vallāhu Te‘ālā a‘lem

Peydā Őuden-i Rūhū’l-Ķuds beŐūret-i Ādemī berMeryem (3) bevaķt-i bürehnegī ve ğusl kerden ve penāh ğriften-i Meryem beĶaķ Te‘ālā

(4) ol vāriŐ-i faĥr-ı verā ol muķtedā-yı evliyā ol Őāh-ı iķlim-i beķā (5) ol pādiŐāh-ı cānfezā ol dāver-i ĥikmet-i edā cenāb-ı Ķāzret-i Mevlānā (6) ķuddise sırrahu ĥāzreti bu sürĥ-i Őerīfde Ķāzret-i Rūhū’l- Kudūsūñ Ķāzret-i (7) Meryem ‘aleyhisselām ğusl itmek iķün bürehne oldıĝı ĥālde Őūret-i (8) Ādemīde āŐkāre olub Ķāzret-i Meryem Ķaķ Te‘ālā ĥāzretine Őıĝındıĝın (9) beyān idüb buyururlar ki

(3703) *Beyt*

Hemçü Meryem ğūy piŐ ezfevt-i milk

(10) *Naķsrā ke’l-‘avzu bi’r-raĥmāni mink*

Ķāzret-i Meryem ‘aleyhisselām gibi (11) melek ũd fevt olmazdan evvel bu nuķūŐ-ı kā’ināta ‘avzu bi’r-raĥmāni (12) mink didi ki ol naķŐ Rūhū’l-Ķudūsden iĥtirāz idicek bize naķŐ-ı (13) mecāzdan isti‘āze eylemek ne mertebe lāzımdur fefhem ve lā taĝfel

(3704) *Beyt*

(14) *Dīd Meryem Őūretī bes cānfezā*

Cān-fezāyī dilrübāyī derĥalā

Ķāzret-i (15) Meryem ziyāde cānfezā bir Őūret ğördi ĥalvetde Őöyle ki ol Őūret (16) ğāyet gönül alıcı ve cān artırıcı idi

⁵⁸⁰ “Serserilerle arkadaş olma, böyle gaddarlarla dost olunmaz.”

(3705) *Beyt*

Piş-i ũ berrust ezrũy-ı zemĩn

(17) *Çũn meh ũ ħurřĩd n rũĥu'l-emĩn*

yiryüzinden anuñ õñũnde (18) bitdi ay ve gũneř gibi rũĥu'l-emĩn Cibrĩl
‘aleyhisselm şoye ki

(3706)(19) *Beyt*

Ezzemĩn berrust ĥũbĩ bĩniķb

n çũnan k'ezşark rũyed ftb

(20) niķbsuz bir maĥbũb-ı zĩb yirden bitdi ancılayın ki fitb şarkdan (21) řulũ‘
eylediği vech ũzerine zhir olduķda

(3707) *Beyt*

Lerze bera‘z-yı Meryem ũ futd

(22) *K'ũ bũrehne bũd tersĩd ezfesd*

Ĥzret-i Meryem ‘aleyhisselmuñ a‘zsına (23) lerze dũřdi zĩr Meryem ĥzreti
bũrehne idiler fesddan ķorķduķlarından a‘zlarına (24) lerze dũřdi yoĥsa

(3708) *Beyt*

řũreti ki Yũsuf er dĩdĩ ‘ayn

(25) *Dest ezĥayret burĩdĩ çun zenn*

Ĥzret-i Meryemũñ gõrdiđi şuret (26) bir şuret idi ki Ĥzret-i Yũsuf ‘aleyhisselm
anı řķre gõrdi (27) ĥayretten ellerin şoğradı zenn-ı Mışır anı gõrũb ellerin
kesdũkleri [288b] (1) gibi elĥřıl ol zĩb vũ lařĩf şuret

(3709) *Beyt*

Hemçũ gũl pişeş (2) bũrũyĩd n zigil

Çun ĥaylĩ ki berred ser zidil

gõnũlden baş (3) gõsterdi ĥayl mnenendi gũl gibi Ĥzret-i Meryemũñ õñũnde
zemĩnden bitũb (4) rũnũm olduķda

(3710) *Beyt*

Geşt bîḥod Meryem ü derbîḥodî

Guft bichem (5) derpenāh-ı İzedî

Ḥazret-i Meryem ‘aleyhisselām bîḥod oldu ve ol bîḥodluk (6) eşnāsında kendü ile tekellüm idüb Ḥaḳ Te‘ālā ḥazretinüñ penāhına (7) şıçrayum didi ya‘nî hemān Ḥazret-i Ḥaḳḳa şıgınyayum didi

(3711) *Beyt*

(8) *Z’ān ki ‘ādet kerde būd ān pāk ceyb*

Derhezîmet raḥt burden sūy-ı ğayb

(9) zîrā ki ol pāk ceyb olan Ḥazret-i Meryem ‘aleyhisselām ‘ādet (10) eylemiş idi hezîmet vaḳtinde eşvābı ğayb ‘ālemi ḫarafına iletmeye zîrā

(3712) *Beyt*

(11) *Çün cihānrā dîd mülk-i bîḳarār*

Ḥāzimāne saḫt z’ān ḥazret ḫişār

(12) çünki cihānı ḳarārsuz bir mülk gördi ḫāzimāne ol ḫazretten kendüye (13) ḫişār düzdi

(3713) *Beyt*

Tā begāh-ı merg ḫişnî bâşedeş

Ki neyābed ḫaşm (14) rāh-ı maḳşadeş

tā ki mevt vaḳtinde aña bir kal‘e olsun ki ḫişm anuñ (15) maḳşadı yolın bulmasun öyle olunca

(3714) *Beyt*

Ezpenāh-ı Ḥaḳ ḫişārî bih nedîd

(16) *Yurtgeh-i nezdîk-i ān diz berguzîd*

Ḥaḳ Te‘ālā ḥazretinüñ penāhından güzel (17) bir ḫişār görmedi yurt yirini ol kal‘enüñ yaḳınında ihtiyār eyledi (18) şu bā‘ışden ki

(3715) Beyt

Çün bidīd ān ğamzehā-yı ʿaqlsūz

Ki ez'ū (19) mīşud cigerhā tīr dūz

çünkü ol ʿaql yaqıcı ğamzeleri gördi ki andan (20) çekerler oğa şancılmış oldu şöyle ol
ğamzelerüñ ʿindinde

(3716) Beyt

(21) *Şāh u leşker halka dergūşeş şude*

Husrevān-ı hūş bīhūşeş şude

(22) pādīşāh ve ʿasker kulaqları mengūşlı kullar olub ʿaql sultānları (23) anuñ
ʿaklsızları olmışlar şöyle ki

(3717) Beyt

Şad hezārān şāh memlūkeş berik

(24) *Şad hezārān bedrrā dāde bedik*

yüz biñ pādşāh rıkkıyet vechi (25) üzerine memlūki olub yüz biñ ay gibi bedr
olmuşlara rıq marazın (26) virüb bedrlikleri hebā ve fenā bulmuş böyle iken

(3718) Beyt

(27) *Zehre nī mer Zührerā tā dem zened*

ʿAkl-ı külleş çün bībīned kem zened

[289a] (1) Zühre yıldızınuñ nefes urmağa Zühresi yokdur ʿaql-ı küll anı gördükde (2)
eksiklik ile alçaklığa urur böyle olunca

(3719) Beyt

Men çi güyem ki merā (3) derdūhtest

Demgehemrā demgeh-i ū sūhtest

ben ne söylerüm ki beni içerü (4) dikmişdür benüm ağzımı anuñ ağzı yaqmışdur
yaʿnī biryān u suzān u maḥabbet (5) olmuş ki ağzum ile sözimi yaqmışdur şöyle ki

(3720) Beyt

Dūd-ı ān nārem (6) delīlem men ber'ū

Dūr ezān şeh baṭılnun mā'abberū

ben ol āteşüñ tütünü- (7) yüm anuñ üzerine delālet iderüm ol sulṭāndan ba'īd olsun
(8) ol bāṭıl ki ta'bīr eylerüm

(3721) Beyt

Ḥod nebāşed āftābīrā delīl

(9) Cüz ki nūr-ı āftāb-ı müstaṭīl

ḥod bir güneş delīl olmaz güneşüñ (10) müstaṭīl nūrından ğayrı ya'nī āfitāba delīl
yine nūr-ı āfitābdur yoḥsa

(3722) Beyt

(11) Sāye ki'bved tā delīl-i ū buved

Īn besesteş ki delīl-i ū buved

gölge kimdür (12) tā ki aña delīl olur gölgeye ol kifāyet eyler ki güneşüñ zelīl ü ḥor
(13) olur ki

(3723) Beyt

Īn celālet derdelālet şādīkest

Cümle idrākāt (14) pes ū sābıkest

bu celālet delāletde şādīkdur cümle idrākāt (15) girü ol ilerüdür şöyle ki

(3724) Beyt

Cümle idrākāt berḥarhā-yı leng

(16) Ū süvār-ı bād-ı perrān çun ḥadeng

cümle idrākāt ṭopal eşekler üzerine- (17) dürlere ol bād-ı perrān süvārdur ḥadeng
gibi ya'nī celālet 'indinde cem'ī (18) idrākāt ṭopal eşekler süvārı olub ḥazret-i celālet
ḥadeng (19) mānendi bād-ı perrāna süvārdur şöyle ki

(3725) Beyt

Ger gurīzed kes neyābed gerd-i şeh

(20) *V'er gurīzed ū bigīred pīş-i reh*

eger kaçarsa kimse ol sulţānuñ (21) tozın bulmaz ve eger andan kaçarlarsa ol sulţān yoluñ öñüñ (22) tutar “*Māşā'allāhu kāne ve mā lem yeşā'u lem yekun*”⁵⁸¹ ve dağı “*Lā tudrikuhu'l-* (23) *ebşāru ve huve yudriku'l ebşār*”⁵⁸² kavlı kerīmi muķtezāsınca

(3726) *Beyt*

(24) *Cümle idrākātrā ārām nī*

Vaķt-i meydānest vaķt-i cām nī

cem'ī (25) idrākātuñ ārāmı yoķdur meydān vaķtidür cām vaķti degüldür öyle olunca

(3727)(26) *Beyt*

Ān yekī vehmī çü bāzī mīpered

V'ān diger çun tīr-i ma'ber mīdered

ol (27) bir vehm bir çoğan gibi uçar bir gayrısı dağı oķ gibi geçit yırtar

(3728) *Beyt*

[289b] (1) *V'ān diger çun keşti-yi bābādbān*

V'ān diger ender terācü' her zamān

ol (2) biri dağı yelkenli gemi gibi revān olub ve ol bir gayrısı her zamān girüye (3)

dönmek şaddında ya'nī bād-ı perrāne süvār şāh-ı celālet ü sulţān-ı hāķīķate (4)

nażarañ evhām u idrākāt bu zıkr olınan keyfiyyāt üzre olub

(3729)(5) *Beyt*

Çün şikārī mīnumāyed şān zidür

Cümle ģamle mīfezāyend ān tuyūr

(6) çünki uzađdan anlara bir şikār gösterür ol tuyūr cümlesi ģamle artırurlar (7) ol

şikāra ya'nī tuyūr evhām u idrākāt şikār üzre ģamle iderler

(3730) *Beyt*

(8) *Çün ki nāpeydā şeved ģayrān şevend*

⁵⁸¹ “Allah dilerse olur, dilemezse olmaz”

⁵⁸² “Gözler O'nu idrak edemez ama O, gözleri idrak eder. O, en gizli şeyleri bilendir.” (Enam 6/103)

Hemçü cuğdān sūy-ı her vīrān şevend

(9) çünki ol şikār āşkār olmaz hayrān olurlar baykuşlar gibi her bir vīrāne (10) cānibine olurlar

(3731) Beyt

Muntazır çeşmī behem yek çeşm-i bāz

Tā ki peydā⁽¹¹⁾ gerded ān şayd-ı benāz

muntazır gözleri birbirlerine bir göz açık tā ki zāhir ola (12) ol nazlı şayd u şikār bu kerre

(3732) Beyt

Çün bümāned dīr gūyend ezmelāl

(13) Şayd būd ān hod ‘aceb yāhūd hayāl

çünkü geç kıala melāl⁵⁸³ olduklarından dirler ki (14) eyā ol görinen şayd mı idi yāhūd acabā hayāl mı idi dirler ya‘nī şūret-i (15) şikārlarına ancak yek çeşm zāhir ile nazar iderler kendülere şikār görinen (16) şayd biri geç kıalsa ve hem hırşları anları melāle bırağub anı hayāl zann (17) iderler anuñ ise haķıķade geç kıaldığı dahı “*Rahmetün min rahmāti’l-hakkı ve* (18) *‘ināyetihi min ‘ināyāti’l-cevādi’l-muṭlaķdur*”⁵⁸⁴ şü vechle ki

(3733) Beyt

Maşlahat⁽¹⁹⁾ ānest tā yek sā‘atī

Ḳuvvetī gīrend ü zūr ezrāhatī

maşlahat oldu (20) tā ki bir sā‘at Ḳuvvet ü zūr ṭutsunlar rāhatdan ya‘nī ehl-i dünyā (21) ve ehl-i zāhirüñ muṭī nazarları olan şayd u şikārlarınıñ (22) geç kıaldığı bir kaç sā‘at sa‘y u gūşişden ferāğat idüb (23) rāhat olsunlar ve ol rāhatdan anlara bir Ḳuvvet hāşıl olsun (24) içündür zīrā

(3734) Beyt

⁵⁸³ Metinde “melül” şeklinde yazılmış ama kelime “melal” olmalı.

⁵⁸⁴ “Hakk’ın rahmetlerinden rahmeti ve yardımlarından yardımı kesin boldur.”

Ger nebūdī ŧeb heme ħalkān ziāz

Ĥvīŧten- (25) *rā sūħtendī z'ıhtizāz*

eger gice olmaydı dükeli ħalk ħırŧ u ŧama^c- (26) larından kendülerin yaħarlarıdı ditremeden ya^cnī kesb-i dünyā (27) sa^cyından helāk olurlar dı ŧöyle ki

(3735) Beyt

[290a] (1) *Ezheves v'ezħırŧ sūd endūħten*

Her kesī dādī bedenrā sūħten

(2) hevesden ve fā^cide kıazanmaħ ħırŧdan her kese bedenın yaħmaħa virür (3) velīkin

(3736) Beyt

ŧeb pedīd āyed çü genc-i raħmetī

Tā rehend ezħırŧ-ı ħod yek sā^ctī

(4) gice āŧkäreye gelür bir raħmete mensüb hazīne gibi tā ki ħalk-ı ^cālem (5) kendü ħırŧ u ŧam^calarından bir sā^cat kıurtılurlar izā kâne el-emr (6) kezalik imdi ey sālīk

(3737) Beyt

Çün ki kıabzī āyedet ey rāħrev

(7) *Ān ŧalāħ-ı tust āteŧ dil meŧev*

çünki saña bir kıabz gele ey yolcu (8) ol kıabz senüñ ŧalāħuñdur anuñ gelmesine āteŧ-i dil olma

(3738) Beyt

(9) *Z'ān ki derħarcī derān baŧ u güŧād*

Ĥarcrā daħlī bübāyed z'ıtidād

(10) zīrā ħarc içındesün ol baŧ u güŧāddan ħarc ise elbette (11) i^ctidādın daħl gerekdür meŧelā

(3739) Beyt

Ger hemāre faŧl-ı tābistān budī

(12) *Sūziŧ-i ħırŧıd derbustān zedī*

eger dā'imā 'ālemdə yaz faşlı (13) olaydı güneşüñ yaqması bostāna ururdu ya'nī
harāret-i şems (14) bostānına şöyle te'sīr iderdi ki

(3740) Beyt

Menbiteşrā sūhtī ezbiḥ u bün

(15) ***Ki digər tāze negeştī ān kūhün***

menbitnüñ ya'nī çemenistānuñ dibin (16) ve kökün yaqub helāk eylerdi ki yir daḥı ol
eski tāze ve laṭīf (17) olmazdı öyle olduqda

(3741) Beyt

Ger türüş rüyest ān dey müşfiķest

(18) ***Şayf ḥandānest ammā muḥriķest***

ķış faşlı ekşi yüzli ise de (19) ol müşfiķdür yaz güler yüzlüdür ammā yaqıcıdur öyle
olinca imdi (20) ey ṭālib

(3742) Beyt

Çün ki kabz āyed tu dervey başbīn

(21) ***Tāze bāş u çīn meyefken bercebīn***

çünki saña feyz gelür (22) anuñ içinde sen baş gör tāze ol da elüñe düğüm urma
ya'nī (23) feyzden yüz göz çatub elemnāk olmaz zīrā görmez misün ey ṭālib (24)
ekser aḥvāllerde

(3743) Beyt

Kūzekān ḥandān u dānāyān türüş

(25) ***Ġam cigerrā bāşed ü şādī zişüş***

uşaqlar gülücüdür ve 'aqlılar (26) ekşi yüzlüdür ğam cigerüñ olur ve şādīķ
gerdenüñ şu vechle ki

(3744)(27) Beyt

Çeşm-i kūdek hemçü ḥar derāḥurest

Çeşm-i 'āqıl derḥesāb-ı āḥirest

[290b] (1) oğlan uşağın gözi eşek gibi ahır içindedür ‘ākul u dānānuñ (2) gözi şöñ hesābı içindedür ya‘nī ehl-i dünyā eţfāl mānendi ancak ahır (3) dünyāya nazar idüb anuñ tena‘umāt-ı kâzibesine dildāde vü ferīfte (4) olurlar ammā ehl-i āhīret-i sa‘ādet-i ebedīye mālīk olmak için mevt (5) ü fevt hesābı içinde olduklarından türüş rü görünürler şu bā‘ışden ki

(3745)(6) *Beyt*

Ū derāhur çerb mībīned ‘alef

V’īn zıkaşşāb āhīreış bined telef

(7) ol ahırde ‘alefi semz görür bu kaşşābdan şöñünü telef görür ya‘nī eţfāl (8) dünyā yiyüb içmeleri tatlu lezzetlü görürler līkin ehl-i āhīret kaşşāb ecl- (9) inde telef olmalarına nazar idüb lisān-ı hālile ve mākālile

(3746) *Beyt*

(10) *Ān ‘alef telhest k’īn kaşşā dād*

Behr-i lahm-ı mā terāzūyī nihād

ol (11) ‘alef acıdur bu kaşşāb virdi bizüm etimüzden ötüri terazi (12) komuşdur diyüb

(3747) *Beyt*

Rev zihikmet hūr ‘alef k’anrā Hudā

(13) *Bīğarāz dādest ezmağz-ı ‘ağā*

yüri hikmetden ‘alef yi ki anı Hāzret-i (14) Hāğ ğarāzsuz mağz-i ‘ağādan virmişdür ya‘nī lüt u büt-ı dünyādan (15) ferāğat idüb “*El-cū‘u ta‘āmullāhi*” muğtezāsınca hikmet ta‘āmından (16) ekl eyle sen ise

(3748) *Beyt*

Fehm-i nān kerdī ne hikmet ey rehī

(17) *Z’ān çī Hāğ guftest kulū minrızķhī*

etmek anladañ hikmet anlamadañ ey (18) yolcu Haqq Te‘ālā hazretinüñ “kulū min rızķıhi” buyurduđı kelām-ı ‘izzetini ten ğıdāsı (19) olan et etmek ve sār me’kūlata ħaml itdüñ ol ise degül (20) kulū men rızķdan murād ħikmet loķması eklidür zīrā

(3749) Beyt

(21) *Rızķ-ı Haq ħikmet buved dermertebet*

K’an gelūġiret nebāşed ‘ākıbet

(22) Haqq Te‘ālā hazretinüñ rızķı ħikmet olur mertebedeki ol ħikmet rızķı (23) senüñ boğaz tutucuñ olmaz ‘ākıbetde ya’nī ħikmet rızķından (24) her ne kadar ziyāde yirseñ ol miķdār mertebeñ ‘ālī vü şerīf olur ammā (25) ğıdā-yı cismānīnün ħelālinden ħesāb ü ħarāmına ‘azāb vardur ki ‘ākıbet (26) emründe gelūġirüñ olur öyle olunca

(3750) Beyt

İn dehān bestī dehānī bāz şud

(27) *K’ü ħurende loķmahā-yı rāz şud*

bu ağzı bađladıñ bir ğayrı ağzı açık oldu ki [291a] (1) ol açılan ađz rāz loķmaların yiyici oldu ya’nī ey tālīb-i rāh-ı Hudā ‘ākıbetde (2) loķmanuñ gelūġir olmasına ‘ilāc u dermān şavm-ı dāi’me mübtelā olmağdur tā ki (3) ol şavm sebebiyle saña bir dehān-ı ma’nevī ğuşāde ola da ħikmet loķmaların ekle (4) ķādir olasun zīrā

(3751) Beyt

Ger zişīr-i dīv tenrā vābüri

Derfiţām-ı ü besī(5) ni‘met ħurī

eger ten şeyţānını südden keserseñ anuñ kesilmesinden (6) ziyāde çok ħikmet nimeti yirsün elħāşıl taħşīl-i kelām idenler şavmla itmişlerdür (7) sen dağı ey tālīb şavmdan ğāfil olma dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(3752) (8) Beyt

Türk-i cūşiş şerħ kerdem nīm ħām

EzHakīm-i Ğaznevī bişnev tamām

(9) şerhüñ kaynaması terkin itdüm nişfı çig Hakīm-i Ğaznevī kıddise sırrahu hazretinden (10) işit tamāmını yaʿnī ey sālīk-i rāh-ı Hāk saña şavm u cevʿañ fevāʿid daʿvā iden (11) şerh ü beyān itmek için olan cüş u ħurüşı terk idüb (12) bir miqdārın beyān itdüm tamāmen fehm itmek isterseñ Hakīm-i Ğaznevī ʿaleyhüʿr-raħme (13) hazretinüñ kelām-ı feyz-i ihsānından istimāʿ eyle ki

(3753) Beyt

Derīlāhīnāme gūyed (14) *şerh-i ĩn*

Ān hakīm-i ğayb u faħruʿl-ʿārifin

İlāhīnāmenām kitāb-ı (15) mestetāblarından bunuñ şerhin söyleyüb buyururlar ol ʿāriflerüñ faħrı (16) ve ʿālem-i ğaybuñ hakīmi olan ʿazīz ü mükerrem Hakīm-i Ğaznevī hazretleri ki bu beyt-i şerīf (17) *İlāhīnāmenüñ* ola

(3754) Beyt

Ğam ħūr u nān-ı ğamefzāyān meħūr

Zʿān ki ʿāqıl (18) *ğam ħured kūdek şeker*

ğam ye ve ğam artırıcılaruñ etmegin yime zīrā ʿāqıl ğam yir (19) ve uşak şeker yir hazret-i ħalīmüñ kavlı-i dürebārların taşdıķ için (20) cevāhir-i ħikmet ü irşād ĩşār u nişārına teveccüh buyurub buyururlar ki

(3755) Beyt

(21) *Ķand-ı şādī mīve-yi bāĝ-ı ğamest*

ĩn feraħ zaħmest vʿān ğam merhemest

(22) Ķand-ı şādī vü sürür ğam bāĝı mīvesidür bu feraħ yaredür ğam ol yarenüñ (23) merhemidür çünkü taħķīķ-i ħāl böyledür

(3756) Beyt

Ğam çü bīnī derkenāreş keş beʿişķ

(24) *Ezser-i Rebve nazar kun derDımışķ*

ey t̄alib kendü saḥīfe-yi sīneñde (25) çunki ğam görürsün anı ‘aşk u maḥabbet ile
kucağına çek Rebve tağı başından (26) Şāma nazār eyle ya‘nī sen ğamı kucaqladukda
Rebve debesine çıkmışa dönersün (27) Rebveden Şām ne ğüne nümāyān ise ğam
debesinden iklīm-i ‘ālem-i ma‘nā ile [291b] (1) nümāyāndur dimek ola Vallāhu Te‘ālā
a‘lem ki

(3757) *Beyt*

‘Ākıl ezengür mey bīned hemī

(2) *‘Āşık ezma‘düm şey bīned hemī*

‘ākıl ü dānā özümden dükeli şarāb (3) görür ‘āşık āvāre ise ma‘lūmdan dükeli şey‘
görür ḥākīkat emrūñ (4) böyle oldığı zāhirinde nümāyāndur görmedüñ mi sen ey
t̄alib ki

(3758) *Beyt*

(5) *Ceng mīkerdend ḥammālān perīr*

Tu mekeş tā men keşem ḥamleş çü şīr

(6) ḥammālları dünki ğün ceng iderlerdi birbirleriyle ki sen çekme ben çekerüm
anuñ (7) yükini arslan gibi diyü cidāl itdükleri

(3759) *Beyt*

Z‘ān ki z‘ān renceş (8) hemī dīdend sūd

Ḥamlrā her yek zidīger mīrubūd

ol sebebden ki (9) ol zahmetde dükeli fā‘ide gördiler pes yüki ve zaḥmet ü meşakḳati
her biri (10) ol birinden kapardı şüret-i ḥāl böyle olunca var kıyās eyle imdi

(3760)(11) *Beyt*

Müzd-i Ḥaḳ kū müzd-i ān bīmāye kū

Īn dihed gencīt müzd ü ān tesū

(12) Ḥaḳkuñ fā‘idesi kande ol sermāyesüzüñ fā‘idesi kande ya‘nī beynehümāda (13)
olan farkı añla bu saña ḥazīne virür ve ol altısı birlik mangır (14) virür ya‘nī ğam ü

miḥnet ü meşakḳatüñ ‘ivazı min kabli’l-Ḥaḳ hazāne-yi bīnihāye (15) ve bīḡaye olacağına i‘timād-ı küllüye ile i‘timād idüb ḥaml-ı miḥnet ü meşakḳatı (16) çekmeden izḥār ‘aciz eyleme ki Haḳḳ Te‘ālā ḥazretiniñ iḥsān hazānesi pürḥazāne-(17) dūr ki

(3761) Beyt

Genc-i zerrī ki çü ḥusbī zīr-i rīḡ

Bātu bāşed ān nebāşed mürderīḡ

(18) bir altun ḥazānesi ki çünki ḳum altında uyuyasın senüñle olur (19) ol senden irteye ḳalmış olmaz şöyle ki

(3762) Beyt

Pīş pīş-i ān (20) cenāzet mīdeved

Mūnis-i gūr u ḡarībī mīşevēd

ilerü ilerü cenāzeñüñ (21) öñünde yilüb mezārda ve ḡarīblikda enīs ü mūnisüñ olur öyle olunca

(3763) Beyt

(22) Behr-i rüz-ı merg īn dem mürde bāş

Tā şevī bā‘ışḳ-ı sermed ḡvācetaş

(23) ölüm gününden ötüri bu nefis ölü ol ola ki ‘aşḳ-ı sermed ile ḳapu (24) yoldaşı olasun ya‘nī mevt-i ihtiyārı ile ölmeden evvel ölmege sa‘y (25) eyle tā ki sa‘adet-i ebedīye nā‘il olasun zīrā

(3764) Beyt

Şabr mībīned (26) ziperde-yi ictihād

Rūy-ı çun ḡülnār u zülfeyn-i murād

şabr ictihād (27) perdesinden görür ḡülnār gibi vech-i zībā eyle zülfeyn-i murādı ol bā‘iş ki

(3765)[292a] (1) Beyt

Ġam çü āyīnest pīş-i müctehid

K'ender'īn zıd mīnumāyed rūy-ı zıd

(2) Ġam āyīnesi gibidür müctehidüñ 'indindeki bu zıd içinde ol bir zıd yüz gösterür

(3766)(3) Beyt

Ba'd-ı zıdd-ı renc-i ān zıdd-ı diger

Rū dihed ya'nī guşād u kerr u fer

(4) renc zıddından şoñra ol bir zıdd yüz gösterür ya'nī guşād u kerr ü fer ya'nī

"İnne (5) *me'al-'usrı yusrā*" muķtezāsınca ġām u miñnet çekilmedin zevķ ü 'işret (6) sürilmez

(3767) Beyt

Īn dü vaşf ezpençe-yi destet bübīn

Ba'd-ı kabz-ı (7) müşt baş āyed yaķīn

bu iki vaşfi elüñ nice senden gör yumruķ (8) kabzından şoñra guşādelik gelür taķķīķ

ya'nī ey ṭālib elüñi (9) yumruķ idüb ṭursan mızrab olur guşād itdükde şafā ḥāşıl (10) olur zīrā

(3768) Beyt

Pençerā ger kabz bāşed dā'imā

Bāheme baş ü buved çun mübtelā

(11) pençeye eger dā'imā kabz olmaķ olursa yāḥūd dāyimā baş üzre ṭurursa (12)

marazdan olmış illet gibi olur öyle olduğundan

(3769) Beyt

Z'īn dü vaşfeş (13) kār u meksebb muntażım

Çun per-i murġ īn dü ḥāl ūrā mühim

bu iki vaşfdan (14) anuñ kār u kesbi umūrı muntażımdur kuş kanadı gibi bu iki ḥāl

aña mühimdür (15) ya'nī kuşa iki kanad lābüd olduğı gibi pençeye daḥı guşād ü kabz

lâzımdur (16) elhâşıl “*El-eşyâ’u tunkeşefu biezdâdiha*”⁵⁸⁵ kavlince her huşûşda kabz u baş (17) muktezîdür velîkin bu beyân-ı latîfün şadr-ı evveli ki Hâzret-i Meryem ‘aleyhis- (18) selâm aḥvâli idi yine anı beyâna ‘azîmet buyurub

(3770) Beyt

(19) *Çün ki Meryem muḫtarib şud yek zamân*

Hem çünan ki berzemîn ân mâhiyân

(20) çünki Hâzret-i Meryem ‘aleyhisselâm Hâzret-i Rûḫü’l-Kudüs ‘aleyhisselâmı (21) gördüklerinden cenâb-ı Rabbü’l-‘izzete isti‘âze idüb “*E‘ûzu bi’r-rahmani* (22) *minke*”⁵⁸⁶ diyüb bir zamân muḫtarib oldı ancılayın ki yir üzerinde balık (23) ne hâle varırsa Hâzret-i Meryem daḫı öyle muḫtaribetü’l-ḫâl olub perişân (24) aḥvâl oldı Guften-i Rûḫü’l-Ḳudüs Meryemrâ ‘aleyhi’s-selâm ki men resül-i (25) Hâḫkem betu âşüfte meşev ve pinhân meşev ezmen ki fermân înest

(26) ol mürşid-i ehl-i evlâ ol mehbiṭ-i vaḫy-ı Hudâ ol sırr-ı nür-ı Muştafâ (27) ol pāk-ı gūy ü pāk-ı edâ ol baḫr-ı iḫsân u ‘aṭâ cenâb- Hâzret-i Mevlânâ [292b] (1) ḳuddise sırrahu ḫazreti bu sürḫ-i şerîfde Hâzret-i Rûḫü’l-Kudüsüñ Hâzret-i Meryeme (2) ben saña Hâḫ Te‘âlâ ḫazretinüñ resülüyüm perişân olma ve benden gizlenme ki fermân-ı (3) ilâhî böyledür yâ Meryem didigi aḥvâli beyân idüb buyururlar ki

(3771) Beyt

(4) *Bāng bervey zed nümüdâr-ı kerem*

Ki emîn-i Hâzretem ezmen merem

nümüdâr-ı kerem (5) Hâzret-i Hâḫ olan Cibrîl emîn ‘aleyhisselâm anuñ üzerine şadâ urdı (6) ki ben Hâzret-i Rabbü’l-‘izzetüñ emîniyüm benden ürkme diyüb

(3772) Beyt

(7) *Ezser-efrâzân-ı ‘izzet ser mekeş*

Ezçünin ḫoş maḫremân ḫod dermekeş

⁵⁸⁵ “Eşya zıddıyla keşf olunur.”

⁵⁸⁶ “Senden, rahmana sığınırım.”

(8) ‘izzet serefrāzlardan baş çekme buncılayın hoş mahremlerden kendüni çekme (9)
ya Meryem buyurub Hāzret-i Cibrīl-i emīn ‘aleyhisselām

(3773) Beyt

Īn hemī guft (10) u zübāle-yi nūr-ı pāk

Ezlebeş mişud peyāpey bersimāk

bunu böyle dirdi (11) ve pāk nūr zübālesi leb-i hayāt nişārından peyāpeyi simāk üzre
giderdi

(3774) (12) Beyt

Ezvücūdem mīgürīzī ez‘adem

Der‘adem men şāhem ü şāhib ‘alem

(13) lisān-ı Hāzret-i Cibrīlden istīnās-ı Hāzret-i Meryem vāқи‘ olan (14) kelimāt-ı Rūh
efzādur ki beyān buyururlar ya‘nī Hāzret-i Cibrīl ‘aleyhis- (15) selām Hāzret-i
Meryem ‘aleyhisselāma hiṭāb buyurub yā Meryem benüm vücūdum- (16) dan
‘ademe kaçarsun ammā ben mülk-i ‘ademde şāhib-i ‘alem ü sulṭān-ı (17) serefrāzum
ki

(3775) Beyt

Ḥod büne vü büngāh-ı men dernīstīst

(18) *Yek süvāre naqş-ı men pīş-i sitīst*

benüm ḥod bārgāh ḥışmum (19) yoqluqdadur benüm naqşum qadın öñünde
yeksüvāredür ya‘nī yā Meryem (20) senüñ görüb de “E‘ūzu bi‘r-rahmani minke”
didigüñ benüm naqş-ı (21) yek süvārumdur yoḥsa benüm mülk-i ‘ademde olan
şevket ü şān ü ‘azamete (22) ve celālūme ḥadd u gāyet ü pāyān müteşavver degüldür
şöyle ki

(3776) Beyt

(23) *Meryemā binger ki naqş-ı müşkilem*

Hem hilālem hem ḥayāl ender dīlem

yā Meryem (24) nazār eyle ki ben gāyet müşkil bir naqşum ki hem hilāl mānendi nümāyān (25) ve hem hayāl gibi derūnda nihān olurum öyle olunca imdi āgāh ol ki

(3777) Beyt

(26) *Çün hayālī derdilet āmed nişest*

Her kucā ki miğurīzī bātuest

(27) meselā çünki bir hayāl gelüb gönlünde oturdu her kande kaçarsañ [293a] (1) ol hayāl senüñle biledür andan kurtılmağ olmaz

(3778) Beyt

Cüz hayālī ‘arizī-yi (2) bātīlī

K’ū buved çun şubḥ-ı kāzib āfilī

hayāl bātıl ārizidür gayrıkı (3) ol ‘arizi bātıl hayāl şubḥ-ı kāzib mānendi āfildür andan kurtılır ve anuñ (4) gayrı olan hayālden kurtılmağ olmaz öyle olunca

(3779) Beyt

(5) *Men çü şubḥ-ı şādıkem ezñür-ı Rab*

Ki negerded gird-i rüzem hīç şeb

(6) ben nūr-ı Rabb-i ‘izzetden şubḥ-ı şādıkum yā Meryem ki benüm günüm eṭrāfına gice (7) aşlā ṭolanmaz kadir degüldür bundan mā‘adā

(3780) Beyt

Hīn mekun (8) lāḥavle ‘İmrānzādeem

Ki zilāḥavl īn ṭaraf uftādeem

şakın (9) lāḥavle dime ben ‘İmrānzādeyüm lāḥavleden bu ṭarafa düşmüşüm şöyle ki

(3781)(10) Beyt

Mer merā aşl u gızā lāḥavl būd

Nūr-ı lāḥavlı ki piş ezḳavl būd

(11) benüm aşlum ve ğidām *lāhavle*den idi ol bir *lāhavle* nūrı banā ğidā idi ki (12) *lāhavle* gelmesinden evvel baña kuvvet olmuş idi bu hāl şübhesüz (13) böyledür bu kerre

(3782) Beyt

Tu hemī ğirī penāh ezmen beḤaḫ

Men nigārīde' (14) *penāhem dersebaḫ*

sen dükelisinden Ḥaḫ Te‘ālā ḫazretine penāh tütarsın (15) ben ise muḫaddemā ol penāhuñ düzilmişüyüm şöyle ki

(3783) Beyt

(16) *Ān penāhem men ki muḫlişāt būz*

Tu e‘ūz ārī vü men ḫod ān e‘ūz

(17) ben ol penāhuña senüñ muḫlişlerüñ idi sen *e‘ūz* getirürsün ben (18) ise ol *e‘ūz*üñ kendüsiyüm ya‘nī muḫaddemā şiddet ü miḫnetlerinde (19) penāhuñ olan ben idüm ve min ḫabli‘r-raḫman *e‘ūz* benüm yā Meryem diyüb (20) taḫḫikāt beyānına ‘azīmet idüb buyururlar ki

(3784) Beyt

Āfetī nebved (21) *beter eznāşināḫt*

Tu ber-i yār u nedānī ‘işkbāḫt

añlamamaḫ- (22) dan beter belā olmazsun yār huzūrında ‘aşḫ oynatmaḫ bilmezsun ki

(3785) (23) Beyt

Yārrā aġyār pindārī hemī

Şādiyīrā nām binḫādī ğamī

(24) yāri dükeli aġyār ḫann idersün şādīlīġuñ adını ğam ḫoduñ ya‘nī (25) añlamadıġuñden añlamamaḫ işte böyle bir belādur ki cem‘ī belālardan (26) bedterdür ki

(3786) *Beyt*

Īn çūnin naḥlī ki luṭf-ı yār-ı mās̄t

Çūn ki mā düzdīm (27) naḥleṣ dār-ı mās̄t

buncılayın bir naḥl ki bizüm yārimuzuñ luṭfidur çūnki [293b] (1) biz ḥırsuzuñ anuñ naḥlı bizüm dārimuzdur ya‘nī bizüm yārimuzuñ luṭf u keremi (2) bir dıraḥt-ı pürmīve sāye-yi dār mānenedidür ammā bizüm ḥabāset nefsimüz (3) ol elṭāf u ikrāmı bize dār eylemişdür miṣāl-i āḥer

(3787) *Beyt*

(4) *Īn çūnin müşkīn ki zūlf-i mīr-i mās̄t*

Çūn ki bī‘aqlīm ĩn zencīr-i mās̄t

(5) buncılayın müşkīn zūlf ki bizüm mīrimüzüñ zūlfidür çūnki bir bī‘aqlıuz (6) bu bizüm zencīrimüzdür ya‘nī bizüm mīrimüzüñ zūlf-i müşkīni mānend zūlf (7) bir kimsede daḥı olmayub ancak ile laṭīf ve ḥoşıdur müşkīn zūlf (8) aña maḥşūşdur velīkin biz mecnun u divāne oldıgımızdan öyle nāzenīn (9) meşgū kebed tīre zencīr olmışdur miṣāl-i āḥer

(3788) *Beyt*

Īn çūnin luṭff (10) çü Nīlī mīreved

Çūn ki Fir‘avnīm çun ḥūn mīşeved

buncılayın bir luṭf (11) u keremüñe Nīlī ırmağı gibi cārīdür çūnki biz Fir‘avnuz ḳan gibi olur bir mertebe ki

(3789) (12) *Beyt*

Ḥūn hemī güyed men ābem hīn merīz

Yūsufem gürg eztuem ey pürsitīz

(13) ḳan lisān ḥāliyle dükeli söyler ki ben şuyum āgāh beni dökme luṭf-ı Ḥaḳ daḥı (14) kezalik lisān ḥāliyle ben ḥüsn ü cemāl ile Yūsufum senden ḳurdum (15) ey ‘inād ile ṭolu dir ya‘nī

Ḳazā netice-yi kirdārḥāī bāṭıl-ı tust

(16) *Tu sāde levḥ kunī şikveh ez ḳazā (9) keç⁵⁸⁷*

mefhūmı üzre şūret (17) ü ḳubḥda gördigüñ zuhūrāt kendü bīpāk küstāḥlıgüñ semeresidür (18) meşelā

(3790) Beyt

Tu nemībīnī ki yār-i bürdbār

Çün ki bāū zıd şudī gerded çü mār

(19) sen görmez misün ki yük getirüci dost u yārān çünki anuñla (20) zıd olusun yılan gibi ḳubḥ olur ma‘a hāzā ki

(3791) Beyt

Laḥm-i ū vü şaḥm-i (21) ū dīger neşud

Ū çünan bed cüz ki ezmanzar neşud

anuñ laḥm u şaḥmı (22) ğayrı olmadı ancılayın oldı manzardan gitmekden ğayrı ya‘nī senüñ (23) yār-ı bürdbāruñ sana mār-ı zehrdār görünmekle lahm u şaḥmına teğayyür itmedi yār (24) yine ol yār-ı bürdbāruñ lākin zıddıyyet anı saña mār gibi nümāyān itdi

(25) ‘Azm kerden-i ān vekīl ez‘ışk ki rücū‘ kuned beBuḥārā lā’ubālīvār

(26) ol mürşid-i iḥbār ve ol ḳible-yi aḥrār ve ol sulṭān-ı sa‘ādet ḳarār (27) cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazreti bu sürḥ-i şerīfde Şadr-ı Cihānuñ [294a] (1) ol vekīlüñ aşḳ u maḥabbetden lā’ubālīvār Buḥārāya ‘azm eyledigüñ beyān (2) idüb buyururlar ki

(3792) Beyt

Şem‘-i Meryemrā bihil efrūḥte

Ki Buḥārā mīreved (3) ān sūḥte

⁵⁸⁷ “Kötü olayların başına gelmesi senin kötü işlerinden dolayıdır, senin gibi sade düşünen biri de rast gitmeyen kaderinden şikayet ediyorsun.”

ḥiṭāb-ı zāt-ı ḥüceste şifātlarına ola ki yā Mevlānā Ḥazret-i (4) Meryemüñ ḥikāyesi
şem'ini yalınlatmış ḳo ki ol yanmış Buḥārāya gider (5) ya'nī ol mukeddemā īrād
itdigüñ Şadr-ı Cihān vekīlinüñ kışşasını (6) beyān eyle ki

(3793) Beyt

Saḥt bişabr u derāteşdān-ı tīz

Rev besūy-ı Şadr-ı (7) Cihān mīkun gürīz

ḳatı şabrsuz tīz āteşdān içindesün yūri (8) Şadr-ı Cihān ṭarafına ḳaçmaḳ eyle ya'nī ol
kışşa-yı pürḥişşe cānibine rücū' idüb (9) andan murād ne oldıḡın beyān eyle ki

(3794) Beyt

Īn Buḥārā menba'ı dāniş buved

(10) Pes Buḥārāyist her ki āteş buved

bu Buḥārā a'lem ü ma'arifet menba'idur (11) pes Buḥārālıdur her ol kimse ki anda ol
ola ya'nī bizüm Buḥārā dime- (12) den maḳşūdımız 'ulūm u ma'arifet-i ilāhīye
menba'ı olan vücūd-ı 'azīze (13) ve muḥarremdür ki her kimde ki ma'arifet Ḥazret-i
Ḥaḳ ola ol kimse Buḥārālıdur (14) zīrā ey ṭālib-i Ḥaḳḳ

(3795) Beyt

Piş-i şeyḫī derBuḥārā enderī

(15) Tā biḫvārī derBuḥārā nengerī

şeyḫ-i kāmīl ḥuzūrunda oldıḡuñ Buḥār[ā] (16) şehri içinde olmaḳdur imdi ḡāfil olma
şakın ḥorlıḳ ile Buḥārāya (17) nazar itmeyesün zīrā

(3796) Beyt

Cüz beḫūrī derBuḥārā-yı dileş

(18) Rāh nedhed cezr ü medd-i müşkileş

ḥordan ḡayrıya anuñ ḡöñli Buḥārāsında (19) cezr ü medd müşkili yol virmez ya'nī
merd-i kāmīlün ḳalb-i pākine duḡūl (20) itmek şıdḳ u ḥulūş ile meskenet ü 'aciz izḫār
idüb tezellül (21) itmekle olur ḡayr vechle olmaz ne an ki ol cānibe istiḫḳār ile nazar

(22) ide aṣlā bir vechle yol bulmaq k̄abil ve m̄umkin olmaz öyle olduğundan (23) ḥadīṣ-i Resūlullāhdan iktibās buyurub buyururlar ki

(3797) Beyt

(24) *Ey ḥunuk anrā ki zellet nefsuḥu*

Vāy an kesrā ki yurdī refsuhu

(25) “*Ṭubā men zellet nefsehu*”⁵⁸⁸ ḥadīṣ-i şerīfine işāret buyurub yine (26) şūret-i ḥikāye cānibine irḥā-yı ‘inān⁵⁸⁹ idüb buyururlar ki

(3798) Beyt

(27) *Firḳat-ı Şadr-ı Cihān dercān-ı ū*

Pāre pāre kerde būd erkān-ı ū

[294b] (1) Şadr-ı Cihānuñ firḳatı anuñ cānı içinde erkānını pāre pāre eylemiş (2) idi ol ecluden

(3799) Beyt

Guft berḥīzem hemān cā vārevem

Kāfir er geştem (3) *diger reh bigrevem*

didid kalkayum hem ol yire girü gideyüm eger kāfir (4) oldum ise girü ĩmāna geleyüm ya‘nī vekīl-i şadr kendü kendü ile (5) söylenüb töhmetden şadrđan firār itdigüne nādım olub kāfir (6) oldum ise tekrār mü‘min olayum diyüb

(3800) Beyt

Vārevem (7) *ān cā biyuftem pīş-i ū*

Pīş-i ān şadr-ı nīkū endīş-i ū

girü gideyüm (8) ol yire ve anuñ öñünde yir üzre düşeyüm ol nīkū endīş olan (9) Şadr-ı Cihānuñ ḥuzūrunda da

(3801) Beyt

Gūyem efkendem bepīşet cān-ı ḥvīş

⁵⁸⁸ “Ne mutlu nefsinı alçaltan kimseye.”

⁵⁸⁹ Metinde “‘inād” şeklinde yazılmış ama kelime “inān” olmalı.

(10) *Zinde kun yā ser büber mārā çü miş*

(3802) [Beyt]

Küşte vü mürde bepîşet ey kamer

(11) *Bih ki şāh-i zindegān-ı cāy-i diger*

(3803) [Beyt]

Āzmüdem men hezārān bār-ı bîş

(12) *Bîtu şîrin mînebînem ‘ayş-ı h vîş*

didüm ey şadr-ı ‘ālîkadr kendü (13) cānumı senüñ öñüñde bırağdum murād iderseñ sağ eyle yāhūd (14) koyun gibi bizüm başımuzi kes ey kamer-i tala’t şadr senüñ huzūruñda (15) dilinüb ve ölmek gayrı yirde zindeler sulţānı olmağdan yegdür (16) zîrā ben bu aḥvāli biñ kerre ziyāde şınadum ki sensüz kendü şihḥatimi (17) ve lezîz ve şîrîn görmem ve beyüm diyüb vekîl-i müttehem-i Şadr-ı Cihān kendü (18) kendü ile söylenüb bu ebyāt-ı kerîmeyi dağı tedbîr ü tefekkür itdi ki

(3804) (19) *Beyt*

Ġanne lî yā munyetî laḥne’n-nuşūr

Ubrukî yā nāḳati temme’s-surūr

(3805) (20) [Beyt]

İbla‘î ya arzū dem‘î ḳad kefā

İşrabî yā nefsu virden ḳad şafā

(3806) [Beyt]

‘Udte (21) yā ‘ıydî ileynā merḥabā

Ni‘me mā revvaḥte yā riḥe’s-şabā

teğannî ile benüm (22) için ey benüm maqşūdum nefh-i şadr gibi tā ki benüm rūḥum ni‘met-i ḥayāt ile (23) şerefyāb ola çok ey benüm vücūdum devesi sürūr-ı kāmīl oldı (24) yut ey arz benüm sirişkūmden ḥāsıl olan tūfānı taḥkīk (25) eyledi ağladığım şimden girü iç ey benüm nefsum şol derdi ki taḥkīk (26) oldur ve şāfī oldı ‘avdet eyledüñ ey benüm bayrāmum bize merhabā (27) şafā geldüñ ne hoş tervīḥ eyledüñ ey bād-ı şabāyı diyüb

(3807) Beyt

[295a] (1) *Guft ey yārān revān geştem vedā‘*

Sūy-ı ān şadrī k’emīrest ü muṭā‘

(2) yārānına ḥiṭāb idüb ey yārānum size vedā‘ olsun ben revāne oldum (3) ol emīr ü muṭā‘ olan Şadr cānibine didi ve didi ki

(3808) Beyt

(4) *Dembedem dersüz-ı biryān mīşevem*

Her çı bādā bād ān cā mīrevem

nefes- (5) benefes yanmaḳ içinde biryān oluyorum her ne olursa ol yire giderüm (6) ya‘nī ḥuzūr-ı Şadre giderüm diyüb

(3809) Beyt

Ger çı dil çun seng-i ḥārā mīkuned

(7) *Cān-ı men ‘azm-i Buḥārā mīkuned*

egerçi göñli seng-i ḥārā eyler benüm cānum (8) Buḥārāya ‘azm eyler ya‘nī eger Şadr-ı Cihān benüm gazabumdan benüm kīnime göñlini (9) taş gibi katı iderse daḥı benüm cānum nite anuñ ḥuzūrını ārzū idüb (10) ben Buḥārāya giderüm didi zīrā

(3810) Beyt

Mesken-i yārest ü şehri-ı şāh-ı men

(11) *Pīş-i ‘āşık in buved ḥubbü’l-vaṭan*

yār meskenidür ve benüm pādişāhımuñ (12) şehridür ‘āşık ‘indinde ḥubb-ı vaṭan bu olur ya‘nī Buḥārādan murād (13) ne oldığın çünkü beyān buyurmuşlar idi ki şeyḥ-i kāmiliñ vücūd-ı behbūdı- (14) dur diyü öyle olunca “*Ḥabbü’l-vaṭan mine’l-īmān*”⁵⁹⁰ ḥadīş-i şerīfinüñ (15) sırr u ḥikmeti ne oldığın ‘ayān buyurıldığı ehline nihān degüldür

(16) Pursīden-i ma‘şūkī ez‘āşık-ı ġarīb-i ḥod ki ezşehrḥā kudām (17) şehrrā ḥoşter yāftī ve enbūhter ve muḥteşemter ve pürni‘metter ve dilgüşāter

(18) ol şadrārā-yı dīvān-ı ḥikmet ve ol pādişāh-ı taḥtgāh keşf ü kerāmet (19) cihān Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazreti bu sürḥ-i şerīfde bir ma‘şūkuñ (20) kendi ‘āşık-ı ġaribinden şehirlerden kañğı şehir ḥoşrek ve enbūh u muḥteşem (21) ve bir ni‘met ü dilgüşārek bulduñ diyü su‘āl itdigi kışşā-yı pürḥişşeyi (22) beyān idüb buyururlar ki

(3811) Beyt

Guft ma‘şūkī be ‘āşık key ḥatā fetā⁵⁹¹

(23) *Tu begurbet dīdei’ bes şehrhā*

bir ma‘şūk ‘āşıka ḥitāb idüb ey (24) yigit didi sen diyār-ı ‘azīzde çok şehirler görmüşündür öyle olunca

(3812) Beyt

(25) *Pes kudāmin şehz z’anhā ḥoşterest*

Guft ān şehri ki dervey dilberest

(26) pes kañğı şehir ol gördigüñ şehirlerden laṭīf ve ḥoşrekdür didükde (27) ‘āşık-ı ġamgīn cevāb idüb didi ki ol şehirde ki deñiz vardur [295b] (1) ol şehir cem‘ī şehirlerden ḥoşdur diyü

(3813) Beyt

Her kucā bāşed şeh-i mārā bisāt

⁵⁹⁰ “Vatan sevgisi imandandır.” (<http://www.fetva.net>, agis, 2019)

⁵⁹¹ Metinde “ḥatā” şeklinde ama kelime “fetā” olmalı

(2) *Hest şahrā ger buved semmü'l-ḥiyāt*

her kande ki bizüm pādişāhımuza bisāt (3) olur ol maḳām-ı deşt-i bīpāyān ve şahrā-yı feraḥ ḳaradur eger ol (4) igne yüridisi ise de zīrā ki

(3814) *Beyt*

Her kucā ki Yūsufi bāşed çü māh

(5) *Cennetest er çı ki bāşed ḳa'r-ı çāh*

her kande ki ay gibi Yūsuf ola (6) ol bir cennetdür egerçi ḳuyu dibi ise de diyü ḫaḳīḳat-i emrden ol (7) 'āşık-ı şādık ḫaber virdi

Men' kerden-i düstān ūrā ezrüc' (8) kerden-i beBuḫārā ve tehdīd kerden ve lā'ubālī guften-i ū

ol pīr-i ḫikmet-i (9) dāstān ol mürşid-i vaḫy-ı 'āşiyān ol şāh-ı mülk-i (10) lāmekān ol sürur-ı eflākiyān ol kām̄bīn ü kām̄rān (11) Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḫazreti bu sürḫ-i şerīfde vekīl-i (12) şadruñ düstānı anı Buḫārāya gitmeden men' eyleyüb tehdīd (13) eyledüklerinde lā'ubālī dimesin beyān idüb buyururlar ki

(3815) *Beyt*

(14) *Guft ūrā nāşihī ey biḫaber*

'Āḳıbet endiş eger dārī ḫüner

(15) aña bir nāşih didi ki ey ḫabersüz eger ḫüner tutar iseñ 'āḳıbet fikr eyle (16) ya'nī vekīl-i şadra bir müşfik ve dost naşihat idüb

(3816) *Beyt*

(17) *Derniger pesrā be'aḳl u pīşrā*

Hemçü pervāne mesūzān ḫ^vişrā

girüye (18) ve ilerüye 'aḳl ile nazār eyle pervāne gibi kendüni āteşe yakma ki zīrā

(3817) *Beyt*

(19) *Çün Buḫārā mīrevī divānei'*

Lāyık-ı zencīr ü zindānḫānei'

çünkü Buḥārāya (20) gidersin pes dīvāne sen ki zencīre ve zindānhāneye lāyıksun
(21) şundan ötüri ki

(3818) Beyt

Ü zitu āhen hemī ḥāyed ziḥışm

(22) *Ü hemī cūyed turā bā bist çeşm*

ol senden ötüri demir çiyner (23) gāzabdan ol dükeli şey yigirmi göz ile taleb eyler
şöyle ki fī'l-mesel

(3819)(24) Beyt

Mīkuned eztu tīz ezbehr-i tu kārd

Ü seg-i kaḥṭest u tu enbān-ı ārd

(25) ol senden ötüri bıçak bilemekdedür ol kaḥṭ u gālā kelbi gibi ve sen (26) un
tağarcığı mānenedisün ḥāl böyle olunca

(3820) Beyt

Çün rehīdī(27) vü Ḥudāyet rāh dād

Sūy-ı zindān mīrevī çūnet futād

çünkü kurtıldıñ [296a] (1) ve saña Allāh yol virdi bundan şoñra zindān tarafına
neden yüzüñ (2) düşdi ki

(3821) Beyt

Bertu ger deh gūn müvekkel āmedī

‘Aql bāyestī k’ez’iṣān (3) gūm zedī

eger senüñ üzeriñe on dürlü mübāşir geleydi ‘aql gerek (4) idi ki anlardan eksik
olayduñ ya‘nī ‘aqluñ olsa üzerüñde (5) mübāşir gūn nihān olurduñ

(3822) Beyt

Çün müvekkel nīst bertu hīç kes

(6) *Ezçi beste geşt bertu pīş ü pes*

çünkü hîç bir kimse senüñ üzerüne (7) müvekkel degüldür neden bağlu oldı sana öñ
ve ard ya'nî öñüñi arduñı (8) görmezün diyü vâfir nâşîhat eyledi ammâ

(3823) Beyt

İşk-ı pinhân kerde bûd ūrâ esîr

(9) Ān müvekkelrâ nemîdîd ān nezîr

‘aşk u maħabbet anı esîr eylemiş idi (10) yâhūd gizlü ‘aşk anı esîr itmiş idi ol
müvekkeli görmezdi ol kôrku- (11) dıcı ya'nî naşîhatkünende maħabbet müvekkelin
görmezdi zîrâ

(3824) Beyt

(12) Her müvekkelrâ müvekkel muħtefîst

V'er ne ū derbend segtab'î ziçîst

(13) her müvekkelüñ bir gizlü müvekkeli vardur yoħsa ol köpek tabî‘atinde neden
(14) bağlıdur ya'nî şüret-i zâhirde dağı gördigüñ müvekkellerüñ birer maħfî (15)
müvekkelleri vardur öyle olmasa mübâşirlerde seg sîretlik olmaz -(16) dı pes imdi
izâ kâne kezalik

(3825) Beyt

Ĥıřm-ı şâh-ı işk bercâneş nişest

(17) Ber‘avânî vü siyeh rüyîş best

sultân-ı ‘aşkuñ Ĥıřmı anuñ (18) cânı üzre oturub ‘avânlık ve siyeh rûluk vechi üzre
(19) bağladı ya'nî şâh-ı ‘aşkuñ ġazabı müvekkeli vekîl-i şadr-ı Cihâni bağlayub

(3826) (20) Beyt

Mîzened ūrâ ki hîn ūrâ bizen

Z'ân ‘avânân-ı nihân efgân-ı men

(21) anı urur zinhâr anı ur diyü ol gizlü ‘avânlardandur benüm feryâdum ya'nî her
müvekkel (22) üzre bir müvekkel-i ma‘nevî vardur ki şüret-i zâhirde ey t̄alib-i Ĥađ

(3827) (23) [Beyt]

[Her] ki bīnī derziyānī mīreved

Ger çi tenhā bā'avānī mīreved

her kimi ki bir (24) zarar veyā ziyān içinde gider görürsün egerçi ol kimesne zāhirde (25) yalıñuzdur ammā 'avān-ı ma'nevī ile gider ya'nī 'ālem-i ma'nādan aña ol (26) gam u endūhda ve eleme musallaḡ bir müvekkeli vardur anı taḡkīḡ ile fehm ü (27) iz'an eyle ki

(3828) Beyt

Ger ez'ū vāḡıf budī efḡān zedī

[296b] (1) *Piṡ-i ān sulṡān-ı sulṡānān ṡudī*

eger andan vāḡıf olaydı feryād (2) u fiḡān urub ol sulṡānlar sulṡānı bāri Te'alā celletü 'azimetihı (3) dergāhına teveccüh idüb giderdi andan ṡoñra

(3829) Beyt

Riḡtī berser bepīṡ-i ṡāh-ı (4) ḡāk

Tā emān dīdī zidīv-i sehmnāk

sulṡān önünde başı (5) üzre ṡopraḡ ṡacardı tā ki ḡorkunc ṡeyṡān emān görürdi (6) ya'nī müvekkeli ma'nevīden ḡabersüz 'āmm-ı ḡamnāk ü elemnāk derdmend (7) eger kāre vāḡıf olaydı ṡıdḡ u ḡulūṡ ile dergāh-ı pür'izzete münācāt (8) ü tazarru' eyleyüb mekr-i nefis ü ṡeyṡān ḡalāṡ olurdu velākin

(3830) Beyt

(9) *Mīr dīdī ḡ'ıṡrā ey kem zimūr*

Z'ān nedīdī ān müvekkelrā tu kūr

(10) emīr gördüñ kendüñi ey ḡarıncadan eksik ol cihetden görmedüñ (11) ol müvekkeli ma'nevīyi sen kör ṡöyle ki

(3831) Beyt

ḡırre geṡtī z'īn (12) dūrūḡın perr ü bāl

Perr ü bālī k'ū keṡed sūy-ı vebāl

mağrūr olduñ (13) bu yalancı kanad kuyruğa ile kanad kuyruk ki seni günāh u ‘iṣyān
tarafına (14) çeker ya‘nī dār u deḡ-i dünyā-yı denīnūñ hestī-yi k̄āzibesine dildāde
(15) olub semt-i ‘iṣyāna rücū‘ eyledüñ ammā müzahrefāt-ı dünyeviyyeden

(3832) (16) Beyt

Per sebük dāred reh-i bālā kuned

Çün gilālū ṡud girānīhā kuned

(17) beynüñ kanad tutar rāh-ı ‘ulvīye gider çünki kanadlar balçığa bulanmış (18) ola
ağırlıklar eyler per ü bāllden murād cenāb-ı hīn şıdķ-ı ihlāş ile (19) teveccüh ve
‘azīmet ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

Derbeyān lā‘ubālī guften-i (20) ‘āşık nāşih ü ‘āzilrā ezser-i ‘iṡk

Ol ṡāhbāz-ı evc-i lāhūt (21)

Ve ol ‘āşık ḡazret-i ḡayy lā yemūt

cenāb-ı ḡazret-i Mevlānā ḡuddise sırrahu (22) ḡazreti bu sürḡ-i şerīfde ‘āşıķuñ sır-ı
‘aşķdan bīḡaber nāşih ü ‘āzile (23) lā‘ubālī didügin beyān idüb buyururlar ki

(3833) Beyt

Guft ey nāşih (24) ḡamuş kun çend çend

Pend kem diḡ z‘ān ki bes saḡtest bend

didi (25) ey nāşih epsem ol niçe bir niçe nāşihat itme zīrā bāḡ ḡatıdur ya‘nī (26)
vekīl-i Şadr nāşihē pend eyleme didi velīkin her ‘āşık-ı şadıķ ve merd-i muvāfıķuñ
(27) şūretperestān ve zāhirbīnāna cevāb-ı bāşavāb buyurmaları ola Vallāhu a‘lem

(3834) [297a] (1) [Beyt]

Saḡtter ṡud bend-i men ezpend-i tu

‘iṡkrā neşnaḡt dānişmend-i tu

(2) ḡatırak oldı benüm bāḡum senüñ nāşihatünden ‘aşķı añlamadı senüñ dāniş- (3)
mendüñ ya‘nī ey nāşih senüñ nuşḡ u pendüñden benüm derd ü miḡnetüm bāḡları

(4) dahı muhkem oldı senüñ nuş u pendüñ ʿälemleri ʿaşk u muhabbet ne oldıgın (5) bilüb añlamamışlardur ki

(3835) Beyt

Ān taraf ki ʿaşk miʿfzūd derd

(6) *Bū Hanīfeʿv Şāfiʿī dersī nekerd*

o cānibden ki ʿaşk derd artdı (7) Ebū Hanīfe ve Şāfiʿī hazretleri ders eylemediler yaʿnī ol zīşānlar (8) ʿaşk u maḥabbete dāʿir kitāb u mesāʿil beyān itmemişlerdür tā ki dānişmendler (9) andan nevʿin mā istişmāma kādır olalar bu beyt-i kerīmde aqvāl-ı keşire vardur (10) ezcümle dersī nekerd ü ḥaṭṭ-ı tecnīsi olmağ üzere aşlī dersī nekerdver ile (11) olunca yaʿnī Hazret-i Nuʿmān ü Şāfiʿī ʿaşk u maḥabbeti sīnelerine (12) pinhān idüb izhār eylemediler dimek olur

(3836) Beyt

(13) *Tu mekun tehdīd ezkuşten ki men*

Teşne-yi zārem beḥūn-ı ḥ^vīştēn

(14) vekīl-i Sadr lisānından nāşiḥe ḥiṭābdur ki ey nāşiḥ sen öldürmek (15) ile tehdīd eyleme ki ben kendi ḫanuma zār teşneyüm yaʿnī ben kendi helāküm (16) teşnesiyüm sen ise beni mevt ile tehdīd idersün ahvāl ise (17) sen[in] bildigün gibi degüldür ki

(3837) Beyt

ʿĀşıkanrā her zamānī murdenīst

(18) *Murden-i ʿuşşāk-ı ḥod yek nevʿ nīst*

ʿāşıklara her zamānda bir dürlü (19) ölmek vardur ʿāşıklarun ölmesi ḥod bir güne degüldür ki

(3838) Beyt

(20) *Ū dü şad cān dāred ezcān-ı hüdā*

Vʿan dü şadrā mīkuned her dem fedā

(21) ol ‘aşıq u şādık Hüdā cānibinden iki yüz cān ıtar ve ol iki yüz (22) cānı her dem
sultān-ı haķikat uğruna fedā eyleyüb

(3839) Beyt

(23) *Her yekī cānrā sitāned deh behā*

Eznübī ḥ Vān ‘aşreten emsālihā

(24) her bir cāna on behā alur Ḥazret-i Qur’āndan kırā’at ile “‘aşreti emsālihā” (25)
āyet-i kerīmesin ki bu ma‘nāya dālldur ‘aşıqlaruñ ḥālleri böyle olunca

(3840) Beyt

(26) *Ger birīzed ḥūn-ı men ān düst rü*

Pāy-kūban cān bereşānem ber’ü

(27) eger benüm ıanımı ol dost yüzlü dökerse rakş iderüm aña [297b] (1) cānımı
şacırum zīrā

(3841) Beyt

Āzmüdem merg-i men derzindegīst

(2) *Çün rehem z’īn zindegī pāyendegīst*

deñeyüb şınadum ki benüm helāk- (3) lıgum sağlıkdadır çünki bu sağlıkdan
kırtulam ebedī şıḥḥat ü (4) selāmete irişirüm pes bu eclden

(3842) Beyt

Uḫtulünī uḫtulünīyā şıķāt

(5) *İnne fıķatlī ḥayātın fıḥayāt*

beni öldürüñ ey benüm mu‘temed olan dostlarum (6) taḫķikan benüm ıatlümde
ḥayātum ḥayāt içindedür ya‘nī ḥayātenderḥayāt (7) ‘aşıkuñ mevtinde muķerrerdür

(3843) Beyt

Yā munīre’l-ḥadde yā rūḥü’l-beķā

(8) *İctezib rūḥī ve cud lī bi’l-liķā*

bu beyt-i kerîmde dostândan (9) maĥbûba iltifât idüb nidâ buyururlar ki ey ruĥları
göñüllere inâre (10) vü izâ'e iden maĥbubum ve ey beĥânuñ rûĥı olan maĥlûbum
(11) benüm rûĥumı ictizâb eyle ve bânâ cûd u 'atâ eyle likâñı

(3844) Beyt

(12) *Lî ĥabîbun ĥubbuhu yeşvi'l-ĥaşâ*

Lev yeşâ yemşî 'alâ'aynî meşâ

benüm (13) bir maĥbûbum vardur ki anuñ maĥabbeti kalbimi biryân idüb süzân (14)
itdi eger dilerse ol maĥbûbum benüm gözüüm üzre yürüye yürümeıklükle

(3845)(15) Beyt

Pârîsî gû ger çi tâzî ĥoşterest

'İşkrâ ĥod şad zebânî dîgerest

(16) Fârîsî böyle egerçi 'Arabî ĥoşrek vü laĥîfrekdür 'aşkuñ ĥod (17) yüz ve bîĥayrdur
ya'nî yâ Ĥazret-i Mevlânâ bu kelâm-ı 'aşk u maĥabbeti Fûrsîyle (18) beyân eyle
egerçi lisân-ı 'Arabî lisân-ı Fârîsîden ĥoşrekdür ammâ 'aşkuñ (19) Fûrs ü 'Arabîden
ĥayrı yüz gûne lisânı daĥı vardur böyle iken

(3846) Beyt

(20) *Büy-ı ân dilber çü perrân mîşeved*

Ân zebânhâ cümle ĥayrân mîşeved

(21) ol maĥbûb-ı ĥaĥîkatüñ büyü cân iĥsânı çünki perrân olur (22) ol zebânlar
cümlesi ĥayrân olur

(3847) Beyt

Bes kunem dilber derâmed derĥitâb

(23) *Güş şev Vallâhu a'lem bi's-şavâb*

yiter iderüm ĥitâba dilber içerü geldi (24) ĥulaĥ ol Vallâhu a'lem bi's-şavâb ya'nî
cenâb-ı ni'amü'l-me'ab Ĥazret-i Mevlânâ (25) kaddese sırrahu ĥazretleri 'aşk u
maĥabbet beyân buyururlar iken ĥitâb-ı (26) maĥbûb geldi maĥabbetden dem

urmamak gerek diyü hāmūşluğa terğīb (27) buyurub aḥvāl-ı ‘aşk u maḥabbeti bu gūne ‘ayān buyururlar ki

(3848) Beyt

[298a] (1) *Çün ki ‘āşık tevbe kerd eknūn biters*

K’ū çü ‘ayyārān kuned berdār ders

(2) çünki ‘āşık tevbe eyledi şimdi kōrk zīrā ol ‘āşık aḡyārılar gibi ders (3) yukarı tutar ya‘nī ‘āşık tevbesinde bir karar olmadığı āh itmeyeyüm (4) dise elbette harāret-i ‘aşk vücudına istilā idüb aña āh itdirür kezā (5) ve kezā ‘aşık ākıl gibi degüldür ki

(3849) Beyt

Ger çi in ‘āşık Buḡārā mīreved

(6) *Ne beders ü ne beustā mīreved*

eger ‘āşık Buḡārāya gider ne ders ile (7) ve ne üstād-ı ta‘limi ile gider ya‘nī aḥvāl-ı ‘aşk u māḥabbet ders ve ta‘līm (8) müderris ile bilünür aña nūr-ı ḡāl degüldür şöyle ki

(3850) Beyt

(9) *‘Āşıkānrā şud müderris ḡüsn-i dūst*

Defter ü ders ü sebak şān rüy-ı üst

(10) ‘āşıklara dostuñ ḡüsn-i müderris oldı anlara kitāb u defter ü ders (11) anuñ yüzidür ya‘nī maḡbūb-ı ḡaḡīḡatüñ ḡüsn ü cemāl-i leḡāfeti anlaruñ (12) defter ü kitābıdur

(3851) Beyt

ḡāmūşend ü na‘ra-yı tekrīr-i şān

(13) *Mīreved tā ‘arş u taḡt-ı yār-ı şān*

anlar ḡāmūşlardur ve anlaruñ (14) na‘ra-yı tekrāri tā ‘arş-ı ḡaḡḡa gidüb ve anlarun yār-ı vefādāri taḡtına (15) gider bundan mā‘adā

(3852) Beyt

Ders-i şān āşūb u çarḥ u zelzele

(16) *Ne Ziyādātest u bāb-ı Silsile*

anlaruñ dersi çarḥ u rakş u devr (17) ü zelzele āşūbıdur yoḥsa Ziyādāt ulu kitābda Silsile bābı sā'il (18) degüldür

(3853) *Beyt*

Silsile-yi ĩn kavm ca'd-ı müşkbār

Mes'ele-yi devrest (19) lĳkin devr-i yār

bu kavmuñ silsilesi müşk yağıdırıcı zülfdür mes'ele- (20) leri mes'ele-yi devrdür lĳkin devr yār mes'elesidür ki faqr u fenānuñ (21) neticesidür böyle olunca

(3854) *Beyt*

Mes' ele-yi kĳs er bűpursed kes turā

(22) *Gű negunced genc-i Ḥaḥ derkĳsehā*

eger ey ṭālib-i şādĳk bir kimse saña (23) kĳse mes'elesin su'āl iderse sen aña cevāb virűb di ki (24) Ḥaḥ Te'alā ḥazretinuñ ḥazĳnesi kĳselere şĳgmazdı

(3855) *Beyt*

(25) *Ger dem-i ḥul' u műbārā mĳreved*

Bed mebĳn zĳkr-i Buḥārā mĳreved

eger ḥul' (26) u műbārā mı gider bed görme Buḥārā zĳkri gider ya'ni çűnki matlűb (27) olan Buḥārā zĳkri olına ḥalĳ'ű'l-'izār olub mubārātı girye görme ki

(3856)[298b] (1) *Beyt*

Zĳkr-i her çĳzĳ dihed ḥāşiyetĳ

Z'an ki dāred her şĳfat māhiyetĳ

(2) her bir nesnenüñ zĳkri bir ḥāşiyet ṭutar zĳra her bir şĳfat bir gűne (3) māhiyyet ṭutar aḥvāl ile olduğından

(3857) *Beyt*

DerBuḥārā derhűnerhā (4) bāliĳĳ

Çün Buḥārā rū nihī z'ān fāriḡī

Buḥārāda hūnerler içre bāliḡ- (5) sūn çünki ḡorluḡa yüz koyasun andan fāriḡsūn ya'ni "Men tevāza'a (6) rafe'ahullāhu"⁵⁹² muzmūnından ḡaberdār ve ḡişşe olduḡda hūnerlerden fāriḡ (7) olub ol cānibe mā'il olursun ki

(3858) Beyt

Ān Buḥārā (8) ḡuşşa-yı dāniş nedāşt

Çeşm berḡurşīd-i bīniş mīḡumāşt

(9) ol Buḥārā dāniş ḡuşşasun ṡutmaz idi ḡözini bīniş ḡurşīdine (10) ṡapşurmuş idi şu bā'ışden ki

(3859) Beyt

Her ki derḡalvet bebīniş yāft rāh

(11) Ū zidānişhā necūyed destḡāh

her şol kimse ki ḡalvetde ḡörmeḡe (12) yol buldı ol kimse bilgilerden ricā vü ümīd ṡutmaz zīrā

(3860) Beyt

(13) Bacemāl-i cān çü şud hemkāsei'

Bāşedeş z'āḡbār u dāniş tāsei'

(14) çünki cān cemāline hemkāse oldu ḡaberlerden ve ma'lūmātndan anuñ (15) tāsesi ve eleme olur pes ol eclden

(3861) Beyt

Dīde berdāniş buved ḡālib fezā

(16) Z'ān hemī dūnyā biçerbed āmerā

ḡörmek bilmek üzerine ḡālib (17) arturıcıdur ol eclden dūnyā dükeli āmı ḡalḡ üzerine ḡālib ḡelür (18) ya'ni "Şenīden key buved mānend-i dīden"⁵⁹³ mānendiden ḡavli üzre ḡörmek işitmekle (19) ḡaçan berāber olur öyle olduḡından ḡalḡ-ı ālem

⁵⁹² "Kim alçak gönüllü olursa Allah onu yüceltir."

⁵⁹³ "Duymak, görmek gibi olmaz."

üzerlerine dünyā maḥabbeti gālib (20) gelür zīrā dünyā-yı ḥalk a‘yn u naḳd görürler ve ol cihānı dükeli (21) borc bilür imdi görmek ile bilmenüñ beyninde farḳ-ı ‘azīm olduğundan (22) naḳd-ı kâzibe-yi dünyā-yı ‘āmîlere hoş ü zībā görinüb çeşm-i başıretleri (23) güşāde olmadığından āhireti dīn-i rübereh-i bīzann ü gümān idüb (24) miḥen ü derd ü belā-yı dünyeviyyeye giriftār olduklarından gayrı āhiretlerin ḥarāb (25) u ḥüsrān idüb bīfā‘ide-yi zār u giryān ḳalurlar dimek ola Vallāhu (26) a‘lem

Rū nihāden-i ān bende-yi ‘āşık sūy-ı Buḥārā

ol pādişāh-ı (27) iḳlīm-i lāhūt ve ol fermān-ı revā-yı memālik-i ceberrüt Ḥazret-i Mevlānā [299a] (1) meddallāhu ḳalle ‘aleynā bu sürḥ-i şerīfde ol bende-yi ‘āşıḳuñ Buḥārā (2) cānibine yüz ḫutub teveccüh ü ‘azīmet eylesin beyān idüb buyururlar ki

(3862) (3) Beyt

Rū nihād ān ‘āşık-ı ḫūnāberīz

Dil ḫepān sūy-ı Buḥārā germ ü tīz

(4) yüz ḳodı ol ḳanlı yaş dökücü ‘āşık göñlü çaplaḳlu Buḥārā ḫarafına (5) ḫarāret ü şiddet ile şöyle ki

(3863) Beyt

Rīg-i āmūn pīş-i ü hem çun ḫarīr

(6) Āb-ı Ceyḫūn pīş-i ü çun ābgīr

beriyye ḳumu anuñ öñünde harīr mānendi (7) olub Ceyḫūn ırmaḳı anuñ öñünde göl mānendi görinüb

(3864) Beyt

(8) Ān beyābān pīş-i ü çun gülsitān

Mifutād ezḫande ü çun gül sitān

(9) ol beyābān anuñ öñünde gülistān gibi olub gülmeden gül (10) gibi çalkuben⁵⁹⁴ düşerdi ya'nī ol bende-yi 'āşık-ı 'āzim kūy-ı yār olduḡda (11) çöller ve beriyyeler aña gülzār mānendi olub güller gibi şādān u (12) ferahnāk ḡandān giderdi ve şöyle lezzeti var idi ki

(3865) Beyt

(13) *DerSemerkandest ḡand ammā lebeṡ*

EzBuḡārā yāft v'ān ṡud mezhebeṡ

(14) kand Semerkanda ammā anuñ ṡudaḡı Buḡārādan buldı ve mezhebi ol oldu (15) ya'nī ḡand Semrkanda maḡṡūṡ olub lebin bu bende-yi 'āşıkuñ lebi (16) lezzet-i ḡandı Buḡārādan bulmaḡla Buḡārāya zāhib olub böyle dirdi ki

(3866)(17) Beyt

Ey Buḡārā 'aḡl-efzā būdei'

Līk ezmer 'aḡl u dīn būrbūdei'

(18) ey Buḡārā sen 'aḡl artırıcı imişsin ammā benden 'aḡl u dīni kapub (19) iletmişsün ol ecluden ben

(3867) Beyt

Bedr mīcūyem ezānem ḡun hilāl

(20) *ṡādī mīcūyem der'īn ṡaff-ı ni'āl*

bedr olmuş ay ṡaleb iderüm (21) andan ötüri hilāl gibiyüm bu ṡaff-ı ni'āl içinde ṡadr ṡaleb eylerüm (22) diyü zār u giryān u ṡitābān gidüb

(3868) Beyt

ḡün sevād-ı (23) ān Buḡārārā bidīd

Dersevād-ı ḡam beyāzī ṡud pedīd

ḡünkü ol (24) Buḡārānuñ karasın gördi ḡam karañuluḡunda bir beyāz āṡkāre (25) oldu şöyle ki

⁵⁹⁴ Kelime “” şeklinde yazılmış, emin olmamakla birlikte kelime “çalkuben” diye okunmuştur.

(3869) Beyt

Sā‘atī uftād bihūş u dirāz

(26) *‘Aql-ı ũ perrīd derbustān-ı rāz*

‘aqlsuz düşüb bir sā‘at (27) uzandı anuñ ‘aqlı rāz bostānına uçdı ya‘nī süvār Buḥārāyı [299b] (1) görmekle sürürundan “muğaşşī ‘aleyhi”⁵⁹⁵ olub bir sā‘at lā bi‘aql oldı (2) hattā

(3870) Beyt

Berser ü rüyeş gülābī mizedend

Ezgülāb-ı ‘aşk-ı ũ gāfil(3) budend

başı ve yüzi üzre gülāb urdılar ‘aşk u maḥabbeti gülābdan (4) gāfil idiler ya‘nī ḥalk anuñ ḥālinden bīḥaber olub buna ne ḥāl (5) oldı diyü yüzine gülāb şacdılar velīkin

(3871) Beyt

Ū gülistān-ı(6) nihānī dīde būd

Ġāret-i ‘aşkeş ziḥod bübrīde būd

ol bir gizlü (7) gülistān görmiş idi ‘aşkınuñ yağması anı kendüden iletmişdür idi (8) ya‘nī ol bize ‘aşıkuñ ‘aşk u maḥabbet vücūdına hücüm idüb (9) cem‘ī varlığın sebebi ve ğāret eylemiş idi ki ol ḥāline ehli bilür (10) yoḥsa

(3872) Beyt

Tu füsürde derḥūr-ı ĩn dem nei’

Bāşeker makrūn nei’(11) ger çi neyī

sen toñmış bu sözüñ lāyıķı degülsün şekere yaķın (12) degülsin egerçi kaşışın ya‘nī biz de benī Ādem degül miyüz biz daḥı ‘aşk (13) u maḥabbet maḥremleriyüz diyüb ḥodbeḥod ‘aşıklık taşılayan yādigārlara (14) tevbīḥ ü tevbīĝ ola ki maḥrem-i ‘aşıķān-ı İlāhī olmaķ her Ādemüñ kārı (15) degüldür egerçi her kaşış şeker kaşışına beñzer

⁵⁹⁵ “Kendini kandırarak”

ammā derūnunda şekeri (16) olmaduđdan Őonra řamıřa beñzemenüñ fā’idesi
olamadığı zāhirdür (17) zīrā

(3873) Beyt

Raĥt-ı ‘aķlet bātuest ü ‘āķilī

K’ezcunūden lem teravhā ğāfilī

(18) ‘aķluñ esvābı senūñle biledür ve sen ‘āķılsun ki “*Cünūden lem teravhā*”⁵⁹⁶ (19)
āyet-i kerīmesinden ğāfilsün ya‘nī ‘aķl-ı ma‘āř-ı cüz’ī ‘aķl-ı ma‘ād-ı (20) küllīnūñ
maĥremi olmaz ki Ĥāzret-i Allāh hanīn-i ğarrāsında bir revātibde (21) pes biñ bir
ķolda ũokuz biñ nūrānī ‘asāķir-i nuřret-i encām (22) irsāl idüb anları mü‘minler
görmeyüb küffār gördiler nitekim süre-yi (23) Tevbede olan bu ‘āyāt-ı bīnānuñ
tefsīr-i hidāyet-i iĥsānından (24) hüveydādur şavlıhü Te‘ālā “*Summe enzelallāhu
sekīnetehū ‘alā rasūlihī ve ‘ale’l-mu’minīne* (25) *ve enzele cunūdel lem teravhā ve
‘azzebellezzīne keferū, ve zālike cezāu’l-kāfirīn*”⁵⁹⁷

(26) **Derāmeden-i ān ‘āřık-ı lā’ubālī derBuĥārā ve tahzīr kerden-i düstān (27) ũrā
ezpeydā şuden**

ol tācdār-ı bā řafā ve ol tāc-ı baĥř bā vefā [300a] (1) ol baĥr-ı iĥsān u ‘aķā ol ma‘den-i
cūd u seĥā sālār-ı iķlīm-i beķā (2) cenāb-ı Ĥāzret-i Mevlānā ĥuddise sırrahu ĥazreti
bu sürĥ-i řerīfde ol (3) ‘āřık-ı lā’bālinūñ Buĥārāya iķerü gelüb anuñ dostları aña (4)
zāhir olma diyü tahzīr eyledükleri ĥıřřayı beyān idüb buyururlar ki

(3874) Beyt

(5) *Ender āmed derBuĥārā řādmān*

Pīř-i ma‘řūk-ı ĥod u dārü’l-emān

(6) ĥāřıl-ı kelām ol ‘āřık Buĥārāya řādmān iķerü geldi kendi (7) ma‘řūķı öñüne
dārü’l-emān olan diyār-ı Buĥārāya gelüb irişdi

⁵⁹⁶ “Sizin göremediğiniz ordular” (Tevbe 9/26)

⁵⁹⁷ “Sonra Allah, Resūlü ile mü‘minler üzerine kendi katından güven duygusu ve huzur indirdi. Bir de sizin göremediğiniz ordular indirdi ve inkār edenlere azap verdi. İşte bu, inkārcıların cezasıdır.” (Tevbe 9/26)

(3875)(8) *Beyt*

Hemçü ān mestī ki perred beresīr

Meh kenāreş gīred u güyed ki gīr

(9) ol bir mest gibi ki felek üzre uçar ay anı kucaklarda aya (10) tut dir ya'nī ol bende-yi 'āşıkuñ 'aşk u şevk ü iştiyāk (11) ile Buḥārāya vāşıl olması hemānā fīl-meşel şuña beñzer ki bir mest-i māhtābān (12) felege uçub mahbūbı olan māh anı derāgūş idüb ol ay maṭlūbıyum (13) beni āḥz eyle dise ol 'āşıkuñ aḥvāli Buḥārāya vāşıl olmakla ile (14) oldı bu kerre

(3876) *Beyt*

Her ki dīdeş derBuḥārā guft ḥīz

Pīş ezpeydā (15) şuden menşīn gurīz

her kim ki Buḥārāda anı gördi ise ana ḳalk (16) yukarı didi āşkāre olmazdan evvel oturma ḳaç diyü ol 'āşık-ı (17) şādıkı taḥzīr idüb

(3877) *Beyt*

Ki turā mīcūyed ān şeh ḥışmgīn

(18) *Tā keşed ezcān-ı tu deh sāle kīn*

ki seni ol pādīşāh ḡāzab (19) ile ṭalebdeür tā ki senüñ cānuñdan on yıllık kīn çeksün ya'nī (20) ey bende-yi miskīn Şadr-ı Cihān seni ḡāzabnāk ṭurma aratmaḳtadur ki (21) senden on senelik ḡāzab intikāmın almaḳdan ötüri sen ne (22) 'aḳlla bu diyāra geldüñ diyü

(3878) *Beyt*

Allāh Allāh dermiyān derḥūn-ı ḥıvīş

(23) *Tekye kem kun berdem ü efsūn-ı ḥıvīş*

Allāh 'aşḳına Allāh 'aşḳına kendü kanuña (24) iḳerü gelme nefis ü esfūnuña yanma ki

(3879) *Beyt*

Şaḥne-yi Şadr-ı Cihān būdī vü rād

(25) *Mu'temed būdī mūhendis ūstād*

sen muḳaddemā Şadr-ı Cihānuñ şahnesi (26) olub mu'temed 'aleyh ve mühendis ü müşār ileyh kāmīl ü bahādır ūstādı (27) olmış idüñ andan şoñra

(3880) *Beyt*

Ġadr kerdī v'ezcezā buġrīḫtī

[300b] (1) *Reste būdī bāz çün āvīḫtī*

'öZR itdüñ ve cezādan kaçduñ ḳurtulmuş (2) idüñ girü nite aşlıduñ ya'ñī şadruñ ğazabından ḫalāş olub (3) 'iḳāb u 'itāb u zecrinden emīn olmış idüñ şöyle ki

(3881) *Beyt*

(4) *Ezbelā büġrīḫtī bāşad ḫiyel*

Ebleḫī āverdet īn cā yā ecel

belādan yüz (5) ḫīle ile kaçmış gitmiş idüñ aḫmaḳlık getürdi seni bu yire getürdi seni bu yire yāḫūd ecel (6) getürdi

(3882) *Beyt*

Ey ki ğaflet ber'Uḫārid daḳ kuned

'Aḳl u 'āḳılṛā ḳazā (7) aḫmaḳ kuned

ey şol vekīl-i şadr ki senüñ 'aḳluñ 'Uḫārid yıldızına (8) taḳrī' eyler 'aḳlı ve āḳıl-ı ḳazā aḫmaḳ eyler ya'ñī senüñ bu diyāra gelemeñi 'aḳl (9) aşlā tecvīz itmeyüb ma'a hāzā ki senüñ 'aḳluñ cem'ī 'uḳūle ğālib (10) 'Uḫāride daḳḳ iderken yā gelüb geldigüñ ḳazānuñ 'aḳl u 'āḳili (11) aḫmaḳ itdigüñdendür ki

(3883) *Beyt*

Naḫs ḫargūşī ki bāşed şīrcū

(12) *Zeyrekī vü 'aḳl u çālāḳist kū*

ṭavşanuñ uğursuzluġı arslan (13) ṭaleb itmesidür senüñ zeyrekliġüñ ve 'aḳllu ve çālāḳliġüñ ḳanı diyü (14) istifhāmdan şoñra nāşihler lisānından ḫükm beyān idüb buyururlar ki

(3884)(15) *Beyt*

Hest şad çendîn füsûnhâ-yı kazâ

Guft izâ câ'e'l-kazâ dâku'l-fezâ

(16) kâzânun yüz yokdur efsûnları vardır ki Hâk Te'âlânun kazâsı geldükde (17) vâsi' ü ferâh deşt ü şahrâ-yı zıyık u teng olur didi güftün fâ'ili (18) hazret-i nebî-yi mükerrrem ola Vallâhu Te'âlâ a'lem

(3885) *Beyt*

Şad reh u muhliş buved ezçepp (19) [ü] râst

Ezkazâ beste şevêd k'ü ejdehâst

yüz yol ve yüz (20) muhliş olur şağdan şoldan kazâdan bağı olur eger ejderhâ ise de (21) ya'nî kazâ-yı ilâhî bir emr-i ma'nevîdür ki her eṭrâfdan hezâr ṭuruḡ u muhliş (22) var iken kuvvet ve zor ile ejderhâ mânendi bile olsa elbette kazâ-yı ilâhî (23) aña cârî olub anı beste vü dilşikeste eyler

Cevâb guften-i 'âşık (24) 'âzilânra ve tehdîd kunendegânra

ol sultân-ı feyz ü hikmet-i ihsân (25) Hazret-i Mevlânâ kaddese sırrahu hazreti bu sürh-i şerîfde 'âşıkuñ 'âzilân (26) ve tehdîd künâna cevâb söyledigin beyân idüb buyururlar ki

(3886) *Beyt*

(27) *Guft men müsteskiyem âbem keşed*

Ger çi mîdânem ki hem âbem kuşed

ol [301a] (1) ol 'âşık-ı şâdık 'âzillere cevâb virüb âbı beni söküb (2) melâmet idicilerin mesteskîm beni şuyum çeker didi egerçi bilürüm (3) mevt ü helâküm dağı şudan olub şuyını öldürür ammâ

(3887) *Beyt*

(4) *Hîç müsteski binegrîzed ziâb*

Ger dü şad bâreş kuned mât u harâb

(5) müstesķī olan kimse ašlā Őudan kaçmaz eger iki yüz kerre Őu anı (6) māt u ħarāb
eylerse de bu kez ħāl böyle olunca

(3888) Beyt

(7) *Ger biyāmāsed merā dest ü Şikem*

‘IŞk-ı āb ezmen neĥ vāhed geşt kem

(8) eger benüm karnum ve ellerüm ŐiŐsede benden Şu ‘aşkı ve maĥabbeti eksik olmaz

(9) Şöyle ki

(3889) Beyt

Gūyem ān geh ki büpursend ezbuĥūn

KāŐkī baĥrem revān būdī(10) *derūn*

ol vakt ki baña bāĥundan su’āl ideler ben dirmege (11) kāŐkī derūmundan deryā aķıcı
olaydı

(3890) Beyt

Ĥik-i ‘iŐkem gū biderr ezmevc-i āb

(12) *Ger bümīrem hest mergem müsteĥāb*

ķarın ĥulumı ķo yırtılsun di (13) Şu mevcinden eger ölürsem benüm ölmem ‘izzet ü
sa‘ādetdür Şöyle ki

(3891) Beyt

(14) *Men beher cāyī ki bīnem āb-ı cū*

ReŐkem āyed būdemī men cāy-ı ũ

ben her bir yirde (15) ki Şu ırmaĥı görürüm reŐküm gelür ki anuñ yirinde ben
olayum ya’nī (16) her Şu aķduĥı yire ĥased iderüm ki ne olaydı ol yir ben olaydum da
Şu benüm (17) üzerümden aķaydı diyüb

(3892) Beyt

Dest ĥun deff ü Şikem hem ĥun düĥül

(18) *Ĥabl-ı ‘iŐk-ı āb mīkūbem ĥü gül*

ol deff gibi karın tavul gibi şu aşkı (19) tablını çalarum gül gibi ya'nî gülüñ leṭāfeti
aşk bülbülü nümāyān itdigi (20) gibi benüm hey'etüm ammā sebābum aşk-ı ābı
izhār idicidür öyle olduğdan (21) sonra ey nāṣihān u āzilān

(3893) *Beyt*

Ger birīzed hūnem ān rūḥu'l-emīn

(22) *Cur'a cur'a hūn hurem hemçü zemīn*

eger benüm kanum dökerse ol rūḥ- (23) u'l-emīn olan maḥbubum ben zemīn
mānendi cur'a cur'a kan içerüm (24) zīrā benüm ḥāl ü şānum

(3894) *Beyt*

Çun zemīn ü çun cenīn hūn ḥvāreem

(25) *Tā ki āşık geşteem īn kāreem*

zemīn ü cenīn gibi kan (26) yiyiciyüm āşık oldan yirü bu iş üzerindeyüm ki

(3895) (27) *Beyt*

Şeb hemī cūšem derāteş hemçü dīg

Rūz tā şeb hūn [301b] (1) hurem mānend-i rīg

gice dükeli kaynarum āteşde çölmek gibi gündüz aḥşama (2) degin kum gibi kan yir
içerüm ki

(3896) *Beyt*

Men peşimānem ki mekr engīhtem

(3) *Ezmurād-ı ḥışm-ı ü bugrīhtem*

ben peşimānum ki ḥīle karışdırdum ve anuñ (4) ḥışm u gāzabı murādınca kaçdum
ya'nî nāşih ben evvelden ḥīle idüb (5) firār itdigüme ol mertebe nādimüm ki saña
ta'bīre kadir degülüm hemān

(3897) *Beyt*

(6) *Gū birān bercān-ı mestem ḥışm-ı ḥvīş*

İyd-i kurbān üst u āşık gāvmīş

(7) di sürsün benüm mest cānum üzre kendi ğazabını ki ol Şadr-ı ‘ālīkadr (8) ‘ıyd-ı kurbāndur ve ā‘şık anuñ kurbān şığıridur ki

(3898) Beyt

Gāv eger (9) *ħusbed u ger çizī ħured*

Behr-i ‘ıyd u zebħ-i ū mīpervered

öküz eger uyursa (10) ve eger bir nesne yirse bayrāmdan ötüri ve boğazlanmadan ötüri beslenüb (11) kezalik benüm hayātum daħı anuñ rızā-yı şerīfi içündür ey nāşih diyüb

(3899) Beyt

(12) *Gāv-i Mūsā dān merā cān dādei’*

Cüzv-i cüzvem ħaşr-ı her āzādeyi’

sen beni (13) Ĥazret-i Mūsā ‘aleyhisselām öküzi bil ki cān virüb cüzv-i cüzvüm (14) her āzādenüñ ħaşrıdur ki

(3900) Beyt

Gāv-i Mūsā būd kurbān geştei’

(15) *Kemterin cüzveş ħayāt-ı küşteyi’*

Ĥazret-i Mūsā ‘aleyhisselāmuñ öküzi (16) bir kurbān olmuş öküz idi ki anuñ ednā cüzvi depelenmişüñ ħayātı (17) oldu şöyle ki

(3901) Beyt

Bercehīd ān kuşte z’āsibeş zicā

(18) *Derħiṭāb-ı idribūhu ba‘zahā*

yukarı şıçradı depelenmiş yirinden ol (19) cüzvüñ aña āsībinden *idribūhu ba‘zahā* ħiṭābında ya‘nī süre-yi Bakara- (20) da “*Fe ħulnāḍribūhu biba‘ḍihā [kezālike] yuhyillāhul mevtā ve yurīkum [āyātihi] le‘allekum ta‘ḳilūn*”⁵⁹⁸ (21) mefhüm-ı sa‘ādet maḳrūnınca gevherpāş-ı cevāhir ħükm olub buyururlar ki

⁵⁹⁸ “‘Sığırım bir parçası ile öldürülene vurun’ dedik. (Denileni yaptılar ve ölü dirildi.) İşte, Allāh ölüleri böyle diriltir, düşünesiniz diye mucizelerini de size böyle gösterir.” Bakara (2/73)

(3902)(22) *Beyt*

Yā kirāmī izbeḥū hāze'l-bakar

Īn eradtum ḥaṣre ervāhi'n-nazar

(23) ey ulular zebḥ idüñ şu bakarı eger murād itdiñüz ise ḥaṣre ervāhi'n-nazar (24) ya'ni "İzzbeḥu enfüseküñ bisiyüfu'l-muḥālefeti"⁵⁹⁹ mışdākınca nefsiñüz bakarını (25) şemirr-i cu'i ve hançer-i riyazat bi'z-zāt ile zebḥ eyleñ demek ola ki ehl-i taḥkīk (26) dirler ki insānuñ ḳalbini Ḥazret-i Mūsā zamanında maḳtül bulınan (27) 'Āmil ibn Serāḥil mānendidür pes her kim ki ḳalbin ihyā itmek isterse [302a] (1) bakara nefsin tiğ-ı mücāhide ile zebḥ itmedükça ḳalbin ḥayy idemez diyü buyurmışlar (2) ḳaddesallāh ervāḥahüm

(3903) *Beyt*

Ezcemādī murdem u nāmī şudem

V'eznemā murdem (3) beḥayvān berzedem

cemādılıḳdan ölüñ nāmī oldum nemādan daḥı ölüñ (4) ḥayvānata kendümi yuḳarı urdum andan soñra

(3904) *Beyt*

Murdem ezḥayvānī(5) vü Ādem şudem

Pes çı tersem key zīmurden kem şudem

ḥayvānılıḳdan ölüñ (6) Ādem oldum pes ne ḥavf eylerüm ki ölmeden eksik oldum ya'ni (7) her ne ḥālden fevt olub aḥvāl-ı aḥere intiḳāl itdüm ol ḥālüm (8) ḥāl olmadan daḥı i'lā ve daḥı laṭīf pes mevt ü helākümünden niçün (9) ḥavf eylerüm mevt ile benden bir şey' eksik olmayub eyülük ile şerefi (10) buldum ol eclden

(3905) *Beyt*

Ḥamle-yi dīger bümīrem ezbeşer

Tā berārem ezmelā'ik(11) perr ü ser

⁵⁹⁹ "Nefsinizi muhalefet kılıçlarıyla öldürün."

bir hamle dağı beşeriyetden ölüüm tā ki melā'ike zümresine ilhāk (12) olunub
anlardan perr ü ser nümāyān itmek için andan şoñra

(3906) Beyt

(13) *V'ezmelek hem bāyedem custen zicū*

*Kullu şey'in hālik illā vechehu*⁶⁰⁰

süre-yi (14) Tī-Sīn āhirinde olan āyet-i kerīmeden iktibās buyurmuş ola ki melekden
(15) hem ıramak şıçramak gerekdür benüm için ya'nī melekiyyetde dağı qarār
itmeyüb (16) vech-i bākīye 'azimet itmegi emrüm ve kār u bārüm bilürüm ki

(3907) Beyt

(17) *Bār dīger ezmelek qurbān şevem*

Ān çi ender vehm n'āyed ān şevem

(18) bir kerre dağı melekiyyetimden qurbān olurum ol nesne ki vehme gelmez ol
olurum

(3908)(19) Beyt

Pes 'adem gerdem 'adem çün erğanün

Güyedem ki innā ileyhi rāci'un

(20) pes 'adem oldum 'adem oldum diyü erğanün mānendi *innā ileyhi rāci'un* (21)
zümreme seni eyleyüb söylerüm şundan ötüri ey t̄alib-ı şādık ki

(3909) Beyt

(22) *Merg dān ān k'ittifāk-ı ümmetest*

K'āb-ı hayvānī derderün zulmetest

(23) mevt bil anı ki ümmetüñ ittifākıdur ki āb-ı hayāt karañuluk içindedür (24) ya'nī
ey sālīk ümmet-i merhūmenüñ ittifāk idüb mā³-i hayāt (25) derün zulmetdedür
didükleri qavl-i pākinden murād mevtdür imdi izā kāne (26) kezalik mevtden hazr
itmeyüb

⁶⁰⁰ "O'nun zatından başka her şey yok olacaktır." (Kasas 28/88)

(3910) Beyt

Hemçü nîlüfer bürü z'în taraf-ı cü

(27) *Hemçü müstesķi ħarîş u mergcü*

nîlüfer gibi bu mevt ırmağı kenârında [302b] (1) beyt ü müstesķi ħarîş ve ħ^vâhendedeyi âb merg ol zîrâ

(3911) Beyt

(2) *Merg-i ü âbest ü ü cüyâ-yı âb*

Mîĥured Vallâhu a'lem bi'ş-şavâb

(3) ol müstesķinüñ mevti şudur ol ise şü taleb idicidür ve (4) içicidür Vallâhu a'lem bi'ş-şavâb ya'ñi kezalik 'aşık-ı şadıkuñ (5) müstesķi var âb-ı mevti ol ise ol mevt-i tãli olub (6) anı ekl idicidür bu nükteyi böyle fehm eyle ħaķîķat-ı emre Ĥâzret-i (7) Allâh a'lemdür pes böyle olunca

(3912) Beyt

Ey füsürde 'aşık-ı (8) nengîn nemed

K'ü zibîm-i cân zicânân mîremed

ey tonmuş ħırkası (9) 'âr u namûs 'aşık ki ol cân ħorķusundan cânândan ürker (10) ya'ñi ey 'aşıklar elbisesiyle libâslanub da yine cân ĥavfında olan aĥmak (11) bîcân ol nemed-i 'aşķ u mahabbet senüñ üzerüñde 'ârdur ki

(3913) Beyt

(12) *Süy-i tîĝ-ı 'işķeş ey neng-i zenân*

Şad hezârân cân niger destekzenân

(13) ol sultân-ı ħaķîķatüñ 'aşķı kılıcı tarafına yüz biñ cân (14) gör el urıcılar ya'ñi ey er libâs giyüb 'avratlar 'ârı olan ten(15) perver libâsperest başîret ile nazâr eyle ki 'aşķ u mahabbet tîĝına (16) fedâ olmağa yüz biñ cân sürürlarından el çarpub şâdlık izĥâr (17) itmededür sen ise cân ĥavfına düşüb zenlerüñ 'ârı olmışsun (18) 'aşıklık terk-i ser ü cân itmekdür öyle olunca imdi

(3914) Beyt

(19) *Cūy dīdī kūze ender cūy rīz*

Ābrā ezcūy key bāşed gūrīz

(20) ırmağ gördüñ bardağı ırmağ içine dök şuyıñ ırmağdan (21) kaçması kaçan olur ki

(3915) Beyt

Āb-i kūze çün derāb-ı cū şeved

(22) *Maḥv gerded dervey u cū ü şeved*

bardağ şuyı çünki ırmağ şuyınuñ (23) içine gire maḥv olur anuñ içinde ırmağ ol olur bu kerre

(3916) Beyt

(24) *Vaşf-ı ü fānī şeved u zāteş beḳā*

Z'īn sipes ne kem şeved ni bed liḳā

(25) anuñ vaşfı fānī olub zātı beḳā bulur bundan soñra ne eksik (26) olur ve ne acı ve bed rāyiḩa ve bed liḳā olur ya'nī ey ṭālib ü sālīk (27) sen bir baḩr-ı haḳīqate gider velī-yi kāmīl ü mürebbī-yi ā'milüñ nehr ü cūdına mülākī [303a] (1) olduḳda kendi vücūduñ bardağında olan āteş ve irādetüñ ābını (2) anuñ nehrine dök ya'nī merd-i kāmīle “*kelmeyyiti fī yedi'l-ğassāli*”⁶⁰¹ teslīm olub (3) iṭā'atde maḥv ol ve fenā bul tā ki cū olub andan soñra evşāf-ı (4) beşeriyetden ḩalāş olub ne elemnāk ve ne dünyā vü māfihā için (5) ğamnāk olursun buyurub lisān-ı 'aşıḳdan sırr-ı 'aşḳ u maḩabbeti (6) nāşihān ğāfilāne beyān idüb yine ol 'aşıḳuñ lisānından (7) buyururlar ki

(3917) Beyt

ḩvīşrā bernahl-i ü āvīḩtem

'Özr-i anrā ki ez'ü bugriḩtem

⁶⁰¹ “Yıkayıcının elinde ölü gibi”

(8) kendümi anuñ naḥlı üzre aşdum ol ‘özrden ki andan kaçdum ya‘nī (9) ol bende-yi ‘āşıka kaçub ḥalāş olmış idüñ yine geldüñ diyü pend ü nuşḥ (10) idenlere cevāb idüb kaçdıgum cürm ü günāhdan ḥalāş olmak için (11) ihtiyārum ile mevt ü fevti kabül idüb geldüm didi

Resīden-i Īn (12) ‘āşık bema‘şük-ı ḥıvīş çün dest ezcān-ı ḥod büşust

(13) ol pādişāh-ı ḥikmet-i beyān ve ol tācdār-ı ḥākīkat-ı ‘ayān cenāb-ı (14) Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazreti bu sürḥ-i şerīfde muḳaddemā zıkr buyurdıkları (15) vekīl-i Şadr-ı Cihān olan bende-yi ‘āşıkuñ kendü ma‘şūḳuna cānından (16) el yudukdan şoñra irişmesin beyān idüb buyururlar ki

(3918) Beyt

(17) Hemçü gūyī secde-kün berrūy u ser

Cānib-i ān şadr şud bāçeşm-i ter

top (18) gibi secde eyleyerek yüzi ve başı üzre ol şadruñ ṭarafına göz (19) yaşı ile ya‘nī ol ‘āşık u āvāre zār u giryān terk-i cān u sırr idüb (20) Şadr-ı Cihānuñ cānibine revān olduḳda

(3919) Beyt

Cümle ḥalkān muntazır (21) ser derhevā

K’eş büsüzed yā berāvīzed verā

cem‘ī ḥalk-ı Buḥārā başları (22) hevāda muntazır idiler ki anı yaḳar yāḥūd aşar diyü beynlerinde mükāleme idüb

(3920) (23) Beyt

Īn zamān Īn aḥmaḳ-ı yek laḥtrā

Ān numāyed ki zamān bedbaḥtrā

(24) bir zamān bed bir uğurdan aḥmaḳa Şadr anı gösterür ki devr-i felek bedbaḥta (25) birün itdiği siyāseti şimdi Şadr-ı Cihān buña göster diyüb

(3921) Beyt

(26) *Hemçü pervâne şererrā nūr dīd*

Ahmaḳāne derfutād ezcān burīd

pervâne gibi (27) kıgılcımı nūr gördi ahmaḳāne anuñ üstüne düşüb cāndan ayrıldı
diyü [303b] (1) halk-ı cihān ol ‘aşıka ta‘rīz ü taḥmīk idüb güft ü gū itdüklerine (2)
cevāb-ı bāşavāb iḥsān idüb buyururlar ki

(3922) *Beyt*

Līk şem‘-i (3) ‘ışk çün ān şem‘ nīst

Rūşen ender rūşen ender rūşenīst

(4) ammā ‘aşk u maḥabbet şem‘i ol gibi degüldür rūşenenderrūşen (5) rūşendür
ya‘nī ey a‘mālar fīl vāki‘ şem‘ Şadr-ı pervâne-yi muḥarriḳdür (6) velīkin şem‘-i ‘aşk-ı
ḥaḳīkī pervâne baḳın şem‘ gibi degüldür ol ‘aşıka ziyā (7) u nūr-ı fer iḥsān u ikrām
idüb ālīḳadr ve ā‘lī menzilet eyler ki zīrā

(3923) (8) *Beyt*

Ū be‘aks-i şem‘hā-yı āteşīst

Mīnumāyed āteş ü cümle hoşīst

(9) ol āteşe mensüb şem‘lerüñ ‘aksidür āteş görünür āteş degül (10) nūr u ziyā-yı hoş
u laṭīfdür ya‘nī şem‘-i ‘aşk u maḥabbet āteş-i şem‘lerüñ (11) ‘aksidür

Vaşf-ı ān mescid ki ‘aşıkküş būd ve ān ‘āşık-ı merg- (12) cüy-ı lā‘ubālī ki der‘ū mihmān
şud

ol āşık-ı zāt-ı Hudā ol nā‘il-i (13) vaşl ü liḳā ol pīşvā vü rehnümā ol evliyā-yı
muḳtedā ol baḥr-ı pür (14) feyz ü ‘atā cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu
ḥāzreti bu sürḥ-i şerīfde (15) ol mescid ‘aşıkküşüñ vaşfın ve ol ‘āşık lā‘ubālīnün
anda (16) mihmān olmasın beyān idüb buyururlar ki

(3924) *Beyt*

Yek hikāyet gūş (17) kun ey nīk pey

Mescidī bud berkenār-ı şehri Rey

bir hikāyet işit (18) eyü izlü kimse ki Rey şehri kenārında bir mescīd var idi şöyle ki

(3925) Beyt

(19) *Hîç kes dervey neḥuftî şeb zibîm*

Ki ne ferzendeş şudî ān şeb yetîm

(20) hîç bir kimse ol mescid içinde gice ile uyumazdı kōrkudan ki ol gice (21) anuñ oğlı yetîm kalmaya diyü ya‘nî her kim ki ol mescīdde bir gice kılurdu (22) ise elbette ol kimesne ol gice helāk olub evlādı yetîm kılurdu (23) pes ol ḥavfdan ašlā kimesne ol mescidde misāfir olub kalmazdı (24) zîrā

(3926) Beyt

Bes ki ender vey ğarîb ‘ür reft

Şubḥ dem çün aḥterān dergūr reft

(25) çok ğarîb kimesneler ol mescid içine çıplağ gitdi şabāḥ vaktinde (26) yıldızlar gibi mezāra gitdi ya‘nî ol mescid bir mescid idi ki gerek ğanî gerek faķîr (27) kâ‘imen men kâne her kim gicelese helāk olurdu

(3927) Beyt

[304a] (1) *H’iştēnrā nîk ez’în āġāḥ kun*

Şubḥ āmed ḥ’ābrā kūtāḥ kun

(2) kendiñi bundan eyü ḥaberdār eyle şabāḥ geldi uyğuyı kışa eyle ya‘nî ey (2) ṭalib-i rāḥ-ı Ḥudā bu mescid-i miḥmānkeş ḥikāyemüz kavlını sem‘-i cānile (3) āġāḥāne istimā‘ idüb ğafletden ḥazır eyle bu aḥvāl-ı pesendidemüz (4) ḥikāye degül pesend ü irşād u feyz ü ihsāndur böyle olunca

(3928) Beyt

(5) *Her kesî guftî ki peryānend tünd*

Ender’ü miḥmānküşān bātîġ-ı künd

(6) her bir kes dirdi ki yavuz perîlerdür anuñ içine künd tîġlar ile misāfir (7) öldürücilerdür dirlerdi

(3929) Beyt

V'ān yekī guftī ki siḥrest ü tılsım

(8) K'in raşad bâşed 'adüvv-i cān u cism

ol bir ğayrısı diridi ki siḥrdür (9) ve tılsımdur ki bu raşad olur cism cānınıñ düşmenine ya'nī ḥalkuñ kimi (10) mescidde yavuz perīler vardur didi ve kimi sihr ü tılsım u raşad diyüb

(3930)(11) Beyt

V'ān diger guftī ki bernih naqş-ı fāş

Berdereş k'ey miḥmān ān cāmebāş

(3931)(12) [Beyt]

Şeb meḥusb īn cā eger cān bāyedet

V'er ne merg īn cā kemin buğşāyedet

(13) ve ol biri daḥı dir idi ki āşkäre bir naqş kapusı üzre ey misāfir bunda (14) olma diyü ve gice bunda uyuma eger cānuñ gerek ise yoḥsa ölüm bu yirde sana (15) pusu açar ya'nī ḥerīfüñ biri daḥı bu mescid kapusına bunda yatan helāk (16) olur her kime cānı gerek ise yatmasun diyü celī ḥaṭile ḥaṭ taḥrīr eyleñ (17) tā ki her ğarīb bu ḥālden āġāh olsun didi

(3932) Beyt

V'ān yekī guftī (18) ki şeb kufli nihid

Ġāfilī k'āyed şumā reh kem dihid

ve ol biri daḥı (19) dir idi ki gice kilid ḳoyuñ bir ġāfil ki gele siz aña yol virmeñ ya'nī biri (20) daḥı bu mescidüñ ḳapusın gice gice kilidleyüb kimesneyi yaturmañ didi (21) Miḥmān āmeden-i derān mescid

ol serfirāz-ı şehsüvārān-ı beḳā ve ol pīşvā-yı (22) ḫayl-i evliyā cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḫazreti bu sürḫ-i şerīfde (23) ol mescide miḫmān kelimesin beyān idüb buyururlar ki

(3933) Beyt

(24) *Tā yekī miḫmān derāmed vaḳt-i şeb*

K'ū şenīde būd an şīt-ı 'aceb

(26) tā ki aḫşam vaḳtinde bir misāfir iḳerü geldi ol misāfir bu 'aceb şādāyı (27) işitmiş idi

(3934) Beyt

Ezberāy-ı āzmun miāzmūd

Z'ān ki pes merdāne vü cān sīr būd

[304b] (1) şaymadan ötüri şınar idi zīrā ol misāfir ziyāde bahādır ve cānına (2) tok merd-i dilīr idi şöyle ki

(3935) Beyt

Guft kem gīrem ser ü işkenbeyi?

(3) *Refte gīr ezgenc-i cān yek ḫabbeyī*

didi eksik tatarum baş ve işkenbe (4) cān ḫazānesinden bir dāne gitmiş tüt diyüb

(3936) Beyt

(5) *Şūret-i ten gū birev men kīstem*

Naḳş kem n'āyed çü men bākīstem

(6) ten şūreti gitsün di ben gitmem naḳş eksik gelmez çünkü ben bākīyüm (7) ya'nī benden murād olınan cān u rūḫumdur tenüm gitmekle benüm cānuma ḫalel (8) gelmez diyüb

(3937) Beyt

Çün nefāhtu būdem ezlutf-ı Ḥudā

Nefḫ-ı Ḥaḳ bāşem (9) zināy-ı ten cūdā

ben luṭf-ı Hāzret-i Hāḡdan çünki nefaḡtu olmış (10) idüm nefḡ-i Hāḡ olurum ten nāyından cüdā olmış

(3938) Beyt

(11) *Tā neyufend bāng nefḡeş ĩn ṡaraf*

Tā rehed ān gevher ezteḡĩn ṡadef

(12) tā düşmesün ḡazretüñ nefḡi ṡadāsi bu ṡarafa tā ol gevher nefḡi (13) ḡurtulsun bu teḡĩn ṡadef vücūddan ki

(3939) Beyt

(14) *Çün temennevā mevt guft ey ṡādıḡĩn*

ṡādıḡem cānrā bereṡṡānem ber'ĩn

(15) çünki mükevvin-i kevn ü mekān “*Fetemennevu'l-mevte in kuntum ṡādıḡĩn*”⁶⁰² diyü (16) emr ü fermān eylemişdür ben ṡādıḡum bu kavlı kerĩm ile ‘āmil olub (17) cānı bu emr-i Hāḡ üzre saçarum didi

Melāmet kerden-i ehl-i mescid (18) ve tehdĩd kerden mihmān-ı ‘āşıḡrā ezşeb ḡuften-i derān cā

(19) ol burhān-ı yaḡĩn ve ol ḡüccetü'l-ḡalḡ ‘ale'l-ḡalḡü'l-mu‘ĩn cenāb-ı (20) Hāzret-i Mevlānā kaddesallāḡ sırrahü'l-metĩn ḡazreti bu sürḡ-i şerĩfde (21) ol mescid ehlinüñ mihmān gelen ‘āşıḡı melāmet ü tehdĩd idüb (22) bu mescidde giceleyüb uyuma didüklerin beyān idüb buyururlar ki

(3940)(23) Beyt

Ḳavm guftendeş ki ḡĩn ĩn cā meḡusb

Tā nekūbed cānsitānet hemçü küsb

(24) kavm didiler ana ki şaḡın bu yirde uyuma tā ki cānuñ alıcı ḡaḡmasun (25) saña küsb gibi ya‘nĩ seni cānsitān urub helāk itmesün (26) diyüb

(3941) Beyt

⁶⁰² “Samimi iseniz haydi ölümü isteyin!” (Cuma 6/26)

Ki ġarībī vü nemīdānī ziḥāl

K'ender īn cā her ki ḥuft āmed zevāl

(27) ki ġarībsün ḥālden bilmezsün her kim ki bu yirde uyudu aña zevāl geldi [305a]

(1) diyüb

(3942) Beyt

İttifākī nīst īn mā bārḥā

Dīdeīm ü cümle aṣḥāb-ı nühā

(2) ey misāfir bu sözüüm ittifākī degüldür biz bunı nice kerre görmişüz (3) āql
şāḥiblerimüzün bildefa‘āt tecrübe itdikleri aḥvāldur ki

(3943) Beyt

(4) Her ki ān mescid şebī mesken şudeş

Nīm şeb merg-i helāhil āmedeş

(5) her ol kimesne ki ol mescid aña bir gice mesken oldı gice yarusında (6) aña mevt-
i helāhil geldi şöyle ki

(3944) Beyt

Ezyekī mā tā beşad īn dīdeīm

(7) Ne betaḳlīd ezkesī neşnīdeīm

yirden yüze dek biz bunı görmişüz (8) öyle degül ki taḳlīd ile işitmiş olavüz ya‘nī bu
aḥvāli bir kerre degül yüz (9) kerre görmişüz yāḥūd birimüz degül nice kerre
yüzimüz görüb bilüb añla- (10) mışuz ol eclden ki

(3945) Beyt

Guft ed-dīnū'n-naşīḥa ān resūl

(11) Ān našīḥat derlūgat zıdd-ı ġulūl

Ḥazret-i Resūl-ı Ekrem şallallāhu (12) ‘aleyhi vesellem “*Ed-dīnū-naşīḥatün*”
buyurmuşdur našīḥuñ luġavī ma‘nāsı (13) ġulūlün zıddıdur ki

(3946) Beyt

Īn naṣīhat rāstī derdūstī

(14) *Dergülülī ḥā'in ü seg pūstī*

bu naṣīhat tođrukukda dostluđ (15) iinde gūlūlukda olan naṣīhat naṣīhat degūl ḥiyānet ve seg (16) postluđdur ol ecluden

(3947) *Beyt*

Biḥiyānet Īn naṣīhat ezvedād

(17) *Mīnumāyīmet megerd ez'aql u dād*

ḥiyānetsüz bu naṣīhati dostluğdan (18) biz saña gösterirüz 'aql u dāddan dönme ey misāfir bizüm murādımız saña (19) iğvā vü ızlāl degūldür dostluğa binā-yı pürnaṣīhatdür ki vāki' ḥāli saña (20) beyān itdük eger bu mescidde bu gice giceler iseñ helāk olursun (21) didüklerinde

Cevāb guften-i 'āşık 'āzilānrā

ol vārid-i şāhib-i kerem (22) 'ālīcenāb u muḥterem Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazretleri bu sürḥ-i şerīfde (23) ol 'āşık-ı şādıkuñ 'āzillere cevāb söyledüğün beyān idüb (24) buyururlar ki

(3948) *Beyt*

Guft ü ey nāşihān men bīnedem

Ezcihān-i zindegī (25) *sīr āmedem*

ol mescidde miḥmān olayum diyen 'āşık nāşihlere ḥiṭāb (26) idüb ey nāşihlerin nedāmetsüz şağluğ ciḥānından toğ geldüm didi (27) ya'ni ey gāfillerin dünyādan uşanub ikrāh itdüm şöyle ki

(3949)[305b] (1) *Beyt*

Menbelīem zaḥm- cū u zaḥmḥ'vāh

'Āfiyet kem cūyī ezmenbel berāh

(2) ben bir ḥācetmendüm ki zaḥm ṭaleb idici ve zaḥm isteyüciyem 'āfiyet ṭāleb (3) itme yol üzre sā'il ḥācetümden

(3950) *Beyt*

Menbelī ne k'ū buved ḥod bergcū

(4) *Menbelīem lā'ubālī mergcū*

öyle sâ'il degül ki ol metâ' ü eşyâ (5) ve esvâb taleb eyler ben öyle bir sâ'ilüm ki
bîpervâ mevt taleb eylerüm

(3951)(6) *Beyt*

Menbelī ne k'ū bekef pül āvered

Menbelī çüstī k'ez'in pül bugzered

(7) öyle menbel degül ki ayasında akçe ve pül getirür bir cüst ve çapük ḥacet- (8)
mend ki bu mevt cisrinden geçer gider

(3952) *Beyt*

Ān ne k'ū berher dükānī berzened

(9) *Bel cehed ezkevn ü mekānī berzened*

ve daḥı öyle degül ki her bir dükāna şarḡa- (10) ṭura belki kevnden şıçrayub kân-ı
ḥaḡīkat ḡanadın urur şöyle ki

(3953)(11) *Beyt*

Merg-i şīrin gešt ü naklem z'in serā

Çun ḡafaş ḥiştēn [perīden] murḡrā

(12) ey nāşihler mevt diyü dünyādan nakl itmek baña ṭatlu ve lezzetlü gelmişdür ki
(13) bir ḡuşuñ ḡafeşi biraḡub ve ḡanad açub uçduḡı aña ne ḡüne şīrin (14) ise benüm
daḥı mevt ile bu 'ālemden naklüm baña öyle lezīz ü şīrīndür ki meşelā

(3954) *Beyt*

(15) *Ān ḡafaş ki hest 'ayn-ı bāḡ der*

Murḡ mībīned ḡülistān u şecer

(3955)(16) [*Beyt*]

Cavk-ı murğān ezbirūn gird-i kafaş

Hoş hemī ḥvānend z'āzādī kafaş

(17) ol kafaş ki bāğ ortasında ola da kafaşüñ maḥbesi olan (18) kuş gülistān u eşcār gördükden şoñra kafaşüñ taşrasında (19) ve eṭrāfında kuşlar bölügün seyr idüb her biri kafaşden āzādlik hikāyelerin (20) söyleyeler ve āgāza ile birbirlerine beyān eyleyeler öyle olduḡda

(3956) Beyt

(21) *Murğrā ender kafaş z'ān sebzēzār*

Ne ḥuriş māndest ne şabr u qarār

(3957) (22) [Beyt]

Ser ziher sūrāḥ bīrūn mikuned

Tā buved k'īn bend ezpā berkened

(3958) (23) [Beyt]

Çün dil ü cāneş çünin bīrūn buved

Ān kafaşrā derguşāyī çun buved

(24) ol maḥbūs kuşuñ ol sebzēzārda kafaş içinde ne yiyüb içmesi ve ne (25) şabr u qarārı ḡalmışdur şöyle ki kafaşüñ her bir deliginden baş taşra eyler (26) ola ki bu kafaş bāğından ayak taşra ideydi diyü imdi böyle olunca çünki (27) ol kuşuñ cānı ve ḡöñli bu vechle taşrada ola aña kafaşüñ ḡapusın [306a] (1) açiviresün anuñ ḡālī şādī vü feraḡdan ne ḡüne olur işte imdi (2) ey nāşihān ü 'āzilān benüm ḡālüm daḡı mevt ü fevtten ol kafaşden āzād (3) olub sürur u şādīye vāşıl olan kuş gibi mevt ile 'izzet ü sa'ādet-i (4) ebediyyeye vāşıl olacaḡum ḡarşumda 'ayān olmaḡla aşlā mevtden elem ü ḡamum (5) olmayub mevt için şād u feraḡnāk ve ḡandānum yoḡsa öyle degül ki meşelā

(3959)(6) [Beyt]

Ne çünan murğ-i kafaş derenduhān

Gird bergirdeş behalka gürbegān

(3960)(7) [Beyt]

Key buved ūrā der'īn havf u hazen

Ārzū-yı ezkafaş bīrūn şuden

(3961)(8)[Beyt]

Ū hemī h'vāhed güzīn nāhoş hışaş

Şad kafaş bāşed begird-i īn kafaş

(9) ancılayın kafeş kuşu degül ki guşşalar içinde ola şöyle ki kafeşüñ eṭrāfı (10) kedüler gürühundan halka olmuş ola öyle maḥbūs kuş ol havf u hüznüñ (11) içinde kafeşden taşra çıkmak yāhūd baş çıkarub bakmak kaçan (12) olur belki ol maḥbūs kuş degül bu nāhoş mevzi'den ki ḥabse (13) maḥşūşdur yüz kafeş olsun ol kafeşüñ eṭrāfında ya'nī ey nāşihān (14) ü āzilān benüm ḥāl ü şānum mişāl-ı evvelüñ muḳtezāsınca olub bu mişāl-ı (15) şānīnūñ aşḥāb u erbābı ehl-i dünyādurlar ki mevt ü fevti kafeş (16) vücūdları eṭrāfında gürbegān mānendi müşāhede eylesün ḥayāt-ı kāzibe-yi fānīyeye (17) dadanub⁶⁰³ kafeş vücūdlarına siñüb āḥirü'l-emr gürbegān mevt ü helāk (18) pençelerinde nābūd ve çāk çāk olurlar

Derbeyān ān ki 'ışq-ı Cālīnūs (19) ber'īn ḥayūt-ı dünyā būd ki hüner-i ü hemver īn cā bekār miāyed hünerī neverzīde- (20) est ki derān bāzār bekār āyed lācerem ān cā ḥodrā be'avām yeksān (21) mībīned ve'l-emru yevme'izin lillāh emīrī-yi ü nemīmāned ol serfiraz ümmet (22) ol mālīkū's-sa'ādet ol ma'den-i kerāmet ol şāḥīb-i istikāmet

⁶⁰³ Metinde “dananub” şeklinde yazılmış ama kelime “dadanub” olmalı.

(23) ol fahr-ı dīn-i millet cenāb-ı Hāzret-i Mevlānā kuddise sırrahu hāzreti bu sūrḥ-i şerīfde (24) bu ḥayūt-ı dünyāya Cālīnūsūñ ‘aşk u rağbeti olub ki anuñ hünéri hem bu (25) yirde işe gelüb ol bāzār-ı beḳāda işe gelicek hünér idinmediginden (26) anda ‘avāmü’n-nās ile kendüsin yeksān görüb “*Ve’l-emru yevme’izil lillāh*”⁶⁰⁴ (27) muḳtezāsınca anuñ emīrluḡı ḳalmadıḡın beyān idüb buyururlar ki

(3962) Beyt

[306b] (1) *Ān çūnan ki guft Cālīnūs-ı rād*

Ezhevā-yı ĩn cihān u ezmurād

(3963) (2) [Beyt]

Rāzıyem k’ezmen bümāned nīm cān

Ki zikūn-ı esterī bīnem cihān

(3) ancılayın ki söyledi ūstād Calīnūs bu cihānuñ hevāsınan daḡı (4) murādından didi ki rāzıyüm eger benden yarım cān kalursa ki ḳaṭır götünden (5) dünyāyı gördüm ya‘nī lezzet-i kāzıbe-yi dünyāya bir mertebe dildāde olmuş ki (6) mevt-i külliye rāzī olmayub ḳaṭır götünden nazār idecek miḡdār-ı (7) şıḡhate rāzī olub tek hemān bilkülliyye fenā bulmasun diyü varlıḡ (8) belāsından ol mertebeye tenezzül idüb öyle dimiş zīrā meşelā

(3964) Beyt

(9) *Gürbe mībīned begird-i ḡod ḳaṭār*

Murḡeş āyis geşte būdest ezmaṭār

(10) kendi eṭrafında kedi görür anuñ cānı ḳuşı uçmaḡdan nāümīd ü me’yūs (11) olmuş imiş ya‘nī ol sözi dimenüñ bā‘ışi cānı ḳuşı gürbegān (12) mevt ü helāki eṭrafında ḳaṭār ile görüb pervāzdan nāümīd oldıḡından

(3965) (13) Beyt

⁶⁰⁴ “O gün buyruk, yalnız Allah’ındır”

Yā ‘adem dīdest gayr-ı ĩn cihān

Der‘adem nādīde ũ ḥaṣrī nihān

(14) yāḥūd bu cihānuñ gayrın ‘adem ũ hīç görmışdür de ‘adem içinde gizli (15) ḥaṣr görmemişdür ol ya‘nī muḳaddemā-yı dīnin dūnyā mahabbeti kavlini diyen ṣaḥṣ (16) ikiden ḥālī degül yā murğ rūḥınuñ pervāzdan me‘yūs yāḥūd ‘ademde (17) olan ḥaṣr-ı ekber-i nihānīden ğāfil ũ nādāndur meṣelā

(3966) Beyt

(18) *Çun cenīn k’eṣ mīkeṣed bīrūn kerem*

Mīgurīzed ũ sīpes sūy-ı ṣikem

(19) raḥm-ı māderde olan cenīn gibi ki kerem-i ilāhī anı ṭaṣra çeker ol ise (20) ḳarın ṭarafına girüye ḳaçar

(3967) Beyt

Luṭf rüyeṣ sūy-ı maṣdar mīkuned

(21) *Ū maḳar derpüṣt-i māder mīkuned*

luṭf-ı ilāhī ol cenīnūñ yüzün maṣdar (22) tarafına eyler ol ise vālidesine maḳar eylerde dir ki

(3968) Beyt

(23) *Ki eger bīrūn futem z’in ṣehr ũ kām*

Ey ‘aceb bīnem bidīde ĩn maḳām

(24) eger ben bu ṣehr ũ murāddan ṭaṣra düşersem ey ‘aceb göz ile bu maḳām-ı (25) laṭīf ũ dilkeṣi bir daḥı görmek ḳābil ũ mümkin olur mı diyüb

(3969) Beyt

(26) *Yā derī būdī derān ṣehr-i vaḥim*

Ki neṣāre kerde mī ender raḥim

yāḥūd bir kapu (27) olaydı ol vaḥim ṣehri olan dūnyādan da bu raḥm makāmına nāzır ola- [307a] (1) bileydüm dir

(3970) Beyt

Yā çü çeşme-yi sūzenī rāhem budī

Ki zibīrūnem raḥim dīde (2) şudī

yāḥūd bārī igne yuridisi miqdārı yolum olaydı ki raḥmūñ (3) taşrası olan dünyādan
raḥm maḳāmı baña görine idi diyü söyler

(3971) Beyt

(4) *Ān cenīn hem gāfilest ez‘ālemī*

Hemçü Cālīnūs ü nāmaḥremī

ol (5) cenīn hem bir ‘ālemden gāfiledür Cālīnūs gibi ol da nāmaḥremdür şöyle ki

(3972) Beyt

(6) *Ū nedāned k‘ān ruṭübātī ki hest*

Ān meded ez‘ālem-i bīrūniyest

(7) ol raḥm-ı māderde olan cenīn bilmez ol ruṭübāt ki raḥm-ı māderinde vardur (8)
ol taşra ‘āleminüñ meded ü i‘ānetindendür andan ḥaberi yok kezalik

(3973) Beyt

(9) *Ān çünan ki çār ‘unşur dercihān*

Şad meded āred zişehr-i lāmekān

(10) ancılayın ‘anāşır-ı erba‘ cihānda yüz meded getürür şehr-i lāmekāndan (11)
ya‘nī ‘ālem-i dünyāda dört ‘unşuruñ şıḥḥat ile bir qarār olması ‘ālem-i (12)
ma‘nānuñ feyz ü imdād ü ikrāmındandur meşelā

(3974) Beyt

Āb u dāne der- (13) kafaş ger yāftest

Ān zibāğ u ‘arşayi’ dertāftest

bir kuş (14) kafeş içinde eger āb u dāne buldı ise ol bir bāğdan yāḥūd (15) bir
‘arşadan ol mahalle çapmışdur ya‘nī kuşuñ kafeşden buldığı (16) āb u dāne kafeşden
ḥaşıl olma degül bir bāğdan yāḥūd bir ‘arşadan- (17) dur cenīn raḥm-ı māderde

bulduğı ruṭubāt yalnuz raḥmden degül ṭaşra (18) imdādındur kezalik ḥalk-ı ‘ālemüñ dünyāda bulduklarını mā’kūlāt-ı (19) meşrübāt yalnuz dünyānuñ degül ‘ālem-i ğayb u ma‘nānun feyz (20) ü iḥsānidur ki

(3975) Beyt

Cānhā-yı enbiyā bīnend bāğ

(21) *Z’in kafaş dervaqt-i nuqlān u ferāğ*

enbiyā-yı kirāmuñ cānları (22) görür ol ‘ālem-i ğayb ü manā bāğını bu kafaşden naqlān u ferāğ (23) vaqtinde de

(3976) Beyt

Pes ziCālīnūs u ‘ālem fāriğend

Hemçü māh ender (24) felekhā bāziğend

pes Cālīnūs u ‘ālemden fāriğler olub ay gibi (25) felekler üzre pertevpāş ve nürpāşlardur ammā ey ṭālib-i rāh-ı Hudā

(3977) Beyt

(26) *V’er ziCālīnūs in guft iftirīst*

Pes cevābem behr-i Cālīnūs nīst

ve eger Cālīnūsdan bu söz iftirā ise pes benüm cevābum Cālīnūs için [307b] (1) degüldür

(3978) Beyt

Īn cevāb-ı ān kes āmed k’in büguft

Ki nebūdesteş dil-i (2) pürnür cüft

bu ol kimsenenüñ cevābıdur ki bunu söyledi ki anuñ (3) göñli nūr-ı ilāhī cüfti olmamış idi ya‘nī bizüm cevāb-ı başavābımız kevn-i (4) esterden olur hemān tek dünyāya nazar ideyüm diyen bīnūr-ı ma‘arifet (5) ü ĩmān-ı yādigāradur ki

(3979) Beyt

Murğ-ı cāneş mūş şud sūrāḥcū

(6) *Çün şenīd ezgürbegān ü ‘arrecū*

anūñ cānı kuşu delik arayıcısı (7) şıçan oldu çünkü gürbelerden ‘arrecū āvāzın işitdi

(3980) Beyt

(8) *Z’ān sebeb cāneş vaṭan dīd ü karār*

Ender’in sūrāḥ-ı dūnyā müşvār

(9) ol sebebden anūñ cānı vaṭan u karār gördi bu dūnyā deligi içinde şıçan (10) gibi andan sonra

(3981) Beyt

Hem der’in sūrāḥ bināyī girift

Derḥūr-ı sūrāḥ (11) dānāyī girift

hem bu delik içinde binā düzerçülük tutdı delik (12) miqdārınca ā’kıl ü dānālık tutdı ba’de ezānu

(3982) Beyt

Pişehāyī ki mer ūrā dermezīd

(13) *K’ender’in sūrāḥ kār āyed guzīd*

ol bir şan’atlar ki aña ziyādelik ider bu delik (14) içinde işe gelür anı ihtiyār eyledi ya’nī ehl-i dūnyā müş mānendi dūnyā umūrına (15) el virür kār u kesb ü ticārāt ü iddiḥārāt ü müzeyyidāt kaydlarına (16) düşüb enāniyyet ü hırş u tama’ u āz giriftārı olub ancak ma’işet-i (17) dūnyeviyyenūñ giriftār u şīftesi oldu

(3983) Beyt

Z’ān ki dil berkend (18) ezbīrūn şuden

Beste şud rāḥ-i rehīden ezbeden

zīrā gönül (19) kopardı taşra gitmeden bedenden kurtulub ḥalāş olmaḡ yolu baḡlu (20) oldu pes öyle olduğundan dūnyā-yı deniyye cem’ī himmet ü ḥvāhişin şarf (21) eyledi yoḡsa

(3984) Beyt

‘Ankebūt er ʿab-ı ‘anḳā dāṣṡī

Ezlu‘ābī ḥayme (22) key efrāṣṡī

örümce eger ‘anḳā ʿab-ının ʿatā idi lu‘ābdan kaçan (23) çadır yukarı kaldururdu ya‘nī ebnā-yı dünyānuñ umūr-i dünyeviyyeyi bir kār u (24) bār zann itdükleri ‘ankebūt sīret olub ‘anḳā ʿabī‘at olmaduk- (25) larından ḥaberdār olalardı zerre miḳdārı (26) dünyāya raġbet itmeyüb ʿālibān-ı Ḥaḳ olurlardı velākin sa‘ādet-i uḥreviyye- (27) den bībehre olduklarından

(3985) Beyt

Gürbe kerde çeng-i ḥod ender ḳafaṣ

[308a] (1) *Nām-i çengeṣ derd ü sersām u maġaṣ*

kedi kendi pençesini kafeṣ içine eylemişdür (2) anuñ pençesinüñ nāmı derd ü zaḥmet ü sersām renci ve baġırsaḳ urulub (3) kesilmesidür ya‘nī vücūd ‘ārazda olan ‘illetler ḥaḳīḳat-i emrde mevt (4) kedisi pençesidür bu emrāz-ı muḥtelifeye ki sersām ü felc ü veca‘ ü şudā‘ ü ġayri (5) zālik isimlerüñ vaz‘ eylemişlerdür cümleñüñ aṣlı pençe-yi dest-i merg dimekdür (6) ki tefsīr idüb buyururlar ki

(3986) Beyt

Gürbe mergest ü marāz çengāl-i ü

(7) *Mīzened bermurġ u perr ü bāl-i ü*

gürbe mergdür ve marāz anuñ çengālidür ḳuṣa (8) ve ḳanadına ḳuyruġına urur ya‘nī ey ʿālib bizüm gürbe didüğümüzden murādımız (9) mevtdür ki emrāz-ı muḥtelife mevtüñ çengāli mānendidür ki murġ-ı rūḥuñ perr ü (10) bāline ʿoḳundukda

(3987) Beyt

Gūṣe gūṣe mīcihed sūy-ı devā

Merg çun (11) ḳāzist rencūrī güvā

köṣe köṣe devā cānibine şıçrar zīrā emrüñ (12) ḳāzī gibidür ve hastalık şāhid menzilesindedür ki

(3988) Beyt

Çun piyāde-yi (13) kâzî āmed īn gūvāh

Ki hemî h^vāned turā tā hūkmgāh

bu şahid kâzînüñ (14) maḥzarı gibi geldi ki dükeli seni hūkmgāhda da‘vet ider diyü ya‘nî ey tālib-i (15) Haḳḳ bu kelimāt-ı haḳīkat me‘āb-ı tefhīm kār-ı haḳīkî için bir mişaldür gāh çengāl-ı (16) gürbeye ve gāh gūvāha ve gāh piyāde-yi kâzîye mişāl idüb beyān itdügimiz (17) mevtüñ aḥvālinden ḥaberdār olub fırsat elde iken sermāye⁶⁰⁵-yi ‘ömr fevt (18) olmadan mukaddem anuñ çāre vü dermānı sa‘yında olasın için bu mişālleri (19) ĩrād eyledük ki çün kâzî-yi mergüñ piyādesi olan maraž seni cānib-i (20) merge da‘vet itdükde

(3989) Beyt

Mühletî mîh^vāhî ezvey dergürîz

(21) *Ger pezîred şud u ger ne guft hîz*

andan kaçmak için mühlet istersün eger (22) ḳabūl idüb mehl virdi olur ve eger mehl virmeyüb kalkḳ dirse kaldur (23) zîrā

(3990) Beyt

Custen-i mühlet devā vü çārehā

Ki zenî berḥırḳa-yı ten pārehā

(24) mühlet dilemek didügüz ‘ilācdur eṭrāfına kefendür ki ten ḥırḳasını mu‘ālice (25) yamalar ile sen gūyā piyāde-yi kâzîden mehl istersin ol da saña mehl virür (26) ammā

(3991) Beyt

‘Āḳıbet āyed şabāhî ḥışmvār

Çend bāşed mühlet āḥir şerm dār

⁶⁰⁵ Metinde “سرمایه” şeklinde yazılmış ama kelime “sermāye” olmalı.

(27) ‘ākıbet bir şabāh ğazabnāk gelür de dir ki niçe bir olur mühlet ‘āhır utanmak
[308b] (1) tut ya‘nī piyāde-yi mevt-i ğazab ile gelüb seni iletür öyle olunca

(3992) Beyt

(2) ‘Özr-i ğod ezşeh biġ^{vāh} ey pürġased

Pīş ezān ki ān çünan rūzī resed

(3) kendü ‘özrüni pādişāhdan taleb eyle ey ġased ile tolmış kimesne andan (4)
evvelki ancılayın bir gün gelüb irişür ya‘nī maġkeme-i mevt kâzīsı piyādesı (5)
gelmezden evvel tevbeye vü istiġfār idüb günāhlarıñı yarlıġanmañı hazret-i bārgāh-
ı (6) muṭlaġdan tazarru‘ u niyāz eyle öyle taleb ola ki saña necāt iġsān ola ki yoġsa

(3993) Beyt

(7) V’ān ki derzulmet birāned bāregī

Berkened z’ān nūr-ı dil yek bāregī

(8) ol kimesne ki karañuluk içine at sürer ol nūr-ı pākden bir uğurdan (9) göñül
kopardır ya‘nī nūr ü feyz ü ikrām-ı Ĥaġdan nāümīd olub zulmet-i dünyā (10) giriftarı
olan hemān şöyledür ki

(3994) Beyt

Mīġurīzed ezġüvā vü maġşades

(11) K’ān ġüvā sūy-ı kâzā mīġ^{vā}nedes

ġüvādan maġşad ġüvā olan maġkeme-yi kâzā-yı (12) mevtden kaçır ki ol ġüvā anı
kâzā tarafına da‘vet eyler ya‘nī mevtden kaçmaġ (13) ile kırtulınmaz ancak bā‘is
ezdiyār ġırmān u ġüsrān firār olur

(3995) Beyt

(14) Z’īn ġüzer kun cānib-i ān şaġş rān

K’ū bemescid āmed ān şeb mīġmān

(15) bu beyt-i şerīf **Sultān Veled** ġazretleri liecli’l-irtibaṭı edā buyurmışlar ki yā
Ĥazret-i (16) Mevlānā bu baġş-i ‘amīkden ġüzer buyurub ol bir gice mescide

mihmān olayum (17) diyen şahşuñ aḥvālını beyān buyurub pend ü irşād u naşīḥat
iḥsān (18) buyuruñ dimiş olalar Vallāhu Te‘ālā a‘lem

Melāmet kerden-i ehl-i mescid (19) mīhmānrā ezşeb ḥuften derān mescid

ol serfirāz-ı vāşılīn (20) ol rehnümā-yı kām̄bīn ol nūr-ı cān-ı ‘aşıķīn ol raḥmetü’l-
ālemīn (21) nūr-ı dil-i ehl-i yaķīn cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazreti
bu sūrḥ-i (22) şerīfde ehl-i mescidüñ ol gice mescidde mīhmān olayum diyen
kimesneyi (23) melāmet eyledüklerin beyān idüb buyururlar ki

(3996) Beyt

(24) Ḳavm guftendeş mekun celdī birev

Tā negerded cāme vü cānet girev

ḳavm (25) ol mihmāna didiler ki ey kişi ‘inād eyleme yürü tā ki senüñ eşvābuñ (26) ve
cānuñ rehn olmasun ya‘nī ten ü cānuñ bu mevzi‘de helāk (27) olub ḳalmasun ki

(3997) Beyt

Ān zidür āsān numāyed bih niger

[309a] (1) Ki beāḥir saḥt bāşed reh güzer

ol uzaḳdan ḳolay görinür eyü baḳ (2) ki şoñunda geçit katı olur ya‘nī ehl-i maḥalle ol
mihmāna ey misāfir bu (3) mescidde gice uzakdan āsān görinür līkin bunda giceleyin
(4) şabāḥa şıḥḥat ile çıķmaz helāk olur aḥşamdan ḳalmaḳ ḳolay ammā (5) şabāḥ
şıḥḥat bulmaḳ güç ki

(3998) Beyt

Ḥvīştēn āviḥt bes merd ü süküst

(6) Vaḳt-i piḳāpiḳ destāvīz cust

çoḳ bahādır yigit kendüzin (7) aşdı piḳāpiḳ vaḳtinde dest āviz ḥaleb itdi ya‘nī ey
misāfir (8) senüñ bu kārūñ bir ḳurı da‘vādur biz bu ‘ālemde lāf ü güzāf erbābından
(9) çoḳ kimesneler bilürüz ki bu yüreklilik göstermek için kendin şalb (10) eyledi

ammā cān çıkmak vaktinde elleriyle tutuncağ ve şarılıb hālāş (11) olıcağ medār taleb eyledi zīrā

(3999) Beyt

Pişt̄er ezvākı‘a āsān buved

(12) ***Derdil-i merdüm hayāl-i nīk ü bed***

vākı‘adan evvel eyünüñ ve kötünüñ hayāli (13) Ādemüñ gölünde āsān olur ammā

(4000) Beyt

Çün derāyed enderün-ı kārzār

(14) ***Ān zamān gerded berān kes kār zār***

çünkü cengüñ ortası içine (15) içerü gelür ol zamān ol kimesneye iş müşkil olub işi

(16) zārılığ olur imdi izā kāne el-emr kezalik

(4001) Beyt

Çün neşīrī(17) hīn menih tu pāy pīş

K’ān ecel gürgest ü cān-ı tust mīş

(18) çünkü arslan degülsün şakın ayak ilerü koma ki ol ecel kırtur ve (19) senün

cānuñ koyundur ya‘nī mihmān-ı mescid sen mevt ü fevt (20) hālın şey‘-i sehl kıyās

eyleme mevte karşı varmak arslan kārı olub (21) aġnām degüldür

(4002) Beyt

V’er ziabdālī vü mīşet şīr şud

(22) ***İymin āgeh merg-i tu ser zīr şud***

ve eger abdāldan iseñ ve senüñ (23) koyınuñ arslan oldu ise iymin gel ki senüñ mevt

baş aşağı (24) oldu ya‘nī mevt ü fevte segirtmenüñ iki tarīki vardur biri aşlında (25)

arslan hağ olub biri koyunluğdan arslanlığa tebdīl olması vechiledür (26) öyle olunca

mevte karşı varmağa yā arslan yāhūd tebdīl gerekdür buyurub (27) tebdīl ne oldıġın

beyāna teveccüh idüb buyurlar ki

(4003) Beyt

[309b] (1) *Kist abdāl ān ki ū mübdel ŧeved*

Ĥamreŧ eztebdīl-i Yezdān ħal ŧeved

(2) abdāl kimdür ki ol mübeddel olmiŧ ola anuñ ŧarābı ĤaĤ Te‘ālā ħazretleri (3) tebdīlinden sirke ola ya‘nī “*Yübedilullāhu seyyi’atihim ħasenātin*”⁶⁰⁶ maźmūnca (4) ‘ināyet-i Ĥayy ü Ĥayyūm ile maźhar-ı füyüzāt-ı ĤaĤ olub vücūdı varlıĝından (5) ħalāŧ olan merd-i kāmildür ki

Varlıĝum ‘amele gidüb ĤaĤ varlıĝı oldı

‘Ayān-ı (6) cümle ‘ālem yār olub aĝyār bilmem ħandedür

maĥālile zümreye sāz olan (7) ŧāĥib-i sa‘ādetdür ki kendüde varlıĝ müŧāhede itmeyüb zāt-ı (8) pāk ālet-i ħudret-i ħazret-i bārī Te‘ālā añlayub ‘inde luĥ u (9) ħahr u ŧerbet zehr müsāvī olub zemm ü medĥ yeksān olan (10) vücūd-ı nāzenīn abdāl iŧte odur

(4004) Beyt

Līk mestī ŧīrgīrī v’ezgümān

(11) *ŧīr pindārī tu ħodrā ħīn merān*

velīkin sen bir serĥoŧsun arslan (12) tıtcı ve gümāndan kendüni sen arslan ŧanursun ŧaĥın sürme (13) ya‘nī ehl-i mescid olan miĥmāna didiler ki sen sevdā serĥoŧı olub (14) zann ü gümān giriftārı olduĝundan kendüni arslan ŧanursun ammā (15) arslanlık senden uzaĥ gel bu sevdādan geĥ diyüb

(4005) Beyt

(16) *Guft ĤaĤ z’ehl-i nifāĥ-i nāsedīd*

Be’suhum mā beynehum be’sun ŧedīd

(17) Ĥazret-i Allāh ehl-i nifāĥ-ı nāsedīdden ħaber virüb buyurmuşdur ki (18) bunlaruñ muĥārebe vü kārzarı beynlerinde ŧedīd ü müĥmeldür ve illā eger Allāh (19) ve resūlallāh muĥārebe eyleseler ŧecā’atleri ħavf u ħaŧyete tebdīl olur (20) beyt-

⁶⁰⁶ “Allah onların kötülüklerini iyiliĝe çevirir.”

i ‘ālī sūre-yi Haşırda olan āyet-i kerīmeden iktibās buyurtılmış (21) ola ki kavlıhü Te‘ālā “*Lā yukātilūnekum cem‘iān illā fī kuran muḥaşşanetin ev min verā’i*” (22) *cludur be’suhum beynehum şedīd taḥsebum cem‘iān ve ḳulūbuhum şettā, zālike* (23) *bi ennehum ḳavmun lā yaḳılūn*”⁶⁰⁷ diyü emr ü fermān eyleyüb ol münāfıḳın

(4006) Beyt

(24) *Dermiyān-i hemdīger merdāneend*

Dergāzā çün ‘avretān-i ḥāneend

(25) birbirleri ortasında yigit ve bahādırlardur yoḥsa maḥall-i ceng ve kār- (26) zārda ḥanenişīn ‘avretler gibilerdürler ki

(4007) Beyt

Guft peygamber (27) *sipehdār-ı gıyüb*

Lāşucā‘a yā fetā ḳable’l-ḥarüb

sipehdār-ı gıyüb [310a] (1) ḥāzret-i peygamber ‘aleyhisselāmuñ na’t u vaşfları buyurılmış ola ki ol (2) ‘ālīşān-ı ḥāzret-i te‘kīd ifādesi için tekerrür eyle “*Lā şecā‘ate yā fetā*”⁶⁰⁸ (3) *ḳable’l-ḥurubi*”⁶⁰⁹ buyurub ümmet-i merḥūmeleri ḳablehu vuḳū‘i’l-ḥarbi lāf u güzāfdan (4) men‘ buyurmuşlardur zīrā

(4008) Beyt

Vaḳt-i lāf-i gāzv mestān kef kunend

(5) *Vaḳt-i cūş-i ceng çun kef bifenend*

gāzā lāfı vaḳtinde serḥoşlar el (6) ḳaḳarlar cenk çüşı vaḳtinde köpük gibi bīma‘arifet ve bīmenfe‘atdürler (7) şöyle ki

(4009) Beyt

Vaḳt-i zıkr-i gāzv şemşīreş dirāz

Vaḳt-i kerr ü ferr tīgeş (8) *çun piyāz*

⁶⁰⁷ “Onlar müstahkem kaleler içinde veya duvarlar arkasında olmadan sizinle toplu hâlde savaşmazlar. Kendi aralarındaki çekişmeleri şiddetlidir. Sen onları toplu sanırsın. Hâlbuki kalpleri darmadağındır. Bu, onların akılları ermez bir topluluk olmalarındandır.” (Haşır 59/14)

⁶⁰⁸ Metinde “lā şecā‘ate” şeklinde yazılmış ama ifade “yā fetā” olmalı.

⁶⁰⁹ “Ey delikanlı, harblerden evvel şecaat yoktur.”

gazā zikri zamānında anuñ kılıcı uzun olub kerre vü ferre (9) tīg zınlamak vaktinde
şoğan gibi bīma'l olur şöyle

(4010) Beyt

Vaqt-i endīşe (10) **dil-i ū zaḥmcū**

Pes beyek sūzen tehī şud ḥīk-i ū

fıkr zamānında (11) lāf jenk gönli yare ve zaḥm ister andan soñra bir igneden anuñ
(12) tulumı boş oldu ya'nī erbāb-ı guft u gū u lāf u güzāfuñ (13) fıkr ü müşāḥabet
zamānında cenkde pārelenüb pāresin şardurmaqlar (14) mülāḥazaları eyleyüb
bahādırlıqları izhār iderler ammā bir igneye bile taḥammülleri (15) olmayub
cenkden firār iderler pes imdi izā kāne kezalik ḥazret-i velī-yi (16) kāmīl-i ḥakāyık
beyān idüb buyururlar ki ey sālīk

(4011) Beyt

(17) **Men 'aceb dārem zicūyā-yı şafā**

K'ū remed dervaqt-i şayḳal ezcefā

(18) ben 'aceb tutarum şafā taleb idiciden ki ol isteyüci şayḳal (19) vaktinde cefādan
ürker ya'nī şafā-yı ḳalb ele getürmek için (20) ziyi-i faḳr u dervīşāna girüb bu kerre
erbāb-ı faḳrdan yā imtiḥānen (21) yāḥūd bigayr imtiḥān cevri-i destüm görse
anlardan bīzār olub (22) şikāyetler itmege başlar bu ise oñmaduqlar işi ve nesf-i denī
(23) teşviş oldığı ğāyet izhardur ki

(4012) Beyt

İşk çun (24) **da'vā cefā dīden güvāh**

Çün güvāhest nīst şud da'vā tebāh

(25) 'aşḳ da'vā gibidür cefā görmek anuñ şāhīdidür şāhidüñ (26) olmaduḳdan soñra
da'vā laḡv ü bīma'nā olur ya'nī 'aşıqlaruñ (27) zeyn-i ihtiyār itmeden murād cem'ī
derd ü belā ü renc ü 'anā faḳr u felāket [310b] (1) ü meşāḳḳat çekdiginden soñra
sitem ü cevri ü cefālara şabr u taḥammül eyleyüb

(2) *Hāksarī vü taḥammül zereh Dāvūdīst*

*Şūr-ı şen baḥr-ı besāhil çı tevānde kerdē*⁶¹⁰

(3) kavlı-i dürerbāri muḳtezāsınca ‘āmil ola da

(4013) Beyt

Çün güvāhet (4) *ḥvāhed īn ḳāzī merenc*

Büse dih bermār tā yābī tu genc

çünki şāhid (5) ister senden bu ḳāzī incitme büse vir yılana tā ki sen hazīne bula- (6)

sın zīrā tarīḳ-i faḳr u fenāda zuhūr iden derd ü elem ü miḥnet ü cefā

(4014)(7) Beyt

Ān cefā bātu nebāşed ey püser

Belki bāvaşf-i bedī ender tu der

(8) ol cefā saña olmazdı oğul belki senüñ vücūduñda mużmir bir kötülük (9) vardur

cefā ol kötülüğe olur meşelā

(4015) Beyt

Bernemed çübī ki anrā merd zed

(10) *Bernemed ānrā nezed bergerd zed*

nemed üzre bir dinegi ki ādem urdı anı nemedde (11) urmadı toz üzre urdı ya‘nī bir

kimesne ki kendü hırḳa vü nemed (12) fera’cesine dinek yāḥūd bir ince çıbuḳ ile

döğer şeklinde ḍarb (13) eylemesi ol hırḳa vü fer’aceye degül belki anuñ içinde gizlü

ol toza ḍarbdur (14) ki çıḳsun gitsün diyü kezalik

(4016) Beyt

Ger bized ber esbrā ān kīneḳş

(15) *Ān nezed beresb zed bersüksükeş*

⁶¹⁰ “Sahilin kum taneleri denize ne yapabilir, alçak gönüllü olmak ve tahammül etmek Hazret-i Davut’tan kalmadır.”

ol bir kīne çekici at üzre (16) urdı ise anı ata urmadı çamışlığına urdı ya‘nī bir kimse kendü (17) atını dinek yāhūd matrak ve çomak ile darb itdi ise anı ol (18) atıñ yaramaz hūyına urdı ki

(4017) Beyt

Tā zisüksük vārehed hoş pey şeved

(19) *Şīrerā zindān kunī tā mey şeved*

tā ki ol āt çamışlıktan kurtılub (20) hoş ve laţif eşkin olsun mişāl-i āher ey t̄alibūne tatlu ve lezīz (21) şīreyi zindān-ı humda h̄abs idersün bāde olmağdan ötüri ya‘nī her elem (22) ü miḥnet ve şarābuñ tahtında bir şafā ve lezzet ve rāhat maḥfī ve pū- (23) şīdedür ki tā bir elem ü ıztırāb zāhir olmaduğça ol daḥı zāhir (24) olmaz mişāl-ı āher meşelā

(4018) Beyt

Guft çendān ān yetīmekrā zedī

(25) *Çun netersīdī zikahr-ı İzedī*

bir kimesne şahş-ı āhere nice nice (26) ol bir yetīmcığı urduñ nicesine Ḥazret-i Ḥaḳkuñ ḳahr u ğazabından (27) ḳorḳmaduñ diyü ḥiṭāb itdükde

(4019) Beyt

Guft ūrā key zedem ey cān u dūst

[311a] (1) *Men berān dīvī zedem k’ū ender’üst*

zārib cevāb virüb didi ki (2) anı ḳaçan urdum ey cān ve ey dost ben ol yetīmüñ derūnında (3) olan şeytāna urdum dir ya‘nī yetīmi bed ḥaşletden ötüri urdum (4) diyü cevāb eyler mişāl-ı āher meşelā ey t̄alib

(4020) Beyt

Māder er gūyed turā merg-i tu bād

(5) *Merg-i ān ḥū ḥvāhed u merg u fesād*

vālide dirse saña ki senüñ helāküñ (6) olsun ol hūyuñ helākluğın ve fesāduñ helākluğın ister yoğsa (7) senüñ helāk oldıgın istemez imdi kezalik mürebbī-yi ‘āmil ü şeyh-i (8) kāmīl saña cev̄r ü cefā gösterdiğı senüñ bedhūyuñ giderüb hūsn-i (9) hūlk taḥṣīl idesün diyü cev̄r gösterürler ki senüñ bedhūyun (10) cefāsuz senden zā’ıl olmadıgın bildüklerinden imdi

“Derṭarīkat (11) bīṣ sālīk herçi āyed ber ḥayr-i ūst”⁶¹¹

vefķınca miḥnet ü derd ü eleme ṣabr (12) eyle tā ki ṣābirīn fırķasından olasun yoğsa

(4021) Beyt

(13) *K’ān gürühī k’ezedeb bugrīhtend*

Āb-i merdī v’āb-i merdān rihtend

(14) ol bir gürüh ki edebden kaçdılar ve erlik şuyın ve erler şuyın döktiler

(4022)(15) Beyt

‘Āzilān ṣān ezvegā vārāndend

Tā çüñin ḥīz u muḥanneṣ māndend

(16) ‘āzilller anları cenkden girü sürdiler tāki buncılayın ḥīz u muḥanneṣ kaldılar ya‘nī (17) cihād-ı ekber erbābı zümresine dāḥil olub terbiye ve irşāda boyın (18) egmeyüb kendü hevāsın icrā itmege sa‘y iden nekebātı revāsay-ı ceyš (19) redd ü ṭard itdüklerinden merdān şüretinde görünüb likin sīretleri ḥubb-ı (20) shevāt u ḥubb-ı dünyā ile ṭoṭolu olduğundan ḥīz u muḥanneṣ mānendi (21) ehl-i ḳanā‘at ve ehl-i rızā aṣḥābından girü ḳalmışlardur ve lāf u güzāf (22) ile biz daḥı sellāk u ‘urefādanuz diyü aḥmak ve kör ṭāliblerüñ yolların (23) urub rehzenlikler iderler öyle olinca

(4023) Beyt

Lāf u gırre-yi jāḥārā kem ṣinev

(24) *Bāçüñinhā derṣaf-ı heycā merev*

⁶¹¹ “Allah’ı tanıma yolunda zahid, insanın başına ne gelirse onun hayrına olur.”

bīma‘nā söz çenecinüñ ağrınması (25) lāfını diñleme ancılayınlarla ceng ü kār-ı zār şaffına gitme ya‘nī o maķūle (26) lāf u güzāf erbābına uyub bunuñ tarafından tuygusu var (27) diyüb anuñ peyrevi olub cihād-ı nefse giderseñ helāk olursun [311b] (1) kavli fi‘iline uymaz şeyḥ ü şūfī şüretlü ve ‘ifrīt sīretlü nekebātđan (2) elḥazru‘l-ḥazr dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem ki

(4024) Beyt

Z‘ān ki zādūkum ḥabālen guft Ḥaķ

(3) *K‘ezrifāķ-ı süst bergerdan varaķ*

zīrā Ḥaķ Te‘ālā ḥazretleri Qur‘ān-ı Kerīimde (4) münāfīķin ḥaķlarında buyurmuşđur ki kavlıhü Te‘ālā “*Lev ḥaracū fikum mā zādūkum illā* (5) *ḥabālev*”⁶¹² muķarrebīn ‘aleyhümü‘r-raḥme ey fesāden ve mekren diyü taştīr buyurmuşlardur (6) imdi ey tālīb-i rāh-ı Ḥudā süst ve za‘if raķīķlerinden varaķ dönder (7) ya‘nī varaķ vücūduñı anlaruñ şöḥbet ü ülfetlerinden biri eyle

(4025) Beyt

(8) *Ki ger iṣān bāşumā hemreh şevend*

Ġāziyān bīmaġz hem çun keh şevend

(9) ki anlarsuz gele yoldaş olurlar ise ġāzīler şaman gibi beyinsüz (10) olurlar zīrā münāfīķin ü mekkārīn

(4026) Beyt

Ḥ‘iṣtenrā bāşumā hemşaf kunend

(11) *Pes gurīzend ü dil-i şaf bişkenend*

kendülerinsüz gele ma‘an şaf-ı (12) kārzāra koyub andan kaçarlar da şafuñ göñlin kırarlar öyle olinca

(4027)(13) Beyt

Pes sipāhī endekī biīn nefer

⁶¹² “Eğer onlar da sizin içinizde (sefere) çıksalardı, size bozgunculuktan başka bir katkuları olmayacaktı.” (Tevbe 9/47)

Bih ki bāehl-i nifāk āyed haşer

(14) pes azacuk ʿasker bu nefersüz eyüdü ehl-i nifākuñ cemʿiyet-i keşretinden (15) yaʿnī ehl-i nifāk ile gazā-yı aşğara ve ehl-i riyā vü sumʿa ile gazā-yı ekbere (16) teveccüh itmeden anlarsuz azacuk rüfekā ile teveccüh itmek dağı iʿlā vü zībādur (17) ve laṭīfdür meşelā

(4028) Beyt

Hest bādām-i kim-i hūş biḥte

(18) *Bih zibisyārī betelḥ āmiḥte*

azacuk dögülüb elenmiş tatlu (19) badem dağı eyüdü acı ile qarımış çok bademden zīrā

(4029) Beyt

(20) *Telḥ u şīrin derjāgājāg yek şeyʿend*

Naqş ezān uftād ki hem dil neyend

(21) acı ve tatlu çığılduda bir şeydürler anlara naqş andan düşdi ki bir (22) gönüllü degüllerdür yaʿnī tatlu badem acı bademüñ şüretinden farkları (23) qābil ü mümkün olmayub farkları hemdil olmaduklarından añlandığı gibi

(4030)(24) Beyt

Gebr [ü] tersān dil buved kʿü ezgümān

Mīziyed derşek zihāl-i ān cihān

(25) kāfir gönli qorqucu olur şübheden ol cihānuñ ḥālinden bu cihānda (26) şekk içinde dirilür

(4031) Beyt

Mīreved derreh nedāned menzili

(27) *Gām tersān mīnihed aʿmā dili*

yol içinde gider menzil bilmez gönli [312a] (1) kör ādemin qorqaraq vażʿ ider meşelā

(4032) Beyt

Çün nedāned reh misāfir (2) çun reved

Bitereddüdhā vü dil pürhün reved

yol bilmeyen misāfirine güne (3) yola gider tereddüdler ile gönli kanile tolu gider
şöyle ki

(4033) Beyt

Her ki gūyed (4) hāy in sū rāh nīst

Ū kuned ezbīm ān cā vaḳf u īst

her kim ki (5) dise hāy bir tarafa yol yokdur ol ḳorḳudan ol yirde tevaḳḳuf idüb (6)
ṭurur ammā

(4034) Beyt

V'er bidāned reh-i dil āhūş-ı ū

Key reved her hāy u hū dergūş-ı ū

(7) eger yol bilürse anuñ 'aḳıllu gönli her bir hāy u hūy anuñ ḳulaḳına (8) ḳaçan
gider ya'nī yol bilen her hāy u hūya ḳulaḳ aşmayub ve yol (9) yokdur ve yine i'timād
itmeyüb bildigi yola bīpervā 'azīmet idüb gider (10) öyle olunca

(4035) Beyt

Pes meşev hemrāh-ı in üştür dilān

Z'ān ki vaḳt-i bīm (11) ve zīḳ u bīmend āfilān

(4036) [Beyt]

Pes gurīzend u turā tenhā hilend

Ger çı ender lāf (12) sihr-i Bābilend

pes imdi ey sālīk deve gönüllülerüñ yoldaş (13) olma zīrā ḳorḳu ve ṭarlıḳ vaḳtidür
āfil ṭabi'at olan ehl-i riyā vü (14) sum'a [vü] sālūs lar girü ḳaçarlar ve seni yalnız
ḳorlar egerçi ol maḳūleler lāfda (15) sihr yapıldurlar ya'nī ṭarīḳat ü lisān faḳrı her
ḳāl u maḳāl ile erbābından (16) oldum zann iden sālūs-ı bīvaḳāra peyrev olub ṭatlu

sözünü giriftarı (17) olma ki ehl-i riyā bir maḥalde ehl-i dünyāya tābi‘ olub seni
tenhā qorlar dimek (18) ola zīrā

(4037) Beyt

Tu zira‘nāyān mecū hīn kārzār

Tu ziṭāvusān mecū (19) şayd u şikār

sen ra‘nālardan şaḫın ceng taleb eyleme ve sen ṭāvuslar- (20) dan şayd u şikār ṭaleb
eyleme ki

(4038) Beyt

Ṭab‘ tāvusest vesvāset kuned

(21) Dem zened tā ezmaḳāmet berkened

ṭāvusdur saña vesvese eyler nefes urur (22) tā ki seni maḳāmuñdan yukarı qoparur
ya‘nī ey sālīk kendü tab‘ıña ve erbāb-ı (23) ṭabi‘at fırkasına uyub anlara şoḫbet ü
ülfet eyleme ki şikār-ı (24) ma‘arifet-i ilāhī eylemeden girü ḳālub belki çengāl-ı
azdāda giriftār olub (25) pāymāl olur kalursun dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

**Guften-i şeyṭān (26) Kureyşrā ki ceng-i Aḫmed ‘aleyhisselām āyīd ki men yārihā
kunem ve ḳabile-yi ḫodrā (27) beyārī ḫvānem ve vaḳt-i mülāḳāt-ı şaffeyn gurīḫt**

ol tācdār [312b] (1) u pādişāh ol cānfezā-yı cān-ı a‘tā ol cāy dār-ı Muşṭafā (2) ol
mehbiṭ-i vaḫy-ı Ḥudā ol mürşid-i ferruḫ-ı liḳā cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā (3) ḳuddise
sırrahu ḫazretleri bu sürḫ-i şerīfde şeyṭān ‘aleyhi’l-la‘nenü (4) Kureyş ḳavmine
Ḥazret-i Aḫmedüñ ‘aleyhisselām cengine gelüñ ben size (5) dostluḳ idüb yarlıḳlar
iderüm ve kendi ḳabilemi daḫı sizüñ (6) imdādıñıza da‘vet iderüm şaflar mülāḳī
vaḳtinde lu‘bınuñ firār (7) eyledügin beyān idüb buyururlar ki

(4039) Beyt

Hemçü şeyṭān dersipeh şud şad yekum

(8) Ḥvānd efsūn k’innenī cārūn lekum

şeytān gibi ‘asker içinde yüz (9) birinci oldu efsūn okudu ki taḥkīkan ben sizūn
koñşuñuzum ya‘nī (10) ehl-i riyā vü hevā ādemi izlāl idüb maḥzūl [u] perīşān eyler
nitekim şeytān-ı (11) la‘īn Kureyş ‘askerine Süreka İbn Mālik şüretinde görünüb ve
anlara (12) telkīn-i ḥubl idüb siz bu kadar keşret-i a‘dād ve vefret-i eşyā ve eşbā ile
(13) maḡlūb mı olur şer maḡlūb olmaz siz ve ben daḡı size mücbirem diyü Kureyşe
(14) iḡvā idüb

(4040) Beyt

Çün Kureyş ezgüft-i ū ḥāzır şudend

Her dü leşker⁽¹⁵⁾ dermülākāt āmedend

çünkü kavm-i Kureyş anuñ söz ile ḥāzır oldılar her iki (16) ‘asker karşı karşıya
geldiler

(4041) Beyt

Dīd şeytān ezmelā’ik ispehī

(17) Süy-ı şaff-ı mü’minān ender rehī

şeytān melā’ikeden ‘asker gördi (18) mü’minler şafı tarafına yol içinde şöyle ki

(4042) Beyt

Ān cunūden lem terevhā şaf zede

(19) Geşt cān-ı ū zibīm āteşgede

ol ‘askeri ki görmezler şaf urmuşlar (20) ya‘nī görilmeyen ‘askerūn şafbeste olub
mü’mine imdāda geldüklerin (21) şeytān gördükde anuñ cānı āteş ḥavf u ḥaşyetden
āteşgede (22) mānendi olub

(4043) Beyt

Pāy-ı ḥodrā pes keşīde miḡirif

(23) Kī hemī bīnem sipāhī men şigift

kendü ayaḡın girü çekerek (24) tutdı ki dükeli ‘acayib ü ḡarīb ü mehīb ‘asker
görürüm diyüb

(4044)(25) *Beyt*

Ey eḫāfullāhe māli minhu ʿavn

İzhebū inni erā mā lāteravn

(26) ben korkarum benüm için Hāzret-i Allāhdan muʿāvenet yokdur siz gidüñ (27) taḫkīkan ben gördüm sizüñ görmediğünizi didükde ol demde şeytānuñ [313a] (1) eli Hāriş bin Hişāmuñ elinde imiş

(4045) *Beyt*

Guft Hāriş ey Sürāka (2) şekl hīn

Dī çirā tu mīnegufti in çünin

Hāriş laʿīne ḫiṭāb (3) idüb ey Süreka şekl şaḫın dünki gün niçün söylemedüñ buncılayın (4) didükde

(4046) *Beyt*

Guft in dem men hemi bīnem ḫareb

Guft mībīni ceʿa- (5) şış-i ʿArab

şeytān Hārişe didi ki bu vaḫt-i ceng ü ḫareb (6) ü kıtāl görüyorum diyüb Hāriş cevāb idüb ʿArab ʿaskerlerin (7) görürsün diyüb

(4047) *Beyt*

Mīnebīni gayr-ı in lik ey tu neng

Ān zamān-ı (8) lāf būd in vaḫt ceng

gayrısına görmezün ey sen ʿār (9) ol lāf zamānı idi ve bu ceng vaḫtidür Hāriş aña ey şıfat-ı ʿār (10) kendüye zāt olub ʿayn-ı ʿār u nāmūs olan yādigār ceş-i ʿArabdan (11) gayrı nesne gördiğün yokdur diyüb

(4048) *Beyt*

Dī hemi gufti ki pāyendān (12) şudem

Ki buved tān fetḫ ü nuşret dembedem

dün dükeli söylerdüñ (13) ki pāydār oldum diyü ki size fetḥ ü nuşret dembedem vāķi‘ olur diyüb

(4049) (14) Beyt

Dī za‘īm elceyş būdī ey la‘īn

īn zamān nāmerd ü nāçiz ü mehīn

(15) dünki gün ‘askerüñ za‘īmi olmış idüñ ey mel‘ün bu vaķt ise (16) nāmerd ü nāşī-yi mehīn olduñ şöyle ki

(4050) Beyt

Tā būḥurdīm ān dem-i tu v‘āmedīm

(17) Tu beTūn reftī vü mā heyzüm şudīm

tā ki yedük senüñ demiñi geldük (18) sen külḥan içine gitdüñ ve biz odun olduk ya‘nī ey la‘īn (19) senüñ kelām-ı kâzibeñüñ firīftesi olub bu mahalle senüñ sözüñle (20) geldükde sen firār idüb biz derd ü belā giriftārı olduk diyü

(4051) Beyt

(21) Çün ki Ḥariş bāSürāka guft īn

Ez‘itābeş ḥışmgīn şud ān la‘īn

(22) Ḥariş çünki Sürākaya bunu didi Ḥarişüñ ‘itābından ol la‘īn (23) ğazabnāk olub

(4052) Beyt

Dest-i ḥod ḥışmīn zidest-i ü keşīd

(24) Çün zigüft-i üş derd-i dil resīd

kendi elini Ḥarişüñ elinden (25) ğazab ile çekdi çünki sözünden göñlüne elem gelüb irişdi (26) andan şonra

(4053) Beyt

Sīneeşrā küft şeytān u gurīḥt

(27) Ḥūn-ı ān biçāregān z‘in mekr riḥt

Hāriş sīnesine kaḫdı [313b] (1) ve şeyṭān ve kaḫdı bu mekr ile ol bīçārelerüñ ḫanın dökdi de

(4054) Beyt

(2) *Çün ki vīrān kerd çendīn ‘ālem ü*

Pes bügüft innī berī’un minkumu

çünki (3) ol la‘īn bu ḫadar ‘ālemi vīrān eyledi pes *innī berī’un minkumu* diyü söyledi

(4) andan soñra

(4055) Beyt

Küft ender sīneeş endāhteş

(5) *Pes gurīzān şud çü heybet tāhteş*

kaḫdı Hārişüñ sīnesine (6) ve anı itdi andan soñra kaḫıcı oldı çünki heybet-i Ḥak

anuñ üzerine çapdı (7) nitekim sūre-yi Enfālde olan bu āyet-i kerīmenüñ tefşīr-i

ḫayāt-ı iḫsānından (8) zikri sebaḫ iden ebyāt-ı meşnevīyānuñ ma‘ānā-yı feyż-i iḫsānı

(9) rüşen ü ‘ayāndur ḫavlühü Te‘ālā *“Ve iz zeyyene lehumu’ş-şeyṭānu a‘mālehum*

(10) *ve ḫāle lā ḡālibe lekumu’l-yevme mine’n-nāsi ve innī cārūn lekum fe lemmā*

terā’eti’l- (11) *fietāni nekeşa ‘alā ‘aḫibeyhi ve ḫāle innī berī’un minkum innī erā mā lā*

terevne (13) *innī eḫāfullāh Vallāhu şedīdu’l-ıḫāb*⁶¹³ imdi izā kāne el-emr fī’z- (13)

zāhir her kezalik āḡāh ol ey ṭālib-i sālīk ki

(4056) Beyt

(14) *Nefs u şeyṭān her dü yek ten būdeend*

Derdü şūret ḫ Vīşrā būnmüddeend

(15) nefis daḫı şeyṭān her ikisi bir ten olmuş idiler iki şūret (16) içinde kendüzün

göstermişlerdür meşelā

(4057) Beyt

⁶¹³ “Hani şeytan onlara yaptıklarını süslemiş ve, ‘Bu gün artık insanlardan size galip gelecek (kimse) yok, mutlaka ben de size yardımcıyım.’ demişti. Fakat iki taraf (savaş alanında) yüz yüze gelince (şeytan), gerisingeriye dönüp ‘Ben sizden uzağım. Çünkü ben sizin görmediğiniz şeyler (melekler) görüyorum. Ben Allāh’tan korkarım. Allāh, cezası çetin olandır.’ demişti.” (Enfal 8/48)

Çun ferişte'v 'akl-ı (17) k'îşân yek budend

Behr-i hikmethâş dü şüret şudend

melek (18) ile 'akl gibi ki anlar bir idiler lâ fark beynehümâ-yı nūr-ı vâhid idiler
Hâzret-i (19) Allāhuñ hikmetlerinden ötüri şüret oldılar pes imdi

(4058) (20) Beyt

Düşmenī dārī çünīn dersirr-ı h'vîş

Mānī'-i 'aklest ü haşm-ı cān u kîş

(21) ey Ādemizāde sen kendi sırr u bātınuñda buncılayın bir düşmen tutar- (22) sını
ki mānī'-yi 'akl ve hem cān u imān ü dīn haşmıdır şöyle ki

(4059) (23) Beyt

Yek nefes hamle kuned çun sūsmār

Pes besūrāhī gurīzed defirār

(24) bir nefes hamle eyler keler gibi andan soñra delige kaçır kaçmak içine zīrā nefes-
i (25) denī bir hīlekār u mekkārgēstenidür ki

(4060) Beyt

Derdil ü sūrāhhā (26) dāred künün

Ser ziher sūrāh mīāred bīrūn

göñül içinde ol (27) delikler tutar şimdi her bir delikten baş taşraya iletür ya'nī
nefsūñ [314a] (1) göñül içinde mesken ü me'vā vü karārgaḥları vardır ki

(4061) Beyt

(2) Nām-ı pinhān geşten-i dīv eznüfūs

V'ender ān sūrāh reften şud hunūs

(3) şeytānuñ nüfūsdan gizlü olmak nāmı ve ol delik içine gitmek (4) hunūs oldu
hūnusūñ ma'nā-yı luğavīsi te'eḥḥür olub ya'nī şeytānuñ (5) şüret-i zāhirde nüfūsa
nümāyān olmayub vesvese daḥı virmediği (6) göñül sūrāḥlarından bir şurāḥda

te'ehhür itdigindendir yoħsa ol iki (7) Őuretli la'ın ne 'Ādemden ğybet ve ne mufāraħat ider

(4062) (8) *Beyt*

Ki ħunūseŐ ħunūs ħunfuzest

Ćun ser-i ħunfuz verā āmed Őudest

(9) ki anuñ te'ehhūri kirpi te'ehhūri gibidür kirpi baŐı gibi anuñ gidüb (10) gelmesi vardur ya'ni ħıkarub segirtmesi muħarrerdür

(4063) *Beyt*

(11) *Ki Ĥudā ān dīvrā ħannās ħvānd*

K'ū ser-i ān ħārpūstekrā bümānd

(12) ki Ĥazret-i Allāħ celletü 'azīmetihi ħazretleri ol Őeytāna ħannās okudı (13) ki ol kirpüciğuñ baŐına beñzerdi ya'ni Ĥazret-i Ĥaħkuñ celletü ħudretihi (14) ħannās buyurdığı nefsi-Őeytānuñ kirpü baŐına beñzedüğünden (15) ötüridür nitekim süreyi Nāsda “*Min Őerri'l-vesvāsi'l-ħannās*”⁶¹⁴ tefŐirinde (16) “*EŐ-Őeytānu cāŐimün 'alā ħalbi'l-insāni feizā zekera'l-insānu ve rabbehu* (17) *hanese'Ő-Őeytān ve vellā feizā ğafale vesvese ileyhi*”⁶¹⁵ buyurılıb **Kuħade** (18) ħazretleri 'aleyhü'r-raħme rađiyallāhu 'anh buyurmuşlar ki “*El-ħannāsu lehu ħurtūmun* (19) *liħurtūmi'l-kā'ibi fi Őadri'l-insān feizā zekerallāhe ħanese*”⁶¹⁶ diyü buyurmuşlar (20) imdi ey tālib-i Őadık ğāfilmebāŐki

(4064) *Beyt*

Mī nihān gerded ser-i ān (21) *ħārpūŐt*

Dembedem ezbīm-i Őayyād-ı dūrūŐt

ol kirpinüñ başı (22) gizli olur dembedem yoğun Őayyād ħorkuŐından

(4065) *Beyt*

⁶¹⁴ “Gizlice, sinsi sinsi vesveseler verenin Şerrinden.” (Nas 114/4)

⁶¹⁵ “İnsan Rabb'ini hatırladığı zaman Şeytan insanın kalbine tünere, pusuya yatar, gafil olduğunda ona vesvese verir.”

⁶¹⁶ “Hannas'ın insanın göğsünde bulunan memenin hortumu gibi bir hortumu vardır. Allah'ı hatırladığı zaman pusuya yatar.”

(23) *Tā çü fūrşat yāft ser āred bīrūn*

Z'in çünin mekrī şeved māreş zebūn

(24) tā şol maḥalle degin ki çünki fūrşat bulur baş taşraya getürür (25) buncılayın bir mekrden yılan anuñ zebūnı olur ya'ñi baş çıkarub (26) gizleme mekriyle yılanı helāk eyler işte imdi nefsi a'dād böyle bir mekkār-ı (27) hūnhvārdur anuñ mekr ü şerrinden ānen feānen dergāh-ı ḥāzret-i perverdigar [314b] (1) Allāha sığınub isti'āze eylemek lāzım ve emr-i mühim erbāb-ı ṭarīkatdür zīrā

(4066) (2) *Beyt*

Ger ne nefsi ezenderūn rāhet zedī

Reh zenānrā bertu destī key budī

(3) eger nefsi derūndan senūñ yoluñı urmayaydı yol urucularuñ eli kaçan (4) saña irer idi ya'ñi ey ṭālib eger nefsiñ seni izlāl itmeyüb ṭarīk-i Ḥāqdan (5) cüdā eylemeye idi a'dā-yı ḥarīcisi aşla saña zaḥm u elem ü iştīrāb (6) virmege kādır olmazlardı şöyle ki

(4067) *Beyt*

Z'ān 'avān-ı muḳteżī ki şehvetest

(7) *Dil esīr-i ḥırş u āz u āfetest*

ol 'avān-ı muḳteżīden ki şehvetdür gönül (8) ḥırş u ṭama' u belā esīridür ya'ñi nefsi 'avānuñ şehveti iḳtizāsından (9) gönül ḥırş u ṭam'a giriftāri olub her mekrūhı irtikāb iderde

(4068) *Beyt*

(10) *Z'ān 'avān-ı sır şudī düzd ü tebāh*

Tā 'avānānrā beḳahr-ı tust rāh

ol (11) derūnda gizlü 'avāndan ḥırsuz ve ziyānkār olduñ tā ki 'avānlaruñ senūñ (12) kahruñ itmege yolu oldu ya'ñi ḥāricinde olan a'dālaruñ ḳahr u 'özü ü hayf (13) eylemelerine giriftār olduğūñ kendü nefsiñüñ yaramazlık irtikāb itdürdügündendür

(14) yohsa eger sen nefsi deni vü bedkâra uymayub bedhâşletleri anuñ (15) igvâ vü izlâliyle irtikâb eylemeseñ ve aña aşlâ uymasañ aşlâ bir zâlim (16) ü gaddâruñ cevr ü sitemi giriftârı olmazsın feizâ kâne kezalik

(4069) Beyt

(17) *Derhâber bişnev tu in pended nikû*

Beyne cenbeykum lekum a'dâ' adû

haberde işit- (18) sin bu güzel naşîhati ki resûlallâh şallallâhu 'aleyhi vesellem hazreti "A'dâ'u (19) 'aduvvuke [nefsike] elletî beyne cenbeyke"⁶¹⁷ buyurub ümmet ü havvemlerin düşmen-i pinhân-ı (20) sitiz olan nefsi deniden tahzîr buyurub emrinden ictinâb (21) emr eylemişlerdür öyle olunca imdi ey tâlib

(4070) Beyt

ŦumŦurâk-ı in 'adû (22) meşnev gurîz

K'ü çü İblîsest derlecc ü sitiz

bu düşmenüñ (23) ŦumŦurâk ve h'vâhiş ü arzuların işitme kaç zirâ ol 'adû lecc (24) ü 'inâdda şeytân-ı la'in gibidür ki

(4071) Beyt

Bertu ü ezbehr-i dünyâ vü neberd

(25) *Ân 'azâb-ı sermedîrâ sehl kerd*

senüñ üzeriñe dünyâdan ötüri (26) ve ma'rekeden ötüri ol sermedî vü ebedî 'azâbı kolay itdi ya'ni nefsi (27) deni öyle bir mekkâr u gaddârdur ki seni dünyâ-yı denîniñ müzahrefât kâzibesini [315a] (1) cidâlınden ötüri ebedî 'azâba giriftâr olacağünü sehl ü âsân nümâyân (2) ider ve ebedî 'azâb u 'ikâb kâr-ı sehl zann idüb hubb-ı dünyâ ve hubb-ı shehevâtdan (3) fâriğ olmazsın bundan garîb nesne var mıdur ki nefsi hâ'in seni (4) böyle igfâl eyler öyle olunca

(4072) Beyt

⁶¹⁷ "Senin en şiddetli düşmanın, iki yanının arasında bulunan nefsidir." (sorularlailamiyet.com, agis, 2019)

Çi ‘aceb ger mergrā āsān kuned

(5) *Ū zisīhr-i h^vīş şad çendān kuned*

ne ‘acebdür eger mevti āsān iderse (6) ol kendi sihrden yüz ol kadar eyler ya‘nī ‘azāb-ı sermedīyi āsān (7) gösteren yādigār mevte ü fevti dağı āsān gösterse ‘aceb midür ki ol (8) sihr ile yüz dürlü anlardan ‘acayib ü garīb şeyler nümāyān eyler ki zīrā

(4073) (9) *Beyt*

Sīhr kāhīrā beşan ‘at kuh kuned

Bāz kūhīrā çü kāhī mītened

(10) sihr bir ma‘nādur ki şaman pāresi şan‘at ile tağ eyler girü tağı (11) şaman gibi devirüb bükür bundan mā‘adā

(4074) *Beyt*

Zişthārā nağz (12) gerdāned befēn

Nağzhārā zışt gerdāned beşan

çirkinleri güzel (13) eyler güzelleri çirkin eyledür eyledür zannıyla

(4075) *Beyt*

Kār-ı sīhr īnest k’ū dem mīzened

(14) *Her nefes kalb-i ḥakāyık mīkuned*

sihrüñ kārı budur ki ol nefes ura (15) her demde ḥakāyıkı birbirine kalb eyler meşelā

(4076) *Beyt*

Ādemīrā ḥar (16) numāyed sā‘atī

Ādemī sāzed ḥarīrā v’āyetī

bir Ādemi sihr sā‘at (17) eşek gösterür ve bir eşeki de Ādem şüretinde bir ‘alāmet gösterür (18) ya‘nī sihrüñ naql olınan gibi nice nice şeyleri ve kār bārı dağı (19) vardur

(4077) *Beyt*

İn çünin sāhir derün-i tust sır

İnne fi'l- (20) vesvāsi sihren müstetir

buncılayın sāhir senüñ derünüñda gizlüdür (21) taḥkīkan vesvesede gizlü sihr vardır ya'ñi vesvesede sihr oldığı (22) emr-i muhaḥkaḥdur velīkin

(4078) Beyt

Ender ān 'ālem ki hest in sihrhā

(23) Sāhīrān hestend cādüyīgüşā

ol 'ālemdeki bu sihrler vardır (24) cāzūluk açıcı sāhirler vardır ya'ñi sihr 'āleminde sihri bāṭıl ider (25) sāhirler daḥı vardır ki meşelā

(4079) Beyt

Ender ān şahrā ki rust in zehr-i ter

(26) Nīz rüyīdest tiryāk ey püser

ol şahradaki bu tāze vü ter zehr (27) bitdi tiryāk daḥı bitdi ol şahrāda bitmişdür ey oğul şöyle ki

(4080) Beyt

[315b] (1) Gūyedet tiryāk ezmen cū siyer

Ki zizehrem men betu nezdīkter

tiryāk (2) saña lisān ḥāliyle söyler ki benden ḳalkan ṭaleb eyle ki ben saña zehrden (3) yakınreküm dir ya'ñi tiryāk beni ḥınna idünürseñ bu düşmenüñ (4) zehr saña kār itmez ve illā helāk olursun dir zīrā

(4081) Beyt

(5) Guft peygamber inne fi'l-beyān

Sihren ü ḥaḳ guft ān ḥoş pehlūvān

(6) ḥazret-i peygamber 'aleyhisselām buyurdılar ki taḥkīkan kelām-ı faşīḥde (7) sihr vardır buyurdi ve ḥaḳ kelāmdur ol ḥoş pehlūvān (8) olan mafḥuz-ı cihāniyān edā itdiler ki rāvīsi Ḥazret-i 'Alī raḍiya- (9) llāhu 'anhdur ki "Şūreti 'ani's-sultāni inne

*mine'l-beyāni saħrā*⁶¹⁸dur10) ya'ni enbiyā vü evliyānuñ kelāmlarında ol siħr vardur ki siħr nefis (11) ü mekr-i şeytānı izāle iderler nitekim siħri siħrile def iderler dimek ola (12) Vallāhu Te'ālā a'lem

Mükerrer kerden-i 'āzilān pendrā berān mihmān-ı ān (13) mescid-i mihmānküş

ol sultān-ı erikeārā-yı iqbāl ve ol (14) pādişāh-ı ħurb-ı 'izzet ħāzret-i maķāl cenāb-ı Ĥāzret-i Mevlānā ħuddise (15) sırrahu ħāzreti bu sūrħ-i şerīfde ol mescid-i mihmān küşde 'āzillerüñ (16) mihmāna pend ü naşīħatlerin mükerrer eyledüklerin beyān idüb buyururlar ki

(4082) (17) Beyt

Hīn mekun celdī birev ey bü'l-kerem

Mescid ü mārā mekun z'in müttehem

(18) ol ħavm mescid-i mihmānküş mihmāna mükerreren ħiṭāb idüb ey mihmān (19) şaħın cüst ü cā beglük eyleme ey bü'l-kerem mescidi ve bizi bu ħvānuñ (20) ile müttehem itme zīrā

(4083) Beyt

Ki bügüyed düşmenī ezdüşmenī

(21) *Āteş dermā zened ferdā denī*

ki söyler bir düşmenden bir düşmende (22) daħı 'avān yarın bize bir āteş urur ya'ni ey bü'l-kerem mihmān sen (23) bu gice bunda yatub helāk olursun da el ağzın tıtmāķ (24) olmaz dil dilden ve söz sözden düşmenlerimiz araya söz (25) ħatub

(4084) Beyt

Ki bitāsānīd ūrā zālimī

Berbahāne mescid ü bud sālīmī

(26) ki anı mescid bahānesiyle bir zālim helāk itdi yoħsa ol kimesne (27) şaħīħ ve sālīm idi diyü bu güft ü gü olub

⁶¹⁸ "Sultanın açıklamasının şekli büyümlü bir açıklamadandır."

(4085) Beyt

[316a] (1) *Tā bahāne-yi qatl bermescid nihed*

Çün ki bed nāmest mescid ü cehed

tā ki (2) qatl bahānesin mescid üzre koyub çünki mescid bednāmdur ol şıçrar (3) ya‘nī ey misāfir sen ölürsün de düşmenlerimiz bu kār-ı mescid ehlerinden (4) bir ğaddār itdi de mescid bed nāmdur tıyulmaz mescidden öldi dirüm de (5) kırtılırım diyü adım itmişdür bu qatli dirler de bizi āhız iderler

(4086) Beyt

(6) *Töhmeti bermā meniḥ ey saḥt cān*

Ki neyim iymin zimekr-i düşmenān

(7) ey cānı qatı kimse bizüm üzerimizde töhmet koma zīrā biz düşmenler mekrinden (8) emīn degülüz diyüb

(4087) Beyt

Hīn mekun⁶¹⁹ birev celdi mekun sevdā mepez

(9) *Ki netān peymūd Keyvanrā begez*

yüri şaḥın cüstlük eyleme ve sevdā pişürme (10) ki Zühāl yıldızın arşün ile ölçmek kıabil ü mümkün degüldür zīrā

(4088) Beyt

(11) *Çun tu bisyārān belāfide zibaḥt*

Riṣ-i ḥod berkende yek yek laḥt laḥt

(12) sencileyin gibilerün çoğı ṭāli‘den lāf urub kendi şaḥalını (13) bir bir kıparub pāre pāre itdi ya‘nī tel tel şaḥın şaḥalın (14) yolub helāk oldı

(4089) Beyt

Hīn birev kūtāh mekun in kıl ü kıāl

(15) *Ḥiṣ u mārā dermeyefgen dervebāl*

⁶¹⁹ Bu kelime yanlışlıkla iki defa yazılmıştır.

var yüri mihmān bu güft u gūyi (16) kışşa eyle kendüni ve bizi belāya birağub hem kendüne hem bize zahmet ve (17) miḥnet virme didiler

Cevāb guften-i mihmān īṣānrā ve meşel āverden (18) bedef^c kerden-i ḥāris-i kışt bebāng-ı def ezkışt şütürirā ki (19) kūs-i Maḥmūdī berpüşt-i ü zedendī

ol ḥürşīd-i iklīm-i velāyet (20) ve ol māh-i tāb-ı evc-i raḥmet ü ‘ināyet Ḥāzret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu (21) ḥāzreti bu sürḥ-i şerīfde ol mihmānuñ mescid ehline cevāb virüb (22) naşīhatlerine def ile ḳuşdan ekin bekleyen oğlanuñ arḳasında (23) kūs-ı Maḥmūdı çalınan deveyi ol def şadāsıyla ürkmegin (24) şadedinde oldığı aḥvāli mişāl getürdügin beyān idüb (25) buyurlar ki

(4090) Beyt

Guft ey yārān ezān dīvān neyem

Ki zilāḥāvlī⁽²⁶⁾ za‘īf āyed peyem

ol mihmān mescid ehline ḥiṭāb idüb (27) ey yārān ben ol dīvlerden degülüm ki bir lāḥāvlīden benüm peyem za‘īf [316b] (1) gelüb gitmege mecālüm olmaya ya‘nī ey ehl-i mescid ben sizüñ kelāmuñuza aldanub (2) işitmeden ḳalur kimesne degülüm meşelā diyüb

(4091) Beyt

Kūzekī k’ū ḥāris-i kıştī budī

(3) Ṭablekī derdef^c-i murḡān mīzedī

ol bir oğlançuḳ ki ekin bekçisi olmış (4) idi ḳuşlar def^cinden ötüri bir def çalardı

(4092) Beyt

Tā remīdī⁽⁵⁾ murḡ z’ān ṭablek zikeşt

Kışt ezmurḡānu bed biḥavf geşt

(6) tā ki ol defüñ şadāsından ovadan ḳuş ürkerdi yaramaz ḳuşdan (7) ekin ḳorḳusuz olurdu ammā

(4093) Beyt

Çün ki Sultân Şâh Maḥmūd-ı kerīm

(8) *Bergüzer zed ân taraf hayme-yi ‘azīm*

çünkü Sultân Şah Maḥmūd-ı kerīm (9) ol tarafda hayme-yi ‘azīm güzergâhda kurdurduḡda ya‘nī göç hemân (10) bu Maḥmūd Şâh ol semte nüzül eyledükde ki

(4094) *Beyt*

(11) *Bâsipâhî hemçü istiâre-yi eşîr*

Enbuh u pîrüz u şafder mülk-i gîr

(12) felegün yıldızları gibi ‘asker-i firāvân ile kondı şöyle ki vefret-i (13) siyâh pîrüz ü şaflar yırtıcı mülk tütücü kavî ve bahâdır leşker ile (14) ol taraf nüzül itdükde

(4095) *Beyt*

Üştürî bud k’ü budî hammâl-ı kūs

(15) *Buḡtiyî bud pîşrev hem çun ḡorūs*

bir deve var idi ki ol deve kūs (16) hammâl idi bir yetişmiş deve idi ki ilerü gidici idi ḡorūs gibi ya‘nī (17) sultânun kūs develerinün peşrevi bir buḡtelenmiş deve var (18) idi ki

(4096) *Beyt*

Bāng kūs u tabl bervey rüz u şeb

Mîzedend ender rücū‘ u derḡaleb

(19) gece gündüz anuñ üzerine rücū‘ ve ḡalebde kūs ve ḡavul dögerdi (20) ya‘nī gidüb gelmede gece gündüz ol devenün şirtında tabl u kūs (21) çalınurdı

(4097) *Beyt*

Ender ân mezra‘ derāmed ân şütür

Küdek ân ḡablek (22) bized derḡıfz-ı bür

ol mezra‘nuñ içine geldi ol deve oḡlan (23) ol defi urdı buḡday ḡıfzında ya‘nī deve ekine girmekle ol (24) kuşlardan ḡâris oḡlancuḡ deve ürksün diyü def çaldükde

(4098) (25) *Beyt*

‘Ākı̄lī gufteş mezen tablek ki ū

Buḥti-yi tablest bāāneşest ḥū

(26) bir ‘ākı̄l ol oğlana didi ki def urma ki ol ṭabluñ buḥtesi (27) olub şadā-yı ṭabl u
kūs istimā^c itmek ḥūyı olmışdur

(4099) Beyt

[317a] (1) *Piş-i ū çi’bved tebūrāk-i tu ṭıfl*

Ki keşed ū ṭabl-ı Sulṭān bist kifl

(2) anuñ öñünde sen uşağuş ṭabl bāzı ne olur ki ol sulṭān (3) ṭablın çeker yigirmi kifl
kiflüñ luğavī ma‘nāsı deve şağrısına (4) örtükleri kilīm pāresi olub bunda ṭabluñ
büyüklüğünden (5) kināye ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(4100) Beyt

‘Āşıkem men geştei’ ḳurbān-ı lā

(6) *Cān-ı men nevbetgeh-i ṭabl-ı belā*

ol mescidde mihmān olmağa gelen ‘āşık (7) ehl-i mescidde mişāl naḳlınden şoñra ey
ḳavm ben ‘āşıkum ve lā ḳurbānı olmışum (8) benüm cānum belā ṭablı nevbetgāhıdur
öyle olunca

(4101) Beyt

Ḥod tebūrākest (9) ĩn tehdīdhā

Piş-i ān çi dīdeest ĩn dīdehā

ḥod ṭabl bāzdur (10) bu tehdīdler anuñ öñündeki görmüşdür bu gözler ya‘nī ey ḳavm
sizüñ baña (11) tehdīdlerüñüz hemān ol oğlanuş galebesi ile deve ürkütmesine
beñzer (12) diyüb

(4102) Beyt

Ey ḥarīfān men ezanhā nīstem

K’ezḥayālātī der ĩn reh bīstem

(13) hariflerin anlardan degülüm ki hayâlât ile bu yolda tûram ya'nî (14) ey ehl-i mescid ben ol süst güftâr süst gerdârlardan degülüm ki (15) her ve hem ve hayâl ü zann ile böyle tûrub tedbîrimün hilâfin eyleyüm (16) ben öyle degülüm kavlı ü fi'îlümde şâbit ü müstakîm olub

(4103) Beyt

(17) *Men çü İsmâ'îliyânem bihâzer*

Bel çü İsmâ'îl âzâdem ziser

ben (18) İsmâ'îlîler gibi kôrķusuzum belki Hâzret-i İsmâ'îl 'aleyhisselâm gibi (19) başdan âzâdum İsmâ'îlîler demek melâikeden bir gürühdür ki re'isleri (20) Hâzret-i Cibrîl 'aleyhisselâmuñ kâ'imaķâmı İsmâ'îlvâr nâm bir mülk-i (21) benâm olub emr-i Yezdânî ile ma'mûr olduğı emri edâ ve ol gürüh melâike-yi (22) pişvâ olduğından anlara İsmâ'îliyân peyğamberi ol bâ'ışden ola (23) Vallâhu Te'âlâ a'lem bâ's-şavâb

(4104) Beyt

Fâriğem ezţumţurâķ u ezriyâ

(24) *Ķul te'âlev guft cānem lâ biya*

ol 'aşîķ-ı mihmân ehl hitâb idüb (25) ey heriflerin tûmţurâķ ve riyyâdan fâriğüm benüm cānum *ķul te'âlev* fermânın (26) buyurub emr iden sultân-ı hâķîķat gel diyü emr ü fermân (27) eylemişdür öyle olunca

(4105) Beyt

Guft peyğamber ki cāde fi's-selef

[317b] (1) *Bi'l-'atıyye men teyaķķun bi'l-halef*

hâzret-i peyğamber 'aleyhisselâm buyurdı ki (2) "*Men eyķane bi'l-halefi lem yahzeri't-tellefi*"⁶²⁰ hâzret-i velî-yi kâmil bu ma'nâyı (3) nazm idüb ya'nî her şol kimse ki selefde cüd eyledi (4) ihsân eylemeklikle şol kimsedür ki teyaķķun eyleye ol mâlik(5) 'ivâzına ya'nî 'âlem-i dünyâda cüd u kerem iden 'ivâzına müteyaķķındur ki

⁶²⁰ "İvâza yakın olan kimse telefden korkmaz." (Konuk, *Mesnevî-i Şerif Şerhi*, C. 6: s. 449)

(6) āyet ü ḥadīs ile şābitdür ednā meretebe bir seḥāya on mişli ‘ivaz (7) olunmak muḳarredür ki

Derīn-i dergāh ferd hiç kes zāyi‘ nemi maned

(8) *Beḳadr-i ān ki fermān mīberī fermān revā gerdī*⁶²¹ mefhūminca ‘ibādet-i (9) māliyyeye nice icrā olunursa ‘ibādet-i bedeniyye daḥı kezalik iz‘āf-ı (10) muzā‘af ecr-i iḥsān olunmak muḳarredür zīrā

(4106) Beyt

(11) *Her ki bīned mer ‘aṭārā şad ‘ivaz*

Zūd derbāzed ‘aṭārā z’īn ğaraz

(12) her şol kimse ki ‘aṭāya yüz bedel ü ‘ivaz görür tiziye oynadur ‘aṭāyı (13) bu ğarazdan ötüri zīrā zahirde daḥı görmez misün ey ṭālible

(4107) Beyt

(14) *Cümle derbāzār ez ān geştend bend*

Tā çü sūd uftād māl-ı ğod dihend

(15) cümle ḥalk-ı ‘ālem çarşuda andan ötüri bağlu oldılar tā ki fā’ide (16) düşdükde kendü mälların vireler şöyle ki

(4108) Beyt

Zer derenbānhā (17) *nişeste muntazır*

Tā ki sūd āyed bebezl āyed muşır

altun ṭagar- (18) cığlar ile ṭolı muntazır oturur tā ki fā’ide gele ve ol altunuñ (19) bezlinde muşır ola meşelā

(4109) Beyt

Çün bübīned kālē-yi derribḥ-i biş

(20) *Serd gerded ‘ışḳ ezkalā-yī ḥ’iş*

⁶²¹ “Bu dergahda hiç kimse zayı olmaz, ne kadar hizmet edersen o kadar sana hizmet edilir.”

çünkü görür bir metā'yı fā'idede (21) eyler ve kendü metā'ına maḥabbeti şovıḳ olur
ammā

(4110) Beyt

Germ z'ān māndest (22) *bāān k'ū nedīd*

Kālehā-yı ḥ^viṣrā ribḥ ü mezīd

maḥabbetlü andan (23) ḳalmıṣdur aña ki görmedi kendü metā'larına ziyāde fā'ide
ya'ñi bāzārgān (24) ve tācirüñ kendü metā'ına meyl ü raġbeti olduġı fā'ide
görmedigündendir (25) yoḥsa eger fā'idesin görse anları ol fā'ide için cem'īan bezl
ü īṣār (26) iderdi imdi ehl-i tüccāruñ kārı böyle olunca

(4111) Beyt

(27) *Hem çünñ 'ilm ü hünerhā vü ḥiref*

Çün nedīd efzūn ezanhā derşeref

[318a] (1) buncılayındur 'ilm ü hünerler ve şan'atlar çünkü anlardan ilerü şeref
içinde gördi (2) ya'ñi cem'ī hüner ü şanāyi' daḥı ticāret mānendi olub eyünün uğrına
kötü bezl (3) olına gelmişdür diyü bu kār u bār taḥḳıḳ böyledür meşelā

(4112) Beyt

Tā bih ezcān (4) *nīst cān bāşed 'azīz*

Çün bih āmed nām-ı cān şud çiz-i līz

mādāmki (5) cāndan güzel yoḳdur cān 'azīz oldu çünkü cāndan güzel geldi cānuñ (6)
ürindilenmiş nesne oldu ya'ñi cānuñ kıtmetlü ve ḥürmetlü olduġı cāndan (7) 'azīz
cānān olduġından ve cānuñ 'azīz olduġı cānāna maḥrūm olmadıġı (8) belādandur
yoḥsa cānān zāhir olsa kimesnenüñ cāna raġbeti olmazdı (9) dimek ola Vallāhu
Te'ālā a'lem

(4113) Beyt

Lu'bet-i mürde buved cān tıflrā

(10) *Tā negeşt ü derbüzürgī tıflzā*

tıfla cān lu‘bet-i mürde olur mādāmki (11) ol ulu olub ululuğda tıflzā olmaya ya‘nī
şağırlar cānuñ kıymet ü (12) hürmetin bilmeyüb decl-i kib̄ir olmaduğça cānı ölü
oyunu zann iderler kezalik

(4114)(13) Beyt

Īn taşavvur v’in taḥayyül lu‘betest

Tā tu tıflī pes bidānet ḥācetest

(14) bu taşavvur u taḥayyül oyundur mādāmki sen tıflsun anda ihtiyācuñ vardur (15)
ya‘nī taşavvurāt u taḥayyülāt u bedi‘āt ki sanāyi‘ ‘ilmiyye-yi resmiyyeden ma‘ārif
(16) ü hüner ‘add olnur ol ma‘ārif bāzı eṭfāl-ı beşeriyet olub merdānuñ (17)
‘indinde lu‘b u lehvdür aña kemāl u ma‘arifet dinmez eṭfāle maḥşuş bir lu‘b (18)
dinür zīrā

(4115) Beyt

Çün ziṭflī rest cān şud dervişāl

Fāriğ ez-(19) ḥissest ü taşvīr ü ḥayāl

cān çünki ma‘şümluğdan korkmayub vişale (20) gitdi taşvīr ü ḥayāl ü ḥasedden
fāriğdür bu aḥvāl u keyfiyyāt bu minvāl üzre- (21) dür velīkin

(4116) Beyt

Nīst maḥrem tā bügüyem bīnifāk

Ten zedem Vallāhu a‘lem bi’l-vifāk

(22) maḥrem yoğdur tā ki nifāksuz söyleyüm epsem oldum Ḥazret-i Allāh vifāka
a‘lemdür ki (23) tahkīkan

(4117) Beyt

Māl u ten berfend rīzān-ı fenā

Ḥağ ḥarīdāreş ki Allāhüşterā

(24) māl u ten qarlardur ve fenā dökülucileri dirler anlaruñ şatun alınması Ḥazret-i
(25) Ḥağdur ya‘nī māl u ten qar gibi eriyicilerdür anlaruñ müşterisi Ḥazret-i Ḥağdur

ki (26) kavlıhü Te‘ālā Suretü't-Tevbede “İnnallāheşterā mine'l-mu'minīne enfusehum ve emvālehum (27) bi enne lehumul cenneh”⁶²² āyet-i kerīmesi muḳtezā-yı kerīmince ‘āmil olmayub

(4118) Beyt

[318b] (1) *Berfhā z'ān ezsemem evlāstet*

Ki heyī derşekkī yaḳīnī nīstet

ve der (2) ba‘zı nüşha *Ki tu der derşekkī yaḳīnī nīstet* ḳarlar ol sebebden saña semenden (3) evlārekdür ki şekk ü gümān şaçıcısın yaḳınuñ yoḳdur yāḥūd şekk ü şübhe (4) içindesin yaḳınuñ yoḳdur demek olur öyle olunca

(4119) Beyt

(5) *V'īn ‘aceb zannest dertu ey mehīn*

Ki nemīperred bebustān-ı yaḳīn

bu (6) sende olan gümān ‘aceb [ü] zanndur ey derdmend ü faḳīr ki bostān yaḳınına (7) uçmaz böyle oldığı daḥı şu bāisḳendür ki

(4120) Beyt

Her gümān teşne (8) yaḳīnest ey püser

Mīzened ender tezāyüd bāl u per

ey oḳul her gümān (9) yaḳınuñ teşnesidür ve tezāyüd yaḳın için gümān per ü bāl urur andan şoñra

(4121)(10) Beyt

Çün resed der‘ilm pes per pā şeved

Mer yaḳīnrā ‘ilm-i ū pūyā şeved

(11) çünki gümān ‘ilme irişür andan şoñra bilici olur da yaḳınsuz gümānuñ ‘ilmi (12) ḳoḳucı olur ya‘nī ademüñ gümān ‘ilme karīn olduḳda ‘ilm-i yaḳīñi (13) istişmām eyler

⁶²² “Şüphesiz Allāh, mü‘minlerden canlarını ve mallarını, kendilerine vereceği cennet karşılığında satın almıştır.” (Tevbe 9/111)

(4122) Beyt

Z'ān ki hest ender ʔarīḳ-i müfteten

(14) *ʔilm kemter ezyaḳīn ü fevḳ-i zann*

zīrā bu ʔarīḳ-i ḥaṭarnāk-ı ḥavfnākda (15) vardur ʔilm-i yaḳīnden alcaḳ ve zannuñ fevḳinde yaʕnī ey ṭālib-i sālik ʔarīḳ-i (16) Ḥaḳda ve iṣṭilāḥ-ı ʔarīḳat-ı muṭlaḳda zann u ʔilm ü yaḳīn ü ʕayān (17) dirler meṣāyih ü sālik beynlerinde aḳvāl-ı laṭīf vardur ʔilm-i zann u (18) yaḳīn beyninde olub zanndan iʕlā ve yaḳīnden ednā bir maʕnādur ki

(4123) Beyt

(19) *ʔilm cāyā-yı yaḳīn bāṣed bidān*

V'ān yaḳīn cūyā-yı dīdest ü ʕayān

(20) ʔilm-i yaḳīnüñ ṭaleb idicisidür bil ve ol yaḳīn daḥı ʕayān ve rüʔyetüñ (21) ṭālibidür bu aḥvāli böyle añla da

(4124) Beyt

Ender Elḥākum bicū ĩnrā künün

(22) *Ezpes-i kellā pes-i lev taʕlemün*

Elḥākümü't- tekāşür şüresinde ara (23) Őimdi ḥarf-i redʕden Őoñra *lev taʕlemün* ardında yaʕnī ʔilm-i zannuñ (24) fevḳinde ve yaḳīn ʔilmüñ fevḳinde olub ʔilm-i cūyā-yı yaḳīndür ve yaḳīñ (25) ʔilmden evlādur pes ʕayne'l-yaḳīn ʔilme'l-yaḳīnden iʕlādur nitekim sūre-yi (26) kerīmede biri birden ulu nebī aʕle't- tertīb mezkürdur ki “*Kellā lev taʕlemüne* (27) *ʔilme'l- yaḳīn. Le teravunne'l-caḥīm. Summe le teravunnehā ʕayne'l-yaḳīn*”⁶²³ buyurılmıŐdur öyle [319a] (1) olduḳda

(4125) Beyt

Mikeşed dāniş bebīniş ey ʕalīm

Ger yaḳīn geŐtī bübīnendī (2) caḥīm

⁶²³ “Hayır, kesin olarak bir bilseniz. Andolsun, o cehennemi muhakkak göreceksiniz. Yine andolsun, onu gözünüzle kesin olarak göreceksiniz.” (Tekasur 102/5, 6, 7)

ey ‘alīm ‘ilm görmege çeker eger yaq̄in olaydı caḥīmi görürlerdi ya‘nī (3) felakūñ yaq̄inleri olmadıḡından caḥīmi görmeyüb me‘āşīye meşḡul olurlar (4) yoḡsa yaq̄inleri olsa t̄a‘at ü ‘ibādetüñ ḡayrına aṣlā şuḡl itmezlerdi (5) zīrā

(4126) Beyt

Dīd zāyed ezyaq̄in būmtihāl

Ān çünan k’ezzann mīzāyed ḡayāl

(6) yaq̄inden görmek toḡar mühletsüz ancılayın ki zanndan ḡayāl toḡar (7) bu ḡāl taḡkīkan böyledür eger ey şādık bu maḡāle iştibāh iderseñ

(4127)(8) Beyt

Ender Elḡakum beyān-ı ĩn būbīn

Ki şeved ‘ilmü’l-yaq̄in ‘aynü’l-yaq̄in

(9) Elḡakümü’l-tekāşür süresinde bu beyānı gör ki ‘ilme’l-yaq̄in ‘ayne’l-yaq̄in (10) olur buyurub yine ol ‘āşık-ı miḡmānuñ lisānından ḡaḡāyık beyānına (11) teveccüh buyurub buyurur ki

(4128) Beyt

Ezḡümān u ezyaq̄in bālāterem

(12) V’ezmelāmet bernemīgerded serem

ol mescide miḡmān olayum diyen ‘āşık (13) ‘āzillere ey ehl-i mescid ben ḡümān yaq̄ından yücerek mertebedayüm melāmet (14) ve t̄a‘n u teşnī‘den benüm başum dönmez diyüb

(4129) Beyt

(15) Çün dehānem ḡurd ezḡelvā-yı ü

Çeşm-i rüşen ḡeştem ü bīnā-yı ü

(16) çünki benüm aḡzum anuñ ḡelvāsından yedi gözüm aydın oldu ve anuñ (17) görıcisi oldum öyle olduḡda

(4130) Beyt

Pā nihem güstāh çün hāne revem

(18) *Pā nelerzānem ne kūrāne revem*

güstāh ayak korum çünki eve giderüm ayağımı (19) didretmem körler gibi gitmem
ya'nī yoldan ve mevt ü fevtiden havf u haşyet (20) körlere maḥşūş bir emrdür yoḥsa
baña ki çeşm-ı cānbīn ihsān olunmuşdur (21) ben ṭarīḳ-i Ḥaḳda tereddüd ile vaż'-ı
kadem itmem kör degülüm bīnānem bīpervā (22) giderüm zīrā ey 'āzilān

(4131) *Beyt*

Ān çī gülrā guft Ḥaḳ ḥandaş kerd

(23) *Bādil-i men guft u şad çendāş kerd*

ol nesneyi ki Ḥaḳ Te'ālā ḥazreti (24) güle söyledi ve anı ḥandān eyledi ol kelām-ı
ma'nevīyi benüm gönlüme diyüb (25) yüz ol kadar eyledi ya'nī ḥazret-i celletü
ḳudretihi güle buyurub (26) ḥandān eylediği tecellīden benüm ḳalbime ihsān idüb
beni gülden yüz ḳat (27) ziyāde ḥandān u ferahḥnāk u dilşād eyledi

(4132) *Beyt*

Ān çī zed berserv [319b] (1) [ü] ḳaddeş rāst kerd

V'ān çī ezvey nergis ü nesrīn bühurd

(4133) *[Beyt]*

Ān çī neyrā (2) kerd şīrin cān u dil

V'ān çī ḥākī yāft z'ū nakş-ı Çigil

(4134) *[Beyt]*

Ān çī ebrūrā (3) çünan ṭarrār sāht

Çehrerā gülgüne vü gülnār sāht

(4135) *[Beyt]*

Mer zebānrā dād (4) *şad efsūngerī*

V'ān ki kanrā dād zerr-i Cā'ferī

ol nesne ki serve (5) urub anuñ ¼addın ¼ođru eyledi ve ol nesneden nergis ü nesrīn (6) yiyüb le¼āfet buldılar ve ol nesneden ¼toprađa mensüb ¼igil şehri (7) ma¼būbları na¼ş buldı ol nesne bir nesnedür ki ¼aşı ancılayın ¼arār düzüb (8) ¼ehreyi gülgüne ve gülnār düzdi ve dile yüz efsün okıyıcılık virdi (9) ve ol nesne ol nesnedür ki ma'cene Ca'fere mensüb şa¼ih ü hāliş altun (10) işte imdi ol nesne ol şey'dür ki

(4136) Beyt

¼ün der-i zerrādhāne bāz şud

(11) *¼amzehā-yı ¼eşm tīrendāz şud*

(4137) [Beyt]

Berdilem zed tīr ü sevdāyīm kerd

'Āşık-ı (12) şükr ü şekerhāyīm kerd

¼ünkü zerrehane ¼apusu açıldı göz ¼amzeleri (13) ok atıcı oldu da gönlüme bir ok urub beni sevdāyī eyledi ve beni ¼amd u (14) şükre 'āşık idüb şeker ¼iyneyici eyledi şöyle ki

(4138) Beyt

(15) *'Āşık-ı ānem ki her ān ān-ı üst*

'A¼l u cān cāndār yek mercān-ı üst

(16) anuñ 'āşıkıyım her nesne vardur anuñdur 'a¼l u cān anuñ bir mercānınuñ (17) cāndārıdur diyüb

(4139) Beyt

Men nelāefm v'er bilāfem hemçü āb

(18) *Nīst derāteşküşiyem ızıtırāb*

ben lāf eylemezüm ve eger lāf (19) idersem de lāfum şu gibidür ki āteş helāk eylemede zaḥmetlü degüldür ya‘nī (20) ol mihmān ehl-i mescide cevābında ben ḥazret-i sultān-ı ḥaḳīḳatüñ (21) ‘aşıkıyum ki cem‘ī eşyā anuñ zeber-i ḥükmünde fermān yiridür benüm sözlerüm (22) lāf u güzāf-ı bīma‘nā degüldür ey ehl-i mescid diyüb

(4140) Beyt

(23) *Çun büdüzdem çün ḥafīz-i maḥzen üst*

Çun nebāšem saḥt rü püşt-i men üst

(24) nite ḥırsuzluk ideyüm maḥzenüñ ḥafızı olur ve nite katı yüzlü (25) olmam benüm arḳam oldur ya‘nī ben nice ḥaḳīḳat ḥazānesinden cevāhir-i kuvvet (26) ü kudret seriḳa idebilirüm ki anuñ ḥafızını Ḥazret-i Ḥaḳdan pes (27) benüm kelimātum lāf u seriḳa degüldür istinādum ol kerīm-i muṭlaḳa olduğından [320a] (1) yüzüm ḳatı olub bīpervā söylerüm zīrā

(4141) Beyt

Her ki ezḥurşīd bāşed püşt-i germ

(2) *Saḥt rü bāşed ne bīm ürā ne şerm*

her şol kimesne ki güneşden arḳası (3) ıssısı ola yüzi ḳatı olur aña ne ḳorḳu ve ne utanmaḳ vardur meşelā

(4142) Beyt

(4) *Hemçü rüy-ı āftāb-ı bīḥazer*

Geşt rüyeş ḥasmsüz u perdeder

ḥazersüz (5) güneşüñ yüzi gibi ki anuñ yüzi ḥaşm yaḳıcı ve perde yırtıcı oldı (6) pes ol eclden

(4143) Beyt

Her peyamber saḥt rü bud dercihān

Yek süvāre kuft (7) berceyš-i şehān

cihānda her bir peygamber katı yüzlü idi ki bir atlu pādişāhlar (8) ‘askerine urub ve kaçup zīr ü zeber ve helāk eylerdi şöyle ki

(4144) Beyt

(9) *Rū negerdānīd ezters ü gamī*

Yek tene tenhā bized ber‘ālemī

yüz çervirmede (10) kōrkudan ve ğamdan yalnız bir vücūd bütün ‘āleme ururdu ya‘nī peygamberān (11) ‘aleyhimüsselām pādişāhlar ‘askerine ve bütün ‘āleme yalnız karşı (12) koyub bütün hālk-ı ‘ālemi zebūn u maḥkūm u maḥzūl eylemişdür her biri (13) ‘alā ḥiddet meşelā

(4145) Beyt

Seng bāşed saḥt rū vü çeşm-i şūḥ

(14) *Ū netersed ezcihan-ı pürkülūḥ*

taş yüzi katı ve güzel şūḥ olur (15) ol kōrkmaz cihān ṭolusı kesek ve kerpiçden zīrā

(4146) Beyt

(16) *K‘ān külūḥ ezḥıstzen yek laḥt şud*

Seng ezşun‘-ı Hudāyī saḥt şud

(17) ki ol kesek kerpiç düzücinüñ mağrifetinden biri katı şey’ oldı (18) taş ise Ḥazret-i Allāhuñ şun‘-ı kerīminden bir nesne oldı mişāl-ı (19) āḥer

(4147) Beyt

Kūsfendān ger birūned ezḥesāb

Z‘enbuhī şān key bitersed (20) *ān kaşāb*

koyunlar eger ḥesābdan taşra iseler anlaruñ ve fert (21) ü keşretten ol kaşāb kaçan ḥavf u ḥaşyet ider ki

(4148) Beyt

(22) *Kullukum rā‘in nebī çun rā‘iyest*

Hālk mānend-i reme ü sā‘iyest

(23) “*Kullukum rā‘in ve kullukum mes’ulün ‘an ra‘iyetihī*”⁶²⁴ hadīs-i şerīfinden
iktibās (24) buyurulmuş ola ki ma‘nā-yı beyt-i kerīm nebī-yi mükerrerem rā‘ī gibidür
halk-ı ‘ālem (25) koyun sürisi ve nebī anuñ sā‘isi olub

(4149) Beyt

(26) *Ezreme çübān netersed dern’bered*

Līk şān hāfiz buved ezgerm ü serd

(27) çoban sürüden ma‘rekelede kırkalmaz velīkin anları şovıkdan ve ıssıdan [320b] (1)
şakıncıdır şöyle ki

(4150) Beyt

Ger zened bāngī zīkahr ü berreme

Dān zimihrest (2) ān ki dāred berheme

kahr ile sürüye bir na‘ra urursa maḥabbetden (3) bil anı ki cümlesine maḥabbeti
vardur buyurur yine ḥaḳāyık-ı taḳkīk (4) ü beyānına şürū‘ idüb buyururlar ki

(4151) Beyt

Her zamān güyed begüşem baḥt-i nev

(5) *Ger turā ğamgīn kunem ğamgīn meşev*

her zamān yeñi baḥt benüm kulağıma söyler (6) ki eger seni ğamlu eylersem ğamlu
olma dir ya‘nī ḥaḳīkat-ı ḥaḳāyık-ı eşyā (7) ü mümkināt olan ḥazret-i zāt baḥt ‘ālī
şifat sem‘ cānuma daḥı (8) iḥsān eyleyüb seni ğamnāk itdigümden ğamnaḳ olma
buyurub

(4152)(9) Beyt

Men turā ğamgīn ü giryān z’ān kunem

Tā ki’t ezçeşm bedān pinhān kunem

(10) ben seni ğamlu ve ağlayıcı andan iderüm tā ki seni yaramazlaruñ gözünden (11)
şaklayum diyü şu vechle ki

⁶²⁴ “Sizin hepiniz çobandır, hepiniz raiyyetinden mesulsünüz.” (Konuk, *Mesnevī-i Şerif Şerhi*, C. 13: s. 163)

(4153) Beyt

Telḥ gerdānem zigamhā ḥūy-ı tu

(12) *Tā bigerded çeşm-i bed ezrūy-ı tu*

acı eylerüm gamlardan senüñ ḥūyuñı tā ki (13) yaramaz nazar senüñ yüzüñden dönsün diyü zīrā

(4154) Beyt

(14) *Ne tā şayyādī vü cūyā-yı menī*

Bende vü efgende-yi re'y-i menī

öyle (15) dükeliyle sen benüm şayyād u ṭālibüm olub benüm re'yimüñ bende vü efgendesi- (16) sin ya'nī öylesin ki

(4155) Beyt

Ḥīle endīşī ki dermen derresī

(17) *Derfirāk u custen-i men bīkesī*

ḥīle fikr idersin ki baña irişesin (18) benüm firāk u ṭalebümde bīkessin şöyle ki

(4156) Beyt

Çāre mīcūyed (19) pey-i men derd-i tu

Mişunüdem dūş āh-ı serd-i tu

çāre ṭaleb eyler (20) beni bulmağa senüñ derdüñ dün gice ben işitdüm senüñ şovıķ (21) āhuñı öyle olunca

(4157) Beyt

Men tuvānem hem ki bīñ intizār

Reh dihem (22) būnmāyemet rāh-ı güzār

ben ḳādirüm hem intizārsuz yol virüb (23) saña geçit semtin göstermege ya'nī benüm 'ināyet ü hidāyetümden ğayrı (24) bu rāhuñ geçidin göstermege kimesne ḳādir olmayub benüm zāt-ı 'ālī (25) şifātuma maḥşüş bu bir emr-i 'ināyet-i Yezdānī ve hidāyet-i şamedānīdür ki

(4158)(26) *Beyt*

Tā ez'in girdāb-ı devrān vārehī

Berser-i genc-i vişālem pā nehī

(27) anuñ sebebiyle ey bende vü efgende-yi maḥlaş bu devrān girdābından urtulub [321a] (1) vişālüm ḥazīnesi üzre ayak orsun ya'ni vüşül eli Allāhuñ arī-i (2) derd ü belā u mihnet ü faqr [u] siteme şabr u taḥammül ile getürmekdür ki “*Nūş bī (3) niş muḥālest u muḥālest ü muḥāl*”⁶²⁵ vafı üzre cān virmeyecek yolına (4) cānān ele girmez avli muḥaadur ki

(4159) *Beyt*

Līk şīrīn vü lezzāt-ı maar

(5) *Hest berendāze-yi renc-i saar*

līkin atluluk ve karārgaḥ lezzeti saar zaḥmet (6) ü miḥneti midārıncadur ki şüret-i i zāhirde daḥı görmez misin ki

(4160) *Beyt*

(7) *Ān geh ezşehr ü ziḥvişān ber ḥurī*

K'ez arībī renc ü miḥnethā berī

ol (8) zamānda şehrden ve ḥaşmlaruñdan yimiş yirsün ki arīblikden zaḥmet ü (9) miḥnetler iletesün ya'ni dünyā āḥiretüñ mişālidür didükleri vech üzre (10) şüret-i saarı 'ünvānından ma'na saarı şānını ıyās idüb (11) añla dimek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

Temsil-i gurīḥten-i mü'min ve bīşabrī-yi (12) ü derbelā beiztirāb ve bīkarārī-yi neḥūd ve dīger ḥavāyic dercūş-ı (13) dīg ve berdevīden tā bīrūn cehed

ol menba'ı feyz Ḥudā (14) ol dāver-i ḥikmet-i nemā ol mültecā ve murtażā ol pādişāh-ı cān 'aḥā (15) ol baḥr-i iḥsān u seḥā cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā kaddese sırrahu ḥazreti (16) bu sürḥ-i şerīfde mü'minüñ derdü belādan açub ıztırāb ile

⁶²⁵ “İki itikden sonra baş arımaması imkansızdır, imkansızdır, imkansızdır.”

şabrsuz- (17) luğ ve karārsuzluğ izhār idüğüne neḥūdı sār havāyic ile çömlekte
kaynar (18) iken cūş idüb taşra atılmadan ötüri bilüb çömlegüñ ağzına (19) berāber
geldigin temsīl idüb buyurlar ki

(4161) Beyt

Binger ender neḥūdī derdīg çün

(20) *Mīcehed bālā çü şud z'āteş zebün*

nazar eyle neḥūda çömlek içinde (21) nite yukaru şıçrar çünki āteşden zebün oldı
zīrā

(4162) Beyt

(22) *Her zamān neḥūd berāyed vaqt-i cūş*

Berser-i dīg ü berāred şad hurūş

(23) her zamān neḥūd kaynamağ vaqtinde yukaru çömlegüñ başı üzre gelüb (24)
lisān-ı ḥalle yüz dürlü feryād u figān eyler ki

(4163) Beyt

Ki çirā āteş (25) bemen dermīzenī

Çün ḥarīdī çun nigūnem mīkunī

ki niçün baña (26) urursun çünki beni şatun alduñ nite beni yigün bağt idersün diyü
(27) enīn ü iztırāb gösterdukda

(4164) Beyt

Mīzened keflīz kedbānū ki nī

[321b] (1) *Hoş bücūş u bermeceh āteş-künī*

ḥāne kadını kepçe ile urur ki (2) yok diyü hoş kayna şıçrama āteş urılmadan zīrā

(4165) Beyt

(3) *Z'ān necūşānem ki mekrūh-ı menī*

Belki tā girī tu zevğ ü çāşnī

(4) anuñ için kaynadırum ki benüm mekrūhumsun belki seni lezzet ü çāšnī (5)
tutasun diyü kaynadırum ey neḥūd diyüb seni kaynatmamam bā'is (6) ve bādī

(4166) Beyt

Tā ğidā gerdī biyāmīzī becān

Behr-i ḥ^vārī nīsbet īn imtiḥān

(7) tā ki sen ğidā olub cāna qarīşasun içündür saña bu imtiḥān (8) taḥkīrden ötüri
degüldür ey neḥūd diyüb

(4167) Beyt

Āb miḥurdī (9) bebustān sebz ü ter

Behr-i īn āteş budest ān ābhūr

sen yeşil (10) ve tāze olub bostānda şu içinde içdigün bu āteşden ötüri (11) olmuş idi
ol şu içmek diyüb izā kāne elzāhir kezalik ḥaḳīkat (12) emri beyāna sālīk olub
buyururlar ki

(4168) Beyt

Raḥmeteş sābīḳ (13) budest ezḳahr-ı z'ān

Tā zirāḥmet gerded ehl-i imtiḥān

(4169) [Beyt]

Raḥmeteş (14) berḳahr-ı ez'ān sābīḳ şudest

Tā ki sermāye-yi vücād āyed bedest

(15) Ḥazret-i ḥaḳkuñ raḥmeti ḳahrı üzre ol eclden sebḳat eylemiş idi (16) tā ki ehl-i
imtiḥān raḥmetden olalar diyü zīrā raḥmet-i Ḥazret-i Ḥudā ḳahr-ı ilāhī (17) üzre
anuñ sebḳat eyledüğü tā ki vücūd sermāyesi ele gelsün için (18) olub vücūd
sermāyesi ele geldükde lezzetler ve ni'metler iḥsān olunur

(4170) (19) Beyt

Z'ān ki bīlezzet nerūyed laḥm u pūst

Çün nerüyed çi gudâzed (20) *‘ışk u düst*

zîrâ lezzetsüz lahm u şahm u post hâşıl olmaz bu kerre (21) hâşıl olmaduça dostuñ
‘aşk u maħabbeti neyi eridür ahvâl çünki böyledür

(4171) (22) *Beyt*

Z’ân taķāzâ ger biyâyed kahrhâ

Tâ kunî îşâr ân sermâyerâ

(23) ol taķāzâ gerden kahr u belâlar gelür tâ ki ol lahm u şahm sermâyesün îşâr (24)
idesün

(4172) *Beyt*

Bâz luţf âyed berây-ı ‘özü-i ü

Ki bikerdî ğusl ü bercestî zicü

(25) girü luţf gelür anuñ ‘özünden ötüri ki ğusl itdün dereden (26) şıçraduñ diyü
ya‘nî “[Fe]inne me‘a’l-usri yusrâ” kavlı- kerîmi muķtezâsınca “Ba‘de’l-merâreti (27)
ħalâvet”⁶²⁶ emr-i mukarrer olub elbette luţf u kahr tiryâķ u zehr bu ‘alemde birbirin
[322a] (1) te‘ākub itmek üzre ħalk olduğundan

(4173) *Beyt*

Güyed ey neħüd çerîdî derbahâr

(2) *Renc-i mihmân-i tu şud nîküş dâr*

kedbânü neħüda ħıţâb idüb ey neħüd (3) sen bahârda otladuñ zaħmet saña misâfir
oldı anı eyü tut ya‘nî (4) mihmânı renc ü miħnet ü meşekķatden muztarib olub
şikâyet izhâr eyleme (5) anı hoş tut

(4174) *Beyt*

Tâ ki mihmân bâz gerded şükrsâz

(6) *Pîş-i şeh güyed zişâr-ı tu bâz*

⁶²⁶ “Acıdan sonra tatlılık”

tā ki misāfir girü dönsün hoşnud olub (7) şükr düzici olsun da sulţān öñünde senüñ
İşāruñı girü söylesün (8) ya‘nī derd ü miñnet ü elemi hoş gör ki Hāzret-i Hāķda
senden (9) hoşnudluk söylesinler

(4175) Beyt

Tā becāy-ı ni‘metet mün‘im resed

(10) *Cümle ni‘methā bered bertu ḥased*

tā ki senüñ ni‘metüñ yirine mün‘im gele irişe de (11) cem‘ī ni‘metler saña hased
eyleye meşelā

(4176) Beyt

Men Ḥalīlem tu püser pīş-i biçük

(12) *Ser binih innī erānī ezbeḥuk*

ben Ḥalīl ve sen püser Ḥalīl mānendi olub (13) bıçak öñüne baş ķo taḥķīķan ben seni
boğazlar gördüm bu beyt-i (14) kerīmüñ tafşīl ü taḥķīķi süre-yi Sāffātda “*Ḳāle yā
buneyye innī erā fi’l-menāmi* (15) *ennī ezbehuke*”⁶²⁷ “*Ḳāle [yā ebet]if‘al mā tu‘mer,
setecidunī inşā‘allāhu mine‘ş-şābirīn*”⁶²⁸ (16) burhān-ı kaç‘uñ tefsīrinden rüşen ü
‘ayāndur pes imdi

(4177) Beyt

(17) *Ser bepīş-i kaḥr nih dil berķarār*

Tā büberrem ḥalķet İsmā‘īlvār

(18) ķahruñ öñüne baş ķo gönül tārılığınmaksuz tā ki boğazuñı keseyüm (19) Hāzret-i
İsmā‘īl ‘aleyhisselām mānendi

(4178) Beyt

Ser büberrem līkin* (20) *īn ser ān serīst

K‘ezburīde kuşten ü murden berīst

⁶²⁷ “İbrahim ona, ‘Yavrum, ben rüyamda seni boğazladığımı gördüm.’ dedi” (Saffat 37/102)

⁶²⁸ “O da, ‘Babacığım, emrolunduğın şeyi yap. İnşallah beni sabredenlerden bulacaksın.’ dedi.” (Saffat 37/102)

baş (21) keseyüm ammā bu baş ol başdandır ki ayrılmış olmak ve ölmekten (22) beridür

(4179) Beyt

Lîk maḫşūd ezel-i teslîm-i tust

Ey müselmân (23) bâyedet teslîm cust

velîkin maḫşūd ezel senüñ teslîm (24) olmañdur ey müselmân teslîmiyyet arayub bulub teslîmlik (25) ele getürmek sana lâzımdur ya'nî ey ṭālib-i rāh-ı Hüdā ṭarîḫ-i faḫr-ı (26) Muḫammedide lecc ü 'inād u gāvḡā olmaz ṭarîḫ-i faḫr u fenādan feyzmend (27) olub hişşe alayım diyen 'aşık teslîm ü rızādan ayrılmason dimek [322b] (1) ola Vallāhu Te'ālā a'lem yine şadr-ı beyānına şürü' idüb kedbānū lisānından (2) buyururlar ki

(4180) Beyt

Ey neḫūd mīcūş ender ibtilā

Tā ne hestî vü ne ḫod māned turā

(3) ey neḫūd ibtilā içinde kayna tā ki sende ne varlık ve ne benlik ḫalsun (4) ey sālîk faḫr u fenāda derd ü elem ü zaḫmet ü şiddet çeküb izḫār (5) itmemek ile zindegānî eyle tā hestî ve enāniyyetden ḫalāş olasın zīrā

(4181) (6) Beyt

Ender ān bustān eger ḫandīdei'

Tu gül-i bustān-i cān u dīdei'

(7) eger ol bostānda güldüñ ise sen cān u göz bostānı gülisün (8) ey neḫūd diyüb ya'nî ey sālîk bostān-ı beşeriyyetde feraḫnāk (9) olduñ ise āteş-i faḫrde ḫaynaduḡuña aşlā ḡam ü elem çekme ki (10) sen cān bostānı gülisün

Naḫl-ı tu ḫayr-ı tu behr-i bostān-ı dīgerest

(11) Rîşe muḫkem derzemīn-i 'āriyet çenīn mekun⁶²⁹ mefhūmı üzre

⁶²⁹ “Senin hayrın, senin kökün başka bostanadır; kökünü başkasının yerine sabitleme.”

(4182) Beyt

(12) *Ger cüdā ezbāg [u] āb u gil şudī*

Loğma geştī ender ihyā āmedī

(13) eger ˆtobraˆk ve Şu bāgından ayru olduñ ise loğma olduñ ihyā (14) itmeklüğe geldüñ imdi

(4183) Beyt

Şev ğidā vü kuvvet ü endīşhā

(15) *Şīr būdī şīr şev derbīsehā*

ğidā olub fevt ü fikrler ol (16) sūd idüñ bīşelerde arslan ol ya‘nī dünyā ve ehl-i dünyā (17) ülfet ü Őoħbeti bostān-ı āb-ı gül olub anlardan ayrılıb (18) āteş faħr u felākunla ˆkaynadüğüne ey ˆtālib-i Őadık aşlā elem ü (19) ıztırāb çekme ki sen sūdlükden arslan olduñ ˆarıķat-ı (20) mīşezārında seyrān eyle buyurub taħķīķāt ü tedķīķāt (21) beyānına Őürü‘ idüb buyururlar ki

(4184) Beyt

Ezşifāteş rustei’ v’ allāh nūħust

(22) *Derşifāteş bāz rev çālāk u çüst*

ˆkasem ile beyān buyurub Őifā- (23) tından bitmişsin ibtidādan girü Őifātına çüst ü çālāk git (24) ya‘nī bu ‘ālem-i dünyāda aħlāk-ı ilāhī ile müteħalliķ olub ‘ālem-i beķāya (25) revāne ol ki ey Ādemīzāde

(4185) Beyt

Z’ebr ü ħurşīd u zigerdūn āmedī

(26) *Pes şudī evşāf u gerdūn berşudī*

bulutdan ve güneşden (27) ve gerdūndan geldüñ andan Őoñra evşāf olub gerdūn üzre [323a] (1) gitdüñ Őöyle

(4186) Beyt

Āmedī derşüret-i bārān u tāb

Mîrevî ender (2) şîfât-ı müsteṭâb

ḥarâret ve yağmur şüretinde gelüb şîfât-ı (3) müsteṭâb ile gidersin yaʿnî

(4187) Beyt

Cüzv-i şîd u ebr u encümhâ budî

(4) Nefs ü fiʿl ü ḳavl ü fikrethâ şudî

güneş ve bulut ve yıldızların (5) nefis ü fiʿl ü ḳavl ü fikretler olduñ yaʿnî pâyeler ḳatʿ idüb mertebe- (6) lere nâʿil olduñ zîrâ

(4188) Beyt

Hestî-yi ḥayvân şud ezmerg-i nebât

(7) Râst âmed uḳtulünî yâ şîḳât

nebâtuñ merginden ḥayvânuñ (8) varlığı oldu *uḳtulünî yâ şîḳât* ḳavl-i şerîfi ṭoĝru geldi yaʿnî (9) beyânuñ efnâ-yı vücüd eylemesinden ḥayât-ı ḥayvân ḥâsıl oldu pes (10) öyle olunca *uḳtulünî yâ şîḳât* fevti râst ü dürüst geldi ki

(4189) Beyt

(11) Çün çünin bürdist mârâ baʿde mât

Râst âmed inne fîḳatlı ḥayât

(12) çünki buncılayın bir eylemek vardur bize mâtđan şoñra *inne fîḳatlı ḥayât* (13) ḳavl-i dürerbârî râst ü dürüst geldi ki emr taḥḳîḳan ol ḳavl-ı şerîf (14) mücebincedür zîrâ

(4190) Beyt

ḳavl ü fiʿl ü şıdḳ şud ḳuvvet-i melek

(15) Tâ bedîn miʿrâc şud sūy-ı felek

fiʿl ü ḳavl şıdḳ oldu melek ḳuvveti (16) tâ ki bu miʿrâc ile felek cānibine gitdi yaʿnî melâʾikenüñ ĝıdâsı ṭâʿat u (17) tesbîḥ ü taḳdîs olduĝından eflâk ṭarafına rücûʿ iderler

(4191) Beyt

(18) Ān çünan kʿân ṭuʿme şud ḳuvvet beşer

Ezcemādī berşud u şud cānver

(19) ancılayın ki ol tu‘me beşere kuvvet oldı cemādlıqdan yukarı geldi cānver (20) oldı ya‘nī tu‘me cemād bir nesne iken insāna kuvvet olub kuvvet sem‘ (21) ü basar u nazar olub cānver menzilin buldı kezalik tesbīh ü taqdīs (22) kuvvet-i melā‘ike olub nūr olur da semāya ‘urūc eyler

(4192) Beyt

(23) *Īn suhanrā tereceme-yi pehnāverī*

Güfte āyed dermakām-ı dīgerī

bu söze (24) bir yaşsu ve inlü geniş tereceme söylenilmiş gelür bir gayrı maqāmda hazret-i (25) velī-yi kerīm tālibān-ı rāh-ı ilāhī olan ‘āşıkāne ey şādīkān bu kelimāt-ı (26) cānfezāyı kemā yenbağī beyān u tavzīh itmek lāzımdur tā ki rāst u (27) dürüst fehmlina velākin bu maqāmı bir gayrı maqāmda tafşıl ü tavzīh ider ol [323b] (1) maqāmdan müstefid olursuz dimek ola zīrā

(4193) Beyt

Kārvān dā‘im zigerdūn mīresed

(2) *Tā ticāret mīkuned vāmīreved*

kārvān dā‘imā gerdūndan gelüb ve bu ‘ālem-i (3) dünyāda metā‘ āhīret için ticāret idüb girü giderler öyle olunca

(4194)(4) Beyt

Pes birev şīrīn ü hoş bāihītiyār

Nī betelhī vü kerāhet düzdvār

(5) pes imdi ey sālīk bu ‘alemden ‘ālem-i bekāya mevt ihtiyārı ile tatlu (6) ve şīrīn yūri yoḥsa kerāhet ve acılıq ile hırsuz gibi gitme ya‘nī (7) “Çünkü tav‘ān lā neşud kerhen besist”⁶³⁰ mefhūmunca ā‘lem-i āhīrete kahr u gāzab- (8) ı Hāḫ Te‘alā ile

⁶³⁰ “Çünkü kendi isteğiyle yok olmadı, istemeyerek yok oldu.”

gitmemeye sa‘y eyle de “*Mūtū kable ente mūtū*” aḥadīs maşḥūbınca (9) ‘amele sa‘y eyle zīrā

(4195) Beyt

Z’ān ḥadīs-i telḥ mīgūyem turā

(10) *Tā zitelḥihā fūrū şūyem turā*

ol ecluden saña acı söz söylerüm tā ki seni (11) acılıktan aşağı yaykayum ya‘nī saña telḥ gū olduḡuñ bā‘işi seni (12) telḥlik mertebesinden ḥalāş idüb mertebe-yi lezzet ü halāvete iletmek (13) içündür ey ṭālib meşelā

(4196) Beyt

Z’āb-ı serd engūr-ı efsürde rehed

(14) *Serdī vü efsürdegī bīrūn nihed*

şovıḳ şudan toñmış üzüm (15) kırtulur şovıḳluḡı ve toñmaḳluḡı taşra ḳor ya‘nī toñmış üzüm şovıḳ (16) şu ile yaykandıḳda anuñ toñı cevrilüb laṭif ü ra‘nā vü tāze vü ter (17) olduḡı gibi

(4197) Beyt

Tu zitelḥī çün ki dil pürḥūn şevī

Pes zitelḥihā (18) *heme bīrūn şevī*

sen daḡı ey ṭālib acılıktan çünki gönlüñ (19) ḳan ile tolmış olusun andan soñra cem‘ī acılıḳlar taşra (20) olursun ya‘nī bildüklerüñ unudub merd-i kāmile ‘ilā şarṭü’ṭ-ṭariḳe (21) teslīm olub “*kelmeyyiti fī yedi’l-ğassāli*” mertebesine varub şabr u (22) taḥammül ele getürüb mālīk-i rızā olduḡda cem‘ī aḥlāk-ı mezmüm u ma‘dūda- (23) dan ḥalāş olub “*Tehallakū biaḥlakullāh*” mazmūnından ḥişşedār olub (24) dārında selāmet taḥşīl itmişlerden olursun dimeḳ ola Vallāhu Te‘ālā (25) a‘lem ü aḥkam

Temsīl-i şābir şuden-i mü’min çün bersırr ve menfa‘at-i (26) belā vāḳıf şeved

ol sulṭān-ı ḥaḳīḳat-ı beyān ve ol pādişāh-ı (27) taḥḳīḳ-i ‘ayān cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazreti bu sūrḥ-i [324a] (1) şerīfde mü‘min-i müveḥḥid

belānuñ sırr u menfe‘atine vākıf olduĝda ŧābir (2) olduĝı aĝvālũñ temŧilũñ iĝŧān ü
‘ināyet idüb buyururlar ki

(4198) Beyt

(3) *Seg ŧikārĩ nĩst ūrā ŧavķ nĩst*

Ĥām [u] nācũŧĩde cüz bĩzevķ nĩst

(4) köpek ŧikāra mensüb degüldür aña ħilta yoĝdur ħig ve kaynamamıŧ zevķsüz- (5)
lıĝdan ĝayrı yoĝdur ya‘nĩ kelb ĝayr mu‘allimũñ boĝazında ħiltası olmadıĝı (6) gibi
miĝnet ü derd ü sülük ħeküb görmeyen yādigāruñ daĝı zevķi (7) yoĝdur ol bā‘iŧden

(4199) Beyt

Guft neĝüd ħün ħünĩnest ey sitiĩ

(8) *Ĥoŧ bũcũŧem yāriyem diĝ rāŧĩ*

neĝüd bānũya ħiĝāb idüb lisān (9) ħālıle ey ħadın ħünki aĝvāl böyledür beni ħoŧ
ħaynad ve baña toĝru- (10) luĝda dostluĝ eyle diyüb

(4200) Beyt

Tu der‘ĩn cũŧiŧ ħü mi‘mār-ı menĩ

(11) *Kefħelĩzem zen ki bes ħoŧ mĩzenĩ*

sen bu ħaynamada ħünki benüm mi‘mār- (12) sın baña keħe ur ki laĝĩf ve ŧĩrĩn
urursun beni keħe ile urub (13) ħahr itdigũñden aŧlā müte‘ellim olmam diyüb

(4201) Beyt

Hemħü pĩlem berserem zen (14) zaĝm u dāĝ

Tā nebĩnem ħvāb Ĥĩndũŧān u bāĝ

fĩl gibiyüm benüm baŧum (15) üzerine zaĝm u dāĝ urma tā görmeyem Ĥĩndũŧān ve
bāĝ dũŧini de

(4202)(16) Beyt

Tā ki ħodrā derdihem dercũŧ men

Tā rehĩ yābem derān āĝũŧ men

(17) t̄a ki kendümi ben kaynadmağa virem ola ki ol kucağa bir yol bulaydum dir (18)
ya'nī mü'min-i s̄alik belā vü şiddetüñ seni t̄uyduğda mürebbī-yi k̄amil (19) ey
kerīmkār-ı vefā baña fil zaħm ve dagın başum üzerine ur ki ehl-i dünyā (20)
mu'āşeretı h̄atırası h̄atırıma gelmeyüb kendümi fakr u kanā'at u rızā (21)
kazgānında kaynamağa virüb ola ki 'ālem-i haqīkatden neşe'yāb olayum (22) demek
ola Vallāhu Te'ālā a'lem ki

(4203) Beyt

Z'ān ki insān derġinā t̄āġī şeved

(23) Hemçü pīl-i h̄vābbīn bāġī şeved

zīrā insān devlet ü 'izzet-i dünyā (24) içinde günāhkār ve azgün olur düş görıcı fīl
gibi 'āşī (25) ve muhālif olub yaramaz olur zīrā

(4204) Beyt

Pīl çün derh̄vāb bīned Hindrā

(26) Pīlbānrā neşneved āred degā

fīl düşünde çünki Hindüstān diyārın (27) görür fīlciyi diñlemez azgün yukaru
getürüb filbāna āşī olur [324b] (1) kezalik mürīd-i nāqābil ve hevā vü heves ü
ārzūsından geçmeyen 'āqıl ehl-i (2) dünyā şöhetlerinden ne anlarla mu'āşeretleri
fikretlerinden hevāya t̄abi' olub mürebbī-yi (3) k̄amilüñ pend ü dilpezīrinden
gürīzān ehl-i hevā ve ehl-i dünyā t̄arafına p̄yān olduklarından (4) 'işyān u tuġyān
idüb mürebbīlerine cefā vü sitem itmiş olduklarından (5) bāb-ı feyz ü kerem
anlaruñ r̄yına mesdūr olub t̄arīķ-i sitem güşāde (6) olması emr-i muqarrer olub
h̄acet-i tafşīl ü beyān degüldür

'Özr guften-i (7) kedbānū bāneħūd ve hikmet-i dercūş dāşten-i kedbānū neħūdrā

(8) ol sultān-ı selāṭīn-i 'azīm ve ol dāver-i evliyā-yı kiram (9) cenāb-ı Ĥazret-i
Mevlānā quddise sırrahu ĥazreti bu sūrḥ-i şerīfde kedbānūñuñ (10) neħūda 'azar
eyleyüb ve anı kaynamada tutduġunuñ hikmetin beyān idüb (11) buyururlar ki

(4205) Beyt

Ān siti gūyed verā ki piş ez'in

Men çü tu bûdem (12) *zieczā-yı zemîn*

ol kadın neḥūda ḥiṭāb idüb dir ki ey kör (13) bundan evvel ya'nî şüret olmadan ben sencileyin yirüñ (14) icrāsından idüm andan soñra

(4206) Beyt

Çün bünüşidem cihād-ı āzeri

(15) *Pes pezirā geştem ü ender ħuri*

çünkü içdüm āteşüñ cengini andan (16) maḳbûl olub inmege lāyık oldum ya'nî nefsi aḥlāk-ı zemīmeden (17) idüb ḥüsn-i ḥulḳ taḥşilinden soñra dehān mevte loḳma olmağa (18) isti'dād ḥāşıl olur zīrā kedbānū neḥūda aḥvāl beyān idüb (19) ey neḥūd ben

(4207) Beyt

Müddetī cüşideem ender zemen

Müddetī dīger (20) *derün-ı dīg-i ten*

bir zamān zamān içinde ḳaynamış idüm bir zamān (21) daḥı ten çömlegi içinde ḳaynayub

(4208) Beyt

Z'in dü cüşiş ḳuvvet-i ħishā şudem

(22) *Rūḥ geştem pes turā ustā şudem*

bu iki ḳaynamadan ḥislerüñ ḳuvveti (23) oldum andan soñra rūḥ olub saña ūstā oldum ey neḥūd diyüb

(4209) (24) Beyt

Dercemādī guftemī z'ān mīdevī

Tā şevī 'ilm ü şifāt-ı ma'nevī

(25) cemādlikda dir idüm andan ötürü yilersin tā ki ‘ilm ü şifāt-ı ma‘nevī (26) olsun zîrā

(4210) Beyt

Çün şudem men rūḥ pes bār-ı diger

(27) *Cüş-ı dīger kun zihayvānī guzer*

ben rūḥ olduğdan sonra bir kerre daḥı [325a] (1) bir ğayrı kaynamaklık idüb ḥayvānlikdan geç ya‘nī ey ṭālib mertebe-yi insānı (2) ele getirüb ādem olusun yoḥsa ādemiyyet ü erzān ele gelür kıyās (3) itmeyüb

Īn ki tu bebīnī ne heme merdumend

Bişterīn ğāv u ḥar-i bīdümend⁶³¹

(4) mefhūmunca sözi insān olur ammā özi insān olmaz nüktesin ḥāṭır- (5) nişān idüb her şūret-i insānda gördüğüne şarılma ādemiyyāne olduğımı (6) fehm it andan sonra

(4211) Beyt

EzḤudā miḥ^vāh tā z’in nüktehā

Dernelāğzī⁽⁷⁾ vü resī tā müntehā

Ḥāzret-i Allāhdan iste ola ki bu nükteleden sürcmeye- (8) sin daḥı nihāyete irişesin

(4212) Beyt

Z’ān ki ezḤur’ān besī ğümreh şudend

(9) *Z’ān resen ḳavmī derūn-ı çeh şudend*

zîrā ki Ḥāzret-i Ḥur’āndan çok kimesne- (10) ler yol zāyi‘ itmiş oldılar ol ipden bir ğürūḥ ḳavm ḳuyu içine gitdiler (11) “Yuḍıllu bihī keşīrā ve yehdī bihī keşīrā”⁶³² manṭūḳ-ı kerīmi mücebince kitāb-ı Meşnevī-yi (12) ḥikmetḳırān daḥı mağz-ı Ḥāzret-i Ḥur’ān olduğından gice gündüz ey ṭālib-i (13) bīḳān niyāz u temennā vü tazarru‘ ile sūzān olub ḥulūş ile Meşnevī- (14) ḥ^vān ol tā ki saña ma‘nā-yı feyz-i

⁶³¹ “Bu gördüklerin hepsi insan değil çoğu eşek, inek ve kuyruksuz hayvanlardır.”

⁶³² “(Allah) onunla birçoklarını saptırır, birçoklarını da doğru yola iletir.” (Bakara 2/26)

ihsānı kemā yenbağī nümāyān olub (15) bu ḥabl-i metīn ü ‘urvetü’l-vüskāyı dīden-i
āsmāna şu‘ūd idüb çāh-ı (16) miḥnet ve derd itmeyesün zīrā

(4213) Beyt

Mer resenrā nīst cürmī ey ‘anūd

(17) Çün turā sevdā-yı ser bālā nebūd

ipūñ şuçı yokdur ey ‘inād idici çünki (18) seniñ yukarı çıkmak sevdān olmadı ya‘nī
ey ‘anūd ḥabl-ı dīn olan (19) kitāb-ı kerīmūñ cürmi yokdur ki ḥable teşebbüs idüb
bālāya şu‘ūd ideyüm (20) ve beni ḥabl-ı bālāya ulaştırur līkin ḥabl yapışub çāh-ı
bālāya gidene (21) ḥabl ne çāre itsün aşağı giden müteşebbis-i dehān-ı ḥayyāt (22) ve
‘afā rabbehu düşmek muḳarrer ü muḥaḳḳak olduğu ehline rüşen ü ‘ayān (23) olub
ḥācet beyān degüldür

Bākī-yi kışşā-yı mihmān-ı ān mescid-i (24) mihmānküş ve sebāt u şıdk-ı ü

ol nūr-ı ‘ayn-ı aşfiyā (25) ve binīş-i çeşm-i evliya ve ol güzīde-yi bārgāh-ı ḳurb-ı
Ḥazret-i Ḥudā cenāb-ı (26) ḥazret-i ḥudāvendigār Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazreti
bu sürḥ-i şerīfde (27) ol mescid-i mihmānküşe gelen mihmānuñ kışşasınunı bākīyesin
ve ol [325b] (1) mihmānuñ sebāt u şıdk u ḥulūş beyān idüb buyururlar ki

(4214) Beyt

(2) Ān ġarīb-i şehri ser-i bālā taleb

Guft miḥuspem der’īn mescid beşeb

(3) ol i‘lā taleb idici ser şehri ġarīb-i bu mescid içinde gice ile yatub (4) uyurum didi
ve mescide ḥiṭāb idüb

(4215) Beyt

Mescidā ger Kerbelā-yı men şevī

(5) Ka‘be-yi ḥācet revā-yı men şevī

ey mescid eger benüm Kerbelām olur iseñ (6) ḥacet bitürici Ka‘bem olursun ki

(4216) Beyt

Hîn merā bugzār ey bugzidedār

(7) *Tā resen bāzī kunem Manşūrvār*

ey arundurulmuş dār beni ço tā ki (8) Manşūr mānendi resenbāzlık eyleyeyüm ya'nī
ey nām şāhibi mescid beni kabūl (9) eyle senūñ bir gice mihmānuñ olub Manşūrvār
hünerlerimi nümāyān eyleyeyüm (10) diyüb mescidden koma iltifāt idüb yā ehl-i
mescid

(4217) *Beyt*

(11) *Ger şudīd ender naşīhat Cebre'īl*

Mīneh Vāhed gavs derāteş Halīl

(12) eger siz baña naşīhat itmede Cibrīl olsañuz Hāzret-i Halīl āteşde andan (13)
meded ve yardım istemeduğı gibi ben dağı sizden naşīhat ve iyilik istemem ki (14)
Hāzret-i Halīl 'aleyhisselām Cibrīl emīne hitāb idüb

(4218) *Beyt*

(15) *Cebre'īlā rev ki men efrūhte*

Bihterem çün 'ūd u 'anber sūhte

ey (16) Cibrīl yūri ki ben yalınlanmış eyüyüm 'ūd u 'anber mānendi yanmış olam (17)
diyüb

(4219) *Beyt*

Cebre'īlā ger çı yārī mīkuni

Çun berāzer pās dārī mīkuni

(18) ey Hāzret-i Cibrīl egerçi yār ü yārlik idersin qarındaş gibi baña himāyet (19) ü
şiyānet idersün velīkin

(4220) *Beyt*

Ey birāder men berāzer çāpükem

(20) *Men ne ān cānem ki gerdem bīş ü kem*

ey birāder ben āteşde cüst (21) ü çāpükem ben ol cān degülüm ki ziyāde ve noķşān
ķabül idem şöyle ki

(4221) (22) *Beyt*

Cān-ı hayvānī fezāyed ez‘alef

Āteşī būd u çü heyzüm şud telef

(23) cān hayvānı ‘alefden artar ol bir āteş idi odun gibi oldı (24) öyle olunca

(4222) *Beyt*

Ger negeştī heyzüm ü müsmīr budī

Tā ebed ma‘mūr u hem ‘āmir budī

(25) eger ol odun olmaydı mīve virici olub ebede degin ma‘mūr u (26) ‘āmir olurdu
zīrā ey tālib-i şırāt-ı müstakīm

(4223) *Beyt*

(27) *Bād-ı sāzānest īn āteş bedān*

Pertev-i āteş buved nī ‘ayn-ı ān

sen bu ‘ālem-i [326a] (1) dünyāda olan āteşi yakıcı bil ki āteşüñ pertevdür yoħsa
‘ayn-ı āteş (2) degüldür

(4224) *Beyt*

‘Ayn-ı āteş deresīr āmed yakīn

Pertev ü sāye-yi veyest ender zemīn

(3) ‘ayn-ı āteş taħķīķ eşīr degüldi anuñ pertev ü sāyesidür yir üzre olan (4) āteş ya‘nī
āteş-i dünyā ‘ayn-ı āteş olmayub pertev ü sāye mānendi ol- (5) dığından

(4225) *Beyt*

Lācerem pertev nepāyed z’iztırāb

Sūy-i ma‘den bāz mīgerded şitāb

(6) ol eclden pertev iztırābından pāyidār ķalmaz ma‘den aşlısı ķarafına girü (7) ivedi
idüb gider meşelā

(4226) Beyt

Ķāmet-i tu berķarār āmed besāz

(8) *Sāyeet kūteh demī yek dem dirāz*

senüñ ķāmetüñ karār üzre düz- (9) ilmiş geldi gölgeñ bir zamān kıŗa virdüm uzun
yaʿnī ķāmetüñ (10) berķarār sāyeñ kūteh ü dıraz olduğı bīsābit olduğına āsār olmışdur

(4227) Beyt

(11) *Zʿān ki derpertev neyābed kes sebat*

ʿAkshā vāgeŗt sūy-i ümmehāt

(12) zīrā pertevde kimse sebat bulmaz ʿaksler ümmehāt tarafına girü düzdi (13) yaʿnī
her nesne ki ʿaks ü pertev ol bīsebat ve bīķarārdur (14) öyle olunca

(4228) Beyt

Hīn dehān berbend ü fitne leb guŗād

Ħuŗk ār (15) *Allāhu aʿlem biʿr-reŗād*

ŗaķın ağız bağla fitne ũdaķ açdı ķuru (16) getir ħazret-i bārī reŗāda aʿlemdür yaʿnī
yā Ħazret-i Mevlānā (17) āb-ı ħayāt maʿnāyı āŗķāre cārī itdürmeyüb ũret-i kıŗsāyı
(18) beyān eyle dimek ola Vallāhu Teʿālā aʿlem

Zıkr-i ħayāl-i bed endīŗiden-i (19) **ķāŗır fehmāt**

ol sultān-ı evliyā ve ol sālār-ı etķiyā (20) maķbül-ı ķurb-ı kibriyā cenāb-ı Ħazret-i
Mevlānā ķuddise sırrahu ħazreti (21) bu sürĦ-i ũerīfde ķāŗır fehmālaruñ yaramaz
fıkr itdüklerin beyān idüb (22) buyurlar ki

(4229) Beyt

Pīŗ ezān kʿin kıŗŗā tā maĦlaŗ resed

(23) *Dūd gendī āmed ezehl-i ħased*

andan evvelki bu kıŗŗā tā ki maĦlaŗa (24) iriŗdi duĦān ve ķoķu geldi ehl-i ħasedden
yaʿnī bu kıŗŗa-yı pürĦissenüñ (25) itmāmından muķaddem ehl-i ħased tarafından bir

tüten ü rāyiḥa āşkäre oldı (26) ya‘nī münkirān u mu‘ānidāndan lağv u bīma‘nā dīn ü
īmānlarına mażīr kelimāt (27) şādır oldı dimek ola ki

(4230) Beyt

Men nemirencem ez 'in līkin leked

[326b] (1) *Ḥāṭır-ı sāde dilirā pey kuned*

ben incinmem bundan ammā depme sāde dil (2) ṭālib-i çāresüzüñ ḥāṭırın siñirler
ya‘nī münkirān u mu‘ānidānuñ bed (3) girdārlarından zuhūr iden bedgüftlerine ta‘n
u teşnī^c ü zemm ü fedḥ (4) olan tarz u reftārlarına ben kendü zāt-ı pākümde aşlā
müte‘ellüm olmayub (5) līkin sāde dil ṭālibānuñ i‘tikādlarına ḥalel gelmesün içün (6)
“Mā hüve’l-merāmi”⁶³³ beyān ider ki

(4231) Beyt

Hoş beyān kerd ān Ḥakīm-i Ğaznevī

(7) *Behr-i maḥcūbān mişāl-i ma‘nevī*

Ḥakīm-i Ğaznevī ḥāzretleri ḳuddise sirrahu ve rızāu (8) llāhu Te‘ālā ‘anh
maḥcūblardan ötüri mişāl-ı ma‘nevī zıkr idüb laṭīf (9) ü şīrīn edā vü beyān
buyurmuşlardur beyān buyurduḳları bu iki beyt-i (10) dilpesend ola Alālhu Te‘ālā
a‘lem yāḥūd ma‘nāları olub ḥāzret-i sulṭān (11) ṭarīkat-ı naẓmile edā buyurmuş
olalar

(4232) Beyt

Ki ziḲur’an ger nebīned ğayr-i ḳāl

(12) *Īn ‘aceb nebved ziaşḥāb-ı dalāl*

(4233) [Beyt]

K’ezsuā‘-i āftāb-ı pürzinūr

(13) *Ğayr-i germī mīnebāyed çeşm-i kūr*

⁶³³ “Benim isteğim şu şeydir.”

ki H azret-i K ur an eger elf z u (14) h ur f u kelim tdan  ayrı nesne g rmez ise bu  aceb deg ld r (15) a h b-ı d l ldan z r  ehl-i d l let n mi al-i h ricisi b yled r ki (16) me el  n r ile  olu g ne  n Őu a    pertevinden ıssılıkdan (17)  ayrı g rmez g re  g zi ya n  Őu a -ı afit b pertev b şından (18) a m nu  g zi h r retten  ayrı fehm   iz an eylemediği gibi a m  dil n (19) da ı  e m-i ba ireti H azret-i K ur andan k ldan  ayrı m Ő hede eyleme (20)  acayib    ar b deg ld r  yle olunca

(4234) Beyt

H rba i n g h ez ar h neyi 

(21) *Ser b r n  verd   n  a neyi *

bir n m n sib ve n end m-ı n s z (22) k r a suzdan bir e ek  amından bir  a ne gibi ba   a ra  ıkardı (23) ya n  bir b hay -yı b  sl b zam n-ı d r zlik id b

(4235) Beyt

(24) *K in su an pestest ya n  Me nev *

Kı sa-yı peyg berest u peyrev 

(25) ki bu s z al aklıkdur ya n  me nev  kelim tı peyg ber kı sas  ve peyg ber ardınca (26) gitmek k r  i  n manz m ve melf z bir kit bdur yo sa

(4236) Beyt

(27) *N st z kr-i ba s u esr r-ı b lend*

Ki dev nend evliy   n s  semend

(4237) [327a] (1) [Beyt]

Ezma am t-ı tebett l t  fen 

P ye p ye t  m l k t-ı H d 

(4238) [Beyt]

Şerh   h dd-i (3) her ma am u menzil 

Ki beper z'ü berpered şāhib dilī

yüce esrār (4) bahşi degeri degüldür ki evliyā ol ʔarafa at sürsün şöyle ki (5) tebettül maḳāmātından pāye-yi mülākāt-ı Ḥazret-i Ḥudāya degin her maḳām (6) u menzilün hadd u şerhi yok ki bir gönül şāhibi kanad ile andan yukarı (7) uçsun bu beyt-i evc-i şerif ʔaʕān lisānından ola ki yaʕnī ʔaʕāne-yi (8) ḳabāḫat meʕab bu kitāb-ı Meşnevī ḳaşuş u ḫikāyetdür bir zıkr ü bahş (9) ʕarīş ü ʕamīḳ degüldür ki anda evliyāt [u] enbiyāda mülākāt-ı Ḥudāya (10) degin her maḳām u menzilün hadd u şerhi beyān olunmaḳ lāzım ve ʕaleʔt- (11) tertīb zıkr olunmaḳ mühim idi ki ḫattā evliyā aña meşgöl olub (12) añunla ḳurb-ı bārgāh-ı ʔizzete giderler diyü ol beyhüde gū-yı bīmaʕnā-yı ḳaşır fehm (13) ve noḳşān izʕān ve lāşey-i maʕarifet daḫl u ʔaʕarruz itmekle cevāb-ı (14) bāşavāb inʕām u iḫsān eyleyüb buyururlar ki

(4239) Beyt

Çün kitābullāh biyāmed hem berān

Īn çünin ʔaʕne zedend ān kāfirān

(15) kitābullāhda geldiği zamānda anuñ üzerine buncılayın ʔaʕne urdılar (16) ol kāfirler böyle diyü

(4240) Beyt

Ki esāṡirest efsāne-yi nejend

(17) Nīst tāʕmīḳī vü taḫḳīḳī bülend

ki bu Ḳurʕān eşaṡir ü könhe (18) maşāllardur diyüb taʕmīḳ ü taḫḳīḳ bülend degüldür dirler şöyle ki

(4241) Beyt

(19) Kūzekān-ı ḫurd fehmeş mīkunend

Nīst cüz emr-i pesend ü nāpesend

(20) ufaḳ uşāḳlara ol Ḳurʕānı añlarlar emr-i pesend ve nāpesend gayrı (21) degüldür diyüb

(4242) *Beyt*

Zıkr-i Yūsuf zıkr-i zülf-i pürhameş

(22) *Zıkr-i Ya'qūb u Züleyhā vü gameş*

(4243) [*Beyt*]

Zāhirest ü her kesī pey mībered

(23) *Kū beyān ki güm şevved dervey hıred*

Hzret-i Yūsufuñ zıkrı büklüm büklüm (24) zülfünüñ zıkrı ve Ya'qūbuñ zıkrı ve Züleyhānuñ derd ü gamı āşkāredür (25) dağı her kes iz iletür kanı ol beyān ki 'aql anuñ idrāk [u] (26) iz'ānında zāyi' ola ya'nī küffār-ı bedgirdār Hzret-i Qur'an-ı Kerīm- (27) ü'ş-şānuñ kadar ü kıymetin añlayub bilmeyüb Hzret-i Qur'anuñ [327b] (1) haqıkatde böyle kelimāt-ı nāsezā edā eyledüklerinden hāzret-i vācibü'l-vücūd-ı (2) kerīm ü tevānā-yı Hudā

(4244) *Beyt*

Guft eger āsān numāyed in betu

(3) *In çünin āsān yekī sūre bügü*

buyurdı ki eger āsān görünür (4) ise bu saña buncılayın āsān bir sūre söyle andan gayrı

(4245)(5) *Beyt*

Cinn-i tān u ins-i tān u ehl-i kār

Gū yekī āyet ez'ın āsān biyār

(6) sizüñ cinnileriñüz ve insileriñüz ve kār ehilleriñüz şöyle ki bu āsāndan (7) bir āyet getir ya'nī kāfirān bu āsān didügiñüz Qur'āndan cins-i (8) cinn ü ins bir yirde cem' olub bir sūre veyāhūd bir āyet-i ebeden (9) ve icādetine hezārān sa'y u gūşiş eyleseler kādir degüllerdür diyü (10) emr ü fermān buyurılıb kezalik hāzret-i Meşnevī-yi kerīm dehālleri dağı (11) bu tevbiğ ve tevbihüñ tahtına dāhillerdür ve

ol münkirān u mu‘ānidān anuñ (12) ḥazret-i Meşnevī-yi kerīme daḥl eyledükleri ḥazret-i ḥudāvendigāruñ ḳuddise sırrahu (13) ve raḍiyallāhu te‘ālā ‘anh vāriş-i kāmīl ḥazret-i peygamberi olduklarına (14) işbāt ü dālldur ki kāfirler ḥazret-i Qur’āna esātirü’l-evvelīn didükleri (15) gibi münkirler ḥazret-i Meşnevīye esātir ü efsāne didükleri ḥazret-i (16) Meşnevī mağz-ı Qurān celīlü’ş-şān ve āb-ı ḥayāt-ı şadıkān teşne-yi (17) lebān oldığındandır nitekim beyt-i hidāyet-i iḥsānuñ ma‘nā-yı dūrer (18) bārī sūre-yi İsrā’īlīde olan bu āyet-i kerīmenüñ tefsīr-i feyz-i (19) iḥsānından nümāyāndur ḳavlıhü Te‘ālā “*Ḳul le’in icteme‘ati’l-insu ve’l-cinnu* (20) *‘alā en ye’tū bimislī hāze’l-ḳur’āni lā ye’tūne bimislīhī ve lev kāne ba‘duhum* (21) *liba‘din zahīrā*”⁶³⁴

Tefsīr-i ĩn ḥaber Muştafā ‘aleysi’s-selām ki inne lilKur’āni (22) zahrun ve baṭnun ve libaṭnihi baṭnun ilāseb‘atin abṭunin

ol pādīşāh-ı (23) şāhib-i ṭarīḳat ve ol sulṭān-ı mülk-i ḥaḳīḳat cenāb-ı (24) ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazreti bu sürḥ-i şerīfde ḥazret-i peygamber (25) şallallāhu te‘ālā ‘alehisselām ḥazretlerininüñ “*İnne lilKur’ān zahren u baṭnun* (26) *ve libaṭnihi baṭnun ilāseb‘ati abṭunin*” buyurdıkları şerīfün tefsīr-i ḥayāt (27) iḥsānın beyān idüb buyururlar ki

(4246) Beyt

Ḥarf-i Qur’anrā* [328a] (1) *bidān ki zāhirīst

Zīr-i zāhir bāṭinī bes kāhirīst

Ḥazret-i (2) Qur’ān ḥarfinüñ bil ki bir zāhiri vardır ol zāhirinüñ altında (3) ziyāde zāhir bir bāṭını olub ol bāṭınun bir bāṭını daḥı vardır ki

(4247) (4) Beyt

Zīr-i ān bāṭın yekī baṭn-ı sivüm

Ki der’ū gereded ḥiredhā cümle güm

⁶³⁴ “De ki: Yemin ederim eğer İns ü Cinn bu Kur'anın mislini getirmek üzere toplansalar bir mislini getiremezler, birbirlerine zahir de olsalar.” (İsra 17/88)

(5) ol bāṭın altında üçüncü bir baṭn vardır ki anuñ içinde cem‘ī ‘uḳūl (6) zāyi‘ olur andan soñra

(4248) Beyt

Baṭn-ı çārum ezñübī ḥod kes nedīd

(7) Cüz Ḥudā-yı bīnazīr ü bīnedīd

dördüncü baṭnını Ḥazret-i Ḳur‘āndan (8) ḥod anı kimesne görmedi şübhe ve bīnazīr bārī Te‘ālā ḥazretinden (9) ğayrı ya‘nī baṭn-ı rābi‘ Ḥazret-i Ḳur‘āna ‘ilmullāhdan ğayrı ifrād-ı ifrīde- (10) den kimesne maḥrem olmadı öyle olunca

(4249) Beyt

Tu ziḲur‘ān ey püser zāhir mebīn

(11) Dīv Ādemrā nebīned cüz ki ṭīn

sen ey oğul Ḥazret-i Ḳur‘ānuñ (12) zāhirin görme şeyṭān Ādemi ṭobraḳdan ğayrı görmez ya‘nī Ḥazret-i (13) Ḳu‘r‘ān-ı ‘azīmü’ş-şānı ancak şüret-i ḥurūf u elfāz ile görmege kaşr (14) u ḥaşr itme zīrā öyle görmek şeyṭānuñ ebū’l-beşerden ṭīn- (15) dan ğayrı görmedigine mümāsil olur zīrā

(4250) Beyt

Zāhir-i Ḳur‘ān çü şahş-ı Ādemīst

(16) Ki nuḳūşeş zāhir ü cāneş ḥafīst

Ḥazret-i Ḳur‘ānuñ zāhiri (17) Ādemīzādenüñ şahşı mānendidür ki naḳşları zāhir ve cānı ḥafīdür (18) şöyle ki

(4251) Beyt

Merdra şad sāl ‘amm u ḥāl-i ü

Yek ser-i müyī (19) nebīned ḥāl-i ü

Ādemüñ yüz yıl dayısı ve ‘ammisi ḥāl u şānından (20) ya‘nī keyfiyyet cānından bir kıl ucı miḳdārı görmez ya‘nī görinen (21) şüret-i naḳşdur sīret ü aḥvāl degül kezalik Ḥazret-i Ḳur‘ānuñ (22) zāhiri ‘ayān ve bāṭını nihān bir emr-i Subhānīdür

Beyân-ı ân ki (23) reften-i enbiyâ ve evliyâ ‘alehimüsselâm bekühhâ ve gârhâ cihet-i
(24) pinhân kerdên-i h̄vîş nîst ve cihet-i havf-ı teşvîş-i halk nîst (25) belki cihet-i
irşâd-ı halkest ve tahrîz berinkîţâ‘ ezdünyâ (26) beğadr-i mümkün

ol tâcdâr-ı ehl-i hâl ol dâver-i ehl-i kemâl ol (27) mâlik-i kırb-i vişâl ol hem
nümâyân hem hayâl vaşfinda cân [328b] (1) u ‘aql-ı lâl cenâb-ı Hâzret-i Mevlânâ
kuddise sırrahu hâzreti bu sûrh-i şerîfde (2) enbiyâ vü evliyâ ‘aleyhisselâmuñ
tağlara ve mağâralara gitmeleri kerdülerin (3) gizlemeden ötüri olmayub ve halk
teşvîşi havfindan dahı olmayub belki (4) halkı irşâd ve taraf-ı Hâkka tahrîz ve
mümkün mertebe dünyâ mağabbetinden (5) inkîţâ‘ ta‘lîmi için oldığın beyân idüb
buyururlar ki

(4252) Beyt

(6) Ân ki gūyend evliyâ derkuh buvend

Tâ ziçesm-i merdümân pinhân şevend

(7) anı ki dirler evliyâ tağda olurlar halkuñ gözinden gizlü olmağdan ötüri (8) diyü
söz söyleyüb güft ü gū iderler ya‘nî öyle didükleri yirinde (9) kavlı degüldür

(4253) Beyt

Pîş-i halk îşâ[n] firâz-i şad kuhend

(10) Kam-i hod berçarh-ı heftüm mînihend

halk önünde anlar yüz tağ miğdarı (11) yüksek dirler şöyle ki kendi adımların
yedinci felek üzre vaz‘ iderler (12) böyle olduğda

(4254) Beyt

Pes çirâ pinhân şevend kuhcū buved

(13) K’ū zisad deryâ vü kuh z’ân sū buved

pes niçün tağda gizlü olur (14) ol ki kuh ol yüz deryâ ve tağdan ol tarafda olur ya‘nî
yüz tağ (15) ve yüz deryâ anuñ vücūdına kaçub nâbüd olsalar olur ammâ anuñ (16)

‘azimet ü ‘uluvv-ı şān u rütbesi hezārān kūh ve hezārān deryādan (17) ‘ālī ve i‘lādur
pes niçün pinhān olur velīkin

(4255) Beyt

(18) *Hāceteş nebved besūy-ı kuh guriht*

K’ezpīş-i kürre-yi felek şad na‘l riht

(19) hāceti olmadığından tağ tarafına kaçdı ki anuñ ardınca felegüñ tayı (20) yüz na‘l
dökdi ya‘nī dünyā vü hevādan bilkülliye kaç‘-ı ‘alāka idüb ašlā (21) dünyāya ihtiyācı
olmadığından tağa kaçdı ki anuñ talebinde kürre-yi felek (22) yüz na‘l dökdi

(4256) Beyt

Çarh gerdīd ü nedīd ü gerd-i cān

(23) *Ta‘ziyet cāme⁶³⁵ büpūşīd āsmān*

döndi ve cānuñ tozun görmedi (24) ol cihetden āsmān-ı felek mātem esvābların
giyindi ya‘nī cān-ı ‘ālem (25) ü ‘ālemiyān olan velī-yi kāmilüñ çarh-ı felek talebinde
olub devrān (26) ile sergerdān olduğda tevzīn bile görmedüğünden āsmān mātem
libāsları (27) giydi zīrā

(4257) Beyt

Ger bezāhir ān perī pinhān buved

Ādemī pinhān- [329a] (1) ter ezperyān buved

eger şūret-i zāhirde perīler gizlü ve ādemīler āşkāre görünür (2) velākin haķīkatde
ādemīzāde gizlüden dağı gizlü degüldür ya‘nī pinhān olan (3) perīlerden
pinhānrekdür şöyle ki

(4258) Beyt

Nezd-i ‘āķıl z’ān perī ki muzmerest

(4) *Ādemī şad bār hod pinhānterest*

⁶³⁵ Metinde “nāme” yazıyor ama kelime “cāme” olmalı.

‘âkıl katında muzmer olan ol perîler (5) Âdem oğlu yüz kat ziyâde gizlûrekdür ya‘nî Âdemîde Hâzret-i Allâh bir (6) sırr u hikmet vaz‘ eylemişdür ki perî-yi muzmerden yüz mertebe ilerü muzmer (7) ve pinhândur öyle olunca

(4259) Beyt

Âdemî nezdik ‘âkıl çün hafîst

(8) Çun buved Âdem ki derğayb ü şafîst

Âdem oğlanı ‘âkıl katında (9) çünki bir gizlü ma‘nâdur nite Hâzret-i Âdem ki ‘âlem ü ğayb ü ma‘ânîde (10) şâfîdür ya‘nî “Âdemîzâd ‘inde’l-‘uḳalâ ahfâ-yı ahfiyâdan”⁶³⁶ olunca Hâzret-i (11) Âdem ‘aleyhisselâm mertebe-yi insânsun kıyâs eyle ey tâlib ki ne mertebe (12) ‘uḳalâ vü eşrefdür dimek ola Vallâhu Te‘âlâ a‘lem

Teşbîh-i şüret-i (13) evliyâ ve şüret-i kelâm-ı evliyâ beşüret-i ‘aşâ-yı Mūsâ ve şüret-i (14) efsûn-ı ‘îsâ ‘aleyhi’s-selâm

ol nûr-ı cân-ı evliyâ ve ol (15) ziyâ-yı dîde-yi etkîyâ cenâb⁶³⁷-ı Hâzret-i *Mevlânâ* ḳuddise sırrahu hâzreti bu (16) sürḥ-i şerîfde hâzerât-ı evliyâ-yı kirâmuñ şüret-i pâklerin ve kelâm-ı (17) câniḥsânlarınıñ şüret-i tâbnâkların şüret-i ‘aşâyı (18) Hâzret-i Mūsâ ve şüret-i efsûn Hâzret-i ‘îsâ ‘aleyhisselâm (19) teşbîh buyurub buyururlar ki

(4260) Beyt

Âdemî hem çün ‘aşâ-yı Mûsiyest

(20) Âdemî hem çün füsûn-ı ‘îsiyest

Âdemî Hâzret-i Mūsâ ‘aleyhisselâmuñ (21) ‘aşâsı gibidür Âdemî Hâzret-i ‘îsâ ‘aleyhisselâmuñ efsûnı gibidür (22) ya‘nî Âdemîde Hâzret-i Allâh bir keyfiyyet vaz‘ eylemişdür ki ‘aşâ-yı (23) Mūsâ gibi ejderhâları yutub helâk eyleyüb deryâları yarar ve efsûn (24) Hâzret-i ‘îsâ gibi emrâz-ı maḥabbetlîḳları izâle idüb mürdelere ḥayât (25) baḫş olur şü ecluden ki

⁶³⁶ “Adem oğlu akıllıların yanında saklıdır.”

⁶³⁷ Metinde “**جناب**” şeklinde yazılmış ama kelime “cenâb” olmalı.

(4261) *Beyt*

Derkef-i Hâk behr-i dâd u behr-i zeyn

(26) *Ķalb-i mü'min hest beyn-i uşbu'eyn*

ķalb-i mü'min keffi ķudret bārī (27) Te'ālāda dād u zeynden ötürü uşbu'eyn ķudret-i ilāhī beynindedür [329b] (1) şöyle ki

(4262) *Beyt*

Zāhireş çübī vü lîkin pîş-i ū

Kevn yek loķma çü bugşāyed gelū

(2) şuret-i zāhiri bir çübdür ammā anuñ öñünde kevn bir loķmadur çünki boğaz (3) açar ya'nī Hāzret-i Mūsā 'aleyhisselām 'aşāsı şuret-i zāhiri (4) bir dinekdür ammā ağız açduķda 'ālem kendüye bir loķma olduğı gibi velī-yi (5) kāmilüñ ve dağı egerçi şuret-i zāhiri 'anāşır-ı erba'dan maĥlūk-ı za'if (6) ve taĥfif ve ĥor ve ĥaķirdür ammā ķalb-i pāki "Beyne işba'ini min eşābi'ı er- (7) raĥman"⁶³⁸ olmağa bir ĥayr du'āsı ile Hāķ Te'ālā 'ālemi iĥyā idüb bir bed du'ā- (8) sıyla dünyāyı helāk eyler imdi izā kāne keزالik ey rāh-ı Ĥudāya sālîk

(4263) *Beyt*

(9) *Tu mebîn z'efsün-ı 'İsā ĥarf u şavt*

Ān bübîn k'ezvey gurizān geşt mevt

(10) sen 'İsā ĥazretlerinüñ efsünundan ĥarf ü şavt görme anı gör ki (11) mevt ol efsündan kaçıcı oldu imdi keزالik sen merd-i kāmilüñ (12) şuret-i nümāyān olan laĥm u şaĥm u endām u a'sāsına nażar idüb (13) nażarını şuret temāşāsına ĥazerātıma du'āsının müstecāb olub (14) kelām-ı pākinüñ buyurduğı vech üzere zühür itmesine nażar idüb (15) ĥişsemend olmağa sa'y eyle dağı ey sālîk

(4264) *Beyt*

Tu mebîn z'efsüneş (16) ān leĥcāt-ı pest

⁶³⁸ "Rahman'ın parmaklarından iki parmağının arasında"

Ān niger ki mürde bercest ü nişest

sen görme (17) anuñ efsünundan alçaq feşāhati aña baq ki ölü yuqaru şıçrayub (18) oturdu ya'nī merd-i kāmiliñ feşāhat u belāğatına nazār eyleme kelām-ı pākinüñ (19) vukū'ına nazār eyle dağı

(4265) Beyt

Tu mebīn mer ān 'aşārā sehl yāft

(20) Ān bübīn ki baħr-ı ħadrārā şikāft

sen görme ol 'asānuñ kolay (21) bulunmasun anı gör ki baħr-ı ħadrāyı yardı ya'nī merd-i kerīmiñ şoħbet-i (22) pākine āsān vechle nā'il olunub bīħācet ve bīdermān (23) fakr ile yeksān görme nefsi-i sa'ādet iħsānınuñ te'sīrine (24) nazār eyle zīrā senüñ şūret-i zāhirde nazāruñ hemān şuña beñzer ki

(4266)(25) Beyt

Tu zidürī dīdeī çetr-i siyāh

Yek kadem pā⁶³⁹ piş nih binger sipāh

(26) sen uzaqdan siyāh çadur görmişsin bir kadem ilerü vaż' idüb (27) 'asker gör ya'nī uzaqdan bir siyāh cerge görüb ol siyāh cergeden [330a] (1) ğayrı nesne yok kıyās itme eṭrāfi 'asker ile çoṭoludur līkin (2) bir kadem ilerü gitmege muħtācdur ki müşāhede erbābından olasın meşelā

(4267)(3) Beyt

Tu zidürī mīnebīnī cüz ki gerd

Endekī piş ā bübīn dergerd merd

(4) sen uzaqdan tozdan ğayrı nesne görmezsin bir miqđār ilerü (5) gel nūr içinde er gör ya'nī mādāmki merdān-ı Ĥudāya inkār nazārıyla (6) nazār idersin anlardan beşeriyetden ğayrı nesne görmezsin ve eger (7) i'tikād u ħulūş ile muħārin olub

⁶³⁹ Metinde "fā" şeklinde ama kelime "pā" olmalı.

hıdmet ve şöhetlerinde (8) şadâkat ile kemerbeste olur iseñ rûhâniyyetlerinden
haber dâr olur- (9) sun zîrâ merd-i Hüdâ ile bir güzide-yi kurb-ı velâdur

(4268) Beyt

(10) *Dîdehâ[râ] gerd-i ü rüşen kuned*

Kūhhārâ merdi-yi ü berkened

gözleri (11) anuñ tozı aydın eyler tağları anuñ bahâdırlığı yirinden koparur meşelâ

(4269)(12) Beyt

Çün berâmed Mūsâ ezakşâ-yı deşt

Kūh-ı Tūr ezmağdemeş (13) rakkaş geşt

çünkü Hâzret-i Mūsâ ‘aleyhisselâm akşâ-yı deştten (14) yukârı geldi Tūr tağı anuñ
mübârek kademi meserretinden rakşa geldi (15) imdi izâ kâne kezalik evliyâ-yı
kirâm ki vârişân-ı enbiyâ-yı ‘azâm (16) ‘aleyhimüsselâm dirler anlaruñ dağı hâl ü
şânları ol selâtin mânendi- (17) dūr fefhem velâ tağfel rahimekallâhu

Tefsîr-i yâ cibâlu evvibî me‘âhu ve’-t-ıayr

(18) ol nūr-ı cân-ı insân ol feyz-i pāk-ı Subhân ol baır-ı ‘ilm-i ‘irfân (19) ol pîşvâ-yı
îkân ol tercümânķırân cenâb-ı Hâzret-i Mevlânâ kuddise sırrahu (20) hâzretleri bu
sürh-i şerîfde sûre-yi Sebede olan “*Yâ cibâlu evvibî me‘âhu (21) ve’-t-ıayr*”⁶⁴⁰ (21)
âyet-i kerîmesi tefsîr-i şerîfin beyân idüb buyururlar ki

(4270) Beyt

(22) *sebv ezfereş tâbân şude*

Kūhhâ ender peyeş nâlân şude

(23) Hâzret-i Dâvūd ‘aleyhisselâmuñ vech-i pâki nūr-ı Hâzret-i bârî Te‘âlâdan (24)
tâbân olmış idi tağlar zât-ı kerîmuñ ardınca inleyici olmış (25) idi şöyle ki

(4271) Beyt

Kūh bādâvud geşte hemrehî

⁶⁴⁰ "Ey dağlar! Kuşların eşliğinde onunla birlikte tespih edin." (Sebe 34/10)

Her dü muṭrib (26) mest der‘ışk-ı şehī

tağ Hāzret-i Dāvud ile yoldaş olmuş (27) idi her iki muṭrib bir pādişāh ‘aşk u maḥabbetüñ mest ü sergerdānı [330b] (1) olmuş idi ki

(4272) Beyt

Yā cibālu evvibī emr āmedi

Her dü hemāvāz u hem (2) perde şudi

ḥāzret-i perverdigārdan *yā cibālu evvibī* emr ü fermān geldi (3) her ikisi hem āvāz ve hem perde oldu ya‘nī biz dedük cibale ki ey cibāl (4) sen tercī‘ ile şavtuñı ol Dāvud ile bile tesbīḥde ve tevecühde zīrā Hāzret-i (5) Dāvud ‘aleyhisselām her ne ki tenbīḥ iderse tağdan anuñ şavtına (6) muvāfıq şüret gelürdi kezalik rivāyetdür ki ṭabur şaf şaf (7) olub mübārek başı üzre elḥān-ı dilāvāz ile tesbīḥ iderlerdi (8) öyle olduḳda

(4273) Beyt

Guft Dāvudā tu hicret didei’

Behr-i men ezhemdemān (9) bubrīdei’

didi ey Dāvud sen hicret görmüş benden ötüri (10) hemdemlerden ayrılmış

(4274) Beyt

Ey ğarīb-i ferd-i bīmūnis şude

Āteş-i (11) şevḳ āteş ezdilet şu‘le zede

ey yalıñuz ğarīb mūnissüz olmuş (12) şevḳ āteşi senüñ göñlüñden şu‘le urmuş

(4275) Beyt

Muṭribān ḥ vāhī (13) vü kavvāl u nedīm

Kūhhārā pīşet āred ān ḳadīm

(4276) [Beyt]

Muṭrib ü kavvāl u surnāyī (14) kuned

Kuh bepīşet bādpeymāyī kuned

muṭribler ve kavvāllar ve nedīmler (15) istersin ol ḳadīmü'l-iḥsān bārī Te'ālā ṭağları senüñ öñüne (16) getirür muṭriblik ve ḳavvāl ve surnācılık eyler ṭağ senüñ öñünde yār-ı (17) peymālİK ider yā Dāvud diyü lisān-ı vaḥy ḥāzretinden bu kelimāt-ı cān- (18) efzā Ḥāzret-i Dāvud 'alehisselāmuñ sem'ci pāklerine min ḳabli'l-Ḥāḳ (19) böyle buyurıldı

(4277) Beyt

Tā bidānī nāle çün kuhrā revāst

Bīleb ü dendān (20) velīrā nālehāst

tā bilesin çünki ṭağa inlemek lāyıḳdur ṭudaksuz (21) ve dişsüz velīye nāleler vardur ya'nī ey ṭālib-i ḥāḳīkat çünki (22) ṭağlaruñ iniltisi ve şadāsı vardur sen fehm ü iz'ān eyle ki (23) velī-yi kāmiliñ bīleb ü dendān şadā vü nāleleri vardur ki

(4278) Beyt

(24) *Nağme-yi eczā-yı ān şāfī cesed*

Her demī dergūş-ı ḥisseş mīresed

(25) ol şāfī cesed olan velī-yi kāmiliñ eczāsınuñ nağamātı her dem (26) ve her laḫza anuñ ḥissi ḳulağına irişüb şöyle ki

(4279) Beyt

(27) *Hemnişinān neşneved ü bişneved*

Ey ḥunuk cān k'ü beğaybeş bigreved

[331a] (1) hemnişinler işitmez ol kerem kār işidür ey ne sa'ādet ol cāna Ḥāzret-i (2) Ḥāḳḳuñ ğayyına īmān getüre de

(4280) Beyt

Bingered dernefs-i ḥod şad güft ü gū

(3) *Hemnişin-i ü neburde ḥiç bū*

kendü nefsinde yüz güft ü gū görür (4) anuñ hemnişini aşlā ḥiç bir gūne rāyiḫa iletmez şöyle ki ey sālİK

(4281)(5) *Beyt*

Şad suʿāl ü şad cevāb ender dilet

Mīresed ezlāmekān tā menzilet

(6) yüz suʿāl ve yüz cevāb gönlüñ içinde lāmekāndan irişür gelür (7) tā senüñ menzil-i qalbüñe degin ki

(4282) *Beyt*

Bişnevī tu neşneved zʿān gūşhā

(8) *Ger benezdīk-i tu āred gūşrā*

sen işidürsin andan kulaqlar işitmez (9) eger senüñ yakınıña gelürse kulağı yaʿnī ğayb ü lāmekāndan senüñ (10) qalbiñe gelen kelimāti ancak sen istimāʿ idersin senden ğayrı (11) hemnişīñüñ anı işitmez eger kulağını kulağıñ ve veyāhūd şadruñ (12) üzerine vazʿ idüb diñlese aşlā bir nesne işitmege kādır (13) olmaz imdi izā kāne kezalik

(4283) *Beyt*

Gīrem ey ker ħod tu anrā neşnevī

(14) *Çün mişāleş dīdei çün negrevī*

ıtatum ey şağır sen ħod (15) anı işitmezsin çünki sen mişālini gördüñ nite ĩnānmazsın ve ĩmān (16) getürmezsin yaʿnī ey münkir ü muʿānid ve şağır ıtatum sen evliyāya lāmekāndan (17) gelen kelimāti işitmezsin ol eclden saña kendi ħālīñe mişāl (18) idüb ħaķīkat-ı ħālī añlatduñ ve bildüñ yā bundan şoñra niçün (19) ĩnānmayub dünyādan āhirete ĩmānsuz ve iʿtikādsuz gidersin dimek (20) ola Vallāhu Teʿālā aʿlem

Cevāb-ı taʿne-zenende derMesnevī ezkuşür-ı (21) fehm-i ħod

ol nāzenīn-i ʿizzet ve ol meh-i cenīn-i qarīb cenāb-ı (22) Ĥazret-i Mevlānā ħuddise sırrahu ħazreti bu sürĥ-i şerīfde ħazret-i kitāb- (23) mestetāb-ı Meşnevī-yi ħikmet

ķırāna ķusur fehmi ü izʿānlarından řaʿn (24) u daħl iden eblehāna cevāb-ı bāřavāb
buyurub buyururlar ki

(4284) Beyt

(25) *Ey seg-i řaʿin tu ʿavʿav mīkunī*

Řaʿn-ı Ķurʿanrā birūn řev mīkunī

(26) ey řaʿn köpek ʿavʿav idüb urursın Ķurʿāna řaʿn itmekle şaşra (27) gitmek idersin
yaʿnī ey kelb-i bīřayā Ĥazret-i Ķurʿāna řaʿn idersin de [331b] (1) yanuńa mı řalur
şanursın öyle degül zīrā aķrān u mağz-ı Ķurān Ĥazret-i (2) Meřnevī-yi ʿālīřān

(4285) Beyt

Īn ne ān řīrest kʿezvey cān berī

(3) *Yā zipençe-yi ķahr-ı ü ĩmān berī*

bu ol asrlan degüldür ki andan cān (4) iledesin yāħūd anuń pençe-i ķahrından ĩmān
ħalāř idebilesin (5) öyle degüldür min baʿd pençe-yi ķahr mağz-ı Ķurʿāndan giryān-ı
ĩmānuńı ħalāř (6) idemezsin zīrā

(4286) Beyt

Tā ķiyāmet mīzened Ķurʿān nidā

(7) *Kʿey gürühī cehlrā geşte fedā*

(4287) [Beyt]

Ki merā efsāne mīpendāřtīd

(8) *Toħm-ı řaʿn u kāfirī mīķāřtīd*

(4288) [Beyt]

Ĥod bidīdīt ān ki řaʿne mīzedīt

(9) *Ki řumā fānī vü efsāne budīt*

kiyāmete degin Hāzret-i Qurʿān (10) nidā eyleyüb buyurur ki ey cehle fedā olmış kavm ü gürüh ki beni hikāye (11) ve māsāl zann eylediñüz de baña taʿn ve kāfirlik tohmın ekdiñüz hod gördüñüz (12) ol nesneyi ki taʿana ururdiñuz ki siz fānī ve efsāne oldiñuz kezalik (13) mağz-ı Qurʿān-ı celīlüʿş-şān olan kitāb-ı Mesnevī-yi hikmetkırān münkirān (14) u muʿānidāna ey gāfilān veyā talān baña hikāyāt u temşilāt (15) u efsāne didiñüz efsāne kendüñüz olduñuz yoħsa

(4289) Beyt

(16) *Men kelām-ı Hāḡkem ü ḡāʿim bezāt*

ḡūt-ı cān-ı cān u yāḡūt-ı zekāt

(17) ben zāt-ı pāk vācibü'l-vücüd bārī Teʿālā ile ḡāʿim-i kelām-ı Hāzret-i (18) Hāḡḡum ü ḡūt-ı cān-ı cān ve yāḡūt-ı āfitāb-ı ḡaḡīḡatüm ki

(4290) Beyt

(19) *Nūr-ı ḡurşīdem futāde berşumā*

Līk ezḡurşīd nāḡeşte cüdā

(20) ben şems-i ḡaḡīḡat nūrıyum sizüñ öziñüze düşmiş ammā şemsden (21) müfāraḡat idüb cüdā düşmiş nūr degülüm ḡāʿim-i bizzat nūr-ı pāküm (22) şöyle ki

(4291) Beyt

Nek menem yenbūʿ-ı ān āb-ı ḡayāt

Tā rehānem (23) *ʿaşıḡanrā ezmemāt*

māʿ-ı ḡayāt-ı ebed menbaʿı işte benüm tā ki (24) ḡurtaram ʿaşıḡları mevt ü fevtten yaʿnī “*Men şeribe necā men* (25) *lem yeşrab feḡad māte*”⁶⁴¹ şerbden murād müceb-i Hāzret-i Qurʿān ve mağz-ı (26) Qurʿān ile ʿameldür yoħsa kūrāta ḡırāʿat degüldür

(4292) Beyt

(27) *Ger çünan gend āz tān nengīḡtī*

Curʿa-yı bergūr-ı tān Hāḡ riḡtī

⁶⁴¹ “Her kim içtiyse kurtuldu, her kim içmediyse öldü.”

eger buncılayın [332a] (1) ou sizüñ ırıñuz karıdırmayadı a Te‘älâ azreti sizüñ mezârıñuz (2) üzre bir cur‘a dökerdi ya‘nî lisân-ı azret-i ur‘ândan ey mu‘ânidân (3) u kâfirân ben menba‘-ı mâ-yı ayât-ı ebediyüm ve kâ‘im-i bizzat nür-ı (4) âfitâb-ı ma‘nevîyüm eger baña ır u hevâñuza uyub esâtîrül-evvelîn (5) dime-señüz ve dal u ta‘aruz idüb inkâr eylemeseñüz azret-i a (6) sizüñ ebdânunuz maâbirine benden bir cur‘a bırağub siz daı ayât-ı ebed neşe’siyle (7) neşe‘mend olurdıñuz velîkin inkâr u ‘inâdıñuz sebebiyle kendü (9) kendiñuze gaddar u hayf idüb ayât-ı ebediyyeden marûm aldıñuz (10) lisân-ı azret-i ur‘ândan mâveka‘yı beyân buyurdıklarından soñra zât-ı (11) üceste ıfâtlarına ıtâb buyurub

(4293) Beyt

Ne bigîrem güft ü pend-i ân akîm

(12) Dil negerdânem beher ta‘n-ı saîm

yok utarum ol ikmetüñ naîhati söz- (13) ini gönül asta eylemem her bir ta‘nından ya‘nî çekmege nu u pend ile ‘âmil (14) olub her ta‘ân u deâlüñ dal u ta‘aruzundan dil ikest olub (15) muğberül-atır olmam ki pend-i akîm işbu sür-i erîfdür ki zıkr olmur

Meşel zeden-i derremîden-i kürre-yi esb ezâb urden besebeb-i (16) uulîden-i sâysisân

ol mihrیبân-ı ‘âıân ol rehnümâ-yı (17) adıkân efat-ı nemâ-yı tâlibân merhem ne asta-yı dilân (18) ol nür-ı cân-ı vâılân cenâb-ı azret-i Mevlânâ uddise sırrahu (19) azreti bu sür-i erîfde tâlibân-ı râh-ı ilâhî olan adıkâna kemâl (20) meramet ü efatlerinden tâyuñ sâyisler firâsundan ve ılu- (21) undan ürkmesi meşelini münkirân ta‘nına mişâl îrâd idüb (22) buyururlar ki

(4294) Beyt

Ân ki fermüdest ü ender ıtâb

Kürre vü māder hemī⁽²³⁾ ħurdend āb

ol kimse ki ħiṭāb içinde buyurmuşlardur ṭay ile ana (24) dükeli şu içerlerdi ya'nī
Ḥazret-i Ḥakīm ħiṭāblarında rivāyet idüb (25) buyurmuşlar ki bir ṭaylu kışrak
behrden şu içerlerdi bu kerre

(4295) Beyt

(26) Mīṣuḫūlīdend her dem ān nefer

Behr-i esbān ki helā hīn āb ḫūr

(27) gürleyüb çağırurlardı ol nefer atlardan ötüri ki helā şaḫın şu [332b] (1) iç ya'nī
şâyiler çağırub ḫayvānlara ħiṭāb ile gürildehyüb şu (2) içüñ dirlardi bu kerre

(4296) Beyt

Ān ṣuḫūlīden bekürre mīresīd

(3) Ser hemī berdaşt ezḫur mīremīd

ol çağırmaḫ ṭaya irişdi (4) baş dükeli yukarı ṭutdı ve içmeden ürkdı ya'nī
çağırındurdan ṭay (5) ürkdükde

(4297) Beyt

Mādereş pursīd k'ey kürre çirā

Mīremī her sā'atī⁽⁶⁾ z'īn istiḫā

anası su'āl itdi ki ṭay niçün her sā'atde (7) bu şavātdan ürkersin didükde

(4298) Beyt

Guft kürre mīṣuḫūlend īn gürūh

(8) Z'ittifāk-ı bāng-i şān dārem şükūh

(4299) [Beyt]

Pes dilem mīlerzed ezcā mīreved

(9) Z'ittifāk-ı na'ra ḫavfem mīresed

tay anasına cevāb idüb (10) didi ki ũu halk çağrıũurlar anlaruñ ittifākları ũadāsından (11) ‘aceb ũutarum pes göñlüm dıtrer yırından gider ve ittifāk ile (12) çağırduklarından havf u haũyet iriũür diyü kıũırağa (13) ũöyledükde

(4300) Beyt

Guft māder tā cihān būdest ez’īn

(14) *Kārefzāyān budend ender zemīn*

vālidesi ũaya hiṭāb idüb (15) ey kürrer bu mülk-i cihān olaldan berü bundan iũ artırıcı olmuũlardur (16) yir üzerinde ya‘nī ey veled kārḩāne-yi cihān kurulalıdan berü bundan (17) kārefzā olmuũlardur

(4301) Beyt

Hīn tu kār-ı ḩ^vīũ kun ey ercmend

(18) *Zūd k’īũān rīũ-i ḩod bermīkenend*

ũaḩın gāfil olma[ya]sın kendi (19) iũiñi eyle ey cömerd tīz ki anlar kendi ũaḩalların kōparurlar ya‘nī ‘ale’l- (20) kadr sen kendi kārıña meũgöl ol ki anlar kendi vaż‘-ı nāhemvār- (21) larından peũīmān olurlar zīrā

(4302) Beyt

Vakt teng ü mīreved āb-ı ferāḩ

(22) *Pīũ ez’īn k’ezhic gerdī ũāḩ ũāḩ*

vakt dar ve geñiũ ũöylede (23) andan evvelki hicrāndan ũāḩ ũāḩ olasın ya‘nī böyle geñiũ (24) ırmaḩ eliñe girmiũ iken sen kendi kārıña meũgöl olub āḩer (25) ũey‘ iũtigāl itme ki bu firũāt her zamān ele girmez bu āb-ı hayāt (26) ma‘nā-yı iũtiyāk hicrinden ũāḩ ũāḩ olmadın nūũ ide gör ki

(4303) (27) Beyt

ũühre kārīzest pūrāb-ı ḩayāt

Āb keũ tā berdemed eztu [333a] (1) nebāt

bu bir meşhür ırmağdur hayāt-ı ebed şuyıyla tolu şu iç (2) bundan tā ki nebāt feyz-i ilāhī senden zuhūr itsün ya'nī

(4304) Beyt

(3) *Āb-ı Hızr ezcüy-ı nuṭṭ-ı evliyā*

Milḥurīm ey teşne-yi gāfil biyā

(4) evliyāullāhuñ nuṭṭı ırmağından Ḥazrert-i Hızr aleyhisselāmuñ hayāt-ı (5) ebed şuyın içerüz ey gāfil teşne gel ya'nī bize gelüb sen daḥı (6) evliyā nuṭṭı ırmağından āb-ı hayāt-ı ma'nā nüş eyle

(4305) Beyt

(7) *Ger nebīnī āb kūrāne befēn*

Sūy-ı cū āver sebū bercūy zen

(8) eger şu göremez iseñ körler gibi şan'atıyla ırmağ tarafına getür (9) destiyi ırmağa ur ya'nī eger cehl ü evhām u zann u beşeriyet perdeleri (10) ile mestür olub kelimāt-ı evliyāda Ḥaḥḥı āb-ı hayāt-ı ma'nāyı (11) görmege isti'dāduñ yogise sen anlar ile āşnā olub ülfet (12) ü şoḥbet eyle vücūduñ destisin anlaruñ ḥidmetleri cūyına ur (13) zīrā ey gāfil

(4306) Beyt

Çün şenīdī k'ender'īn cū āb hest

(14) *Kūrā taḥlīd bāyed kār best*

çünki işitdūñ ki bu ırmağda şu vardır (15) kūrre taḥlīd ile iş bağlamak gerek ya'nī cūyı nuṭṭ-ı evliyāda āb-ı hayāt-ı (16) ma'nā oldıgım istimā' iden bībaşīret-i a'mā dile na'lbend ile iş (17) bağlamak lāzımdur öyle olunca ey gönli gözi bağlu başīretsüz

(4307) Beyt

(18) *Cū fūrū ber meşg ābendīşrā*

Tā girān bīnī tu meşk-i ḥ^vīşrā

(19) şu fikr idici meşgi dereye aşağı ilet tā ki kendi meşgüñi ağır (20) göresin zīrā

(4308) *Beyt*

Çün girān dīdī sevī tu müstedil

(21) *Rest eztaqlīd-i huşk ān gāh dil*

çünkü ağırgerdesin sen müstedil (22) olursun andan soñra gönül kırık taklīdden kurtuldu zīrā

(4309) *Beyt*

(23) *Ger nebīned kūr āb-ı cū ‘ayān*

Līk dāned çün sebū bīned girān

(24) eger kör şuyı aşkäre görmez ise ammā bilür çünki destiyi ağır görür (25) şöyle ki

(4310) *Beyt*

Ki zicū ender sebū ābī bineft

K’īn sebük būd u girān (26) *şud z’āb zeft*

ki ırmağdan desti içine bir şu gitdi zīrā bunuñ (27) ebedī laţif şudan ağır oldu diyüb

(4311) *Beyt*

Z’ān ki her bādī merā [333b] (1) *dermīrubūd*

Bād mīnerbāyedem şıķlem fuzūd

her bir rüzgār beni kapardı (2) beni yıl kapmayor ağırlıgum ziyāde oldu dirsın ya‘nī şulehā vü fuķarā şöhbetiyle (3) saña bir hālet gelüb hevā vü arzūlardan ferāğat idersin eger hāķīkat (4) hāli müşāhedeye ķudretüñ olmazsa da derūnuñda bir sürür-ı şafā duyub (5) hevā vü hevesden ferāğat eyledigüñdür kör destiyi ağırlıgından duyduğı (6) gibi nev‘ ü mā tarīķ-i Hāğdan haberdār olursun zīrā

(4312) *Beyt*

(7) *Her sefīhanrā rubāyed her hevā*

Z’ān ki nebved şān girānī-yi ķuvā

(8) sefihleri her bir hev[ā] kapar zīrā anlarda ağırlık ve kuvvet olmaz ya‘nī (9) halkuñ hevā vü arzūya kapıldıkları vücūdları meşke āb-ı sülūk (10) ve āb-ı ma‘arifet olmadığındandır meselā

(4313) Beyt

Keşti-yi bīlenger (11) ***āmed merd-i şer***

Ki zibād-ı kej neyābed ū hāzer

şerr ādem lengersüz gemi geldi (12) ki egri yilden korku bulmaz lengersüz gemi bād-ı muhālifden hazır eylemez kezalik (13) merd-i şerr meāşīden şaķınmaz amma

(4314) Beyt

Lenger-i ‘aķlest ‘āķlirā emān

(14) ***Lengerī deryūze kun ez‘āķilān***

‘āķiluñ emānı ‘aķl lengeridür öyle olunca (15) ‘āķıllardan lenger dilencilığın eyle ey sālik ki

(4315) Beyt

Ū mededhā-yı ħired (16) ***çün derrubūd***

Ezħazīne-yi dürr-i ān deryā-yı cūd

ol ‘aķl mededlerini (17) çünki kapdı o iħsān deryāsınuñ incü ħazīnesinden bu kerre

(4316) (18) Beyt

Z’īn çünīn imdād-ı dil pürfen şeved

Beched ezdil çeşm hem (19) ***rūşen şeved***

buncılayın imdāddan gönül fennler ve şan‘atlar ile tolar (20) gönülden şıçrar göz daķı rūşen olur ya‘nī ‘aķl mededleri deryā-yı (21) iħsān-ı ilāhīden alub gönül ‘aķldan pürfenn ve pürnür olurda gönül (22) nur-ı çeşm zāhiri münevver ider

(4317) Beyt

Z’ān ki nūr ezdil ber’īn dīde nişest

(23) ***Tā çü dil şud dīde-yi tu ‘āķilest***

zîrâ nûr gönûlden bu göz üzre (24) otırdı gönûl ölince senüñ gözüñ ‘aşıldur ya‘nî murād olan gönûl (25) nûrı hâşıl olmağdur gönûl nûrı olmaduğça gözüñ oldığı ne fâ‘ide ider (26) gönûl envâr-ı ilâhî ile pür olduğda gözüñ olmadığı aşlâ zarar virmez zîra

(4318)(27) Beyt

Dil çü pürenvâr-ı ‘aqlî nîz zed

Z‘ân naşîbî hem bedû dîde dihed

[334a] (1) gönûl envâr-ı ‘aqlî üzerine dağı urdı andan iki göze hem naşîb virür (2) ya‘nî gönûl envâr-ı ‘aqlîden behremend oldığı vaqt iki çeşm zâhire hişşe virür (3) nûr-ı mu‘ād ile münevver ü ziyâ küster oldığı zamân hod çeşm-i sırrı güşâde (4) olub çeşm-ı sırra hâcet kalmaz böyle olunca

(4319) Beyt

Pes bidân (5) k‘âb-ı mübârek z‘âsmân

Vahy-i dilhâ bâşed u şıdğ-ı beyân

pes imdi (6) ey tâlib belki âsmândan âb-ı mübârek didükleri ma‘nâ gönûller vahy u (7) şıdğ beyândur ki

(4320) Beyt

Mâ çü ân kürre hem âb-ı cû hurîm

Sûy-ı ân (8) vesvâs-ı tã‘in nengerîm

biz ol tay gibi hem ırmağ şuyın içerüz ol (9) tã‘n idici vesvâs tarafına nazâr itmezüz ya‘nî âsmân-ı ‘inâyet-i ilâhîden (10) cûy-ı beden velî-yi kâmile yârân olan âb-ı hayât-ı ma‘nâyı merd-i kâmilüñ vücûdı (11) ırmağından nüş idüb dehhâl u mu‘arız u tã‘inlere nazâr eylemezüz zîrâ

(4321)(12) Beyt

Peyrev-i peygâamberânî reh sipur

Tã‘ne-yi halkân heme bādî şimur

peygamberler (13) ardınca giden yol ıřmarlanmış yāhūd pürtarīk olan vücūd-ı mekerrem halkuñ (14) ta‘n u tešnī‘lerin dükeli bir yıl şayar ya‘nī peygamberān peyrevi olan zāt-ı (15) ālī şifātlar halk-ı ‘ālemüñ ta‘n ve mezemmetlerin aślā güş itmeyüb (16) halkuñ ta‘nı anlaruñ mübārek kulaqlarına yıl gibi toķunur zīrā

(4322) Beyt

(17) *Ān hudāvendān ki reh tay kerdeend*

Güş fā bāng-i segān key kerdeend

(18) ol efendiler ki yol devirmişlerdür köpek urmasına kaçan kulaķ (19) tutmuşlardır ya‘nī tarīk-i Hāķda tay rāh iden sulţānlar ve evliyālar kelb (20) daħl u mu‘arızlaruñ şadālarına ne zamān kulaķ aşub diñlemişlerdür ya‘nī aślā (21) diñlemişlerdür

Baķiyye-yi zıkr-i ān mihmān ve mescid-i mihmānküş

ol güzide-yi evliyā (22) ve ol rehnümā-yı etķiyā cenāb-ı Hāzret-i *Mevlānā* ķuddise sırrahu hāzreti bu sürħ-i (23) şerīfde muķaddemā beyān buyurduķları mihmānuñ zıkrin ve ol mescid-i mihmānküş (24) zıkriniñ baķiyyesin beyān idüb buyururlar ki

(4323) Beyt

Bāz gū k‘ān pākbāz-ı (25) şīr-i merd

Ender ān mescid ħi bünmüdeş ħi kerd

ol zāt-ı ‘ālīşifāt (26) kendü zāt-ı kerīmlerine ħiţāb buyurub girü söyle yā *Mevlānā* ol pākbāz (27) olan şīr-i merd-i mihmān ol mescid içinde aña ne görüñdi ve ne işledi [334b] (1) ol bahādır mihmān anı beyān ile buyurub elhāşıl ol mihmān-ı ħarīb ü ‘aşıķ

(4324) (2) Beyt

Ĥuft dermescid ħod ūrā ħ‘āb kū

Merd-i ħarķa geşte ħün ħusbed becū

(3) uyudu mescidde ħod aña uyķu ķanı bogılmış ādem nice olur ţaleb eyle meşelā

(4325) Beyt

(4) *Ĥ‘āb-ı murġ u māhiyān bāşed hemī*

‘Āşıkanrā zīr-i ġarķāb-ı ġamī

ķuş (5) balıķlar uyķusu olur dükeli ‘āşıķlara ġam ġarķābı altında ya‘nī ‘āşıķān ü mestān (6) ve mestān-ı bāde-yi maķabbet ü ĩķān olan t̄ā’ife-yi ‘ulliyyenüñ ģāl ü (7) Őanları “*Eklıhum eklü’l- merđā ve nevmehüm nevmu’l-ġarķā ve kelāmeħüm kelāmu eħlü’l-belvā*”⁶⁴² (8) mantük-ı Őerīfifince olub ol mescidde giceleyin ‘āşıķ-ı Őādıķ (9) daķı beynü’n-nevm ve’l-yakaz müstaġriķ-i baħr-ı iŐtiyāk u ģayret iken

(4326) Beyt

(10) *Nīm Şeb āvāz bāhevlī resīd*

K’āyem āyem berseret ey müstefīd

(11) gice yarusunda bir mahābetlü ķorķunc āvāz irişdi ki gelirüm gelirüm (12) baŐuñ üzerine ey müstefīd kimesne diyü

(4327) Beyt

Penc kerret ĩn çünĩn (13) *āvāz-ı Őaħt*

Mīresīd ü dil hemī Şud laħt laħt

beş kerre (14) buncılayın ķatı āvāz irişdi ki anuñ mahābetinden dükeli ġoñül pāre pāre (15) olurdı böyle bir mühlik ve müstehlik Őadā-yı cāngüdāz dil miħmān t̄alib-i (16) rāziñ sāmi‘asına ġelüb irişdi

Tefsir-i ĩn āyet ki ve eclub (17) *‘aleyħim biħaylike verecilike*

ol sürür ġülruħān ‘izzet ol ģusrev-i mālikān-ı (18) ķurbet ol mālik ü tācdār u Şalat ol Őāh-ı Őehān-ı nedīm-i ģazret (19) ol dāver-i dĩn ü ķiŐ-i ümmet cenāb-ı Ĥazret-i Mevlānā ķuddise sırrahu ģazreti (20) bu sürħ-i Őerīfde süre-yi benī ĩsrā’ilde *ve eclub ‘aleyħim biħaylike verecilike* (21) āyet-i kerīmesi tefsīrin beyān idüb buyurlar ki

(4328) Beyt

(22) *Tu çü ‘azm-i dĩn kunī bāictihād*

Dīv bānġet mīzened ender nihād

⁶⁴² “Onların yemesi, hasta yemesi; uykuları, dalma uykusu; Őözlery, dert ehlinin Őözü ġibidir.”

ey ʔalib-i (23) sālîk sen ne vaḳtiñe ictihād ile dīn ʕazīmetin eyleyesin tabīʕatuñda (24) şeyṭān sañā şadā yukarı urur yaʕnī her dem ki dīn ü ĩmān u şalāḩ (25) u ĩḳān ʔarafına gitmege teveccüh ü ʕazīmet eyleyesin şeyṭān-ı laʕin derūnuña (26) vesvese ilḳā idüb dir ki

(4329) Beyt

Ki merev zʕān sū biyendīş ey ğavī

(27) *Ki esīr-i renc ü dervīşī şevī*

şaqın gitme ol ʔarafa ey azğun ki zaḩmet [335a] (1) ü faḳr esīri olursun andan şoñra

(4330) Beyt

Bīnevā gerdī ziyārān vāberī

(2) *ḩor gerdī vü peşīmānī ḩūrī*

ḳudretsüz olursun ve yārāndan ayrılırsın ḩor ve (3) zelīl olub peşīmānlıḳ yirsin dir bu kerre

(4331) Beyt

Tu zibīm-i bāng-i ān dīv-i laʕin

(4) *Vāgurīzī derḑalālet ezyaḳīn*

sen ol laʕin şeyṭānuñ iğvā (5) u şadāsından ḑalālete girü ḳaçarsın yaḳından yaʕnī ʔarīḳ-i şalāḩı (6) burağub ehl-i dūnyā dāmı giriftārılığına ḳaçarsın da böyle dirsın ki

(4332)(7) Beyt

Ki helā ferdā vü pes ferdā merāst

Rāḩ-ı dīn pūyem ki mūhlet piş-i māst

(8) ḩoş imdi şimdi ʔursun yarın ve ol bir ğün benümdür dīn yolında (9) yilerüm mūhlet bizüm öñümüzdedür dirsın bundan şoñra

(4333) Beyt

(10) *Merg bīnī bāz kʕü ezḑepp ü rāst*

Mīḳuşed hemsāyerā tā bāng-i ḩāst

(11) girü ölüm görürsün ki sağdan ve şoldan koñşuyı öldürür tā (12) feryād u figān
kalkar andan sonra

(4334) Beyt

Bāz ‘azm-i dīn kunī ezbīm-i cān

(13) **Merd sāzī ḥ^vīštenrā yek zamān**

girü dīn ‘azīmetin eylersin cān (14) kōrkusundan kendüñi bir zamān Ādem idersin

(4335) Beyt

Pes silāḥ (15) berbendī ez‘ilm vü ḥikem

Ki men ezḥavfī neyārem pāy-ı kem

andan soñra ‘ilm (16) ü ḥikmetden silāḥ bağlanub ki ben ḥavfdan ayağımı eksik
getürmem dirsın (17) ya‘nī ‘ilm ü ḥükme istinād idüb ba‘dü’l-yevm vesāvis-i
şeytāniyye (18) uyub faḥr u fenādan ve renc ü ‘ināddan ḥavf eylemem dirsın velīkin

(4336) (19) Beyt

Bāz bangī berzened bertu zimekr

Ki biters ü bāz gerd eztiġ-i faḥr

(20) girü bir şadā yukarı urur senüñ üzeriñe mekr ü ḥīle ile ki kōrk (21) ve geri dön
faḥr kılıcından diyü ya‘nī vesāvis-i ḥannās saña mekr ü (22) ḥīle ile faḥrdan bir güne
derūnuña ḥavf ilkā eyler ki

(4337) Beyt

(23) **Bāz bugrīzī zirāh-ı rüşeni**

Ān silāḥ-ı ‘ilm ü fenrā befkenī

girü (24) kaçarsın aydınlıklı yoldan ol ‘ilm ü dīn silāḥını birağırsın (25) ya‘nī
ḥannāsuñ ḥīlelü şadāsından kōrkub ‘ilm ü dīn esliḥasın (26) birağub kesb ü māl ü
menāle şuġl eyleyüb

(4338) Beyt

Sālḥā ūrā (27) bebāngī bendei’

Derçünün zulmet nemed efkendi'

nice yıllar aña bir şadā ile [335b] (1) kulsun buncılayın karañuluk içinde nemed bırakmışsın ya'ñī ol iğvāsı (2) şadāsıyla nice yıllar ehl-i dünyā zulmātı berzahında kılub faqr u fenā rüşenā- (3) luğundan ürkersin aḥvāl bu minvāl üzre olduğundan

(4339) Beyt

(4) Heybet-i bāng-i şeyātīn ḥalkrā

Bend kerdest ü girifte ḥalkrā

(5) şeyātīn şadāsınuñ heybeti ḥalk-ı 'ālemi bağlamışlar ve boğazın tıtmışlardur (6) şöyle ki

(4340) Beyt

Tā çünan nevmīd şud cān şān zinūr

(7) Ki revān-ı kâfirān z'ehl-i kubbūr

tā ancılayın anlaruñ cānı nūrdan (8) ümīdsüz olmışdur ki ehl-i kubbūrdan kâfirleruñ revānı gibi ya'ñī (9) umūr-i dünyeviyyeye bir mertebe iştiğāl idüb āḥiret umūrın neysen (10) mensiyyen ferāmuş eylemişler ve envār-ı ilāhīden nāümīd olmuşlar güyā ki (11) hemān āḥireti inkār idüb ric'atlarına ancak lisānile i'tirāf itmesün (12) kubbūrda olan küffāruñ revānı rahmet-i envārdan nāümīd olduğu (13) gibi vesāvis-i şeytānına şadāsından bunlar daḥı nāümīd olmuşlar (14) gibi olub imdi ey sālīk

(4341) Beyt

İn şüküh-i bāng ān mel'un buved

(15) Heybet-i bāng-i Hudāyī çun buved

bu ol mel'unuñ şadāsınuñ (16) heybeti olur bāng-ı Ḥazret-i Hudāyīnuñ heybetine olur ya'ñī dīv-i (17) la'inuñ heybet şavtı ḥavfından ḥalk-ı 'ālem bestegerden olub (18) envārdan nāümīd ancak kār u kesb-i dünyā-yı deniyye umūrında kendülerin (19) müstefīd zann u ḥayāl eyleyüb 'āciz ü serskeşte ü renk ü lāl dīv (20) olmuşdur yā

Hudāyī bānguñ heybeti ne gūne olub var kıyās eyle (21) ey ʔālib-i rāh-ı Hudā ammā
heybet-i ilāhī ve Hāḫḫanī

(4342) Beyt

(22) *Heybet-i bāzest berkebk-i necīb*

Mer megesrā nīst z'ān heybet naşīb

(23) ʔoğan heybetidür kerīm ve ḫasen keklik üzerine ki ol heybetden (24) sinege
naşīb yoḫdur ya'nī ḫalk-ı 'ālemi ğumūm u hūmūm u miḫnetler (25) mübtelā iden
şeyātīnuñ bāngı heybetidür heybet-i Hāḫḫ degüldür (26) zīrā meges maḫūlesi ḫalka
heybet-i Hāḫdan naşīb olmayub heybet-i (27) Hāḫ ḫüsn-i ḫalk-ı Muhammidī taḫşīl
eyleyen zevāt-ı kerīmuş-şifātlaradur

(4343) Beyt

[336a] (1) *Z'ān ki nebved bāz şayyād-ı meges*

'Ankebūtān mī meges ğirend ü bes

zīrā ki (2) bāz meges sayyādı olmaz örümceler sinek ʔutar ancak ya'nī sinek öcisi (3)
örümcekler olduğından ötüri ey dünyāperest

(4344) Beyt

'Ankebūt-ı dīv(4) berçun tu zübāb

Kerr ü fer dāred ne berkebk ü 'uḫāb

şeyṭān (5) örümcegi sencileyin sinek üzerine kerr ü fer ʔutar keklik ve 'uḫāb (6)
üzerine degül ya'nī 'ankebūt mānendi dīvüñ kerr ü fer ü heybeti (7) meges mānendi
'avāmü'n-nās üzerinedür yoḫsa kebkān-ı ʔarīḫat-ı (8) Muḫammedī ve 'uḫābān-ı dīn-i
Aḫmedī olan şehsüverān-ı dīn üzerlerine (9) kerr ü fer ʔutmaz zīrā

(4345) Beyt

Bāng-i dīvān gellebān-ı eşḫiyāst

(10) *Bāng-i sultān pāsbān-ı evliyāst*

şeytānlaruñ şadāsı eşkıyā (11) fırkasınuñ gellebānı olub şeytān haķıķat bāngı evliyā-
yı (12) ‘azām pāsbānıdur ki

(4346) Beyt

Tā neyāmīzed bedīn dū bāng-ı dūr

(13) ***Kaṭreyī ezbaḥr-ı hoş bābaḥr-ı şūr***

tā karışmasın bu iki uzak ol (14) şadāsından tatlu deryādan bir tamlā acı deryā
şuyına ya‘nī bāng-ı (15) şeytān fişka u fecere ve ‘uşāta şuleḥādan uzak ol fuķarā ile
(16) iḥtilāṭ itme faķīr olursun diyüb bāng-ı ‘işmet ü ‘ināyet bārī (17) Te‘ālā vü
taķaddüs-i evliyā vü mü‘minīne eşkıyādan uzak ol buyurması baḥr-ı (18) şīrīn
iṭā‘atden bir kaṭre baḥr-ı şūr-ı şeķāvete karışmamadan ötüridür (19) dimek ola
Vallāhu Te‘ālā a‘lem ve aḥkam

Resīden-i ān bāng-ı ṭılısmī (20) nīm şeb bemihmān-ı mescidrā

Ol sulṭān-ı haķıķat-ı beyān

Ve ol (21) pādişāh-ı zemīn ü zamān

Ve ol tācdār-ı kişver-i cān

cenāb-ı Ḥazret-i (22) Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazreti bu sürḥ-i şerīfde mescid-i
mihmānküşde (23) mihmān olan şādıķa gice nişfında ol bir ṭılısmuñ şadāsı (24)
irişdigün beyān idüb buyururlar ki

(4347) Beyt

Bişnev eknūn (25) kişsa-yı ān bāng-ı saḥt

Ki nereft ezcā bedān ān nīk baḥt

(26) diñle şimdi ol kaṭı āvāzuñ kişşasını ki yirinden gitmedi ol (27) şadādan ol bu
baḥtlu ya‘nī ol mescidde mihmān olan şādıķ [336b] (1) aşlā ol bāngdan elem ü izṭırāb
çekmeyüb

(4348) Beyt

(2) ***Guft çun tersem çü hest īn ṭabl-ı ‘ıyd***

Tā dühül tersed ki zaḥm ūrā resīd

(3) didi nite korḳarum çünki bu bayrām ṭavulıdur ṭavul korḳsun kim zaḥm-ı (4) çüb aña irişdi dimek ola yāḥūd hīç ṭavul korḳar mı (5) ki aña çüb zaḥmı irişür diyü ya'nī ṭabla zaḥm-ı çüb elbet irişür (6) gerek ḥavf itsün gerek ḥavf itmesün zīrā

(4349) Beyt

(7) Ey dühülhā -yı teḥī-yi biḳulüb

Ḳismetān ez'ıyd-ı cān şud zaḥm-ı çüb

(8) ey kulübsuz boş ṭavullar sizüñ ḳismet ü naşibiñüz cān bayrāmından (9) çomaḳ ile dögülmekdür zīrā

(4350) Beyt

Şud ḳıyāmet 'ıyd ü bādīnān dühül

(10) Mā çü ehl-i 'ıyd ḥandān hemçü gül

ḳıyāmet 'ıyd u bādīnler ṭavul (11) oldı biz ehl-i 'abd gibi gül gibi ḥandānuz ya'nī rüz-ı ḳıyāmet ki yevm-i (12) 'arz-ı ekberden ol gün enbiyā vü evliyā vü müminān ü şuleḥānuñ (13) bayrāmı olub ol günde ehl-i ĩmān u ĩḳān gül gibi feraḥnāk (14) u ḥandān u şādān olub münāfiḳīn u küffār ṭabl 'abd gibi (15) ḍarb-ı çüb-ı ḡazāb ile mażrüb olınurlar bu mişāl-i dilārādan (16) şoñra yine şadr beyānına rücū' buyurub buyururlar ki

(4351) Beyt

(17) Bişnev eknūn ĩn dühül çün bāng zed

Dīg devlet bā çigüne mīpezed

(18) diñle şimdi bu ṭavul çünki sadā urdı devlet çömlegi ne gūne āteş (19) pişirür ki

(4352) Beyt

Çün ki büşnūd an dühül ān merd-i dīd

(20) Guft çun tersed dilem ezṭabl-ı 'ıd

çünkü ol başiret şahibi (21) er ol tavulu iştdi didi nite korçar gönlüm bayrām
tablından (22) ya'nī mihmān-ı meşid olan şādık ol ğarīb ü mehīb şadāy (23) dūn
yarısında istimāc itdükde böyle diyüb

(4353) Beyt

(24) *Guft bāḥod hīn melerz ān dil k'ez'īn*

Murd cān-ı bed dilān-ı bīyaḳīn

(25) kendüye didi ki āgāh ol bundan göñül ditretme yaḳınsuz yaramaz göñüllü- (26)
lerüñ cānı oldı ve helāk oldı yoḥsa

(4354) Beyt

Vaḳt-i ān (27) āmed ki Ḥaydarvār men

Mülk ğirem yā büperdāzem beden

anuñ vakti [337a] (1) gelüb irişdi ki ben ḥazret-i Kerrār mānendi mülk-i sa'adet-i
ebed şahibi (2) olam yāḥūd bu ten-i ḥakīyi bıraḡam diyüb

(4355) Beyt

Bercehīd ü bāng berzed (3) k'ey kiyā

Ḥāzirem İnek eger merdī biyā

yukarı şıçradı ve şadā (4) urdı ey ulu işte ben ḥazırım eger er iseñ gel diyü
çağırdukda

(4356)(5) Beyt

Derzamān bişkest z'avāz ān tılsım

Zer hemī rīzīd her sū (6) ḳısm ḳısm

ol vaḳtde anuñ üzerinden ol tılsım kırıldı altun (7) döküldi her ḫarafa bölük bölük
şöyle ki

(4357) Beyt

Riḫt çendān (8) zer ki tersīd ān püser

Tā negīred zer zipürri rāh-ı der

ol kadar altun (9) döküldi ki korkdı ol oğul tā ki çoklığından altun yolu (10) tutmasun
diyü

(4358) Beyt

Ba'd ezān berhast ān şīr-i 'atīd

(11) ***Tā sehergeh zerr bīrūn mīkeşīd***

andan soñra yukarı kalkdı (12) o yaraklanmış hāzır arslan tā seher vaktine degin
taşraya altun (13) çekdi

(4359) Beyt

Defn mīkerd ü hemī āmed bezer

Bācuvāl ü tūbre bār-ı diger

(14) defn eylerdi dükeli altun ile gelürdi bir kerre daħı cuvāl ve tūbre ile (15) ya'nī ol
dökülen altunı ol bahādır tūbre ve cuvāllara koyub getirüb (16) defn idüb yine
toldurub defn idüb

(4360) Beyt

Genchā binhād ān (17) canbāz ezān

Kūri-yi tersāni-yi vāpes hazān

hazīneler kodı ol (18) cān oynadıcı andan girüye sürtünenlerüñ korkuları körlüğüne
izā (19) kāne el-emr kazalik ey rāh-ı haķīkat-i sālīk

(4361) Beyt

Īn zer-i zāhir beħātır (20) āmedest

Derdil-i her kūr-ı dūr-ı zerperest

bu zāhir altunı hātırına (21) gelmişdür her bir altun tabaķ uzak körüñ göñlüne ya'nī
tālib (22) bu bizüm altun diyüb beyān eyledigimiz kışşadan zerperest ehl-i zāhirüñ
(23) hātırına zāhirde olan altun gelmişdür bizüm murādımız bu zāhir altunı (24)
olmayub zīrā zāhirde olan ki hāķ-ı 'ālem aña perestiş idüb üzerine (25) pāre pāre
olurlar anuñ mişāli şöyledür ki

(4362) Beyt

Kūzekān esfālhā- (26) *rā bīškened*

Nām-ı zer binhend [ü] derdāmen kunend

uşaqlar şaxsıları (27) kırar anuñ adına altun qorlar da eteklerine qorlar bu kerre

(4363) Beyt

[337b] (1) *Ender ān bāzī çü gūyī nām-ı zer*

Ān kuned derhātır⁶⁴³ -ı kūzek güzer

ol oyun (2) içinde altun diyü söyleseñ ol uşağuş hātırına şaxsı pāresinden (3) nāmı altun vaż^c olınan gelür kezalik bizüm dağı altun diyü (4) söyledüğümüz kelām-ı hikmet āyīne-yi ehl-i zāhir-i şūret altunı kıyās iderler (5) velīkin öyle degül bizüm didüğümüz altun

(4364) Beyt

Bel zer-i mađrūb đarb-ı ĩzedī

(6) *K'ū negerded kāsıd āmed sermedī*

belki đarb-ı ĩzedī ile mađrūb bir altundur ki (7) ol altun ašlā kāsıd ve bīrevāc olmayub ebede'l-ebedīn mađbūl u (8) merğūb u mađbūbu'l-đulūb olub şöyle ki

(4365) Beyt

Ān zerī k'īn (9) *zer ezān zer tāb yāft*

Gevher ü tābendegī vü āb yāft

ol (10) bir altundur ki bu altun ol altundan tāb buldı gevherliğ u tābendeliđ (11) ve āb buldı ya'nī bu şūret-i zāhirde olan altun gevheriyyet ü revnağı (12) ol altunuñ pertevindendür şöyle ki

(4366) Beyt

Ān zerī ki dil ez'ū gerded gānī

(13) *Ġālib āyed derđamer derrūşenī*

⁶⁴³ Metinde “derzāhir” şeklinde ama kelime “derhātır” olmalı.

ol bir altun ki gönül andan ganî oldı (14) ol altun rüşenlükde ay üzre gâlib gelür
ya'ni bizüm altun (15) didigimiz böyle bir gevher-i sermeddür ki lâkin halkuñ aklı
gitdi bildükleri (16) şüret-i zâhir altundur ki haqîkatde bunlaruñ altun diyü perestiş
(17) itdükleri sıfâl pârelerdür buyurub haqîkat-ı emr-i beyân (18) buyururlar ki

(4367) Beyt

Şem' buved ân mescid ü pervâne ü

(19) ***Ḥ^vişten derbaht ân pervâne ḥū***

ol mescid şem' idi ve ol (20) şadık anuñ pervânesi idi ki kendüyi oynatdı ol pervâne
ḥūylu

(4368) (21) Beyt

Per besüht ürâ velîkin sâhteş

Pes mübârek âmed ân endâhteş

(22) anuñ kanadı yandı ammâ anı düzdi ziyâde mübârek geldi anuñ ol (23) atılması
ya'ni egerçi pervânevâr kanad yakdı ammâ ammâ ol kanad yaqmada 'ömr-i ebed
(24) ve sa'âdet sermed taḥşîl itdi meşelâ

(4369) Beyt

Hemçü Mūsâ bûd ân mes'ud baht

(25) ***K'âteşî dîd ü besüy-ı ân dıraht***

ol ḫalî'î ḫutlu Ḥazret-i Mūsâ (26) 'aleyhisselâm gibi idi ki Ḥazret-i Mūsâ ol bir ağac
ḫarafına bir âteş gördi

(4370) (27) Beyt

Çün 'inâyethâ ber'ü mevfür bûd

Nâr mîpendaş v'ân ḫod nûr bûd

[338a] (1) çünkü 'inâyetler anuñ üzerine mevfür idi âteş zann eyledi ol ḫod nûr idi
(2) ya'ni Ḥazret-i kelîmullâhuñ 'aleyhisselâm dırahtda görüb âteş şanub (3) aña
teveccüh itdükleri âteş degül nûr-ı İlâhî-yi ebedî öyle olunca kışşadan ḫişşe

(4371) Beyt

(4) *Merd-i Hākrā çün bübinî ey püser*

Tu gümān dārî ber'û nār-ı beşer

ey oğul (5) çünkü sen merd-i İlahî olan vücūd-ı kerîmi görürsün sen anda beşer âteşi

(6) taşın tutarsın velîkin

(4372) Beyt

Tu zihod miâyî vü ân dertüest

(7) *Nār⁶⁴⁴ u hār-ı zann-ı bātil ân süest*

sen kendüñden gelür ve ol sendedür (8) bātil zannuñ âteşi ve dikeni bu tarafdur

ya'nî merd-i Hākkā hār zann u nār-ı gümān (9) ile nazār eylersiñde beşeriyet nārı

görürsün ol ise senüñ zannuñ (10) nār u hārıdur yoḥsa

(4373) Beyt

Ū dıraht-ı Mūsīyest ü pürziyā

(11) *Nūr h^vān nāreş meḥ^vān bārî biyā*

ol ziyā ile tolu dıraht-ı (12) Mūsîdür nūr okı aña nār okıma bir kerre gel ya'nî merd-i

Hudā ziyā-yı (13) nūr-i İlahî ile pür olmuş zāt-i kerîmdür aña inkār ile nazār

itdigünden nār (14) görürsün kemāl 'itiḳād u ḥulūş ile aña nūr diyüb itā'at üzre (15)

nazār-ı pākile nazār iderseñ nūr idügin müşāhede idersin meşelā

(4374) Beyt

(16) *Ne fiṭām-ı İñ cihān nārî numūd*

Sālikān reftend ü ān ḥod nūr būd

(17) öyle degül mi ki bu cihānuñ fiṭāmı bir âteş gördi sālikler gitdiler ol (18) ḥod nūr

idi ya'nî sālik dünyā maḥabbeti ki ḥubb-ı māl u cāh u 'uḳār u ḥayl (19) ü ḥaşemdür

anlardan bilkülliye munkatı' olub küşe-yi faḳr u felāket ü meskenetini (20) ihtiyār

⁶⁴⁴ Metinde "hār" şekline ama kelime "nār olmalı.

eylemek âteşe girüb yanub ve tütmege beñzer iken sâlikler ol (21) rāha sülük idüb nūr oldığın gördiler ve bildiler öyle olunca

(4375) Beyt

(22) Pes bidān ki şem^c-i dīn pür mişved

Īn ne hem çun şem^c-i âteşhā buved

(23) pes taḥkīk belki dīn şem^ci yukarı olur bu şem^c-i dīn âteş şem^cleri (24) gibi degüldür zīrā

(4376) Beyt

Īn numāyed nūr u sūzed yārrā

V'ān beşūret (25) nār u gül züvvārrā

bu şem nūr şuveri nūr görünür velīkin yār-ı iḥrāk (26) ve ol şem^c-i dīn şuretde nār şeklinde nümāyān olub züvvāre gül ḥoşbū-yı (27) gülzāra ḥaḳīkat olur ḥāl böyle olduğundan

(4377) Beyt

Īn çü sāzende velī sūzendei'

[338b] (1) V'ān ki vuşlat dil-i efrūzendei'

bu şem^c şuveri düzüci gibi ammā bir yaqıcı (2) ol şem^c ĩmān vaḳt ü şalatda göñül uyandırub yalınladıcı şöyle ki

(4378)(3) Beyt

Şekl-i şu'le-yi nūr-ı pāk-ı sāvār

Ḥāzır anrā nūr dūr ānrā çü nār

(4) bu şem^c-i dīnün nūr-ı pāki şu'lesi düzgünlüğü ḥāzırlara nūr ve uzaḳda (5) olanlara âteş gibidür ya'nī şem^c şuveri egerçi ziyā-yı kesr ü nūrpāşdur (6) velīkin ḥaḳīkate nazar olduğda muḥarriḳdür şem^c-i dīn ile degül vuşlat (7) vaḳtinde dil efrüz olub ḥāzırlara nūr dūrlara nār gibi nümāyāndur ki (8) aşḥāb-ı ḳurb u velāya nūr olub

erbāb-ı nefis ü hevāya nār görinüb (9) andan ictināb iderler dimek ola Vallāhu Te‘ālā
a‘lem

Derbeyān (10) mülākāt-ı ān ‘āşık bāŞadr-ı Cihān

ol edā-yı baĥş-ı nādire fehman (11) ve ol deryā-yı cūd u sādēt iĥsān ve ol
sipehsālār-ı aşĥāb-ı füyüzān (12) cenāb-ı Ĥazret-i Mevlānā ĥuddise sırrahu ĥazreti
bu sürĥ-i şerīfde ol ‘āşık-ı (13) şādıkın Şadr-ı Cihāna mülākāt oldığın beyān idüb
buyururlar ki

(4379) Beyt

(14) Ān Buĥarī nīz ĥod berşem‘ zed

Geşte būd ez‘işkeş āsān ān kebed

(15) ol Buĥarī daĥı kendüyi şem‘ üzre urdı ‘aşkınuñ helāk-i ebedī (16) anı āsān eyler
ya‘nī bende-yi Şadr-ı Cihān kendüyi şem‘-i miĥnete urdı (17) ‘aşk-ı helāk-i ebedī
ya‘nī ‘aşk-ı helāki ‘āşık vücüdını maĥall-i tehlikeye (18) āsān biraĥur mevt ü fevtde
aşlā elem çeküb ĥazır itmez öyle (19) olinca

(4380) Beyt

Āh-ı sūzāneş sūy-ı gerdūn şude

Derdil-i Şadr-ı Cihān mihr āmede

(20) anuñ āh u sūzānı felek cānibine gitdi şöyle ki Şadr-ı Cihānuñ (21) göñline
merĥamet ü maĥabbet gelüb

(4381) Beyt

Gufte bāĥod derşeĥergeĥ k‘ey eĥad

(22) Ĥāl-i ān āvāre-yi mā çun buved

Şadr-ı Cihān seĥer vaĥtinde kendü kendü ile (23) ilāhī yā Rabb bir Allāh diyü
derĥāh-ı Ĥakkā teveccüh idüb bizüm ol āvāre- (24) mizün ĥāl-i nite olur diyüb

(4382) Beyt

Ū günāhī kerd ü mā dīdīm līk

(25) *Raḥmet-i mārā nemīdānist nīk*

ol bir günāh eyledi ve biz anı gördük (26) ammā bizüm raḥmetimüz güzel bilmedi yaʿnī bize ḥüsn üzre olmadı ki (27) biz anuñ günāhından geçerüz diyü aḥvāl ise böyledür ki

(4383) *Beyt*

[339a] (1) *Hāṭır-ı mücrim zimā tersān şeved*

Līk şad ümmīd derterseş buved

mücrimüñ (2) hāṭırı bizden ḳorḳucı olur velīkin ol ḳorḳusunuñ içinde yüz ʿafv ümīdi (3) olur imdi izā kāne kezalik

(4384) *Beyt*

Men bitersānem vaḳīḥ-i yāverā

(4) *Ān ki tersed men çī tersānem verā*

ben vaḳīḥ-i yāveyi ḳorḳudurum ol ki (5) ḳorkar ben anı yine ḳorḳudurum ki

(4385) *Beyt*

Behr-i dīg-i serd āzer mīreved

(6) *Nebedān kʿezcūş ezser mīreved*

şovıḳ çömleken ötüri āteş gibidür (7) yoḥsa ḳaynayub cūşdan başa gelen için gitmez şöyle ki

(4386) *Beyt*

(8) *İyminānrā men bitersānem beʿilm*

Hāʿifanrā ters berdārem beḥilm

iyminleri (9) ben ʿilmle ḳorḳudurum ḳorḳucılardan ḥilmle ḳorḳu ḳaldurum şöyle ki

(4387) (10) *Beyt*

[Pāre-düzem pāre dermevziʿ nihem]⁶⁴⁵

Her kesīrā şerbet ender ḥur dihem

⁶⁴⁵ Bu kısım derkenar olarak yazılmıştır.

yama dikiciyüm yamayı maḥalline (11) vaz‘ iderüm her kese lâıyıkına göre şerbet virürüm bu ebyāt-ı (12) kerīme *Hāṭır-ı mücrim zimā tersān buved* beytden bu maḥalle degin ‘alā (13) ṭarīkü’l-intikāl lisān-ı ḥazretten vaḥy olub ḥaḳāyık beyānına (14) şürū‘ idüb buyururlar ki

(4388) Beyt

Hest sırr-ı merd çun bîḥ-ı dıraḥt

(15) *Z’ān bürüyed berghāş ezçüb-ı saḥt*

ādemün sırrı ağaç köki gibidür (16) andan biter soñra yapraklar ḳatı ağacdan ya‘nī ḳurı ağac üzerinde yaprak (17) ḥāşıl oldıḡı köküñ ḥāşşasındandır ki

(4389) Beyt

Derḥür-ı ān (18) bîḥ ruste berghā

Derdıraḥt u dernüfūs u dernühā

ol köküñ (19) lâıyıkına göre yapraklar bitmiş dıraḥtda ve nüfūs ve ‘uḳūlda şöyle ki

(4390)(20) Beyt

Berfelek berhāst z’eşcār-ı vefā

Aşluhā şābit ve fer‘uh fi’s-semā

(21) felek üzre yemişler vardur vefā ağaçlarından ki ol ağaçlarıñ esfelleri (22) ‘arūflar ile mütemekkinlerdür yir içinde ve i‘lā ve ağşānları mürtefi‘dür (23) semāvāt cānibine felekde olan yirlerden murād mīvehā-yı ĩmān u ĩḳān (24) olub ĩmān u ĩḳānı daḡı şecere-yi teşbīhe ve temşilde sırr-ı ḥikmet-i (25) siḡre ‘arḳ-ı rāsiḡ ve aşl-ı ḳāim ü fer‘-i fānī ile şecere olub (26) eşyā-yı şelāşeye muḡtāc oldıḡı gibi kezalik ĩmān daḡı eşyā-yı (27) şelāşesiz tamām olmayub “*Taşdıḳu bi’l-ḳalbi ḳavlü bi’l-lisāni ‘amelü [339b] (1) bil-erkāni*”⁶⁴⁶ lābüddür ki ĩmān-ı itmām ola beyt-i sa‘ādetiḡsānı şerḡ (2) ü beyān nice mümkün ki ārifüñ kelāmetde bitmiş ma‘nā gizlüdür buyurulmuş (3) velīkin ma‘nā-yı feyz-i ikrāmı sūre-yi İbrāḡimde olan bu

⁶⁴⁶ “Kalp ile tasdik etmek, dil ile söylemek, , amel ile desteklemek.”

āyet-i kerīmenüñ (4) tefsīr-i hidāyet ihsānından bāhirdür kavluhü Te‘ālā *“Elem tera keyfe daraballāhu (5) meşelen kelimeten tayyibeten keşeceratin tayyibetin aşluhā s̄ābituv ve fer‘uhā fī’s-semā’i. Tū’tī ukulehā kulle h̄īnin biizni rabbihā, ve yađribullāhul emsāle lin-nāsi (6) le‘allehum yetezekkerūn”*⁶⁴⁷ h̄azret-i meşelde ziyāde efhām olduğundan h̄azret-i (8) bārī Te‘ālā ü takaddüs ‘ibādına ‘ināyet ü hidāyet ihsān (9) eyleyüb darb-ı meşel buyurmuşdur ki kelime-yi tayyibeden murād kelime-yi tevḥīd (10) ü tesbīḥ ü tehlīl ü temcīd ü tevbe vü ināyet ü şükr ü sipās ü taḥmīd (11) ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(4391) Beyt

Çün bürust ez‘ışk ber berāsmān

(12) *Çün nerüyed derdil-i Şadr-ı Cihān*

çünki ‘aşk u maḥabbetden āsmān üzre (13) mīve bitdi yā Şadr-ı Cihānuñ derünunda nite bitmez ya‘nī beherḥāl biter maḥabbet (14) mīvesi Şadr-ı Cihānuñ gönlünde bitduğundan

(4392) Beyt

(15) *Mevc mīzed derdileş ‘afv-ı güneh*

Ki ziher dil tā dil āmed revzeneh

Şadr-ı (16) Cihānuñ gönlünde ol bende-yi ‘aşıkuñ günāhı ‘afvı mevc ururdu (17) zīrā her bir gönülden āḥer gönle revzene vardur *“Mine’l-ḳalbi ile’l-ḳalbi sebīl”*⁶⁴⁸ (18) misdāḳınca

(4393) Beyt

Ki zidil tā dil yaḳīn revzen buved

Nī cüdā vü dūr çün (19) dü ten buved

⁶⁴⁷ “Görmedin mi, Allah güzel bir sözü nasıl misal getirdi? (Güzel bir söz), kökü sağlam, dalları göğe yükselen bir ağaç gibidir. Bu ağaç, Rabbinin izniyle her zaman meyvesini verir. Öğüt alsınlar diye Allah insanlara misaller getirir.) (İbrahim 14/24, 25)

⁶⁴⁸ “Kalbden kalbe yol vardır.”

taḥkīkañ gönülden gönle pencere olur öyle deñli ki ayrı ola (20) ve uzak ola iki beden gibi öyle deñli meselā

(4394) Beyt

Muttaşıl nebved (21) *sifāl-i dü çerāğ*

Nūr-ı şān memzūc bāşed dermesāğ

muttaşıl (22) olmaz iki çerāğuñ çerāgdānları velākin nūrları mesāğda memzūc olur (23) ya‘nī şem‘dānları mefrūḫ olub şem‘lerüñ nūrları ikisi bile bir nūrdur (24) imdi izā kāne kezalik

(4395) Beyt

Hiç ‘āşık ḥod nebāşed vaşl-ı cū

(25) *Ki ne ma‘şūkeş buved cūyā-yı ū*

hiç bir ‘āşık vaşl ṭālibi olmaz ki (26) anuñ ma‘şūkı anı dileyici olmaya ya‘nī her ‘āşıkuñ ṭālib-i vaşl (27) olduğı maḥbūbuñ anı ṭalebindendür ki *‘aşk odı evvel yaḫar ma‘şūkı soñra ‘āşıkı* [340a] (1) mefhūmunca dilberden ḥvāhiş olmaduḫça ‘āşıkdan ṭaleb vişāl olmaz

(4396) Beyt

(2) *Līk ‘ışk-ı ‘āşıkān ten zih kuned*

‘ışk-ı ma‘şūkān ḥoş u ferbih kuned

(3) velīkin ‘āşıklarūñ ‘aşkı anları zār u nizār eyler ma‘şūklarūñ ‘aşkı maḥbūbları (4) ḥūb u ferbih ü şīrīn eyler aḥvāl öyle olunca

(4397) Beyt

Çün derīn dil (5) *berḫ-ı mihr-i dūst cest*

Ender ān dil dūstī mīdan ki hest

(6) çünkü bu gönül içinde dostuñ mahabbeti berḫi şıçradı ol bir gönül içinde (7) bil ki dostluḫ vardur ya‘nī bir maḥbūba ‘āşık olsa elbette ve elbette (8) ol maḥbūbuñ aña

dostluğu ve maḥabbeti olur emr böyle olunca imdi (9) ey ṭālib-i Ḥaḳ

(4398) Beyt

Derdil-i tu mihr-i Ḥaḳ çün şud dü tu

(10) *Hest Ḥaḳrā bīgümānī mihr-i tu*

senün gönlüñ içinde Haḳḳ Te‘ālā (11) ḥazretinüñ maḥabbeti çünki iki kat oldu Ḥaḳ Te‘ālā ḥazretinüñ şübhesüz (12) saña maḥabbeti vardur ya‘nī bilāşekk Ḥaḳḳuñ sevgülü kullarındansın zīrā

(4399)(13) Beyt

Hīç bāng-ı kef zeden n’āyed beder

Ezyekī dest-i tu bīdestī dīger

(14) hīç el urmak şadāsı ṭaşra gelmez seniñ bir elüñden ol bir elüñsüz (15) ya‘nī mihr ü maḥabbetüñ tarafından olduğına şadā iki kefden ḥāsıl olub (16) birden ḥāşıl olmadığın mişāl buyurub mişāl-ı āḥer buyururlar ki

(4400) Beyt

(17) *Teşne mīnāled ki ey āb-ı güvār*

Āb hem nāled ki kū ān ābh^{vār}

(18) teşne ey siñici şu ḳandesin diyü fiğān eyler şu daḥı añlayub (19) fiğān eyler ki kanı şu içici diyü öyle olunca

(4401) Beyt

Cezb-i ābest īn (20) *‘aṭaş dercān-ı mā*

Mā ezān-ı ū vü ū hem ān[-ı mā]

bizüm cānımızda bu (21) harāret şuyuñ cezbeseñdür ki biz anuñ ve ol bizümdür zīrā

(4402) Beyt

(22) *Hīkmet-i Ḥaḳ derḳazā vü derḳader*

Kerd mārā ‘aşıḳān-ı hem dīger

każā ve kaderde (23) Haqq Te‘ālā hazretinüñ hikmeti bizi birbirimizüñ ‘aşıkları eyledi ki

(4403) Beyt

(24) *Cümle eczā-yı cihān z’ān hükmi-piṣ*

Cüft cüft ü ‘aşıkān-ı cüft-i h^viṣ

(25) cihānuñ cem‘i eczāsı ol hükmi-kādīmden cüft cüftdür ve her biri (26) kendi cüftüñ ‘aşıklarıdır şöyle ki meselā

(4404) Beyt

Hest her cüzvī⁽²⁷⁾ zi‘ālem cüft^vāh

Rāst hem çun kehrūba vü berg-i kāh

‘ālemde her bir cüz’ [340b] (1) cüft dileyicidir togru kehrübā ve şamān yabrağı gibi ya‘nī elbette bu ‘ālemde (2) her cins kendi cinsin taleb idicidir ki

(4405) Beyt

Āsmān güyed zemīnrā merhabā

(3) *Bātuem çün āhen ü āhenrübā*

āsmān zemīne merhabā idüb ben senüñle (4) temür ve mıknatıs mānendiyüz dir zīrā

(4406) Beyt

Āsmān merd ü zemīn⁽⁵⁾ zen derḥired

Her çi ān endaht īn mīpervered

āsmān er ve zemīn (6) ‘avratdur ‘aqlda her nesneyi ki ol itdi bu besler ya‘nī zemīn ü āsmān (7) ‘aql yatmayınca er ‘avrat gibidürler ki her neyi ki āsmān zemīne ilkā ide

(8) zemīn anı perverde ider şöyle ki

(4407) Beyt

Çün nemāned germiyeş bufristed ü

(9) *Çün nemāned terrī nem bidhed ü*

çünkü ıssılığı kalmaya gönderür çünkü (10) yaşlığı kalmaz ana yaşlık ol virür ya'nı
zemînüñ keremiyet ve terrlığı (11) āsmāndur şu vechle ki

(4408) Beyt

Burc-ı hākī hāk-ı arzīrā meded

Burc-ı ābī⁽¹²⁾ terriyeş ender demed

felegüñ burc-ı hākisi zemînüñ hāk-ı arzısına (13) mededdür burc-ı ābīsi anuñ
terrlığın üfürür

(4409) Beyt

Burc-ı bādī ebr-i sūy-ı ü bered

(14) Tā buhārāt-ı vaḥimrā berkeşed

felegüñ rūzgār burcı anuñ tarafına (15) bulut iletür tā ki anuñ şakil ü naşır
buharların çeksün için

(4410) Beyt

(16) Burc-ı āteş germī-yi ḥurşīd ez'ū

Hemçü tābe-yi surḥ z'āteş pūşt ü rū

(17) felegüñ āteş burcı güneşüñ harāreti ol burc āteşdendür ki (18) kırmızı tābe
mānendi arkası ve yüzi olmuşdur bu aḥvāl ü kefiyyet böyle (19) olduğdan şoñra

(4411) Beyt

Hest sergerdān felek ender zemen

Hemçü merdān⁽²⁰⁾ gird-i meksebeh behr-i zen

felek bu zamān içinde sergerdāndur erler gibi (21) meksebeh zenden ötüri andan şoñra

(4412) Beyt

V'īn zemīn kedbānuyihā mīkuned

(22) Bervilādāt u riḍā'eş mītened

bu yir yüzi ḥātūnluklar eyler toğurtması (23) üzre emzirmesine çalışır böyle olunca

(4413) Beyt

Pes zemīn ü çarḥ- (24) rā dān hūšmend

Çün ki kār-ı hūšmendān mīkunend

pes imdi ey (25) ṭālib sen ve yiri ve çarḥı uşlu ‘aḳıllu bil çünki uşlular iş (26) işlerler
zīrā

(4414) Beyt

Ger ne ezhem īn dü dilber mīmezend

Pes çirā çun (27) cüft derhem mīḥazend

eger bu iki dilber birbirinden emişmeseler pes niçün [341a] (1) cüftler gibi biri birine
siñişürler meşelā

(4415) Beyt

Bīzemīn key gül bürüyed v’erguvān

(2) Pes çı zāyed z’āb u tāb-ı āsmān

yirsüz kaçan biter gül ü erguvān pes ne (3) biter āsmānuñ āb u tābundan ya‘nī zemīn
olmaduḳça gül ü erguvān ü şīrīn (4) ü zamīrān ü sārīrān şüküfe-yi elvān ḥāşıl olmaz
öyle olunca yalnız (5) āsmānuñ āb u tābından nesne ḥāsıl olmayub her ḥāl ile
zemīne muḥtāc (6) olduğundan

(4416) Beyt

Behr-i ān meylist dermāde bener

Tā buved tekmīl-i kār-ı hem diger

(7) andan ötüridür erkegüñ dişiye meyl ü maḥabbeti tāki birbiriyle iş (8) tamām
olsun diyü

(4417) Beyt

Meyl ender merd ü zen Ḥaḳ z’ān nihād

Tā beḳā yābed (9) cihān z’īn ittiḥād

ve Ḥaḳ Te‘ālā ḥazreti celletü ḳudretihi ere ve ‘avrata (10) birbirlerine meyli andan
ötürü vaz‘ tā ki bu ittiḥāddan cihān-ı fānī (11) beḳā şüretin bulsun için şöyle ki

(4418) Beyt

Meyl her cüzvī becüzvī hem nihed

(12) *Z'ittihād-ı her dü tevlīdī zihed*

her bir cüzvüñ meylini cüzv-i āhere važ (13) eyler ki her ikisinüñ ittiḥāddan bir tevlīd ḥāsil olur olsun için (14) meşelā

(4419) Beyt

Şeb çünīn bārūz ender i'tināk

Muḥtelif derşūret (15) ammā ittifāk

gice buncılaym gündüz ile şārılmaḡda şūretde muḥtelif (16) ammā ittifākda mü'teliflerdür

(4420) Beyt

Rūz şeb zāhir dü zıdd u düşmenend

(17) *Līk her dü yek ḥaḡīkat mītenend*

gündüz ve gice şūret-i zāhirde (18) egerçi iki zıdd u düşmendir ammā her ikisi bir ḥaḡīkate cüzv bulunurlar şöyle ki

(4421)(19) Beyt

Her yeki ḡvāhan digerrā hemçü ḡvīş

Ezpey-i tekmīl fi'ı ü kār-ı ḡvīş

(4422)(20) Beyt

Z'ān ki bīşeb daḡl nebved ṭab'ṛā

Pes çı ender ḡarc āred rūzhā

(21) her biri kendi gibi ol birin dileyüb ṭaleb idici kendi kārı (22) ve fi'li tekmīlinden ötüri zīrā gicesüz ṭab'ıuñ daḡlı olmaz pes (23) gündüz çarḡ itmege ne getürür ya'nī ṭabī'at guft u ḡü ve kār u kesb (24) ve zıkr ü ṭā'ata rāzī gice rāḡatlıḡından taḡşīl idüb gündüz anı çarḡ (25) u şarf itdükden soñra aḡşama nite taḡşīl iderse çarḡ ider illā (26) daḡl olmadukça çarḡ olmaz

Cezb-i her ‘unşurī cins-i ḥodrā ki der- (27) terkīb-i Ādemī muḥtebes şudeest beğayr-i cins-i ḥod

ol kām-ı bahş-ı evliyā [341b] (1) ol baḥr-ı iḥsān u ‘aṭā ol sırr-ı pāk Muştafā ol nāṭık-ı vaḥy-i Ḥudā (2) Ol mālīk-i vaşl u liḳā cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥazreti bu (3) sūrḥ-i şerīfde terkīb-i Ādemīzāde kendi cinsi ḥilāfıyla maḥbūs olan (4) ecnāsı her ‘unşuruñ külli kendi cüz’isini cezḅ itdigi aḥvālī beyān (5) idüb buyururlar ki

(4423) Beyt

Ḥāk gūyed ḥāk-i tenrā bāz gerd

(6) *Terk-i cān gū kur⁶⁴⁹ sūy-ı mā hemçü gerd*

(4424) Beyt

Cins-i māyī pīş-i mā evlāteri

(7) *Bih z’ān ten vārehī ve z’ān terrī*

ḥāk lisān ḥāliyle ten-i ḥākiye (8) ḥiṭāb idüb dir ki girüye dön cānuñ terki söyle bizüm tarafımuza (9) gel gubār gibi bizüm cinsimüzdensin bizüm kıymetimüzde olduḡuñ eyüdü (10) ve evlādur ol tenden ve ol yaşlıḳdan ḳurtıldıḡuñ saña eyü ve ḥayrludur (11) dir ya‘nī zemīn ten-i ḥākīyi kendü cānibine da‘vet itdükde

(4425) Beyt

(12) *Gūyed ārī līk men pābesteem*

Ger çı hem çun tu zihicrān ḥasteem

(13) ten-i ḥākī bize cevāb idüb dir ki evet ammā ben ayaḡı baḡluyum egerçi (14) sencileyin hicrān ḥastasıyum dir bundan ġayrı

(4426) Beyt

(15) *Terrī-yi tenrā bücüyend ābhā*

⁶⁴⁹ Metinde “gū” olarak yazılmış ama kelime “kun” olmalı.

K'ey terī bāz ā zīgurbet sūy-ı mā

tenüñ (16) yaşluğın şular taleb idüb lisān hāliyle dirler ki ey yaşlık (17) girü gel
ğayretten bizüm tarafımıza diyü söyleyüb

(4427) Beyt

Germi-yi tenrā (18) heme h^vāned eşir

Ki zināre rāh-ı aşl-ı h^vīş gīr

tenüñ germiyyetin eşir (19) dükeli da'vet ider ki ey keremiyet senüñ aşluñ nār olub
sen (20) nārdansın kendi aşlıñuñ yolın tut ve gel dir öyle olunca

(4428) Beyt

(21) Hest heftād u dü 'illet derbeden

Ezkeşihā-yı 'anāşır bīresen

(22) beden-i insānı içinde yitmiş iki 'illet vardır 'anāşırñ ipsüz (23) çekmelerinden
şöyle ki

(4429) Beyt

'illet āyed tā bedenrā beskiled

(24) Tā 'anāşır hem digerrā vāhiled

'illet gelür tā ki bedeni süst idüb (25) kırub dökede tāki 'anāşır birbirlerin terk
eyleyeler diyü zīrā

(4430) Beyt

(26) Çār murğend in 'anāşır beste pā

Merg ü rencūrī vü 'illet pāgüşā

(27) dört kuşdurlar bu 'anāşır ayakları bağılu mevt ve hastalık ve 'illet [342a] (1)
bunlaruñ ayak çözücüsüdür ki

(4431) Beyt

Pāy-ı şān ezhem diger çün bāz kerd

(2) Murğ-ı her 'unşur yaqīn pervāz kerd

anlaruñ ayakları birbirlerinden çünki çözüb (3) ayıra her bir ‘unşuruñ kuşu taḥkīk
uçub pervāz eyler böyle olduğundan

(4432)(4) Beyt

Cezbe-yi ĩn aşlhā vü fer‘hā

Her demī rencī nihed dercism-i mā

(5) bu aşllaruñ ve fer‘leruñ birbirlerin cezbe eyledükleri her bir demde bizüm
cismimiz (6) üzerine bir renc ü elem važ‘ eyler

(4433) Beyt

Tā ki ĩn terkībḥārā berdered

(7) Murğ-ı her cüzvī beaşl-ı ḥod pered

ola ki bu terkībleri yırtı da her cüz‘ün (8) kuşu kendü aşı tarafına uça diyü ammā

(4434) Beyt

Ḥikmet-i Ḥaḥ māni‘ āyed z‘ĩn ‘acel

(9) Cem‘-i şān dāred beşḥat tā ecel

Ḥaḥ Te‘ālā ḥazretlerinüñ ḥikmeti bu uşul (10) u fūrū‘uñ cezbeleri ‘acelesine māni‘
gelüb anları ecel vaḥtine degin şḥat (11) ile cem‘ tutar ve lisān-ı ḥikmet-i ĩlāhī bu
eczāya ḥiṭāb idüb

(4435) Beyt

(12) Gūyed ey eczā ecel meşhūd nīst

Per zeden pīş ezecel tān sūd nīst

(13) dir ki ey eczā-yı ecel meşhūd degüldür size ecelden evvel kanad urmaḥ (14)
fā‘ide degüldür ya‘nī ecelden muḥaddem birbiriñüzden müfāraḥata ḳādir degülsüz
dir (15) bu kerre

(4436) Beyt

Çün ki her cüzvī bücūyed irtifāḥ

Çun buved cān-ı ğarīb ender firāḥ

(16) çünkü her bir cüzv-i âdemî irtifâk taleb ider cân-ı garîb firâk içinde nite (17) olur
ya'ni her eczâ kendü aşlına meyl ü rağbet idici olunca ve kıyâs (18) eyle ten-i hâkide
cân-ı garîbüñ hicrân u firâkdan çekdüğü derd ü elem ü miñnet (19) ü zañmeti

**Müncezib şuden-i cân nîz be'âlem-i ervâh ve taķazâ-yı ü ve meyl-i ü (20) bemaķarr-ı
hod ve münķatı' şuden ezeczâ-yı ecsâm ki künde-yi pây-ı bâz-ı rûhend**

(21) ol ferîdden zamân-ı ma'nevî ve ol bâñın-ı manzûme-yi kitâb-i Meşnevî (22)
cenâb-ı Hâzret-i Mevlânâ küddise sırrahu hâzretleri bu sürh-i şerîfde cânuñ dahı
(23) 'âlem-i ervâha müncezib olub kendü makarr-ı aşılsine taķazâ u meyli oldıgın
(24) ve eczâ-yı ecsâm rûh toğanınıñ ayak bağı olub künde-yi bâz-ı hâķîķat (25)
olduķların beyân idüb buyururlar ki

(4437) Beyt

Güyed ey eczâ-yı pest-i ferşiyem

(26) Ğurbet-i men telħter men 'arşiyem

cân-ı 'âdemîzâd eczâ-yı 'anâşıra hıķâb (27) idüb ey benüm mensüb alçaķ eczâm dir
benüm ğurbetliĝum sizüñ ğurbetiñüzden [342b] (1) acıraķdur ki ben 'arş-ı ilâhîden
gelmişüm ben 'arşa mensübum

(4438) Beyt

Meyl-i ten (2) dersebze vü âb-ı revân

Z'ân buved ki aşı-ı ü âmed ezân

tenüñ meyli yeşillıĝa (3) ve açıcı şuya andan olur ki anuñ aşlı andan geldi ya'ni ten
âb u gilden (4) hâşıl olmaĝla meyl ü rağbeti dahı âb u gil ve sebzâra olur ammâ

(4439) Beyt

(5) Meyl-i cân ender hayât u derHayest

Z'ân ki cân-ı lâmekân aşlı-ı veyest

(6) cānuñ meyli hayāta daḥı Kerīmedür zīrā lāmekānun cānı anuñ aşıdır ya‘nī her

(7) fer‘ kendi aşlına meyl idince cān daḥı lāmekānuñ fer‘i olduğundan anuñ (8) daḥı

meyli kendü aşlına olub şöyle ki

(4440) Beyt

Meyl-i cān derḥikmetest ü der‘ulūm

(9) *Meyl-i ten derbāg u rāgest ü kürūm*

cānuñ meyl ü maḥabbeti ḥikmet ü ‘ulūmadur (10) tenüñ meyl ü rağbeti bāg ve tağ

ve kürūmadur ol eçden

(4441)(11) Beyt

Meyl-i^{f50} cān ender terakḳī vü şeref

Meyl-i ten der kesb-i esbāb-ı ‘alef

(12) cānuñ meyli terakḳī ve şerefedür tenüñ meyli yimek içmek sebeblerini kesb ü

(13) taḥşīledür öyle olunca

(4442) Beyt

Meyl ü ‘ışk-ı ān [şeref] hem sūy-ı cān

(14) *Z’īn yuḥibrā vü yuḥibbunrā bidān*

ol şerefüñ meyli daḥı cān cānibine (15) *yūḥubbu* ve *yūḥubbūneyi* bundan bil ya‘nī

cānuñ terakḳī ve şerefine gūne meyl ü muḥabbeti (16) var ise şerefüñ daḥı cāna öyle

rağbeti vardur bu ma‘nānuñ taḥḳīḳin (17) *yūḥubbehüm* ve *yūḥūbbūne* kelām-ı

sa‘ādet encāmından fehm eyle ki **Ḳāsem-i Envār** (18) ‘aleyhihür-rahme ḥazretleri

iḳtibās ṯariḳiyle ifşā-yı rāz-ı ḥükm idüb buyurmuşlar ki

(19) *Yettebi‘uhümü ve bicünūnihi çi güftarest*

*Derūn-ı perde meger ḥoşrā ṯaleb kārest*⁶⁵¹

(20) öyle olunca

(4443) Beyt

⁶⁵⁰ Metnin buasında “ve” bağlacı konmuş ama burada Farsça terkip “i”si olmalı.

⁶⁵¹ “O delilere tabi olurlar, sözü ne söz sözdür; yoksa perde gerisinde güzelce isteyiş mi vardır.”

Hāşıl ān ki her ki ũ t̄ālib buved

Cān-ı maṭlūbeş der'ū rāğib buved

(21) hāşıl-ı kelām ve netice-yi merām olur ki her kimse ki t̄ālib ola maṭlūbunuñ cānı

(22) ol t̄ālibe rāğib olur

(4444) Beyt

Ger bŷgŷyem ŷerḫ-i ĩn bĭhad ŷeved

(23) *Meşnevĭ heştād tā kāğıd buved*

eger bunuñ ŷerḫin sŷylersem ḫadsŷz (24) olur ve kitāb-ı Meşnevĭ-yi kerĭm yalnĭuz

bu ŷerḫ iin yitmiş kat kāğıd (25) olur ya'ni her ḫuşuşda iḫzār-ı maṭlūb olduğundan

ḫuşuş-ı (26) mezkŷuruñ beyānı taṭvĭl olunmadı ancaḫ ey t̄ālib-i rāh-ı Ḥudā ma'lŷumuñ

(27) olsun ki

(4445) Beyt

Ādemi ḫayvān nebātĭ vŷ cemād

Her murādĭ 'āşık-ı her bĭmurād

(4446)[343a] (1) [Beyt]

Bĭmurādān bermurādĭ mĭtenend

V'ān murādān cezb ĩşān mĭkunend

(2) ādemi ve ḫayvān ve nebātĭ ve cemād her bir murāda mensŷb olan her bir

nāmurāda (3) 'āşıkdur ŷŷyle ki murādsuzlar murād ŷzre cezb ŷ nŷrlar ve ol murādlar

(4) anları cezb eyler ya'ni bĭmurādlaruñ murāda ṭolaşduḫları murād anları cezb (5)

eyledŷgŷndendŷr

(4447) Beyt

Lĭk meyl-i 'āşıkān lāğar kuned

(6) *Meyl-i ma'şŷkān ḫoş u ḫoş fer kuned*

ammā ‘āşıklarun meyli lāğar ider (7) ma‘şūklarun meyli hoş ve hoş fer ider ya‘nī derūn ‘āşıkda olan (8) ‘aşk u maḥabbet ‘āşıkı ḥasta ve za‘if ve lāğar idüb maḥbūbuñ (9) derūnunda olan meyl ü maḥabbet maḥbūbı ḥūbb ü zībā vü pürtarāvet (10) ü leṭāfet eyler şöyle ki

(4448) Beyt

‘Işk-ı ma‘şūkān dü rüh efrūhte

(11) ***‘Işk-ı ‘āşık cān-ı ūrā sūhte***

ma‘şūklarun ‘aşkı iki yañaklıdur (12) yalınladıcı olub ‘āşıkun ‘aşkı anuñ cānını yakıcıdur meşelā

(4449) Beyt

(13) ***Kehrübā ‘āşık beşekl-i bīniyāz***

Kāh mikūşed derān rāh-ı dirāz

kehrübā (14) bīniyāz şeklinde ‘āşıkdur şaman çalışur ol uzak yolda ya‘nī (15) egerçi kehrübā da ‘āşıkdur ve kāh da ‘āşıkdur ve lākin kehrübānuñ niyāzı (16) nihān kehūñ ‘ayāndur

(4450) Beyt

‘In rehā kun ‘Işk-ı ān teşne dehān

(17) ***Tāft ender sine-yi Şadr-ı Cihān***

bu terk ile ol ağzı teşnenüñ (18) ‘aşkı Şadr-ı Cihānuñ sinesine çapdı ya‘nī ol Mevlānā bu ‘aşkuñ (19) ‘āşıkā te’sīri ne gūne oldıgın beyāndan fāriğ olub muḥaddemā Şadr-ı (20) Cihānuñ bende-yi ‘āşık-ı şādıkı vār idi ki ol teşne-yi dehānuñ ‘āşıkı (21) Şadr-ı Cihānuñ sinesine çapdı anı beyān eyle ki

(4451) Beyt

Dūd-ı ān ‘Işk (22) u ğam-ı āteşgede

Refte dermaḥdūm-ı ū müşfik şude

ol bende-yi ‘aşıkun (23) sīne-yi āteşgedesinden ‘aşk u gam tütünü anuñ maḥdūmı olan (24) Şadr-ı Cihāna gidüb müşfiḳ olmuş idi

(4452) Beyt

Līkeş ez-nāmūs u (25) bevş u āb-ı rū

Şerm miāmed ki vācūyed ez’ū

ammā ‘ırz u nāmūs-ı vaḳār (26) ve yüz şuyından utanmak gelürdi ki andan girü su’āl eyleye ya‘nī Şadr-ı (27) Cihāna ol bendeye şefḳat u merḥamet itmek mülāḥazası dā’imā ḥuṭūr iderdi [343b] (1) ammā anuñ aḥvālinden su’āle utanurdu şöyle ki

(4453) Beyt

Raḥmeteş (2) müştāk-ı ān miskīn şude

Salṭanat z’īn luṭf-ı māni‘ āmede

(3) Şadr-ı Cihānuñ raḥmeti ol miskīnuñ müştākı olmuş idi velākin (4) şadruñ salṭanatı bu luṭfa māni‘ gelmiş idi ya‘nī Şadr-ı Cihān (5) salṭanat-ı ḥaşmet ü ḡayretten ol derdmendi su’āl itmezdi (6) velīkin aña raḥmet ü şefḳati müştāk idi böyle olunca

(4454) Beyt

(7) ‘Aḳl ḥayrān k’īn ‘aceb ūrā keşīd

Yā keşiş z’ān sū bud bedin cānib resīd

(8) bu ḥuşuşda ‘aḳl ḥayrān ve sergerdān oldı ki ‘acabā anı bu mı çekdi (9) yāḥūd çekmek ol ṭarafdan bu ṭarafa mı geldi diyü ya‘nī bendenüñ ‘aşk (10) u maḥabbeti mi Şadrı çekdi merḥamete yoḡsa Şadruñ cezbe-yi maḥabbati mi ol (11) āvāreyi çeküb getürdi bu ḥālde ‘aḳluñ medḥali yoḡ ḥayrāndur öyle olunca

(4455) (12) Beyt

Terk-i celdī kun k’ez’īn nāvāḳıfī

Leb bübend Allāhu a‘lem bi’l-ḥafī

(13) cüst ü çâpüklüğü terk eyle ki bundan vâkıf degülsin tudağ (14) bağla gizlüyi bilici
Hâzret-i Allâhdur ki “Lā ya‘lemü’l-ğaybe illallah”⁶⁵² buyurulmuşdur (15) öyle olunca

(4456) Beyt

În suhanrâ ba‘d ez‘în medfûn kunem

Ân keşende (16) *mîkeşed men çun kunem*

bu sözi bundan şöıra defn eyleyüm o çekici çeker (17) ben neyleyüm ya‘nî bu
kelimât-ı tayyibât min kabli’l-Hâk böyle zuhûr ider yoğsa (18) bu kelimâtı kabır-ı
sînemde defn eylerdüm dimek ola Vallâhu Te‘âlâ a‘lem

(4457) Beyt

(19) *Kîst ân ki’t mîkeşed ey mu‘tenî*

Ân ki mînegzâredet k’în dem zenî

(20) mîşra‘-yı evvel suâl-ı sâñisi cevâb buyurulmuş ola mu‘ten dîvâne-yi (21)
mâderzâde dirler imiş ma‘nâ-yı beyt-i şerîf kimdür ol kimse ki seni (22) çeker ey
dîvâne oldur ki seni nefes urmağa komaz yâ‘nî sana nefes (23) aldurmayan beni
çeken oldur ki meşelâ

(4458) Beyt

Şad ‘azîmet mîkunî behr-i sefer

(24) *Mîkeşâned mer turâ cây-ı diger*

yüz ‘azîmet idersin bir seferden ötürü (25) seni bir gayrı yire çeker ya‘nî ‘azîmet
itdigün yire gidemeyüb istemedigün (26) yire gidersin hâl böyle olunca

(4459) Beyt

Z’ân bigerdâned beher sū ân ligām

(27) *Tā haber yâbed zifâris esb-i hām*

andan ötürü dizgini her tarafı [344a] (1) döndürür ola ki hām olan at biniciden
haberdâr olsun diyü zîrâ

⁶⁵² “Allah’tan başka gaybı kimse bilmez.”

(4460) Beyt

(2) *Esb-i zeyrek [sāz] z'ān nīkū peyest*

K'ū hemī dāned ki fāris berveyest

(3) fehmnāk at ol ecluden laṭīf ve eyü gidicidür ki ol dükeli bilür ki (4) fāris anuñ üzerindedür öyle olunca ey ṭālib

(4461) Beyt

(5) *Ū diletrā burd u şad sevdā bübest*

Bîmurādet kerd ü pes dilrā şikest

(6) gönlünü ol ilettdi ve yüz sevdā bağladı seni muradsuz eyledi andan (7) şoñra göñli kırdı emr böyle olunca imdi

(4462) Beyt

Çün şikest ü bāl-i ān re'y-i (8) nüḥust

Çun neşud hestī-yi bālişken dürüst

çünkü ol senüñ (9) evvelüki tedbîrünüñ kanadın kırdı nite kanad kırıcınıñ varlığı dürüst olmaz (10) ya'ni taḥkîk ü şaḥîḥ olur imdi ṭālib

(4463) Beyt

(11) *Çun kazāyeş ḥabl-i tedbîret şüküst*

Çun neşud bertu kazā-yı ān dürüst

(12) çünkü anuñ kazāası senüñ tedbîrünüñ ipini kırub döğub ifnā (13) itdi nite senüñ üzerine ol kazā dürüst olmadı ḥaḳ budur ki dürüst (14) oldı demek ola Vallāhu Te'ālā a'lem

Fesh-i 'azāyim ve naḳzhā cihet-i (15) bāḥaber kerden-i Ādemîrā ezān ki mālîk ve kāḥir üst ve gāḥ gāḥ (16) 'azm-i ūrā fesh nākerden ve nāfiż dāşten tā ṭama'-ı ūrā ber'azm kerden (17) dāred tā bāz 'azmeşrā bişkend tā tenbîhbertenbîh buved

ol sālār-ı (18) evliyā ve ol şırāṭ-ı İlāhîde pişvā cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḳuddise (19) sırrahu ḥazreti bu sürḥ-i şerîfde 'azāyimün fesh ü naḳzlıkları Ādemî- (20) zāde

haber dār eylemek için olub zīrā mālīkū'l-mülk ve kāhir (21) el-emr-i ḥazret-i perverdigār bārī Te'ālādur ve gāh gāh 'azāyimūñ fetḥ olmayub (22) nüfūzı olduđı dađı 'azim ümīdin 'azīmetde tutub rāsīḥ revā olduđda (23) girü 'azīmetin kırar tā ki tenbīhbertenbīh olub 'abd-i Ḥazret-i Rabden haber dār (24) ola diyü beyān idüb buyururlar ki

(4464) Beyt

'Azmhā vü kaşdhā dermācerā

(25) Gāh gāhī rāst mīāyed turā

'azmlerde kaşdlarda vāķi' işlerüñ (26) gāh gāh ṭođru gelür saña ya'nī 'azīmetüñ kārıyla muvāfiķ gelür böyle olduğı

(4465) (27) Beyt

Tā beṭam'ı ān dilet niyyet kuned

Bār-ı dīger niyyetetṛā bişkened

[344b] (1) tā ki anuñ ṭam'ı ile gön[lü]ñ niyyet ṭutsun bir dağı kerrede niyyetüñi (2) kırar murāduñ ḥāsıl olmaz zīrā

(4466) Beyt

V'er beküllī bīmurādet dāştī

(3) Dil şudī nevmīd emel key kāştī

ve eger ey ṭālib külliyet ile seni (4) murādsuz ṭutaydı gönül ümīdsüz olurdu kaçan emel ekerdi ya'nī azīmet (5) ü kaşdlarıñıñ gāh rāst gelüb gāh şikest olduğı emel (6) toḥmın ekēsün diyü olur zīrā

(4467) Beyt

V'er nekārīdī emel ez'ūriyeş

(7) Key şudi peydā ber'ū maḫhūriyeş

eger emel ekicisinüñ 'uryānluđından kaçan (8) zāhir olurdu anuñ üzerine maḫhūrluđı ya'nī emelüñ maḫhūr olması (9) kendünüñ bulunmasından eger sen

nāümīd olub toḥm emeli (10) ekmesüñ ol emel maḵhūr olmayub Ḥazret-i Ḥaḵḵı
kahnār şıfatıyla (11) bilmemek lâzım gelürdi ol eclden

(4468) Beyt

‘Āḵılān ezbīmurādīhā-yı ḥvīş

(12) *Bāḥaber geştend ezMevlā-yı ḥvīş*

‘ākıllar kendülerüñ murādsuzlıklarından (13) kendü Mevlālarından ḥaberdār oldılar
zīra

(4469) Beyt

Bīmurādī şud (14) *ḵılāvüz-i behişt*

Ḥuffeti’l-cenne şinev ey ḥoş sirişt

(15) cennetüñ ḵılāvüzü bīmurādlık oldı ey tıynet-i laḥīf ḥālib (16) *ḥuffeti’l-cenneti*
ḥadış-i şerīfin işit ve mücebiyle ‘āmil olub (17) işit ki ḥazret-i sulṭān ‘aleyhisselām
“*Ḥuffeti’l-cenneti bil-makārihi* (18) *ve ḥuffetü’n-nār bi’ş-şehvāti*”⁶⁵³ buyurmışdur

(4470) Beyt

Ki murādātet heme (19) *işkeste pāst*

Pes kesī bāşed ki kām-ı ü revāst

öyle olunca (20) ya‘nī *ḥuffeti’l-cennete bilmakārihi* buyurulmuşdur senüñ dükeli
murādlaruñ ayağı (21) kırıkdur çok kimse daḥı vardır ki anuñ murādı revādur
ammā

(4471) Beyt

(22) *Pes şudend işkesteş ān şādıkān*

Līk kū ḥod ān şikest-i ‘āşıkān

(23) anuñ kırılışı ol şādıklar çok oldılar velīkin ḵanı ol ‘āşıklarūñ (24) kırılması ya‘nī
şādıkān terk-i hevā idüb dünyā mahabbetleri şikest (25) itmeleriyle kendüleri daḥı

⁶⁵³ “ Cennet mekruhlar ile örtülmüştür ve nar şehvetler ile örtülmüştür.”(Konuk, *Mesnevî-i Şerif Şerhi*,
C. 1: s. 483, C. 2: s. 191, C. 3: s. 403, C. 4: s. 16)

şikest olmuşlardır velîkin ‘âşıklarun (26) rızâ talebiyle olan şikestleri bihubbi’l-merâtib evlâ vü ahrâdur ki zîrâ

(4472) (27) Beyt

‘Âkılân işkestees ezîztîrâb

‘Âşıkân işkeste bâşad ihtiyâr

[345a] (1) ‘âkıllar işkestedürer ıztırâbdan ammâ ‘âşıklar yüz ihtiyârıyla işkeste (2) olmuşlardır zîrâ ‘âkıllarun terk-i sivâ vü hevâ eylemişleri dâr-ı bekā hırmânı havfından (3) olub dârü’l-fenâdan kaç-ı ‘alâka eylemişlerdür ammâ ‘âşıklar lâhuffeti’l-cenneti (4) ve lâhavfu’n-nâr-ı muṭlak rızâ-yı feyyâz-ı muṭlak için yüz ihtiyâr ile terk (5) vârin eylemişlerdür pes beynehümâda fark-ı ‘azîm oldığı aşhâbına nümâyândur öyle (6) olunca

(4473) Beyt

‘Âkılâneş bendegân-ı bendîyend

‘Âşıkâneş sükkerî vü kandîyend

(7) ‘âkıllar ya‘nî Hâzret-i Allâhuñ ‘âkıl kulları baĝlu kullarıdur t̄a‘atları muḳâbele- (8) sinde na‘îm-i ebediyyeile cezâ olınurlar velîkin ‘âşıkları Hâzret-i Dâvud (9) ‘aleyhisselâma nâzil olan vahy-i kerîm mücebince ki “*İnne eveddel-evdâ’i ileyye men* (10) ‘abedeni bigayri nevel lâkin leyü’tâ er-rubûbiyyete ḥaḳḳuhâ”⁶⁵⁴ muḳteżâ-yı kerîme feyz ü iḥsân (11) ü likâ-yı ḥâzret-i bârî Te‘âlânun mazharları olub anlar sükkerîler ve kandîlerdür (12) öyle olunca

(4474) Beyt

İ’tiyâ kerhen mehâru ‘âkılân

İ’tiyâ ṭav‘ân bahâru bîdilân

(13) İ’tiyâ kerhen ‘âkıllar mehârı olub İ’tiyâ ṭav‘ânı diller bahâridur bazı nüshada (14) beyt-i şerîf

⁶⁵⁴ “Bana en sevimli gelen kişi, herhangi bir kazanç olmaksızın beni kendine kul yapandır, fakat rububiyyete (İlahlığa) hakkı teslim edilir.”

İ'tiyā ʿavʿān u hār ʿāşıkān

İ'tiyā kerhen bahāru cāhilān

(15) vāki⁶ olmuşdur

Nazar kerden-i peygamber ʿalehisselām beesirān ve (16) tebessüm kerden ve guften ki
ʿacibtu min kavmin yucerrüne ile'l-cenneti bi's-selāsili (17) ve'l-ağlālī

ol evc-i ʿizzet aḥteri ol evliyālar sürürü (18) ol vāriş-i peygamberi cenāb-ı Ḥāzret-İ
Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥāzretleri (19) bu sürḥ-i şerīfde ḥāzret-i risālet penāh
ʿaleyhül fazlü'ş-şalavāt (20) ḥāzretlerinüñ esīrlere nazar idüb ve tenbīh eyleyüb “Ve

*ʿacebtu min kavmin (21) yucrüne ile'l-cenneti bi's-selāsili ve'l-ağlālī*⁶⁵⁵

buyurduḳları ḥādīs-i şerīfi (22) beyān idüb buyururlar ki

(4475) Beyt

Dīd peygamber yekī cavķī esīr

(23) *Ki hemī burdend ü işān dernefir*

ḥāzret-i peygāmer ʿaleyhisselām bir bölük (24) esīr gördi ki anları dükeli
getürürlerdi ve anlar feryād u fiğānda idiler

(4476)⁽²⁵⁾ **Beyt**

Dīd şān derbend ān āgāh-ı şīr

Mīnazar kerdend dervey zīr zīr

(26) anları bend içinde gördi ol āgāh arslan yaʿnī Resūlallāh ʿalehis- (27) selām ki aña
nazar iderlerdi alçaḳ alçaḳ şöyle

(4477) Beyt

Tā hemī ḥāyīd her yek [345b] (1) ezgāzab

BerResūl-i şıdk dendānhā vü leb

⁶⁵⁵ “Kelepçeli ve zincirlerle cennete doğru koşan bir topluluğu gariptedim.”

dükeli çiyner idi her biri (2) ğazabdan dişlerini ve dudakların ğazret-i Resül-ı şıdk
üzerine (3) ya^ñ ol esirler her biri Resulallāh ğazretine el-Ħağdan ğazab ile nazār (4)
idüb tudağların çiynerlerdi ammā

(4478) Beyt

Zehre nī bāān ğazab ki dem zenend

(5) **Z'ān ki derzencīr-i ğahr-ı deh menend**

öyle şiddetli ğazab ile nefes urmağā birinde (6) zehre yok zīrā her biri on bağman
ğahr zencīri giriftārları idiler ki

(4479) (7) Beyt

Mīkeşāned şān müvekkel sūy-ı şehr

Mībered ezkāfiristān şān beğahr

(8) müvekkel anları şehr tarafına çeker kāfiristāndan anları ğahr ile iletür

(4480) (9) Beyt

Nī fidāyi mīsitāned nī zerī

Nī şefa'at mīresed ezserverī

(10) ne bir fidā olur ve ne altun olur ve ne bir serverden şefa'at irişüb (11) bizi bu
bend ve bağdan ğalāş ider diyü esirler söyleyüb dirler ki

(4481) Beyt

(12) **Rağmet-i 'ālem hemī ğüyend u ū**

'Ālemīrā mībüred ğalk u gelū

bu sultānuñ (13) nāmına dükeli 'āleme rağmet söylerler ol ise 'ālemüñ boğazların ve
boyun- (14) ların iletür diyü

(4482) Beyt

Bāhezār inkār mīreftend rāh

Zīr-i leb (15) ta'ne-zenān berkār-ı şāh

ol esîrler biñ inkâr ile yol ururlardı (16) tudağ altundan ta‘ne urucılar sulţānuñ işi
üzre ya‘nî hufye (17) hāzret-i risālet penāh şallallāhu ‘aleyhi vesellem hāzretine ta‘n
idüb (18) dirlerdi ki

(4483) Beyt

Çārehā kerdīm ü ĩn cā çāre nĭst

Hod dil-i ĩn merd* (19) *kem ezhāre nĭst

çāreler eyledüñ ve bu yirde çāre yoğdur hod bu erüñ (20) göñli siyāh taşdan eksik
degüldür ya‘nî hāzret-i resūl-ı güzĭn (21) ve rahmetü'l-‘ālemĭn hāğğında böyle
nāsezā söyler gizlü söylenüb dirlerdi ki

(4484) (22) Beyt

Mā hezārān merd-i şĭr alp arslan

Bādü se ‘uryān u süst ü nĭm cān

(23) biz biñlerle bahādır arslan erlerle her biri alp arslan kütlu yigitler iki üç (24)
çıplak ve za‘if yarım cānlu kimesneler ile

(4485) Beyt

ĩn çünin* (25) *dermāndeyĭm ezkejrevĭst

Yā ziaħterhāst yāħūd cādūvĭst

(26) buncılayın esĭr olub ‘āciz ü sergerdān kalmışuz bu bizüm egri gitmemüz- (27)
dendür yāħūd bizüm ‘aczimüz yıldızlardandır yāħūd bu iş siħrdür diyüb

(4486) [346a] (1) Beyt

Baħt-ı mārā berderĭd ān baħt-ı ü

Taħt-ı mā şud sernigün eztaħt-ı ü

(2) bizüm tĭli‘müzi anuñ tĭli‘i yırtub pāreledi bizüm taħtımız yāħūd baħtımız
tersine (3) oldı anuñ baħtında diyü söylenüb dirlerdi ki

(4487) Beyt

Kār-ı ü ezcāduvĭ* (4) *ger geşt zeft

Cāzūvī kerdīm mā hem çun nereft

anuñ işi eger (5) cāzūlukdan yigin oldı ise biz dañı cāzūluk ve sihrler eyledük nite (6) gitmedi ya'nı bu aḥvāl eger sihr ise biz dañı nice nice sihr ü efsūnlar eyledük (7) ašlā te'sīr itmedi diyü ol esīrler bend ü ḳahruñ elinde müvekkel destinde (8) ḥufyene bu güne kelimāt idüb şehre tođru gitdiler

Tefsīr-i ĩn āyet ki (9) *in testeitiḥū feḳad cā'ekumu'l-fethu* ey ta'inān mīguftīd ki ezmā (10) ve Muḥammed ān ki ḥaḳḳest feth u nuşreteş dih v'ın bedān guftīd tā (11) gümān āyed ki şumā ṭālib-i ḥaḳḳīd biğaraş eknūn Muḥammedrā nuşret (12) dādīm tā şāhib-i ḥaḳrā bubīnīd

ol her kelāmı cān bahā (13) ol ṭālibāne kān-ı 'aṭā ol evliyāya pādişā ol baḥr-ı (14) 'ummān-ı seḥā ol müctebā ol murtażā cenāb-ı Ḥāzret-i Mevlānā (15) ḳuddise sırrahu ḥāzreti bu sūrḥ-i şerīfde sūre-yi Enfālde olan (16) *in testeitiḥū feḳad cā'eicumu'l-fethu* āyet-i kerīmesin tefsīr buyurub (17) buyururlar ki ey 'āşiler siz dirdiñüz ki bizden ve Ḥāzret-i Muḥammedden (18) ol ki Ḥāzret-i Ḥaḳdur aña nuşret vir ve bunı ol cihetden dirdiñüz ki şübhe (19) gele ki siz ğarezsüz Ḥaḳ ṭālibisüz şimdi Muḥammede nuşret virdük tā ki (20) Ḥaḳ şāhibin göresüz diyü lisān-ı ḥāzretten sūrḥle tefsīr ü (21) neşrile beyān buyurduklarından şoñra nazm-ı Meşnevī ile tefsīr buyurub (22) buyururlar ki

(4488) Beyt

Ezbütān u ezḤudā derḥ vāstīm

Ki biken (23) mārā eger nārāstīm

bu beyt-i şerīf-i āsār lisānından münāsib (24) görilür ki ol esīrler beynlerinde mukāleme idüb biz bunlardan ve Ḥaḳ (25) Te'ālā ḥāzretlerinden du'ā ve münācāt ile ṭaleb idüb istedik ki (26) yā Rabbi sen ḳahr eyle eger biz egri isek diyü şöyle ki

(4489) Beyt

(27) *Ān ki ḥaḳḳ u rāstet ezmā vü ü*

Nüşreteş dih nuşret-i ūrā būcū

[346b] (1) ol ki ḥaḳḳ ve ṭoḡrudur bizden ve andan aña nuşret virüb İlähî aña (2) nuşret murād eyle diyü du‘ālar itmiş idük rivāyetdür ki küffār-ı mekriyyet Allāhdan (3) ḥurūc eyledükleri ḥinde cümlesi ve Ebū Cehl ve tevābi‘i astār-ı ka‘beye ta‘alluḳ idüb (4) du‘ā eylediler ki “*Allāhumme unşur eḥabbu'l-cündīne ileyke ve ahadu ekramu'l-* (5) *harbīne ledeyke*⁶⁵⁶ diyü du‘ā vü tazarru‘ ve niyāz eyleyüb

(4490) Beyt

(6) *İn du‘ā bisyār kerdīm ü şalāt*

Pīş-i Lāt u pīş-i ‘Uzzā vü Menāt

(7) bu du‘āyı çok eyledük ve çok şalāt itdük Lāt u ‘Uzzā vü Menāt (8) önlerinde böyle diyü ki

(4491) Beyt

Ki eger ḥaḳḳest ü peydāş kun

(9) *Ger nebāşed ḥaḳ zebūn-ı māş kun*

İlähî eger ol ḥaḳ ise anı āşkäre (10) eyle ḥaḳ degül ise anı bizüm zebūnumuz eyle diyü bu temennālar ve tazarru‘lar idüb

(4492)(11) Beyt

Çün ki vādīdīm ü manşūr būd

Mā heme zülmet budīm ü nūr būd

(12) çünki girü gördük ol manşūr oldu biz dükelimüz zülmet itmişüz (13) ḥaḳīḳatde nūr ol imiş ki ol ve bizüm kār u bārīmüz bâṭıl olduğu (14) ‘ayān oldu şöyle ki

(4493) Beyt

İn cevāb-ı mās̄t k’ān çī ḥvāstīd

(15) *Geşt peydā ki şumā nārāstīd*

⁶⁵⁶ “Ey Allah’ım katında harb edenlerin en şerefisinden biri olan ve sana en sevimli olan ordulara yardım et.”

bu bizüm cevābımızdur ol nesneyi ki (16) istediñüz āşkāre oldu ki siz egrilersüz diyü ya‘nī esīrān (17) ü kāfirān-ı maḫhūr tefekkür ü tedbīr idüb bize bu aḫvāl min ḫabli’l-Ḥaḫ cevābdur ki (18) biz Ḥazret-i Ḥaḫdan “*Allāhumme unṣur eḫabbu’l-cündīne ileyke*” diyü du‘ā vü tazarru‘ (19) idüb niyāz eyleduḫ niyāzımız ḫabūl olub Ḥazret-i Muḫammedüñ ‘aleyhis- (20) selām ḫaḫkaniyeti zāhir ve bizüm baṭilānımız bāhir oldu diyü ḫaḫīḫat-ı (21) ḫālden fikr eyleyüb

(4494) Beyt

Bāz īn endīṣerā ezfikr-i ḫ^{vīṣ}

(22) *Kūr mīkerdend ü def^c ezzikr^c-i ḫ^{vīṣ}*

girü bu fikri kendü fikrlerinden bībaṣiret (23) a‘mā idüb def^c iderlerdi kendü zikrlerinden ya‘nī kendülere buyurıldığı (24) vech üzre efkār-ı ṣāliḫe geldükde enāniyyet ü kibr ü ‘ucblarından ol (25) fikr-i laṭīfi kör idüb dirler idi ki

(4495) Beyt

K’īn tefekkür mān hem ezidbār rust

(26) *Ki ṣavāb-i ü ṣeved derdil dürüst*

bu tefekkür daḫı bizde ezidbārdan (27) bitdi ki anuñ ṭoḫruluḫı gōñülde dürüst olur ya‘nī kāfirān kendülerüñ [347a] (1) ḫāliṣ ve pāk fikrlerin bu fikr bizüm idbārımızdan ḫāṣıl oldu diyü kendü (2) fikrlerin kör idüb dirler idi ki

(4496) Beyt

Hod çī ṣud ger ḫālīb āmed çend bār

(3) *Her keṣīrā ḫālīb āred rüzgār*

ḫod ne oldu eger bir ḫaç kerre ḫālīb (4) geldi ise rüzgār her kesi ḫālīb getirür ṣöyle ki

(4497) Beyt

(5) *Mā hem ezeyyām baḫtāver ṣudīm*

Bārḫā bervey muṣaffer āmedīm

(6) biz dağı eyyāmından bađt getürici olduğ nice kerre anuñ üzerine mużaffer (7) geldük ya‘nī efkār-ı şālihelerin kör idüb dirlerdi ki bunda ne var (8) felegüñ kārı böyledür gāh alt idüb gāh üst ider biz de (9) nice kerre Ĥazret-i Muđammed ‘aleyhisselām gālib ol bu def‘a ol (10) bize gālib gelmekle ne olur dirler idi velīkin

(4498) Beyt

Bāz guftendī (11) ***ki ger çi ü şikest***

Çün [şikest-]i mā nebūd ān zişt ü pest

girü (12) dirler idi ki egerçi olda kırıldı bizüm kırılmamız gibi ol ĥareketin ve alçak (13) degül idi ya‘nī egerçi ol da ‘asākir-i müselden ile münhezim oldılar (14) idi ammā bizüm inhizāmımız gibi zişt ü bednām ve ĥubĥ olmadı idi

(4499) (15) Beyt

Z‘ān ki bađt-ı nīk ūrā derşikest

Dād şad şādī-yi (16) ***pinhān zīr-i dest***

zīrā eyü bağt aña şikeste yüz gizlü (17) şādīlık virdi el altından şöyle ki

(4500) Beyt

K‘ū beişkeste (18) ***nemīmānest hīç***

Ki ne ġam būdeş derān nī pīç pīç

ki ol (19) resüllallāĥ işkesteye aşlā beñzemezdi şöyle ol şanemde ne ġam (20) ve elemi ve ne aşlā ıztırābı var idi zīrā

(4501) Beyt

Çün nişān-ı mü‘minān maġlūbiyest

(21) *Līk derişkeste-i mü‘min ĥūbiyest*

bu beyt-i şerīf ĥişşe (22) beyānı olub mü‘minlerüñ nişānı çünki maġlūbluđdur ammā mü‘minüñ (23) şikestinde ĥubluđ ve maĥūbluđ vardur meselā

(4502) Beyt

(24) *Ger tu müşk ü ‘anberīrā bişkenī*

‘Ālemī ezfevḥ-i reyḥan kunī⁶⁵⁷

(25) eger sen miski ve ‘anberi kırasın ‘alemi reyḥān fevḥinden ṭoldurursun (26) ki misk ü ‘anberde böyle leṭāfet vardur ammā

(4503) Beyt

(27) *V’er ſikestī nāgehan sergīn-i ḥar*

Ḥānehā pūr gende gereded tā beser

[347b] (1) eger añsuzın bir eşek tersin kıracaḫ olursañ anuñ bed rāyiḥasından (2) olur başdan başa ḳoḳar öyle olunca imdi ey ṭālib-i sālik

(4504) Beyt

(3) *Vaḳt-i vāgešt-i Ḥudeybiyye bezül*

Devlet-i innā fetahñā zed dühül

(4) Hudeybiyyeden aşḫāb-ı kerīm dil ile girü döndükleri vaḳtde *innā fetahñā* (5) devleti ṭabl urdı süre-yi Feth tefsīr-i şerīfinde ḳışşası mufaşşıldur tafşīle (6) ḥācet degüldür

Sırr-ı ān ki bīmurād bāz geşt-en-i Resūlallāh aleyhisselām (7) ezḤudeybiyye Ḥaḳ Te‘ālā laḳab-ı ān feth kerd ki *innā fetahñā* ki beşürest (8) ḡalaḳ būd ve bema‘nā [feth] çünān ki şikesten-i müşk bezāhir şikestenest (9) ve bema‘nā dürüst kerdenest müşkī-yi ürā ve tekmīl-i fevā’id-i üst

(10) ol behr-i āfitāb-ı ḫaḳīḳatve ol nūr-ı başār-ı erbāb-ı ma‘arifet (11) cenāb-ı Ḥāzret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḫāzreti bu sürḫ-i şerīfde (12) ḫāzret-i resūlallāhlahuñ Ḥudebiyyeden girü döndüklerinüñ sırr u (13) ḫikmetin ve Ḥaḳ Te‘ālā ḫāzreti celletü ḳudretihi aña feth laḳab buyurdığın (14) ki dönmeḳ şüreti ızṭırāb olub ma‘nāsı feth ü nuşret (15) ü zafer oldığı ancılayındur ki misküñ şikest olması şüretā ḳırılıb (16) dökülmek görünür ammā ma‘nā anuñ miskiyyeti zāhir

⁶⁵⁷ Metinde “mīkunī” şeklinde ama kelime “pür kunī” olmalı.

olub fevā`idi (17) ‘ayānen āşkäre olmaḳdur diyü kemā yenbaġı bu aḫvāli beyān idüb
(18) buyururlar ki

(4505) Beyt

Āmedeş peygām ezdevlet ki rev

Tu zimen^c-i (19) ĩn zafer ġamġın meşev

Ḥazret-i Resül-i ekrem şallāhu ‘aleyhi vesellem (20) ḥazretine devletden ḥaber geldi
ki yüri sen bu zafer men^cinden ġamġın olma

(4506) (21) Beyt

K’ender’ĩn ḥ^vāri-yi naḳdet fethāst

Nek falān ḳal^ca falān buḳ^ca turāst

(22) ki senüñ bu naḳd ḥ^vārlıġuñda fethler vardur işte falan ḳal^ca (23) ve falan buḳ^ca
senüñdür ya^cnĩ ḥazret-i risālet penāha cenāb-ı ḥazretten (24) ḥabĭbden ġamġın
olma diyü vahy gelüb ḥabĭbinden ‘avdet buyur- (25) duḳlarında ol sene-yi
mübārekede Hayber feth olunub ehl-i İslām (26) envā^c ganāyim ile muġtenim
olduḳların beyān idüb buyururlar ki

(4507) (27) Beyt

Binger āḫir çün ki vāġerdĭd teft

BerḲureyza ’v berNazĭr ezvey çı neft

[348a] (1) naḳar eyle āḫir çünki ḥarāretle ġirü döndüñüz Ḳureyza ve Nazĭr şehrlerine
andan (2) ne gitdi ya^cnĩ min ḳabli’l-Ḥaḳ ol şehrler kāfirleri ne meşā^cibe uğradılar

(4508) (3) Beyt

Ḳal^cahā hem ġird-i ān dü buḳ^cahā

Şud müselleme v’ezġanāyim nef^chā

(4) ol iki şehrüñ eṫrāfında olan kal^calar ve daḫı ehl-i İslāma müselleme (5) olub
ġanāyimden nice nef^cler ḥāşıl oldı ve ikinci senede feth-i Mekke (6) daḫı müyesser
olub ehl-i İslām ḳuvvet ü nuşret buldı velĭkin

(4509) Beyt

(7) V'er nebāşed ān tu binger k'īn ferīk

Pürġam u rencend ü meftūn u 'aşīk

(8) ve eger ol olmasa da sen nazar eyle ki bu fırça-yı nāciye ġam u renc ü meftūn (9) ü 'aşk ile töludırlar şöyle ki bu tã'ife-yi 'aliyye

(4510) Beyt

Zehrġ^vārī- (10) rā çü şekker miġurend

Ĥār-ı ġamhārā çü üstür miçerend

ġorluġ zehrin (11) şeker gibi yirler ve ġamlar dikenin deve gibi otlarlar ve bu keyfiyyet üzre (12) oldukları daġı

(4511) Beyt

Behr-i 'ayn-ı ġam ne ezbehr-i ferec

(13) Īn tesafül piş-i Īşān çun derec

ġamı 'ayn ġamdan öturi (14) getirür feraġ ve şādīye vüşüldan öturi degül alçaklığa itmek anlaruñ (15) 'indinde ġazīne yıġmaġ gibi bir mertebe-yi 'izzet ü ri'fat ki

(4512) Beyt

(16) Ān çünan şādend ender ka'r-ı çāh

Ki hemī tersend eztaġt u külāh

(17) kuyu dibinde öyle şādān ve feraġnāklardırlar ki dükeli tãc u taġtdan (18) ġorġarlar ya'ni kemāl faġr u felāket ü miġnet ü meşakġat giriftārları (19) oldukları ġālde serāser saltanat-ı dünyā anlara 'arz olınsa istemeyüb (20) ġorġub ürkerler şu bā'ışden ki

(4513) Beyt

Her kucā dilber buved ġod hemnişīn

(21) Fevġ-i gerdūnest ne zīr-i zemīn

her ande ki dilber anda oturıcı ola (22) ol bir kk zeridr yir altı degldr pes emr byle olduğından (23) huşuş-ı mezbr ads-i resllallah ile kelm-ı pklerin te'kd (24) buyururlar

TefsİR-i İN aber ki Muştaf aleyhisselm fermd l- (25) tufeddeln al Ynus bin Mett

ol sultn-ı ikmet-i ayn (26) ve ol tcdr-ı aķıķat beyn cenb-ı azret-i Mevln uddise sırrahu (27) azreti bu srħ-i şerfde azret-i rislet penhuñ ařħb [348b] (1) zevl-iħtirm ařħbyum siz beni tufeddl eylemek Ynus ibn Mettnuñ (2) zerine ya'n mirc huşuşında zr cenb-ı zzetñ mi'racına (3) arz u sem msv olduğına bu ads-i şerf daħı dellet (4) ider ki “Lev delleytm biħablin lehebiķa alallhi”⁶⁵⁸ buyurulmuşdur pes ol (5) pdişh zl-fazli ve'l-iħsn ads-i zzet-i mařħb nazm-ı (6) Meřnev-yi ikmet ķırn ile beyn idb buyururlar ki

(4514) Beyt

(7) Guft peygmber ki mi'rac-ı mer

Nst bermi'rac-ı Ynus ictib

(8) azret-i peygmber aleyhisselm buyurdı ki benm mi'racımuñ azret-i (9) Ynus peygmberñ mi'racı zre tufeddli yokdur ki

(4515) Beyt

(10) n-ı men berarħ u n-ı  nişib

Zn ki ķurb-ı aķ birnest ezħisb

(11) benm mi'racum felek zre ve anñ mi'racı aşağı olduğı ictib (12) ve tufeddl degldr zr aķ Te'l azretinñ ķurbı esbdan şaşradur ki (13) ķurb-ı aķķı aķl-ı kll idrkden cizdr ande aldı ki aķl-ı cz-i arızı (14) anı idrk idebile zr

(4516) Beyt

⁶⁵⁸ “Size bir ip sarkıtsaydım Allah'a inerdiniz.”

Ḳurb ne bālā ne pestī reftenest

(15) *Ḳurb-ı Ḥaḳ ezḥabs hestī reftenest*

ḳurb ne yukarı ve ne aṣađı (16) gitmekdür ḳurb Ḥazret-i ilāhī varlık maḥbūsluđundan ḳurtulub yođluga (17) ḳadem bařmakdur öyle o olunca

(4517) *Beyt*

Nīstrā çı cāy-ı bālāest ü zīr

(18) *Nīstrā ne zūd u ne dūrest ü dīr*

yođuñ yukarı ve aṣađı (19) ne yiri vardur yođuñ ne tizi ve ne uzağı ve ne giçi vardur ya'nī (20) yoğluk bir ma'nādur ki yükseklikden ve alçaklıkdan ve tizlik ve uzunluk (21) giçlikden müstađnī ve müberrā bir ma'nā-yı laṭif ü zībādur ki

(4518) *Beyt*

(22) *Kārgāh-ı genc-i Ḥaḳ dermīstīst*

Ġirre-yi hestī çı dānī nīst çīst

(23) Ḥaḳ Te'ālā ḥazretinüñ ḥazīnesi kārhānesi yoğluk içindedür varlık (24) mađrūrısın sen ne bilürsün yođ nedür ya'nī ey şuretperest (25) 'ālem-i ğayb ü ma'nā yoğluk varlığındadır sen ki dilbeste-yi ḥāk-ı (26) hestī olub ğurūr-ı ḥayālāt ve evhām mesti olmuşsın yođ nedür (27) ve yoğlukda olan 'izzet ü sa'ādet-i ebed nedür ne bilürsün ve ne iz'ān [349a] (1) idersin diyü ḥaḳīḳatden beyān-ı iḥsān buyurudukdan řoñra řadr-ı evvele (2) rücū' buyurub lisān-ı esīrāndan sa'ādet-i faḳrı beyān idüb (3) buyururlar ki

(4519) *Beyt*

Ḥāřıl ĩn işkest-i iřān ey kiyā

Mīnemāned(4) hīç bāiřkest-i mā

ḥāřıl-ı kelām ol zīkr olınan esīrlerden (5) ba'zı ba'zına ḥiṭāb idüb ey devletlü bunlaruñ şınub ḳırılıb (6) bozulmaları bizüm şikest ü bednām u rüsvālīđumuza beñzemez ki anlar

(4520) *Beyt*

(7) *Ān çūnan şādend derzūll ü telef*

Hemçü māder vaqt-i ikbāl ü şeref

(8) zūll ü telef içinde öyle şād u ḥandān ve feraḥnāklarla bizüm ikbāl (9) ü şeref
vaqtinde şādān olduğumuz gibi zīrā

(4521) *Beyt*

Berg-i bībergī⁽¹¹⁾ heme iḳtā‘-ı üst

Faqr u ḥ^vārīş iftiḥārest ü ‘ulūst

bīberglik (12) bergi degül mi anuñ ze‘āmet ü tīmārıdur faqr ve ḥorluḳ aña iftiḥār u
‘uluvv (13) ḳadrdur ya‘nī āsarınuñ ba‘zı ba‘zına ḥazret-i risālet pānāhuñ (14) ‘uluvv
şān ü şevketin beyān itdükde

(4522) *Beyt*

Ān yekī guft er⁽¹⁵⁾ çünānest ān nedīd

Çün biḥandīd ü ki mārā beste dīd

(4523) [*Beyt*]

Çün ki ü⁽¹⁶⁾ mübdel şudest ü şādiyeş

Nīst z’īn zindān u z’īn āzādiyeş

(4524)⁽¹⁷⁾ [*Beyt*]

Pes beḳahr-ı düşmenān çun şād şud

Çun ez’īn fetḥ ü zafer pürbād şud

(4525)⁽¹⁸⁾ [*Beyt*]

Şād şud cāneş ki berşīrān-ı ner

Yāft āsān nuşret ü dest ü zafer

(4526)(19) [Beyt]

Pes bidānistīm k'ū āzād nīst

Cüz bedünyā dil hoş u dil şād nīst

(4527)(20) [Beyt]

V'er ne çün ħanded ki ehl-i ān cihān

Berbed ü nīkend müşfik mihrbān

(21) esīrlerden biri cevāba müteşaddī olub didi ki ey mādiḥ ü kā'il eger ol (21) sultān-ı kabā'il sen didigūñ gibi olaydı bizi bend-i belā ile baġlu gördükde (22) niye gülerdi ya'ni bizüm felāket ü derd ü muşibetimüze gülmezdi çünki ol (23) beşeriyetden tebdīl olmuşdur anuñ yüz zindān-ı dünyādan şādlığı olmaz (24) ve āzādeliġi daḡı olmaz pes düşmenlerüñ ħahrına nite şād oldı (25) ve nite bu fetḥ ü zaferden ħazḗ idüb pürbād oldı andan ötüri cānı (26) şād oldı ki bahādır arslanlar üzre āsānlık ile nuşret (27) ü zafer bulub el ħodı öyle olunca pes imdi bildükde ol āzād degüldür [349b] (1) ve dünyā umūrundan ġayrı dilhoş ve şād degüldür yoḡsa nite bizüm meşā'ibimüze (2) gülerdi ki ol cihānuñ ehli eyüye ve kötüye müşfik ü mihrbānlardur diyüb

(4528) Beyt

(3) *Īn bümengīdend derzīr-i zebān*

Ān esīrān bāhem ender baḡş-i ān

bu zıkr (4) olınan kelimātı şomurdandılar dil altından ol esīrler birbirleriyle ol baḡş (5) içinde andan şoñra gizleyen tekellüm idüb didiler ki epsem ol ki

(4529)(6) Beyt

Tā müvekkel neşneved bermā cehed

Ḥod suḡan dergūş ān sultān bered

(7) tā ki mevекkel iştmesün bizüm üzerimüze şıçrar andan şoñra sözi (8) ol sulţānuñ kulağıña iletür diyü esīrler guft u gū idüb (9) ‘aқlları yetdigi miқdār söylediler

Āgāh şuden-i Peyğāmbere ‘aleyhisselām (10) ezta‘n-ı ĩşān berşemātet-i ũ

ol sulţān-ı selāţin-i bekā (11) ve ol mālīk-i memālīk vaşl u likā cenāb-ı Ĥāzret-i Mevlānā kıddise sırrahu (12) bu sürĥ-i şerīfde ĥāzret-i peygāmbere ‘aleyhisselāmuñ ol esīrlerüñ (13) ta‘nından ve şemātetlerinden āgāh oldukların beyān idüb buyururlar ki

(4530)(14) Beyt

Ger çı neşnīd ān müvekkel ān seĥun

Reft dergūşī ki ān bud minledün

(15) gerçi ol esīrlerüñ müvekkeli esīrlerden ol ta‘n sözi iştmedi gitdi ol (16) bir kulağı ki ol minledün kulağı idi ya‘nī esīrlerüñ müvekkeli iştmedi (17) velākin ol ta‘n cenāb-ı resūlallāhuñ sem‘-i pākine vāşıl oldu meselā

(4531)(18) Beyt

Būy-ı pīrāhān-ı Yūsuf rā nedīd

Ān ki ĥāfız būd u Ya‘kūbeş keşīd

(19) Ĥāzret-i Yūsuf aleyhisselāmuñ göñleki rāyīĥasın ĥāfız pīrāhın (20) olan görmedi Ĥāzret-i Ya‘kūbe ‘aleyhisselām uzaқdan cezb (21) eyledi mişāl-ı āĥer budur ki

(4532) Beyt

Ān şeyātīn ber‘anān-ı āsmān

(22) Neşnevend ān sırr-ı levĥ-i ĥaybdān

(4533) [Beyt]

Ān Muĥammed ĥufte vü tekye zede

(23) Āmede sır gird-i ũ gerdan şude

ol şeyātīn ‘anān-ı āsmān (24) üzre efsūn-ı şeytāniyet ile gidüb ğaybdān olan (25) levhūñ sırrından ašlā bir nesne işitmezler ammā ol Muḥammed ḥāzreti ‘aleyhis- (26) selām yaşşınub uyudukları ḥālde sırr-ı levḥ-i ğaybdān anuñ (27) eṭrāf-ı pākin ka‘bevār ṭavāf ider ḥāzret-i sulṭān ol sırr-ı [350a] (1) ğaybden ḥaberdār olsun için imdi çünki emr-i Yezdānī bu minvāl üzredür

(4534)(2) Beyt

Ū ḥured ḥelvā ki rūzişest bāz

Ān ne k’engüştān-ı ū bāşed dırāz

(3) ḥelvāyı ol kimesne yir ki ḥelvādan ḥişşe ü naşibi olmış ola yoḥsa parmaḳları (4) uzun kimesne parmaḳ uzunluğundan yimez böyle olunca

(4535) Beyt

(5) Necm-i sākıb geşte ḥāris dīvrān

Ki bihil düzdī ziAḥmed sır sitān

(6) necm-i sākıb dīv sürücü pāsbān olub ḥırsuzluğı ḳo Ḥāzret-i Aḥmed (7) ‘aleyhisselāmdan sır al dir ya‘nī emr-i Ḥaḳḳ ile semādan şeyātīni sürüb (8) resūl-ı güzīne ḥavāle ider böyle olunca

(4536) Beyt

Ey revīde sūy-ı dükkān ezpegāh

(9) Hīn bemescid rev bücū rızḳ ezilāh

ey şol kimesne ki seḥerden dükkān tarafına (10) yilersin āgāh ol mescide yūri rızḳ-ı Ḥāzret-i Allāhdan ṭaleb eyle ya‘nī (11) cem‘ī ḥvāhişüñi ḥāzret-i kibriyādan ṭaleb eyle her emrde māni‘ ü mu‘ṭi‘ Ḥāzret-i Ḥaḳḳdur (12) dükkānda rızḳı iḥsān iden ol cevād-ı muṭlaḳdur bu i‘tikād-ı pāk (13) üzre olub edā-yı maḳrūzdan muḳaddem dükkāna şitāb eyleme (14) dimek ola Vallāhu Te‘ālā-yı a‘lem

Fehm gerden Resūl ‘aleyhisselām (15) zamīr-i esīrānrā ve cevāb-ı guften

ol sultān-ı erikeārā-yı ‘izzet (16) ve ol nedīm-i bārgāh u şalat u ʔurbet cenāb-ı
Hāzret-i Mevlānā ʔuddise sırrahu (17) hāzreti bu sūrḥ-i şerīfde ol esīrlerüñ zamīrleri
ma‘lūm-ı hāzret-i risālet (18) ‘aleyhi efḏālū’l-taḥiyyāt olub anlara cevāb
buyurdukların beyān idüb (19) buyururlar ki

(4537) Beyt

Pes Resūl ān güft-i şānrā fehm kerd

Guft ān (20) ḥande nebūdem ezneberd

pes hāzret-i faḥrū’l-mürselīn anlaruñ kelāmların (21) fehm buyurub sa‘ādet ü
iclāliyle buyurdılar ol gülmek baña cengde (22) küffāra gālib olmadan degül idi zīrā

(4538) Beyt

Mürdeend īşān u (23) pūsīde-yi fenā

Mürde güšten nīst merdī pīş-i mā

ol küffārlar (24) ölülerdür dünyā-yı fānīnūñ çürimişleridirler ölü öldürmek bizüm
(25) ‘indimüzde bahādırlık degüldür zīrā

(4539) Beyt

Ḥod kiyend īşān ki meh gerded şikāf

(26) Çün ki men pā buşsurem ender meşāf

bu kāfirler ḥod kimlerdür ki ay iki (27) pāre olur çünki ben meşāf içinde ayak şıķam
ya‘nī ādemīler degül benüm [350b] (1) mübārezetimden ay pārelenür ḥod kāfirler ne
nesnedür bundan ğayrı ey (2) nāfehmān

(4540) Beyt

Ān gehī k’āzād būdīd ü mekīn

Mer şumārā beste mī- (3) dīdem çünīn

ol vaķt ki āzād idiñüz ve mekīniñüzde olurdiñüz ben (4) sizi ol vaķtde buncılayın
bağlu gördüm buyurub ḥaķāyık (5) buyururlar ki

(4541) Beyt

Ey bināzīde bemülk ü ḥānedān

Nezd-i ‘āqıl üştürī(6) bernāvdān

ey şol kimse ki mülk ü ḥandāna nāzlanur ‘āqıl ‘indinde (7) oluḡ üzerinde devedür
ya‘nī māl u emlak ü ‘aḡār u zen ü (8) ferzende firīfte olub anları kār u bār ḡann u
ḡiyās iden (9) yādigār hemān kāruñ oluḡ üzre olan devenüñ ḡālī (10) ne ḡüne ise
senüñ daḡı ḡālūñ öyledür zīrā

(4542) Beyt

(11) *Naḡş-ı tenrā tā futād ezbām taşt*

Pīş-i çeşmem kullu ‘ātin āt geşt

(12) ten naḡşunuñ çünki bāmdan taştı düştü gözüm öñünde kullu (13) ‘ātin āt oldu
ya‘nī ten naḡşı ḡarāb olub elbette ecel (14) maḡlūbı ve maḡhūrı olacaḡı taḡḡīkan ve
lā şübhetē fiḡ olduğundan (15) hemān gelecek gelmiş oldu yine lisān-ı ḡazret-i
nübüvvetden ḡaḡāyık (16) iḡsān idüb buyururlar ki

(4543) Beyt

Bingerem derḡüre mey bīnem ‘ayān

(17) *Bingerem dernīst şey bīnem ‘ayān*

ay mu‘ānidlerin ḡoruḡa nazar (18) idüb āşkäre päre görürüm diyü yoḡa nazar
eyleyüb āşkäre şey’ (19) görürüm şöyle ki

(4544) Beyt

Bingerem sır ‘ālemī bīnem nihān

(20) *Ādem ü Ḥavvā neruste ezcihān*

çeşm-i sır-ı ḡaḡīḡatbīn ile nazar (21) idüb bir gizlü ‘ālem görürüm Ādem ü Ḥavvā
cihāndan bitmedin ya‘nī (22) “*Küntü nebiyyünā ve ādemu beyne’l-mā’i veḡ-ḡıyn*”⁶⁵⁹
ḡadīs-i şerīfine iştāret (23) idüb buyururlar ki

(4545) Beyt

⁶⁵⁹ “Adem çamur ile su arasında iken ben nebi idim.”(Konuk, *Mesnevī-i Şerif Şerhi*, C. 3. s. 118, s.254; C. 4: s. 183 ; C. 5: 323)

Mer şumārā vaqt-i zerrāt-ı elest

(24) *Dīdeem pābeste vü menkūs u pest*

ey kâfirlerin sizi elest (25) zerrâtı vaqtinde ayak bağı menkūs ve alçağ görmüşüm
şöyle ki

(4546) *Beyt*

(26) *Ezḥudūs-i āsmān-ı bī'amed*

Ān çi dāneste budem efzūn neşud

(27) direksüz āsmānuñ ḥudūsundan ol nesneyi ki bilmiş idüm ziyāde olmadı [351a]

(1) ya'nī 'ālem-i ezelde ve 'ālem-i ma'nāda her nesneyi ki bilüb görmüş (2) idüm bu
'ālem-i kevnde ancak ol bilüb görür ve kim zühür idüb ašlā (3) cüz'ī ve küllī bir
nesne daḥı zühür itmedi öyle olunca ey tebahkārān

(4547) *Beyt*

(4) *Men şumārā sernigūn mīdīdeem*

Pīş ezān k'ezāb u gil bālīdeem

(5) ben sizi başı tersine görmüşümdür andan evvelki su ile balçıktan (6) yukarı
gelmişüm ya'nī daḥı 'ālem-i ervāḥda sizi nigūn baḥt müşāhede (7) eylemişüm

(4548) *Beyt*

Nev nedīdem tā kunem şādī bedān

Īn hemī dīdem derān ikbāl-i tān

(8) yeñi görmedüm tā ki aña şādīlık idüb gülem bunu dükeli ol ikbālde sizde (9)
gördüm ya'nī ey esīrlere ben sizün böyle maḥhūr ve mezlül olduğunuzu daḥı (10)
'ālem-i ma'nāda görüb bilmiş idüm benüm gönlüm sizi ibtidā maḥhūr görüb (11)
gülmesi degüldür ben sizi 'ālem-i ma'nāda ve kendü devletiñüz mektebinde görmüş
idüm

(4549) (12) *Beyt*

Beste-yi kahr-ı hafī v'ān ki çi kahr

Ḳand miḥurdīd dervey derc zehr

(13) gizlü ḳahruñ bağlusı andan Őoñra ne gũne ḳahr bũyle bir ḳahr ki ḳand yidũñũz
ki anuñ (14) iĉinde zehr karıŐmıŐ űyle olunca

(4550) Beyt

İn ĉũnin ḳandĩ pũr ezzeħr ez'adũ

(15) *ḤoŐ bũnũŐed ĉi't ḥased āyed ber'ũ*

bũyle bir ḳandĩ ki zehr ile ṫolu ola eger (16) dũŐmen ḥoŐluĉ ile yirse anuñ űzerine
kim ḥased ider ki ey kāfirler

(4551) Beyt

(17) *BāneŐāṫ ān zehr mĩkerdĩd nũŐ*

Merg tān ḥufye girifte her dũ gũŐ

(18) zevĉ ű neŐāṫ ile siz ol zehri iĉerdiñũz ki murād-ı 'izzet dũnyā ve 'ucb u (19) kibr
ũ enāniyyet Őekerleri zehridũr anı ḥoŐ itdiñũz merg sizũñ gizlũyen (20) her iki
ḳulāđıñũzı ṫutdı yoḥsa ey nādān aḥmaĉlar

(4552) Beyt

(21) *Men nemĩkerdem ğazā ezbeħr-i ān*

Tā zafer yābem fũrũ ğirem cihān

ben ğazāyı (22) andan űtũri eylemezũm tā zafer bulayumda cihānı aŐađı ṫutayum
ya'ni (23) cihān-ı fānĩnũñ māliki olayum diyũ ğazā itmezdũm zĩrā

(4553) Beyt

K'ĩn cihān (24) cĩfest ű murdār u raḥĩŐ

Berĉũnin murdār ĉun bāŐem ḥariŐ

(25) ki dũnyā cihānı cĩfe ve murdār ve āsān nesnedũr buncilayın (26) uzuc murdār
ũzerine nite ḥariŐ olurum ey kāfirler ki

(4554) Beyt

(27) *Seg niyem tā perĉem-i mũrde kenem*

‘İsāyem āyem ki tā zindeş kunem

köpek [351b] degülüm tā ki ölüye siyāset eyleyüm ‘İsāyum gelürüm ki ölmüşü diri (2)
eyleyüm şöyle ki

(4555) Beyt

Z’ān hemī kerdem şufūf-ı ceng çāk

Tā rehānem (3) mer şumārā ezhelāk

andan ötüri ceng şafların yırtardum tā ki sizi (4) helāk olmağdan kırtarayum diyü
ve bundan ğayrı

(4556) Beyt

Z’ān nemīburrem gelūhā-yı beşer

(5) Tā merā bāşed ker ü ferr ü haşer

andan ötüri Ādemlerüñ boyınların kesmezüm ki (6) tā ki baña kerr ü fer hāşıl olub
halk başuma üşşün diyü kesmezüm ammā

(4557)(7) Beyt

Z’ān hemī burrem gelū-yı çend tā

Z’ān gelūhā ‘ālemī yābed rehā

ol ecluden (8) birkaç bogazlar keserüm tā ki ol boğazlardan bir ‘ālem kırtılmağ
bulsun (9) ya‘nī benüm küffārdan bir nice қatl itdürdügüm bākīleri şeref-i İslām ile
(10) müşerref olub azāb-ı Hāğdan hālāş bulsunlar içündür zīrā

(4558) Beyt

(11) Ki şumā pervānevār ezcehl-i h VİŞ

PİŞ-i āteş mīkunīd īn hamle kīş

(12) ki siz pervāne gibi kendi cehliñüzden bu hamle dīn ü i‘tikādīñüz āteş öñünde
(13) eylersüz ya‘nī imāniñuzı қahr-ı ilāhī öñüne yanmağa vaz‘ idersüz

(4559) Beyt

(14) Men hemī rānem şumārā hemçü mest

Ezder uftāden derāteş bādū dest

(15) ben dükeli serhoşlar sürer gibi sizi sürerüm iki el ile āteşe düşmeyesüz (16) diyü ey kâfirler zîrā

(4560) Beyt

Ān ki hodrā fetḥhā pendāştīd

(17) *Toḥm-ı menḥūsī-yi hod mīkāştīd*

ol nesneyi ki kendüñüze fetḥler (18) ve nuşretler zann ü gümān eylediñüz kendü nühüsetiñüz toḥmın ekmiş idiñüz öyle (19) olunca

(4561) Beyt

Yek digerrā cidd cid mīḥvāndīd

Sūy-ı ejderhā feres mīrāndīd

(20) birbirleriñüzi sa‘y ile da‘vet iderdiñüz ejderhā tarafına at sürerdiñüz (21) şöyle ki

(4562) Beyt

Ḳahr-ı mīkerdīd ü ender ‘ayn-ı ḳahr

Ḥod şumā maḳhūr-ı ḳahr-ı şīr-i dehr

(22) ḳahr ḫolanurdu ve ḳahruñ ortasında şer-i şīr-i-i dehrüñ ḳahrınuñ maḳhūrı (23) idiñüz ya‘nī ey kâfirler sizüñ birbiriñüz cidd ile da‘vet idüb ehl-i İslām (24) üzre gālib olduk diyü tefekkür ü tevehhüm itdiñüz ‘ayn-ı ḳahr-ı ilāhī ile (25) maḳhūr olmak idi velākin siz cehliñüzden anı zafer ḳıyās iderdiñüz (26) demek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem **Derbeyān-ı ān ki tāḡī der‘ayn-ı ḳahirī (27) maḳhūrest ve der‘ayn-ı manşūrī me’sūr**

ol kāmīl-i ‘izzet me’ab [352a] (1) ol ḳambīn ü kāmyāb ol ḫusrev-i ‘ālīcenāb ol kelām-ı müstecāb (2) cenāb-ı Ḥāzret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḫāzreti bu sūrḫ-i şerīfde tāḡī olan (3) kimesne ‘ayn-ı ḳahrda maḳhūr olub ve ‘ayn-ı manşūrīde me’sūr olduğın (4) beyān idüb buyururlar ki meşelā

(4563) Beyt

Düzd qahr-ı h^vāce kerd ü zer keşid

(5) *Ū bedān meşgūl hod vālī resid*

hırsuz bāzārgāne qahr idüb (6) altun çeldi ol aña meşgūl iken ve vālī irişdi ya'nī
tāgīnūñ (7) qāhırlığı 'ayn-ı maḫhūrluḫ oldıgın bu mişāl-ı laṭif mānendidür ki hırsuz
aldığı (8) mālİK şuġlında iken anı vālī āhız idüb bend ü zencire giriftār olur ammā

(4564) *Beyt*

(9) *Ger zih^hvāce ān zamān bigriḫteni*

Key ber'ū vālī haşer engiḫteni

eger ol zamān (10) h^vāceden qaça idi ya'nī mālın nehib ü ğāret itmeyüb cife gide (11)
idi qaçan vālī anuñ üzerine ḫalk deprendür idi ya'nī vālī daḫı anı bend ü (12) habs
itmiş idi öyle olunca

(4565) *Beyt*

Qāhirī-yi düzd-i maḫhūrīş būd

(13) *Z'ān ki qahr-ı ū ser-i ūrā rubūd*

hırsuzuñ qāhırlığı kendünüñ maḫhūrılıġı oldı (14) zīrā anuñ qahrı anuñ başın
kesdürdi zīrā

(4566) *Beyt*

Ġālibī berḫ^vāce dām-ı ū şeved

(15) *Tā resed vālī vü bistāned qaved*

h^vāceye ğālib olmaḫ anuñ tuzaġı olur (16) tā ki vālī irişüb qaved alsun için ya'nī
h^vācenüñ intikāmın hırsuz- (17) dan alsun için bu mişāl-i dilpezīrden şoñra pend ü
naşhatine aġāz (18) idüb buyururlar ki

(4567) *Beyt*

Ey [ki] tu berḫalk çire geştei'

Derneberd ü ğālibī āgeştei'

(19) ey şol kimesne ki sen halk üzre yigin olmışsın ceng içinde ve gâlib- (20) lık ile yoğrulmuşsın ya‘nī “beynü’n-nās yed-i tūlā”⁶⁶⁰ya mālīk olub (21) her huşuşda zaferyāb olan kimse gâfil olma ki

(4568) Beyt

Ān bekā şad münhezim (22) kerdest şān

Tā turā derhalğa miāred keşān

ol kaşd ile anları münhezim (23) eylemişdür tā seni çekerek halğa-yı bende getürsün içün imdi böyle olunca

(4569)(24) Beyt

Hīn ‘inān derkeş pey-i ĩn münhezim

Dermerān tā tu negerdī münhazım

āgāh- (25) lıgın nādān bahādırluğı helāke mü’eddīdür gâfil olma zīrā

(4570) Beyt

Çün keşāyendet (27) bedīn şīve bedām

Ĥamle bīnī ba‘d ezān ender zihām

çünkü seni bu [352b] (1) tarz ile dāma çekdi ĥamle görürsün andan şoñra zihām içinde hāl böyle (2) olunca

(4571) Beyt

‘Aql ez’īn gālib şuden key geşt şād

Çün der’īn (3) gālib şuden dīd ū fesād

‘aql bu gālib olmağdan kaçan şād (4) oldı çünkü bu gālib olmağ içinde ol fesād gördi zīrā

(4572) Beyt

(5) Tiz çeşm āmed ĥired bīnā-yı pīş

Ki ĥudāyeş sürme kerd ezkuhl-ı ĥvīş

⁶⁶⁰ “İnsanlar arasında eli uzun”

(6) ‘aql ilerü görüclikde tîz çeşm geldi ki Hâzret-i Allâh kendü kuhl (7) haķikatinden aña sürme eyledi ya‘nî ‘aql sürme-yi Hâkdan pîşbîndür ğâlib (8) olduğına sürür u ferahñak olmaz ol ğâlib olmada fesâd müşâhede (9) itdigünden zîrâ

(4573) Beyt

Guft peygamber ki hestend ezfünün

Ehl-i cennet (10) ***derhuşûmethâ zebün***

hâzret-i peygamber ‘aleyhisselâm buyurmuşdur ki ehl-i (11) cennet fünün bildüklerinden huşûmetler içinde zebün olmuşlardır ki şöyle ki

(4574) Beyt

(12) ***Ezkemâl-i hazm u sū’î’z-zann-ı h’vîş***

Ne u bed dilî vü za‘f-ı kîş

(13) kendülerüñ hürmetleri ve sū’î’zzannları kemâlinde huşûmetlerde zebün olub (14) mağlûbiyyet şıfatıyla mevşûf oldukları naşlıklarından ve yaramaz olub (15) denîleri za‘if olduklarından degüldür denîleri ‘aqlı kavî olub şâhib-i (16) kemâl olduklarındanur ki mağlûbiyyeti ğalibiyyet üzre tercîh eyleyüb zebün (17) olmuşlardır

(4575) Beyt

Derfirih dâden şenîde derkümün

Hikmet-i levlâ (18) ***ricālun mu’minün***

gizlü yirden mağlûbiyyetinüñ fazl virildigüñ işitmişlerdür (19) ki ol *levlâ ricālun mü’minün* hikmetidür yâhüd mağlûbiyyetinüñ maħfî (20) fazîletin istimâ‘ itdüklerinden zebün oldılar demek ola ki beyt-i (21) şerîfinüñ ma‘nâ-yı feyz-i ihsânı süre-yi Fethde “*Ve lev lā ricālun mu’minūne* (22) *ve nisā’un mu’minātun lem ta’lemūhum en teṭa’ūhum fe tuşîbekum minhum ma’arratun* (23) *bi ğayri ‘ilmin*”⁶⁶¹ âyet-i kerîmesi tefsîr-i şerîfinden hüveydâdur ki

⁶⁶¹ “Eğer, oradaki henüz tanımadığınız inanmış erkeklerle, inanmış kadınları bilmeyerek ezmeniz ve böylece size bir eziyet gelecek olmasaydı, Allâh, Mekke’ye girmenize izin verirdi.” (Feth 48/25)

(4576) *Beyt*

(24) *Dest kūtāhī ziküffār-ı la‘în*

Farz şud behr-i ħalāş-ı mü‘minîn

(4577) [*Beyt*]

(25) *Ķışsa-yı ‘ahd-ı Hudeybiyye biĥvān*

Keffe eydikum tamāmet z’ān bidān

(26) küffār-ı la‘inden el kışaluĝı farz oldu mü‘minüñ ħalāşından ötüri (27) ki ey t̄alib Ĥudeybiyye zamānınıñ kışşasını oĝu *keffe eydikümden* bütün ahvāli [353a] (1) bil ya‘nī “*Keffe eydiyehum ‘ankum ve eydiyekum ‘anhum*”⁶⁶² tefsīr-i kerīmın müṭāla‘a idüb (2) bu ahvāli kemā yenbaĝı ma‘lūm idinüb gör kim müminin ve mü‘minatuñ ‘indillāhu’l- (3) kerīm ne gūne ‘ālī vü şerīf rütbe-yi isnāları vardur buyurub ħazret-i sultān-ı (4) nübüvvetüñ medĥ-i ‘ālilerinde buyururlar ki

(4578) *Beyt*

Niz ender ĝalibī hem ĥiṣrā

(5) *Dīd ū maĝlūb-ı dām-ı Kibriyā*

ĝaliblik içinde daĝı ol sultān her dü serā (6) ħazret-i cenāb-ı kibriyā celletü ‘azimetihī ħazretinüñ dāmı ma‘lūmı gördi (7) buyurub ħazret-i sultān enbiyānuñ lisān-ı pāklerinden cevāhir-i ma‘ārif (8) iṣnāna teveccüh buyurub buyururlar ki

(4579) *Beyt*

Z’ān nemīĥandem men ezzencīr-i tān

(9) *Ki bikerdem nāgehān şebĝir tān*

ħazret-i sultān-ı kâ’ināt ol esīrāta (10) ĥiṭāb buyurub ey esīrler ben andan ötüri gelmedüm ki aṣsızın şebĝir (11) idüb sırrları āĥz u zencīr-i bend eyledigüme gelmedüm velīkin

⁶⁶² “Onların ellerini sizden, sizin ellerinizi onlardan çekendir.” (Feth 48/24)

(4580) Beyt

(12) Z'ān hemī ḥandem ki bāzencīr ü gül

Mikeşem tān sūy-ı servistān u gül

(13) anuñ çün dükeli gülerüm ki zencīr ve bend ve bağlar ile sırrı gülzār u servistān

(14) tarafına çekerüm güldüğümüñ vechi oldur ki

(4581) Beyt

Ey 'aceb k'ezāteş-i bīzīnhār

(15) Beste miārīm tān tā sebzezār

ey 'aceb ki amānsuz āteşden sizi (16) çemenzār u gülzāra bağlu getürürüm şöyle ki

(4582) Beyt

Ezsūy-ı düzāḥ (17) bezencīr-i girān

Mikeşem tān tā behişt-i cāvidān

cehennem (18) tarafından ağır zencīr ile çekerüm sizi tā ebedī vü sermedī cennete

(19) dāḥil itmek için imdi feizā kāne el-emr kezalik kışşadan ḥişşe (20) in'āmına şürū' idüb buyururlar ki

(4583) Beyt

Her muḳallidrā der'īn reh (21) nīk ü bed

Hem çünān beste beḥāzret mīkeşed

her bir muḳallidi eyü (22) kötü bu yol içinde ancılayın bağlu ḥāzrete çeker ya'nī

ḥāzret-i risālet (23) penāḥ şer'-i muḫahhir ü ṭarīḳat-ı aḫḫar muḳallidlerin ol esīrān-ı

(24) şūret ipleri ile bağladuḳları gibi bunları ma'nā resenleri ile (25) bağlayub

ḥāzret-i 'izzet-i Rabbü'l-'ālemīne çeker zīrā

(4584) Beyt

Cümle derzencīr-i bīm (26) ü ibtilā

Mirevend īn reh beḡayr-ı evliyā

cem'î ehl-i şer' ü ehl-i tarîk (27) havf u ibtilâ zencîri bağlusı olub tarîk-i ilâhîde ile giderler evliyâ- [353b] (1) ullâhuñ gayrı ya'nî evliyâ-yı kirâmdan mâ'adâ cem'î "Ehl-i sünnet ve'l-cemâ'at (2) beyne'l-havfi ve'r-recâi"⁶⁶³ revân-ı râh hazret-i Hudâdırlar şöyle ki

(4585) Beyt

(3) Mîkeşend in râhrâ peykârvâr

Cüz kesânî vâkıf ezserâr-ı kâr

(4) bu yolu ceng ü ma'areke mânendi cekerler vâkıf esrâr olan ricâlûñ gayrı (5) ya'nî tarîk-i Hâkda vâkıf-ı esrâr-ı ricâl bilâta'ab u meşakkat revâne (6) revâne⁶⁶⁴ olub vâkıf olmayanlar derd ü miñnet ü meşakkat ile revâne (7) öyle olunca imdi ey sâlik-i Hâk

(4586) Beyt

Cehd kun tâ nûr-ı tu raşşan şeved

(8) Tâ sülûk u hıdmetet âsân şeved

cidd ü cehd idüb sa'y eyle tâ ki senûñ (9) nûr-ı tã'atuñ raşşan olsun andan soñra sülûkuñ ve hıdmetüñ (10) âsân olsun zîrâ 'ibâdet nûrı hâşıl olunca tã'at u (11) 'ibâdet düşvâr olub nûr-ı raşşan olduğda 'ibâdet ü 'avdet (12) âsân olur meşelâ

(4587) Beyt

Küdekanrâ mîberî mekteb bezûr

Z'ân ki hestend (13) ezfevâid çeşm-i kûr

uşaqları mektebe zor ile iltürsün zîrâ (14) fevâid mektebinden gözleri kördür velîkin

(4588) Beyt

Çün şeved vâkıf bemekteb mîşeved

(15) Cânş ezreften şüküfe mîşeved

⁶⁶³ "Ehl-i sünnet ve cemaat, korku ve ümit arasında"

⁶⁶⁴ Kelime yanlışlıkla iki defa yazılmış.

çünkü letâyif ve kesb-i ma'arifete (16) vâkıf olur mektebine bilmek ile gidüb cānı mektebe gitmeden açılmış (17) olur ammā

(4589) Beyt

Mīdeved kūdek bemekteb pīç pīç

Çün nedīd (18) *ezmüzd-i kār-ı h'vīş hīç*

oğlan mektebe tolanı tolanı gider (19) çünkü kendi işinden bir fā'ide görmedi velīkin

(4590) Beyt

Çün kened (20) *derkīse dangī destmüzd*

Ān gehān biḥ'vāb gerded şeb çü düzd

(21) çünkü kīse içine el ücreti mangır eyler andan sonra uykusuz gece hırsuz (22) gibi ya'nī mutlak mektebe vardığı için kīsesine bir kaç akçe vaz' iderse (23) yine sihr-i mektebe gelmek için düzd mānendi ol gece uyumaz (24) aḥvāl iyle olunca imdi t̄alib-i Hudā

(4591) Beyt

Cehd kun (25) *tā müzd-i t̄a'at derresed*

Bermuṭī'ān ān gehet āyed ḥased

(26) cehd eyle tā ki t̄a'at ücretini min kabli'l-Haḡ gelüb irişsün (27) aña nā'il olsun da andan sonra muṭī'ler üzerine saña ḥased [354a]⁶⁶⁵ (1) gelür zīrā kār u bār t̄arīkat-ı Hazret-i Muhammedi ber mūcib-i fermān-ı Aḡmedī (2) böyledür ki

(4592) Beyt

İ'tiyā kerhen muḡallid küşterā

İ'tiyā tav'ān şafā bisrişterā

(3) ya'nī zaḡmet ü miḡnet ile edā-yı 'ubūdiyyet itmek muḡallidler kārıdur (4) itā'at ü şafā-yı derūn u behcet ü sürür ile t̄a'at eylemek (5) muṭī'in ve ehl-i şafā şī'ārıdur ki meşelā

⁶⁶⁵ Bu sayfada 26 satır vardır.

(4593) Beyt

Īn muhibb-i Hāḡ (6) zibeħr-i 'illetī

V'ān digerrā bīḡarāz ḡod ḡulletī

bu Hāḡ Te'ālā ḡazretlerinüñ (7) muḡubbīdür bir 'illetden ötüri ol birisi ḡarezsüz maḡebbet ve dost- (8) luḡdan ötüri ya'ni muḡallidüñ kerhen tã'atı yā dünyevī yā uḡrevī bir 'illet (9) için olduğundan kerhen olmuş olub muḡaḡkaḡuñ lāliḡarāzin ancak (10) rızā-yı ḡazret-i Hāḡ için olduğundan tav'an olmuş olur miḡāl-ı (11) āḡer

(4594) Beyt

Īn muhibb-i dāye līk ezbeħr-i ḡīr

V'ān diger dil dāde beħr-i ĩn setīr

(12) bu dāyenüñ muḡubbī velīkin südden ötüri ve ol birisi ḡöñül virmiş (13) ol mestüre dāyeden ötüri ya'ni tıfl-ı ḡaḡīrūñ dāyeye maḡabbeti dāyenüñ (14) südüden ötüri olub ammā dāyeye dildāde olan 'āḡıḡ-ı āvāre-yi (15) muḡlaḡ anuñ zātı için ḡvāb u ārāmı terk idüb meftūn u serḡerdānı (16) olmuş öyle olunca

(4595) Beyt

Tıflrā ezḡüsn-i ü āḡāḡ nī

Ġayr-ı ḡīr ūrā ez'ü (17) dilḡvāḡ nī

tıfluñ ol dāyenüñ ḡüsnünden ḡaber ü āḡāḡı yoḡdur südden (18) ḡayrı anuñ andan ḡöñül istegi yoḡdur ammā

(4596) Beyt

V'ān diger ḡod 'āḡıḡ-ı dāye buved

(19) *Bīḡarāz der'ıḡḡ yek rāye buved*

ol biri ḡod dāye 'āḡıḡı olur (20) ḡarezsüz 'āḡḡ içinde bir tedbīr üzre olur imdi ey tãlib-i sãlik (21) bu miḡāl-i laḡīf ma'lūmuñ oldıysa

(4597) Beyt

Pes muhibb-i Hāḡ beümmīd ü beters

(22) *Defter-i taklīd miḥvāned beders*

pes Haḫḫ Te‘ālā ḫazretinüñ ümīd ve ḫorḫu ile (23) olan bende-yi muḫubbī dersinde taklīd kitābın oḫur öyle olunca

(4598) *Beyt*

(24) *V‘ān muḫibb-i Haḫḫ zibeḫr-i Haḫḫ kucāst*

Ki ziaḡrāz u zi‘illethā cūdāst

(25) ve ol Haḫḫ Te‘ālā ḫazretinüñ Haḫḫ Te‘ālā ḫazreti içün bende-yi muḫubbī kandedür ki (26) ol ‘abd ḫāliṣ aḡrāz u ‘illetlerden ayrıdır ya‘nī beynehümāda tefāvüd [354b]⁶⁶⁶

(1) bīḫesāb vardur ki ṭıfl-ı ṣaḡīr ile ‘aṣıḫ-ı ṣādıḫ mānendidür feemmā

(4599) *Beyt*

(2) *Ger çünin ü ger çünan çün ṭālibest*

Cezb-i Haḫḫ ūrā sūy-ı Haḫḫ cāzibest

(3) gerek buncılayın ve gerek ancılayın çünki bir kimesne ṭālib-i ḫazret-i Haḫḫdur (4) Haḫḫkuñ cezbini Haḫḫ ṭarafına cekicidür ya‘nī ḫülāṣa-yı kelām Ādemde (5) ṭāleb lāzım u lābüddür ki ister muḫibbün liḡayrihi olsun ister muḫibbin li‘aynihi olsun (6) cezb-i Haḫḫ anı Haḫḫ cānibine cāzib olur velākin kār u bār aḫvāl-i (7) ṭārīḫ-i Ḥudā böyledür ki

(4600) *Beyt*

Ger muḫibb-i Haḫḫ buved liḡayrihi

Keyyenāle dā‘imen miḡayrihi

(4601)(8) [*Beyt*]

Yā muḫibb-i Haḫḫ buved li‘aynihi

Lāsivāhü ḫā‘ifen minbeynihi

⁶⁶⁶ Bu sayfada 26 satır vardır.

eger muhibb-i Hâk liğayrihi (9) olursa kaçan nâ'il olur Hâzret-i Hâkkuñ hayr-ı dâ'imine veyâhüd muhubb-i (10) bi'z-zâtü'l-'ayn-ı Hâk olursa ol andan ğayrıdan hâ'if olmaz (11) mâbeyninde olandan velîkin

(4602) Beyt

Her dūrâ ĩn cüst ü cühâ z'ân serĭst

(12) ĩn giriftârĭ-yi dil z'ân dilberĭst

beytân-ı sâlifenuñ mefhûmları (13) bu beyt-i şerĭfe merhûndur diyü şâh-ı muhaqqak merhûm İsmâ'îl Efendi (14) 'aleyhü'r-rahme *Câmiü'l-ayâtda* işâret buyurmuşlar öyle olunca *key yenâle dâ'imende-* (15) ki *key fârisî* gibi olmayub fi'il-i muzâri'yi naşb iden hürüfdan olsa (16) tahrîr olınan ma'nâdan dağı laţif görünür beyt-i merhûnuñ ma'nâsına (17) ziyâde münâsib añlanur Allâhu Te'âlâ a'lem ki merhûnuñ ma'nâsı (18) her iki tãlibüñ cüst ü cûları ol başdan bu gönül giriftârlığı ol (19) dilberdendir ya'nî gerek muhibü'l-kereme ve ihsâna ve gerek muhibbü'l-'ayna ve (20) zâta ol sultân-ı haķĭkatüñ 'inâyet ü ihsân u fazlındandır (21) demek ola Vallâhu Te'âlâ bihaķĭkatihî ve eĥkam

Cezb-i ma'sûk 'âşıkânra (22) minħaysu lâya'lemuhu'l-'âşıku ve lâyercühu ve lâyaĥturu bibâlihi ve lâ- (23) yazheru minzâlike'l-cezbi eşerun fi'l-'âşıku ille'l-ħavfu'l-memzucu (24) bi'lye'si ma'adevâmi't-talebi

ol ser firâz-ı 'âşıkân ol (25) rehnümâ-yı şâdıķân ol pîşvâ-yı vâşılân ol nür-ı çeşm-i kâmilân (26) ol dâver-i ĥikmet-i beyân cenâb-ı Hâzret-i Mevlânâ ĥuddise sırrahu ĥâzretleri [355a] (1) "ĩn giriftâr-ı dil z'ân dilberest" ⁶⁶⁷ ĥavl-ı kerĭmlerin tekĭd bu sürh-i şerĭfde (2) ma'sûkuñ 'âşıku cezbi "*Minħaysu lâya'lemuhu'l-'âşıku ve lâyercühu ve lâyaĥturu* (3) *bibâlihi ve lâ yazheru minzâlike'l-cezbi eşerun fi'l-'âşıku*" ⁶⁶⁸ mefhûm-

⁶⁶⁷ "Gönül tutkunluğu, sevgidir."

⁶⁶⁸ "Aşıkın aşık olduğunun bilinmemesi, maşuktan bir şey beklememesi, bunu açık etmemesi, cezbinde aşıkta bir etkisinin olmaması yönündendir."

ı kerîmi (4) mâşadaķınca olub ‘aşıķda ancak ĥavf-ı memzūcu bi’lye’si ma‘adevāmi’-
(5) talebi olduğın beyān idüb buyururlar ki

(4603) Beyt

Āmedīm ĩn cā ki derŞadr-ı Cihān

(6) *Ger nebūdī cezb-i ān ‘aşıķ nihān*

geldük bu yire ki Şadr-ı Cihānda eger (7) ol ‘aşıķuñ gizlü cezb-i olmaya idi

(4604) Beyt

Nāşekībā key budī ü ezfirāk

(8) *Key devān bāz āmedī süy-ı veşāk*

ol ‘aşıķ firākdan kaçan şabrsuz (9) olurdu kaçan yilerek girü gelürdi diyü ĥāne-yi
şadra ya‘nī eger (10) Şadr-ı Cihānuñ maĥfī cezb-i olmasa ol ‘aşıķ firāk-ı şadra şabr u
(11) taĥammül idüb min ba‘d şadruñ ĥuzūrına gelmezdi velīkin şadruñ gizlü (12)
cezb-i anı bīķarār idüb çeküb getürdi zīrā

(4605) Beyt

Meyl-i ma‘şūkān (13) nihānest ü setīr

Meyl-i ‘aşıķ bādū şad tabl u nefīr

maĥbūblaruñ meyl ü (14) maĥabbetleri gizlü ve örtülüdür ‘aşıķlaruñ meyli iki yüz
tavul zürnā ile ‘ayān (15) ve āşkāredür ĥāl-i ‘aşıķ u ma‘şūk bu vech üzredür böyle
olinca

(4606) Beyt

(16) *Yek ĥikāyet hest ĩn cā z’ıtibār*

Līk ‘āciz şud Buĥārī z’ıntizār

(17) bir ĥikāyet vardur bunda i‘tibārdan velīkin Buĥārī intizardan ‘āciz (18) oldu
ya‘nī ey tālib bu aķvāl-ı pesendīdeye münāsib bir ĥikāye vardur (19) anı bu aĥyānda
baş iderdüm ammā ol Buĥārī ‘aşıķuñ aĥvālī haylī (20) zamāndan berü kāle

gelmeyüb ol āvāre intizārdan ʿāciz ƙaldı (21) anuñ aĥvālını istımāʿ idüb münteşih ol
ki

(4607) Beyt

Terk-i ān kerdīm (22) k'ū dercüst ü cüst

Tā ki piş ezmerg bīned rūy-ı dūst

(23) anuñ terkin eyledüñ zīrā ol cüst u cüdadur tā ki ölmezden evvel (24) dostunuñ
yüzün göre yaʿnī ol dise ĥikmet-i ĥikāyeyi terk itdük (25) buʿāşıkuñ ĥālını beyāndan
ötürü ki

(4608) Beyt

Tā rehede ezmerg tā yābed necāt

(26) Z'ān ki dīd dūstest āb-ı ĥayāt

tā ki ol ʿāşık mevtden ƙurtılsun (27) tā ki necāt bulsun zīrā dostuñ görilmesidür āb-ı
ĥayāt yaʿnī ʿālemde [355b] (1) āb-ı ĥayāt diyü zebāndan olan kelāmdan murād dīdār-
ı yār-ı ĥaĥīkatdür ki (2) yār ĥaĥīkatüñ dīdār-ı pākini gören ĥayāt-ı ebediyyeye irişüb
min baʿd (3) mevt ü fevti görmez öyle olınca ey ƥālīb-i rāh-ı Ĥaĥ

(4609) Beyt

(4) Her ki dīd-i ü nebāşed defʿ-i merg

Dūst nebved ki ne mīvesteş ne berg

(5) her kimse ki anı görmek mergi defʿ olmaya dost degüldür ki anuñ (6) ne mīvesi
ne bergi vardur imdi izā kāne el-emr kezālik

(4610) Beyt

(7) Kār-ı ān kārest ey müştāk-ı mest

K'ender ān kār er resed merget ĥoşest

(8) iş ol işdür ey mest ü müştāk ki ol işüñ içinde (9) saña mevt gelürse mevtüñ
gelmesi ĥoş olur imdi çünki (10) ʿālemde kār mevtiyle āşnā olub dost olmaƥdur

(4611) Beyt

(11) *Şud nişān-ı şıdk-ı ĩmān ey cūvān*

Ān ki āyed hoş turā merg ender ān

(12) şıdk-ı ĩmānuñ ‘alāmeti ey cūvān ol oldu ki öldüğüñ kārūñ içinde (13) saña mevt hoş u laţif gele ya‘nī eger mevtden elem çekmeyüb haż iderseñ (14) ĩmān-ı şıdk ‘alāmetidür ve illā

(4612) *Beyt*

Ger neşud ĩmān-ı tu ey cān çünñ

(15) *Nĭst kāmĭl rev bücū ikmāl-i dĭn*

ey cān senüñ ĩmānuñ eger buncılayın (16) olmadı ise kāmĭl degüldür yūri dĭn-i kemālini taleb eyle ya‘nī eger mevtden (17) ihtirāzuñ var ise ĩmān-ı kāmĭle mālĭk degülsin taleb ü cüst ü (18) cūyende ol zĭrā

(4613) *Beyt*

Her ki ender kār-ı tu şud mergdüst

(19) *Berdil-i tu bĭkerāhet düst-ı üst*

her kimse ki senüñ işüñ (20) içinde mergdüst oldu senüñ göñlüñ üzre kerāhetsüz (21) dost olur zĭrā ey tĀlib-i rāh- Ĥudā

(4614) *Beyt*

Çün kerāhet (22) reft ān ĥod merg nĭst

Şüret-i mergest ü naĭlen kerdēnĭst

(23) çün kerāhet gitdi ol ĥod mevt degüldür mevtüñ şüretidür (24) ve cihān-ı fānĭden cihān-ı bākĭye naĭldür ya‘nī mevtüñ mevt (25) olduğı kerāhetdür eger ey sālĭk kerāheti derūnuñdan iĥrāc (26) iderseñ mevtüñ ancak naĭl olan şüretin görüb naĭl (27) idersin zĭrā

(4615) *Beyt*

Çün kerāhet reft murden nefş şud

[356a] (1) *Pes dürüst āyed ki murden defş şud*

çünkü kerāhet gitdi ölmek nefc (2) oldı pes dürüst gelür ölmek defc oldı zīrā ḥaḳīḳat-i emrde

(4616) Beyt

(3) *Dūst Ḥaḳḳest ü kesī k'eş guft ū*

Ki tuyī ān-ı beynī men ān-ı tu

dost (4) Ḥazret-i Ḥaḳḳdur ve daḫı şol kimsedür ki aña didi ol ki sen benümsin ve ben seniñüm (5) ya'ne "Anı kendi için ḥalkı anuñcün yaratdı" eyledi bu kevn-i ebedā mefhūmınca (6) dost Ḥazret-i Allāh ve peygamber-i Resūlallāhdur her kimse ki anuñ ḥabl-ı (7) metīn-i dünyeviyye şıdḳ u ihlāş ile yapışub cān u dil ile emrine (8) imtişāl u nehyinden ictināb iderse dost ne demek oldıḡın (9) ma'lūm idinüz ve illā ḫilāfı ḫirmān oldıḡında şübhe yokdur

(4617) Beyt

(10) *Gūş dār eknūn ki 'aşık mīresed*

Beste 'ışḳ ūrā biḫablin minmesed

(11) kulaḳ tūt şimdi ki ol muḳaddemā aḫvāli beyān olınan Şadr-ı Cihān (12) 'aşıkı meclis-i şadra irişür 'aşḳ u maḥabbet anı *ḫablin min mesed* ile (13) bağlayub dīvān-ı sultān getürdi ya'ne ḫālib-i 'aşḳ ne demek (14) idüğinden mehmāemken ḫaberdār olayum dirseñ ol 'aşık Buḫārīnūñ (15) aḫvālin istimāc idüb kışşadan ḫişşe almaḡa sa'y u gūşiş eyle demek (16) ola Vallāhu Te'ālā a'lem

Resīden-i Buḫārī 'aşık derbendeḡi-yi Şadr-ı Cihān

(17) ol yegāne-yi āfāk ve ol güzīde-yi ḳurb-ı bārgāh-ı ḫalāḳ cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā (18) ḳuddise sırrahu ḫazreti bu sürḫ-i şerīfde muḳaddemā başt olınan Buḫārī (19) 'aşık-ı müştāḳuñ Şadr-ı Cihān ḳulluḡuna irişdüḡi beyān idüb buyururlar ki

(4618) (20) Beyt

Çün bidīd ū çehre-yi Şadr-ı Cihān

Gūyiyā perrīdeş ezten murḡ-ı cān

(4619)(21) [Beyt]

Hemçü çüb-ı huşk uftād ān tenes

Serd şud ezfarķ-ı ser tā nāhunes

(4620)(22) [Beyt]

Her çi kerdend ezbuḥūr u ezgūlāb

Nī bücunbīd ü ne āmed derḥitāb

(23) çunki ol ‘āşık-ı āvāre Sadr-ı Cihānuñ yüzün gördi güyiyā anuñ (24) teninden cānı kuşu uçdı kırn ağaç gibi ol teni düşdi ve depesinden (25) tırnağına degin şogudı her ne ki aña buḥūr u gülābdan devā u ‘ilāç (26) itdilerse eylesün diyü aşlā ne ḥareket itdi ve ne ḥitāba geldi (27) ya‘nī şadı gördiği birle bīcān olub çüb-ı huşk mānendi pāymāl [356b] (1) oldı gülāblar ve dütsi aşlā ḥareket itmeyüb bīcān olub (2) ḳalduḳda

(4621) Beyt

Şāḥ çün dīd ān muza‘fer rūy-ı ū

Pes fūrūd āmed (3) zimerkeb sūy-ı ū

pādişāḥ çunki anuñ muza‘ffer yüzün gördi (4) atdan aşağı inüb anuñ ḫarafına geldi ve ḫükm-i naḳline şürū‘ idüb

(4622)(5) Beyt

Guft ‘aşık dūst mīcūyed beteft

Çün ki ma‘şūk āmed (6) ān ‘aşık bireft

didi ‘āşık-ı şādık ḫarāret ile maḫbūb-ı (7) dūst ḫaleb eyler ammā çunki ma‘şūk geldi ol ‘āşık gitdi (8) ya‘nī aḫvāl-ı ‘aşḳ u maḫabbet iledür ki egerçi ‘āşık āvāre maḫbūb (9) ḫalebinde bīḫurd ve ḫvāb olub zār sergerdān olur ve libāsın (10) maḫbūb vaşlın aña āşkāre idüb cemālin izḫār idince (11) āşık gidüb tā bu olur feizā kāne el-emr kezalik ḳışşadan ḫişşe (12) beyān idüb buyururlar ki

(4623) Beyt

‘Āşıkî Hakkî vü Hakk ānest k’ū

(13) Çün biyāyed nebved eztu tāy-ı mū

ey t̄alib-i H̄azret-i H̄akk sen H̄akk Te‘ālā (14) h̄azretinūñ ‘āşıkısın ve H̄akk Te‘ālā ol
‘azīmü’ş-şān sulṭān (15) z̄ülcelāl vel ikrāmdur ki çünki gelür senden kıl dilimi olmaz
(16) ya‘nī H̄azret-i H̄akkūñ celletü kudretihi eger cemāl ü kemāl tecellīsine (17)
mazhar olacağ olursañ senūñ senlügünden kıl dilimi mikdārı (18) qalmaz z̄irā aḥvāl-ı
‘aşğ u maḥabbet böyledür sen degül

(4624) Beyt

(19) Şad çü tu fānist piş-i ān nazār

‘Āşıkî bernefy-i ḥod ḥvāce meger

(20) yüz sencileyin fānīdür ol nazaruñ önünde meger ey ḥvāce sen (21) kendi
nefyüne ‘āşıkısın işte imdi ḥaḳīḳat-i ḥāl böyledür (22) ve sen ey t̄alib-i H̄akk

(4625) Beyt

Sāyei’ vü ‘āşıkî berāftāb

(23) Şems āyed sāye lā gerded şitāb

bir gölgesin ve güneş üzre (24) ‘āşıkısın güneş gelür gölge yok olur tiziye ya‘nī ḥāl-i
(25) ‘aşğ u maḥabbet bu keyfiyyet üzredür buyurub bu mişāl-ı laṭīfi (26) ĩrād
buyururlar ki

Dād ḥvāsten-i peşseyī ezbd beH̄azret-i (27) Süleymān ‘aleyhisselām

Ol ekmeli’l-kümmelā

Ve ol a‘lemi’l-‘ulemā

[357a] (1) *Ve ol rehnümā-yı ehl-i dilā*

Cenāb-ı H̄azret-i Mevlānā

ḳuddise sırrahu'l- ʿaziz (2) ḫāzretleri bu sūrḫ-i şerīfde sivri sinegüñ Ḥāzret-i Süleymān peygamber (3) ʿaleyhisselām ḫuzūrında rüzgārdan dād istedigini beyān (4) idüb buyurur ki

(4626) Beyt

Peşşe āmed ezḫadīka'v ezgiyāh

(5) *V'ezSüleymān geşt peşşe dād ḫ^vāh*

bağçeden ve çemenden sivri (6) sinek geldi ve Ḥāzret-i Süleymān ʿaleyhisselāmdan sivri sinek (7) dād istedi böyle diyü ki

(4627) Beyt

K'ey Süleymān ma'celet miğusterī

(8) *Berşeyāḫīn v'Ādemī zād u perī*

(4628)[Beyt]

Murğ u māhī derpenāh-ı ʿadl-i tust

(9) *Kist ān güm geşte k'eş fazlet necust*

yā Ḥāzret-i Süleymān sen (10) ʿadālet döşersin şeyāḫīn ü Ādemī ve perīler üzerine şöyle ki (11) kuş ve balık senüñ ʿadlün şaḫınmasındadır kim zāyi' olmuş ki (12) senüñ fazl u keremün anı arayub bulmaya ya'nī ʿadl eyle yā Süleymān (13) nebī cemī maḫlūḳāta mürebbī olmuşsundur öyle olunca yā nebiyyullāh

(4629) Beyt

(14) *Dād dih mārā ki bes zārīm mā*

Bīnaşīb ezbağ u gülzārīm mā

(15) bize dād vir ki biz ziyāde zār u derdnākuz bāğdan ve gülzārdan biz naşībsüzlerüz

(4630)(16) Beyt

Müşkilāt-ı her za'ifī eztu ḫal

Peşşe bāşed derza'ifī ḫod meşel

(17) her bir za'ifüñ müşküleri senden ħal olur sivri sinegüñ ise za'iflikde (18) ol ħodbīn en-nās meşeldür şöyle ki

(4631) Beyt

Şöhre mā derza'f u işkeste perī

(19) *Şöhre tu derluţf u miskīnperverī*

bir za'if ile ve kınad kırıklığı ile (20) meşhür olub sen luţf ile ve mīskīn perverlik ile meşhürsun (21) yā Süleymān

(4632) Beyt

Ey tu dereṭbāk-ı kıdret müntehī

(22) *Müntehī mā derkemī vü bīrehī*

sen kıdret eṭbākında müntehī olub (23) biz alçaklık ve yolsuzlukda müntehiyüz öyle olunca

(4633) Beyt

(24) *Dād dih mārā ez'īn ħam kun cüdā⁶⁶⁹*

Dest ħīr ey dest-i tu dest-i Ĥudā

(25) dād vir bize bu ħamdan ayru eyle el ṭut ey senüñ elüñ dest-i Ĥudādur (26) ya'nī ey maḳbül peyħamber sen maḳhar-ı yed-i kıdret-i İlāhīsin biz za'ifāya (27) 'adl ü dād iḫsān eyle diyü peşşe başt-ı bisāṭ şikāyet eyledükde

(4634)[357b] (1) [Beyt]

Pes Süleymān guft ey inşāfcū

Dād u inşāf ezki mīḫ vāhī bügū

(2) pes Ĥazret-i Süleymān 'alehisselām sivri siñege ħiṭāb buyurub ey (3) inşāf isteyici didi dād u inşāfı kimden istersin şöyle ki

(4635)(4) Beyt

Kīst ān zālim ki ezbād u bürüt

⁶⁶⁹ Metinde “Ĥudā” yazılmış ama kelime “cüdā” olmalı.

Zulm kerdest ü hırāşīdest rūt

(5) kimdür ol zālīm ki kibr ü ‘ucbdan saña zulm ü sitem idüb yüzüni bürütdi

(4636)(6) [Beyt]

Ey ‘aceb der‘ahd-ı mā zālīm kucāst

K’ü ne ender ḥabs ü derzencīr-i māst

(7) ey ‘aceb bizüm zamānımızda zālīm ḵandedür ki ol bizüm ḥabs ü zencīrimüzde (8) degüldür diyüb

(4637) Beyt

Çün ki mā zādīm zulm ān rüz murd

(9) Pes be‘ahd-ı mā ki zulmī pīş burd

çünki biz toğduḵ zulm ol gün (10) öldi pes bizüm zamānımızda kimdür ki bir zulmi ilerü iletdi ya‘nī biz dünyāya (11) geldükde zulm u sitem fevt olub bir fer zulm şadır olmadı meşelā

(4638)(12) Beyt

Çün berāmed nūr-ı zulmet nīst şud

Zulmrā zulmet buved aşl-ı ‘azud

(13) çünki nūr yukarı geldi zulmet yoḵ oldı zīrā zulmüñ aşlı ve mu‘īn ü (14) nāşiri zulmet olur nitekim ḥazret-i risālet penāh ‘aleyhisselām “Ez-zulemü (15) zulümātün yevmi’l-ḵiyemeti”⁶⁷⁰ buyurmışdur öyle olunca ey peşşe

(4639) Beyt

(16) Nek şeyātīn kesb ü ḥidmet mīkunend

Dīgerān beste beaşfādend ü bend

(17) işte şeyātīn kesb ü ḥidmet eylerler ḡayrılarını bendler ile bağlanub (18) maḥbūslardurlar ya‘nī şeyātīniniñ kimi iṭā‘at ü ḥidmetmüzde ve kimi (19) bende-yi ḥabsimizde olub

⁶⁷⁰ “Zulüm kıyamet gününün karanlıklarıdır.” (Konuk, *Mesnevî-i Şerif Şerhi*, C.1: s. 400)

(4640) Beyt

Aşl-ı zulm-i zālīmān ezdīv būd

(20) *Dīv derbendest istem çun numūd*

zālimlerüñ zulmünüñ aşlı ise (21) şeytāndan idi şeytān ise bend ve bağ içindedür
sitemi nice (22) gösterdi ki

(4641) Beyt

Mülk z'ān dādest mārā kun fekān

Tā nenāled halk (23) sūy-ı āsmān

mülk mülk kun fekān olan Hāzret-i Allāh 'azīmü's- (24) şān ol bağından bize mülk-i
dünyāyı ihsān eylemişdür de tā ki (25) halk-ı cihān gök tarafına inlemesünler de

(4642) Beyt

Tā bebālā berneyāyed (26) dūdḥā

Tā negerded muḫtarib çarḫ u Sühā

tā tütenler yukaru gelmeye (27) ve tā çarḫ u Sühā muḫtarib olmaya diyü ve daḫı

(4643) Beyt

Tā nelerzed 'arş [358a] (1) eznāle-yi yetīm

Tā negerded ezsitem cān-ı saḫīm

nāle 'arş-ı ḥāzret-i raḫman nāle-yi yetīmden (2) ditreyüb bir cān nāle-yi sitemden
ḫasta olmasun zīrā

(4644) Beyt

Z'ān nihādem dermemālik mezhebī

(3) *Tā neyāyed berfelekhā yā Rabī*

andan ötüri memālikden 'adl ü dāda yol ḫoduḫ tā ki (4) felekler üzerine
maḫlūmundan yā Rabb şadāsı ve efgānı gelmesün için ḫānūn-ı (5) ilāhī böyledür ki

(4645) Beyt

Menger ey maḫlūm sūy-ı āsmān

K'āsmānī ū ū dārī derzamān

(6) baġma ey mazlūm gōk cānibine zīrā zamān iġinde āsmāna mensūb pādīūāh (7) ūtarsın ya'nī Ĥāzret-i Sūleymān 'aleyhisselām “*Min ġablū'l-ġayyū'l-ġayyūm*”⁶⁷¹ 'adl ü dād (8) iġün yir yüzinde Ĥāzret-i Ĥaġġuñ ġalīfesi olduġları sivri siñege beyān buyurduġlarında

(4646)(9) Beyt

Ĥuft peūūe dād-ı men ezdest-i bād

K'ū dü dest-i zulm bermā berguūād

(4647)(10) [Beyt]

Mā ziūulm-i ü betengī enderīm

Bāleb-i beste ez'ū ġūn miġurīm

sivri siñek (11) Ĥāzret-i Sūleymān 'aleyhisselām benüm dādum rüzġāruñ elindedür yā Sūleymān rüzġār (12) ile ūulm elini bizüm üzerimizde yuġarı açdı ūöyle ki biz anuñ ūulmünden ūarlık iġinde- (13) yüz anuñ siteminden baġlu ūdaġ ile ġan yirüz ya'nī bir mertebe ūulm ü sitemi (14) ġiriftāriyuz bizde ūabr ve ūikāyete ūākat u mecāl ġomayub ġavf u (15) ġaūyetimizde dehānımız beste idüb derūnımız ġanın iġerüz diyü ūekvā u ūikāyetler (16) eyledi

Emr kerden-i Sūleymān 'alehisselām peūūe-yi mutazallimrā beiġzār-ı ġaūm bedīvān-ı ġükm

(17) ol sultān-ı sa'ādet-i ihsān ve ol pādīūāh-ı ġurb-ı Yezdān cenāb-ı Ĥāzret-i (18) Mevlānā ġuddise sırrahu ġāzreti bu sūrġ-i ūerīfde Ĥāzret-i Sūleymān 'aleyhisselāmuñ mütezallim olan (19) sivri siñege ġaūmını dīvān-ı ġükme iġzāra emr itdigin beyān idüb buyururlar ki

(4648)(20) Beyt

⁶⁷¹ “Diri ve hayatta olandan önce”

Pes Süleymān guft ey zibā devī

Emr-i Hāk bāyed ki ezcān bişnevi

(21) pes Hāzret-i Süleymān ‘aleyhisselām peşşeye hiṭāb buyurub ey ra‘nā rū veyāḥūd (22) ey zībā dev-i peşşe Hāk Te‘ālā hazretinüñ emr ü fermānını gerekir diye cāndan işidesin ki

(4649)(23) Beyt

Hāk bemen guftest hān ey dādver

Meşnev ezḥaşmī tu biḥaşmī diger

(24) Hāk Te‘ālā baña feryād idüb buyurmışdur ki ey ‘adāletkār sen bir ḥaşmından bir gayrı (25) ḥaşmsuz işitme buyurmışdur ya‘nī müdde‘ī ‘aleyh ḥāfī olmadukça müdde‘inüñ kelimātın istimā‘ (26) idüb anuñla iş itme buyurmışdur ki

(4650) Beyt

Tā neyāyed her dü ḥaşm ender ḥuzūr

(27) Hāk neyāyed piş-i ḥākim derzuhūr

mādāmki her iki ḥaşm ḥuzura gelmeye ḥākim önünde [358b] (1) ḥakkār zuhūr gelmez şöyle ki

(4651) Beyt

Ḥaşm tenhā ger berāred şad nefir

Hān u hān (2) biḥaşm kavı-i ü megir

hem yalınuz eger yüz feryād u fiğān yukarı getürürse şaḳın şaḳın (3) ḥaşmsuz anuñ sözün tütma diyü hazret-i Ḥalāk vācibü'l-vücūd baña emr ü fermān eylemişdür ey peşşe

(4652)(4) Beyt

Men neyārem rū-yı zefermān tāften

Ḥaşm-i ḥodrā rev biyāver süy-i men

ben kâdir (5) degülüm fermân-ı Hâkdan yüz çevirmege emr-i Hâkka muṭî^c ü fermân
berdârum yûri kendi ḥaşmını benüm (6) cānuma getir diyü Hâzret-i Süleymân
peşşeye ḥiṭâb buyurdukda

(4653) Beyt

Guft kavlı-i tust (7) burhân u dürüst

Ḥaşm-ı men bâdest ü ü derḥükm-i tust

sivri siñek Hâzret-i Süleymân (8) ‘alehisselâma cevâb şadında olub yâ nebîyullâh
senüñ kavlı-i pāküñ ḥüccetdür ve şahîhdür (9) benüm ḥasmum yildür ol ise senüñ
ḥükm ü fermānuñ elindedür didükde

(4654) Beyt

(10) *Bāng zed ān şeh ki ey bād-ı şabā*

Peşşe efgân kerd ezzulmet biyā

āvâz urdı (11) ol sulṭân ki ey bād-ı şabā diyü sivri siñek feryād itdi senüñ zulmünden
degül ya‘nî (12) peşşenüñ senden şikâyeti var ey bād-ı şabā gel diyü Hâzret-i
Süleymân yili da‘vet buyurub

(4655)(13) Beyt

Hîn mukâbil şev tu vü ḥaşm u bügü

Pâsuḥ-ı ḥaşm u bükun def^c-i ‘adū

(14) āgâh ol ey şabā muḳâbil ol sen ve ḥaşmuña⁶⁷² cevâb söyle ve düşmenini (15) def^c
eyle buyurdukda

(4656) Beyt

Bād çün bişnîd âmed tîz tîz

Peşşe (16) bigriḥt ān zaman rāh-ı gürîz

rüzgâr çünki işitdi tîz tîz geldi sivri (17) siñege kaçmaq yolın ṭıtdı öyle olunca

(4657) Beyt

⁶⁷² Kelime iki defa yazılmıştır.

Pes Süleymān guft ey peşşe kucā

(18) *Bāş tā berher dü rānem men ƙazā*

pes Hāzret-i Süleymān buyurdu ki ey sivri (19) siñek ƙande gidersin ol tā ki her ikiñüze ben ƙazā buyuram ya‘nī haşmuña (20) geldükde ne yire gidersin muƙābil ol tā icrā-yı Haƙ eyleyüm buyurduƙda

(4658) *Beyt*

(21) *Guft ey şeh merg-i men ezbād-ı üst*

Hod siyāh ĩn rüz-ı men ezdūd-ı üst

(4659) (22) [*Beyt*]

Ū çü āmed men kucā yabem ƙarār

K’ü berāred eznihād-ı men demār

peşşe Hāzret-i (23) Süleymān ‘alehisselāma ey pādişāh benüm mevtüm anuñ olmasındandır (24) bu benüm günümüñ hod siyāh oldığı anuñ tütünündendir ki çünki ol gelüb (25) hāzır oldu ben ƙande ƙarār iderüm ki ol benüm ƙab‘umdan demār yukarı getirür ya‘nī (26) ol olunca ben helāk olurum benüm şihhatüm anuñ olmadıƙdur diyüb ƙışşadan (27) hişşe beyānına şürü‘ idüb buyururlar ki

(4660) *Beyt*

Hem çünin cüyā-yı dergāh-ı Hudā

[359a] (1) *Çün Hudā āmed şeved cüyende lā*

hem buncılayın dergāh-ı Hudā taleb idici çün (2) Hudā geldi t̄alib lā olur ya‘nī ey t̄alib dergāh-ı Hāzret-i Haƙka t̄alib olan (3) ‘abd-ı maħlaşuñ daħı aħvāli zıkr olınan mācerā gibidür velīkin

(4661) *Beyt*

(4) *Ger çi ān vuşlat bekā enden beƙāst*

Līk z’evvel ān beƙā ender fenāst

(5) egerçi ol vuşlat beḳā andan beḳādur taḥḳīk ammā evvelden ol beḳā fenā (6) içindedür ki ‘abd fānī olmadukça beḳā müyesser olmaz meşelā

(4662) Beyt

(7) *Sāyehāyī ki buved cūyā-yı nūr*

Nīst gerded çün kuned nūreş zuhūr

(8) gölgeler⁶⁷³ ki nūr taleb idiciler olur yok olur çünki anlara nūr zuhūr ider (9) zīrā naşş-ı kerīmlle s̄ābitdür ki

(4663) Beyt

‘Aql key māned çü bāşed serdih ū

(10) *Kullu şey’in hālik illā vechehū*

‘aql kaçan kalur çünki ol baş virici (11) olur ki “*Kullu şey’in hālikün illā [vecheh]*”⁶⁷⁴ ol zū’l-celāl ve’l-ikrāmuñ vech-i pāki (12) hālik ve gelür şöyle ki

(4664) Beyt

Hālik āyed pīş-i vecheş hest ü nīst

(13) *Hestī ender nīstī ḥod ṭurfeīst*

hālik gelür vech-i kerīmi ‘indinde (14) var ve daḥı yok yoklukda varlık ḥod ‘acayib ve ğarībdür şöyle iğrāb (15) u garā’ibdür ki

(4665) Beyt

Ender’in maḥzar ḥiredhā şud zidest

(16) *Çün kalem in cā resīd şud şikest*

bu maḥzarda ‘aqlar elinden (17) gitdi çünki kalem bu maḥale irişdi kırıldı ya‘nī beḳā ender beḳā ve beḳāender- (18) beḳā kelimātına ‘aql-i ḥiredi maḥrem olmayub elden gitdi andan mā‘adā kalem (19) daḥı taḥrīre ṭākat getürmeyüb şikest oldı dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

(20) *Nevāhten-i ma‘şūk ‘aşıq-ı bīhūsrā tā behūş bāz āyed*

⁶⁷³ Metinde “” şeklinde yazılmış ama kelime “gölgeler” olmalı

⁶⁷⁴ “O'nun zatından başka her şey yok olacaktır.” [Kasas 28/88]

(21) ol gül şad berg gülzâr-ı izzet ve ol bülbül-i sürür-ı ihsân-ı hayât-ı sa'âdet (22)
cenâb-ı Hazret-i Mevlânâ kıddise sırahu hazreti bu sürh-i şerîfde maşûk (23)
hakikatüñ aşık-ı bîhüşî hûşa gelmek için oğşadığın (24) beyân idüb buyururlar ki

(4666) Beyt

Mikeşîd ezbihuşiyeş derbeyân

(25) ***Endek endek ezkerem Şadr-ı Cihân***

ol âvâre aşık-ı üftâdeyi Şadr-ı (26) Cihân bîhüşlükdan yapça yapça beyâna çekdi
şöyle ki

(4667) Beyt

(27) ***Bâng zed dergüş-ı ü şeh k'ey gedâ***

Zer-nişâr âverdemet dâmen kuşâ

[359b] (1) âheste âheste kulagina şadâ urdı pâdişâh ki ey gedâ saçmağa (2) altun
getürdüm etek aç ey bîçâre vü âvâre

(4668) Beyt

Cân-ı tu k'ender (3) ***firâkem miţapîd***

Çün ki zinhâreş resîdem çun remîd

senüñ cânüñ (4) ki benüm firâkum içinde depelenürdi çünki ben anuñ emânına
irişdüm (5) nite ürkdi ya'nî cem'î derd ü belâ vü miñnet ü şedâidüñ ve bilcümle (6)
benüm firâkum rahmetinden idi bu kerre vişâli saña râygân eyledigümde cânüñ (7)
bedenünden müfâratat idüb ürkdi

(4669) Beyt

Ey bidîde derfirâkem germ ü serd

(8) ***Bâhod â ezbihodî vü bâz gerd***

derdmend aşık ki benüm firâkumda ıssı (9) ve şovık görmiş kendü[ne] gel ve
biñhodlukdan girüye dön ki senüñ aşkuñ (10) mişâli hemânâ şuña benzer ki

(4670) Beyt

Murğ-ı hâne üstürirā biḥired

(11) *Resm-i mihmāneş beḥāne miḇered*

ev kuşu bir deveyi ‘aqlsuz misāfir (12) resmince eve iletür bu kerre

(4671) *Beyt*

Çün beḥāne-yi murğ üstür pā nihād

(13) *Ḥāne vīrān geşt ü saḵf ender futād*

çünkü kuşuñ evine deve (14) ayak çodu ev vīrān oldu ve saçağı aşağı düşdi imdi (15)

izā kāne kezalik ṭālib-i sālik

(4672) *Beyt*

Ḥāne-yi murğest hūş u ‘aql-ı mā

(16) *Hūş-ı Şālih ṭālib-i nāka-yı Ḥudā*

kuş ḥanesidür bizüm ‘aql u hūşumuz (17) şālihüñ hūşı ṭālib-i nāka-yı Ḥazret-i Ḥudādur ki

(4673) *Beyt*

Nāka çün ser kerd (18) derāb u gileş

Nī gil ān cā mānd u nī cān u dileş

nāka çünkü anuñ (19) āb u giline baş koyu ne çamur çaluru anda ve ne cān ve dil kaluru

(20) ya‘nī ey ṭālib-i Ḥudā ‘aşḵ u maḥabbet-i ilāhī “fi temşil nāka Ḥazret-i (21)

Şālih⁶⁷⁵ gibi olub ‘aql u hūş-ı cüz’i insān ḥāneyi murğ ḥane mānendi (22) olmuşdur

bir vücūd-ı insāna ki ‘aşḵ u maḥabbet-i Yezdānī (23) müstevlī ola ol vücūdda āb u gil

hemān cān u dil daḥı yādigar (24) olub çalmaz velḥāşıl cem‘ī zārlığı fānī olub

fenāfillāh (25) maḵāmına nā’il olur bu kerre öyle oldığından

(4674) *Beyt*

Kerd fażl-ı ‘ışḵ-ı (26) insānrā fażül

Z’in füzüncüyī zālūmest ü cehül

⁶⁷⁵ “Hz. Salih’in devesinin benzeri”

hazret-i (27) ‘aşk-ı bāvefānuñ fazl u ihsānı ‘azīz insānı fuzūl eyledi de bu ziyāde-
[360a] (1) lik talebiyle zalūm u cehūl oldı şöyle ki

(4675) Beyt

Cāhilest ü ender’in müşkil şikār

(2) ***Mikeşed hargüş şirī derkenār***

insānı bu müşkil şikārda cāhildür ki meselā tavşan (3) bir arslanı kucağına çeker öyle
olduğda

(4676) Beyt

Key kenār ender keşidī şirrā

(4) ***Ger bidānistī vü didī şirrā***

kaçan kucağına içerü çekerdi arslanı eger bileydi ve arslanı (5) göreydi velākin

(4677) Beyt

Zālimest ü berhod u bercān-ı hod

Zulm bīn k’ez’adlhā güyī bered

(6) mışra‘-yı evvelden bima‘nā vāki‘ olub s̄anī tefsīr-i evvel olmağ añlanur ki dimek
ola (7) derdmend insān zālimdür kendi üzerine ve cānı üzerine zulmi gör ki
‘adāletler t̄ob kapar (8) ya‘nī ‘aşk u mahabbet-i Hudā ile ‘abd kendi cism ü cānına
her ne miqdār cevr ü sitem (9) ü zulm-ı firāvān iderse hezārān ‘adl ü dādın mihter ü
bihterdür dimek ola zīrā

(4678) Beyt

(10) ***Cehl-i ü mer ‘ilmhārā üstād***

Zulm-i ü mer ‘adlhārā şud reşād

anuñ cehl (11) ‘amellerüñ üstādıdur ve anuñ zulmi ‘adllerün mürşid ü pīşvālarıdur
ya‘nī (12) ‘aşk u mahabbet-i Hazret-i ilāhī böyle deryā-yı nāmütehānīdür evşāf-ı
turūkı (13) ile fehm ü iz‘ān mümkün olmayub muḥāl olmağla yine kışşa beyānına (14)
şürü‘ idüb buyururlar ki

(4679) *Beyt*

Dest-i ũ bigrişt k'in refte demeş

(15) *Ān gehī āyed ki men dem başsemeş*

anuñ elin şutdı ki bu nefesi gitmiş (16) ol zamān gelür ki ben aña nefes bağışlayum
ya'ñi şadr-ı Cihān (17) ol 'aşık Buřārīnũñ elin şutub bu merd-i cānuñ cānı (18) ol
zamān yirine gelür ki ben aña cān iřsān ideyũm yoşsa (19) gülāb u bīhor ile bu
fenada yirine gelmez diyũb

(4680) [*Beyt*]

(20) *Çün bemen zinde şeved ĩn mürde ten*

Cān-ı men bāřed ki rũ āred bemen

(21) çũnki benũmle şağ olur bu ölmĩř ten benũm cānum olur ki baña yũz (22)
getürür zīrā

(4681) *Beyt*

Men kunem ũrā ez'ĩn cān muşteşem

Cān ki men (23) başsem bũbĩned başşişem

ben anı bu cāndan muşteşem iderũm bir cānı ki (24) ben bağışlayum görür benũm
başşişimi ya'ñi in'ām u iřsānumı gören (25) cān benũm iřsān itdũğũm cāndur
buyurub

(4682) *Beyt*

Cān-ı nāmařrem (26) nebĩned rũy-ı dũst

Cũz hemān cān k'aşl-ı ũ ezkũy-ı ũst

tā maşrem (27) cānı dost yũzin görmez ol cāndan ġayrı cān rũy-ı yāri görmez ki
[360b] (1) ol cānuñ aşlı kũyındandur ya'ñi rũy-ı dũstı gören maşrem cān anuñ aşlı
yine (2) kũy-ı dũstdandur yoşsa kũy-ı dũstdan olmayan cān rũy-ı dũstı görmez
diyũb

(4683) *Beyt*

(3) *Derdemem kaşşābvār īn dūstrā*

Tā hiled ān mağz-ı nağzeş pūstrā

(4) kaşşāb gibi ben dostuñ içine cān üfürürüm tā ki anuñ laţif mağz postı (5) bıraksun için ya'ñi Şadr-ı Cihān ol 'āşık-ı üftādenüñ elin tutub (6) bu güne kelimāt eyledi andan şoñra

(4684) *Beyt*

Guft ey cān-ı remīde ezbelā

Vaşl-ı mārā (7) derguşādīm eş-şalā

ey belādan ürkmış cān biz vaşlımuzu açduk eş-şalā diyüb

(4685) (8) [*Beyt*]

Ey ĥod-ı mā bīĥodī vü mestiet

Ey zihest-i mā hemāre hestiet

ey senüñ (9) bīĥodlük ve mestlik bizüm ĥodumuz ey hemāre hemvāre bizüm varlıgımızdan (10) senün varlıguñ ya'ñi ey varlığı varlıgımızdan olan 'āşık-ı (11) şādık

(4686) *Beyt*

Bātu bīleb īn zamān men nevbenev

Rāzhā-yı (12) köhne güyem mişinev

saña tudaqsuz bu zamānda ben yeñi yeñi eski (13) rāzlar söylerüm sen diñle diyüb

(4687) *Beyt*

Z'ān ki ān lebhā (14) ez'īn dem mīremed

Berleb-i cūy-ı nihān bermīdemed

zīrā ol tudaq- (15) lar bu nefesden ürker cūy-ı cihān tudağı eţrafında biz öyle (16) olinca

(4688) *Beyt*

Gūş-ı bīgūşī der'īn dem berguşā

(17) *Behr-i rāz-ı yef'alullāh mā yeşā*

kulaksuzluk kulağın bu nefse (18) aç “*Yef'alullāhu mā yeşā'u*”⁶⁷⁶ rāzından ötüri ya'nī ey tālib-i (19) sālīk sırr-ı Hāzret-i Kurāndan haberdār olmağa 'aqlsuzluk 'aqlı (20) ve kulaksuzluk kulağı lāzımdur elhāşıl esrār-ı Hāzret-i (21) Qurān celīlü'ş-şānı fehme mevt-i ihtiyārı lāzım u lābüddür ki

(4689)(22) *Beyt*

Çün şalā-yı vaşl bişnīden girift

Endek endek(23) *mürde cunbīden girift*

çünkü ol 'āşık-ı şādık-ı üftāde (24) vaşl şalāsını işitmek tıtdı yapça yapça olur deprenmek (25) tıtdı ya'nī ol fenā ve cāndāde çünkü Şadr-ı Cihāndan (26) bīdehān şalā-yı vaşlı bīgūş istimā' itdi āheste (27) āheste anuñ endāmı harekete başladı zīrā

(4690) *Beyt*

[361a] (1) *Ne kem ezhākest k'ez'ışve-yi şabā*

Sebze pūşed ser berāred ezfenā

tıbrağdan alçağ degüldür ki (2) tıbrağ tenüm nesīm-i sabādan yilkiyüb fenādan baş yukāru getürür ya'nī āşık-ı şādık (3) mürde olduğdan şöñra nesf-i rahmānī ile zinde ve ferhunde olivüz zīrā 'āşık tıbrağdan eksik (4) degüldür tıbrağ sebze pūş olmağ lāzım gelince 'āşık bītarīkū'l-evveli hayāt-ı ebed bulur mişāl-ı āher

(4691)(5) [*Beyt*]

Kem ziāb-ı nuţfe nebved k'ezhiţāb

Yūsufān zāyend ruḥ çün āftāb

'āşık- şādık (6) ki mevt-i ihtiyārı ile fevt olmuş ola nuţfeden eksik ve alçağ olmaz ki āb-ı nuţfeden bir hiţābdan (7) güneş yüzlü maḥbūblar tıgarlar bunlardan mā'adā 'āşık-ı sādık

(4692) *Beyt*

⁶⁷⁶ “Allah dilediğini gerçekleştirir” (İbrahim 14/27)

Kem zibādī nīst (8) *şud ezemr-i kun*

Derraḥim ṭāvus u murğ-ı hoş suḥun

bir yilden eksik degüldür ki ol yıl kun emrinden (9) raḥimde ṭāvus ve hoş sözlü kuş oldu ki murād beyzada olan bād ola ki emründen hoş āvāz (10) ḥorus ḥāşıl oldu mişāl-ı āḥer

(4693) *Beyt*

Kem zikūh-ı seng nebved k'ezvilād

Nākayī k'ān nāka nāka zād zād

(11) tagdan ve taşdan eksik degüldür toğmağ cihetinden ki bir deve ki deve deve toğurdu (12) ve toğdı murād Ḥazret-i Şāliḥ 'aleyhisselāmuñ devesi ola ki kendüsi taşdan toğub ol ḥīnde (13) kendi gibi bir nāka daḥı toğdı öyle olunca

(4694) *Beyt*

Z'in heme bugzer ne ān māye-yi 'adem

'Ālemī zād u bizāyed (14) *dembedem*

bu dükeli dise geç eyle degül mi ki ol 'adem sermāyesi 'ālemi yokdan icād itdi ve dembedem (15) icād u ihyā itmededür taḥkīkan emr çünki böyledür ol fenāda ve cāndāde olan 'āşık-ı şādık

(4695) (16) [*Beyt*]

Bercehīd ü ber ṭapīd ü şād şād

Yek dü çarḥī zed sücūd ender futād

yukarı şıçradı (17) ve sersem sersem sendelendi ve sevincli sevincli bir iki çarḥ urdu ve secdeye aşağı düşdü (18) ya'nī kemāl-i sürür u feraḥdan ḥareket-i devriye üzre semā' u devrān eyledükden soñra secde eyledi (19) bā'zı nādān ḥareket ü devrān itmege ḥazret-i Mesnevī-yi kerīmde bürhān yokdur dir imiş ḫatı (20) çok berihān-ı ḫatı'a oldığı Mesnevīdānānı ma'lūm-ı 'izzetidür aḥḫar-ı Mesnevīḥvānān faḫīr-i

pādergil-i (21) nāsān bu beyt-i feyz-i ihsān dahı rakş u hareket ü devriyyeye hücet
ü burhān olur dirüm Vallāhu (22) Te‘ālā a‘lem

Bāh^vīş āmeden-i ‘aşıq-ı bīhūş ve rüy āverden-i beşenā ve şük^r-i ma‘şük

(23) ol hürşīd-i āsmān-ı cūd u seḥā ve ol māh-ı bedr-i felek mihr ü vefā ve ol deryā-yı
kerem ü ihsān (24) ü ‘aṭā cenāb-ı Ḥāzret-i Mevlānā ḳuddise sırrahu ḥāzreti bu sūrḥ-i
şerīfde ol ‘aşıq-ı bīhūşuñ (25) kendüye gelüb ve ma‘şük ḥaḳīkatuñ senā vü şük^rine
yüz getürdigün beyān idüb buyururlar ki

(4696) (26) Beyt

Guft ey ‘anḳā-yı Ḥaḳ cānrā meṭāf

Şük^r ki bāz āmedī z’ān kūh-ı Ḳāf

(27) ol ‘aşıq-ı āvāre ba‘dü’l-secde şadr-ı ḥaḳīkate ḥiṭāb idüb ey cāna meṭāf Ḥāzret-i
Ḥaḳḳuñ [361b] (1) ‘anḳası şük^r ü minnet ki ol kūh-ı Ḳāf-ı ‘izzetden girüye geldüñ
diyüb

(4697) [Beyt]

Ey Sirāfil-i ḳiyāmetgāh-ı ‘ışḳ

(2) Ey tu ‘ışḳ-ı ‘ışḳ v’ey dilḥ^vāh-ı ‘ışḳ

ey ‘aşḳ ‘araşātınıñ İsrāfili olan maḥbūb-ı ḥaḳīḳat ki sen (3) ‘aşḳuñ ‘aşḳı ve ‘aşḳuñ
dilḥ^vāhısın ya‘nī sen öyle bir ‘ālīşānsın ki ‘aşḳ ‘aşıḳuñ vücūdına ne gūne (4) istilā
idüb mutasarrıf ise sen ‘ayn-ı ‘aşḳa ile mutaşarrıf olan zīşānsın öyle olunca (5) imdi
cem‘ī ḥübānuñ ḥübı ve maḥbūbınıñ maḥbūbı

(4698) Beyt⁶⁷⁷

Evvelīn ḥil‘at ki ḥ^vāhī dādenem

Gūş ḥ^vāhem (6) ki nihī berrevzenem

⁶⁷⁷ Bu beytten sonra, beyt ifadesi kırmızı mürekkeple ayrıca yazılmamış, onun yerine beytler “” işaretiyle gösterilmiştir.

eñ evvelki hil'at ki baña ihsân itmek istersin isterüm ki benüm pencereme kulak koyasin (7) ya'nî kelâmımı ıŝgâ idesin böyle ta'bir-i đurüb-ı emsâlden ola ki sözimi diñle diyecek yirde (8) güş berrevzenem diyeler

(4699) Beyt

Ger çi mîdânî beşafvet hâl-i men

Bendeperver güş kun (9) aqvâl-i men

egerçi şafvet ile benüm hâlümi bilürsin kul besleyiciler diñle benüm sözlerimi ya'nî ey sultân-ı (10) bînazâr cem'î ahvâlüm ma'lüm 'izzetüñ olub her hâlümden haberdârsın velîkin bendeperver ve bende (11) nevâzlıkda senüñ kerem ü ihsânıña hadd u gâyet olmadığından ey kân-ı kerem benüm her gidişümden (12) diñle diyüb

(4700) Beyt

Şad hezâran bâr ey şadr-ı ferîd

Z'arzû-yı güş-ı tu hüşem perîd

(13) ey şadr baña ne yüz biñ kerre senüñ kulağüñ arzûsından 'aqlum uçdı ya'nî ey şadr-ı ferîd (14) baña olan ihsân u luğf-ı bîpâyândan kaç'-ı nazâr ancak kelâmımı ıŝgâ itmek arzûsıyla ne yüz biñ (15) kerre 'aqlum başumdan uçdı ki

(4701) Beyt

Ân semî'î tu vü ân ıŝgâ-yı tu

V'ân tebessümhâ-yı cânefzâ-yı tu

(16) ya'nî ey şadr-ı ferîd senüñ huzûrında iken ben kelimât-ı baş idüb senüñ benüm sözlerime kulak (17) koyub diñledikerüñ ol senüñ cân artırıcı tebessümlerüñ

(4702) Beyt

Ân biyüşîden kem ü bîş-i merâ

(18) 'îşve-yi cân-ı bedendîş-i merâ

(4703) [Beyt]

Ḳalphā-yı men ki ān ma'lūm-ı tust

Pes pezirüfti tu çun nakd-ı dürüst

(4704)(19) Beyt

Behr-i güstāhī-yi şūh-ı gurreyī

Ḥilmhā derpiş-i ḥilmet zerreyī

ve ol senüñ benüm artuḳ eksik kelimātımı (20) diñleyüb benüm yaramaz fikr bu cānımuñ işvelerin işgā idüb benüm ḳalb ü sem'ı sözlerimi ḥāş (21) altun gibi çok ḳabül itdüñ şöyle şūh u magrūr benüm gibi küstāhıdan ötüri ḥilmler senüñ ḥilmerüñ (22) öñünde bir zerredür ya'nī ey şāh u şadr-ı ferīd senden ayru olmadan senüñ hemān işgā u ḥilmler (23) tefekkürümden yüz biñ kerre 'aḳlum başumdan uçdı öyle olunca ey sultān-ı zī-şān ḥāşıl-ı kelām

(4705)(24) Beyt

Evvelā bişnev ki çün māndem zişest

Evvel ü āḥir zipiş-i men bicest

evvelā işit ki çünki ağdan (25) ḳaldum evvel ve āḥir benüm öñümden şıçradı ya'nī ey sultān-ı zevi'l-luṭf u iḥsān senüñ maḥabbetüñ ağından (26) yāḥūd cefāñ tuzağından dimek ola ki zīrā şadr aña gāzab idüb ḳahr-ı ḥavfindan firār (27) itimişdi öyle olsa yā maḥabbet muştı yāḥūd beḳā muştı añlanur elḥāşıl ey sultān senden [362a] (1) ayru düşeli evvel ü āḥir öñümde şıçradı ya'nī kendümi şanāī' idüb aşlā bir nesne ḳalmasına fehmine ḳādir olmadum (2) dimek ola Vallāhu a'lem

(4706) Beyt

Şāniyen bişnev tu ey şadr-ı vedūd

Ki besī custem turā şānī nebūd

(3) şāniyen sen işit ey vedūd olan ḥazret-i Şadr-ı Cihān ki çok aradum senüñ ikinci yok idi (4) ya'nī zāt-ı pākiñe mu'ādil bir zāt-ı kerīm daḥı bulmadum pes "Leyse

kemislihi şey'ün ve huve's-semiu'l-basir^{678 679} kavı-ı (5) keriminün sırrı mışdâkınca
şebih ü nazirün yokdur diyüb

(4707) Beyt

Sâlisen tâ eztu birün refteem

(6) Güyiyâ sâlis selâse gufteem

sâlisen tâ ki senden taşra gitdüm idi güyiyâ sâlis selâse düşmen (7) oldum ya'nî
küffâr hazret-i zât-ı bahta sâlis selâse didükleri gibi senün firâkıñı küfr eyledüm ey
(8) şadr-ı şadrâr diyüb

(4708) Beyt

Râbi'an çün suht mârâ mezra'a

Mî nedânem hâmise ezrâbi'a

(9) râbi'an çünki bizüm mezra'amuz yandı hâmiseyi râbi'den bilmem ya'nî ey şadr-ı
ferîd ü vedüd senün (10) âteş-i hicrânuña anuñ benüm mezra'a vücûdumda olan
hayât-ı tefekkür ü tedbiri ihrâk itmekle beşi dörtden (11) yitmişüz ve teşhîşe bende
tâb u tüvân kımayub dört nedür beş nedür bilmem ancak

(4709) Beyt

(12) Her kucâ yâbi tu hün berhâkhâ

Pey berî bâşed yakîn ezçeşm-i mâ

her kande ki sen toprak üzerine (13) kan bulasın iz iletürsün ki ol kan taḥkîk bizüm
gözümüzendür öyle olunca ey şadr ü şân

(4710) (14) Beyt

Guft-i men ra'dest ü in bâng u hanîn

Z'ebr h'vâhed tâ bübâred berzemîn

⁶⁷⁸ Metinde “a'lim” şeklinde ama ayet gereği kelime “basir” olmalı.

⁶⁷⁹ “O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.” (Şura 42/11)

benüm sözüüm (15) ra‘d mişālindedür inildü ve şadā bulutdan ister ki yir üzerine
yağsun ya‘nī ey şāh-ı (16) bīnazīr benüm bu guft u gūlarum mānend ra‘ddur ki ebr-i
çeşmümle vücūdumla zemīne yağdurmasun isteyüb

(4711)(17) Beyt

Men miyān-ı güft ü girye mītenem

Yā bigiryem yā bügüyem çun kunem

ben söz ile ağlamak ortasında (18) çözinürüm ağlayayum mı söyleyeyüm mi nite
ideyüm ey sultān-ı luṭf-ı āyīn ve keremkār ki

(4712) Beyt

(19) Ger bügüyem fevt mīgerded bükā

V'er negüyem çun kunem şükr ü şenā

eger söyleyüm ağlamak fevt olur (20) ve eger ağlar isem senüñ ihsān u keremüñe
şükr ü şenā idem ki

(4713) Beyt

Mīfuted ezdīde hūn-ı dil şehā

(21) Bīn çı uftādest ezdīde merā

ey pādīşāh gözden gönül kanı düşer gör ki ne düşmişdür (22) benüm gözümden
diyüb

(4714) Beyt

Īn büguft u girye derşud ān naḥīf

Ki berū bigrīst hem dūn hem şerīf

(23) bunu söyledi ve ağlamağa içerü geldi ol naḥīf ‘āşık ki aña hem edānī ü eşrāf
ağladı ya‘nī (24) ol ‘āşıkun taḳarrür māfi'l-ḥāl idüb girye ü zārī olduğundan anuñ
hālīne teraḥḥum denī ve şeref (25) ağlaşdılar

(4715) Beyt

Ezdileş çendān berāmed hāy u hū

Halka kerd ehl-i Buḥārā gird-i ū

(26) ol aşık-ı şadığı gönlünden ol mertebe ḥāy u hūy yuḡarı geldiki ehl-i Buḥārā anuñ etrāfında ḥalka (27) ḥalka eyledi ya‘nī anuñ ḥāy u hūy şadāsına Buḥārā ḥalkı cem‘ī olub anı dā‘ireye aldılar ol ise

(4716)[362b] (1) Beyt

Hīre-gūyān hīregiryān hīreḥand

Merd ū zen ḥurd u kelān ḥayrān şudend

‘aḡlsuz söyleyici ‘aḡlsuz (2) ağlayıcı ‘aḡlsuz gūyıcı er ‘avrat küçük büyük ḥayrān oldılar şöyle ki

(4717) Beyt

Şehr hem hemreng-i ū şud eşkrīz

(3) Merd ū zen derhem şude çun restḥīz

şehr ḥalkı hem anuñ hemrengi oldı göz yaşı dökici er ‘avrat (4) birbirine ḡarışdı kıyāmet gibi bir mertebe ki meşelā

(4718) Beyt

Āsmān mīḡuft ān dem bāzemīn

Ger kıyāmetrā nedīdestī(5) būbīn

ol demde āsmān zemīne ḥiṡāb idüb dirdi ki ey zemīn kıyāmeti görmedüñ ise gör ki

(4719)(6) Beyt

‘Aḡl ḥayrān ki çī ‘işkest ū çī hāl

Tā firāk-ı ū ‘acebter yā vişāl

‘aḡl ḥayrān kalur ki bu ‘āşıkuñ (7) ‘aşkı ne ‘aşḡdan ve ne ḥāldür ki bunuñ firākumu ‘acebrek idi yoḡsa vişālümü daḡı ‘acebdür ki

(4720) Beyt

(8) Çarḡ berḡvānde kıyāmet nāmerā

Tā mecerre berderīde cāmerā

ki bu vişalde felek kıyāmet nāmesi (9) kırāʿat eyledi şöyle ki kehkeşān eşvābın yırtdı
zīrā aḥvāl-ı ʿaşk u maḥabbet añlanub bilinmeden şöyle (10) yaradur ki

(4721) Beyt

Bādü ʿālem ʿışkrā bigānegī

Enderʿü heftād u dü divānegī

ʿaşkuñ iki cihān (11) ecnebīligi vardur ve ʿaşkuñ içinde yitmiş iki dīvānelik vardur
şöyle ki

(4722) Beyt

Saḥt pinhānest (12) ü peydā ḥayreteş

Cān-ı sultānān-ı cān derḥasreteş

ḥazret-i ʿaşk ʿālīşān gāyetü'l-gāye (13) gizlüdür anuñ ḥayreti āşkāredür ki cān
sultānları cānı ḥazret-i ʿaşkuñ ḥasret ü firākı (14) içindedür zīrā

(4723) Beyt

Ġayr-ı heftād u dü millet kīş-i ü

Taḥt-ı şāhān taḥte bendī piş-i ü

(15) dīn-i ʿaşk yitmiş iki milletüñ ğayrıdur ki sultānlaruñ taḥtı anuñ öñünde taḥta
benddür şöyle ki

(4724) Beyt

(16) *Muṭrib-i ʿışk ĩn zened vaḫt-i semāʿ*

Bendegī bend ü ḥudāvendī şudāʿ

ʿaşk muṭribi (17) semāʿ vaḫtinde bu aĝa neyi urur ki kulluḫ baĝıdur efendinüñ baş
aĝrısıdur diyü naĝamāt (18) eyler öyle olunca

(4725) Beyt

Pes çi bāşed ʿışk deryā-yı ʿadem

Derşikeste ʿaklrā ān cā ḫadem

pes ʿaşk (19) ne oldı deryā-yı ʿadem oldı ki ʿakluñ ayağı ol yirde kırıldı pes aḥvāl böyle olduḡda

(4726) Beyt

(20) *Bendegī vü salṭanat maʿlūm şud*

Z'in dü perde ʿāşıkī mektūm şud

ḡulluḡ ve salṭanat maʿlūm olduḡ (21) bu iki perdeden āşıkluḡı olub maḥfī oldı çünki emr bu minvāl üzre ḡarār eyledi

(4727) Beyt

(22) *Kāşkī hestī ziyānī dāştī*

Tā zihestān perdehā berdāştī

ne olaydı varlık bir dil ṭutaydı (23) tā ki varlardan perdeleri yırtaruz ḡaldı idi yaʿnī bu hestī mevḡūminuñ maʿdūmiyyeti ʿayān (24) olurdu velīkin

(4728) Beyt

Her çı gūyī ey dem-i hestī ezān

Perde-yi dīger ber'ū bestī bedān

(25) her ne söylersüñ ey varlık nefesi andan yaʿnī ʿaşk u maḡabbetden dimek ola bir ḡayrı perde anuñ üzerine (26) baḡlamış olursun öyle bil ki zīrā

(4729) Beyt

Āfet-i idrāk-i ān ḡālest ü ḡāl

ḡūn beḡun şusten (27) muḡālest ü muḡāl

idrāküñ āfeti ol ḡāl u ḡāl u maḡāldür öyle ise ḡanı ḡan ile yumak gibidür [363a] (1) ḡan ḡan ile yumak muḡāl ender muḡāldür işte keyfiyyet böyle olduḡından

(4730) Beyt

Men çü bāsevdāyiyāneş maḡremem

(2) *Rūz u şeb ender ḡafaş dermīdemem*

ben çünkü ol sultān-ı haḳīkatüñ sevdāyīlerinüñ maḥremiyüm (3) gice gündüz ıafaş
içine üfürdüm ya‘nī aḥvāl-ı ‘aşḳ u maḥabbeti ḳāl u maḳāl ile añladayum dimek
ıafeşe (4) üfürmek mānendi olduğından ki gice gündüz destān-ı ‘aşḳ ve velā tāḳrīr
iderüm gūyā ki ıafaşa dem (5) ururum bu kerre öyle olana bu gūne cevāb virilür ki

(4731) Beyt

Saḥt mest ü bīḥod v’āşufte

(6) *Düş ey cān berçi pehlū ḥufte*

katı mest ü beyhüde ve aşufte ey cān gice ıanḡı yanuñda uyumuşsın (7) ya‘nī şol
ıarafında yatmışsın diyorum ḥalkı meşel idüb şol yanuñdan ıalkmışsın cevāb
buyurduḡda (7) söyleme diyecek de kināye iderler bu beyt-i şerīf ü ebyāt-ı ātiyye-yi
lisān-ı ḥazret-i ‘aşḳ u maḥabbetden (8) ‘āşıḳān-ı müşeyyedayā kināye olmak vechi
üzre īrād buyurulmuş ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem ki

(4732) Beyt

(9) *Hān u hān huş dār bernārā demī*

Evvelā berceḥ ṭaleb kun maḥremī

şakın ‘aḳl dut bir ateş (10) üzre üfürürsün evvelā yukaru ıalkḳ bir maḥrem ṭaleb eyle
ya‘nī ‘āşıḳ benüm ‘aşḳ beyānum ıafaşa (11) dem urmaḳ gibidür didigüñ ile öyle
degül āteş-i sūzāna dem urmaḳdur ḡāfilmebāş evvelā bir maḥrem bulub (12) andan
şoñra ‘aşḳ u māḥabbet kelimātın baş eyle zīrā

(4733) Beyt

‘Āşıḳ u mestī vü buḡşāde zebān

(13) *Allāh Allāh üstürī bernāvdān*

‘āşıḳ u mestsin ve dili açıḳ bu ḥāl hemān Allāh ḥaḳḳı Allāh ḥaḳḳı için ki (14) oluḳ
üzlerinde deve mişālidür ki zīrā

(4734) Beyt

Çün zirāz u nāz-ı ü gūyed zebān

(15) *Yā cemīle's-setr ḥ^vāned āsmān*

çünkü zebān ol nāzenīn ḥaḳīkatūñ rāz u nāzından söyler āsmān (16) ol maḥallde yā cemīle's-setr diyü okur ammā

(4735) *Beyt*

Setr çī derpeşm ü penbe āzerest

(17) *Tā hemī pūşīş ü peydāterest*

setr ne ki peşm ü penbe içinde ḳordur her ne ḳor örtmege (18) ol āşkāredür ya'nī 'āşık-ı şādīkuñ 'aşḳ u maḥabbeti setr ideyüm dimesi hemī pūşīş ü penbe (19) içinde ḳırmızı ḳor setr itmek gibidür ki

(4736) *Beyt*

Çün bukūşem tā sireş pinhān kunem

(20) *Ser berāred çün 'ālem k'īnek menem*

çünkü çalışurum ki sultān-ı 'aşḳuñ sırrını gizlü eyleyüm 'ālem (21) gibi baş yukaru getirür ki işteyüm ben diyü andan şoñra

(4737) *Beyt*

Rağm-ı enfem giredem ü her dü gūş

(22) *K'ey müdemmağ çunş mīpūşī būpūş*

benüm enfeme rağm her iki ḳulağımı tütub ey medemmag beni ne gūne (24) setr idersin setr ile göreyüm imdi setr ide buyurılmasın diyü ser sultān-ı 'aşḳ hücüm eyledükde

(4738) (25) *Beyt*

Gūyemeş rev ger çī bercūşīdei'

Hemçü cān peydāyi vü pūşīdei'

ben aña dirümki (26) yūri egerçi ḳaynamış cān gibi āşkāresin ve ö[r]tülüsün ey 'aşḳ u maḥabbet didükde

(4739) *Beyt*

(27) *Gūyed ū maḥbūs-ı ḥunbest īn tenem*

Çün miēnder bezm-i ḥunbek mīzenem

ḥazret-i sultān-ı ‘aşk baña cevāb [363b]⁶⁸⁰ (1) virüb buyurur ki benüm bu tenüm vücūd küpi maḥbūsıdur ben bāde gibi maḥbes içinde şadā ururum diyü buyurduḡda

(4740) (2) *Beyt*

Gūyemeş z’ān pīş ki gerdī girev

Tā neyāyed āfet-i mestī birev

ben ḥazret-i ‘aşka ḥiṭāb idüb (3) dirüm ki ey pādişāh-ı zevi’l-minen olmış andan evvel rehn olmayasın yūri tā ki mestüñ āfeti gelmesün diyü (4) söyledükde

(4741) *Beyt*

Gūyed ezcām-ı laṭīf āşām men

Yār rüzem tā namāz-ı şām men

ḥazret-i ‘aşk (5) baña ḥiṭāb idüb buyurur ki benüm laṭīf āşām cāmumdan güzdüz yārānyum aḥşam namāzına degin (6) dir bu kerre

(4742) *Beyt*

Çün biyāyed şām u duzded cām-ı men

Gūyemeş vādih ki n’āmed şām-ı men

(7) çünki aḥşam gelür benüm cāmumı uğurlar aña dirüm girü vir cāmı ki benüm aḥşamum gelmedi diyü niyāz u temennā (8) iderüm öyle olunca

(4743) *Beyt*

Z’ān ‘Arab binhād nām-ı mey müdām

Z’ān ki sīrī nīst meyḥurrā müdām

(9) ol bā‘ışden ‘Arab bādenüñ nāmını müdām vaz’ itdi zīrā meyḥurrāda meyden dā’imā ṭoḡluk (10) yoḡdur öyle olunca “Baḥru ‘anhu tedullu ‘ale’l-hudurī”⁶⁸¹ mışdāḡınca

⁶⁸⁰ Bu sayfada 26 satır vardır.

⁶⁸¹ “Ondan bir deniz meydana geldiyse bu bir göletin varlığına delalet ider.”

(4744) Beyt

İşğ cūşed bāde-yi taḥkīkrā

(11) Ū buved sākī nihān şiddīkrā

ḡam vücūd-ı insānīde bāde taḥkīki cūş getüren ḡazret-i sultān-ı (12) ‘aşğ u maḡabbetidür ki şiddīka nihānī sākī ol keremkāndur feizā kāne kezalik imdi ey tālīb-i şādık (13) u sālİK

(4745) Beyt

Çün bücüyī tu betevfīk-i ḡasen

Bāde āb-ı cān buved ibriḡ ten

çünkü sen tevfiḡ-i (14) ḡasen ile bāde ‘aşğı ve mey taḥkīki taleb idüb arayasın bāde taḥkīk cān şuyı olur ve anuñ ibriḡi (15) ten destisidür şöyle ki

(4746) Beyt

Çün biyefzāyed mey-i tevfiḡkrā

Ḳuvvet-i mey bişkened ibriḡkrā

(16) çünkü sultān-ı ‘aşğ-ı pādişāh-ı ḡaḡīkat-ı tevfiḡ şarābın artdırur şarāb ḡuvveti ırmaḡ ve cūdı (17) kırar ya’nī cem’ī ırmaḡ ve māsivādan tālīb-i ḡalāş iden mey-i tevfiḡ-i ilāhīdür andan şoñra tālīb-i şālīḡ ü şādık (18) bir mertebe-yi ‘ālīye nā’il olur ki

(4747) Beyt

Āb gerded sākī vü hem mest-i āb

Çün megū Vallāhu a’lem bi’ş-şavāb

(19) şu sākī olur ve hem mest-i āb olur nite dime Vallāhu a’lem bi’ş-şavāb ki aḡvāl-ı ‘aşğ u maḡabbet ü cūvānıdur (20) dā’imā kaçabilinmezden ne gūne oldıḡı beyān olunmaz ne gūne olur diyü su’āl eyleme ednādan ednā fehmi için (21) mişāl-ı ḡāricisi şöyledür ki

(4748) Beyt

Pertev-i sākist k'ender ūre reft

Ūre bercūsid ü rakšan gešt (22) ü zeft

sākī pertevdür ki ūreye gitdi de ūre ol pertevden kaynadı ve rakšan olub kul oldı (23) böyle olunca

(4749) Beyt

Ender'in ma'nā büpurs ān hīrerā

Ki çünin key dīde būdī ūrerā

bu ma'nādan (24) ol bir serseme su'āl eyle ki buncılayın ūreyi kaçan görmüş idüñdi işte imdi ey tālib hāl böyle (25) olduğundan

(4750) Beyt

Bītefekkür pīş-i her dānende hest

Ān ki bāşūrīde ūrānende hest

(26) tefekkürsüz bilicinüñ 'indinde sābit ü muhaqqıkdur bu huşuş ki kaynayıcı da bir kaynadıcı vardır lā ūbhete fiḥ

[364a] (1) Hikāyet-i 'āşıkī dırāz-ı hicrī ve bisyār imtiḥān⁶⁸²

ol sultānū'l-evliyā ve senedü'l-fuḫarā cenāb-ı Ḥazret-i Mevlānā ḫuddise sırrahu ḫazreti çünki kaynayanuñ (2) bir kaynadıcısı vardır ve anın da 'indinde bu huşuş bītefekkür böyledür ki tefekküre ḫacet degül buyurdılar (3) idi ol nuḫḫ-ı derd bārī te'kid için hicrānı uzun ve imtiḥānı çok 'āşık zāruñ ḫikāyesin (4) ĩrād idüb buyururlar ki

(4751) Beyt

Yek cüvānī berzenī mecnūn budest

Mīnedādeş rüzgār-ı vaşl-ı dest

⁶⁸² Burada Oğuzhan Şahin'in Şerh-i Mesnevi'sinden yaptığımız kıyaslamaya göre böyle bir başlığın olması gerekir. Ayrıca her başlıktan sonra Mevlana'ya manzum senalar yapıldığı da düşünülduğünde" ki burada da böyle bir manzum kısım var" müstensihin burada bu başlığı eklemeyi unuttuğu fikrine vardık.

(5) bir yigit bir ʿavrat mecnūnı olmış idi aña ol maḥbūbanuñ vaşlı rūzgārı el virmezdi şöyle ki

(4752) Beyt

(6) *Pes şikence kerd ʿışkeş berzemîn*

Ḥod çirā dāred zievvel ʿışk kîn

ʿaşk aña yir üzerinde çok (7) işkence eyledi ʿaşk evvelden ḥod niçün kîn tutar yaʿnî ʿâdet-i ʿaşk böyledür ki ol ʿāşıkā cevr (8) cefā u kîn ü eziyet eyler böyle olması niçündür diyü mışra^c-ı s̄ānî istifhāmı vāқи^c olmağın ol istifhāma (9) cevāb buyurub buyururlar ki

(4753) Beyt

ʿışk ezevvel çirā ḥūnī buved

Tā gurized ān ki bīrūnī buved

(10) ʿaşk evvelden niçün kan dökici olur tā ki taşraya mensüb olan kaçsun için yaʿnî ʿaşkuñ evveli (11) tatlu oldığı bedene mensüb olan lezzetini gidermek içündür buyurub ol cüvān ʿāşıkūñ aḥvālin beyāna (12) şürū^c idüb buyururlar ki

(4754) Beyt

Çün firistādī resülī piş-i zen

Ān resül ezreşk geştī rāhzen

(13) ol ʿāşık yigit çünkü avratuñ önüne bir kimesneyi risālet ile irsāl iderdi ol resül ḥasedden yol urıcı (14) olurdi yaʿnî resül ḥasedinden ol cüvānuñ felān marāzını kelimāt idüb maḥbūbasın ʿazabnāk iderdi (15) andan māʿadā

(4755) Beyt

V'er besūy-ı zen nuviştī kātibeş

Nāmerā taşḥīf ḥvāndī nā'ibeş

ve eger anuñ kātibi zen (16) cānibine yazu yazsa idi anuñ nā'ibi taşḥīf kırāʿat idüb yine ol maḥbūbeyi azārda ḥātır (17) idüb şikeste dil iderdi ve bundan ğayrı meşelā

(4756) *Beyt*

V'er şabārā peyk kerdī dervefā

(18) *Ezğubārī tīre geştī ān şabā*

ve eger nesīm-i şabāyı anuñ vefāsın için peyk itse ol şabā bir ğubārdan (19) bulanuğ olurdu neden şoñra ol cüvān

(4757) *Beyt*

Ruḳ'a ger berperr-i murġī dūḫtī

(20) *Perr-i murġ ezteff-i ruḳ'a sūḫtī*

eger bir kuşuñ kanadına mektüb degse idi ol mektübuñ ḫarāretiden kuşuñ (21) kanadı yanar şöyle ki

(4758) *Beyt*

Rāhhā-yı çārerā ğayret búbest

Leşker-i endīşerā rāyet şikest

(22) çāre yollarını ğayret bağladı fikr 'askerinüñ 'alem ü sancaġı ve kırdı bu kerre

(4759) *Beyt*

(23) *Būd evvel mūnis-i ğam intizār*

Āḫireş bişkest key hem intizār

ġam mūnis oldan intizār idi 'aḫirde anı da (24) kırdı bu intizār kaçana deġin diyü öyle olunca

(4760) *Beyt*

Gāh guftī k'īn belā-yı bīdevāst

(25) *Gāh guftī ne ḫayāt-ı cān-ı māst*

ġāhī ol cüvān gitdi kendi kendiyle tekellüm idüb bu devāsuz bir derddür (26) dir idi ve ġāhī yok bu 'aşḫ bizüm cānimuzuñ ḫayātıdur dirdi şöyle ki

(4761) *Beyt*

Gāh hestī z'ū ber āverdī serī

(27) *Gāh ū eznīstī ḥūrdī berī*

gāh andan varlık baş yukarı götürür idi ki beyt-i evvelde belā-yı [364b] (1) bīdevā dimesi varlık başı olub gāh ol ‘aşık yokluğdan yimiş yirdi ki beyt-i evvelüñ mışrā‘-ı s̄anīsinde (2) ne ḥayāt cān virdigidür ki min ḥaysü'l- ma‘nā leff ü neşr müretteb vāki‘ olmağ görünür o cüvān ‘aşkla aḥvāli (3) böyle olunca

(4762) *Beyt*

Çün ki bervey serd geştī īn nihād

Cūş kerdī germ-i çeşme-yi ittiḥād

çünkü anuñ üzerine (4) bu nihād şovıx olurdu ittiḥāduñ ıssısı çeşmesi kaynardı ya‘nī telezūzzāt-ı cismāniyye ve nefsanīyye kendüye (5) serd olduğca kerem kārı çeşme-yi rūḥānīsini fehm eylerdi ve kavlı-i ittiḥādı añlamağa başlayub kendini kevn-i teslimine eylerdi (6) demek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem elḥāşıl

(4763) *Beyt*

Çün ki bābībergi-yi ğurbet bisşāḥt

Berg-i bībergī besūy-ı ū bitāḥt

(7) çünkü ol ‘aşık yigit ğurbetüñ yapraksuzluk yaprağı ile düzildi yapraksuzluk yaprağı anuñ tarafına (8) çapdı ya‘nī çünkü derd ü belā-yı ‘aşk u maḥabbete ve renc ü ğınā-yı fakr ve felākete şabr u taḥammül eyleyüb kanā‘at u kifāyet (9) üzre ḥazm ü süküt ile gidüb taḥammüli kendiyeye şı‘ār eylediyse füyüzāt-ı envār-ı ilahiyye aña rünümā olub mażhar-ı (10) tevfiqāt-ı ilāhī oldı şöyle ki

(4764) *Beyt*

Ḥūşehā-yı fikreteş bīkāh şud

Şebrevānrā reh-nümā çun māh şud

(11) anuñ fikreti şalkımları otsuz oldı mertebe ki gice gidicilere ay gibi yol gösterici oldı zīrā aḥvāl-ı ‘aşk (12) u maḥabbet ve ṭarīḳ-i fakr u fenā böyledür ki

(4765) *Beyt*

Ey besā tūṭī-yi gūyā-yı ḥamuş

Ey besā şīrinrevān-ı (13) rû-türüş

ey bu ʿālemde katı çok söyleyici epsem tūṭīler vardır ve katı çok cānı tatlu ve yüzi ekşü şāhib-i saʿadetler vardır meşelā

(4766) (14) Beyt

Rev begūristān demī ḥāmuş nişīn

Ān ḥāmūşān-ı suḥangūrā búbīn

(15) yūri mezārılığa bir nefes ḥāmuş otur ol söz söyleyici epsemli gör

(4767) Beyt

Līk eger yek reng bīnī ḥāk-ı şān

(16) Nīst yeksān ḥālet-i çālāk-ı şān

ammā eger anlaruñ topraklaruñ bir rengde görürseñ anlaruñ ḥālet-i çālākı yeksān (17) degüldür ki meşelā

(4768) Beyt

Şaḥm u laḥm-ı zindegan yeksān buved

An yekī ğamgin dıger şādān buved

dirileri şaḥm (18) u laḥmları yeksāndur līkin biri ğamnāk ve biri şādāndur kendi aşḥāb-ı kubūruñ ḥalleri daḥı erbāb-ı müşāhede (19) hażerātına kimi ğamnāk ve kimi ferḥnağ oldığı ʿayāndur velīkin ey şūretbīn

(4769) Beyt

(20) Tu çı dānī tā nenūşī kāl-i şān

Zʿān ki pinhānest bertu ḥāl-i şān

sen ne bilürsün mādāmki anlaruñ (21) sözlerin işitmeyesin zīrā anlaruñ ḥāli senüñ üzerine gizlüdür şöyle ki

(4770) Beyt

(22) Bışnevī ezḳāl hāy u hüyrā

Key bübînî hâlet-i şad tûyrâ

ey ehl-i zâhir sen hây u hüy sadâların (23) kâlden işidürsin kaçan görürsün ‘aşıkuñ yüz kat hâllerinden ya‘nî ‘aşıkuñ kâlin işidürsin (24) ammâ hâlinden ašlâ haberdâr olmazsın zîrâ

(4771) Beyt

Nağş-ı mâ yeksân bezîdhâ muttaşîf

(25) Hâk hem yeksân revân şân muhtelif

bizüm nağşımız yeksân olub azdâd ile muttaşîfdur ki (26) toprak hem yeksândur anlaruñ cânları muhtelifdür ki ihtilâf-ı ecsâmda olmayub ervâhda olduğına (27) işâret buyurulmuş olur mişâl-ı âher

(4772) Beyt

Hem çünin yeksân buved âvâzhâ

Ân yekî pür derd ü ân pürnâzhâ

[365a] (1) hem ancılayın âvâz şadâlar yeksân olur velîkin bu birisi derdile tolu ve ol birisi nâzlar ile tolodur (2) bundan mâ‘adâ ey sâlik

(4773) Beyt

Bâng-ı esbân bişnevî ender meşâf

Bâng-ı murğan bişnevî ender tavâf

(3) atlar şadâsını işidirsın şaflar içinde kuşlar şadâsını işidirsın tavâflar içinde

(4774) Beyt

(4) Ân yekî ezhuğd u dîger z’irtibâf

Ân yekî ezrenc ü dîger ezneşâf

birisi hıkdan sadâlar idüb (5) kişner ve biri dağı irtibâtdan kişner ol biri zahmetden öter bir kuş dağı neşât u sürürdan (6) öter ammâ

(4775) Beyt

Her ki dūr ezhâlet-i îşân buved

Pîş-i ân âvâzhâ yeksân buved

(7) her kimesne ki anlaruñ hâletinden uzak olur ol âvâzlar anuñ ‘inde yeksân olur
mişâl-ı âher meşelâ

(4776) (8) Beyt

Ân dırahtî cunbid ezzaħm-ı teber

V’ân dıraht-ı dîger ezbâd-ı seher

ol bir ağac balta zaħmetinden (9) hareket ider ve ol bir gayrı ağac aña nesîm-i seher
esmesinden hareket ider hiç anlaruñ aħvâlleri hareketleri (10) yeksân mıdur yeksân
degüldür aħvâl-ı ‘âlem daħı bu minvâl üzre olduğından ey sâlik-i râh-ı dîn ve ey (11)
tâlib-i nûr-ı yakîn

(4777) Beyt

Bes ğalaţ geştem zidîg-i mürderîg

Z’ân ki serpüşide micüşîd dîg

(12) çok ğalaţ oldum arda alası çölmekden zîrâ çölmek başı örtülü aynar ya‘nî dîg
ü vücüduñ seri (13) püşide cüşundan nâşî çok şeker şerbeti kıyâs olunan dîge cüş-ı
ser ki yâhüd cüş hûn (14) zuhûr ider pes bu ecluden ey tâlib-i sâlik

(4778) Beyt

Cüş u nüş-ı her keset gûyed biyâ

(15) Cüş-ı şıdķ u cüş-ı tezvîr ü riyâ

her kesüñ cüş u nüşı gel berüye dir şıdķ u haķķâ cüşı (16) ve tezvîr ü riyâ cüşı ya‘nî
her bir kimse sizi kendü cânibine da‘vet ider

(4779) Beyt

(17) Ger nedârî bû zicân-ı rüşinâs

Rev dimâĝî dest âver büşinâs

eger oħu utmazsañ (18) yüz bilici cânibine yûri bir dimâĝ ele getür oħu aňlayıcı
ya‘nî ey tâlib-i râh-ı râst ehl-i riyâ (19) u sum‘a vü kâsatdan tâlib-i Haķ ictinâb

lâzımdur eger nūr cānibiyle aşhāb tezvīri teşhīse kâdir (20) erbābından bir ‘irfān ve elķāb-ı dimāġı aña getürmege sa‘y eyle şöyle ki

(4780) Beyt

Ān dimāġi ki berān gülşen tened

(21) ***Çeşm-i Ya‘ķūbān hem ū rüşen kuned***

ol bir dimāġı ele getür ki gülşen haķīkat üzre çözinür (22) ve Ya‘ķūblaruñ gözlerin daġı ol rüşen eyler işte ol dimāġı ele getür ey tālīb buyurub yine (23) ol cüvān ‘āşıķuñ aġvālīn beyāna teveccüh nümāyān buyurub buyurlar ki

(4781) Beyt

(24) ***Hīn bŷgū aġvāl-i ān ġaste ciger***

K’ezBuġārī dŷr mandīm ey pŷser

āġāh ol ġaste cigerüñ (25) aġvālīni söyle ki Buġārīden uzak ġalduķ ey oġul ya‘nī çŷnki Buġārī ‘āşıķuñ aġvālī beyān iden (26) guft u ġŷyı ‘aşķ u maġabbet feyzi bulmayub andan uzak dŷşdi bu ‘āşıķ ŷikestedŷr ġastanuñ (27) aġvālīn şöyle ola ki ‘āşıķān-ı şādıķān maġabbet ve vefā-yı ‘aşķ-ı ilāhīden ġişşemend olub taġşīl-i ŷevķ [365b] (1) ŷ şafā eyleyeler dimek ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem

Yāften-i ‘āşıķ ma‘şŷŷkrā ve beyān-ı ān ki cŷyende yābende buved ki femen ya‘nel mişķāle zerratin ġayren yerah⁶⁸³

(2) ol nūr-ı çeşm-i şālīkān ol mihr-i tāk-ı (3) lāmekān maķbŷl-ı ġalāķ-ı cihān cenāb-ı ġazret-i Mevlānā ġuddise sırrahu ġazretleri bu sŷrġ-i ŷerīfde ol (4) ‘āşıķ yigidŷñ ma‘şŷŷka sen bulduġun ve taleb idŷb arayıcı bulucıdur nŷktesin “*Ve men yaġmel* (5) *mişķāle zerratin ŷerran yerah*⁶⁸⁴ ġaber ide naş-ı celīlŷl-faşlı muķtezāsınca nikāt-ı ‘āliyāt beyān idŷb buyurlar ki

(4782) Beyt

⁶⁸³ Burada Oġuzhan Şahin’in Şerh-i Mesnevi’sinden yaptığımız kıyaslamaya göre böyle bir başlığın olması gerekir. Ayrıca her başlıktan sonra Mevlana’ya manzum senalar yapıldığı da düşünŷldŷğünde” ki burada da böyle bir manzum kısım var” müstensihin burada bu başlığı eklemeyi unuttuġu fikrine vardık.

⁶⁸⁴ “Kim de zerre aġırlıġınca bir kötŷlŷk işlerse, onun cezasını görecektir.” (Zilzal 99/8)

(6) *K'ān cūvān dercüst ü cū bud heft sāl*

Ezḥayāl-i vaşl geşte çun ḥayāl

ki ol yigit yedi sene (7) cüst ü cū vü talebde olub ol ma'şūkanuñ vaşl ḥayālinden kendi zātı ḥayāl mānendi olmış idi (8) öyle olunca

(4783) *Beyt*

Sāye-yi Ḥaḫ berser-i bende buved

'Āḳıbet cūyende yābende buved

Ḥaḫ Te'ālā ḥazretlerinüñ (9) sāyesi ḳuluñ başı üzerinde olur arayıcı bulucı olur ki

(4784) *Beyt*

Guft peygamber ki çün kübī derī

(10) *'Āḳıbet z'ān der bīrūn āyed serī*

ḥazreti peygamber 'aleyhisselām buyurdı ki çünki bir ḳapuyı dögesin (11) 'āḳıbet ol ḳapudan bir baş taşra gelür ki sen “*Men ḳara'a baben velece velece*”⁶⁸⁵ mazmūn-i 'izzet mazmūnca

(4785) *Beyt*

(12) *Çün nişānī berser-i kūy-ı kesī*

'Āḳıbet bīnī tu hem rūy-ı kesī

çünki bir kimesnenüñ maḥallesi başında oturursun (13) 'āḳıbet sen daḥı bir kimsenüñ yüzün görürsün ya'nī evliyā-yı kirāmdan ki bir velī-yi kāmilüñ āstāne-yi sa'detin (14) bekleyesin beherḥāl ol sulṭānuñ rūḥāniyyetinden saña bir feyz ü kerem 'aṭā olunur mişāl-ı āḥer

(4786) *Beyt*

(15) *Çün ziçāhī berkenī her rüz ḥāk*

'Āḳıbet ender resī derāb-ı pāk

çünki bir ḳuyudan her gün toprak (16) çıkarasın 'āḳıbet irişsin pāk şuya zīrā

⁶⁸⁵ “Kim kapıyı çalarsa kapıdan girer.” (Konuk, *Mesnevī-i Şerif Şerhi*, C. 9: s. 651; C. 6: s. 586; C. 7, s. 21, s. 42)

(4787) Beyt

Cümle dānend īn eger tu negrevī

(17) *Her i mīkārīṣ rūzī bidrevī*

cümle ‘aķıllaruñ ma‘lūmıdur bilürler eger sen īnānmaz iseñ her neyi (18) ki ekersin bir gün biçersin ya‘nī eger hayr eger Őer cezā ‘amelūñi itse ve elbet bir gün görürsün bu kārun böyle böyle (19) idigi cem‘ī dānālaruñ ma‘lūmıdur eger sen i‘timād eylemez iseñ hūsrānla ķalursın dimek ola zīrā bu (20) aķvālūñ miṣāl-ı hāricisi böyledür ki

(4788) Beyt

Seng berāhen zedī āteṣ necest

Īn nebāṣed v’er nebāṣed nādirest

(21) taṣ timūra urduñ āteṣ Őıçramadı bu olmaz ve eger olursa nādirdür ya‘nī timūrı taṣa urub (22) aķmaķ aķsuñ elbette beherhāl ol āhen ü sengüñ birbirine oğ[un]masından Őerāre hāsıl olur eger hāṣıl (23) olmaz ise olmadı nādirdür öyle olunca

(4789) Beyt

Ān ki rūzī nīsteṣ baħt u necāt

(24) *Nengered ‘aķleṣ meger dernādirāt*

ol kimesnenüñ baħt u necātı yoķdur anuñ ‘aķlı ñazar eylemez meger nādīrāne (25) nazar eyler böyle dir ki

(4790) Beyt

K’ān fülān kes kiṣt kerd ü bernedāṣt

V’ān ṣadef burd u ṣadef gevher nedāṣt

(26) ol bir fülān kimesne ekin ekdi maḥṣūl yuķarı tutmadı ve ol bir kimesne daħı ṣadef iletdi ṣadefinüñ incüsü yoğidi (27) diyüb bundan gayrı

(4791) Beyt

Bel'am-ı Bâ'ür u İblīs-i la'in

Sūd n'āmed şān 'ibādethā vü dīn

Bel'am-ı Bâ'ür [366a] (1) ve la'in İblīs bu kadar 'ibādet ü t̄ā'at eylediler ammā 'ibādetler ve dīn anlara fā'ide gelmedi t̄ā'atleri hūsrān (2) oldu dir böyle olunca

(4792) Beyt

Şad hezārān enbiyā vü rehrevān

N'āyed ender hātır-ı ān bed gümān

(3) yüz biñ enbiyā ve yol gidiciler ki şulehā ve 'ibādet ü etkıyādur ol yaramaz zannlınuñ hātırına gelmez de

(4793) Beyt

(4) Īn dūrā gīred ki tārīkī dihed

Derdileş idbār-ı cüz Īn key nihed

bu ikiyi tutar tā ki qarañuluk virmeden (5) göñlüne idbār bundan gayrı ne qor ya'nī öyle bedzannuñ idbār göñlüne ancak İblīsın ve Bel'amuñ mel'ün u maṭrūd oldıgın (6) vaz' idüb ve dā'imā fikrin anlaruñ 'ibādetden behremend olmadukların itdirüb beṭālet ü kehālet çāhında (7) sernigün eyler ol maḳūle müdebbir ü nāsāzḳāre cevāb bu kelimāt-ı neşāyiḫ ihsān olur ki ey medīd-i bed zann (8) u gümān

(4794) Beyt

Bes kesā ki nān hured dilşād-ı ū

Merg-i ū gerded bigīred dergelū

bu 'ālemde çok kimse (9) göñli feraḫ etmek yir ol kimse ol etmek anuñ mevti olur boğazın āhḫ eyler ya'nī ekmek yirken çok kimsenüñ (10) etmek boğazında ḳalub helāk eyler öyle olunca

(4795) Beyt

Pes tu ey idbār rev hem nān meḫūr

(11) Tā neyuftī hemçü ū derşūr u şer

pes imdi ey idbār yüzlü yāhūd ey girüye gidici sen daḥı etmek yime (12) tā ki düşmeysin anuñ gibi şūr u şere ya‘nī etmek yirken helāk olan kimse gibi helāk olmayayum dirseñ etmek yime ki

(4796)(13) *Beyt*

Şad hezārān ḥalk nānhā mīḥurend

Zūr mīyābend ü cān mīperverend

yüz biñ ḥalk etmek yirler (14) ve kuvvet ve zor bulub cān beslerler pes sen çünki etmekden helāk olan kimesneyi ḥatıruñdan gidermezsin etmek yime (15) ey ğāfil

(4797) *Beyt*

Tu bedān nādir kucā uftādei’

Ger ne maḥrūmī vü eblehzādei’

sen ol nādirde kandan düşmişsin (16) eger sen maḥrūm ve aḥmaḥ zāde olmasañ ya‘nī senüñ Bel‘am u İblīsüñ t̄a‘atdan behreyāb olmadığın mişāl ĩrād (17) eyledigüñ kemāl cehālet ü ḥamāḳat ü ‘ināduñdan ve ḥırmānuñdandur meşelā

(4798) *Beyt*

Īn cihān pürāftāb u nūr-ı māh

(18) *Ū behište ser fūrū burde beçāh*

bu cihān güneş ve ay nūrı ile toptoludur ol bir kimse terk idüb başını (19) bir kuyuya iletüb dir ki

(4799) *Beyt*

Ki eger ḥaḳkest pes kū rüşeni’

Ser ziçeh berdār u binger ey denī

(20) ki eger ‘ālemde güneş ve ay var idigi ḥaḳ u gerçek ise ḳanı aydınlıḳ dir mişrā-ı s̄anī cevāb olub (21) ey denī-yi ḳaltabān başını ḳuyudan yukaru tut nazar eyle ki

(4800) *Beyt*

Cümle ‘ālem şarḳ u ğarb ān nūr yāft

(22) *Tā tu derçāhī neḥ^{vāhed} bertu tāft*

cem'ī 'ālem şark u ğarb ol nūrı buldı mādāmki sen kıyu içindesin (23) senüñ üzerine çapmak istemez ya'nī mādāmki çāh-ı beşeriyette daḥl-ı tabī'at-ı müstağriḳ olasin āfitāb (24) nūr hūviyyetinden ne gūne behreyāb olursun ol çāh-ı enāniyyete pertevpāş olmaz

(4801) *Beyt*

(25) *Çeh rehā kun rev beeyvān u kūrūm*

Kem sitiz in cā bidan k'el-leccu şūm

kuyuyu terk eyle yūri eyvān (26) u kūrūm cānibine 'inād u muḥālefet eyleme bil ki leccu şūmdur ki

(4802) *Beyt*

Hin megū k'inek fülānī kişt kerd

(27) *Derfalān sālī melaḥ kişteş büḥurd*

āgāh ol şaḳın dime ki fülān kimse fülāna senede ekin ekdi de anuñ ekinini [366b] (1) çekirge yidi maḥşūl almadı dime ki bu kār nādirāndandur nādir maḳīs 'aleyh olmaz nādire rākin olub

(4803) *Beyt*

(2) *Pes çirā kārem ki in cā ḥavf hest*

Men çirā efşām ki gendüm zidest

ben niçün ekerüm ki (3) bu yirde ḥavf vardur ben niçün bu buğdayı elden şaçarum ya'nī ey ṭālib ben bu vücūd ve varlıḳ (4) buğdayımı zemīn-i fakr u miḥnete niçün şaçarum ki anda ḥarmān ḥavfi vardur dime ki

(4804) *Beyt*

(5) *V'an ki ū negzaşt kişt ü kārrā*

Pür kuned kūrī-yi tu ambārrā

ol kimse ki ekin biçen iş elden komadı (6) senüñ körlüğüne anbarın tolu eyler yanî varlığın zemîn-i faqr u fenāya saçub ‘ibād-ı Hakkā (7) meşgûl olan ‘abd taqvā-yı ma‘ārif-i haqāyık kendüsi ile anbar-ı vücūdını pür eylersen mährûm kalursun zîrā (8) hikāyesi şadrında olduğumuz ol cüvān ‘āşık

(4805) Beyt

Çün derî mîkuft ü ezselvetî

(9) *‘Ākıbet deryafet rûzî halvetî*

çünkü selvetden ol bir kapuyı kağardı ‘ākıbet aşağı buldı (10) bir gün bir halvet ya’nî ol ‘āşıkun hüzn ü elem ü ıztırāb kapuların kağduğı ‘ākıbet aña maḥbūbesi ile (11) bir halvet buldurdı

(4806) Beyt

Cest ez bim-i ‘ases şeb ü bebāğ

Yār-ı ḥodrā yāft çun şem‘ ü çerāğ

(12) ol cüvān ‘āşık bir gice ‘ases korkusundan bir bāğ içine şıçradı kendi yār u maḥbūbesin şem ü çerāğ (13) mānendi ol bāğun içinde buldı aḥvāl öyle olduḡda

(4807) Beyt

Guft sāzende-yi sebebrā ān nefes

(14) *Ey Ḥudā tu raḥmetî kun ber‘ases*

sebeb diziciye ol demde ol ‘āşık didiki yā Rabb sen ‘asese raḥmet (15) eyle ki ilāhî

(4808) Beyt

Nāşināsā tu sebebḥā kerdei’

Ezder-i dūzah behiştem burdei’

añlanmazdan (16) sen sebebler eylemişsin cehennem kapusundan beni cennete iletmişsin ilāhî kerîm perverdīgārum

(4809) Beyt

(17) *Behr-i ān kerdî sebeb in kārrā*

Tā nedārem ḥ^vār men yek hārrā

andan ötüri bu işi sebep eyledüñ (18) tā ki ben bir dikenî ḥ^vār u zelīl dutmayayum
diyüb ḥamd u şükr ü senā eyledi

(4810) Beyt

(19) *Derşikest-i pāy bahşsed Ḥaḳ perī*

Hem zika‘r-ı çāh buğşāyed derī

ayaḳ kırıklığında Ḥaḳ Te‘ālā ḥazreti (20) kanad bağışlar hem ḳuyu dibinden ḳutlu
ḳuyu açar ey tālib-i sālîk

(4811) Beyt

Tu mebin ki berdiraḥtī yā beçāh

(21) *Tu merā bin ki menem miftāḥ-ı rāh*

sen aña nazār eyleme ki dirañt üzerinde misin yoḥsa ḳuyu dibinde mi- (22) sin beni
gör ki ben yoluñ miftāḥıyım ya‘nī ey sālîk sen a‘mālū ḥaşenāt ve a‘mālū seyyi‘atıña
nazār eyleme irādetinde (23) olduḡın ehl-i kemāl-i‘azizüñ rızasında bulmaḡa sa‘y u
güşiş eyle ki merdān-ı ilāhī miftāḥ-ı raḥ açdarırlar (24) öyle olunca

(4812) Beyt

Ger tu ḥ^vāhī bākī-yi in güft u gū

Ey aḥī derdefter-i çārum bücü

eger sen bu guft (25) u güyuñ bākīsın isterseñ ey murād [idici] dördünci defterde
ḫaleb eyle ya‘nī ey sālîk-i rāh-ı Ḥudā bu ‘aşıḳ-ı cüvānuñ maḥbūbesine (26) mülākī
olub aḥvāli nite müncer olduḡın bilmek murād iderseñ anı ḥazret-i kitāb-ı müstetāb-
ı Meşnevī-yi ma‘nevīdeñ (27) dördünci cild-i şerīfinde ḫaleb eyle ki ol ḫikāye-yi
laḫifenüñ baḳīyyesi cild-i rābi‘-yi Meşnevī-yi kerīmde irād buyurılmışdur [367a] (1)

*Temme‘l-kitābu yetimü‘ş-şürüh bi‘ināyetillāhi‘l-meliki‘l-vehḥāb fi‘l-yevmi‘r-rabi‘i
ve‘l-ıḡrīne min rebī‘il-evveli (2) lisenei sitte mi‘eti elfin”* ⁶⁸⁶ “Allāhümmaḡfirli

⁶⁸⁶ “Açıklaması yarım kalmış olan bu kitap, karşılıksız veren Allah'ın yardımıyla 1106 senesinde rebii‘l-evvel ayının 24. gününde tamamlandı.”

velivālideyye ve aḥsin ileyhimā ve ileyye”⁶⁸⁷ “Allāhümme ṭahhīr ḳalbī mine’n-nifāḳi (3) ve ‘ameli mine’r-riyāi ve lisāni mine’l-kizbi ve ‘ayni mine’l-ḥiyāneti feinneke ta’lemu ḥāyinete’l-‘ayyuni ve taḥfī’ş-şudūra”⁶⁸⁸ (4) Allāhümme tesma‘u kelāmī ve terā mekānī ve ta’lemu esrarī ve i’lānī ve ene’l-‘acizü’l-faḳirü’l-müstağībü’l-müştecīr (5) ed‘uke du‘āu’l-hā’ife’d-ḍarar”⁶⁸⁹ “Allāhümağfir mā ḳaddemtü vemā aḥḥartu vemā esrartu vemā ‘alentü (6) ente’l-muḳaddim ve ente’l-mu’ahḥiru ve ente ‘alā külli şey’in ḳadīr ve yā liicābeti cedīri esāliki mes’eleten mesākin”⁶⁹⁰ (7) ve “İbtehele ileyke ibtihālü’l-müznibīne”⁶⁹¹ “Lā tec‘alnī bidu‘āike rabbi şaḳıyya ve kun (8) ileyye ra’ūfen raḥīmen yā ḥayre’l-mes’ūlin ve yā ḥayre’l-mu’tin”⁶⁹²(9) “Biraḥmetike yā erḥame’r-rāḥīmīn”⁶⁹³ ve “Şallalāhu ‘alā (10) seyyidinā ve nebiyyinā Muhammedin ve ālihi ve şaḥbihi (11) ecma‘in. Amīn”⁶⁹⁴

(12) İnnā ṭayyi’l-‘ömr

(13) Ruḥşat-ı güftār-ı ‘aṭā fermüdü şāh-ı benderā
Ṭāḳat-ı zaḥm-ı zebānhā kun kerem efgenderā”⁶⁹⁵

(14) Yā Rabem ez kātībān-ı keḥ nūvīs maḥfūzḍār

(15) Ṭālibānrā meyl deh in nüşḥa-yı payende rā”⁶⁹⁶

⁶⁸⁷ “Allah’ım beni ve anne-babamı bağışla, bana ve o ikisine iyilikler ver.”

⁶⁸⁸ “Allah’ım kalbimi nifaktan, amelimi riyardan, lisanımı yalandan ve gözümü ihanetten temizle; şüphesiz sen gözlerin hayin olanı bilirsin ve yüreğimi hafiflet.”

⁶⁸⁹ “Allah’ım şüphesiz sen sözümü duyarsın, bulunduğum yeri görürsün, gizlediklerimi de açıkladıklarımı da bilirsin. Ben aciz, fakir, arkadan boş konuşan biriyim. Zarara uğramak korkusundan sana yalvarıyorum, dua ediyorum.”

⁶⁹⁰ “Allah’ım önceden ve sonradan yaptığımı, gizlediğimi ve açıkladığımı bağışla. Önce olan sensin, sonra olan sensin, senin her şeye gücün yeter ey zavallıların sorunlarını yoluna koymaya ve duaları kabul etmeye layık olan.”

⁶⁹¹ “Günahkarların yalvarmaları sanadır.”

⁶⁹² “Sana yaptığım dua ile beni günahkarlardan kılma, bana merhametli ve şefkatli ol ey istenilenlerin en hayırlısı verenlerin en hayırlısı.”

⁶⁹³ “Ey merhemtililerin en merhametlisi”

⁶⁹⁴ “Salat ve selam efendimiz ve peygamberimiz Muhammed aleyhisselama, onun ailesine ve arkadaşlarının hepsine olsun. Allah’ım sen kabul et.”

⁶⁹⁵ “Ey Allah’ım bana izin verdin ki bunu yazdım, dil yarası vuranları da al aşağı et.”

⁶⁹⁶ “Allah’ım eğri yazan katiplerden bu nüşhayı koru, isteyenlere bu sonsuz nüşhayı ulaştır.”

4. BÖLÜM

SÖZLÜKLER

1- KELİME ANLAMLARI

SÖZLÜĞÜ⁶⁹⁷

Āb-ı hayat: Āb-ı hayat ma'nevî-yi ma'anî-yi kitâb-ı kerîm-i Meşnevîdür [4b/ 3-4]⁶⁹⁸

‘Aķabe: Pâyaları muṭlak olan nâzenînân-ı bârgâh-ı ‘izzetden ğayrılara ‘aķabe râh-ı Hâķdur demek ola [55b/ 22/ 492]

‘Aķl: ‘Aķl cāndur [279b/ 26/ 3586]

Allâh Allâh: Allâh Allâh lisân-ı Fürsde ķasemdür [30b/ 20-21/ 243]

Āsmân: Āsmân er ve zemîn (6) ‘avratdur [340b/ 5/ 4406]

‘Āşıklık: ‘Āşıklık terk-i ser ü cān itmekdür [301b/ 18/ 3913]

‘Ayn: ‘Ayn ķulaķdur [16b/ 2/ 102]

Bāde: Bāde taķķik cān ŗuyı olur [363b/ 14/ 4745]

⁶⁹⁷ Sözlükte geķen kelimelerin bulunduğu varak numarası, satır numarası ve beyit numarası kelimenin açıklamasından sonra köşeli ayraç içerisinde verilmiştir.

⁶⁹⁸ Bu ifade dibace kısmında yer aldığı için beyit numarası yoktur.

Bîhazm: Bîhazm olmak hüsran u peşimân olmaķdur [30b/ 1-2/ 237]

Bîzâr: Bîzâr terk ma'nāsına olmaķ münāsib görölür [116a/ 9/ 1343]

Büyā-yı (21) dehân: Büyā-yı dehānuñuz hālîķ-ı kevn ü mekân bîçün-i Subhāndur [16a/ 21/ 108]

Cān zer'inüñ toħmı: Cān zer'inüñ toħmı ki ‘ibādāt ü tã‘āt ü şalâh ü taķvādur [254b/27/ 3220; 254a/ 1/ 3221]

Cān: Senün cānuñ koyundur [38a/ 19/ 4001]

Cān: Cānuñ ma'nā-yı luğavîsi bil-yedi ve's-sekîn darb ü kaķ ma'nāsınadır velâkin bu maħalde ķurbına kıyāmile ħaşyet ma'nāsına ola [108a/ 24-25/ 1237]

Dāyegāna dāye: Dāyegāna dāye luķf-ı ‘ām-ı hālîķ-ı muṭlaķdur [10a/ 11/ 27]

Dost: Dost Hāzret-i Allâh ve peyğaber-i Resûlallâhdur [356a/ 6/ 4616]; dost Hāzret-i Hāķķdur [356a/ 3-4/ 4616]

Ecel: Ol ecel ķurtdur [309a/ 28/ 4001]

Efsūs: Efsūs hayf u dirīg iden kimseye dirler [17b/ 1/ 109]

Ejder: Kurtcağızdur ol ejderhā faqr elinden menāl ü izzet ü cāh ü rifat ile ejder [96a/ 10-11/ 1059]

Firāk: Firāk bir derd-i cāngüdāzdur [287b/ 9/ 3697]

Gām-ı āhū: Gām-ı āhū demek Türkīce ahū izi demek ola [56a/ 2-3/ 494]

Göñül şahibinüñ sofrası: Şavma^a-yı Ğsādur göñül şahibinüñ sofrası [36a/ 19/ 300]

Ğuşşa: Ğuşşa kökdür [43a/ 13/ 361]

Gürbe: Gürbe mergdür ve maraz anuñ çengālidür [308a/ 7/ 3986]

Ğam: Ğam vücūd-ı insānīde bāde taḥkīki cūş getüren ḥazret-i sultān-ı aşş u maḥabbetidür [363b/ 11-12/ 4744]

Ğarf-ı ḥikmet: Ğarf-ı ḥikmet nūr sīnemdür [112b/ 6/ 1292]

Ğarrāka: Ğarrāka şol mene dirler ki anda düşmene atacaḥ tob ve tūfeng ola [95a/ 8-9/ 1041]

Ğazm: Ğazm ol olur ki seni aldatmaya semz ve tatlu bir cihānuñ dāmları [28b/ 12/ 221]; ḥazm aña dirler ki

Şiir

İzākūnte meḥhadā linefsike şāhiben

Femin kabli ma telkāhu bil-vuddi agzabehü

Fein kāne fi ḥāli't-tağadḍubi muttaşifen

Ve illā feaḥzeme ḥīle ve teceniyye

māzmūn-ı şerīfi üzre bir kimsenüñ ḥālinden vuḳūf tam taḥşīl itmeduḥça i'timād idüb anı yār ü mihribān zann itme tā ki dām-ı belāya giriftār olmayasın dimek ola [31a/ 25-26-27/ 268; 32b/ 1-2/ 268]; ḥazm ne olur ḥazm cihān üzerine yaramaz şübhelü olmaḥdur [179b/ 8/ 2201]; ḥazmuñ ma'nāsı oldur ki bir umūrda iki tedbīr idüb ol iki tedbīrūñ işyān u tuḡyān nişānından uzaḥ olanını iḥtiyār idüb anı tutasın [225b/ 16-17/ 2843]; ḥazmuñ ma'nā-yı lügāvīsi bīdār-ı būdandur [28b/ 11-12/ 220]

Ğazmsuzlık: Ğazmsuzlık taḥkīk pişmānlıḥdur [30a/ 27/ 236; 30b/ 1/ 237]

Ğır gür: Ğır gür oyun adı ola [57b/ 27/ 513]

Ğin: Ğin şaḥın ma'nāsına harf-ı tenbīh ola [181a/ 20-21/ 2226]

Ğunus: Ğunusuñ ma'nā-yı lügāvīsi te'eḥḥür olub [314a/ 4/ 4061]

İkinci berg: İkinci berg rızḥ ma'nāsına ola [10a/ 10/ 27]

İsmā'ililer: İsmā'ililer demek melāikeden bir gürūhdur [317a /19/ 4103]

Jinde atlas-puřrā : Jinde atlas-puřrā binger demek ola [20a/ 6/ 134]

Ƙan Ƙaynar: “febeşşiri’l-Ƙātīle bi’l-Ƙatli” miřdāƘınca Ƙan Ƙaynar dimenüñ ma‘nāsı oldur demek ola [200a/ 19-20/ 2493]

Kehl: Ey oęul kehlığında otuz yaşın tecāvüz idüb şacı ve şağalı ağarmağa başlayan kimesne dirler gerek er gerek ‘avrat iřte o makūleye kehl dirler [147a/ 18-19-20/ 1798]

Ƙıyās: Ol Ƙıyās dinilen şey’ ‘aql-ı cüzvinüñdür [279b/24-25/ 3585]

Kıfl: Kıflüñ luęavī ma‘nāsı deve şağrısına örtdükleri kilīm pāresi olub [317a/ 3-4/ 4099]

Maķzī: Ƙazā-yı Haķķuñ ezelde olan cem‘ī eřyā üzre hūkmüne dirler maķzī enbiyā lisānından olan hūkmidür [118a/ 12-13/ 1375]

Mefķūd: Mefķūd ‘ivaz zeft āyed demek ola [153a/ 14/ 1878]

Mülteķit: Mülteķit bir şey’i yerden āhız itmeğe dirler ve nāęāh bulmağa dağı dirler [7b/ 16-17/ 12]

Müntehā: Müntehā didükleri ma‘nā-yı mevķūfdur [122a/ 14/ 1427]

Mürdegānī: Mürdegānī ta‘alluk ise ‘ayn-ı merdüñ olduğı ‘ayān ve hācet-i beyān degüldür [8b/ 18-19/ 16]

Nařř: Nařř dinilen taĥķīķan bilāřübhe vü lākemāl ol vaĥy-ı Rūĥ-ı Ƙudsīdür [279a/ 23-24/ 3585]

Nefs: Öküz da‘vācısı senüñ nefsündür [200b/ 14/ 2507]; zīrā nefis ejderdür [96b/ 18/ 1068]

Nitāc: Nitācuñ ma‘nā-yı luęavīsi ‘ayān ya‘nī Ƙıyāmete deęin nūr-ı nübüvvet bu ‘ālemden cüdā degüldür [110a/ 7/ 1260]

Pīr: Varlığı ķalmaz pīr odur ĥaķīķatde řeyĥ aña dirler [147a/ 5-6/ 1795]; pīr ‘aqla dirler [185a/ 21/ 2282]

Pīr-i nābālię: Evřāf-ı beşeriyyeden ĥalāř olmayub nefis-i denī giriftarı olanuñ gerek ķařı ve kirpigi ağarmış olsun aña pīr-i nābālię dirler [147a/ 11-12-13/ 1794]

řeyĥ-i pīr : řeyĥ-i pīr evřāf-ı beşeriyyeden ĥalāř olana muĥaķķıķlar řeyĥ-i pīr dirler [147a/ 10/ 1794]

Rāmīn ü Vīse: Rāmīn ü Vīse Mecnūn ü Leylā ve Vāmıķ Azrā gibi ‘ařıķ ü ma‘řūķuñ nāmıdır [29b/ 10/ 229]

Reybü’l-menūn: Reybü’l-menūn ‘aql-ı küllīdür [102b/ 4-5/ 1149]

Reybü'l-menūndan emīn: Reybü'l-menūndan emīn demek dehrüñ şüphesinden emīndür demek ola [102b/ 4-5/ 1149]

Riyāh-ı münşî'eti: Riyāh-ı münşî'eti demek ya'nī neşv ü nemā virici yāķüt-ı Subhānı izhār idici dimekdür [4a/ 4-5]⁶⁹⁹

Riyāzet: Riyāzet bir tālīb olıcaķ cevher idi [267b/ 5-6/ 3399]

Riyāzete şükür: Riyāzete şükürñ ma'nāsı şabr itmek ola [267b/ 8/ 3399]

Şafā taleb idici şüfī: Şafā taleb idici şüfī (13) ibn-i vaķtdür [123a/ 12-13/ 1438]

Şahrā-yı dünyā: Şahrā-yı dünyā deşt-i belā ve Kerbelā ehl-i velādur [81b/ 3-4/ 832]

Sivrisinek: Sivrisinek māl u manşıb ile toğan olur [96a/ 11-12/ 1059]

Şikāfı nāpeydā: Şikāfı nāpeydā zifāfı peydā demek ola [209b/ 25/ 2629]

Ṭarīķ-i faķr ü fena: Ṭarīķ-i faķr ü fenā ki taķammül ü rızādur [34a/ 8/ 282]

Ṭarīķ-i Hāķ: İşte Ṭarīķ-i Hāķ kemāl şihhat ü letāfetünde ve şervet ü devlet ü izzetünde daķı dergāh-ı Hāķķa niyāz u tazarru^c eyleyüb niyāzda olmaķdur [102b/ 19-20/ 1144]

Taşavvuf: Taşavvuf nedür didi ķalbde feraķ bulmaķdur ğam u ğuşsa geldüği vaķt [257b/ 20/ 3263]

Teferruķa: Teferruķa bā'is ta'aluķ-ı nefsdür [8b/ 17/ 16]

Ten nakşı: Ten nakşı ki bu hestī-yi kāzibe-yi fāniyedür nefsüñ ğāvıdur [201b/ 27/ 2511; 201a/ 1/ 2511]

Uķāb: Ķazā-yı İlāhīnünñ derd ü miñnet ü 'azābını 'uķāb bil [257b/ 25/ 3264]; 'uķāb şikārın añsızın alan toğana dirlermiş [256b/ 1-2/ 3243]

Vesvese ve Elest: Vesvese ve elest her ikisi zamīr bāzarı delāleridürler esvābları öğerler [273b/ 27/ 3493]

Yağlu ve semiz loķma: Yağlu ve semiz loķma oldur ki ğilm ü şabr ve buñla bā'is olan aĥādīs-i enbiyā vü kelimāt-ı cānfezā-yı evliyādur [36a/ 3-4/ 299]

Yapraķ ve yapraķ: Yapraķ ve yapraķ in'ām-ı Hāzret-i Hāķdur [10a/ 10-11/ 27]

Yarasa: Yarasa didükleri ğayvān şemsünñ düşmeni olub [282b/ 7-8/ 3623]

Zāhire: Zāhire şāriķa dimekdür [4a/ 1]⁷⁰⁰

⁶⁹⁹ Bu ifade dibace kısmında yer aldığı için beyit numarası yoktur.

⁷⁰⁰ Bu ifade dibace kısmında yer aldığı için beyit numarası yoktur.

Zahmetsüz rızq: Zahmetsüz rızq bilür misin nedür qūt-ı ervāhdur (6) ve nebī rızkıdur renc ü zahmetsüz rızq u naşīb enbiyā vü evliyāya maşuş (7) tecelliyāt u füyüzāt ve ezvāk-ı qalbdür [202a/ 5-6-7/ 2513]

Zemīn: Zemīn ʿavratdur [340/ 5-6/ 4406]

2- MURĀD SÖZLÜĞÜ⁷⁰¹

Abdāl: Abdāldan murād evliyaullāhdur [13a/ 8/ 63]

Āb-1 hayāt: Āb-1 hayāt diyü zebāndan olan kelāmdan murād dīdār-ı yār-ı haqīkatdür [355b/ 1/ 4608]

Ādem: Bu ‘ālemde Ādemden murād ‘ibādetdür [235b/ 27/ 2992]; ādemden maqşūd sulţān-ı her dü serā ve anuñ peyrevi olan evliyā-yı kirāmdur [100b/ 23-24/ 1131]

Āferīniş-i benī Ādem: Āferīniş-i benī Ādemden murād cenāb-ı hazret-i sulţān-ı kâ’ināt oldığından [100b/ 27/ 1132]

Ahmaq: Ahmaqdan murād ehl-i dünyā ola [207b/ 19/ 2597]

Āhū: Āhūdan murād hazret-i peygamber şallallāhu ‘aleyhi vesellem olalar [56a/ 3/ 494]

Alçaq tağ: Alçaq tağdan murād Allāh-ı a‘lem-ı dünyā ve nuqūş-ı dünyā-yı senglāhdan ‘ibāret bir şeydür ehl-i Allāhuñ lāyığı degül mūş şıfat olan ehl-i dünyāya münāsibdür demek ola [116b/ 23-24-25/ 1358]

‘Āleme gelme: ‘Āleme gelmeden murād Hazret-i Haqqı bilüb kulluk itmek idi [111b/ 23-24/ 1284]

‘Aşā: ‘Aşādan murād istidlāl ü hazm olduğın beyān buyurub [33b/ 10/ 278]

At: Atdan murād cism-i pāk velī-yi Rabbānī ola [281b/ 24-25/ 3614]

Āteş: Āteşden dağı murād-ı kerīmleri āteş faqr u fenā u derd ü meşekkat ‘anā āteşlerine şabr u taħammül idüb şüret-i zāhirde ehl-i zāhire ‘anā gösterüb aşlā renc ü ‘anā nümāyān itmeye demek ola [56a/ 15-16-17/ 495]

Beşer: Beşerden maqşūd ‘ilm ü hidāyetdür [237a/ 8/ 2994]

Buğday: Buğdaydan murād “*Ve fi’s-semā’i rızķukum*”⁷⁰² mücebince rızķ ola [49b/ 27/ 433]

Buğārā: Bizüm Buğārā dimeden maqşūdımız ‘ulūm u ma‘arifet-i ilāhīye menba‘ı olan vücūd-ı ‘azīze vü muħarremdür [294a/ 11-12-13/ 3794]; Buğārādan murād dünyā ola [102b/ 11/ 1149]

Cāmsuz degüller: Cāmsuz degüllerdür dimeden murād-ı kerīmleri vişāl-i

⁷⁰¹ Sözlükte geçen kelimelerin bulunduğu varak numarası, satır numarası ve beyit numarası kelimenin açıklamasından sonra köşeli ayraç içerisinde verilmiştir.

Haḳḳa vāsıllardur dimek ola [27b/ 5-6/ 212]

Cevher-i kerīme: Cevher-i kerīmeden murād ‘ulūm-ı ledüniyye ve ma‘ārif-i ḡaybiyye-yi (9) ḥaḳīḳate ola [5a/ 8-9]⁷⁰³

Cihān: Ol cihān ki murād ‘ālem-i āhiretdür [10b/ 6/ 31]

Cüzv: Cüzvlerden murād āb u nān vasā’ir aḡdiyye-yi beşeriyye [144a/ 22/ 1761]

Çerāḡ: Çerāḡdan murād rüşenālık olıcek [153a/ 18-19/ 1880]

Dāmen: Dāmenenden murād emr ü fermān-ı Ḥāzret-i ḥudāya i‘timād u inḳıyāddur [241b/ 27/ 3052]

Deve deve toḡurdı: Bir deve ki deve deve toḡurdı ve toḡdı murād Ḥāzret-i Şālih ‘aleyhisselāmuñ devesi ola [361a/ 11-12/ 4693]

Dıraḥtān-ı hayāt-ı efzā cānibi: Dıraḥtān-ı hayāt-ı efzā cānibine didigiden ki murād ḥalk-ı ‘ālemi ṭarīḳ-i faḳr-ı Muḥammedī cānibine mürşid-i muḥaḳḳaḳ-ı kāmil ṭarafından da‘vetdür [165b/ 3-4-5/ 2040]

Dihḳānī: Dihḳānīden murād dīv idigi zāhir olub [50b/ 18-19/ 441]

Dü kes: Dü kesden murād (20) Ḥāzret-i Mūsā ve ḳarındaşı Hārūn ‘aleyhi’s-selāmdur [104a/ 19-20/ 1174]

Egrilıḡ: Egrilıḡdan murād teleffuzda icrāyı merām idemeyüb lafzı geregi gibi maḥrecinden icrā idemez iseñ dimekdür [23b/ 1-2/ 171]

Ehl-i sefer: Ol ehl-i seferüñ ki murād ehl-i dünyādur [21a/ 11/ 146]

Erbāb-ı şafvet ü sülūkuñ mektepleri dizleri: Erbāb-ı şafvet ü sülūkuñ mektepleri dizleridür ki murād murāḳabe ‘āleimidür [104b/ 4/ 1178]

Fāris: Fārisden murād ḳazā olub [45b/ 6/ 385]

Felek-i nūrānī ve raḥmān-ı dürriye: Felek-i nūrānī ve raḥmān-ı dürriyeden murād ‘uḳūl-i ‘aşeredür [3b/ 14-15]⁷⁰⁴

Ġam: Ġamdan murād ḡam-ı ‘aşḳ u maḥabbet-i ṭarīḳ-i Ḥāzret-i ilāhī olub [57b/ 21/ 512]

Ġām-ı āhū: Ġām-ı āhūdan murād şerī‘at-ı şerīfelerine kemā yenbaḡī teşebbüs itmeden kināye ola [56a/ 3-4/ 494]

Ġamlu: Ġamludan murād şehri ḥvāce ola [54b/ 18-19/ 484]

⁷⁰³ Bu ifade dibace kısmında yer aldığı için beyit numarası yoktur.

⁷⁰⁴ Bu ifade dibace kısmında yer aldığı için beyit numarası yoktur.

Gerdūnuñ bŷy gīrānı: Gerdūnuñ bŷy gīrānından murād melāike-yi müvekkilīn ola

Ġnā: Ġnādan murād Ġnā-yı kalb olduġı bu ḥadīs-i ŧerīfūñ ma‘nā-yı kerīminden nŷmāyāndur [157a/ 8/ 1931]

Gīrān: Gīrānından murād melāike-yi müvekkilīn ola [22b/ 27/ 165]

Ġubār: Ġubārdan murād ālām-ı ŧedāid-i ḳazā ola [45b/ 6-7/ 385]

Gŷrbe: Ey ḧālib bizŷm gŷrbe didŷgŷmŷzden murādımız mevtdŷr [308a/ 8-9/ 3986]

Gŷvā: Gŷvādan maḳŧad gŷvā olan maḧkeme-yi ḳazā-yı mevtden ḳaḧar ki ol gŷvā anı ḳazā ḧarafına da‘vet eyler [308b/ 11-12/ 3994]

Ḥŷāce: Ḥŷāceden murād sālīk-i rāh-ı Ḥaḧ olduġı bāhir olduġı gibi [50b/ 1/ 441]

Ḥaḧab: Ḥaḧabdan murād nemīme ola [137b/ 13/ 1668]

Ḥayvānī bedeni riyāzetler tīġı ile zebḧ eyleme: Ya‘nī ḧayvānī bedeni riyāzetler tīġı ile zebḧ eyleye ki murād hevā vŷ heves ŷ ārzŷ-yı cismāniyye ve fevā-yı ŧehvāniyye-yi nefsāniyyedŷr

anları maḧv ve izāle eyleye dimek ola ki [201b/ 23-24-25/ 2510]

Hindŷsitān: Hindŷsitāndan murād dŷnyā [14a/ 17/ 78]

Hŷner: Hŷnerden murād-ı kerīmleri ma‘ārif cŷzi‘ye-yi resmiye ola [100a/ 2/ 1120]

İlleleḧīne āmenŷ: illeleḧīne āmenŷdan murād Ḥazret-i Ebŷ Bekir [151b/ 13-14/ 1856]

İnsān: İnsāndan murād kāfirlerdŷr yāḧŷd ni‘am-ı Ḥaḧḳa kŷfrān ŷzre olan kimselerdŷr [44b/ 7-8/ 375]; İnsāndan murād u maḳŧŷd ancaḧ ‘ibādet idi [236b/ 4/ 2988]

Ḳabḷ : Ḳabḷ ki sende vardur murād ḳasvet-i kalb ŷ efkār-ı fāsīde ve ġubār-ı ḧŷl-ı emel ve ḧırŧ u āz ola [42b/ 3-4/ 353]

Ḳazlar: Ḳazlardan murād ehl-i sŷlŷk-ı ŧŷfiyān olub [50a/ 26/ 439]

Kelime-yi ḧayyibe: Kelime-yi ḧayyibeden murād kelime-yi tevḧīd ŷ tesbīḧ ŷ tehlīl ŷ temcīd ŷ tevbe vŷ ināyet ŷ ŧŷkr ŷ sipās ŷ taḧmīd ola Vallāhu Te‘ālā a‘lem [339b/ 9-10-11/4390]

Ḳıbāb: Ḳıbābdan murād eflākdŷr buyurılıŧ [285b/ 22/ 3670]

Kıışsa: Kıışşadan murād hıışşedür yoıhsa hıkāyāt degüldür [109b/ 20-21/ 1257]

Kitāb: Kitābdan maķşūd u murād ol kitābuñ içinde münderic olan fenn ü müferraķın taķşıl eylemekdür [236b/ 21-22/ 2991]; ol kitābdan murād yaşıduk olmaķ degül idi murād u maķşūd ‘ilm ve bilmeđi öđrenüb irşād olub fā’ide eylemek idi [236b/ 25-26-27/ 2992]

Kulū men rızķ: Kulū men rızķdan murād hıkmet loķması eklidür zırā [290b/ 20/ 3748]

Mā’-i hayat derün zulumet: Mā’-i hayāt derün zulumetdedür didükleri ķavl-i pākinden murād mevtdür [302a/ 24-25/ 3909]

Ma’nāyı bilme: Ma’nāyı bilmeden murād hāl idmekdür [253a/ 22/ 3202]

Mecma’u’l-baıreyın: Mecma’u’l-baıreyından murad Hızır ve Mūsā ‘aleyhi’s-selāmuñ mülāķātıdır [160a/ 10-11/ 1971]

Meşnevī-yi şerīfi ĩrād: Meşnevī-yi şerīfi ĩrāddan murādımız tālībān u sālīkānı şırāt-ı (5) Hāzret-i Hāķķa terđīb idüb irşād eylemekdür [118b/ 4-5/ 1380]

Murdārlık: Murdārlıķdan murād muıabbet-i dūnyā-yı denī-yi bīma’nā [25a/ 15/ 189]

Nāf: Nāfdan murād şafā u ezvāķ-ı rūhānīyye vāşıl olmaķ ola [56a/ 5/ 494]

Nān-ı bībehreden behreyāb: Nān-ı bībehreden behreyāb evliyā-yı ũlū’l-elbābdurlar ve andan murād rızķ-ı cān-ı rūhānīdür[205a/ 4/ 2546]

Nāşih: Nāşihden murād enbiya [14a/ 18/ 78]

Nāşihān: Nāşihāndan murād peygamberler ola [45a/ 15/ 380]

Nūr: Nürdan murād yā zāt-ı pāk-i Hāzret-i Mevlānā ola yāııūd kitāb-ı Meşnevī-yi ma’nevī-yi ĩlahī ola [5b/25-26]⁷⁰⁵

Per ü bāll: Per ü bāllden murād cenāb-ı hīn şıdk-ı ihlāş ile teveccüh ve ‘azīmet ola [295b/18/3832]

Pīl: Pīlden murād cenāb-ı Hāzret-i Hūdā idigüne ebyāt-ı ātiyye ile işāret buyurub [14a/ 18-19/ 78]

Pīl-i beçķegān: Pīl-i beçķegāndan murād evliyā-yı nıgehbān ü pāsbān [14a/ 18/ 78]

Renc: Rencden murād-ı ‘ālīleri zaımet ü meşāķķat-ı faķr u fenāya şabr u taıammül idüb aşlā bir ferde

⁷⁰⁵ Bu ifade dibace kısmında yer aldığı için beyit numarası yoktur.

keyfiyyet ü hālũnden haber virmemek
ola [57b/ 22/ 512]

Reviş: Revişden murād tarīk ü
sülũkdur [42a/ 14/ 351]

Rũh: Rũhdān murād Hāzret-i Cebri'l
emīn ola [224a/ 24/2823]

Rũ'yet: Rũ'yetden murād rũ'yet-i
‘ilmiyye ola [8a/ 16/ 16]

Şafi: Şafiden murād velī-yi ilāhīdür
[201b/ 12/ 2529]

Sāhirān: Sāhirāndan murād ancak ol
iki sāhir olmayub cem‘ī Medāyinde
olan sāhir ola[109a/ 25-26/ 1251]

Semāvāt cānibine felekde olan yirler:
Semāvāt cānibine felekde olan
yirlerden murād mīvehā-yı īmān u
īkān olub [339a/ 24/ 4390]

Semīne: Semīneden murad-ı kerīmleri
şavāliḥ-i ‘amāl ve maḥāsini-i ḥiṣāl ola
[5a/ 9] ⁷⁰⁶

Siyāh şac: Siyāh şac dimeden murād u
maḫşũd beşeriyet ü vaşfidur [147a/
8-9/ 1796]

Şoḫbet: Bir şoḫbet olur ki nevbahār
zamānı gibi andan ‘imāretler ve
ḥesābsuz şemerāt u fevākihe daḥli
ḥāşıl olur murād şoḫbet-i ‘ālimān u

‘āmilān u ‘ārifān-ı kāmilān ola [32a/
17-18-19/ 268]

Sürüc-i münīre: Sürüc-i münīreden
murād şems ü kamer ü seba‘-yı
seyyāre ve encüm-i müşerrefedür
[4a/3-4] ⁷⁰⁷

Şecer: Ol şecerden murād mīve
oldığından [100b/ 26/ 1132]

Şecer-i Ālem: Şecer-i Ālemden murād
mīve-yi Ādemdür [100b/ 23/ 1131]

Şehristān: Şehristāndan murādımız
rũḥ āşnā olan ashāb-ı mihr ü vefādur
[66b/ 10/ 644]

Şerb: Şerbden murād müceb-i Hāzret-i
Ḳur‘ān ve mağz-ı Ḳur‘ān ile ‘ameldür
[331b/ 25-26/ 4291]

Ṭoğan: Ṭoğandan murād şeytān-ı
bīsedād oldıysa [50a/ 26-27/ 439]

Üstür-ı nīk: Üstür-ı nīkden murād
Allāhu Te‘ālā a‘lem şādīḳān u şāliḫān
ola [101a/ 27/1139; 101b/ 1/ 1138]

Ve ‘amũlu’ş-şāliḫāt: Ve ‘amũlu’ş-
şāliḫātdan murād Hāzret-i ‘Ömer
[151b/ 14/ 1856]

Ve tevāşav bi’l-ḥaḳḳ: Ve tevāşav bi’l-
ḥaḳḳdan murād Hāzret-i Oşmān
[151b/ 14-15/ 1856]

⁷⁰⁶ Bu ifade dibace kısmında yer aldığı için
beyit numarası yoktur.

⁷⁰⁷ Bu ifade dibace kısmında yer aldığı için
beyit numarası yoktur.

Ve tevāşav bi'ş-şabr: Ve tevāşav bi'ş-şabrdan murād ḥāzret-i kerrā bā vaḳār ibn ʿamm ḥāzret-i ḥabīb-i muḥtār-i deryā kerem vefā vaşşī ḥāzret-i ḥabīb-i ḥudā cenāb-ı ḥāzret-i ʿalā el-murtażā radīyallāhu Teʿālā ʿanh ve kerremallāh vech ḥāzretleridürler [151b/ 15-16-17/ 1856]

Velī: Velīden murād cenāb-ı feyyāz-ı muḥlaḳ-ı ḳādir ü tevānā Ḥāzret-i Ḥaḳdur [153a/ 2-3/ 1875] ; velīden murād ḥāzret-i zāt-ı baḥt ola [152b/ 25/ 1875]

Yār-ı gürd: Yār-ı gürd[d]en murād ʿināyetlü Hüsāmeddīn Efendi ḥāzretleri olub [48a/ 12/ 414]

Yilin kun emrinden raḥimde ṭāvus ve ḥoş sözli ḳuş olması: Ol yıl kun emrinden raḥimde ṭāvus ve ḥoş sözli ḳuş oldı ki murād beyzada olan bād ola [361a/ 8-9/ 4692]

Yoldaş: Yoldaşlarınuñ biri yimedi murād şüleḥā-yı müʾminīndür [21a/ 12/ 146]

Yūsuf: Yūsufdan murād ḥaḳḳı ṭaleb idici göñül idügin beyān buyurub [46b/ 21/ 400]

Zifāf: Zifāfdan murād zifāf-ı mekābir ola [210b/ 25-26/ 2629]

SONUÇ

Eski Türk edebiyatında şerhler, büyük önem arz etmektedir. Hatta şerhi yapılan eseri belki de var eden, o şerhidir. Diyebiliriz ki bir esere yapılan şerh, o eserin kıymetini daha da artırır. Çünkü şerh, o eseri daha anlaşılır hale getirir. *Mesnevî*'nin bütün cihan tarafından bilinmesinin bir nedeni de ona yapılan şerhlerdir. Tâlibî Hasan Dede de böyle düşünüyor olmalı ki görevlendirildiği Mevlevîhânedede, *Mesnevî* nüshalarının yanı sıra *Mesnevî* şerhlerinin de birinci cildinden altıncı cildine kadar eksiksiz olarak bulundurmaya çalışmıştır. Zaten “*Yetîmü’ş-Şürûh*” da bu nedenle yazılmıştır. Çünkü vazifelendirildiği Selanik Mevlevîhanesinde tek eksik şerhin 3. cilt olduğunu fark etmesi üzerine, 3. cildin şerh edilmesini, kendine görev addetmiştir.

Tâlibî Hasan Dede'nin şerhin tamamını bitirmeye ömrünün vefa etmediğini, Esrar Dede'nin tezkiresinden biliyoruz. Ayrıca eserin son sayfalarında, eski yazıyla, müellifin hattıyla yazılmış yegane eser olduğu yazmaktadır. Eserin son varaklarında el yazısının değiştiği görülmektedir. Yine son sayfalarda birden fazla beyt art arda sıralanıp bu beytlerin şerhinden öte tercümesinin yapıldığı görülmektedir. Yani eserin son kısımlarındaki el yazısının değişmesinden ve şerhten tercümeğe geçişten, Tâlibî Hasan Dede'nin gerçekten eseri tamamlayamadan vefat ettiğini, yarım kalan kısmı bilmediğimiz bir şârihin tamamladığını düşünebiliriz.

Her ne kadar Tâlibî Hasan Dede, şerhte, Mustafa Ağa'nın *Mesnevî* nüshasını kullandığını söylese de metinde geçen “bazı nüshada şöyle vaki olmuştur” ifadelerinden ve o nüshadaki kullanımını da şerhte göstermesinden, Tâlibî Hasan Dede, şerhi yazarken sadece Mustafa Ağa'nın *Mesnevî* nüshasından değil diğer pek çok *Mesnevî* nüshasından da faydalanmıştır.

Şimdiye kadar doktora tezi olarak çalışılan *Mesnevî* şerhleri genelde ya Ankaravî İsmâîl Efendi'nin *Mesnevî* şerhleri veya Şem'î'nin *Mesnevî* şerhleridir. Bu noktada çalışmamız diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Tâlibî'nin *Mesnevî* şerhi yazma çalışması işine girme cesareti onun gerçekten entelektüel bağlamda olgun bir insan olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan Farsça

ve Arapça mısdağ, manzum ve vecizeler kullanması; hadis ve ayetlerden iktibaslar yapması onun Arapça ve Farsçayı da iyi bildiğini göstermektedir.

Daha önceden tez olarak çalışılmış *Mesnevî* şerhleri incelendiğinde Tâlibî'nin şerh metodu, daha çok Ankaravî'nin şerh metoduna benzemektedir. Tâlibî Şem'î gibi *Mesnevî*'nin şerhini mısra mısra değil de Ankaravî gibi beyt beyt yapmıştır. Yine Ankaravî gibi önce beytin tercümesini yapmış ardından beytin şerhine geçmiştir. Şerh esnasında da pek vecizden, mısdağtan, şiirden, rubaiden, ayet, hadisten vb. faydalanmıştır. Buradan hareketle de Ankaravî'nin kendinden sonraki *Mesnevî* şârihlerini derinden etkilediğini söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

A- KİTAPLAR

Âbidîn Paşa (2004). *Kaside-i Bürde Tercüme ve Şerhi* (hızl.: Ö. F. Harman). İstanbul: Kalem Yayınevi.

Âbidin Paşa(2007). *Mesnevi Şerhi I-2*. (Sadeleştiren: M. S.Karaçorlu). İstanbul: İz Yayıncılık.

Ahmed Eflâkî (1986) *Menâkbü'l-Arifin I-II*. (hızl.: T. Yazıcı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.

Akar, M. (2002). *Su Kasidesi Şerhi* (3. Baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.

Andrews, Walter G.(2000). *Şiirin Sesi Toplumun Şarkası*. İstanbul: İletişim Yayınlar.

Arı, A.(2003). *Sâkib Dede ve Divânı*. Ankara: Akçağ Yayınlar.

Banarlı, N.S. (1998). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi* (II. Cilt). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Baş, N (2006). *Mana ve Mefhumlarıyla Mesneviden Parıltılar*. Konya: Meram Belediyesi Yay.

Bedüzzamân Firûzanfer; *Mevlânâ Celâleddin* (Çev.: F.N. Uzluk). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yay.

Bilgegil, M. K.(1989). *Edebiyat Bilgi ve Teorileri (Belâgat)*. İstanbul: Enderun Kitabevi.

Bilkan, A.F.(2006). *Osmanlı Şiirine Modern Yaklaşımla*. İstanbul: L&M Yay.

Bolelli, N. (2001). *Belâgat Beyân-Me'ânî-Bedi' İlimleri, Arap Edebiyatı*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay.

Bursalı Mehmet Tahir, (1915-1924). *Osmanlı Müellifleri* (C. I-III). İstanbul.

- Can, Ş. (1997). *Mevlânâ, Hayatı, Şahsiyeti, Fikirler*. İstanbul: Ötüken Yay.
- Can, Ş. (2002). *Cevâhir-i Bavâhir-i Mesneviye: Mesneviden Seçmeler*. İstanbul: Ötüken Yay.
- Can, Ş. (2009). *Mesnevî Hikâyeleri*, 6. Baskı. İstanbul: Ötüken Yay.
- Can, Ş. (2012). *Konularına Göre Açıklamalı Mesnevî Tercümesi* (13. Basım, C. 1-6). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Ceyhan, S. (2002). *İsmail Ankaravî, Hadislerle Tasavvuf ve Mevlevî Erkânı-Mesnevî Beyitleriyle Kırk Hadis Şerhi*. İstanbul: Darulhadis Yayınevi.
- Ceyhan, S.; Topatan M. (2008). *Mesnevînin Sırrı-Dibâce ve İlk On Sekiz Beyit Şerh*. İstanbul: Hayykitap Yay.
- Ceylan, Ö. (2005). *Böyle Buyurdu Süfi (Tasavvuf ve Şerh Edebiyatı Araştırmaları)*. İstanbul: Kapı Yay.
- Ceylan, Ö.(2000). *Tasavvufî Şiir Şerhleri*. İstanbul: Kitabevi Yay.
- Çalışkan, A. (1999). *Fuzûlî'nin Su Kasidesi ve Şerhi*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınlar.
- Çaylıoğlu, A.1999). *Niyâzî-i Mısri Şerhleri*. İstanbul: İnsan Yay.
- Çelebi, A. H.(2002). *Mevlânâ ve Mevlevilik*. İstanbul: Hece Yay.
- Çelebioğlu, A. (1967, 1972). *Mevlânâ Celâleddîn Rûmî Mesnevî-yi Şerif, Aslı ve Sadeleştirilmişiyile Manzum Nahifî Tercümesi* (C. 1-3). İstanbul: Sönmez Neşriyat.
- Çelebioğlu, A. (1998). *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yay.

- Çelebioğlu, A. (1999). *Türk Edebiyatında Mesnevi (XV. yy. 'a kadar)*. İstanbul: Kitabevi.
- Çelik, İ. (2007). *Abidin Paşa'nın Mesnevi Şerhi ve Tasavvufi Düşünceleri*. İstanbul: Vefa Yay.
- Dayıoğlu, S. (2003). *Galata Mevlevihanesi*. Ankara.
- Demirci, M.(2007). *Mesnevi Hikâyelerinden Dersler*. Konya: Rumi Yay.
- Demirel, Ş. (2005). *Tâhirî 'l-Mevlevî (Olgun) 'den Metin Şerhi Örnekleri*. Ankara: Araştırma Yay.
- Demirel, Ş. (2009). *Dinle Neyden*. Elazığ: Manas Yayıncılık.
- Dilek, K. (2005). *Mevlâna Celâleddîn Rûmî Bir Aşk Hikâyesi*. İstanbul: İhvan Neşriyat.
- Dilek, K. (2005). *Mevlânâ Vadisinde Ahlak ve Marifet: Mevlânâ'nın Mesnevisinde Seçme Bölüm ve Hikâyeler*. İstanbul: İhvan Yay.
- Dilek, K.(2006). *Mesnevî'den Öyküler ve Ney*. İstanbul: A&D Yayıncılık.
- Doğan, M. N. (2006). *Fatih Divanı ve Şerhi (Metin, Nesre Çeviri ve Şerh)*. İstanbul: Yelkenli Yayınevi.
- Dündar, S. (1998) *Şem 'i Şem 'ullah'ın Şerh-i Gülistân 'i*. İzmir.
- Eco,U. (1999). *Ortaçağ Estetiğinde Sanat ve Güzellik* (Çev.: K. Atakay). İstanbul: Can Yay.
- Eraydın, S. (1997). *Tasavvuf ve Edebiyat Yazıları*. İstanbul: Mavi Yay.
- Esrâr Dede (2000). *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîyye* (hızl.: İ. Genç). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay.
- Gölpınarlı, A. (1967). *Konya Mevlânâ Müzesi Yazmaları*. (Cilt 2). Ankara: Türk Tarih

Kurumu Basımevi.

Gölpınarlı, A. (1971). *Nehcü'l-Belâga Terceme ve Şerhi*. İstanbul: İş Bankası Yay.

Gölpınarlı, A. (1972). *Gülşen-i Râz Şerhi*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yay..

Gölpınarlı, A. (1972). *Mevlânâ Mîzesi Yazmalar Kataloğu* (Cilt 3). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Gölpınarlı, A. (1983). *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevilik*. İstanbul: İnkılâp Yay.

Gölpınarlı, A. (1994). *Mevlânâ Mîzesi Yazmalar Kataloğu* (Cilt 4). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Gölpınarlı, A. (2000) ; *Mesnevî ve Şerhi* (Cilt 1-6), (3. Basım). Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

Güleç, İ. (2004). *İsmail Hakkı Bursevî, Rûhu'l-Mesnevî -Mesnevî'nin İlk 748 Beytinin Şerhi*. İstanbul: İnsan Yay.

Güleç, İ. (2008). *Türk Edebiyatında Mesnevî Tercüme ve Şerhleri*. İstanbul: Pan Yayıncılık.

Gülüce, H.(1999). *Kur'ân Tefsiri Açısından Mesnevî*. İstanbul Ötüken:Yay.

Gündüz, S. (2003). *Mevlânâ'nın Mesnevî'sinden Seçme Hikâyeler*. İstanbul: Zerafet Yay.

Gündüzalp, S.(2005). *Mevlana Mesnevi (Seçme Öyküler)*. İstanbul: Zafer Yay.

Gürtunca, M. F.(1963). *Mevlana, Ashî Türkçe Çeviri ve Açıklamalarıyla Mesnevî* (hzl.: İ. Hakkı Konyalı). İstanbul: Ülkü Yayınevi.

Hacıtahiroğlu, A. Ö. (1972). *Celâleddin Rûmî Mevlânâ, Mesnevi (kendi vezniyle manzum tercüme)*. İstanbul Ötüken Yay.

Hammer, J. V. (1991). *Osmanlı Tarihi* (Çev.: M. Ata, A. Karahan). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yay.

İbn Arabî (1997). *Nurlar Risâlesi* (Çev.: M. Kanık). İstanbul: İnsan Yay.

İbn Arabî (2006). *Harflerin İlmi* (Çev.: M. Kanık). Bursa: Asa Yay.

İbn Arabi Anısına Makaleleri (2002 (Çev.: T. Uluç). İstanbul: İnsan Yay.

İbrahim Aczi Kendî (1953). *Mevlânâ ve Ruh-u Mesnevi* (Cilt 1). Konya: Yeni Kitap Basımevi.

İsmail Hakkı Bursevî (1. C. 2000; 2. C. 2001; 3.C. 2002). *Ferahu'r-Rîh (Muhammediye Şerhi)* (Cilt 1-3), (hzl.: M. Utku). İstanbul: Uludağ Yay.

İsmâîl Rusûhî-yi Ankaravî (1981). *Nakşe'l-Füsûs Şerhi* (hzl.: İ. Kutluer). İstanbul: Ribat Yay.

İsmâîl Rusuhî-yi Ankaravî (2005). *Nisâbu'l-Mevlevî Tercümesi* (hzl.: Y. Şafak; İ. Kunt). Konya: Tekin Kitabevi.

İsmail Rusûhî-yi Ankaravî (2007). *Nisâbü'l-Mevlevî: Mevlevîlik Yolumun Esasları* (Çev.: Tahirü'l-Mevlevî; hzl.: B. Şahin). İstanbul: Damla Yayıncılık.

İsmâîl Rusûhî-yi Ankaravî (2007). *Osmanlı Tasavvuf Düşüncesi-Makâsıd-ı Aliyye fi Şerhi-Tâyye* (hzl.: M. Demirci). İstanbul: Vefa Yay.

İsmâîl Rusûhî-yi Ankaravî (1996). *Minhâcu'l-Fukarâ-Fakirlerin Yolu* (hzl.: S. Ekinci; M. Kuzu). İstanbul: İnsan Yay.

İsmâîl Rusuhî-yi Ankaravî(2005). *Şerh-i Nakşe'l-Füsûs-Gerçeklerin Özü* (hzl.: A. Yıldırım). İstanbul: Ataç Yay.

- İsmail Rusûhî-yi Ankaravî(2008). *Minhâcî'l-Fıkarâ* (hızl.: S. Arpaguş). İstanbul: Vefa Yay.
- İzbudak, Veled Çelebi (2004). *Mesnevi Şerhi* (C. 1-6), (hızl.: Y. Şafak). Konya: Konya Büyük Şehir Belediyesi Yay.
- Kanar, M. (2005). *Mesnevî'den Seçmeler*. İstanbul: Serhat Yay.
- Kanar, M. (2014). *Mevalana Celaleddini Rûmî, Mesnevî* (Cilt 1,2,3,), (2. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Karahan, A. (1991). *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis Toplama, Tercüme ve Şerhleri*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yay.
- Karaismailoğlu, A.; Örs, D. (2007) *Mesnevî-i Ma'nevî*(Cilt 3-4). Ankara: Akçağ Yay.
- Karaköse, Ş. (2007). *Konulara Göre Derlenmiş Mevlânâ'dan Düşündüren Sözler*. İstanbul: Yakamoz Yay.
- Karaköse, Ş. (2007). *Mevlânâ'dan Düşündüren Hikâyeler*. İstanbul: Yakamoz Yay.
- Kaya, B. A.(2005). *Mevlânâ'dan Seçmeler*. İstanbul: Metropol Yay.
- Kayaalp, İ. (1999). *Sultan Ahmed Divanı'nun Tahlihi*. İstanbul: Kitabevi.
- Kayaalp, İ. (2005). *Mevlânâ'dan Seçmeler*. İstanbul: Bilge Sanat Yapı.
- Kenan Rıfâî (2000). *Şerh-i Mesnevî-i Şerif*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Kılıç, A. (2007). *Bosnavî Mehmed Necib Sübha-i Sibyan Şerhi Hediye-yetü'l-ihvân (İnceleme- Metin)*. Kayseri, Laçın Yay.
- Kiel, M. (2001). *İştîp*. TDV İslam Ansiklopedisi (C. 23). s. 440-442

- Kılıç, A. (2007). *Klâsik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*. Ankara:Turkish Studies Publication.
- Koner, M. M.(1961). *Mesnevî'nin Özü* (C. 1-6). Konya: Konya Belediyesi; II. Baskı (2005), Konya: Tablet Yay.
- Konuk, A. A. (2005a). *Mesnevî-i Şerif Şerhi* (C. 1), (hzl. S. Eraydın-M. Tahralı). İstanbul: Kitabevi Yay
- Konuk, A. A. (2005b). *Mesnevî-i Şerif Şerhi* (C. 2.), (hzl. S. Eraydın-M. Tahralı). İstanbul: Kitabevi Yay.
- Konuk, A. A. (2005c). *Mesnevî-i Şerif Şerhi* (C. 3), (hzl. O. Türer; M. Tahralı; S. Arpaguş). İstanbul: Kitabevi Yay.
- Konuk, A. A. (2005d). *Mesnevî-i Şerif Şerhi* (C. 4.), (hzl. O. Türer; M. Tahralı; S. Arpaguş). İstanbul: Kitabevi Yay.
- Konuk, A. A. (2005e). *Mesnevî-i Şerif Şerhi* (C. 5.), (hzl. S.Eraydın; M. Demirci; M. Tahralı; S. Arpaguş; N. Tosun). İstanbul: Kitabevi Yay.
- Konuk, A. A. (2006a). *Mesnevî-i Şerif Şerhi* (C. 6.), (hzl. S. Eraydın; M. Demirci; M. Tahralı; S. Arpaguş; N. Tosun). İstanbul: Kitabevi Yay.
- Konuk, A. A. (2006b). *Mesnevî-i Şerif Şerhi* (C. 7.), (hzl. S. Eraydın; M. Tahralı; N. Tosun). İstanbul: Kitabevi Yay.
- Konuk, A. A. (2007). *Mesnevî-i Şerif Şerhi* (C. 8.), (hzl. S. Arpaguş; M. Tahralı). İstanbul: Kitabevi Yay.
- Konuk, A. A. (2008a). *Mesnevî-i Şerif Şerhi* (C. 9.), (hzl. M. Demirci; S. Gökbulut; M. Tahralı). İstanbul: Kitabevi Yay.

- Konuk, A. A. (2008b). *Mesnevî-i Şerif Şerhi* (C. 10), (hzl. M. Demirci; S. Gökbulut; M. Tahralı). İstanbul: Kitabevi Yay.
- Konuk, A. A. (2008c). *Mesnevî-i Şerif Şerhi* (C. 11.), (hzl. D. Gürer; M. Tahralı). İstanbul: Kitabevi Yay.
- Konuk, A. A. (2008d). *Mesnevî-i Şerif Şerhi* (C. 12.), (hzl. D. Gürer; M. Tahralı). İstanbul: Kitabevi Yay.
- Konuk, A. A. (2008e). *Mesnevî-i Şerif Şerhi* (C. 13.), (hzl. D. Gürer; M. Tahralı). İstanbul: Kitabevi Yay.
- Konuk, A. A. (2011). *Füsûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi* (5. baskı). (hzl. M. Tahralı-S. Eraydın). C. 1-4. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay.
- Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli* (1997). (hzl.: H. Karaman, A. Özek, İ. K. Dönmez, M. Çağrııcı, S. Gümüş, A. Turgut). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.
- Kuşpınar, B. (1995). *İsmail Rusuhî Ankaravî and İzahî'l-Hikem*. Montreal: Institute of Islamic Studies McGill University.
- Lewis, F. (2010). *Mevlânâ-Geçmiş ve Şimdi; Doğu ve Batı* (Çev.: G. Ç. Güven; H. Koyukan). İstanbul: Kabalcı Yay.
- Mehmed Süreyya (1996). *Sicill-i Osmani*. (hzl.: N. Akbayar; S. A. Kahraman). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay.
- Mermer, A.; Hidayetoğlu, S.; Erdoğan, M.; Koç Keskin, N. (2009) *Osmanlı Şiirinde Mevlânâ Övgüleri ve Mevlevilik Unsurları*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.
- Muhammed Nazmî-i Halvetî (2009). *Sırr-ı Ma'nevî (Manzum Mesnevi Tercümesi) (İnceleme-Metin)* (hzl.: E. Bektaş). Konya Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay.
- Okuyucu, C. (2006) *Mesnevi'den Hikmet ve Hikâyelerle Mevlânâ Konuşuyor*. İstanbul: Bilge

Yayıncılık.

Okuyucu, C. (2006). *Mesneviden Hikmet ve Hikâyelerle Mevlânâ Konuşuyor*. İstanbul: Bilge Yayıncılık.

Önder, M. (1998). *Mevlana ve Mevlevilik* İstanbul: Aksoy Yayıncılık.

Önder, M.(1971) *Mesneviden Hikâyeler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yay.

Örs, D.; H. Kırlangıç; *Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Mesnevî* (1-6. Ciltler). İstanbul: Ekim Yay.

Öz, Y. (1999). *Tuhfe-i Şâhidî Şerhler*. Konya.

Özel, İ. (2004). *40 Hadis*. İstanbul: Marmara FM Kitaplığı.

Öztekin, N. (2000); *Mevlânâ'nın Mesnevî'sindeki Hikâyelerin XIII-XV. Yüzyıl Anadolu Mesnevilerine Etkisi*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.

Öztekin, N. (2006). *İbn Arabî, Tuhfetü'l-Uşşak ve Turfetü'l-Müştak (Niyâzî-i Mısırî Şerhi)*. İzmir Akademi: Kitabevi.

Perhiz, E. N.(1939). *Kıssalardan Dinî Ahlakî İlmî Hisseler*. İstanbul: Matbaa-yı Ebuzziya.

Polat, S.; Nazlıgöl, H.; Doğanay, S.(2008). *Hadis Araştırma ve Tenkît Klavuzu*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay.

Sahih Ahmed Dede (2003). *Mecmûatü't-Tevârihi'l-Mevleviyye-Mevlevilerin Târîhi* (hızl.: C. Zorlu). İstanbul: İnsan Yay.

Sarialioğlu, K. (2004) *Cân Yücedir Göklerden: Mevlânâ, Mesnevî'den Seçmeler*. İstanbul: Dünya Kitapları.

Sevgi, H. A. (1994). *Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde Devrin Örf ve Adetleriyle İlgili Bilgiler*. Kayseri:

Türkiye Diyanet Vakfı Kayseri Şubesi Yay.

Seyyid Muhammed Nûrî'l-Arabî(1982). *Mısırî Niyâzî Divanı Şerhi* (hızl.: M. S. Bilginer). İstanbul Esmâ Yay.

Sönmez, K. (1968). *Açıklamaları İle Mesnevi Ummanından 18 Hakikat İncisi ve Türkçe Nazmedilmiş Seçme Beyitler*. Ankara, İpek Matbaası.

Subaşı, M. İ. (2003). *Batıdaki Mevlânâ*. İstanbul: Nesil Yay.

Süleyman Nahîfî(1967). *Mesnevî-i Şerif Aslı ve Sadeleştirilmişiyile Manzum Nahîfi Tercümesi* (hızl.: A. Çelebioğlu). İstanbul: Sönmez Neşriyat.

Şafak, Y. (2006). *Mevlânâ Celâleddin Rûmî, Bütün Eserleri*. Konya:Tekin Yay.

Şahin, M. (1946). *Mesnevinin Tenkidî*. İstanbul: Güven Basımevi.

Şeyh Galip (1996). *Şerh-i Cezire-yi Mesnevî* (hızl.: T. Karabay; M. Vanlıoğlu; M. Atalay). Erzurum, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Tâhirü'l-Mevlevî (2005). *Nisâbu'l-Mevlevî Tercümesi* (hızl.: Y. Şafak; İ. Kunt). Konya: Tekin Kitabevi.

Tahirü'l-Mevlevî (1975). *Şerh-i Mesnevî* (C. 1-14, 2. Basım). İstanbul: Şâmil Yay.

Tarlan, Ali Nihad (1998). *Fızuî Divanı Şerhi* (2. Baskı). Ankara: Akçağ Yay.

Tarlan, Ali Nihad (2003). *Bâkî Divanı Şerhi Notları* (hızl.: F. Duru; S. Okumuş). Ankara: Meneviş Yayınevi.

Tatlısu, A. O.(2000). *Esmâü'l-Hüsna Şerhi*. İstanbul: Başak Yay.

Temizel, A. (2009). *Mevlana Çevresindekiler, Mevlevilik ve Eserleriyle İlgili Eski Harfli Türkçe Eserler* (I. Baskı). Konya: Selçuk Üniversitesi Matbaası.

Top, H. (2001). *Mevlevî Usûl ve Adâbı*. İstanbul: Ötüken Yay.

Top, H. (2008). *Mesnevî-i Ma'nevî Şerhi İlk 1001 Beyit*. Konya:Tablet Yay.

Topkaya, H. G. (2002) *Gökyüzüne Merdiven: Mesnevi'den Seçmeler*. İstanbul: Om Yayınevi.

Tülücü, S. (1982). *Ka'b b. Zuheyr ve Kaside-yi Bürde'si Üzerine Notlar*. Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum

Unat, F. R. (1974). *Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu*. (4. Basım). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Ülkü, F. S.(1945). *Mevlana, Mesnevi (Manzum Tercüme)*. İstanbul: Türkiye Yayınevi.

Yardım, A. (2008). *Mesnevi Hadisleri*. İstanbul: Damla Yayınevi.

Yavuz, K.(2007). *Mu'ini'nin Mesnevî-i Murâdiyye'si (Mesnevi Tercüme ve Şerhi) (Gramer ve Sözlük)*.(C. 1-2.) Konya: Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay.

Yeniterzi, E. (2006). *Mevlâna Aşığı Konyalı Bir Şair Veysel Öksüz ve Şiirleri*. Konya: Selçuklu Belediyesi Yay.

Yeşil, Ş. (1962) *Mesnevi'den Hikâyeler*. İstanbul: Hüsnühattat Matbaası.

Yetiş, Ş. (2006). *Belâgattan Retoriğe*. İstanbul: Kitabevi Yay.

Yıldırım, S.(2000). *Osmanlı'da Kırk Hadis Çalışmaları I*. İstanbul: Dârulhadîs Yayınevi.

Yılmaz, H. K. (1990). *Tasavvufî Hadis Şerhleri ve Konevî'nin Kırk Hadis Şerhi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay.

Zeren, M. (2004). *H. Mevlânâ'nın En Büyük Eseri Mesnevîde Geçen Bütün Hikâyeler*. İstanbul:

Semerkind Yay.

B- SÖZLÜKLER

Ahmet Vefik Paşa (2000). *Lehçe-i Osmânî* (hızl. R. Toparlı). Ankara: Türk Dil Kurumu.

Akay, H. (1995). *İslâmî Terimler Sözlüğü* Ankara: İşaret Yay.

Atasözü ve Deyimler Sözlüğü. (2004). İstanbul: Üç Harf Yay.

Devellioğlu, F. (1999). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (16. Baskı). Ankara: Aydın Kitabevi.

Dilçin, C. (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü* Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.

Dilperîpûr, A. (1995). *Türkçe-Farsça Ortak Kelimeler Sözlüğü* Ankara: İran Kültür Müsteşarlığı Yay.

Dini Kavramlar Sözlüğü- (2006). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yay.

Ekiz, O. N. (1995). *Ansiklopedik Edebiyat Bilgileri Sözlüğü*. İstanbul: Toker Yay.

Erdoğan, A. (2006). *Mevlana Sözlüğü*. İstanbul: Lamure Yay.

Erhat, A. (2006). *Mitoloji Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Gölpınarlı, A. (2004). *Tasavvufî Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*. İstanbul: İnkılâp Yay.

Hüseyin Kâzım Kadri. (1943). *Büyük Türk Lügati*. İstanbul.

İlyas A. İ. (1970). *El-Kâmûsü'l-Asîr (Arapça-Farsça Sözlük)*. Kahire.

İpekten, H.; İsen, M. vd. (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara:

Kültür Bakanlığı Yay.

Kanar, M. (1998). *Büyük Farsça Türkçe Sözlük*. İstanbul: Birim Yay.

Kanar, M. (2000). *Farsça Cep Sözlüğü* İstanbul: Fono Açıköğretim Kurumu.

Kanar, M. (2005). *Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü* Ankara: Derin Yay.

Karabey, T., Külekçi, N. (1990). *Sünbülzâde Vehbî-Tuhfe (Farsça-Türkçe Manzum Sözlük)*.
Erzurum.

Kartal, A. (2003). *Tuhfe-i Remzî*. Ankara: Akçağ Yay.

Kılıç, A. (2009). *Müstaî Bin Osman Keskin, Manzûme-i Keskin*. Ankara: Türk Dil Kurumu
Yay.

Kılıç, A. (2009) *Mustafâ Bin Osmân Keskin, Manzûme-i Keskin*. Ankara:Türk Dil Kurumu
Yayımları.

Mehmed Bahâeddîn (1997). *Yeni Türkçe Lügat*. Ankara: Akçağ Yay.

Mehmed Salâhî (2005). *Kâmûs-ı Osmânî*. İstanbul: Mahmud Bey Matbaası.

Mermer, A. (2005). *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü* (1. Baskı). Ankara: Akçağ Yay.

Muallim Nâcî (1987). *Lugat-ı Nâcî*. İstanbul: Çağrı Yay.

Muhammed Fu'âd Abdü'l-Bâkî (1364). *El-Mu'cemul-Mufehresli-Elfâzîl-Kurânîl- Kerîm*,
Kahire.

Muhammed Mu'în (1371). *Ferheng-i Fârsî*(Cilt 1-6). (İntişârât-ı Emîr-i Kebîr). Tahran.

Muhtar, C. (1993). *Luğat-ı Ferišteoğlu ve Luğat-ı Kânûn-ı İlâhî*. İstanbul: Marmara
Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay.

- Mutçalı, S. (1995). *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Dağarcık Yay.
- Mütercim Âsım Efendi (2000). *Burhân-ı Katı*. (hzl.: M. Öztürk; D. Örs). Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.
- Olgun, İbrahim (1984). *Cemşit Dirahşan; Ferheng-i Fârsî-Türkî/Farsça Türkçe Sözlük*, Ankara.
- Onay, A. T. (2007). *Açıklamalı Dîvân Şiiri Sözlüğü* (hzl.: C. Kurnaz). Ankara: Birleşik Yay.
- Öztürk, F. (2007). *Bâkî Dîvânı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pakalın, M. Z. (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü 1-3*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yay.
- Pala, İ. (1995). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü* (3. Baskı). İstanbul: Ötüken Yay.
- Redhouse, Sir James W. (1992). *Turkish and English Lexicon* İstanbul: Çağrı Yay.
- Sarı, M. El-Mevârid, *Türkçe-Arapça Lügat* İstanbul: Gonca Yay.
- Sertoğlu, M. (1986). *Osmanlı Tarih Lügati*. İstanbul: Enderun Yay.
- Suad El-Hakîm (2005). *İbnü'l-Arabî Sözlüğü* (Çev.: E. Demirli). İstanbul: Kabalcı Yay.
- Şemseddîn Sâmi (1996). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yay.
- Şemseddîn Sâmi (1996). *Kâmûsul-A'lâm* (C. 1-6). İstanbul: Kaşgar Yay.
- Şeyhülislam Mehmed Esad Efendi (1999). *Lehçetü'l-Lügat* (hzl.: A. Kırkkılıç). Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.
- Tâhirü'l-Mevlevî (1973). *Edebiyat Lügati*. İstanbul: Enderun Yay.

Tanyeri, M. A. (1999). *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler* Ankara: Akçağ Yay.

Tarama Sözlüğü (1963-72), (Cilt 1-7)., Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.

Tokmak, A. N. (2001). *Telaffuzlu Türkçe-Farsça Ortak Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: Simurg Yay.

Tunç, T. (1995). *Derleme Sözlüğü ve Kavramlar Dizini* (1-3. Cilt). İstanbul: Atatürk Kültür Merkezi Yay.

Vural, M. (2003). *İslâm Felsefesi Sözlüğü*. Ankara: Elis Yay.

Yılmaz, M. (1992). *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)*. İstanbul: Enderun Kitabevi.

Yılmaz, M. (1992). *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)*. İstanbul: Enderun Kitabevi.

Yılmaz, M. (2008). *Kültürümüzde Arapça ve Farsça Asıllı Vecizeler Sözlüğü 1-2*, İstanbul: Sütun Yay.

Zavotçu, G. (2006). *Divan Edebiyatı Kişiler-Kişilikler Sözlüğü*. Ankara: Aydın Kitabevi.

C- TEZLER

Abdel-maksoud, B. (2000). *İbnu'l-Fârız ve İsmâîl Ankaravi'nin Kasîde-i Hamriyye Şerhi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Abdel-maksoud, Bilal; *İbnu'l-Fârız ve İsmâîl Ankaravi'nin Kasîde-i Hamriyye Şerhi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000.

Akar, D. (1999). *Şem'î Şerh-i Baharistan (Giriş-Metin)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

- Arslan, S. (2000). *Şerhu'l-Mesnevî (Transkripsiyonlu Metin)*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Aslan, Ü. (1999). *Neş'et Süleymân Efendi (1735-1807) Tercüme-i Şerh-i Dü Beyt-i Mesnevî (İnceleme Tenkitli Metin)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aslantürk, M.(1996). *Şerh-i Cezire-i Mesnevi (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin-İndeks)*, Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Aytekin, Ü. (2002). *Sarı Abdullah Efendi ve Mesnevî-i Şerif Şerhi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bankır, M. (2004). *Şerh-i Cezîre-i Mesnevî (Metin-İnceleme-Sözlük)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baştürk, O. (1997). *Sürûrî'nin Mesnevî Şerhi v. 1b-40a (Tanıtım-İndeks-Tenkitli Metin)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Bektaş, Ö. (1993). *Rusuhi İsmâil Efendi ve Mesnevî-i Şerif Şerhi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ceyhan, S. (2005). *İsmâil Ankaravî ve Mesnevî Şerhi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Çelik, İ. (2001). *Âbidin Paşa (1259/1843-1324/1906)nun Mesnevî Şerhi ve Tasavvuf Düşünceleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Dağlar, A. (2009). *Şem'î Şem'ullâh Şerh-i Mesnevî (I. Cilt) (İnceleme-Tenkitli Metin- Sözlük)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

- Damar, A. (2003). *Menâzilü's -Sâirîn Şerhleri ve Âb-ı Hayât* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniveristesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Deliktaş, S. (1990). *Salahaddîn-i Uşşâkî ve Kasîde-i Hamriyye Şerhi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, N. (2000). *Îzahul-Hikem ve Şerh-i Heyakülün-Nur çerçevesinde Ankaravî'nin Felsefi Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Demirci, M. (1996). *Semâ Risâleleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Durgun, S. (1993). *Sarı Abdullah ve Şerh-i Mesnevî (Cevâhir-i Bevâhir-i Mesnevî)*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Duru, R. (2007). *Modern Metin Çözümleme Teknikleri Bakımından Şerh Geleneği ve İsmâil Hakkı Bursevî*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Dülger, Y. (1998). *Semâ Risâleleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dündar, S. (1998). *Şem'î Şem'ullâh'ın Şerh-i Gülistân'ı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Gedik, F. (2005). *İsmâil Ankaravî (6.1041/1631) ve Fütuhat-ı Ayniyye İsimli Eseri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gül, H. (2003). *Mesnevî'de Kur'ânî Referanslar ve Kur'ân Âyetlerine Getirilen İşârî Yorumlar*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler

Enstitüsü, Ankara.

Güleç, İ. (2002). *İsmâil Hakkı Bursevî'nin Rûhul-Mesnevî'sinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Güllüce, F. (2008). *Mehmet Nazım Paşa'nın "İbn Fâriz Tercümesi ve Şerhi Metin ve İnceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gültekin, A. (2006). *İsmâil Ankaravî'nin Mesnevî Şerhi Mecmû'atu'l-Letâif ve Matmûratul-Ma'âüfte Hadis (Altıncı Cilt Örneği)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Gündoğdu, C. (1997). *Abdülmeccid-i Sıvâsî Hayatı, Eserleri ve Tasavvuf Görüşleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Kemiksiz, M. (1997). *Semâ ve Devran Risâlesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Keyik, S. E. (2001). *XVI Yüzyıl Sanatçılarından Şemî'nin Şerh-i Pendnâme'si*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Koçoğlu, T. (2009). *Şemî Şem'ullâh Şerh-i Mesnevî (II. Cilt) (İnceleme-Tenkitledi Metin-Sözlük)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Kunt, İ. (1996). *Mesnevî Sözlükleri ve Abdüllâif b Abdullah'ın Letâifü'l-Lügatı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Mengüç, H. T. (2005). *İlmî Mehmed Dede'nin Cezire-i Mesnevî Şerhi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Nureski, D. (2006). *Tezkirelere Göre Bugünkü Makedonya Şehirlerinden Yetişen Divan Şairleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne
- Okumuş, N. (1990). *Ankaravî'nin Nakşul-Fusus Tercümesi ve İshak ve Yusuf Fasslan'ın Yorumları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Öktay, N. (2008). *Muhammed Esad Dede ve Mesnevî Şerhi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, M. (2013). *İsmâil Rusûhî-yi Ankaravî Şerh-i Mesnevî (Mecmûatül-Letâyif ve Matmûratu'l-Ma'ârif) (IV. Cilt) (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yozgat.
- Öztürk, Ş. (2007). *Şem'î'nin (15.-16 yy.) Mesnevî Şerhi (İlk Türkçe Tam Mesnevî Şerhi)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Saylam, V. (1990). *Ankaravî İsmâil Rusûhî ve İzahu'l-Hikem Adlı Eseri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Söylemez, E. (2010). *Mevlâna'da Hayat ve Ölüm* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Sultanoğlu, C. (2001). *Mesnevî Sözlüklerinden Müşkilat-ı Mesnevî (İnceleme-Tercüme-İndeks)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Summak, A. (1999). *Miftâhu'l-Belâga ve Misbâhu'l-Fesâha-Transkripsiyonlu Metin*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Şahin, O. (2012). *Şem'î Şem'ullâh Şerh-i Mesnevî (III-IV. Ciltler)(İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

- Tanyıldız, A. (2010). *İsmâil Rûsûhî-yi Ankaravî Şerh-i Mesnevî (Mecmû'atü'l-Letâ'if ve Matmûratü'l-Ma'ârif) (I. Cilt) (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Taştan, A. (1999). *Bir Şarih Olarak İsmâil Hakkı Bursevî ve Edebî Şerhleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Taştan, E. (2009). *İsmâil Rûsûhî Ankaravî'nin Mesnevî Şerhi (Mecmû'atü'l-Letâ'if ve Matmûratü'l-Ma'ârif) I. Cilt Çeviriyazı-İnceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Temizel, A. (1996). *Mevlânâ ve Mevlevîlikle İlgili Eski Harfli Türkçe Eserler ve Müellifler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tunagöz, T. (2005). *Mevlânâ'nın Bazı Kelâmî Konulardaki Görüşleri ve Bunların Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ülken, F. (1990). *Şeyh İsmâil Ankaravî'nin Miftâhü'l-Belâga ve Misbâhü'l-Fesâha'sı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yalap, H. (2014). *İsmâil Rûsûhî-yi Ankaravî Şerh-i Mesnevî (Mecmû'atü'l-Letâ'if ve Matmûratü'l-Ma'ârif) (II. Cilt), (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Yilter, S. (2016). *Şem'î Şem'ullâh Şerh-İ Mesnevi (VI. Cilt), (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

D- MAKALELER, TEBLİĞLER, BİLDİRİLER

9. *Milli Mevlana Kongresi (1998)*, Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi

Aslan, Ü. (2008). “XVIII. Yüzyıl Mutasavvıf Şairlerinden Fahrî Ahmed ve Elif-name Şerhi”. *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 19, s. 157-192.

Aşkar, M. (2005). “Molla Fenârî'nin ‘Şerhu Dîbâceti'l-Mesnevî' Adlı Risâlesi ve Tahlili”. *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, S. 14, s. 83-102.

Avşar, Z. (2007). “Rûhu'l-Mesnevî'de Mesnevî'nin İlk 18 Beytinin Şerh Yöntemi”. *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları, Volume 2/3 Summer*, s. 59-72.

Avşar, Z. (2008). “Tenkitli Metin Neşrinde İmla Sorunu Üzerine Yeni Düşünce ve Öneriler.” *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/6, Fall, s. 59-95.

Bektaş, E. (2007) “Mesnevî Hikâyeleri; Tespit ve Değerlendirme”. *Mevlânâ Araştırmaları*, (Ed.: Adnan Karaismailoğlu), Akçağ Yayınları, Ankara, s. 421-443.

Bilgin, A. (2001). *Eski Türk Edebiyatında Şerh*. 1. Kayseri ve Yöresi Kültür Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni (12-13 Nisan 2001) Bildiriler, C. 1, Kayseri 2001, s. 169-173.

Ceyhan, S. (2007). “İsmail Rusuhî Ankaravî'nin Mesnevî Tahkiki: Mesnevî'deki Manaya Metodolojik Bir Yaklaşım”. *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, S. 20 (Mevlana Armağanı Sayısı), s. 118-120.

Çakıcı, B. (2008). “Mehmed Şakir'in Manzum Mesnevî Tercümesi”. *Erdem Dergisi*, S. 50 (Doğumunun 800. Yılında Mevlânâ Özel Sayısı), s. 51-58.

Çelebioğlu, A. (1998). “Muhtelif Şerhlere Göre Mesnevî'nin İlk Beyti ile İlgili Düşünceler”. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı

Yayımları, s. 525545.

Çelebioğlu, A. (1998). “Yûnus’un Bir Şiirinin Şerhi”. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, , s. 553-561.

Çelebioğlu, A. “Hz. Mevlânâ’ya İzâfe Edilen Bir Gazelin Şerhi”. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, s. 519-524.

Çelik, İ. (2002). “Mevlana’nın Mesnevi’sinin Tercüme ve Şerhleri”. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Erzurum, S. 19, s. 71-93

Çelik, İ. (2005). “Klasiklerimiz/VIII, Mesnevi-i Manevi”. *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, Ankara, S. 14, 661-696.

Çetin, N. M. (1961). “Mesnevî’nin Konya Kütüphanelerindeki Eski Yazmaları”. *Edebiyat Fakültesi Şarkiyât Mecmuası*, S. 4, İstanbul, s. 97-118.

Çıkla, S.; Üst, S. (Ekim 2007). “Mesnevi’deki Hikayelerin Kaynakları ve Mevlana’nın Hikayeler Üzerindeki Tasarrufları”. *Yedi İklim Dergisi*, S. 211, s. 92-97.

Çınar, B. (2009). *Ahmed Avni Konuk’un Mesnevî-i Şerîf Şerhi’nin İlk 18 Beytindeki Şerh Usûlü. III. Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu (Prof. Dr Cem Dilçin Adına)*, Kayseri.

Çıpan, M. (6-7 Mayıs, 1999). *Şâhidî İbrahim Dede Divançesi’nde Bulunan Mevlevîlikle İlgili Unsurlar ve Bir Gazelinin Şerhi*. Muğla Üniversitesi Osmanlı’nın 700. Yılında Muğla Sempozyumu, Muğla.

Dağlar, A. (2007) “Klâsik Türk Edebiyatı Şerh Geleneği ve Hacı İbrâhim Efendi’nin Şerh-i Belâgat’ına Dâir”. *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 2/2 (Osman Nedim Tuna Armağanı), s. 161-178.

Dağlar, A. (2010). Şem'i'nin Mesnevîyi Lafzen Okuma Teklifleri. *Sıfî Araştırmaları-Sıfî Studies*, C.1/2, s.55-72.

Dağlar, A. (2018). “Mevlevî Edebiyatı Kaynaklarından Tezkire-i Şu'ârâ-yı Mevleviyye ile Semâ'-Hâne-i Edeb'in Mukâyesesi”. *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/2, s.229-277.

Dağlar, A. (Fall, 2007). “Vassâf Tarihi Şerhinden Hareketle Şerh Kaynakları Meselesi”. *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 2/4 (Tunca Kortantamer Özel Sayısı II), s. 293-307.

De Vaux, C. (1979). “Şerh”, *İslam Ansiklopedisi* (Cilt 11). İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, s. 429.

Demirel, Ş. (2007, GÜZ). “Mevlânâ'nın Mesnevî'sinin Türkçe Şerhleri Üzerine Bir Literatür Çalışması”. *TALİD (Türkiye Araştırmalar Literatür Dergisi)*, *Eski Türk Edebiyatı Özel Sayısı*, C. 5, S. 10.

Demirel, Ş. (Ocak-Haziran 2005). “Rızâeddîn Remzî er-Rıfâî'nin Tasavvuf Dergisi'ndeki Mesnevî Şerhi”. *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, S. 14, s. 591 - 630.

Demirel, Ş. “Mevlânâ'nın Mesnevî'si'nin Türkçe Şerhleri Üzerine Bir Literatür Çalışması”, *TALİD, (Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi)*, *Eski Türk Edebiyatı Özel Sayısı II*, C. 5, S. 10, s. 496.

Demirel, Ş.(2005, Ocak-Haziran). “Abdülbaki Gölpınarlı'nın Kendi Sesinden Mesnevî'nin İlk İki Beytinin Şerhi”, *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, S. 14, s. 365-382.

Dilçin, C. (1991). “Fuzulî'nin Bir Gazelinin Şerhi ve Yapısal Yönden İncelenmesi”, *Türkoloji Dergisi*, C. 9, s. 43-98.

- Doğan, M. N. (1992, 17-18 Ocak). *Metin Şerhi Bakımından Klâsik Türk Edebiyatı Kaynaklarına Toplu Bir Bakış*. I. Eski Türk Edebiyatı Kollojumu, Ankara.
- Doğan, M. N. (1995, Haziran) “Metin Şerhi Üzerine”. *Yedi İklim Dergisi*, S. 63, s. 70-74.
- Duru, N. F. (2003, Temmuz-Aralık). “Mevlevî Şeyhi Ağazâde Mehmed Dede ve Mesnevî'nin İlk On Sekiz Beytinin Şerhi”. *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, S. 11, s. 151-176.
- Elgin, N. (1960). “İsmail Ankaravî (Mesnevî Şârihi Rûsûhî Dede)”. *Anıt*, S. 30, s. 259.
- Eraydın, S. (1994). “Mevlânâ'nın Mesnevî-i Őerifinden (ilk) Onsekiz Beyit”. *Tasavvuf ve Tarikatlar*. (4. Basım). İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, s. 494-500.
- Erdoğan, M. (1996). “Niyâzî-i Mısrî Şerhleri”. *Dergâh Dergisi*, C. 6, S. 17, s. 15-17
- Erdoğan, M. (1997). “Edebiyatımızda Şerh Geleneğine Genel Bir Bakış”. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 1, s. 286-293.
- Erguner, K. (2003). “Mevlevîlik ve Ney”, *Ayrılık Çeşmesi/ Bir Neyzenin Yolculuğu*. (2. Basım). İletifim Yayınları: İstanbul, s. 211-219.
- Filizok, R. (Nisan 2006). “Metin Şerhi, Metin Tahlili ve Mehmet Kaplan”. *Dergâh Dergisi*, C. 17, S. 194, s. 10-11.
- Galitekin, A. N. “Tâhirü'l-Mevlevî'nin Nisâbü'l-Mevlevî Tercümesi”. *Yedi İklim Dergisi*, S. 38, s. 93-94.
- Galitekin, A. N. (Kasım 1994). “İsmail Rusûhî Ankaravî ve Risâle-yi Müfide-yi Usûl-ı Tarikat-ı Nâzenîn”. *Yedi İklim Dergisi*, S. 56, s. 89-95.
- Gökbulut, S. (2008). “İsmâil Rusûhî Ankaravî, Osmanlı Tasavvuf Düşüncesi

(Makâsıd-ı Aliyye Fî Şerhi't-Tâiyye), (hızl.: M. Demirci, Vefa Yayınları, İstanbul 2007, s. 482". *Tasavvuf Dergisi*, S. 22, s. 378-380.

Gölpınarlı, A. (1966). "Mesnevî'nin VII. Cildi". *Edebiyat Fakültesi Şarkiyât Mecmuası*, S. 6, İstanbul, s. 11-18.

Güleç, İ. (2003). "Türk Edebiyatında Mevlânâ'nın Mesnevî'sinin Tercüme ve Şerhleri". *Journal of Turkish Studies Türklük Bilgisi Araştırmaları*, S. 27/2, s. 161-176.

Güleç, İ. (2004). "Türk Edebiyatında Cezîre-i Mesnevî Şerhleri", *Osmanlı Araştırmaları The Journal of Otoman Studies*, S. 24, s. 159-179.

Güleç, İ. (2006). "Mevlânâ'nın Mesnevî'sinin Tamamına Yapılan Türkçe Şerhler." *İlmî Araştırmalar Dil ve Edebiyat İncelemeleri*, S. 22 Güz, s.135-154.

Güleç, İ. (2006). "R. A. Nicholson'un Mesnevî Tercüme ve Şerhi Üzerine". *Divân İlmî Araştırmalar Dergisi*, S. 20, s. 227-240.

Güleç, İ. (2007). "Üç Asırda Ne Değişti? 17. ve 20. Asırlarda Yapılan Mesnevî Şerhlerini Karşılaştırma Denemesi. Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları II: Eski Türk Edebiyatına Modern Yaklaşımlar I, 24 Nisan 2006 Bildiriler, (hızl. H. Aynur vd , s. 80-97. İstanbul: Turkuaz.

Güleç, İ. (2007). *Üç Asırda Ne Değişti? 17. ve 20. Asırlarda Yapılan Mesnevî Şerhlerini Karşılaştırma Denemesi. Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları II: Eski Türk Edebiyatına Modern Yaklaşımlar I, 24 Nisan 2006, Bildiriler*, (hızl.: H. Aynur vd.), İstanbul: Turkuaz Yayınları s. 80-97.

Güleç, İ. (2009, Fall). "Dağılmış İncileri Toplamaya Yardım Etmek: Şerh Tasnifi Meselesine Küçük Bir Katkı". *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/6 (Prof. Dr. Cem Dilçin Adına - Şerh/Annotation), s. 213-230.

- Güleç, İ. (2014, GÜZ). “Mesnevî-İ Şerîf’in Üçüncü Beytine Farklı Bir Şerh Denemesi”. *Türkiyat Mecmuası*, C. 24, s. 59-71
- Gümüş, Z. (2007, Fall). “Klâsik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Şerhleri”. *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 2/4 (Tunca Kortantamer Özel Sayısı II), s. 423-431.
- Gümüş, Z. (2007, Summer). “Pîrî Paşa-zâde Mehmed b. Abdü’l-bâkî el-Cemâlî’nin Tuhfe-i Şâhidî Şerhi: Tuhfe-i Mîr”. *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 2/3 (Tunca Kortantamer Özel Sayısı I), s. 296-312.
- Gümüş, Z. (2009, Fall). “Mesnevî’ye Cevrî’nin Manzum Şerhi: Hall-i Tahkîkât”. *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/6 (Prof. Dr. Cem Dilçin Adına - Şerh/ Annotation), s. 231-250.
- Gündoğdu, C. (2005, Güz). “Mevlana’nın Mesnevî’sinin Türkçe’ye Şerh Geleneği ve Halvetî Şeyhi Abdülmecîd-i Sivâsî’nin Mesnevî Üzerindeki Çalışmaları”. *EKEV Akademi Dergisi*, Sayı 25, s. 115.
- Gündoğdu, C. (2005, Ocak-Haziran). “Mevlânâ’nın Mesnevî’sinde ‘Manâ Dili’, Mesnevî’nin Türkçeye Şerh Geleneği ve Bu Bağlamda Halvetî Şeyhi Abdülmecîd-i Sivâsî’nin Mesnevî Üzerine Çalışmaları”. *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, S. 14.
- İpekten, H. (Temmuz-Ağustos-Eylül 1986). “Gazel Şerhi Örnekleri II”. *Türk Dili Dergisi*, Sayı 415-416-417 (Türk Şiiri Özel Sayısı II / Divan Şiiri), s. 260-290.
- Karabey, T. (1992, 17-18 Ocak). “Metin Şerhi”. I. Eski Türk Edebiyatı Kollojumu, Ankara.
- Karaismailoğlu, A. (2007). “R. A. Nicholson’un Mesnevî Neşri ve Yeni Mesnevî Neşirleri”. *Selçuk Üniversitesi Mevlana Araştırma ve Uygulama Merkezi Mevlana Araştırmaları Dergisi*, S. 1, s. 22-33.

- Karavelioğlu, M. A. (2005). "Klasik Türk Edebiyatında Şem'î Mahlaslı Şairler ve Prizrenli Şem'î". *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, S. 32, s. 65-80.
- Kılıç, A. (2007). "Dağılan İncileri Toplamak: Bir Şerh Tasnifi Denemesi". *Klâsik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler, Turkish Studies Publication*, Ankara, s. 416-432.
- Kılıç, A. (2007, Summer). "Altıparmak Mehmed Efendi ve Şerh-i Telhîs-i Miftâh'ında Şerh Metodu, Tuhfe-i Mîr", *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 2/3 (Tunca Kortantamer Özel Sayısı I), s. 332-339.
- Kılıç, A. (2009). "Geleneksel Şerh ve Modern Metin İncelemelerine Eleştirel Bir Bakış: Metotlar, Çalışmalar, Beklentiler". *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/6 Fall, 326-334.
- Kılıç, A.; Tanyıldız, A. (2013). "Abdülbâkî Gölpinarlı'nın Mesnevî Şerhi ve Şâirliğine Dâir". *Abülbaki Gölpinarlı Kitabı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Anma ve Armağan kitaplar Dizisi*, Ankara, s. 201-226.
- Koçoğlu, T. (2006,30 Eylül-01 Ekim). *Ankaravî İsmail Rusûhî'nin Mesnevî Şerhi Mecmû'atü'l-Letâyif ve Matmûratu'l-Maârifte Mesnevî'nin İlk 18 Beytnin Şerh Metodu*. Mevlânâ, Mesnevi ve Mevlevihâneler Sempozyumu Bildirileri, MAKSAD Yayınları, Manisa, s. 209-222.
- Koçoğlu, T. (2007, 29-30 Eylül) . *Şem'î Şem'ullah Efendi ve Mesnevî-i Şerif Şerhi*. Uluslararası Türk Tasavvuf Kültürü ve Mevlana Sempozyumu, Manisa.
- Koçoğlu, T. (2008). "Metin Neşrinde İmlâ Üzerine Görüşler ve Uygulamalara Dair." *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/6 Fall, 488-498.

- Koçoğlu, T. (2009,13 Şubat). *Türkçe İlk Mesnevî-i Şerif Şerhlerinden Seyyid Ebussu'üd bin Seyyid Sa'dullah El-Hüseynî El-Kayserî'nin Şerh-i Mesnevî'si*. III Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu (Prof. Dr. Cem Dilçin Adına), Kayseri.
- Kortantamer, T. (1994). "Teori Zemininde Metin Şerhi Meselesi". *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 8, s.1-10.
- Mazıoğlu, H. (1973, 15-17 Aralık). *Mesnevî'nin Türkçe Manzum Tercüme ve Şerhleri*. Mevlânâ'nın 700. Ölüm Yıldönümü Dolayısıyla Uluslararası Mevlâna Semineri, Ankara, Bildiriler, İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Mengi, M. (2000). "Metin Şerhi, Tahlili ve Tenkidi Üzerine". *Divan Şiiri Yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınevi, s. 72-80.
- Mengi, M. (2007). "Metin İncelemesi Aşamaları, Terimleri ve Bunlardan Biri: Metin Tahlili". *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmalar*, Volume 2/3 Fall.
- Merhan, A. (2007). *Gülşehrî'nin Mantıku't-tayr (Kuş Dili) Mesnevisinde Mevlana Etkisi*. Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Bildiriler Serisi, C. 1, s. 103-104.
- Ocak, A. Y. (1996). "Türkiye Tarihinde Merkezi İktidar ve Mevlevîler (XIII-XVIII Yüzyıllar) Meselesine Kısa bir Bakış". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. II, Konya, s. 17-22.
- Okuyucu, C. (1990). "Gazel Şerhi Örnekleri (I)". *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 4 (Prof. Dr. Bahaeddin Ögel'e Armağan), s. 467-482.
- Örs, D. (2002). "Mevlânâ ve Kur'an". *Nişa Dergisi*, S. 7, s. 45-55.
- Özdemir, M. (2016, Fall). "Mesnevî'nin Türkçe Şerhleri". *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 11/20, s. 461-502.

Özkan, Ö. (2011). *Hermeneutik ve Klasik Metin Şerhi*. III. Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu (Prof. Dr. Cem Dilçin Adına) (13 Şubat 2009), Erciyes Üniversitesi, Kayseri, s. 270-271.

Öztürk, F. (2008, Fall). “Osmanlı Edebiyatı Metin Neşri Çalışmalarında İmla ve Çeviri Yazı Tercihleri”. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 3/6*, s. 511-520.

Paksoy, K. (2007, Fall). “Selahaddin-i Uşşâkî'nin Bir Nutuk Şerhi”. *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 2/4* (Tunca Kortantamer Özel Sayısı II), s. 704-709.

Paksoy, K. (2007, Summer). “Şerhu Gazeliyyâtu's-Sultân Murâdu's-Sâlis”. *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 2/3* (Tunca Kortantamer Özel Sayısı I), s. 444-448.

Pekolcay, N. (1992, 17-18 Ocak). *Metin Şerhi*. I. Eski Türk Edebiyatı Kollojumu, Ankara.

Saraç, M. A. Y. (2006). “Şerhler”, *Türk Edebiyatı Tarihi, C. 2*, İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s. 121-132.

Sarioğlu, L. A. (2014, GÜZ). “XV. Yüzyıl Mutasavvıflarından Cemâl-i Halvetî'nin Mesnevîlerinde Mesnevî Kaynaklı Hikâyeler”. *Türkiyat Mecmuası, C. 24*, s. 213-233

Savran, A. (1985). *Mesnevî'de Kur'an Tesiri*. I. Millî Mevlâna Kongresi, s. 93-99.

Savran, Ö. (2009, Fall). “Mehmed Râsim'in Mesnevî'nin İlk On Sekiz Beytine Şerhi ve Şerh Anlayışı”. *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 4/6* (Prof. Dr. Cem Dilçin Adına - Şerh/Annotation), s. 387-406.

- Sayar, A. G. (2003, Ocak) “Mesnevî’nin Türkçe İlk Tam ve Mensur Tercümesine Dair Bir Not”, *Dergâh Dergisi*, C. 13, S. 155, s. 16-19.
- Sucu, N. (2006, Bahar). “Eski Türk Edebiyatında Tercüme Geleneği”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 19, s. 125-148.
- Şafak, Y.(2003). “Son Mesnevî Şârihlerinden Ahmed Avnî Konuk’un Mevlânâ’nın Eserlerine, Fikirlerine Dâir Bir Mektubu”. *İlmî Araştırmalar*, S. 16, s. 87-96.
- Tanyıldız, A. (2007). “Şem’î, Ankaravî ve Bursevî Şerhleri ve Mesnevî’nin İlk 18 Beytini Yorumlama Yöntemleri”. *Marîfe Dergisi*, S. 3 (Mevlânâ Özel Sayısı), s. 123-146.
- Tanyıldız, A. (2009, Fall). “Mesnevî Şerhlerinde Sözden Ma’nâyâ Yorum Farklılıkları”. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/, s. 407-426.
- Tarlan, A. N. (1981). “Metinler Şerhine Dair”. *Edebiyat Meseleleri*, İstanbul, s. 187-202.
- Tek, A. (2008). “Süleyman Uludağ ile Mesnevî Dersleri”. *Süleyman Uludağ Kitabı*, (hzl.: M. Kara). İstanbul: Dergâh Yayınları, s. 433-444.
- Topal, A. (2007) “Mesnevî’nin Türkçe Manzum Tercüme ve Şerhleri”. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 32, s. 41-50.
- Topal, A. (2009, Fall). “Âsafî’nin Cezire-i Mesnevî Adlı Eseri ve Bu Eserde Yer Alan Mesnevinin İlk On Sekiz Beytinin Tercümesi”. *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/7 (Prof. Dr. Halûk İpekten Anısına - Klâsik Türk Edebiyatında Mesnevî), s. 603-618.
- Türkmen, E. (2007). “Mesnevî’nin İlk On Sekiz Beyti Üzerine”. *Mevlânâ Mesnevisinin Evrenselliği*, İstanbul: Nüve Kültür Merkezi Yayınları, s. 9-24.

- Uludağ, S. (2000). “İbnü’l-Fârız”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (Cilt 21)*. İstanbul, s. 41-43.
- Ünal, İ. H. (1999). “İslâm Kültüründe Kırk Hadîs Geleneği ve Şeyh Hâmid-i Velî’nin Hadîs-i Erbaîn Şerhi”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 39*, 1999, s. 137-146.
- Ünlü, O. (2006). “Türk Edebiyatında Saib-i Tebrizî Şerhleri”. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 4, S. 1*, s. 85-93.
- Ünlü, O. (2009, Fall). “Ebubekir Nusret’in Sâib-i Tebrizî Şerhleri”. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 4/6 (Prof. Dr. Cem Dilçin Adına - Şerh/Annotation)*, s. 442-455.
- Ünver, İ. (1994). “Galata Mevlevîhânesi Şeyhleri”. *Osmanlı Araştırmaları, S. XIV*, s. 197-219
- Ünver, İ. (2008). “Çeviri yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler.” *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 3/6 Fall*, s. 1-46.
- Üzgör, T. (1992, 17-18 Ocak). *Metin Şerhi Usûlüne Dair. I Eski Türk Edebiyatı Kollojumu, Ankara*.
- Yavuz, K. (1980). “Erzurumlu Ahmet Naim’in Mesnevî Şerhi”, *I. Milli Türkoloji Kongresi, İstanbul: Kervan Yayınları*, s. 176-181.
- Yavuz, K. (2000, 15-17 Aralık). *Türk Edebiyatında Mesnevî’den İlk Tercüme Hikâyeler ve Bazı Dikkatler. Uluslararası Mevlana Bilgi Şöleni, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları*, s. 355-381.
- Yazar, S. (2009, Fall). “XVII. Yüzyıl Şâiri Sadîkî’nin Mesnevî’den Seçme

Hikâyeler Tercümesi”. *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/7 (Prof. Dr. Halûk İpekten Anısına-Klâsik Türk Edebiyatında Mesnevî), s. 893-927.

Yekbaş, H. (2008, Bahar). “Metin Şerhi Geleneği Çerçevesinde Şârihlerin Divan Şiirine Yaklaşımları”. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 23, s. 189-217.

Yeniterzi, E. (1992, 17-18 Ocak). *Metin Şerhi İle İlgili Görüşler*. I Eski Türk Edebiyatı Kollojumu, Ankara.

Yeniterzi, E. (1995). “Metin Şerhi İle İlgili Görüşler”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 5, s. 59-68.

Yetik, E. (1999). “Ankaravî, İsmail Rüsûhî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. (C III). İstanbul, s. 211-213.

Yılmaz, O. (2007). “Klâsik Şerh Edebiyatı Literatürü”. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 5, S. 9 (Eski Türk Edebiyatı Tarihi I), s. 271-304.

Yöntem, A. C. (1927). “Ankara’da Yetişen Meşhûr Sîmâlardan Ankaralı İsmail Efendi”. *Hayat*, XXI, s. 403-405.

E- İNTERNET KAYNAKÇASI

hadisler.vesiletunnecat.com [16.08.2019]

<http://makturk.com/istip-moda-endustrisinin-sehri/> [16.08.2019]

<http://sozluk.gov.tr/> [16.08.2019]

<http://www.dinimizislam.com/detay.asp?Aid=1229> [16.08.2019] [16.08.2019]

<http://www.dinimizislam.com/detay.asp?Aid=2500> [16.08.2019]

<http://www.dinimizislam.com/detay.asp?Aid=2500> [16.08.2019]

<http://www.dinimizislam.com/detay.asp?Aid=3220> [16.08.2019]

<http://www.esinti.biz/maka/061.htm> [16.08.2019]

<http://www.fetva.net/yazili-fetvalar/vatan-sevgisi-imandandir-sozu-hadis-midir-hadis-ise-sahih-midir.html> [16.08.2019]

<http://www.islamveihsan.com/peygamber-efendimizi-yaslandiran-sure.html>
[16.08.2019]

<http://www.kamusiturki.com> [16.08.2019]

<http://www.kurandaara.com> [16.08.2019]

<http://www.makedonyauniversiteleri.com/istip-turk-koyleri.html> [16.08.2019]

<http://www.osmanlicaturkce.com> [16.08.2019]

<http://www.sonpeygamber.info/hadis-arama> [16.08.2019]

<http://www.sozce.com> [16.08.2019]

<https://acikerisim.tbmm.gov.tr/handle/11543/539> [16.08.2019]

<https://dergipark.org.tr/download/article-file/151840> [16.08.2019]

<https://eksisozluk.com/istip--967440> [16.08.2019]

<https://hadisler.org/954-nolu-hadis> [16.08.2019]

<https://sorularlailamiyet.com/islerde-sasirirsaniz-kabir-ehlinden-yardim-isteyiniz->

[hadisi-sahih-midir-eger-boyle-bir-rivayet-var-0](#) [16.08.2019]

<https://turuz.com> [16.08.2019]

<https://www.hadissitesi.com/hadis/613-nolu-hadis> [16.08.2019]

<https://www.luggat.com/index.php#ceviri> [16.08.2019]

<https://www.osmanlicayazilisi.com> [16.08.2019]

<https://www.risalehaber.com/herseyin-bir-zekati-var-dir-bedenin-zekati-da-oructur-303114h.htm> [16.08.2019]

<https://www.siyerinebi.com/tr/gozumuzun-nuru-gonlumuzun-sururu> [16.08.2019]

www.nukteler.com [16.08.2019]

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Fatih ATABEK
Doğum Yeri ve Tarihi : Karapınar/ KONYA 1978
Medeni Hali : Evli, 2 Çocuk Sahibi
İletişim Bilgileri : fatihatabek4251@gmail.com
5067028770

EĞİTİM

1993-1996 : Karapınar Hacı Osman Arı Sağlık Meslek Lisesi
1997-2001 : Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
2013-2015 : Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Programı

İŞ DENEYİMİ

2001-2003 : Çardak İlköğretim Okulu/Çiftlik/NİĞDE
2003-2006 : Şehit Mehmet Kayahan Çok Programlı Lisesi/NİĞDE
2006-2010 : Faik Şahenk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi/NİĞDE
2010-2012 : Cumhuriyet Anadolu Lisesi/NİĞDE
2012- 2016 : Sevim ve Abdullah Altundal Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi/Bor/NİĞDE
2016-2017 : Şehit Fazıl Doğruöz Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi/NİĞDE
2017- ... : Faik Şahenk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi/NİĞDE

YABANCI DİL

YDS : 62,5

YAYINLARI

Bildiriler

- 1- “Tezkirelere Göre İsfahanlı Divan Şairleri”. *IV. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu*, 26-28 Nisan 2017, Niğde, C. 3, s. 275-280.

